PRAEFATIO BEATI HIERONYMI PRESBYTERI IN LIBRVM ACTVVM APOSTOLORVM.

CANIT Pſalmiſta: Ambulabunt de virtutibus in virtutes. Poſt Apoſtoli Pauli epiſtolas dudum vobis vno volumine tranſlatas, Dommon & Rogatiane chariſſimi, Actus Apoſtolorum compellitis vt transferam in Latinum: quem librum nulli dubium eſt à Luca Antiocheno arte medico, qui poſtea inſeruiens Paulo Apoſtolo Chriſti factus eſt diſcipulus, fuiſſe editum. Ceruices premit impoſita ſæpius oneris magnitudo: quia ſtudia inuidorum reprehenſione digna putant ea quæ ſcribimus. Illorū nunquam odio & detractione, iuuante Chriſto, meum ſilebit eloquium.

Actus Apoſtolorum nudam quidem videntur ſonare hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere, ſed ſi nouerimus ſcriptorē eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio: animaduertemus pariter omnia verba illius animæ languentis eſſe medicinam.

ALIVS PROLOGVS.

LVCAS Antiochenſis natione Syrus, cuius laus in Euangelio canitur, apud Antiochiā medicinæ artis egregius, & Apoſtolorum Chriſti diſcipulus fuit: poſtea vſque ad confeſſionem Paulum ſecutus Apoſtolum, ſine crimine in virginitate permanens, Deo maluit ſeruire. Qui ſeptuaginta & quatuor annos ætatis agens in Bithynia obiit plenus Spiritu ſancto; quo inſtigante in Achaiæ partibus Euangelium ſcribens Græcis fidelibus incarnationem Domini fideli narratione oſtendit: eundemque ex ſtirpe Dauid deſcendiſſe monſtrauit. Cui non immeritò ſcribendorum Actuum Apoſtolicorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno & filio perditionis extincto, oratione ab Apoſtolis facta ſorte dominicæ electionis numerus compleretur: ſicque Paulus conſummationem apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum calcitrantem Dominus elegiſſet. Quod legentibus & requirentibus Deum breui potius voluit oſtendere ſermone; quàm prolixius aliquid faſtidientibus prodidiſſe: ſciens quòd operantem agricolam oporteat primum de ſuis fructibus edere. Quem ita diuina ſubſecuta eſt gratia, vt non ſolùm corporibus; ſed etiam animabus eius proficeret medicina.

LIBER ACTVVM, HOC AVTEM EST HISTORIA Apostolorum beatorũ quam collegit sanctis Dominus meus Lucas Euãgelista, GVIDONE FABRICIO BODERIANO exscriptore & interprete.

1 Ascensionis Domini nostri CAP. I.

PRIMVM *librum scripsi, ô Theophile, de his omnibus quæ cœpit Dominus*
2 *noster Jeschua Meschicho facere & docere.* * *Vsque ad diem illum quo sublatus est, postquàm mandata dedisset*
3 *Apostolis illis quos elegit per Spiritũ Sanctitatis.* * *Quibus insuper ostendit seipsum viuentẽ (postquam passus est) signis quampluri-*
mis, dum per dies quadraginta apparuit eis,
4 *& locutus est de regno Dei.* * *Quumque comedisset cum eis panem, præcepit eis ne ab Ourischlẽ discederent; sed expectarẽt promissum illud Patris, quod* inquit *audistis exme.*
5 * *Quoniam Iouchanon baptizauit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu Sanctitatis non multis pòst diebus.*
6 * *Illi autem quum congregati essent interrogarunt ipsum ac dicunt ei, Domine noster, num hoc tempore restitues regnum Is-*
7 *roieli?* * *Ait illis: Hoc quidem non est vestrum* [nimirum] *nosse tempus aut tempora illa, quæ Pater posuit in potestate suiipsius.*
8 * *Sed quum venerit super vos Spiritus ille Sanctitatis, recipietis virtutem, & eritis mihi testes in Ourischlem, & in tota Iihoudæa, ac etiam inter Schamaritanos, &*
9 *vsque ad fines terræ.* * *Quumque hæc dixisset, dum ipsi aspicerent eum, sublatus est, nubesque excepit eum, & operuit ab oculis*
10 *eorum.* * *Et quum suspicerent in cælum eo proficiscente, inuenti sunt duo viri ipsis*
11 *astantes cum vestimentis albis.* * *Et dicunt eis, Viri Galilæi, quid statis & suspicitis in cælum? hic Jeschua qui eleuatus est à vobis in cælos, ita veniet vt eum vidistis scandentem*
12 *cælos.* * *Postea verò reuersi sunt in Ourischlem à monte qui vocatur Domus oliuarum, qui est iuxta crepidinem Ourischlem, & distat ab ea circiter septem stadiis.*

כְּתָבָא דַּפְרַכְסִיס הַנָּו דֵין תְּשַׁעְיְתְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא טוּבָנָא דַּכְּנִישׁ לְקַדִּישָׁא מָרִי לוּקָס אֶוַנְגֶלִיסְטָא׃

[a] דְּסוּלְקֵהּ דְּמָרַן א קפאלין א [c] כְּתָבָא קַדְמָאָה כְּתִבֵת אוּ תְּאוֹפִילָא עַל כָּלְהֵין דְּשָׁרִי מָרַן וְשׁוּעַמְשִׁיחָא
[d] לְמֶעְבַּד [e] וְלַמַּלָּפוּ׃ [2] עַדְמָא לְיוֹמָא הַוּ דְּבֵהּ [f] אֶסְתַּלַּק מִן בָּתַר דְּפַקֵּד הֲוָא אֶנּוּן לַשְׁלִיחֵא אִילֵּין דַּגְבָא בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא׃ [3] הַנּוּן דַּאף [g] חַיִּי לְהוֹן נַפְשֵׁהּ כַּד [h] חַי מִן כָּתַר [i] דְּחַשׁ [k] בַּאתְוָתָא סַגִּיאָתָא בְּיוֹמִין אַרְבְּעִין כַּד
[l] מֶהֲחָזֵי הֲוָא לְהוֹן וְאָמַר עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ [4] וְכַד אֲכַל עִמְּהוֹן לַחְמָא פַּקֵּד אֶנּוּן דִּמִּן אוּרְשְׁלֵם לָא
[m] נֶפְרְקוּן אֶלָּא [n] נְקַוּוּן [o] לְשׁוּוְדֵיהּ דַּאבָּא הַוּ דַּשְׁמַעְתּוּן מִנִּי׃ [5] דְּיוּחַנָּן [p] אַעֲמֵד בְּמַיָּא וְאַנְתּוּן תֶּעְמְדוּן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא לָא בָּתַר [q] יוֹמָא סַגִּיאָא׃ [6] הֵנּוּן דֵּין כַּד כְּנִישִׁין [r] שַׁאלוּתֵהּ וַאמְרִין לֵהּ מָרַן אִן בְּהָנָא זַבְנָא

[a] מן לשון יון [b] סֵלֵק עבראית ספר [c] עֲבַד [d] אֶלֶף [e] סְלֵק פיר' תגיד [f] חַיָּא חֲשַׁשׁ [g] אָתָא כמו אות [h] חַזָא [m] פְּרַק בלשון ירוק [n] קַנָא [o] רָעָא ומזה אשתודע [p] עָמַר בלשון טבל [q] יום [r] שְׁאַל

ACTA APOSTOLORVM, BEATI LVCAE EVANGELISTAE.

CAPVT PRIMVM.

PRIMVM quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere, 1 A

* Vsque in diem qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est: 2

* Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. 3

Luc. 24. g.49 Ioh.14.d 26 Mat.3.b 11 Mar. 1. b.8 Luc.3.c. 16 Ioh.1.d. 26 Inf. 12.c 7.16.19. 2.4 Inf.2.a. 2.a.4 Luc. 24. g.48 Inf.2.c. 32. Mar. 16. d.19 Luc. 24. g.31

* Et conuescens, præcepit eis, ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarẽt promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meum: 4

* Quia Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. 5

* Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? 6 B

* Dixit autem eis, Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: 7

* Sed accipietis virtutẽ superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. 8

* Et cùm hæc dixisset, videntibus illis, eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. 9

* Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis: 10

* Qui & dixerunt, Viri Galilæi, Quid statis aspicientes in cœlum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. 11

* Tunc reuersi sunt Ierosolymam à monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, Sabbathi habens iter. 12

ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ.

κεφαλ. α΄.

1 ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν,

2 * ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη,

3 * οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ·

4 * καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός, ἣν ἠκούσατέ μου·

5 * ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας.

6 * Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ;

7 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ·

8 * ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἰερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

9 * καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

10 * καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.

11 * οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

12 * τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἰερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἰερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν.

---

[s] יַרְע [v] פיר׳ זמן
[x] שְׁלַט [y] אִתָּא [z] סְחֵד
[a] סוף [b] חֲזָא [c] סְלַק
[d] כְּסָא [e] חור [f] שְׁכַח
בלשון מצא
[g] קוּם [h] חֲוַר פיר׳ לקן
[i] אִתָא [k] חֲזָא [l] קְרָא
[m] כמן גבעה [n] פיר׳ רחיק
[o] מן לשון יון

7 מַפְנֵא אַנְתְּ מַלְכוּתָא לְיִסְרָיֵל׃ אֲמַר לְהוֹן הוּ לָא חֲוָת דִּי לְכוֹן הֲרָא [t] לְמֶדַע [v] זַבְנָא אוֹ זַבְנָא אוֹלִין דַּאבָא שָׂם
8 אֲנוּן [x] בְּשׁוּלְטָנָא דְנַפְשֵׁה׃ אֶלָּא כַּד [y] תֵּאתֵא עֲלַיכוֹן רוּחָא דְקוּדְשָׁא תְּקַבְּלוּן חַיְלָא וְתֶהֲווֹן לִי [z] סָהֲדֵא בִּאוּרְשְׁלֵם
וּבְכָלְהָ יְהוּד וַאף בֵּית שָׁמְרַיִא וְעַדְמָא [a] לְסוֹפֵיהּ דְּאַרְעָא׃ 9 וְכַד הָלֵין אֲמַר כֵּן [b] חָזִין לֵהּ [c] אֶסְתַּלַק וַעֲנָנָא קַבְּלֵהּ
[d] וְאִתְכַּסִּי מִן עֵינֵיהוֹן׃ 10 וְכַד [e] חָיְרִין הֲווֹ בְּשָׁמַיָּא כֵּן הוּ אָזֵל הֲוָא [f] אֶשְׁתְּכַחוּ תְּרֵין גַּבְרִין [g] קַיְמִין לְוָתְהוֹן בַּלְבוּשָׁא
[b] חִוָּרָא׃ 11 וְאָמְרִין לְהוֹן גַּבְרָא גְלִילָיֵא מָנָא קַיְמִין בַּשְׁמַיָּא הָנָא יֵשׁוּעַ דְּאִסְתַּלַק מִנְּכוֹן לַשְׁמַיָּא
הֲכַנָּא [i] נְאֵתָא אֵיךְ מָא [k] דַּחֲזִיתוּנֵיהִי דְסַלֵּק לַשְׁמַיָּא׃ 12 וּמִן בְּתַרְכֵּן הֲפָכוּ לְהוֹן לְאוּרְשְׁלֵם מִן טוּרָא [l] דְּמִתְקְרֵא
דְּבִירַת זֵיתָא דְאִיתַוְהִי עַל [m] גֶּנֶב אוּרְשְׁלֵם [n] וּפְרִיק מָנָּה אֵיךְ שַׁבְעָא [o] אֶסְטַדְיוֹן׃

13 * Et postquam introissent, ascenderunt in cœnaculum illud in quo degebant Petrus & Iouchanon, & Jaakoub, & Andreas, & Philippus, & Thouma, & Mathai, & Bar-Thoulmai, & Iaakoub filius Chalphai, & Schemeoũ Zelotes, & Jihoudo filius Iaakoub.

14 * Hi omnes perdurabant in oratione animo vno [vnanimes] cum mulieribus, & cum Mariã matre Jeschua, et cũ fratribus ipsius.

Ad oblationem feriæ v. Secretorum.

15 * Porrò in diebus illis assurgẽs Schemeoun Kipho in medio discipulorum (erat autem illic cætus hominũ quasi centum et viginti) dixit:

16 * Viri fratres, æquum fuit impleri Scripturam illam quam prædixit Spiritus sanctitatis per os Dauid, de Jihoudo illo, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Jeschua.

17 * Quia annumerabatur nobiscum, habueratque sortem in hoc ministerio.

18 * Is est qui acquisiuit sibi fundum ex mercede sceleris: et cecidit in faciem suam humi, & crepuit per medium sui, & effusa sunt omnia viscera eius.

19 * Idque notum est omnibus habitantibus in Ourischlem, ita vt fundus ille vocetur lingua regionis Hakal-demo; cuius expositio est, Ager sanguinis.

20 * Scriptum est enim in libro Psalmorum: Habitaculum eius fiat desertum, & incola non sit in eo: Et, Ministerium eius accipiat alius.

21 * Oportet igitur vnũ ex his viris qui fuerunt nobiscum per totum hoc tempus quo introijt exijtque à nobis [vetsatusste nobiscum] Dominus noster Ieschua.

22 * Qui circuiuit [exorsus est] à baptismate Jouchanon, ad hunc vsque diem quo eleuatus à nobis, fieri nobiscum testem resurrectionis eius.

23 * Statuerunt itaque duos, Jauseph, qui vocabatur Bar-Schabbo, qui cognominatus est Justus, & Mathia.

24 * Et inter orandum dixerunt: Tu Domine, nosti corda omnium, ostende vtrum delegeris ex his duobus.

---

13 וּמִן בָּתַר דְּעָלוּ סְלִקוּ לְהוֹן לְעֻלֵּיתָא הַי דְּהַוִין הַווֹ בָּהּ פֶּטְרוֹס וְיוּחָנָן וְיַעֲקוֹב וַאנְדֵּרָאוֹס וּפִילִיפּוֹס וְתָאוּמָא
וּמַתַּי וּבַרְתּוּלְמַי וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַּי וְשִׁמְעוֹן טַנָּנָא וְיהוּדָא בַּר יַעֲקוֹב ׃

14 הָלֵין כֻּלְּהוֹן אַכְחָרָא אֲמִינִין הַווֹ בְּצְלוֹתָא בַּחֲדָא נְפֶשׁ עִם נֶשֵׁא וְעִם מַרְיָם אֵמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וְעִם אֲחוֹהִי ׃

דְּקוּרְבָא דְּחַמְשָׁא דְּאַזְדָּא ב

15 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוּן קָם שִׁמְעוֹן כֵּאפָא מְצָעַת תַּלְמִידָא אִית הֲוָא דֵּין תַּמַּן כְּנָשָׁא דַּאנָשָׁא אַיוּךְ מְאָא וְעֶסְרִין וְאָמַר׃

16 גַּבְרָא אָחִין דְּזַךְ הֲוָא דְּנָתְמַלֵּא קְחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּמֵהּ דְּדָוִיד עַל יְהוּדָא הַו דַּהֲוָא

מַדְבְּרָא לְהָנוּן דַּאחַדוּ לְיֵשׁוּעַ ׃ 17 מְטַל דַּמְנָא הֲוָא עִמַּן וְאִית הֲוָא לֵהּ פֻּסָּא בְּחֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא ׃

---

a עֲלַל b עֲלָה פי׳ חדר
c טְנַן כמו קנא
d פי׳ יחד
e אֵמַן f עֲלָא בלשון פלי
g רָזָא פי׳ הסודים
h זַדַּק כמו צדק
i מְלָא j רְבַר פי׳ נגיד
k אֲחַר l פי׳ גורל
m שַׁמֶּשׁ

13 * Et cùm introissent in cœnaculum, ascenderunt vbi † manebant Petrus & Iohánes, & Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomęus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

manebat

C

13 * καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ, τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος & Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.

14 * Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus eius.

14 * οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

15 * In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit, (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti:)

15 * Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν·

16 * Viri fratres, oportet impleri Scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum:

Psal. 40. b.9 Ioh.13. b.18.18. a.3

16 * ἄνδρες ἀδελφοὶ ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαβὶδ, περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν,

17 * Qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius.

17 * ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.

18 * Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.

Mat. 27. a.7 Mat. 27. a.5

18 * οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ·

19 * Et notum factum est omnibus habitãtibus Ierusalem: ita vt appellaretur ager ille lingua eorum, Haceldema, hoc est, Ager sanguinis.

19 * καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, Ἀκελδαμὰ, τουτέστι, χωρίον αἵματος.

20 * Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio † eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et Episcopatum eius accipiat alter.

Psal. 68. c.26 Psal.108 b.8

D

eius

20 * γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.

21 * Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore in quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus;

21 * δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς,

22 * Incipiens à baptismate Iohannis vsque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis.

22 * ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων.

23 * Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus; & Matthiam.

23 * καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματθίαν·

24 * Et orantes dixerunt; Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum,

24 * καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα,

---

18 הָנָא הוּא דְּקָנָא לֶה קְרִיתָא מֶן אַגְרָא דַּחֲטִיתָא וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא h וְאִתְפְּרַח מֶן מְצַעֲתֵהּ i וְאִתְאַשַּׁד כָּלֶּה
k גַּוֵיהּ׃ 19 וְהֵי הָדָא l אִתְיְדַעַת לְכָלְהוֹן m דְּעָמְרִין בְּאוּרְשְׁלֶם וְהָכְנָא n אִתְקְרֵית קְרִיתָא הֵי בְּלִשָּׁנְהּ דְּאִתְרָא
o חֲקַל דְּמָא דְּאִיתָהוֹי p תּוּרְגָּמָה קוּרְיַת דְּם׃ 20 כְּתִיב גֵּיר בְּסִפְרָא דְּמַזְמוֹרָא q דְּרַוִּירֵהּ תֶּהֱוֵא חַרְבָּא r וְעָטוֹר לָא
נֶהֱוֵא בָּהּ s וְחִשְׁמָשְׁתֵּהּ נְסַב אָחֳרִין׃ 21 t וְלֵיא הֵי הָכֵיל לְחַד מֶן הָלֵין גַּבְרֵא דַּחֲוֵו עִמַּן בְּהָנָא זַבְנָא כָּלֶּה דְּבֵהּ עַל
וְנָפַק עֲלַיִן מָרַן יְשׁוּעַ׃ 22 u דְּאֶקַף מֶן v מַעֲמוֹדִיתֵהּ דְּיוֹחָנָן עַדְמָא לְיוֹמָא w דְּאִסְתְּלַק מִנַּן לְיַתְּנָן דְּהוּ נֶהֱוֵא עִמַּן סָהֲדָא
z דְּקִיָמְתֵהּ׃ 23 a וְאַקִימוּ תְּרֵין לְיוֹסֵף b דְּמֶתְקְרָא בַּר שַׁבָּא c דְּאִשְׁתְּמִי יוּסְטוֹס וְלִמַתְיָא׃
24 d וְכַד e צְלִיוּ אֲמַרוּ אַנְתְּ מָרָיָא יָדַע דַּבְּלַבָּוָתָא דְּכָל חָדָא חַד אַיְנָא דְּגְבֵא אַנְתְּ מֶן הָלֵין תְּרֵיהוֹן׃

a 2 3

---

h פְּרַת פּיר׳ בקע i אֲשֶׁר
k פּיר׳ בעיו l יָדַע m עֲמֹר
נלשון שכ׳ קְרָא
o פּיר׳ שדה דם
p תִּרְגֵּם q פּיר׳ שירתו
r פּיר׳ יושב s שַׁמֵּשׁ t וְלָא
u פּיר׳ צריך v אֲקַף פּיר׳ החחל
w עָמַד x סְלַק y קוּם
z קְרָא a שַׁמּוּ b צְלָא
נלשון סגל

25 * Vt ille accipiat sortem ministerij & Apostolatus, à quo decessit Iihoudo, vt iret in locum suum.

26 * Coniecerunt igitur sortes, & sors ascendit ad Mathia, proinde annumeratus est cum vndecim Apostolis.

Engonasi, positionéue genuum.

CAP. II.

1 POrrò quum impleti essent dies Pentecostes, dum congregati essent omnes simul:

2 * Extitit de repente è cælo sonus tanquam venti vehementis, eóque repleta est tota domus illa, in qua sedebant.

3 * Et visæ sunt eis linguæ quæ dispertitæ erant instar ignis, sederúntque super vnũquemque eorum.

4 * Et repleti sunt omnes Spiritu sanctitatis, cœperúntque loqui singulis linguis, prout Spiritus ille dabat eis eloqui.

5 * Erant autem viri quidam commorantes in Ourischlem, timentes Deum Iiboudæi ex omnibus gentibus quæ sub cælo sunt.

6 * Quumque extitisset sonitus ille, cõuenit totus populus, & commotus est, quòd audiret vnusquisque ex eis propria sua lingua eos loquentes.

7 * Percellebantur ac mirabantur, dicentes alius ad alium: Hi omnes qui loquũtur, nonne Galilæi sunt?

8 * Quomodo nos audiuimus eos sua quisque lingua qua nati sumus?

9 * Parthi, Medi, & Elanæi, & qui habitamus inter fluuios [Mesopotamiam] Iihoudæi, & Cappadoces, nec non ex regione Ponti, & Asiæ:

10 * Et ex regione Phrygiæ, & Pamphiliæ, & Mezren [Aegypti] partibusque Libyæ quæ sunt prope Cyrenen, & ij qui à Roma venerunt;

11 * Iihoudæi & proselyti: à Creta denique & Arabia, ecce audimus eos loquentes linguis nostris miranda Dei facinora.

12 * Admirabantur autem omnes, & obstupescebant dicentes alius ad alium: Quid hoc sibi vult?

13 * Alij verò irridebant eos, dicentes: Isti mustum biberunt, & inebriati sunt.

---

25 דְּהוּ נְקַבֵּל פֻּמָּא דְּחֶשְׁמְשְׁתָּא ׀ וְשַׁלִּיחוּתָא דְּמָנָה ׀ פְּרַק יְהוּדָא ׀ דְּנֵאזַל לֵהּ לַאֲתְרֵהּ ׃ 26 וְאִרְמִיו פֻּמָּא וְסָלְקַת לְמַתְיָא ׀ וְאִתְמְנִי עִם חַד עֲסַר שְׁלִיחֵא ׃

א וְכַד אֶתְמַלִּיו יַוֹמָתָא דְּפַנְטְקוֹסְטָא כַּד כְּנִישִׁין הֲוַו כְּלְהוֹן אַכְחָדָא ׃ 2 וַהֲוָא מִן־שָׁלְיָא מִן שְׁמַיָּא קָלָא
אַיִךְ דְּרוּחָא עַזִּיזְתָא וְאִתְמְלִי הֲוָא כָּל בַּיְתָא הַוֵי דְּבֵהּ יַתְבִין הֲוַי ׃ 3 וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן לְשָׁנָא דְּמִתְפַּרְגִין הֲוַו אַיִךְ
נוּרָא וְיִתְּבוּ עַל חַד חַד מִנְּהוֹן ׃ 4 וְאִתְמְלִיו כְּלְהוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וַאֲקִפוּ הֲוַו לְמְמַלְלוּ בְּלְשָׁן לְשָׁן אַיִךְ מָא
דְּרוּחָא יַהֲב הֲוָא לְהוֹן לְמְמַלְלוּ ׃ 5 אִירֵת הֲוָא דַּיִן גַּבְרָא דְּעָמְרִין בְּאוּרְשְׁלֵם דְּדָחֲלִין מִן אֱלָהָא יְהוּדָיָא מִן כָּל
עַמְמָא דְּתְחֵירֵת שְׁמַיָּא ׃

ᵃ שְׁלַח בלשון רחק
ᵇ אֶזַל ᵍ רָמָא ᵈ מְנָא
ᵉ סוּם ᵇ מְלָא
ᶜ מן לשון יון d פיר׳ יוד
ᵉ פיר׳ פתאם
ᶠ חֲזָא ᵍ בְּלֵג ʰ יְתֵב
ⁱ אַקְף התחיל
ᵏ מְלֵל

* Accipere locum miniſterij huius & 25
Apoſtolatus, de quo preuaricatus eſt Iudas vt abiret in locum ſuum.

*Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors 26
ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cũ vndecim Apoſtolis.

CAP. II.

ET cùm complerentur dies Pente- 1
coſtes, erant omnes pariter in eodem A
Mat.3. c.11 Mar. 1. b.8 Luc.3.c. 16 Sup. 1. a.8 Inf. 11. b.15.19. a.6 Ioh.7. f. 38
loco.

* Et factus eſt repentè de cælo ſonus, 2
tãquam aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes.

* Et apparuerunt illis diſpertitæ lin- 3
guæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum:

* Et repleti ſunt omnes Spiritu ſan- 4
cto, & cœperũt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.

* Erant autem in Ieruſalem habitan- 5
tes Iudæi, viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt.

* Facta autẽ hac voce conuenit mul- 6
titudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat vnuſquiſque lingua ſua illos loquentes.

* Stupebant autem omnes, & mira- 7
bantur dicentes: Nónne, ecce, omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt, B 8

* Et quomodo nos audimus vnuſ-
quiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus?

Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui 9
habitant Meſopotamiam, Iudęam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam:

Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptũ 10
& partes Libyæ quæ eſt circa Cyrenen, & aduenæ Romani,

* Iudæi quoque, & proſelyti; Cretes, 11
& Arabes: audimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.

* Stupebant autem omnes, & mira- 12
bantur, adinuicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?

* Alij autem irridẽtes dicebant: Quia 13
muſto pleni ſunt iſti.

25 * λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.

26 * καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

β.

1 * Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό·

2 * καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι.

3 * καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν·

4 * καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς.

5 * ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

6 * γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.

7 * ἐξίσταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι;

8 * καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν;

9 * πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν,

10 * φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι,

11 * ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.

12 * ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι;

13 * ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

---

1 שֵׁגֶשׁ m תָּהַר כמו חפה
2 רַמַּר o יָלַד
p עבראית ארם נהרים
q אִתָּא r גִּיר s רְמַר פיר׳ נפלאות
t תָּוֹר פיר׳ אשתומם
u צְבָא x מְמַק פיר׳ לוץ
y פיר׳ עסים
z שְׁתָא

6 וְכַד הֲוָא קָלָא הָדֵין כְּנַשׁ כְּלָהּ עַמָּא וְאִשְׁתְּגַשׁ מְטַל דְּשָׁמַע הֲוָא אֱנָשׁ מָנְהוֹן דְּמְמַלְלִין הָוֹו בְּלֶשָׁנֵיהוֹן׃
7 m תַּהִירִין הֲוֹו כֻּלְּהוֹן n וּמְתְדַּמְּרִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד הָלֵין כֻּלְּהוֹן דְּמְמַלְלִין לָא הָא גְּלִילָיֵא אִנּוּן׃
8 אֵיכְנָא חֲנַן שָׁמְעִין חֲנַן אֱנָשׁ לֶשָׁנֵהּ דְּבֵהּ o יְלִידִין חֲנַן׃ 9 פַּרְתָיֵא וּמָדָיֵא וְאֵילָמָיֵא וְאִילֵין דְּעָמְרִין p בֵּית
10 נַהֲרִין יְהוּדָיֵא וְקַפְּדוֹקָיָא וְתֵמָן אַתְרָא דְּפָנְטוֹס וַאסִיָא׃ וְתֵמָן אַתְרָא דַּפְרוּגִיָא וְדַמְפּוּלִיָא וְתֵמָצְרִין
11 וְדַאתְרָתָא דְּלוּבָא דְּקָרִיבִין לְקוּרִינָא וְאִילֵין q דְּאַתּוּ מִן רְהוּמָא׃ יְהוּדָיֵא r וְגִיוֵרָא וְתֵמָן קְרִישָׁא וְעַרְבָיֵא הָא
12 שָׁמְעִין חֲנַן מְמַלְלִין בְּלֶשָׁנִין דִּילָן s הֲדְמַרְחָה דְּאַלָהָא׃ סְתְדַּמְּרִין הָוֹו דֵּין כְּלְהוֹן t וְתָהִירִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד
13 דְּמָנָא הִי הָדָא u צְבוּתָא׃ אֲחָרְנָא דֵּין x מְמַקִין הָוֹו בְּהוֹן כַּד אָמְרִין הָלֵין y מְאִרְיָא z אִשְׁתִּיו וַרְוִיו׃

14 * Posteà verò stans Schemeoun Kipho cũ vndecim Apostolis, extulit vocem suam, & ait illis, Viri Iihoudæi, omnesque qui habitatis in Ourischlem, hoc vobis notum esto, & auscultate sermones meos.

15 * Non enim vt vos putatis, isti ebrij sunt, quum ecce adhuc sit hora tertia.

16 * Sed hoc illud est quod dictũ est per Iouil
17 Prophetam: * Futurum est diebus nouissimis, vt effundam Spiritum meum super omnem carnem: & vaticinabuntur filij vestri & filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somnia-
18 bunt. * Ac super seruos meos superque ancillas meas effundam Spiritum meum in diebus illis, & vaticinabuntur.

19 * Et edam signa in cælo, & virtutes super terram, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20 * Sol conuertetur in caliginem, & Luna in sanguinem, priusquàm veniat dies ille Domini magnus & tremendus.

21 * Et futurum est, vt quicunque inuocauerit nomen Domini, seruetur.

Crepusculo Dominicæ magnæ Resurrectionis.

22 *Viri filij Ffroiel, audite hos sermones: Jeschua illum Nazarenum virum, qui à Deo apparuit apud vos virtutibus & præclarè factis illis quæ Deus edidit inter vos per manum ipsius, vt & vos nostis.

23 * Hunc inquam quum ad hoc expositus esset præscientia & voluntate Dei, tradidistis manibus sceleratis, crucique affixistis, atque trucidastis.

24 * Deus autem suscitauit eum, soluitque funes inferorum, siquidem impossibile erat eum retineri in inferis.

25 * Dauid enim dixit de eo, Coram me profpiciebam Dominum meum semper, quippe qui à dextera mea sit, ne commouear.

26 * Propterea lætatum est cor meum, et exultauit gloria mea, atque adeò corpus meum
27 commorabitur in spe. * Quia non derelinques animam meam in inferis, nec dabis [fines] vt Sanctus tuus videat corruptionem.

28 * Reuelasti mihi viam vitæ: replebis me lætitia cum vultu tuo.

---

14 וּבְתַרְכֶּן קָם שִׁמְעוֹן כְּאַפָּא עִם תְּרַ עֲסַר שְׁלִיחִין[a] וַאֲרִים קָלֵה וְאֲמַר לְהוֹן גַּבְרֵא יְהוּדָיֵא וְכָל[b] הוֹן דְּעָמְרִין בְּאוּרְשְׁלֵם
הֲדָא[b] תְּהֵידַע לְכוֹן[c] וְצוּתוּ[d] מְלַי׃ 15 לָא גִּיר אֵיכְנָא דַּאנְתוּן סָבְרִין הָלֵין[c] רְוֵין דְּהָא עָרְמָא לְהַשָּׁא תְּלַת אֱנֵין
שָׁעִין׃ 16 אֶלָּא הָדָא הִי[f] דַּאמְרָא בְּיוּאִיל נְבִיָא׃ 17 וְהֶוֵא בְּיוֹמָתָא אֲחֲרֵיָא אֲמַר אֱלָהָא[g] אֲשׁוּד רוּחִי
עַל כָּל בְּסַר[h] וְנִחֲנַבּוּן בְּנַיכוֹן וַבְּנָהֲכוֹן[i] וְגַדּוּרֵיכוֹן[k] חֲזוֹנָא נֶחֱזוֹן וְקַשִּׁישַׁיכוֹן חֶלְמָא נֶחְלְמוֹן׃
18 וְעַל עַבְרַי וְעַל אַמְהָתִי בְּיוֹמָתָא הָנוֹן וְנִתְנַבּוּן׃ 19 וְאֶתֵּל[m] אָתוֹתָא בִּשְׁמַיָּא[n] וְגֵבְרָתָא עַל
אַרְעָא דָּמָא וְנוּרָא[o] וְעָטְרָא[p] דַּהֲנָנָא׃ 20 שֶׁמְשָׁא נֶתְחַלַּף[q] בְּעִטְטָנָא וְסַהֲרָא בַּדָּמָא עַר לָא[r] נֵאתֵא יַוֹמָה דְּמָרְיָא
רַבָּא וְדָחִילָא׃ 21 וְהֶוֵא כָּל[s] דְּנִקְרָא שְׁמֵה דְּמָרְיָא[t] נִחָא׃

[a] רום [b] זֵרַע [c] צִירֵי
[d] מִלֵּל [e] רְוָא פִּיר׳ שְׁנֵי
[f] אֲמַר [g] שׁוּר כְּמוֹ אֲשַׁר
[h] נְבָא [i] פִּיר׳ בְּחוּרֵיכֶם
[k] חֲזָא [l] נְחַל
[m] פִּיר׳ מוֹפְתִים
[n] גְּבַר [o] עִבְרִית קְשׁוּר
[p] פִּיר׳ עֵשֶׂן [q] פִּיר׳ עֵרְפֶּל
[r] אֲתָא [s] קְרָא [t] חָנָא

14 * Stans autem Petrus cum vndecim, leuauit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudæi,& qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis notum ſit,& auribus percipite verba mea.

14 * σταθεὶς δὲ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου·

15 * Non enim,ſicut vos æſtimatis,hi ebrij ſunt; cùm ſit hora diei tertia:

15 * οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας·

16 * Sed hoc eſt quod dictũ eſt per prophetam Ioël:

16 * ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ·

Ioel.2.g 28 Eſa.44. n.3

17 * Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri,& filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.

17 * καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται·

18 * Et quidem ſuper ſeruos meos,& ſuper ancillas meas in diebus illis effundã de Spiritu meo,& prophetabunt.

18 * καίγε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

19 * Et dabo prodigia in cælo ſurſum,& ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem & vaporem fumi.

19 * καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.

20 * Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequã veniat dies Domini magnus & manifeſtus.

20 * ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ·

Ioel. 2.g 32 Rom.10. 6.13

21 * Et erit,omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.

21 * καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

22 * Viri Iſraelitæ,audite verba hæc: Ieſum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & ſignis quę fecit Deus per illum in medio & veſtri,ſicut†vos ſcitis:

22 * Ἄνδρες ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε·

23 * Hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes,interemiſtis.

23 * τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε·

24 * Quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ad eo.

24 * ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ·

Pſal. 15. b.8

25 * Dauid enim dicit in eum: Prouidebam Dominũ in conſpectu meo, ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commouear.

25 * δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.

26 * Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

26 * διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι,

27 * Quoniam non derelinques animã meam in inferno, nec dabis Sanctũ tuũ videre corruptionem.

27 * ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

28 * Notas mihi feciſti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

28 * ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.

דְּנָגָה חַר בְּשַׁבָּא רַבָּא דַּקְיָמְתָּא ד

22 גַּבְרָא בְנֵי יִסְרָיֵל שְׁמַעוּ מִלָּא הָלֵין יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא גַּבְרָא דְּסִין אֱלָהָא [b] אָתְחֲזִי לְוָתְכוֹן בְּחַיְלָא [c] וּבִנְבְרָוָתָא אִילֵּין דַּאלָהָא עֲבַד בֵּינָתְכוֹן [d] בְּאִידֵהּ אַינְתוּן יָדְעִין אֲנָתוּן׃ 23 לְהָנָא דַּפְרִישׁ הֲוָאלָהּ לְהָנָא [e] בַּמְקַדְמוּת יְדִעְתֵּהּ
וְבִצְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא [f] אַשְׁלְמְתּוּנֵיהִי בְּאִידֵי רְשִׁיעָא וְזַקַפְתּוּן וְקַטַלְתּוּן׃ 24 אֱלָהָא דֵּין [g] אֲקִימֵהּ וְשָׁרָא [h] חֶבְלֵיהּ דַּשְׁיוֹל
מֶטֶל דְּלָא מְשְׁכְחָא הֲוָת [i] וְנֶתְחַדַּבָה [j] בַּשְׁיוֹל׃ 25 דָּוִיד גֵּיר אֲמַר עֲלוֹהִי מְקַדֶּם הֲוִית חָזֵא לְמָרִי בְּכֹל זִבְנָן דְּעַל
יְמִינִי הוּדְלָא [m] אֲזוּעַ׃ 26 מֶטֶל הָנָא [n] אֶתְחַמַּס לִבִּי [o] וְרָוְזַת [p] חֶשְׁבּוּחָתִי וְאַף פַּגְרִי [q] נַאגֵן עַל סַבְרָא׃ 27 דְּלָא שְׁבֵק
אַנְתְּ לְנַפְשִׁי בַּשְׁיוֹל וְלָא יָהֵב אַנְתְּ [r] לְחַסִּידָךְ דְּנֶחֱזֵא חַבָּלָא׃ 28 [s] גְּלֵיתְ לִי אוֹרְחָא דְּחַיֵּא [t] תַּמְלִינִי [u] בַּחֲמִיּוּתָא עִם פָּרְצוּפָךְ׃

[a] קוּם [b] חֲזָא [c] גְּבַר גִּיר מֵעֲשִׂים בְּפֹלְאִים [d] יַד [e] קֶדֶם [f] צְבָא [g] שְׁלֵם [h] קוּם [i] פִּיר אַסּוּרֵי שְׁאוֹל [j] אֲחַר [k] כְּמוֹ בְּשְׁאוֹל [l] זוּעַ [m] בְּסֶם [n] רָוַז כְּמוֹ גָּוֹג [o] שְׁבַח [p] אֲגַן פִּכֵּן [q] פִּיר חֲסִידֶךָ [r] גָּלָא [s] מָלָא [t] פִּיר שִׂמְחָה

29 * Viri fratres, licet palàm dicere apud vos de patriarcha Dauid, eum & mortuum esse & sepultum, & monumentum eius esse apud nos ad hunc vsque diem.

30 * Etenim Propheta fuit, & sciebat iureiurando sibi iurasse Deum; De fructu ventris tui collocabo super solium tuum.

31 * Prospexitque & locutus est de resurrectione Meschicho, eum non iri derelictum in inferis, ne corpus quidem ipsius visurum corruptionem.

32 * Hunc Ieschua suscitauit Deus, & nos omnes sumus testes ipsius.

33 * Porrò ille dextera Dei exaltatus est, et accepit à Patre promissum quod est de Spiritu Sanctitatis, & effudit hoc donum, quod ecce vos videtis & auditis.

34 * Non enim Dauid ascendit in cælum, quandoquidem ipse ait: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextera mea.

35 * Vsquedum ponam inimicos tuos suppedaneum pedibus tuis.

36 * Certò sciat igitur tota domus Israel, Dominum & Meschicho factum esse à Deo hunc Ieschua, quem vos in crucem egistis.

Feria secunda hebdomadis
VI. Ieiunij.

37 * Quumque hęc audissent, compuncti sunt corde, dixeruntque Schemeoun & cæteris Apostolis, Quid faciemus fratres?

38 * Dixit eis Schemeoun: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini Ieschua in remissionem peccatorum, vt recipiatis donum Spiritus Sanctitatis.

39 * Vobis enim factum est promissum, filiisque vestris, & iis omnibus qui longè sunt, quippe quos vocauerit Deus.

40 * Et aliis sermonibus quàmplurimis attestabatur eis; & efflagitabat ab eis, dicens; Seruamini ab hac generatione peruersa.

41 * Et quidam ex eis promptè exceperunt sermonem eius, crediderunt que, ac baptizati sunt: ita vt additæ sint die illo animæ circiter mille.

42 * Et perseuerabant in doctrina Apostolorum; & communicabant in oratione, & in fractione Eucharistiæ.

---

29 גְּבְרֵא אָחִין [x] מְפַם לְמֵאמַר עִין [y] בְּגְלֵא לְוָהְכוּן עַל רֵישׁ [z] אֲבָהָתָא [a] דְּמִית וְאַף אִתְקְבַר וּבֵית קְבוּרְהּ אִיתַוהִי לְוָתַן עַרְמָא לְיוֹמָנָא ׃ 30 נְבִיָא הֲוָא גֵיר וְיַדַע הֲוָא [b] דְּמַוְמָתָא יְמָא לֵהּ אֱלָהָא דְּמֶן פְּאֵרָא [c] דְּכַרְסָךְ [d] אֲוֹהֵב עַל כּוּרְסָךְ ׃ 31 וְקַדֵּם חֲזָא וּמַלֵל עַל [e] קְיֹמְתְהּ דַּמְשִׁיחָא דְּלָא [f] אֶשְׁתְּבֵק בַּשְׁיוֹל אַף לָא פִּגְרֵהּ חֲזָא חֲבָלָא ׃ 32 לְהָנָא יֵשׁוּעַ אֲקִים אֱלָהָא וְחֶנַן כְּלָן [g] סַהֲדוֹהִי ׃ 33 וְהוּוּ דַּבְיְמִינֵהּ דַּאלָהָא [h] אֶתְּחֲרִים וַנְסַב מֶן אֲבָא שׁוּרְיָא דְּעַל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא וַאֲשַׁד [k] מַוהַבְתָּא הָדָא דְּהָא [l] חָזִין אַנְתּוּן וְשָׁמְעִין אַנְתּוּן ׃ 34 לָא הֲוָא גֵיר דָּוִיד סָלֵק לַשְׁמַיָא מְטַל דְּהוּ אֲמַר דַּאמַר מָרְיָא לְמָרִי [m] דְּתֵב לָךְ מֶן יְמִינִי ׃ 35 עַדְמָא [n] דַּאסִים בְּעֶלְדָּבַיִךְ [o] כּוּבְשָׁא לְרַגְלַיִךְ ׃ 36 [p] שַׁרִירָאִית הָכִיל [q] נֶדַע כְּלֵהּ בֵּית יִסְרָיֵל דְּמָרְיָא וַמְשִׁיחָא עַבְדֵהּ אֱלָהָא לְהָנָא יֵשׁוּעַ דְּאַנְתּוּן זְקַפְתּוּן ׃

[x] כַּס ומזה אַפֵּס [y] גְּלָא פי׳ בפרקסיא z פי׳ אבות [a] מוּת [b] יְמָא [c] בשנך [d] יְתֵב [e] קוּם [f] שְׁבַק [g] סַהֲד [h] רוּם [i] וְדָא ומזה אֶשְׁתַּרָא [k] יְהֵב [l] חָזָא [m] יְתֵב [n] סוּם [o] הדם [p] שְׁרַר פי׳ באמת [q] יְדַע

29 * Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam E & †defunctus est, & sepultus est: & sepulchrum eius est apud nos, vsq; in hodiernum diem.

3. Reg. 2 b. 10

30 * Propheta igitur cùm esset, & sciret quia iureiurãdo iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius:

Psal. 131 c. 11

31 * Prouidens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

Psal. 15. b. 10 Inf. 13. c. 25 Sup. 1. b. 8

32 * Hunc Iesum resuscitauit Deus, cuius omnes nos testes sumus.

33 * Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit †hunc quem vos videtis & auditis.

Hoc donum quod

34 * Non enim Dauid ascendit in cælum: dicit autem ipse, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis,

Psal. 109 a. 1

35 * Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

36 * Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum quem vos crucifixistis.

37 * His autem auditis, compuncti sunt corde; & dixerunt ad Petrum & ad reli- F quos Apostolos, Quid faciemus, viri fratres?

38 * Petrus verò ad illos, Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.

39 * Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscunq; aduocauerit Dominus Deus noster.

40 * Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens, Saluamini à generatione ista praua.

41 * Qui ergo receperunt sermonẽ eius, baptizati sunt: & appositę sunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 * Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

29 * ἀνδρες ἀδελφοὶ, ἐξὸν εἰπεῖν μετ' παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

30 * προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ,

31 * προιδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ἅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

32 * τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες.

33 * τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

34 * οὐ γὰρ δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

35 * ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

36 * ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

37 * Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί;

38 * πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς, μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

39 * ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους, ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

40 * ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.

41 * οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.

42 * ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

וַתְּהִי בְּשַׁבָּא וְשַׁבְתָּא דוּ וְצוֹמָא ה

37 וְכַד שְׁמַעוּ הַלֵּין אֶתְנַגַּחוּ בְלֵבְהוֹן וְאָמְרוּ לְשִׁמְעוֹן וְלִשְׁרָכָא דְשָׁלִיחֵא מָנָא נֶעְבֵּד אָחִין׃

38 אֲמַר לְהוֹן שִׁמְעוֹן תּוּבוּ וְעָמְדוּ אֱנָשׁ מִנְּכוֹן בְּשֵׁמֵהּ דְמָרְיָא יְשׁוּעַ לְשׁוּבְקָן חֲטָהֲאַדְתְּקַבְּלוּן מְוֹהַבְתָּא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃ 39 לְכוֹן גִּיר הֲוָא שׁוּוְיָא וְלִבְנַיכוֹן וְלְכָל־הוֹן אִילֵין דְּרַחִיקִין אִילֵין דְּהוּ אֱלָהָא יְקָרָא אֲנוֹן׃

40 וּבְסַגִּיאָתָא סַגִּיאָתָא מָסְהֵד הֲוָא לְהוֹן וּבָעָא הֲוָא מִנְּהוֹן כַּד אֲמַר חֲיוּ מִן שָׁרְבְּתָא הָדָא מְעַקְמְתָּא׃

41 וַאֲנָשִׁין מְנַהוֹן עְתִידַאיִן קַבְּלוּ מִלְּתֵהּ וְהֵימְנוּ וְעָמְדוּ וְאִתְטַמְּסוּ בְּהוֹ יוֹמָא אִיךְ תְּלָתָא אַלְפִין נַפְשִׁן׃

42 וַאמְטִינִין הֲווֹ בְּיוּלְפָנָא דְשְׁלִיחֵא וּמְשְׁתַּוְתְּפִין הֲווֹ בַּצְלוֹתָא וּבְקָצְיָא דְאוֹרְסְטָא׃

א צנר ב גָּנַח פר׳ נדקר
ג תוב כמושוב
ד שְׁבַק ה חַטָא ו יְהֵב
ז וְדָא ומזה אֶשְׁתַּוְרָא
ח קְרָא ט מַלַל י סְהַד
יא בְּעָא יב חַיָא יג עַקֵם
יד עָתַד טו מַלַל טז יִסַף
יז אֱמַן יח אֱלַף יט שְׁתַף
כ אָלָא כא קָצָא כב תן לשון יז

43 * Extiterat autem timor in vnaquaque
anima; & signa multa virtutesque edeban-
tur per Apostolos in Ourischlem.

44 * Cunctique qui credebant vnà commo-
rabantur; & quæcunque habebant erant
societatis.

45 * Et ij qui habebant possessionem, ven-
debant eam, ac diuidebant vnicuique prout
egebat.

46 * Atque quotidie perseuerabant in tem-
plo vnanimes, & frangebant munus bene-
dictum, capiebantque cibum exultantes:

47 * Et cum puritate cordis laudabant Deũ,
quum inijssent gratiam coram vniuerso po-
pulo. Ac Dominus noster augebat quotidie
eos, qui salui fiebant in Ecclesia.

Feria sexta Auri.

CAP. III.

1 FActum est autem quum ascenderent Sche-
meoun Kipho & Iouchanon simul in tem-
plum tempore precationis hora nona:

2 * Vt ecce virum quendam claudum ab
vtero matris suæ baiularent homines illi qui
soliti erant eum afferre & ponere ad ianuam
templi, quæ vocatur Speciosa, vt peteret e-
leemosynam ab iis, qui introibant in tem-
plum.

3 * Is quum vidisset Schemeoun & Iou-
chanon introeuntes in templum, petiit ab eis
vt darent ipsi eleemosynam.

4 * Et respexerunt in eum Schemeoun &
Iouchanon, dixeruntque ei, Intuere nos.

5 * Ipse autem intuitus est eos, sperans se
ab eis aliquid accepturum.

6 * Ait illi Schemeoun, Aurum & argen-
tum non habeo: sed quod habeo do tibi: In
nomine Domini nostri Ieschua Meschicho No
zroio surge, ambula.

7 * Et apprehendit manum eius dexteram,
& erexit eum: eoque momẽto obfirmati sunt
pedes eius ac plantæ.

8 * Proinde exiliens stetit & ambulauit;
& ingressus est cum eis templum, ambulans,
& saliens, & glorificans Deum.

9 * Viditque totus populus ambulantem,
& glorificantem Deum.

---

43 וְהָוְיָא דָּוֹרַת דַּחַלְתָּא בְּכָל נַפְשׁ [a] וְאַתְוָתָא סַגִיאָתָא [b] וְגַבְרְוָתָא הָוִין הָוֵי בְיַד שְׁלִיחֵא בְּאוּרְשְׁלֵם ׃

44 וְכָלְהוֹן [c] אִילֵין דְּהַימְנוּ הָוִו אַכְחָרָא הָוִו וְכָלְמַדֵם דְּאִית הָוָא לְהוֹן [d] דְּגָוָא הָוָא ׃ 45 וַאילֵין דְּאִית הָוָא

לְהוֹן [e] קָנְיָנָא מְזַבְּנִין הָוִו לָהּ וּמְפַלְגִין הָוִו לֵאנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ [g] מֵדֵם [h] דַּסְנִיק הָוָא ׃ 46 וְכָלְיוֹם [i] אֲמִינִין הָוִו בְּהַיכְלָא

בַּחֲדָא נַפְשׁ וַבָּרְיָתָא [k] קָצִין הָוִו [l] פְּרִיסְתָא וְמָקַבְּלִין הָוִו סַיְבְרְתָא כַּד [m] רָוְוִין ׃ 47 [n] וּבַבְּרִירוּתָא דְּלִבְהוֹן מְשַׁבְּחִין

הָוִו לֵאלָהָא כַּד [o] יְהִיבִין בְּרַחֲמֵא קֻדְמֵי כְּלֵה עַמָּא וּמָרֵן [p] מוֹסִיף הָוָא כְּלְיוֹם לַאילֵין [q] דְּחַיִין הָוִן [r] בְּעִדְתָא ׃

[a] דְּעַרוּבְתָא [b] דְּדַחֲבָא ו קפלאון ג

[x] וַהֲוָא דְּכַד סָלְקִין שְׁמְעוֹן כֵּאפָא וְיוֹחָנָן [c] אַכְחֲרָא לְהֵיכְלָא [d] בְּעִדְנָא דְּצַלוֹתָא דְּתֵשַׁע שָׁעִין ׃

[a] חָוָא פזר׳ מופתים
[b] מעשים נפלאים
[c] חַיְמִין [d] גַּוָּא חבור׳ קִנְיָא
[e] כמו מדעם [f] פיר׳ צרוך
[g] פיר׳ תמיד עמדים
[h] קְצָא [i] פיר׳ מנחה והוא לחם הקודש
[k] רְוַז [l] כְּרִר [m] יְתֵב
[n] יְסַף [o] חֵיָא כמו עדת
[p] עֲרֵב כמו וחב כאחד
[q] בלשון הפלוסופים עָלָא [r] פיר׳ עת

43 * Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos in Ieruſalem fiebant, & metus erat magnus in vniuerſis.

43 * ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.

44 * Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

44 * πάντες δὲ οἱ πιστεύσαντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά,

45 * Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

45 * καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε.

46 * Quotidie quoque perdurãtes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis:

46 * καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας,

47 * Collaudantes Deũ, & habentes gratiã ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalui fiebant quotidie in idipſum.

47 * αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σῳζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

CAP. III.

γ.

1 PEtrus autem & Iohannes aſcendebãt in templum ad horam orationis nonam.

1 * Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην·

2 * Et quidam vir qui erat claudus ex vtero matris ſuæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, vt peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

2 * καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν·

3 * Is cùm vidiſſet Petrũ & Iohannem incipiẽtes introire in templum, rogabat vt eleemoſynam acciperet.

3 * ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην.

4 * Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit, Reſpice in nos.

4 * ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, βλέψον εἰς ἡμᾶς.

5 * At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

5 * ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν.

6 * Petrus autem dixit, Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.

6 * εἶπε δὲ πέτρος, Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει.

7 * Et apprehenſa manu eius dextera, alleuauit †, & protinus conſolidatæ ſunt B baſes eius & plantæ.

eum

7 * καὶ πιάσας αὐτὸν τὴν δεξιὰν χεῖρα ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυδρά.

8 * Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templum ambulãs, & exiliens, & laudans Deum.

8 * καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.

9 * Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

9 * καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν.

---

2 וְהָא גַבְרָא חַד חַגִירָא דְמִן כְּרֵס אִמֵּה שְׁקִילִין הֲוֹו אֲנָשָׁא אִילֵין דַּמְעַדִּין הֲוֹו מַיְתִין וְסָמִיכִין לֵהּ בְּתַרְעָא דְהֵיכְלָא
3 דְמָתְקְרָא שַׁפִּירָא דְנָהֲוָא שָׁאֵל זְדַקְתָּא מִן הָנוּן דְּעָאלִין לְהֵיכְלָא׃ 4 וְחָרוּ בֵּהּ שִׁמְעוֹן וְיוֹחָנָן וַאֲמַרוּ לֵהּ חוֹר בָּן׃
5 סָבַר הָוָא לְמִסַּב מִנְּהוֹן דְּנָהֲוָא מְחַלוֹן לֵהּ זְדַקְתָּא׃ 6 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן דַּהֲבָא וְכַסְפָּא לִי אֱלָא מַרְם דְּאִית לִי יְהַב אֲנָא לָךְ
בְּשְׁמֵהּ דְמַרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נָצְרָיָא קוּם הַלֵּךְ׃ 7 וַאֲחֵדֵהּ בִּאִידֵהּ דִּימִינָא וַאֲקִימֵהּ וּבָהּ בְּשָׁעְתָא שְׁרוּ
רַגְלוֹהִי וְעֻקְבּוֹהִי׃ 8 וְשָׁוַר קָם וְהַלֵּךְ וְעַל עַמְּהוֹן לְהֵיכְלָא כַּד מְהַלֵּךְ וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃
9 וְחֲזָאוּהִי כֻּלֵּהּ עַמָּא כַּד מְהַלֵּךְ וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

f פי׳ בטן g ועד h אתא i סום k קרא l כמו צדקה m עול n נתל כמו נתן o חור p נסב q כמו מדעם r זהב s כסף t אחר כמו אחז u יד x קום y שרר z עלל

10 * Et agnouerunt eum esse qui mendicans sedebat quotidie & petebat eleemosynam ad portam quæ vocatur Speciosa: & impleti sunt stupore & admiratione super eo quod acciderat.

Feria secunda Candidatorum.

11 * Quumque ipse teneret Schemeoun & Iouchanon, cucurrit totus populus mirabundus ad eos in porticũ quæ dicitur ipsius Schelemoun. 12 *Quod quum vidisset Schemeoun, respondit & dixit eis: Viri filij Israel, quid miramini propter hoc, aut cur nos intuemini, quasi virtute nostra aut propria potestate hoc effecerimus vt iste ambularet?

13 * Deus ille Abrohom, Ischok & Iaacoub, Deus Patrum nostrorum glorificauit Filium suum Ieschua, illum quem vos prodidistis et abnegastis in conspectu Pilati, quum ipse æquum iudicaret eum esse absoluendum.

14 *Vos autem sanctum & iustum abnegastis, & postulastis vobis virum homicidam vt daretur vobis.

15 * Illum verò principem vitæ interfeciſtis, quem suscitauit Deus à mortuis; & nos omnes sumus testes eius.

16 *Et in fide nominis ipsius hunc quem videtis & nostis ille confirmauit & sanauit: & fides quæ per ipsum est, dedit huic istam sanitatem coram vobis omnibus.

17 * Nunc autem, fratres mei, scio per errorem vos hoc fecisse, prout fecerunt & primates vestri.

18 * At Deus sicuti prænunciauerat per os omnium Prophetarum, passurum Meschicho, ita impleuit.

19 * Pœnitentiam ergo agite, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra;

20 * Et obueniant vobis tempora quietis à conspectu Domini; mittátque vobis illum, qui paratus erat vobis, Ieschua Meschicho.

21 * Quem oportet cælo capi vsque ad complementum temporum illorum omnium, de quibus locutus est Deus per os sanctorũ Prophetarum suorum à sæculo.

22 * Mousche enim dixit: Prophetam suscitabit vobis Dominus ex fratribus vestris sicuti me: hunc audite in omnibus quæ collocutus fuerit vobis.

* Cognoscebant autem illum, quòd ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi in eo quod contigerat illi.

tenerēt * Cùm † teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis, stupentes.

* Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut † pietate fecerimus hunc ambulare?

potestate

* Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus Patrum nostrorum, C glorificauit filium suũ Iesum, quem vos quidẽ tradidistis & negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

Mat.27. c.20 Mar. 15. b.11 Luc. 23. c.18 Ioh.18. g.40

* Vos autem sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis:

* Authorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus suscitauit à mortuis; cuius nos testes sumus.

vidistis

* Et in fide nominis eius, hunc quem vos † videtis & nostis, cõfirmauit nomen eius: & fides, quæ per eum est, dedit illi integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

* Et nunc fratres scio quia per ignorantiam feciſtis, sicut & principes vestri.

* Deus autem quæ prænuntiauit per os omnium Prophetarũ, pati Christum suum, sic impleuit.

* Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra:

* Vt cùm venerint tempora refrigerij à conspectu Domini, & miserit eum qui prædicatus est vobis, Iesum Christum,

* Quem oportet quidem cælum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum, à seculo Prophetarum.

Deut.18 c.23

* Moyses quidem dixit: Quoniã Prophetã suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quęcunque locutus fuerit vobis.

10 * ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτός ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.

11 * κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος, ἔκθαμβοι.

12 * ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;

13 * ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν.

14 * ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν·

15 * τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν·

16 * καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν.

17 * καὶ νῦν ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.

18 * ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω.

19 * μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας,

20 * ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν χριστόν,

21 * ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος.

22 * Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς·

זֶלֶה ° אֲקִים אֶלָּהּ מִן בֵּית ᵖ מִיתָא וַחֲנַן כְּלַן ᵍ סַהֲדוֹהִי ׃ 16 וּבְהֵימָנוּתָא דִשְׁמֵהּ לְהָנָא ˢ דְחָזִין אַנְחוּן וְיָדְעִין
אַנְחוּן הוּ ᵗ אֲשֶׁר ᵛ וְאַסִי וְהֵימָנוּתָא דְבֵהּ ˣ יְהַבַת לֵהּ הָנָא ʸ חֲלִימוּתָא קֳדָם כְּלְכוֹן ׃ 17 בְּרַם הָשָׁא אֲחַיְדַע
אֲנָא ᶻ דְבְטוּעַ עֲבַרְתּוּן הָרֵא אַיְךְ דַּעֲבַדוּ ᵃ רִישֵׁיכוֹן ׃ 18 וַאלָהָא אַיְךְ מֵרֵם דְּקַדֶּם אַכְרִז בְּפוּם כָּל־הוֹן נְבִיֵא
ᵇ דְּנְחַשׁ מְשִׁיחֵהּ מַלִּי הֲכַנָּא ׃ 19 ᶜ תּוּבוּ הָכֵיל ᵈ וְאִתְפְּנוּ אֵיכַנָּא ᶜ דְּנֶתְעֲטוֹן חֲטָהֵיכוֹן ׃ 20 וְנֵאהוֹן לְכוֹן זַבְנֵא
ᶠ דְּנִיחָא מֶן קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרְיָא וְנִשְׁדַּרלְכוֹן לְאוֹנָא ᵍ דְּמַטַּיב הֲוָא לְכוֹן לְיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 21 דְּלֵהּ וְלָא לַשְׁמַיָא
דְּנִקְבְּלוֹן עִדָּנָא ʰ לְמוֹלְיָא דְּוַבְנָא דְּכָל־הֵין דְּמַלֵּל אֱלָהָא בְּפוּמָא דְּנְבִיהִי קַדִּישֵׁא דְּמִן עָלַם ׃
22 מוֹשֶׁא גֵּיר אֲמַר דְּנְבִיָא ⁱ נְקִים לֶכוֹן מֶרְיָא מִן אֲחַיכוֹן ᵏ אֲבֵוָתִי לֵהּ שְׁמַעוּ בְּכָלְמָא דְּנְמַלֵּל עֲמָכוֹן ׃

b 2

ᵒ קוּם ᵖ מוּת ᵍ סָהֵד
ʳ חַיִּים ˢ חֲזָא ᵗ שְׁרַר
ᵘ אֲנָא ᵛ יְהַב
ʷ פִּיר׳ רְפָאוֹת
ˣ טָעָה כְּמוֹ טָעָא
ʸ כְּמוֹ רְאִשׁוֹנִים
ᶻ חֲשַׁשׁ ᵃ תּוּב ᵇ פְּנָא
ᵇ עֲטָא פִּיר׳ מְחָה
ᶜ נוּחַ ᵈ טַיֵּב ᵉ מְלָא ᶠ קוּם
ᵍ פִּיר׳ כְּמוֹנִי

23 * Et futurum est vt omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, anima inquam illa pereat à populo suo.

24 * Et Prophetæ omnes à Schemouil & iis qui post eum fuerunt, locuti sunt ac prædicarunt de diebus istis.

25 * Vos estis filij Prophetarum & fœderis quod iniit Deus cum Patribus nostris, dum dixit Abrohom, In semine tuo benedictionem consequentur omnes familiæ terræ.

26 *Vobis primùm suscitauit, misitque Deus Filiũ suum qui benediceret vobis, si conuersi fueritis & egeritis pœnitentiam de flagitiis vestris.

In commemoratione Martyrum.

CAP. IIII.

1 QVumque illi hos sermones loquerentur ad populum, insurrexerunt in eos Sacerdotes & Zadoukæi, & præfecti templo.

2 *Quum excandescerent in eos, quippe qui docerent populum, & prædicarent in Meschicho resurrectionem à mortuis.

3 *Proinde iniecerunt in eos manus, & custodierunt eos in diem posterum, quòd propè esset vespera.

4 *Multi autem qui audierant sermonem, crediderunt: et erant numero circiter quinquies mille viri.

5 *Cæterũ postero die congregati sunt Prin-
6 cipes, & Seniores & Scribæ: *Itémque Chanon summus Sacerdos, & Kaiopho, & Jouchanon, & Alexander, & quotquot erant ex genere summorum Sacerdotum:

7 *Quumque statuissent eos in medio, interrogabant eos, Quanam virtute, aut quo nomine hoc feciſtis?

8 *Tunc Schemeoun Kipho repletus est Spiritu Sanctitatis, & dixit eis: Principes populi, & Seniores domus Jsroiel, audite:

9 *Si nos hodie in ius vocamur à vobis propter beneficium quod collatum est in hominem ægrotum, quomodo iste sanitati sit resti-
10 tutus: *Hoc notum sit vobis, totique populo Isroiel, quòd in nomine Ieschua Meschicho Nazareni illius, quem vos in crucem egistis, quem Deus excitauit à mortuis, in hoc ipso inquam ecce stat iste coram vobis sanus.

---

23 וְהֲוֵא כָּל נַפְשָׁא דְּלָא תִשְׁמַע לְנָבְיָא הַהוּא תְּאִתְעֲדֵי נַפְשָׁא הַהִיא מִן עַמָּהּ׃ 24 וְנָבְיֵא כָּל הוֹן דְּמִן שְׁמוּאֵל
וְאִילֵין דְּמִן כָּתְרֵהּ הַוֵו סַלְּלוּ וְאַכְרִזוּ עַל יוֹמָתָא הָנוּן׃ 25 אַנְתוּן אִנּוּן בְּנַיהוֹן דְּנְבְיֵא וְדִיתְקָא אַיְדָא דְּמָם
אֱלָהָא לַאֲבָהָתַן כַּד אֲמַר לְאַבְרָהָם וּבְזַרְעָךְ נְתְבָּרְכָן כָּל זִנֵּי אַרְעָא׃ 26 לְכוֹן מִן קָדָם אֱלָהָא לַבְּרֵהּ כַּד מְבָרֵךְ לְכוֹן אֵן תְּתְפְּנוֹן וְתְתוּבוּן מִן בִּישָׁתְכוֹן׃

a בְּרִיכְנָא b דְּסָתְרָא ח קפלאון ד

1 וְכַד הֲלֵין מַלֵּא מְמַלְלִין הַוו לְעַמָּא קָמוּ עֲלֵיהוֹן כָּהֲנֵא וְזַדוּקָיֵא וְאַרכוּנֵא דְּהֵיכְלָא׃ 2 כַּד מְתְחַמְתִין
הַוו עֲלֵיהוֹן דְּמַלְפִין לְעַמָּא וּמַכְרְזִין בְּמֵשִׁיחָא עַל קְיֵמְתָא דְּמִן בֵּית מֵיתָא׃ 3 וְאַרְמִיו עֲלֵיהוֹן אִידָיָא

1 אֲבַר m כְּרַז n יוֹם
o מן לשון יון פיר׳ בריה
p כּוּם q בָּרַךְ r קוּם
s פְּנָא t תּוּב v בְּיש
a כמו זכרין b פיר׳ עדים
c מַלֵּל d קוּם
e שרים מן לשון יון
f חֲמַת פיר׳ קְלוּ
g כְּרַז h קוּם i מוֹת
k רְמָא l יַד

* Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. 23

* Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, † annunciauerunt dies istos. 24

& 25

* Vos estis filij Prophetarum, & Testamenti quod disposuit Deus ad Patres †nostros, dicēs ad Abraham, Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

Gen. 12. a.3.21. b. 12, 22 d.18.26. a.4 vestros

* Vobis primùm Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis, vt conuertat se vnusquisq; à nequitia sua. 26

CAP. IIII.

LOquentibus autem illis ad populum, superuenerunt Sacerdotes & magistratus templi & Sadducæi, 1 A

* Dolentes quòd docerent populum, & annũtiarent in †Iesum resurrectionem ex mortuis. 2

Iesu

* Et iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum. 3

autem

erat † enim iam vespera.

* Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt: & factus est numerus virorum quasi quinque millia. 4

* Factum est autem in crastinum, vt congregarentur Principes eorum & Seniores & Scribæ in Ierusalem: 5

* Et Annas princeps Sacerdotum, & Caiphas, & Iohannes, & Alexander, & quotquot erant de genere Sacerdotali: 6

* Et statuentes eos in medio, interrogabant, In qua virtute aut in quo nomine feciſtis hoc vos? 7 B

* Tũc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi & seniores 8

audite:

Israel: † * Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est; 9

* Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quia in nomine †Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. 10

Domini nostri

23 * ἔσαι δ', πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσ(ε)ται ἐκ τοῦ λαοῦ.

24 * καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.

25 * ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ, Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσ(ον)ται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

26 * ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

δ'.

1 * Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι,

2 * διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν·

3 * καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.

4 * πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.

5 * ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἰερουσαλήμ·

6 * καὶ Ἄννα τὸν ἀρχιερέα, καὶ Καϊάφαν, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.

7 * καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ, ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;

8 * τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραήλ,

9 * εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωται,

10 * γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής.

וַנְטַרוּ אִנּוּן לְיוֹמָא אֲחָרָנָא מְטַל דְּקָרֵב הֲוָא לַהּ רְמְשָׁא ׃ 4 וְסַגִּיאֵא דְּשָׁמְעוּ הֲווֹ מְהֲמְנוּ הֲווֹ הֵימְנוּ הֲווֹ וְאִתְיְהִיוֹן

הֲווֹ בְּמָנְיָנָא אֵיךְ חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין ׃ 5 וַלְיוֹמָא אֲחָרָנָא אֶתְכַּנְשׁוּ אַרְכּוֹנֵא וְקַשִּׁישֵׁא וְסָפְרָא ׃ 6 וַאֲף חַנָּן

רַב כָּהֲנָא וְקָיְפָא וְיוֹחָנָן וַאלֶכְסַנְדְּרוֹס וְאִילֵּין דְּאִתְיְהִיוֹן הֲווֹ מִן שַׁרְבְּתָא דְּרַבֵּי כָּהֲנָא ׃ 7 וְקָרִבוּ אֶקִימוּ אִנּוּן בְּמִצְעָתָא

מְשַׁאלִין הֲווֹ לְהוֹן וְרַבָּאיְנָא חַיִל אוֹ בְּאֵינָא שְׁמֵהּ עֲבַדְתּוֹן הָדֵא ׃ 8 חֵידִין שְׁמְעוֹן כְּאִפָּא אֶתְמְלִי רוּחָא דְּקוּדְשָׁא

וַאמַר לְהוֹן אַרְכּוֹנֵי דְעַמָּא וְקַשִּׁישֵׁא דְּבֵית יִסְרָיֵל שְׁמַעוּ ׃ 9 אִן חָנָן יוֹמָנָא מָתְחָרִינִינָן מְגִבְיוֹן עַל שַׁפִּירְתָּא דַּהֲוָת

לְבַרְנָשָׁא בְּרִיהָא דַּבְּמָנָא הָנָא אֲתַאסִי ׃ 10 הָדָא חֶיתַדַּע לְכוֹן וְלְכֹלֵּהּ עַמָּא דְּיִסְרָיֵל דְּבִשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא

נָצְרָיָא הוֹ דַּאנְתוּן זְקַפְתּוּנֵיהִי הוֹ דַּאקִיס אֱלָהָא מִן בֵּית מֵיתָא בֵּהּ בְּהוֹ הָא קָאֵם הָנָא קֳדָמֵיכוֹן כַּד חַלִּים ׃

מ מֵלֵל ה חַיְמֵן
ס אִית ר מְנָא
פ מן לשון יון
ק קוֹם ל מְלָא
ש שרים
ת יום ח דוֹן
כ כְּרַח ז אֶסָּא
ע יֵרַע ב זְקַף
ק קוֹם ד מוֹת

11 * Hic eſt lapis ille quem vos reprobaſtis ædificantes, qui factus eſt in caput anguli:

12 * Nec eſt in quoquam alio redemptio. Non enim eſt nomen aliud ſub cælo quod datum ſit hominibus, in quo oporteat eos ſeruari.

13 * Quumque audiſſent ſermonem Schemeoun & Iouchanon quem palàm dixerant, intellexerunt eos eſſe literarum imperitos, et idiotas, eoſque admirati ſunt; atque agnouerunt ipſos cum Jeſchua verſatos fuiſſe.

14 * Conſpiciebant porrò adſtantem cum eis claudum illum qui ſanatus fuerat; nihilque poterant eis contradicere.

15 *Tunc iuſſerunt eos exire è Synagoga ſua; dicebántque alius ad alium:

16 * Quid faciemus hominibus iſtis? ecce enim ſignum illud manifeſtum, quod editum eſt per eos omnibus incolis Ouriſchlem notum eſt; nec poſſumus inficiari.

17 * Sed ne magis fama iſthæc peruagetur, interminemur eis, ne amplius loquantur in nomine iſto vlli hominum.

18 * Proinde aduocarunt eos, & præceperunt eis, ne omninò loquerentur aut docerent in nomine Jeſchua.

Martyrum.

19 * Reſponderunt Schemeoun Kipho & Iouchanon, ac dixerunt eis, An rectum ſit apud Deũ, vobis obedire potius, quàm Deo; iudicate.

20 * Non enim poſſumus quod vidimus & audiuimus non loqui.

21 * Et interminati ſunt eis, ac dimiſerunt eos. Non enim inuenerunt cauſam quam capiti eorum imponerent propter populũ, quandoquidem vnuſquiſque glorificabat Deum ſuper eo quod factum fuerat.

22 * Erat enim pluſquàm quadraginta annos natus homo ille, in quo editum fuerat hoc ſignum ſanationis.

23 * Quumque dimiſſi eſſent, venerunt ad fratres ſuos, & renuntiarunt eis quæcunque dixerant Sacerdotes & Seniores.

24 * Iſti autem quum audiſſent, ſimul extulerunt vocem ſuam ad Deum, dixeruntque: Domine, tu es Deus qui feciſti cælum et terram, & maria & omnia quæ in eis ſunt:

---

11 הֲנַו כְּאַפָּא [c]דְּאִסְלִיהוּן אִנְתּוּן [f]בַּנָּיָא וְהוּ הֲוָא לְרֵישׁ קַרְנָא׃ 12 וְלֵית בְּאִנָּשׁ אָחֳרִין [g]פּוּרְקָנָא לָא גִיר אִית
שְׁמָא אָחֳרָנָא תְּחֵית שְׁטַיָא [h]דְּאִתְיְהֵב לַבְנֵי נָשָׁא דְּבֵהּ [i]וְלָא [k]לְמֶחֱא׃ 13 וְכַד שְׁמַעוּ [l]מִלְּתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן וְדִיוּחָנָן דְּעִין
בַּגְלָא אֲמַרוּהָ [m]אֶסְתַּכְלוּ דְּלָא יַדְעִין סִפְרָא [n]וְהֶדְיוּטָא אֱנוּן [o]וַתְּהַרוּ בְּהוֹן [p]וְאִשְׁתַּוּדַעוּ אֱנוּן דְּעִם יֵשׁוּעַ [q]מְתַּהֲפְכִין הֲוָו׃
14 [r]וְחָזַיִן הֲווֹ [s]דְּקָאֵם הֲוָא עַמְּהוֹן חַגִּירָא הַו [t]דְּאִתְאַסִי וְלָא מָשְׁכְּחִין הֲוָו מְרֵם [v]לְמֵאמַר לוֹקְבָלְהוֹן׃
15 הֵידֵין פַּקְּדוּ [x]דְּנִפְקוּן אִנּוּן מֵן כְּנִשְׁתְּהוֹן וְאָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד׃ 16 מָנָא נֶעְבֵּד לְהוֹן לְגַבְרָא הָלֵין הָא גִיר [y]אַתָא
[z]גְּלִיתָא דַּהֲוָת [a]בְּאִידֵיהוֹן לְכָלְהוֹן [b]עְמוּרֵיהּ דִּאוּרְשְׁלֵם [c]אִתְיְדַעַת וְלָא מָשְׁכְּחִינַן דְּנְכְפּוּר׃ 17 [d]אֶלָּא דְּלָא [e]יְהֵירָאִית
[f]נָפוּק טַבָא הָנָא [g]נְחַלְחֵם לְהוֹן [h]דְּתוּב לָא נְמַלְלוֹן בְּשְׁמָא הָנָא לֶאנָשׁ מֵן בְּנֵינָשָׁא׃

[c] אלא פי׳ מאם [f] בְּנָא
[g] פְּרַק [h] יְהַב [i] פי׳ צוויך
[k] חֵיָא [l] מַלֵּל [m] סְכַל
חמן לשון יון פתים
[n] תַּחַר כמו חזה [o] יַדַּע
[p] הַפַּךְ [q] חֲזָא [r] קוֹם [s] אֶסָא
[v] אֵמַר [x] נפק [y] כמו אות
[z] גְּלָא [a] יַר [b] עֲמַד פי׳ ישב
[d] יִדַּע

Psal.117 b.22 Mat.21. d.42 Mar.12. a.10 Luc.20. c.17 Isa.28.d 16 1.Pet.2. a.7 Rom.9. e.33

11 * Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ędificantibus, qui factus est in caput anguli.

11 * οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας·

12 * Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

12 * καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

13 * Videntes autem Petri constantiam & Iohannis, comperto quòd homines C essent sine literis & idiotæ, admirabantur; & cognoscebant eos, quoniam cum Iesu fuerant:

13 * θεωροῦντες δὲ τὸ τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου, καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν·

14 * Hominem quoque videntes stantem cũ eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

14 * τὸν τε ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.

15 * Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: & conferebant adinuicem,

15 * κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους,

16 * Dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem manifestum est, & non possumus negare.

16 * λέγοντες, τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.

17 * Sed ne amplius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum.

17 * ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπῳ.

18 * Et vocantes eos, denuntiauerunt ne omnino loquerẽtur, neque docerent in D nomine Iesu.

18 * καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.

19 * Petrus verò & Iohannes respondentes, dixerunt ad eos; Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quàm Deum; iudicate.

19 * Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε.

20 * Non enim possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui.

20 * οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν.

21 * At illi cõminantes, dimiserunt eos, non inuenientes quomodo punirẽt eos, propter populum; quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in eo quod acciderat.

21 * Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωσιν αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.

22 * Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

22 * ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

23 * Dimissi autem venerunt ad suos, & annũtiauerunt eis quanta ad eos principes Sacerdotum & Seniores dixissent. E

23 Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον.

24 * Qui cùm audissent, vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu Deus qui fecisti cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt:

24 * Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ εἶπον, δέσποτα σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς·

---

18 וַיִּקְרָ֣א אֹתָ֗ן וַיְפַקֵּ֤ד אֹנָן֙ דִּלְמָ֣ר לָא֙ נְמַלְּלִ֣ון וְלָ֔א בְּלְפ֥וֹן בִּשְׁמָ֖ם יֵשׁ֑וּעַ׃

19 וְעָנֵ֤ו שִׁמְעוֹן֙ כְּאַפָּ֔א וְיוֹחָנָ֖ן וַאֲמַ֣רוּ לְהֹ֑ון אִ֣ן כְּאֲנָ֗א קֳדָ֤ם אֱלָהָא֙ דְּלְכ֣וֹן נְשְׁמַ֔ע יַתִּ֖יר מִן־אֱלָהָ֑א דּ֥וּנוּ׃

20 לָא֙ גְּיָ֔ר מָשְׁכְּחִ֥ינַן דְּמָ֖א דַּחֲזִ֣ין וְשַׁמְּעִ֑ין דְּלָ֥א נְמַלְּלִ֖יוּהִי׃

21 וְאִתְלַחֲמ֣וּ לְהֹ֔ון וְשָׁרְו֖ אֹנָ֑ן לָא֙ גְּיָ֔ר אֶשְׁכְּחוּ֙ לְהֹ֔ון עֲלָ֖תָא דְּנִסְיְפ֣וּן בְּרִישְׁהֹ֑ון מֶטֶל֙ עַמָּ֔א כְּלָ֣נָּ֔ש גְּיָ֖ר מְשַׁבַּ֣ח הֲוָ֔א לַאֲלָהָ֖א עַל־מֶ֣רֶם דַּהֲוָֽא׃

22 יַתִּ֣יר גְּיָ֔ר מִן־בַּ֣ר אַרְבְּעִ֔ין שְׁנִ֖ין אִיתַּוְהִ֣י הֲוָ֔א גַּבְרָ֕א הַוּ֖ דַּהֲוָ֣ת בֵּ֑הּ הָדָ֥א אָתָ֖א דְּאִסְיְוּתָֽא׃

23 וְכַד֙ אֶשְׁהְרִ֔יו אֲתֹ֖ו לְוָת֣ אַחֵיהֹ֑ון וְאִשְׁתַּעְי֣וּ לְהֹ֔ון כָּל־מָ֕א דַּאֲמַ֥רוּ כָּהֲנֵ֖א וְקַשִּׁישֵׁ֥א׃

24 וְהִנּ֣וּן כַּד־שְׁמַ֔עוּ אֲכְחָ֕דָא אֲרִ֥ימוּ קָלְהֹ֖ון לְוָת֣ אֱלָהָ֑א וַאֲמַ֣רוּ מָרְיָ֗א אַנְתְּ֤ הוּ֙ אֱלָהָ֔א דַּעֲבַ֖דְתְּ שְׁמַיָּ֣א וְאַרְעָ֔א וְיַמְּמָ֕א וְכָל־דְּאִית֥ בְּהֹֽון׃

[a] וְסַהֲדָא ט

[1] קָרָא [k] פ׳ כמ׳ [l] אֲלַף

[2] פ׳ עדים

[b] עָנָא [c] דוּן [d] שְׁכַח

[e] חֲוָא [f] מַלֵּל [g] רַחֵם

[h] שְׁרָא [i] עָלַל [k] סוּם

[l] רֵישׁ [m] אִית כמו׳ש

[n] כמו אות

[o] אַסָא [p] שְׁרָא [q] אֲתָא

[r] שַׁעְיָא פ׳ סיפר

[s] יַחֵד [t] דּוּם

25 * Tuque is es qui locutus es per Spiritum Sanctitatis per os Dauid serui tui: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inane?

26 * Astiterunt reges terræ principesque, & consilium inierunt simul aduersus Dominum & aduersus Meschicho eius.

27 * Congregati sunt enim verè in hac ciuitate aduersus sanctum filium tuum Ieschua, quem tu vnxisti, Heroudes & Pilatus cum
28 gentibus & Synagoga Israel, * Vt facerent quæcunque manus tua, & voluntas tua prius designauerat esse facienda.

29 * Sed & nunc Domine intuere & vide minas eorum, & da seruis tuis vt palàm prædicent sermonem tuum.

30 * Quum manum tuam porriges ad sanandum, vtque virtutes edantur in nomine Filij tui sancti Jeschua.

31 * Et quum orassent ac fuissent auspicati preces, commotus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu Sanctitatis, ac loquebantur palam sermonẽ Dei.

Feria tertia Candidatorum.

32 * Erat autem cœtus hominum illorum qui crediderant, anima vna, & vna mens: nemóque ex eis dicebat de facultatibus quas possidebat suas esse, sed omnia quæ habebant, erant societatis.

33 * Magnáque virtute testabantur ipsi Apostoli de resurrectione Jeschua Meschicho: & gratia magna inerat illis omnibus.

34 * Cæterùm nemo erat inter eos egenus: illi enim qui possidebant fundos & domos, vendebant, & adferebãt pretia eorum quę vendita fuerant:

35 * Deponebántque ad pedes Apostolorum: & hoc dabatur vnicuique prout egebat.

36 * Jauseph autem ille qui cognominatus est Barnabba ab Apostolis (quod exponitur Filius consolationis) Leuita, ex regione Cypri,

37 * Habebat agrum, & vendidit eum, attulitque pretium & deposuit ante pedes Apostolorum.

Defunctorum. CAP. V.

1 POrrò vir quidam, cuius nomen erat Chanania, cum vxore sua nomine Schaphira, vendiderat fundum suum.

---

25 וְאַנְתָּה הוּ דְּמַלֶּלְתָּ בְּיַד רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם דָּוִיד עַבְדָּךְ לְמָנָא רְגָשׁוּ עַמְמֵא וְאֻמְּתָא רֵנִי סְרִיקוּתָא׃
26 קָמוּ מַלְכֵּא דַּאַרְעָא וְשַׁלִּיטָנֵא וְאִתְמַלְכוּ אֲכַחֲדָא עַל מָרְיָא וְעַל מְשִׁיחֵהּ׃ 27 אִתְכַּנְשׁוּ גֵּיר שְׁרַיָּאִית
בַּמְדִינְתָּא הָדָא עַל קַדִּישָׁא בְּרֵךְ יֵשׁוּעַ אַיְנָא דְּאַנְתְּ מְשַׁחְתֵּהּ הֵרוֹדֵס וּפִילַטוֹס עִם עַמְמֵא וְכְנֶשָׁא דְּיִשְׂרָיֵל׃
28 לְמֶעְבַּד כָּלְמָא דְּאִידָךְ וְצַבְיָנָךְ קֳדָם רְשַׁם דְּנַהֲוָא׃ 29 וְאַף הָשָׁא מָרְיָא חוּר וַחֲזִי לְלוּחֲמַיהוֹן וְהַב
לְעַבְדַיִךְ דְּעִין בְּגֵלָא נְהֵוֹן מַכְרִזִין טָלְחָךְ׃ 30 כַּד אִידָךְ מְשֵׁט אַנְתְּ לַאסְוָתָא וְלַגְבָרָוָתָא וְנָהֲוִין בְּשְׁמֵהּ
דְּבְרָךְ קַדִּישָׁא יֵשׁוּעַ׃ 31 וְכַד בְּעוֹ וְאִתְכַּשַּׁפוּ אֲתְחֲזִיעַ אַתְרָא דְּהֵוָה כְּנִישִׁין תַּמָּן וְאִתְמְלִיוּ כֻּלְּהוֹן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא וּמְמַלְּלִין הֲווּ עִין בְּגֵלָא מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

---

25 כמו לאמים׃
26 רָגַשׁ פיר׳ הגה
27 סְרַק ופור׳ ריק
28 קוּם שָׁלַט
29 פיר׳ נועצו׳
30 שָׁרַר פיר׳ באמה
31 מְשַׁח יַד צָבָא
32 פיר׳ הנפ
33 חָזָא לָחַס וְהֵב
34 כְּרוּ מָלַל יַד נָשַׂם

Psal. 2. a. 1.

25 *Qui Spiritu sancto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti, Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? 26 *Astiterunt reges terrę, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.

27 *Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israel,

28 *Facere quæ manus tua & consilium tuum decreuerunt fieri.

29 *Et nunc Domine respice in minas eorum, & da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum:

30 *In eo quòd manum tuam extendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomen sancti filij tui Iesu.

31 *Et cùm orassent, motus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

32 *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia.

33 *Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu G Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34 *Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendétes afferebant pretia eorum quę vendebant,

35 *Et ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat.

Barsabas

36 *Ioseph autem, qui cognominatus est †Barnabas ab Apostolis, (quod est interpretatum, Filius consolationis) Leuites, Cyprius genere,

37 *Cùm haberet agrum, vendidit eum; & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

CAP. V.

1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira vxore sua vendidit a- A grum:

25 * ὁ διὰ στόματος Δαβὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών, ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

26 * παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.

27 * συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος, σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραήλ,

28 * ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι.

29 * καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου,

30 * ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ.

31 * καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας.

32 * Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.

33 * καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς·

34 * οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων,

35 * καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι δή τις χρείαν εἶχεν.

36 * Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως, Λευίτης, Κύπριος τῷ γένει,

37 * ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

ε'.

1 * Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα·

---

32 אִית הֲוָא דֵין לְכֻנְשָׁא דַאנָשָׁא אִילֵין [b] דְהַיְמנוּ הֲוָו חֲדָא נַפְשׁ וְחַד [c] רְעָיָן וְלָא אֱנָשׁ מָנְהוֹן אֲמַר הֲוָא עַל [d] נְכְסֵא דְקָנָא הֲוָא דִדִילֵה אֱנוֹן אֲלָא כָּל מִדֻם דְאִית הֲוָא לְהוֹן [e] דְגָנָא הֲוָא׃ 33 וּבְחַיְלָא רַבָּא [f] מְסַהֲדִין הֲווֹ הֵנוֹן שְׁלִיחֵא עַל [g] קְיָמְתָה דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְטִיבוּתָא רַבְתָא אִית הֲוָת עַם כֻּלְּהוֹן׃ 34 וְאֶנָשׁ לַיִת הֲוָא בְהוֹן דַצְרִיךְ אִילֵין גֵּיר דְקָנַיִן הֲווֹ קוֹרְיָא [h] וּבָתֵּא מְזַבְּנִין הֲווֹ [i] וּמַיְתִין דְמַיָּא דְמִדֻם וְמְזַדְּבַן׃ 35 [k] וְסָמִין הֲווֹ לָוֶה דַגְלֵיהוֹן דַשְׁלִיחֵא [l] וּמְחַיְהֵב הֲוָא לֶאנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ מִדֵם דַסְנִיק הֲוָא׃ 36 יוֹסֵף דֵין הַו [m] דְאִתְכַּנִי בַּרְנַבָא מִן שְׁלִיחֵא [n] דְמֶתְתַּרְגַּם בְּרָא דִנְחָמָה [o] דְבוּיָאָא לֵוָיָא מִן אַתְרָא דְקוּפְרוֹס׃ 37 אִית הֲוָא לֵה [p] קֶרְיָתָא וְזַבְנָה [q] וְאֵיתִי דְמֵיהָ וְסָם קֻדָם רַגְלֵיהוֹן דַשְׁלִיחֵא׃

[a] פר׳ לבנים [b] חֵימַן [c] רָעָא כמו רצה [d] נְכָס פר׳ נכסן [e] פר׳ חיכר [f] סְהֵד [g] קוֹם כמו נהים [h] אֶתָא [i] סוּם [k] יְהֵב [l] כֻּבְּנִי [m] חֲרְגֹּם [n] בַּיְיָא [o] פר׳ נחמה [p] פר׳ שדה [q] אֶתָא

2 * Abstulit autem ex pretio, abdiditque, conscia vxore sua, & attulit partem pecuniæ ac deposuit ante pedes Apostolorum.

3 * Cui dixit Schemeoun, Chanania, cur ita impleuit Satanas cor tuum, vt mentireris in Spiritum Sanctitatis, & interuerteres ex pecunia pretij fundi illius?

4 * Nonne tuus erat priusquàm vendidisses? & postquàm venundatus est rursus tu potestatem habebas super pretium: quid tibi venit in mentem vt exequereris hanc voluntatem? Non mentitus es in homines, sed in Deum.

5 * Quumque audisset Chanania hos sermones, cecidit, & mortuus est. Et pauor ingens inuasit omnes qui hæc audierant.

6 * Surrexerunt autem ij quiiuuenes erant inter eos, & collegerunt eum, sepultumque eduxerunt.

7 * Tribus verò pòst horis & vxor eius ingressa est, quum nesciret quid actum esset.

8 * Cui dixit Schemeoun: Dic mihi, num his pretiis [tanti] vendidistis fundū? Ipsa verò dixit, Etiam, his pretiis [tanti.]

9 * Dixit ei Schemeoun, Quoniam æquales fuistis ad tentandum Spiritum Domini, ecce pedes eorum qui sepelierunt maritum tuum sunt pro foribus, & ipsi efferent te.

10 * Et eo ipso momento cecidit ad pedes eorum, & mortua est. Et ingressi sunt iuuenes illi, & nacti sunt eam mortuam, & collectã in feretrum efferentes, sepelierunt eam ad tumulum mariti sui.

11 * Et extitit timor ingens in tota Ecclesia, & in omnibus qui hæc audierunt.

Apostolorum.

12 * Edebantur autem per manum Apostolorum signa & virtutes multæ in populo: & erant omnes congregati simul in porticu Schelemoun.

13 * Ex aliis autem nemo audebat ad eos accedere, sed magnificabat eos populus.

14 * Magisque accrescebant ij qui credebant in Domino cœtus virorum & mulierum.

15 * Adeò vt in plateas efferrent ægrotos, coniicerentque in grabatis, vt quum veniret Schemeoun, vel vmbra ipsius operiret eos.

---

2 וְשָׁקַל מִן טִימֵהּ וְטַשִׁי כַּד רְגִישָׁא הֲוָה אַנְחֵהּ וְאֵיתִי מִנֵּהּ מִן כֻּסְפָּא וְסָם קֳדָם רַגְלֵיהוֹן דַּשְׁלִיחֵא׃

3 וְאָמַר לֵהּ שְׁמְעִין חַנַנְיָא מָנוֹ דְּהָכְנָא מְלָא סָטָנָא בְּלִבָּךְ דְּתְרַגֵּל בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וְתְטַשֵׁא מִן כֻּסְפָּא דְּזַמִּיהָ דְּקַרְיְתָא׃

4 לָא הֲוָא דִּילָךְ הֲוָת עַד לָא תֶזְדַּבֵּן וּמִן דְּאִזְדַּבְּנַת תּוּב אַנְתְּ שַׁלִּיט הֲוַיְתְּ עַל דְּמַיְהּ לְמָנָא סַמְתְּ בְּלִבָּךְ דְּתַעְבֵּד צְבוּתָא הָדָא לָא דַּגְלְתְּ בַּבְנֵי אֱנָשָׁא אֶלָּא בַּאלָהָא׃

5 וְכַד שְׁמַע חַנַנְיָא הָלִין מֵלָּא נְפַל וּמִית וַהֲוָת דְּחִלְתָּא רַבְּתָא בְּכָלְהוֹן הָלִין דְּשָׁמְעוּ׃

6 וְקָמוּ אִילֵּין דְּעֻלַּימִין בְּהוֹן וְכַנְּשׁוּהִי וַאפֵּקוּ קָבְּרוּהִי׃

7 וּמִזְּבַּתַר דַּהֲוַי חֵלַת שָׁעִין אַף אִנְתְּתֵהּ עֲדַת כַּד לָא יְדָעָא מָנָא הֲוָא׃

8 אֲמַר לַהּ שְׁמְעִין אֲמַרִילִי אִן בְּהָלֵּין דְּמַיָּא זַבְּנְתּוּן קָרְיְתָא הִי דֵּין אֲמַרַת אִין בְּהָלֵּין דְּמַיָּא׃

a מן לשון יון
b רגש פי׳ רצה
c אתנא
d פי׳ כוב e פי׳ שוה
f זבן g סום
h מלל i מות
k קום l נפק
m תיא n עלל

2 ‡ Et fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua: & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit.

3 ‡ Dixit autem Petrus†: Anania, cur tentauit Satanas cor tuũ, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

ad Ananiam, Anania

4 ‡ Nonne manẽs tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

5 ‡ Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierũt.

6 ‡ Surgentes autem iuuenes, amouerunt eum, & efferentes sepelierunt.

7 ‡ Factum est autem quasi horarum trium spatium, & vxor ipsius, nescies B quod factum fuerat, introiuit.

8 Dixit ‡†Respondit autẽ ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit, Etiam tanti.

9 ‡ Petrus autem ad eam: Quid vtique conuenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, & efferent te.

10 ‡ Confestim cecidit ante pedes eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.

11 ‡ Et factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omnes qui audierunt hæc.

12 ‡Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. C Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis.

13 ‡ Cæterorum autem nemo audebat se iungere illis: sed magnificabat eos populus.

14 ‡ Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum:

15 ‡ Ita vt in plateas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis.

2 ‡ καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

3 ‡ εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου;

4 ‡ οὐχὶ μένον σοι ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.

5 ‡ ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

6 ‡ ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.

7 ‡ ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.

8 ‡ ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, ναὶ, τοσούτου.

9 ‡ ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτὴν, τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ· καὶ ἐξοίσουσί σε.

10 ‡ ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

11 ‡ καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

12 ‡ Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος·

13 ‡ τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.

14 ‡ μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,

15 ‡ ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.

---

a שְׁדָא b נְסָא c נְפַק
d מוֹת e עֲלַל f שְׁכַח
g מוֹת h יְבַל
i פּיר׳ גבעה j פּיר׳ קהל
k חָוָא l אָתָא כמו אות
m פּיר׳ מעשים נפלאים
n אוֹתָם מִן לשון יון
o אֲמַרְלָה p נְסָא q נְפַק
r עֲלַל s שְׁכַח t מוֹת
u יְבַל v פּיר׳ גִּבְעָה
w פּיר׳ קָהָל x חָוָא
y אָתָא כמו אות z פּיר׳ מַעֲשִׂים נִפְלָאִים
a אוֹתָם מִן לְשׁוֹן יָוָן b וְרַב כמו רבב
c וְסָף d חֵימִין e נְפַק
f כְּרַהּ g רְמָא
h פּיר׳ אֵלּוּ

שׁ אֲמַרְלָה שְׁמָעִין מִטֶּל ו דְאִשְׁתְּוִיתוּן דְּקַבּוֹרוּהִי דְּמָרְיָא הָא רַגְלֵיהוֹן דְּקַבּוֹרוּהִי בְּתַרְעָא וְהֵנִין נַפְקוּנְכִי׃ י וְכָה בְּשָׁעְתָא נְפַלַת קֳדָם רַגְלֵיהוֹן וְמֵיתַת וְעַלוּ עֻלֵימֵא הָנוֹן וְאַשְׁכְּחוּהָ כַּד מֵיתָא וְקַפְסוּ
כ אַובְלוּ קַבְּרוּהָ עַל גַּבְּ בַּעְלָהּ׃ יא וַהֲוָה דְּחִלְתָּא רַבְּתָא בְּכֹלָּה עָרְתָּא וּבְכֹלְּהוֹן הָנוֹן דְּשָׁמְעִין׃
יב וְהֲוָיִן הֲוֵי בְּיַד שְׁלִיחֵי אָתְוָתָא וְגְבוּרָתָא סַגִּיאָתָא בְּעַמָּא וְכֹלְּהוֹן כְּנִישִׁין הֲווֹ
אַכְחָדָא בְּאַסְטְוָא דְשְׁלֵימוֹן׃ יג וּמִן אַחֳרָנָא אֱנָשׁ לָא מַסְרַח הָוָא דְנֶהְקָרֵב לְוָתְהוֹן אֶלָּא מְוֵרַב הָוָא לְהוֹן
עַמָּא׃ יד וְיַתִּיר מְתְּוַסְפִין הֲווֹ מְהַמְנִין הָוֵי בְּמָרְיָא כְּנְשָׁא דְגַבְרֵי וְדִנְשֵׁי׃ טו אַיכְנָא דַּבְשׁוּקָא
מַפְקִין הֲווֹ לַכְּרִיהֵי כַּד רְמָיִן הֲווֹ בְּעַרְסָתָא דְּאִסְתֵי דְּנֶהֱוֵי אִתֵּי שְׁמְעִין אַפֵּין טְלָנִיתֵהּ תַּגִּין עֲלֵיהוֹן׃

16 * Conueniebant autem plurimi ad eos ex vrbibus aliis adiacentibus Ourischlem, qui adferebant ægros, eosque in quibus essent spiritus immundi, & sanabantur omnes.

17 * Proinde replebatur inuidia summus Sacerdos, cunctique qui cum eo erant (quum essent ex doctrina Zadoukæorum:)

18 * Et iniecerunt manus in Apostolos, prehensosque obuinxerunt in carcere·

19 * Tunc noctu Angelus Domini reserauit fores carceris, & eduxit eos; ac dixit eis:

20 * Ite, state in templo, & loquimini ad populum omnes hos sermones vitæ.

21 * Exierunt igitur tempore matutino, & introierunt in templum, ac docebant. Princeps autem Sacerdotum ijque qui cum eo erant, aduocarunt socios suos & Seniores Israel: miseruntque in custodiam qui adducerent Apostolos.

22 * Quique profecti essent ij qui missi fuerant ab eis, non inuenerunt eos in carcere: reuersi itaque venerunt,

23 * Dicentes, Inuenimus carcerem clausum cautè, atque adeò custodes stantes pro foribus; & aperuimus, at neminem inuenimus illic.

24 * Quumque audissent hos sermones principes Sacerdotum & præfecti templo, obstupescebant super his, & cogitabant quid hoc esset.

25 * Adueniens autem quidam nuntiauit eis, Viri illi quos vinxeratis in carcere, ecce stant in templo, & docent populum.

26 * Tunc abierunt præfecti cum ministris vt adducerent eos non per vim (timebant enim ne lapidibus obrueret eos populus.)

27 * Et quum adduxissent eos, statuerũt coram tota Synagoga: exorsus est autem summus Sacerdos dicere eis:

28 * Nonne præcipiendo præcepimus vobis vt neminem doceretis in nomine isto? Vos autem en repleuistis Ourischlem doctrina vestra, vultisque inducere super nos sanguinem viri istius.

Feria quarta Candidatorum.

29 * Respondit Schemeoun cum Apostolis, et ait illis, Deo oportet obedire potius quàm hominibus.

---

16 °אָתְיָן הַוּוֹ דִּין סַגִיאֵא לְוָתְהוֹן מִן מְרִינָתָא אַחֲרְנָיְתָא דַּחֲדָרֵי אוּרְשְׁלֵם כַּד מַיְתִין הַוּוֹ כְּרִיהֵא וְאִילֵּין דְּהָווֹן הֲוֵי
17 לְהוֹן רוּחֵא pטַנְפָתָא וּמְתְחַלְמִין הַוּוֹ כֻּלְהוֹן׃ qוְאִתְמְלִי הֲוָא sחֶסְמָא רַב כָּהֲנָא וְכֻלְהוֹן דְּעִמֵּה tדְּאִיתַיְהוֹן הֲוֵי
18 מִן uיוּלְפָנָא דְּזַדּוּקָיֵא׃ xוְאַרְמִיוּ yאִידָיָא עַל שְׁלִיחֵא וְאַחֲדוּ אֶסָרוּ אֲנוּן בֵּית אֲסִירֵא׃
19 הֵידֵין בְּלֵילְיָא מַלְאָכָא zדְּמָרְיָא פְּתַח תַּרְעָא דְּבֵית אֲסִירֵא aוְאַפֵּק אֲנוּן וְאֲמַר לְהוֹן׃ b20 זְלוּ קוּמוּ בְּהַיְכְלָא
21 וּמַלִּילוּ לְעַמָּא כָּל cמִלֵּא הַלֵּין דְּחַיֵּא׃ dוְנַפְקוּ עָרַן שַׁפְרָא eוְעַלוּ לְהֵיכְלָא fוּמַלְפִין הֲווֹ רַב כָּהֲנָא דֵּין וְאִילֵּין
דְּעִמֵּה gקְרוּ לְחַבְרַיְהוֹן וְלִקְשִׁישֵׁא דְיִסְרָיֵל וְשַׁדְּרוּ לְבֵית אֲסִירֵא hדְּנַיְתוּן אֲנוּן לְשְׁלִיחֵא׃
22 וְכַד אֲזָלוּ אִילֵּין iדְּאִשְׁתַּדְּרוּ מָנְהוֹן לָא אַשְׁכַּחוּ אֲנוּן בְּבֵית אֲסִירֵא וְהָפְכוּ אֲתוֹ׃

° אָתִין p טַנָּף פמא
q חַלַּם רפא
r מְלֵא s פיר' קטאה רעה
t אִית
u אֻלָּף x רָמָא y יד
z פיר' אדני
a נְפַק b אֲזַל c מֵלֵל
d פיר' עת
e עָלַל f אֻלָּף g קְרָא
h אֲתָא i שַׁדַּר

16 * Concurrebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Ieruſalem, afferentes ægros, & vexatos à ſpiritibus immũdis: qui curabantur omnes.

16 * Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἰερουσαλὴμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

17 * Exurgens autem princeps Sacerdotum & omnes qui cum illo erant, quę eſt hæreſis Sadducæorum, repleti ſunt zelo:

17 * ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἥ ἐστιν αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου.

18 * Et iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica:

18 * καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.

19 * Angelus autẽ Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit:

19 * ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἀνοίξας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς, εἶπε,

20 * Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.

20 * πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.

21 * Qui cùm audiſſent, intrauerunt diluculò in templum, & docebant. Adueniens autem princeps Sacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium & omnes Seniores filiorum Iſrael: & miſerunt ad carcerem vt adducerentur.

21 * ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.

22 * Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto carcere non inueniſſent illos; reuerſi nuntiauerunt,

22 * οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ. ὑποστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν,

23 * Dicentes: Carcerem quidem inuenimus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante ianuas: aperientes autem, neminem intus inuenimus.

23 * λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν ἀσφαλείᾳ πάσῃ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν.

24 * Vt autem audierunt hos ſermones magiſtratus tẽpli & principes Sacerdotum, ambigebant de illis quidnã fieret.

24 * ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο.

25 * Adueniens autem quidam, nuntiauit eis, Quia ecce viri quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes & docentes populum.

25 * παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

26 * Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

26 * τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.

27 * Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps Sacerdotum,

27 * ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ Συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεύς,

28 * Dicens: Præcipiendo præcepim' vobis, ne doceretis in nomine iſto: & ecce repleſtis Ieruſalem doctrina veſtra: & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.

28 * λέγων, οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἰερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

29 * Reſpondens autem Petrus & Apoſtoli, dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.

29 * Ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ, μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.

---

23 וְאָמְרִין אֶשְׁכַּחְנָן בֵּית אֲסִירָא דַּאחִיד וְהֵירָאיָה וְאַף לְנָטוֹרָא דָּקִימִין עַל תַּרְעָא וּפַתַּחְנָן וְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁכַּחְנָן תַּמָּן׃
24 וְכַד שְׁמַעוּ הַלֵּין מָרֵא רַבִּי כָּהֲנָא וְרַבְכוּנָא דְהֵיכְלָא תַּוִּירִין הֲווּ עֲלֵיהוֹן וּמִתְחַשְׁבִין הֲווּ דְּמָנָא הֵי הָרָא׃
25 וְאָתָא אֱנָשׁ אַוּדַע אֲנִין דְּהַבְשְׁתוּן בֵּירְ אֲסִירָא הָא קָיְמִין בְּהֵיכְלָא וּמַלְפִין לְעַמָּא׃
26 הֵידֵין אֲזַל אַרְכוּנָא עִם רַחֲשָׁא דְּנִיהוֹן אֲנִין לָא בְּקִטְרָא דִּלְמָא גֵּיר דִּלְמָא גַּרְגּוּם אֲנִין עַמָּא׃
27 וְכַד אַיְתְיוּ אֲנִין קָמוּ אֲקִימוּ קֳדָם כְּלֵה כְּנִשָׁא וְאָקֵף הֲוָא רַב כָּהֲנָא לְמֵאמַר לְהוֹן׃ 28 לָא הֲוָא מְפַקֵּד
פְּקַדְנָן לְכוֹן דְּלָא אֱנָשׁ לָא תַלְפוּן בְּשְׁמָא הָנָא אַנְתוּן דֵּין הָא מְלֵיתוּנָה לְאוּרְשְׁלֵם מִן יוּלְפָנְכוֹן וְצָבִין אַנְתוּן דְּתֵיתוּן עֲלַיְדְמֵהּ
דְּגַבְרָא הָנָא וְרִיוּם אַרְבְּעָא דְּחַיָּרָא יג 29 עֲנָא שְׁמָעִין עִם שְׁלִיחָא וַאֲמַר לְהוֹן לָאלָהָא וְלָא לְמִתְפַּסוּ יַתִּיר מִן דְּלָבְנֵי נָשָׁא׃

* שכח בלשון מצא ¹ זהר פיר׳ בהשוללות תמכסו בארים ² קום ³ מלל ⁴ שרים מן לשון ירן ⁵ תור השחומס ⁶ חשב ⁷ ירע ⁸ קום ⁹ אלף א משמשין עם כלי זין ¹⁰ אתא ¹¹ קטרא עזה ¹² רגם ¹³ אתא ¹⁴ קום ¹⁵ אקף פיר׳ החחל ¹⁶ אגר ב פיר׳ לבנים ג פיר׳ ארך

30 * Deus Patrum noſtrorum excitauit Ieſchua illum, quem vos trucidaſtis quum ſuſpendiſtis eum in ligno.

31 * Hunc ipſum excitauit Deus principem & viuificatorem [ſeruatorem], & exaltauit eum dextera ſua, vt det pœnitentiam & remiſſionem peccatorum Iſroieli. * Et nos teſtes

32 ſumus horum ſermonum, et Spiritus ille Sanctitatis quẽ dedit Deus iis qui credũt in ipſo.

33 * Quumque audiſſent hos ſermones, corripiebantur furore, & machinabantur eos interficere.

34 * Surrexerat autem vnus ex Periſchæis, cui nomen erat Gamaliel, doctor Legis, et honoratus ab vniuerſo populo; iuſſitque vt illi abducerent Apoſtolos foras paululum tẽporis.

35 * Et ait illis: Viri filij Iſroiel, attendite vobiſipſis, & videte quid vos oporteat facere de his hominibus.

36 * Siquidem ante hoc tempus ſurrexerat Thauda, & dixerat de ſeipſo ſe eſſe quid eximij: & ſecuti ſunt eum circiter quadringenti viri: ipſe autem interfectus eſt, et qui

37 fuerant eum ſecuti, fuſi ſunt, & ad nihilum redacti. * Poſt eum verò ſurrexit Iihoudo Galilæus quibus diebus deſcripti ſunt, quique in pecunia capitatim [cenſu] & auertit populum multum poſt ſe: & ipſe mortuus eſt, & omnes qui eum ſecuti fuerant, diſperſi ſunt.

38 * Nunc autem dico vobis, abſtinete vos ab his hominibus, & obmittite eos: quandoquidem ſi ex hominibus eſt hæc cogitatio & hoc opus, diſſoluentur, & ceſſabunt.

39 * Sin autem ex Deo eſt, non pertinet ad vos manibus veſtris illud compeſcere, ne reperiamini contra Deum inſurgere.

40 * Proinde acquieuerunt ei: ipſique aduocauerunt Apoſtolos, & flagellarunt eos; ac præceperunt eis, ne loquerentur in nomine Ieſchua: eoſque dimiſerunt.

41 * Et exierunt ab eorum conſpectu gaudẽtes, quippe qui digni habiti eſſent pro Nomine [Numine] ignominiam pati.

42 * Neque ceſſabant quotidie docere in templo, domique, et euangelizare de Domino noſtro Ieſchua Meſchicho.

---

30 אֱלָהָא[d] דַּאֲבָהָתַן[c] אֲקִים לְיֵשׁוּעַ אֱינָא דַּאַנְתּוּן קְטָלְתּוּן בְּד[f] חֲלִיתוּנֵיהִי עַל[g] קַיְסָא׃ 31 לֵהּ לְהָנָא אֱקִים אֱלָהָא
רֵישָׁא[g] וּמְחַיְנָא[h] וַאֲרִימֵהּ בִּימִינֵהּ אֵיךְ[i] רַבָּאל[k] תֵּיבוּתָא וְשׁוּבְקַן חֲטָהֵא לְיִסְרָיֵל׃ 32 וַחְנַן סָהֲדָא חֱנַן[m] דְּמֶלָּא הָלֵין וְרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא הַוּ דְיָהֵב אֱלָהָא לַאילִין[n] דַּמְהֵימְנִין בֵּהּ׃ 33 וְכַד שְׁמַעוּ הַוּ הָלֵין מֶלָּא[o] מֶתְגַּוְזִלִין הַוּ בְּרוּגְזָא וּמֶתְחַשְׁבִין
חֲוּ[p] לְמֶקְטַל אֱנוּן׃ 34 וְקָם הָוָא חַד מֶן פְּרִישָׁא דְּשְׁמֵהּ הָוָא גַּמְלִיאֵיל[q] מַלֵּף נָמוּסָא[r] וְמִיקַר מֶן כֻּלֵּהּ עַמָּא וַפְקַד דְּנַפְקוּן
אֱנוּן לְשׁוּלְיְהָא לְבַר[s] עֲרָנָא זְעוּרָא׃ 35 וְאֲמַר לְהוּן גַּבְרָא בְּנֵי יִסְרָיֵל[t] אֶזְדַּהֲרוּ בְּנַפְשְׁכוּן[u] וְחָזוּ מָנָא[x] וְלָא לְכוּן
לְמֶעְבַּד עַל הָלֵין אֱנָשָׁא׃ 36 מֶן קֳדֶם גֵּיר הָנָא זַבְנָא קָם הָוָא תֵּודָא וַאֲמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּמֶרֵם הוּרַב וְאִזְלוּ בָּהֲרֵה
אֵיךְ אַרְבַּעְמָאָא גַּבְרִין וְהוּ אֶתְקְטֵל וַאילִין דַּאזְלִין הַוּ בְּתְרֵהּ[y] אֶתְכַּדְּרוּ וַהֲוָו אַיִךְ לָא מֶרֵם׃

[d] כמו אבותינו [c] קום [f] תלא [g] פי׳ עץ והוא צליבא [h] חיא [i] רום [k] נתל [m] חב כמו שוב! כמו חשאים [n] מלל [o] חימן [p] גזל פי׳ מחחפים או מתחבטים [q] קטל [r] אלף [s] יקר פי׳ נכבד [t] פי׳ עת [u] זהר בלשון נשמר [x] חזא פי׳ צריך

30 * Deus Patrum noſtrorum ſuſcitauit Ieſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.

31 * Hunc principem & ſaluatorẽ Deus exaltauit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.

32 * Et nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſanctus, quẽ dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

33 * Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur; & cogitabant interficere illos.

34 * Surgens autem quidam in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, Legiſdoctor, honorabilis vniuerſæ plebi, iuſſit foras ad breue homines fieri.

35 * Dixitque ad illos: Viri Iſraelitæ, attẽdite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.

36 * Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occiſus eſt; & omnes qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.

37 * Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in diebus profeſſionis, & auertit populum poſt ſe; & ipſe periit: & omnes quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.

38 * Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſoluetur:

39 * Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere eos, ne fortè & Deo repugnare † inueniamini. Conſenſerunt autem illi.

40 * Et conuocantes Apoſtolos, cæſis denunciauerunt, † ne loquerentur in nomine Ieſu: & dimiſerunt eos.

41 * Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

42 * Omni autem die non ceſſabant in tẽplo & circa domos docentes, & euangelizantes Chriſtum Ieſum.

videamini

omnino

30 * ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου·

31 * τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

32 * καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.

33 * οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς·

34 * ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι·

35 * εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.

36 * πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλίθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.

37 * μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.

38 * καὶ τανῦν λέγω ὑμῖν, ἀποστῆτε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται·

39 * εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ·

40 * καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

41 * οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ ἀπιμαθεῖν.

42 * πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

---

37 וְקָם מִן בָּתְרֵהּ יְהוּדָא גְלִילָיָא בְּיוֹמָתָא וְדָמְתַכְּבִין הֲוֹו אֲנָשָׁא בַּכְּסֵף רִישָׁא וְאִסְתְּטִי עַמָּא סַגִּיאָא בָּתְרֵהּ וְהוּ
38 מִיתָה וְכָרְהוּן אִילֵין דַּאֲזִלִין הֲוֹו בָּתְרֵהּ אֲתְבְּדִרוּ׃ וְהָשְׁתָּא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן פְּרוֹקוּ לְכוֹן מִן הָהֲלֵין אֲנָשָׁא וְשִׁבוּקוּ
לְהוֹן דְּאֵין הוּדְמִן בְּנֵינָשָׁא אִיתֵיהּ הָדָא מְחַשְׁבְּתָא וְהָנָא עֲבָדָא מִשְׁתְּרִין וּבָטְלִין׃
39 וְאִן דֵּין מִן אֱלָהָא הוּא לָא תִכְּלוּן לְשֵׁיצָיוּתְהִי דִּלְמָא תֶּשְׁתַּכְּחוּן לְכוֹן דִּלּוּקְבַל אֱלָהָא קָיְמִין אַנְתּוּן
40 וְאִתְפַּיְסוּ לֵהּ׃ וְקַרוֹ אֲנוֹן לְשְׁלִיחֵא וְנַגְּדוּ אֲנוֹן וּפְקָדוּ אֲנוֹן דְּלָא נֶהֱווֹן מְמַלְּלִין בְּשְׁמָא דְיֵשׁוּעַ וְשַׁרְיוּ אֲנוֹן׃
41 וַנְפָקוּ מִן קֳדָמֵיהוֹן כַּד חֲדִין דַּשְׁווּ הֲווֹ מְטַל שְׁמָא דְנָצְטַעֲרוּן׃
42 וְלָא שְׁלִין הֲווֹ כָּל יוֹמָא
לְמַלָּפוּ בְּהֵיכְלָא וּבְבַיְתָא וְלִמְסַבְּרוּ עַל מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

37 יום בְּתַב
38 סְטָא פיר׳ אשעה מות
פְּרַק בלשון שבק או רחק
אית חֲשַׁב שְׁרָא
מְטָא פיר׳ ראוי יר
בְּטַל קום פוס
קְרָא שְׁרָא חְרָא
שְׁרָא עברית השם
עֲעַר שְׁלָא אֲלַף סְבַר

Feria ſexta Quietis, & de Sanctis in genere.

CAP. VI.

1 PORRÒ in diebus illis quum multiplicarentur diſcipuli, murmurabant Iones diſcipuli aduerſus Hebræos, quòd deſpectui haberentur eorum viduę in miniſterio quotidiano.

2 * Aduocarunt igitur duodecim Apoſtoli omnem cœtum diſcipulorum, & dixerunt eis: Non decet vt relinquamus ſermonem Dei, & miniſtremus menſis.

3 * Exquirite ergo, fratres mei, & ſeligite ſeptem viros ex vobis, de quibus extet teſtimonium, plenoſque Spiritu Domini & ſapientia, & conſtituemus eos ſuper hoc opus.

4 * Nos autem perſeuerabimus in oratione, & in adminiſtratione ſermonis.

5 * Et placuit hic ſermo coram vniuerſo populo: proinde elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu Sanctitatis, & Philippum, & Prochorum, & Nikanorem, et Timonem, & Parmenam, et Nicolaum proſelytum Antiochenum.

6 * Quos ſtatuerunt in conſpectu Apoſtolorum: quumque precati fuiſſent, impoſuerunt eis manum.

7 * Itaque ſermo Dei creſcebat, & multiplicabatur valdè numerus diſcipulorum in Ouriſchlem: & populus multus ex Iihoudeis auſcultabat fidei.

8 * Stephanus autem plenus erat gratia & virtute, edebátque ſigna & miracula in populo.

9 * Surrexerunt autem quidam è Synagoga quæ dicitur Libertinorum, Cyrenæorum, & Alexandrinorum, nec non eorum qui ſunt ex Cilicia, & Aſia, & diſceptabant cum Stephano.

10 * Nec poterant reſiſtere ſapientiæ et Spiritui per quem loquebatur.

11 * Tunc miſerunt quoſdam, & docuerunt eos vt dicerent, Nos audiuimus eum dicentem verba blaſphemiæ in Mouſche, &

12 in Deum. * Concitaruntque plebem, & Seniores, & Scribas: proinde venerunt & inſurrexerunt in eum, correptumque adduxerunt in medium Synagogæ.

---

1 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוּן כַּד סְגִיו תַּלְמִידָא רְטָנוּ הָוו יָוָנָיֵא תַּלְמִידָא עַל עִבְרָיֵא דְּמָתְבַּסְיָן הֲוֵי אַרְמַלָּתְהוֹן בְּחֶשְׁמֶשְׁתָּא
דְּכָלְיוֹם׃ 2 וְקָרוֹ תְּרֵעסַר שְׁלִיחֵא לְכֻלְּהּ כְּנִשְׁתָּא דְּתַלְמִידָא וְאָמְרוֹ לְהוֹן לָא שַׁפִּיר דְּנָשְׁבוּק מִלְּתָא דַּאלָהָא
וְנֶשַׁמֵּשׁ פְּתוּרָא׃ 3 בְּעוֹ הָכִיל אֲחֵי וְגִבּו שַׁבְעָא גְּבִרִין מֶנְכוֹן דְּאִית עֲלֵיהוֹן מַסְהֲדוּתָא וּמְלִין רוּחָה דְּמַרְיָא
וְחָכְמְתָא וְנִקִים אִנּוּן עַל הָדָא צְבוּתָא׃ 4 וְחֶנַן נֶהֱוֵא בַּצְלוֹתָא וּבְחֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּמִלְּתָא׃ 5 וְשַׁפְּרַת
הָדָא מִלְּתָא קֻדָּם כֻּלְּהּ עַמָּא וְגִבּו לְאִסְטַפָּנוֹם גַּבְרָא דְּמָלֵא הֲוָא חֶמָנוּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְלְפִילִפּוֹס וְלְפְרוֹכוֹרוֹם
וְלְנִיקָנוֹר וְלְטִימוֹן וְלְפַרְמִינָא וְלְנִיקְלָאוֹס גִּיוֵרָא אַנְטִיוֹכָיָא׃ 6 הָלֵין קָמוֹ קֳדָמֵיהוֹן

---

a דַּעֲרוּבְתָּא b נִיחַיְתָא נַדְקְרִישָׁא c נְוָנָאִית יד קפאלין ו

a עָרֵב b נוּחַ c גָּא או
גִּין d סָגָא e בְּסָא כמו בנה
f שַׁמֵּשׁ g קְרָא h לְמַד
i מַלֵּל k בְּצָא l גְּבָא
m סְהֵד n מְלָא o קום
p עְבָא פיר עניך
q אַמַּן תמר r צְלָא מַלֵּל
s גְּבָא t חַיֵּמֵן
x גֵּיר y קום

CAP. VI.

ϛ'.

1 IN diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

1 * Ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

2 Conuocãtes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

2 * προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις.

3 Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

3 * Ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.

4 Nos verò, orationi & ministerio verbi instantes erimus.

4 * ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.

5 Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum.

Inf. 21. b. 3

5 * καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους. καὶ ἐξελέξαντο στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα·

6 Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.

6 * οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

7 Et verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valdè: multa etiam turba Sacerdotum obediebat fidei.

7 * καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἰερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

8 Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo.

8 * στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

9 Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano:

9 * ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ·

10 Et non poterant resistere sapientiæ & Spiritui qui loquebatur†.

10 * καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

propter quòd redarguebãtur ab eo cum omni fiducia.

11 Tunc summiserunt viros, qui dicerent, se audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen & Deum.

11 * τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν.

12 Commouerunt itaque plebem, & Seniores, & Scribas; & concurrentes D rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium:

12 * συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον·

---

7 וּשְׁלִיחָא וְכַר צַלִּיו סָמוּ עֲלֵיהוֹן אִידָא׃ 7 [b] וּמִלְּתָה דַּאֱלָהָא [c] רָבְיָא הֲוָה וְסַגֵּא הֲוָא [d] מְנְיָנָא דְּתַלְמִידָא בְּאוּרְשְׁלֵם טַב
8 וְעִמָּא סַגִּיאָא מִן יְהוּדָיֵא [f] מְשְׁתְּמַע הֲוָא [e] לְהֵימְנוּתָא׃ 8 אֶסְטְפָנוֹס דִּין מְלָא הֲוָא [g] טַיבוּתָא וְחַיְלָא וְעָבֵד הֲוָא
[h] אָתְוָתָא [i] וְחִדְמָרָתָא בְּעַמָּא׃ 9 [k] וְקָמוּ הֲווֹ אֲנָשָׁא מִן כְּנוּשְׁתָּא [l] דְּמָתְקָרְיָא דְּלִיבַרְטִינוּ קוּרִינָיֵא וַאלֶכְסַנְדְּרָיֵא
וְדֶמִן קִילִיקְיָא וּמִן אַסְיָא וְדָרְשִׁין הֲווֹ עִם אֶסְטְפָנוֹס׃ 10 וְלָא מְשְׁכְּחִין הֲווֹ [m] לְמִקְבַּל חָכְמְתָא וּרוּחָא
דְּמִתְמַלְלָא הֲוָת בֵּהּ׃ 11 הֵידֵין שַׁדְּרוּ לְגַבְרֵא [n] וַאלְּפוּ אֱנוּן [o] דְּנאמְרוּן דְּחָנַן [p] שְׁמַעְנֵיהִי דְּאָמַר [q] מְלָא [r] וּגְדָפָא
עַל מוֹשֵׁא וְעַל אֱלָהָא׃ 12 וְשַׁגְּשׁוּ לְעַמָּא וְלַסָּפְרֵא [s] וַאתַוּ וְקָמוּ עֲלוֹהִי וְחַטְפוּ [s] אֵיתְיְהִי
לְמַצְעֲרֵת כְּנְשָׁא׃

[a] צְלָא [b] סום [c] רַבָּא [d] מְנָא [e] שְׁמַע [f] חֵימֵן [g] פיר׳ חן כמו אוהוה [h] דמר [i] קום [k] קרא [l] קום [m] אֵמַר [n] קום [o] אֵלֵף [p] שְׁמַע [q] מַלֵּל [r] גִּדֵּף [s] אֵתָא

Feria v. Canditatorum.

13 * *Et ſtatuerunt teſtes falſos qui dicerent: Iſte homo non ceſſat loqui verba contra Legem, & contra locum hunc ſacroſanctum.*

14 * *Nos enim audiuimus eum dicentem Ieſchua iſtum Nazarenum deſtructurum hunc locum, & mutaturum ritus, quos tradidit*

15 *nobis Mouſche.* * *Itaque intuiti ſunt eum cuncti illi qui ſedebant in ſynagoga, & conſpicati ſunt vultũ eius quaſi vultum Angeli.*

CAP. VII.

1 *ET interrogauit eum ſummus ſacerdos, nũ hæc ita ſe haberent.*

2 * *Ipſe verò ait: Viri fratres et patres noſtri audite: Deus ille gloriæ apparuit patri noſtro Abrohõ, quũ eſſet inter fluuios* [in Meſopotamia] *priuſquã veniſſet habitatũ in Chorõ.*

3 * *Et dicebat ei: Exi de terra tua, & ex filijs cognationis tuæ, et veni in terram illam quam commonſtrauero tibi.*

4 * *Tunc igitur exijt Abrohom è terra Chaldæorum, venitque habitatum in Choron. Et illinc quum obiiſſet pater eius, tranſtulit eum Deus in terrã hanc, quã vos habitatis hodiæ.*

5 * *Nec dedit ei hæreditatem in ea, ne veſtigium quidem pedis: tamen pollicitus ei fuerat ſe daturum ipſam ei poßidendam, & ſemini eius, quum non haberet filium.*

6 * *Et allocutus eum fuerat Deus dum diceret ei: Erit ſemen tuum inquilinum in terra extranea, & ſeruituti ſubiicient illud, maliſque afficient per quadringentos annos.*

7 * *Sed gentem, cui ſeruitutem ſeruierint, condemnabo ego, dicit Deus; & poſt hæc exibunt & colent me in hoc loco.*

8 * *Proinde dedit ei fœdus Circunciſionis: et tunc genuit Iſchok & circuncidit eum die octauo: Iſchok autem genuit Iaakoub, & Iaakoub genuit duodecim Patres noſtros.*

9 * *Ipſi autem Patres noſtri inuidia moti ſunt in Iauſeph, & vænundederunt eũ Aegyptijs, ſed erat Deus cum eo.*

10 * *Et liberauit eum ab omnibus oppreßionibus eius, dedítque ei gratiam & ſapientiam coram Perhoun rege Mezren* [Ægypti,] *& conſtituit eum principẽ ſuper Aegyptum, ac ſuper totam domum ſuam.*

יום חמשא דרחמא יה

13 ואקימו סהדא דגלא דאמרין הנא גברא לא שלא למללו

14 מלא לוקבל נמוסא ועל אתרא הנא קדישא חנן גיר שמעניהי דאמר דישוע הנא נצרניא הו נשחריוהי לאתרא

15 הנא ונחלף עידא דאשלם לכון מושא וחרו בה כלהון הנון דיתבין בסונשתא וחזו פרצופה איך

פרצופא דמלאכא קפלאון ז ושאלה רב כהנא דאן הו דהלין הכנא אנין הודין אמר גברא אחין

ואבהתן שמעו אלהא דשבוחתא אחזי לאבון אברהם כד איתוהי הוא ביה נהרין עד דלא נאתא נעמר בחרן

ואמר הנא לה דפוק מן ארעך ומן לות בני טוהמך ותא לארעא אירא אחזיך והידין נפק

אברהם מן ארעא דכלדיא ואתא עמר בחרן ומן תמן כד מית אבוהי שניה אלהא לארעא הדא דבה עמרין אנחון

13 * Et statuerunt falsos testes qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba
aduersus locum sanctum & legem.
14 * Audiuimus enim eum dicentē, quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locū
istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.
15 * Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius
tanquam faciem angeli.

CAP. VII.

1 DIxit autem princeps sacerdotum: Si
haberēt hæc ita se †habent?
2 * Qui ait: Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cùm esset in Mesopotamia, prius
quàm moraretur in Charran.
3 * Et dixit ad illum: Exi de terra tua, &
Gen. 12. a.8 de cognatione tua, & veni in terrā quam
monstrauero tibi.
4 * Tunc exiit de terra Chaldæorum, &
habitauit in Charran. Et inde postquam
mortuus est pater eius, transtulit illū in
terram istā, in qua nunc vos habitatis.
5 * Et non dedit illi hæreditatem in ea,
sed nec passum pedis: †& repromisit dare illi
eam in possessionem, & semini eius post
ipsum, cùm non haberet filium.
Gen. 15. 6.13 6 * Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen eius accola in terra aliena, &
seruituti eos subiicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis.
dicit Dñs 7 * Et gentem cui seruierint, iudicabo
ego, †dixit Deus. & post hæc exibunt, &
seruient mihi in loco isto.
Gen. 17. b.10 Gen. 21. a.2. a.4 Gen. 25. c.24.d. 20. 8 * Et dedit illi testamentum circunci-
sionis, & sic genuit Isaac, & circuncidit
eum die octauo: & Isaac, Iacob; & Iacob duodecim Patriarchas.
Gen. 29. d.32.30. a.b.c.d. 35.d.23. 9 * Et Patriarchæ æmulantes, Ioseph
vendiderunt in Ægyptum. & erat Deus
cum eo.
10 * Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: & dedit ei gratiam & sa-
pientiam in conspectu Pharaonis regis
Gen. 37. f.28 †Aegypti, & constituit eum præpositum
Aegyptiorū super Aegyptum, & super omnem domum suam.

13 * Εψευδομάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου·
14 * ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωυσῆς.
15 * καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

ζ.

1 * Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;
2 * ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ, ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν,
3 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.
4 * τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαρράν. κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε.
5 * καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.
6 * ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια.
7 * καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.
8 * καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.
9 * καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.
10 * καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.

---

[a] יַרֵת כמו ירש [b] רַךְ יָמָנָא׃ 5 וְלָא יְהַב לַהּ יְרִתוּתָא בָּהּ אָף לָא דּוּרְכְּתָא דְּרַגְלָא וְאִשְׁהַוִּדִי הֲוָא דְּנָחְלִיהּ לַהּ אֵיךְ וּלְמֵארְהָהּ לַהּ
וְלִזַרְעָהּ בַּר לֵית הֲוָא לַהּ כְּרָא׃ 6 וּמַלֵּל הֲוָא עַמֵּהּ אֱלָהָא כַּד אֶמַר לַהּ דִּיהֱוֵא זַרְעָךְ תּוֹתָבָא בַּאֲרָעָא
נוּכְרָיְתָא וְנַשַּׁעְבְּדוּנָיְהִי וְנַבְאשׁוּן לַהּ אַרְבְּעְמָאָא שְׁנִין׃
7 וְלַעַמָּא דְּנַפְלְחוּן עַבְדוּתָא אֲנָא אֱמַר אֱלָהָא וּמִן כְּדֵין נְפָקוּן וְנִפְלְחוּנִי לִי בְּאַתְרָא הָנָא׃
8 וְיָהַב לַהּ דִּיתְקָא דַּגְזִירְתָא וְהָכֵין אֲוִלַד לְאִיסְחָק וְגָזַר יוֹמָא תְּמִינָיָא וְאִיסְחָק אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב וְיַעֲקוֹב אוֹלֵד
לְתַרְעֲסַר אֲבָהָתָן׃ 9 וַאֲבָהָתָן טַנּוּ בְּיוֹסֵף וְזַבִּנוּהִי לְמִצְרִין וַאלָהָא עִמֵּהּ הֲוָא׃ 10 וּפְרָקֵהּ הֲוָא מִן כָּלְהוֹן
אַלוּצוֹהִי וְיָהַב לַהּ טִיבוּתָא וְחָכְמְתָא קֳדָם פַּרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרִין וַאקִימֵהּ רֵישָׁא עַל מִצְרִין וְעַל כָּלֵּהּ בַּיְתֵהּ׃

[c] יוֹסֵף כמו אבותינו [d] מִכֵּן פי׳ קנא [e] אֵלֵץ [f] פי׳ חן [g] קוּם

Infanticidij.

11 * Extitit autem fames & oppreſſio ingens in vniuerſa Ægypto, & in terra Chanaan, nec habebant vnde explerentur Patres noſtri.

12 * Quumque audiſſet Iaakoub frumentum eſſe in Ægypto, miſerat Patres noſtros primũ.

13 *Et quum bis profecti eſſent, patefecit ſeipſum Iauſeph fratribus ſuis; & innotuit Perhoun cognatio ipſius Iauſeph.

14 * Porrò miſit Iauſeph & accerſiuit patrẽ ſuum Iaakoub, omnemque cognationẽ ſuam: erant autem numero ſeptuaginta quinque a-
15 nimæ. * Proinde deſcendit Iaakoub in Ægyptum, & mortuus eſt illic ipſe & Pa-
16 tres noſtri. * Et tranſlati ſunt in Schekim, poſitique in ſepulchro quod emerat Abrohom argento à filiis Chamour.

17 * Quum autem appropinquaret tempus illius rei quam pollicitus fuerat, iureiurando Deus ipſi Abrohom, creuerat populus, prævalueratque in Ægypto.

18 * Vſquequo ſurrexit rex alius ſuper Ægyptum, qui non nouerat ipſum Iauſeph.

19 * Et dolosè egit in cognationem noſtram, maleque accepit Patres noſtros; ac præcepit eiici infantes eorum, ne ſeruarentur.

20 * Eo ipſo tempore natus eſt Mouſche, qui charus fuit Deo: et educatus eſt tribus menſibus in ædibus patris ſui.

21 * Quumque fuiſſet expoſitus à populo ſuo, nacta eſt eum filia Perhoun, & nutriuit eum
22 ſibi pro filio. * Et eruditus eſt Mouſche omni ſapientia Ægyptiorum; diuéſque erat
23 dictis & factis ſuis. * Quum autem eſſet annos quadraginta natus, ſubijt in animum eius vt inuiſeret fratres ſuos filios Iſroiel.

24 * Et conſpicatus quẽdam ex filiis ſuæ proſapiæ vim patientem, vindicauit eum, et cauſam eius egit, interemitque Ægyptium illum
25 qui offenderat eum. * Putabat autem filios Iſroiel fratres ſuos intelligere Deum per manum ipſius daturum eis liberationem. At non intellexerunt.

26 * Ac poſtero die viſus eſt eis quum ipſi inter ſe rixarentur: & ſuadebat eis vt in gratiam redirent, dicens: Viri, fratres eſtis; cur alius alium offenditis?

---

11 וַהֲוָא כַפְנָא [b] וְאוּלְצָנָא רַבָּא בְּכָלְהּ מָצְרַיִן וּבַארְעָא דְּכְנַעַן וְלַית הֲוָא לְהוֹן [c] לְמִסְבַּע לַאֲבָהָתַן׃ 12 וְכַד שְׁמַע
יַעֲקוֹב דְּאִית [d] עִבּוּרָא בְּמָצְרַיִן שַׁדַּר הֲוָא לַאֲבָהָתַן לְזִקְדָם׃ 13 וְכַד אִזְדוֹ דְּתַרְתֵּין זִבְנִין [e] אִודַע יוֹסֵף נַפְשֵׁהּ לַאֲחוֹהִי
וְאִיהֵידַע לְפַרְעוֹן [f] טוֹהֲמֵהּ דְּיוֹסֵף׃ 14 וְשַׁדַּר הֲוָא יוֹסֵף [g] וְאַיְתֵיהּ לַאֲבוּהִי יַעֲקוֹב וְלְכָלְהּ טוֹהֲמֵהּ [h] וְהָווֹן הֲוֵי בְּמָנְיָנָא
שַׁבְעִין וְחַמֵּשׁ נַפְשָׁן׃ 15 [h] וְנְחַת יַעֲקוֹב לְמָצְרַיִן [i] וּמִית הוּ וַאֲבָהָתַן׃ 16 [m] וְאִשְׁתַּנִּיו לִשְׁכֶם [n] וְאִתְסִים
בְּקִבְרָא דְּזַבֵּן הֲוָא אַבְרָהָם [o] בְּכֶסְפָּא מִן בְּנֵי חֲמוֹר׃ 17 וְכַד מְטוֹ הֲוָא זַמְנָא דְּמֵדַם [p] דְּאִשְׁתְּוִדִי הֲוָא [p] בְּמוֹמְתָא
אֱלָהָא לְאַבְרָהָם סַגִּי הֲוָא עַמָּא וְתַקֵּף בְּמָצְרַיִן׃ 18 עַדְמָא דְּקָם מַלְכָּא אָחֳרָנָא עַל מָצְרַיִן אַיְנָא דְּלָא יְדַע הֲוָא

[a] וְלַד [b] אֻלְצָן [c] קְבַע
[d] פי׳ רגן [e] יְדַע
[f] פי׳ משפחה
[g] אֲתָא [h] חֲוָא [i] מְנָא
[k] נְחַת פי׳ ירד
[l] מוּת [m] שְׁנָא פי׳ פל
[n] סוּם
[o] אֶשְׁתַּוְדִי מן יְדָא [p] זְמָא נשבע

Gen. 41. c.37

11 * Venit autẽ fames in vniuerſam Ægyptum & Chanaan, & tribulatio magna, & non inueniebant cibos Patres noſtri.

Gen. 42. a.2

12 * Cùm audiſſet autem Iacob eſſe frumentum in Ægypto, miſit patres noſtros primùm:

Gen. 45. a.3.4

13 * Et in ſecundo cognitus eſt Ioſeph à fratribus ſuis; & manifeſtatum eſt Pharaoni genus eius.

Gen. 46. a.1.5 Gen. 49. d.32 Gen. 50. b.7 Gen. 23. c.16. 59. b.13 Ioſue 24. g.31 Exod. 1. a.7

14 * Mittens autem Ioſeph, accerſiuit Iacob patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſeptuagintaquinq;. 15 *Et deſcendit Iacob in Ægyptũ: & defunctus eſt ipſe & patres noſtri.

ſuam

16 *Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro quod emit Abraham pretio argẽti à filiis Hemor filij Sichem.

17 * Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam profeſſus erat C Deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto,

18 * Quoaduſque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui non ſciebat Ioſeph.

19 *Hic circunueniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros, vt exponerent infantes ſuos, ne viuificarentur.

Exod. 2. a.2 Heb. 11. c.24

20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes; & fuit gratus Deo; qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.

21 * Expoſito autẽ illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutriuit eũ ſibi in filium.

22 * Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus ſuis.

23 * Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor eius vt viſitaret fratres ſuos filios Iſrael.

Exo. 2.b 12

24 * Et cùm vidiſſet quendam iniuriam patientem, vindicauit illum: & fecit vltionem ei qui iniuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.

25 * Exiſtimabat autẽ intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis: at illi non intellexerunt.

Exod. 2. b.13

26 * Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres eſtis; vt quid nocetis alterutrum?

11 * Ηλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναὰν, καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐχ ηὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.

12 * ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον·

13 * καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ.

14 * ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς.

15 * κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν·

16 * καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ.

17 * καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ,

18 * ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ·

19 * οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.

20 * ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ·

21 * ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραὼ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν·

22 * καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ.

23 * ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.

24 * καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον·

25 * ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.

26 * τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς· ἵνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;

לֶהֶ לְיוֹסֵף׃ 19 וַיְאַצְטַנַּע עַל טוּחֲמַן וַיְאַבֵּשׁ לַאֲבָהֲתַן וְפַקַּד דְּנֶהֱווּן מְשַׁחְרִין יַלְדֵיהוֹן דְּלָא נְחוּן׃ 20 בֵּהּ בְּזִבְנָא
הַוֹ אֶתְיְלֵד מוֹשֶׁא וְרַחִים הֲוָא לַאלָהָא וְאִתְרַבִּי יַרְחָא תְּלָתָא בֵּית אֲבוּהִי׃ 21 וְכַד אִשְׁתְּדִי מִן עַמֵּהּ אֶשְׁכְּחֵהּ בַּרְתְּ
פַּרְעוֹן וְרַבְיֵהּ לָהּ לְבָרָא׃ 22 וְאִתְּרְדִי מוֹשֶׁא בְּכָלָּהּ חָכְמָתָא דְּמִצְרָיֵא וְעָתִיר הֲוָא בְּמִלּוֹהִי אַף בַּעֲבָדוֹהִי׃
23 וְכַד הֲוָא בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין סְלֵק הֲוָא עַל לִבֵּהּ דְּנִסְעוֹר לָאֲחוֹהִי בְּנֵי יִסְרָיֵל׃ 24 וַחֲזָא לְחַד מִן בְּנֵי שְׁרְבְּיֵהּ
דְּמִתְדַּבַּר בְּקִטְרָא וְתַבְעֵהּ וַיְנָא וְקַטְלֵהּ לְמִצְרָיָא הַוֹ דְּמַסְכֵּל הֲוָא בֵּהּ׃ 25 וְסַבַּר דְּמִסְתַּכְּלִין אֲחוֹהִי בְּנֵי
יִסְרָיֵל דַּאלָהָא בְּאִידֵהּ יְהֵב לְהוֹן פּוּרְקָנָא וְלָא אִסְתַּכְּלוּ׃ 26 וַלְיוֹמָא אָחֳרָנָא אִתְחֲזִי לְהוֹן כַּד נָצִין הֲנוֹן חַד עִם
חַד וּמְפַיֵּס הֲוָא לְהוֹן דְּנִשְׁתֵּינוּן כַּד אֲמַר גַּבְרָא אֲחֵא אֲנְתוּן מְטַל מְנָא מַסְכְּלִין אֲנְתוּן חַד בְּחַד׃

---

[a] עֲנַעפיר׳ נבל׳ זמשפחתינו
[b] בְּאֵשׁ [c] שְׁדָא [d] וְלֵד
[e] חַיָּא [f] יְלֵד [g] רְבָא
[h] שָׁרָא [i] שְׁכַח בלשון מצא
[j] רְדִי פיר׳ למד [k] מְלַל
[l] סְעַר עבראית פקד דָּבַר
[m] חֵשׁ g פיר׳ בחזקה
[n] תַּבַּע פיר׳ נקם [o] סָכַל
פיר׳ מרע I בלשון בין
[p] מַיִם שֵׁינָא במו שאנן

27 * Is porrò qui offendebat ſocium ſuum, repulit eum à ſe; & dixit ei, Quis conſtituit te ſuper nos principem & iudicem?

28 * Num nos interficere quæris, ſicut interfeciſti heri Ægyptium?

29 * Proinde fugit Mouſche ob hunc ſermonem, & factus eſt inquilinus in terra Median: habuitque duos filios.

Matutinis Dominicæ Ouſchano.

30 * Quumque illic impleuiſſet quadraginta annos, viſus eſt ei in deſerto montis Sinai angelus Domini in igne qui ardebat in rubo.

31 * Quod vt conſpexit Mouſche, admiratus eſt viſionem: & quum accederet, vt vi-
32 deret, dixit ei Dominus voce: * Ego ſum Deus Patrum tuorum, Deus Abrohom, & Iſchoket Iaakoub. Quumque tremeret Mouſche, non audebat intueri viſum.

33 * Dixit autem ei Dominus: Solue calceos tuos à pedibus tuis: terra enim in qua ſtas, ſancta eſt.

34 * Videndo vidi oppreſſionem populi mei qui eſt in Ægypto, & gemitus eius audiui: & deſcendi vt liberem eos. nunc igitur veni mittam te in Ægyptum.

35 * Hunc Mouſche, quem negauerant dum dicerent, Quis conſtituit te ſuper nos principem & iudicem? hunc ipſum Deus principē & liberatorem miſit eis per manus Angeli illius qui apparuerat ei in rubo.

36 * Hic eſt qui eduxit eos dum edidit ſigna & miracula virtutéſque in terra Ægypti, et in mari Souph, [carectoſo] et in deſerto annis quadraginta.

Sabbatho Candidatorum.

37 * Hic eſt Mouſche ille qui dixit filiis Iſroiel, Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus ex fratribus veſtris ſicut me: eum audiatis.

38 * Hic eſt qui fuit in congregatione in deſerto cum Angelo illo qui alloquebatur eum, & cum Patribus noſtris in monte Sinai: is eſt denique qui excepit eloquia viua quæ nobis traderet.

39 * Et noluerunt ad eum mentem aduertere Patres noſtri; ſed dereliquerunt eum, & cordibus ſuis conuerſi ſunt ad Ægyptum:

---

27 וְדִין דְּסָכֵל חָוָא בְּחַבְרֵהּ דַּחֲקֵהּ מִן לְוָהֵּ וַאֲמַר לֵהּ מַנוּ אֲקִימָךְ עֲלַיִן רֵישָׁא וְדַיָּנָא׃
28 הֲלְמָא לְמָקְטָלַן בָּעֵא אַנְתְּ אַיְךְ דְּקְטַלְתְּ אֶתְמָלִי לְמִצְרָיָא׃ 29 וַעֲרַק מוּשֶׁא בְּמִלְּתָא הָדָא וַהֲוָא תּוֹתָבָא
בְּאַרְעָא דְּמָדְיָן וַהֲוָו לֵהּ תְּרֵין בְּנִין׃
30 וְכַד מְלֵי לֵהּ תְּמַן אַרְבְּעִין שְׁנִין אֶתְחֲזִי לֵהּ בְּמַדְבְּרָא דְּטוּר סִינַי מַלְאֲכָא דַּמָּרְיָא בְּנוּרָא דְּיַקְּדָא בְּסַנְיָא׃
31 וְכַד חָזָא מוּשֶׁא אֶתְדְּמַר בְּחֶזְוָא וְכַד אֶתְקְרֵב לֵהּ דְּנֶחֱזֵא אֲמַר לֵהּ מָרְיָא בְּקָלָא׃
32 אֲנָא אֱנָא אֱלָהָא דַּאֲבָהָיִךְ אֱלָהָה דְּאַבְרָהָם וְדְאִיסְחָק וְדְיַעֲקוֹב וְכַד רַתִּית הֲוָא מוּשֶׁא לָא מְסְרַח הֲוָא דְּנֶחוּר
בְּחֶזְוָא׃ 33 וַאֲמַר לֵהּ מָרְיָא שְׁרִי מְסָנָיךְ מִן רַגְלָיךְ אַרְעָא גֵּיר דְּקָאֵם אַנְתְּ בַּהּ קַדִּישָׁא הִי׃

a דְּחַק פּ׳ דחח
b קוּם ר׳ קְטֹל
c כמו אחמול
d מְלֵל יִתֵּב e מָלֵא
f חֲזָא יְקַר g דְּמַר
h חֲזָא רְתַת i אַמְרַח
k חוּר l חֲזָא שְׁרָיָא
m פּ׳ נעליך
n קוּם

27 *Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit principem & iudicem super nos?

28 * Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium?

29 *Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus est aduena in terra Madian, vbi generauit filios duos.

30 * Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammæ rubi.

31 * Moyses autem videns, admiratus est visum. Et accedente illo vt considera-
dicens raret, facta est ad eum vox Domini†:

32 * Ego sum Deus Patrũ tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare.

33 * Dixit autem illi Dominus: Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.

34 * Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto, & gemitum eorum audiui; & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.

35 *Hunc Moysen, quem negauerunt, dicentes, Quis te constituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.

Exo.7.8. 9.10.12. 14 36 * Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Ægypti, & in rubro mari, E & in deserto annis quadraginta.

37 * Hic est Moyses qui dixit filiis Israel: Exo. 16. a.1 Deut. 18 c.15 Exo. 19. a.3.d.19 Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris tanquam me, ipsum audietis.

38 * Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum Patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

39 * Cui noluerunt obedire Patres nostri: sed repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in Ægyptum,

27 * ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;

28 * μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον;

29 * ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

30 * καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου.

31 * ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτὸ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν·

32 * ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.

33 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.

34 * ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τὸν στεναγμὸν αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.

35 * τοῦτον τὸν μωυσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ·

36 * οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα.

37 * Οὗτός ἐστιν ὁ μωυσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ.

38 * οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα, δοῦναι ἡμῖν,

39 * ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον,

---

34 מְחָזָא חֲזֵית ⁿ אוּלְצָנֵהּ דְעַמִי דִבְמִצְרַיִן ° וְנְחֵתֵת דְאַפְרוּקֵ אֲנוּן וְהָשָׁא ᵖ וְנַחֲתֵת דְאַפְרוּק אֲנוּן וְהָשָׁא ᵠ תָּא אֲשַׁדְרָךְ לְמִצְרַיִן ׃

35 לָהֳנָא מוּשֶׁא דַכְפָרוּ בֵּהּ כַּד אָמְרִין דְמַנּוּ ˢ אֶקִימָךְ עַלִּין רִישָׁא ˢ וְדַיָנָא לֵהּ לְהָנָא אֱלָהָא רִישָׁא ᵗ וּפָרוּקָא שַׁדַּר לְהוֹן

לְהוֹ ᵘ בְּאִידֵי מַלְאָכָא הַו ˣ דְאִתְחֲזִילֵהּ בְּסַנְיָא ׃ 36 הָנוּ ʸ דְאַפֵּק אֲנוּן כַּד עֲבַד ᶻ אָתְוָתָא ᵃ וְתִדְמָרָתָא ᵇ וְגִבְרְיָתָא

בַּארְעָא דְמִצְרַיִן וּבְיַמָּא דְסוּף וּבְמַדְבְּרָא שְׁנִין אַרְבְּעִין ׃ יח דְשַׁבְּתָא דְחַוְרָא

37 הָנוּ מוּשֶׁא הַו דְאָמַר לִבְנֵי יִסְרָיֵל דְנָבְיָא ᵃ נְקִים ב לְכוֹן מָרְיָא אֱלָהָא מִן אֲחֵיכוֹן ᵇ אַכְוָתִי לֵהּ תְּשְׁמְעוּן ׃

38 הָנוּ דַהֲוָא בְּכְנוּשְׁתָּא בְּמַדְבְּרָא עִם מַלְאָכָא הַו דְמִמַלֵּל הֲוָא עִמֵּהּ וְעִם אֲבָהָתַן בְּטוּרָא דְסִינַי וְהַוִי דְקַבֵּל ᵉ מְלָא

ᵈ חַיְתָא דִלַן ᶜ נְהֵל ׃ 39 וְלָא ᶠ צְבוּ ᵍ לְמֶהְוֵי לֵהּ אֲבָהָתַן אֶלָּא שַׁבְקוּהִי ʰ וְבְלִבְוָתְהוֹן הֲפָכוּ לְהוֹן לְמִצְרַיִן ׃

ⁿ אלץ ° אנח ᵖ נחת ᵠ אתא ʳ קום ˢ דון ᵗ פיר פורה ᵘ יד ˣ חזא ʸ נפק ᶻ כמו אותות ᵃ דמר ᵇ גבר ᶜ קום ᵃ פיר כמוני ᵇ מלל ᵈ חיא ᵉ נתל ᶠ צבא ᵍ רנא פיר התנגן ʰ לב

40 * Dicentes Aharouni, Fac nobis deos qui præeãt nobis: Mouſche ſiquidẽ iſti, qui eduxit nos è terra Mezren, [Ægypti,] neſcimus quid
41 acciderit. * Proinde fecit eis vitulũ in diebus illis: et ſacrificarunt ſacrificia idolis, et oblectarunt ſeſe opere manuum ſuarum.
42 * Et auerſus eſt Deus, & tradidit eos vt ſeruirent exercitibus cæli, ſicut ſcriptum eſt in libro Prophetarum: Num quadraginta annis in deſerto victimas aut ſacrificia obtuliſtis mihi filij Iſroiel?
43 * Quinimò baiulaſtis Conopæum Malcoum, & ſydus Dei Rephon, imagines quas feciſtis vt eas adoraretis. Transferam vos trans Bobel.

De Genitrice Dei & Baptiſmo.

44 * Ecce tabernaculum teſtimonij Patrum noſtrorũ in deſerto fuit, ſicuti præceperat is, qui collocutus fuerat Mouſche, vt faceret illud ad ſimilitudinem quam ei oſtenderat.
45 * Quod quidem tabernaculum etiam introducendo introduxerunt Patres noſtri cũ Jeſchua in terram quam dedit eis Deus hæreditatem ex gentibus illis quas eiecit ab eorum conſpectu, & deductum eſt vſque ad dies Dauid.
46 * Qui inuenit gratiam coram Deo, petiitque vt inueniret tabernaculum Deo Jaakoub.
47 * Schelemoun autem ædificauit ædem.
48 * At Altiſſimus ille non habitat in manufactis templis, ſicut ait Propheta.
49 * Quum cælum thronus meus ſit, & terra ſuppedaneum pedum meorum: Quam ædem ædificabitis mihi, dicit Dominus: aut quis eſt locus requietis meæ?
50 * Nonne manus mea condidit hæc omnia?
51 * O duri ceruice, & incircunciſi corde, & auditu ſuo, vos ſemper Spiritui Sanctitatis obſtitiſtis, ſicut Patres veſtri, ita & vos.
52 * Quem enim Prophetarum non ſunt perſecuti, & interfecerunt Patres veſtri? eorum inquam qui prænuntiarunt aduentum Juſti illius, quem vos prodidiſtis ac interemiſtis?
53 * At recepiſtis Legem per diſpoſitionem Angelorum, neque ſeruaſtis eam.

---

40 כַּד אָמְרִין לַאֲהֲרוֹן עֲבֵד לַן אֱלָהָא דְּנֵאזְלוּן קֳדָמַיִן מֶטֵל דְּהָנָא מוּשֶׁא דְּאַפֵּקָן מִן אַרְעָא דְּמִצְרַיִן לָא יְדָעִינַן
מָנָא הֲוָיְתִי׃ 41 וַעֲבַד לְהוֹן עֶגְלָא בְּיוֹמָתָא הָנוּן וְרַבְחוּ דְּבְחָא לְפִתְכָּרָא וּמְחַבַּסְמִין הֲווּ בַּעֲבַד אִידֵיהוֹן׃
42 וְהַפַךְ אֱלָהָא וְאַשְׁלֵם אִנּוּן דְּנָהֲווּן פָּלְחִין לְחֵילְתָא דְּשְׁמַיָּא אֵיךְ דְּכְתִיב בְּכְתָבָא דְּנְבִיֵא לְמָא אַרְבְּעִין שְׁנִין
בְּמַדְבְּרָא נָכְסְתָא וּ דְּבְחָתָא קֳרְבְּחִין לִי בְּנֵי יִסְרָיֵל׃ 43 אֶלָּא שְׁקַלְתּוּן מַשְׁכְּנֵה דְּמַלְכוֹם וְכוֹכְבֵה דְּאֱלָהָא
דְּרְפָּן דְּמָוְתָא דַּעֲבַדְתּוּן דְּהֲווּן סָגְדִין לְהֵין אֶשַׁנֵיכוֹן לְהַל מִן בָּבֶל׃ רְיַלַדַת אֱלָהָא וְדְמַעֲמוּרִיתָא יט
44 הָא מַשְׁכְּנָא דְּסַהֲדוּתָא דַּאֲבָהָתַן בְּמַדְבְּרָא אִיתְהִי הֲוָא אֵיךְ מָא דְּפַקֵּד הַו דְּמַלֵל עִם מוּשֶׁא לְמֶעְבְּדֵה בְּדְמוּתָא
דְּחֲוִיָה׃ 45 וְלֵה לְהָנָא מַשְׁכְּנָא אַךְ מַעֲלוּ אֲבָהָתַן עִם יְשׁוּעַ לְאַרְעָא דְיַהֲב לְהוֹן אֱלָהָא יוֹרְתָנָא מִן

---

i אֲזַל k נְפַק l וְדַע
m חֲוָא יוֹם פִּיר לְעִבְדֵה זְרַח
n בְּסַם o יַר שְׁלֵם חַיִל
p נְכַס q דְּמָא
r שְׁנָא פִּיר הַסַע s וְלֵד
t עֲמַר בְּלְשׁוֹן סְבֵל u שְׁבַן
v סְחַר w אִית כְּמוֹ יֵשׁ
x חַנָא פִּיר הַנִיר y עוֹל
z יַרַת כְּמוֹ יָרַשׁ

Exod. 32 a.1 Moysi enim huic

40 * Dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui præcedant nos: † Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus quid factum ſit ei.

40 * εἰπόντες τῷ Ἀαρών, ποίησον ἡμῖν θεούς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ.

41 * Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum.

41 * καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.

42 * Conuertit autem Deus, & tradidit eos ſeruire militiæ cæli, ſicut ſcriptum eſt in libro Prophetarum: Nunquid victimas† & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſrael?

Amos 5. g.25 aut

42 * ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος Ἰσραήλ;

43 * Et ſuſcepiſtis tabernaculũ Moloch, & ſydus dei veſtri Repham, figuras quas feciſtis, adorare eas. Et transferam F vos trans Babylonem.

43 * καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

44 * Tabernaculum teſtimonij fuit cũ patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit† Deus loquens ad Moyſen, vt faceret illud ſecundum formam quam viderat.

illis Exo. 25. d.40 Heb. 8. b.5 Ioſue 3. c.14 1. Reg. 16. c.13.

44 * Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωυσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει·

45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, vſq; in diebus Dauid.

45 * ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Δαβίδ·

Pſal. 131 a.5 3. Reg. 6 a.1 2. Par. 27. b.12 Inf. 17. f. 24. Iſa. 66. a.1 3. Reg. 8 c.27 2. Par. 6. 6.18

46 * Qui inuenit gratiam ante Deum, & petiit vt inueniret tabernaculum Deo Iacob.

46 * ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἠτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ·

47 * Salomon autem ædificauit illi domum.

47 * Σολομὼν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον·

48 * Sed non Excelſus in manufactis habitat, ſicut Propheta dicit:

48 * ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει·

49 * Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt?

49 * ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

50 * Nõne manus mea fecit hęc omnia?

50 * οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

51 * Dura ceruice & incircunciſi cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto† reſiſtitis: ſicut patres veſtri, † & vos.

reſiſtitis: ita

51 * σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ & τοῖς ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς & πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς.

52 * Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de aduentu Iuſti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis:

52 * τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν & πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγόνατε·

53 * Qui accepiſtis Legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.

53 * οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

---

[i] שְׂרָא [k] יִבֵל [l] רוּם עִלַּי
[m] יַד [n] בְּנָא [o] נוּחַ
[p] יַד [q] קְשָׁא
[r] פִּיר׳ עוֹרְף
[s] שְׁמַע [t] קוּם [v] בַּרְק
[x] פִּיר׳ תְּגִיד
[y] אִתָּא [z] שְׁלֵם
[a] קְטַל [b] פָּקַד
[c] נְטַר

עַמְמָא הָנוּן [i] דְּשָׂרָא מִן קֳדָמֵיהוֹן [k] וְאִתְיַבֵּל עַדְמָא לְיוֹמוֹהִי דְּדָוִיד׃ 46 הַוּ דְאַשְׁכַּח רַחֲמָא קֳדָמוֹהִי וְרָאלֵהָא וְשַׁאל דְּנִשְׁכַּח מַשְׁכְּנָא לַאלָהָה דְּיַעֲקוֹב׃ 47 שְׁלֵימוֹן דֵּין בְּנָא בַּיְתָא׃ 48 [l] וְלָא מַרְמָא [m] אִיתַי אֲמַר נְבִיָא׃ 49 דְּשְׁמַיָא כּוּרְסֵי וְאַרְעָא כּוּבְשָׁא חֲוֵי [n] דְּתִבְנוּן לִי אֵמַר מָרֵיָא אוֹ אֵינוֹ אֲתַר [o] נְיָחְתִי׃ 50 לָא הָא [p] אִידָא דִילִי עֲבָדַת חַלֵּין כָּלְהֵין׃ 51 אָו [q] קְשָׁיֵי [r] קְרָלָא וְרֶלָא גְּזִירִין בְּלֵבְהוֹן [s] וּבְמַשְׁמַעְתְּהוֹן אַנְתּוּן בְּכָל זְבַן לְוֹקְבַל רוּחָא דְקוּדְשָׁא [t] קַיְמִין אַנְתּוּן אַיךְ אֲבָהַיכוֹן אַף אַנְתּוּן׃ 52 לַאֵינָא גִּיר מִן נְבִיָא דְּלָא רַדְפוּ וְקַטְלוּ [a] אֲבָהַיכוֹן לַאִילֵּין דְּקַדְמוּ [u] בְּרִקוּ עַל [x] מֵאתֵיתֵהּ דְּזַדִּיקָא הַיְדַאנְתּוּן [y] אַשְׁלַמְתּוּן [z] וְקַטְלְתּוּנִיהִי׃ 53 וְקַבֵּלְתּוּן נָמוֹסָא בִּיד [a] פּוּקָדָנָא דְמַלְאכָא וְלָא [b] נְטַרְתּוּנָהִי׃

Commemoratione Stephani.

54 * Quumque hæc audirent, repleti sunt furore intra se, ac frendebant dentibus suis in eum.

55 * Ipse verò quum plenus esset fide & Spiritu Sanctitatis, suspexit in cælum, viditque gloriam Dei, & Ieschua adstantem à dextera Dei.

56 * Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis adstantem à dextera Dei.

57 * Proinde clamarunt alta voce, & obturarunt aures suas, et irruerunt in eum omnes. 58 * Et comprehensum eum eiecerunt extra ciuitatem, & lapidibus obruebant eum: illi autem qui testimonium tulerant aduersus eum, posuerunt vestimenta sua ad pedes adolescentis cuiusdam qui vocabatur Schouol.

59 * Itaque lapidabant Stephanum, quũ ipse precaretur ac diceret; Domine noster Ieschua, suscipe spiritum meum.

60 * Positisque genibus, clamauit alta voce & ait, Domine noster, ne statuas eis hoc peccatum. Et quum hoc dixisset, obdormiuit.

61 * Schouol autem consentiebat communicabátque in cædem eius.

CAP. VIII.

1 FActa est autem per illud tempus persecutio magna in Ecclesiam quæ erat in Ourischlem: & dispersi sunt omnes per pagos Iihoudææ, atque adeò inter Schamaritanos, præter Apostolos tantùm.

2 * Collectum autem in arcam, sepelierunt Stephanum viri fideles; & planxerunt super eum vehementer.

Dominica tertia post Resurrectionem.

3 * Porrò Schouol persequebatur Ecclesiam Dei dum ingrederetur domos, & traheret viros & mulieres, traderétque carceri.

4 * Illi autem qui dispersi erant, perlustrabant regionem, prædicabantque sermonem Dei.

5 * Philippus verò descendit in vrbem Schamaritanorum, & prædicabat Meschicho.

6 * Quumque audirent sermonem eius homines qui illic attendebant ei, tum acquiescebant omnibus quæ dicebat, quum viderent signa quæ edebat.

---

c דוכְרָנָא דְאִסְטְפָנוֹס כ 54 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין d אִתְמְלִיו e חֵמְתָא בְּנַפְשְׁהוֹן f וּמַחְרְקִין הֲווֹ g שְׁנַיְהוֹן
עֲלוֹהִי׃ 55 וְהוּ כַּד מְלֵא הֲוָא h הֵימָנוּתָא וּרוּחָא דְקוּדְשָׁא חַר בַּשְׁמַיָּא וַחֲזָא i תְּשְׁבוּחְתָא דַאלָהָא וְלִישׁוּעַ כַּר k קָאֵם
מִן יְמִינָא דַאלָהָא׃ 56 וְאֲמַר הָא חָזֵא אֲנָא שְׁמַיָּא כַּר l פְּתִיחִין וְלִבְרֵהּ דֶאנָשָׁא כַּר קָאֵם מִן יַמִינָא דַאלָהָא׃
m 57 וְקָעוּ בְקָלָא n רַמָּא o וְסַכַּרוּ p אֻדְנַיְהוֹן q וְגָזְמוּ עֲלוֹהִי כְּחָדָא׃ 58 וְאַחַדוּ r אַפְקוּהִי לְבַר מִן מְדִינְתָא
וְרָגְמִין הֲווֹ לֵהּ וְאִילֵין דְסָהֲדוּ עֲלוֹהִי s סָמוּ t נַחְתִיהוֹן לְוָת רַגְלוֹהִי דַעֲלַיְמָא חַד u דְמֶתְקְרָא שָׁאוּל׃ 59 וְרָגְמִין
הֲווֹ לֵהּ לְאִסְטְפָנוֹס כַּד x מְצַלֵּא וְאָמַר מָרַן יֵשׁוּעַ קַבֵּל רוּחִי׃ 60 וְכַד סָם בּוּרְכָא קָעָא בְקָלָא רַמָּא וְאָמַר מָרַן
לָא תְקִים לְחִין הָדָא חֲטָיְתָא וְכַד הָדָא אֲמַר שְׁכֵב׃ 61 שָׁאוּלִין צְבָא הֲוָא z וּמַשְׁוֵחַף הֲוָא בְּקְטְלֵהּ׃

c דוכרנא דאסטפנוס כ
d הלין e חמתא f ומחרקין הוו g שניהון
h הימנותא ורוחא דקודשא חר בשמיא וחזא i תשבוחתא דאלהא ולישוע כר k קאם
l פתיחין ולברה דאנשא כר קאם מן ימינא דאלהא׃
m קעו בקלא n רמא o וסכרו p אדניהון q וגזמו עלוהי כחדא׃
r ואחדו אפקוהילבר מן מדינתא
s סמו t נחתיהון לות רגלוהי דעלימא חד u דמתקרא שאול׃
x מצלא ואמר מרן ישוע קבל רוחי׃
y בורכא קעא בקלא רמא ואמר מרן
z צבא הוא a ומשוחף הוא בקטלה׃

ג דכר d מלא e חמא או חמם
f חרק g שנן h חימין
i שבחה k קום l פתח
m קעא n רום o סכר
כמו סגר ק כמו אוזניהם
q גזם פיר׳ נפל בתוקפא
r נפק s טוס
t פיר׳ לבושיהם
x קרא y צלא בלשון פלי

54 * Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis,& stridebant dentibus in eum.

55 *Cùm autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris †Dei.

56 * Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris †Dei.

57 * Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas,& impetum fecerunt vnanimiter in eum.

58 * Et eiicientes eum extra ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus.

59 * Et lapidabant Stephanum, inuocantem & dicentem: Domine Iesu,suscipe spiritum meum.

60 *Positis autem genibus,clamauit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixisset, obdormiuit†.

54 * ἀκούοντες ὃ ταῦτα, διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.

55 * ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ·

56 * καὶ εἶπεν, ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ.

57 * κραύξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν·

58 * καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου·

59 * καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.

60 * θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

CAP. VIII.

1 SAulus autē erat consentiens necieius. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis,& omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos.

2 *Curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.

ή.

1 * Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

2 * συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

3 * Saulus verò deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.

4 * Igitur qui dispersi erant pertransibant, euangelizantes verbum†.

5 * Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prędicabat illis Christum.

6 * Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, vnanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat.

3 * Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν.

4 * οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον.

5 * Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν.

6 * προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Inf.22.2. 4.c.19

Dei.

in Domino.

Inf.22. c.20

קפלאון ח

1 וְהַוָא הַוָא בְּהַהוּא יוֹמָא c רְדוּפְיָא רַבָּא d לְעִדְתָּא דִּבְאוּרְשְׁלֶם e וְאִתְבַּדְּרוּ כְּלְהוֹן בְּקוּרְיָא דִיהוּד וְאַף בֵּית שָׁמְרָיֵא לְבַר מִן שְׁלִיחֵא בַּלְחוֹד׃

2 f וְקַפְּסוּ קַבְּרוֹהִי לְאַסְטְפָנוֹס נַבְרָא g מְהֵימְנָא h וְאַתְאַבְּלוּ עֲלוֹהִי דְּמַר בְּשַׁבָּא רַבְּתָא i קְיֵמְתָא כא

3 שָׁאוּל דִּין רָדַף הַוָא לְעִדְתָּא דְאֱלָהָא כַּד k עָאֵל הַוָא l לְבָתָא m וְמָגַרְגַּר לַגַּבְרָא וְלַנְשָׁא וּמַשְׁלֵם הַוָא לְבֵית אֲסִירָא׃

4 וְהָנוּן n דְאִתְבַּדְּרוּ מְהַכְרְכִין הֲווֹ o וּמַכְרְזִין p מִלְּתָא דְאֱלָהָא׃

5 פִּילִיפּוֹס דִּין נְחַת q לְהּ לַמְדִינְתָא דְשֹׁמְרָיֵא וּמַכְרֵז הַוָא עַל מְשִׁיחָא׃

6 וְכַד שָׁמְעִין הֲווֹ מִלְּהָה כְּנִינְשָׁא דְּמַתְמָן r צִיתִין הֲווֹ לַהּ s וּמְהַתְפְּסִין הֲווֹ לְכָל דַּאֲמַר הַוָא t דְּחָזִין הֲווֹ u אָתְוָתָא דְּעָבֵד הַוָא׃

c רְדַף כמו לעזה או לקטל
d כמו עדה
e כמו בגר
f כנשו בארון
g חַיִּמֵן h אֲכַל i רַבַּב
k קוּם b עוֹל
l כמו לבתים
m גָּרַר פי׳ משך
n בַּדַּר f בְּרִז g מַלַּל
o צוּת i פּוּס k חֲוָא
l כמו אותות

7 ‡ Multi enim quos tenebant Spiritus immundi, clamabant alta voce, & exibant ab eis. Alij autem paralytici & claudi sanitati
8 sunt restituti. ‡ Et gaudium magnum exstitit in illa ciuitate.
9 ‡ Erat autem illic homo quidam nomine Simoun, qui habitauerat in illa vrbe multo tempore, & magicis suis artibus seduxerat plebem Schamaritanorum, quum magnificaret seipsum, diceretque, Ego sum Magnus ille.
10 ‡ Proinde inclinabantur ad eum tam proceres, quàm tenues; ac dicebant, Iste est virtus illa magna Dei.
11 ‡ Et acquieuerat ei, propterea quòd multo tempore magicis suis incantationibus obstupefecerat eos.
12 ‡ Quum autem credidissent Philippo euangelizanti regnum Dei in nomine Domini nostri Ieschua Meschicho, baptizabantur, et viri & mulieres.
13 ‡ Quin & ipse Simoun credebat, et baptizatus est; & adhærebat Philippo: cumque spectaret signa & virtutes magnas quę edebătur per eum, obstupefiebat et admirabatur.

Feria secunda hebdomadis præcedentis Ieiunium.

14 ‡ Porrò quum audissent Apostoli qui erant in Ourischlem populum Schamaritanorum recepisse sermonem Dei, miserunt ad eos Schemeoun Kipho & Jouchanon.
15 ‡ Itaque descenderunt, et precati sunt pro eis vt reciperent Spiritum Sanctitatis.
16 ‡ (Nondũ enim ingressus fuerat in quenquam eorum; sed tantùm baptizabantur in
17 nomine Domini nostri Jeschua.) ‡ Tunc imponebant eis manum, & recipiebant Spiri-
18 tum Sanctitatis. ‡ Conspicatus autem Simoun per impositionem manus Apostolorum dari Spiritum Sanctitatis, obtulit eis argen-
19 tum; ‡ Dicens: Date etiam mihi potestatem hanc, vt cuicunque imposuero manum, recipiat Spiritum Sanctitatis.
20 ‡ Cui dixit Schemeoun Kipho, Argentum tuum tecum abeat in perditionem, quippe qui putaueris donum Dei diuitiis mundi acquiri.
21 ‡ Non est tibi pars, ne sors quidem in fide ista; quia cor tuum rectum non est corã Deo.

---

7 סַגִיאֵא גֵיר[m] דְאִתְיְדַן הֲוַי לְהוֹן רוּחָא טָנְפְתָא[n] קָעַיִן הֲוּו בְקָלָא[o] רָמָא וְנָפְקָן הֲוַי מָנְהוֹן וְאִחֲרִינָא[p] מְשַׁרְיָא וּמְחַגְּרָא
8[q] אֲתַאסְיוֹ׃ [r] וְחַדוּתָא רַבְּתָא הֲוָיָא הֲוָת בְּהַי מְדִינְתָא׃ 9 אִית הֲוָא גֵיךְ הַמָּן גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ סִימוֹן דַּעֲמִיר הֲוָא
[s] לֵהּ בָּהּ בַּמְדִינְתָא וְזַבְנָא סַגִיאָא [t] וּבְחַרְשׁוּהִי [x] מַטְעֵא הֲוָא לְעַמָּא דְשַׁמְרָיֵא כַּר [y] מָרֵב הֲוָא נַפְשֵׁהּ וְאָמַר דְּאָנָא אֲנָא רַבָּא׃
10 [z] וַעֲלֵיהּ הֲוּו לְוָתֵהּ כְּלְהוֹן [a] רַוּרְבָא וְזַעֲרָא וְאָמְרִין הֲוַי הָנָו חַיְלֵהּ רַבָּא דְאֱלָהָא׃ [c] 11 וּמִתְתַּפְּסִין הֲוַי לֵהּ מֶטֶל
דְּזַבְנָא סַגִיאָא בְּחַרְשׁוּהִי [d] אַתְמַהּ הֲוָא אֲנוֹן׃ 12 כַּד דַּיִן [c] הֵימְנוּ לְפִילִיפּוֹס דְּמַסַּבֵּר הֲוָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא בְּשׁוּמֵהּ
דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [f] עְמְדִין הֲווֹ וְגַבְרָא וְנֶשָׁא׃ 13 וַאף הוּ סִימוֹן הֵימֵן הֲוָא וַעֲמַד וְנַקִיף הֲוָא לֵהּ לְפִילִיפּוֹס
וְכַד חֲזָא [g] אָתוּתָא וְחַיְלֵא רַוּרְבָא דְּהָווֹן הֲוַי בַּאירֵהּ תְּמַהּ הֲוָא וּמִתְדַּמַּר׃

[m] אֲחֵר [n] קְעָא [o] רוּם
[p] שְׁרָא [q] אֶסָא [r] חְוָא
[s] חְוָא
[t] פִּיר׳ אשר שוכן
[x] חֲרַשׁ [y] טֶעָא [z] וְרַב
כמו רכב
[a] צְעֵרָא בלשון נשוא
[b] גדולים [c] קשבים
[d] פּוֹס [e] תְּמַהּ פי׳ שגע
[f] הֵימֵן עַמַּד בלשון סכל
[g] כמו אותות

7 * Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & Bclaudi curati sunt.

8 * Factum est ergo gaudium magnum in illa ciuitate.

9 * Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ciuitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum:

10 * Cui auscultabant omnes à minimo vsque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 * Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos.

12 * Cùm verò credidissent Philippo euangelizanti de regno Dei, & nomine Iesu Christi, baptizabantur viri ac mulieres.

13 * Tunc Simon & ipse credidit: & cùm baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

14 * Cùm autem audissent Apostoli qui erant in Ierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Iohannem.

15 * Qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum.

16 * Nondum enim in quenquam illorum superuenerat; sed baptizati tàtùm erant in nomine Domini Iesu.

17 * Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

18 * Cùm vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum Ddaretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam:

19 * Dicens; Date & mihi hanc potestatem, vt cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.

20 * Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donũ Dei existimasti pecunia possideri.

enim 21 * Non est †tibi pars neque sors in sermone isto. cor enim tuum non est rectum coram Deo.

7 * πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.

8 * καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

9 * ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν·

10 * ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.

11 * προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς.

12 * ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.

13 * ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς, ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις, καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα, ἐξίστατο.

14 * Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην·

15 * οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον·

16 * οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκὸς, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

17 * τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.

18 * θεασάμενος δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα,

19 * λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.

20 * Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι.

21 * οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ·

---

* עוֹם ח ענ״ת
ᵇ מַלֵּל ᶜ נְחֵת ᵈ צְלָא בלשון פלל
ᵉ סוּם ᶠ סוּם ᵍ וַהֵב
ʰ יְהֵב ᶦ שְׁלַט
ᵏ אֲזַל ˡ אֲבַד ᵐ סְבַר בלשון חשב
ⁿ יְהֵב ᵒ מָנָא
ᵖ פִּיר׳ תל״ק ᵠ גרל
ʳ חֵיסִין

13 וְכַד שְׁמַעוּ שְׁלִיחֵא דַּבְאוּרְשְׁלֵם דְּקַבֵּל עַמָּא דְשֹׁמְרַיָא ᵇ מְלֹתָא דַאלָהָא
שַׁדַּרוּ לְוָתְהוֹן לְשֶׁמְעוֹן כְּאפָא וְלִיוחָנָן ׃ 14 ᶜ וְנַחֲתוּ ᵈ וְצַלִּיו עֲלֵיהוֹן אֵיךְ דַּנְקַבְּלוּן רוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃
15 לֵית הֲוָא גֵּיר עַל חַד מִנְּהוֹן עַדְכֵיל בַּלְחוֹד דִּין עְמְרִין הֲוֵי בְּשֻׁמֵּהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ ׃ 16 הֵידֵין ᵉ סָיְמִין הֲוָה עֲלֵיהוֹן
אֵידָא וְמַקַּבְּלִין הֲוֹו רוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃ 17 וְכַד חֲזָא סִימוֹן ᶠ דְּבְסִים אִידָא דְשַׁלִּיחֵא ᵍ מְתְיְהֲבָא רוּחָא דְקוּדְשָׁא קָרֵב
לְהוֹן כְּסְפָא ׃ 18 כַּד אֲמַר ʰ הָבוּ וַאף לִי ᶦ שׁוּלְטָנָא הָנָא דְאִינָא דְאִסִּים עֲלֵיהִי אִידָא נָהֲוָא מְקַבֵּל רוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃
19 אֲמַר לֵהּ שְׁמָעִין כְּאפָא כְּסְפָךְ עִמָּךְ ᵏ נְאזַל ˡ לַאבְדָנָא מָטֵל ᵐ דַּסְבַרְתָּ דְמַהֲבֵתָה דַאלָהָא ᵒ בְּקְנְיָן עָלְמָא מְתְקַנְיָא ׃
20 לַיתְלָךְ ᵖ מְנָתָא אַף לָא ᵠ פָּסָא ʳ בְּהֵימְנְתָא הָדָא מָטֵל דְּלִבָּךְ לָא הֲוָא תְּרִיץ קֳדָם אֱלָהָא ׃

22 * Verùm pœnitentiam age de iſta malitia tua, & Deum implora, ſi fortè remittatur tibi dolus cordis tui.

23 * Siquidem in hepate amaritudinis & in vinculis iniquitatis video te eſſe.

24 * Reſpondit Simoun & ait; Petite vos pro me à Deo, ne quid mihi obueniat eorum quæ dixiſtis.

25 * Schemeoun autem et Iouchanon quum teſtificati eſſent eis, docuiſſentque ſermonem Dei, reuerſi ſunt ad Ouriſchlem, & in pagis multis Schamaritanorum euangelizarunt.

Benedictione aquarum & Baptiſmo.

26 * Allocutus eſt autem Angelus Domini Philippum, & dixit ei: Surge, vade ad Auſtrum per viam deſertam, quæ deſcendit ab Ouriſchlem ad Gaza.

27 * Proinde ſurgens abijt, & offendit Eunuchum quendam venientem à Couſch, [Aethiopia] Dynaſten Kandak reginæ Æthiopũ: qui quidem præerat vniuerſis opibus eius, veneratque adoraturus in Ouriſchlem.

28 * Quumque reuerteretur vt abiret, ſedebat in curru, legebátq; in Eſchaio propheta.

29 * Dixit autem Spiritus Sanctitatis Philippo, Accede, & adiunge te ad currum.

30 * Quumque acceſſiſſet, audit eum legentem in Eſchaio Propheta: & dixit ei, An intelligis quæ legis?

31 * Ille verò dixit, Quí poſſum intelligere, niſi quis me præmoneat? Et efflagitauit à Philippo vt aſcenderet, ſederétque ſecum.

32 * Sectio autem ſcripturæ quam legebat, hæc erat: Tanquam ouis ad mactationem ductus eſt; & tanquam agnus coram tonſore mutus eſt, ita quoque non aperuit os ſuum.

33 * In ipſius humilitate de clauſtro & de iudicio ſublatus eſt: porrò generationem eius quis enarrabit? quia tollitur vita eius de terra.

34 * Dixit autem Eunuchus ille Philippo: Peto à te, de quo Propheta hoc dicit? de ſeipſo, an de quopiam alio?

35 * Tunc Philippus aperuit os ſuum, & incipiens ab hac ſcriptura, euangelizat ei de Domino noſtro Jeſchua.

---

22 בְּרַם חוּב מִן בִּישׁוּתָךְ הָדָא וּבְעִי מִן אֱלָהָא דִּלְמָא אֶשְׁתְּבֵק לָךְ מַחְשְׁבַת לִבָּךְ׃ 23 בְּכְבָדָא גִיר מְרִירְתָא וְקִטַר כְּמוֹ קְשׁוּר וְעַוָל אִית בְּעָא בִּישׁ בְּעָא שִׁבְקָא
24 וַעֲנָא סִימוֹן וַאֲמַר בְּעוֹ אַנְתּוּן חַלָּפַי מִן אֱלָהָא דִּלְמָא נֵאתֵא עֲלַי מִדֵּם דְּאִיתֵיכוֹן׃ 25 שְׁמָעוֹן דֵּין וְיוֹחָנָן כַּד סַהֲדוּ אֱנוּן וַאֲלַפוּ מִלְּתָא דַּאלָהָא הַפְכוּ לְהוֹן לְאוּרְשְׁלֵם וּבְקוּרְיָא
סַגִּיאָתָא דְּשָׁמְרָיֵא סַבְּרוּ׃ רְבוּרְד מָא נִרְמַעֲמוּרִיתָא כג
26 וּמַלְּל מַלְאָכָא דְּמָרְיָא עִם פִּילִפּוֹס וַאֲמַר לֵהּ קוּם וְזֵל לְתֵימְנָא בְּאוּרְחָא מַדְבְּרִיתָא דְּנָחְתָא מִן אוּרְשְׁלֵם לְגַזָא׃ 27 וְקָם אֵזַל וְאַרְעֵה סְהַיְמְנָא חַד דְּאִתָא הָוָא מִן כּוּשׁ שַׁלִּיטָא דְּקַנְדָּק מַלְכְּתָא דְּכוּשָׁיֵא וְהוּ שַׁלִּיט הָוָא עַל כֹּלֵּה
גַּזָה וְאִתָא הָוָא דְּנִסְגּוּד בְּאוּרְשְׁלֵם׃ 28 וְכַד הֲפַךְ דְּנָאזַל יָתֵב הָוָא עַל מַרְכְּבְתָּא וְקָרֵא הָוָא בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא׃

בִּישׁ בְּעָא שְׁבַק
קְטַר כְּמוֹ קְשׁוּר
עַוָל אִית בְּעָא
אֵתָא מַלֵּל
בְּרַךְ עֲמַר
אֵזַל נְחֵת אַרְעָ
פִּיר פְּגַשׁ פְּעַמּוֹ סְרִיס
טֶגֵר רְכַב

22 * Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

22 * μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου·

23 * In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.

23 * εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

24 * Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat super me horum quæ dixistis.

24 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

25 * Et illi quidem testificati & loquuti verbum †Domini, redibant Ierosolymã, E & multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. Dei,

25 * Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.

26 * Angelus autem Domini loquutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra Meridianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta.

26 * Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον, λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος.

27 * Et surgẽs abiit. Et ecce, vir Æthiops, eunuchus, potens †Candaces reginę Æthiopũ, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem: Candacis

27 * καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλὴμ·

28 * Et reuertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam Prophetam.

28 * ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ἡσαΐαν.

29 * Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum.

29 * εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ, πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.

30 * Accurrens autem Philippus, audiuit eum legentem Isaiam Prophetam; & dixit, Putasne intelligis quæ legis?

30 * προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, καὶ εἶπεν, ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;

31 * Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogauitque Philippum vt ascenderet, & sederet secum.

31 * ὁ δὲ εἶπε, πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον, ἀναβὰς καθίσαι σὺν αὐτῷ.

32 * Locus autem scripturæ quam legebat, erat hic: Tanquam ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum. Isai. 53. b. 7

32 * ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

33 * In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? quoniam †tolletur de terra vita eius. tollitur

33 * ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

34 * Respondens autem Eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

34 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ, εἶπε, δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

35 * Aperiẽs autem Philippus os suum, & incipiens à scriptura ista, euangelizauit illi Iesum.

35 * ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν.

---

29 וַאֲמַר רוּחָא דְקוּדְשָׁא לְפִילִיפּוֹס אִתְקָרֵב וְקָף לְמַרְכְּבְתָּא׃ 30 וְכַד אִתְקָרֵב שְׁמַע דְּקָרֵא בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא

וַאֲמַר לֵהּ דֵּאן [k] מְסְתַּכַּל אַנְתְּ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ׃ 31 וְהוּ אֲמַר אֵיכַנָא מְשְׁכַּח אֲנָא דְּאִסְתַּכַּל אֶלָּא אֵן אֱנָשׁ [l] נַרְתֵּינִי

וַבָּעָא מָנֵּהּ מִן פִּילִיפּוֹס [m] דְּנֶסַק [n] וְנֵתֵב עִמֵּהּ׃ 32 [o] פְּסוּקָא דְּיִזְדַּמְּנָא דְּקָרֵא הֲוָא כְּהָא אִיתּוֹהִי הֲנָא אֵיךְ [p] אִמְרָא

לְנִכְסָתָא אִתְדְּבַר וְאֵיךְ [q] נָקְיָא קֳדָם [r] גְּזוֹזָא שַׁתִּיק הֲוָא וְהָכְנָא לָא פְּתַח פּוּמֵהּ׃ 33 [s] בְּמוּכְכֵהּ מִן [t] חֻבּוּשְׁיָא וּמִן

[u] דִּינָא [x] אִתְדְּבַר וְדָרָה מַנּוּ [y] נְשְׁתַּעֵא [z] דְּמִשְׁתַּקְלִין חַיָּוהִי מִן אַרְעָא׃ 34 וַאֲמַר הוֹ [a] מְהֵימְנָא לְפִילִיפּוֹס בָּעָא

אֲנָא מָנָךְ עַל מַנּוּ אֲמַרְהּ הָדָא נְבִיָא עַל נַפְשֵׁהּ אוֹ עַל אֱנָשׁ אָחֳרִין׃ 35 הֲיֵדִין פִּילִיפּוֹס פְּתַח פּוּמֵהּ [b] וְשָׁרִי מָנֵּהּ

מִן הָנָא כְּתָבָא [c] מְסַבַּר לֵהּ עַל מָרַן יֵשׁוּעַ׃

[k] נְקַף [l] רְתָא [m] נָסַק [n] יְתֵב [o] עבראית פר׳ שה [p] פיר׳ רחל [q] גֵּז [r] מִכַּח [s] פיר׳ עצר [t] דון [u] דִּבֵּר בלשון לקח [x] שְׁעָא פיר׳ סיפר [y] שִׁקַּל [z] משמו סרים [a] שָׁרִי פיר׳ התחיל [b] סַבַּר כמו בשר

36 * Quumque ipsi iter facerent, peruenerunt ad locum quendam in quo erant aquæ: dixit itaque Eunuchus ille: En aquas: quæ prohibitio est quominus baptizer?

Deest versus 37.

38 * Jussitque sisti currum: & descenderunt ambo in aquam, ac baptizauit Philippus Eunuchum illum.

39 * Quumque ascendissent ex aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, nec amplius vidit eum Eunuchus ille, sed pergebat in via gaudens.

40 * Philippus autem inuentus est Azouti, & inde peragrabat & euangelizabat cunctis vrbibus, vsque dum veniret Cæsaream.

Dominica introitus Ieiunij & de Baptismo.

CAP. IX.

1 SChouol autem adhuc plenus erat minis furoréque cædis aduersus discipulos Domini nostri.

2 * Et poposcit epistolam à summo Pontifice sibi dari ad Darmasouk ad Synagogas; vt si quos inueniret erudientes hac via, viros aut mulieres, vinctos adduceret eos ad Ourischlem.

3 * Quumque proficisceretur, inciperetque appropinquare Darmasouk, derepentè circumfulsit eum lux è cælo.

4 * Et cecidit in terram: audiitque vocem dicentem sibi, Schouol, Schouol, quid me persequeris?

5 * Durum est tibi calcitrare ad stimulos.

6 * Respondit ipse & ait: Quis es Domine mi? At Dominus noster dixit, Ego sum Ieschua ille Nazarenus, quem tu persequeris. Sed surge, ingredere vrbem, & ibi tecum habebitur sermo de eo quod te oportet agere.

7 * Cæterùm viri illi qui cum eo iter faciebant, steterunt attoniti, quippe qui vocem tantùm audirent, nemo autem apparebat eis.

8 * Et surrexit Schouol è terra, nihilque ei apparuit quum oculi eius essent aperti: & quum prehendissent manum eius, introduxerunt eum in Darmasouk.

---

36 וְכַד הֲנוּן אָזְלִין בְּאוֹרְחָא [d] מַטִּיו הֲווֹ [c] לְרוּכְתָא חֲדָא דְאִית בָּהּ מַיָא וַאֲמַר מְהֵימְנָא הַהוּא הָא מַיָא מָנָא הִי [f] כְּלִיתָא

דְאֶעְמַד ׃ * * * * 38 וְכַד סְלֵקוּ מִן מַיָא רוּחָה דְמָרְיָא חַטְפַת [k] וְאֶעְמְדָה פִּילִיפּוס לְמְהֵימְנָא הַהוּא ׃ 39 מַרְכְּבְתָא [i] וְנַחֲתוּ תְרֵיהוֹן לְמַיָא [h] מַרְכְּבְתָא [g] וַהֲקִים [h] וְלָא חֲזָא לְפִילִיפּוס [l] וְתוּב לָא [m] הֲזָיהִי מְהֵימְנָא הַהוּא בְּאוֹרְחֵהּ כַּד חָדֵא ׃ 40 פִּילִיפּוס דִין [n] אֶשְׁתְּכַח בַּאֲזוֹטוֹם

וּמִן תַּמָן [o] סָתְכֵּךְ הֲוָא וּמְסַבַּר בְּטִרַיְנָתָא כָּל־הֵין עַדְמָא דַאֲתָא לְקֵסָרְיָא ׃ קפלאון ט

וְתַר בְּשַׁבָּא [e] וְמֵעַלַי [b] עַזְמָא [c] וְנַחֲמַעְמוֹרִיתָא כר

1 שָׁאוּל דִין עַדְכִיל [d] טְלֵא הֲוָא [e] לוּחֲמָא [f] וְחֵמְתָא דְקָטְלָא עַל תַּלְמִידוֹהִי דְמָרָן ׃ 2 וְשַׁאִל לַהּ אֶגַרְתָא מִן רַב

[a] מְטָא
[c] עִבְרַאִית לְמָקוֹם
[f] כְּלָא [g] קוּם
[h] כְּמוֹ מַרְכְּבָה
[i] נְחֵת [k] עֲמַד בִּלְשׁוֹן פָּעַל
[l] תּוּב פִּיר׳ עוֹד [m] חֲזָא
[n] שְׁכַח בִּלְשׁוֹן מְצָא [o] כְּרַךְ פִּיר׳ חוֹר
[b] עָלָל [c] צוֹם [d] עֲמַר
[e] מְלָא [f] לְחַם [g] חֲמָא או חָמַם

36 * Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait Eunuchus, Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?

37 * Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait, Credo filium Dei esse Iesum Christum.

38 * Et iussit stare currum: & descenderunt vterque in aquam, Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum.

39 * Cùm autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens.

40 * Philippus autem inuentus est in Azoto, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

36 * ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καὶ φησιν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι;

37 * -εἶπε δὲ ὁ φίλιππος, εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρ-δίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν χριστόν.

38 * καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα. καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.

39 * ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.

40 * φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum;

2 Gala.1. c.13 Inf. 22. a.5 * Et petiit ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas, vt si quos inuenisset huius vię viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem.

3 Inf. 22. b.6 * Et cùm iter faceret, contigit vt appropinquaret Damasco. & subitò circumfulsit eum lux de cælo.

4 1. Cor. 15.a.8 2. Cor. 12.a.1 * Et cadens in terram, audiuit vocem dicẽtem sibi; Saule, Saule, quid me persequeris?

5 * Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. durum est tibi contra stimulum calcitrare.

6 * Et tremens ac stupens, dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

7 * Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autẽ videntes.

8 * Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum.

Θ'.

1 * Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ·

2 * ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ.

3 * ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ·

4 * καὶ πεσὼν ἐπὶ τὸν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;

5 * εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· -σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

6 * -τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε, κύριε, τί με θέλεις ποιῆ-σαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

7 * οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐννεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.

8 * ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.

---

[a] נְתַל
[b] עבראית דמשק
[c] דְּרָא בלשון למד
[d] אֲמַר [e] אֲתָרָא
[f] מ פיר' פתאם
[g] זְדַלְּג
וכבנין אפעל כמו חחיר
[h] בְּעָט [i] כמ עקסוה
[j] וְלָא ראוי [k] קוֹם תְּמַהּ
[l] חֲוָא [m] פְּתַח [n] עֲלַל

[a] כַּהֲנָא [b] דְּנַחֵל לַהּ [c] לְדַרְמַסוּק לְכַנּוּשְׁתָּא דְּאַן הוּ דְּנָשְׁכַח [d] דְּרֵין בְּהָדָא אוֹרְחָא גְּבַרְיָא אוֹ נָשָׁא [e] נַיְתֵהּ אֲנוֹן לְאוּרְשְׁלֵם׃ [f] וְכַד אָזֵל הֲוָא וְשַׁרִי מְסַטָּא לְדַרְמַסוּק [g] מִן חֵחִירָא שְׁלֵיָא [h] אֲזַלְגַּ הֲוָא עֲלוֹהִי נְהוֹרָא מִן שְׁמַיָּא׃
4 וְנָפַל עַל אַרְעָא וְשָׁמַע קָלָא דַּאֲמַר הֲוָא לֵהּ שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדַף אַנְתְּ לִי קָשֵׁא הוּ לָךְ [i] לְמִבְעָטוּ [j] לְעוֹקְמָא׃
5 עֲנָא הוּ וַאֲמַר מַן אַנְתְּ מָרִי וּמָרָן אֲמַר אֲנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא הַו דַּאנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ׃ 6 אֶלָּא קוּם עוֹל לַמְדִינְתָּא וְתִתְמַן
[k] תֵּתַמַּל עִמָּךְ עַל מָא [l] דְּוֹלָא הֲוָא לָךְ לְמֶעְבַּד׃ 7 וְגַבְרָא דַּאזְלִין הֲווּ עִמֵּהּ [m] קָיְמִין הֲווּ כַּד [n] תַּמִּיהִין מְטַל דְּקָלָא בְּלָחוּד שָׁמְעִין הֲווּ אֱנָשׁ דֵּין לָא [o] מְחַזְּאִ הֲוָא לְהוֹן׃ 8 וְקָם שָׁאוּל מִן אַרְעָא וְלָא מְהַחֲזָא הֲוָא לֵהּ מֻרְם כַּד עֵינְוֹהִי [p] פְּתִיחָן הֲוָן וְכַד אַחֵדִין בְּאִידְוֹהִי [q] אַעֲלוֹהִי לְדַרְמַסוּק׃

9 * Neque visum est ei quicquam tribus diebus, neque comedit neque bibit.

10 * Erat autem in Darmasouk discipulus quidam, cuius nomen erat Chanania, et Dominus dixit ei per visionem, Chanania; Et ait, En ego adsum Domine mi.

11 * Et Dominus noster dixit ei: Surge, proficiscere in vicum qui vocatur Rectus, & quære in ædibus Iihoudo Schouol, qui est ex Tarso ciuitate.

12 * Ecce enim dum ille precatur, videt per visionem virum nomine Chanania introeuntem & imponentem sibi manum vt aperirentur oculi ipsius.

13 * Dixit autem Chanania: Domine mi, audiui ex multis de viro isto quot mala intulerit Sanctis tuis in Ourischlem.

14 * Et ecce etiam hic habet potestatẽ à principibus Sacerdotum vinciendi illos omnes qui inuocant nomen tuum.

15 * Dixit ei Dominus: Surge, proficiscere, quandoquidem vas est mihi electum, vt perferat nomen meum inter Gentes, & Reges, & inter filios Israel.

16 * Ego enim ostendam ei quanta passurus sit propter nomen meum.

17 * Tunc Chanania abiit domum ad eum, & imposuit ei manum, ac dixit ei: Schouol frater mi, Dominus noster Jeschua misit me, (is qui visus est tibi in via quum veniebas) vt aperiantur oculi tui, & implearis Spiritu Sanctitatis.

18 * Eoque momento decidit ex oculis eius aliquid simile squamæ, & aperti sunt oculi eius: surgensque baptizatus est.

19 * Cepit autem cibum, & corroboratus est, fuitque per dies aliquot apud discipulos illos qui erant in Darmasouk.

20 * Et statim prædicauit in Synagogis Iihoudæorum de Jeschua, eum nempe esse Filium Dei.

21 * Proinde obstupescebant ij omnes qui audiebant eum, & dicebant: Nonne hic est qui persequebatur eos omnes qui inuocabant nomen istud in Ourischlem, & ecce etiam huc ob idipsum missus fuerat, vt vinctos adduceret eos ad principes Sacerdotum?

---

9 וְלָא מָחֵיזָא הֲוָאלֵהּ חְלָתָא יוֹמִין וְלָא אֲכַל וְלָא אֲשְׁתִי׃

10 וַהֲשְׁמֵהּ חֲנַנְיָא וּמָרְיָא אֲמַר לֵהּ בְּחֶזְוָא חֲנַנְיָא וַאֲמַר הָא אֲנָא מָרִי׃

11 וּמָרָן אֲמַר לֵהּ קוּם זֵל לְשׁוּקָא דְּמֶתְקְרָא חְרִיצָא וְבָעֵי בְּבַיְתָא דִּיהוּדָא לְשָׁאוּל דְּאִיתַּוְחִי מִן טַרְסוֹס מְדִינְתָּא׃

12 הָא גִיר כַּד הוּ מְצַלֵּא בְּחֶזְוָא לְגֻבְרָא דְּשְׁמֵהּ חֲנַנְיָא דְּעַל וְסָם עֲלוֹהִי אִידָא אַיְךְ דְּנָהְפַּחֲזָן עֵינוֹהִי׃

13 וַאֲמַר חֲנַנְיָא מָרִי שָׁמְעֵת מִן סַגִיאֵא עַל גֻּבְרָא הָנָא כַּמָּא בִישָׁתָא לְקַדִּישַׁיךְ בְּאוּרְשְׁלֵם׃

14 וְהָא אָף הָרְכָא אִיתּ לֵהּ שׁוּלְטָנָא מִן רַבֵּי כָּהֲנָא דְּנֵאסוּר לְכָל־הוֹן אִילֵּין דְּקָרְיִן שְׁמָךְ׃

15 אֲמַר לֵהּ מָרְיָא קוּם זֵל מֶטֵל דְּמָאנָא הוּלִי גְּבָנָא דְּנְשְׁקוֹל שְׁמִי בְּעַמְמֵא וּבְמַלְכֵא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

16 אִיךְ הֲוָא דִין בָּה בְּדָרְמַסוּק חֲלֵטִידָא חַד שְׁמָא חֲנַנְיָא לְמַר חֲזָא בְּמוֹ חזין אֲזַל קְרָא תְּרֵן בְּעָא אִית עְלָא בְּלְשׁוֹן פּל וַד פְּתַח כּוּשׁ כְּכַל שְׁלַט אֲסַר קְרָא אֲזַל פּרְצוּלִי גְּבָא בֵּית בְּמוֹנֵן

ibi

9 * Et erat †tribus diebus non videns,& non manducauit neque bibit.

10 * Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Dominus,Anania. At ille ait; Ecce ego Domine.

11 * Et Dominus ad eum; Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudę Saulum nomine Tharsensem; ecce enim orat.

12 * (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus vt visum recipiat.)

13 * Respondit autem Ananias, Domine, audiui à multis de viro hoc, C quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem:

14 * Et hic habet potestatem à principibus Sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum.

15 * Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel.

16 * Ego enim ostendã illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17 * Et abiit Ananias,& introiuit in domum: & imponens ei manus dixit: Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas; vt videas, & implearis Spiritu sancto.

18 * Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. & surgens baptizatus est. D

19 * Et cùm accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot.

Synagogis 20 * Et continuò ingressus in † Synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei.

cum 21 * Stupebant autem omnes qui † audiebant: & dicebant, Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes Sacerdotum?

9 * καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγε οὐδὲ ἔπιεν.

10 * Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε.

11 * ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην Εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται·

12 * καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.

13 * ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας, Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἰερουσαλήμ·

14 * καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.

15 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ.

16 * ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.

17 * Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.

18 * καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες· ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη·

19 * καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος σὺν τοῖς ἐν Δαμασκῷ μαθηταῖς ἡμέρας τινάς·

20 * καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

21 * Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἰερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;

---

16 אֲנָא גַּיר אַחֲוִיוֵהִי כְּמָא עָתִיד לְמַחַשׁ מִטֻּל שְׁמִי׃ 17 הֲיֵדִין חַנַנְיָא אֲזַל לְבֵיתָא וְעָל עֲלוֹהִי אִידָא וְאָמַר לֵהּ שָׁאוּל אָחִי מָרָן יְשׁוּעַ שְׁדַרְנִי הוּ דְּאִתְחֲזִי לָךְ בְּאוֹרְחָא דַּי אַתָּא אֲנָהּ אַתְּ דְּנֶתְפַּתַּח עֵינָיךְ וְתֶתְמְלֵא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃ 18 וּבְרַשָּׁעֲתֵהּ נְפַל מִן עֵינוֹהִי מִדְּם דַּדְמָא לַקְלָפָא וְאִתְפַּתַּח עֵינוֹהִי וְקָם עָמַר׃ 19 וְקַבֵּל סַיְבְרָתָא וְאִתְחַיִל וַהֲוָא יוֹמָתָא לְוָת תַּלְמִידָא הֲנוּן דְּאִירְת הֲווּ בְּדַרְמַסְקוֹ׃ 20 וּבַר שָׁעֲתֵהּ מַכְרֵז הֲוָא בְּכְנוּשָׁתָא דִּיהוּדָיֵא עַל יֵשׁוּעַ דְּהוּא בְּרָא דַּאלָהָא׃ 21 וְתַמְּהִין הֲווּ כָּל הֲנוּן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין הֲווּ לֵהּ וְאָמְרִין הֲוּא לָא הֲוָא הָנוּ הוּ דְּרָדַף הֲוָא לְכָל הֲנוּן אִילֵּין דְּקָרְיִן הֲווּ לְשׁוּמָא הָנָא בְּאוּרְשְׁלֵם וְהָא אַף לְהָכָא עֲלֵיהּ עַל הָנָא מְשַׁדַּר הֲוָא אֵיךְ דְּנֵאסוֹר לְגוּבַל אֲנוּן לְרַבֵּי כָּהֲנֵא׃

ᵉ חָנָא ᵛ חַשַׁשׁ
ˣ שָׁנַר ʸ חָזָא
ᶻ מְלָא ᵃ פְּתַח
ᵇ פִּיר׳ מַאכַל
ᶜ חַיִל ᵈ יוֹם
ᵉ כְּרַז ᶠ הָמָה
ᵍ קְרָא ʰ אֲסַר
ⁱ גְּבַל

Dominica secunda Ieiunij.

22 * *Schoual autem magis roborabatur, & turbabat Iihoudæos illos qui degebant in Darmasouk, quum ostenderet eum esse Meschicho.*

23 * *Quumque per multos dies illic egisset, faciebant* [nectebant] *ei dolum Iihoudæi, vt eum interficerent.*

24 * *Indicatæ verò fuerunt Schoual insidiæ quas studebant ei struere. custodiebant autem portas vrbis interdiu, noctuque vt eum trucidarent.*

25 * *Tunc imposuerunt eum discipuli sportæ, & demiserunt eum per murum nocte.*

26 * *Et profectus est ad Ourischlem, volebátque se adiungere discipulis; sed omnes timebant ab eo, neque credebant eum esse dis-*
27 *cipulum.* * *Barnabba autem accepit eum, & duxit ad Apostolos, & renuntiauit eis quomodo in via vidisset Dominum, et quomodo collocutus fuisset ei, & quomodo in Darmasouk palàm locutus esset in nomine*
28 *Ieschua.* * *Proinde introibat & exibat* [versabatur] *cum eis in Ourischlem.*

29 * *Et loquebatur in nomine Ieschua palam, & disceptabat cum Iihoudæis illis qui sciebant Græcè. illi verò volebant eũ interimere.*

30 * *Quod quum nouissent fratres, deduxerunt eum nocte Cæsaream, illincque emiserunt eum Tarsum.*

31 * *Enimuerò Ecclesia quæ erat in tota Iihoudæa, & in Galilæa & Schomerin, habebat pacem, dum ædificaretur, & pergebat in timore Dei, & in consolatione Spiritus Sanctitatis multiplicabatur.*

32 * *Factum est autem vt quum perlustraret Schemeoun vrbes, descenderet etiam ad Sanctos qui habitabant in Loud ciuitate.*

33 * *Et inuenit virum quendam nomine Anias decumbentem in grabato, & paralyticum ab annis octo.*

34 * *Et dixit ei Schemeoun: Ania, sanat te Ieschua Meschicho: surge, & sterne lectum tuum. Eoque momento surrexit.*

35 * *Et viderunt eum omnes qui habitabant in Loud & Sarouna, & conuersi sunt ad Deum.*

וְהַד בְּשַׁבָּא דַּתְרִין דְּצוֹמָא כח

22 שָׁאוּל דֵּין יַתִּיר [a] מֶהְחַיֵּל הֲוָא [b] וּמְזַיַּע הֲוָא לְהַן לִיהוּדָיֵא הָנוּן [c] דְּעָמְרִין הֲוֹו בְּדַרְמַסוּק כַּד מְחַוֵּא הֲוָא דְּהָנָא הוּ
מְשִׁיחָא : 23 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 25 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 26 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 27 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 28 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 29 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 30 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 31 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 32 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 33 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 34 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר
בִּישָׁא : 35 וְכַד [d] סְגִיו לֵהּ יַמָּן [e] יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא [g] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי : 24 אִתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h] בָּעָא [i] יוֹם [k] מְטָל [m] סוּם [n] מִן לְשׁוֹן יִן [o] שְׁכָא פִּיר׳ חוֹרִיב [p] נְקַף פִּיר׳ דְּבֵק [q] חַיֵּל [r] זוּעַ [s] עָמַר בִּלְשׁוֹן שְׁכֵן [t] סְנָא [u] יוֹם [v] נְכַל [w] קְטַל [x] פִּיר׳ סִיפֵּר

22 * Saulus autem multò magis conualescebat,& confundebat Iudęos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

22 * Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός.

23 * Cùm autem implerétur dies multi, consilium fecerunt Iudæi in vnum vt eum interficerent.

23 * ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναὶ, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.

24 * Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum.Custodiebant autem & portas die ac nocte, vt eum interficerent.

2. Cor. 11. 32

24 * ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν, παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.

25 * Accipientes autem eum discipuli nocte,per murum demiserũt eum,submittentes in sporta.

25 * λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

26 * Cùm autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis; & omnes E timebant eum, non credentes quòd esset discipulus.

26 * Παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

27 * Barnabas autem apprehẽsum illum, duxit ad Apostolos: & narrauit illis, quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei; & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu.

27 * Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

28 * Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem,&fiducialiter agens in nomine Domini.

28 * καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ·

29 * Loquebatur quoque Gentibus,& disputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

29 * ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνελεῖν.

30 * Quod quum cognouissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.

30 * ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς ταρσόν.

31 * Ecclesia quidem per totam Iudęam & Galilæam & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus replebatur.

31 * αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.

32 * Factum est autem, vt Petrus, dum transiret vniuersos,deueniret ad sanctos qui habitabant Lyddæ.

32 * ἐγένετο δὲ πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν.

33 * Inuenit autem ibi hominem quendam nomine Æneam,ab annis octo iacẽtem in grabbato,qui erat paralyticus.

33 * εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτου, ὃς ἦν παραλελυμένος.

34 *Et ait illi Petrus: Ænea, †sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuò surrexit.

sanat

34 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος, αἰνέα, ἰᾶταί σε ἰησοῦς ὁ χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ ἀναστὰς ἔστησεν.

35 * Et viderunt eum omnes qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum.

35 * καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδδα καὶ τὸν σαρωνᾶ, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

---

28 וְעָאל הֲוָא עִמְּהוֹן וְנָפֵק בְּאוּרְשְׁלֵם׃ 29 וּמְמַלֵּל הֲוָא בְּשֻׁמָּהּ דְּיֵשׁוּעַ עִין בְּגֵלָא וְדָרֵשׁ הֲוָא עִם יְהוָדֵיָא אִילֵין דְּיָרְעִין הֲוָו יְוָנָאיָת הֲנוֹן דֵּין צְבִין הֲוֹו לְמֶקְטְלֵהּ׃ 30 וְכַד יְדָעוּ אֲחֵא אַיְתִיוּהִי בְּלֵלְיָא לְקֵסַרְיָא וּמִן תַּמָּן שַׁדְּרוּהִי לְטַרְסוֹס׃ 31 בְּרַם דֵּין עִדְּתָא דִּבְכֻלָּהּ יְהוּד וּבְגְלִילָא וְשָׁמְרִין אִית הֲוָא בָּהּ שְׁלָמָא כַּד מְתְבַּנְיָא הֲוָת וְהָוָא דָּכַד מְתְכַּרְכָא הֲוָא שְׁמְעִין בְּמֵרְנָתָא נְחֵת אָף לְוָת קַדִּישֵׁא דְּעַמְּרִין בְּלוּד מְדִינְתָא׃ 32 וַאֲשְׁכַּח גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ אַנִיס דַּרְמֵא הֲוָא בְּעַרְסָא וּמְשַׁרֵי שְׁנִין חְמָנָא׃ 33 וַאמַר לֵהּ שְׁמָעוֹן אַנְיָא מַאסֵא לָךְ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא קוּם וַשְׁוִא עַרְסָךְ וּבַר שָׁעֲתֵהּ קָם׃ 34 וְחַזַאוּהִי כְּלֵהוֹן דְּעַמְּרִין בְּלוּד וְבַסַארוֹנָא וְאִתְפְּנִיו לְוָת אֱלָהָא׃

ᵃ עוּל ᵛ יָן ˣ עֲבִיא
ʸ קָטַל ᶻ אִתָּא
ᵃ כמו העדה
ᵇ בְּנָא ᶜ רָמָא ᵈ בְּנָיָא
פיר׳ נתם
ᵉ סְגָנָא ᶠ כְּרִיךְ הוּר ᵍ עַמָּר
שכן
ʰ רְמָא ⁱ שְׁרָא ᵏ אָסָא רפא
ˡ חָוָא ᵐ פְּנָא בלשון שוב

Defunctorum.

36 * *Erat autem discipula quædam in Ioppi ciuitate nomine Tebitho* [Caprea] : *Hæc erat dines operibus bonis & eleemosynis quæ faciebat.*

37 * *Aduersa autem ualetudine laborauit per illos dies, & mortua est : & lauarunt eam, posueruntque in cœnaculo.*

38 * *Et audierunt discipuli Schemeoun esse in Loud (erat autem urbs illa ad crepidinem Iouppi) & miserunt ad eum duos viros eflagitaturos ab eo ne cunctaretur quin eos adiret.*

39 * *Surrexit itaque Schemeoun & profectus est cum eis : quumque venisset, subduxerunt eum in cœnaculum : & congregatæ stabant in circuitu eius omnes uiduæ flentes et commonstrantes ei tunicas & uestimenta ea quæ ipsis dederat Tebitho dum uiueret.*

40 * *Schemeoun autem eiecit omnes homines foras; & procidit in genua, & precatus est: conuersusque ad cadauer, ait : Tebitho, surge. Illa verò aperuit oculos suos : quumque vidisset Schemeoun, resedit.*

41 * *Et porrexit ei manum suam, & erexit eam : & aduocauit sanctos & viduas, eámque illis dedit uiuentem.*

42 * *Id autem innotuit per totam ciuitatem: & multi crediderunt in Dominum nostrum.*

43 * *Fuit autem in ipsa Iouppi per dies non paucos, quum habitaret in ædibus Schemeoun coriarij.*

Dominica tertia Ieiunij.

CAP. X.

1 *Cæsareæ porrò erat vir quidam Centurio cui nomen erat Cornelius, ex cohorte illa quæ vocatur Italica.*

2 * *Erátque iustus ac timens Deum, ipse, & tota eius domus erogabat eleemosynas multas in populum; & in omni tempore precabatur Deum:*

3 * *Iste vidit Angelum Dei per visum manifestè circiter ad nonam horam interdiu, qui introiit ad eum, & dixit ei, Corneli.*

---

36 וְאִית הָוָא דְּתַלְמִידְתָּא חָדָא בְּיוּפָּא מְדִינְתָּא דִּשְׁמָהּ טְבִיתָא הָדָא
דְּעַנִידָא כו

עַתִּירָא הָוָה בַּעֲבָדָא טָבָא וּבְזַדָּקָתָא דְּעָבְדָא הָוָת׃

37 אֶתְכַּרְהַת דֵּין בְּהוּן בְּהָנוּן יַוֹמָתָא וּמֵיתַת וְאַסְחִיוּהָ
ה בְּעִלְיָתָא׃

38 וְשַׁמְעוּ הָווּ תַלְמִידָא דְּשֶׁמְעוֹן בְּלוּד הוּ מְדִינְתָּא הָי דְּאִיתֵיהּ עַל גֶּנְבָּ יוּפָּא וְשַׁדְּרוּ הָווּ
לְוָתֵהּ גַּבְרָא תְּרֵין דְּנֶבְעוֹן מֶנֵּהּ דְּלָא תֵּאמַן לֵהּ דְּנֵאתָא צַאיְדֵיהוֹן׃ 39 וְקָם שֶׁמְעוֹן וַאזַל עִמְּהוּן וְכַד
אַתָא אַסְקוּהִי לְעִלְיָתָא וַכְנִשׁוּ קָמֵי לֵהּ חַדְרוּהִי כֻּלְּהֵין אַרְמַלָּתָא בַּד בָּכְיִן וּמְחַוְיִן הָוֵי לֵהּ כּוּתִינְיָתָא וּמַרְטוּשָׁא
הָלֵין דְּיַהֲבָא הָוַת לְהֵין טְבִיתָא כַּד חַיָּא׃ 40 שֶׁמְעוֹן דֵּין אַפֵּק
לְכֻלְּהוֹן אֲנָשָׁא לְבַר וְקָעַד עַל בּוּרְכּוֹהִי וְצַלִּי וְאִתְפְּנִי לְוָת שְׁלָדָא וְאַסַר טְבִיתָא קוּמִי הָי דֵּין פָּתְחַת עַיְנַהָ וְכַד

---

a לְמַר עברית צביה
b טְבִיתָא d יוֹם f מוֹת g סְחָא פי׳ רוחץ
c כְּרַהּ e סוֹם h עֲלָא i אִית
k גֶּנְבָּ גבעה l בְּעָא m אֲמַן פי׳ אוחר
n אֶתָא o נְסַק p קוֹם
q עברית אֶת סביבותיו
r כמו אלמנות
s בְּכָא t חַיָּא
u כמו בחנות x פי׳ מעילים
y פי׳ נפל

36 * In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. hęc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat.

36 * Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά, ἡ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει.

37 * Factum est autem in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cùm lauissent, posuerunt eam in cœnaculo.

37 * ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.

38 * Cùm autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes, Ne pigriteris venire vsque ad nos.

38 * ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως ἡμῶν.

39 * Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cùm aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & circunsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

39 * ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας, καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς.

40 * Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua, orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. † At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit.

40 * ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε.

Et

41 * Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm vocasset sanctos & viduas, assignauit eam viuam.

41 * δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.

42 * Notum autem factum est per vniuersam Ioppen: & crediderunt multi in Domino.

42 * γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον.

43 * Factum est autem vt dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

43 * ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

CAP. X.

ι.

1 VIr autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, centurio cohortis A quæ dicitur Italica;

1 * Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς·

2 * Religiosus, & timens Deum cum omni domo sua; faciens eleemosynas multas plebi; & deprecans Deum semper:

2 * εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διαπαντός·

3 *Is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli.

3 * εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορνήλιε.

---

c חֲזָה d יְהַב e שְׁטַר f וְקוֹם g יַרְע h חַיְמָן

i כמו לשון יון פיר׳ אומן המעבר עורות

j שלש עלי מאה אנשי מלחמה

k מן לשון יון עבראית גרמ׳ קְרָא

l כמו צדקו׳ וכמו בחזיון גְּלָא כמו גלי׳ יום

4 ✱ *At ille intuitus eſt eum; timuitque, & ait: Quid eſt Domine mi? Et dixit ei Angelus: Preces tuæ & tuæ eleemoſynæ aſcenderunt in memoriam coram Deo.*

5 ✱ *Nunc itaque mitte aliquos in Iouppi ciuitatem, & accerſe Schemeoun qui vocatur*
6 *Kipho.* ✱ *Ecce diuerſatur in ædibus Schemeoun coriarij illius, qui degit iuxta mare.*

7 ✱ *Quumque diſceſſiſſet Angelus qui alloquebatur eũ, vocauit duos ex vernis ſuis, & miniſtrum quendam timentem Deum, qui*
8 *quidem ipſius erat ſtudioſus.* ✱ *Et renunciauit eis quicquid viderat. miſitque eos in Iouppi.*

Apoſtolorum & Feria ſexta Auri.

9 ✱ *Poſtero autem die quum illi pergerent in via, & appropinquarẽt ciuitati, Schemeoun conſcendit tectum, vt precaretur hora ſexta.*
10 ✱ *Eſuriit autem, volebátque manducare. quumque illi pararent ei, incidit in eum men*
11 *tis exceſſus.* ✱ *Et ſuſpexit cælos apertos, & vas quoddam deuinctum quatuor angulis, erátque ſimile linteo magno, & protrahebatur à cælo in terram.*
12 ✱ *Erat autem in eo omne genus animantium quadrupedium, & reptilia terræ, & volucres cæli.*

13 ✱ *Voxque peruenit ad eum, dicens: Schemeoun, ſurge, macta & manduca.*
14 ✱ *At Schemeoun dixit: Abſit Domine mi: quia nunquam comedi quicquam com-*
15 *mune & immundum.* ✱ *Et iterum ſecunda vice vox extitit ad eum, Ea quæ Deus mun-*
16 *dauit, tu ne profanes.* ✱ *Hoc autem factum eſt tribus vicibus: & ſublatum eſt vas in*
17 *cælum.* ✱ *Quumque miraretur Schemeoun apud ſe quænam eſſet illa viſio quam viderat, acceſſerunt viri illi qui miſſi fuerant à Cornelio, & percontati ſunt de domo in qua diuerſabatur Schemeoun.*

18 ✱ *Venerunt itaque & ſubſtiterunt pro foribus atrij: & euocarunt inde quempiam ac percontati ſunt an Schemeoun qui vocatur Kipho, illic diuerſaretur.*

19 ✱ *Quumque Schemeoun meditaretur viſionem, dixit ei Spiritus, Ecce tres viri quærunt te.*

20 ✱ *Surge, deſcende & proficiſcere cum eis, nihil mente tua ambigens, quandoquidem miſi eos.*

---

4 וְהוּ [i] חַר בֵּהּ וְדָחֵל וְאָמַר מָנָא מָרִי וֵאמַר לֵהּ מַלְאָכָא [k] צְלָוָתָךְ וְזִדְקָתָךְ סָלְקִי [l] לְדוּכְרָנָא קֳדָם אֱלָהָא ׃
5 וְהָשָׁא שַׁדַּר גַּבְרִא לְיוּפָּא מְדִינְתָּא [m] וְאֵיתָא לְשִׁמְעוֹן [n] דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָּא ׃
6 הָא שָׁרֵא בְּבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן [o] בּוּרְסָיָא הַו דְּאִיתוֹהִי עַל יַד יַמָּא ׃ 7 וְכַד אֲזַל לֵהּ מַלְאָכָא דְּמַלֵּל עִמֵּהּ קְרָא תְּרֵין מִן
בְּנֵי בַיְתֵהּ וּפָלְחָא חַד דְּדָחֵל לֵאלָהָא אַיְנָא [p] דְּמֶתְדְּנֵא הֲוָא לֵהּ ׃ 8 וְאִשְׁתַּעִי לְהוֹן כָּל מִדַּם וְשַׁדַּר אֲנוֹן לְיוּפָּא ׃
דְּשָׁלִיחָא וְעָרְכִתָּא [q] וְדַחְנָא כת 9 וְלַיּוֹמָא אֲחָרְנָא כַּד הֵנוֹן [b] רָדַיִן בְּאוּרְחָא וְקָרִיבִין
לְמְדִינְתָּא סְלַק שִׁמְעוֹן [c] לְאַגָּרָא דְּנִצְלָּא בְּשֵׁת שָׁעִין ׃ 10 וְכַפֵּן וְצָבָא הֲוָא דְּנָלְעֵם וְכַד הֵנוֹן מַתְקְנִין לֵהּ
נְפַל עֲלוֹהִי חֵמְהָא ׃ 11 וַחֲזָא שְׁמַיָּא כַּד פְּתִיחִין וּמָאנָא חַד כַּד אֶסִיר בְּאַרְבַּע קַרְנָן וְדָמֵא הֲוָא לְכֶתָּנָא

---

[i] חור הנש [k] עלא חפילותיך
[l] דכר זכרון [m] אתא הבא
[n] קרא [o] כמו בורסי
[p] דנא פי׳ אשר תמיד בוצר ושומע את אדונו
[q] כמו זהב
[b] דנא בלשון הלך
[c] פי׳ גג

4 *At ille intuens eũ, timore correptus, dixit: Quis es Domine? Dixit autem illi,
Orationes tuę & eleemosynę tuę ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.
5 * Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus.
6 * Hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cuius est domus iuxta mare. hic dicet tibi quid te oporteat facere.
7 * Et cùm discessisset angelus qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.
8 * Quibus cùm narrasset omnia, misit illos in Ioppen.

9 * Postera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam.
10 * Et cùm esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus:
11 * Et vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram;
12 * In quo erant omnia quadrupedia & serpentia terræ, & volatilia cæli.
13 * Et facta est vox ad eum, Surge Petre: occide, & manduca.
14 * Ait autem Petrus, Absit Domine: quia nunquam manducaui omne commune aut immundum.
15 * Et vox iterum secundò ad eũ: †Quę Deus purificauit, tu cõmune ne dixeris. Quod
16 * Hoc autem factũ est per ter. Et statim receptum est vas in cælum.
17 * Et dum intra se hæsitaret Petrus quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, adstiterunt ad ianuam.
18 * Et cùm vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.
19 * Petro autẽ cogitante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quærunt te.
20 * Surge itaque & descende, & vade cũ eis, nihil dubitans: quia ego misi illos.

4 * ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε, τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ·
5 * καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρον·
6 * οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.
7 * ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ·
8 * καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς ἰόππην.

9 * Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην.
10 * ἐγένετο δὲ προσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις,
11 * καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς·
12 * ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.
13 * καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς πέτρε, θῦσον, καὶ φάγε.
14 * ὁ δὲ πέτρος εἶπε, μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.
15 * καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.
16 * τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.
17 * ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες διὰ τοῦ πυλῶνος ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα·
18 * καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.
19 * τοῦ δὲ πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε·
20 * ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.

רַבָּא [s] וְשָׁאֵב הָוָא מִן שְׁמַיָּא עַל אַרְעָא ׃ 12 וְאִידֵּין הָוָא בֵּהּ כָּל־חֵינָתָא דְּאַרְבְּעַת רַגְלָא וְרַחֲשָׁא דְּאַרְעָא וּפְ רַחְתָא
דִּשְׁמַיָּא ׃ 13 וְקָלָא אִתָּא לֵהּ דַּאֲמַר שְׁמָעוֹן קוּם [b] כּוּם וַאֲכוֹל ׃ 14 וְשִׁמְעוֹן אֲמַר חָס מָרִי [t] דְּמֵחְתּוֹם לָא אֲ כַלֶת כָּל
[k] דְּמְסַיַּב וְטָמֵא ׃ 15 [l] וְתוּב דְּחַרְתֵּיוֹ זַבְנִין קָלָא הָוָא לְוָתֵהּ אִילֵּין דַּאלָהָא [m] דַּכִּי אַנְתְּ לָא תְּסַיֵּב ׃ 16 הָדָא דִּין הֲוָת תְּלָת [t] זַבְנִין
וְאִתְעֲלִילָה [n] מָאנָא לִשְׁמַיָּא ׃ 17 וְכַד [o] מְהַדַּר שְׁמָעוֹן בְּנַפְשֵׁהּ דְּמָנוֹ [p] חֶזְוָא דַּחֲזָא [q] מַטִּיו גַּבְרָא הָנוּן [r] דְּתְשְׁרַ דִּרוּ הָוֵו
מִן קוּרְנִילְיוֹס וְשַׁאֲלוּ עַל בֵּיתָא דִּשְׁרָא בֵּהּ שְׁמָעוֹן ׃ 18 [s] וְאַמַּ [t] וְקָמוּ עַל תַּרְעָא [u] וְדַרְתָא [x] וְקָרִין הֲווּ תַּמָּן [y] מְשַׁאלִין
דְּאַן שְׁמָעוֹן [y] דְּמֶתְקְרָא כֵּאפָא הָרְכָא שְׁרָא ׃ 19 וְכַד שְׁמָעוֹן [z] רָנָא הָוָא [a] בְּחֶזְוָא אֲמַר לֵהּ רוּחָא [a] גַּבְרָא
תְּלָתָא [b] בָּעֵין לָךְ ׃ 20 קוּם חוּת וְזֵל עִמְּהוֹן כַּד לָא מָהַפֵּךְ [c] רָעְיָנָךְ מֶטֵל דְּאָנָא הוּ שַׁדַּרְת אִנּוּן ׃

[s] שוב יוד [h] נכס
[i] עבראית מן עולם
[k] סגיב [l] תוב עוד
[m] כמו זכה מ פיר כלי
[o] דְּמַר [p] חזין [q] מְטָא בלשון בוא
[r] שַׁדַּר שלח [t] אַתָּא
[s] קום [v] רוּר [x] קְרָא
[y] קְרָא [z] רְנָא הגה
[a] חֶזְוָא [b] בְּעָא [c] נָחֵת

21 * Tunc descendit Schemeoun ad viros illos, & dixit eis, Is sum quem quæritis. Quæ causa est propter quam venistis?

22 * Cui dicunt, Vir quidam est nomine Cornelius centurio timens Deum, ac de quo honorificum fert testimonium tota gens Iihoudæorum, cui dictum est per visionem ab Angelo sancto, vt mittens introducat te domum suam, & audiat sermonem tuum à te.

23 * Et introduxit eos Schemeoun, eosque excepit hospitio. Proinde surrexit postero die, exiitque & profectus est cum eis, & comitatus est eos vnusquisque ex fratribus Ioppensibus.

24 * Postridie verò ingressi sunt Cæsaream. Cornelius autem præstolabatur eos congregatis ad se omnibus filiis cognationis suæ, necnon amicis, & necessariis quos habebat.

Feria tertia præcedente Ieiunium.

25 * Quumque introiret Schemeoun, occurrit ei Cornelius, & procidens ad pedes eius, adorauit.

26 * Schemeoun autem erexit eum, ac dixit ei: Surge, & ego ipse homo sum.

27 * Quumque colloqueretur ei, introiit, & reperit multos qui conuenerant illic.

28 * Et dixit eis, Vos scitis non licere viro Iihoudæo sese adiungere homini extraneo, qui non sit filius generationis suæ: mihi verò Deus indicauit vt neminem dicerem pollutum aut profanum.

29 * Quamobrem expeditè veni quum missetis post me [ad me:] verùm rogo vos, quam ob causam misistis ad me?

30 * Dixit autem ei Cornelius, Quatuor sunt dies etiamnũc, ex quo ecce ieiunus sum, & hora nona quum precarer domi meæ, adstitit vir quidam coram me albis indutus.

31 * Dixitque mihi, Corneli, exaudita est oratio tua, & de eleemosynis tuis commemoratio fuit coram Deo.

32 * Proinde mitte ad Iouppi ciuitatem, & accerse Schemeoun qui vocatur Kipho, ecce diuersatur in domo Schemeoun coriarij iuxta littus maris; qui quum venerit, colloquetur tibi.

---

21 וְנִידִין נְחַת שְׁמְעוֹן לְוָתְהוֹן גַּבְרָא הָנוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא הוּדְבָעִין אַנְתוּן אֵידָא הִי [f] עִלְּתָא דְּמִטְלָהָה [g] אֲתֵיתוּן׃

22 אִנִּין מְרִין לֵהּ גַּבְרָא חַד דִּשְׁמֵהּ קוּרְנִלְיוֹס קְנְטַרוֹנָא דְּדָחֵל מִן אֱלָהָא [h] וּמִסְהַד עֲלוֹהִי כְּלֵהּ עַמָּא דִּיהוּדָיֵא [i] אֶתְאֲמַר לֵהּ בְּחֶזְוָנָא מִן מַלְאָכָא קַדִּישָׁא דַּנְשַׁדַּר [k] נַעֲלָךְ לְבֵיתֵהּ וְנִשְׁמַע [l] מִלְּתָךְ מִנָּךְ׃ 23 [m] וַאֲעַל אֵנוּן שְׁמְעוֹן וְקַבֵּל אֲנוּן כַּד דַּשְׁרָא הֲוָא וְקָם לְבָתְרֵהּ דַּיּוֹמָא וַאֲזַל עִמֵּהוֹן וְאֵנָשׁ מִן אֲחֵא דְּיוּפְּא׃ 24 וַלְיוֹמָא אֲחֳרָנָא עַלּוֹ לְקֵסַר יָא קוּרְנִלְיוֹס דִּין מְקַוֵּא הֲוָא לְהוֹן כַּד מְכַנְּשִׁין לֵהּ כְּלְהוֹן כְּנֵי [n] טוּהֲמֵהּ וְאַף רַחֲמָא וְחַבִּיבָא דְּאִירְתֵּהּ הֲווֹ לֵהּ׃

דְּיוֹם תְּלָתָא קַדְמָא [o] דְּצוֹמָא כט

25 וְכַד [b] עֲאַל שְׁמְעוֹן [c] אַרְעֵהּ קוּרְנִלְיוֹס וְנָפַל סָגֵד לְרַגְלוֹהִי׃ 26 וְשָׁמְעוֹן [d] אֲקִימֵהּ וַאֲמַר לֵהּ קוּם לָךְ וְאַף אֲנָא

[f] עֲלַל פּ׳ סכה
[g] אֵתָא [b] קְחֵד [i] אֲמַר
[k] עֲלַל יכאיך [l] מִלַּל
[m] וחבא
[n] טוּהֲמָא משפחה
[o] צוֹם [b] עוֹל [c] אַרְעָא פּגא
[d] קוּם

* Descendēs autem Petrus ad viros, dixit: Ecce, ego sum quem quæritis: quę causa est propter quam venistis? 21

* Qui dixerunt, Cornelius Centurio vir iustus & timens Deum, & testimonium habens ab vniuersa gente Iudæorum, responsum accepit ab Angelo sancto accersiri te in domum suam, & audire verba abs te. 22

* Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. 23

* Altera autem die introiuit Cæsaream. Cornelius verò expectabat illos, conuocatis cognatis suis & necessariis amicis. 24

* Et factum est cùm introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius: & procidens ad pedes eius adorauit†. 25

cum.

* Petrus verò eleuauit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum. 26

* Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos qui conuenerant: 27

* Dixitque ad illos, Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem. 28

* Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me? 29

* Et Cornelius ait, A nudiusquarta die, vsque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida: 30

* Et ait, Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei. 31

* Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simonem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarij iuxta mare. 32

21 * καταβὰς ὁ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, εἶπεν πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν παρεγένεσθε;

22 * ὁ δὲ εἶπον, κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.

23 * εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.

24 * τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους.

25 * Ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν.

26 * ὁ δὲ πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.

27 * καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς,

28 * ἔφη τε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ, κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον·

29 * διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με;

30 * καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ,

31 * καί φησι, κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

32 * πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι.

---

a אַתָּא f אַפֵּס או פס
b נִקַּף דגק h חֲנָא הגד
c סַגִּיאָא g סַב פמא k עָתַר אתא
d עִם m עֹנֶס e צְלָא פלא n חַוַר
לבן
i שְׁמַע p צְלָא r זְרַק
q דְּכַר כמו זכר
s אֲתָא t קְרָא

בַּרְנָשָׁא אֲנָא׃ 27 וְכַד מְמַלֵּל עִמֵּהּ עַל וְאִשְׁכַּח סַגִּיאָא c דְּאִתְּווֹ הַווֹ לְהַמָּן׃ 28 וְאָמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יָדְעִין אֲנְתּוּן
דְּלָא f מַפֵּס לְגַבְרָא יְהוּדָיָא g וְנָקֵף לֵאנָשָׁא נוּכְרָיָא דְּלָא הָוָא בַּר שְׁרִבְּתְהּ וְלִי אֱלָהָא h חַוְיִנִי דְּלָא אְמַר עַל אֱנָשׁ רַטְמָא
אוֹ i מְסַיַּב׃ 29 מֶטֶל הָנָא k עָתִידָאִית l אִתְיְתִכּוֹן בָּתְרִי בְּרַם מְשַׁאֵל אֲנָא לְכוֹן מֶטֶל מָנָא שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרִי׃
30 וְאָמַר לֵהּ קוּרְנִילְיוֹס אַרְבְּעָא יוֹמִין אִית עַדְמָא לְהָשָׁא הָא מִן m דְּצַאֵם אֲנָא וּבַחְשָׁא שָׁעִין כַּר n מְצַלֵּא אֲנָא בְּבֵיתִי
קָם גַּבְרָא חַד קָדָמַי כַּר לְבִישׁ o חֻוָרָא׃ 31 וַאֲמַר לִי קוּרְנִלְיָא p אֶשְׁתַּמְעַת q צְלוֹתָךְ r וְלֻזְרָקָתָךְ s דּוּכְרָנָא הֲוָא
קֳדָם אֱלָהָא׃ 32 בְּרֵם שַׁדַּר לְיוּפְא מְדִינְתָא t וְאֵיתָא לְשִׁמְעוֹן u דְּמִתְקְרָא כֵּאפָא הָא שְׁרָא בְּבֵיתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן בּוּרְסָיָא
דְּעַלְיַד יַמָּא וְהוּ נְאתֵא נְמַלֵּל עִמָּךְ׃

33 * Extemplò igitur miſi ad te, & tu bene feciſti qui adueneris. Nunc itaque nos omnes coram te adſumus, volumuſque audire quicquid tibi iniunctum eſt à Deo.

Feria quarta præcedente Ieiunium.

34 * Aperuit autem Schemeoun os ſuum, & ait: In veritate comprehendo Deum, non eſſe acceptorem vultus.

35 * Sed in omnibus gentibus quicunque timet eum, & operatur quod rectum eſt, is acceptus eſt ei.

36 * Eſt enim verbum illud quod miſit ad filios Iſroiel, & annuntiauit pacem & requiem per Ieſchua Meſchicho: hic eſt Dominus omnium.

37 * Sed & vos noſtis ſermonem qui habitus eſt in tota Iihoudæa, à Galilæa initio facto, poſt baptiſma quod prædicauit Iouchanon:

38 * Super Ieſchua à Nozerath, quem Deus vnxit Spiritu Sanctitatis & virtute. Et is eſt qui perluſtrabat regionem, & ſanabat eos qui læſi fuerant à malo; quoniam Deus erat
39 cum eo. * Noſque ſumus teſtes de omnibus quæ edidit in vniuerſa terra Iihoudææ & Ouriſchlem: hunc ipſum ſuſpenderunt Iihoudæi in ligno, atque trucidarunt.

40 * Et hunc ſuſcitauit Deus tertia die, deditque ei vt videretur palàm;

41 * Non quidem toti populo, ſed nobis qui à Deo electi ſumus, vt ſimus ei teſtes, qui comedimus cum eo ac bibimus poſt reſurrectionem eius à domo mortuorum. [à mortuis.]

42 * Præcepit autem nobis vt prædicaremus ac teſtaremur populo, eum eſſe qui definitus ſit à Deo iudex viuorum & mortuorum.

43 * Et de eo teſtati ſunt omnes Prophetæ, vt quiſquis crediderit per nomen eius, recipiat remiſſionem peccatorum.

44 * Quumque ipſe Schemeoun loqueretur hos ſermones, Spiritus Sanctitatis operuit eos omnes qui audiebant ſermonem.

45 * Cæterùm mirati ſunt & obſtupuerunt fratres illi circunciſi qui venerant cum eo, quòd etiam ſuper Gentes donũ Spiritus Sanctitatis effuſum eſſet.

46 * Siquidem audiebant eos loquentes vnaquaque lingua, & magnificabant Deum. Proinde dicebat Schemoun:

---

33 וּבַר שָׁעָתָה שַׁרִּירִת לְוָתָךְ וְאַנְתְּ שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ דְּאַתֵית וְהָא חֲנַן כֻּלָּן קֳדָמָיךְ [x] וְצָבִינַן דְּנִשְׁמַע כֹּל מָא [y] דְּאִתְפְּקַד לָךְ
מִן לְוָת אֱלָהָא׃ 34 וַאֲרִבְעָא קַרְמָיָא [z] דְּשׁוּמָא ל ׀ פְּתַח דֵּין שִׁמְעוֹן פּוּמֵה וְאָמַר בְּשָׁרָא [a] אַדְרֶכֶת דְּאֱלָהָא לָא
הֲוֶא נָסֵב בְּאַפָּא׃ 35 אֶלָּא בְּכֹלְחוֹן עַמְמֵא אֵינָא דְּדָחֵל מֶנֵּה וּפָלַח [c] כְּאנוּתָא מְקַבֵּל הוּ לְוָתֵה׃ 36 [d] מִלְּתָא גַּיר
דְּשַׁדַּר לִבְנֵי יִסְרָיֵל וְסַבַּר אֱנוּן שְׁלָמָא [e] וְשֵׁינָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנוּ מָרְיָא דֶּכֹל׃ 37 וְאַף אַנְחוּן יָדְעִין אַנְחוּן בְּמֶלְתָא
דַּהֲוַת בְּכֹלָּה יְהוּד מִן גְּלִילָא כְּרוֹז [f] מַעֲמוּדִיתָא [g] דַּאכְרֵז יוֹחָנָן׃ 38 עַל יֵשׁוּעַ דְּמִן נָצְרַת דַּאלָהָא [h] מַשְׁחֵה בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא וּבְחַיָלָא וְהוּא [i] דְּמֶתְכְּרֵךְ הֲוָא [k] וּמַאסֵא לְהָנוּן דְּאִתְנְכִיו מִן בִּישָׁא מֶטֵל דַּאלָהָא הֲוָא עִמֵּה׃ 39 [l] וַחְנַן [m] סָהֲדוּהִי
עַל כֹּל מָא דַּעֲבַד בְּכֹלָּה אַרְעָא דִּיהוּד וְדִאוּרְשְׁלֵם ׀ לֵה לְהָנָא [n] תְּלָאוּהִי יְהוּדֵיָא עַל [o] קַיְמָא וְקַטְלוּהִי׃

[x] צְבָא [y] פְּקַד

[a] צוּם [b] דְּרַךְ נוּשָׁן יוֹת׳
[c] כּוּן [d] מֶלֶל ספִיר׳ נוּח
[e] עֲמַר סִבְּל [f] בְּרַז
[g] מְשַׁח [i] כְּרַךְ הוֹר
[k] אֶסָא רפא [l] נְבָא
[m] סָחַר [n] תְּלָא תלה
[o] קוּם ספִיר׳ עץ

* Confestim ergo misi ad te: & tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quæcunque tibi præcepta sunt à Domino.

33 * ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σὺ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

* Aperiens autem Petrus os suum, dixit: Inveritate comperi quia non est personarum acceptor Deus:

34 * Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός,

Deu. 10. d.17 2.Para. 19.c.7 Iob.34. b.19 Sap.6. b.8 Eccl. 35. b.16 Rom.2. b.11 Gal.2. b.6 Eph. 6. b.9 Colo.3. d.25 1. Pet.1. c.17 Matt.4. c.18 Luc.4.b. 24

* Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

35 * ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.

* Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.)

36 * τὸν λόγον οὐ ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος.

* Vos scitis, quod factum est verbum per vniuersam Iudæam, incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod prædicauit Iohannes:

37 * ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης,

* Iesum à Nazareth quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit benefaciendo & sanãdo omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

38 * Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.

* Et nos testes sumus omniũ quæ fecit in regione Iudæorum & Ierusalem, quem occiderunt suspẽdentes in ligno.

39 * καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἰερουσαλήμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου·

* Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri,

40 * τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι;

* Non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducauimus & bibimus cum illo postquàm resurrexit à mortuis.

41 * οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

* Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum.

42 * καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν.

Ier.31.f. 34. Mich.7. d.18

* Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

43 * τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

* Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.

44 * ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.

* Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

45 * καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται.

Inf. 15. b.8

* Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus:

46 * ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος,

---

40 וְלֵה [p] אֲקִים אֱלָהָא לְתָלָתָא יוֹמִין וְיַהֲבֵה [q] דֶּנְתְחֲזֵא עִין בְּגְלָא ׃ 41 לָא דְּכֹל לְכָל־הֵא עַמָּא אֶלָּא לַן אֵילִין דְּמָן
אֱלָהָא [r] אֶתְגְּבִין דְּנָהֲווּ לֵהּ סָהֲדָא [s] וְאִכְלַן עִמֵּהּ [t] וְאִשְׁתַּיִן מִן בָּתַר [u] קִיְמְתֵהּ דְּמִן בֵּית [x] מֵיתָא ׃ 42 וּפְקִדָן
[y] דְּנִכְרֵז [z] וְנִסַּהֲד לְעַמָּא דְּהָנָא הוּא דְּאִתְפְּרַשׁ מִן אֱלָהָא [a] דַּיָּנָא דְּחַיָּא וְדְמֵיתָא ׃ 43 וְעֲלָוֹהִי אַסְהֲדוּ כָּל־הוֹן נְבִיָּא
דְּכָל מַן [b] דְּמְהַיְמִן בַּשְׁמֵהּ נְקַבֵּל שׁוּבְקָן [c] חֲטָהָא ׃ 44 וְכַד הוּ שְׁמְעִין מְמַלֵּל הֲוָא הָלִין [d] מָלָּא [e] אַנְגַּרְת רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא עַל כָּלְהוֹן דְּשָׁמְעִין הֲוָו [f] מִלְּתָא ׃ 45 וְתְמַהוּ [h] וְהַרְהוּ אֲחָא גְּוִירָא הָנוּן [i] דְּאִתּוֹ עִמֵּהּ דְּאַף עַל עַמְמַיָּא
מְוַהְבָתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [k] אֶשְׁתַּפְעַת ׃
46 שָׁמְעִין הֲוָו לְהוֹן גִּיר בַּד מְמַלְלִין בְּלִשָּׁן לִשָּׁן [m] וּמְוַרְבְּנִין הֲוָה לַאלָהָא וַאֲמַר הֲוָא שְׁמְעִין ׃

---

[p] קוֹם [q] חֲזָא [r] גְּבָא
בחר
[s] אֲכַל [t] שְׁתָא [u] קוֹם
[x] מוּת [y] כְּרֵז [z] סְהֵר
[a] רוּחַ [b] חַיִּים [c] תַּטָּא
[d] מַלָּל [e] גְּנַן חפף
[f] מֶלֶל [g] תְּמַהּ [h] תָּהַר
במו תחה
[i] אֲתָא [k] יְחֵב [l] שְׁפַע
[m] יְרֵב במו רבב

47 * Num aquas quis poteſt prohibere quominus baptizentur iſti, qui ecce receperunt Spiritum Sanctitatis ſicut & nos?

48 * Tunc præcepit eos baptizari in nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho: & efflagitarunt ab eo vt permaneret apud ſe per dies aliquot.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erant in Jhoudæa ipſas etiam Gentes recepiſſe ſermonem Dei.

Feria quinta præcedente Ieiunium.

2 * Quumque aſcēdiſſet Schemeoun ad Ouriſchlem, litigabant cum eo ij qui erant ex Circunciſione,

3 * Dicentes: Ad homines præputium habentes introiſti, & manducaſtis eis.

4 * Et exorſus eſt Schemeoun ſigillatim ad eos verba faciendo.

5 * Quum precarer in Jouppi, vidi per viſionem deſcendere vas quoddam, quod erat ſimile linteo, erátque deuinctum quatuor angulis, & demittebatur à cælo, & vſque ad me peruenit.

6 * Proinde illud intuitus ſum, vidique in eo eſſe animantia quadrupedia, & reptilia terræ, atque adeo volucres cæli.

7 * Et audiui vocem dicentem mihi: Schemeoun, ſurge, macta & manduca.

8 * At dixi: Abſit Domine mi: nihil vnquam introiit in os meum quod immundum eſſet & profanum. 9 * Rurſus autem vox dixit mihi è cælo, Quod Deus mundauit, tu ne profanes. 10 * Id factum eſt tribus vicibus. 11 & receperunt ſeſe omnia in cælum. * Et eo ipſo momento tres viri qui miſſi fuerāt ad me à Cornelio ex Cæſarea, venerunt, ſteteruntq; pro foribus atrij in quo diuerſabar. 12 * Dixit autē mihi Spiritus: Proficiſcere cum eis abſq; hęſitatione. Et venerunt mecū iſti quoque ſex fratres, ingreſſíque ſumus ædes viri. 13 * Et renuntiauit nobis quomodo vidiſſet domi ſuæ Angelum adſtantem et dicentem ſibi, Mitte ad Iouppi ciuitatem, et accerſe Schemeoun qui vocatur Kipho.

14 * Et ille colloquetur tibi ſermones quibus ſeruaberis tu & tota domus tua.

---

47 דִלְמָא מַיָא מְשַׁכַּח אֱנָשׁ בְּלֵאדְלָא נְעַמְּדִין הָנוּן דְהָא קַבְּלוּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא אַכְמָא דַחֲנַן ׃

48 הֲדִין פַּקֵד לְהוֹן דְנֶעְמְדִין בַּשְׁמֵהּ דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְעוֹ מִנֵּהּ אַיִךְ דְנֶקְוֵא לְוָתְהוֹן יוֹמָתָא ׃

קפלאון יא 1 וְאִשְׁתַּמְּעָה הֲוָת לַשְׁלִיחֵא וְלַאחֵא דְבִיהוּד דְאַף עַמְמֵא קַבְּלוּ 2 מֶלֶּתָא דְאֱלָהָא ׃

דיום חמשא קדמיא דצומא לא

2 וְכַד סְלֵק שִׁמְעוֹן לְאוּרְשְׁלֵם a דְנִין הֲווֹ עַמֵּהּ הָנוּן דְמִן גְּזִירְתָּא ׃ 3 כַּד אָמְרִין דְלָוֹת אֱנָשָׁא עוּרְלָא b עַל

e וְלְעֵם עַמְּהוֹן ׃ 4 d וְאַקֵּף הֲוָא שִׁמְעוֹן בָּהַר בָּהַר c לְמֵאמַר לְהוֹן ׃ 5 דְכַד מְצַלֵּא f הֲוִית בְּיוּפָּא g חֲזִית h בְּחֶזְוָא

דְנָחֵת חֲוָא i מָאנָא חַד אֵינָא דְדָמֵא הֲוָא לְכֶתָּנָא וְאִסְתִּיר הֲוָא בְּאַרְבַּע קְרָנָתֵהּ k וְשָׁאֵב הֲוָא מִן שְׁמַיָא וְאָתָא עַדְמָא לְוָתִי ׃

a שְׁבַח פִּיכּוֹל
b עֲמַר עִבְרִית כְּמוֹ
c בְּעָא d קָוָא e שְׁמַע
f מְלַל
g דוּן b עֲלַל בּוֹא
c לְעֵם אכל d אַקֵּף תחתיל
e אֲמַר f חֲוָא g חֲזָא
h בְּחֶזְיוֹן i פִּיכּוֹל
k שׁוּב הוֹרִיד

47 * Nũquid aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

48 *Et iuſſit eos baptizari in nomine Domini IeſuChriſti. Tunc rogauerunt eum vt maneret apud eos aliquot diebus.

47 * μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ ἡμεῖς;

48 * προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

CAP. XI.

ιά.

A 1 AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

2 * Cùm autem aſcendiſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabãt aduerſus illum qui erant ex circunciſione: 3 * Dicentes, Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

4 * Incipiens autem Petrus, exponebat illis per ordinem, dicens:

5 *Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & mea vidi in exceſſu mẽtis †viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis ſummitti de cęlo, & venit vſque ad me.

6 * In quod intuens, conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cæli.

7 * Audiui autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, occide & manduca.

8 * Dixi autem, Nequaquam Domine: quia omne commune aut immundum nunquam introiuit in os meum.

9 * Reſpondit autem mihi vox ſecundò de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne commune dixeris.

10 * Hoc autem factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cælum.

11 *Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in domo in qua eram, miſſi à Cęſarea ad B me. 12 * Dixit autem Spiritus mihi vt irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum viri.

13 * Narrauit autem nobis quomodo vidiſſet angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi, Mitte in Ioppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus, 14 * Qui loquetur tibi verba in quibus ſaluus eris tu & vniuerſa domus tua.

1 * Ἠκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

2 * Ὅτε ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς,

3 * λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

4 * Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων,

5 * Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ·

6 * εἰς ὃ ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

7 * Ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

8 * Εἶπον δέ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.

9 * Ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

10 * Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.

11 * καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με.

12 * Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός,

13 * ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον,

14 * ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

---

1 חור חביש m נכס
מבח n מְמֻתוֹם מעול
o סוֹב p מֵרֹם מדעם
q הֲכָא זכה r סְלִיק
s שַׁדַּר שלח t קוֹם
x שְׁרָא ון y פְּלַג אַתָּא
a עֲלַל b שְׁעָא סיפר
c אִתָּא d קָרָא e מְלַל
f חֵיוָא

1 וְחַרְתַ בְּהּ וְחָזֵא חֲוִירַ דְּאִיתּ בְּהּ חַיָוָתָא דְּאַרְבְּעַת רַגְלַיהֵין וְרַחֲשָׁא דְּאַרְעָא וְאַף פָּרַחְתָא דִּשְׁמַיָא׃ 7 וְשָׁמְעֵת
הֲוִית קָלָא דְּאָמַר חֲנָא לִי שְׁמָעִין קוּם m כּוּס וַאכוֹל׃ 8 וֵאמַרַ חַס מָרִי n דְּמָמְהוּם לָא עַל לְפוּמִי דְּטְמָא o וְדִמְסַיַב׃
9 וְחוּב קָלָא אֲמַר לִי מִן שְׁמַיָא p דְּמֵרַם דַּאלָהָא q דַּכִּי אַנְתְּ לָא חְסַיַב׃ 10 הֲנָא חֲוָת חְלָת זַבְנִין r וְאִסְתְּלִק לַהּ
כְּל מֵרַם לִשְׁמַיָא׃ 11 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא חְלָתָא גַּבְרִין s דְּאִשְׁתַּדַרוּ לְוָתִי מִן קוּרְנֵלִיוּם מִן קֵסַרְיָא אֲתוּ t וְקָמוּ עַל תַּרְעָא
דְּדָרְתָא x דְּשַׁרָא חֲוִירַ בָּהּ׃ 12 וַאמַר לִי רוּחָא דְּזֵל עַמְהוֹן דְּלָא y פּוּלְגָא z וֵאתוּ עַמִי וְאַף הָלֵין שִׁתָּא אְחִין a וְעַלֵן
לְבַיתֵהּ דְּגַבְרָא׃ 13 b וְאִשְׁתַעִי לַן אֵיכְנָא חֲזָא בְּבֵיתֵהּ מַלְאכָא דְקָם וַאמַר לֵהּ דְּשַׁדַר לְיוּפָא מְרִינָתָא
c וְאִיתָא לְשִׁמְעוֹן d דְּמְתְקְרָא כֵּאפָא׃ 14 וְהוּ נְמַלֵל עָמָךְ e מִלֵא דְּבֵהֵין f תְּחֵא אַנְתְּ וְכְלַהּ בַּיתָךְ׃

15 * Quumque exorsus essem loqui, obtexit eos Spiritus Sanctitatis, tanquam & nos à principio.

16 * Proinde recordatus sum sermonis Domini nostri, quum diceret: Jouchanon quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sanctitatis.

17 * Si ergo Deus æquè dedit illud donum Gentibus illis quæ crediderunt in Dominum nostrum Jeschua Meschicho, sicut & nobis, ego quis eram qui sufficerem ad prohibendum Deum?

18 * Quumque hos sermones audissent, quieuerunt, & glorificauerunt Deum, ac dicebant; Jam etiam Gentibus Deus dedit pœnitentiam ad vitam.

Feria sexta præcedente Ieiunium.

19 * Illi autem qui dispersi fuerant ex oppressione quæ contigerat ob Stephanum, peruenerant vsque in Phœniciam, atque in regionem Cypri, & in Antiochiam; nemini loquentes sermonẽ Dei, nisi tantùm Iihoudæis.

20 * Erant autem ex eis quidam ex Cypro & Cyrene, isti introibant Antiochiam, & colloquebantur Græcis, atque euangelizabant super Domino nostro Ieschua.

21 * Erat porrò cum eis manus Domini: multique crediderunt, & conuersi sunt ad Dominum.

22 * Peruenit autem hic rumor ad aures filiorum Ecclesiæ quæ erat in Ourischlem: proinde miserunt Barnabba in Antiochiam.

23 * Quumque illuc peruenisset, essetque conspicatus gratiam Dei, gauisus est; & efflagitabat ab eis vt toto corde suo adhærerent Domino nostro.

24 * Quandoquidem vir bonus erat, et plenus Spiritu Sanctitatis & fide. Cæterùm adiunxit se populus multus ad Dominum nostrum.

25 * Ille autem exiit in Tarsum vt

26 requireret Schoul. * Quumque eum inuenisset, adduxit secum Antiochiam. Totoque anno simul congregabantur in Ecclesia, docebántque plebem multam. Ex eo autem principio vocati sunt in Antiochia discipuli Christiani.

27 * Et in diebus illis venerunt ex Ourischlem illuc Prophetæ.

---

15 וְכַד [s]אַקְפֵת הֲוֵית חַמָּן לְמַלָּלוּ [h]אֲנָנַת רוּחָא דְקוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן אַיךְ מָא דַעֲלַיִן מִן קְדִים׃ 16 [i]וְאִתְדְּכֶרֵת
17 מִלְּתָה דְמָרָן דְּאָמַר הֲוָא דְיוֹחָנָן [l]אַעְמַד בְּמַיָּא אַנְתּוּן דְּיֵין תֶּעְמְדוּן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃ [m]אִן הָכִיל אֱלָהָא שַׁוְיָאִית
יַהֲבָה [n]מַוהַבְתָּא לְעַמְמֵא אִילֵּין [o]דְּהֵימְנוּ בְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַיךְ לַן אֲנָא מַן [p]הֲוִית [q]דְּאֶסְפַּק [r]דְּאֵכֶל לֵאלָהָא׃
18 וְכַד הַלֵּין [s]מְלֵּא שְׁמַעוּ [t]שְׁלִיוּ לְהוֹן וְשַׁבְּחוּ לֵאלָהָא וְאָמְרִין הֲוֹו דֵּכֵּר אַף לְעַמְמֵא אֱלָהָא יַהֵב [n]תְּיוּבְתָּא לְחַיֵּא׃
דְּעָרוּבְתָּא קַדְמָיְתָא דְּעַמְמֵא לב
19 הָנוּן דֵּין דְּאִתְבַּדַּרוּ מִן [a]אוּלָצְנָא דַּהֲוָא עַל אֶסְטְפָנוֹס [b]מַטִיוּ הֲוֹו עַדְמָא לְפוּנִיקִי אַף לְאוּתְרָא דְקוּפְרוֹס
וְלַאנְטִיוֹכְיָא כַּד עַם אֱנָשׁ לָא [c]מְמַלְּלִין הֲוֹו [c]מַלְּתָא אֶלָּא בִלְחוֹד עַם יְהוּדָיֵא׃ 20 אִיתֲהֲוֹו דֵּין אֱנָשָׁא מִנְּהוֹן מִן

[s] אַקְפֵת התחיל [h] וְנֵן חפף
[i] וְדַכַּר [k] מַלֵּל עִמַּד שכל
[l] שָׁוָא [m] יַהֵב פיר׳ מתן
[n] תֵּיאָא [p] סְפַק
[q] כְּלָא [r] מַלֵּל שָׁלָא
נוח
[t] תֵּב שוב
[a] אֵלֵץ [b] מְטָא נגש
[c] מַלֵּל

15 * Cùm autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.

15 * ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.

16 * Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat, Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.

Sup. 1. a.5 Mat.3.c. 11 Marc. 1. b.8 Luc.3.c. 16 Ioh.1.d. 26

16 * ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

17 * Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui † credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

Inf. 19. a.4 credimus

17 * εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν;

18 * His auditis, tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

18 * ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.

19 * Et illi quidem qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulauerunt vsque Phœnicen & Cyprum & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis.

19 * Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης, καὶ Κύπρου, καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις.

20 * Erant autem quidam ex eis viri Cyprij & Cyrenæi, qui cùm introiissent Antiochiam, loquebantur ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.

20 * ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν.

21 * Et erat manus Domini cũ eis: multusque numerus credentium conuersus est ad Dominum.

21 * καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν· πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.

22 * Peruenit autem sermo ad aures Ecclesiæ quæ erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam vsque ad Antiochiam.

22 * ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς οὔσης ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως Ἀντιοχείας·

23 * Qui cùm peruenisset, & vidisset gratiam Dei, gauisus est: & hortabatur D omnes † in proposito cordis permanere in Domino:

in

23 * ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ,

24 * Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto & fide. Et apposita est multa turba Domino.

24 * ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.

25 * Profectus est autem Tarsum, vt quæreret Saulum:

25 * ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον·

26 * Quẽ cùm inuenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum conuersati sunt ibi in ecclesia: & docuerunt turbam multam; ita vt cognominarentur primùm Antiochię discipuli, Christiani.

26 * καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς, χριστιανούς.

27 * In his autem diebus superuenerunt ab Ierosolymis Prophetæ Antiochiam.

27 * ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπ' Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν.

קוּפְרוֹס וּמִן קוּרִינְא הֲלִין [d] עֲלוֹ הֲווֹ לַאנְטִיוּכִי וַמְסַהֲלִין הֲווֹ עִם יוֹנָיֵא וּמְסַבְּרִין הֲווֹ עַל מָרָן יְשׁוּעַ׃
21 וְאִית הֲוָת עִמְּהוֹן [e] אִידֵהּ דְּמָרְיָא וְסַגִיאָא [f] הֵימְנוּ [g] וְאִתְפְּנִיוּ לְוָת מָרְיָא׃ 22 [h] וְאִשְׁתְּמַעַת הִי הָדָא לְאֻדְנֵיהוֹן
דְּבְנֵי עִדְתָּא דַּבְאוּרְשְׁלֵם וְשַׁדְּרוּ לְבַרְנַבָּא לַאנְטִיוּכִי׃ 23 וְכַד אֲתָא לְהַמָּן וְחָזָא [k] טַיבוּתָא דַּאלָהָא חֲדִי וּבָעָא הֲוָא
מֶנְהוֹן דְּבְכֻלְּהוֹן לְבְהוֹן נֶהֱווֹן נַקִּיפִין לְמָרָן׃ 24 מֶטֶל דְּגַבְרָא הֲוָא טָבָא [m] וּמִשְׁתְּלֵי הֲוָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [n] וּבְהֵימָנוּתָא
[o] וְאִתְתּוֹסַף הֲוָא עַמָּא סַגִיאָא לְמָרָן׃ 25 וְהוּ נְפַק הֲוָא לְטַרְסוֹס [p] לְמִבְעָא לְשָׁאוּל׃ 26 וְכַד [q] אֶשְׁכְּחֵהּ
[r] אֵיתְיֵהּ עַמֵּהּ לַאנְטִיכְיָא [s] וְשַׁנְתָא כְּלָהּ אַכְחֲדָא כְּנִישִׁין הֲווֹ בְּעִדְתָּא [t] וְאַלְפוּ עַמָּא סַגִיאָא מִן הָדֵין קַדְמָיֵת [u] אָתְקְרִיו
בַּאנְטִיוּכִי תַּלְמִידָא [x] כְּרִיסְטְיָנֵא׃ 27 [y] וּבְיוֹמָתָא הָנוֹן [z] אֲתוֹ מִן אוּרְשְׁלֵם לְהַמָּן נְבִיָא׃

[d] עֲלַל [e] יַד [f] חֵימֵן
[g] פְּנָא [h] שְׁמַע
[i] בכו׳ לאונציום [k] פיר׳ חֵן
[l] כְּקַף דנק [m] שַׁמְלָא
כְּמוֹ מלא
[n] חֵימֵן [o] יְסַף [p] בְּעָא
[q] שְׁכַח מצא [r] אֲתָא
[s] בכו׳ שנה
[t] אַלַף [u] קְרָא
[x] עבראיה משיחיים
[y] יום [z] אֲתָא

28 * Surrexitque vnus ex eis, cui nomen erat Agabus, patefecitque eis per Spiritum famem ingentem futuram in tota terra. Et fuit hæc fames in diebus Claudij Cæsaris.

29 * Enimuerò discipuli, prout suppetebat vnicuique eorum, decreuerunt mittere subsidium fratribus illis qui habitabant in Iihoudæa.

30 * Itaque miserunt per manum Barnabba & Schoul ad Presbyteros qui illic erant.

Sabbatho præcedente Ieiunium.

CAP. XII.

1 PORrò in illo tẽpore iniecit manus in quosdam qui erant in Ecclesia, vt malè acciperet eos Heroudes ille rex, qui cognominatus est Agripus.

2 * Trucidauit autem gladio Iaakoub fratrem Iouchanon.

3 * Quumque vidisset hoc placuisse Iihoudæis, pergebat comprehendere etiam Schemeoun Kipho: (erant autem dies Azymorum.)

4 * Itaque prehendit eum, & coniecit in carcerem, eumque tradidit sexdecim militibus custodiendum, vt post Pezcho traderet eum populo Iihoudæorum.

5 * Quumque ipse Schemeoun custodiretur in carcere, preces assiduæ pro eo offerebantur ab Ecclesia Deo.

6 * Et in illa ipsa nocte, cuius diluculo tradendus erat, dum dormiret Schemeoun inter duos milites, vinctusque esset duabus catenis, & alij custodirent fores carceris:

7 * Angelus Domini astitit supra eum, & lux defluxit in totam domum: & pupugit ei latus, & excitauit eum: dixitque ei, Surge festinanter. Et deciderunt catenæ ex manibus eius.

8 * Et dixit ei Angelus, Accinge lumbos tuos, & calcia sandalia tua. Et ita fecit. Rursus autem dixit ei, Obuolue te pallio tuo, & sequere me.

9 * Exiit itaque & ambulabat post eum, quum nesciret verumne esset id quod fiebat per Angelum: putabat enim se visum videre.

---

28 וְקָם חֲדָא חַד מִנְהוֹן דִּשְׁמֵהּ הֲוָא אַגַּבּוֹס [a] וְאוֹדַע אֲנוֹן בְּרוּחַ דְּכַפְנָא רַבָּא הֲוָא בְּכֹלָּה אַרְעָא וַהֲוָא כַּפְנָא הָנָא
בְּיוֹמֵי קְלַוֹדְיוֹס קָסַר׃ 29 בְּרַם דֵּין [b] תַּלְמִידָא אַכְמָא דְּאִית הֲוָא לֵאנָשׁ מִנְהוֹן פְּרִשׁוּ [c] דְּנִשְׁדְּרוּן [d] לְתֻשְׁמֻשְׁתָּא
דְּאִתָּא אִילֵּין [e] דְּעַמְּרִין בִּיהוּד׃ 30 וְשַׁדְּרוּ בְיַד בַּרְנַבָּא וְשָׁאוּל לְקַשִּׁישֵׁא דְּתַמָּן׃

[a] רְמָא חשׁיך [b] ידים
[c] בְּאֵשׁ [d] כְּנָא פי׳ חרב
[e] שְׁפַר [f] יוֹסֵף [g] אֲחַר
[h] אִית [i] יוֹם [j] רְמָא [k] שָׁלַם
[l] מן לשון יין
[m] נְטַר נצר

1 בְּהַהוּ דֵּין זִבְנָא [a] אַרְמִי הֲוָא [b] אִידָיָא עַל אֲנָשִׁין דְּשַׁבְּתָא מַרְמֵיתָא דְּיָשׁוּמָא לג קפלאון יב
2 וְקַטַל [c] בְּסַיפָּא לְיַעֲקוֹב אֲחוּהִי דְּיוֹחָנָן׃ 3 וְכַד חֲזָא [f] דְּשַׁפְרַת הֲוָא לְיהוּדָיֵא [g] אַוסֵף הֲוָא [h] לְמֶאחַד אַף לְשִׁמְעוֹן כְּאַפָּא [i] וְאִיתַיְהוֹן הֲווֹ
יוֹמָתָא דְּפִטִירָא׃ 4 וַאֲחֲדָה [l] וַאַרְמֵיהּ בֵּית אֲסִירָא [m] וַאשְׁלֵם לֵהּ שְׁתָּת עֲסַר [n] אֶסְטַרְטִיוֹטִין [o] דְּנֶטְרוּהִי דְּמִן בָּתַר
[n] נָטַר נצר

* Et ſurgens vnus ex eis nomine Agabus,ſignificabat per Spiritum famem magnam futuram in vniuerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio†. Cęſare. 28

* Diſcipuli autem prout † quis habebat, propoſuerunt ſinguli eorum in miniſterium mittere habitantibus in Iudęa fratribus: quiſque Inf. 11. d 24 29

* Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli. 30

28 * ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος.

29 * τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς·

30 * ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

CAP. XII.

ιβ'.

EOdem autem tempore miſit Herodes rex manus,vt affligeret quoſdam de eccleſia. A 1

* Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio. 2

* Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit apprehẽdere & Petrum. Erant autem dies Azymorum. 3

* Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradẽs quatuor quaternionibus militum ad cuſtodiendũ eum, volẽs poſt Paſcha producere eum populo. 4

* Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad Deum pro eo. 5

* Cùm autem productурus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem. 6

* Et ecce angelus Domini aſtitit; & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoq; latere Petri, excitauit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. 7

* Dixit autem angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. 8

* Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt quod fiebat per angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre. 9

1 * Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας·

2 * ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ.

3 * καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων·

4 * ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα προαγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.

5 * ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ.

6 * ὅτε δὲ ἤμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ ἡρῴδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.

7 * καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.

8 * εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὸν, περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει αὐτῷ, περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι.

9 * καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.

ף כמו פסח
פ שָׁלַם ע צְלָא א אֲמַן
פיר׳ חמידה
ב פיר׳ אנשי מלחמה
ד אֲסַר ש שלשלאות y אזני
ז זָלַג ר רַכַּר b פיר׳ בצידו
ק קוּם d פתאם e ידיו
ס סְאַן בעל g סנדליך k עָטַף
כ כְּסָא א אֲתָא ח חָוָא
ת תיקן

פ פְּצָחָא q נְשַׁלְמִיוּהִי לְעַמָּא דְיהוּדָיֵא ׃
ה הָוָה מֶן עִדָּתָא חֲלָפוֹהִי לַאלָהָא ׃
בית חֵרִין s אֶסְטַרְטִיוּטִין u וְאַסִיר הֲוָא בְּתַרְתֵּין x שְׁשְׁלָן וְאַחֲרָנָא יָתְבִין הֲווֹ תַּרְעָא דְבֵית אֲסִירָא ׃
ז סַלָאכָא y וְהָא מַלְאָכָא קם לְעֵל מָנֵה וְנוּהֲרָא z אָזֵל בְּכֻלֵּה בַּיתָא a וְרַקַּרָה b בְּגַבֵּה c וַאקִימֵה וְאָמַר לֵה קוּם d עָגֵל
וְנָפְלִי שְׁשְׁלָתָא מִן e אִידוֹהִי ׃
ח וְאָמַר לֵה מַלְאָכָא אֲסוֹר חַצָיךְ f וְסַאן g טַלָרִיךְ וְעָבַד הָכְנָא וְהוּב אֲמַר לֵה h אָתְעַטַף
ט וְנָפַק וְאָזֵל הֲוָא בְתַרֵה כַּד לָא יָדַע הֲוָא דְשַׁרְיָא הֲוָת הֵי דַהֲוָא הֲוָת בְּזִיר מַלְאָכָא סָבַר
i תַכְסִיתָךְ h וְתָא בָתַרַי ׃
הֲוָא גָיִר m דְחָזָא חָזָא הֲוָא ׃
ה וְכַד הוּ שָׁמְעִין מְתַנְטַר הֲוָא בֵּית אֲסִירָא z צְלוֹתָא s אַמִינְתָא מְתַקְרְבָא
ו וַהֲבֵה בְּהוּ לֵילְיָא דְלַצְפְּרָא עָהִיר הֲוָא דְנָשְׁלְמִיוּהִי כַּד סְמִיךְ הֲוָא שָׁמְעִין

10 * Quumque trãsissent custodiam primam & secundam, venerunt vsque ad portam ferream, & aperta est eis vltro. at quum exiissent, ac pertransissent plateam quãdam, discessit ab eo Angelus.

11 * Tunc cognouit Schemeoun, et ait: Nunc scio verissimè Dominũ misisse Angelum suum, méque liberasse de manu Heroudis regis, & ex eo quod machinabantur aduersum me Fihoudæi. * Quod quum intelligeret, venit domum Mariam matris Iouchanon illius qui cognominatus est Marcus, propterea quòd multi fratres illic erant congregati, & precabantur.

13 * Pulsauit autem fores atrij, & egressa est vt ei responderet puella, nomine Rouda.

14 * Et agnouit vocem Schemeoun: ac præ gaudio suo non aperuit ei ostium; sed reuersa est cursu, ac dixit eis: Ecce Schemeoun stat pro foribus atrij.

15 * Cui dicunt, Terrore conturbata es. Illa verò asseuerabat rem ita se habere. Dicunt ei, Fortasse angelus eius est.

16 * Schemeoum autem pulsabat fores: proinde exierunt, eũque conspicati obstupuerunt.

17 * Porrò indicabat eis sublata manu vt tacerent: & ingressus est, ac renuntiauit eis quomodo Dominus eduxerat eum de carcere. ac dixit eis, Renuntiate hæc Iaakoub & fratribus. Et egressus profectus est in alium locum.

18 * Quum autem manè esset, extitit tumultus plurimus inter milites propter Schemeoun, quidnam ei factum esset.

19 * Heroudes verò quum requisisset eum, nec inuenisset, condemnauit illos custodes, et iussit eos necari. Et excessit è Fihoudæa, atque commoratus est in Cæsarea.

20 * Quoniam autem iratus erat contra Tyrios & Tzaidonios, congregati sunt, eumque simul adiere, & persuaso Blasto cubiculario regis, postularunt ab eo vt haberent pacem, propterea quòd victus regionis ipsorum ex regno ipsius Heroudis erat.

21 * Die autem percelebri indutus erat Heroudes veste regia, sedebátque pro tribunali, verbáque faciebat ad turbam.

---

10 וּבַד עֲבַרָה [n]מַשַׁרְתָּא קַרְמָיְתָא וְדָתַרְתֵּין [o]אֲתוּ עַדְמָא לְתַרְעָא [p]דְּפַרְזְלָא [q]וְאִתְפְּתַח לְהוֹן מֵן [r]צְבוּרְתָּ נַפְשֵׁהּ וְכַד נְפָקוּ וַעֲבָרוּ שׁוּקָא חַד פְּרַק מִן לְוָתֵהּ מַלְאָכָא׃ 11 הֵידֵין [s]אֶשְׁתּוֹדַע שִׁמְעוֹן וְאֲמַר הָשָׁא יְדָעֵת בְּקוּשְׁטָא דְּמָרְיָא שַׁדַּר מַלְאֲכֵהּ וּפַלְטַנִי מִן אִידֵהּ דְּהָרוֹדֵם מַלְכָּא וּמִן מַדְם [t]דְּמֶתְחַשְׁבִין הֲווֹ עֲלַי יְהוּדָיֵא׃ 12 וְכַד [u]אֶסְתַּכַּל אֲתָא לֵהּ לְבֵיתָא דְּמַרְיַם אֵמֵהּ דְּיוֹחָנָן הַו [x]דְּאִתְכַּנִי מַרְקוֹם מְטָל דְּאִתָּא תַּמָּן כְּנִישִׁין הֲווֹ [y]וּמְצַלַּיִן׃ 13 וְנָקֵשׁ בְּתַרְעָא דְּדָרְתָּא וְנָפְקַת [z]דְּהֲנְיוּהִי [a]טְלִיתָא דְּשָׁמְהּ רוֹדָא׃ 14 [b]וְאִשְׁתַּוְדַעַת קָלֵהּ דְּשִׁמְעוֹן [c]וַבְחַדוּתֵהּ לָא פָּתְחַת לֵהּ תַּרְעָא אֶלָּא [d]הָפְכַת [e]בְּרֵהֲטָא וְאָמְרָא לְהוֹן שִׁמְעוֹן הָא [f]קָאֵם עַל תַּרְעָא דְּדָרְתָּא׃ 15 אֲמַרִין לַהּ [g]מְזַע זַעְתִּי לֵכִי וְהִי [h]מְתְחַרְיָא הֲוָת דְּהָדָא הָכַנָא הִי אָמְרִין לַהּ [i]כְּבַר מַלְאֲכֵהּ הִו׃

[n] כְּטַר [o] אֵתָא
[d] כְּמוֹ בְּחִל
[p] פְּתַח [r] צְבָא [s] יְדַע
[t] חֲשַׁב [v] סְכַל [x] כְּנָא
[y] עָלָא פּלּ [z] עָנָא
[a] בְּעִדָּה
[b] יְדַע [c] חֲדִי [d] הֲפַךְ [e] רְהַט
[f] קוּם [g] זוּעַ [h] חָרָא
[i] בִּיר אִתּוֹי

10 * Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum: & continuò discessit angelus ab eo.

10 * διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.

11 * Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

11 * καὶ ὁ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἡρῴδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων.

12 * Consideransque, venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus est Marcus, vbi erant multi congregati & orantes.

12 * συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι.

13 * Pulsante autem † eo ostium ianuæ, processit puella ad videndum, nomine Rhode.

† eo ad ostium, † Petro ostium,

13 * κρούσαντος δὲ τοῦ Πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη.

14 * Et vt cognouit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam; sed intrò currens, nuntiauit stare Petrum ante ianuam.

14 * καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστῶτα τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.

15 * At illi dixerunt ad eam, Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant, Angelus eius est.

15 * οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δ' ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.

16 * Petrus autem perseuerabat pulsans. Cùm autem † aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.

aperuisset ostium,

16 * ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν.

17 * Annuens autem eis manu, vt tacerent, narrauit quomodo Dñs eduxisset eum de carcere: dixitque, Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

17 * κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγε ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δὲ, ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

18 * Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

18 * γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο.

19 * Herodes autẽ cùm requisisset eum, & non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

19 * Ἡρῴδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν.

20 * Erat autem iratus Tyriis & Sidoniis. At illi vnanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.

20 * Ἦν δὲ ὁ Ἡρῴδης θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ἠτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

21 * Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

21 * Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρῴδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

---

16 וְשִׁמְעוֹן נָקֵשׁ הָוָא בְּתַרְעָא וְנָפַקוּ [k] חֲזַאוּהִי וְתַמָּהוּ לְהוֹן׃ 17 וּמְנִיף הָוָא לְהוֹן אִידֵהּ אֵיךְ [m] דְּנַשְׁתְּקוֹן לְהוֹן

[n] וְעַל [o] וְאִשְׁתְּעִי לְהוֹן אֵיכְנָא מָרְיָא [p] אַפְּקֵהּ מִן בֵּירְ אֲסִירָא וְאֲמַר לְהוֹן אֶשְׁתְּעוּ הָלֵין לְיַעֲקוֹב וְלַאֲחִין וְנָפַק אֲזַל לֵהּ

לַאתַר אָחֳרִין׃ 18 וְכַד הָוָא צַפְרָא הָוָא תְּוָא [q] רוּבָא סַגִיאָא בֵּירְ [r] אֶסְטַרְטִיוֹטֵא עַל שִׁמְעוֹן דְּמָנָא הָוָא לֵהּ׃

19 הֲרוֹדֵס דִּין כַּד [s] בְּעָיֵהּ וְלָא אַשְׁכְּחֵהּ דָּן אֱנוֹן לְנָטוֹרָא וְפַקַּד [t] דַּנְמוּהוֹן וְנָפַק לֵהּ מִן יְהוּד [u] וְאִיתַיְהִי הָוָא בְּקֵסַרְיָא׃

20 וּמָטַל דְּרָגִיז הָוָא עַל צוֹרָיֵא וְעַל צַיְדָנָיֵא אִתְכַּנְשׁוּ [x] וְאָתוֹ לְוָתֵהּ אַכְחָדָא [y] וְאַפְּיסוּ לַבְלְסְטוֹס [z] קִישׁוּנְקַנֵהּ דְּמַלְכָּא

וְשָׁאלוּ מָנֵהּ דְּנֵהֱוֵא לְהוֹן [a] שֵׁינָא מָטַל [b] דְּפוּרְנָסָא דְּאַתְרְהוֹן מִן מַלְכוּתֵהּ הָוָא דְּהָרוֹדֵס׃

21 בְּיוֹמָא דִּין יְדִיעָא לְבֵשׁ הָוָא הָרוֹדֵס לְבוּשָׁא דְּמַלְכוּתָא [c] וְיָתֵב עַל [d] בִּימָא וַמְמַלֵּל הָוָא עִמְּהוֹן׃

---

[k] חֲזָא [l] נף [m] שְׁתֵּק
[n] עֲלַל [o] שְׁעָא סיפר
[p] נְפַק [q] רוב נמוריק
[r] מן לשון יון
[s] בְּעָא [t] מות [u] אִידֵּת
[x] אֶתָא [y] פֵּיס
[z] הוא נוצר חדש פיר' שלום
[a] פַּרְנֵס [b] יְתֵב ישב
[d] עברית כסא

22 * Totus verò populus clamabat & dicebat, Hæ sunt filiæ vocum Dei, et non hominũ.
23 * Verùm eo quòd non tribuisset gloriam Deo, ea ipsa hora feriit eum Angelus Domini, & erosus est à vermibus, atque mortuus
24 est. * Proinde Euangelium Dei prædicabatur, & incrementum capiebat.

Dominica quarta Ieiunij.

25 * Barnabba autẽ & Schouol reuersi sunt ex Ourischlem Antiochiam, postquàm expleuissent ministerium suum; assumpseruntque secum Iouchanon illum qui cognominatus est Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant porrò in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ & Doctores Barnabba, & Schemeoun qui vocatur Niger, & Lucius ex Cyrene vrbe, & Manail filius educationis [collactaneus] Heroudis Tetrarchæ, & Schouol.

2 * Quumque ipsi ieiunarent, & preces auspicarentur Deo, dixit eis Spiritus Sanctitatis: Secernite mihi Schouol & Barnabba operi ad quod ego vocaui eos.

3 * Postquàm igitur ieiunassent, ac preces auspicati fuissent, imposuerunt eis manus; & dimiserunt eos.

4 * Ipsi autem quum emissi essent à Spiritu Sanctitatis, descenderunt Seleuciam, & illinc per mare peruenerunt advsque Cyprum.

5 * Quumque introissent Salaminam vrbem, euangelizabant sermonem Domini nostri in Synagogis Iihoudæorum: & Iouchanon ministrum habebant.

6 * Porrò quum perlustrassent totam insulam vsque ad Paphum vrbem, nacti sunt virum quendam magum Jihoudæum, qui erat Pseudopropheta, cui nomen erat Bar-Schoumo [filius nominis.]

7 * Iste adhærebat viro sapienti qui erat Proconsul, vocabaturque Sergius Paulus. Aduocauit autem Proconsul Schouol & Barnabba, & petebat vt audiret ab eis sermonem Dei.

8 * Resistebat autem eis ille ipse magus Bar-Schoumo, cuius nomen exponitur Eloumous, quippe qui vellet auertere Procõsulem à fide.

---

22 עַמָּא דֵין כֻּלֶּה קָעָא הָוָא וְאָמַר הָלֵין בְּנָת קָלָא דַאלָהָא אֶנַיִן וְלָא דְהָוֵי דַּבְּנִינָשָׁא׃ 23 וְחָלַף דְּלָא יַהֵב חָשִׁבוּחָתָא
לֵאלָהָא בָּה בְּשָׁעָתָא מְחָיהִי מַלְאכָה דְמָרְיָא וְרַפַת בְּחַוֹלָעָא וּמִית׃ 24 וְסַבְּרָא דַאלָהָא מֶתְפַּרְזָא הָוַת וְרָבְיָא׃
דְּחַר כְּשַׁבָּא וַאַרְבָּעָא דְשָׁמָא לר
25 בַּרְנַבָּא דֵין וְשָׁאוּל פְּנוּ מִן אוּרְשְׁלֵם
לַאנְטְיוֹכִי מִן בָּהַר דְּשַׁלְמוּ תְּשְׁמְשְׁתְּהוּן וַדְּבְרוּ עַמְּהוֹן לְיוּחָנָן הַו דְּאִתְכַּנִי מַרְקוֹס׃ קפלאון יג
1 אִית הָוָא דֵין בְּעִדְתָא דַאנְטְיכְיָא נְבִיֵא וּמְלָפֵנָא בַּרְנַבָּא וְשָׁמְעוֹן דְּמֶתְקְרָא נִיגֶר וְלוּקְיוֹס דְּמִן קוּרִינָא
מְדִינְתָא וּמַנָאִיל בַּר מְרַבְּיָנוּתְהִי דְּהָרוֹדֶס טֶטְרַכָא וְשָׁאוּל׃ 2 וְכַד חַנוּן צַיְמִין הָווּ וּמְתְכַּשְׁפִין לַאלָהָא אֶמְרַת
לְהוֹן רוּחָא דְקוּדְשָׁא פְּרוּשׁוּ לִי לְשָׁאוּל וְלִבַרְנַבָּא לַעֲבָדָא אַיְנָא דְאַנָא קְרִידְת אֱנוּן׃

a חָוָא f שְׁבַח k מְחָא
b רַפַת נאכל l מוֹת
g מחורח
c כְּרֵז m רְבָא
d פְּנָא שוב e שַׁמֵּשׁ
e כְּנִי d נקהל
h מן לשון עין שר ארבע מריטת
i עוֹם k כַּשֵׁף פה l קְרָא
a אֲלַף f קְרָא g רְבָא
```
```

21 *Populus autem acclamabat, Deivoces, & non hominis.

21 * ὁ ὲ δῆμος ἐπεφώνει, φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.

23 * Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expirauit.

23 * παραχρῆμα ὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυξεν.

24 * Verbum autem Domini crescebat & multiplicabatur.

24 * ὁ ὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.

Paulus Sup. 11. d.29

25 * Barnabas autem & † Saulus reuersi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne, qui cognominatus est Marcus.

25 * Βαρνάβας ὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἰερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

CAP. XIII.

κγ'.

1 ERant autem in Ecclesia quæ erat Antiochię, prophetę & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.

Inf. 14. d.25 A

1 * Ησαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρῴδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος.

2 Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunãtibus, dixit† Spiritus sanctꝰ: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

illis Rom.1. a.1

2 * λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.

3 * Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

3 * τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.

4 * Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & indè nauigauerunt Cyprum.

4 * οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον.

5 * Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in Synagogis Iudæorum. Habebant autem & Iohãnem in ministerio.

5 * καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην.

6 * Et cùm perambulassent vniuersam insulam vsque ad Paphum, inuenerunt quendam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat †Bar-Iesu:

Bar-Ieu:

6 * διελθόντες ὃ τὴν ὅλην ἄχρι πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς·

7 * Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

7 * ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ· οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ·

8 * Resistebat autem illis Elymas, magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere Proconsulem à fide.

8 * ἀνθίστατο ὃ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος· οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.

---

[a] עָלָא [b] סוּם [c] שְׁלַח
[d] רְדָא [e] עָלַל [f] מַלַּל
[g] כָּרַךְ חור
[h] עִבְרָאִית אִי
[i] בֶּן- הַשֵּׁם [k] סִן לְשׁוֹן יָוָן

[l] קְרָא [m] קוּם
[n] תַּרְגֵּם [o] עַקֵּם
[p] הַיְמָן

3 וּבְתַר דְּצָמוּ[m] וְצַלִּיוּ [n]סְמוּ עֲלֵיהוֹן אִידָא וְשַׁדְּרוּ אִנּוּן׃ 4 וְהִנּוּן כַּד [o]אֶשְׁתְּלַחוּ מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא נְחֲתוּ לְהוֹן
[p]לְסֶלּוּקְיָא וּמִן תַּמָּן [q]רְדוּ בְיַמָּא עַרְמָא לְקוּפְרוֹס׃ 5 וְכַד [r]עֲלוּ לְסַלְמִינָא שָׁרִינָתָא מְסַבְּרִין בְּמַתְנָן דַּיְוָו׃ [s]סָלְחָה דְּמַרְן בַּכְנוּשָׁתָא
דִּיהוּדָיֵא וְיוּחַנָּן מְשַׁמֵּשׁ הֲוָא לְהוֹן׃ 6 וְכַד [t]אֶחֱדַרוּ כּוֹלְהוֹן גְּזִרְתָּא עַרְמָא לְפָפּוֹס מְרִינְתָא אִשְׁתַּכַּחוּ גַּבְרָא חַד
חַרְשָׁא יְהוּדָיָא דְּאִיתַּוְהִי הֲוָא נְבִיָא דַּגְלָא דְּשִׁמֵּהּ הֲוָא [u]בַּר שׁוּמָא׃ 7 הָנָא דַּבִּיק הֲוָא לְגַבְרָא חַכִּימָא דְּאִיתַּוְהִי
הֲוָא [x]אֶנְתּוֹפַּטּוֹם [y]וּמְתְקְרֵא הֲוָא סַרְגְּיוֹם פָּוּלוֹס וְקָרָא הֲוָא אֶנְהוֹפַּטּוֹם לְשָׁאוּל וְלִבַרְנַבָּא וּבָעָא הֲוָא דְּנִשְׁמַע מֵנְהוֹן
מִלְּתָא דַּאלָהָא׃ 8 [z]קָאֵם הֲוָא דֵּין לוֹקְבֵלְהוֹן הוּ הָנָא חַרְשָׁא בַּר שׁוּמָא [a]דְּמִתְתַּרְגֵּם שְׁמֵהּ אֵלוֹמוֹס מָטַל דְּצָבֵא
הֲוָא [b]דְּנָעֲקֵם וְיוּחֵי לְאֶנְתּוֹפַּטּוֹם מִן [c]הֵימָנוּתָא׃

9 * Schoual autem ille qui vocatus est Paulus, repletus est Spiritu Sanctitatis, & intuitus eum, 10 *Dixit: O plene omnibus dolis, omnibusq; flagitiis, fili criminatoris [diaboli,] & infense omni æquitati, non cessabis peruertere vias rectas Domini?

11 * Nunc itaque manus Domini contra te est; erisque cæcus, nec aspicies Solem ad tempus. Et ea ipsa hora incidit in eum caligo & tenebræ: proinde circuibat, quærebátque qui 12 prehenderet ei manum. * Quumque vidisset Proconsul quod factum fuerat, perculsus est, credidítque doctrinæ Domini.

Feria secunda Passionis.

13 * Paulus autem & Barnabba per mare perrexerunt à Papho vrbe, veneruntque Pergen ciuitatem Pamphyliæ: & discessit ab eis Iouchanō, ac profectus est ad Ourischlem.

14 * Illi verò egressi sunt ex Perge, & venerunt Antiochiam vrbē Pisidiæ, & introierunt in Synagogam, sederuntque die Sabba- 15 thi. * Postea quàm autem lecta esset Lex, & Prophetæ, ad eos miserunt Seniores Synagogæ qui dicerent: Viri fratres, si quis est in vobis sermo consolationis, alloquimini po- 16 pulum. * Proinde surrexit Paulus, indixitque silentium manu, & ait: Viri filij Israel, vosque qui Deum reueremini, audite.

17 * Deus huius populi elegit patres nostros, extulitque & magnificauit eos quum essent incolæ in terra Ægypti, brachioque excelso 18 eduxit eos ex ea. * Et nutriuit eos in deserto quadraginta annis.

19 * Et deleuit septem Gentes in terra Canaan, illisque dedit solum earum hæreditate possidendum.

20 * Porrò quadringentis & quinquaginta annis dedit eis Judices vsque ad Schemouil prophetam.

21 * Tuncque petierunt sibi regem, & dedit eis Deus Schoual filium Kis virum ex stemmate Ben-Jomin annis quadraginta.

22 * Et sustulit eum, eisque excitauit Dauid regem: & perhibuit ei testimonium, dixítque: Inueni Dauid filium Ischai virum secundum cor meum: is exequetur omnia placita mea.

---

9 שָׁאוּל דֵּין הוּ דְאִתְקְרִי פּוֹלוֹס [d] אִתְמְלִי חֲנָא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא [c] וְחַר בֵּהּ׃ 10 וְאֲמַר אָו דַּמְלָא כָּל נְכְלִין וְכָלְהֵין
[f] בִּישָׁתָא בְּרֵהּ [g] וְאֵכֵל קְרָצָא וּבְעֵלְדָּבָבָא דְכָלָּה [h] כְּאנוּתָא לָא [i] שָׁלֵא אַנְתְּ לַמְעַקְמוּ אוֹרְחָתָה [k] תְּרִיצָתָא דְמָרְיָא׃
11 וְהָשָׁא [l] אִידָהּ דְמָרְיָא עֲלַיִךְ וְהֲוָא [m] סְמֵא וְלָא חֲזֵא שִׁמְשָׁא עָדְמָא לְזִבְנָא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא נְפַל עֲלוֹהִי [n] עַמְטָנָא
וְחֲשׁוֹכָא וּסְחַכֵּךְ הֲוָא וּבָעָא דְמַגּוּ [o] נְאחוּד בְּאִידָהּ׃ 12 וְכַד חֲזָא אַנְתּוּפַּטוֹם מָרֵם דַּהֲוָא [p] אֶתְדַּמַּר וְהֵימֵן [q] בְּיוּלְפָּנָה
דְמָרְיָא׃ יוֹם תְּרֵין [r] דְּחַשָּׁא לה

13 פּוֹלוֹם דֵּין וּבַרְנַבָּא [b] רַדּוּ בְּיַמָּא מִן פַּפּוֹס מָרִינְתָּא [c] וַאֲתוֹ לְהֵין לְפַרְגָּא מָרִינְתָּא דְפַמְפּוּלִיָא וְפַרֵשׁ מֶנְהוֹן
יוֹחָנָן וְאָזַל לֵהּ לְאוּרְשְׁלֵם׃ 14 הֵנּוּן דֵּין נְפָקוּ מִן פַּרְגָּא וַאֲתוֹ לַאנְטִיכְיָא [d] מָרִינְתָּא דְפִסִידְיָא וְעָלוֹ לְכְנוּשְׁתָּא

[d] מְלָא [c] חוֹר הבש
[f] בִּישׁ [g] מלשין [h] כון
[i] שָׁלֵא חדל
[k] תְּרֵץ [l] יַד [m] עור
[n] פִּיר׳ עִרְפֶּל
[o] אֶחַד [p] דְּמַר [q] וֵלֶף כמו אלף
[r] חֲשַׁשׁ
[b] רְדָא [c] אֶתָא [d] דין

9 * Saulus autem,qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens in eum,

10 * Dixit: O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas.

11 * Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non vides Solem vſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo & tenebræ; & circuiens quęrebat qui ei manum daret.

12 * Tunc Proconſul cùm vidiſſet factũ, credidit, admirans ſuper doctrina Domini.

13 * Et cùm à Papho nauigaſſent Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem diſcedens ab eis, reuerſus eſt Ieroſolymam.

14 * Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi C ſynagogam die Sabbathorum, ſederunt.

15 * Poſt lectionem autem Legis & Prophetarum, miſerunt principes Synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 * Surgens autem Paulus & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deum, audite:

17 * Deus plebis Iſrael elegit Patres noſtros, & plebem exaltauit cùm eſſent incolæ in terra Ægypti, & in brachio excelſo eduxit eos ex ea:

Exod. 1. a.1 Exo. 15. c.16. 14. c.22. f. 29 Exo. 16. a.2

18 * Et per quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto.

19 * Et deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan, ſorte diſtribuit eis terram eorum,

Ioſ. 14. a.2

20 * Quaſi poſt quadringentos & quinquaginta annos: & poſt hæc dedit Iudices, vſque ad Samuel Prophetam.

Iudic. 3. b. 9 1. Reg. 3. a.5

21 * Et exinde poſtulauerunt regem. & dedit illis Saul filium Cis, virũ de tribu Beniamin, annis quadraginta.

1. Reg. 9. a. 16. c. 27. 10. a. 1 1. Reg. 16. a. 1 c. 13

22 * Et amoto illo, ſuſcitauit illis Dauid regem: cui teſtimoniũ perhibens, dixit: Dinueni Dauid filium Ieſſę, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

Pſal. 88. c.21

9 * Σαῦλος ὁ, ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν,

10 * εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥαδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας;

11 * καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἐπί σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσον ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.

12 * τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

13 * Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ.

14 * αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης, παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίας· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων, ἐκάθισαν.

15 * μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοὶ, εἴ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε.

16 * ἀναστὰς δὲ παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε·

17 * ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

18 * καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

19 * καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν·

20 * καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.

21 * κἀκεῖθεν ἠτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα.

22 * καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.

---

[c] יִתֵּב יש׳ [f] קְרָא [g] מַלֵּל
[h] בְּיָא פיר׳ נחם [i] נוף הש׳ קיש ברממות ידו
[k] רוּם [l] יְרֵב כמו ורכב
[m] יִתֵּב [n] אזרוע [o] רוּם
[p] נָפַק [q] תַּרְסִי האכיל או פרנס
[r] חֲגַם צרת [s] זְרַת ירש
[t] דוּן [u] נְסַב [v] קוֹם [w] סְחַר
[x] שְׁכַח תמא [y] עֲבָא הפץ

[c] יוֹתְבוּ בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא׃ 15 וּבָתַר [f] דְאִתְקְרִי נָמוֹסָא וְנְבִיֵא שְׁלַחוּ לְהוֹן קַשִׁישָׁא דְכְנוּשְׁתָּא וְאָמְרוּ גְּבְרָא אָחִין אִנְהוּ
דְאִית לְכוֹן [g] מִלְּתָא [h] דְבוּיָא מַלּוּעַם עַמָּא׃ 16 וְקָם פּוֹלוֹס [i] וַאֲנִיף אִידֵה וְאָמַר גַּבְרָא בְנֵי יִסְרָיֵל וְאִילֵין דְּדָחֲלִין
מִן אֱלָהָא שְׁמַעוּ׃ 17 אֱלָהָה דְעַמָּא הָנָא גְּבָא לַאֲבָהָתַן [k] וַאֲרִים [l] וְאוֹרֵב אֲנוּן כַּד הֲווֹ [m] תּוֹהֲבָא בַּאַרְעָא דְמָצְרִין
[m] וּבִדְרָעָא [o] רָמָא [p] אַפֵּק אִנּוּן מִנַּהּ׃ 18 [q] וְהַרְסִי אֲנוּן בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין׃ 19 [r] וְהָגֵם שַׁבְעָא עַמְמִין בְּאַרְעָא דְכְנַעַן
וְיָהֵב לְהוֹן אַרְעָהוּן [s] יְרָתָנָא׃ 20 וְאַרְבַּע מְאָא וְחַמְשִׁין שְׁנִין יָהֵב לְהוֹן דַּיָּנִא עַד מָא לִשְׁמוּאֵל נְבִיָא׃ 21 וְהָיְרִין שְׁאֲלוּ
לְהוֹן מַלְכָּא וְיָהֵב לְהוֹן אֱלָהָא לְשָׁאוּל בַּר קִישׁ גַּבְרָא מִן שִׁבְטָא דְבִנְיָמִין שְׁנִין אַרְבְּעִין׃ 22 [u] וְנַסְבֵּהּ [x] וַאֲקִים
לְהוֹן לְדָוִיד מַלְכָּא [y] וְאַסְהַדְתָּ [z] וְאָמַר רְאִשְׁכַּחְתְּ לְדָוִיד בְּרֵהּ דְיִשַׁי גַּבְרָא אַיְךְ לִבִּי הוּ נָעֵבֵד כָּל הוֹן [a] צְבְיָנִי׃

23 * Ex semine huius suscitauit Deus Isroieli, quemadmodum pollicitus fuerat, Ieschua redemptorem.

24 * Et misit Iouchanon qui prædicaret ante aduentum eius Baptismum pœnitentiæ toti populo Isroiel.

25 * Quumque expleret Iouchanon ministerium suum, dicebat, Quem me putatis esse? Non sum ego: sed ecce pone me venit is, cuius non sum dignus qui soluam corrigias calciamentorum.

Dominica magna Resurrectionis.

26 * Viri fratres, filij prosapiæ Abrohom, & qui vobiscum timent Deum, vobis ille missus est Verbum vitæ.

27 * Illi enim habitatores Ourischlem, et primores eorum non consenserunt ei, nec Scripturis Prophetarum quæ leguntur omni Sabbatho; sed condemnarunt eum, & impleuerunt quæcunque scripta sunt.

28 * Quumque non inuenissent causam mortis vllam, petierunt à Pilato vt interficerent
29 eum. * Et quum expleuissent quicquid scriptum fuerat de eo, detraxerunt eum de cruce, posueruntque in monumento.

30 * Deus autem excitauit eum à mortuis.

31 * Et visus est per dies multos iis qui ascenderant cum eo à Galilæa ad Ourischlem: istique nunc sunt testes eius apud populum.

32 * Quin & nos ecce euangelizamus vobis promissum illud quod factum est ad Patres
33 nostros: * Illud impleuisse Deum nobis filiis eorum, quum excitauit Ieschua. Quēadmodū scriptum est in Psalmo secundo: Filius meus
34 es tu, ego hodie genui te. * Et ita excitauit eum Deus à mortuis, vt nō amplius reuersurus sit videre corruptionē, prout dixit, Da-
35 bo vobis beneficentiam Dauid fidelem. * Et rursus ait in alio loco: Non dabis Sanctū tuū
36 vt videat corruptionem. * Dauid enim in sua generatione inseruiuit voluntati Dei, et obdormiuit, & adiunctus est patribus suis, vi-
37 ditq; corruptionem. * Is autem quē excitauit
38 Deus, non vidit corruptionem. * Scitote ergo fratres, per hunc ipsum prædicari vobis re-
39 missionem peccatorum. * Et ab omnibus à quibus non potuistis per Legem Mousche iustificari, per hunc quēlibet fidelem iustificari.

Isai.11. a.3 Matt.3. a.1 Marc. a.2 Luc.3. a.3

* Huius Deus ex semine secundùm promissionem eduxit Israel saluatorem Iesum, * Prædicante Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum pœnitentiæ omni populo Israel.

* Cùm impleret autem Iohãnes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse? non sum ego; sed ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pedum soluere.

Ioh.1. c.20 Matt.3. c.11 Marc.1. a.7 Luc.3.d. 16 Ioh.1.d. 27

* Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timet Deum, vobis verbum salutis huius missum est.

* Qui enim habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces Prophetarum quæ per omne Sabbathũ leguntur, iudicantes impleuerunt:

* Et nullam causam mortis inuenientes in eo, petierunt à Pilato vt interficerent eum.

Mat.27. c.20.c. 22 Mar.15. b.13 Luc.23. c.21.c. 23 Ioh.19. a.6

*Cumque consummassẽt omnia quę de eo scripta erant, deponentes eum de Ligno, posuerunt eum in monumento.

* Deus autẽ suscitauit eum à mortuis tertia die: * Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem.

Mat.28. a.6 Mar.16. b.6 Luc.24. a.5 Ioh.20. a.1.10. c.19

* Et nos vobis annuntiamus eam quę ad Patres nostros repromissio facta est:

*Quoniam hanc Deus adimpleuit filiis nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secũdo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Psal.2. b.7 Heb.1.b. 5.& 5. b.5 Isai.55. a.3 Psal.15. b.10 Sup.2.e. 31 3.Reg.2. b.10

*Quod autem suscitauit eum à mortuis, amplius iam non reuersurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. * Ideoq; & aliâs dicit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. * Dauid enim in sua generatione cùm administrasset, voluntati Dei dormiuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionẽ. *Quem verò Deus suscitauit†, non vidit corruptionẽ.

à mortuis,

* Notum sit igitur vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorũ annuntiatur, & ab omnibus quibus non potuistis in lege Moysi iustificari:

*In hoc omnis qui credit, iustificatur.

23 * Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν·

24 * προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ.

25 * ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμέ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.

26 * Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.

27 * οἱ γὰρ κατοικοῦντες Ἰερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν·

28 * καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.

29 * ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον·

30 * ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,

31 * ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἰερουσαλήμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν.

32 * καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην·

33 * ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

34 * ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστά.

35 * διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

36 * Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν.

37 * ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

38 * γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως δικαιωθῆναι·

39 * ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται.

---

[30] בֵּית קְבוּרָא׃ [30] אֱלָהָא דֵּין אֲקִימֵהּ מִן בֵּית מֵיתַיָּא׃ [31] וְאִתְחֲזִי יוֹמָתָא סַגִּיאָא לַאוּלִין דְּסַלְקוּ עִמֵּהּ מִן גְּלִילָא לְאוּרְשְׁלֵם
וְהִנּוּן אִנּוּן הָשָׁא סָהֲדוֹהִי לְוָת עַמָּא׃ [32] וַאֲנַחְנָן הָא מְבַשְּׂרִינָן לְכוֹן דְּשׁוּבְרָא הַוּ דַהֲוָא לְוָת אֲבָהָתָן׃ [33] הָא שַׁלְמֵהּ אֱלָהָא
לַן לִבְנַיהוֹן דַּאקִים לְיֵשׁוּעַ אַיךְ דִּכְתִיב בְּמַזְמוֹרָא דְּתִנְיָנָא דְּבְרִי אַנְתְּ אֲנָא יוֹמָנָא יְלִדְתָּךְ׃ [34] וְהָכָנָא אֲקִימֵהּ אֱלָהָא מִן בֵּית
מֵיתָא וְלָא לְהֲפוּךְ נְחָזָא אֲמַר דְּאִתֵּל לְכוֹן טִיבוּתָא דְּדָוִיד מְהֵימָנְתָא׃ [35] וְתוּב אֲמַר בְּדוּכְתָא
אָחֳרָתָא דְּלָא יְהַבְתְּ לְחַסְיָךְ דְּנֶחְזֵי חֲבָלָא׃ [36] דָּוִיד גֵּיר בְּשִׁרְבְּתֵהּ שַׁמֵּשׁ עֲבִינֵהּ דַּאלָהָא וְשָׁכַב וְאִתְחַוַּסַף עַל אֲבָהָתוֹהִי
וַחֲזָא חֲבָלָא׃ [37] הָנָא דֵּין דַּאקִים אֱלָהָא לָא חֲזָא חֲבָלָא׃ [38] דַּעוּ הָכִיל אֲחַיְנָדְבֵהּ בְּהָנָא מְהֵכְרִין לְכוֹן
שׁוּבְקָן חֲטָהֵא׃ [39] וּמִן כֹּל דְּלָא אִשְׁתְּכַחְתּוּן בְּנָמוֹסָא דְּמוּשֶׁא דְּתִזְדַּרְקוּן בְּהָנָא כֹּל דְּמַהֵימִן מְזַדַּרֵק׃

* קום ° מות ¶ חֲזָא
ף וום ץ סַבַּר בשר
ª אֶשְׁתַּרָא מן יְרָא
ב שַׁמְלָא מן מלא ע זַמַּר
ג יְלַד ע קום ץ מות
ד חֲפַךְ ב נָתַל בחן
ה טַיבוּתָא חן ד חֵימָן
ו יְהַב ף חֲסִי כמו חסיד
ז עְבָא ח וְסַף ו קום

40 * Cauete igitur ne vobis obueniat quod scriptum est in Prophetis:

41 * Videte ò contemptores, & admiramini, & abite in corruptionem: quia opus operor ego in diebus vestris, quod quidem non credetis, si quis renuntiarit vobis.

42 * Quumque discessissent à lateribus eorum, petierunt ab eis vt in Sabbathum alterum colloquerentur eis hos sermones.

43 * Postquàm autem solutus est conuentus, plurimi Iihoudæorum secuti sunt eos, atque adeò proselyti qui timebant Deum: hi verò alloquebantur eos, & persuaserunt eis, vt adhærerent gratiæ Dei.

Feria tertia Passionis.

44 * Proinde Sabbatho altero coacta est tota ciuitas sermonis Dei audiendi gratia.

45 * Quum autem viderent Iihoudæi turbam multam, repleti sunt inuidia, & resistebant sermonibus quos dicebat Paulus, atque blasphemabant.

46 * Dixit autem Paulus et Barnabba apertè: Vobis oportuit primùm annunciari sermonem Dei: sed quia propellitis eum à vobis, ac vosmetipsos rescinditis ne digni sitis vita perenni, en, conuertimur ad Gentes.

47 * Quandoquidem ita præcepit nobis Dominus noster, prout scriptum est: Posui te lumen Gentibus, vt sis saluti vsque ad fines terræ.

48 * Quod quum audissent Gentes, gauisæ sunt, & gloriam tribuebant Deo: & crediderunt ij qui ordinati erant ad vitam æternam.

49 * Proinde sermo Domini annuntiabatur per totam illam regionem.

50 * Iihoudæi verò exstimularunt primores vrbis, necnon illas mulieres diuites quæ cum eis timebant Deum, & excitarunt persecutionem in Paulum & in Barnabba, & eiecerunt eos è finibus suis.

51 * Quumque eiecti essent, excutiunt in eos puluerem pedum suorum, veneruntque Iconium vrbem.

52 * Discipuli verò replebantur gaudio & Spiritu Sanctitatis.

---

40 פ אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל דְּלָמָא נְאתֵא עֲלֵיכוֹן מַה דְּכְתִיב בַּנְבִיֵא ׃
41 ר חֲזוֹ סְבַסְרָנֵא וְתֶתְמְהוֹן וְתֶתְחַבְּלוֹן דְּעָבְדָא עָבֵד
אֲנָא בְיוֹמֵיכוֹן אַיְנָא דְּלָא תְהֵימְנוֹן אִן אֱנָשׁ מְשַׁתַּעְיָא לְכוֹן ׃
42 וְכַד נָפְקִין הָווּ מִן צַאיְדֵיהוֹן בְּעַו מָנְהוֹן דְּלִשְׁבְּתָא
אָחֳרָא נְמַלְּלוֹן עִמְּהוֹן ׃ 43 וּמִן דְּאִשְׁתְּרַית כְּנוּשְׁתָא סַגִּיאֵי יְהוּדֵיֵא אֲזָלוּ בְּתַרְהוֹן וְאַף גִּיוֹרֵי דְּדָחֲלִין
הָווּ מִן אֱלָהָא וְהֲנוֹן מְמַלְּלִין הָווּ דְּנָהֲווֹן נְקִיפִין לְטִיבוּתֵהּ דְּאֱלָהָא ׃ יום תְּלָתָא דְּחַשָּׁא לז
44 וְלִשְׁבְּתָא אָחֳרָא כְּנִשַׁת כְּלָּהּ מְדִינְתָא לְמִשְׁמַע מַלְּתֵהּ דְּאֱלָהָא ׃
45 וְכַד חֲזוֹ יְהוּדֵיֵא כְּנָשָׁא סַגִּיאָא אִתְמְלִיו חֲסָמָא וְקָיְמִין הָווּ לְוֻקְבָל מַלֵּא דְּאָמַר הָווּ פּוֹלוֹס וּמְגַדְּפִין
הָווּ ׃ 46 אָמַר דֵּין פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא עֵין בַּגַּלָּא לְכוֹן וְלֵא הָווּ קַדְמַיְתָא דְּתֶתְאַמַּר

פ זְהַר ב אִתָּא ג חֲזָא
ד בְּסַר נוה ה תְּמַהּ ו שְׁעָא סיפר
ז בְּעָא ח מַלָּל ט שְׁרָא
י גַּיר כ פִּיס או פוס ל נְקַף דנק
מ שְׁמַע נ מַלֵּל ס חֲזָא
ע מַלָּא קנאה רעז
פ קוּם צ מַלֵּל
ק פיר־ארך

40 * Videte ergo ne superueniat vobis quod dictum est in Prophetis:

40 * βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθοι ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις.

41 * Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod nō credetis, siquis enarrauerit vobis.

Abac. 1. b. 5.

41 * ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ᾧ ὑ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

42 * Exeuntibus autem illis rogabant, vt sequenti sabbatho loquerentur sibi verba hæc.

42 * ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ῥήματα.

43 * Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, & colentium† Deum aduenarum Paulum & Barnabam: qui loquentes suadebant eis vt permanerent in gratia Dei.

43 * λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτοὺς προμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ.

44 * SEQVENTI verò Sabbatho penè vniuersa ciuitas conuenit audire verbum Dei.

44 * Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

45 * Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur blasphemantes.

45 * ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες.

46 * Tunc constãter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ; ecce conuertimur ad Gentes.

46 * παρρησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη·

47 * Sic enim præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem Gentium, vt sis in salutem vsque ad extremum terræ.

Isai. 46. b. 6.

47 * οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος, τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

48 * Audientes autem Gētes gauisæ sunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

48 * ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

49 * Disseminabatur autem verbum Domini per vniuersam regionem.

49 * διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας.

50 * Iudæi autem concitauerunt mulieres religiosas & honestas, & primos ciuitatis, & excitauerunt persecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus suis.

50 * οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

51 * At illi excusso puluere pedum in eos, venerunt Iconium.

Mat. 10. b. 14. Mar. 6. b. 11. Luc. 9. a. 5.

51 * οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον.

52 * Discipuli quoq; replebantur gaudio & Spiritu sancto.

52 * οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

מֶלֶא [f] וְרָחָא חרחיק [e] שְׂמָא

[m] פְּנָא שוב [l] סום [n] חֶרָא [p] חֵימִן [q] סום

[r] מְלַל

[s] חֲוָא [t] קום

[u] רְדַף [x] נְפַק

[y] נְפֵק [z] אֲתָא

[a] מְלָא

מָרְתָא דַּאלָהָא אֶלָּא מֶטֶל [k] דְּדָחֵין אַנְחוּן לָהּ מְנַכְרִין וַפְסַקְחוּן עַל נַפְשְׁכוֹן וְלָא [l] שָׁוִין אַנְחוּן לְחַיֵּא דְּלְעָלַם הָא [m] מְחַפְּנִינַן לַן לְוָת עַמְמֵא׃ 47 הֲכַנָא גֵיר פַּקְדַן מָרַן אַיךְ דַּכְתִיב [n] דְּסַמְתָךְ נוּהֲרָא לַעַמְמֵא דִּהֲוָא לְחַיֵּא עַדְמָא לְסוֹפֵי הַאַרְעָא׃
48 וְכַד שְׁמְעִין הֲווֹ עַמְמֵא [o] חֲדִין הֲווֹ וּמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא [p] וְהֵימְנוּ אִילֵין [q] דְּסִימִין הֲווֹ לְחַיֵּא דְּלְעָלַם׃
49 [r] וּמְלְתָא דְּמָרְיָא מְתְמַלְיָא הֲוָת בְּכֻלֵּה הַו אַתְרָא׃ 50 יְהוּדָיֵא דִּין גַּרְגוּ לְרִישֵׁא דְּמָרְדְנָתָא וְלִנְשֵׁא עַהִירָתָא
אִילֵין דְּרָחֲלָן [s] הֲווֹ עַמְהוֹן לַאלָהָא [t] וְאַקִימוּ [u] רְדוֹפְיָא עַל פּוֹלוֹס וְעַל בַּרְנַבָּא [x] וַאפֵּקוּ אֱנוּן מִן תְּחוּמֵיהוֹן׃
51 וְכַד נְפַקוּ [y] נַפְצוּ עֲלֵיהוֹן חֲלָא דְּרַגְלַיהוֹן [z] וַאתַו לְהוֹן לְאִיקַנְיוֹן מְרִינְתָא׃
52 וְתַלְמִידֵא [a] מָתְמְלְיִן הֲווֹ חַדוּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

CAP. XIIII.

1 POrrò venerunt & introierunt in ſynagogam Iihoudæorum, & ita allocuti ſunt eos, vt crediderint multi ex Iihoudæis, & ex Græcis.

2 * At Iihoudæi quidam ex ijs qui non acquieuerant, extimularunt Gentes vt malè acciperent fratres.

3 * Illi autem multum temporis illic egerũt, & palàm locuti ſunt de Domino, & ipſe ſuffragabatur ſermoni gratiæ ſuæ ſignis & miraculis quæ edebat per manus eorum.

4 * Porrò tota turba ciuitatis diuiſa eſt, alij erant cum Iihoudæis, alij verò adhærebant Apoſtolis.

5 * Factus eſt autem in eos impetus à Gentibus, & à Iihoudæis, ac primoribus eorum, ita vt contumelijs affecerint eos, & obruerint lapidibus.

6 * Quæ quum conſideraſſent, diſceſſerunt, ſeſéque receperunt in vrbes Lycaoniæ & Lyſtra, & Derbe, vicósque circumiacentes. & illic Euangelizabant.

Feria IIII. Paſſionis.

7 * Cæterùm vir quidam ſedebat in Lyſtra ciuitate, qui afflictus [impotens] erat pedibus claudus ab vtero matris ſuæ, qui nunquam ambulauerat.

8 * Hic audiuit Paulum loquentem. quum autem vidiſſet eum Paulus, & animaduertiſſet illum habere fidem ſe ſeruatum iri:

9 * Dixit ei alta voce, Tibi dico, In nomine Domini noſtri Ieſchua Meſchicho, ſurge in pedes tuos: Itaque proſiliens ſurrexit, & ambulauit.

10 * Cœtus verò populi quum vidiſſent quod fecerat Paulus, extulerunt vocem ſuam idiomate regionis, dicúntque, Dij aſſimilati ſunt hominibus, & deſcenderunt ad nos.

11 * Proinde nominabant Barnabba Dominum Deorum; Paulũ verò Hermetem, quippe qui inciperet ſermonem.

12 * Sacerdos autem illius domini deorum [Iouis] collocati extra vrbem, adduxit tauros & coronas ad fores atrij, quò loci commorabantur, volebátque eis ſacrificare.

קפלאון יד

1 [b] וַאתוֹ [c] וְעַלוּ לְהוּן לַכְּנוּשְׁתָּא דִיהוּדָיֵא וְהַכְנָא מַלֵּלוּ עַמְּהוּן [d] דַּנְהַיְמְנוּן סַגִּיאֵא מֶן וְהוּדָיֵא וּמֶן יַוָנָיֵא׃

2 יְהוּדָיֵא מֶן אִילֵין דְּלָא [e] מְתְפַּיְסִין הֲווּ גַּרְגוּ לְעַמְּמָא [f] דְּנֵבְאשׁוּן לְהוּן לַאחָא׃ 3 וְהֵנוּן זַבְנָא סַגִּיאָא הֲווּ הַמָּן
וְעִין בַּגְלָא מְסַהְלִין הֲווּ עַל מָרְיָא וְהוּ [g] מַסְהֵד הֲוָא עַל [h] מִלְּתָא דְּשַׁבּוּתֵהּ [i] בָּאתְוָתָא [k] וְתִדְמְרָתָא דְּעָבֵד הֲוָא [l] בְּאִידֵהוֹן׃

4 וְכְלֵהּ כְּנְשָׁא דַּמְדִינְתָּא פְּלִיג הֲוָא מָנְהוֹן אִיתּ הֲווּ עִם יְהוּדָיֵא וּמָנְהוֹן [m] נַקִיפִין הֲווּ לַשְׁלִיחֵא׃ 5 הֲוָא דֵין
עַלֵיהוֹן גְּוָמָא מֶן עַמְּמָא וּמֶן יְהוּדָיֵא [n] וְרִישָׁנֵיהוֹן [o] דַּנְצַעֲרִין אֲנוּן וְנַרְגְּמִין אֲנוּן בְּכְאפָּא׃ 6 וְכַד יְדָעוּ [p] שַׁנְיוּ
[q] וַאתְגַּוְסוּ בַּמְדִינָתָא דְּלוּקַנְיָא וְלוּסְטְרָא וְדַרְבָּא וְקוּרְיָא דַּחֲרָרֵיהֵין וְהַמָּן מְסַבְּרִין הֲווּ׃

[b] אתא [c] עלל [d] חיכן
[e] פוס [f] באש [g] סהד
[h] מלל [i] כמו באותות
[k] דמר [l] יך [m] נקף ודק
[n] ראשיהם [o] צער
[p] שנא אור [q] גוס גוא

CAP. XIIII.

Iconij

1 FActum est aũt † in Iconio vt simul introirent synagogam Iudæorum, & loquerentur, ita vt crederet Iudæorum & Græcorum copiosa multitudo.

2 Qui verò increduli fuerunt Iudæi, suscitauerunt, & ad iracundiam concitauerunt animas Gentium aduersus fratres.

3 Multo igitur tẽpore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.

4 Diuisa est autem multitudo ciuitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam verò cum Apostolis.

5 Cùm autem factus esset impetus Gẽtilium & Iudæorum cum principibus suis, vt contumelijs afficerent, & lapidarent eos;

6 Intelligentes confugerunt ad ciuitates Lycaonię Lystram & Derben, & vniuersam in circuitu regionem, & ibi euangelizantes erant.

Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lystris.

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ: qui nunquam ambulauerat.

8 Hic audiuit Paulum loquẽtem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet vt saluus fieret:

9 Dixit magna voce, Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit: & ambulabat.

10 Turbæ autem cùm vidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem suam Lycaonicè dicentes, Dij similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam, Iouem: Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Iouis qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare.

ιδ'.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.

2 Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν.

3 ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

4 ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

5 ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς·

6 συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον· κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

7 Καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει·

8 οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος. ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι·

9 εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ἀνάστηθι ἐπὶ σοῦ τοῖς ποσίν σου ὀρθός. καὶ ἥλετο καὶ περιεπάτει.

10 οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.

11 ἐκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου.

12 ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.

וַאֲרִבְעָא דְחַשָּׁא לח

7 וְגַבְרָא חַד יָתֵב הַוָא בְּלוּסְטְרָא [a] דְסָגֵיף הַוָא בְּרַגְלוֹהִי הָנִירָא דְמִן [b] בְּרֵם אִמֵּה [c] דְמֶפְחוּם לָא הַלֵּךְ הַוָא׃

8 הָנָא שְׁמַע לְפוֹלוֹס דְמְמַלֵּל וְכַד [d] חֲזָיהִי פּוֹלוֹס [e] וְאִשְׁתְּמוֹדַע דְאִית בֵּהּ [f] הֵימָנוּתָא [g] דְנִתְחָא׃ 9 אֲמַר לֵהּ בְּקָלָא [h] רָמָא

לָךְ אֲמַר אֲנָא בְּשׁוּמֵהּ דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא קוּם עַל רַגְלָיִךְ [i] וְשָׁוֵר קָם וְהַלֵּךְ׃ 10 וְכָנְשָׁא דְעַמָּא כַּד [k] חֲזוֹ מַדְּם דַּעֲבַד

פּוֹלוֹס [l] אָרִימוּ קָלְהוֹן בְּלֶשְׁנֵהּ דְאַתְרָא וְאָמְרִין אֱלָהֵא [m] אִתְדְּמִיו בַּבְנֵי אֲנָשָׁא [n] וְנָחֲתוּ לְוָתָן׃ 11 וְשַׁמִּיו הֲווֹ לְבַרְנַבָּא

סָרָא אֱלָהָא וְלְפוֹלוֹס [o] הֶרְמִים מֶטַל דְּהוּ מְשַׁרָא הֲוָא בְּמֶלְּתָא׃ 12 וְכוֹמְרָא דְמָרָא אֱלָהָא הֲוָא דְאִיתֵהּ הֲוָא לְבַר מִן

סְרִינְתָא [p] אַיתִי [q] הַוָא וַכְלִילַא לְתַרְעָא דְרֵתָא אֲהַד [r] דְשָׁרִין הֲווֹ וְצָבָא הֲוָא [s] דְנַבְּחָא לְהוֹן׃

g x

[a] סָנַף עכו לבשן שמעוֹם
[b] חָצָא [c] יָרֵע [d] חַיִּין
[e] חַיָּא [f] רוּם [g] שָׁוֵר כרכר
[h] חֲצָא [i] רוּם [k] דְּמָא
[l] נְחַת [m] שְׁמֵי כמו בלשון יש מעאל
[n] כהן לשון יון הוא מרקוליס
[o] כהן עבודה זרה
[p] אָתָא [q] שורים
[r] שָׁרָא עמד [s] דַּבַּח זבח

13 * Barnabba autem & Paulus quum hæc audissent; sciderunt togas suas, & prosilierunt, exierúntque in tumultum:

14 * Clamabant autem ac dicebant, Viri, quid facitis? & nos homines sumus, passionibus obnoxij sicut & vos, qui annuntiamus vobis vt ab istis friuolis rebus conuertamini ad viuentem illum, qui fecit cælum & terram, & maria, & omnia quæ in eis sunt.

15 * Qui quidem primis ætatibus permittebat omnes Gentes suis ipsarum vijs incedere.

16 * Quamuis non permiserit seipsum carere testimonio, quum benefaceret eis è cælo, demitterétque pluuiam, darétque incrementum fructibus in tempore suo, & impleret alimento, & iucunditate corda earum.

17 * Quúmque hæc dicerent, vix compescuerunt plebem, ne quis eis sacrificaret.

18 * Illuc autem aduenerunt Iihoudæi ex Iconio, & Antiochia, qui concitarunt in eos plebem, & lapidarunt Paulum, ac protruserũt eum extra ciuitatem, propterea quòd putarent eum mortuum esse.

19 * Sed congregati sunt ad eum discipuli, & surgens ingressus est vrbem.

Feria II. hebdomadis IIII.
Ieiunij.

Postridie verò exijt illinc cum Barnabba; venerúntque Derben ciuitatem.

20 * Quúmque euangelizassent filiis illius ciuitatis [ciuibus] & docuissent multos, ipsi redeuntes venerunt Lystram vrbem, & Iconium, & Antiochiam:

21 * Confirmantes animos discipulorum, & efflagitantes ab eis, vt perseuerarent in fide, & dicentes eis, per oppressiones quamplurimas oportere ingredi regnum Dei.

22 * Porrò constituerunt sibi per omnem Ecclesiam Presbyteros, quum ieiunarent cum eis, ac precarentur & commendarent eos Domino nostro in quem crediderant.

23 * Quúmque perlustrassent regionem Pisidiæ, venerunt in Pamphyliam.

24 * Et quum locuti essent in Perga vrbe sermonem Domini, descenderunt Aitaliam.

---

13 בַּרְנַבָּא דֵּין וּפוֹלוֹס כַּד שְׁמַעוּ סַדֵּקוּ [y] נַחֲתֵיהוֹן [z] וְשַׁוּרוּ וְנָפַקוּ לְהוֹן לְוָת [a] אֲכְלוֹס ׃ 14 [b] וְקָעַיִן הָוֵו וַאמְרִין
גַּבְרֵא מָנָא עָבְדִין אַנְתוּן אַף חָנַן בְּנֵינָשָׁא חָנַן חָשׁוּשָׁא [c] אֲכְוָהְכוֹן [d] דַּמְסַבְּרִינַן לְכוֹן דְּמִן הָלֵין בַּטְלָתָא [e] תֵּתְפְּנוּן לְוָת חַיָּא
הוּ דַּעֲבַד שְׁמַיָּא וַארְעָא וַיַּמָּא וְכָל דְּאִית בְּהוֹן ׃ 15 הוּ דַּבְּדָרָא קַדְמֵיָא שְׁבַק הָוָא אֻנוֹן לְכָל הוֹן עַמְמֵא [f] דְּנאזְלוֹן
בְּאוֹרְחָתָא דְּנַפְשְׁהוֹן ׃ 16 כַּד לָא שְׁבַק נַפְשֵׁה דְּלָא סָהֲדוּ [g] כַּד עָבֵד הָוָא לְהוֹן שָׁבָתָא מִן שְׁמַיָּא [h] וּמַחֵת הָוָא מָטְרָא וַמְרַבֵּא
הָוָא פֵּארָא בְּזַבְנֵיהוֹן וּמָלֵא הָוָא [i] חוּרְסָיָא וּבַסִּימוּתָא לֶבְוָהְהוֹן ׃ 17 וְכַד הָלֵין אָמְרִין הָווּ מִן מַחְסַן [k] כְּלוֹ לְעַמָּא דְּאנָשׁ
לָא נְרַבַּח לְהוֹן ׃ 18 [l] אֶתוּ דֵּין לְתַמָּן יְהוּדָיֵא מִן אִיקַנְיוֹן וּמִן אַנְטִיכְיָא וַשְׁגַשׁוּ עֲלֵיהוֹן לְעַמָּא וְרַגְמוּהִי לַפּוֹלוֹם [m] וְגַרוּהִי
לְבַר מִן מְדִינְתָּא מָטֵל דְּסָבְרִין הָווּ דְּמִית לֵה ׃ 19 וְכַנְשׁוּ עֲלוֹהִי תַּלְמִידֵיא וְקָם עַל לְמִדִינְתָּא

[y] לטשש [z] שגר [a] מן לשון יון [b] קעא [c] פיר כמוכם [d] סגר כשר [e] בְּטָלָא [f] אזל [g] טוב [h] נחת מורד [i] תרסו תפיר מאכל [k] כלא [l] אתא [m] גרא השלך

* Quod vbi audierunt Apoſtoli Barnabas & Paulus, conciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes: C

13 * ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες·

* Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum viuum, qui fecit cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt.

Pſa.145. a.6. Apo.14. b.7. Pſal.8. c.13.

14 * καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς·

* Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

15 * ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

* Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda noſtra.

16 * καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.

* Et hæc dicentes, vix ſedauerunt turbas, ne ſibi immolarent.

17 * καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

* Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis lapidantésque Paulum, traxerunt extra ciuitatem, æſtimantes eum mortuum eſſe.

1.Co.11. f.24.25.

18 * διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.

* Circundantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intrauit ciuitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in D Derben.

19 * κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην.

* Cvmqve euangelizaſſent ciuitati illi, & docuiſſent multos, reuerſi ſunt Lyſtram & Iconium, & Antiochiam:

20 * Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν·

* Confirmãtes animas diſcipulorum, exhortantésque vt permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

21 * ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

* Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino in quem crediderunt.

22 * χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.

* Tranſeuntésque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam.

23 * καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εἰς παμφυλίαν.

* Et loquentes verbum Domini in Italiam Pergen, deſcenderunt in †Attaliam.

24 * καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀτταλείαν.

דַּהֲרִין דְּשַׁבְתָא דַּאַרְבְּעָא דְצוֹמָא לט

וְלִיוֹמָא אֲחֳרָנָא נְפַק לֶהּ מִן חַמָּן עִם בַּרְנַבָא [a]וְאָתוֹ לְדַרְבְּא מְדִינְתָא ׃ [20] וְכַד מְסַבְּרִין הֲווֹ לַבְנֵי מְדִינְתָא הָדֵי [b]תַּלְמִדוּ הֲווֹ לְהַגְיָא וְהַפְכוּ אֲתוֹ לְהוֹן לְלוּסְטְרָא מְדִינְתָא וְלְאִיקַנְיוֹן וְלַאנְטִיכְיָא ׃ [21] כַּד [c]מְשַׁרְרִין הֲווֹ נַפְשָׁתְהוֹן דְּתַלְמִידָא [d]וּבָעִין הֲווֹ מֶהֱוֹן [e]דְּנְקוֹן [f]בְּהַימָנוּתָא וְאָמְרִין הֲווֹ לְהוֹן [g]דְּבְאוּלָצָנָא סַגִיאָא [h]וְלָא [i]לְמֵעַל לְמַלְכוּתְהּ דַּאלָהָא ׃ [22] [k]וְאַקִימוּ לְהוֹן בְּכָל [l]עִדְתָא קַשִׁישָׁא כַּד [m]צָיְמִין הֲווֹ עַמְהוֹן [n]וּמְצַלַיִן [o]וּמַגְעַלַיִן הֲווֹ לְהוֹן לְמָרַן דְּהַימְנוּ בֵּהּ ׃ [23] וְכַד [q]אֶתְכְּרוּ בַּאתְרָא דְּפִסִידְיָא [r]אֲתוֹ לְהוֹן לְפַמְפּוּלְיָא ׃ [24] וְכַד מַלּוּ בְּפַרְגָא מְדִינְתָא [s]מָלַהָא וְטָרְיָא נְחֵת לְהוֹן לַאוּטַלְיָא ׃

[a] אִתָא [b] תַּלְמֵר כְּמוֹ לְמַר [c] שְׁרַר [d] בְּעָא [e] קַיְמָא [f] חַיְמָן [g] אַבְּץ [h] צְרִיךְ [i] עֲלַל [k] קוּם [l] הָעֵדָה [m] צוֹם [n] צְלָא פלל [o] גְּעַל הִפְקִיד [p] חַיְמָן [q] כְּרַךְ חזר [r] אֲתָא [s] מַלַל

25 * Et ab hinc pergentes per mare venerunt Antiochiam, quoniam inde commendati fuerant gratiæ Domini ad opus illud quod peregerunt.

26 * Quum autem conuenissẽt tota Ecclesia, narrauerunt quæcunque egisset Deus cum ipsis, eúmque reserasse fores fidei Gentibus.

27 * Et multum temporis illic egerunt apud discipulos.

CAP. XV.

1 DEscenderant autem quidam à Iihoudæa, & docebant fratres, Nisi circuncidamini ritu legis, non potestis seruari.

2 * Proinde ortus est tumultus plurimus & disceptatio Paulo & Barnabbæ cum eis; factúmque est vt ascenderint Paulus & Barnabba, & alij cum eis ad Apostolos & Presbyteros, qui erant in Ourischlem, propter hanc quæstionem.

3 * Itaq; deducens dimisit eos Ecclesia: & obiuerunt totam Phœniciam, atque adeò per Scamaritanos, renuntiantes de conuersione Gentium, & affecerunt gaudio magno omnes fratres.

Matutinis feria v. Secretorum.

4 * Quum autẽ peruenissent ad Ourischlem, excepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & Presbiteris & renuntiarunt quæcunque egerat secum Deus.

5 * Sed inquiunt surrexerunt homines illi ex doctrina Perischæorum, qui crediderunt: dicunt autem, oportebat vos circuncidere eos, & præcipere vt obseruent Legem Mousche.

6 * Congregati sunt itaque Apostoli & Presbyteri, vt prouiderent huic sermoni [negotio.]

7 * Multáque habita disceptatione, surrexit Schemeoun & dixit eis, Viri fratres, vos scitis à primis diebus per os meum, meum, inquam, elegisse Deum vt audirent Gentes sermonem Euangelij, & crederent.

8 * Et Deus qui nouit corda, suffragatus est eis, dedítque eis Spiritum Sanctitatis sicut & nobis.

9 * Nihílque discreuit inter nos, & eos, quippe qui purgauerit fide corda eorum.

---

25 וּמִן חַמָּן [c] רַדוּ בְּיַמָּא וְאַתוֹ לְהוּן לַאנְטִיכְיָא מָטַל דְּמֵן חַמָּן מַגְעַלִּין הֲווֹ [m] לְטַיבוּתֵה דְּמָרְיָא לַעֲבָדָא הַו דְּשַׁלְּמוּ ׃

26 וְכַד כְּנָשׁוּ כָּלָּה עִדְתָּא [x] מָשְׁתַּעְיִן הֲווֹ כָּל מֶדֶם דַּעֲבַד אֱלָהָא עִמְּהוֹן וְדַפְתַח חַרְעָא [y] דְּהֵימָנוּתָא לְעַמְמֵא ׃

27 וְזַבְנָא סַגִּיאָא הֲווֹ חַמָּן לְוָת תַּלְמִידֵא ׃

קפלאון יה

1 נְחֵתוּ הֲווֹ רֵין אֲנָשָׁא מֵן יְהוּד [b] וּמַלְפִין הֲווֹ לְהוּן לַאחָא דַּאנְהוּ דְּלָא גָּזְרִין אַנְתּוּן [f] בַּעֵידָא דְּנָמוֹסָא לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן

[d] לְמֵחָא ׃ 2 וַהֲוָא שְׁגוּשְׁיָא סַגִּיאָא [e] לְבָעְתָא לְפַוּלָוֹס וְלִבַרְנַבָּא עִמְּהוֹן וְהָוַת [f] דְּנָפְקִין פּוּלָוֹס וּבַרְנַבָּא וְאָחֳרְנָא עִמְּהוֹן

לְוָת שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא דַּבָּאוּרְשְׁלֵם מֶטַל הַדָּא בְּעָתָא ׃ 3 [g] וְלְוָת שַׁדְּרַת אֵנוּן [h] עִדְתָּא [i] וְרַדִּין הֲווֹ בְּכֹלָּה פּוּנִיקָא וְאַף

בֵּית שָׁמְרָיֵא כַּד [k] מָשְׁתַּעְיִן הֲווֹ עַל [l] פּוּנָיָא דַּעַמְמֵא וְעַבְדִין הֲווֹ [m] חַדוּתָא רַבְּתָא לְכָלְהוֹן אַחָא ׃

[a] וְרָא [b] טוב
[x] שְׁעָא סיפר [y] הֵימִן
[z] זַבְנָא זמן [a] נְחֵת
[b] אֶלֶף [c] עֵד אוֹ עַד
[d] חַיָּא [e] נְפַק
[f] לָוָא [g] קהל [h] רְדָא
[k] שַׁעָא מספרים
[l] פְּנָא תשובה [m] חֶדְוָא

Supr. 13. a. 1.

25 * Et inde nauigauerunt Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleuerunt.

25 * κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.

26 * Cùm autem veniſſent, & congregaſſent eccleſiam, retulerunt quãta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

26 * παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως.

27 * Morati ſunt autẽ tempus non modicum cum diſcipulis.

27 * διέτριβον δὲ οὐκ ὀλίγον χρόνον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

CAP. XV.

ιέ.

1 ET quidam deſcendẽtes de Iudæa, docebant fratres: Quia niſi circuncidamini ſecundum morem Moyſi, non poteſtis ſaluari.

Gal. 5. a. 2.

1 * Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.

2 * Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ aduerſus illos, ſtatuerunt vt aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis ad Apoſtolos & presbyteros in Ieruſalem, ſuper hac quæſtione.

2 * γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλήμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

3 * Illi ergo deducti ab eccleſia pertranſibant Phœnicen & Samariam, narrantes conuerſionem Gentium: & faciebãt gaudium magnum omnibus fratribus.

3 * οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

4 * Cùm autem veniſſent Ieroſolymam, ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab Apoſtolis & ſenioribus, annuntiantes quãta Deus feciſſet cum illis.

4 * Παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλαν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.

5 * Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circuncidi eos, præcipere quoque ſeruare legem Moyſi.

5 * ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.

6 * Conueneruntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.

6 * συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ ὁ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου.

Supr. 10. b. 20.

7 * Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgẽs Petrus dixit ad eos, Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere.

7 * πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι.

Supr. 10. b. 43.

8 * Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum ſicut & nobis.

8 * καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν,

9 * Et nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

9 * καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.

וַיִּצְפְּרָא דְּחַמְשָׁא דְּאַרְתָּא מ

4 וְכַד אֲתוֹ לְאוּרְשְׁלֵם אִתְקַבָּלוּ מִן עִדְתָּא וּמִן שְׁלִיחֵא וּמִן קַשִּׁישֵׁא וְאִשְׁתַּעִיו לְהוֹן כָּל מָא דְעָבַד עִמְּהוֹן אֱלָהָא׃

5 קָמוּ דִין אֲנָשָׁא אִילֵין דְּהֵימְנוּ הֲווֹ מִן פּוּלְפָּנָא דְּפְרִישֵׁא וַאֲמְרִין דְּוֵלָא הֲוָא לְכוֹן לְמֶגְזַר אֲנוֹן וְתִפְקְרוּן אֲנוֹן דְּנִטְרוּן נָמוּסָא דְמוּשֵׁא׃ 6 אִתְכַּנְשׁוּ דִין שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְנֶחְזוּן עַל מִלְּתָא הָדָא׃ 7 וְכַד הֲוָת בְּעָתָא סַגִיאָתָא

קָם שִׁמְעוֹן וַאֲמַר לְהוֹן גַּבְרָא אָחִין אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמִן יוֹמָתָא קַדְמָיָא מִן פּוּמִי דִילִי גְּבָא אֱלָהָא דְנֶשְׁמְעִין עַמְּמָא

מִלְּתָא דַסְבַרְתָּא וְנְהֵימְנִין׃ 8 וַאלָהָא דְיָדַע דַבְּלְבָוָתָא אַסְהֵד עֲלֵיהוֹן וְיָהֵב לְהוֹן רוּחָא דְקוּדְשָׁא אַיךְ דִלָן׃

9 וּמִדֹם לָא פְּרֵשׁ בֵּינַיִן וְלְהוֹן מָטֵל דְּדַכִי בְּהֵימָנוּתָא לְבָוָתְהוֹן׃

10 * Nunc ergo quid tentatis Deum, vt imponatis iugum ceruici discipulorum, quod nec patres nostri, nec nos potuimus perferre?

11 * Sed per gratiam Domini nostri Jeschua Meschicho credimus nos seruatum iri perinde vt eos.

12 * Tacuit autem tota turba, & audiebant Paulum & Barnabba referentes quanta edidisset Deus per manus ipsorum signa & virtutes inter Gentes.

Feria III. hebdom. IIII. Ieiunij.

13 * Vbi autem conticuissent, surrexit Jaakoub, & ait, Viri fratres, audite me.

14 * Schemeoun retulit nobis quomodo cœperit Deus eligere ex Gentibus populum nomini suo.

15 * Et huic rei consonant verba prophetarum, prout scriptum est:

16 * Post hæc reuertar, & erigam tabernaculum Dauid quod cecidit; & ædificabo quod collapsum est ex eo, atque illud restaurabo.

17 * Adeò vt requirant cæteri homines Dominum, & omnes Gentes super quas inuocatum est nomen meum: dicit Dominus qui facit hæc omnia.

18 * Nota sunt ab æuo opera Dei.

19 * Quamobrem ego dico eos non esse contundendos qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum.

20 * Sed mittemus ad eos, vt abstineant à pollutione sacrificij, & à scortatione, & strangulato, & sanguine.

21 * Mousche enim ab ætatibus antiquis in omni ciuitate habet præcones in synagogis, qui per singula Sabbatha legant eum.

22 * Tunc Apostoli & Presbyteri cum tota Ecclesia elegerunt viros ex se, quos miserunt Antiochiam vnà cum Paulo & Barnabba, nempe Iihoudo qui vocatur Bar-Schabbo, & Schilo viros qui primarij erant inter fratres.

Medio Ieiunio.

23 * Porrò scripserunt epistolam per manus eorum [quam deferrent] hoc modo: Apostoli & presbyteri, & fratres, ijs qui sunt Antiochiæ, & in Syria, & Cilicia fratres ex Gentibus, pacem. [Salutem].

---

10 וְהָשָׁא אַנחוּן מָנָא [q] מְנַסִּין אַנחוּן לַאלָהָא אַיך [r] דַּחסִימוּן [s] נירָא עַל צַוָּרֵיהוּן דְּתַלמִידָא אַינָא דְאַף לָא אֲבָהָתַן אַף
11 לָא חֵנַן [t] אֶשׁבַּחַן [u] לְמָטעַן׃ 11 אֶלָּא בְּטַיבוּתֵהּ דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְהַימְנִינַן [x] דְּנִחֵא [y] אַכְוָתְהוּן׃ 12 וַשׁתִקוּ כֻּלֵּה
כְּנֶשָׁא וְשָׁמְעִין הֲווֹ לְפוֹלוֹס וְלִבַרנַבָא [z] דְּמְשׁהַעִין הֲווֹ עַל מָא דַעֲבַד אֱלָהָא [a] בְּאִידֵיהוּן [b] אָתְוָתָא וְגִבַרְוָתָא בְּעַמְמֵא׃
יום תְּלָתָא דְשַׁבתָא דְאַרבְּעָא [c] דְעַומָּא מא
13 וּבָתַר דַּשׁתִקוּ קָם יַעֲקוֹב וַאמַר גַּבְרָא אֲחִין [d] שׁוּמעוּנִי׃ 14 שִׁמעוֹן [e] אִשׁהַעִי לְכוּן אֵיכַנָא שַׁרִי אֱלָהָא [f] לְמִגבָּא מִן
עַמְמֵא עַמָּא לִשׁמֵהּ׃ 15 וְלֵהָדָא [g] שְׁלִמָן [h] מֶלֵיהוּן דְנְבִיֵא אַיך מָא דְכְתִיב׃ 16 דְמִן בָּתַר הֵלֵין [i] אֶתֵּפוּך [k] וַאקִים
מַשׁכְּנֵהּ דְדָוִיד אַינָא דְנָפַל [l] וַאבְנֵא מֶרֶם דְנָפַל מָנֵהּ [m] וַאקִימִיוּהִי׃ 17 אַיך [n] דְנֶבעוּן שַׁרכָּהוּן דַּכְנַיְשָׁא לְמָרַיָא

[q] נְסָא [r] סום [s] פר׳ עול
[t] שׁכַח יכול [u] טְעַן נשא
[x] חֵנָא [y] כמוהם
[z] שַׁעָא סיפר [a] יַר [b] אחות
[c] צוּם [d] שָׁמַע [e] שַׁעָא
[f] גְּבָא [g] שְׁלֵם הסכים
[h] מַלֵּל [i] חַפַּך [k] קום
[l] בְּנָא [m] קום [n] בְּעָא

10 * Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus?

11 * Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi.

12 * Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos.

13 * Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens, Viri fratres, audite me.

14 * Simon narrauit quemadmodũ primùm Deus visitauit sumere ex Gentibus populum nomini suo.

15 * Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:

16 * Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid, quod décidit, & diruta eius reædificabo, & erigam illud:

17 * Vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 * Notum à seculo est Domino opus suum.

19 * Propter quod ego iudico, nõ inquietari eos qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum.

20 * Sed scribere ad eos vt abstineant se à contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

21 * Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eũ prædicent in synagogis, vbi per omne sabbathum legitur.

22 * Tũc placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam viros primos in fratribus:

Epistolã continentẽ hæc

23 * Scribentes per manus eorũ † APOSTOLI & seniores, fratres, his qui sunt Antiochiæ & Syriæ & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, salutem.

10 * νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι;

11 * ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

12 * ἐσίγησε δὲ τὸ πλῆθος ἅπαν, καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτοῦ.

13 * Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων· ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου.

14 * Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ·

15 * καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται·

16 * μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν,

17 * ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα.

18 * ἄ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ.

19 * διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν·

20 * ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος·

21 * Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

22 * τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς·

23 * Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.

° קרא
P בְּנָא q שְׁלַח
r טְמָא s זְנָא
t שַׁבַּת
u קְרָא x גְּבָא
y וְכָלְהוֹן עַמְמָא אִילִין ° דְּאִתְקְרִי שְׁמִי עֲלֵיהוֹן אֲמַר מָרְיָא דְּעָבֵד הָלֵין כָּלְהֵין; 18 יְדִיעִין אֱנוּן מִן עָלְמָא עוֹבָדוֹהִי דְּאִלָּהָא:
19 מְטַל הָדָא אֲנָא אָמַר אֲנָא דְּלָא נְהֵוִין שָׁחֲקִין לְאִילִין דְּמִן עַמְמָא P מְתְפְּנִין לְוָת אֱלָהָא: 20 אֶלָּא q נִשְׁתְּלַח לְהוֹן
דְּנְהֵוִין פְּרִיקִין מִן r טַמְאוּתָא דְּרִבְיְתָא וּמִן s זְנְיוּתָא וּמִן דַּחֲנִיקָא וּמִן דְּמָא: 21 מוֹשָׁא גִּיר מִן דָּרֵא קַדְמָיֵא בְּכָל
מְדִינָא אִית חָיֵא לֵהּ כָּרְזֵא בְּכְנוּשָׁתָא דְּבְכָל t שַׁבִּין u קָרִין לֵהּ: 22 הֱוֵין שְׁלִיחָא וְקַשִּׁישָׁא עִם כְּלְהָ עִדְתָּא x גְּבוֹ גַּבְרָא
מִנְהוֹן וְשַׁדָּרוּ לַאנְטְיוֹכִי עִם פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא לִיהוּדָא דְּמִתְקְרָא בַּרְשַׁבָּא וְלִשְׁילָא גַּבְרָא דְּרִישָׁא הֲוֵו בְּהוֹן בַּאחָא:
דְּפָלְגֵהּ רְצוּמָא מב
z וְכְתַבוּ אֲנַרְתָּא a בְּאִידֵיהוֹן הָכַנָּא שְׁלִיחָא וְקַשִּׁישָׁא
z וְאָחָא לַאילֵין דְּאִית בַּאנְטְיוֹכִי וּבְסוּרְיָא וּבְקִילִיקְיָא אָחָא דְּמִן עַמְמָא שְׁלָם:

24 * Auditione accepimus quosdam è nobis exisse, vobísque incussisse terrorem sermonibus, ac labefactasse animas vestras, quum dicerent vos esse circuncidendos, Legémque obseruaturos, quibus nos hoc nõ præceperamus.

25 * Quapropter cogitauimus omnes congregati ac delegimus viros, ad vósque mittimus cum Paulo, & Barnabba charissimis nostris:

26 *Hominibus, qui exposuerunt animas suas pro nomine Domini nostri Jeschua Meschi-
27 cho. * Itaque misimus cum eis Jihoudo & Schilo, vt ipsi verbis hæc vobis renuntient.

28 * Placuit enim Spiritui Sanctitatis ac etiã nobis, nequid imponeremus vobis amplius oneris quàm hæc quæ necessaria sunt.

29 * Vt abstineatis ab immolato, & à sanguine, & suffocato, & scortatione: quúmque conseruaueritis animas vestras ab his, benè se habebunt. Estote veraces in Domino nostro.

30 * Illi porrò qui missi fuerant, venerunt Antiochiam, congregarúntque totum populum, ac reddiderunt Epistolam.

31 * Quam quum legissent, gauisi sunt, & consolationem receperunt.

32 * Et sermone diuite roborarunt fratres, confirmarúntq; domesticos Jihoudo & Schilo, quippe qui & ipsi prophetæ essent.

33 * Quúmque illic egissent aliquandiu, dimiserunt eos fratres cum pace ad Apostolos.

Deest versus 34.

Feria v. hebdomadis 1111. Ieiunij.

35 * Paulus autem & Barnabba commorati sunt Antiochiæ, docebántque, & euangelizabant cum plurimis aliis sermonem Dei.

36 * Post aliquot autem dies, dixit Paulus Barnabbæ: Reuertamur, & inuisamus fratres per vnamquamque ciuitatẽ in qua prædicauimus sermonem Dei, vt videamus quid
37 agant. * Barnabba autem volebat assumere Jouchanõ illum qui cognominatus est Mar-
38 cus. * Paulus verò nolebat assumere eum secum, quippe qui reliquisset eos quum ipsi essent Pamphyliæ, nec profectus fuisset cum
39 eis. * Propter hanc contentionem diuisi sunt alter ab altero: & Barnabba assumpsit Marcum, & per mare perrexerunt, atque profecti sunt Cyprum.

---

24 שְׁמִיעַ לַן דַּאנָשִׁין מָנַן נְפַקוּ [b]וְלַחֲכִין [c]בְּמִלָּא וְאַחֲפָכוּ נַפְשָׁתְכִין כַּד אֲמְרִין דְּתֶהֱוֹון גְּזִירִין וְנָטְרִין נָמוֹסָא אִילֵין דַּחֲנַן
לָא פַּקֶּרֶן אֲנוּן׃ 25 מָטֵל הָנָא אִתְחַשַּׁבַן כְּלַן כַּד כְּנִישִׁינַן [d]וְגָבִין גַּבְרָא וְשַׁדַּרַן לְוָתְכוֹן עִם פּוֹלוֹם וּבַרְנַבָּא חַבִּיבִין׃
26 אֲנָשָׁא [e]דְּאַשְׁלְמוּ נַפְשָׁתְהוֹן חֲלַף שְׁמֵהּ דְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 27 וְשַׁדַּרַן עִמְּהוֹן לִיהוּדָא וְלִשְׁילָא דְּהֵנוּן בְּמִלְּתָא
נְאמְרוּן לְכוֹן הֵנִין הַלִּין׃ 28 הֲוָא [f]גִּיר [g]צְבִינָא לְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְאַף לַן דְּלָא [x]נָתְחֵסִים עֲלֵיכוֹן [h]יוּקְרָא יַתִּירָא לְבַר
מִן הָלֵין דְּאִלֵּיצַן׃ 29 [i]דְּתִתְרַחֲקוּן מִן [k]דְּבִיחָא וּמִן דָּמָא וּמִן חֲנִיקָא וּמִן [l]זְנִיוּתָא וְכַד [m]תֶּטְרִין נַפְשָׁתְכוֹן מִן הָלֵין
שַׁפִּיר תֶּהֱוֹון הֲוֵו שַׁרִירִין בְּמָרַן׃ 30 הָנוֹן דִּין [n]דְּאִשְׁתַּלַּחוּ [o]אֲתוֹ לְאַנְטִיכְיָא וְכַנְּשׁוּ כֻּלְּהוֹ עַמָּא וְיַהֲבוּ אֶגַּרְתָּא׃
31 וְכַד [p]קְרוֹ [q]חֲדִיו [r]וְאִתְבַּיאוּ׃ 32 [s]וְנְבִיָּא אִנּוּן דְּבֵית יְהוּדָא וְשִׁילָא מֶטֵל דַּאף הֵנוּן

[b] דְּלַחַ הפוך [c] מַלָּל
[d] גְּבָא בחר
[e] שְׁלֶם נתן
[f] צְבָא [g] סוּם [h] וְיַקַּר כבד
[i] רְחַק [k] דְּבַח זבח [l] זְנָא
[m] נְטַר נצר [n] שְׁלַח
[o] אֵתָא [p] קְרָא [q] חֲרָא
[r] בְּוָא נחם [s] מַלָּל קום

24 * Quoniam audiuimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas vestras, quibus E non mandauimus.

25 * Placuit nobis collectis in vnum, eligere viros, & mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba & Paulo;

26 * Hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi. 27 * Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem. 28 * Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc necessaria.

29 * Vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene agetis. Valete.

Sup. 15. d.20. Inf.21. e.25.

30 * Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam: & cõgregata multitudine tra- F diderunt Epistolam.

31 * Quam cùm legissent, gauisi sunt super consolatione.

32 * Iudas aũt & Silas, & ipsi cùm essent prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmauerunt.

33 * Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserant illos.

34 * Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abijt Ierusalem.

35 * PAVLVS autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docẽtes, & euangelizantes cum alijs pluribus verbum Domini. 36 * Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, Reuertẽtes visitemus fratres per vniuersas ciuitates, G in quibus prædicauimus verbum Domini, quomodo se habeant.

37 * Barnabas autem volebat secum assumere & Iohannem, qui cognominabatur Marcus.

38 * Paulus autem rogabat eum, vt qui discessisset ab eis de Pamphylia, & non veniisset cũ eis in opus, nõ debere recipi.

39 * Facta est autem dissensio, ita vt discederent abinuicem, & Barnabas quidem assumpto Marco nauigaret Cyprum.

24 * ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα.

25 * ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ,

26 * ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

27 * ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά.

28 * ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων·

29 * ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε· ἔρρωσθε.

30 * οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.

31 * ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

32 * ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.

33 * ποιήσαντες δέ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους·

34 * ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ.

35 * Παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

36 * μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι.

37 * βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον·

38 * παῦλος οὐκ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον.

39 * ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον.

---

* שְׁרָא נְבִיֵא הֲוָו׃ 33 וְכַד הֲווֹ תַמָּן זַבְנָא ᵘ שְׁרוֹ אִנּוּן אֲחָא בְּשַׁלְמָא לְוָת שְׁלִיחָא׃
יום חֲמִשָׁא וְשִׁתָּא וְאַרְבְּעָא וְרִבּוֹמָא מג

* קַנָּא ᵇ אֱלֹף ᶜ סַבַּר נשׂ׳ 33 פּוֹלוֹס דֵּין וּבַרְנַבָא ᵉ קָווֹיו הֲווֹ בַּאנְטִיוֹכִי ᵇ וּמַלָּפִין הֲווֹ ᶜ וּמְסַבְּרִין עִם אַחֲרָנָא סַגִּיאָא מְלַּתְהוֹן וְאָלָהָא׃
* יום ᵉ פְּנָא 36 וּבְתַר ᵈ יוֹמָתָא אֲמַר פּוֹלוֹס לְבַרְנַבָא ᵉ נֶתְפְּנָא ᶠ וְנִסְעוֹר לַאחָא דַּבְכָל מְדִינָא ᵍ דַּבְּהוֹן בָּה ʰ מְלַּתָא דְאָלָהָא וְנֶחְזֵא מָנָא
ᶠ סְעַר פקד ᵍ כְּרַז עֲבִידִין׃ 37 בַּרְנַבָא דֵּין צָבֵא הֲוָא דְּנֶדְבַּר לְיוּחָנָן הוּ ⁱ דְּאִתְכַּנִי מַרְקוֹס׃ 38 פּוֹלוֹס דֵּין לָא יָיְבָא הֲוָא
ʰ מַלַּל ⁱ כְּנָא ᵏ דְּנֶדְבְּרֵה עַמְּהוֹן מֶסֶל דַּשְׁבַּק הֲוָא אֲנוּן כַּד הֲנוֹן בְּפַמְפּוּלְיָא וְלָא אֲזַל עַמְּהוֹן׃ ᵏ דַּבַּר לקח
ˡ חֲדָא ᵐ וְדָא חַד וּבְרַנַבָא דְּבַר לְמַרְקוֹס ᵐ וְרַדוּ בְּיַמָּא וְאַזְלוּ לְהוֹן לְקוּפְרוֹס׃

40 * Paulus verò delegit sibi Schilou, et exiit quum commendatus esset à fratribus gratiæ Dei.

41 * Obiitque Syriam & Ciliciam, confirmabatque Ecclesias: & peruenit Derben ciuitatem, & Lystram.

Feria VI. hebdomadis IIII. Ieiunij.

CAP. XVI.

1 ERat autem illic discipulus quidam nomine Timotheus, filius Jihoudææ cuiusdam fidelis, cæterùm patre Gentili.

2 * Omnesque discipuli ex Lystris, & Jconio huic dabant testimonium.

3 * Hunc volebat Paulus assumere vt eum duceret secum; & acceptum eum circuncidit propter Jihudæos, qui erant in illa regione, nouerant enim omnes patrem eius Gentilem fuisse

4 * Quum autem proficiscerentur per vrbes, prædicabant & docebant eos vt obseruarent placita illa, quæ scriptis mandauerant Apostoli & Presbyteri qui erant in Ourischlem.

5 * Itaque Ecclesiæ cõfirmabantur fide, multique fiebant numero quotidie.

6 * Porrò peragrarunt Phrygiam & Galatiam regiones, & prohibuit eos Spiritus Sanctitatis, ne loquerentur sermonem Dei in Asia.

7 * Quumque venissent Mysiam regionem, volebant proficisci illinc Bithyniam, sed non permisit eis Spiritus Jeschua.

Sabbatho IIII. Ieiunij.

8 * Quumque exissent ex Mysia, venerunt Troadem regionem.

9 * Et per visum nocte apparuit Paulo, quasi vir quidam Macedo stans, & efflagitans ab eo dicens: Veni Macedoniam, & fer mihi opem.

10 * Quum autem visum vidisset Paulus, statim studuimus adire Macedoniam, quippe qui intelligeremus Dominum nostrum nos vocasse vt euangelizaremus eis.

11 * Pergentes itaque ex Troade direximus iter ad Samothraciam, & illinc postridie venimus Neapolim vrbem.

---

40 פּוֹלוֹס דֵּין גְּבָא לֶה לְשִׁילוֹ וְנָפַק כַּד [n] סַגְעַל מִן אֲחֵא [o] לְטַיבוּתֵה דַּאלָתָא ׃
41 וְדָא הָוָא בְּסוּרְיָא [p] וְקִילִיקְיָא [q] וְסָקְיֵם [r] עִדְתָא וּסַטִי הָוָא לְדַרְבָא מְרִינְתָא וְלוֹסְטְרָא ׃
עָרוּבְתָא דְאַרְבַּע דְּשׁוּמָא מר קפלאון יו

1 אִיתּ הָוָא דֵּין תַּמָּן תַּלְמִידָא חַד דְּשֻׁמֵּה טִימָתְאוֹס בְּרֵה דְיהוּדָיְתָא [a] מְהַיְמְנְתָא וְאבוּהִי [b] אֲרַמָּיָא ׃
2 וְכָלְהוֹן [c] תַּלְמִידָא דְמִן לוֹסְטְרָא וּמִן אִיקוֹנִן [d] סַסְהֲדִין הָוֵו עֲלוֹהִי ׃ 3 לְהַנָּא צְבָא הָוָא פּוֹלוֹס [e] דִּנְדַבְּרִיוּהִי עִמֵּה
וְנָסַב גַּזְרֵה מָטַל יְהוּדָיֵא דְאִית הָווֹ בְּאִתְרָא יָדְעִין הָווֹ גֵּיר כֻּלְהוֹן לַאבוּהִי דְאַרְמָיָא הָוָא ׃ 4 וְכַד אָזְלִין הָווֹ בְּמִדִינְתָא:
[f] כְּרִיז [g] וּמַלְפִין לְהוֹן דִּנְהֲווֹן נָטְרִין פּוּקְדָנָא אִילֵין דַּכְתִבוּ שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא דַּבְּאוּרְשְׁלֵם ׃

[a] גְּעַל מפוקד [b] טוב
[c] קום [d] קהל
[e] מיכן [f] גוי
[g] לְמֵר [h] סְחֵר [i] רִבִּר לקח
[j] כְּרֵז [k] אַלֵּף

40 * Paulus verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41 * Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias: præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.

40 * παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.

41 * διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

CAP. XVI.

ις'.

1 PEruenit autem in Derben & Lystram. Et ecce, discipulus quidã erat ibi nomine Timótheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili.

2 * Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres.

3 * Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circuncidit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater eius erat Gentilis.

4 * Cùm autem pertranssirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant Ierosolymis.

5 * Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 * Transeũtes autem Phrygiam & Galatiæ regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum † in Asia.

7 * Cùm venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

1 * κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος,

2 * ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν.

3 * τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν, διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.

4 * ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

5 * αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

6 * διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ·

7 * ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορευθῆναι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

8 * CVM autem pertrãsissent Mysiam, descenderunt Troadem:

9 * Et visio per noctem Paulo ostẽsa est: Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens, Transiens in Macedoniam, adiuua nos.

10 * Vt autem visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti quòd vocasset nos Deus euangelizare eis.

11 * Nauigantes autem à Troade, recto cursu venimus Samothraciã, & sequenti die Neapolim.

8 * παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, κατέβησαν εἰς τρωάδα.

9 * καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.

10 * ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

11 * ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν·

---

h קוֹם i חֲנָא k חִימֶן l סְנָא m מִנָא n כְּלָא o מַלֵל p אֱמַת q צְבָא r אֲזַל s אַפֵּס t חֲנָא חִיזֵן u קוֹם v אֲתָא w עֲבַר עִיר x צְבָא y נְפַק z שְׁכַל a קְרָא b סַבַּר נשר c רָנָא d תְּרַע e אֲתָא

5 בְּרַם עִדָּתָא h מִתְקַיְמָן i הֲווֹי בְּהֵימָנוּתָא k וְסָגְיָן הֲווֹ m בְּמִנְיָנָא כָּל יוֹם׃ 6 הַלִּכוּ דִין בִּפְרוּגְיָא וּבְגַלַטְיָא אַתְרָתָא
n וְכָלַת אֲנוּן רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְלָא נְמַלְלוּן o מִלְּתָא בַּאסְיָא׃ 7 וְכַד p אֲתוֹ לְמוּסְיָא אַתְרָא q צָבִין הֲווֹ וְנָאזְלִין
מִן חַמְתָן לְבִיתוּנְיָא וְלָא s אַפְּסַת לְהוֹן רוּחֵהּ דִישׁוּעַ׃
דְשַׁבְתָא דְאַרְבַּע דְצוֹמָא מח 8 וְכַד נָפְקוּ מִן מוּסְיָא אֲתוֹ לְהוֹן לְטְרוֹאוֹם אַתְרָא
t וּבְחֶזְוָא דְלֵילְיָא אֶתְחֲזִי לְפוֹלוֹס אֵיךְ גַּבְרָא חַד מַקְדוּנָיָא b דְקָאֵם וּבָעֵא מִנֵּהּ כַּד אֲמַר c דְתָא לְמַקְדוּנְיָא d וְעַדְרַנִי
10 כַּד דִין חֶזָא פּוֹלוֹס הָנָא חֶזְוָא מֶחֱדָא c צְבִין f לְמִפַּק לְמַקְדוּנְיָא מְטָל g דְאִשְׁתַּכְלַן דְמָרַן h קְרִין דְנַסַּבַּר אֱנוּן׃
11 וְרִדִין מִן טְרוֹאוֹם l וְתַרְצַן לְסַמוֹתְרָאקִי וּמִן חַמְתָן לְיוֹמָא אָחֳרָנָא m אֲתַיִן לְנֵיאפּוֹלִים מְרִינְתָא׃

12 * Et illinc Philippos, quæ eſt principium Macedoniæ, éſtque colonia. Egimus autem in ea ciuitate dies aliquot.

13 * Porrò exiuimus die Sabbathi extra portas ciuitatis ad littus fluminis, quoniam illic conſpiciebatur domus precationis: quúmque conſediſſemus, allocuti ſumus mulieres quæ conuenerant illic.

14 * Erátque mulier quædam venditrix purpuræ, quæ reuerebatur Deum, cui nomen erat Ludia ex Theatira vrbe; cuius aperuit cor Dominus noſter, audiítque quod dicebat Paulus.

15 * Proinde baptizata eſt, & filij domus eius [domeſtici]: petebat autem à nobis, & dicebat, Si verè confiditis me fidelem eſſe in Domino noſtro, venite, diuerſamini in ædibus meis. Et multum adegit nos.

Dominica quinta Ieiunij.

16 * Factum eſt autem quum proficiſceremur domum precationis vt occurrerit nobis adoleſcentula quædam, in qua erat Spiritus diuinationis, & faciebat dominis ſuis multum quæſtum diuinatione qua diuinabat.

17 * Et ſequebatur Paulum & nos, clamabátque & dicebat, Viri iſti ſerui ſunt Dei excelſi, & annuntiant vobis viam ſalutis.

18 * Et ita fecit multis diebus: ſed indignatus eſt Paulus, dixítque ſpiritui illi, Præcipio tibi in nomine Jeſchua Meſchicho, vt exeas ab ea. Eo igitur momento exijt.

19 * Quúmque vidiſſent heri eius abiiſſe ex ea ſpem quæſtus ſui, prehenderunt Paulum & Schilo, & trahendo adduxerunt eos in plateam.

20 * Et eos ſtiterunt ante magiſtratus, & primores vrbis. Dicebant autem, Homines iſti conturbant ciuitatem noſtram, quoniam Jihoudæi ſunt.

21 * Et prædicant ritus quos non licet nobis recipere, nec exequi, quippe qui Romani ſimus.

22 * Turba item plurima coacta eſt aduerſus eos: tunc præfecti diſruperunt eorum veſtimenta, iuſſerúntque eos virgis cædi.

---

12 וּמִן תַּמָּן לְפִילִיפּוֹס דְּהִי הִי רִישָׁא דְּמַקְדוֹנְיָא [n] וְאִיתֵיהּ [o] קוֹלוֹנְיָא הַוְיִן דַּיְן בָּהּ בְּהָדָא מְדִינְתָּא [p] יַוֹמָתָא [p] יְדִיעָא ׃

13 וְנַפְקַן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְבַר מִן תַּרְעָא דְמְדִינְתָּא עַל יַד נַהֲרָא מְטַל דְּתַמָּן [r] מְתְחֲזֵא הֲוָא בֵּית [s] צְלוֹתָא וְכַד [t] יְתִבֵן מְמַלְלִין [u] הַוִין עִם נְשֵׁא דְכְנִישָׁן הַוִי תַּמָּן ׃

14 וַאִנְתְּתָא חֲדָא מְזַבְּנַת [x] אַרְגְּוָנָא דְּרְחֲלָא הֲוָת מִן אֶלָהָא שְׁמָהּ הֲוָא לוּדְיָא מַן תְּאוּטִירָא מְדִינְתָּא דְּהֲדָא פְּתַח לֶבָּהּ מָרָן וְשִׁמְעָא הֲוָת מֵרֵם הֲוָא פּוּלוֹס ׃

15 וְעִמְדַת הִי וַבְנֵי בַיְתָהּ [y] וּבְעָיָא הֲוָת מָנָן וַאמְרָא דַּאנְהוּ [z] דְּשַׁרְיָאִית [a] תְּכִילִין אַנְתּוּן [b] דְּהֵימְנַת בְּמָרָן [c] תּוּ [d] שְׁרוּ לְכוּן בְּבֵיתִי וְסַגִּי [e] אֲלַצְתָּן ׃

וְדִחַר בְּשַׁבָּא דְּחַמְשָׂא דְצוּמְתָא מוּ

16 וַהֲוָא דְּכַד [f] אָזְלִינַן לְבֵית [g] צְלוֹתָא פָּגְעַת בַּן [h] עֲלַימְתָא דֵּאִית הֲוָת לַהּ רוּחָא [i] דְּקֻצְמָא וְעָבְדָא הֲוָה לְמָרֵיהָ

[n] אית ש [o] מן לשון יון
[p] יום [q] ידע [r] חיא
[s] צלא [t] יתב [u] תיא
[x] ארגמן [y] בעא
[z] שרר פי׳ באמת
[a] הכל [b] חימן [c] אתא
[d] שנא [e] אלץ [f] אזל
[g] צלא [h] בעה
[i] כמו קסם

12 * Et inde Philippos: quæ est prima partis Macedoniæ ciuitas colonia. Eramus autem in hac vrbe diebus aliquot † consistentes.

12 * κἀκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις κολώνια. ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς·

conferentes

13 * Die autem Sabbathorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, vbi videbatur oratio esse: & sedentes loquebamur mulieribus quæ conuenerant.

13 * τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί.

14 * Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deũ, audiuit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

14 * καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία, πορφυρόπωλις, πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν θεὸν, ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου.

15 * Cùm autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est, dicens, Si iudicastis me fidelẽ Domino esse, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

15 * ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε, λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν εἶναι τῷ κυρίῳ, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου, μείνατε. καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

16 * Factvm est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habẽtem spiritum pythónem obuiare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando.

16 * Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.

17 * Hæc subsecuta Paulum & nos, clamabat, dicens, Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

17 * αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.

18 * Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus & conuersus, spiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exijt eadem hora.

18 * τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοὶ ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς· καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ·

19 * Videntes autem domini eius quia exiuit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes.

19 * ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.

20 * Et offerentes eos magistratibus, dixerunt, Hi homines conturbant ciuitatem nostram, cùm sint Iudæi.

20 * καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες.

21 * Et annuntiant morem quem non licet nobis suscipere, neque facere, cùm simus Romani.

21 * καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι.

22 * Et cucurrit plebs aduersus eos: & magistratus scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi.

22 * καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.

---

k אַתַר ' אִתָא m קָעָא
n רוּם פּ׳ עִלַּיִן
o פּוּר בְּעֵס p נִפֵּק
q חַזָּא r חִקְמָה
s אָחַר t אָתָא
u מִן לְשׁוֹן יִן עִבְרִית בְּצֵרִיתָ
x דַּלַּח עִכֵּר y כְּרִז
z פּ׳ חִקִּים מִן נָעַר a אַכֵּס
b נַחֲתִיהוּן פּ׳ לְבוּשֵׁיהֶם

k תְּאַגוּרְתָא סַגִיאָתָא בְקֶצְמָא דְקָצְמָא הֲוָת׃ 17 l וְאַתְיָא הֲוָת בָּתַר פּוֹלוֹס וּבְתַרָן m וְקָעְיָא הֲוָת וְאָמְרָא הָלֵין אֲנָשָׁא
עַבְדַוהִי אֱנוּן דַּאלָהָא n מָרֵימָא וְמְסַכְּרִין לְכוֹן אוֹרְחָא דְחַיֵּא׃ 18 וְהָכְנָא עָבְדָא הֲוָת יַוֹמָתָא סַגִיאָא o וְאִתְחָפִיר פּוֹלוֹם
וְאָמַר לָהּ לְרוּחָא הָי פָּקֵד אֲנָא לָכִי בְּשׁוּמֵהּ דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא p דְתִפְּקִין מָנָהּ וּבָהּ בְּשָׁאתָא נָפְקַת׃
19 וְכַד q חֲזוֹ מָרֵיהָ דְנָפַק לָהּ מְנָהּ s סַבְרָא דְהָאגוּרְתְהוֹן s אֲחַרוּהִי לְפוֹלוֹם וְלִשִׁילָא וְנָגְרוּ t אַיתִיו אֱנוּן לְשׁוּקָא׃
20 וְקָרְבוּ אֱנוּן u לְאסְטְרַטִגָא וַלְרִישָׁא דַמְרִינְתָא וְאָמְרִין הָוֵו דְהָלֵין אֲנָשָׁא x מְרַהְחִין לָהּ לַמְרִינַתָן מִטַל דִיהוּדָיָא אֱנוּן׃
21 y וּמַכְרִזִין לָן z עֵידָא אִילֵין דְלָא a מַפֶּם לָן לְמִקְבָּלוּ וְלְמֶעְבַּד מָטַל דְרוֹמָיָא חֲנַן׃
22 וְכָנְשָׁא סַגִיאָא אִתְכַּנַּשׁ עֲלַיהוֹן הָוִין אִסְטְרַטִגָא סַרְקוּ b נַחֲתִיהוֹן וַפְקַדוּ דְנִנְגְרוּן אֱנוּן׃

23 * Quúmque multum eos flagellassent, coniecerunt eos in carcerem, & præceperunt custodi domus vinctorum [commentariensi], vt custodiret eos cautè.

24 * Ipse verò quum suscepisset hoc mandatum, intromittens eos occlusit in locum intimum carceris, vinxítque pedes eorum nu-
25 mella. * Media verò nocte Paulus & Schilo precabantur, & glorificabant Deum, audiebántque eos vincti.

26 * Et repentè terræmotus ingens exstitit, & concussa sunt fundamenta carceris, & confestim apertæ sunt fores omnes, & vincula omnium soluta.

27 * Quúmque excitatus esset custos domus vinctorum, & videret apertas fores carceris, accepit gladium, volebátque seipsum interficere, quippe qui putaret vinctos effugisse.

28 * Proinde vocauit eum Paulus alta voce, & dixit ei, Ne quid facias tibiipsi mali, quoniam nos omnes hîc sumus.

29 * Ille verò accendit sibi lucernam, prosiliítque, & ingressus est tremens, ac procidit ad pedes Pauli & Schilo.

30 * Et produxit eos foras, dixítque eis, Domini mei, quid me oportet facere vt saluus
31 sim? * Illi verò dixerunt ei, Crede in Dominum nostrum Ieschua Meschicho, & seruaberis tu & domus tua.

32 * Porrò allocuti sunt eum Domini sermonem, omnésque domesticos eius.

33 * Et ea ipsa hora, in illa nocte, assumptis illis lauit vibices eorum, eóque momento baptizatus est, omnésque domestici eius.

34 * Et acceptos eos subduxit domum suam, & apposuit eis mensam, exultabatque ipse, & domestici eius omnes in fide Dei.

35 * Exorto autem die miserunt magistratus eos qui ferebant fasces [lictores] qui dicerent præfecto domus vinctorum, Dimitte illos homines.

Dominica ignis Ieiunij.

36 * Quæ quũ audisset præfectus domus vinctorum, ingressus renuntiauit hunc sermonem Paulo, Miserunt, inquit, magistratus, vt dimittamini. Nunc ergo exite, proficiscamini in pace.

---

23 וְכַד נַגְּדוּ אֲנוּן סַגִּי [c] אַרְמִיו אֲנוּן בֵּית אֲסִירָא וּפַקְּדוּ לְנָטָר בֵּית אֲסִירָא [d] דְּנָטַר אֱנוּן [e] זְהִירָאִית ׃
24 הוּ דֵּין כַּד קַבֵּל הָנָא פּוּקְדָנָא [f] אֲעַל [g] חֲבַשׁ אֲנוּן בְּבַיְתָא [h] גַּוָּיָא דְּבֵית אֲסִירָא וְאסַר רַגְלֵיהוֹן [i] בְּסַדָּא ׃
25 וַבְּפֶלְגֵה דְּלֵלְיָא פּוֹלוֹס וְשִׁילָא [k] סְצֵלִין הֲווֹ [l] וַמְשַׁבְּחִין לֵאלָהָא וְשָׁמְעִין הֲווֹ לְהוֹן אֲסִירֵא ׃ 26 וּמִן [m] שְׁלָיָא זַוָּעָא
רַבָּא הֲוָא [n] וְאִתְחֲזִיעוּ [o] שֵׁתָאסָא דְּבֵית אֲסִירָא [p] וְאִתְפַּתַּחוּ מֵחֲנָא תַּרְעָא כֻּלְּהוֹן [q] וְאסוּרֵיהוֹן דְּכֻלְּהוֹן [r] אֶשְׁתְּרִיו ׃
27 וְכַד [s] אֶתְּחְעִיר נָטַר בֵּית אֲסִירָא וַחֲזָא דְּפְתִיחִין תַּרְעָא דְּבֵית אֲסִירָא נְסַב [t] סַפְסָרָא וַבְּעָא דְּנָקְטוֹל נַפְשֵׁה מָטֶל דְּסָבַר
הֲוָא דַּעֲרְקוּ לְהוֹן אֲסִירָא ׃ 28 [u] וְקָרֵיהִי פּוּלוֹס בְּקָלָא [x] רַמָּא וַאמַר לֵה לָא תְּעֲבֵד לְנַפְשָׁךְ מֵדֵם דְּבִישׁ מָטֶל דְּכֻלַּן
[y] הָכָא חֲנַן ׃ 29 [z] וְאנְהַר לֵה שְׁרָגָא וַשָׁוַר [a] וְעַל כַּר [b] רָאֵת וְנָפַל עַל רַגְלֵיהוֹן דְּפוֹלוֹס וְדִשִׁילָא ׃

[c] רַמָּא [d] נְטַר נטר
[e] זְהַר בהשתדלות
[f] עָוֹל הביא [g] פיר׳ עצר [h] גַּוָּא
[i] עבראית כבל [k] צָלָא פלל.
[l] שַׁבַּח [m] פתאם [n] זוֹעָא
[o] פיר׳ יסודים [p] פְּתַח
[s] אֶסַר [r] שְׁרָא [t] עוֹר
[u] פיר׳ חרב [x] קְרָא [y] רוּם
[z] פא [a] נְהַר הזהיר
[b] עָלַל [c] רְתַת

2.Co. 11 f. 25. 1. Thes. 2.a. 2. Phil. 1.c. 13.d.29.

23 * Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerẽ, præcipientes cuſtodi vt diligenter cuſtodiret eos.

24 * Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.

25 * Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in cuſtodia erant.

26 * Subitò verò terræmotus factus eſt magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & vniuerſorum vincula ſoluta ſunt.

27 * Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns ianuas apertas carceris, euaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

28 * Clamauit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi malefeceris: vniuerſi enim hîc ſumus.

29 * Petitóque lumine introgreſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:

30 * Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere vt ſaluus fiam?

31 * At illi dixerunt, Crede in Dominum Ieſum: & ſaluus eris tu, & domus tua.

32 * Et locuti ſunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

33 * Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius continuò.

34 * Cúmque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.

35 * Et cùm dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

36 * NVNTIAVIT autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus vt dimittamini. nunc igitur exeuntes, ite in pace.

23 * πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

24 * ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

25 * κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.

26 * ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου. ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.

27 * ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.

28 * ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων, μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.

29 * αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ.

30 * καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;

31 * οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.

32 * καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

33 * καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.

34 * ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ.

35 * ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.

36 * Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.

---

30 וְאָפֵק אֲנוּן לְבַר וַאֲמַר הָוָא לְהוֹן מָרַי מָנָא [d] וְלָא לִי לְמֶעְבַּד אַיִךְ [e] דְּאֶחֵא ׃
31 וְהֵנוּן אֲמָרִין חֲוֹוֹ לָהּ הֵימִן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְתֶחֵא אַנְתְּ וּבַיְתָךְ ׃
32 וּמַלְּלוּ עִמֵּהּ [f] מִלְּתֵהּ דְּמָרְיָא וְעִם כָּל־הוֹן בְּנֵי בַיְתֵהּ ׃
33 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא בָּהּ בְּלֵילְיָא דְּבַר [g] אִסְחִי אֲנוּן מִן נְגְדֵּהוֹן וּבַר שָׁעְתָהּ עְמַד הוּ וּבְנֵי בַיְתֵהּ כְּלְּהוֹן ׃
34 וְדַבַּר [h] אַסֵּק אֲנוּן לְבַיְתֵהּ וְסָם לְהוֹן [i] פְּתוֹרָא [k] וְרַוֵּז הָוָא הוּ וּבְנֵי בַיְתֵהּ כְּלְּהוֹן [l] בְּהֵימְנוּתָא דְּאֱלָהָא ׃
35 וְכַד הֲוָא צַפְרָא שַׁדְּרוּ [m] אֶסְטְרַטִגָּא [n] לְשָׁקְלֵי שַׁבְטֵא [o] דְּנֹאמְרִין לְרַב בֵּית אֶסִּירֵא שְׁרִי לְהָלֵין אֲנָשָׁא ׃
36 חַד בְּשָׁבָּא [p] דְּאֶשְׁתָּא [q] דְּצוֹמָא [r] מִז וְכַד שְׁמַע רַב בֵּית אֶסִּירֵא [s] עַל אֲמַר לֵהּ הֵי הֲנָא [t] מְלֵאתָא לְפוּלוּס דְּשַׁדְּרוּ אֶשְׁטְרַטִגָּא אַיִךְ [u] דְּתֶשְׁתְּרוֹן וְהָשָׁא [v] פּוּקוּ [w] וְלוּ בְּשְׁלָמָא ׃

[c] נְפַק רא׳ [d] חַיָּא [e] סְחָא ריח [f] מַלֵּל [g] נְסַק [h] שׁוּלְחָן [i] רַוֵּז הגל׳ [k] חֵימָן [l] מן לשון יון הנצבים [m] שְׁקַל [n] אֲמַר [o] אֵשׁ [p] צוֹם [q] עֲלַל בוא [r] שְׁרָא [s] מַלֵּל [t] נְפַק [u] אָזַל

37 * Dixit ei Paulus, Innocentes flagris nos cæciderunt coram toto mundo, quum homines Romani simus, nósque coniecerunt in carcerem, nunc autem clàm eijciunt nos? Minimè sanè. Sed ꝟeniant ipsi, educant nos.

38 * Abierunt itaque gestores fasciũ, [lictores] & renuntiarunt magistratibus hos sermones qui sibi dicti fuerant: quúmque audissent eos Romanos esse, timuerunt.

39 * Et ꝟenerunt ad eos, & efflagitarunt ab eis, ꝟt exirent, excederéntque ciuitate.

40 * Quum autem egressi fuissent è carcere, ingressi sunt ad Loudiã, & inuiserũt fratres, eósque consolati sunt.

CAP. XVII.

1 ET exierunt, ac transierunt per Amphipolim, & Appoloniam ꝟrbes, veneruntque Thessalonicam, vbi erat synagoga Jihoudæorum.

Nocte Crucifixionis.

2 * Cæterùm Paulus, prout consueuerat, introijt ad eos, tribúsque Sabbathis ꝟerba fecit ad eos ex Scripturis.

3 * Dum explicaret, & ostenderet oportuisse Meschicho pati & resurgere à mortuis; & hunc esse Jeschua Meschicho, quem, inquit, euangelizo ꝟobis.

4 * Proinde quidã ex eis crediderũt, seséque adiunxerunt Paulo & Schilo, multíque ex Græcis illis qui timebant Deum, atque adeò mulieres percelebres non paucæ.

5 * Sed commoti sunt inuidia Jihoudæi, & se adiunxerunt eis homines scelerati ex compitis ciuitatis, coëgerúntque turbam multam, & conturbarunt ciuitatem: porrò ꝟenerunt & insurrexerunt aduersus domum Jasonis, studebántque eos educere illinc, & tradere eos turbæ.

6 * Quúmque non inuenissent eos illic, litem intendebant Jasoni, & fratribus qui aderant illic, & adduxerunt eos ad primores ciuitatis ꝟociferantes, Hi sunt qui ꝟniuersam terram conturbarunt. Et ecce iterum huc ꝟenerunt.

7 * Eos autem excepit iste Jason, & hi omnes contra mandata Cæsaris insurgunt, quum dicunt alium esse regem Jeschua.

---

17 אֱמַר לֵהּ פּוֹלוֹס דְּלָא סַכְלוּ נַגְרִין עַיִן עָלְמָא כְּלֵהּ לַאנָשָׁא רְחוּמָיָא [h] וְאַרְמִין בֵּית אֲסִירָא וְהָשָׁא [i] מְטַשְׁיְאִית [k] מַפְקִין
לַן לָאגִיר אֶלָּא חֵנוּן [l] נְאתוּן נַפְקוּנַן ׃ 38 וְאזְלוּ שָׁקְלֵי שַׁבְּטָא וְאַמְרוּ לְאִסְטַרְטֵגָא [m] מֶלָּא הָלֵין [n] דְּאִתְאַמְרִי לְהוֹן וְכַד
שְׁמַעוּ דְּרָחוּמָיָא אֱנוּן דְּחִלוּ ׃ 39 וְאתוֹ לְוָתְהוֹן [o] וּבְעוֹ מֶנָּהוֹן [p] דְּנָפְקוּן [q] וְנִשְׁנוּן לְהוֹן מֵן מְדִינְתָּא ׃
40 וְכַד נְפָקוּ מֵן בֵּית אֲסִירָא [r] עַלוּ לְוָת לוּדְיָא [s] וַחֲזוֹ חַמָּן לְאָחָא [t] וּבְיָאוּ אֱנוּן ׃

קפלאון יז

1 וְנָפָקוּ וַעֲבַרוּ עַל אַמְפִּיפָּילִים וַאפָלוֹנְיָא מְדִינְתָא [v] וְאתוֹ לְתֶסַלוֹנִיקָא אַיכָא דְאִיהּ חַוָא כְּנוּשְׁתָא דְיִהוּדָיֵא ׃
2 וְלֵלְיָא וְזַקִיפוּתָא מִן [w] וְעַל פּוֹלוֹם אַיכְנָא [x] דַּמְעָר הַוָא לְוָתְהוֹן [b] וְשַׁבָּא תְּלָת סַהֲדֵי עַמְהוֹן מֵן כְּתָבָא ׃

[h] רַמָּא [i] מְשָׁא [k] נְפַק [l] אָתָא [m] מַלֵּל [n] אֲמַר [o] בְּעָא [p] נְפַק [q] שְׁנָא סור [r] עֲלַל בוא [s] חֲזָא [t] בַּיָא נחם [v] אֵתָא [x] נַעַר הרגיל [b] עבראית שבחות

* Paulus autē dixit eis, Cęsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occultè G nos eiiciunt? Non ita: sed veniant, & ipsi nos eiiciant. 37

* Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quòd Romani essent. 38

* Et venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant vt egrederentur de vrbe. 39

* Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt. 40

37 * ὁ δὲ παῦλ Θ ἔφη πρὸς αὐτούς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβαλον εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρᾳ ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.

38 * ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς Θ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

39 * καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως.

40 * ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

CAP. XVII.

ιζ.

CVM autem perambulassent Amphipolim & Apolloniam, venerunt A Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum. 1

* Secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos, & per sabbatha tria differebat eis de scripturis. 2

* Adaperiens & insinuans quia Christum oportuit pati & resurgere à mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis. 3

* Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & de colentibus †Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ. 4

Gentilibusq;

* Zelantes autem Iudæi, assumentesq; de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt ciuitatem: & assistentes domui Iásonis, quærebant eos producere in populum. 5 B

* Et cùm non inuenissent eos, trahebant Iásonem & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt. 6

* Quos suscepit Iason, & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. 7

1 * Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν Θ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

2 * Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν·

3 * διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

4 * καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.

5 * ζηλώσαντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦντες τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.

6 * μὴ εὑρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυρον τὸν ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν·

7 * οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι ἰησοῦν.

---

3 כַּד מְפַשֵּׁק וְזָא וּמְחַוִּא דְּעָתִיד הוּ מְשִׁיחָא דִּנְחֵשׁ וְדָנְקוּם מִן בֵּית מֵיתָא וְהָוִי יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא דַּמְסַבַּר אֲנָא לְכוֹן׃ 4 וְאִנָּשִׁין מְהֵימְנִין הַיְמְנוּ וְנָקְפוּ לְפוֹלוֹם וְלְשִׁילָא וְסַגִּיאָא מִן יוֹנָיֵא אִילֵין דְּרָחֲלִין הֲווֹ מִן אֱלָהָא וְאַף נְשֵׁא יְרִיעָתָא לָא זְעוּרִין׃ 5 וְחַסְּמוּ הֲווֹ יְהוּדָיֵא וְאַקְפוּ לְהוֹן אֲנָשָׁא בִּישָׁא מִן שׁוּקָא דַּמְרִינְתָּא וְעַבְּדוּ אַכְלוֹם סַגִּיאָא וְתַרְחוּ הֲווֹ לְמַרִינְתָּא וְאִתּוֹ וְקָמוּ לְהוֹן עַל בֵּיתֵהּ דְּאַסוֹן וְבָעֵין הֲווֹ דְּנַפְקִין אֲנוּן מִן תַּמָּן וְנַשְׁלְמוּן אֲנוּן לְאַכְלוֹם׃ 6 וְכַד לָא אַשְׁכְּחוּ אֲנוּן תַּמָּן גַּרוּהִי הֲווֹ לְאַסוֹן וְלַאחָא דְּאִית הֲווֹ תַּמָּן וְאִיתְיוּ אֲנוּן לְוָת רֵישֵׁא דַּמְרִינְתָּא כַּד קָעֲיִן הֲווֹ דְּהָלֵין אֲנוּן דְּלְכְלָה אַרְעָא דַּחְוּ וְהָא תּוּב לְהָרְכָא אִתּוֹ׃ 7 וּמַקַּבְּלְנְהוֹן הָנוֹ אַסוֹן וְכָלְהוֹן הָלֵין לְוָקְבָל פּוּקְדָנוּהִי דְּקֵסַר קַיְמִין כַּד אָמְרִין דְּאִית מַלְכָּא אָחֳרָנָא יְשׁוּעַ׃

h 4

* מבאר או מרש
d חַוָּא הגיד c חֲשַׁשׁ
f קוּם g מוּת h נְקַף דנק
i יְרַע k חֲסַם קנא
l נְקַף הדביק m מן לשון יין
n רַחַשׁ o מָתַן p בְּעָא נְקַף
q בְּעָא r נְטַר s אָתָא
t קוּם u בְּעָא נְקַף
x קָעָא y קַבֵּל z קוּם

8 * Concitati ſunt autem primores ciuitatis, & omnis populus quum hæc audiſſent.

9 * Sed acceperunt fideiuſſores ab Jaſone, nec non à fratribus: & tunc dimiſerunt eos.

10 * Fratres verò ſtatim ea ipſa nocte emiſerunt Paulum & Schilo Beræam vrbem: quò quum veniſſent, introierunt in ſynagogam Jhoudæorum.

11 * Erant enim nobiliores iſti Jhoudæi qui illic aderant, Jhoudæis illis qui erant Theſſalonicæ, & audiebant ab eis ſermonem quotidie hilariter dum diſcuterent è ſcripturis, num hæc ita ſe haberent.

12 * Porrò multi ex eis crediderunt, ac ſimiliter quoque ex Græcis viri plurimi, & fœminæ percelebres.

13 * Quum autem cognouerunt Jhoudæi illi Theſſalonicenſes ſermonem Dei prædicatum eſſe à Paulo Berææ vrbi, venerunt etiam illuc: nec quieuerunt quin commouerent, & concitarent plebem.

14 * Paulum itaque emiſerunt fratres, vt deſcenderet ad mare. Commorati ſunt autem in illa vrbe Schilo & Timotheus.

Dominica IIII. poſt Reſurrectionem.

15 * Cæterùm illi qui deduxerunt ipſum Paulum, venerunt cum eo aduſque Athenas vrbem: quúmque diſcederent ab eius latere, acceperunt ab eo literas ad Schilo & Timotheum, vt quamprimùm ad ipſum proficiſcerentur.

16 * Ipſe verò Paulus quum operiretur eos Athenis, mœrore afficiebatur in ſpiritu ſuo, conſpiciens totam vrbem refertam idolis.

17 * Colloquebatur autem in ſynagoga Jhoudæis, iísque qui Deum reuerebantur, & in platea quotidie cum quibuſlibet obuijs.

18 * Quinetiam Philoſophi ex dogmate Epicuri, aliíque qui vocantur Stoici diſceptabant cum eo: & vnuſquiſque ex eis dicebant, Quid vult iſte collector verborum? [gerro]? Alij verò dicebant, Deos alienos prædicat: quia Jeſchua, & reſurrectionem prædicabat eis.

---

15 a אָתְדַּלְחוּ דֵּין רִישָׁא דְּמָדִינְתָּא וְכֻלָּה עַמָּא כַּד שְׁמָעוּ הָלֵין ׃ 17 b וְנָסְבוּ עֲרֵבָא מִן אַיסוֹן וְאַף מִן אָחָא וְהַיְדִין b שְׁרוֹ
c אֲזָלוּ ׃ 16 c אֲחָא דֵּין בַּר שָׁעֲתָה בָּהּ בְּלֵלְיָא שְׁרָו לְפוֹלוֹם וַלְשִׁילָא לְבֵרוֹאָא מְדִינְתָּא וְכַד d אִתּוֹ לְתַמָּן e עָאלִין הֲווֹ
f אֲנוּן ׃ 21 c תְּאַרִין הֲווֹ גֵּיר הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן מִן יְהוּדָיֵא הָנוּן דְּאִית הֲווֹ בְּתֶסַלוֹנִיקִי וְשָׁמְעִין הֲווֹ מֶנְהוֹן
g לְכְנוּשְׁתָּא דִּיהוּדָיֵא ׃ 17 e חָרָא בְּשַׁבְּתָא h אִית שׁ
f מֶלֶּתָא כְּלִיוֹם g חָדְיָאִית כַּד מְפָרְשִׁין הֲווֹ מִן כְּתָבָא דְּאַן הָלֵין הָכָנָא h אִיתַיְהִין ׃ 22 f וְסַגִּיאָא מָנְהוֹן הֵימְנוּ וְהָכָנָא אַף מִן i כַּלַּח k כְּרַז
i יוֹנָיֵא גַּבְרָא סַגִּיאָא וְנָשֵׁא יְרִיעָתָא ׃ 13 g וְכַד יְדָעוּ הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּמִן תֶּסַלוֹנִיקִי i דְּמֶלֶּתָא דַּאלָהָא k אִתְכְּרַזַת מִן פּוֹלוֹם l שְׁלָא תדר m זוּע
j בְּבֵרוֹאָא מְדִינְתָּא אִתּוֹ אַף לְתַמָּן וְלָא l שְׁלִיו m לַמְזָעוּ וְלַמְרַלְחוּ o לַאנָשׁוּתָא ׃ 14 h וַלְפוֹלוֹם p שְׁרָאוּהִי אֲחָא q דְּנֵחוֹת לַהּ o פי׳ עם p שְׁרָא
k לְיַמָּא l וְקָוִי הֲוָא בָּהּ בַּמְדִינְתָּא הֲי שִׁילָא וְטִימָתֵאוֹם ׃ q נָחַת r מָנָא עמד

8 Concitauerunt autem plebem, & principes ciuitatis audientes hæc.

8 ἐτάραξάν τε τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.

9 Et accepta satisfactione à Iasone & à cæteris dimiserunt eos.

9 καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς.

10 Fratres verò confestim per noctem dimisérũt Paulum & Silam in Beræam. Qui cùm venissent, in synagogam Iudæorum introierunt. C

10 Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπῆεσαν τῶν Ἰουδαίων.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent.

11 οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honestarum, & viri non pauci.

12 πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.

13 Cùm autem cognouissent in Thessalonica Iudæi, quia & Berææ prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commouentes & turbantes multitudinem.

13 ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ, σαλεύοντες τοὺς ὄχλους.

14 Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, vt iret vsque ad mare: Silas autem & Timotheus remanserunt ibi.

14 εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ.

15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum vsque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, vt quàm celeriter venirent ad illum; profecti sunt.

15 Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξήεσαν.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idololatriæ deditam ciuitatem.

16 Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.

17 Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

17 διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.

18 Quidam autem Epicurei & Stoici philosophi disserebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult † seminator verborum hic, dicere? Alij verò, Nouorum dæmoniorum videtur annuntiator esse. quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis.

† seminiherbius

18 τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο.

וְדַחַר בְּשַׁנָּא וְאַרְבְּעָא וְדָתַר קָיְמְתָא מט

17 וְהָנוּן דְּאַתְלְוִיו לֵהּ לְפוֹלוֹסְ וְאַתּוֹ עַדְמָא לַאתִינוֹם מְדִינְתָא וְכַד נָפְקִין מִן צַאיְדוּהִי קַבְּלוּ מִנֵּהּ אֶגַּרְתָּא לְוָת שִׁילָא 16 וְטִימָתְאוֹס דְּבַעֲנָל גְּאזְלִין לְוָתֵהּ: 17 הוּדִין פּוּלוֹס כַּד מְקַוֵּא חֲוָא בַּאתִינוֹס מְהַמְרַמַר הֲוָא בְּרוּחֵהּ חֲזֵא הֲוָא דַּמְדִינְתָא כְּלָהּ מַלְיָא פְּתַכְרָא: 17 וּמְמַלֵּל הֲוָא בַּכְנוּשְׁתָא עִם יְהוּדָיֵא וְעִם אִילִין דְּדָחֲלִין מִן אֱלָהָא וּבְשׁוּקָא עִם אִילִין דְּמִסְתַּקְבְּלִין הֲוּוֹ בְּלִיוּמָא: 18 וְאַף פִּילוֹסוּפֵא דְּמִן וּלְפָנֵה וּדַאפִּיקוּרוֹס וַאחֳרָנָא דְּמִתְקָרִין אֶסְטְוָאיקוּ דַּרְשִׁין הֲוּוֹ עִמֵּהּ וַאנָשׁ אֱנָשׁ מִנְּהוֹן אָמְרִין הֲוֵי מָנָא צְבֵא הָנָא מְלַקֵּט מְלָא וַאחֳרָנָא אָמְרִין הֲוֵי אֱלָהָא נוּכְרָיָא מַכְרֵז מָטָל דְּלִישׁוּעַ וְלַקְיֵמְתֵהּ מַכְרֵז הֲוָא לְהוֹן׃

a קוס b לְוָיָא c אַתְיָא d עַנָל פתאם e אֶתֵּל f מַרְמַר g מְלָא h עברית זרה i סַקְבָּל פגש k מן לשון יון אהבי חכמה l אַלֵּף m כופר בעקר n קְרָא o מן לשון יון p מַלָּל q נְכַר r בְּרֵז s קוס

19 * Itaque prehenderunt eum, adduxeruntque in Senatum qui vocatur Areopagus [vicus Martis] dicentes ei, Possumus ne scire quænam sit hæc doctrina noua quam prædicas?

20 * Verba enim extranea disseminas in aures nostras: volumusque scire quid hæc sibi velint.

21 * Porrò Athenienses omnes, ijque qui illuc venerant alienigenæ, nulli alij rei vacabant, nisi ad dicendum & audiendum aliquid noui.

Dominica v. post Ieiunium Resurrectionis.

22 * Quumque staret Paulus in Areopago, dixit: Viri Athenienses, video vos inter omnia nimios esse in cultu dæmonum.

23 * Quum perlustrarem & conspicarer ædem Deorum vestrorum, nactus sum aram quandam, cui inscriptum erat, DEI RECONDITI. Hunc igitur quem ignorantes colitis, hunc ipsum annuncio vobis.

24 * Deus enim qui condidit mundum, & quicquid in eo est, quique Dominus est cæli & terræ, in templis manufactis non habitat.

25 * Nec ei ministratur per manus hominum, nulliusq; rei indiget, quippe qui tribuat omnibus vitam & animam.

26 * Et ex vno sanguine condidit totum mundum [omne genus hominum], vt degerent in superficie vniuersæ terræ; & distinxit tempora decreto suo, posuitque terminos habitationis hominum.

27 * Vt quærerent Deum, exquirerentque, & ab ipsius creatura [creatione] inuenirent eum: quandoquidem non longe abest ab vnoquoque nostrum.

28 * In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus: prout & quidam è sapientibus vestris dixit: Nam ab eo est progenies nostra.

29 * Homo igitur nostræ prosapiæ quum sit à Deo, non debemus existimare auro, aut argento, aut lapidi insculpto artificio, & scientia humana simile esse numen.

19 * Et apprehensum eum, ad Areopagum duxerunt, dicentes; Possumus scire quæ est hæc noua, quæ à te dicitur, doctrina?

19 * Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή;

20 * Noua enim quædam infers auribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

20 * ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.

21 * Athenienses autem omnes, & aduenæ hospites, ad nihil aliud vacabant; nisi aut dicere, aut audire aliquid noui.

21 * Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ηὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.

22 * Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi † superstitiosos vos video.

22 * Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἔφη, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.

† superstitiosiores

23 * Præteriens enim & videns simulachra vestra, inueni & aram in qua scriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis.

23 * διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

24 * Deus qui fecit mundum & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cùm sit Dominus, non in manufactis templis habitat:

Gen. 1. a. 1.

Supr. 6. f. 48.

24 * ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ,

25 * Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cùm ipse det omnibus vitam & inspirationem, & omnia:

25 * οὐδὲ ὑπὸ χεῖρων ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

26 * Fecítque ex vno omne genus hominum, inhabitare super vniuersam faciem terræ, definiens statuta tempora & terminos habitationis eorum:

26 * ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν,

27 * Quærere Deum si forte attractent eum & inueniant, quamuis non longè sit ab vnoquoque nostrum.

27 * ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

28 * In ipso enim viuimus & mouemur & sumus, sicut & quidam vestrorum poëtarum dixerunt, ipsius enim & genus sumus.

Aratus Isai. 40. d. 28.

28 * ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

29 * Genus ergo cùm simus Dei, non debemus æstimare auro aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominis, Diuinum esse simile.

29 * γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.

---

24 אֱלָהָא גַיר דַעֲבַר עָלְמָא וְכָלְמָא דְאִית בֵּהּ וְהוּא מָרָא דִשְׁמַיָא וְדַארְעָא בְּהֵיכְלֵא דַעֲבַד [k] אִידַיָא לָהּ שָׁרָא ׃
25 וְלָא [l] מְשְׁתַמַשׁ מִן אִידֵי בְנֵינָשָׁא וְעַל מְרוֹם לָא סְנִיק מְטַל דְהוּ יַהֵב לְכָלְנָשׁ חַיָא וְנַפְשָׁא ׃
26 וּמִן חַד דָם עֲבַד [m] עָלְמָא כְּלֵהּ דַבְנֵינָשָׁא דְנֶחֱוּון עָמְרִין עַל אַפֵי אַרְעָא כְּלָהּ וּפְרַשׁ [n] זַבְנָא בְּפוּקָדָנֵהּ וְסָם תְחוּמָא [o] דְעוּמְרָא דַבְנֵינָשָׁא ׃
27 דְנֶחֱוּון [p] בָעֵין לַאלָהָא [q] וּמַעֲקְבִין וּמִן [r] בְרִיתֵהּ מְשְׁכְחִין לֵהּ מְטַל דְאַף לָא הֲוָא רַחִיק מִן כָּל חַד מִנָן ׃
28 בֵּהּ הוּ גַיר [s] חַיְינָן [t] וּמְתְנַזְעִינָן [u] וְאִיתַיִן אַיְך דְאַף אֱנָשָׁא מִן חַכִימֵא דַלְכוּן אֲמַר דְמָנֵהּ הוּ [x] טוּהֲמָן ׃
29 אֱנָשָׁא הָכִיל דְטוּהֲמָן מִן אֱלָהָא הוּלָא [y] חַיְבִינָן לְמִסְבַר דַלְדַהֲבָא אוֹ [z] לְכַאפָא אוֹ לְאַבְנָא גְלִיפָא [a] בְאוּמָנוּתָא [b] וּבִידַעְתָא דְבַרְנָשָׁא [c] דָמְיָא אֱלָהוּתָא ׃

[k] יד [l] שמש
[m] פיר [n] זמן [o] ישב מן עפר
[p] בעא [q] עקב חקר
[r] ברא [s] חיא [t] זוע
[u] איתי [x] טוהמא משפחה
[y] חוב [z] כסף
[a] אמן [b] יצע [c] דמא

30 * Tempora igitur idololatriæ præterire fecit Deus: hoc autem tempore præcipit omnibus hominibus vt quilibet vbique pœnitentiam agat.

31 * Quippe qui ſtatuerit diem quo iudicaturus eſt vniuerſam terram cum æquitate, per virum quem definijt, & reſtituit vnumquemque hominem ad fidem eius, quum excitauit ipſum à mortuis.

32 * Audientes autem reſurrectionem à mortuis, alij ſubſannabant, alij verò dicebant, Aliàs te audituri ſumus hac de re.

33 * Et ita exijt Paulus è medio eorum.

34 * Cæterùm quidam ex eis ſeſe adiunxerunt ei, & crediderunt. vnus autem ex eis erat Dionyſius ex Iudicibus Areopagi, & mulier quædam nomine Damaris, alijque cum eis.

Commemoratione Sanctorum.

CAP. XVIII.

1 POrrò quum Paulus diſceſſit Athenis, venit Corinthum.

2 * Et inuenit illic virum quendam Iſhoudæum, cui nomē erat Akaulas: qui quum eſſet ex regione Ponti, illo tempore venerat ex regione Italiæ ipſe & Periskella vxor eius: quandoquidem edixerat Claudius Cæſar, vt omnes Iſhoudæi Roma excederent: itaque acceſſit ad eos.

3 * Et quoniam erat filius artis ipſorum, [eiuſdem artificij], diuerſatus eſt apud eos, & operabatur cum eis: cæterùm in artificio ipſorum opifices conopeorum erant.

4 * Verba autem faciebat in ſynagoga omni Sabbatho, & perſuadebat tam Iſhoudæis, quàm Ethnicis.

5 * Quùm autem veniſſent è Macedonia Schilo & Timotheus, conſtringebatur ſermone ipſe Paulus,

6 * Quòd inſurgerent in eum Iſhoudæi; atque blaſphemarent: quum teſtaretur eis Jeſchua fuiſſe Meſchicho, proinde excuſſis veſtibus ſuis dixit eis, Poſthac mundus ſum, ego proficiſcor ad Gentes.

7 * Itaque exijt illinc & ingreſſus eſt ædes viri cuiuſdam nomine Titi, qui quidem Deum reuerebatur: domus autem eius adhærebat ſynagogæ.

---

30 זַבְנָא גֵיר [d] דְטָעְיוּתָא אַעֲבַר אֱלָהָא וַבְזַבְנָא הָנָא מְפַקֵּד לְכָל־הוֹן בְּנֵינָשָׁא דְכָל אֱנָשׁ בְּכָל [e] דוּכְנָא [f] נְתוּב׃

31 מֶטֶל [g] דַאקִים יוֹמָא דְבֵה עָתִיד [h] לְדִנְדוּן אַרְעָא כְּקוֹשְׁטָא בְּיַד גַּבְרָא אַיְנָא דַפְרַשׁ [k] לַאפְנֵי לְכָל אֱנָשׁ לְהַיְמָנוּתֵהּ

כַּד אֲקִימֵהּ מִן בֵּית [m] מוֹתָא׃ 32 וְכַד שְׁמַעוּ [n] קְיֵמְתָא דְמִן בֵּית מֵיתָא [o] מְמֵיקִין הֲווֹ וּמָנְהוֹן אָמְרִין הֲווֹ בְּזַבְן

אַחֲרִין [p] שְׁמָעִינַן לָךְ עַל הָדָא׃ 33 וְהָכַנָא נְפַק פּוֹלוֹס מִן בֵּינָתְהוֹן׃ 34 וַאנָשִׁין מָנְהוֹן [q] נַקְפוּהִי וְהַימְנוּ חַד דַּיִן

מָנְהוֹן אִיתַוהִי הֲוָא דְיֵנוֹסְיוֹס מִן [r] דַיְנֵא [s] דַארְיוֹס פַּגוֹס וְאִנְתְתָא חֲדָא דְשְׁמָהּ דַּמַרִיס וְאָחֳרֵנָא עִמְּהוֹן׃

דּוּכְרָנָא דְקַדִּישֵׁא נא קפלאון יח

1 וְכַד נְפַק פּוֹלוֹס מִן אֲתֵינוֹס אֲתָא לְקוֹרִנְתוֹס׃ 2 * וְאַשְׁכַּח חַד מִן גַּבְרָא חַד יְהוּדָיָא דְשְׁמֵהּ הָוָא אַקוּלָאס

[a] אֶשְׁכַּח מצא

[b] טָעָא עבודה זרה [c] מקום

[d] תוב שוב [e] קום

[f] דון כוין ישר [g] פְּנָא השיב

[h] חַיֵּמן [k] מות [m] קום

[n] מְמַק לוץ [p] שְׁמַע

[q] נְקַף דקר [r] דון

[s] בן לשון יון

30 * Et tempora quidem huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat G hominibus vt omnes vbique pœnitentiam agant.

30 * τὰς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν,

31 * Eò quòd statuit diem in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis.

31 * διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παράσχων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

32 * Cùm audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum?

32 * ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου.

33 * Sic Paulus exiuit de medio eorum.

33 * καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.

34 * Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

34 * τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

CAP. XVIII.

ιή.

1 POst hæc egressus ab Athenis, venit A Corinthum.

1 * Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς κόρινθον·

2 * Et inueniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius (eò quòd præcepisset Claudius discedere omnes Iudeos à Roma) accessit ad eos.

2 * καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς.

3 * Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autè scenofactoriæ artis.)

3 * καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην.

4 * Et disputabat in synagoga per omne sabbathum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis & Græcis.

4 * διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας.

5 * Cùm venissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo B Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

5 * ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας, ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

6 * Contradicentibus autem eis & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos, Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

6 * ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.

7 * Et migrans inde, intrauit in domũ cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ.

7 * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεὸν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ.

---

[a] וְרֵאיתָהִי חֲוָא מִן פָּנְטָס אִיתְרָא דְּבֵה בְּהַו [c] זַבְנָא אֶתָא חֲוָא מִן אַתְרָא דְּאִיטַלְיָא הוּ וּפְרִיסְקִלָּא אַנְתְּתֵה מָטַל דְּפָקַד חֲוָא קְלוֹדְיָוס קֶסַר [d] דְּנָפְקִין כָּלְהוֹן יְהוּדָיֵא מִן רוּמָא וַאֲתְקָרֵב לְוָתְהוֹן; [e] מָטַל דְּבַר [f] אוּמָנוּתְהוֹן חֲוָא שְׁרָא לַהּ לְוָתְהוֹן וּפַלַח חֲוָא עִמְּהוֹן בַּאוּמָנוּתְהוֹן דִּין [g] לְיַלְרָא חֲוָו ׃ [h] וּמְמַלֵּל חֲוָא בַּכְנוּשְׁתָּא בְּכֹל שַׁבָּא וּמְפֵיס חֲוָא לִיהוּדָיֵא וְלַחֲנָפָא ׃ וְכַד [i] אֲתוֹ חֲוָו מִן מַקְדוֹנְיָא שִׁילָא וְטִימָתֵאוֹס אֲלֵיץ חֲוָא [k] בְּמִלְּתָא הוּ פַּוּלוֹס ׃ מָטַל [l] דְּקַיְמִין חֲוָו [m] לְקוּבְלֵה יְהוּדָיֵא וּמְגַדְּפִין חֲוָו בַּר [n] מְסַהֵד חֲוָא לְהוֹן דְּיֵשׁוּעַ הוּיו מְשִׁיחָא וְנִפֵּץ [o] מָאנָוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן מִן הָשָׁא אֲנָא [p] דְּכֵא אֲנָא אָזַל אֲנָא לִי לְוָת עַמְמָא ׃ [q] וְנָפַק מִן חַמָּן [r] וְעַל לְבַיְתֵהּ דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ טִטוֹם אֵינָא דְּרַחֵל חֲוָא מִן אֱלָהָא וּבַיְתֵהּ [s] נַקִּיף חֲוָא לְכְנוּשְׁתָּא ׃

[a] אוֹתוֹ ס׳ זמן [b] נְפַק ס׳׳ [c] אֶמֶן [d] חֲנוּן אֲנוּן [e] סָרְגָא עִבְרִי סַרְגָּא [f] כָּלְחִי מַשְׁכָּא וְרַבְגָּא [g] כמו שבת [h] בְּיוֹם חוֹל [i] אֲתָא [k] מַלֵּל [l] קוֹם [m] לנגדו [n] סָהֵד [o] לנשיו [p] דְּכָא זכה [q] עָלַל בוא [r] נָקֵף רנ״ק

8 * Porrò Crispus princeps synagogæ crediderat in Dominum nostrum ipse, & domestici eius omnes plurimíque Corinthiorum audiebant, et credebant in Deũ, ac baptizabantur.

9 * Dixit autem Dominus per visum Paulo, Ne timeas, sed loquere, neque tacueris.

10 * Siquidem ego sum tecum, nemóque poterit tibi molestiam exhibere: & multus est mihi populus in hac ciuitate.

11 * Habitauit ergo annum & sex menses Corinthi, & docebat eos sermonem Dei.

Dominica v. post Pentecosten.

12 * Quum autem Gallioun esset Proconsul Achaiæ, coacti sunt simul aduersus Paulum, & stiterunt eum ante tribunal.

13 * Dicentes, Iste preter Legem persuadet hominibus Deum reuereri.

14 * Quúmque postularet Paulus vt aperiret os suum & loqueretur, dixit Gallioun Iihoudæis, Si de quopiam malo, aut fraude, aut flagitio reum postularetis ô Iudæi, vt par est, vos reciperem.

15 * Sinautem quæstiones sunt de sermone, déque nominibus, & Lege vestra, ipsi nostis inter vos: ego enim nolim esse iudex horum placitorum.

16 * Proinde amandauit eos à suo tribunali.

17 * Cæterùm comprehenderant omnes Ethnici Sostenem seniorem synagogæ, & cædebant eum ante tribunal, Gallioun autem hæc paruipendebat.

18 * Quúmque Paulus illic dies multos egisset, dedit pacem, [valedixit], fratribus, ac mare sulcauit vt proficisceretur in Syriam, venerúntq; cum eo Priskella & Akaulas quum totondisset caput suum Cenchreis, siquidem votum nuncupauerat.

19 * Peruenerunt autem Ephesum, & ingressus est Paulus synagogam, verbâque fecit ad Iihoudæos.

20 * Et efflagitabant ab eo, vt commoraretur apud eos: nec assensum præbuit.

---

[s] וְקִרִיסְפּוֹס [t] רַבְכְּנוּשְׁתָּא הַימֵן הֲוָא בְּמָרָן הוּ וַבְנֵי בַיְתֵהּ כְּלְהוֹן וְסַגִיאָא קוֹרִנְתָיָא שְׁמְעִין הֲווֹ וּמְהֵימְנִין בַּאלָהָא
[u]וְעַמְּדִין ׃ [v] וְאֲמַר מָרְיָא בְּחֶזְוָא לְפוֹלוֹס לָא תֵּדְחַל אֶלָּא מַלֵּל וְלָא [w]תֶּשְׁתּוֹק ׃
[x] מָטוֹל דַּאֲנָא עִמָּךְ אֲנָא וַאנָשׁ לָא [x] מָשְׁכַּח [y] לְמַהֲרִיתָךְ וְעַמָּא סַגִיאָא אִית לִי בַּמְדִינְתָּא הָדָא ׃ [z] יְתֵב הֲוָא תַּרִין [z] יְתֵב ישב [a] כמו שנה שש
[a] שַׁנְתָּא וְיַרְחָא [b] שְׁתָּא בְּקוֹרִנְתוֹם וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן מֶלֵּת דַּאלָהָא ׃ [c] מן לשון יון [d] אֵית
דְּחַר בְּשַׁבָּא דח דְּבַתַר [e] פַּנְטִיקוֹסְטִי נב
[b] מן לשון יון שה א במקום יועץ [f] כמו בלשון יון עברית כמא
[12] וְכַד [d] אִיתַוְהִי הֲוָא גַּאלְיוֹן [c] אַנְתוֹפַּטוֹם דַּאכָאיָא אֶתְכַּנַשׁוּ אַכְחַדָא עַל פּוֹלוֹס וַאיתְיְהִי קְדָם [f] בִּימָא ׃ [13] כַּד אָמְרִין
[14] דָּנָא לְבַר מֵן נָמוּסָא [g] מְפִים לַבְּנַיָּשָׁא דְּנֶהֱווֹן דַּחֲלִין לַאלָהָא ׃ [15] וְכַד בַּעָא הֲוָא פּוֹלוֹס דְּנִפְתַּח פּוּמֵהּ וַנְמַלֵּל אֲמַר [g] אַפִּיש ופרושי מלין

8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua: & C multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

8 κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas.

9 εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς·

10 Propter quod ego sum tecum, & nemo apponetur tibi vt noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate.

10 διότι ἐγώ εἰμι μετά σου, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

11 Sedit autem † annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei.

ibi

11 ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

12 Galliône autem proconsule Achaiæ, insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

12 Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ. καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα,

13 Dicentes, Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

13 λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Siquidem esset D iniquum aliquid, aut facinus pessimũ, ô viri Iudæi, rectè vos sustinerem.

14 μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἀδίκημά τι ἦν ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν.

15 Si verò quæstiones sunt de verbo & † nominibus, & legis vestræ, vosipsi videritis: Iudex ego horum nolo esse.

nominibus legis vestræ

15 εἰ δὲ ζητήματά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.

16 Et minauit eos à tribunali.

16 καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.

17 Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

17 ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν.

18 Paulus verò cùm adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens, nauigauit in Syriam (& cum eo Priscilla & Aquila) qui sibi totonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

Num. 6. c. 18. Inf. 21. d. 24.

18 ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν.

19 Deuenitque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis.

19 κατέλυσε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις.

20 Rogantibus autem eis, vt ampliori tempore maneret apud eos, non consensit:

20 ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν.

וַאֲלִיהֶן לִיהוּדָיֵא אֶלָּא עַל מֵרֵם דְּבִישׁ אוֹ דַּנְכִיל אוֹ דַּסְנָא מְקַטְרְגִין חַיָּוְתוּן אָו יְהוּדָיֵא בְּוֹלִיתָא מְקַבֵּל חֲוִית לְכוֹן׃
אִן דִּין זאטמא אֵנוּן עַל מִלְּתָא וְעַל שְׁמָהָא דִילְכוֹן אַנְתוּן יָדְעִין אַנְתוּן בַּיְתָכוֹן אֶנָא גִּיר לָא צָבֵא
אֲנָא דֵאחֲוָא דַּיָּנָא דְּהָלֵין צָבְוָתָא׃ וְטַרַד אִנוּן מֶן בִּים דִּילֵהּ׃ וְאַחֲרוּ חֲוִו כֻּלְּהוֹן חַנְפָּא לְסוֹסְתְּנִים
קְשִׁישָׁא דְּכִנוּשְׁתָּא וּמְחִין חֲוִו לֵהּ קֳדָם בִּים וְגַאלְיוֹ׃ מַהֲמָא חֲוָא בְּהָלֵין׃ וְכַד חֲוָא פּוֹלוֹם חַמָּן יוֹמָתָא
סַגִּיאָא יַהֲב שְׁלָמָא לַאחָא וְרָא בְּיוֹמָא דְּנָאזַל לְסוּרְיָא וְאִתּוֹ עִמֵּהּ פְּרִיסְקִלָּא וְאַקּוֹלַס כַּד סַפַּר רִישֵׁהּ בְּקַנְכְּרָאוֹם
מָטַל דְּנָדְרָא נְדִיר חֲוָא לֵהּ׃ וּמַטִּיו לְאֶפְסוֹס וְעַל פּוֹלוֹם לְכִנוּשְׁתָּא וּמְמַלֵּל חֲוָא עִם יְהוּדָיֵא׃
וּבְעִין חֲוִו מֶנֵּהּ דְּנִגַּר לְוָתְהוֹן וְלָא אִתְשַׁפִּים׃

סנא ופיר רשע או רע
א קַטְרֵג חלשן ב מוֹלָא שהוא צריך חסרן לשון יון פירושו ריבות
ג דין ד טָרַד השלך
ה פירושו גוים ו זקן
ז מָחָא נכה אַחֲמָא בזה
ח נדר כמו עבראית
ט מָטָא הגיש י נְגַר ארד
יא טְפַם הקשיב

21 * Dicens, Oportet certè feſtum venturum me in Ouriſchlem agere: ſed ſi Deus voluerit, iterum reuertar ad vos. Akaulas autem & Priskella reliquit Epheſi.

22 * Ipſe verò per mare perrexit, & venit Cæſaream. aſcendítque, ac ſalutauit filios Eccleſiæ: tum profectus eſt Antiochiam.

23 * Et quum egiſſet illic dies aliquot, diſceſſit, & peragrauit ordine regionem Phrygiæ & Galatiæ, dum confirmaret omnes diſcipulos.

24 * Porrò vir quidam, cui nomen erat Apollou, Jihoudæus, natione Alexandrinus, & præditus facundia, peritiſſimúsque ſcripturarum, venit Epheſum.

25 * Hic erat edoctus viam Domini, & feruens ſpiritu: proinde loquebatur, planéque docebat de Jeſchua, quum nihil ſciret, niſi baptiſma Jouchanon.

26 * Cœpitque palàm loqui in ſynagoga. Quẽ quum audiſſent Akaulas & Priskella, adduxerunt domi ſuæ, & plenius oſtenderunt ei viam Domini.

27 * Quúmque vellet proficiſci Achaiam, præuenerunt eum fratres, ſcripſeruntque ad diſcipulos vt exciperent eum. itaque vbi aduenisſet, multum adiuuit per gratiam omnes fideles.

28 * Vehementer enim diſceptabat contra Jihoudæos coram cœtu, demonſtrans per Scripturas, Jeſchua eſſe Meſchicho.

Matutinis Dominicæ poſt Pentecoſten.

CAP. XIX.

1 QVumque degeret Apollou Corinthi; Paulus peragrauit regiones ſuperiores ad Epheſum.

2 * Et interrogauit diſcipulos quos illic inuenit, Num recepiſtis Spiritum Sanctitatis poſtea quàm credidiſtis? Reſponderunt, & dicunt ei, Ne auditione quidem accepimus an ſit Spiritus.

3 * Dixit eis, In quid ergo baptizati eſtis? Dicunt, In baptiſma Jouchanon.

---

21 בַּד אֲמַר דְּוֶלָא לִי אֶסְיָנָאִית דְּאֵתָא בְּאוּרְשְׁלֵם אֶעְבְּדִיוּהִי וְאִן אֱלָהָא נָצְבָא אִתָא הוּב לְוָתְכוּן
וְלַאקוּלַם וְלַאפְרִיסְקֶלָא שְׁבָק אֱנוּן בְּאפֶסוֹס׃ 22 וְהוּ רְדָא בְּיַמָּא וְאִתָא לְקֶסְרְיָא וְסָלֵק וְשָׁאל בְּשְׁלָמָא דְּבְנֵי עִדְתָא
וְאֵזַל לֶה לַאנְטְיוֹכִי׃ 23 וְכַד הֲוָא תַּמָּן יַוסְתָא יְדִיעָא נְפַק וְאִתְכְּרַךְ בָּתַר בָּתַר בַּאתְרָא דְּפְרוּגְיָא וְדְגַלַטְיָא כַּד
קָיְמִים הֲוָא לְכָל תַּלְמִידָא׃ 24 וְגַבְרָא חַד דְּשְׁמֵה הֲוָא אַפָּלוֹ יְהוּדָנָא דְאִיתַּוהִי הֲוָא טוּהֲמֵה מִן אֱלֶכְסַנְדְּרִיָא
וְרֵדָא הֲוָא בְּמִלְתָא וְמָרָךְ הֲוָא בְּכְתָבָא אִתָא לְאפֶסוֹס׃ 25 הָנָא טְהַלְמַד הֲוָא לְוָארְחֵה דְּמָרְיָא וְרָתַח הֲוָא בְּרוּחַ וְמְמַלֵל הֲוָא וּמְלִף מַלְיָאדִת עַל יֵשׁוּעַ כַּד
מְדַם לָא יָדַע הֲוָא אֶלָּא אִן מַעֲמוּדִיתָא דְיוּחָנָן׃ 26 וְשָׁרִי עֵין בַּגְלָא מְמַלֵל בְּכְנוּשְׁתָא וְכַד שְׁמָעוּהִי

---

k אֶמֵן באמת/פיר׳ חכ
l עִבֵּר עשה m צְבָא אִתָא
n העדה או קהל o יוֹם יֵרַע
p כְּרֵךְ חור q קוּם r אית ש
s משפחתו t רְדָא ולמד
u מַלֵל v דִּיקָק w תַּלְמַר
x במו למד y צַלַף z מְלָא
aמדעת או מאומה
b עַמַּר שבל c שָׁרִי התחיל

21 * Sed valefaciens,& dicẽs,Iterũ reuertar ad vos Deo volente : profectus eſt ab Epheſo.

22 * Et deſcendens Cæſarêam, aſcendit, & ſalutauit eccleſiam, & deſcendit Antiochiam. F

23 * Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt,perambulans ex ordine †Galaticam regionem & Phrygiã,confirmans omnes diſcipulos. Galatiam

24 * Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere , vir eloquens , deuênit Epheſum , potens in ſcripturis.

25 * Hic erat edoctus viam Domini : & feruens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ ſunt Ieſu, ſciens tantùm baptiſma Iohannis.

26 * Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga . Quem cùm audiſſent Priſcilla & Aquila , aſſumpſerunt eum , G & diligentiùs expoſuerunt ei viam Dei.

27 * Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis vt ſuſciperent eum.Qui cùm veniſſet,contulit multum his qui crediderant.

28 * Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè,oſtendens per ſcripturas,eſſe Chriſtum , Ieſum.

21 * ἀλλ' ἀπεταξατο αὐτοῖς , εἰπὼν , δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα , πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος· καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου.

22 * καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.

23 * καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας μαθητάς.

24 * Ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὄνομα, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.

25 * οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι, ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

26 * οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ.

27 * βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος.

28 * εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

CAP. XIX.

ιθ'.

1 FActum eſt autẽ cùm Apollo eſſet Corinthi,vt Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inueniret quoſdam diſcipulos. A

2 * Dixitque ad eos, Si Spiritũ ſanctum accepiſtis credentes ? At illi dixerunt ad eum, Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audiuimus.

3 * Ille verò ait , In quo ergò baptizati eſtis? Qui dixerunt , In Iohannis baptiſmate.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη , ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον · καὶ εὑρών τινας μαθητὰς,

2 * εἶπε πρὸς αὐτούς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες ; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν.

3 * εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

---

21 אַתָּא מלא · 22 חַזָּא הגיד · אֲזַל אזל · 23 חֲטַף קדם · קַבֵּל קבל · כמו עזר ק חזן · 24 חֵימָן תקף פיר׳ בעז · 25 מן לשון יין · אירת · 26 כֻּרֵךְ במקומות מן אתר · שְׁבַח משא · חַיְמָן חימן · 27 עֲמַר טעל

21 וְכַד צְבָא דְנָאזַל לַאכַאיָא חַטְפוּתְי אַחָא וַהֲבוּ לְחַלְטִירָא · דְנָקְבְּלוּנֵיהִי וְכַד אֲזַל · עַדַּר סַגִּי בְּיַד · טַיבוּתָא לְכֻלְּהוֹן מְהֵימְנָא ·

22 תַּקִּיפָאִית גֵּיר דָּרֵשׁ הֲוָא לוּקְבֵל יְהוּדָיֵא קָדָם בָּנְשָׁא מְחַוֵּא הֲוָא מִן כְּתָבֵא עַל יֵשׁוּעַ דְּמָשִׁיחָא הוּ ·

וְצַפְרָא רְחַר בְּשַׁבָּא דְּכָנְשִׁיקוֹסְטִי נג קפלאון יט

1 וְכַד אִיהוֹהִי הֲוָא אַפְלוּ בְּקוֹרִנְתוֹס אֶתְכְּרַךְ פּוּלוֹס בַּאתְרָוָתָא עִלָּיָא לְאפְסוֹס · וְמַשְׁאֵל הֲוָא לְחַלְמִידֵא 2 אִילֵין דְּאִשְׁכַּח חַמִּן דְּאִן קַבְּלְתוּן רוּחָא דְקוּדְשָׁא מִן דְּהֵימְנְתוּן עֲנוֹ וַאמְרִין לֵהּ וְאַף לָא אִן אִית רוּחָא שְׁמִיעַ לָן ·

3 אֲמַר לְהוֹן וּבְמָנָא עַמַּדְתוּן אָמְרִין בְּמַעֲמוּדִיהּ דְיוֹחָנָן ·

4 * Subdit eis Paulus, Iouchanon quidem baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populos, dicens, vt crederent in eum qui venturus erat poſt ſe, hoc eſt, in Jeſchua Meſchicho.

5 * Quúmque hæc audiſſent, baptizabantur in nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.

6 * Et imponebat eis manum Paulus, veniebátque Spiritus Sanctitatis in eos, proinde loquebantur ſingulis linguis ac vaticinabantur.

7 * Erant autem omnes iſti viri duodecim.

8 * Cæterùm ingreſſus eſt Paulus ſynagogam, & locutus eſt palàm tribus menſibus, ac perſuadebat de regno Dei.

9 * Quidam autem ex eis indurabantur, & excandeſcebant, atque conuitijs proſcindebant viam Dei coram turba Gentium: tunc recedere fecit Paulus, & ſeparauit ab eis diſcipulos, & quotidie verba faciebat ad eos in ſchola viri cuiuſdam nomine Tourani.

10 * Hoc autem factum eſt per biennium, vſquedum audiſſent ſermonem Domini quotquot habitabant in Aſia, tam Jihoudæi quàm Gentiles.

11 * Porrò virtutes maximas edebat Deus per manum Pauli.

12 * Ita vt etiam à veſtimentis quæ erant ſuper corpus eius, ſudaria aut ſciſſuræ [ſemicinthia] deferrentur, & imponerentur ægrotis, & diſcederent ab eis morbi, atque adeò dæmonia exirent.

Dominica prima poſt Pentecoſten.

13 * Studebant autem & quidam Jihoudæi qui circulabant, & adiurabant dæmonia, adiurare ea per nomen Domini noſtri IESCHVA, ſuper eos in quibus erant ſpiritus immundi, dicentes, Adiuramus vos per nomen Jeſchua quem prædicat Paulus.

14 * Erant autem ſeptem filij viri cuiuſdam Jihoudæi ſummi Sacerdotis, cui nomen erat Skiua, qui hoc faciebant.

15 * Reſpondit autem cacodæmon ille, & dixit eis, Jeſchua noui, & Paulum ſcio; vos autem qui eſtis?

---

4 אֲמַר לְהוֹן פּוֹלוֹס יוֹחָנָן אַעְמֵד מַעֲמוּדִיתָא [i] דְּתָיְבוּתָא לְעַמְמָא כַּד אֲמַר [k] דְּנֶהֵימְנוּן בַּאינָא דְּאָתָא בָּתְרֵה [l] דְּאִיתַוהִי
5 יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : וְכַד הֲלֵין שְׁמַעוּ עֲמַדוּ בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 6 וְשָׂם עֲלֵיהוֹן אִידָא פּוֹלוֹס וַאֲתָא רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן וְמַמַלְלִין הֲווֹ בְּלֶשָׁן [m] וּמְתְנַבְּיִן הֲווֹ : 7 הֲווֹ הֲווֹ דֵּין כְּלְהוֹן אֲנָשָׁא תְּרֵעסַר : 8 וְעַל הֲוָא פּוֹלוֹס
לְכְנוּשְׁתָא וּמְמַלֵּל הֲוָא עִין בַּגְלָא יַרְחֵא תְּלָתָא [n] וּמְפַיֵּם הֲוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא : 9 וַאנָשִׁין מָנְהוֹן [o] מְתְקַשִּׁין הֲווֹ
[p] וּמְחָרִין [q] וַמְצַחֲיִן לְאוּרְחָא דַּאלָהָא קֳדָם כְּנִשְׁא וְדַעֲמְמָא הֲוִיזִין [r] אַרְחָק פּוֹלוֹס וַפְרֵשׁ מָנְהוֹן לְתַלְמִידָא וְכָלְיוֹם מְמַלֵּל
הֲוָא עַמְהוֹן [s] בְּאסְכוֹלָא דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵה טוּרַנוֹס : 10 וְהָדָא הֲוַת שְׁנִין תַּרְתֵּין עַדְמָא דְּשְׁמַעוּ [t] מִלְּתָא דְּמָרְיָא כְּלְהוֹן
[v] דָּעַמְרִין בַּאסְיָא יְהוּדָיֵא [x] וַארְמָיֵא : 11 וְחַיְלָא [y] רַוְרְבָא עָבַד הֲוָא אֱלָהָא [z] בְּאִידֵהּ דְּפוֹלוֹס :

[i] תוב פי׳ תשובת [k] חַיְמֵן [l] אית יש [m] נְכָא [n] פְּיס
[o] קְשָׁא מחזקים
[p] חֲרָא חמה [q] צָחָא קל
[r] רְחַק [s] מן לשון יץ פירשו ביתמדרש [t] מַלַל
[v] עַמַר שכן [x] פי׳ גוים
[y] רכב אורבר [z] זך

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. b. 8. Luc. 3. c. 16. Ioh. 1. d. 26.

4 * Dixit autem Paulus: Iohannes baptizauit baptismate pœnitentiæ populum, dicens: In eum qui venturus esset post ipsum vt crederent, hoc est, in Iesum.

4 * εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

5 * His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

5 * ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Supr. 1. a 5. 11. 16 19. a. 4. Supr. 2. a. 4.

6 * Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. B

6 * καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον.

7 * Erant autem omnes viri ferè duodecim.

7 * ἦσαν δὲ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο.

8 * Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans & suadens de regno Dei.

8 * εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο, ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος, καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

9 * Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes †viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregauit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam.

viæ coram

9 * ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός.

10 * Hoc autē factum est per biennium, ita vt omnes qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atq; Gentiles.

10 * τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν, ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας.

11 * Virtutésque non modicas quaslibet faciebat Deus per manum Pauli:

11 * δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν παύλου,

12 * Ita vt etiam super languidos deferrētur à corpore eius sudaria vel semicinthia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.

12 * ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

13 * TENTAVERVNT autem quidam de circumeuntibus Iudæis exorcistis, C inuocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes, Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat.

13 * Ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.

14 * Erant autem †quidam Sceuæ Iudæi principis sacerdotum septem filij, qui hoc faciebant.

cuiusdam Iudæi nomine Sceuæ princ.

14 * ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες.

15 * Respondens autē Spiritus nequam dixit eis, Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis?

15 * ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε, τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

---

12 הָכֵנָא וַאף מִן a נַחֲתָא דְעַל b גוּשְׁמֵהּ c סְדָרָא אוֹ d רוּקָעָא c סַיְתִין הֲוֹו f וְסָיְמִין עַל g כְּרִיהָא h וּפָרְקִין הֲוֹו מֶהָוִין
בּוּרְהָנָא וַאף i שְׁאָדָא נָפְקִין הֲוֹו׃

a לכושים ב פי׳ צויתו
c פי׳ המטפחות
d שברי בגדים e אתא
f סוס g כְּרֵה h פָּרַק סור
i שדים a מן לשון יין
b צְבָא חפץ c כְּרֵךְ תור
d יָמָא משכיעים e טָבַף משמא
f משכיעים אנחנו מן יָמָא
g גְּרַר h יְרַע מזה אשתדע

13 b צְבוּ הֲוֹו דֵּין אַף אֲנָשָׁא יְהוּדָיֵא אִילֵין g דְּמְהַכְּרְכִין הֲוֹו d וּמַוְסִין עַל שְׁאָדָא דְנוּמוֹן בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ עַל אִילֵין
דְּאִיתַוְהִי לְהוֹן רוּחֵא e טַנָּפְתָּא כַּד אָמְרִין הֲוֹו f מַוְסִינַן לְכוֹן בַּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ אֲיָנָא g דְּמַכְרֵז פּוּלוֹם׃
14 אִית הֲוָא דֵּין שַׁבְעָא בְּנוֹהִי דְּגַבְרָא חַד יְהוּדָיָא רַב כָּהֲנַיָּא דַּשְׁמֵהּ הֲוָא סְקֵוָא דְעָבְדִין הֲוֹו הָדָא׃
15 וַעֲנָא שְׁאָדָא הוּ בִּישָׁא וְאָמַר לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ h מָשְׁחוּנַע אֲנָא וְלְפוּלוֹם יָדַע אֲנָא אַנְתּוּן דֵּין מַן אַנְתּוּן׃

16 * Et insilijt in eos homo ille in quo erat Spi
tus malus, & inualuit contra eos, eósque
subiecit, ita vt nudati saucijque fugerent ab
ædibus illis.

17 * Id autem innotuit omnibus tum Iihou-
dæis, tum Gentilibus qui habitabant Epheſi:
& incidit timor in omnes, & exaltabatur
nomen Domini noſtri Ieſchua Meſchicho.

18 * Plurimíque ex ijs qui crediderant, ve-
niebant, & renuntiabant offenſas ſuas, con-
fitebantúrque quod fecerant.

19 * Multi porrò etiam ex Magis congrega-
runt libros ſuos, allatósque concremarunt co-
ram omnibus: cæterùm ſupputarunt pretium
eorum, & aſcendit ad argenti quinque my-
riadas.

20 * Uſque adeò virtute magna inualeſce-
bat, progreßúsque faciebat fides in Deum.

21 * His autem peractis propoſuit Paulus in
mente ſua, vt perluſtraret totam Macedo-
niam & Achaiã, proficiſceretúrque ad Ouri-
ſchlem: Dicebat autem, Poſtquam illuc pro-
fectus fuero, oportet me quoque Romam in-
uiſere.

22 * Miſerat autem duos viros ex ijs qui
ipſi miniſtrabant, in Macedoniam, nempe Ti-
motheum, & Eraſtum: ipſe verò ſubſtitit ad
tempus in Aſia.

Dominica 11. poſt Pentecoſten.

23 * Extitit autem eo tempore tumultus plu-
rimus propter viam Dei.

24 * Illic enim erat quidam cudens argẽtum,
cui nomen erat Demetrius, qui faciebat delu-
bra argentea Dianæ, & ſuppeditabat artifi-
cibus maximum lucrum.

25 * Iſte congregauit eos omnes artifices, nec
non illos qui cum eis operabantur, & dixit
eis, Viri, ſcitis mercedem noſtram omnem ex
hoc artificio eſſe.

26 * Quin etiam auditis ac videtis non ſo-
lum ciues Epheſi, ſed etiam multitudinem to-
tius Aſiæ ab iſto Paulo allectam & auerſam,
quòd dicat Deos illos non eſſe qui manibus
hominum fiant.

---

16 וְשָׁוַר עֲלֵיהוֹן גַּבְרָא הַהוּ דְּאִית בֵּהּ רוּחָא בִּישְׁתָּא וְאִתְחֲיִל עֲלֵיהוֹן וְשַׁפִּיל אִנּוּן וְכַד שְׁלִיחִין וַפְּעִיעִין עָרְקוּ
מִן בַּיְתָא הַהוּ 17 וְהָדָא אִתְיְדַעַת הֲוַת לְכָלְהוֹן יְהוּדָיֵא וְאַרַמָיֵא דְּעַמְרִין בְּאֶפֶסוֹס וְנָפְלַת דְּחִלְתָּא עַל כָּלְהוֹן וּמְתְרַמְרַם
הֲוָא שְׁמֵהּ דְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 18 וְסַגִיאֵי מִן אִילֵין דְּהֵימְנוּ אָתִין הֲווֹ וּמְשְׁתַּעִין סַכְלְוָתְהוֹן וּמְוַדְּיִן בְּמֶרַם
דְּעַבְדִין הֲווֹ 19 סַגִיאֵי דִּין וַאף חַרְשֵׁי כַּנְשׁוּ כְּתָבַיְהוֹן וְאַיְתִיוּ אוֹקְדוּ אִנּוּן קֳדָם כֹּלָנַשׁ וְחַשַׁבוּ דְּמַיְהוֹן וַסְלֵק כְּסָפָא
רִבְוָתָא חַמֵשׁ׃ 20 וְהָכְנָא בְּחַיְלָא רַבָּא תַּקְפָא הֲוַת וְסַגְיָא הֲוַת הֵימָנוּתָא דַאלָהָא׃
21 כַּד דֵּין אִשְׁתַּלְמִי הָלֵין סָם פּוּלוֹס בְּרֵעֲנֵהּ דְּנָתְכְּרֵךְ בְּכָלָּה מַקְדוּנְיָא וּבַאכָאיָא וְנֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם וְאֲמַר דְּמָא
דְּאִזְלָה לְתַמָּן וְלָא לִי דַאף רָהוּמִי אֶחֱזֵא׃

---

16 ושור עליהון גברא הו דאית הוא בה רוחא בישתא ואתחיל עליהון ושפיל אנון וכד שליחין ופעיעין ערקו
מן בַּיְתָא הַהוּ 17 וְהָדָא אִתְיְדַעַת הֲוַת לְכָלְהוֹן יְהוּדָיֵא וְאַרַמָיֵא דְּעַמְרִין בְּאֶפֶסוֹס וְנָפְלַת דְּחִלְתָּא עַל כָּלְהוֹן וּמְתְרַמְרַם
הֲוָא שְׁמֵהּ דְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 18 וְסַגִיאֵי מִן אִילֵין דְּהֵימְנוּ אָתִין הֲווֹ וּמְשְׁתַּעִין סַכְלְוָתְהוֹן וּמְוַדְּיִן בְּמֶרַם
דְּעַבְדִין הֲווֹ 19 סַגִיאֵי דִּין וַאף חַרְשֵׁי כַּנְשׁוּ כְּתָבַיְהוֹן וְאַיְתִיוּ אוֹקְדוּ אִנּוּן קֳדָם כֹּלָנַשׁ וְחַשַׁבוּ דְּמַיְהוֹן וַסְלֵק כְּסָפָא
רִבְוָתָא חַמֵשׁ׃ 20 וְהָכְנָא בְּחַיְלָא רַבָּא תַּקְפָא הֲוַת וְסַגְיָא הֲוַת הֵימָנוּתָא דַאלָהָא׃
21 כַּד דֵּין אִשְׁתַּלְמִי הָלֵין סָם פּוּלוֹס בְּרֵעֲנֵהּ דְּנָתְכְּרֵךְ בְּכָלָּה מַקְדוּנְיָא וּבַאכָאיָא וְנֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם וְאֲמַר דְּמָא
דְּאִזְלָה לְתַמָּן וְלָא לִי דַאף רָהוּמִי אֶחֱזֵא׃

---

[a] שׁוּר דלח [b] חַיִל חזק [c] שַׁפִּיל הפיל [d] שְׁלַח בולשן שלף
[e] פְּעַע כמו פצע או נגע [f] גוים [g] עַמַר שכן [h] שַׁעְיָא סיפר [i] פשעיהם
[k] מכשפים וחרט ומיט [l] יַקַר שרף [m] עבראית רכו [n] סָגָא רבה [o] שְׁלֵם גמר
[p] צורך [q] כמו רומא

16 *Et insiliens homo in eos in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus amborum, inualuit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

16 * καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσαν ἀμφοῖν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.

17 *Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu.

17 * τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

18 *Multíq; credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos. D

18 * πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.

19 *Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt †coram omnibus: & computatis pretijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. cos

19 * ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

20 *Ita fortiter crescebat verbum Domini & confirmabatur.

20 * οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.

21 *His autem expletis proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia & Achaia, ire Ierosolymam, dicens, Quoniam postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

21 * ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.

22 *Mittens autem in Macedoniã duos ex ministrantibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

22 * ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.

23 *FACTA est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini. E

23 * Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ.

24 *Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum:

24 * δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρεῖχε τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην·

25 *Quos conuocans & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit, Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio.

25 * οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστι.

26 *Et videtis, & auditis, quia non solùm Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens, Quoniam non sunt dij qui manibus fiunt.

26 * καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.

---

22 וְשַׁדַּר תַּרְוַיְהוּ מִן תַּרְנִין דְּמְשַׁמְּשִׁין קֳדָמוֹהִי לְמַקְדוֹנְיָא לְטִימָתְאוֹס וְלְאֶרַסְטוֹס הוּדִין קָיֵם זַבְנָא בְּאַסְיָא׃
דְּתַר כְּשַׁבָּא דְּתַרְיִן דְּבָתַר פְּכְטִיקוֹסְטֵי נח

23 הֲוָא הֲוָא דִּין כְּתוֹ בַּבְנָא שְׁגוּשְׁיָא סַגִּיאָא עַל אוֹרְחָה דְּאַלָּהָא׃ 24 אִיהּ הֲוָא דִּין חַמָּן עַבָּד סְאמָא חַד דְּשָׁמֵהּ
הֲוָא דְּמֶטְרְיוֹס דְּעָבֵד הֲוָא נָסֵא דְּסְאמָא לְאֶרְטֶמִים וּמְזַמֵּן אוּמָנוּתֵהּ יוּתְרָנָא רַבָּא׃ 25 הֲנָא כַּנֵּשׁ אֱנוּן
לְבָבֵי אוּמָנוּתֵהּ כְּלְהוֹן וְלְאִילֵּין דְּפָלְחִין עַמְּהוֹן וְאָמַר לְהוֹן גְּבָרֵא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּתְּאגוּרְתָן כְּלָהּ מִן הָנָא הִי פּוּלְחָנָא׃
26 וְאַף אַנְתּוּן שָׁמְעִין אַנְתּוּן וְחָזִין אַנְתּוּן דְּלָא הֲוָא בְּלְחוֹד לְבָבֵי אֶפְסוֹס אֶלָּא אַף לְסוּגָאָא דְּכָלָּהּ אַסְיָא אֶפִּיס
הָנָא פּוּלוֹס וְאַהְפֵּךְ כַּד אֲמַר דְּלָו אֱלָהָא אֱנוּן הָנוּן דְּבִאידֵי בְּנִינָשָׁא מְתְעַבְדִין׃

---

[a] קָוֵי עמד [b] מן לשון יון [c] זמן שָׁנָה [d] סִימָא כסף [e] מן לשון יון הי בולוֹת [f] הוא שם אדון [g] יְתֵר [h] אִמָּן [i] כמו יתרון [j] אַגַּר [k] פֻּלְחָן [l] חָנָא [m] פּיס פתוח [n] חֲפַךְ [o] עָבַר

27 * Neque hoc placitum tantummodo diffamatur et ceſſat, ſed etiam templum illud Dianæ magnæ Deæ pro nihilo habebitur atque adeò ipſa Dea totius Aſiæ, & quam omnes gentes adorant ludibrio habebitur.

28 * Quúmque hæc audiſſent, repleti ſunt furore & clamauerunt, dicentes, Magna Diana Epheſiorum.

29 * Proinde conturbata fuit tota ciuitas, & cucurrerunt ſimul ac profecti ſunt in theatrum, correptóſque abduxerunt ſecum Gaium & Ariſtarehum viros Macedones filios ſocietatis [ſocios] Pauli.

Dominica III. poſt Pentecoſten.

30 * Paulus autem volebat prodire in Theatrum, ſed prohibuerunt eum diſcipuli.

31 * Quinetiam primores Aſiæ, quia amici eius erant, miſerunt qui efflagitarent ab eo, ne traderet ſeipſum, vt prodiret in theatrum.

32 * Turbæ autem quæ erant in theatro, valdè tumultuabãtur, & alij aliud clamabant: multi verò ex eis neſciebant cur conueniſſent.

33 * Plebs autem Iihoudæorum qui illic erant, ſtatuerunt ex ſeipſis virum Jihoudæum, cui nomen erat Alexander: quúmque ſtaret, ſilentium indixit manu, volebátque proferre ſpiritum populo [rationem reddere populo].

34 * Sed quum cognouiſſent eum eſſe Jihoudæum, vociferati ſunt omnes vna voce circiter ad duas horas, Magna eſt Diana Epheſiorum.

35 * Cæterùm compeſcuit eos princeps ciuitatis quum diceret, Viri Epheſij, quis enim eſt hominum qui neſciat vrbem Epheſiorum, ædituam eſſe magnæ Dianæ, & ſimulachri è cælo delapſi?

36 * Quum igitur huic rei nemo poſſit contradicere, oportet vos ſedatos eſſe, nihilque feſtinanter agere.

37 * Adduxiſtis enim viros iſtos, quum neque templum expilauerint, neque blaſphemos ſe geſſerint in Deam noſtram.

38 * Quòd ſi iſte Demetrius et filij artiũ eius [qui cum eo ſunt artifices] litem habent cum aliquo, ecce procõſul eſt in vrbe, artifices ſunt, accedant, et iudicium ſubeant vnus cum alio.

---

27 וְלוֹ הָרָא צְבוּתָא בַּלְחוֹד מְתְפָּרְסָיָא וּבָטְלָא אֶלָּא אַף הוּ חֵיכְלָא דְּאַרְטֵמִים אֱלָהְתָא רַבְּתָא מְתְחֲשֵׁב לֵהּ אַיךְ לָא
28 מְדֵם וְאַף הִי אֱלָהְתָא דְּכֻלַּהּ אַסְיָא וְכֻלְּחוֹן עַמְמֵא סָגְדִין לָהּ מְתְחְשִׁיטָא : וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין אֶתְמְלִיוּ חֵמְתָא
29 וְקָעֲיִן הֲווֹ וְאַטְרִין רַבָּא הִי אַרְטֵמִים דְּאֶפֶסָיֵא : וְאִשְׁתַּגְּשַׁת כֻּלַּהּ מְדִינְתָא וְרַהֲטוּ אַכְחֲדָא וְאַזְלוּ לְתֵאוַטְרוֹן
וַחֲטָפוּ אוּבְלוּ עַמְהוֹן לְגַאוֹם וְלְאַרְסְטַרְכּוֹס גַּבְרָא מַקְדוֹנָיֵא בְּנֵי לְוִיתֵהּ דְּפַוּלוֹם :
30 דְּמַר בְּשַׁבָּא רג דְּכַתַּר פֻּנְטִיקוֹסְטֵי נו : וּפַוּלוֹם צַבָּא הֲוָא דְּנֵעוּל לְתֵאטְרוֹן וְכַלְּוּוּהִי תַּלְמִידָא :
31 וְאַף רִישֵׁא דְּאסְיָא סָטֶל דְּרַחֲמוּהִי הֲווֹ שַׁדְּרוּ בְּעוֹ מִנֵּהּ דְּלָא נֵהֵל נַפְשֵׁהּ דְּנֵעוּל לְתֵאטְרוֹן :
32 כְּנֵשָׁא דַּיִן דְּאִית הֲווֹ בְּתֵאטְרוֹן טַב שְׁגִישִׁין הֲווֹ וְאָחֳרְנָא אָחֳרְנָיְתָא קָעֲיִן הֲווֹ סַגִּיאֵי דִּין מִנְּהוֹן לָא יְדָעִין הֲווֹ מָטֶל

9 כמו"א צְבָא ופירושו ענין
5 פֻּרְס נוסע"ברכה
3 שוט בזה"ל מְלָא חֲמָא
7 קְעָא שְׁנַשׁ רְחֵט רוץ
6 מן לשון יין מקום שכו נכנש תהמון
c יְבֵל d לְהָא דבק
a כמו בשבת עָלַל כְּלָא
4 לְמֵר e קָעָא ועע

27 * Non solùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & orbis colit.

27 * ου μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἱερὸν ἀρτέμιδος εἰς οὐθὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.

28 * His auditis repleti sunt ira, & exclamauerunt, dicentes, Magna Diana Ephesiorum.

28 * ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

29 * Et impleta est ciuitas tota confusione, & impetum fecerunt vno animo in theatrum, rapto Gaio & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli.

29 * καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους παύλου.

30 * PAVLO autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.

30 * Τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.

31 * Quidam autem & de Asiæ principibus qui erant amici eius, miserunt ad eum, rogantes ne se daret in theatrum:

31 * τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.

32 * Alij autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa: & plures nesciebant qua ex causa conuenissent.

32 * ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ἤδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν.

33 * De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

33 * ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασείσας τῇ χειρὶ ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.

34 * Quem vt cognouerunt Iudeum esse, vox facta est vna omnium, quasi per horas duas clamantium, Magna Diana Ephesiorum.

34 * ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

35 * Et cùm sedasset scriba turbas, dixit, Viri Ephesij, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Iouísque prolis?

35 * καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν, ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ διοπετοῦς;

36 * Cùm ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temerè agere.

36 * ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν.

37 * Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.

37 * ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν.

38 * Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent aduersus aliquem causam, conuentus forenses aguntur, & proconsules sunt, accusent inuicem.

38 * εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσίν τινος λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις.

---

33 עַמָּא אִתְכַּנָּשׁוּ׃ 33 וְעַמָּא דֵּין דִּיהוּדָיֵא דְּאִית הֲוָה תַּמָּן אֲקִימוּ מֶנְהוֹן לְגַבְרָא יְהוּדָיָא דִּשְׁמֵהּ הֲוָא אַלֶכְסַנְדְּרוֹס וְכַד קָם
34 אֲנִיף אִידֵהּ וְצַבָּא הֲוָא דָּנָפוּק רוּחָא לְעַמָּא׃ 34 וְכַד יַדְעוּ דִּיהוּדָיָא הוּ קָעוֹ כְּלְהוֹן בְּחַד קָלָא אַיךְ שָׁעִין תְּרֵתֵין
דְּרַבָּא הִי אַרְטֶמִים דַּאפֶסָיֵא׃ 35 וְשַׁלִּי אֲנוּן רִישָׁא דְּמְדִינְתָּא כַּד אֲמַר גַּבְרָא אֲפֶסָיָא מַן בְּנֵינָשָׁא דְּלָא
יָדַע לְמְדִינְתָּא דַּאפֶסָיֵא דְּכוּמְרָתָא הִי דַּארְטֶמִים רַבְּתָא וְלַצַלְמָה דְּמִן שְׁמַיָּא נְחֵת׃ 36 מְטַל הָכִיל דְּלוּקְבַל הָדָא אֱנָשׁ
לָא מְשַׁכַּח לְמֵאמַר וְלָא לְכוּן דְּתֶהֱווּן שְׁלַיִן וְלָא תַּעְבְּדוּן מְדֵם בְּסוּרְהָבָא׃ 37 אַיתֵיתוּן גַּיר לְגַבְרָא הָלַיִן כַּד לָא
הַיכְלָא חַלָּצוּ וְלָא צַחִיו לַאלָהְתַן׃ 38 אִן דֵּין הָנָא דִימֶטְרְיוֹס וַבְנֵי אוּמָנוּתָה אִית לְהוֹן דִּינָא עַם אֱנָשׁ הָא
אַנְתּוּפַּטוֹם בַּמְדִינְתָּא אוּמָנֵא אֲנוּן נְקָרְבוּן וְנִרוּנוּן חַד עַם חַר׃

[k] נוף תניד דממה ברום ידו
[l] נפק הוציא דבר [m] קעא
[n] מן לשון יון [o] שלי השלים
[p] כמר הוא כהן לעבודת זרת
ומזה כומרתא
[q] שבח יכל [r] אמר [s] צרך
[t] שלא שאן [u] במחרה
[v] חלץ שלף או בזז
[w] צחא קלל [x] רון
[y] מן לשון יון בשב או יושץ

39 * Quod si quidpiam aliud requiritis, in loco à lege ad concionem dato dirimetur.

40 * Quandoquidem & nunc in periculo stamus, ne rei postulemur seditionis, quum non possimus reddere rationem de congregatione diei istius quo conuenimus ociosè, & tumultuati sumus nulla de causa.

41 * Et quum hæc dixisset dimisit concionem.

CAP. XX.

1 POsteaquam antem sedatus est tumultus, aduocauit Paulus discipulos, & cõsolatus est ac deosculatus eos, & egressus est profecturus Macedoniam.

2 * Quúmque illas regiones peragrasset, eosque consolatus esset multis sermonibus, venit in Græciæ regionem.

3 * Et exactis illic tribus mensibus, ei quidem dolos nectebant Iihoudæi quum profecturus esset in Syriam, proinde censuit sibi reuertendum esse in Macedoniam.

4 * Progressi sunt autem cum eo ad Asiam vsque Soupatrous Beræensis ciuis, & Aristarchus & Secundus Thessalonicenses, necnon Gaius ex Derbe ciuitate, & Timotheus ex Lystra, ex Asia denique Tuchicus, & Trophimus.

5 * Hi præcesserunt nos, & nos præstolati sunt Troade.

6 * Nos verò progressi sumus Philippos vrbem Macedoniæ post dies azymorũ, & mari perreximus, venimúsque Troadem ad diem quintum; illic autem egimus dies septem.

Defunctorum.

7 * Primo autem die hebdomadis, dum congregati essemus ad frangendam Eucharistiam, verba faciebat ad eos Paulus, quippe qui postridie abiturus esset: produxítque sermonem vsque in mediam noctem.

8 * Et erant illic lucernæ ignis plurimæ in cœnaculo illo, in quo erant congregati.

9 * Porro adolescens quidam, cui nomen Eutychus, sedebat in feneſtra, & audiebat: demersus est autem somno graui, dum produceret sermonem ipse Paulus, & præ somno deciderat ex tertia contignatione, ac sublatus est mortuus.

---

39 וְאִן הוּ דְּמֵדֵם אַחֲרִין [d] בָּעִין אַנְחִין בְּרוּכְתָא [c] דְּיהִיבָא מִן נַמּוּסָא לַכְּנוּשְׁיָא [f] מָשְׁתְּרָא ׃ 40 מֶטֵל דַּאף חָשָׁא

[g] בְּקִינְדוֹנוּם [h] קָיְסִינֵן [i] דְּנָתְרְשָׁא אַיךְ שְׁגוּשָׁא וְלָא [k] מָשְׁכְּחִינֵן [l] דְּנָפוּק רוּחָא עַל כֻּנְשָׁא דְּיוֹמָא הָנָא דְּאִתְבְּנְשָׁן [m] בַּטָּלָאִית

[n] וְאִשְׁתְּגַשָׁן דְּלָא [o] עָלְתָא ׃ 41 וְכַד הַלֵּין אֲמַר שְׁרָא לְכֻנְשָׁא ׃ קפלאון כ

[r] וּבָתַר דַּשְׁלִי שְׁגוּשְׁיָא קְרָא פּוֹלוֹס לְתַלְמִידָא [z] וּבְיָא אֲנוּן וְנַשִּׁיק אֲנוּן וְנָפַק אֲזַל לַהּ לְמַקְדוֹנְיָא ׃

2 וְכַד [b] אֶתְכְּרִיךְ אֲנוּן לַאתְרָוָתָא הָלֵין וּבְיָא אֲנוּן [d] בְּמֶלָּא סַגִּיאָתָא אִתָא לַהּ [c] לְהַלֵּם אַחֲרָא ׃ 3 וַהֲוָא חַמֵּן תְּלָתָא

יַרְחִין עֲבַדוּ דֵּין עֲלַוהִי [f] נָכְלָא יְהוּדָיֵא כַּד עָתִיד הֲוָא [g] לְמֵאזַל לְסוּרְיָא וְאִתְחַשַּׁב [h] דְּנֶהֱפוּךְ לַהּ לְמַקְדוֹנְיָא ׃

4 וְנָפְקוּ עַמֵּהּ עַדְמָא לַאסְיָא סוֹפַטְרוֹס דְּמֶן בֶּרוֹאָא מְרִינָתָא וְאַרִיסְטַרְכוֹס וְסֶקוּנְדוֹס דְּמֶן תֶּסַלוֹנִיקָא ׃

[a] נְעָא [b] יְחֵב [c] שְׁרָא
[d] מן לשון יין סכנה [e] קום
[f] רְשָׁא אחתיב [g] שכח יכל
[h] נפק [i] בְּטֵל מבלי סיבת
[k] שְׁגַשׁ [l] כמו עלילה
[m] בְּיָא נחם [n] כְּרֵךְ חור
[o] מַלָּל [p] לשון יון
[q] נְכַל [r] אֲזַל [s] חֲפַד

39 * Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima ecclesia poterit absolui.

40 * Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cùm hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

39 * εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται.

40 * καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

CAP. XX.

κ.

1 POstquam autem cessauit tumultus, vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est vt iret in Macedoniam.

2 * Cùm autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam:

3 * Vbi cùm fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriam: habuítque consilium vt reuerteretur per Macedoniam.

4 * Comitatus est autem eum † Sosipater Pyrrhi Beroensis, Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbęus & Timotheus, Asiani verò Tychicus & Trophimus.

5 * Hi cùm præcessissent, sustinuerunt nos Troade.

6 * Nos verò nauigauimus post dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus diebus septem.

1 * Μετὰ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν.

2 * διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα.

3 * ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας.

4 * συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεροιαῖος· θεσσαλονικέων δὲ, ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος· ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.

5 * οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι.

6 * ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

7 * VNA autem Sabbathi cùm conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxítque sermonem vsq; in mediam noctem.

8 * Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo vbi eramus congregati.

9 * Sedens autẽ quidam adolescens nomine Eutychus, super fenestram, cùm mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.

7 * Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.

8 * ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι.

9 * καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός.

וְגַאֲוָם דְּמִן וָרְבִי מְרִינְתָא וְטִימָתְאוֹס דְּמִן לוּסְטְרָא וּמִן אַסְיָא טוּכִיקוֹס וַטְרוֹפִימוֹס׃ 5 הָלֵין אֶזְלוּ קַדָּמֵין וְקָווּ לַן בְּטְרוֹאָס׃ 6 וְחַנָן דִּין נְפַקְנָן מִן פִּילִפּוּס מְרִינְתָא דְּמַקְדוֹנְיָא בָּתַר יוֹמָתָא דְּפַטִּירָא וְאַתִּין לַוָתְהוֹן לְיוֹמָתָא חַמְשָׁא וְחַוִּין חַמָּן יוֹמָתָא שַׁבְעָא׃

דְּעָנִירָא נז

7 וּבְיוֹמָא דְּחַד בְּשַׁבָּא כַּד כְּנִישִׁינָן דְּנָקְצָא אוּכְרְסְטְיָא מְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן פּוּלוֹם מֶטֶל דְּלַיוֹמָא אַחֲרָנָא עָתִיד הֲוָא וְרָנֶפֶק לֵהּ וְאַנַר הֲוָא לְמֶמַלְלוֹ עִדְמָא לְפָלְגֵהּ דְּלֵלְיָא׃ 8 וְאִית הֲוָא חַמָּן לְמִפַּיְרָא דְּנוּרָא סַגִּיאָא בְּעֶלְיִתָא חָי דַּכְנִישִׁין הֲוִין בָּהּ׃ 9 וְיָתֵב הֲוָא עֲלֵימָא חַד דְּשְׁמֵהּ הֲוָא אֶוטִיכוֹס בְּכַוְתָא וְשָׁמַע וְטָבַע בְּשִׁנְתָא וְקָרִיתָא כַּד אֲנַר הֲוָא בְּמֶמְלְתָא הוּ פּוּלוֹם וְבְשִׁנְתֵהּ נְפַל הֲוָא מִן חֲלָמָא מְרִירִין וְאִשְׁתְּקַל כַּד מִית׃

---

[f] קַנָא עמ׳ [k] רְתָא
[i] אִתָא [m] יום [a] קָיְמָא
[b] מן לשון יון קוא להם של [d] אֲנַר משך
[c] נפק
[e] מֶלֶל [f] לפידים
[g] עליה או חדר
[h] כַּוְתָא כוא או חלון [j] יְשַׁן
[k] וְקַר [l] האריך [m] מֶלֶל
[n] דור שכן [o] שְׁקַל [p] מות

10 * Descendens autem Paulus ruit in eum, & eum complexus est, dixítque, Ne turbemini, quoniam anima eius in ipso est.

11 * Quum verò ascendisset, fregit panem, & gustauit, ac locutus est vsque dum ascendisset aurora: tum demum exijt per aridam profecturus.

12 * Et adduxerunt adolescentem viuum, & ob eum gauisi sunt vehementer.

13 * Nos autem descendimus in nauem, & perreximus ad congregationem Thesus: quoniam illinc excepturi eramus Paulum. sic enim præceperat nobis, ipso iter faciente per aridam.

14 * Vt autem recepimus eum, ex Theso, naui eo sublato venimus Mitylenen.

15 * Et illinc postridie abnauigauimus contra Chium insulam; & rursus postridie venimus Samum, substitimúsque Trogilij, & die sequenti venimus Miletum.

16 * Constituerat enim Paulus præterire Ephesum, ne moram traheret illic: quippe qui festinaret, vt si fieri posset, diem Pentecostes in Ourischlem ageret.

Sanctorum & Patrum.

17 * Ex Mileto porrò misit qui accerserent Presbyteros Ecclesiæ Ephesi.

18 * Quúmque venissent ad eum, dixit eis, Vos scitis, à primo die quo ingressus sum Asiam, quomodo vobiscum fuerim omni tempore:

19 * Dum seruirem Deo cum humilitate multa, & lachrymis ac tentationibus quæ conceptæ fuerant contra me insidijs Jihoudæorum.

20 * Vt nihil spreuerim quod prodesse posset animabus vestris, quominus prædicarem vobis, & docerem vos foris & domi:

21 * Dum testificarer Jihoudæis, & Aramæis [Gentilibus] de conuersione ad Deum, & fide quæ est in Dominum nostrum Jeschua Meschicho.

22 * Nunc autem ego vinctus sum spiritu, & proficiscor ad Ourischlē, nec scio quid mihi obuenturum sit in ea.

23 * Enimuerò Spiritus Sanctitatis per omnem ciuitatem testificatur mihi & ait, Vincula & oppressiones parata sunt tibi.

---

10 וַנְחֵת פּוֹלוֹס נְפַל לְעֵל מָנֵהּ ᵍ וְעַפְקֵהּ וַאמַר לָא ᶻ חָתְזִיעוּן מֶטֶל דְּנַפְשֵׁהּ בֵּהּ הֲוָה׃ 11 כַּד סְלֵק דֵּין קָצָא לַחְמָא
וְשַׁעֵם וַהֲוָא מְמַלֵּל עַדְמָא דְסָלֵק ᵃ צַפְרָא וְהֵידֵין נְפַק ᵗ דְּנאזַל בְּיַבְשָׁא׃ 12 וְדַבְּרוּהִי לְעֲלֵימָא כַּד חַי ᵡ וְחַדִּיו בֵּהּ ʸ רַוְרְבָאִיתׇ׃
13 חֲנַן דֵּין נְחֵתַן לְאלְפָא ᶻ וְרֵדִין ᵃ לְוַעֲדָא דְתֶסוֹס מֶטֶל דְּמִן תַּמָּן עֲתִידִין חֲוִין ᵇ דְּנִקַּבְּלִיוהִי לְפוֹלוֹס הֲכַנָא גֵּיר פְּקַד
הֲוָא לַן כַּד אֲזַל הֲוָא הוּ בְּיַבְשָׁא׃ 14 כַּד דֵּין קַבֶּלְנַיהִי מִן תֶּסוֹס שְׁקַלְנַיהִי בְּאלְפָא ᶜ וַאתַין לְמִיטוּלִינָא׃
15 וּמִן תַּמָּן לַיוֹמָא אַחֲרָנָא ᵈ רָדִין לוֹקַבֵּל כְּיוֹס ᶜ גְּרַטָא וְהוּב לַיוֹמָא אַחֲרָנָא אַתִין לְסַמוֹס וְקוֹין בַּטְרוֹגַלִין וַלַיוֹמָא
אַחֲרָנָא ᶠ אַתִין לְמִילִישׇוֹס׃ 16 פְּסִיק הֲוָא לֵהּ גֵּיר לְפוֹלוֹס דְּנֶעְבְּרִיהּ לֶאפֶסוֹס דַּלְמָא ᵍ נֶשְׁתַּוהַר לֵהּ תַּמָּן מֶטֶל
ʰ דְּמִסְרְהַב הֲוָא דְּאן מֶשְׁכְּחָא יוֹמָא ⁱ דְּפַנְטְקוֹסְטָא בְּאוּרְשְׁלֵם נֶעְבְּרִיהּ׃

ᵍ עֲפַק חנק ᶻ זוּעַ ' שתר
ᵗ אֲזַל ᵛ נסע הבא או התלך
ᵡ חֲרָא שמח
ʸ רַבְרַב כמו הרכת
ᶻ רְדָא ᵃ לעדה ᵇ קַבֵּל
ᶜ אַתָא ᵈ רְכָא ᵉ או או צו
ᶠ אֵתָא ᵍ אַתַר ʰ סַרְהֵב
ⁱ שם חתג מן לשון יין

* Ad quem cùm descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

10 * καταβὰς ὴ ὁ παυλ@ ἐπέπεσεν αὐτῳ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτ῀ ἐν αὐτῳ ἐστιν.

* Ascendens autem, frangénsque panem & gustans, satísq; allocutus † vsque in lucem, † sic profectus est.

11 * ἀναβὰς ὴ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμεν@, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.

* Adduxerunt autem puerum viuentem, & consolati sunt non minimè.

12 * ἤγαγον ὴ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.

* Nos autem ascendentes nauem, nauigauimus in Assion, inde suscepturi Paulum. sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus.

13 * ἡμεῖς ὴ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν.

conuenissemus in Asson * Cùm autē † inuenisset nos in Asson, assumpto eo venimus Mitylénen.

14 * ὡς ὴ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην.

die * Et inde nauigantes, sequenti die venimus contra Chium: & alia † applicuimus Samum: & sequenti die venimus Milétum.

15 * κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον·

* Proposuerat enim Paulus transnauigare Ephesum, nequa mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, vt diem Pentecostes faceret Ierosolymis.

16 * ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλ@ παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῳ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῳ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱερουσόλυμα.

* A Miléto autem mittens Ephesum, vocauit maiores natu ecclesiæ.

17 * Ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τ῀ ἐκκλησίας.

* Qui cùm venissent ad eum, & simul essent, dixit eis, Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim:

18 * ὡς ὴ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην·

* Seruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidijs Iudæorum:

19 * δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων.

vobis * Quomodo nihil subtraxerim † vtilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos:

20 * ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους·

* Testificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum.

21 * διαμαρτυρόμεν@ ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

* Et nunc ecce ego alligatus spiritu, vado in Ierusalem: quæ in ea ventura sunt mihi ignorans.

22 * καὶ νῦν ἰδὼ ἐγὼ δεδεμέν@ τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς·

* Nisi quòd Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens, quoniam vincula & tribulationes Ierosolymis me manent.

23 * πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, μοι λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.

וְקַדִּישָׁא [a] וְאַנְתָּא נח

17 וּמִנָּה מִן מִילְיטֹס שְׁדַר [b] אִיתִי לְקַשִּׁישֵׁא דְּעִדְתָא דְּאֶפְסָס׃ 18 וְכַד אֲתוֹ לְוָתֵהּ אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יְדָעִין אַנְתּוּן
דְּמִן יוֹמָא קַדְמָיָא [c] דְּעָלֵת לְאַסְיָא אֵיכַנָּא הֲוִית עִמְּכוֹן כָּל־זְבַנָּא׃ 19 כַּד פָּלַח אֲנָא לַאלָהָא [d] בְּמָכִיכוּתָא סַגִיאָתָא
וּבְדִמְעָא [e] וּבְנִסְיוֹנֵא אִילֵין [g] דְּעָרִין הֲוֹו עֲלַי בְּנָכְלֵיהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃ 20 וְלָא [h] בְּסִיתִ בְּמֵרֵם וְפַקָּח הֲוָא לְנַפְשָׁתְכוֹן
[i] וּלְכוֹרֵז לְכוֹן וְאַלֵּף בְּשׁוּקָא וּבְבָתָא׃ 21 כַּד [k] מְסַהֲדִ הֲוִית לִיהוּדָיֵא [l] וְלַאַרְמָיֵא עַל [m] תְּיוּבוּתָא דְּלָוֹת אֱלָהָא [n] וְהֵימָנוּתָא
דְּבְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 22 וְהָשְׁתָּא אֲנָא אָסִיר אֲנָא בְּרוּחָא וַאֲזַל אֲנָא לְאוּרְשְׁלֵם וְלָא יָדַע אֲנָא מָנָא אַרַע לִי בָּהּ׃
23 בְּרֵם רוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּכָל מְדִינָא מְסַהֲדִ לִי וְאָמַר [o] דַּאסוּרָא [p] וְאוּלְצָנָא עֲתִידִין לָךְ׃

[a] אֲנָא [b] אִתָא [c] עָלַל [d] מִכְּךְ [e] נְסָא [f] עָרָא וּדְמָה [g] בְּסָנָא [h] בּוּה [i] כְּרִז [k] סָהֵד [l] וּמִן גּוֹיִם [m] תָּיוּבְתָּא [n] הֵימְנוּתָא [o] אָמַר [p] אֲסַר

24 * *Mihi verò pro nihilo habetur anima* [vita] *mea, vt absoluam cursum meum, & ministerium quod accepi à Domino nostro Jeschua, vt testimonium perhibeam Euangelio gratiæ Dei.*

25 * *Nunc igitur scio ego non amplius visuros faciem meam vllos ex vobis omnibus ad quos peragraui prædicans vobis regnum Dei.*

26 * *Testor vobis hodierno die me mundum esse à sanguine vestrûm omnium.*

27 * *Non enim me excusaui quominus patefacerem vobis omnem voluntatem Dei.*

28 * *Cauete ergo vobismetipsis, & toti gregi illi, in quem constituit vos Spiritus Sanctitatis episcopos, vt pascatis Ecclesiam illam Meschicho, quem acquisiuit proprio sanguine.*

29 * *Ego siquidem noui, postquam abiero, ingressuros vobiscum lupos efferos, qui non parcent gregi.*

30 * *Quin ex vobis, vobis inquam, surrecturos homines qui loquantur peruersa ad subuertendum discipulos vt se sequantur.*

31 * *Quamobrem vigilate, & memores estote me per triennium non cessasse noctu & interdiu cum lachrymis admonere vnumquemque ex vobis.*

32 * *Nunc autem commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius, quod quidem potest vos ædificare, & dare vobis hæreditatem cum omnibus sanctis.*

33 * *Argentum, aurúmue, aut vestimenta, non concupiui.*

34 * *Et vos nostis, indigentiæ meæ, & ijs qui mecum sunt istas manus meas ministrasse.*

35 * *Et in omnibus ostendi vobis sic oportere laborare, & curam habere de infirmis, & meminisse sermonum Domini nostri Jeschua: quippe qui dixerit, Melior est qui dat, quàm qui accipit.*

36 * *Quúmque hæc dixisset, procubuit in genua, & preces fudit, cunctíque homines cum eo.*

37 * *Proinde obortus est fletus magnus omnibus; & complexi sunt eum, eúmque deosculabantur.*

38 * *Magis autem angebantur ob illum sermonem quem dixerat, ipsos non esse amplius visuros faciem eius: & concomitati sunt eum vsque ad nauim.*

---

24 אֶלָּא לִי לָא חָשִׁיבָא נַפְשִׁי מֶדֵם אֵיךְ דְּאַשְׁלֵם רָהֲטִי וְחֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּקִבֵּלֶת מֵן מָרַן יֵשׁוּעַ דַּאסְהֵד עַל סְבַרְתָּא
דְּשַׂיבוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃ 25 וְהָשָׁא אֲנָא יָדַע אֲנָא דְּחוּב פַּרְצוּפִי לָא חָזִין אַנְתוּן כֻּלְכוּן אִילֵין דַּאתְכַּרְכֶת אַכְרֵזֵת לְכוּן
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃ 26 מְסַהֵד אֲנָא לְכוּן יוֹמָא דְיוֹמָנָא דְּדֵכָא אֲנָא מֵן דָּמָא דְכֻלְכוּן ׃ 27 לָא גֵיר אֶשְׁתְּאלֶת
דַּאוּדְעָכוּן כֻּלֵּה צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא ׃ 28 אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל בְּנַפְשְׁכוּן וְכֻלֵּה מַרְעִיתָא הֵי דַּאקִימְכוּן בַּהּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא
אַפִּיסְקוֹפֵא דְתֶרְעִין לְעִדְּתֵהּ דַּמְשִׁיחָא הֵי דַּקְנָה בִּדְמֵהּ ׃ 29 אֲנָא גֵיר יָדַע אֲנָא דְמֵן בָּתַר דַּאזֵל אֲנָא נֶעֱלִין
עַמְכוּן דְּאִבָּא חַקִּיפֵא דְלָא חָיְסִין עַל מַרְעִיתָא ׃ 30 וְאַף מִנְּכוּן דִּילְכוּן נְקוּמוּן גְּבְרָא מְמַלְלִי מְעַקְּמָתָא
אֵיךְ דְּנַהַפְכוּן לְתַלְמִידָא דְנֵאזְלוּן בָּתְרֵהוֹן ׃

[a] סְחֵר [b] בשורת [c] חָזָא
[x] כְּרוּז [y] כְּרֵז [z] שְׁאַל
[a] יבע [b] צְבָא [c] וְחַר
[d] רְעָא פרנס [e] קוּם
[f] צופים מן לשון יין
[g] רְעָא רעה [h] בְּעִדְהוֹ
[i] קְנָא [k] עֲלַל [l] ואבים
[m] חוס חול [n] מרעיה [o] קום
[p] עֲקַם [q] חֲפַךְ [r] לְמַר

24 * Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quàm me, dummodo consummem cursum meum & ministerium † quod accepi à Domino Iesu, testificari Euangelium gratiæ Dei.

verbi

25 * Et nunc ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transiui prædicans regnũ Dei.

26 * Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. F

27 * Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consiliũ Dei vobis.

28 * Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Domini & Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

29 * Ego scio quoniam intrabunt post

graues discessionem meam lupi † rapaces in vos, non parcentes gregi.

30 * Et ex vobisipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se.

31 * Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte & die non cessaui, cum lachrymis monens vnumquenque vestrum.

32 * Et nunc commendo vos Deo & verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, & dare hæreditatem in sanctificatis omnibus.

33 * Argentum & aurum, aut vestem nullius concupiui.

Sicut

34 * † Ipsi scitis quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. G

2. Cor. 4. c. 12. 2. Thess. 2. b. 9. 2. Thess. 3. b. 8.

35 * Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborãtes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu. (quoniã ipse dixit,) Beatius est magis dare, quàm accipere.

36 * Et cùm hæc dixisset, positis genibus suis orauit cum omnibus illis.

37 * Magnus autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum:

38 * Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad nauem.

24 * ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.

25 * καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

26 * διὸ καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων·

27 * οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.

28 * προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

29 * ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου·

30 * καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.

31 * διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον·

32 * καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.

33 * ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα.

34 * αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.

35 * πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν.

36 * καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

37 * ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων· καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου, κατεφίλουν αὐτόν,

38 * ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκ ἔτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν· προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

---

31 מָשָׁל הָנָא חַוְיוּתוּן עִירִין וְעַהִידִין דְּשַׁנְיָא תְּלָתָא לָא שְׁלִית בְּלֵלְיָא וּבְאִימְמָא כַּד בְּדִמְעָא מַרְתָּא אֲנָא לְאַנָשׁ אֱנָשׁ
מִנְכוּן׃ 32 וְהָשָׁא מַגְעֵל אֲנָא לְכוּן לַאלָהָא וְלִמְלְתָא דְּטִיבוּתֵהּ דְּחֵי מְשָׁכְחָא בְּנָיָא לְכוּן וְיָהֲבָא לְכוּן
יוֹרְתָנָא עִם כְּלְהוֹן קְדִישֵׁא׃ 33 כְּסְפָּא אוֹ דַהֲבָא אוֹ נַחֲתָא לָא רָגֵת׃ 34 וְאַנְחוּן יָדְעִין דַּעִנְחוּן לְסָנְיָקוּתִי
וְלַאילֵין דְּאִית עִמִּי שַׁמְשִׁי חַיְלִין אִידַי׃ 35 וְכֹלְּמְדִם חַוְיִתְכוּן הֲכַנָא וְלָא לְמַלָּא וְלִמְאַצַף דַּאילֵין דַּכְרִיהִין
וְלִמְעַהֲרוּ מָרְוֵהִי דְּמָרָן וְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּטוֹבוּהִי לַאינָא דְּיָהֵב יְתִיר מִן אֵינָא דְּנָסֵב׃ 36 וְכַד חַלִּין אֲמַר קָעָד
עַל בּוּרְכוֹהִי וְצַלִּי וְכָלְּהוֹן אֲנָשָׁא עִמֵּהּ׃ 37 וַהֲוָת בְּכְיָא רַבְּתָא וְנָפְקוּהִי וְעַפְקוּהִי וְנַשְׁקִין הֲווֹ לֵהּ
מְשַׁהֲנְקִין הֲווֹ עַל הֵי מָרְתָא דְּאֲמַר דְּתוּב לָא עַהִידִין דְּנָחֲזוּן פַּרְצוּפֵהּ וְלַוְיוּהִי עַדְמָא לַאלְפָא׃

k 3

ᵗ עור שקד
ᵘ עחד הכיר ᵛ שנים ʷ שְׁלָא
ˣ יום ʸ דְּרָתָא הורה ᶻ ועתה
ᵃ נָעַל מפקיד ᵇ טוב אוטו ב
ᶜ בְּנָא ᵈ יְהֵב ᵉ ירת ירש
ᶠ לבושים ᵍ רְנָנ ʰ סנק לצורכי
ⁱ חַוָּא הגיד ʲ לָאָא עמל
ᵏ אשרי ההוא ˡ עַפַּק חנק

CAP. XXI.

1 ET ſeparati ſumus ab eis, & rectà enàuigauimus ad Coum inſulam, ſequentíque die venimus Rhodum, & illinc Patara.

2 * Nactíque illic nauim profecturam Phœniciam, conſcendimus eam, & perreximus.

3 * Peruenimus autem vſque ad Cyprum inſulam, & reliquimus eam ad ſiniſtram, venimúsque Syriam, & illinc peruenimus ad Tzour; illic enim nauis erat expoſitura onus ſuum.

4 * Et quum inueniſſemus illic diſcipulos, permanſimus apud eos dies ſeptem: iſti autem dicebant quotidie Paulo per ſpiritum ne proficiſceretur ad Ouriſchlem.

5 * Illis autem pòſt diebus exiuimus iter facturi, & concomitati ſunt nos ij omnes, & vxores liberíque eorum, donec extra vrbem eſſemus: & prociderunt in genua, precésque fuderunt iuxta litus maris.

6 * Et deoſculati ſumus alij alios, conſcendimúsque nauim: illi autem reuerſi ſunt domos ſuas.

7 * Nos verò perreximus ex Tzour, & venimus ad Acou [Ptolemaidem] vrbem, ſalutauimúsque fratres qui illic erant, & diuerſati ſumus apud eos diem vnum.

8 * Poſtridie verò egreſſi venimus Cæſaream: & ingreſſi diuerſati ſumus in ædibus Philippi Euangeliſtæ illius qui erat vnus è ſeptem.

9 * Cui quidem erant quatuor filiæ virgines, quæ vaticinabantur.

10 * Et quum illic egiſſemus dies plurimos, deſcendit ex Fihoudæa propheta quidam cui nomen erat Agabus.

11 * Et introïit apud nos, ſumpſitque cingulum lumborum Pauli, & vinxit pedes, manúsque ſuas, aitque, Sic dicit Spiritus Sanctitatis, Virum dominum huius cinguli ita vincient Fihoudæi in Ouriſchlem, tradéntque in manus Gentium.

12 * Quúmque hos ſermones audiſſemus, efflagitauimus ab eo nos & filij [incolæ] regionis, ne proficiſceretur ad Ouriſchlem.

קפלאון כא

א וּכְרַ֣ שֶׁכַּחַ֣ נוּ֣ מִן־ הַ֣ לֵּ֣ ילָ֣ א וְ֣ נִ֣ ישָׁ֣ ב וְ֣ נִ֣ ישָׁ֣ ב עִ֣ מָּ֣ הֶ֣ ם כֻּ֣ לָּ֣ ם עַ֣ ד־ בְּ֣ נֵ֣ יהֶ֣ ם וְ֣ נָ֣ שֵׁ֣ יהֶ֣ ם עַ֣ ד־ לְ֣ בַ֣ ר מִ֣ דִ֣ ינָ֣ תָ֣ א וְ֣ נָ֣ פְ֣ קִ֣ ן וְ֣ נָ֣ חֵ֣ תִ֣ ין עַ֣ ל יַ֣ מָּ֣ א וְ֣ נָ֣ תְ֣ בִ֣ ין לְ֣ בָ֣ תְ֣ הוֹן׃

ב וְ֣ נִ֣ ישָׁ֣ ב מִ֣ נְ֣ הוֹן֣ וְ֣ נָ֣ חֵ֣ תִ֣ ין לְ֣ קוֹ֣ גָּ֣ זְ֣ רְ֣ תָּ֣ א וְ֣ לְ֣ יוֹמָ֣ א אַ֣ חֲ֣ רְ֣ נָ֣ א אֲ֣ תֵ֣ ין לְ֣ רוֹדוֹם וּ֣ מִ֣ ן תַּ֣ מָּ֣ ן לְ֣ פַ֣ אטָ֣ רָ֣ א׃

ג וְ֣ אַ֣ שְׁ֣ כַּ֣ חַ֣ ן תַּ֣ מָּ֣ ן דְּ֣ אַ֣ זְ֣ לָ֣ א לְ֣ פוּ֣ ניקָ֣ א וְ֣ סַ֣ לֵּ֣ קָ֣ ן לַ֣ הּ֣ יַ֣ רְ֣ דִ֣ ין׃ וּ֣ מַ֣ שְׁ֣ טִ֣ ין עַ֣ רְ֣ מָ֣ א לְ֣ תַ֣ ת קוּ֣ פְ֣ רוֹם גְּ֣ זְ֣ רְ֣ תָּ֣ א וְ֣ שַׁ֣ בְ֣ קָ֣ נָ֣ ה לְ֣ סִ֣ מָּ֣ לָ֣ א וְ֣ אַ֣ חֲ֣ תִ֣ ין לְ֣ סוּ֣ רְ֣ יָ֣ א וּ֣ מִ֣ ן תַּ֣ מָּ֣ ן מַ֣ שְׁ֣ טִ֣ ין לְ֣ צוֹר֣ אִ֣ ית הָ֣ וָ֣ א לַ֣ הּ֣ לְ֣ אַ֣ לְ֣ פָ֣ א לַ֣ מְ֣ נָ֣ חּ֣ טַ֣ עֲ֣ נָ֣ ה׃

ד וְ֣ בַ֣ רְ֣ אֶ֣ שְׁ֣ כַּ֣ חַ֣ ן תַּ֣ מָּ֣ ן תַּ֣ לְ֣ מִ֣ ידָ֣ א קַ֣ יְ֣ מִ֣ ין לְ֣ יַ֣ הּ֣ וֹ֣ הוֹן֣ וְ֣ יוֹמָ֣ תָ֣ א שַׁ֣ בְ֣ עָ֣ א וְ֣ זַ֣ לֵּ֣ ין אָ֣ מְ֣ רִ֣ ין הָ֣ וֵ֣ ו כְ֣ לִ֣ יום לְ֣ פוֹלוֹם בְּ֣ רוּ֣ חַ֣ דְּ֣ לָ֣ א נְ֣ אַ֣ זַ֣ ל לְ֣ אוּ֣ רְ֣ שְׁ֣ לֵ֣ ם׃ ה וּ֣ מִ֣ ן בָּ֣ תַ֣ ר הָ֣ לֵ֣ ין וְ֣ יָ֣ תָ֣ א נְ֣ פַ֣ קְ֣ נָ֣ ן דְּ֣ נָ֣ אַ֣ זַ֣ ל בְּ֣ אוּ֣ רְ֣ חָ֣ א וְ֣ מַ֣ לְ֣ וַ֣ יִ֣ ין הָ֣ וֵ֣ ו לַ֣ ן כָּ֣ לְ֣ הוֹן֣ תַּ֣ נּ֣ וּ֣ ן וְ֣ בְ֣ נַ֣ יהוֹן֣ וְ֣ בְ֣ נַ֣ יהוֹן֣ עַ֣ ד־ לְ֣ בַ֣ ר מַ֣ תְ֣ בְ֣ רְ֣ תְ֣ הוֹן׃

---

[a] רְדָ֣ א [b] תֶּ֣ רֶ֣ ץ [c] אִ֣ י [d] אֶ֣ תָ֣ א [e] שְׁ֣ כַ֣ ח מצא [f] סְ֣ פִ֣ ינָ֣ ה [g] סְ֣ לֵ֣ ק [h] רְ֣ דָ֣ א [i] מְ֣ טָ֣ א בוא [k] אֶ֣ תָ֣ א [l] כוח [m] נשלו [n] לְ֣ מַ֣ ר [o] קוּ֣ א [p] יום [q] אָ֣ זַ֣ ל [r] לְ֣ יָ֣ א [s] קְ֣ עַ֣ ד נפל או כרע [t] עָ֣ לָ֣ א פלג

CAP. XXI.

1 CVm autem factum esset vt nauigaremus, abstracti ab eis, recto cursu A venimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram.

2 * Et cùm inuenissemus nauem transfretantem in Phœnicen: ascendentes nauigauimus.

3 * Cùm apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, nauigauimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim nauis exposítura erat onus.

4 * Inuentis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Ierosolymam.

5 * Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxoribus & filijs vsque foras ciuitatem: & positis genibus in litore, orauimus.

6 * Et cùm valefeciſſemus inuicē, ascendimus nauem: illi autem redierunt in sua.

expleta 7 * Nos verò nauigatione † explicita à Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutatis fratribus, mansimus die vna apud B illos.

8 * Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Euangelistæ, qui erat vnus de septem, mansimus apud eum.

Sup. 6. b. 5. 9 * Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.

10 * Et cùm moraremur per dies aliquot, vir superuenit quidam † à Iudæa propheta nomine Agabus.

11 * Is cùm venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in manus Gentium.

12 * Quod cùm audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam.

κα'.

1 * Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα.

2 * καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.

3 * ἀναφάναντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν ἀριστερὸν, ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.

4 * καὶ ἀνεύροντες μαθητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλήμ.

5 * ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσηυξάμεθα.

6 * καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

7 * ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες, ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφούς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν πρὸ αὐτοῖς.

8 * τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες, ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν πρὸς αὐτῷ.

9 * τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι.

10 * ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ Ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι Ἄγαβος.

11 * καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ τὰς χεῖρας, εἶπε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἔστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.

12 * ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ.

---

6 וְנִשַּׁקְנָן [n] לַחֲדָדָא וְסַלֶּקְנָן לְאִלְפָּא וְחַמְּכוּ הִנּוּן לְבָתֵיהוֹן׃
7 וְאַתְיָן [x] רְדִין [x] מִן צוֹר [y] וְאַתְיָן לְעַכּוֹ מְרִינְחָא [z] וְיָתְבָן
שְׁלָמָא לַאֲחָא דְחַמָּן [a] וְשָׁרִין צְאִידְיהוֹן יוֹמָא חַד׃
8 וְלִיוֹמָא אָחֳרָנָא נְפַקְנָן וְאַתְיָן לְקֵסָרְיָא [b] וְעָלְנָן שָׁרִין בְּבֵיתֵהּ
דְפִילִיפּוֹס [c] מְסַבְּרָנָא אֲנָא [d] דְאִיתָוֹהִי הֲוָא מִן שַׁבְעָא׃
9 דְאִית [c] הֲוֵי לֵהּ [f] בְּנָתָא בְּתוּלָתָא אַרְבְּעָא [g] דְמָהֲנָבְיָן הֲוֵי׃
10 וְכַד [h] אִיתְיָן תַּמָּן יוֹמָתָא סַגִּיאָא נְחֵת הֲוָא מִן יְהוּד נְבִיָא חַד דְשְׁמֵהּ הֲוָא אַגַבּוֹס׃
11 וְעָל לְוָתָן וְשָׁקַל עֶרְקְתָא דְחַצּוֹהִי דְפוֹלוֹס וְאִסַּר רַגְלָא דְנַפְשֵׁהּ [k] וְאִידוֹהִי וְאָמַר הָכַנָא אֲמַר רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְגַבְרָא
מָרֵהּ [l] דְעָרְקְתָא הָדָא הָכַנָא [m] נֶאְסְרוּנֵהּ יְהוּדָיֵא בְּאוּרְשְׁלֵם [n] וְנַשְׁלְמוּנֵהּ [o] בְּאִידֵי עַמְמָא׃
12 וְכַד הָלִין [p] מְלָא שְׁמַעְנָן [q] בְּעֵין מָנֵהּ חָנָן וְגַבְנֵי אַתְרָא דְלָא [r] נֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃

[v] חד לחד [x] רדא אתא [y] יחב נחן [a] שרא עלל [b] סבר בשר [c] איתי יש [d] הוא [e] בנות בתולות [f] נבא [g] איתי יש [h] עלל [i] וידע [k] חגור החגורה [l] אסר [m] ישלם [n] בידי עממים [o] מלל [p] בעא [q] אזל [r]

Dominica 1111. poſt Pentecoſten.

13 * *Tunc reſpondit & ait Paulus, Quid agitis qui fletis, & contunditis cor meum? Ego enim non vinciri tantùm paratus ſum, ſed etiam mori in Ouriſchlem pro nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.*

14 * *Quum itaque aſſenſum non præbuiſſet nobis, deſtitimus, diximúsque, Voluntas Domini noſtri fiat.*

15 * *Proinde poſt dies iſtos præparauimus nos, & conſcendimus ad Ouriſchlem.*

16 * *Et venerunt nobiſcum quidam diſcipuli è Cæſarea, adducentes ſecum fratrem quendam ex primis diſcipulis, cui nomẽ erat Mnaſoun, (erat autem ex Cypro) vt exciperet nos domi ſuæ.*

17 * *Quum igitur veniſſemus ad Ouriſchlem, fratres exceperunt nos hilariter.*

18 * *Sequenti autem die introiuimus cum Paulo ad Jaakoub, cùm apud eum eſſent omnes Presbyteri.*

19 * *Et ſalutauimus eos, ac renuntiauit eis ſigillatim Paulus, quicquid egiſſet Deus inter gentes miniſterio ſuo.*

20 * *Quod quum audiſſent, gloriam tribuerunt Deo, dixerúntque ei, Vides frater noſter quot ſint millia in Jiboudæa eorum qui crediderunt, & iſti omnes Zelatores ſunt Legis.*

21 * *De te autem dictum eſt eis, te docere vt deficiant à Mouſche cuncti Jiboudæi qui ſunt inter Gentes, quum dicas vt non circuncidant filios ſuos, neque ſecundùm ritus Legis ambulent.*

22 * *Quamobrem quia auditione acceperunt nos huc veniſſe,*

23 * *Fac quod dicimus tibi: Sunt nobis viri quatuor voto obnoxij vt mundentur.*

24 * *Aſſume eos, & proficiſcere, mundator cum eis, & expende pro eis expenſas, vt radant capita ſua, & innoteſcat omnibus quod dictum eſt de te falſum eſſe, teque Legem adimplere & conſeruare.*

25 * *De ijs porrò qui crediderunt ex Gentibus nos ſcripſimus, vt cuſtodiant ſeſe ab immolato, & à ſcortatione, & ſuffocato, & ſanguine.*

דְּחַר בְּשַׁבָּא דד וְכַתַר [a] פְּנְטִיקוֹסְטִי נט

13 הֵידֵין עָנָא וַאֲמַר פּוּלוֹס מָנָא עָבְדִין אַנְתוּן [b] דְּכַיְּין אַנְתוּן וְשָׁחֲקִין אַנְתוּן לֵהּ לְלִבִּי אֲנָא גֵּיר לָא חֲוָא [c] דְּאִתְאֲסַר
בַּלְחוֹד [d] מְסַיַּב אֲנָא אֶלָּא אַף [e] דְּאִמּוּת בִּאוּרְשְׁלֵם חֶלֶף שְׁמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 14 וְכַד לָא [f] אֶתְטַפִּים לַן [g] בְּהַלַּן
לַן וְאֲמַרָן [h] דְּצְבְיָנֵהּ דְּמָרָן נֶהֱוֵא ׃ 15 וּבָתַר [i] יוֹמָתָא הָלֵין [k] אֶתְטַיְּבְנָן וְסַלֶּקְנָן לַן לְאוּרְשְׁלֵם ׃ 16 [l] וְאִתּוֹ חֲוֹו עִמַּן אֲנָשָׁא
[m] תַּלְמִידָא מִן קֵסַרְיָא כַּד דְּבִירִין עִמְּהוֹן אֶחָא חַד מִן תַּלְמִידָא קַדְמָיֵא דִּשְׁמֵהּ הֲוָא מְנָסוֹן [n] וְאִיתּוֹהִי הֲוָא מִן קוּפְרוֹס
דְּנִקְבְּלַן בְּבֵיתֵהּ ׃ 17 וְכַד אֲתֵין לְאוּרְשְׁלֵם קַבְּלִין אֲחֵא [o] חֲדָיָאִית׃ 18 וְלִיוֹמָא אֲחָרְנָא [p] עִלַּן עִם פּוּלוֹס לְוָת יַעֲקוֹב
כַּד אִית הֲוָא לְוָתֵהּ כָּלְהוֹן קַשִּׁישָׁא ׃ 19 [q] וְיַהֲבַן לְהוֹן שְׁלָמָא [r] וּמְשַׁתַּעָא הֲוָא לְהוֹן פּוּלוֹס [s] בָּתַר בָּתַר כָּל מָא

[a] מן לשון יון חג השבועות
[b] בְּכָא [c] אַסַר [d] טַיָּב
[e] מות [f] טְפַס כמו נפס
[g] בְּחֵל חדל [h] עְבָא יום
[i] טַיֵּב [k] אִתָּא [l] לְמַר
[m] אית יש [n] חֲרָא בשכחת
[o] עָלַל [p] יַחֵב נתן
[r] שַׁעֲיָא סיפר [s] בשדר

13 Tunc respondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego autem † enim nō solùm alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.

13 ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἑτοίμως ἔχω εἰς ἱερουσαλὴμ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

14 And when he would not be perswaded, we ceased, saying, The will of the Lord be done.

14 μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω.

15 And after those days we took up our carriages, and went up to Ierusalem.

15 μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ.

16 There went with us also certain of the disciples of Cæsarea, and brought with them one Mnason of Cyprus, an old disciple, with whom we should lodge.

16 συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, μνάσωνί τινι κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.

17 And when we were come to Ierusalem, the brethren received us gladly.

17 γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.

18 And the day following Paul went in with us unto James, and all the elders were present.

18 τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσήει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι.

19 And when he had saluted them, he declared particularly what things God had wrought among the Gentiles by his ministry.

19 καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς, ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ.

20 And when they heard it, they glorified the Lord, and said unto him, Thou seest, brother, how many thousands of Iews there are which believe; and they are all zealous of the law:

20 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν. εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφὲ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι.

21 And they are informed of thee, that thou teachest all the Iews which are among the Gentiles to forsake Moses, saying that they ought not to circumcise their children, neither to walk after the customs.

21 κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν.

22 What is it therefore? the multitude must needs come together: for they will hear that thou art come.

22 τί οὖν ἐστι, πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.

23 Do therefore this that we say to thee: We have four men which have a vow on them;

23 τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν.

24 Them take, and purify thyself with them, and be at charges with them, that they may shave their heads: and all may know that those things, whereof they were informed concerning thee, are nothing; but that thou thyself also walkest orderly, and keepest the law.

24 τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστι, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.

Num. 6. c. 18. Sup. 18. c. 8.

25 As touching the Gentiles which believe, we have written and concluded that they observe no such thing, save only that they keep themselves from things offered to idols, and from blood, and from strangled, and from fornication.

Sup. 15. & 20. c. 29.

25 περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.

כְּמָא רִבְוָן אִיתּ בִּיהוּד דְּעָבַד אֱלָהָא בְּעַמְמֵא בְּחֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ׃ 20 וְכַד שְׁמַעוּ שַׁבְחוּ לַאלָהָא וְאמַרוּ לֵהּ חֲזֵא אַנְתְּ אֲחוֹן כְּמָא רִבְוָן אִיתּ בִּיהוּד
אִילֵין דְּהַימְנוּ וְכֻלְּהוֹן חֲלִין שַׁנְיָא אִנּוּן דְּנָמוֹסָא׃ 21 אֶתְאמַר לְהוֹן דִּין עֲלֵיךְ דְּמַלֵּף אַנְתְּ לְכָל יְהוּדָיֵא דְּבְעַמְמֵא דְּבַר אֲמַר אַנְתְּ דְּלָא נֶהֱווֹן גָּזְרִין בְּנֵיהוֹן וְלָא בְּעֵידָא דְּנָמוֹסָא נֶהֱווֹן מְהַלְכִין׃
22 מָטֵל הָכִיל דְּמֶשְׁתַּמְעָא הֲוֵי לְהוֹן דְּאַתִּין לְכָא׃ 23 עֲבֵד מִדֵּם דְּאמְרִינַן לָךְ אִית לַן גַּבְרֵא אַרְבְּעָא דִּנְדִיר
לְהוֹן׃ 24 וְדַבַּר אִנּוּן וְזֵל אִתְדַּכָּא עִמְּהוֹן וַאפֵּק עֲלֵיהוֹן נֶפֶקְתָּא אֵיךְ דְּנָגְרִעוּן רֵישֵׁיהוֹן וּמִתְיְדְּעָא
לְכָלְנָשׁ דְּמִדֵּם וְאִתְאמַר עֲלֵיךְ דַּגָּל הוּ וְאַנְתְּ לְנָמוֹסָא שָׁלֵם אַנְתְּ וְנָטַר׃ 25 עַל אִילֵין דְּהַימְנוּ מִן עַמְמֵא חָנַן כְּתַבְנָא
דְּנֶהֱווֹן נָטְרִין נַפְשְׁהוֹן מִן דַּבִיחָא וּמִן זְנוּתָא וּמִן חֲנִיקָא וּמִן דְּמָא׃

שמש כמו״ר ריבות
חיימן טבן קנא אמר
אלף ברק סור אז מרד
עד או ועד שמע
אתא כא נפא אמר
נדר דכא זכה אזל
נפק נרע גז ירע
חיימן רבח זבח

26 * Tunc Paulus assumpsit viros illos sequenti die, & purificatus est cum eis; & introiens profectus est in templum patefaciens eis expletionem dierum purificationis, vsquedum oblata fuit oblatio vniuscuiusque ex eis.

27 * Quúmque aduenisset dies septimus, Fihoudæi ex Asia vt conspicati sunt eum in templo, concitarunt aduersus eum totam plebem, & iniecerunt in eum manus:

28 * Clamantes & dicentes, Viri filij Israel ferte opem: hic est homo ille qui aduersus gentem nostram docet vbique, & aduersus Legem, atque aduersus hunc locum: quinetiam Aramæos [gentes] introduxit in templum, & profanauit hunc locum sacrosanctum.

29 * Viderant enim iam ante cum eo Trophimum Ephesium in ciuitate, & putabant eum cum Paulo ingressum fuisse in templum.

30 * Proinde commota est tota ciuitas, & coactus est vniuersus populus Fihoudæorum, & prehenderunt Paulum, traxerúntq; eum extra templum, & eo momento clausæ sunt valuæ.

31 * Quúmque studeret turba interficere eum, auditione accepit Tribunus cohortis totam ciuitatem conturbatam esse.

32 * Proinde eo momento assumpsit centurionem & milites quamplurimos, & excurrerunt in eos: Quum autem illi vidissent Tribunum & milites, cessarunt ij qui percutiebant Paulum.

33 * Et accedens ad eum Tribunus, prehendit eum, iussitque eum vinciri duabus catenis, & sciscitatus est super eo quisnam esset & quid fecisset.

34 * Clamabant autem in eum quidam ex turba, alij aliud, ita vt præ vociferatione eorum non potuerit cognoscere quæ esset veritas: proinde iussit eum duci in castra.

35 * Quumq; peruenisset Paulus ad gradus, portauerunt eum milites propter violentiam
36 plebis. * Veniebat enim post eum populus multus, & vociferabantur ac dicebant, Tolle
37 eum. * Et quum iam introducendus esset in castra, ipse Paulus dixit Tribuno, Si permiseris mihi, loquar tecum. Ille verò dixit ei, Græcè nosti?

---

26 הֵידִין פּוֹלוֹס דְּבַר אֱנוּן לְגַבְּרָא תְּלִין לְיוֹמָא אַחֲרָנָא ׀ וְאִתְדְּכִי עִמְּהוֹן ׀ וְעַל אָזַל לְהֵיכְלָא כַּד מְטַרַע לְהוֹן ׀ מוֹלָיָא
דְּיוֹמָתָא ׀ דְּתַדְכִיתָא עַדְמָא ׀ דְּאִתְקְרַב קוּרְבָּנָא דְּאִנְשׁ אֶנָשׁ מֶנְהוֹן ׃ 27 וְכַד מַשְׁי יוֹמָא דְּשַׁבְעָא יְהוּדָיֵא דְּמִן
אַסְיָא חֲזָאוּהִי בְּהֵיכְלָא ׀ וְגַרְיוּ עֲלוֹהִי עַמָּא כֻּלֵּהּ ׀ וְאַרְמִיוּ עֲלוֹהִי אִידָיָא ׃ 28 כַּד ׀ מְבַגְנִין וְאָמְרִין גַּבְרָא בְּנֵי יִסְרָיֵל
עֲזַרוּ הַנָּא הוּ גַּבְרָא דְּלוּקְבַל עַמָּא דִּילַן מַלֵּף כֻּלְּ דוּכָא וּלוּקְבַל נָמוֹסָא וּלוּקְבַל אַתְרָא הָנָא וְאַף ׀ לַאַרְמָיֵא ׀ אֲעַל לְהֵיכְלָא
וְסַיְּבֵהּ לַאתְרָא הָנָא קַדִּישָׁא ׃ 29 קַדְמוּ ׀ חֲזוֹ גִּיר ׀ חֲזוֹ עֲמֵהּ לַטְרוֹפִימוֹס אֶפֶסָיָא דַּמְדִינְחָא ׀ וְסָבְרִין חֲזוֹ
דְּעִם פּוֹלוֹס ׀ עַל לְהֵיכְלָא ׃ 30 וְאִשְׁתַּגַּשַׁת כֻּלַּהּ מְדִינְחָא וְאִתְכַּנְשׁוּ כֻּלֵּהּ עַמָּא ׀ וַאחַדוּהִי לְפוֹלוֹס ׀ וְגַרוּהִי לְבַר
מִן הֵיכְלָא וּבַר שָׁעֲתֵהּ ׀ אִתְחֲדוּ חַרְעָא ׃

---

a דְּכָא זכה ׀ עַלַל ׀ יצע
b מְלָא ׀ דְּכָא ׀ קְרֵב
c גְּרָא הריב ׀ רְמָא השלך
d בַּגָּן זעק ׀ את וגרום
e עַל הבא
f סְגֵב שמא ׀ חֲזָא ׀ חושבים
g עֲלַל ׀ h שְׁגַשׁ עכר
i אֲחַר אחז ׀ m גְּרִי סחב
n אַתַר נסערו

26 * Tunc Paulus assumptis viris, postera die purificatus; cum illis intrauit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio.

Inf. 24. c. 18.

26 * τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἀνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσήει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.

27 * Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudæi, cùm vidissent eum in templo, concitauerunt omnem populum, & iniecerunt ei manus:

27 * ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν·

28 * Clamantes, Viri Israëlitæ, adiuuate: hic est homo qui aduersus populum & Legem, & locum hunc, omnes vbique docens, insuper & gentiles induxit in templum, & violauit sanctum locum F istum.

28 * κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.

29 * (Viderant enim Trophimum Ephesium in ciuitate cum ipso, quē æstimauerunt, quoniam in templum introduxisset Paulus.)

29 * ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος.

30 * Commotáque est ciuitas tota: & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulū, trahebant eum extra templum: & statim clausæ sunt ianuæ.

30 * ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου, εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.

31 * Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ierusalem.

31 * ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ.

Inf. 26. c. 21.

32 * Qui statim assumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidissent tribunum & milites, cessauerunt percutere Paulum.

32 * ὃς παραυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχας, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον.

33 * Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset.

33 * ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη καὶ τί ἐστι πεποιηκώς.

34 * Alij autem aliud clamabant in turba. Et cùm non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra.

34 * ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυναμένου δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.

35 * Et cùm venisset ad gradus, contigit vt portaretur à militibus propter vim populi.

35 * ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοῖς ἀναβαθμοῖς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.

36 * Sequebatur enim multitudo populi, clamans, Tolle eum.

36 * ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζον, αἶρε αὐτόν.

37 * Et cùm cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, †Græcè nosti?

ei

37 * μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις;

---

31 וּבַד בָּעָא הֲוָא בְּנָשָׁא לְמִקְטְלֵהּ אֶשְׁתְּמַעַת [o] לְכִילִיַרְכָּא [p] דְּאִסְפִּיר דְּכָלֵהּ מְדִינְתָּא אִתְחַזְיָא לַהּ׃ 32 וּבַר שָׁעָתָא דְּבַר [q] לְקַנְטַרוֹנָא וְלְאִסְטַרְטִיוֹטֵא סַגִיאֵא וְרָהֲטוּ עֲלֵיהוֹן וְכַד חֲזוֹ לְכִילִיַרְכָּא [r] וְלְאִסְטַרְטִיוֹטֵא [s] בְּהַלוּ מִן דְּמַחֲיִן הֲווֹ לְפוֹלוֹם׃
33 וְקָרֵב לְוָתֵהּ כִּילִיַרְכָּא וְאַחֲדֵהּ וְפָקַד דְּנֵאסְרוּנֵהּ בְּתַרְתֵּין [t] שִׁשְׁלָן וְמִשְׁאַל הֲוָא עֲלוֹהִי דְּמַנוּ וּמָנָא עֲבַד׃
34 וְקָעַיִן הֲווֹ עֲלוֹהִי אֲנָשָׁא מִן [u] אֲכְלוֹם מֵרֵם מֵרֵם וּמִטֵל [v] קְעָתְהוֹן לָא מְשַׁכַּח הֲוָא לְמֵרַע אֵידָא תְּחִי [w] שַׁרְיַרְתָּא וְפָקַד דְּנוֹבְלוּנֵהּ לְמַשְׁרְיַתָּא׃ 35 וְכַד מַטִי פּוֹלוֹם לְדַרְגָּא [x] סַעֲנוּתֵהּ [y] אֶסְטַרְטִיוֹטָא מֶטֵל קְטִירָא דְּעַמָּא׃
36 אֲתָא הֲוָא גִיר בָּתְרֵהּ עַמָּא סַגִיאָא וְקָעַיִן הֲווֹ וַאמְרִין שְׁקוֹלֵיהִי׃ 37 וְכַד מַטִי לְמֵעַל [z] לְמַשְׁרְיַתָּא הוּ פּוֹלוֹם אֲמַר לְכִילִיַרְכָּא אִן [a] מַפֶּם אֲנָה לִי אֲמַלֵל עִמָּךְ הוּ דֵין אֲמַר לֵהּ יְוֹנָאִית יָדַע אַנְתְּ׃

o מן לשון יון p גם מן לשון יון q שר מאה אנשי מלחמה r מן לשון יון שר אלף אנשי מלחמה s מן לשון יון t בחל חדל x כמו שלשלן y והמרן מן לשון יון z קעא זעק aאמה מן שרר b נבל הוליך c טען נשל d אנשי מלחמה e שרא מחנה f אפס מן פוס

38 * Nónne tu es Ægyptius ille, qui ante hos dies concitasti, & in desertum abduxisti quatuor millia hominum sceleratorum?

39 * Dixit ei Paulus, Ego sum vir Jhoudæus ex Tarso Ciliciæ vrbe celeberrima, in qua natus sum: rogo te, permitte mihi vt alloquar populum.

40 * Quum itaque permisisset ei, surrexit Paulus super gradus, & silentium eis indixit manu: & quum sedati essent, allocutus est eos Hebraicè, dixítque eis.

CAP. XXII.

1 FRatres & patres audite prolationem spiritus [defensionem,] quam apud vos habeo.

2 * Quúmque audissent eum Hebraicè ipsos alloqui, magis cessarunt: itaque dixit eis.

3 * Ego sum vir Jhoudæus natúsque Tarsi Ciliciæ, educatus verò in hac ipsa ciuitate ad pedes Gamalielis, & eruditus perfectè in Lege patrum nostrorum, fuíque zelator Dei, prout & vos omnes estis.

4 * Et hanc viam [doctrinam] persecutus sum ad mortem vsque, dum vincirem, & traderem in carceres, tum viros, tum mulieres.

5 * Quemadmodum mihi testis est summus Sacerdos, & omnes Seniores, à quibus accepi epistolas, vt proficiscerer ad fratres qui erant in Darmasouk, adducturus etiã eos qui illic essent ad Ourischlem vinctos, vt mulctam capiti impositam subirent.

6 * Quúmque iter facerem, & inciperem appropinquare Darmasouk circiter meridiem, derepente è cælo circumfulsit me lux plurima.

7 * Cecidíque humi, & audiui vocem dicentem mihi, Schouol, Schouol, quid me persequeris?

8 * Ego verò respondi, & dixi, Quis es Domine mi? At ille dixit mihi, Ego sum Jeschua ille Nazarenus, quem tu persequeris.

9 * Porrò quidam qui mecum erant, viderunt quidem lucem, vocem autem non audiuerunt eius qui loquebatur mecum.

---

38 לָא הָוִיתְ אַנְתְ הַו מָצְרָיָא דַקְדָם יוֹמָתָא הָלֵין אֲזִיעַתְ וְאַפֵּקְתְ לְמַדְבְּרָא אַרְבְּעָא אַלְפִין גַּבְרִין עָבְדֵי בִישָׁתָא׃

39 אֲמַר לֵהּ פּוֹלוֹם אֲנָא גַּבְרָא אֲנָא יְהוּדָיָא מִן טַרְסוֹס דְקִילִיקְיָא מְדִינְתָא יְלִיד אֲנָא בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ לְמִמַּלֵל לְעַמָּא׃

40 וְכַד אֲפֵּם לֵהּ קָם פּוֹלוֹם עַל דַּרְגָּא וְאוֹזִיעַ הֲוָא לְהוֹן אִידֵהּ וְכַד בְּהֵלוּ מַלֵּל עִמְּהוֹן עִבְרָאִיתָ וְאֲמַר לְהוֹן׃

קפלאון כב

1 אֶחָא וְאַבָּהָא שְׁמַעוּ מַפַּק בְּרוּחַ דִּלְוָתְכוֹן׃ 2 וְכַד שְׁמַעוּ דְעָבְרָאִית מְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן יַתִּירָאִית בְּהֵלוּ וְאֲמַר לְהוֹן׃ 3 אֲנָא גַּבְרָא אֲנָא יְהוּדָיָא יְלִיד אֲנָא בְּטַרְסוֹס דְקִילִיקְיָא אֶתְרַבְיֵה גֵּיר בְּהָדָא מְדִינְתָא עַל גְּנֵב רַגְלוֹהִי

---

38 יוֹם זוּעַ נְפַק
39 בִּישׁ יְדַע הָוֵה
חַמְעַלְתְ זוּעַ בְּהֵל חַדָּל
אֲבָא
נְפַק פִּיטְמָא חַדְתָּא
יַתֵּר בְּהֵל נוּת
יְלַד רַבָּא

38 * Nónne tu es Ægyptius qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum?

38 * οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;

39 * Et dixit ad eum Paulus, Ego homo sum quidem Iudæus à Tharso, Ciliciæ non ignotæ ciuitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

Inf. 22. 3.

39 * εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεὺς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.

40 * Et cùm ille permisisset, Paulus, stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

40 * ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων;

CAP. XXII.

κβ'.

1 VIri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

1 * Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας.

2 * Cùm audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium. Et dicit:

2 * ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καί φησιν·

3 * Ego sum vir Iudæus, natus Tharso Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Gamalielis, eruditus iuxta veritatẽ paternæ legis, æmulator legis sicut & vos omnes estis hodie:

Sup. 21. 39.

3 * ἐγώ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον·

4 * Qui hanc viam persecutus sum vsq; ad mortem, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres,

Supr. 8. 3.

4 * ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας·

5 * Sicut princeps Sacerdotum mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu. à quibus & epistolas accipiens ad fratres, Damascum pergebam, vt adducerem inde vinctos in Ierusalem, vt punirentur.

Supr. 9. 2.

5 * ὡς ὁ ἀρχιερεύς μοι μαρτυρεῖ, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας, δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.

6 * Factum est autem eunte me, & appropinquante Damasco media die, subitò de cælo circunfulsit me lux copiosa.

Supr. 9. 3.

6 * ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ,

7 * Et decidens in terram, audiui vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris?

7 * ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;

8 * Ego autem respondi, Quis es Domine? Dixítque ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.

8 * ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις.

9 * Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum.

9 * οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν φωνὴν δὲ οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.

ג דַּמַּלִיאֵל ב וְאִתְרְדִית ה גְּמִירָאִית בְּנָמוֹסָא דַּאֲבָהָתָן ד וְאִיתַי הֲוִית טַנָּנָא דַּאלָהָא אַיךְ מָאדָאף אַנְתוּן כְּלְכוֹן אִיתַיכוֹן ׃
ד וְלָהָדָא אוּרְחָא רָדֵפִת עַדְמָא לְמוֹתָא כַּד אָסַר וְיָהִית וּמַשְׁלֵם הֲוִית לְבִיתְ אַסִּירָא גַּבְרָא וְנִשָׁא ׃ ה אַכְמָא דְּסָהֵד
עֲלַי רַב כָּהֲנָא וְכָלְהוֹן קַשִּׁישֵׁא דְּמָנְחִין קַבֵּלִת אָגַרְתָא ו דְּאַזַל לְוָת אֲחָא דַּבְרַמַסּוּק דָּאף לְהָנוֹן דְּאִית הֲוִו חַמָּן ז אַיתֵי
אֲנוּן לְאוּרְשְׁלֵם כַּד אַסִּירִין דַּנְקַבְלוֹן ח מְטָם בְּרִישָׁא ׃ ו וְכַד אָזַל הֲוִית ט וְשָׁרִית ט מְמַטָּא אֲנָא לְדַרְמַסּוּק בְּפַלְגֵה
דְּיוֹמָא מִן תְּחִית י שָׁלְיָא מִן שְׁמַיָּא י אַזְלֵג עֲלַי נוּהֲרָא סַגִּיאָא ׃ ז וְנָפְלֵת עַל אַרְעָא וְשָׁמְעֵת קָלָא דַּאמַר הֲוָא לִי שָׁאוּל
שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי ׃ ח אֲנָא דִּין עָנִית וַאמְרֵת מַן אַנְתְּ מָרִי וְהוּ אֲמַר לִי אֲנָא הוּ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא דַּאנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ ׃
ט וַאנָשֵׁא דְּאִית הֲוִו עִמִּי יא חֲזוֹ נוּהֲרָא קָלָא דִּין לָא שְׁמַעוּ דְּהוּ דְּמַמֵּל הֲוָא עִמִּי ׃

ג רְדָא למד ב גְּמַר
ד אָבָא k אִית יש l מות
m אָזַל n אָתָא הניא
o סוּם העונש
p שְׁרִי התחיל
q מְטָא חשב
r פִּתאם s חזק עָנָא
t חֲזָא

10 * *Tum dixi, Quid faciam Domine mi? Dominus autem noſter dixit mihi, Surge, proficiſcere ad Darmaſouk: & illic dicetur tibi quicquid præcipietur tibi vt facias.*

11 * *Quum verò nihil appareret mihi præ gloria lucis illius, apprehenderunt me manibus meis ij qui mecum erant, & aſcendi ad Darmaſouk.*

12 * *Quidam autem vir Chanania iuſtus in Lege, prout dant ei teſtimonium omnes Jihoudæi, qui illic ſunt;*

13 * *Venit ad me, & dixit mihi, Schouol frater mi, aperi oculos tuos. Et eo momento aperti fuerunt oculi mei, & eum intuitus ſum.*

14 * *At dixit mihi, Deus patrum noſtrorum conſtituit te vt cognoſceres voluntatem eius, & conſpiceres iuſtum illum, atque audires vocem ex ore ipſius.*

15 * *Proinde eris ei teſtis apud omnes homines ſuper ijs omnibus quæ vidiſti & audiſti.*

16 * *Nunc ergo quid cunctaris? ſurge, baptizare, & purgare à peccatis tuis inuocans nomen eius.*

17 * *Reuertens autem huc veni, nempe, ad Ouriſchlem & precatus ſum in templo.*

18 * *Vidíque viſione quum diceret mihi: Feſtina, & egredere ex Ouriſchlem, quandoquidem non accipient teſtimoniũ tuum de me.*

19 * *Ego verò dixi, Domine mi & ipſi norunt me tradidiſſe in carcerem & verberaſſe per omnes ſynagogas eos qui credebant in te.*

20 * *Et quum funderetur ſanguis Stephani Teſtis tui, ego quoque cum eis adſtabam, & adimplebam voluntatem eorum qui ipſum trucidabant, atque cuſtodiebam pallia eorum, qui lapidabant illum.*

21 * *At dixit mihi, Proficiſcere, quoniam ego te miſſurus ſum procul vt prædices Gentibus.*

22 * *Quúmque audiſſent Paulum ad hunc vſque ſermonem, ſuſtulerunt vocem ſuam & clamauerunt, Tollatur è terra qui eſt eiuſmodi, nec enim oportet eum viuere.*

23 * *Quum autem clamarent & proijcerent pallia ſua, & facerent aſcendere puluerem in*

24 *cælum:* * *Juſſit tribunus eum introduci in caſtra, præcepítque vt verberibus inquireretur, vt reſciret quam ob cauſam vociferarentur aduerſus eum.*

---

10 וְאָמַרְתִּ מָנָא אֶעְבֵד מָרִי וּמָרֵן אֲמַר לִי קוּם [x]זֵל לְדַרְמַסוּק וְתִמָּן נְתִמַּלֵל עִמָּךְ עַל כָּל מְדֵם [y]דְּמְתְפְּקַד לָךְ דְּתֶעְבֵד׃
11 וְכַד לָא מְהָחֵזֵא הֲוָא לִי מֶשֵׁל [z]תְּשְׁבוּחְתֵּהּ [a]דְּנוּהָרָא הַו אֲחַדוּנִי בְּאִידַי הָנוּן דְּעִמִּי הֲוֹו [b]וְעֻלֵת לְדַרְמַסוּק׃
12 וְגַבְרָא חַד חַנַנְיָא [c]כְּאנָא בְּנָמוּסָא אִיךְ דְּסָהֲדִין עֲלֹוהִי כָּלְהוֹן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן׃ 13 אֲתָא לְוָתִי וַאמַר לִי שָׁאוּל
אָחִי פְּתַח עֵינָיִךְ וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא [d]אִתְפַּתַּחִי עֵינַי [c]וְחָזֵת בֵּהּ׃ 14 וַאמַר לִי אֱלָהָא [f]דַּאבָהָתַן [g]אֶקִימָךְ [h]לְמֵדַע [i]צֶבְיָנֵהּ
וְתֶחֱזֵא [k]חֲזָא מִתְּהַפְּכָא לְזַדִּיקָא וְתֶשְׁמַע קָלָא מֵן פּוּמֵהּ׃ 15 וְהֶוֵא לֵהּ סָהֲדָא לְוָת כָּלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא עַל כָּל מָא [k]דַּחֲזֵיתְ וְשְׁמַעְתְּ׃
16 וְהָשָׁא מָנָא [l]מַשְׁהַחַר אַנְתְּ קוּם [m]עֲמַד [n]וְאִתְרְבָּא מֵן חַטָּהֵיךְ כַּד קָרֵא אַנְתְּ שְׁמֵהּ׃ 17 [o]וְהֶפְכַת [p]אִתֵּית לְכָא
לְאוּרְשְׁלֵם [q]וְצַלִּית בְּהֵיכְלָא וַחֲזִיתֵהּ [r]בְּחֶזְוָא׃ 18 כַּד אֲמַר לִי [s]אֶסְתַּרְהֵב [t]וּפוֹק לָךְ מֵן אוּרְשְׁלֵם מָטַל

[x] אֲזַל [y] כְּקַדְאוּה [z] שְׁבַח [a] זוהר [b] עָלַל [c] כוין ישר [d] פְּתַח [e] חור חביש [f] אֲבָא [g] קוּם [h] יְדַע [i] צְבָיָא [k] חֲזָא [l] אַחַר מתמהמה [m] שבל [n] וְכָא זכה [o] חַפַּךְ [p] אַתָּא [q] צְלָא פולחן [r] בחזיון [s] כַּרְהֵב טהר [t] נְפַק יצא

10 * Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me; Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

11 * Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damascum.

12 * Ananias autē quidam, vir timoratus secundùm legem testimonium habens ab omnibus habitantibus in Damasco Iudæis; 13 * Veniens ad me, & adstans dixit mihi, Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum. D

14 * At ille dixit, Deus patrū nostrorum præordinauit te; vt cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex ore eius:

15 * Quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti.

16 * Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipsius.

17 * Factum est autem reuertenti mihi in Ierusalem, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis:

18 * Et videre illum dicentem mihi, Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me. E

19 * Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem & cædens per synagogas eos qui credebant in te. Sup. 8. a. 3.

20 * Et cùm funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum. Sup. 7. f. 58.

21 * Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te.

22 * Audiebant autem eum vsque ad hoc verbum, & leuauerunt vocem suam dicentes, Tolle de terra huiuscemodi: non enim fas est eum viuere. F

23 * Vociferantibus autem eis, & proijcientibus vestimenta sua, & puluerem iactantibus in aërem,

24 * Iussit tribunus induci eum in castra, & flagellis cædi, & torqueri eum: vt sciret propter quam causam sic acclamarent ei.

10 * εἶπον Τί, Τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με, ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκόν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.

11 * ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συόντων μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν.

12 * ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων,

13 * ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι, Σαοὺλ ἀδελφέ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.

14 * ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,

15 * ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.

16 * καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

17 * ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει,

18 * καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦδον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ἰερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.

19 * κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δαίρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπί σε.

20 * καὶ ὅτε ἐξεχέετο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.

21 * καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.

22 * ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν.

23 * κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα,

24 * ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.

---

[v] סְחַר [z] חֵימָן [z] אֲשֶׁר שָׁפַר [a] קוֹם [b] ומסכים [c] עִבָּא [d] קְטוֹלָא [e] רוצח [e] לִכּוּשִׁים [f] אֲזַל [g] כְּרִז [h] מַלָּל [i] רוּם [k] קָעֲאִ [l] שְׁקַל [m] ראוי [n] חַיָּא [o] בְּגַן זעק [p] שְׁרָא השליך [q] נְסַק ומעלים [r] עוֹל

19 וַאֲנָא אֲמַרִת מָרִי אֶף הִנּוּן יְדָעִין דַּאֲנָא מַשְׁלֵם הֲוִית לְבֵית אֲסִירָא וּמָחֵא הֲוִית
בְּכָל כְּנוּשְׁיָן לַאיְלִין דְּמְהַימְנִין הֲוֹו בָךְ׃ 20 וְכַד מְהֵאשַׁד הֲוָא דְּמֵהּ דְּאִסְטְפָנוֹס סָהֲדָךְ וְאַף אֲנָא עַמְהוֹן קָאֵם
הֲוִית וְשָׁלֵם הֲוִית לְצַבְיְנְהוֹן דְּקָטוֹלְהוֹהִי וְנָטַר הֲוִית מָאנֵי דְּאִילֵּין דְּרָגְמִין הֲוֹו לֵהּ׃
21 וְאָמַר לִי זֵל דַּאֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לָךְ לְרוּחָקָא לְמַכְרָוּ לְעַמְמָא׃ 22 וְכַד שְׁמָעוּהִי לְפוּלוֹם עַדְמָא לְהָדָא
מִלְּתָא אֲרִימוּ קָלְהוֹן וְקָעוּ נְשְׁתֵּקֵל מִן אַרְעָא אֵינָא דְּהָכַנָא הוּא לָא גִיר וְלָא לֵהּ לְמֵחָא׃
23 וְכַד מְבַגְּנִין הֲוּו וּמְשַׁדְּרִין הֲוּו מָאנֵיהוֹן וּמְסַקְּרִין הֲוֹו חֵלָא לְשַׁמָּיָא׃ 24 פְּקַד כִּילִיַרְכָּא דְּנַעֲלוֹנֵהּ לְמַשְׁרְיָתָא
לְפַקַּד דְּבַנְגְּרָא נְשְׁתָּאֵל אֵיךְ דְּנֵדַע דְּסָטַל אֵידָא עִלְּתָא קָעִין הֲוֹו עֲלוֹהִי׃

25 ‡ Et quum extendissent eum loris, dixit ipse Paulus Centurioni qui insurrexerat in eum: Vobísne licet virum Romanum indemnatum flagellare?

26 ‡ Quod quum audisset Centurio, adijt tribunum, & dixit ei, Quid agis? homo enim iste Romanus est.

27 ‡ Proinde accessit ad eum tribunus, & dixit ei, Cedò mihi, num tu Romanus es? Dixit ei, Etiam.

28 ‡ Respondit autem tribunus, & dixit ei, Ego multa pecunia acquisiui ius municipij Romani. Dixit ei Paulus, Ego verò etiam cum eo natus sum.

29 ‡ Statim igitur discesserunt ab eo ij qui fuerant in eum flagellatione inquisituri, timuítque tribunus quùm didicisset eum Romanum esse quoniam eum vinxerat.

Matutinis feriæ VI. Crucifixionis.

30 ‡ Sequenti autem die voluit certissimè scire quænam esset illa accusatio quam afferebant aduersus eum Jihoudæi & soluit eum, iussítque venire principes sacerdotum, totúmque primorum cœtum, ac deduxit Paulum, demittensque statuit ipsum inter eos.

CAP. XXIII.

1 QVum autem intueretur in consessum eorum Paulus, dixit: Viri fratres mei, ego omni conscientia bona versatus sum coram Deo vsque ad hunc diem.

2 ‡ Chananio autem Sacerdos præcepit ijs qui ipsi adstabant, vt cæderent Paulum in os

3 ipsius. ‡ At Paulus dixit ei, Futurum est vt te Deus percutiat paries dealbate: & tu sedes iudicans me secundum Legem, quum Legem transgrediaris, & iubeas me cædi?

4 ‡ Illi verò qui illic adstabant, dicunt ei, Sacerdotem Dei conuicio afficis?

5 ‡ Dixit eis Paulus, Nesciebam fratres mei, eum esse Sacerdotem. Scriptum est enim, Principi populi tui non maledices.

6 ‡ Quum verò nosset Paulus partem populi esse Zadoukæorum, partem verò Perischæorum, clamabat in consessu: Viri fratres mei, ego sum Perischæus filius Perischæi, déque spe resurrectionis mortuorũ in iudiciũ vocor.

---

25 וְכַד מַתְחוּהִי בְּעַרְקָא אֲמַר הוּ פּוֹלוֹס לְקַנְטַרוֹנָא דְּקָאֵם חֲוָא עֲלוֹהִי [b] סַפֵּם לְכוֹן לְגַבְרָא דְּהוּמָיָא וְלָא [c] מְחַיַּב
דַּהֲנָדוֹן׃ 26 וְכַד שְׁמַע קַנְטַרוֹנָא קְרֵב לְוָת [d] כִּילִירְכָּא וַאֲמַר לֵהּ מָנָא עָבֵד אַנְתְּ הָנָא גֵּיר גַּבְרָא דְּהוּמָיָא הוּ׃
27 וְקְרֵב לְוָתֵהּ כִּילִירְכָּא וַאֲמַר לֵהּ אֲמַר לִי אַנְתְּ דְּהוּמָיָא אַנְתְּ אֲמַר לֵהּ אִין׃
28 וַעֲנָא כִּילִירְכָּא וַאֲמַר לֵהּ אֲנָא בְּכִסְפָּא סַגִּיאָא [e] קְנִיתָהּ [f] לְדְהוּמָיוּתָא אֲמַר לֵהּ פּוֹלוֹס אֲנָא דֵּין אַף בָּהּ [g] אִתְיְלֵדִית׃
29 וּמֵחָרָא [h] פְּרַקוּ לְהוֹן מִנֵּהּ הָנוֹן [i] דְּבָעַיִן חֲוֹו [k] לְמִנְגְּרוּתֵהּ וְדָחֵל כִּילִירְכָּא כַּד [l] יְלַף דְּדְהוּמָיָא הוּ עַל [m] דְּפַכְּרָהּ הֲוָא׃
30 צַפְרָא דְּשַׁרוּבְתָא [n] דְּזַקִיפִיתָאא ס וְלוֹיְסָא אַחֲרָנָא צְבָא הֲוָא [b] לְמֵדַע [c] שְׁרִירָאִית דְּמָנָא הִי
[d] קְטַגְּרְנוּתָא [c] דְּמַיְתִין הֲוֹו עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא [f] וְשָׁרְיוּתִי וַפְקַד דְּנֵאתְזֵן רַבִּי כָּהֲנָא וְכֹלֵהּ כְּנִשְׁתָּא [g] דְּרִישֵׁי יְהוּדָן

[a] קום [b] הרשות לכם
[c] חוב [d] מן לשון יון
[e] קָנָא [f] הרשות של בני העיר רהומא
[g] יֵלֵד [h] פְּרַק סור [i] בָּעָא
[k] גְּנַד [l] למד [m] פְּכַר אסר
[n] זְקַף [b] יֵדֵע [c] באמת מן שרר
[d] המלשינות [e] אֵתָא שָׂרָא
[g] של ראשונים

25 * Et cùm astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

25 * ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος, εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;

26 * Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nuntiauit†, dicens, Quid acturus es? hic enim homo ciuis Romanus est.

ci tribunum

26 * ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος, προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ, λέγων, ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ῥωμαῖός ἐστι.

27 * Accedens autem tribunus, dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit, Etiam.

27 * προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ, λέγε μοι, σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί.

28 * Et respondit tribunus, Ego multa summa† ciuilitatē hanc cōsecutus sum. Et Paulus ait, Ego autem & natus sum.

ciuitatem

28 * ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι.

29 * Protinus ergo discesserūt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam resciuit, quia ciuis Romanus esset, & quia alligasset eum.

29 * εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.

30 * Postera autem die volens scire diligentiùs qua ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eum, & iussit sacerdotes conuenire & omne concilium: & producens Paulum, statuit inter illos.

30 * Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν· καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς.

CAP. XXIII.

κγ'.

1 INtendens autem in cōcilium Paulus, ait, Viri fratres, ego omni conscientia A bona conuersatus sum ante Deum, vsq; in hodiernum diem.

1 * Ἀτενίσας δὲ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

2 * Princeps autem Sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere os eius.

2 * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.

3 * Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu† sedes iudicans me secūdùm legem, & contra legem iubes me percuti?

sedens iudicas

3 * τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε, τύπτειν σε μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;

4 * Et qui astabant dixerunt, Summum Sacerdotem Dei maledicis?

4 * οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς;

5 Dixit autem Paulus, Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.

Exo. 22. d. 28.

5 * ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς· γέγραπται γάρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

6 * Sciens autem Paulus quia vna pars esset Sadducæorum, & altera Pharisæorum, exclamauit in concilio, Viri fratres, ego Pharisæus sum filius †Pharisæi: B de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor.

Phili. 3. b. 5. Pharisæorū

6 * γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ εἷς μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.

וְדִבֶּר לְפוּלוֹם וְאָחֵת אֲקִימָה בֵּינָתְהוֹן׃

א וְכַר [a] חָר פּוּלוֹם בְּכָנְשְׁהוֹן אֲמַר גְּבְרָא אֲחַי אֲנָא בְּכָל [b] תְּאוּרְתָא טָבְתָא [c] אֶתְדַּבֶּרֶת קֳדָם אֱלָהָא עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃

ב וְכַר [d] חָנַנְיָא כָּהֲנָא פְּקַד לְתָנוּן [e] דְּקַיְמִין הֲוֹו עַל גֻּבֵּהּ [f] דְּנֶמְחוּנֵהּ לְפוּלוֹם עַל פּוּמֵהּ׃ ג וּפוּלוֹס אֲמַר לֵהּ דַּעֲתִיד הוּ אֱלָהָא

[f] דְּנֶמְחֵיךְ [g] אֶסְתָּא [h] מְחַוַּרְתָּא וְאַנְתְּ [i] יָתֵב אַנְתְּ [k] דָּאֵן אַנְתְּ לִי אֵיךְ דַּבְּנָמוּסָא כַּד עָבַר אַנְתְּ עַל נָמוּסָא וּפָקֵד אַנְתְּ [l] דְּנֶמְחוֹנָנִי׃

ד וְאִילֵּין [m] דְּקַיְמִין הֲוֹו חַמָּן אֲמְרִין לֵהּ לְכָהֲנָא דְאֱלָהָא [n] מְצַחֵא אַנְתְּ׃ ה אֲמַר לְהוֹן פּוּלוֹס לָא יָדַע הֲוִית אֲחַי דְּכָהֲנָא

הוּ כְּתִיב הוּ גִּיר [o] דְּלְרִישָׁא דְעַמָּךְ לָא [o] תְּלוּט׃ ו וְכַר יְדַע פּוּלוֹס דְּמֶנֵּהּ דְעַמָּא [p] אִיהוֹהִי דְזַוְּקִיָא [q] וּמֶנֵּהּ דַּפְּרִישֵׁא קָעָא

הַוָא בְּכָנְשָׁא גַּבְרָא אֲחַי אֲנָא פְּרִישָׁא אֲנָא בַּר פְּרִישָׁא וְעַל [r] סַבְרָא [s] דְּקָיְמָתָא [t] דְּמִיתֵא [v] מָתְחְדִין אֲנָא׃

קפלאון כג

a חבש b נוח חנשמה c רבר הלך d קום e מחא f הקיר g חצר לבן h יתב i מחא נבה k דין l קום m צחא קל n לוט ארר o אית ש p וחלקו q כמו שבר r קום תקומה s מות t רוץ

7 * Quúmque hoc dixisset, alij in alios irruerunt Perischæi & Zadoukæi, & ortum est populi dissidium.

8 * Zadoukæi siquidem dicunt non esse resurrectionem, neque angelos, neque spiritum: Perischæi verò hæc omnia confitentur.

9 * Extitit ergo vox magna: proinde surrexerunt quidam Scribæ ex delectis Perischæorum, & altercabantur cum eis dicentes, Nihil comperimus mali in hoc viro: quòd si spiritus, aut Angelus locutus est cum eo, quid in hoc rei est?

10 * Quum autem ortus esset tumultus magnus inter eos, timebat Tribunus ne discerperent Paulum; itaque misit Romanos qui venientes raperent eum è medio illorum, & subducerent in castra.

11 * Quúmq; facta esset nox visus est Dominus noster Paulo, & dixit ei, Obfirma te: nam quemadmodum testatus es de me in Ourischlem, ita futurum est vt & Romæ testificeris.

Hora III. feriæ VI. Crucifixionis.

12 * Facto autem diluculo conuenerunt quidam ex Jihoudæis, seséque anathemate deuouerunt, neque esuros se, neque bibituros, vsquedum interfecissent Paulum.

13 * Erant autem ij qui pepigerant iureiurando hoc pactum plures quàm quadraginta viri.

14 * Et accesserunt ad Sacerdotes & seniores, dicebántque: Deuotione deuouimus nos nihil gustaturos quousque interfecerimus

15 Paulũ. * Nunc itaq, petite vos & primores synagogæ à Tribuno, vt adducat eum ad vos, tanquam studentes verius comprobare facinus eius, nos verò parati sumus eum trucidare, antequam perueniat ad vos.

16 * Audierat autem filius sororis Pauli has insidias, proinde introijt in castra, & renuntiauit Paulo.

17 * Misit itaque Paulus vocatum quendam ex cẽturionibus cui dixit, Abducito hunc adolescentem ad tribunum, habet enim quod ei

18 dicat. * Assumpsit igitur centurio adolescentem, & introduxit eum ad tribunum, et ait: Paulus vinctus aduocauit me, petijtque à me, vt adducerem hunc adolescentem ad te, quippe qui habeat quod dicat tibi.

---

7 וְכַד הָנָא אֵמַר נְפַל כַּד בְּחַד פְּרִישָׁא וְזַדּוּקָיֵא x וְאִתְפְּלֶג עַמָּא׃ * זְדוּקָיֵא גִיר אָמְרִין דְּלֵית קְיָמְתָא וְלָא מַלְאֲכָא

8 וְלָא רוּחָא פְּרִישָׁא דֵּין y מוֹדִין בְּכֻלְּהֵין׃ 9 וַהֲוָא קָלָא רַבָּא z וְקָמוּ אֲנָשָׁא סָפְרָא מִן a גַּבָּא דַּפְּרִישָׁא b וְנַצִּין הַוּוּ עַמְּהוֹן

וְאָמְרִין לָא c מְשַׁכְּחִינַן מִדֵּם דְּבִישׁ בְּהָנָא גַּבְרָא d אִנְדִין רוּחָא אוֹ מַלְאָכָא מַלֵּל עַמֵּהּ מָנָא אִית בַּהּ בְּהָנָא׃

10 וְכַד הֲוָא e שְׁגוּשְׁיָא רַבָּא בֵּינָתְהוֹן דְּחֵל הֲוָא כִּילְיַרְכָּא דַלְמָא f נְפַשְׁחוּנֵהּ לְפַוְלוֹם וְשַׁלַּח לַרְהוֹמָיֵא g וְנַאחוּן h נֶחְטְפוּנֵהּ

מִן מְצַעָתְהוֹן i וְנַעֲלוּנֵהּ k לְמַשְׁרִיתָא׃ 11 וְכַד הֲוָא לֵלְיָא l אֶתְחֲזִי לֵהּ מָרָן לְפַוְלוֹם וַאמַר לֵהּ m אֶתְחֲיֵל מָטֵל דַּאיךְ

n דַּאסְהֶדְתְּ עֲלַי בְּאוּרְשְׁלֵם הָכְנָא עֲתִיד אַנְתְּ דַּאף בְּרוֹמִי תָּסְהַד׃ בתלת שָׁעִין o וְעַרוֹבְתָא p דַּזְקִיפוּתֵהּ q סא

12 וְכַד הֲוָא צַפְרָא אֶתְכַּנְּשׁוּ מִן יְהוּדָיֵא r וַאֲחַרְמוּ עֲלֵיהוֹן דְּלָא s נֵאכְלוּן וְלָא t נִשְׁתּוּן עַד מָא u דְּנִקְטְלוּנֵיהִי

x פְּלֵג y וְדָא יְדָה z קוּם a בְּחוֹרִים b כְּעָא. הריב c שְׁכַח מצא d ואם e שַׁנַּשׁ f פַּשַּׁח רצץ g אֶתָּא h חַטַף i עוּל k למחנה l חֲזָא m חֵיל אתגבר n סְהַד העיד o עֲרַב p זְקַף q חֲרַם r אֲכַל s שְׁתָא t קְטַל u

Inf. 24. f. 22.

7 * Et cùm hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducæos; & soluta est multitudo.

8 * Sadducæi † enim dicunt non esse resurrectionem †, neque angelum, neque Spiritum: Pharisæi autem vtraque confitentur.

9 * Factus est autem clamor magnus. Et exurgentes quidam Pharisæorũ, pugnabant, dicentes, Nihil mali inuenimus in homine isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus?

10 * Et cùm magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

11 * Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait, Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari. C

12 * Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occiderent Paulum.

13 * Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

14 * Qui accesserunt ad principes Sacerdotum & Seniores, & dixerunt, Deuotione deuouimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.

15 * Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, vt producat illum ad vos, tanquã aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priusquàm appropiet, parati sumus interficere illum.

16 * Quod cùm audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intrauit in castra, nuntiauitque Paulo.

17 * Vocans autem Paulus ad se vnum ex Centurionibus, ait, Adolescentem hunc adduc ad tribunum, habet enim aliquid D indicare illi.

18 * Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunũ, & ait, Vinctus Paulus vocãs rogauit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

7 * Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.

8 * Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.

9 * Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες, οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.

10 * πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

11 * Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε, θάρσει Παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἰερουσαλήμ, οὕτω δεῖ σε καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.

12 * Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον.

13 * Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαρεσκοντα οἱ ταύτην τὴν συωμοσίαν πεποιηκότες·

14 * οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον.

15 * νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ Συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον καταγάγῃ αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ, πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.

16 * ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ Παύλῳ.

17 * προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη, τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.

18 * ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καί φησιν, ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε, τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.

לְפֻלּוֹם׃ 15 g הֲוִין הַוּוֹ דִּין הָנוֹן h דַּאקִימוּ בְּמוֹמָא הָנָא k קַיְמָא יַתִּיר מִן אַרְבְּעִין גַּבְרִין׃
14 וְאִתְקָרִבוּ לְוָת כָּהֲנֵא וְלָוַת קַשִּׁישֵׁא וַאֲמָרִין הֲווּ דְחָרְמָא i אַחֲרִמִן עֲלַיִן דְּמָרָם לָא נְטָעֲם עַדְמָא דְנֶקְטוֹל לְפֻלּוֹם׃
15 וּכְעָא m בְּעוּ אַנְתּוּן וְרִישָׁא דְּכְנוּשְׁתָּא מִן n כִּילִרְכָּא o דְּנַיְתִיוּתֵי לְוָתְכוֹן אַיְךְ בָּעֵין אַנְחְנָן p דְּנֶחֱצְבִן q שְׁרִירָאִית
r סוּעָרְנֵה וַחֲנַן s מְטַשְׁבִינַן דְּנֶקְטְלִיוּתֵי עַדְלָא t נְמָטָא לְוָתְכוֹן׃ 16 וְשָׁמַע הָנָא בַּר חָתָה דְּפֻלּוֹם u אֲפַרְסְנָא הָנָא x וְעַל
17 לְמַשְׁרְיָתָא y הַבְדִק לְפֻלּוֹם׃ וְשַׁדַּר פֻּלּוֹם קְרָא לְחַד מִן קֶנְטְרוֹנָא וַאֲמַר לֵהּ a אֲוֹבֵל לְעַלַיְמָא הָנָא לְוָת כִּילִרְכָּא
18 אֵית לֵהּ גֵּיר מִדְּם b דְּנֵאמַר לֵהּ׃ וְדַבְּרֵהּ קֶנְטְרוֹנָא לְעַלַיְמָא וַאֲעַלֵהּ לְוָת כִּילִרְכָּא וַאֲמַר פֻּלּוֹם אֲסִירָא
קְרָנִי וּבָעָא מָנִי דַּאיְתֵהּ הָנָא עַלַיְמָא לְוָתָךְ דְּאִית לֵהּ מִדְּם דְּנֵאמַר לָךְ׃

f חֲוָא g קוּם יְמָא השביע
k בריה מן קום l חֲרַם
m בְּעָא n מן לשון יין o אֶתָא
p עֲבֵיד q מאמה מן שְׁרַר
r מעשהו מן סְעַר s טָוֵב
t מְטָא השב u מאת
x עֲלַל y מחנה מן שְׁרָא
z הוּבַל a אֲמַר

19 * Prehendit itaque tribunus manũ adolescentis, & traxit eũ ad vnum latus [seorsum], & sciscitatus est ab eo, Ecquid habes mihi dicendum?

20 * At dixit ei adolescens, Iihoudæi machinati sunt petere à te vt demittas Paulum cras in consessum eorum, quasi velint aliquid accuratiùs discere ab eõ.

21 * Tu ergo assensum eis ne præbueris, ecce enim plures quàm quadraginta viri ex eis, obseruant eum in insidijs, & sese anathemate deuouerunt neque esuros, neque bibituros, vsquequo interfecerint eum: & ecce parati sunt, & expectant promissum tuum.

22 * Et dimisit tribunus adolescentem quum præcepisset ei: nemini patefacias te ista mihi indicasse.

23 * Cæterũm aduocauit duos centuriones, et dixit eis, Ite, apparate Romanos ducentos qui proficiscantur Cæsaream, & equites septuaginta, spiculatorésque à dextera ducentos, qui exeant à tertia hora noctis.

24 * Parate autem & iumentum, vt imponatis ei Paulum, & ereptum eum perducatis ad Felicem præsidem.

Deest 25. versus.

26 * Scripsit autem epistolam, dedítque eis, quæ erat huiusmodi: Claudius Lysias Felici præsidi victorioso pacem [salutem].

27 * Virum hunc prehenderant Iihoudæi vt trucidarent eum; sed obstiti ego cum Romanis, eúmque liberaui quum didicissem eum Romanum esse.

28 * Ac dum studerem scire causam ob quam reum postularent eum, demisi eum in consessum illorum.

29 * Et comperi quòd de quæstionibus Legis suæ reum postularent eum, sed nullam in eo esse caussam dignam vinculis aut morte.

30 * Quum porrò indicatum esset mihi dolum insidijs nectere in eum Iihoudæos, confestim misi eum ad te: & præcepi delatoribus eius, vt veniant agántque cum eo coram te. Vale.

31 * Tunc Romani sicut iniunctum eis fuerat, acceperunt Paulum noctu, & adduxerũt eum in Antipatrida vrbem.

---

21 וְאַתְּ֣ה בְּאִידֵ֗ה כִּ֚ילִירְכָּא לַעֲלַיְמָא֙ וְנָגְדָ֣ה לְחַ֔ד גַּבָּ֖א וְמִשְׁאַ֣ל הֲוָ֑א לֵ֚ה דְּמָנָ֣א אִ֔ית לָ֖ךְ דְּתֵאמַ֥ר לִֽי׃

20 וַאֲמַ֣ר לֵ֔ה עַלַיְמָ֖א יְהוּדָיֵ֣א אֲתָחֲשַׁבוּ֙ [m]דְּנָבְעִ֣ין מָנָ֔ךְ [n]דְּתַאחֵ֥ת לַפּוּלֹ֖וס מְחָ֑ר לְכֶ֙נְשְׁהוֹן֙ אַ֣יךְ [o]צָבִ֣ין מֵרֵ֔ם יַתִּ֖יר [p]דְּנֵאלְפִ֥ין מִנֵּֽהּ׃ 21 אַנְתְּ֣ הָכִ֔יל לָ֖א [q]תֶּחְפֵּ֣ים לְהוֹן֮ הָ֣א גֵ֣יר יַתִּ֣יר מִן֩ אַרְבְּעִ֨ין גַּבְרִ֜ין מִנְּהוֹן֗ נָטְרִ֤ין לֵה֙ [r]בְּכְמָאנָ֔א [s]וַאֲחֵרְמוּ֙ עַל֙ נַפְשְׁהוֹן֙ מָנָּ֔ה׃ 22 אַנְתְּ֣ הָכִ֔יל לָ֖א [t]תֶּחְפֵּ֣ים לְהוֹן֮ הָ֣א גֵ֣יר יַתִּ֣יר מִן֩ אַרְבְּעִ֨ין גַּבְרִ֜ין מִנְּהוֹן֗ נָטְרִ֤ין לֵה֙ [u]בְּכְמָאנָ֔א [v]וַאֲחֵרְמוּ֙ עַל֙ נַפְשְׁהוֹן֙ דְּלָ֣א [w]נְאכְלוּן֙ וְלָ֣א [x]נְשְׁהוּן֔ עַדְמָ֖א [y]דְּנָקְטְלוּנֵיהִ֑י וְהָ֣א [z]מְטִיבִ֔ין [a]וַמְקַוְּיִ֖ן לְשִׁוּרָ֥ךְ׃ 23 [b]וְשַׁרְיָהִ֣י כִּילִירְכָּ֔א לַעֲלַיְמָ֖א כַּ֣ר פַּקְּרָ֣ה דְּאַנָּ֣שׁ לָ֔א [c]נֵדַ֖ע דְּהָלֵ֑ין [d]בְּרָקְתָּ֥ לִֽי׃ 23 וְקָרָ֣א לַחְרִ֔ין קָנְטְרוֹנִ֖ין וַאֲמַ֣ר לְהוֹן֮ [e]זְלוּ֣ עַתְּדוּ֒ רְהוֹמָיֵ֣א [f]מַאתַ֗יִן [g]וְנַאזְלוּן֙ לְקֵסָרְיָ֔א [h]וּפָרְשֵׁ֥א שַׁבְעִ֖ין וְשָׁרְיֵ֣י בְּיִמְינָ֑א מַאתַ֗יִן דְּנָפְקוּן֙ מִן֙ תְּלָ֣ת שָׁעִ֔ין בְּלֵלְיָ֖א׃ 24 טַיְּבוּ֙ דַּ֣יִן אַף֮ בְּעִירָ֣א אַ֒יךְ דְּנַרְכְּבוּנֵ֔ה לְפַוְלוֹ֖ס׃

m בְּעָא s נְחֵת הורד
n צְבָא p אַלַף q פִּיס
o מארב מן כְּמַן t חֲרַס
r אֲכַל v שְׁתָא x קְטַל
y טַיֵּב z קַנָּא a שׁוּחֲרָיָא
מן וְרָא אשתדא b שְׁרָא
c יְרַע d בְּרַק הגד e אֲזַל
f מאתים g אֲזַל h ופרשים

19 * Apprehendens autem tribunus manum illius, seceſſit cum eo seorſum, & interrogauit illum, Quid eſt quod habes indicare mihi?

20 * Ille autem dixit, Iudæis conuenit rogare te, vt craſtina die produceas Paulũ in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo.

21 * Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui ſe deuouerũt non manducare neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt, expectantes E promiſſum tuum.

22 * Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens †ne cui loqueretur, quòniam hæc nota ſibi feciſſet. ei

23 * Et vocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, vt eant vſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis:

24 * Et iumenta præparate, vt imponentes Paulum, ſaluum perducerent ad Felicem præſidem.

25 * (Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.)

26 * Scribens †epiſtolã continentem hæc: ei CLAVDIVS Lyſias optimo præſidi Felici ſalutem. F

27 * Virum hunc comprehenſum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, ſuperueniens cum exercitu, eripui, cognito, quia Romanus eſt:

28 * Volénsque ſcire cauſam quam obijciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29 * Quem inueni accuſari de quæſtionibus Legis ipſorum: nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen.

30 * Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidijs quas parauerant illi, miſi eum ad te, denuntians & accuſatoribus, vt dicant apud te: Vale.

31 * Milites verò, ſecundùm præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

19 * Ἐπιλαβόμενος οὖν τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;

20 * εἶπε δέ, ὅτι Οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.

21 * σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἀνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.

22 * ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.

23 * καὶ προσκαλεσάμενός τινας τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός.

24 * κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα,

26 * γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.

27 * τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι.

28 * βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ Συνέδριον αὐτῶν.

29 * ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμοῦ ἔγκλημα ἔχοντα.

30 * μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο.

31 * Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα.

---

[n] וְנִפָּלְטוּנִיהִי לָהֶן פִּילְכָס [o] הַגְמוֹנָא׃ [p] חַגְמוֹנָא נַצִּיחָא שְׁלָם׃ [q] בַּר [r] יְלִיפַת דַּרְהוֹמָיָא הוּא׃ [s] כּוֹם [t] פָּרַק פּרה [u] יְלִיף כמו אלף [v] יַדַּע׃ [w] וְלִיף כמו אלף [x] יְדַע׃ [y] עִלָּוֹהִי [z] רְשָׁיָא חרשיע׃ [a] נְחֵת [b] שְׁבָח מצא׃ [c] מן לשון יין רבוע׃ [d] שָׁוָא [e] מוּת [f] נְכָל׃ [g] כְּמַן אַרְבַּע [h] פתאם׃

29 [b] וְאִשְׁכְּחֵת דְּעַל [c] זְאִטְמֵא דְּנָמוֹסְהוֹן רְשִׁין הֲוֹו לֵהּ וְעָלְתָא [d] דְּשָׁוְיָא לַאסוּרָא אוֹ [e] לְמוֹתָא לֵית הֲוָא לְוָהֵּה׃

30 וְכַר אִתְבְּרִק לִי [f] נִכְלָא [g] בִּכְמָאנָא דַּעֲבַדוּ עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא [h] מֵחָרָא שַׁדַּרְהֵּה לְוָתָךְ וּפַקֶּדֶת לְקַטְגְּרַנּוֹהִי דְּנָאהוֹן

26 [p] זַכְתָּב אֶגַּרְתָּא וַיְהֵב לְהוֹן דְּאוֹרְתָּא בְּהּ הָכַנָּא קֶלוֹדְיוֹס לוּסְיוֹס לְפִילְכָס

וְנַאמְרוֹן עַמֵּהּ קֳדָמַיִךְ הֲוֵי הֲלִים׃ 31 הֲוֵיךְ רְהוֹמָיֵא אַיִךְ דְּאִתְפַּקְּדוּ דַּבְּרוּהִי לְפוּלוֹס בְּלֵלְיָא וְאוֹתְיוּהִי

לַאנְטִיפַּטְרוֹס מְדִינְתָּא׃

32 * Postridiè verò equites dimiserunt peditesſocios ſuos vt reuerterentur in caſtra.

33 * Et adduxerunt eum Cæſaream, reddiderúntque epiſtolam præſidi, ac ſtiterunt coram eo Paulum.

34 * Quúmque legiſſet epiſtolam, interrogauit eum ex quanã prouincia eſſet: et quum didiciſſet ex Cilicia, dixit ei:

35 * Auditurus ſum te quum venerint accuſatores tui. & iuſſit eum cuſtodiri in prætorio Heroudis.

Medio die Pareſceues Crucifixionis.

CAP. XXIIII.

1 QVinque autem pòſt diebus deſcẽdit Chananio ſummus Sacerdos cum ſenioribus, & cum Tertullo Rhetore, atque oſtendit ſe præſidi [comparuit coram præſide] aduerſus Paulum.

2 * Quúmque conuocatus eſſet, exorſus eſt Tertullus, accuſans eum, & ait,

3 * In multa quidem tranquillitate degimus propter te, multæque directiones fiunt huic genti pondere rationis tuæ, nósque omnes vbique gratiam tuam recipimus victorioſe Felix.

4 * Ne verò pluribus te fatigem, peto à te, vt audias noſtram humilitatem præciſa oratione.

5 * Comperimus enim hunc virum eſſe perniciosum, & concitantem ſeditionem omnibus Iſhoudæis per vniuerſam terram. Eſt enim princeps doctrinæ Nazarenorum.

6 * Ac templum noſtrum voluit polluere: quum autem prehendiſſemus eum, voluimus eum iudicare ſecundùm Legem noſtram.

7 * Venit autem Lyſias tribunus, ac multa vi è manibus noſtris abduxit eum.

8 * Et ad te miſit eum, iuſſitque accuſatores eius venire ad te: proinde poteris quũ eum interrogaueris, diſcere ab eo ea omnia de quibus accuſamus eum.

9 * Litem porrò intenderunt ei etiam illi Iſhoudæi, dicentes, hæc ita ſe habere.

10 * Innuit autem præſes Paulo vt loqueretur: Reſpondit itaque Paulus & ait, A multis annis ſcio te eſſe iudicem huius gentis, & ideò maiori cum gaudio depromam Spiritum [redditurus ſum rationem] pro me ipſo.

---

32 וְלָיוֹמָא אֲחָרָנָא שְׁרוֹ פָּרְשָׁא לְרַגְלָא חַבְרַיְהִין דְּנָהֲפָכִין לְמַשְׁרְיָתָא׃ 33 וַאֲיתְיוּהִי לְקָסָרְיָא וְיָהֲבוּ אֶגַרְתָּא
לְהֻגְמוֹנָא וְאַקְיְמוּהִי קְדָמָוהִי לְפוֹלוֹס׃ 34 וְכַד קְרָא אֶגַרְתָּא מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ דְּמִן אֵידָא הוּ פָּרְכְיָא אִיתָוהִי וְכַד
35 שְׁמַע אֲנָא לָךְ מָא דַּאתַּו קַטְרַגַנִיךְ וַפָּקַד דְּנַטְרוּנֵה בְּפְרֶטְרִין דְּהֵרוֹדֵס׃
פְּלָנֵה דְּעָרוּבְתָא דַּזְקִיפוּתָא סב קפלאון כר

1 וּמִן כָּתַר יוֹמָתָא חַמְשָׁא נְחֵת חַנַנְיָא רַב כָּהֲנֵא עִם קַשִׁישֵׁא וְעִם טַרְטֻלוֹס רְהָטְרָא וְאוֹדַע לְהֻגְמוֹנָא עַל פּוֹלוֹס׃
2 וְכַד אִתְקְרִי אֲקָף הֲוָא טַרְטֻלוֹס מְקַטְרֵג לֵהּ וְאָמַר ׃ בְּסוּגְאָא דַּשְׁנַיָא עָמְרִינַן מָטְלָתָךְ
3 וְתַקָנְתָא חֲנֵי לְעַמָא הָנָא בַּשְׁקָל טַעֲנָךְ וְכֻלַן בְּכָל דּוּכָא מְקַבְּלִינַן טַיבוּתָךְ נַצִיחָא פִּילִכס ׃

---

a מִן לשון יון בכית דין
b מלין מן לשון יון
c יְדַע d לנצב e קָרֵא
f הת חל משנאן או שנא
g עָמַר שכן תְּקַן h סָגִי

i מדינה מן לשון יון
k למד בכמו אלף
l אַתָּא m מלשיניך n נָטַר
o מן לשון יון בעיר
p אַתָּא q מן לשון יון
r קוּם s אגרת

* Et postera die dimissis equitibus vt 32
cum eo irent, reuersi sunt ad castra.

* Qui cùm venissent Cæsaream, & 33
tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum & Paulum.

* Cùm legisset autem, & interrogasset 34
de qua prouincia esset; & cognoscens quia de Cilicia;

* Audiam te, inquit, cùm accusatores 35
tui venerint: iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

32 * τῇ ὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.

33 * οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν, καὶ δόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.

34 * ἀναγνοὺς ὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας,

35 * διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

CAP. XXIIII.

κδ΄.

POst quinque autem dies descendit princeps Sacerdotum Ananias, cum A senioribus quibusdam & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem aduersus Paulum. 1

* Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens: 2

* Cùm in multa pace agamus per te, 3
& multa corrigãtur per tuam prouidentiam, semper & vbique suscipimus optime Felix, cum omni gratiarum actione.

* Ne diutius autem te protraham, oro 4
breuiter audias nos pro tua clemen- B
tia.

* Inuenimus hunc hominem pestife- 5
seditiones rum, & cõcitantem † seditionem omnibus Iudæis in vniuerso orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum.

* Qui etiam templum violare conatus est: quem & apprehensum voluimus secundùm legem nostram iudicare. 6

* Superueniens autem tribunus Ly- 7
sias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris:

* Iubens accusatores eius ad te veni- 8
re, à quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

* Adiecerunt autem & Iudæi, dicen- 9
tes hæc ita se habere. C

* Respondit autem Paulus, (annuente 10
sibi præside dicere). Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.

1 * Μετὰ ὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου.

2 * κληθέντος ὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέγων,

3 * πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας.

4 * ἵνα ὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.

5 * εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως,

6 * ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.

7 * παρελθὼν ὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο, καὶ πρὸς σὲ ἀπέστειλε,

8 * κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι· παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς διακείνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.

9 * συνεπέθεντο ὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

10 * ἀπεκρίθη ὲ ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν, Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι,

---

4 וְלָא דַיִן נְלָאיךְ בְּסַגִיאָתָא בָעָא אֲנָא מָנָךְ דְּתִשְׁמַע לְמַכִילוּתַן בְּפִסְקָתָא׃ 5 אֲשְׁכַּחַן גֶּבֶר לְגַבְרָא הָנָא דְאִיתַוְהִי
6 מְשַׁחֲטָנָא וּמַעִיר שְׁגוּשְׁיָא לְכָל יְהוּדָיֵא דַּכְּכָל אַרְעָא רֵישָׁא הוּ גְיֹר דְיוּלְפָנָא דְנָצָרָיֵא׃ 6 וְלַהֵיכְלָן צְבָא
7 לְמִסַּיבוּ וְכַד אֲחַדְנָיְהִי בְּעַיִן דַּנְדוּנְיְהִי אַיִךְ דַּבְּנָמוּסַן׃ 7 אֶתָא דַיִן לוּסְיוֹם כִּילְיַרְכָּא וּבִקְטִירָא סַגִיאָא מִן
אִידַיִן אֲעַרְיֵה׃ 8 וְלָךְ שַׁדְרֵה וַפְקַר לְקַטְרְגָנְוֹהִי דְּנַאתוּן לְוָתָךְ וּמִשְׁכַח אַנְתְּ כַּד מְשָׁאֵל אַנְתְּ לֵה דְּתְאַלַּף מָנֵה
עַל כָּלְהֵין דִּלֵין דַּמְקַטְרְגִינַן לֵה׃ 9 אֲרִיבוּ דַיִן עֲלַוְהִי אַף הֵנוּן יְהוּדָיֵא כַּד אָמְרִין דְּהָלֵין הָכַנָא אֱנִין׃
10 וַרְמַז הִגְמוֹנָא לְפַוְלוֹס דְּנִמְלֵל וַעֲנָא פַּוְלוֹס וְאָמַר מִן שְׁנַיָא סַגִיאָתָא יָדַע אֲנָא דְאִיתַיְדַנָא דְעַמָא הָנָא וּמָטֵל הָנָא
חֲדָיָאִית נַפְקָ אֲנָא רוּחָא עַל אַפֵּי נַפְשִׁי׃

---

a לָאָא לאה b מְכַךְ
c פִּסְקָ כרת או קצר
d שְׁחַט e עוּר f וֵלֵף
g חֵיכַל h סַרְבָ סמא i אֲחַר
j בְּעָא k רוּן l קְטִירָא עוה
m עֲדָא העביר אותו
n קַטְרֵג רכל o אִתָא p אֶלֶף q רוּב אוריב

11 * Quum tu possis nosse non plures mihi præterijsse dies quàm duodecim, ex quo ascendi ad Ourischlem adorandi gratia:

12 * Neque inuenerunt me loquentem cum aliquo in templo, nec etiam turbam congregantem siue in synagogis eorum, siue in vrbe.

13 * Neque in eorum potestate situm est vt demonstrent coram te, quicquam eorum de quibus nunc me accusant.

14 * Enimuerò hoc cõfiteor me hac eadem doctrina, quam dicunt, colere Deum patrum meorum, vt qui credam omnibus quæ scripta sunt in Lege & in prophetis.

15 * Et qui spem habeam in Deum de ea, quam & ij ipsi exspectant futuram resurrectionem à mortuis, iustorum & iniustorum.

16 * Propterea etiam laboro vt conscientiam puram habeam coram Deo, & coram hominibus perseueranter.

17 * Annis porrò multis veni ad filios meæ gentis largiturus eleemosynam, oblaturúsque oblationem.

18 * Et me isti inuenerunt in templo quum expurgatus essem, non cum turba, neque cum tumultu.

19 * Nisi quòd tumultuati sunt Jihoudæi illi qui venerant ex Asia. quos oportuit sistere mecum coram te, vt accusarent si quid haberent.

20 * Aut hi ipsi dicant quid inuenerint in me flagitij quum starem ante consessum eorum.

21 * Nisi vnicum hoc verbum quòd clamaui stans inter eos: de resurrectione mortuorum in iudicium vocor hodie coram vobis.

22 * Felix autem, quia hanc viam cognoscebat planè distulit eos. Quum, inquit, venerit tribunus, auditurus sum inter vos [vestrum negotium.]

23 * Et imperauit Centurioni vt custodiretur Paulus in requie, vtque nemo ex familiaribus ipsius prohiberetur ei ministrare.

24 * Cæterùm paucis pòst diebus misit Felix & Drusilla vxor eius quæ erat Jihoudæa, qui aduocarent Paulum: & audierunt ab eo quæ ad fidem in Meschicho pertinent.

---

11 כַּד מָשְׁכַּח אַנְתְּ [p]לְמֵדַע דְּלֵית לִי יַתִּיר מִן תְּרֵעסַר יוֹמִין דְּסָלֶקֶת לְאוּרְשְׁלֵם [q]לְמֶסְגַּד׃

12 וְלָא [r] אֶשְׁכַּחוּנִי דְּמְמַלֵּל אֲנָא עִם אֱנָשׁ בְּהֵיכְלָא וְאַף לָא כָּנְשָׁא דְּכֻנְשְׁתְּהוֹן וְלָא [s] בְּמְדִינְתָּא׃

13 וְלָא [t] דַּנְחַווּן [u] מָטָיָא בְּאִידֵיהוֹן קֳדָמַיִךְ עַל מֵרֵם דְּהָשָׁא [x] מְקַטְרְגִין לִי׃ 14 בְּרֵם דֵּין הָדֵא [y] מְוַדֵּא אֲנָא דְּבֵדֶה
בְּהָנָא [z] יוּלְפָנָא דְּאִמְרִין בֵּה פָּלַח אֲנָא לֵאלָהָא דַּאֲבָהַי כַּד [a] מְהֵימֵן אֲנָא לְכֹלְּהֵין [b] דַּכְתִּיבָן בְּנָמוֹסָא וּבִנְבִיֵּא׃

15 וְכַד אִית לִי [c] סַבְרָא עַל אֱלָהָא אַיְנָא דְּאַף הִנּוּן הַלֵּין מְסַבְּרִין דַּעֲתִידָא דְּתֶהֱוֵא [d] קְיֵמְתָא דְּמִן בֵּית [e] מְיְתָא [f] דְּכֹאנֵא
[g] וְדַעֲוֵלָא׃ 16 מֶטֶל הָנָא אַף עֲמֶל אֲנָא [h] דְּאִתְרָתָא [i] דְּכִיתָא הֶוֵא לִי קֳדָם אֱלָהָא וְקֳדָם בְּנֵי אֱנָשָׁא [k] אֲמִינָאִית׃
17 לַשְׁנִין דֵּין [l] מַגִּיאָן [m] אֵתֵית לְוָת בְּנֵי עַמָּא דִּילִי [n] וְאַתַּל [o] וְזַקְתָא וְאַקְרֵב קוּרְבָּנָא׃

[p] יַדַע [q] קְנֵד [r] שכחוני [s] מטאיכל [t] דון [u] חַוָּא הגיד [x] מלשינים [y] וְדָא [z] יְלֵף
[a] חַיְמֵן [b] כְּתַב [c] הקוה [d] תקומה מן קום [e] מוּת [f] כון ישרים [g] עָוֶל
[h] בוז של נשמה [i] דְּכָא זכה [k] הסיד [l] סְנָא [m] אָתָא [n] נְתַל נתן

11 * Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quàm duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem.

12 * Et neque in templo inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in ciuitate:

13 * Neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.

14 * Confiteor autem hoc tibi, quòd secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deseruio † patri Deo meo, credens omnibus quæ in Lege & Prophetis scripta sunt:

15 * Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum & iniquorum.

16 * In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

17 * Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota. E

18 * In quibus inuenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu.

- Et apprehenderunt me clamantes
- & dicentes, Tolle inimicum nostrum.

19 * Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse & accusare, siquid haberent aduersum me:

20 * Aut hi ipsi dicant, siquid inuenerunt in me iniquitatis, cùm stem in concilio,

21 * Nisi de vna hac solummodo voce, qua clamaui inter eos stans, Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor F hodie à vobis.

22 * Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens, Cùm Tribunus Lysias descenderit, audiam vos.

23 * Iussitque Centurioni custodire eum & habere requiem, nec quenquam de suis prohibere ministrare ei.

24 * Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo G fidem quæ est in Christum Iesum.

11 * δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ·

12 * καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπίστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ τὴν πόλιν,

13 * οὔτε παραστῆσαί δύνανταί περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.

14 * ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις,

15 * ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.

16 * ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς ἀνθρώπους.

17 * δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς.

18 * ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου.

19 * τινὲς ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι, οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με·

20 * ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου.

21 * ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἐκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

22 * ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών, ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς.

23 * διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

24 * μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως.

---

18 וְאִשְׁכָּחוּנִי חַיַּין בְּהֵיכְלָא כַּד מְדַכֵּי אֲנָא לָא עִם כְּנִשָׁא וְאַף לָא בְּשִׁגּוּשָׁא׃ 19 אֶלָּא אִן דַּשְׁגַּשׁוּ אֲנָשִׁין יְהוּדָיֵא
21 דְּאִתּוֹ מִן אַסְיָא אִילֵּין דְּוַלָּא הָווּ דְּנִקְומִין עִמִּי קֳדָמָיִךְ וְנִקְטְרְגוּן מֵהָכָא דְּאִית לְהוֹן׃ 20 אוֹ הֵנוּן חַיַּין נְאמְרִין
מָנָא אִשְׁכַּחוּ בִּי סַכְלוּתָא כַּד קָמֶת קֳדָם כְּנִשְׁתְּהוֹן׃ 21 אֶלָּא אִן הָדָא חָדָא מִלְּתָא דְּקָעֵית כַּד קָאֵם אֲנָא בֵּינֵיהוֹן
דְּעַל קְיֵמְתָא דְּמֵיתָא מְתְּחָרִין אֲנָא יוֹמָנָא קֳדָמֵיכוֹן׃ 22 פְּלִכְס דֵּין מְטָל דְּיָדַע הָווּא לְהּ לְאוֹרְחָא הָדָא מְלָיְאִית
וְאָמַר כַּד אֵיתֵי רְמָא דָּאתָא כֵּילִיוַרְכָּא שְׁמַע אֲנָא בֵּינֵיהוֹן׃ 23 וְפַקֵּד לְקֶנְטַרְיוֹנָא דְּנִטְרִיהִי לְפוֹלוֹס בַּנְיָחָא
וְלָא אֲנָשׁ מִן יְדָעוֹהִי נִתְכְּלָא דְּנֵיחֵוּא מְשַׁמֵּשׁ לֵהּ׃ 24 וּמִן בָּתַר קְלִיל יוֹמָתָא שַׁדַּר פְּלִכְס וְדִרוּסִלָא אַנְתְּתֵהּ
דְּאִיתֵיהּ הָוַת יְהוּדָיְתָא וְקַרוֹ לֵהּ לְפוֹלוֹס וְשַׁמְעוּ מָנֵהּ עַל הֵימָנוּתָא דְּמְשִׁיחָא׃

25 * Quúmque verba faceret ad eos de iuſtitia, & ſanctimonia, & de iudicio futuro, repletus eſt timore Felix, dixítque, Nunc quidem abi: quando verò erit mihi locus, mittam ad te.

26 * Sperabat enim munus ſibi datum iri à Paulo, propterea frequentiùs mittebat accerſitum eum, & colloquebatur cum eo.

27 * Biennio autem expleto alius præſes venerat in locum ipſius, qui vocabatur Porcius Feſtus: Felix autem vt iniret gratiam à Iihoudæis, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

1 POrrò quum veniſſet Feſtus Cæſaream, triduo pòſt aſcendit ad Ouriſchlem.

2 * Et indicarunt ei principes Sacerdotum ac primores Iihoudæorum de Paulo.

3 * Petebántque ab eo rogantes eum hanc gratiam, vt mitteret qui adduceret eum ad Ouriſchlem, dum ſtruerent ei inſidias in via vt ipſum interimerent.

4 * Feſtus verò reſponſum dedit aſſeruari Paulum Cæſareæ, Ego verò, inquit, feſtinans illuc peregrè proficiſcar.

5 * Qui ergo inter vos per ſe poſſunt, deſcendant nobiſcum, & de quocunq; delicto quod ſit in hoc homine, accuſent.

6 * Quúmque illic egiſſet dies octo aut decem, deſcendit Cæſaream, & poſtridie ſedit pro tribunali, iuſſitque accerſiri Paulum.

7 * Quum autem veniſſet, circundederunt eum Iihoudæi, qui deſcenderant ab Ouriſchlem, criminationésque multas & graues adducebant in eum, quas non poterant demonſtrare.

8 * Et quum Paulus depromeret ſpiritum [defenſione vteretur], ſe nihil deliquiſſe, nec in Legem Iihoudæorum, nec in templum, nec in Cæſarem.

9 * Feſtus vtpote volens fœnerari gratiam Iihoudæis, dixit Paulo, Vis ad Ouriſchlem aſcendere, & illic de his iudicium ſubire coram me?

---

25 וְכַד מְמַלֶּל הֲוָא עַמְהוֹן עַל זְדִיקוּתָא וְעַל [r] קְדִישׁוּתָא וְעַל [s] דִּינָא דְּעָתִיד [t] אֶתְמְלִי דְּחַלְתָּא פִּילכס וְאָמַר דְּהָשָׁא [u] זַל [r] קְרֵשׁ [s] רוּן [t] מְלֵא
וְאִמְתֵי דְּנָהֲוָא לִי אַתְרָא אֶשְׁדַּר בָּתְרָךְ׃ 26 סָבַר הֲוָא גֵּיר [x] דְּשׁוּחֲדָא [k] מֶתְיְהֵב הֲוָא לֵהּ מִן פַּוּלוֹס מֶטַל הָדָא [z] אֲמִינָאִית [x] פּעמים רבים [k] אֶזַל [z] שחד [y] יְהֵב
מְשַׁדַּר הֲוָא [a] מַיְתֵא לֵהּ וְמְמַלֵּל הֲוָא עִמֵּהּ ׃ 27 וְכַד [b] סַלְיָא לֵהּ חַרְתֵּין שְׁנִין אַחֲרָנָא [c] הֲנָמוּנָא אֲתָא הֲוָא [d] לְדוּכְתָּהּ [a] מְיתֵא [b] סַלְיָא [c] נאב [d] בתקופו
[e] דְּמְתָקְרָא הֲוָא פַּרְקְיוֹס פָּהְסְטוֹס פִּילכס דֵּין אֵיךְ דְּנָעֲבֵד טַיבוּתָא בִּיהוּדָיֵא שַׁבְקֵהּ לְפַוּלוֹס כַּד אָסִיר ׃ [e] קְרָא

קפלאון כח

1 וְכַד אֲתָא פָּהְסְטוֹס לְקֶסַרְיָא בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין סְלֵק לְאוּרְשְׁלֵם ׃ 2 [a] וְאוֹדְעוּהִי רַבֵּי כַּהֲנָא [b] וְרִישֵׁא דִּיהוּדָיֵא עַל [a] יְדַע [b] רֵישׁ [c] בְּעָא
פַּוּלוֹס ׃ 3 [c] וּבָעִין הֲווֹ מְנַהּ כַּד שָׁאֲלִין לֵהּ הָדָא טַיבוּתָא דְּנִשְׁדַּר [d] נִיתְיְהֵי לְאוּרְשְׁלֵם כַּד עָבְרִין הֲווֹ [c] כְּמָאנָא בְּאוּרְחָא [d] אָתָא [e] מארת

25 Disputante autem illo de iustitia & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te:

26 Simul & sperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo. Propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

27 Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

25 διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ λαβὼν μεταπέμψομαί σε.

26 ἅμα καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.

27 διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ φῆλιξ πόρκιον φῆστον. θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

CAP. XXV.

1 FEstus ergo cùm venisset in prouinciã, post triduum ascendit Ierosolymam à Cæsarea.

2 Adierúntque eum principes Sacerdotum, & primi Iudæorum aduersus Paulum: & rogabant eum,

3 Postulantes gratiam aduersus eum, vt iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes vt interficerent eum in via.

4 Festus autem respõdit, seruari †Paulum in Cæsarea: se autem maturiùs profecturum. quidē

5 Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies nõ amplius quàm octo aut decem, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali, & iussit Paulum adduci:

7 Qui cùm perductus esset, circunstetterunt eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas & graues causas obijcientes, quas non poterant probare;

8 Paulo rationem reddente, Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quicquam peccaui.

9 Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me?

κε.

1 Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας.

2 ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν,

3 αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.

4 ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι.

5 οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ ἄτοπον, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.

6 διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ ὀκτὼ, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι.

7 παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι·

8 ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον.

9 ὁ φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;

---

3 חשיב נטר נצר h
4 סרחב מהר חזק נסע i
5 מטא יכל m נחת j
6 קטרג הלשין o יום k
7 בים נפא מן לשון ין
8 אתא בוא חרר סנב l נחת n
9 רשא הרשיע q קשא p
אתא z בוא a ארשא y

4 וְפֶהְסְטוֹס פַּנִי פְּתִגְמָא דְּפוּלוֹס h מֶהְנְטַר בְּקֶסַרְיָא וְאַנָא i מְסַרְהַב אֲנָא k דְּאֶתְחֲזִק׃
5 אִילֵין הַכִּיל דְּאִית בְּכוֹן דְּמָטְיָא בְּאִידֵיכוֹן m נְחִתוּן עִמַּן וְעַל כָּל סַכְלוּתָא בֵּה בְּגַבְרָא n נְקַטְרְגוּן׃
6 וְכַד הֲוָא תְּמַן יוֹמָתָא תְּמָנְיָא אוֹ עֲסַרְא נְחֵת לֶהּ לְקֶסַרְיָא וְלְיוֹמָא אֲחֳרָנָא יְתֵב עַל בִּימָא q וַפְקַד r דְּיַיתוּן לְפוּלוֹס׃
7 וְכַד אֲתָא s תַּרְוֹותְהִי יְהוּדָיֵא t דְּנְחֵתוּ מִן אוּרְשְׁלֵם v וְרַשְׁנַיָא סַגִיאֵא x וְקַשְׁיָא z מַיְתִין הֲווֹ בָּתְרֵה אִילֵין דְּלָא מָשְׁכְּחִין
8 חֲווֹ z דְּנְחַוון׃ וְכַד פּוּלוֹס נָפֵק הֲוָא רוֹחָא וְלָא אַסְכַּל מִדֵּם לָא בְּנָמוֹסָא דִּיהוּדָיֵא וְלָא בְּהַיכְלָא וְלָא בְּקֵסַר׃
9 פֶּהְסְטוֹס דִּין מָטֵל דְּצַבֵּא הֲוָא a דְּנַרְשָׁא טִיבוּתָא בִּיהוּדָיֵא אֲמַר לֶהּ לְפוּלוֹס צַבֵּא אֲנָת דְּתִסַּק לְאוּרְשְׁלֵם
וְתִסַּן עַל הָלֵין תְּחִדִין קֳדָמַי׃

10 * Respondit Paulus, & ait, Ad tribunal Cæsaris sto, hîc æquum est me iudicium subire: nihil peccaui in Iihoudæos, sicut & tu nosti.

11 * Quòd si aliquod flagitiũ admisi, aut aliquid dignum morte, mortem non deprecor. sin verò nihil est in me eorum de quibus me accusant, nemo me daturus est illis dono: Cæsaris prouocationes appello.

12 * Tunc Festus collocutus est cum consiliariis suis, & ait, Cæsaris prouocationem appellasti? ad Cæsarem proficiscêris.

Hora IX. feriæ VI. Crucifixionis.

13 * Exactis autem diebus aliquot, descendit Agrippa rex, & Berenice Cæsaream, vt postularent pacem Festi, [vt salutarent Festum].

14 * Quúmque egissent apud eum dies aliquot, renunciauit Festus regi iudicium Pauli, dicens, Vir quidam vinctus relictus est per manus Felicis.

15 * Et quum essem in Ourischlem indicarunt mihi de eo principes Sacerdotum, & Seniores Iihoudæorum, efflagitarúntque vt sibi de eo iudicium exequerer.

16 * Illis verò dixi, morem non esse Romanis, dono tradere quempiam interficiendum, donec venerit aduersarius eius, & arguat eum in faciem, detúrque ei locus depromendi Spiritum [rationis reddendæ] contra id de quo reus postulatur.

17 * Quum itaque huc veniissem absque dilatione, die sequenti sedi pro tribunali, iussíq; ad me adduci hominem.

18 * Adstiterunt autem cum eo delatores eius, nec potuerunt vllam culpam flagitiosam demonstrare aduersus eum, prout arbitratus fueram.

19 * Sed quæstiones quasdam de superstitione ipsorum, habebant aduersus eum, & de quodam Ieschua, qui mortuus est, quem Paulus dicebat viuere.

20 * Et quia non mihi constabat de eiusmodi quæstione, dixeram Paulo, Num vis proficisci ad Ourischlem, illícque iudicium subire super istis? 21 * Ipse verò petijt vt seruaretur iudicio Cæsaris: proinde iussi eum seruari quousque mitterem eum ad Cæsarem.

---

10 עָנָא פּוֹלוֹס וְאמַר עַל בִּימ קֳסַר [d] קָאֵם אֲנָא חֲרָכָא הוּזֵדק לִי [c] לְמֶחְדָנוּ לָא מֶרם [f] חֲטִית לִיהוּדָיֵא אַיִךְ דְּאַף אַנְתְּ
[g] קוּם [g] רוּן [f] חֲטָאת
יָדַע אַנְתְּ׃ 11 וְאִן סַכְלוּתָא עֲבִידְנָא לִי וּמֶרם [g] דְּשַׁוָא [h] לְמוֹתָא לָא [i] מֶשְׁתֵּאל אֲנָא מִן כַּוּתָא אִן דִּין לַיְת צַאידַי מֶרם
[g] ראוי [h] מוּת [i] שְׁאַל
מִן הַלֵּין דְּמְקַטְרְגִין לִי לָא אֱנָשׁ יָהֵב לִי לְהוּן [k] טַוהֲבַת [l] בְּנַנְוהִי דְקֳסַר קָרֵא אֲנָא ׃
[k] יַהֵב [l] בְּנַן זעק
12 הֵידֵין פֶּהֶסְטוֹם מֶלֶל עֵם בְּנֵי [m] מְלֵכֵהּ וְאמַר בְּנַן קֳסַר [n] קָרֵיתְ לָוַת קֳסַר אָזַל אַנְתְּ׃
[m] מַלְכָּא עִזּה [n] קְרָא
דְּחֶשַׁע שָׁעִין [o] דְּעָרוּבְתָּא [p] נַזְקִיפוּתָא סנ
[o] עֶרֶב [p] זְקַף יום
13 וְכַד הֲוו [q] יוֹמָתָא נְחֵת אַגְרִפּוּם מַלְכָּא וּבַרְנִיקָא לְקֳסַרְיָא [d] דְּנָשְׁאֵלוּן שְׁלָמֵהּ דְּפֶהֶסְטוֹם ׃
[q] שְׁאַל [r] שָׁעוּ סִפֵּר
14 וְכַד הֲוו לְוָתֵהּ יוֹמָתָא [s] אֶשְׁתַּעִי פָּהֶסְטוֹם לְמַלְכָּא [t] דְּינֵהּ דְּפוֹלוֹס כַּד אֲמַר גַּבְרָא חַד אֲסִירָא [s] אֶשְׁתְּבֵק מִן [h] אִידֵי פִּלְכָם׃
[s] רוּן [t] שְׁבַק [h] יַד

10 *Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cę-
ibi saris sto, †vbi me oportet iudicari: Iudęis
non nocui, sicut tu melius nosti.

11 *Si enim nocui, aut dignum morte
aliquid feci, non recuso mori. si verò ni-
hil est eorum quæ hi accusant me, nemo
potest me illis donare. Cæsarem ap-
pello.

12 *Tunc Festus cum concilio locutus,
respondit, Cæsarem appellasti? ad Cæ-
sarem ibis.

13 *Et cùm dies aliquot trãsacti essent,
Agrippa rex & Bernice descenderũt Cæ- D
saream ad salutandum Festum.

14 *Et cùm dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicauit de Paulo, dicens, Vir quidam est derelictus à Felice vinctus;

15 *De quo, cùm essem Ierosolymis, adierunt me principes Sacerdotum & Seniores Iudæorum, postulantes aduersus illum damnationem.

16 *Ad quos respondi, Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem, prius quàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locúmque defendendi accipiat ad abluẽda crimina †.

quæ ei obiiciũtur

17 *Cùm ergo huc conuenissent, sine
in vlla dilatione † sequenti die sedens pro
tribunali, iussi adduci virum.

18 *De quo cùm stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum.

19 *Quæstiones verò quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto quem affirmabat Paulus viuere.

20 *Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, & ibi iudicari de istis.

21 *Paulo autem appellante vt seruaretur † ad Augusti cognitionem iussi seruari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

Augusti cognitionem

10 *εἶπε δὲ ὁ παῦλος, Ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς
εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰουδαίοις οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ
κάλλιον ἐπιγινώσκεις.

11 *εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ
παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγο-
ροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι· καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.

12 *τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπε-
κρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.

13 *Ἡμερῶν δὲ διαγινομένων τινῶν, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς
καὶ βερνίκη κατηντήσαν εἰς καισάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν
φῆστον.

14 *ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βα-
σιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων, ἀνήρ τις ἐστὶ κατα-
λελειμμένος ὑπὸ φήλικος δέσμιος·

15 *περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισάν
μοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι
κατ' αὐτοῦ δίκην.

16 *πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρί-
ζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορού-
μενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπο-
λογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.

17 *συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν
ποιησάμενος, τῇ ἐξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευ-
σα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα.

18 *περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέ-
φερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ·

19 *ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον
πρὸς αὐτόν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν
ὁ παῦλος ζῆν.

20 *ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλε-
γον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι
περὶ τούτων.

21 *τοῦ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς
τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτόν, ἕως
οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καίσαρα.

---

15 וְכַד הֲוִית בְּאוּרְשְׁלֵם אוֹדַעוּ לִי עַלְוֹהִי רַבֵּי כָּהֲנַא וְקַשִּׁישֵׁא דִיהוּדָיֵא וְבָעוּ דְאֶעְבֵּד לְהוֹן דִּינָא מַגַּה ׃
16 וְאָמְרֵת לְהוֹן דְּלֵית עֲיָדָא לְרוֹמָיֵא דְּנָתְלִין בְּרֶנָשָׁא סָהֲבַת לְקִטְלָא עַדְמָא דְּנָאתָא בְּעֵל דִּינֵהּ וְנָכְסִיוֹהִי בַּאפּוֹהִי
וְנֵיתְיְהֵב לֵהּ אַתְרָא לְמַפַּק בְּרוּחָא עַל מָא דְּמִתְרְשָׁא ׃ 17 וְכַד אִתְּיִת לְכָא דְּלָא הוֹזְיָא לְיוֹמָא אַחֲרָנָא יְתֵבֵת עַל
בִּים וּפְקֵדֵת דַּיְנִיתוּנְוֹהִי לִי לְגַבְרָא ׃ 18 וְקָמוּ עִמֵּהּ קַטְרְגָנוֹהִי לִי לָא אַשְׁכַּחוּ מִדֵּם רִשְׁיָנָא בִּישָׁא דַּנְחָוִין עַלְוֹהִי אַיְךָ מָא
דְּסָבַר הֲוִית ׃ 19 וְאִטְמָא דִּין מִדֵּם מִדֵּם עַל דְּחַלְתְּהוֹן אִית לְהוֹן לְוֹהִי וְעַל יְשׁוּעַ אֱנָשׁ דְּמִית הוּ דְּאָמַר הֲוָא פּוּלוֹם
דְּחַי הוּ ׃ 20 וּמִטֻּל דְּלָא קָאֵם הֲוִית אֲנָא עַל בְּעָתָא דְּהָלֵין אֶמְרֵת הֲוִית לְפוּלוֹם דֵּאן בָּעֵא אִנְתְּ דְּתֵאזֵל לְאוּרְשְׁלֵם וְתַמָּן
תֶּהְדִּין עַל הָלֵין ׃ 21 הוּ דִּין בְּעָא דְּנָתְנְטַר לְדִינֵהּ דְּקֵסַר וּפְקֵדֵת דְּנָתְנְטַר עַדְמָא דֵּאשַׁדְּרִיוֹהִי לְוָת קֵסַר ׃

[1] יְרֵע [2] בְּעָא [3] עֲבַר
[4] עיד או ועד [5] כְּתַל יַהֲב
[6] אָתָא [7] כְּסַם הוכיח [8] וְהַב
[9] נְפַק [10] רְשָׁא הרשיע
[11] אָתָא [12] תְּהֵי חוזיר [13] יְהַב
[14] אָתָא [15] קוּם [16] מלשינו
[17] רְשָׁא הרשיע
[18] ריבות מן לשון יין
[19] מות [20] קוּם [21] בְּעָא

22 *Dixit autem Agrippa, Velim audire hunc virum. Proinde Festus ait, Cras eum audies.*

23 *Postero itaque die venit Agrippa & Berenice cum multo apparatu, & ingressus est in auditorium cum tribunis & primoribus ciuitatis, & iubente Festo venit Paulus.*

24 *Tum Festus, Agrippa rex, inquit, & omnes viri qui adestis nobiscum, aduersus hunc virum quem videtis, tota gens Iihoudæorum compellauit me in Ourischlem, & hîc, vociferantes non amplius oportere eum viuere.*

25 *Ego verò nihil deprehendi dignum morte eum admisisse: sed quia ipse postulauit seruari iudicio Cæsaris, decreui eum missum iri.*

26 *Cæterùm nescio quid de eo scribam Cæsari: idcirco volui eum sistere coram vobis, & maximè coram te, rex Agrippa, vt inquisitione habita de ipso inueniam quod scribam.*

27 *Non enim oportet nos mittere virum vinctum, cuius non scribamus delictum.*

CAP. XXVI.

1 *POrrò dixit Agrippa Paulo, Permittitur tibi pro teipso verba facere. Tunc Paulus extendit manum suam & deprompsit spiritum, [& reddidit rationem] aitque:*

2 *Super omnibus de quibus reus postulor à Iihoudæis, rex Agrippa, de meipso hoc existimo, me beatum esse quòd coram te hodie sim rationem redditurus:*

3 *Maximè quòd te sciam assensum præbere omnibus quæstionibus & Legibus Iihoudæorum: quapropter peto à te vt attento animo me audias.*

4 *Norunt enim & ipsi Iihoudæi, si velint testari, conuersationes meas à pueritia mea, quæ exstiterunt mihi à principio tum in gente mea, tum in Ourischlem.*

5 *Quoniam à longo tempore persuasi sunt de me, sciúntque in illa præcipua disciplina Perischæorum me vixisse.*

6 *Nunc autem ob spem promissionis quæ facta est patribus nostris à Deo sto, & in iudicium vocor.*

---

22 אֲמַר אַגְרִפָּוס צְבָא הֲוִית דְּאִשְׁמְעִיוְהִי לְגַבְרָא הָנָא וּפְהַסְטָוס אֲמַר דַּלְמָחָר שָׁמַע אַנְתְּ לֵהּ׃ 23 וַלְיוֹמָא אַחֲרָנָא
אֲתָא אַגְרִפָּוס וּבְרְנִיקָא [n] בְּזוּחָא סַגִיאָא וְעַל לְבִית [o] דִּינָא עִם [p] כִּילִיַרְכֵּא וְרִישֵׁא דַּמְדִינְתָא וַפְקַד פְּהַסְטָוס וְאִתָּא פַּוּלוֹס׃
24 וַאֲמַר פְּהַסְטָוס אַגְרִפָּוס מַלְכָּא וְכֹלְהוֹן גַּבְרָא [q] דְּאִתַּיכוֹן עִמַּן עַל הָנָא גַּבְרָא [r] דְּחָזִין אַנְתּוּן כֻּלֵּה עַמָּא דִּיהוּדָיֵא
קָכְלֵנִי בְּאוּרְשְׁלֵם וְהָרְכָא בַּר [s] קָעִין דְּלָא [t] חוּב [u] וְלָא לְהָנָא [x] דְּנְחָא׃ 25 אֲנָא דֵין [y] אַדְרֶכְת דְּמֵדֵם [z] דְּשָׁוֵא [a] לְמַוְתָא
לָא [b] סְעִיר לֵהּ וּמִטֵל דְּהוּ בְּעָא דְּנֶחֱנְטַר לְדִינֵהּ דְּקָסַר פֶּקֶדֶת [c] דְּנִשְׁתַּדַּר׃ 26 וְלָא יַדַע אֲנָא מָנָא [d] אֶכְתּוּב עֲלוֹהִי
לָקָסַר מָטֵל הָנָא [e] צְבִית [f] לְמֵיתְיוּתֵהּ קֳדָמַיכוֹן וְיַתִּירָאִית קְרָמַיִךְ אַגְרִפָּא וְמָא [g] דְּאִשְׁתַּאַל דִּינֵהּ אֶשְׁכַּח מָנָא אֶכְתּוּב׃
27 לָא גַיר וְלָא דְכַד מְשַׁדְּרִינַן גַּבְרָא אֲסִירָא וְלָא נָכְתּוּב סַכְלוּתֵהּ׃

[n] זוּחָא גאון [o] דוּן קמן לשון יון
[p] אִית ש [q] חֲזָא [r] קְעָא
[s] שוב או עוד [t] צריך
[u] חַיָּא [x] דְּרַךְ מצאתי
[y] שָׁוֵא ראוי [z] מות
[a] סְעַר עשה [b] שַׁדַּר
[c] כְּתַב [d] צְבָא
[e] אַתָּא [f] שְׁאַל

22 ‡ Agrippa autem dixit ad Festum, Volebam & ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

23 ‡ Altera autē die cùm venissēt Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus.

24 ‡ Et dicit Festus, Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hūc † de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me Ierosolymis, & hic † petentes & acclamantes non oportere eum viuere amplius.

homi-nem G

25 ‡ Ego verò cōperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicaui mittere.

26 ‡ De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quòd produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, vt interrogatione facta habeam quid scribam.

27 ‡ Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

CAP. XXVI.

1 ‡ AGrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

2 ‡ De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cùm sim defensurus me hodie,

3 ‡ Maximè te sciente omnes quæ apud Iudæos sunt consuetudines & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias.

4 ‡ Et quidem vitam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, nouerunt omnes Iudæi:

5 ‡ Præscientes me ab initio (si velint testimoniū perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus.

6 ‡ Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus.

22 ‡ ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

23 ‡ τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις, καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος.

24 ‡ καὶ φησὶν ὁ φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, βοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.

25 ‡ ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι· καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν.

26 ‡ περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω. διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τι γράψαι.

27 ‡ ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημῆναι.

κς'.

1 ‡ Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα·

2 ‡ περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων, βασιλεῦ ἀγρίππα, ἡγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, ἐπὶ σοῦ μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον,

3 ‡ μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου, μακροθύμως ἀκοῦσαί μου.

4 ‡ τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι·

5 ‡ προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα φαρισαῖος.

6 ‡ καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος·

קפלאון כו

2 ‡ אַגְרִפּוֹס לְפוֹלוֹס מַפְס לָךְ לְמִמַּלּוֹ עַל אַפַּי נַפְשָׁךְ הֵידִין פּוֹלוֹס פְּשַׁט אִידֵה וְנָפֵק חֲוָא רוּחָא וְאָמַר ׃

3 ‡ וְאָמַר אַגְרִפּוֹס לְפוֹלוֹס מַפְס לָךְ לְמִמַּלּוֹ עַל אַפֵּי נַפְשָׁךְ הֵידִין פּוֹלוֹס פְּשַׁט אִידֵה וְנָפֵק חֲוָא רוּחָא וְאָמַר ׃

2 עַל כָּל מָא [b] דְּמִתְרְשָׁא אֲנָא מִן יְהוּדָיֵא סַלְקָא אַגְרִפָּא [c] סָבַר אֲנָא עַל נַפְשִׁי [d] דְּשׁוּבָנָא אֲנָא דַּקְדָּמַיִךְ יוֹמָנָא נָפֵק אֲנָא

רוּחָא ׃ 3 [e] יַתִּירָאִית דְּיַדַּע אֲנָא [f] דַּמְפָם אַנְתְּ בְּכָרְהוּן [g] וְאִטְמֵא וְנָמוּסָא דִּיהוּדָיֵא מֶטֶל הָנָא בָּעָא אֲנָא מֵנָךְ [h] דַּבְמַנְרָת

רוּחָא ׃ 4 יַדְעִין אֲנוּן גִּיר אַף הֶנּוּן יְהוּדָיֵא אִן [i] צָבִין [k] דְּנָסְהַדוּן [l] דּוּבְרֵי דְּמִן [m] טְלִיוּתִי דַּהֲוָו לִי מֵן [n] שׁוּרְיָא

בְּעַמִּי וַבְאוּרְשְׁלֵם ׃ 5 מֶטֶל דְּמִן [o] נוּגְרָא [p] מְסַסִּין בִּי וְיַדְעִין [q] דַּבְּיוּלְפָנָא [r] רִישָׁיָא דַּפְּרִישָׁא [s] חַיְתִי׃

6 וְהָשָׁא עַל סַבְרָא דִּשׁוּבְיָא דַּהֲוָא הֲוָא לַאֲבָהַתַן מִן אֱלָהָא קָאֵם אֲנָא וּמְתְחְרִין אֲנָא ׃

[a] אֲפֵס [b] דְּשָׁא תרשיש [c] חוס ב d אשרי מן טוב [e] יִתֵּר פּוּס [f] ריבוי מן לשון יין [g] נְגַר ארך או משך [h] צְבָא [i] סְחֵה [k] הליכות מן דבר [l] m נע ראשי וראשית מן שרי [n] ארך מן נְגַר [o] פּוּס או פּוּס פתח [p] אֶלֶף [q] ראשון [r] חַוָּא

7 * Ad quam ſpem duodecim tribus noſtræ ſperant ſe peruenturas precibus aſſiduis interdiu noctuque: & de hac quidem ſpe reus poſtulor per manus Iihoudæorum rex Agrippa.

8 * Quid? iudicatis non oportere nos credere Deum excitaturum mortuos?

9 * Ego quidem à principio in animum induxeram, contraria multa patrare aduerſus nomen Ieſchua Nazareni.

10 * Quod ego etiam egi in Ouriſchlem, & Sanctos quamplurimos conieci in carcerem poteſtate quam acceperam à principibus Sacerdotum: quúmque interficerentur nonnulli ex eis, ſuffragabar ijs qui damnabant eos.

11 * Et per omnes ſynagogas ſæuiebam in eos, dum vi eos adigerem ad blaſphemandum nomen Ieſchua, & cum furore multo quo replebar aduerſus eos etiam in ciuitates exteras ingrediebar ad perſequendum eos.

12 * Quúmque profectus fuiſſem hac de re ad Darmaſouk cum poteſtate & procuratione principum Sacerdotum:

13 * Media die in via vidi è cælo, ô rex, me circumfulſiſſe, cunctósque qui mecum erant lucem Solis [luce] præſtantioren.

14 * Et omnes cecidimus in terram, atque audiui vocem dicentem mihi Hebraicè, Schoul, Schoul quid me perſequeris? durum eſt tibi calcitrare ad ſtimulos.

15 * Ego verò dixi, Quis es Domine mi? Et Dominus noſter dixit mihi, Ego ſum Ieſchua ille Nazarenus quem tu perſequeris.

16 * Subdítque mihi, Sta in pedes tuos, propterea enim apparui tibi vt conſtituam te miniſtrum & teſtem eius rei, nempe quòd me conſpexeris, atque conſpecturus es.

17 * Proinde eripiam te ex populo Iihoudæorum, & ex alijs Gentibus ad quas te ſum miſſurus.

18 * Vt aperias oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & à poteſtate Satanæ ad Deum, vtque recipiant remiſſionem peccatorum & ſortem cum ſanctis per fidem quæ eſt in me.

19 * Idcircò, rex Agrippa, per contumaciam non obſtiti viſioni cæleſti.

---

7 וְעַל חָנָא סַבְרָא תְּרֵיסְרֵי שִׁבְטִין מִסַּבְרִין דִּנְמַנְעָן בַּצְלוֹתָא חֲפִיטָתָא דְּאִימָמָא וְדַלֵּלְיָא וַעֲלוֹהִי עַל חָנָא סַבְרָא
מָחֲרֵשָׁא אֲנָא מִן אִינֵי יְהוּדָיֵא מַלְכָּא אַגְרִפָּא ׃ 8 מָנָא דָּיְנִין אַנְחוּן לָא וְלָא דַּנְחַיְמִן דְּנָקִים אֱלָהָא מִיְתָא ׃
9 אֲנָא גִיר מִן קְדִים סָמֵת בְּרֵעֲנִי דְּסַקּוֹבְלָא סַגְיָא אֶסְעִיר לוּקְבֵל שְׁמֵה דְּיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא ׃ 10 הַדָא דְּעָבְדֵת
אַף בְּאוּרְשְׁלֵם וְקַדִּישֵׁא סַגְיָא אַרְמִית בֵּית אֲסִירֵא בְּשׁוּלְטָנָא דְּקַבְּלֵת מִן רַבֵּי כָּהֲנֵא וְכַד מָתְקַטְלִין הֲוֹו מָנְהוֹן
אֶשְׁתַּוְתְּפֵת לַאוּלִין דְּחַיְבוּ אֲנִין ׃ 11 וּבְכָל כְּנוּשְׁיָא מְשַׁחְנֵד הֲוֵית בְּהוֹן כַּד אֲלֵץ הֲוֵית דְּנָהֲוֹון מְגַדְּפִין בַּשְׁמֵה
דְּיֵשׁוּעַ וְבְרוֹגְזָא סַגְיָא דַּמֵּל הֲוֵית עֲלֵיהוֹן אַף לְמִרְדְּנָתָא אַחֲרְנָיָתָא נָפֵק הֲוֵית לְמֶרְדַּף אֲנִין ׃
12 וְכַר אָזַל הֲוֵית סָטֵל הָדָא לְדַרְמַסוּק בְּשׁוּלְטָנָא וּבְמָפְסָנוּתָא דְּרַבֵּי כָּהֲנֵא ׃

[a] מַנַּע הנּיע [b] צְלֵא חֲפַט שהיו חמיד [c] רְשָׁא הרשיע [d] רוּן ראוי [e] חַיְמִן קוּם [f] מוּת [g] סוּם [h] רְעָא סְעַר עשה [i] רְמָא השליך [k] שְׁלַט שִׁתַּף תסכים [l] חוּב [m] שְׁנַר הנּיד [n] רְגַז

In quã

7 *†In qua duodecim tribus noſtræ nocte & die deſeruientes, ſperant deuenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, rex.

8 * Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

æſtimaueram

9 * Et ego quidem †exiſtimaueram; me aduerſus nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria agere.

Supr. 8. a. 3. 9. a. a. 22. a. 4

10 * Quod & feci Ieroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à C principibus Sacerdotum poteſtate acceptа: & cùm occiderentur, detuli ſententiam.

11 * Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & amplius inſaniens in eos, perſequebar vſque in exteras ciuitates.

Supr. 9. a. 3.

12 * In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum Sacerdotum:

Supr. 9. a. 3. 12. b. 9.

13 * Die media, in via vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem Solis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.

14 * Omnésque nos cùm decidiſſemus in terram, audiui vocem loquẽtem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me D perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

15 * Ego autem dixi, Quis es Domine? Nazarenus Dominus autem dixit, Ego ſum Ieſus†, quem tu perſequeris.

16 * Sed exurge & ſta ſupra pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, vt conſtituam te miniſtrum & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi,

populo

17 * Eripiens te de †populis & gentibus in quas nunc ego mitto te,

18 * Aperire oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate Satanæ ad Deum, vt accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos per fidem quæ eſt in me. E

19 * Vnde rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni:

7 * εἰς ὃν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ Ἰουδαίων.

8 * τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;

9 * ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι.

10 * ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών· ἀναιρουμένων τε αὐτῶν, κατήνεγκα ψῆφον.

11 * καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν. περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.

12 * ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων,

13 * ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμψαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους.

14 * πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

15 * ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις.

16 * ἀλλὰ ἀνάστηθι, καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι·

17 * ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω,

18 * ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.

19 * ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ·

---

13 בְּפֶלְגֵה דְיוֹמָא בְּאוֹרְחָא חֲזִית מִן שְׁמַיָּא אָו מְלְכָּא זַאזֵלְג עֲלַי וְעַל כָּל דְעַמִי הֲוֹו נוּהֲרָא דְמַיַּחַר מִן שֶׁמְשָׁא׃
14 וְנְפַלַן כֻּלָּן עַל אַרְעָא וְשְׁמְעֵת קָלָא כַּד אָמַר לִי עִבְרָעִית שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְ לִי קְשֵׁא הוּ לָךְ לְמִבְעָטוּ לְעוּקְמָא׃ 15 וַאֲנָא אֶמְרֵת מַן אַנְתְ מָרִי וּמָרָן אֲמַר לִי אֲנָא הַו יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא דַאנְתְ רָדֵף אַנְתְ׃ 16 וְאֲמַר לִי קוּם עַל רַגְלַיִךְ מְטוּל הָדָא הוּ גְיוֹר אֶתְחֲזִית לָךְ דַאקִימָךְ מְשַׁמְשְׁנָא וְסָהֲדָא דְמִדְם דַחֲזִיתַנִי וְדַעֲתִיד אַנְתְ דֶיחֲזִינִי׃
17 וְאַפְצִיךְ מִן עַמָא דִיהוּדָיֵא וּמִן עַמְמָא אַחֲרָנָא דַלְוָהוֹן מְשַׁדַר אֲנָא לָךְ׃ 18 דַתְפַתַח עֵינַיהוֹן אֵיךְ דְנֶהְפְכוּן מִן חֲשׁוֹכָא לְנַהוֹרָא וּמִן שׁוּלְטָנֵה דְסָטָנָא לְוָת אֱלָהָא וְנְקַבְלוּן שׁוּבְקָן חַטָהָא וּפְסָא עִם קַדִישֵׁא בְּהַימָנוּתָא דְבִי׃
19 מְטוּל הָנָא מַלְכָּא אַגְרִפָּא לָא קְמֵת בְּחֶזְוָנָא לְוקְבַל חֶזְוָא שְׁמַיָּנָא׃

ᵛ חֲזָא ᵘ מהחיר מן זַלַג
ʷ יתַר ᵇ בְּעֵט
ˣ עוּקְמָא עקשות ᶜ אֲמַר
ʸ חֲזָא ᵈ קום ᵉ שַׁמֵּשׁ
ᶻ חֲזָא ᶠ בְּצָא פרה
ᵃᵃ פַּתַח ᵍ חֲפַר ʰ לחפר
ᵇᵇ פְּסָא גורל ⁱ חַיְמִן
ᶜᶜ קוּם ʲ חֲרָא מחלוקת

20 * Sed prædicaui primùm ijs qui erant in Darmaſouk, & ijs qui in Ouriſchlem, ac per omnes pagos Jihoudææ, atque adeò Gentibus prædicaui, vt pœnitentiam agerent & conuerterentur ad Deum, facerétque opera digna pœnitentiâ.

21 * Horum autem cauſa prehenderunt me Jihoudæi in templo, & ſtudebant me interimere.

22 * Sed opem tulit mihi Deus ad hunc vſq; diem: & ecce ſto, teſtimoniúmque perhibeo tum paruis tum magnis, quum nihil præter Mouſche & Prophetas dicam, ſed ea quæ ipſi prædixerunt ventura:

23 * Nempe paſſurum Meſchicho, futurúmq; primitias reſurrectionis à mortuis, & prædicaturum lucem huic populo & Gentibus.

Dominica v. poſt Pentecoſten.

24 * Quúmque ita rationem redderet Paulus, exclamauit Feſtus alta voce, Inſanis Paule, multæ literæ efficiunt vt inſanias.

25 * Dixit ei Paulus, Non inſanio victorioſe Feſte, ſed verba veritatis & rectitudinis eloquor.

26 * Quinetiam rex Agrippa horum eſt maximè gnarus, quòd ſint huiuſmodi, & ideò aperte coram eo loquor, quippe qui putem ne vnam quidem harum rerum latêre ipſum, quum in abdito actæ non ſint.

27 * Credis, Rex Agrippa, prophetis? ſcio te credere.

28 * Dixit ei rex Agrippa, Minimo negotio perſuaderes mihi vt fierem Chriſtianus.

29 * Tum Paulus dixit, Optarim à Deo vt minimo maximóque negotio non tu ſolùm, ſed etiam omnes qui audiunt me hodie, euaſiſſent mei ſimiles præter hæc vincula.

30 * Surrexit autem rex, ac præſes, & Berenice, ijque qui ſederant cum eis.

31 * Quúmque illinc diſceſſiſſent, colloquebantur alij ad alios ac dicebant, Nihil dignum morte aut vinculis egit vir iſte.

32 * Dixit autem Agrippa Feſto, Poterat vir iſte dimitti niſi prouocationem Cæſaris appellaſſet.

---

20 אֶלָּא אַכְרִיזָה מִן לְקוֹדְמִין לְהָנוּן דִּבְדַרְמַסוּק וְלַהָנוּן דִּבְאוּרְשְׁלֵם וְדִבְכָלְהֵין קוּרְיָא דִיהוּד וְאַף לְעַמְמֵא אַכְרִזֵת
תּוּבוּן וְנֶחְפְּנוּן לְוָת אֱלָהָא וְנֶעְבְּדוּן עֲבִדָא דְשָׁוְין לַתְּוָבוּתָא׃ 21 וְעַל אַפֵּי הָלֵין אַחֲדוּנִי יְהוּדָיֵא בְהַיכְלָא וְצַבְּין
לְמֶקְטָלַנִי׃ 22 עַדְרַנִי דַיִן אֱלָהָא עַדְמָא לְיוֹמָא הָנָא וְהָא קָאֵם אֲנָא וְמַסַהֲד אֲנָא לְזָעוּרָא וְלַרַבָּא כַּד מְרַם
לְבַר מִן מוֹשֶׁא וְנְבִיֵא לָא אֲמַר אֲנָא אֶלָּא אִילֵין דְהָנוּן אֲמַרוּ עֲתִידִין דְנֶהֱוֵין׃ 23 דְנַחֵשׁ מְשִׁיחָא וְדְנֶהֱוֵא רִישְׁיתָא
דְקָיְמְתָא דְמִן בֵּית מֵיתֵא וְעֲתִיד דְנְכְרֵז נוּהֲרָא לְעַמָא וְלַעַמְמֵא׃ 24 וְכַד הָכְנָא נָפֵק הֲוָא פּוֹלוֹס רוּחָא קָעָא פָּהְסְטוֹם
בָּקְלָא רָמָא שְׁנִיתְ לָךְ פּוֹלוֹ סָפְרָא סַגִיאָא עַבְדָךְ דְחָשְׁנָא׃ 25 אֲמַר לַה פּוֹלוֹס לָא שְׁנִית נַצִיחָא פָּהְסְטוֹם

20 א אַכְרִזֵת ב תוב שוב ג פְּנָא שראוים לתשובה ד עַל אַפֵּי בעבור ה אַחֲדוּנִי ו צְבִין ז קְטַל הרג ח עֲבָד עזר ט קוּם י סַהֲד עיד כ לקטנים ל חֲוָא מ חֲשַׁשׁ נ רֵישׁ ס קוּם ע מוּת פ כְּרֵז צ תג חשבועות בן לשון יון

Supr. 9. d. 10. c. 28.13.c. 14.14.d.

20 *Sed his qui sunt Damasci primùm, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

20 *ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.

21 *Hac ex causa me Iudęi, cùm essem in templo, comprehensum tentabant, volentes me interficere.

Supr. 21. f. 32.

21 *ἕνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι.

22 *Auxilio autem adiutus Dei, vsque in hodiernum diem sto, testificans minori atque maiori, nihil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses:

22 *ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωσῆς,

23 *Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo & Gentibus.

23 *εἰ παθητὸς ὁ χριστὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.

24 *Haec loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam conuertunt.

24 *Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ Παῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει.

25 *Et Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste: sed veritatis & sobrietatis verba eloquor.

25 *Οὐ δέ, οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.

26 *Scit enim de his rex ad quem & constăter eloquor. latêre enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est.

26 *Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι. οὐδὲ γὰρ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο ἐστί.

27 *Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

27 *πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.

28 *Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri.

28 *ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν ποιεῖσθαι.

29 *Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno; non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt me hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.

29 *ὁ δὲ παῦλος εἶπεν, εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους οἵους κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.

30 *Et exurrexit rex, & præses, & Bernice, & qui assidebant eis.

30 *καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς.

31 *Et cùm secessissent, loquebantur ad inuicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid † fecit homo iste.

† facit

31 *καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

32 *Agrippa autem Festo dixit, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

32 *ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

---

[a] וּבְרִי אמה [b] תְּקַן [c] יִתֵּר
[d] מְלַל [e] טְעָא לָא חָכִים
[f] טְשָׁא מֵחַר [g] סְעַר עשה
[h] חֵימָן [i] פֶּס פחת
[k] משיחיי מן לשון יין
[l] יוֹם [m] כמו אנו
[n] נצנ מן לשון יין
[o] יִתֵּב ישב [p] פְּרַק סור
[q] מֵדֵם מרעם [r] שָׁוֵא ראוי

אֶלָּא [f] מֶלַּי שְׁרָרָא [g] וְתַקְנוּתָא מְמַלֵּל אֲנָא׃ [26] וְאַף מַלְכָּא אַגְרִיפּוֹס [h] יַתִּירָאִית יְדַע עֲלֵיהוֹן דְּהָלֵין וּמָטֵל הָנָא עִין בַּגְלָא
מְמַלֵּל אֲנָא קֳדָמוֹהִי מָטֵל דַּחֲרָא מִן הָלֵין [i] מֶלֵּא לָא סָכַר אֲנָא [k] דְּטַעֲיִן לֵהּ דְּלָא הֲוָא [l] בְּטוּשְׁיָא [m] סְעִירָן׃
[27] מְהַימֵן אַנְתְּ מַלְכָּא אַגְרִפָּא לַנְבִיָּא יָדַע אֲנָא [m] דַּמְהַימֵן אַנְתְּ׃ [28] אֲמַר לֵהּ מַלְכָּא אַגְרִפָּס בְּקַלִיל מֵדֵם [o] מְפִים
אַנְתְּ לִי דְּאַחְוֵא [p] כְּרִסְטְיָנָא׃ [29] וּפוֹלוֹס אֲמַר בָּעֵא הֲוֵית מִן אֱלָהָא בְּקַלִיל וּבְסַגִי לָא הֲוָא לָךְ בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף לְכָל־הוֹן
דְּשָׁמְעִין לִי [q] יוֹמָנָא דֵּנָהֲוֹון [r] אַכְוָתִי לְבַר מִן אֱסוּרָא הָלֵין׃ [30] וְקָם לֵהּ מַלְכָּא [s] וְהִגְמוֹנָא וּבַרְנִיקָא וַאילֵין [t] דְּיָתְבִין הֲוֵו
עֲמְהוֹן׃ [31] וְכַד [t] פְּרִקוּ מִן תַּמָּן מְמַלִּלִין הֲוֵו חַד עִם חַד וְאָמְרִין [x] דְּמֵדֵם [y] דְּשַׁוֵּא לְמוֹתָא וְלַאסוּרָא לָא עֲבַד גַּבְרָא הָנָא׃
[32] וַאֲמַר אַגְרִפָּס לְפֶסְטוֹס מְשְׁבַּח הֲוָא גַּבְרָא הָנָא דְּנְשְׁתְּרָא אִלּוּ בְּנַן קֵסַר לָא קְרָא׃

CAP. XXVII.

1 DEcreuit itaque de eo Festus ipsum missum iri ad Cæsarem in Italiam, proinde tradidit Paulum, & alios vinctos cum eo, viro cuidam Centurioni ex cohorte Augusta, cui nomen erat Julius.

2 ‡ Quúmque nauigandum esset, venimus in nauigium quod erat ex Adramanto ciuitate, & profecturum erat ad regionem Asiæ: ingressus autem fuerat nauigium nobiscum Aristarchus Macedo ex Thessalonica vrbe.

3 ‡ Postero autem die peruenimus Tzaidon: & vsus est Centurio misericordia erga Paulum, eíque permisit vt proficisceretur ad amicos suos, atque respiraret.

4 ‡ Illinc porrò abnauigauimus, & quoniam venti erant contrarij, sublegimus Cyprum.

5 ‡ Et traiecimus mare Ciliciæ, & Pamphyliæ, ac deuenimus Myram vrbem Lyciæ.

6 ‡ Nactúsque illic Centurio nauem ex Alexandria proficiscentem in Italiam, imposuit nos in eam.

7 ‡ Et quia grauiter nauigatum fuerat plurimis diebus, vt vix peruenissemus secundum Kaindum insulam, quoniámque non permittebat ventus vt rectà proficisceremur, sublegimus Cretam eregione Salamoune vrbis.

8 ‡ Quúmque vix præternauigaremus, peruenimus ad locum qui vocatur Portus pulchri.

Dominica v1. post Pentecosten.

9 * Erat autem ei propinqua ciuitas nomine Lasia, vbi egimus multum temporis ad hunc vsque diem, quo iam præterierat dies ieiunij Iihoudæorũ, ita vt periculosum esset aliquem sulcare mare: proinde consilium eis dabat Paulus.

10 ‡ Et dicebat, Viri, video cum oppressione et inopia multa futuram nauigationem nostram, non solùm oneris nauis nostræ, sed etiam animarum [vitarum] nostrarum.

11 ‡ Centurio autem gubernatorem & dominum nauis [nauclerum] potius audiebat, quàm sermones Pauli.

קפלאון כז

ז וּפְקַד עֲלֹוהִי פֶּהְסְטָוס וְנָשְׁחַדַר לְוָת קָסַר לְאִיטַלְיָא וְאַשְׁלְמַה לְפַוּלוֹס וְלַאסִירֵא אָחֳרָנֵא עַמֵּה לְגַבְרָא חַד קֶנְטְרוֹנָא
מִן אָסְפִּיר סַבַּסְטָא דַשְׁמֵה הֲוָא יוּלְיוֹס׃ ב וְכַד הֲוָת דְּנָרְרָא נְחֵתַן לְאַלְפָא דְאִיתֵיהּ מִן אַדְרַמַנְטוֹם מְדִינְתָא וְאוֹלָא
הֲוָית לְאַתְרָא דַאסִיָא וְעַל הֲוָא עַמַּן לְאַלְפָא אַרִסְטַרְכוֹם מַקְדוֹנָיָא דְמִן תֶּסַלוֹנִיקָא מְדִינְתָא׃ ג וְלַיוֹמָא אָחֳרָנָא
מַטִין לְצִידֹן וְאִתְחַשַׁח קֶנְטְרוֹנָא בַּמְרַחְמָנוּתָא לְוָת פַּוּלוֹס וַאפֵּם לֵהּ דְּנָאזַל לְוָת רַחֲמוֹהִי וְנֶהֱנֵיחַ׃
ד וּמִן תַּמָּן רַדִין יַמָּטַל דְּרוּחָא סַקוּבְלָן הֲוֵי אֶהְכְּרֵכַן עַל קוּפְרוֹס׃ ה וַעֲבַרַן עַמָּא דְקִילִיקְיָא וַדַּפַמְפוּלְיָא וּמַטִין
לְמוּרָא מְדִינְתָא דְלוּקְיָא׃ ו וְאַשְׁכַּח תַּמָּן קֶנְטְרוֹנָא אַלְפָא מִן אַלֶכְסַנְדְּרְיָא דְאָזְלָא הֲוָת לְאִיטַלְיָא וְאוֹהַבַן בָּהּ׃

---

c שדר שוח שלם
e שר מאהגדת מן לשון יון
g מן לשון יון
a רדא נחת
b מטא הגיע
d חשח רחם
f אזל נוח
h אוהבו נוח
i כנדינו חנא
k כרך
l ומטו
m יהב

CAP. XXVII.

VT autem iudicatum est nauigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis custodijs Centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ:

1. Cor. 11. f. 25. incipiẽtẽ

‡ Ascendentes nauem Adramytenam †incipientes nauigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.

‡ Sequente autem die deuenimus Sidonem. Humanè autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

‡ Et inde cùm sustulissemus, subnauigauimus Cyprum: propterea quòd essent venti contrarij.

‡ Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigantes, venimus Lystram, quæ est Lyciæ.

‡ Et ibi inueniens Centurio nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam, transposuit nos in eam:

‡ Et cùm multis diebus tardè nauigaremus, & vix deuenissemus contra Gnidum prohibente nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem:

‡ Et vix iuxtà nauigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni-portus, cui iuxtà erat ciuitas Thalassa.

‡ MVLTO autem tempore peracto, & cùm iam non esset tuta nauigatio, eò quòd ieiunium iam præterijsset, consolabatur †Paulus,

eos

‡ Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria & multò damno non solùm oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse nauigatio:

‡ Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebantur.

κζ.

1 ‡ Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι Ἰουλίῳ, σπείρης Σεβαστῆς.

2 ‡ ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως.

3 ‡ τῇ ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν.

4 ‡ κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους.

5 ‡ τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήχθημεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας.

6 ‡ κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον Ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.

7 ‡ ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην.

8 ‡ μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις Λασαία.

9 Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ Παῦλος·

10 ‡ λέγων αὐτοῖς, ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.

11 ‡ ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.

---

7 וּמֶטֶל דְּיַקִּירְאִית רַדְיָא הֲוַת לְיוֹמָתָא סַגְיָא לְמַחְסַן מַטִּין לוּקְבַל קַיְנְדוֹם גְּזִרְתָּא וּמֶטֶל דְּלָא שָׁבְקָא הֲוַת רוּחָא
8 דְּנָאזַל תְּרֵיצָאִית אֶתְכְּרֵכָן עַל קִרְטָא לוּקְבַל סַלְמוֹנָא מְרִינְתָּא ׃ וְלִמַחְסַן כַּד רַדֵינָן חֲדָרֵיהּ מַטִּין
דְּחַד בְּשַׁבָּא רוּ וְבָתַר פְּנָטִיקוֹסְטִי סה
9 וְקַרִיבָא הֲוַת לַהּ מְרִינְתָּא דְּשַׁמָּה לַאסִיָא ׀ וַהֲוִין חַמָּן זַבְנָא סַגְיָא עַדְמָא לְיוֹמָא וַעֲבַר אָף יוֹמָא דְּצוֹמָא דִּיהוּדָיֵא
10 וַהֲוָא לֵהּ קָנְטָא דְּנָרְדֵא אֱנָשׁ בִּימָא וּמַלַּח הֲוָא לְהוֹן פּוּלוֹם: וַאמַר גַּבְרָא חֲזֵא אֲנָא דְּבְאוּלְצָנָא וּבְחוּסְרָנָא
סַגְיָא הֲוָא מַרְדְיַתָן לַן בְּלְחוֹד דְּמוּבְלָה דְּאַלְפַן אֶלָּא אָף דְּנַפְשָׁתַן דִּילַן ׃
11 דְּאַלְפָא שָׁמַע הֲוָא יַתִּיר מִן מַלְוֵי דְּפוּלוֹם ׃

ח

[a] יקר [b] רגא [c] מגיעים [d] לנגד [e] אזל [f] תרץ [g] כרך [h] כמעש שלא [i] רגא [k] סביכות יה ולמקום [l] קרא [m] לְמַאנָא חוף [n] מן לשון יין [o] הוא [p] זמן [q] יום [r] צום [s] קנט סור וקנטא סבנה [t] רגא [u] ויתן [v] אזל

12 * Et quia commodus non erat portus ad hybernandum in eo hyeme, plurimi nostrorum volebant illinc vela facere, vt si quo modo possent, hybernarent in portu quodam qui erat Cretæ, vocabatúrque Phonix, & spectabat Austrum versus.

13 * Quum autem perflaret ventus Austrâlis, putaréntque se quasi voluntatem suam consecutos, nauigabamus circa Cretam.

14 * Sed non multo post impegit in nos flatus turbinis qui vocatur Touphaunicous Euraclidon [Turbulentus Euro Aquilo].

15 * Proinde abrepta est nauis, nec potuit obsistere vento, itaque eius manui [poteſtati] dati sumus.

16 * Et quum præterissemus insulam quandam quæ vocatur Kouro, vix potuimus prehendere scapham.

17 * Ea verò sublata, cingebamus & dirigebamus nauim: & quia timebamus ne fortè incideret in Syrtim maris, submisimus antennam, & ita perreximus.

18 * Quum autem in nos insurrexisset grauis tempestas, sequenti die supellectilia nostra in mare proiecimus.

19 * Die verò tertia armamenta nauis manibus nostris abiecimus.

20 * Quúmque tempestas corripuisset eam per dies complures, nec Sol appareret, neq; Luna, neque sydera, omnis spes vitæ nostræ præcisa erat.

21 * Quúmque nemo quicquam cibi cepisset, tunc stans Paulus inter eos, ait: Si assensum mihi præbuissetis, viri, non soluissemus à Creta, & caruissemus hac penuria, & hac oppressione.

22 * Nunc autem consilium do vobis ne anxij fueritis, nemo enim vestrum peribit, sed tantùm nauis.

23 * Visus est enim mihi hac nocte Angelus Dei illius cuius sum, & cui seruio.

24 * Dixítque mihi, Ne timeas Paule, oportet enim te sisti coram Cæsare: & ecce dono tibi dedit Deus omnes qui nauigant tecum.

25 * Quamobrem bono animo estote viri: credo enim in Deum, ita fore quemadmodum locutus est mecum.

26 * Verùm in insulam quandam ejciendi sumus.

---

12 וּמֵטֶל דְּלָא עַהֵּן הַוָא הַו [q] לְמֵאנָא [r] לְמַסְתָיוּ בֵּהּ [s] סַחְנָא סַגִיאֵא מִנַּן [t] צְבִין הַוּוֹ [u] דִּנֶּרְדָא מִן חַמָּן וְאִנְהוּ דְמַשְׁכְּחִין

13 [x] דַנְמַנְעִין [y] וְנַסְחוּן [z] בַּלְמֵאנָא חַד דְאִיתַוהִי חַנָא בַּקְרִטָא [a] דְמִתְקְרֵא הֲוָא פְּנִיכס [b] וְחַאר הֲוָא [c] לְתֵימְנָא ׃

14 [d] וְכַד [e] נְשְׁבַת רוּחָא דְתֵימְנָא [f] וְסַבְרִי [g] דְמַטִין אֵיךְ [h] חֲדָרִי חַוִין רָדִין חַוִין 15 וּמִן בָּתַר קַלִיל נְפַק

עֲלַיִן [i] מַשְׁבָא דְעַלְעָלָא דְמָתְקְרֵא [k] טָוּפוֹנִיקוּם אוֹרַקְלִידוֹן ׃ [l] וְאִתְחַטְפַת [m] אֶלְפָא וְלָא [n] אֶשְׁכְּחַת דַתְקוּמִי לוּקְבָל

רוּחָא וְיַהֲבַן לְאִירָא דְהֵי ׃ 16 וְכַד עֲבַרַן [o] גְּזִרְתָא חֲדָא [p] דְמָתְקְרֵא קוֹרָא לְמַחֵתֵן אָשְׁכַּחַן אֲחַדָן לְקַרְקוֹרָא ׃

17 וְכַד שְׁקַלְנָה מְחַיְצִין חַוִין וּמַתְקְנִין לָהּ לֵאלְפָא וּמָטֶל דַחֲלִין חַוִין וְדִלְמָא נְפֵל בְּמַחְתֵּהּ דְיַמָא אֲחֵתָנִיתִי

לְאִרְמִנִין וְהָכְוֹת רְדִין חַוִין ׃ 18 וְכַד קְם לָהּ עַלַיִן כִּימוּנָא קַשְׁיָא לְיוֹמָא אַחֲרָנָא שְׁדִין מָאנִין בְּיַמָא ׃

[q] החוף [r] סְתָא [s] מחזרף [t] עְבְיָא [u] דְרָא [x] מַנַע [y] סְתָא [z] בחוף [a] קְרָא חור תבים [b] ימין [c] נְשַׁב [d] סַבְרִי חשב [e] מְטָא [f] עְבְיָא [g] סביבות [h] נְשַׁב [i] מן לשון יון [k] חַטַף אתנהל [l] ספיטה [m] שָׁכַח שכל [n] אין [o] קְרִיטָא

12 *Et cùm aptus portus nō esset ad hyemandum, plurimi statuerunt consilium nauigare inde, si quomodo possent deuenientes Phœnicem, hyemare, portum Cretæ respicientem ad Africum & C ad Chorum.

12 * ἀνεύθετου ὑ τ λιμ ῷ ὑπαρχοντ ωρὸς παραχειμασίαν, ὁ πλείους ἔθεντ βουλὴν, ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντ καταντήσαντες εἰς φοίνικα παραχειμάσαι, λιμ ένα τῆς κρήτης βλέπουσαν κ τὸν λίβα καὶ κατὰ χῶρον.

13 *Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cùm sustulissent de Asson, legebant Cretam.

13 * ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς ωροθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἄσσον, παρελέγοντ τὴν κρήτην.

14 *Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

14 * μετ' οὐ πολὺ δ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμ τυφωνικὸς, ὁ καλούμεν εὐρακύλων.

15 *Cúmque arrepta esset nauis, & non posset conari in ventum, data naue flatibus, ferebamur.

15 * συναρπασθέντ δ τοῦ πλοίου, κ μὴ δυναμένου τῷ ἀνέμῳ ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδιδόντες ἐφερόμεθα.

16 *In insulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere scapham.

16 * νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαῦδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τ σκάφης.

17 *Quã sublata, adiutorijs vtebantur, accingentes nauem, timentesque ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur.

17 * ἣν αἴροντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.

18 *Validè autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt.

18 * σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.

19 *Et tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt.

19 * καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τ πλοίου ἐρρίψαμεν.

20 *Neque autem Sole, neque syderibus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, iam ablata D erat spes omnis salutis nostræ.

20 * μήτε ὑ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τ σώζεσθαι ἡμᾶς.

21 *Et cùm multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorũ, dixit, Oportebat quidem ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucriúque facere iniuriam hanc & iacturam.

21 * πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλ ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τ κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν.

22 *Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquàm nauis.

22 * καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τ πλοίου.

23 *Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego, & cui deseruio:

23 * παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἄγγελ τ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω,

24 *Dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum.

24 * λέγων, μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι· καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.

25 *Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

25 * διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι·

26 *In insulam autem quandam oportet nos deuenire.

26 * εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.

---

19 וְיוֹמָא דַּתְלָתָא ᶜ מָאנָא דִילַהּ דְאַלְפָא בְאִידִין שַׁדִין׃ 20 וְכַד אֲחַר לָהּ ᶠ סַהֲוָא יוֹמָהָא יַתִירָא וְלָא שְׁמָשָׁא מְתְחֲזָא
חֲוָא וְלָא ᵍ סַהֲרָא וְלָא כּוֹכְבֵא סַבְרָא ʰ דְחַיִין כֻּלְּהּ ⁱ אֶתְפְּסָק הֲוָא לַהּ׃ 21 וְכַד אֱנָשׁ מְרוֹם לָא ᵏ מְסְתַּיְבַר הֲוָא הָדֵין
קָם פּוּלוֹם בֵּינָתְהוֹן וַאמַר אִלוּ ˡ אֶתְחַפִּיסְתוּן לִי גַּבְרָא לָא ᵐ רַדִין מִן קְרֵטָא ⁿ וּמְתְחַסְכִין הֲוִין מִן ᵒ חוּסְרָנָא וּמִן
ᵖ אוֹבְדָנָא הָנָא׃ 22 וְהָשָׁא ᵠ מְלַךְ אֲנָא לְכוֹן דְחֶוְוּן דְלָא ʳ עָקָא נַפְשָׁא גֵּיר חֲדָא מִנְכוֹן לָא אֲבְדָא אֱלָּא אֵן אֱלָפָא
ˢ 23 אֶתְחֲזִי גֵּיר בְּלֵילְיָא הָנָא מַלְאכָהּ דַאלָהָא הַוֹ דְדִילַהּ אֲנָא וְלַהּ פָּלַח אֲנָא׃ 24 וַאמַר לִי לָא ᵗ הְדַחַל פּוֹלֹא עֲתִיד הִי
לָךְ ᵘ לְמִקָם קֵדָם קֵסַר וְהָא יְהַב לָךְ ᵛ דְדִין עַמָךְ׃ 25 מְסְוֵל הָנָא ᶻ אֶתְלַבְּבוּ גַּבְרָא ᵃ מְהֵימִן
אֲנָא גֵּיר בַּאלָהָא דְהָכְנָא הָוֵא ᵇ אַכְמָא דְאִתְמַלֵל עַמִי׃ 26 בְּרֵם ᶜ לְגַזְרְתָא חָנָא אִיתַלַן ᵈ דְנָשְׁתְרָא׃

ᵉ כליים ᶠ זמן של חורף ᵍ לבנה ʰ חָנָא ⁱ פֶּסֶק ᵏ סַיבר ˡ פוס או פּש ᵐ רְדָא ⁿ חָסַך ᵒ חָסַר ᵖ אֲלַץ ᵠ יעץ אני ʳ עוץ ˢ חָזָא ᵗ דְחֵל ירא ᵘ קוּם ᵛ יְהֵב המתנה ʷ דְנָא ˣ לַבַּב ʸ הֵימִין ᶻ כמו ᵃ שְׁרָא השליך ᵇ אִתְמַלֵל ᶜ לְגַזְרְתָא ᵈ דְנָשְׁתְרָא

Dominica VII. post Pentecosten.

27 * *Post diem autem decimũ quartum quum erraremus & ferremur in Adriaticum mare, media nocte putarunt nautæ ad terram se accedere.*

28 * *Proinde iecerunt bolidem, & inuenerunt passus viginti: rursúsque paulum prouecti inuenerunt passus quindecim.*

29 * *Quúmque timeremus ne fortè nos ipsos nanciſceremur* [incideremus] *in loca ſcopuloſa, iecerunt è puppi nauis ancoras quatuor, & precabantur diem oriri.*

30 * *Nautæ verò ſtudebant fugere è naui: proinde dimiſerunt ex ea ſcapham in mare, occaſione abeundi in ea, nauísque ad terram alligandæ.*

31 * *Quod quum vidiſſet Paulus, dixit Centurioni, & militibus, Niſi iſti in naui permanſerint, vos non poteſtis ſeruari.*

32 * *Tunc præciderunt milites funes ſcaphæ à naui, & ſiuerunt eam aberrantem.*

33 * *Ipſe verò Paulus vſquedum fieret diluculum, hortabatur omnes vt caperent cibum, dicens eis, Ecce hodie decimusquartus agitur dies, ex quo præ periculo nihil guſtauiſtis.*

34 * *Idcircò peto à vobis vt cibum capiatis ad confirmationem vitæ veſtræ. Capillus enim ex capite ne vnus quidem à vobis peribit.*

35 * *Et quum hæc dixiſſet, accepit panem & glorificauit Deum coram omnibus, fregitque, & cœpit comedere.*

36 * *Conſolationem itaque acceperunt omnes, ſumpſerúntque cibum.*

37 * *Eramus autem in naui ducentæ & ſeptuaginta ſex animæ.*

38 * *Quúmque expleti eſſent cibo, alleuabant nauim, & tollebant triticum, proïciebántque in mare.*

39 * *Orto autem die nautæ quænam illa eſſet terra, non agnoſcebant: ſed conſpicati ſunt ſecus aridam littus quoddam maris, quò meditabantur, ſi fieri poſſet, impellere nauim.*

40 * *Et abſciderunt ancoras à naui, & laxarunt eas in mare, & ſoluerunt vincula gubernaculorum, ſuſpenderúntque paruum velum* [artemonem] *ad ventum flantem, itaque abnauigabamus ad ſuperficiem aridæ.*

---

27 וּמִן בָּהַר אַרְבַּסְתְּעֶסְרֵא יוֹמִין דַּטְעַיִן וְאִתְטַרְפַן בְּהֲדֵרְיוֹם יַמָּא בְּפֶלְגֵה דְּלֵלְיָא סְבַרוּ מַלְּחֵא דַּלְאַרְעָא מְתְקָרְבִין הֲווֹ׃
28 וְאַרְמִיו אוֹקִינוֹם וְאַשְׁכַּחוּ קוֹמִין עֶסְרִין וְחוּב קְלִיל רְדַוּ וְאַשְׁכַּחוּ קוֹמִין חַמְשָׂעְסְרֵא׃
29 וְכַד דַּחִילִין הֲווֹן דִּדְלָמָא נְשְׁתָּכַח לַן בְּרוּכְיָתָא דְּאִית בְּהֵין שׁוּעֵא אַרְמִיו מִן חַרְתָּה דְּאִלְפָּא אוֹקִינוֹם אַרְבַּע וַמְצַלִּין הֲווֹ דְּנֶהֱוֵא יוֹמָא׃
30 מַלְּחֵא דֵּין בְּעוֹ לְמֶעְרַק מִנָּה מִן אִלְפָּא וְאַחֲתוּ מָנָה לְקִרְקוּרָא לְיַמָּא בְּעִלְּתָא דְּנֵאזְלוּן
31 בָּהּ וְנֵאסְרוּנָה לְאִלְפָּא בַּאַרְעָא׃ וְכַד חֲזָא פּוֹלוֹס אֲמַר לְקֶנְטְרוּנָא וְלֵאסְטְרַטְיוֹטֵא דְּאִן הָלֵין בְּאִלְפָּא לָא
32 טָבַתְרִין אַנְתוּן לָא מָשְׁכְּחִין דְּתְחוּן׃ הֵידִין פְּסַקוּ אֶסְטְרַטְיוֹטֵא לְחַבְלֵיהָ דְּקִרְקוּרָא מִן אִלְפָּא וְשַׁבְקוּהָ טָעְיָא׃

a טָעָא b טְרַף c רְמָא
d חוא קושהלויה בו׳ עיפרת לחקור המצולות ים
e פס׳ עיה f בסקומות
g רְמָא h צְלָא i בְּעִיא
k עָרַק l וחורידו מן נָחֵת
m דוגית n בעלילה
o אֵזַל p אֶסַר
q מן לשון יון אנשי מלחמת כַּתֵּר עמו׳ חַנָּא

27 Sed posteaquàm quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem.

28 Qui & summittentes bolidem, inuenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, inuenerunt passus quindecim.

29 Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diem fieri.

30 Nautis verò quærentibus fugere de naui, cùm misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperet à prora ancoras extendere,

31 Dixit Paulus Centurioni & militibus, Nisi hi in naui manserint, vos salui fieri non potestis.

32 Tunc absciderunt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere.

33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

Mat. 10. c. 30. Luc. 12. b. 7.

35 Et cùm hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cùm fregisset, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipsi sumpserunt cibum.

37 Eramus verò vniuersæ animæ in naui ducentæ septuaginta sex.

38 Et satiati cibo alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare.

39 Cùm autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum verò quendam considerabant habentem litus, in quem G cogitabant, si possent, eijcere nauem.

40 Et cùm ancoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone secundùm auræ flatum, tendebant ad litus.

27 ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν.

28 καὶ βολίσαντες ὄργυιας εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, ὄργυιας δεκαπέντε.

29 φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γένεσθαι.

30 τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὸ σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν,

31 εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.

32 τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τοῦ σκάφους, καὶ εἴασαν αὐτὸ ἐκπεσεῖν.

33 ἄχρι οὗ δὲ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες, ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι.

34 διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.

35 εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.

36 εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς.

37 ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἓξ.

38 κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.

39 ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δυνατὸν, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.

40 καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.

---

33 הוּא דִין פּוּלוֹס עַרְמָא דַּהֲוָא צַפְרָא ᵛ מְפִים הֲוָא לְכֻלְּהוֹן דַּנְקַבְּלוּן ᶻ סַיְבְרְתָּא כַּד אֲמַר לְהוֹן יוֹמָנָא הָא אַרְבַּתְעֲסַר
יוֹמִין מִן ᵃ קָנְטָא מְרֻם לָא טְעִים לְכוֹן ׃ 34 טָטֶל הָדָא בָּעָא אֲנָא מָנְכוֹן דַּתְקַבְּלוּן ᵇ מֵאכוּלְתָא ᶜ לְקוּיָמָא ᵈ דְּחַייכוֹן
ᶜ מִנְתָא גֵּיר מִן רֵישָׁא דְּחַד מָנְכוֹן לָא אֲבְרָא ׃ 35 וְכַד הָלֵין אֲמַר נְסַב לַחְמָא וְשַׁבַּח לֵאלָהָא קֳדָם כֻּלְּהוֹן וְקָצָא
ᶠ וַאֲכַל ᵍ לְמֵאכַל ׃ 36 ʰ וְאִתְבַּייאוּ כֻּלְּהוֹן וְקַבְּלוּ ⁱ חוּרְסָיָא ׃ 37 ᵏ אִיתַיִן הֲווֹ דִין בְּאִלְפָא ˡ מַאתַיִן וְשִׁבְעִין וְשֵׁת נַפְשָׁן ׃
38 וְכַד סְבָעוּ מְאכוּלְתָא ᵐ אַקְלוּ מִן ⁿ אִלְפָא וְשַׁקְלוּ ᵒ חִטֵּא ᵖ וְשַׁדַּרוּ בְּיַמָּאוּ ׃ 39 וְכַד הֲוָא יוֹמָא ᵠ סַפָּנָא אַיְרָא הֵי אַרְעָא
לָא ʳ אָשְׁתַּוּדַעוּ אִלּוּ ˢ חָרוּ עַל גֻּנְבָּ יַבְשָׁא כֻּנְפָא חָדָא דְּיַמָּא אִיכָא ᵗ דְּרָנִין הַוּוּ דְּאִן מְשַׁכְּחָא נְדְחוּנָה לְאִלְפָא ׃ 40 וּפְסַקוּ
אוֹקִינוֹס מִן אִלְפָא וְאַרְפִיו אֵינִין בְּיַמָּא וְשַׁרוּ רְכָבָא דְּסוֹכְנֵא וְנָחֲלוּ אַרְמֵנוּן זְעוּרָא לְרוּחָא דְּנָשְׁבָא וְדָרִין לַחוֹן לַאפֵי יַבְשָׁא ׃

ᵛ אֲפֵס פהה ᶻ מאכל
ᵃ קנט מור ᵇ אֵכֶל ᶜ קום
ᵈ חַיָּא ᵉ שערה ᶠ אֲקַף
ᵍ אֵכֶל ʰ בַּיָּא נחם ⁱ תַּרְסִי
ᵏ אית יש ˡ מאתים
ᵐ קָלַל ⁿ חספינה ᵒ חטים
ᵖ שָׁרָא ᵠ מלחים ʳ וְרַע
ˢ חור הכים ᵗ רָנָא וְנוֹ

41 * Impegit autem nauis in locum quendam iacentem inter duas profunditates maris, eóq; illisa est: illic aũt stabat latus anterius [prora] neque mouebatur; latus alterum [puppis] verò soluebatur præ violentia fluctuum.

42 * Volebant autem milites interficere vinctos, ne natatui se committerent & fugerent ab ipsis.

43 * Sed Centurio prohibuit eos ab hoc, quippe qui vellet seruare Paulum: illis porrò qui poterant natatui se committere, præcepit vt inter primos enatarẽt, & in terrã euaderent.

44 * Cæteros verò super tabulas, ac super alia ligna nauis traiecit, & sic omnes salui euaserunt in terram.

Dominica VIII. post Pentecosten.

CAP. XXVIII.

1 POsteà verò didicimus Melitam vocari illam insulam. Porrò Barbari qui habitabant in ea, multam charitatem in nos ostendebant.

2 * Accenderunt enim ignem, nósque omnes conuocauerunt vt calefieremus propter imbrem plurimum, existénsque frigus.

3 * Tulit autem Paulus multa sarmenta, inque pyram imposuit, prodijt autem ex eis vipera præ calore ignis, ac momordit manum

4 eius. * Quam quũ vidissent Barbari pendentem ex ipsius manu, dicebant, Forsitan homo iste homicida est; quem quum saluus euaserit è mari, iustitia non sinit viuere.

5 * Ipse verò Paulus sublata manu sua viperam, deiecit in ignem, nihilque aduersi ei contigit.

6 * Putabant autem Barbari eo momento eum intumescere debere, mortuúmque in terram casurum: sed quum multum tẽporis expectassent, viderẽntque eum nihil aduersi pati, mutarunt sermones suos, & dicebant eum

7 Deum esse. * Erant autem prædia eo ipso loco viro cuidam nomine Publio, qui erat insulæ princeps: isque excepit nos domi suæ per triduum hilariter.

8 * Cæterùm ipsius Publij pater febre, ac dolore viscerũ [dysenteria] laborabat: proinde introijt ad eum Paulus, precésq; fudit & imposuit ei manũ suam, eúmq; sanitati restituit.

---

41 d וְנָשַׁח אֳלָפָא e בְּדוּכְתָא f וְרָמָא בֵּינֵת תְּרֵין עוּמְקִין דְּיַמָּא g וְאִתְחֲרֵית בָּה וְקָם עֲלֵיהּ h גַּבָּה קַדְמָיָא וְלָא i מָתְחֲזִיעַ
הָוָא גַּבָּה דֵּין אֲחָרָיָא k אֶשְׁתְּרִי מִן l קְטִינָא דְּגַלֵּלָא : 42 m וַצְבוּ הָווֹ n אֶסְטְרַטְיוֹטֵא דְּנִקְטְלוּן אֱנוּן לְאַסְיָרָא דִּלְמָא
o נַרְמוּן p סַחְוָא וְנָעֲרְקוּן לְהוּן מָבָּהוּן : 43 q וְקִנְטוּרְיוֹנָא r כְּלָא אֱנוּן מִן הָדָא מָטַל דְּצָבָא הָוָא s דְּנַחָא לָפוֹלוֹס וְלָאוֹלִין
t דְּמִשְׁכְּחִין הָווֹ u דְּנַרְמוּן x סַחְוָא פָּקַד לְהוּן דִּבְקַרְמַיָּא y נָסְחוּן וְנָעְבְּרוּן לְאַרְעָא ׃
44 וְלִשְׁרָכָא עַל דַּפָּא וְעַל z קַיְסָא אַחֲרָנֵא דְּאֶלְפָא a אַעֲבַר אֱנוּן וְהָכַנָּא כְּלְהוּן b אֶשְׁתַּוְבוּ לְאַרְעָא׃

חַד בְּשַׁבָּא דח וְבַתַּר בָּנְטִיקוֹסְטֵי סז קפלאון כח

1 x וּמִן כְּתַרְכִּין יְלַפְנָן וְטִילִיטִי מָתְקְרָיָא הִי גַּזְרְתָא וּבְרִבְרָיֵא דְעַמְּרִין הָווֹ בָּהּ רַחֲמָא סַגִּיאָא חַוִּיו לָנָתָן ׃

a נְשַׁשׁ כשל b בקום c רוּם d חַרָא שבר e זוּעַ f שְׁרָא עזה g צְבָא h מן לשון יון i רָמָא השליך k כמו שתו l שר מאה m עשר n חַיָּא o שְׁכַח כל p רָמָא q סְחָא שוט r סְחָא עשים s עֲבַר t שַׁיזַב טוב

41 * Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt nauem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis verò ſoluebatur à vi maris.

41 * περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.

42 * Militum autem conſilium fuit vt cuſtodias occiderent: nequis cùm enataſſet effugeret.

42 * τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι.

43 * Centurio autem volens ſeruare Paulum, prohibuit fieri: iuſſitque eos qui poſſent natare, emittere ſe primos, & euadere, & ad terram exire:

43 * ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν, ἀπορίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι·

44 * Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea quæ de naui erant. Et ſic factum eſt, vt omnes animæ euaderent ad terram.

44 * καὶ τοὺς λοιποὺς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

CAP. XXVIII.

κή.

1 * ET cùm euaſiſſemus, tunc cognouimus quia † Melita, inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

Myti-lenè A

1 * Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν.

2 * Accenſa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat & frigus.

2 * ἁψάντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.

3 * Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, inuaſit manum eius.

3 * Συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὸ πυρὸν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα κατέψυξε τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

4 * Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinuicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic; qui cùm euaſit de mari, vltio non ſinit eum viuere.

4 * ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.

B

5 * Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

5 * ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθέν οὐδὲν κακόν.

6 * At illi exiſtimabant eum in tumorem conuertendum, aut ſubitò caſurum & mori. Diu autem illis † expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

6 * οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

† Speran-tibus

7 * In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

7 * ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

8 * Contigit autem patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſaluauit eum.

8 * ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον, κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν.

---

[a] וַאֲחַדוּ [b] נוּרָא [c] וַקָרָאוּן [d] לְכֻלִּין [e] דְּנָשְׁחַן מָטָל מָטְרָא סַגִּיאָא [f] וְקוֹרְשָׁא דְאִית חַוָּא: [3] וּפוֹלוֹס שְׁקַל סוּגָאָא וְחַבוּבֵא
וְסָם עַל נוּרָא וְנָפְקָה מְנְהוֹן [m] אֶכְרְנָא מִן [n] רַחְתָא דְנוּרָא [o] וְנָכְתַת [p] בְּאִידֵהּ: [4] וְכַד [q] חֲזַאוּהָ בַּרְבָרֵיָא דְתַלְיָא בְּאִידֵהּ אָמְרִין
חַוָּו [s] כְּבַר קָנָא גַּבְרָא קְטוֹלָא הוּדְכַד [t] אֶשְׁתֵּזִיב מִן יַמָּא [v] כְּאנוּתָא לָא שְׁבַקְתֵּהּ [x] דְּנָחֵא: [5] הוּ דֵין פּוֹלוֹס [y] אֲנִיף אִידֵהּ
[z] וְשַׁדָּהּ לַאכְרְנָא בְּנוּרָא וּמְדַם [a] דַסְנָא לָא חֲוָיְהִי: [6] סָבְרִין חַוָּו דֵין בַּרְבָרֵיָא דְעַד שָׁעָתָא [b] מְחָסְמָא וְנָפֵל כַּד [c] מִית עַל אַרְעָא
זְכַד [d] עֲרָנָא סַגִּיאָא [e] סַכְיוּ [f] וְחָזוּ וּמְדַם לָא חֲוָיְהִי שַׁחֲלִפוּ מָלֵיהוֹן וְאָמְרוּ דְאֱלָהָא הוּ: [7] אִית חַוָּא דֵין קְרֵיָא
בֵּהּ בְּהוּ אַתְרָא לְגַבְרָא חַד דִשְׁמֵהּ חַוָּא פּוּפְלְיוֹס דְהוּ חַוָּא רִישָׁהּ דְגַזְרְתָא וְקַבְּלַן בְּבַיְתֵהּ תְּלָתָא יוֹמִין חַדְיָאִית:
[8] אֲבוּהִי דֵין דְּפּוּפְלְיוֹס בֵּאשָׁתָא וְבִכְאב סְעַיָא כְּרִיהּ חַוָא וְעַל לְוָתֵהּ פּוֹלוֹס וְצְלִי וְסָם עֲלוֹהִי אִידֵהּ וַאחְלְמֵהּ:

[a] ואחדו [b] נורא [c] וקראון [d] לכלין [e] דנשחן מטל מטרא סגיאא [f] וקורשא דאית חוא: [3] ופולוס שקל סוגאא וחבובא
וסם על נורא ונפקה מנהון [m] אכרנא מן [n] רחתא דנורא [o] ונכתת [p] באידה: [4] וכד [q] חזאוה ברבריא דתליא באידה אמרין
חוו [s] כבר קנא גברא קטולא הודכד [t] אשתזיב מן ימא [v] כאנותא לא שבקתה [x] דנחא: [5] הו דין פולוס [y] אניף אידה
[z] ושדה לאכרנא בנורא ומדם [a] דסנא לא חויהי: [6] סברין חוו דין ברבריא דעד שעתא [b] מחסמא ונפל כד [c] מית על ארעא
זכד [d] ערנא סגיאא [e] סכיו [f] וחזו ומדם לא חויהי שחלפו מליהון ואמרו דאלהא הו: [7] אית חוא דין קריא
בה בהו אתרא לגברא חד דשמה חוא פופליוס דהו חוא רישה דגזרתא וקבלן בביתה תלתא יומין חדיאית:
[8] אבוהי דין דפופליוס באשתא ובכאב סעיא כריה חוא ועל לותה פולוס וצלי וסם עלוהי אידה ואחלמה:

[a] יחד יקר h אש [i] קרא
[k] שחן [l] קורא m מן ו׳שון
ין הוא בחש שאכל מעי אמו
[n] רתח הסם [o] נכת נשך
[q] יד [r] חיא [s] תלא [t] אחי
[u] שיזב מלש u הצדקמן כון
[x] חיא [y] נוף רום [z] שרא
[a] סנא רע [b] מסא [c] מות
[d] ענן [e] סכא צמח [f] חוא

9 * Hoc itaque peracto, cæteri quoque qui in
ea insula ægrotabant, accedebant ad eum, &
sanabantur.

10 * Proinde maximis honoribus nos honora-
runt: quúmque illinc progrederemur, viati-
cum nobis suppeditarunt.

Dominica IX. post Pentecosten.

11 * Exiuimus autem tribus pòst mensibus,
& nauigauimus naui Alexandrina, quæ
hyemauerat in insula, erátque ei insigne Ge-
minorum.

12 * Porrò venimus Syracusas vrbem, il-
lícque mansimus triduum.

13 * Illinc autem circumlegimus, & perue-
nimus Rhegium vrbem: & altero pòst die af-
flauit nos ventus Australis, secundóque die
venimus Puteolos ciuitatem Italiæ.

14 * Et inuenimus illic fratres, & efflagitarũt
à nobis vt apud se maneremus dies septem:
tum demum profecti sumus Romam.

15 * Quod quum auditione accepissent fra-
tres qui illic erant, exierunt nobis obuiam
vsque ad plateam quæ vocatur Appij forum,
& vsque ad tres tabernas: quúmque vi-
disset eos Paulus, gratias egit Deo, & con-
firmatus est.

16 * Et ingressi sumus Romam, permisitque
Centurio Paulo vt habitaret quocunque vel-
let cum milite ipsum custodiente.

17 * Triduo autem pòst misit Paulus connuo-
catum primores Iihoudæorum, ipsisque con-
gregatis dixit, Viri fratres mei, ego quamuis
nullo modo insurrexerim aduersus populum,
aut Legem patrum meorum, in vinculis tra-
ditus sum ex Ourischlem in manus Roma-
norum.

18 * Et ipsi quum me interrogassent, vole-
bant me dimittere, quippe qui in me culpam
nullam dignam morte inuenissent.

19 * Sed quum insurgerent aduersum me Ii-
houdæi, coactus sum clamare Cæsaris appella-
tionem, non quasi habeam de quo accusem fi-
lios gentis meæ.

20 * Propterea petij à vobis vt veniretis, vt
vos viderẽ, vobisq; hæc renuntiarem: quan-
doquidem propter spem Israelis vinctus sum
hac catena.

---

9 וְכַד חָלַת הָדָא וַאף שְׁרָכָא אִילֵין דְּאִית חָוֵו בָּה בְּגָוַרְתָּא׃ [a] כְּרִיהֵא קָרְבִין חָוֵו לְוָתֵהּ [b] וּמַתַּאסִין חָוֵו׃
10 [c] וְאִיקָרָא [d] רַוְרְבָא יַקְרִין וְכַד נָפְקִין חַיִין מִן תַּמָּן [e] זָוְדִין׃
חַר בְּשַׁבָּא דט בְּחַר [f] פְּנְטַמָּוסְתִי סת
11 נְפַקְנָדֵין בָּחַר יַרְחָא תְּלָתָא [g] וְרַרִין [h] בְּאַלְפָּא אַלֶכְסַנְדְרֵיתָא [i] דַּאסְתֵית בָּה [j] בְּגָוַרְתָּא וְאִית חָוֵת עֲלֵיהּ אַתָּא [k] וְתַאסָא׃
12 [l] וְאִתַּין לְסַרַקוּסָא מְדִינְתָּא [m] וְקָוִין תַּמָּן [n] יוֹמָתָא תְּלָתָא׃
13 וּמִן תַּמָּן [o] אֶתְכְּרִכְנָן [p] וּמַנְעָן לְרְגִיוֹן מְדִינְתָּא וּבְתַר
יוֹמָא חַד [q] נָשְׁבַת לַן רוּחָא [r] דְּתֵימְנָא וְלַחֲרִין יוֹמִין [s] אֲתֵין לְפוּטִיאָלוּם מְדִינְתָּא דְאִישְׁלִיָא׃
14 [t] וְאַשְׁכַּחַן תַּמָּן אֲחָא
15 וְכַד שְׁמַעוּ אֲחָא וְתַמָּן נָפְקוּ לְאוּרְעָן עַרְמָא
וְעַד תְּרֵין תַּלָּתָא [u] וְכַד מְטִינָא לְרוֹמִי׃ [v] אֲחָא
16 וְכַד עֲלִינָא לְרוֹמִי [w] יַקִּירָא פָּלוּסְטִינוֹס לְמָרֵה
[x] בְּרְשׁוּתֵהּ וְלְמָרֵה [y] בְּמִלְּתָא דְּנָטַר לֵהּ׃
17 וּבְתַר תְּלָתָא יוֹמִין קְרָא פָּלוּסְטִינוֹס לְרַבָּנֵי יְהוּדָאֵי׃ [z] וְכַד אִתְכְּנִשׁוּ
אֲמַר לְהוֹן גְּבָרֵי אֲחָי אֲנָא לָא עֲבַדִית בִּישְׁתָּא בְּעַמָּא
וְלָא בְּנָמוֹסָא דַּאֲבָהָתָנָא וְאִתְמְסַרִית מִן יְרוּשְׁלֵם
בִּידֵי רוֹמָאֵי׃
18 וְכַד בָּעוּ לְמִשְׁאֲלַנִי לָא אִית בִּי עִלָּתָא דְּקְטוֹל
19 וְכַד מְרִיאוּ יְהוּדָאֵי לְמִבְעֵי לְמִשְׁאֲלַנִי [a] לְקֵיסַר
לָא דְּאִית לִי מִדְּעִם לְמִקְרֵי עַל עַמִּי׃
20 עַל כֵּן בְּעֵית יָתְכוֹן לְמִחְזֵי וּלְמִמַּלְלָא עִמְּכוֹן
אֲרֵי עַל סְבַר יִשְׂרָאֵל אֲנָא כְּבִיל בְּסִירָא דָּא׃

---

[a] כְּרִיהֵא מרע [b] אִסְתָּא [c] יְקַר כגד [d] רַבְרַב
[e] זְוַר נתן מזק׳ מן לשון יזן [f] רְדָא בספינה [g] סְתָא
[h] בצ׳ אות g ואמים [i] אֶתָּא [j] קַנָא [k] יום
[l] כְּרֵךְ תור׳ [m] מְנַע הגיע [n] נְשַׁב נשף [o] יַמִּין [p] אֶתָּא
[q] שכת ממא [r] בְּעָא

9 * Quo facto, & omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

9 * τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο·

10 * Qui etiam multis honoribus nos honorauerunt; & nauigantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

10 * οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

11 * Post menses autem tres, nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne Castorum.

11 * Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ Διοσκούροις.

12 * Et cùm venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo.

12 * καὶ καταχθέντες εἰς Συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

13 * Inde circunlegentes deuenimus Rhegium: & post vnum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos:

13 * ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον· καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους·

14 * Vbi inuentis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam.

14 * οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά· καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθομεν.

15 * Et inde cùm audissent fratres, occurrerũt nobis vsque ad Apij forum, ac† tres Tabernas. Quos cùm vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

tribus Tabernis.

15 * κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου καὶ τριῶν Ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος.

16 * Cùm autem venissemus Romam, permissum est Paulo† manere sibimet cum custodiente se milite.

permanere

16 * ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μεῖναι καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

17 * Post tertium autem diem conuocauit primos Iudæorum. Cúmq; † conuenissent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum.

venissent

17 * ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τοὺς Παύλον τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων.

18 * Qui cùm interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla esset causa mortis in me.

18 * οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί·

19 * Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi Gentem meam habens aliquid accusare.

19 * ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι.

20 * Propter hanc igitur causam rogaui vos videre & alloqui. Propter spem enim Israel, catena hac circundatus sum.

20 * διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

לְשׁוּקָא [s] דְּמַתְקְרָא אַפְיוּם פּוֹרוֹם וְעַרְמָא לַחְלַת [t] חַנְנָן וְכַד חֲזָא אִנּוּן פּוֹלוֹם [x] אַזִּי לַאלָהָא [y] וְאוֹחַיִל ׃
16 [z] וְעַלַּן לְרוּחוּמָא [a] וְאַפֵּם קֶנְטוּרוֹנָא לְפוֹלוֹם [b] וְנְשְׁרָא אַיכָּא דְצַבָּא עִם [c] אֶסְטְרַטְיוֹטָא הוּ וְנָטַר הָוָא לֵהּ ׃
17 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יַמִּין שַׁדַּר פּוֹלוֹם קָרָא לְרִישֵׁיהוֹן דִּיהוּדָיֵא וְכַד אָתְכַּנְשׁוּ אֲמַר לְהוֹן גַּבְרָא אֲחַי אֲנָא בַּר בְּמֵרוֹם לָא
[d] קְמֵת לוּקְבַל עַמָּא וְנָמוֹסָא דַּאבָהָי בַּאסוּרָא [e] אֶשְׁתַּלְמֵת מִן אוּרְשְׁלֵם בִּאידָא דְרוּמָיֵא ׃
18 וְהִנּוּן כַּד [f] שַׁאלוּנִי [g] צְבוֹ [h] וְנְשְׁרוּנַנִי מָטֵל דְּלָא אִשְׁכַּחוּ בָּהֲרִי [i] רֵשִׁינָא מֵרוֹם [k] דְּשָׁוָא [l] לְמוֹתָא ׃
19 וְכַד [m] קַיְמִין הֲווֹ [n] לוּקְבְלִי יְהוּדָיֵא [o] אֶתְאַלְצֵת [p] דַּאקְעָא [q] בְּגַן קֵסַר לָא אַיךְ אִית לִי [r] דַּאקַטְרֵג בְּמֵרוֹם לַבְנֵי עַמִּי ׃
20 מֶטֶל הָנָא בְּעִית מָנְכוֹן דְּתַאחוֹנוּן וְאִשְׁתָּעָא לְכוֹן הָלֵין מָטֶל צֵיר סַבְרָא דִּיסְרַיֵל אֲסִיר אֲנָא בְּשִׁשְׁלֵתָא הָנָא ׃

[s] קְרָא [t] מלונה [x] יְרָא
[y] חַיִל [z] עֲלַל [a] בתן רשות
[b] שְׁרָא [c] מן לשון יין
[d] קוּם [e] שְׁלַם [f] שְׁאַל
[g] צְבָא [h] שְׁרָא [i] רְשָׁא
[k] ראוי [l] מוּת [m] קוּם
[n] לנגדי [o] אֲרַץ [p] קְעָא
[q] שוּעָה [r] קְטֵרֵג הלשין

21 * At illi dixerunt ei, Nos neque epistolam de te accepimus à Jhoudæa, neque quisquam ex fratribus qui venerunt ab Ourischlem dixerunt nobis quicquam mali de te.

22 * Velimus autem ex te audire quod sentias, quoniam hanc doctrinam scimus à nemine recipi.

Dominica x. post Pentecosten.

23 *Proinde constituerunt ei diem, & congregati sunt, conueneruntque ad eum plurimi quò loci diuersabatur, & reuelauit eis regnũ Dei, testificans & persuadẽs eis super Jeschua ex lege Mousche, & ex Prophetis, à mane advsque vesperam.

24 * Quidam autem ex eis assentiebantur sermonibus ipsius, alij verò non assentiebantur.

25 * Cæterùm discesserunt ab eo quum discordes essent inter se, & dixisset eis ipsemet Paulus hoc verbum: Perbellè locutus est Spiritus sanctitatis per os Eschaio prophetæ aduersus patres vestros.

26 * Dum dixit, Vade ad populum istum, & dic eis, Auditu audietis, & non intelligetis, videbitisque & non animaduertetis.

27 *Tenebris enim offusum est cor populi istius, & auribus suis graviter audierunt, & oculis suis conniuerunt, ne videant oculis suis, & audiant auribus suis, & intelligant corde suo, & conuertantur ad me, & remittam eis culpam.

28 * Notum ergo sit vobis hoc, gentibus missam esse hanc redemptionem Dei, & illos quidem hanc audituros.

Deest versus 29.

30 * Conduxit autem sibi Paulus proprias ædes, in eisque egit biennium, & illic excipiebat eos omnes qui ad ipsum veniebant.

31 * Prædicabatque de regno Dei, & docebat palàm de Domino nostro Jeschua Meschicho absque prohibitione.

---

21 אֲמְרִין לֵהּ חִנּוּן חֲנַן אֲגַרְתָּא עֲלַיִךְ לָא קַבְּלַן מִן יְהוּד וְלָא אֲנָשׁ מִן אֲחֵא דְּאָתוֹ מִן אוּרְשְׁלֵם אֲמַרוּ לַן מְדֵם וּבִישׁ עֲלַיִךְ׃ 22 צָבֵינַן דִּין דְּנִשְׁמַע מִנָּךְ מְטָל דְּיוּלְפָנָא הָנָא דְּיָדְעִינַן דְּעַל אֱנָשׁ לָא מְקַבַּל׃

חַד בְּשַׁבָּא דִי דָּבַּר פְּנִטְקוֹסְטִי סט

23 וְאַקִימוּ לֵהּ יוֹמָא וְכִנְשׁוּ וְאָתוֹ לְוָתֵהּ סַגִיאֵא כַּד דַּשְׁרָא הֲוָא וַגְלָא לְחוּן עַל מַלְכוּתָא וַאלָהָא כַּד מְסַהֵד
וּמְפַיֵּס לְהוּן עַל יֵשׁוּעַ מִן נָמוּסָא דְּמוּשָׁא וּמִן נְבִיֵּא מִן צַפְרָא וְעַדְמָא לְרַמְשָׁא׃ 24 וַאנָשִׁין מְהֵימְנִין מְחַטְפִּיסִין חַוִו
לְמַלְוְהִי וַאחֳרנָא לָא מְהֵימְנִין לְוֵהּ כַּד לָא 25 וְאִשְׁתַּרִיו מִן לְוֵהּ כַּד לָא שְׁלִמִין לַחֲדָא וְאמַר לְהוּן הוּ פּוּלוּם מְלָתָא

א אגרת ב אתא ג צבא
ד רעא ראה ה יתלף ו יתע

א קום ב מעיד ג ומפחד
ד טפס ה מלל ו שרא
ז שלום המכים ח מלל

צלב פעולות השליחים קדושים. סוף הי לפעולותם ✣

Actorum Apostolorum Beatorum Finis, hoc est, Historiæ eorum.

21 * At illi dixerunt ad eum, Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit, aut locutus est quid de te malum.

22 * Rogamus autem à te audire quæ sentis: nam de secta hac notum est nobis quia vbique ei contradicitur.

21 * Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

22 * ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

23 * Cùm constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plures: quibus exponebat, testificans regnum Dei, suadénsque eis de Iesu ex lege Moysi & Prophetis, à mane vsque ad vespe- F ram.

24 * Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidam verò non credebant.

25 * Cúmque inuicem non essent consentientes, discedebant, dicente Paulo vnum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam Prophetam ad patres †nostros,

26 * Dicens, Vade ad populum istum, & dic †, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis.

27 * Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne fortè videant G oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.

28 * Notum ergo sit vobis, quoniã Gentibus missum est† salutare Dei, & ipsi audient.

29 * Et cùm hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter se quæstionem.

30 * Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum:

31 * Prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

23 * Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπό τε τοῦ νόμου Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

24 * καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν.

25 * ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,

26 * λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπόν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

27 * ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

28 * γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.

29 * καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ζήτησιν.

30 * ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι· καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν,

31 * κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

---

[1] אֲנָא [k] אָזַל [l] סְכַל
[m] חֲזָא [n] בְּחַר חֲבִישׁ
[o] עֲבָא [p] שְׁמַע [q] אִתְחֲזֵי
[r] וְקַר [s] בְּאוֹנִיתָא
[t] טְכַל [u] תּוּב שׁוּב
[v] יְרַע [w] פְּרִין
[x] אִתְיָא [y] כְּרִי

26 הָדָא שַׁפִּיר מַלֵּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם אֵשַׁעְיָא נְבִיָא לְוָת אֲבָהָתְכוֹן׃
27 לְהוֹן דְּשָׁמְעָא חֲשָׁמְעִין וְלָא תְּסַכְּלוּן וְחָזוֹן וְלָא חֲבָרוֹן׃
28 אוֹקְרוּ וְעַיְנֵיהוֹן עַמְּצוּ דְּלָא נָחְזוֹן בְּעַיְנֵיהוֹן וְנִשְׁמְעִין בְּאוְנֵיהוֹן וְנִסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן וְנִתּוּבוּן לְוָתִי וְאֶשְׁבּוֹק לְהוֹן׃
29 תְּהֵידַע לְכוֹן הֲכֵיל הָדָא דְּלְעַמְמָא אֶשְׁתַּדַּר הָנָא פּוּרְקָנָא דַּאלָהָא הֵנוּן גְּיִר וְאַף שָׁמְעִין לֵהּ׃
30 וְאַגַר לֵהּ פּוֹלוֹס מֵן דִּילֵהּ בֵּיתָא וְהָוָא בֵּהּ חַרְתֵּין שְׁנִין וַמְקַבֵּל הָוָא הַמָן לְכֹלְהוֹן אִילֵין דְּאִתֵּין הָווּ לְוָתֵהּ׃
31 וּמַכְרֵז הָוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא וּמַלֵּף הָוָא עִין בְּגַלָּא עַל מָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלָא כָּלְיָן׃

שְׁלֵם פְּרַכְסִיס דְּשָׁלִיחֵא טוּבָנֵא הָנוֹ דִּין תְּשַׁעְיְתְהוֹן

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

EX REGIS CATHOLICI MANDATO
Benedictus Arias Montanus D. Th. recensuit & probauit.

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI
PRESBYTERI IN OMNES EPISTOLAS BEATI PAVLI APOSTOLI.

PRIMVM quæritur, Quare post euangelia quæ supplementum Legis sunt,& in quibus nobis exempla & prȩcepta viuendi plenissimè digesta sunt; voluerit Apostolus has epistolas ad singulas Ecclesias destinare. Hac aũt causa factum videtur,vt scilicet initia nascentis Ecclesiæ nouis causis existentibus præueniret,& vt præsentia atque oriẽtia resecaret vitia; & post futuras excluderet quæstiones: exemplo prophetarũ qui post editã legem Moysi,in qua omnia Dei mandata legebantur, nihilominus tamen doctrina sua rediuiua semper populi compressere peccata; & propter exemplum viuendi libros ad nostram etiam memoriam tranſmiserunt. Deinde quæritur, Cur non amplius quàm decem epistolas ad Ecclesias scripserit. Decem sunt enim cum ea quæ dicitur ad Hebrȩos. Nam reliquæ quatuor ad discipulos specialiter sunt porrectæ. Vt ostenderet nouum non discrepare à veteri testamento, & se contra legem non facere Moysi,ad numerũ primorum decalogi mandatorũ suas epistolas destinauit:& quot ille præceptis à Pharaone instituit liberatos; totidem hic epistolis à diaboli & idolatriæ seruitute edocet acquisitos. Nam & duas tabulas lapideas duorum testamentorum figuram habuisse, viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sanè quæ ad Hebrȩos scribitur, quidam Pauli non esse contendunt, eò quòd non sit eius nomine titulata, & propter sermonis stiliq́ue distantiam: sed aut Barnabę iuxta Tertullianum,aut Lucæ iuxta quosdam,vel certè Clementis discipuli Apostolorum & Episcopi Romanæ Ecclesiæ post Apostolos ordinati. Quibus respondendum est: Si propterea Pauli non erit, quia eius non habet nomen: ergo nec alicuius erit, quia nullius nomine intitulatur. Quod si inconueniens absurdúmque est,ipsius magis esse credenda est, quæ tanto doctrinæ suæ fulget eloquio. Sed quoniam apud Hebræorum Ecclesias quasi destructor Legis falsa suspicione habebatur,voluit tacitò nomine de figuris Legis & veritate Christi reddere rationem, ne odium nominis in fronte prætitulati vtilitatem excluderet lectionis. Non est sanè mirum si eloquentior videatur in proprio, id est, in Hebræo,quàm in peregrino,id est, in Grȩco quo cæteræ epistolæ sunt scriptę sermone. Mouet etiam quosdam quare Romanorum epistola in primo sit posita, cùm eam non primò scriptam ratio manifestet. Nam hanc se proficiscentem Hierosolymam scripsisse testatur,cùm Corinthios & alios iam antè vt ministerium quod secum portaturus erat, colligerent; litteris adhortatus sit. Vnde & intelligi quidam volunt,ita omnes epistolas ordinatas, vt prima poneretur, quamuis posterior fuerit destinata, vt per singulas epistolas gradibus ad perfectiora veniretur. Romanorum namque plerique tam rudes erant, vt non intelligerent Dei se gratia & non suis meritis esse saluatos, & ob hoc duo inter se populi conflictarent. Idcirco illos indigere asserit corrigi, vitia gentilitatis priora commemorans: Corinthijs aũt iam dicit scientiæ gratiam esse concessam,& non tam omnes increpat, quàm, cur peccantes non increpauerunt,reprehendit, sicut ait. Auditur inter vos fornicatio. Et iterum: Congregatis vobis cũ meo spiritu,tradere huiusmodi Satanæ. In secunda verò laudantur,& vt magis ac magis proficiant commonentur. Galatę verò iam nullius criminis arguuntur, nisi hoc tantùm,quòd callidissimis Pseudoapostolis crediderunt. Ephesij sanè nulla reprehensione,sed multa laude,sunt digni, quia fidem Apostolicam seruauerunt. Philippenses etiam multò magis collaudantur, qui nec audire quidem falsos Apostolos voluerunt. Thessalonicenses nihilominus in duabus epistolis omni laude prosequitur,eò quòd non solùm fidem inconcussam seruauerint veritatis, sed etiam in persecutione ciuium fuerint constantes inuenti. Colossenses autem tales erant,vt cùm ab Apostolo visi corporaliter

non fuissent,hac laude digni haberentur.Et si cõrpore,inquit,absens sum,sed spiritu vobiscum sum gaudens & videns ordinem vestrum.De Hebræis verò quid dicendum; est quorum Thessalonicenses qui plurimum laudati sunt,imitatores facti esse dicuntur?Sicut ipse ait: Et vos fratres imitatores facti estis Ecclesiarum Dei quæ sunt in Iudæa. Eadem enim passi estis & vos à contribulibus vestris,quæ & illi à Iudæis. Apud ipsos quoque Hebræos eadem commemorat,dicens: Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam.

PROLOGVS SPECIALIS IN EPISTOLAM AD ROMANOS.

ROMANI *sunt qui ex Iudais & Gentibus crediderunt. Hi superba cõtentione volebant se alterutrum superponere. Nam Iudæi dicebant: Nos sumus populus Dei, quos ab initio dilexit & fouit; nos circuncisi ex genere Abraham, sancta descendimus ex stirpe. Et notus retro apud Iudæam tantùm Deus. Nos de Ægypto signis Dei & virtutibus liberati, mare sicco pertransiuimus pede, cùm inimicos nostros grauissimi fluctus inuoluerent: Nobis pluit manna Dominus in deserto, & quasi filiis suis cæleste pabulum ministrauit. Nos die noctúque in columna nubis, igniq; præcessit, vt nobis in inuio iter ostenderet. Atque vt cætera eius circa nos immensa beneficia taceamus, nos soli digni fuimus Dei legem accipere, & vocem Dei loquentis audire, eiusq; cognoscere voluntatem. In qua lege nobis promissus est Christus, ad quos etiam ipse se venisse testatus est, dicens: Non veni nisi ad oues quæ perierant domus Israel, cùm vos canes potius quàm homines appellauerit. Æquum ne ergo est vt idola hodie deserentes, quibus ab initio deseruistis, nobis comparemini, & non potius in proselytorum locum ex legis auctoritate & consuetudine deputemini? Et hoc ipsum non merebamini, nisi quia larga semper Dei clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes etiam econtrario respondebant. Quanto enim maiora erga vos Dei beneficia narraueritis, tãto maioris vos criminis reos esse monstrabitis. Sẽper enim his omnibus extitistis ingrati: nam ipsis pedibus quibus aridum mare transistis, ludebatis ante idola quæ fecistis; & ipso ore quo paulo antè ob necem aduersariorum Domino cantaueratis, simulachra vobis fieri poposcistis; illis oculis quibus venerãdo Deum in nube vel igni conspicere solebatis, simulachra intuebamini. Manna quoque vobis fastidio fuit, & semper in deserto contra Dominum murmurastis, ad Ægyptum vnde vos manu valida eiecerat, redire cupientes. Quid plura? Ita patres vestri crebra prouocatione Dominum irritauerunt, vt omnes in eremo morerentur, nec plus ex senioribus eorum quàm duo homines terram repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus cùm etiam si illa minimè feciſſetis, de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret, quòd Dominum Christum, prophetarum semper vobis vocibus repromissum, non solùm suscipere noluistis, sed etiam morte pessima peremistis? Quem vt nos cognouimus, statim credidimus, cùm nobis de eo antea non fuerit prædicatum. Vnde probatur quòd idolis seruiuimus, non obstinationi mentis, sed ignorantiæ deputandum. Qui enim cognitum illico sequimur: olim vtique sequeremur, si antea cognouissemus. Sic autem vos de generis nobilitate iactatis, quasi non morum imitatio magis quàm carnalis natiuitas filios vos faciat esse sanctorum. Denique Esau & Ismael, cùm de stirpe sint Abrahæ, minimè tamen in filijs reputantur. His taliter altercantibus, Apostolus se medium interponens, ita partium dirimit quæstiones, vt neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse confirmet; ambos verò populos & scienter & grauiter deliquisse. Iudæos quidem, quòd*

per

per prauaricationem Legis Deum inhonorauerint; Gentes verò, quòd cùm cognitum de creatura creatorem vt Deum debuerint venerari, gloriam eius in manufacta mutauerint simulacra. Vtrosque etiam similiter veniam consecutos, æquales esse verissima ratione demonstrat. Præsertim cùm in eadem Lege prædictum sit, & Iudæos & Gentes ad Christi fidem vocandos esse ostendat. Quamobrem vicissim eos humilians ad pacem & concordiam cohortatur.

ARGVMENTVM.

ROMANI sunt partis Italiæ. Hi præuenti sunt à falsis Apostolis, & sub nomine Domini nostri Iesu Christi, in Legem & Prophetas erant inducti. Hos reuocat Apostolus adveram & euangelicam fidem, scribens eis à Corintho.

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA MESCHICHO SCRIBIMVS QVATVORDECIM EPISTOLAS PAVLI Apoſtoli, eiuſdem Domini noſtri Ieſchua Meſchicho.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

Lectio quotidiana.

CAP. I.

1 PAVLVS *ſeruus Ieſchua Meſchicho vocatus, & Apoſtolus, ſeparatus ad Euangelium Dei,*

2 * *Quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in*
3 *Scripturis ſanctis* * *De filio illo ſuo (qui natus eſt ſecundùm carnem ex ſemine domus*
4 *Dauid;* * *Et agnitus filius Dei in virtute & Spiritu ſancto, qui reſurrexit à mortuis,) nempe Ieſchua Meſchicho Domino noſ-*
5 *tro.* * *Per quem accepimus gratiam & Apoſtolatum inter omnes gentes vt obediant fidei nominis ipſius;*
6 * *Ex quibus & vos vocati eſtis per Je-*
7 *ſchua Meſchicho;* * *Omnibus qui Romæ eſtis, dilectis Dei, vocatis, & ſanctis, Pax & gratia vobiſcum ſit à Deo Patre noſtro & à Domino noſtro Ieſchua Meſchicho.*

8 * *In primis gratias ago Deo meo per Ieſchua Meſchicho veſtrùm omniũ cauſa, quòd fides veſtra audiatur in vniuerſo mundo.*
9 * *Teſtis eſt enim mihi Deus, cui ſeruio ſpiritu in Euangelio filij ipſius, quòd abſque ceſſatione ſemper meminerim veſtri in precibus*
10 *meis.* * *Rogóque vt ſi tandem aperiatur mihi*
11 *via voluntate Dei, veniam ad vos.* * *Quandoquidẽ vehemẽter opto videre vos vt largiar*
12 *vobis donũ ſpiritus quo ſtabiliamini.* * *Simúlque conſolationẽ capiamus fide veſtra meáq;.*

Feria ſexta ſecundæ Ieiunij.

13 * *Velim autem ſciatis, fratres mei, me multoties deſideraſſe venire ad vos, ſed prohibitum fuiſſe etiamnum, vt etiã inter vos fructum haberem, ſicut & inter cæteras Gentes.*

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כְּתִבִינַן אַרְבַּתְעֲסַר אָגְרָתָא דְּפַוּלוֹס שְׁלִיחֵה דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא

פַּוּלוֹס שְׁלִיחָא דְּלָא מִן קֳדָמַיָּא אֶלָּא מִן קֳדָם יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּמִן קֳדָם אֱלָהָא אֲבוּהּ דְּאַקִימֵהּ מִן בָּתַר דַּאֲקִימוֹהִי מִן בֵּין מֵתַיָּא׃

בְּכְתָבֵא קַדִּישֵׁא׃ ³ עַל בְּרֵהּ הוּ דְּאִתְיְלַד בִּבְסַר מִן זַרְעָא דְּבֵית דָּוִיד׃ ⁴ וְאִתְיְדַע בְּרָא דַּאלָהָא בְּחַיִל

וּבְרוּחַ קוּדְשָׁא דְּקָם מִן בֵּית מֵיתֵא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרָן׃ ⁵ דְּהֵה נְסַבְנָן טִיבוּתָא וְשְׁלִיחוּתָא בְּכָלְהוֹן עַמְמַיָּא אֵיךְ דְּנִשְׁתַּמְעוּן

---

a אגרתא b קדמיא c קריא d ושליחא e דאתפרש f לאונגליון דאלהא׃ g דמן קדים h דאתילד i ואתידע k מות l שוב או טוב m שלח

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. 1.

Act. 13. 2.

PAVLVS seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Euangelium Dei, [1]

* Quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, [2]

* De filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnem, [3]

* Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri, [4]

* Per quem accepimus gratiã & Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius. [5]

* In quibus estis & vos vocati Iesu Christi, [6]

* Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei, vocatis sanctis; Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. [7]

* Primùm quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. [8]

* Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo in Euãgelio filij eius, quòd sine intermissione memoriam vestri facio [9]

* Semper in orationibus meis: obsecrans si quomodo tandem aliquando prosperũ iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos. [10]

* Desydero enim videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritalis, ad confirmandos vos: [11]

* Id est, simul consolari in vobis per eam quæ inuicem est fidem vestram atque meam. [12]

* NOLO autem vos ignorare fratres quia sæpè proposui venire ad vos, & prohibitus sum vsque adhuc, vt aliquem fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris Gentibus. [13]

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ἀποστόλου πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή.

κεφ. α.

1 Παῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ,

2 * ὃ προεπηγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις,

3 * περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα,

4 * τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν·

5 * δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ·

6 * ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ·

7 * πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

8 * πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, περὶ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

9 * μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι

10 * πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

11 * ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς·

12 * τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

13 * Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινα καρπὸν σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

---

[a] הַיְמִן קְרָא [b] וְרָא יהוה [c] עַל אפי בעבור [d] הַיְמִן
[e] שְׁמַע [f] מעיד [g] בבשורה
[h] שְׁלָא המיד [i] זְכַר זכר
[k] צְלָא הפלוחי [l] פְּתַח
[m] צְבָא [n] אֶתָא [o] סְגָא אוה
[p] חֲזָא [q] נְתַל [r] וַיַּחַב
[s] שַׁרַר חזק [t] ויחד [u] בְּנָא

14 *Græcis & Barbaris, ſapientibus & ſtultis, quoniam omni homini debitor ſum ad
15 prædicandum. *Itaque diligenter ſatago, vt vobis quoque qui Romæ eſtis, euangelizem.
16 *Non enim pudet me Euangelij, quoniam virtus Dei eſt ad ſalutem omnibus in ipſum credentibus, ſiue ex Iſhoudæis primùm, ſiue
17 etiam ex Aramæis [Gentilibus.] *Iuſtitia enim Dei per illud reuelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt, Iuſtus ex fide viuet.
18 *Siquidem reuelata eſt ira Dei è cælo aduerſus omnem iniquitatem & impietatem hominum illorum, qui veritatem iniquitate de-
19 tinent. *Quia cognitio Dei patefacta eſt in ipſis; Deus enim patefecit in eis.
20 *Recondita enim Dei à iactis mundi fundamentis ex ipſius creatione intellectu conſpiciuntur cum eius poteſtas, tum eius diuinitas æterna, ita vt ſint abſque prolatione Spiritus [excuſatione.]
21 *Quippe qui Deum cognouerint, non autem vt Deum glorificauerunt eum, nec ei gratias egerunt: ſed inanes facti ſunt in cogitationibus ſuis, ac tenebris obductum eſt cor eorum deſipiens.
22 *Quúmque animo ſuo reputarent ſe eſſe
23 ſapientes, ipſi inſanierunt. *Et mutarũt gloriam Dei corruptionis expertis, in ſimilitudinem imaginis hominis corruptioni obnoxij, et in ſimilitudinem volucrium, & quadrupedum, ac reptilium terræ.
24 *Propterea tradidit eos Deus cupiditatibus impuris cordium ipſorum, vt ignominiâ
25 afficerent corpus ſuum inter ſe. *Porrò commutarunt veritatem Dei in mendacium, & reueriti ſunt, & ſeruierunt creaturis potius quàm creatori earum, cui ſint laudes & benedictiones in ſæculum ſæculorum. Amin.

Quotidie.

26 *Propterea tradidit eos Deus perturbationibus ignominioſis, quandoquidem fœminæ eorum mutarunt vſum ſuum rectum, &
27 quod rectum non eſt vſurparunt. *Et rurſus maſculi quoque eorum ſimiliter reliquerunt rectum vſum fœminarum, libidinéq; prurierunt alius in aliũ, & maſculi in maſculos pudenda perpetrarunt; proindè retributionẽ erroris ſui iuſtè debitã in ſemetipſos receperunt.

---

14 יוֹנָיֵא וּבַרְבָּרָיֵא חַכִּימֵא וְסַכְלָא דַּלְכְרָנָשׁ חַיָּב אֲנָא דְּאוּכְרָז׃ 15 וְהָכְנָא [k] סְתְחַפֵּט אֲנָא דְּאַף לְכוֹן דְּבְרוֹמִי
[l] אֶסְבַּר׃ 16 לָא גֵיר [m] בָּהַת אֲנָא בֵּהּ [n] בְּאוּנְגֶלְיוֹן מְטֵל דְּחַיְלָא הוּ דַּאלָהָא לְחַיֵא דְּכֹל [o] דַּמְהֵימְנִין בֵּהּ אִין מִן יְהוּדָיֵא
לוּקְדָם וְאִן מִן [p] אַרְמָיֵא׃ 17 [q] כְּאנוּתֵהּ גִּיר דַּאלָהָא בֵּהּ [r] סְתְגְלְיָא מִן [s] הֵימָנוּתָא לְהֵימָנוּתָא אַיִךְ דַּכְתִיב [t] וְכְאנָא מִן
חֵימָנוּתָא [u] נְחֵא׃ 18 [x] סְתְגְלָא הוּ גֵיר רוּגְזֵהּ דַּאלָהָא מִן שְׁמַיָא עַל כְּלֵהּ [y] עַוְלְהוֹן [z] וּרְשַׁעֲהוֹן דַּבְנֵינָשָׁא דַּנוֹן [a] דְּקוּשְׁטָא
בְּעַוְלָא [b] אָחִידִין׃ 19 מְטֵל [c] דִּידִיעוּתֵהּ דַּאלָהָא גַלְיָא הִי בְּהוֹן אֱלָהָא גֵיר גְּלֵהּ בְּהוֹן׃ 20 [d] בַּסְיָהֵהּ גֵיר דַּאלָהָא מִן
[e] חַרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא [f] לְבְרִיתֵהּ [g] בְּסוֹכְלָא סְתְחֲזִין וְחַיְלֵהּ וַאלָהוּתֵהּ דַּלְעֵלַם וְנָהֲווֹן דְּלָא מַפֵּק בְּרוּחַ׃
21 סְטֵל דִּידְעוּ לַאלָהָא וְלָא אַיִךְ דַּלָאלָהָא שַׁבְחוּתֵהּ וַאודְיוּ לֵהּ אֶלָא אֶסְתַרְקוּ בְּמַחְשָׁבָתְהוֹן וְאִתְחַשַׁךְ לֵבְהוֹן

[k] חַפֵּט השתדל [l] סַבַּר [m] בְּהַת בוש [n] מן לשון יון [o] חַיְמִן [p] גוים [q] זדקתן כוֹן [r] גְּלָא [s] חַיְמָן [t] שגדיק [u] חַיָּא [x] גְּלָא [y] עַוֹל [z] רְשַׁע [a] אשר אמא [b] אֲחַר [c] יְדַע [d] בְּמָא [e] רְמָא [f] בְּרָא [g] בשבל

* Græcis ac Barbaris, ſapientibus, & 14
inſipientibus debitor ſum.

Itaque * †Ita quod in me promptum eſt, & 15
vobis qui Romæ eſtis, euangelizare.

* Non enim erubeſco Euangelium. 16
Virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni
credenti, Iudæo primùm & Græco.

Abac. 2. a. d. Heb. 10. g. 38. Gal. 3. b. 11. * Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex 17
fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Iuſtus
autem ex fide viuet.

* Reuelatur enim ira Dei de cælo, ſu- 18
per omnem impietatem & iniuſtitiam
hominum eorum qui veritatem Dei in
iniuſtitia detinent.

* Quia quod notum eſt Dei, manife- 19
ſtum eſt in illis. Deus enim illis manife-
ſtauit. * Inuiſibilia enim ipſius, à creatura 20
mundi per ea quæ facta ſunt intellecta,
conſpiciuntur: ſempiterna quoque eius
virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabi-
les. * Quia cùm cognouiſſent Deũ: non 21
Eph. 4. d. 17. d. 18. ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias
egerunt: ſed euanuerunt in cogitationi-
bus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor
eorum.

* Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtul- 22
ti facti ſunt.

* Et mutauerunt gloriam incorrupti- 23
bilis Dei, in ſimilitudinem imaginis cor-
ruptibilis hominis, & volucrum & qua-
drupedum, & ſerpentum.

* Propter quod tradidit illos Deus in 24
deſyderia cordis eorum, in immundi-
tiam: vt contumelijs afficiant corpora
ſua in ſemetipſis.

mendacio * Qui commutauerũt veritatem Dei 25
in †mendacium: & coluerunt, & ſeruie-
runt creaturæ potius quàm creatori, qui
eſt benedictus in ſæcula. Amen.

* PROPTEREA tradidit illos Deus 26
in paſſiones ignominiæ. Nam fœminæ
eorum immutauerunt naturalem vſum,
in eum vſum qui eſt contra naturam.

* Similiter autem & maſculi, relicto 27
naturali vſu fœminæ, exarſerunt in de-
ſyderijs ſuis in inuicẽ, maſculi in maſcu-
los turpitudinem operantes, & merce-
dem quam oportuit, erroris ſui in ſe-
metipſis recipientes.

14 * ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

15 * οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

16 * οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

17 * δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

18 * ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

19 * διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε.

20 * τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους·

21 * διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ἠυχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.

22 * φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν·

23 * καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

24 * διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς·

25 * οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

26 * Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵτε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

27 * ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.

דְּלָא מְסָתַּכַּל׃ 22 וְכַד סָבְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן דְּחַכִּימִין אִנּוּן שְׁטוֹ לְהוֹן׃ 23 וְחַלַּפוּ הָשְׁבוּחֲהוֹן דַּאֲלָהָא דְּלָא מִתְחַבַּל

בִּדְמוּתָא דְּצַלְמָא דְּבַרְנָשָׁא דְּמָתְחַבַּל וּבִדְמוּתָא דְּפָרְחָתָא וְדַרְחָשָׁא דְּאַרְבְּעַת רַגְלַיָּה וְדִרְחָשָׁא׃ 24 מְטַל הָנָא אַשְׁלֵם

אִנּוּן אֱלָהָא לְרִגְּגָתָא טַמְאָתָא דְּלִבְהוֹן דְּנִצְעָרִין פְּגָרֵיהוֹן בְּהוֹן׃ 25 וְחַלַּפוּ שְׁרָרָה דַּאֲלָהָא בְּכַדְבוּתָא וְדַחֲלוּ

וְשַׁמְּשׁוּ לְבָרְיָתָא טָב מִן דַּלְבָּרְיוֹהִי דְּלָה וְשִׁבְחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃

26 מְטַל הָנָא אַשְׁלֵם אִנּוּן אֱלָהָא לְכָאבָא דְּצַעֲרָא נְקָבָתְהוֹן גִּיר חֲלָפֵי חֲשָׁחָתָא דְּכִינְהִין וּבְמֵרֵם דְּלָא מְכָן

אִתְחַשָּׁחִי׃ 27 וְחוֹב אַף דְּכִרְיתוֹן הָכְנָא שְׁבָקוּ חֲשָׁחָתָא דְּכִינָא דְּנָקְבָתָא וְאִשְׁתְּרַחוּ בִּרְגָּתָא תַּד עַל תַּד וְדְכָרָא

עַל דְּכָרָא בֶּהֱתָתָא עֲבַדוּ וּפוּרְעָנָא דְּזִדְקָ חֲנָא לְסָעְיוּתְהוֹן בְּקִנּוּטְהוֹן קַבְלוּתִי׃

a גופותיהם b שכבת זרע c ברא d יוצר e ברוא f נקבה g חשבונן h בעצמיהם

28 * Et quemadmodum non iudicarunt apud se, vt cognoscerent Deum, ita tradidit eos Deus in notitiam vanam, vt agerent quæ non oportebat.

29 * Repleti omni iniquitate, & scortationibus, & amarulētia, & malitia, & cōtumelia, & liuore, & cæde, & furore, & fraude, & pessimis cogitationibus;

30 * Et murmuratione, & obtrectatione: & Dei osores, contumelioſi, tumidi, superbi, inuentores malorum, rationis expertes, qui parentibus suis immorigeri sunt.

31 * Item cum quibus nullum est certum fœdus, nulla charitas, nulla pax, nulla denique misericordia in eis.

32 * Qui quum norint iudicium Dei, quod eos qui talia perpetrant ad mortem damnat, non solùm ea peragunt, sed etiam associantur ijs qui ea faciunt.

CAP. II.

1 QVamobrem omni excusatione cares ô hōmo qui condemnas proximum: etenim hoc ipsum quod condemnas proximum tuum, teipsum peragis reum: quandoquidem in ea etiam quæ damnas tu ipse reuolueris.

Feria sexta tertiæ Ieiunij.

2 * Porrò scimus iudicium Dei esse cum veritate aduersus eos qui in his versantur.

3 * Quid autem cogitas o homo iudicans eos qui in his versantur, quum tu quoque in ijsdem verseris? te effugere iudicium Dei?

4 * An contra diuitias dulcedinis eius, & contra longanimitatem eius, atque contra locum quem dedit tibi [tolerantiam] audes? & ignoras te Dei clementia ad pœnitentiam deduci?

5 * Sed propter duritiam cordis tui quod non resipiscit, reponis tibi thesaurum iræ in diem indignationis, & reuelationis iusti iudicij Dei.

6 * Qui quidem rependit vnicuique secundùm opera ipsius?

7 * Ijs quidem qui in perseuerantia boni operis gloriam & honorem, & incorruptionem expetunt, his inquam dabit vitam æternam:

8 * Ijs verò qui calumniatores sunt, nec acquiescunt veritati, sed iniquitati obtemperant, rependet iram & furorem.

קפלאון ב

22 וְאֵיךְ דְּלָא [o]דַּנוּ בְּנַפְשְׁהוֹן [p]דְּנַדְעוֹן לַאלָהָא אֲשֶׁלֵם אֶנוֹן אֱלָהָא [q]לְמַרְעָא דַּסְרִיקוּתָא דְּנָהֲווֹן עָבְדִין מִדֵּם דְּלָא [r]וְלָאו׃
29 כַּד [s]סְלִיקוֹ כָּל [t]עַוְלוּתָא [u]וְזָנְיוּתָא וּמַרִירוּתָא וּבִישׁוּתָא [x]וְעַלוּבוּתָא [y]וַחֲסָמָא וְקִטְלָא [z]וְחֵרְיָנָא [a]וְנָכְלָא [b]וּמַחְשָׁבָתָא בִּישָׁתָא׃
30 וְרָטְנָא [c]וּמֵאכַלְקְרָצָא וְסָנְיאִין לַאלָהָא [d]מְצַעֲרָנֵא [e]חֲתִירָא [f]שַׁבְּהַרְנֵא [g]מֶשְׁכְּחֵי בִישְׁתָא חַסִירֵי [h]רֶעְינָא דְּלַאבָהַיהוֹן
31 לָא [i]מְחַטְּפִיסִין׃ 32 [k]וְדַקְיָמָא לַית לְהוֹן וְלָא [l]חוּבָא וְלָא שַׁינָא וְלָא רַחֲמָא אִית בְּהוֹן׃ 32 אֵילֵין דְּכַד יַדְעִין דִּינֵה
דַּאלָהָא דְּלַאילֵין דַּאיךְ הִלֵּין סָעֲרִין לְמַוְתָא סְחַיֵּב לָא הֲוָא בַּלְחוֹד עָבְדִין לְהֵין אֶלָּא אַף מֶשְׁתַּוְתְּפִין לַאילֵין דְּהַלֵּין עָבְדִין׃

ב

1 לְכֵן [i]לָא מָטֵל הָנָא לַית לָךְ סַפַּק בְּרוּחָא אָו בַּרְנָשָׁא
דַּאנְתָּ חַבְרֵה בְּהַו גֵּיר דְּדָאֵן אַנְתָּ חַבְרָךְ נַפְשָׁךְ הוּ מְחַיֵּב אַנְתָּ וְאַף אַנְתָּ גֵּיר דְּדָאֵן אַנְתָּ בְּהֵין הוּ מְתַהַפֵּךְ אַנְתָּ׃

[o] רוּן [p] יְדַע [q] וּלְיִשְׁעָה
[r] רָאוּי [s] מְלָא [t] עַוָּל
[u] זָנָא [x] עושק [y] קנאה רעה
[z] מחלוקת מן חֲרָא [a] גנבל
[b] חֶשְׁבּוֹן [c] מלשינותא
[d] צַעַר מקללים [e] נאום
[f] מתהללים [g] מוצאי רע
[h] רָעָא רשת [i] טָפֵשׁ הקשיב
[k] קוּם [l] אהבה מן חֲבָא

28 * Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum: vt faciant ea quæ non conueniunt:

29 * Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, † homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones,

homicidijs

30 * Detractores, Deo odibiles, contumelioſos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes;

31 * Insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia.

32 * Qui cùm iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solùm qui ea faciunt, sed etiam qui cõsentiunt facientibus.

28 * καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα·

29 * πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστάς·

30 * καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς,

31 * ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας·

32 * οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν· οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

CAP. II.

Mat. 7. & 2. PRopter quod inexcusabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas. eadem qui enim agis † quæ iudicas.

2 * Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundùm veritatem in eos qui talia agunt.

3 * Existimas autem hoc ô homo qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?

4 * An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis † contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

contemnis? ignoras

5 * Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.

6 * Qui reddet vnicuique secundùm opera eius:

Mat. 16. 4.

7 * Iis quidem qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem † quærũt: vitam æternam.

quærentibus:

8 * Iis autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio.

β:

1 * Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.

2 * οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

3 * λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ;

4 * ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;

5 * κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ·

6 * ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ·

7 * τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.

8 * τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή.

---

[a] עָרֵב [b] עוֹם [c] יֵרַע
[d] אית בכתב חָפַךְ [e] רוּן
[f] עָרַק [g] דוּן [h] עִשֵּׂר
[i] בְּסַם [j] ארך אפים מִן נָגַר
[k] אֶמְרָח [l] חשוכה מן תּוּב
[m] אֶתָּא [n] חָשָׁא [o] הוֹב
[p] סוּם [q] אוֹצֵר [r] רְנַז
[s] גָּלָא [t] יסר [u] פְּרַע גמל

[v] דְּעָרוּבְתָא דִּתְלַתָּא [w] דְּשַׁוְמָא דְּ [x] וְיָדְעִינָן [y] רְאִיתָהוֹן דִּינֵהּ דְּאֱלָהָא [z] בְּקוּשְׁטָא עַל אִילֵּין דְּבָהֲלִין [a] מְהַחֲפְכִין׃
[b] מָנָא דִּין מְהַחֲשֵׁב אֱנָתְּ אָוֹבְרָנָשָׁא [c] דְּרָאֵן אֱנָתְּ לְאִילֵּין דְּבָהֲלִין מְהַחֲפְכִין כַּד אַף אֱנָתְּ בְּהֵין מְתַהֲפֵךְ אֱנָתְּ וְאָנְתְּ
[d] תֶּעְרוֹק מִן [e] דִּינֵהּ דְּאֱלָהָא׃ [f] אוֹ עַל [g] עוֹתְרָא [h] דְּבִסְיוּתֵהּ רוּחֵהּ וְעַל [i] מַגְּרַת רוּחֵהּ וְעַל אַתְרָא דְּיֵהֲב לָךְ [j] מְמַרַּח
[k] בְּסֵם [l] אֲרֵךְ אַפַּיִם מִן נְגַר [m] אֱנָתְּ וְלָא יָדַע אֱנָתְּ דְּבִסְיוּתֵהּ דְּאֱלָהָא [n] לַחֲיָבוּתָא הוּ [o] מַיְתֵא לָךְ׃ [p] אֶמְרַח [q] חשוכה מן תּוּב
[r] לָךְ [s] סִימְתָא [t] דְּרוּגְזָא לְיוֹמָא דְּרוּגְזָא [u] וְלֶגְלֵינָא דְּדִינָא [v] כְּאֱנָא דְּאֱלָהָא׃ [w] אֶתָּא [x] חָשָׁא [y] הוֹב
[z] הוּ [a] דְּפָרַע לְכָל־נָשׁ אַיְךְ עֲבָדוֹהִי׃ [b] סוּם [c] אוֹצֵר [d] רְנַז
[e] לַאילֵּין דְּבְמַסֵּיבְרָנוּתָא דַּעֲבָדָא טָבָא תְּשָׁבּוּחְתָא וְאִיקָרָא וְלָא [f] גָּלָא [g] יסר [h] פְּרַע גמל
[i] מְהַחֲבְלָנוּתָא בָּעֵין יְהֵב לְהוֹן חַיֵּא דְּלָעְלַם׃
[j] אִילֵּין דִּין דְּעָצִין וְלָא מְהַטְפֵיסִין לִשְׁרָרָא אֶלָּא לְעַוְלָא מְתַטְפִיסִין נְפָרַע אֲנוּן רִגְזָא וְחֵמְתָא׃

9 * Et oppreſſionem, & cruciatum cuius homini ſcelera perpetranti, Iihoudæis primùm, tum Aramæis [Gentilibus.]

10 * Gloriam verò & honorem, & pacem cuilibet operanti bona Iihoudæis primùm, tum Gentilibus.

11 * Non eſt enim acceptio facierum [delectus perſonarum] apud Deum.

12 * Ii ſiquidem qui ſine lege peccauerint, ſine Lege quoque peribunt: illi autem qui in Lege peccauerunt, à Lege condemnabuntur.

13 * Non enim auditores Legis iuſti ſunt coram Deo, ſed qui Legem præſtant, iuſtificantur.

Quotidie.

14 * Si enim Gentes Legem non habentes ex natura ſua præſtiterint Legem, hi quum Legem non habeant, ſibiipſis ſunt Lex.

15 * Et hi oſtendunt opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, & teſtimonium reddit eis ipſorum conſcientia, cogitationibus eorum mutuò ſeſe accuſantibus, aut excuſantibus.

16 * In die quo iudicabit Deus hominum recondita ſecundùm Euangelium meum per Ieſchua Meſchicho.

17 * Et verò tu qui Iihoudæus vocaris, & quietem tibi polliceris [acquieſcis] in Lege, & tete in Deo effers vt qui noris voluntatem eius.

18 * Et diſcernis vtilia, quum edoctus ſis ex Lege.

19 * Confidíſque de teipſo te eſſe ducem cæcorum, & lucem eorum qui ſunt in tenebris.

20 * Et eruditorem rationis expertium, ac doctorem puerorum, quòd habeas informationem ſcientiæ & veritatis in Lege.

21 * Tu tamen qui doces alium, non teipſum doces; & qui prædicas non furandum, tu furaris.

22 * Quíque dicis non mœchandum, tu mœcharis; túq; qui execraris idola, diripis ædem ſacram.

23 * Tu quoque qui tete effers Lege, eo ipſo quod tranſgrederis Legem, Deum ignominia afficis.

24 * Etenim nomen Dei propter vos blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.

9 * Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci:

9 * θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου κατεργαζομένου τὸ κακὸν, ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος.

10 * Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco.

10 * δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι·

Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19 c. 7. Iob. 34. b. 19. Act. 10. e. 34. & 11 * Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum.

11 * οὐ γὰρ ἔστι προσωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ.

12 * Quicunq; enim ſine Lege peccauerunt, ſine Lege † peribunt: & quicunque C in Lege peccauerunt, per Legem iudicabuntur.

12 * ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

Matt. 7. d. 21. Iaco. 1. d. 22. 13 * Non enim auditores Legis iuſti ſunt apud Deum: ſed factores Legis iuſtificabuntur.

13 * οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

14 * Cùm enim Gentes quæ Legem non habent, naturaliter ea quæ Legis ſunt faciunt: eiuſmodi Legem non habentes, ipſi ſibi ſunt Lex:

14 * ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος.

15 * Qui oſtendunt opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium:

15 * οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων·

cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus.

16 * In die cùm iudicabit Deus occulta hominum, ſecundùm Euangelium meũ, per Ieſum Chriſtum.

16 * ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.

17 * Si autem tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in Lege, & gloriaris in Deo:

17 * ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ,

18 * Et noſti voluntatem eius, & probas vtiliora, inſtructus per Legem,

18 * καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου·

19 * Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt:

19 * πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει,

20 * Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in Lege.

20 * παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

21 * Qui ergo alium doces, teipſum non doces: qui prædicas non furandum, furaris:

21 * ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις· ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις.

22 * Qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium facis.

22 * ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις· ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;

23 * Qui in Lege gloriaris, per prævaricationem Legis Deum inhonoras:

23 * ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;

Iſai. 52. b. 5. Ezec. 36. d. 20. 24 * Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.

24 * τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.

דְּבַנַיְנָשָׁא אַיךְ אוֹנְגֶלְיוֹן דִּילִי בִּיד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 16 בְּיוֹמָא דִּין דְּיֵדִין אֱלָהָא סִתְכְּרָא אֲנָשָׁא בְּאֱלָהָא דְּיַדַּע אֲנָשָׁא׃ 17 הָא אַנְתְּ דִּין דִּיהוּדָיָא מִתְקְרָא אַנְתְּ וּמִתְּתְנִיחַ אַנְתְּ עַל נָמוֹסָא 18 וּמִשְׁתַּבַּחַ אַנְתְּ בַּאלָהָא דְּיַדַּע אַנְתְּ צְבְיָנֵה׃ וּפָרֵשׁ אַנְתְּ מִן נָמוֹסָא׃ 19 וְאִתְחֲכֶלְתְּ עַל נַפְשָׁךְ דְּמַדְבְּרָנָא אַנְתְּ דַּעֲוֵרֵי וְנוּהֲרָא דַּאילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּחֶשׁוֹכָא׃ 20 וְרַדוּיָא דְּחַסִירֵי רַעְיָנָא דְּמַלְפָנָא דְּטָלְיֵי וְאִית לָךְ דּוּמְיָא דְּיִדְעָתָא וְדִשְׁרָרָא בְּנָמוֹסָא׃ 21 אַנְתְּ הָכִיל דְּמַלַּף אַנְתְּ לְאָחֳרָנָא לְנַפְשָׁךְ לָא מַלַּף אַנְתְּ דְּמַכְרֵז אַנְתְּ דְּלָא נְגְנְבִין אַנְתְּ גְּנַב אַנְתְּ׃ 22 וְרָאמַר אַנְתְּ דְּלָא נְגוּרוּן אַנְתְּ נָאֵר אַנְתְּ וְאַנְתְּ דְּשָׁאט אַנְתְּ פְּתַכְּרָא מְחַלֵּץ אַנְתְּ בֵּית מַקְדְּשָׁא׃ 23 וְאַנְתְּ דְּמִשְׁתַּבַּחַ אַנְתְּ בְּנָמוֹסָא בְּחַוְרָעֲבַר אַנְתְּ עַל נָמוֹסָא לַאלָהָא חִ
מְצַעַר אָנְתְּ׃ 24 שְׁמֵהּ גְּיוֹר דַּאלָהָא מְשַׁלְהְכִין הוּמְתַגַּדְּף בֵּית עַמְמַיָּא אַיךְ דַּכְתִיב׃

---

h נוח i שַׁבָּחַר החזאל k אָבָא l חסכמה m יָלַף n תָּכַל o מנחיג p רָנָא q רַעְיָא r אַלַּף דְּמָא s יְדַע t כְּרֵז u גְּנַב v גּוֹר נאף w שוט גזה x אלוהים y חַלַּץ בז z שַׁבָּחַר החזאל

25 ✱ Nam circuncisio prodest si legem adimpleueris : sin autem transgrediaris Legem circuncisio tua facta est præputium.

26 ✱ Quòd si præputium seruauerit præcepta Legis , nonne præputium reputabitur ei pro circuncisione.

27 ✱ Itaque præputium quod ex natura sua præstat Legem condemnabit te , qui per scripturã et circuncisionem transgressor es Legis.

Lectio quotidiana.

28 ✱ Non enim qui palam est , Iihoudæus est, nec etiam ea,quæ conspicitur in carne,circuncisio.

29 ✱ Sed is demum Iihoudæus est qui est in abdito,& ea circuncisio, quæ cordis est,spiritu non autem scriptura,cuius gloria non est ex hominibus,sed ex Deo.

CAP. III.

1 QVæ est igitur excellentia Iihoudæi , aut quæ est vtilitas circuncisionis?

2 ✱ Multa per omnem modum . In primis quòd concrediti sint eis sermones Dei.

3 ✱ Si enim ex eis nonnulli increduli fuerũt nunquid incredulitate fidem Dei ociosam reddiderunt?

4 ✱ Absit:siquidem Deus verax est , omnis autem homo mẽdax:sicut scriptum est, Vt iustificeris in sermonibus tuis , & vincas cùm tu iudicaberis.

5 ✱ Sed si iniquitas nostra iustitiam Dei confirmat ,quid dicemus ? num iniquus Deus qui inferat iram suam? (tanquam homo loquor.)

6 ✱ Absit: alioquin quomodo iudicabit Deus

7 mundum? ✱ Si enim veritas Dei abundat per mendacium meum ad laudem ipsius , cur igitur ego quasi peccator condemnabor?

8 ✱ Aut nunquid vt quidam obtrectant nobis, aiuntq; nos dicere, faciemus mala, vt veniant bona? quorum damnatio seruatur adiu

9 stitiam. ✱ Quid igitur præstantiæ obtinebimus, qui iã antè determinauimus de Iihoudæis & Gentilibus,nempe omnes esse sub peccato?

10 ✱Prout scriptũ est,Non est iustus,ne vnus

11 quidem. ✱Nec est qui intelligat , neque qui quærat Deum.

12 ✱ Omnes declinarunt simul; & improbati sunt , nec est qui faciat bonum , ne vnus quidem.

* Circuncisio quidem prodest, si Legem obserues: si autē præuaricator Legis sis, circuncisio tua præputium facta est. * Si igitur præputium iustitias Legis custodiat, nonne præputium illius in circuncisionem reputabitur?

* Et iudicabit id quod ex natura est prępputium, Legem consummans, te, qui per literam & circuncisionem præuaricator Legis es?

* Non enim qui in manifesto, Iudęus est: neque quę in manifesto, in carne, est circuncisio: * Sed qui in abscondito, Iudæus est: & circuncisio cordis, in spiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudęo est? aut quę vtilitas circuncisionis?

* Multum per omnem modum. Primùm quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.

* Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nūquid incredulitas illorum fidem Dei euacuabit?

* Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris.

* Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui infert iram? (secundum hominem dico.)

* Absit. alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum?

* Si enim veritas Dei in meo mendacio abundauit, in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam peccator iudicor;

* Et non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, vt veniant bona? quorū damnatio iusta est. * Quid ergo? præcellimus eos? nequaquā. Pręcausati enim sum⁹ Iudęos & Grękos, omnes sub peccato esse: * Sicut scriptū est: Quia non est iustus quisquā: * Non est intelligens, non est requirens Deum. * Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.

Gal. 3. d. 22

Psal. 13. a. 1. 52 a. 3

25 * περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.

26 * ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;

27 * καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;

28 * Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ, περιτομή·

29 * ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι. οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

γ'.

1 * Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς;

2 * πολὺ κατὰ τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.

3 * τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;

4 * μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

5 * εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

6 * μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;

7 * εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι;

8 * καὶ μὴ (καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν) ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρῖμα ἔνδικόν ἐστι.

9 * τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι·

10 * καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς·

11 * οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν·

12 * πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.

---

4 [k] חָס [l] אִיתוֹהִי גִיר [m] שַׁרִירָא וְכָל בַּרְנָשָׁא [n] דַּגָּל אַיךְ דִּכְתִיב דְּתֶהֱוֵא [o] כְּאִין [p] בְּמֵלָּיךְ [q] וְתֶזְכֵּא כַּד [r] דָּיְנִין לָךְ:
5 אִן דִּין [s] עַוְלָן [t] כְּאנוּתֶהּ דַּאלָהָא [u] מְקִים מָנָא [x] נֵאמַר לְמָא עָוֵל הוּ אֱלָהָא [y] דְּמֵיתָא [z] רוּגְזֵה אַיךְ בַּרְנָשָׁא הוּ מְמַלֵּל אֲנָא:
6 חָס וְאִן לָא אֵיכָנָא [a] נְדוֹן אֱלָהָא לְעָלְמָא:
7 אִן גֵּיר [b] שְׁרִרָה דַּאלָהָא [c] אֶתְיַהַר [d] בְּדַגְלוּתִי [e] לְהֶשְׁבּוּחֵהּ דְּיֵלֵּה
לְמָנָא הָכֵיל אֲנָא אִיךְ [f] חַטָּיָא [g] מֶתְדִּין אֲנָא:
8 אוּ דַּלְמָא אַיךְ דַּמְגַדְּפִין עֲלַיִן אֲנָשָׁא וְאַמְרִין דַּאֲמְרִינָן דְּנַעְבַּד
[h] בִּישָׁתָא [i] דְּנֵאתֵין [k] טָבְתָא הָנוֹן [l] דְּדִינְהוֹן נְטִיר הוּ [m] לְכֵאנוּתָא:
9 מָנָא הָכֵיל [n] אֲחֵידְנָן יַתִּירָא דְּקַדְמַיִן פְּסַקְנָן עַל
יְהוּדָיֵא וְעַל [p] אַרַמָּיֵא דַּחֲטִיתָא אֲנוֹן כֻּלְּהוֹן:
10 אַיךְ דִּכְתִיב דְּלֵית [q] כְּאנָא אַף לָא חַד:
11 וְלָא דְּמִסְתַּכַּל וְלָא דְּבָעֵא לֵאלָהָא:
12 כֻּלְּהוֹן סְטוּ אַכְּחֲרָא וְאִסְתַּלִּיוּ וְלֵית דְּעָבֵד טָבְתָא אַף לָא חַד:

P

[k] חוס [l] איית יש [m] נאמן ת כתב ס צדיק מן כון [p] מלל [q] זכא נשת דון [r] עול [s] צדקתו [t] קום [x] אמר [y] אתא [z] רגז [a] דון [b] שררא אמת [c] יתר [d] בכוזי [e] שבח [f] חטא [g] דון [h] בישא [i] טוב דון [k] אתא [l] טוב דון [m] לצדקה מן כון [n] אחר [o] גוים [p] חטא [q] צדיק

13 * Sepulchra patentia guttura eorum, & linguæ eorũ fraudulentæ, & venenum aspidis sub labiis eorum.

14 * Os eorum plenum est imprecatione &
15 felle. * Et pedes eorum veloces ad effundendum sanguinem.

16 * Contritio & miseria in viis eorum.

17 * Et viam pacis non cognouerunt.

18 * Nec timor Dei est coram oculis eorum.

Lectio Martyrum.

19 * Scimus autem quæcunque dicit Lex, iis qui sunt in Lege dicere: vt omne os obturetur, & vniuersus mundus obnoxius fiat condemnationi Dei.

20 * Quandoquidem ex operibus Legis non iustificabitur omnis [vlla] caro coram eo. per Legem enim innotuit peccatum.

21 * Nunc autem sine Lege iustitia Dei reuelata est, cui suffragatur ipsa Lex & Pro-
22 phetæ. * Justitia verò Dei per fidem illam Jeschua Meschicho in omnes, atque super omnes qui credunt in eum; non est enim dif-
23 ferentia. * Quoniam omnes peccauerunt, ac destituuntur gloria Dei.

24 * Justificantur autem per gratiam gratis, & per redemptionem quæ facta est per Ieschua Meschicho.

25 * Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem sanguinis ipsius, propter peccata nostra quæ antea patrauimus.

26 * Per locum quem dedit nobis Deus, longanimitate sua ad demonstrationem iustitiæ suæ hoc tempore: vt sit ipse iustus, & iustificet iustitia eum, qui est ex fide Domini nostri Jeschua Meschicho.

27 * Ubi ergo gloriatio? ociosa est. Per quam Legem? operum? nequaquam: sed per Legem fidei.

28 * Ratiocinamur ergo fide iustificari hominem, non autem operibus Legis.

29 * Num enim Deus Jhoudæorum est tantùm, Gentiũ verò minimè? sanè et Gentium,

30 * Quia vnus est Deus, qui iustificat circunciſionem fide, atque præputium per ipsam fidem.

31 * Nunquid igitur Legem ipsam abrogamus per fidem? Absit. quinimò Legem ipsam stabilimus.

Psal.5.c.11. * Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant. Venenum aspidum sub labiis eorum. 13
Psal.139 a.4

Psal.9. b.7 * Quorum os maledictione & amaritudine plenum est: 14
C

Isai.59. b.7 Prou.1. b.16 * Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. 15

* Contritio & infelicitas in viis eorum: 16

* Et viam pacis non cognouerunt. 17

Psal.35. a.2 * Non est timor Dei ante oculos eorum. 18

Gala.2. d.16 * Scimus autem, quoniam quæcunque Lex loquitur, iis qui in Lege sunt loquitur: vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo: 19

Gala.2. d.16 * Quia ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per Legem enim cognitio peccati. 20

* Nunc autem sine Lege iustitia Dei manifestata est; testificata à Lege & Prophetis. 21

* Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omnes qui credũt in eum. non enim est distinctio. 22

* Omnes enim peccauerunt: & egent gloria Dei. 23

* Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redẽptionem quę est in Christo Iesu: 24

* Quẽ proposuit Deus †propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, 25

propiciatorẽ

* In sustentatione Dei, ad ostẽsionem iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi. 26

* Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam Legem? factorum? Non, sed per Legem fidei. 27

* Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus Legis. 28

* An Iudæorum Deus tantùm? nonne & Gentium? Imò & Gentium. 29

* Quoniam quidem vnus est Deus, qui †iustificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem. 30

iustificabit

* Legem ergo destruimus per fidem? Absit. sed Legem statuimus. 31

13 * τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν·

14 * ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει·

15 * ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα·

16 * σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν·

17 * καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν·

18 * οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

19 * Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ·

20 * διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

21 * νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν·

22 * δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή·

23 * πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,

24 * δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

25 * ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων,

26 * ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ.

27 * ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως·

28 * λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.

29 * ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν·

30 * ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.

31 * νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

---

[a] חֲטָא [b] שַׁבַּח [c] זֶרֶק [d] חֲנָךְ [e] בְּרַק אֵית [f] סוּם חֲטָא [g] חֵמָה [h] תַּמִּין חֲטָא [i] נְגַר [k] חַנָּא [l] הָגִיר [m] כּוֹן [n] רָעָא [o] חֵימָן [p] מוֹהּ [q] עֵרְוָה [r] בְּטֶל [s] קוּם

23 מְטוֹל דְּכֻלְּהוֹן חָטוֹ וְחַסִּירִין מִן תֻּשְׁבוּחְתְּהוֹן דַּאֱלָהָא : 24 וּמְזַדְּקִין בְּטִיבוּתָא מַגָּן וַבְּפוּרְקָנָא דְּאִתְהוֹדִי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 25 הָנָא דְּקַדֵּם סְמָהּ אֱלָהָא חוּסְיָא בְּהֵימָנוּתָא דְּדָמֵהּ מִטוֹל חֲטָהֵין דְּמִן קֳרִים חֲטַיִן : 26 בְּאַחְרָא דְּיַהֵב לַן אֱלָהָא בְּמַגְרַת רוּחָהּ לְתַחְוִיתָא דְּכְאנוּתְהּ דַּבְזַבְנָא הָנָא דְּהוּ נָהֲוִא כְּאנָא וְנָזַדַּק בְּכְאנוּתָא לְמַן דְּבְהֵימָנוּתָא הוּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 27 אֵיכוֹ הָכִיל שׁוּבְחָרָא אֶתְבַּטַּל לֵהּ בַּאינָא נָמוֹסָא דַּעֲבָדָא לָא אֶלָּא בְּנָמוֹסָא דְּהֵימָנוּתָא : 28 סָחְרֵינַן הָכִיל דַּבְהֵימָנוּתָא הוּ מְזַדַּק בַּרְנָשָׁא וְלָא בַּעֲבָדָא דְּנָמוֹסָא : 29 לְמָא גִיר אֱלָהָא דִּיהוּדָיֵא הוּ בִלְחוֹד וְדַעַמְמֵא לָא אִין אַף דְּעַמְמֵא : 30 מְטוֹל דְּחַד הוּ אֱלָהָא דְּמִזַּדַּק גְּזוּרְהָא בְּהֵימָנוּתָא אַף עוּרְלוּתָא בָּהּ בְּהֵימָנוּתָא : 31 לְמָא הָכִיל נָמוֹסָא הוּ מְבַטְּלִינַן בְּהֵימָנוּתָא חַס אֶלָּא נָמוֹסָא הוּ סָקִימִינַן׃

CAP. IIII.

1 QVid ergo dicemus de Abrohom principe Patrum [Patriarcha], eum adeptum esse
2 carne? * Si enim Abrohom ex operibus iustificatus fuit, gloriationem habet, sed non apud Deum.
3 * Quid enim ait Scriptura? Credidit Abrohom Deo, & imputatũ est ei adiustitiam.
4 * Operanti autem non imputatur merces sua quasi per gratiam, sed perinde ac si ei debeatur.
5 * Ei verò qui non operatur, sed credit modò in eum qui iustificat peccatores, imputatur fides ad iustitiam.
6 * Quemadmodum Dauid quoque dixit de beatitudine illius hominis, cui Deus imputat iustitiam absque operibus, dum ait:
7 * Beati illi, quibus remittitur iniquitas ipsorum, & quorum tecta sunt peccata.
8 * Et beatus vir ille, cui non imputarit Deus peccatum ipsius.
9 * Ista igitur beatitudo super circũcisionem ipsam, an super præputium fit? Dicimus enim imputatam fuisse Abrohom fidem suam ad iustitiam.
10 * Quomodo ergo imputata est ei? in circunci sione, an in præputio? non in circuncisione, sed in præputio.
11 * Signum enim accepit sibi circunciſionẽ, & sigillum iustitiæ fidei suæ quæ fuerat in præputio, vt esset pater eorum omnium qui crediturí essent ex præputio, vt imputetur etiam ipsis ad iustitiam.
12 * Pater autem ad circuncisionem, non iis tantùm qui ex circuncisione sunt, sed etiam qui perfectè insistunt vestigiis fidei patris nostri Abrohom, quæ fuit in præputio.

Quotidie.

13 * Non enim per Legem extitit promissum ipsi Abrohom & semini eius, vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei.
14 * Si enim ij qui ex Lege sunt, hæredes sunt; vana fuit fides, & abrogata est promissio.
15 * Siquidem Lex effectrix est iræ: quum enim Lex non est, nec etiã transgressio Legis.

קפלאון

1 מָנָא הֲכִיל אֶמְרִינַן עַל אַבְרָהָם רִישָׁא דַּאֲבָהָתָא דְּאִשְׁתְּבַח בִּבְסַר׃ 2 אֱלוּ גֵיר אַבְרָהָם מִן
עֲבֵדָא אִזְדַּדַּק הֲוָא אִיתּ לֵהּ שׁוּבְחָרָא אֱלָא לָוֹת אֱלָהָא׃ 3 מָנָא גֵיר אֵמַר כְּתָבָא דְּהֵימִן אַבְרָהָם לַאלָהָא
וְאִתְחֲשְׁבַת לֵהּ לְזַדִיקוּ׃ 4 לְמַן דְּפָלַח דֵין לָא מִתְחֲשֵׁב לֵהּ אִגְרֵהּ אַיךְ מַן דְּמִתְחַיֵב לֵהּ׃
5 לְהוֹ דֵין דְּלָא פָלַח אֱלָא הַימֵן בְּלְחוֹד בְּמַן דְּמְזַדַּק לְחַטָיֵא מְתְחֲשְׁבָא לֵהּ הַימָנוּתֵהּ לְכָאנוּ׃ 6 אֵיכְנָא דַּאף
דָּוִיד אֲמַר עַל טוּבֵהּ דְּגַבְרָא אֵינָא דַּאלָהָא חָשֵׁב לֵהּ זַדִיקוּתָא דְּלָא עֲבַדָא כַּד אֲמַר׃ 7 דְּטוּבֵיהוֹן לַאילֵין דְּאִשְׁתְּבַק
לְהוֹן עַוְלֵהוֹן וְאִתְכַּסְיוּ חֲטָהֵיהוֹן׃ 8 וְטוּבוּהִי לְגַבְרָא דְּלָא נָחְשׁוּב לֵהּ אֱלָהָא חֲטִיהֵהּ׃
9 הֲנָא הֲכִיל טוּבָא עַל גְּזוּרְתָא הוּ אוֹ עַל עוּרְלוּתָא אֲמְרִינַן גֵיר דְּאִתְחֲשְׁבַת לַאבְרָהָם הַימָנוּתֵהּ לְכָאנוּ׃

אֲמַר אֲבָא שְׁכַח
מצא זַרַק שְׁבַחַר חֲשַׁב
חוב חֲטָא חַיְמָן
אשרי שְׁבַק כְּסָא חֲטָאָה
חֲשַׁב

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inueniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm A carnem?

* Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.

* Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Gen. 15. b 6 Gala. 3. a. 6 Iac. 2. d. 23

* Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.

* Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.

* Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iuſtitiã, ſine operibus:

* Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Pſal. 31. a. 1 B

* Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum.

* Beatitudo ergo hæc in circunciſione †manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam. tantum

* Quomodo ergo reputata eſt? in circuncisione, an in præputio? Non in circuncisione, ſed in præputio.

* Et ſignum accepit circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei quæ eſt in præputio: vt ſit pater omnium credentium per præputium, vt reputetur & illis ad iuſtitiam: Gen. 17. b. 10. b. 11

* Et ſit pater circunciſionis, non iis tantùm qui ſunt ex circunciſione, ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

*Non enim per Legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius, vt hæres eſſet C mundi: ſed per iuſtitiam fidei.

*Si enim qui ex Lege, hęredes ſunt; exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

* Lex enim iram operatur. Vbi enim non eſt Lex, nec præuaricatio.

δ'.

1 * Τί οὖν ἐροῦμεν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κ̀ τ̀ σάρκα;

2 * εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν.

3 * τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

4 * τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κ̀ χάριν, ἀλλὰ κ̀ ὀφείλημα·

5 * τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην·

6 * καθάπερ καὶ Δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων·

7 * μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι.

8 * μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν.

9 * ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ κ̀ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.

10 * πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ.

11 * καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τ̀ πίστεως τ̀ ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην·

12 * καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ.

13 * οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως·

14 * εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, κ̀ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία·

15 * ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις·

---

10 אֵיכְנָא הֲכִיל אִתְחַשְׁבַת לֵהּ בִּגְזִירָתָא אוֹ בְּעוֹרְלוּתָא לָא הֲוָא בַּגְזִירָתָא אֶלָּא בְּעוֹרְלוּתָא׃ 11 וְאָתָא הוּגִיר שֻׁקְלֵהּ לְגֻזִירְתָא וְחָתְמָא דְכַאנוּתָא דַהֲיָמְנוּתָא דַּהֲוָה אִילֵין דְּהֵימָנִין מִן עוֹרְלוּתָא דְּהִתְחַשֵּׁב אַף לְהוֹן לְכַאנוּ׃ 12 וַאֲבָא לְגֻזִירְתָא לָא הֲוָא לַאילֵין דְּמִן גְּזִירְתָא אֶנּוּן בְּלַחוֹד אֶלָּא אַף לַאילֵין דְּשָׁלְמִין לְעִקְבָתָא דַהֲיָמְנוּתָא דַּהֲוָה בְּעוֹרְלוּתָא דַּאֲבוּן אַבְרָהָם׃

13 לָא הֲוָא גִיר בְּנָמוֹסָא הֲוָא מוּלְכָנָא לְאַבְרָהָם וְלִזְרְעֵהּ דְּנֵהֲוֵא יְרִתָא לְעָלְמָא אֶלָּא בְּכַאנוּתָא דַּהֲיָמְנוּתֵהּ׃ 14 אֵלוּ גִיר הָלֵין דְּמִן נָמוֹסָא הֲווֹ יָרְתֵי סְרִיקָא הֲוָת הֵימָנוּתָא וְמְבַטַּל הֲוָא מוּלְכָנָא׃ 15 נָמוֹסָא גִיר מַעְבְּדָנָא הוּ דְּרוּגְזָא כַּד דְּלֵית גִיר נָמוֹסָא אַף לָא עָבַר נָמוֹסָא׃

b כמו אותו
c עקב d חיתון e ערל
f מלך הבשית ירת ירש
g בשדקת אמונתו ערשים
h חיתון
i מלך הבשית עבר
k של קצף

16 * Propterea ex fide quæ per gratiam est, iustificabitur, vt vera sit promissio toti eius semini: non solùm ei quod est ex Lege, sed etiam ei quod est ex fide ipsius Abrohom, qui est pater omnium nostrum.

17 *Sicut scriptum est, Posui te patrem multitudini gentium coram Deo cui credidisti, qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, perinde ac si essent.

18 Ac sine spe in spem credidit, vt fieret pater multitudinis Gentium, prout scriptum est, Ita erit semen tuum.

19 Nec infirmus fuit in fide sua, considerãs corpus suum emortuum, cùm esset centum annos natus, & emortuam vuluam Saro.

20 Nec de promissione Dei dubitauit tanquã expers fidei, sed roboratus est fide, deditque gloriam Deo.

21 * Et confirmatus fuit Deum posse perficere quod ei pollicitus fuerat.

22 * Idcirco imputatum est ei ad iustitiam.

23 * Non autem propter eum solum hoc scriptum est, nempe imputatam fuisse fidem eius
24 ad iustitiam: * Sed etiam propter nos, quippe nobis quoque futurum est vt imputetur, iis qui credunt in eum qui excitauit Dominũ nostrum Ieschua Meschicho à mortuis.

25 * Qui quidem traditus fuit propter peccata nostra, & resurrexit vt iustificet nos.

Lectio secundæ Feriæ Candidatorum.

CAP. V.

1 QVoniam igitur iustificati sumus per fidem, habemus pacem apud Deum per Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

2 * Per quem accessimus fide ad hanc gratiam qua stamus: & glorianmur in spe gloriæ Dei.

3 * Nec ita tantùm, sed etiam in oppressionibus gloriamur, vt qui cognoscamus quòd oppressio patientiam in nobis perficiat.

4 * Patientia verò experientiam, experientia verò spem.

5 * Spes autem pudore non afficit, quoniam amor Dei diffusus est in cordibus nostris per Spiritum Sanctitatis qui datus est
6 nobis. * Porrò si Meschicho propter infirmitates nostras hoc tempore pro impiis mortuus est:

---

16 מִטֻל הָנָא בְּהֵימָנוּתָא דַּבְטִיבוּתָא נְזְדַּדַק דְּנֶהֱוֵא שְׁרִיר מוּלְכָנָא לְכֹלֶּה זַרְעֵה לָא לַאינָא דְּמִן נָמוּסָא הוּ
בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף לַאינָא דְּמִן הֵימָנוּתָא הוּ דְּאַבְרָהָם דְּאִיתָּהִי אֲבָא דְּכֹלָּן ׃ 17 אַיכַּנָא דִּכְתִיב דְּסָמְתָךְ אֲבָא לְסוּגָאָא
דְּעַמְמֵא קֳדָם אֱלָהָא הוּ דְּהֵימְנַת בֵּהּ דְּמַחֵא מֵיתֵא וְקָרֵא לַאילֵין דְּלָא אִיתַיהוֹן אַיךְ אִיתַיהוֹן ׃ 18 וְדְלָא סַבְרָא
לְסַבְרָא הֵימֵן דְּנֶהֱוֵא אֲבָא לְסוּגָאָא דְּעַמְמֵא אַיךְ דַּכְתִיב דְּהָכַנָא נֶהֱוֵא זַרְעָךְ ׃ 19 וְלָא אִתְכְּרַהּ בְּהַזְמָנוּתֵהּ כַּד
מְחַבְּקָא בְּפַגְרֵהּ מִיתָא דַּהֲוָא בַּר מְאָא שְׁנִין וְבְמַרְבְּעָא מִיתָא דְּסָרָא ׃ 20 וַבְּמוּלְכָנָה דַּאלָהָא לָא אֶתְפַּלַּג אַיךְ
חְסִיר הֵימָנוּתָא אֶלָּא אֶתְחַיִל בְּהֵימָנוּתָא וְיַהֵב חֶשְׁבּוּחָא לַאלָהָא ׃ 21 וַאשַׁר דְּמֵרֵם דְּמַלַּךְ לֵהּ אֱלָהָא אֶשְׁכַּח לְמֶגְמַר:
22 מִטֻל הָנָא אֶתְחֲשַׁבַת לֵהּ לְכֹאנוּ ׃ 23 וְלָא הֲוָא מְטָלֵהּ בִּלְחוֹד אֶתְכְּתִבַת הֲוָא דְּאֶתְחֲשִׁבַת הֵימָנוּתֵהּ לְכֹאנוּ ׃

---

[16] מטל הנא בהימנותא דבטיבותא נזדדק דנהוא שרירמולכנא לכלה זרעה לא לאינא דמן נמוסא הו בלחוד אלא אף לאינא דמן הימנותא הו דאברהם דאיתוהי אבא דכלן ׃ [17] איכנא דכתיב דסמתך אבא לסוגאא דעממא קדם אלהא הו דהימנת בה דמחא מיתא וקרא לאילין דלא איתיהון איך איתיהון ׃ [18] ודלא סברא לסברא הימן דנהוא אבא לסוגאא דעממא איך דכתיב דהכנא נהוא זרעך ׃ [19] ולא אתכרה בהזמנותה כד מחבקא בפגרה מיתא דהוא בר מאא שנין ובמרבעא מיתא דסרא ׃ [20] ובמולכנה דאלהא לא אתפלג איך חסיר הימנותא אלא אתחיל בהימנותא ויהב חשבוחא לאלהא ׃ [21] ואשר דמרם דמלך לה אלהא אשכח למגמר: [22] מטל הנא אתחשבת לה לכאנו ׃ [23] ולא הוא מטלה בלחוד אתכתבת הוא דאתחשבת הימנותה לכאנו ׃

[a] הימן [b] טוב [c] זרק זדק [d] נאמן [e] מלך הנשית [f] איתי יש [g] סום להמרן מן [h] סנא [i] הימן [k] חיא מות [l] איתי ושתקוה [m] כרה התלה [n] באמונתו [o] בנקא קשב [p] מות [q] מרבעא רחם [r] מלך הנשית [s] חיל גבר [t] כמר

16 Ideo ex fide: vt ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium
Gen. 17. 2.4 noſtrum, 17 (Sicut ſcriptum eſt: Quia patrem multarum gentium poſui te) credidit ante Deum, cui †credidiſti, qui viuificat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. 18 Qui contra ſpem in ſpem credidit: vt fieret pater
D multarum gẽtium, ſecundùm quod dictum eſt ei:
Gen. 15. 2.5 Sic erit ſemen tuum ſicut ſtellæ cæli, & arena maris.

19 Et non infirmatus eſt †fide: nec conſiderauit corpus ſuum †emortuum, cùm
in iam †ferè centum eſſet annorum, & emortuam vuluam Saræ.

20 In repromiſſione etiam Dei non hęſitauit diffidentia: ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo: 21 Pleniſſimè
Deus, ſciens, quia quęcunque promiſit†, potẽs eſt & facere. 22 Ideo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. 23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter ipſum, quia reputatum eſt illi ad iuſtitiam: 24 Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis:

25 Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

CAP. V.

Eph. 2. d.18 IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominũ noſtrum A Ieſum Chriſtum:

2 Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam in qua ſtamus, & gloriamur, in ſpe glorię filiorum Dei.

3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur
Iacob. 1. a.3 in tribulationibus, ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur:

4 Patientia autem probationem, probatio verò ſpem.

5 Spes autem non confundit: quia
Heb. 9. d 14 charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

Heb. 9. d. 15. g. 28 1. Pet. 3. d. 18 6 Vt quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt?

16 διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν·

17 καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα·

18 ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

19 καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας·

20 εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ,

21 καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

22 διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

23 Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ·

24 ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν·

25 ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

ε.

1 Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

2 δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

3 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται·

4 ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα·

5 ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

6 ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.

---

24 אֲלָא אַף מְטַלְתַּן דְּאַף לַן עֲתִיד הוּא דְּנֶחְשׁוֹב אֵילֵין דְּהַיְמְנִין בְּמֵן ᵛ דְּאָקִים לְטָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִן בֵּית ˣ מִיתָא׃

25 דְּהוּ ʸ אַשְׁחִלֵם מְטַל ᶻ חֲטָהַיִן וְקָם מְטַל רַנְזְדַקָן׃ ᵃ קְרִינָא דְּתָרִין ᵇ דְּחִירָא ט קפלאון ה

1 מְטַל דְּאִזְדַּקָן הַכִּיל בְּהַיְמָנוּתָא נֶהֱוֵא לַן שְׁלָמָא לְוָת אֱלָהָא בְּמַרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 2 וְבֵהּ אִתְקָרְבַן

2 בְּהַיְמָנוּתָא ᵇ לְטֵיבוּתָא הָדָא דְּבָה ᶜ קָיְמִינַן ᵈ וּמִשְׁתַּבְּחִרִינַן ᶜ בְּסַבְרָא ᶠ דְּהַשְׁבוּחֲהָ דַּאלָהָא׃ 3 וְלָא הַכְנָא בַּלְחוֹד

אֶלָּא אַף ᵍ בְּאוּלְצָנִין ʰ מְשַׁתַּבְּחִרִינַן ⁱ דְּיַרְעִינַן דְּאוּלְצָנָא ᵏ מְסַיְבְּרְנוּתָא גְּמַר בַּן׃ 4 וּמְסַיְבְּרְנוּתָא ˡ בּוּקְיָא וּבוּקְיָא

סַבְרָא׃ 5 סַבְרָא דֵּין לָא ᵐ מַבְהֵת מְטַל ⁿ דְּחוּבֵהּ דַּאלָהָא מְשַׁפַּע עַל ᵒ לֵבוּתַן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאִתְיְהֵבַת לַן׃

6 אִן דֵּין מְשִׁיחָא מְטַל כְּרִיהוּתַן בְּזִבְנָא הָנָא חֲלַף רְשִׁיעֵא מִית׃

ᵛ קום ˣ מוּת ʸ שְׁלַם
ᶻ חֲטָא ᵃ קְרָא ᵇ חֲנַר לִנן
ᶜ תַּיְמֵן ᵈ לְחַן מן טוב
ᵉ קום ᶠ שַׁבְחֵר ᵍ בחקוה
ʰ שַׁבַּח ⁱ אַלֵץ
וו מה חללים אבחנו
ʲ יַדַּע ᵏ סַיבַר ˡ בְּקָא ב וֹן
ᵐ מבוש מן בְּחַת
ⁿ אתבת אלהים

7 (* Enimuerò vix quisquã pro impiis moritur: nam pro bonis forsitan audebit aliquis
8 mori.) * Hic ostendit Deus dilectionem suam erga nos, quòd quum essemus peccatores, Meschicho pro nobis mortuus sit.
9 * Quãto magis igitur iustificabimur nunc sanguine ipsius, & per eum liberabimur ab
10 ira? * Si enim quum essemus inimici, reconciliatus est nobiscum Deus per mortem Filij sui, quanto magis ergo eius reconciliatione seruabimur per vitam ipsius?
11 * Nec ita tantùm, sed etiam gloriabimur in Deo per Dominum nostrum Jeschua Meschicho, per quem nunc accepimus reconciliationem.

Feria prima præcedente Ieiunium.

12 * Quemadmodum per vnum hominem introiit peccatum in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes filios hominum transiit mors, in ipso quòd omnes peccarunt.
13 * Nam quum vsque ad Legem peccatum fuerit in mundo, tamen non imputabatur peccatum, quia non erat Lex.
14 * Sed regnauit mors ab Odom vsque ad Mousche, in eos quoque qui non peccauerant in similitudine transgressoris Legis Odom ipsius, qui est typus illius qui erat futurus.
15 * At non vt erratum, ita & donum eius: si enim propter erratum vnius, multi mortui sunt; quanto igitur magis gratia Dei & donum eius propter vnum hominem Jeschua Meschicho in multos redundabit?
16 * Neque vt delictum vnius, ita & donum. extitit enim iudicium ab vno ad condemnationem, extitit autem donum ex peccatis multis ad iustificationem.
17 * Nam si propter delictum vnius regnauit mors, multo magis ij qui accipiunt multitudinem illam gratiæ, & doni, & iustitiæ, in vita regnabunt per vnum Ieschua
18 Meschicho. * Sicut ergo propter delictum vnius, extitit condemnatio in omnes homines, ita propter iustitiam vnius futurum est meritum ad vitam in omnes homines.
19 * Quemadmodum enim per inobedientiam vnius hominis, peccatores multi extiterunt; ita etiam per obedientiam vnius, multi iusti facti sunt.

---

7 לְמַחְסֵן גֵּיר אֱנָשׁ חֲלָף רַשִׁיעָא מָאֵת חֲלָף טָבָא גֵּיר טָךְ מְמָרַח אֱנָשׁ לְמָמָת׃ 8 הָרְכָא מְחַוֵּא אֱלָהָא חוּבֵהּ
דִּלְחָזֵן דְּאַן כַּד חֲטָיֵא אִיתַיִן חַיִּין מְשִׁיחָא חֲלָפַיִן מִיתִ׃ 9 כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית נָזְדַּדַּק הָשָׁא בִּרְמֵהּ וּבֵהּ נְתְפַּצֵא מִן רוּגְזָא׃
10 אֵן גֵּיר כַּד אִיתַיִן בְּעֶלְדְּבָבָא אֶתְרַעֵי עִמַּן אֱלָהָא בְּמוֹתָא דִּבְרֵהּ כְּמָא הָכִיל בְּהַרְעוֹתֵהּ נְחֵא בְּחַיּוּתִי׃
11 וְלָא הָכְנָא בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף נְשְׁתַּבְּחַר בַּאלָהָא בְּיַד מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דִּבֵהּ הוּ הָשָׁא קַבֶּלֶן תַּרְעוּתָא׃

דְיוֹם שַׁבְּתָא רַשְׁבְּתָא מַרְמִיתָא רְצוּמָא

12 אֵיכְנָא רַבְּיד חַד בַּרְנָשָׁא עָלַת חֲטִיתָא וְעִם חֲטִיתָא לְעַלְמָא וְכֵיד חֲטִיתָא מוֹתָא וְהָכְנָא בְּכָלְהוֹן בְּנֵי אֱנָשָׁא עֲבַר מוֹתָא בְּהֵי דְּכָלְהוֹן חָטוֹ׃ 13 עַדְמָא גֵּיר לְנָמוֹסָא
חֲטִיתָא כַּד אִיתֵיהּ הֲוָת כְּעַלְמָא לָא חֲשִׁיבָא הֲוָת חֲטִיתָא מָטַל דְּלֵית הֲוָא נָמוֹסָא׃ 14 אֶלָּא אַמְלֵךְ מוֹתָא מִן אָדָם

---

a חוּבֵהּ ז טובים ס אחל
b אַמְרַח y מות z פא
c חֲטָא b אִית c
d חֲוָא e יְתַר f זְרַק
g פצא פדה
h אִית החרצה מן רְצָא
i מות j רְצָא הוה k חַיָּא
l עַל l שַׁבְּהַר התהל m
b חֲטָא c מות d חַטָּא
e אִית f מְלַךְ שלש g מות

7 * Vix enim pro iusto quis moritur: nã pro bono forsitan quis audeat mori.

8 *Commendat autem charitatẽ suam Deus in nobis: quoniã †cùm adhuc peccatores essem⁹†, Christus pro nobis mortuus est.

9 * Multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.

10 * Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, multò magis reconciliati, salui erimus in vita ipsius.

11 * Non solùm autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12 *Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

13 * Vsque ad Legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur cùm Lex non esset.

14 * Sed regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri.

15 * Sed non sicut delictum, ita & donum. si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.

16 * Et nõ sicut per vnum peccatum, ita & donum. nam iudicium quidẽ ex vno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in iustificationem.

17 * Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum.

18 * Igitur sicut per vnius delictũ in omnes homines in condemnationem: sic & per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

19 * Sicut enim per inobediẽtiam vnius hominis, peccatores cõstituti sunt multi: ita & per vnius obeditionem, iusti constituentur multi.

si secundũ tempus,

7 * μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.

8 * συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.

9 * πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.

10 * εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

11 * οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

12 * Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.

13 * ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

14 * ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

15 * ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

16 * καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα.

17 * εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ.

18 * ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα· οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

19 * ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

---

15 וְעַרְמָא לְמִשְׁבַּק אַף עַל אִילֵּין דְּלָא חַטִּיו בְּדִמּוּתָא דְּעֲבַר נְמוּסָה דְּאָדָם הַוּדְאֵיהַוְהִי דְּמוּתָא דְּהַוֹ דְּעָתִידִ׃ 15 אֲבָל לָא הֲנָא אַיְכָא דְּחוֹבָא כְּחֵנָא וְעַרְמָא אֲרֵי בְּחוֹבָא דַּחֲדָא מִיתוּ כַּמָּא הֲכֵין אַף מַתְּנָתָא טַבְוָהִי דְּאֱלָהָא וּמַתְּנָתָא דְּחַד בַּר בְּנָשָׁא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַסְגִּיאַת לְכַמָּא׃ 16 וְלָא אַיְךְ דְּחַד חַבְתָּא הֲכֵין מַתְּנָתָא דְּחַד חַבְתָּא דִּינָא גַּיר דַּהֲוָא מִן חַד לְחוֹבָא הֲוָא מַתְּנָתָא דֵּין מִן חַטָּהָא סַגִּיאָא הֲוָת לְכָאנוּ׃ 17 אֵן גַּיר מָטַל דְּחַד אֲמַלֵּךְ מַוְתָא יַתִּירָאִית אִילֵּין דְּנָסְבוּ סוּגָּאָא דְּטִיבוּתָא וְרַמְזָנוּתָא בְּחַיֵּא נַמְלְכוּן בִּיד חַד יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 18 אַכְוָנָא הֲכֵיל דְּמָטַל סַכְלוּתָא דְּחַד הֲוָא לְכָל בְּנֵינָשָׁא הֲכֵנָא מָטַל כְּאנוּתָא דְּחַד חֶהֱוָא זַכוּתָא לְחַיֵּא לְכָל הוֹן בְּנֵינָשָׁא׃ 19 אַיכְנָא גַּיר כְּכָל לָא מְשַׁתַּמְעָנוּתֵהּ דְּחַד בַּרְנָשָׁא חַטָּיָא סַגִּיאָא הֲווֹ הֲכֵנָא אַף מָטַל מְשַׁתַּמְעָנוּתֵהּ דְּחַד סַגִּיאָא כְּאנָא הָווֹן׃

---

h הֲמָא שִׁרְעָ רשע k יַהֲב
f מות m יחר n טוב o יַהֲב
g וְתַר q מחן r רוּן s חוב
t יַהֲב נחן v חֲטָא w לצדק
x מות y יִתַּר
z המון של חן
a יַהֲב b כֵּין c מְלַךְ d חוב
e צדקה
f זְכוּ זכה g שְׁמַע h חֲטָא
i צדיקים

20 *Introitus porrò patuit Legi vt multiplicaretur peccatum: vbi autem multiplicatum fuerat peccatum, ibi superabundauit gratia.

21 *Vt quemadmodum regnauit peccatum in mortem, ita regnet gratia per iustitiam ad vitam æternam, per Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

Feria secunda VI. Ieiunij & Baptismatis.

CAP. VI.

1 QVid igitur dicemus? permanebimus in ipso peccato, vt gratia abundet?

2 *Absit. qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in eo?

3 *An nescitis qui baptizati sumus in Ieschua Meschicho, in mortem ipsius esse baptizatos?

4 *Sepulti enim sumus cum eo per baptisma ad mortem: vt quemadmodum excitatus est Ieschua Meschicho à mortuis in gloriam sui Patris, ita & nos vita noua ambulemus.

5 *Si enim vnà cum eo plantati sumus per similitudinem mortis eius, ita quoque in resurrectione eius erimus.

6 *Nouimus enim veterem illum nostrũ hominem crucifixum esse cum eo, vt aboleatur corpus peccati, ne amplius seruiamus peccato.

7 *Is namque qui mortuus est, liberatus est à peccato.

8 *Si igitur mortui sumus cum Meschicho, credimus fore vt cũ ipso Meschicho viuamus.

9 *Scimus enim Meschicho excitatum ex mortuis, nec amplius moriturum, nec mortem ei amplius dominaturam.

10 *Qui enim mortuus est, peccato mortuus est semel; qui autem viuit, viuit Deo.

11 *Ita etiam vos existimate vos ipsos, nempe mortuos esse peccato, viuere autem Deo per Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

12 *Ne regnet igitur peccatum in corpore vestro mortali, vt obediatis cupiditatibus eius.

13 *Nec etiam paraueritis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed parate vos Deo, tanquam homines qui ex mortuis vixeritis, & membra vestra arma sint iustitiæ Dei.

14 *Et peccatum non dominabitur vobis. non enim estis sub Lege, sed sub gratia.

15 *Quid ergo? peccabimus quòd non simus sub Lege, sed sub gratia? Absit.

* Lex autem subintrauit, vt abundaret delictum. Vbi autem abundauit delictum, superabundauit † gratia: 20

& morte

* Vt sicut regnauit peccatū in † mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum. 21

CAP. VI.

Manebimus

QVid ergo dicemus? † Permanebimus in peccato, vt gratia abundet? 1 A

* Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? 2

fratres, Gal. 3. d 27

* An ignoratis † quia quicūque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? 3

Colo. 2. b. 12

* Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. 4

Eph. 4. f. 23 Colos. 3. b. 10 Hebr. 9. d. 14. 12. a. 2 1. Pet. 2. a. 1

* Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. 5

* Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. 6

* Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. 7

* Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus B cum illo: 8

* Scientes quòd Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. 9

* Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem viuit, viuit Deo. 10

* Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: viuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro. 11

* Nō ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis eius. 12

* Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viuentes: & membra vestra arma iustitiæ Deo. 13

* Peccatum enim vobis non dominabitur. non enim sub Lege estis, sed sub gratia. 14

* Quid ergo? peccabimus, quoniā non sumus sub Lege, sed sub gratia? Absit. 15

20 * νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις·

21 * ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ϛ'.

1 * Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

2 * μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

3 * ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

4 * συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

5 * εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα·

6 * τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ·

7 * ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

8 * εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ·

9 * εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει·

10 * ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ·

11 * οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

12 * μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ·

13 * μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ·

14 * ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.

15 * τί οὖν; ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.

ᵗ מות ᵘ חָרַר ᵛ חַיִּין
ʷ חָיָא ˣ יָרַע ʸ מוֹת
ᶻ שָׁלַט ᵃ חַיָּא ᵇ מוֹת
ᶜ חַטָּא ᵈ מְלַךְ ᵉ שְׁמַע
ᶠ רָגַז ᵍ טוֹב ʰ חֲרַם ⁱ זַיִן
ʲ מוֹת ᵏ חָיָא
ˡ לְאַדְקְתוֹ
ᵐ שְׁלַט ⁿ אִית ᵒ טוֹב חֵן
ᵖ חַטָּא

7 אֲרֵי דְּמִית גְּבַר ᵘ אִתְחָרַר לֵהּ מִן חֲטוֹהִי׃ 8 אִין הָכֵיל מִיתִין עִם מְשִׁיחָא ˣ נְהַמִּין דְּעִמֵּהּ עִם מְשִׁיחָא ʸ נְחָא׃
9 ᶻ יְדָעִינָן גְּבַר דַּמְשִׁיחָא קָם מִן בֵּית ᵃ מִיתָא וְחוֹב לָא מָאֵת וְמוֹתָא לָא ᵇ מְשְׁתַּלַּשׁ בֵּהּ׃ 10 דְּמִית גְּבַר לַחֲטוֹהִי חַד מִית
חַדָּא זִבְנָן ᶜ וְרַחֲי חַי הוּ לֵאלָהָא׃ 11 הֲכֵנָא אַף אַנְתוּן חֲשִׁבוּ נַפְשְׁכוֹן ᵈ דְּמִיתָא ᶜ לַחֲטוֹהִי וְחַיָּא אַנְתוּן לֵאלָהָא
בְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 12 לָא הָכֵיל ᶠ תַּמְלֵךְ חֲטוֹהִי בְּפַגְרְכוֹן מִיתָא אֲיִךְ ᵍ דְּתִשְׁתַּמְעוּן ʰ לְרַגְיָתֵהּ׃
13 וְאַף לָא ⁱ תְּטִיבוּן ʰ הַרְמַיכוֹן ʲ זֵינָא דְעַוְלָא לַחֲטוֹהִי אֶלָּא שַׁיְּבוּ נַפְשְׁכוֹן לֵאלָהָא אַיִךְ אֲנָשָׁא דְּמִן ᵐ מִיתָא ⁿ חַיָּיהוּן
וְהַרְמַיכוֹן זֵינָא נְהֵוּוֹן ᵒ לְכָאנוּתָהּ דַּאלָהָא׃ 14 וַחֲטוֹהִי לָא ᵖ מְשְׁתַּלְטָא עֲלֵיכוֹן לָא גֵיר ᵠ אִיתֵיכוֹן חֵיזֵי נָמוֹסָא
אֶלָּא תְּחֵית ᶻ טַיבוּתָא׃ 15 מָנָא הָכֵיל ˢ נְחַטֵּא דְּלָא הַוִין תְּחֵית נָמוֹסָא אֶלָּא תְּחֵית טַיבוּתָא חַס׃

16 ✣ Neſcitis quòd cui paratis vos ipſos vt obediatis ei ad ſeruitutem, eius ſerui eſtis, vt obediatis ei ſiue ad peccatum, ſiue auditui aurium ad iuſtitiam?

17 ✣ Gratia autem ſit Deo, quòd fueritis ſerui peccati; obediatis autem ex corde ei formæ doctrinæ cui traditi eſtis.

18 ✣ Quumque liberati ſitis à peccato, ſubiecti eſtis iuſtitiæ.

19 ✣ Sicut inter homines loquor propter infirmitatem carnis veſtræ: vt quemadmodum paraſtis membra veſtra ad ſeruitutem immunditiæ & iniquitatis, ita etiam nunc apparetis membra veſtra ad ſeruitutem iuſtitiæ & ſanctimoniæ.

20 ✣ Quum enim ſerui eſſetis peccati, liberi eratis iuſtitiæ.

21 ✣ Ecquem fructum habebatis tunc ex eo cuius vos hodie pudet? nouiſſimum enim eius mors eſt.

22 ✣ Nunc autem qui liberati eſtis à peccato, & facti eſtis ſerui Deo, habetis fructus ſanctos, quorum finis eſt vita æterna.

23 ✣ Merces autem peccati mors eſt, & donum Dei vita æterna per Dominum noſtrum Ieſchua Meſchicho.

Feria tertia Paſſionis.

CAP. VII.

1 AN neſcitis, fratres, (gnaros enim Legis alloquor) Legem dominari viro quandiu vixerit?

2 ✣ Vt mulier quæ deuincta eſt marito ſuo per Legem quandiu viuit: ſed ſi mortuus fuerit maritus eius, liberata eſt à lege mariti ſui.

3 ✣ Quòd ſi viuente marito ſuo coniuncta fuerit cum altero viro, euadet mœcha: ſin autem obierit maritus eius, liberata eſt à lege illa: nec erit mœcha, ſi fiat viri alterius.

4 ✣ Nunc igitur, fratres, mortificati eſtis Legi in corpore Meſchicho, vt ſitis alterius, illius nempe qui excitatus eſt à mortuis, vt edatis fructus Deo.

5 ✣ Quum enim eſſemus in carne, perturbationes peccatorum, quæ per Legem concitabantur in membris noſtris, vt fructus ferremus morti.

---

16 לָא יְדָעִין אַנְתוּן דְּלְמַן [c] דְּמִטַּיְבִין אַנְתוּן נַפְשְׁכוֹן [f] דְּתִשְׁתַּמְּעִין לֵהּ [g] לְעַבְדּוּתָא דְּיִלֵּהּ אַנְתוּן עַבְדִּין דְּהוּ [h] דְּמִשְׁתַּמְּעִין
17 אַנְתוּן לֵהּ אִן לְחַטִּיתָא וְאִן לְמַשְׁמַע [j] אֲרְנָא [k] דְּכְאנוּתָא׃ 17 טַבְוּ דֵּין לֵאלָהָא דְּעַבְדִּין [l] דַּהֲוִיתוּן דְּחַטִּיתָא
18 וְאִשְׁתַּמַּעְתּוּן [m] מִן לִבָּא [n] לְדַמּוּתָא [o] דְּיוּלְפָּנָא [p] דְּאִשְׁתְּלַמְתּוּן׃ 18 וְכַד [q] אִתְחַרַרְתּוּן מִן חַטִּיתָא [r] אִשְׁתְּעַבַּדְתּוּן
19 לְכְאנוּתָא׃ 19 אֵיךְ דְּבֵירַת בְּנֵינָשָׁא אֲמַר אֲנָא מֶטֶל [t] כְּרִיהוּתָא דְּבִסְרְכוֹן דַּאיכְנָא [u] דְּטַיְבְתּוּן הַדְּמֵיכוֹן
לְעַבְדּוּתָא [x] דְּטַנְפוּתָא [y] וְדַעֲוָלָא הָכְנָא אַף הָשָׁא טַיְבוּ הַדְּמֵיכוֹן לְעַבְדּוּתָא [z] דְּכְאנוּתָא [a] וְדְקִדּוּשׁוּתָא׃
20 כַּד עַבְדֵא הֲוִיתוּן גֵּיר דַּחֲטִיתָא [b] מְחַרְרָא הֲוִיתוּן [c] לְכְאנוּתָא׃ 21 וּמָנָא [d] אַדְשָׁא אִיתַ הֲוָא לְכוֹן
הֵידֵין אֵינָא [e] דְּיוֹמָנָא [f] בְּהַהִין אַנְתוּן בֵּהּ חַרְתֵּהּ גֵּיר [g] אִיתֵיהּ מוֹתָא׃ 22 וְהָשָׁא דְּאִתְחַרַרְתּוּן מִן חַטִּיתָא וַהֲוִיתוּן

[a] טַיִב [b] שְׁמַע [c] עֲבַר
[d] שְׁמַע [e] אחכים [f] כון
[g] תַּמָּא [h] שְׁמַע [i] דְּמָא
[j] גְּלַף [k] שְׁלַם [l] חַרַר
[m] שַׁעְבֵּר [n] לצדקה [o] פְּרִח חלה אומרע
[p] טַיִב [q] טְנַף [r] עָוַל
[s] כון ישר [t] קְרַשׁ
[u] חפשים לצדקה [v] פרי
[w] יום [x] בְּחִת בוש [y] אִית

Ioh.8.d. 34 2.Pet. 1. d.19

* An nescitis quoniam cui exhibetis 16
vos seruos ad obediendum, serui estis e-
ius cui †obeditis, siue peccati ad mortẽ,
obedi- stis siue obeditionis ad iustitiam?

* Gratias autem Deo, quòd fuistis 17
serui peccati, obedistis autem ex corde
in eam formam doctrinæ in qua traditi
estis.

* Liberati autem à peccato, serui fa- 18
cti estis iustitiæ.

* Humanum dico, propter infirmita- 19
tem carnis vestræ. sicut enim exhibuis-
stis membra vestra seruire immunditiæ D
& iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc
exhibete membra vestra seruire iustitię,
in sanctificationem.

* Cùm enim serui essetis peccati, li- 20
beri fuistis iustitiæ.

* Quem ergo fructum habuistis tunc 21
in illis, in quibus nunc erubescitis? nam
finis illorum mors est.

* Nunc verò liberati à peccato, serui 22
autem facti Deo, habetis fructum ve-
strum in sanctificationem, finem verò
vitam æternam.

* Stipendia enim peccati, mors. Gra- 23
tia autem Dei, vita æterna in Christo
Iesu Domino nostro.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (scientibus enim 1
Legem loquor) quia Lex in homine A
dominatur quanto tempore viuit?

1.Cor.7. E.39 * Nam quæ sub viro est mulier, vi- 2
uente viro alligata est Legi. si autem
mortuus fuerit vir eius, soluta est à le-
ge viri.

* Igitur viuente viro, vocabitur adul- 3
tera, si fuerit cũ alio viro: si autem mor-
tuus fuerit vir eius, liberata est à lege
viri: vt non sit adultera, si fuerit cum a-
lio viro.

* Itaque, fratres mei, & vos mortifi- 4
cati estis. Legi per corpus Christi, vt sitis
alterius qui ex mortuis resurrexit, vt
fructi- ficetis †fructificemus Deo.

* Cùm enim essemus in carne, pas- 5
siones peccatorum, quæ per Legem e-
rant, operabantur in membris nostris,
vt fructificarent morti.

16 * οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παρίστατε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑ-
πακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνα-
τον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

17 * χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑ-
πηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον δι-
δαχῆς.

18 * ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ
δικαιοσύνῃ.

19 * ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑ-
μῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀ-
καθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν πα-
ραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁ-
γιασμόν.

20 * ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ
δικαιοσύνῃ.

21 * τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε;
τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος.

22 * νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέν-
τες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ
τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

23 * τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χά-
ρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡ-
μῶν.

ζ.

1 * Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι
ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

2 * ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νό-
μῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου
τοῦ ἀνδρός.

3 * ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει,
ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέ-
ρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γε-
νομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

4 * ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ
νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς
ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσω-
μεν τῷ θεῷ·

5 * ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρ-
τιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου, ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς
τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

עִבְרָא לְאִלָּהָא אִית לְכוֹן פָּאֲרָא קֳדִישָׁא [k] וְחַרְהֲכוֹן חַיָּא וְלְעָלַם׃ [2 3] [1] חֲאגוֹרְתָא דִּין דְּחַטִיתָא [m] מוֹתָא הוּ [b] וּמוֹהַבְתָּהּ
וְאִלָּהָא חַיָּא וְלְעָלַם בְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ יוֹם תְּלָתָא [a] וְחַשָּׁא יב קפלאון ז [1] אוֹ לָא יָדְעִין אַחָי [b] לְיָדְעֵי נָמוֹסָא
בַּיר סָמֵךְ אֲנָא וְנָמוֹסָא שַׁלִּיט הָוָא עַל גַּבְרָא כְּמָא [c] דְּחַי׃ [2] אֵיךְ אִנְחְתָא [d] דְּאִסְתְּרָא הִי בְּבַעֲלָהּ כְּמָא דְּחַי
אִן דִּין [e] מִית בַּעֲלָהּ [f] אִתְחָרְרַת מִן נָמוֹסָא דְּבַעֲלָהּ׃ [3] אִן דִּין כַּד חַי בַּעֲלָהּ [g] חָקְפִי לְגַבְרָא אַחֲרִין הֲוַת לָהּ [h] גַּיְרְתָּא
אִן דִּין [i] נְמוּת בַּעֲלָהּ [k] אִתְחָרְרַת מִן נָמוֹסָא וְלָא [l] אִיתַיְהָ גַּיְרְתָּא אִן חֲוָא לְגַבְרָא אָחֳרָנָא׃ [4] וְהָשָׁא אַחַי אַף אַנְחוֹן
[m] מִיתְחוֹן לְנָמוֹסָא בְּפִגְרַהּ דְּמְשִׁיחָא [n] וְחֲוֵין לְאָחֳרִין אֵינָא דְּקָם מִן בֵּית מַיְתָא [o] דְּחֶחְלוֹן פָּאֲרָא לְאִלָּהָא׃
[5] כַּד בְּבַסְרָא [p] חֲוִין גֵּיר [q] כְּאִבָּא [r] דַּחֲטָהָא דְּבְנָמוֹסָא מָתְחַפְּטִין הֲוּ בְּהַרְמִין דְּפָאֲרָא נָחֵל לְמָוְתָא׃

k שסופיהם
l אֲגַר m מוּת n יָחֵב
a חֲשַׁשׁ b יְדַע c חַיָּא
d אֲסַר e מוּת
f התחברות מן
חָרַר g נָקַף דנק h גּוֹר
באף
i מוּת k חָרַר l אֵית ש
m מוּת n חֲוָא o נְתַל
p חֲוָא q עכירות חֲטָאָא

6 * Nunc autem ceſſamus à Lege, & mortui ſumus ei qui nos detinebat, vt ſeruiamus deinceps in nouitate ſpiritus, non autem in
7 vetuſtate ſcripturarum. * Quid ergo dicemus? Legem peccatum eſſe? Abſit. Sed peccatum non didiciſſem, niſi per Legem. Non enim concupiſcentiam nouiſſem, niſi Lex dixiſſet, Non concupiſces.
8 * Proinde hoc præcepto inuenit ſibi occaſionem peccatum, & conſummauit in me omnem concupiſcentiam. ſiquidem abſque Lege
9 peccatum mortuum erat. * Ego verò viuus eram ſine Lege quondam: quum autem aduenit præceptum, peccatum reuixit.
10 * At ego mortuus ſum: & repertum eſt mihi præceptum illud vitæ ad mortem.
11 * Peccatum enim occaſione illa quam nactum eſt ſibi per præceptum fecit me errare, & per illud necauit me.
12 * Lex itaque ſancta eſt, & præceptum ſanctum, iuſtumque & bonum.
13 * Bonum ergo mihi ad mortem factum eſt? abſit. imò peccatum, vt appareret peccatum eſſe, quod per bonum conſummauit in me mortem, vt magis pœnæ obnoxium eſſet peccatum per præceptum.
14 * Scimus enim Legem ſpiritus eſſe; ego verò carnis ſum, & venditus peccato.
15 * Quod enim perpetro non agnoſco: neque quod volo facio; ſed quod odi, illud ipſum ago.
16 * Sed ſi quod nolo, ego facio, ſuffragium fero Legi eam bonam eſſe.
17 * Nunc autem non ego quidem hoc perpetro, ſed peccatum quod habitat in me.
18 * Noui enim non habitare in me, (hoc eſt autem in carne mea) bonum. nam vt velim bonum, facile quidem mihi eſt; at vt illud exequar, impotens ſum.
19 * Non enim bonum quod volo facere, facio: ſed malum quod nolo exequi, idipſum
20 exequor. * Quòd ſi illud quod nolo, facio, non ego quidem facio, ſed peccatum quod habitat in me.
21 * Comperio ergo hanc legem conſentientem menti meæ volenti bene agere, quoniam malum propinquum eſt mihi.
22 * Delector enim Lege Dei in homine interiore.

---

6 הָשָׁא דִּין אִתְכַּשַׁלַן מִן נָמוסָא וּמִיתִין לְהוֹ דַּאחִיד הֲוָא לַן דַּנְשַׁמֵּשׁ מֵכִּיל בְּחַדְתוּתָא דְרוּחָא וְלָא בְּעַתִּיקוּת כְּתָבֵא ׃
7 מָנָא הֲכִיל אֶמְרִינַן נָמוסָא חֲטִיתָא הוּ חַס אֶלָּא לָא לְפִית אֶלָּא בִּידִ נָמוסָא לָא גִּיר דָּגְתָא יַדַע הֲוִית אִלּוּ
לָא נָמוסָא דַּאמַר דְּלָא תֵּרֵג ׃ 8 וְכָהֲנָא פּוּקְדָנָא אֶשְׁכְּחַת לַהּ חֲטִיתָא עִלְּתָא וְגַמְרַתְבִּי כָּל רֵגָא בְּלְעֵד נָמוסָא
גִּיר חֲטִיתָא מִיתָא הֲוַת ׃ 9 אֲנָא דִּין חַי הֲוִית דְּלָא נָמוסָא מִן קֳדִים כַּד אֲתָא דִּין פּוּקְדָנָא חֲטִיתָא חַיֵּית ׃
10 וַאנָא מִיתֵת וְאִשְׁכַּחַ לִי פּוּקְדָנָא הוּ דְּחַיֵּא לְמַוֹתָא ׃ 11 חֲטִיתָא גִּיר בְּעִלְּתָא דְּאִשְׁכְּחַת לַהּ בְּיַר פּוּקְדָנָא אַטְעַיתַנִי
וּבַהּ קְטָלַתְנִי ׃ 12 נָמוסָא מָרֵין קַדִּישׁ הוּ וּפוּקְדָנָא קַדִּישׁ הוּ וְכֵאין וְטַב ׃ 13 טָבְתָא הֲכִיל לִי לְמַוֹתָא הוּ הֲוַת
חַס אֶלָּא חֲטִיתָא דְּתֶחֱזֵא דְּחֲטִיתָא הִי דְּבְטָבְתָא גַּמְרַת בִּי מַוֹתָא דְּיֵחִירָאִית תֶּחֱזֵב חֲטִיתָא בְּפוּקְדָנָא ׃

---

x בְּטֵל y מוֹת z מעתה a חֲדַת חדש b עַתֵּק c אֲמַר d חֲטָא e יְלַף אלף f רְגַג g חֵטָא h רְגַג i פְּקַד k שְׁבַח פעל ו עליה m רְגַג n מכלי o חֲטָא p מוֹת q חֵטְאָה r מוֹת s שְׁבַח פעל ו עָלַל t פְּקַד אוד u טְעָא תעה

6 ‡ Nunc autem ſoluti ſumus à Lege mortis, in qua detinebamur: ita vt ſeruiamus in nouitate Spiritus, & non in vetuſtate literæ.

7 ‡ Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognoui, B niſi per Legem. nam concupiſcentiam neſciebam, niſi Lex diceret, Non concupiſces. Exo. 20. c.17 Deut. 5. c.21

8 ‡ Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine Lege enim peccatum mortuum erat.

9 ‡ Ego autem viuebam ſine Lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatum, peccatum reuixit.

10 ‡ Ego autem mortuus ſum: & inuentum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

11 ‡ Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occîdit.

12 ‡ Itaque Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum & bonum. 1.Tim.1 b.8

13 ‡ Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. ſed peccatum, vt appareat peccatum, per bonũ operatum eſt mihi morté: vt fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

14 ‡ Scimus enim quia Lex ſpiritalis eſt: ego autem carnalis ſum, vænundatus ſub peccato. C

15 ‡ Quod enim operor non intelligo. bonum † odio malum nõ enim quod volo†, hoc ago: ſed quod † odi, illud facio.

16 ‡ Si autem quod nolo, illud facio: cõſentio Legi, quoniam bona eſt.

17 ‡ Nunc autem iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

18 ‡ Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonũ non inuenio.

19 ‡ Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malũ, hoc ago.

20 ‡ Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

21 ‡ Inuenio igitur Legem, volenti mihi facere bonũ, quoniam mihi malum adiacet.

22 ‡ Condelector enim Legi Dei ſecundùm interiorem hominem:

6 ‡ νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

7 ‡ τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

8 ‡ ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

9 ‡ ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν·

10 ‡ ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον.

11 ‡ ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

12 ‡ ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

13 ‡ τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

14 ‡ οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

15 ‡ ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

16 ‡ εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

17 ‡ νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

18 ‡ οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι· τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐχ εὑρίσκω.

19 ‡ οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω.

20 ‡ εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

21 ‡ εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.

22 ‡ συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον·

---

14 h וְיָדַעְנָן גֵּיר דְּנָמוֹסָא דְּרוּחָנִי הוּא אֲנָא דִּין דִּכְסַר אֲנָא וְמִזַּבַּן אֲנָא לַחֲטִיתָא ׃ 15 מְדֵם דְּסַעַר אֲנָא גֵּיר לָא יָדַע אֲנָא
וְלָא הָוָא מְדֵם דְּצַבָּא אֲנָא עֲבַד אֲנָא אֶלָּא מְדֵם דְּסָנֵא אֲנָא הוּא עָבֵד אֲנָא ׃ 16 וְאִן מְדֵם דְּלָא צַבָּא אֲנָא עָבֵד אֲנָא
סָהֲדָ אֲנָא עַל נָמוֹסָא דְּשַׁפִּיר הוּא ׃ 17 הָשָׁא דִּין לָא הָוָא אֲנָא סָעַר אֲנָא הָדָא אֶלָּא m חֲטִיתָא דְּעָמְרָא בִּי ׃ 18 יָדַע אֲנָא
הוּא גֵּיר דְּלָא עָמְרָא בִּי הָנוּ דִּין בְּבִסְרִי o טָבְתָא p דְּאִצְבָּא גֵּיר בְּטָבְתָא פְּשִׁיק לִי q דְּאִסְעֲרִיהּ דִּין לָא מְשַׁכַּח אֲנָא ׃
19 לָא הָוָא גֵּיר s לְטָבְתָא דְּצַבָּא אֲנָא דְּאֶעְבַּד עָבֵד אֲנָא אֶלָּא t בִּישְׁתָּא דְּלָא צַבָּא אֲנָא ׃ 20 וְאִן מְדֵם דְּלָא צַבָּא אֲנָא
עָבֵד אֲנָא לָא הָוָא אֲנָא עָבֵד אֲנָא אֶלָּא x חֲטִיתָא y דְּעָמְרָא בִּי ׃ 21 מְשַׁכַּח אֲנָא הָכִיל
לְנָמוֹסָא z דְּשַׁלֵּם לְרָעְיָנִי הוּ דְּצַבָּא דְּנֶעְבַּד b טָבְתָא מָטֵל דְּבִישְׁתָּא קָרִיבָא הִי לִי ׃ 22 חֶדָא אֲנָא גֵּיר בְּנָמוּסֵהּ דַּאלָהָא
בְּבַרְנָשָׁא דִּלְגַו ׃

g וְרַע f סְעַר עשה
k עָבָא l טָבָא m חַטָּאת
n עֲמַר שכן o טוב p עָבָא
חפץ ף קדיל
q סְעַר עשה s טוב t בִּישׁ
רע
x עָבַר y חֲטָא z עָמַר
שכן
a שִׁמְשְׁכִים b רַעְיָא רשה
c טוב d בִּישׁ רע

23 * Sed video legem aliam in membris meis quæ pugnat aduersus legem mentis meæ, & captiuum me reddit legi peccati, quæ est in
24 membris meis. * Miser ego homo, quis me liberabit à corpore isto mortis?
25 * Gratias ago Deo, in manu Domini nostri Jeschua Meschicho.

Vigilia Dominicæ magnæ Resurrectionis.

26 Nunc igitur ego quidē mente mea seruus sum Legis Dei, carne verò mea sum seruus legis peccati.

CAP. VIII.

1 PRoinde nulla est condemnatio iis qui non ambulant secundùm carnem in Ieschua
2 Meschicho. * Lex enim Spiritus vitæ, qui est in Jeschua Meschicho, liberauit te à lege
3 peccati & mortis. * Nam quum impotens esset Lex propter infirmitatem carnis, misit Deus Filium suum in similitudine carnis peccati propter peccatum, vt reum perageret peccatum in carne ipsius.
4 * Vt iustitia Legis in nobis adimpleatur, qui non carne ambulamus, sed Spiritu.
5 * Jj enim qui secundùm carnem sunt, quę carnis sunt, eligunt; qui verò secundùm Spiritum sunt, quæ sunt Spiritus eligunt.
6 * Nam electio carnis, mors est; electio verò Spiritus vita & pax.
7 * Propterea quòd electio carnis inimicitia est aduersus Deum. Legi enim Dei non sub-
8 iicitur, quippe quæ non possit. * Proinde ij qui in carne sunt, placere Deo non possunt.
9 * Vos autem non estis in carne, sed in Spiritu, si verè Spiritus Dei habitat in vobis: sin autem est aliquis in quo non sit Spiritus Meschicho, is non est eius.
10 * Enimuerò si Meschicho in vobis est, corpus mortuum est propter peccatum; Spiritus autem vita est propter iustitiam.
11 * Quòd si Spiritus illius, qui excitauit Dominum nostrū Jeschua Meschicho à mortuis, habitat in vobis, is qui excitauit Dominum nostrum Jeschua Meschicho à mertuis, etiam corpora vestra mortua viuificabit per Spiritum eius habitantem in vobis.

---

23 חָזֵא אֲנָא דִּין נָמוֹסָא אָחֳרָנָא בְּהַדְמַי דְּמִקְרֵב לְוִקְבַל נָמוֹסָא דְּרַעְיָנִי וְשָׁבֵא לִי לְנָמוֹסָא דַּחֲטִיתָא דְּאִית בְּהַדְמַי ;
24 וַוַיָּא אֲנָא בַּרְנָשָׁא מַנוּ נְפַצִּינִי מִן פַּגְרָא הָנָא דְּמוֹתָא ; 25 מָרֵא אֲנָא לַאלָהָא בְּיַד מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ;
דְּנָנָה דְּהַר בְּשַׁבָּא רַבָּא דְּקַיְמָתָא יג
26 הָשָׁא הָכֵיל אֲנָא בְּרַעְיָנִי עַבְדָא אֲנָא דְּנָמוֹסָא דַּאלָהָא בְּבֶסְרִי דִּין אִיתַי עַבְדָא דְּנָמוֹסָא דַּחֲטִיתָא : קפלאון ח
1 מְכֵיל לַיוֹת חַיָּבוּתָא לַאילֵין דְּלָא מְהַלְכִין בַּבְּסַר בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ; 2 נָמוֹסָא גֵּיר דְּרוּחָא דְּחַיָּא דַּבְיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא חַרָרָךְ מִן נָמוֹסָא דַּחֲטִיתָא וְדַמוֹתָא ; 3 מָטֵל דַּמְחִיל הֲוָא גֵּיר נָמוֹסָא בְּיַד כְּרִיהוּתֵהּ דְּבַסְרָא שַׁדַּר
אֱלָהָא לַבְּרֵה בִּדְמוּתָא דְּבַסְרָא דַּחֲטִיתָא מָטֵלַהּ דַּחֲטִיתָא דַּנְחַיְבֵיהּ לַחֲטִיתָא בְּבֶסְרֵהּ ;

g רָעָא רצה
h שְׁבָא רָעָא חול k פְּצָא פדה
l מות m יְרָא z קום
b ברשוני c אִית d חוב e חֲרַר
f חֲטָא g מות h חול
i כְּרָה k רְמָא l חוב

23 * Video autem aliam legem in membris meis, repugnãtem legi mentis meę, & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis.

24 *(Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

25 *Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.) Igitur ego ipse mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati.

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundùm carnem ambulant:

2 * Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati & mortis.

3 * Nam quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnẽ, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne,

4 * Vt iustificatio Legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm Spiritum.

5 * Qui enim secundùm carnem sunt, quę carnis sunt, sapiunt. qui verò secundùm spiritum sunt; quæ sunt spiritus, sentiunt.

6 * Nam prudẽtia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax.

7 * Quoniam sapiẽtia carnis, †inimica est Deo: Legi enim Dei nõ† est subiecta, nec enim potest.

8 * Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.

9 * Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Siquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius.

10 * Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatũ; Spiritus verò† viuit propter†iustificationem.

11 * Quòd si Spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

inimicitia est in Deũ: subiicitur,

vita iustitiã

23 * Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.

24 * Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;

25 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοὶ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ, νόμῳ ἁμαρτίας.

η.

1 * Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

2 * ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

3 * τὸ γὰρ ἀδυνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκεινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ,

4 * ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

5 * οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

6 * τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη·

7 * διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται.

8 * οἱ δὲ κατὰ σάρκα ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.

9 * ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

10 * εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.

11 * εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

---

m דְּכַאנוּתָא דְנָמוּסָא בַּן דְּחֻסַּלָא דְלָא הֲוָא בְּבִסְרָא מִהַלְכִין אֶלָּא בְּרוּחָא׃ אֵילֵין גַּיר דְּבִבְסַרְהוֹן מְהַרְהֲרִין אֶלָּא דְּבִבְסַרְהוֹן מִתְרַעֵין׃ וְאֵילֵין דְּרוּחָא אֲנוּן דִּרְוִיחַ הוּא מְתַרְעִין׃ 6 תַּרְעִיתָא גַּיר דְּבִסְרָא מוֹתָא הִיא וְתַרְעִיתָא דְּרוּחָא חַיֵּא וְשַׁלְמָא׃ 7 מֶטֶל דְּתַרְעִיתָא דְּבִסְרָא בְּעַלְדַּבַּבוּתָא הִיא לֵוָה אֱלָהָא לְנָמוּסָא גַּיר דַּאלָהָא לָא מְשֶׁתְעְבְּדָא מֶטֶל דִּלָא מְשֶׁכְּחָא׃ 8 וְאֵילֵין דְּבִבְסַרָא אֲנוּן לְמֶשְׁפַּר לַאלָהָא לָא מְשֶׁכְּחִין׃ 9 אַנְתּוּן דִּין לָא בְּבִסְרָא אֶלָּא בְּרוּחָא הֱוֵיתוּן כַּד אֶלָּא בְּרוּחַ אִן שְׁרִירָאִית רוּחֵהּ דַּאלָהָא עַמְּכוֹן בְּכוֹן אִן דִּין מְשִׁיחָא חָנָא לָא הֲוָא דִּילֵהּ׃ 10 וְאִן דִּין מְשִׁיחָא בְּכוֹן פְּגְרָא מִית הוּא מֶטֶל חֲטוֹתָא רוּחָא דִּין חַיָּא הִי מֶטֶל כְּאנוֹתָא׃ 11 וְאִן רוּחֵהּ דְּהוּא מִן דַּאקִים לְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִן בֵּית מְיָתֵא עַמְּרָא בְּכוֹן הוּא מִן דַּאקִימֵהּ לְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִן בֵּית מְיָתֵא אַף לְפַגְרֵיכוֹן מְיָתֵא נַחֵא מֶטֶל רוּחֵהּ דְּעַמְּרָא בְּכוֹן׃

m ארמית מן כון מלא
n חלד רעא רצה
o מבוד מות רעא
p סכאה
q שעבר שפר שרר
r באסת
s עמר שכן מות חטא
t כון קום מות
u חיא אשר שוכנת

Feria tertia hebdomadis ſextæ Ieiunij.

12 * *Nũc fratres, debitores ſumus non carni, vt ſecundùm carnem ambulemus:*

13 * *Si enim in carne vixeritis, futurum eſt vt moriamini: ſed ſi ſpiritu conuerſationes corporis mortificetis, viuetis.*

14 * *Jj enim qui Spiritu Dei ducuntur, hi* inquam *ſunt filij Dei.*

15 * *Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis rurſus ad timorem, ſed recepiſtis ſpiritum* [adoptionis] *poſitionis filiorum, per quem clamamus, Abba, Pater noſter.*

16 * *Et ipſe Spiritus ſuffragatur ſpiritui noſtro, nos eſſe filios Dei.*

17 * *Quòd ſi filij, etiam hæredes: hæredes Dei, filij autem hæreditatis,* [cohæredes] *Jeſchua Meſchicho: quòd ſi patiamur cum eo, etiam cum eo glorificabimur.*

18 * *Siquidem exiſtimo nequaquam dignas eſſe perpeſſiones huius temporis gloria illa, quæ reuelanda eſt in nobis.*

19 * *Omnis enim creatura expectat & proſpicit in reuelationem filiorum Dei.*

20 * *Nam creatura ſubiecta eſt vanitati, non ſua ſponte, ſed propter eum qui ſubiecit eam:*

21 * *Sub ſpe quòd & ipſa creatura aſſeretur ex ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.*

22 * *Scimus enim omnes creaturas ſuſpirare, & parturire ad hunc vſque diem.*

23 * *Nec illæ tantummodo, ſed & nos, qui habemus primitias Spiritus, ſuſpiramus in nobis ipſis, & proſpicimus in adoptionem,* id eſt *redemptionem corporum noſtrorum.*

24 * *Quădoquidem per ſpem illam viuimus,* [ſalui ſumus.] *Spes autem quę conſpicitur, non eſt ſpes. ſi enim illud aſpicimus, cur illud expectabimus?*

25 * *Sed ſi quod non cernitur ſperamus, per patientiam expectamus.*

26 * *Similiter etiam Spiritus ipſe opitulatur infirmitatibus noſtris. quid enim precemur vt oportet, non nouimus. at Spiritus ille deprecatur pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

27 * *Qui verò ſcrutatur corda, is nouit quæ ſit intentio Spiritus, qui iuxta placitum Dei deprecatur pro Sanctis.*

יוֹם ג דְּשַׁבְּתָא דו * דְּצוֹמָא יד

12 הָשָׁא אֲחַי[b] חַיָּבִינַן לַו לְבִסְרָא דְּבִבְסַר נְהַוֵי דְּ : 13 אִן גִּיר
בְּבִסַר [c] חָאֵין אַנְחוּן עָתִידִין אַנְחוּן הוֹ [d] לְמִסַת וְאִן בְּרוּחַ [f] הוּפְכֵי פַּגְרָא [g] מְמִיתִין אַנְחוּן [h] חָאֵין אַנְחוּן : 14 אִילֵין גִּיר
דַּבְרוּחָא דַּאלָהָא [i] מְתְדַּבְּרִין הָלֵין בְּנַיָא אִנוּן דַּאלָהָא :
15 לָא גִּיר [k] נְסַבְתוּן רוּחָא דְּעַבְדוּתָא [m] תוּב [n] לְדַחְלְתָא אֶלָּא
נְסַבְתוּן רוּחָא [o] דְּסִימַת בְּנַיָא דְּבָה [p] קָרִינַן אַבָּא אָבוּן :
16 וְהִי רוּחָא [q] מַסְהֲדָא לְרוּחַן [r] דְּאִיתַין בְּנַיָא דַּאלָהָא :
17 וְאִן בְּנַיָא אֶף [s] יָרְתָא יַרְתָא דַּאלָהָא וּבְנֵי [t] יָרְתוּתָה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּאִן [u] נַחַשׁ עַמֵּה אֶף עַמֵּה [v] נֶשְׁתַּבַּח : 18 [x] מְתַרְעָא
אֲנָא גִּיר דְּלָא [y] שָׁוִין [z] חַשׁוּתִי דְּזַבְנָא הָנָא [a] לְחֶשְׁבּוּחָתָא [b] דְּהַהְגָלָא בֵּן : 19 כְּלָה גִּיר [c] בְּרִיתָא [d] מְסַבְּרָא
וְמְסַכְיָא לְגָלְוָנָא דִּבְנוּהִי דַּאלָהָא : 20 בְּרִיתָא גִּיר אֶשְׁתַּעְבְּדַת לַסְרִיקוּתָא לָא בְּצִבְיָנָה אֶלָּא מֶטֶל מַן דְּשַׁעְבְּדָה :

[a] צוֹם [b] חוֹב [c] חַיָּא [d] מוֹת
[e] חַפַּד [f] מוֹת [g] חַיָּא
[h] דבר נחה [k] לקחתם
[l] עַבַד [m] עוֹד [n] דְּחַל
[o] סוּם [p] קְרָא [q] סָהֵד
[r] אִית ש [s] יְרַת ירש
[t] חַשַׁשׁ [u] שַׁבַּח [x] רְעָא שער
[y] שְׁנָא [z] חַשַׁשׁ [a] שַׁבַּח
[b] גְּלָא [c] בְּרָא [d] סַבַּר קש

* Ergo, fratres, debitores ſumus, non carni, vt ſecundùm carnem viuamus.

* Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem Spiritu, facta carnis mortificaueritis, viuetis.

* Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei.

* Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorũ†, in quo clamamus, Abba, (Pater.)

* Ipſe enim Spiritus, teſtimoniũ† reddit ſpiritui noſtro quòd ſumus filij Dei.

* Si autem filij, & hæredes. hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, vt & conglorificemur.

* Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futurã gloriam quæ reuelabitur in nobis.

* Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat.

* Vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe:

* Quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

* Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc.

* Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionẽ corporis noſtri.

* Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autem quæ videtur, nõ eſt ſpes. nam quod E videt quis, quid ſperat?

* Si autem quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus.

* Similiter autem & Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram. nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

* Qui autẽ ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecũdùm Deum poſtulat pro ſanctis.

12 * Ἀρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν·

13 * εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

14 * ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

15 * οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

16 * αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ.

17 * εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

18 * λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

19 * ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται.

20 * τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.

21 * ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

22 * οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει, καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν·

23 * οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν·

24 * τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;

25 * εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

26 * ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

27 * ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.

---

22 עַל [k] סַבְרָא דְּאַף הִי [l] בְּרִיתָא [m] חְתְחַרְרִי מִן עַבְדוֹתָא [n] דַחֲבָלָא [o] בַּחֲרוּרָא [p] דְתִשְׁבּוּחְתָא דִבְנֵי אֱלָהָא׃

22 [q] יְדִעִינַן גִּיר דְּכֹלְהֵין בְּרְיָתָא [r] מְתְחַנְחִנִין בְּחַבְלָן עַדְמָא [s] לְיוֹמָנָא׃ 23 וְלָא כְלְחוֹד הֵנִין אֶלָּא אַף חֲנַן דְּאִית

בַּן [t] רֵישִׁיתָא דְּרוּחָא [u] מְתְחַנְחִנִין בְּנַפְשָׁן [x] וְמְסַכְּנִין [y] לְסִימַת בְּנָיָא [z] לְפוּרְקָנָא דְּפִגְרִין׃ 24 מְטֹל [a] דְּבְסַבְרָא הִוִ

חֵיִין סַבְרָאדִין [c] דְּמְתְחַזְאלָא הֲוָא סַבְרָא אֵן גִּיר [c] חֲזִינַן לֵהּ מָנָא [d] מְסַכְּנִין לֵהּ׃ 25 אִן דִּין לְמֵרַם דְּלָא מְחֲזֵא

מְסַבְּרִינַן [e] בְּמַסַּיְבְרָנוּתָא [f] מְקַוְּינַן׃ 26 הָכְנָא אַף הִי רוּחָא [g] מְעַזְּרָא [h] לַכְּרִיהוּתַן מָנָא גִּיר נְצַלָּא אֵיךְ מָא דְּוֶלָּא

לָא יְדִעִינַן אֶלָּא הִי רוּחָא מְצַלְּיָא חֲלָפִין בְּתְחָנְתָא דְּלָא מְתְמַלְלָן׃ 27 דְּמָאֵשׁ דִּין לְבוֹתָא הוּ יָדַע מָנָא הִי

חַרְעִיתָא דְּרוּחָא דְּאִיךְ צְבְיָנֵהּ הוּ דְּאֱלָהָא מְצַלְּיָא חֲלָף קַדִּישֵׁא׃

k חקוה l בְּרָא m חֵרֵר n חֲבַל o כדרור p שַׂבַּח q יְדַע r אֲנַח s יום t ראשית u אֲנַח v סוּם w פְּרַק פרין x בחקוה y חֲזָא z סְכָא a סְבָא b קוה c סַכַּר קוה d קְוָא e עֲזַר עזר f פְּרֵה g וְלָא ראו

Lectio Martyrum.

28 * Scimus enim quòd iis qui diligunt Deũ, omni re id auxiliatur ad bonum, iis inquam quos præordinauit vt sint vocati.

29 * Et à principio cognouit eos, & ipsos obsignauit in similitudine imaginis Filij sui, vt is sit primogenitus fratrum multorum.

30 * Quos autem prius obsignauit [præordinauit,] eos vocauit: et quos vocauit, eos iustificauit: quos verò iustificauit, eosdem glori-
31 ficauit. * Quid igitur dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos?

32 * Quod si ne proprio quidem Filio pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo omnia cum eo non largietur nobis?

33 * Quis sese opponet electis Dei? Deus iu-
34 stificat. * Quis condemnabit? Meschicho mortuus est & excitatus, estque ad dexteram Dei, & postulat pro nobis.

35 * Quis me separabit à dilectione Meschicho? oppressio, aut angustia, aut persecutio, aut fames, aut nuditas, aut periculum, aut
36 gladius? * (Sicut scriptum est: Propter te quotidie morimur, & habiti sumus quasi oues ad mactationem.)

37 * Verùm in his omnibus victoria potimur per eum qui dilexit nos.

38 * Persuasum enim habeo, neque mortem, neque vitam, neque Angelos, neque principatus, neque potestates, neque instantia, ne-
39 que futura, * Neque altitudinem, neque profunditatem, nec denique vllam creaturam posse me seiungere à dilectione Dei, quæ est in Domino nostro Jeschua Meschicho.

CAP. IX.

1 VEritatem dico per Meschicho, neque mentior: sed suffragatur mihi cõscientia mea per Spiritum Sanctitatis,

2 * Magnam mihi esse ægritudinem, & dolorem cordi meo indesinentem.

3 * Optarim enim ego ipse anathema esse à Meschicho pro fratribus meis, & patruelibus meis secundùm carnem:

4 * Qui sunt filij Isroiel, quorũ est adoptio, & gloria, & pacta, & Lex, & ministerium, & promissiones, & Patres.

---

[a] קָרִינָא [b] דְּסָהֲדָא יה [c] 28 וְיָדְעִינַן גַּיר דַּאילֵין [d] דְּמַחֲבִין לֵאלָהָא בְּכֹל מִדֶּם [e] מְעַדַּר
לְהוֹן [f] לְטָבְתָא לַאילֵין דְּקַדֶּם שָׂם דְּנָהֲווּן [g] קְרָיֵא׃ 29 וּמִן לוּקַדֶּם יַדַּע אֱנוּן וְרָשֵׁם אֱנוּן [h] בְּדְמוּתָא [i] דְּצוּרְתָא דַּבְּרֵה
דְּהוּ נָהֲוֵא [k] בּוּכְרָא דְּאַחֵא סַגִּיאָא׃ 30 לַאילֵין דִּין דְּקַדֶּם רְשֵׁם לְהוֹן קְרָא וְלַאילֵין דְּקְרָא לְהוֹן זַדֵּק וְלַאילֵין דְּזַדֵּק
לְהוֹן שַׁבַּח׃ 31 מָנָא הָכִיל [m] נֵאמַר עַל הָלֵין אִן אֱלָהָא חַלַפִין מַנוּ דַּלְקוּבְלָן׃ 32 וְאִן עַל בְּרֵה לָא חָס אֶלָּא חַלַף
כֻּלָּן [n] אַשְׁלְמֵה אַיכַנָא לָא כָּל מִדֶּם [o] עַמֵּה נָחֵל לָן׃ 33 מַנוּ [p] נֶקְבוּל עַל גְּבָיָא דַּאלָהָא אֱלָהָא מְזַדֵּק׃
34 מַנוּ [q] מְחַיֵּב מְשִׁיחָא [r] מִית וְקָם [s] וְאִיתֹהִי עַל יַמִינָא דַּאלָהָא וּבָעֵא חַלָפִין׃ 35 מַנוּ [t] נְפְרֵשַׁנִי מִן [v] חוּבֵּה
דְּמְשִׁיחָא אוֹלָצָנָא אוֹ [y] חַבוּשְׁיָא אוֹ רְדוּפְיָא אוֹ כַּפְנָא אוֹ עֲרְטַלְיוּתָא אוֹ קִינְדוּנוּם אוֹ סַיְפָא׃

[a] קָרִיא [b] מְהֵד [c] יְדַע
[d] אָחֵב אהב [e] עָדַר עזר
[f] טוב [g] קְרָא [h] דְּמָא
[i] צוּרְתָא אלם [h] בכור
[l] זַדֵּק צדק [m] אֲמַר שְׁלַם
[n] כְּתַל בחזקנקום ולגבר בחורי אל
[o] חוב [p] מות [q] אית יש
[r] פְּרַשׁ [s] אהבת הנשיאה

*Scimus autem quoniam diligẽtibus 28
Deũ, omnia cooperãtur in bonũ, iis qui
secundùm propositũ vocati sunt sancti.

* Nam quos pręsciuit, & prędestina- 29
uit conformes fieri imaginis Filij sui, vt F
sit ipse primogenit⁹ in multis fratribus.

* Quos autem prædestinauit, hos & 30
vocauit: & quos vocauit, hos & iustifi-
cauit: quos autem iustificauit, illos &
magnificauit. †glorificauit.

* Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus 31
pro nobis, quis contra nos?

suo * Qui etiam proprio Filio †non pe- 32
percit, sed pro nobis omnibus tradidit
illum, quomodo non etiam cum illo
omnia nobis donauit?

* Quis accusabit aduersus electos 33
Dei? Deus qui iustificat.

* Quis est qui condemnet? Christus 34
Iesus qui mortuus est, imò qui & resur-
& rexit, qui †est ad dexteram Dei, qui etiam
interpellat pro nobis.

* Quis ergo nos separabit à charita- 35
te Christi? tribulatio, an angustia, an fa-
mes, an nuditas, an periculum, an per-
secutio, an gladius?

Psal. 43. d. 23. *(Sicut scriptum est: Quia propter te 36
mortificamur tota die: æstimati sumus G
sicut oues occisionis.)

* Sed in his omnib⁹ superamus pro- 37
pter eum qui dilexit nos.

* Certus sum enim, quia neque mors, 38
neque vita, neque angeli, neque princi-
patus, neque virtutes, neque instantia,
neque futura, neque fortitudo,

* Neq; altitudo, neque profundum, 39
neque creatura alia poterit nos separare
à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu
Domino nostro. CAP. IX.

VEritatem dico in Christo; non men- 1
tior, testimonium mihi perhibente A
conscientia mea in Spiritu sancto:

* Quoniam tristitia mihi magna est, 2
& continuus dolor cordi meo.

Actor. 9. a. 2 1. Cor. 15. b. 9 * Optabam enim ego ipse anathema 3
esse à Christo pro fratribus meis, qui
sunt cognati mei secundùm carnem,

* Qui sunt Israelitę, quorum adoptio est 4
filiorum, & gloria, & †testamẽtum, & le- testa-
gislatio, & obsequium, & promissa: menta

28 * Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

29 * ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς·

30 * οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε.

31 * τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

32 * ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

33 * τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν·

34 * τίς ὁ κατακρινῶν; χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

35 * τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;

36 * καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

37 * ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς·

38 * πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα,

39 * οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

θ'.

1 * Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ,

2 * ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου.

3 * ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα·

4 * οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι,

---

36 אַף כַּכָּתוּב דְּמִטְּלָתָךְ כָּל יוֹם מְיִתִינָן ׀ וְאִתְחֲשַׁבְנָן אֵיךְ אִמְרָא לְנִכְסְתָא : 37 אֶלָּא בְּהָלֵין כֻּלְּהֵין זָכְיִינָן
בְּיַד מָן דַּאֲחַבָּן : 38 סָפֵק אֲנָא גִיר דְּלָא מָוְתָא וְלָא חַיֵּא וְלָא מַלְאֲכָא וְלָא שׁוּלְטָנֵא וְלָא חַיְלָא וְלָא דְּקַיְמִין וְלָא
דְּעָתִידִין : 39 וְלָא רוּמָא וְלָא עוּמְקָא וְאַף לָא בְּרִיתָא אָחֳרָתָא דְּחָשְׁבָחִי תְּפָרְשִׁנִי מִן חוּבֵּהּ דַּאֲלָהָא דְּבְמָרָן יְשׁוּעַ
מְשִׁיחָא : קפלאון ט 1 קוֹשְׁטָא אֲמַר אֲנָא בְּמְשִׁיחָא וְלָא כְּדִבְתִּי עֲלַי בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא : 2 וְכַרְיוּתָא הֲוִי לִי רַבְּתָא וְכְאבָא דְּמִן לִבִּי לָא שְׁלֵא : 3 מְצַלֵּא הֲוֵית גִּיר דַּאֲנָא קְנוּמִי
מִן מְשִׁיחָא אֲחֵוָא מִן בְּנֵי מִשְׁפְּחָתִי דְּבִבְסַר : 4 דְּאִתְיְהוֹן בְּנֵי אִסְרָאֵל דִּילְהוֹן הָוַת סִיסַת בְּנַיָּא
וְהָשְׁבוּתָא וְקָנְמָה וְנָמוּסָא וְהָשְׁמָתָא וּמוֹלְכָנָא וַאֲבָהָתָא :

---

a מוֹת חַשֵּׁב צאן נִכְסָ
b זָכָא נצח יַחֵב אהב
c בּוֹס l מוֹת m שְׁלַט
n קוֹם o רוֹם p בְּרָא
q שְׁבָח יכל r בְּרִישׁ s אַחֵב
או חבב a אבה b כתב
c רַעְיָא מעיד d כְּרַת
e ומכאוב f חדל
g צְלָא פלל h חֵוְיָא
עשמי k שמחא
l אֵית שהם m סוּם

5 ✻ ومنهون اتى المسيح حسب الجسد الكائن
على الكل الله مبارك الى الابد آمين.
✻ ✻ ✻

* Quorum patres, & ex quibus est Christus secũdùm carnem, qui est super B omnia Deus benedictus in secula. Amẽ.

* Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex †Israel, ij sunt Israelitæ:

circuncisione sunt Israel, qui

* Neque †quia semen sunt Abrahæ, omnes filij: sed in Isaac vocabitur tibi semen:

Gen. 21. b.12 Gala.4. d.28

* Id est, nõ qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.

* Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam, & erit C Saræ filius.

Gen. 18. b.10

* Non solùm autem illa, sed & Rebecca ex vno concubitu habens, Isaac †patris nostri.

Gen. 25. c.2 patre nostro.

* Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (vt secundùm electionem propositum Dei maneret:)

* Non ex operibus, sed ex vocante dictũ est ei: Quia maior seruiet minori:

Gen. 25. c.23 Mal.1.a. 2.a.3

* Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

* Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Absit.

* Moysi enim dicit: Miserebor †cuius misereor: & misericordiam prestabo cui D miserebor.

Exod.33 d.19 cui misertus sum:

* Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.

* Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam: & vt annuntietur nomen meum in vniuersa terra.

Exod. 9. c.16

* Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.

* Dices itaq; mihi: Quid adhuc quæritur? voluntati enim eius quis resistit?

* O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui E se finxit, Quid me fecisti sic?

Isai.45. b.9. Iere. 18. a.6 Sap.15. b.7.

* An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

5 * ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

6 * οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ·

7 * οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα·

8 * τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

9 * ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός.

10 * οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

11 * μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ·

12 * οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι·

13 * καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

14 * τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

15 * τῷ γὰρ μωυσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.

16 * ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.

17 * λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραὼ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

18 * ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει, σκληρύνει.

19 * ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;

20 * μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;

21 * ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

---

12 לָא בַעֲבָרָא אֶלָּא בְּיַד מַן דִּקְרָא שִׁשָּׁא נָהֲוָא עַבְרָא לְזְעוֹרָא׃ 13 אֵיךְ דִּכְתִיב יָת יַעֲקוֹב רְחֵמֵת
וְיָת עֵסָו סְנֵית׃ 14 מָנָא הָכֵיל נֵאמַר דְּלָמָא עַוְלָא אִית לְוָת אֱלָהָא חָס׃ 15 וְהָא אָף לְמוֹשֶׁא אֲמַר אֶרְחֵם עַל מַן
דְּמְרַחֵם אֲנָא וְאוֹחֵן לְמַן דְּאִינָא רְחָמָן אֲנָא׃ 16 לָא תְכִיל בְּאִידֵי מַן דְּרָצֵא וְלָא בְּאִידֵי מַן דְּרָהֵט אֶלָּא בְּאִידֵי אֱלָהָא
מְרַחֲמָנָא׃ 17 אֲמַר גִּיר בְּכְתָבָא לְפַרְעוֹן דְּלָהּ לְהַדָּא אַקֵימְתָךְ דְּאַחֲוֵא בָךְ חַיִל וְדִנְהֵכְרֵן שְׁמִי בְּאַרְעָא כֻלָּהּ׃
18 מְדֵין עַל מַן דְּצֵא הוּ מְרַחֵם וְעַל מַן דְּצֵא מְקַשֵׁא׃ 19 וְכְבַר תֵּאמַר דְּעַל מָנָא רְשָׁא מַנּוּגִיר דְּנָקוּם לְוָקְבַל
צְבְיָנֵהּ׃ 20 אֲנָתְ הָכֵיל מַן אֲנָתְ דְּפָתְנָמָא לֵאלָהָא יְהֵב אֲנָתְ דְּלָמָא אֲמַר גְּבִילְהָא לְמַן דְּגַבְלָהּ דְּלָמָנָא
הַכְנָא גְּבִלְתָנִי׃ 21 אוֹ לָא שַׁלִּיט פַּחְרָא עַל טִינָהּ דְּמֵנֵהּ מִן גְּבִילְתָא בָּעְבֵד מָאנָא חַד לִיקָרָא וְחַד לְצַעֲרָא׃

---

a קְרָא b אֲמַר c זְקַן
d קְשִׁישׁוֹן e רְחֵם f סְנָא אוֹכ
g אֲמַר h עָוֶל i רְחֵם
k חוֹן כְּמוֹ חַנֵּן l רְחֵט m רְחֵט
n רְחֵם o קוּם p חַוָּא
q חגי r כְּרֵז
s קְשָׁא חוֹק t אֲמַר
u פרשׁע v קוּם x אֲבָא

Lectio peregrinorum.

22 * *Sin volens Deus ostendere iram suam, & patefacere potentiam suam, intulit plurima longanimitate sua iram aduersus vasa*
23 *iræ consummata ad exitium:* * *Et effudit miserationes suas in vasa misericordiæ, quæ parata sunt Deo ad gloriam?*
24 * *Quippe nos sumus vocati non tantùm ex Iihoudæis, sed etiam ex Gentibus.*
25 * *Sicut & in Houschoo dixit: Vocabo eos qui non erat populus meus, Populum meum, & quæ misericordiam non erat consecuta, Misericordiam consecutam.*
26 * *Futurum est enim in loco vbi vocabantur, Non populus meus; illic vt vocentur, Filij Dei viuentis.*
27 * *Eschaio porrò prædicat de filiis Iisroiel: Si fuerit numerus filiorum Isroiel sicut arena maris, reliquiæ eorum seruabuntur.*
28 * *Sermonem ad consummationem contulit & præcidit, eumque præstabit Dominus super terram.*
29 * *Et quemadmodum prædixerat ipse Eschaio: Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis superstitem* [semen], *vt Sedoum facti fuissemus, & Omouro fuissemus similes.*

De introitu Domini nostri in templum, & de Prophetis & Apostolis.

30 * *Quid igitur dicemus? Gentes quæ non currebant post iustitiam, assecutas fuisse iustitiam; iustitiam verò eam, quæ est ex fide.*
31 * *Iisroiel autem qui currebat post Legem iustitiæ, Legem iustitiæ non fuisse assecutum.*
32 * *Quamobrem? quia non ex fide, sed ex operibus Legis. Impegerunt enim ad lapidem offendiculi.*
33 * *Sicut scriptum est: Ecce pono in Tzehioun lapidem offendiculi, & petram offensionis; & qui credit in eum, pudore non suffundetur.*

CAP. X.

1 FRatres, voluntas cordis mei, & deprecatio mea quæ fit ad Deum pro ipsis, est vt seruentur.
2 * *Testor enim de eis, ipsos zelum Dei habere, sed non in scientia.*

---

22 אִן דֵּין עִבָּא אֱלָהָא [g]דְּנְחַוֵּא רוּגְזֵה [h]וְנְוַדַּע חֵילֵה [i]אַיְתִי [k]בְּסוֹבְּלָא [l]דְּמַגְּרַת רוּחֵה רוּגְזָא עַל מָאנֵא דְּרוּגְזָא
23 דְּגְמִירִין [m]לַאבָדָנָא ׃ [n]וְאַשְׁפַּע רַחֲמוֹהִי עַל [o]מָאנֵא דְּרַחֲמֵא [p]דְּמְטַיְּבִין הֲוֹו לַאלָהָא [q]לְתֻשְׁבּוּחְתָא ׃
24 [r]דְּאִיתַיִן חֲנַן [s]קְרָיָא לָא הֲוָא בִּלְחוֹד מִן יְהוּדָיֵא אֶלָּא אַף מִן עַמְמֵא ׃ 25 אֵיכְנָא דַּאף בְּהוֹשַׁע אֲמַר דְּאִקְרָא
לַאוּלִין דְּלָא הֲוֹו עַמִּי עַמִּי דִּילִי וְלָלָא [t]אִתְרְחֲמַת אִתְרְחֲמַת ׃ 26 וְהֲוָא גִּיר [u]בְּדוּכְתָא [x]כַּר [y]דְּמְתְקְרִין הֲוֹו לָא עַמִּי
חַמָּן נְתְקְרוּן בְּנֵי לַאלָהָא חַיָּא ׃ 27 [z]אֲשַׁעְיָא דֵּין [a]אַכְרֵז עַל בְּנֵי יִסְרָיֵל דְּאִן נֶהֱוֵא [b]מְנָיְנָא דַּבְּנֵי יִסְרָיֵל אֵיךְ [b]חָלָא
דַּיְמָא [c]שַׁרְכְנָא דְּמָנְהוֹן [d]נְחָא ׃ 28 [e]מְלָתָא [f]גְּרַס וּפְסַק וְנָעְבְּדִיהּ מָרְיָא עַל אַרְעָא ׃

[e] קְרָיָא [f] שלגרים [g] חֲוָא
[h] יְדַע [i] הובל מן אֲתָא
[k] בהמון [l] ארך אפים מן
[m] נְגַר [n] אַבַּר [o] שַׁפַּע שפך
[p] כלים [q] טַיֵּב [r] שַׁבַּח
[s] אית יש [t] קְרָא [u] רָחֵם
[x] במקום אחה
[y] קְרָא [z] כְּרֵז [a] מְנָא
[b] חול [c] יתרון אן שאר
[d] חַנָּא [e] מִלָּל [f] גרס הפסם

* Quòd si Deus volens ostendere 22
iram, & notam facere potentiam suam,
sustinuit in multa patientia, vasa iræ ap-
tata in interitum,

* Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in 23
vasa misericordiæ, quæ præparauit in
gloriam.

* Quos & vocauit nos, non solùm 24
ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus:

* Sicut in Osee dicit: Vocabo non 25
Osee.2. d.23 1.Pet.2. b.10 plebem meam, Plebem meam: & non
dilectam, Dilectam: & non misericor-
diam consecutam, Misericordiam con-
secutam.

Osee 1. d.10 * Et erit, in loco vbi dictum est eis, 26
Non plebs mea vos: ibi vocabuntur Fi- F
lij Dei viui.

Isa. 10. c.22 Osee 1. d.10 * Isaias autē clamat pro Israel: Si fue- 27
rit numerus filiorum Israel tanquam a-
rena maris, reliquiæ saluæ fient.

* Verbum enim consummans, & ab- 28
breuians in æquitate: quia verbum bre-
uiatum faciet Dominus super terram.

Isai.1. c.9 * Et sicut prædixit Isaias: Nisi Domi- 29
nus sabbaoth reliquisset nobis semen,
sicut Sodoma facti essemus, & sicut Go-
morrha similes fuissemus.

* Quid ergo dicemus? Quòd Gentes 30
quæ non sectabantur iustitiam, appre-
henderunt iustitiam, iustitiam autem
quæ ex fide est.

sectans * Israel verò †sectando Legem iustitiæ, 31
in Legem iustitiæ non peruenit.

* Quare? quia non ex fide, sed quasi 32
ex operibus. offenderunt enim in lapi-
dem offensionis,

Isai.8. c.14. 28. d.16 1.Pet.2. b.7 * Sicut scriptum est: Ecce pono in 33
Sion lapidem offensionis, & petrā scan-
dali: & omnis qui credit in eum, non
confundetur.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei, 1
& obsecratio ad Deum, sit pro illis in A
salutem.

* Testimonium enim perhibeo illis 2
quidem quòd æmulationem †Dei habēt, sed non
secundùm scientiam.

22 * εἰ ὃ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνω-
ρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ
σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν,

23 * ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη
ἐλέους ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν·

24 * οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ
καὶ ἐξ ἐθνῶν·

25 * ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν
μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην·

26 * καὶ ἔσται, ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑ-
μεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

27 * ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραὴλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμ-
μα σωθήσεται.

28 * λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ,
ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

29 * καθὼς προείρηκεν ἡσαΐας, εἰ μὴ κύριος σα-
βαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν.

30 * τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύ-
νην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πί-
στεως·

31 * ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιο-
σύνης οὐκ ἔφθασε.

32 * διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου.
προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος·

33 * καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον προσ-
κόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ'
αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

ί.

1 * Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις
ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν.

2 * μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ
κατ' ἐπίγνωσιν·

---

29 וְאִלּוּ מַרְבֵּם כְּקֹדֶם אֲמַר הוֹ אַשְׁעִיָא דְּאִלּוּ לָא מְרִיָא צְבָאוֹת אֲתַר לָן זְרִיעָא אַיְךְ סְדוֹם הֲוֵינָן וְלַעֲמוֹרָא
דְּמָא עוֹל אֲמַר רְחֵט
צדקה מן כּוֹן השׁוּ מן
דַּרְכָּךְ חֵימִן השׁוּ
תִּקְלוֹ סְמוֹ כְּשַׁל בְּחַת
בוֹשׁ
צְבָא בְּעָא חֵיָא
סְחֵר טְבַן קְנוּ
יְדַע
הֲוֵינָן׃ 30 מָנָא הַכִּיל נְאמַר
דְּמַעְלַתָּה דְּמַרְנָן לַחֵיכְלָא וְרַנְבְּיָא וַדְּשָׁלִיחָא יח
מְתְרַמִּין הֲוֵין׃ 31 יִסְרָיֵל דֵּיוְדְרַהֵט הֲוָא
דְּעַמְמָא דְּלָא רַהֲטִין הֲווּ בְּתַר כַּאנוּתָא אַדְרֵכוּ כְּאנוּתָא כְּאנוּתָא הֵין אַיְדָא דְּמִן הֵימָנוּתָא הֲוִי׃ 32 בְּתַר נְמוּסָא דְּכְאנוּתָא לְנָמוּסָא דְּכְאנוּתָא לָא אַדְרֵךְ׃
מֶטֶל מָנָא מֶטֶל דְּלָא הֲוָא מִן הֵימָנוּתָא אֶלָּא מִן עֲבַדְוּתִי
דְּנָמוּסָא אִתְחֲקַלּוּ גֵּיר בְּכְאפָא דְּתוּקְלְתָא׃ 33 אַיְךְ דַּכְתִיב הָא סָאִם אֲנָא בְּצִהְיוֹן כְּאפָא וְהוּקְלָתָא וְכָאפָא
דְּמַכְשׁוֹלָא וּמַן דְּבֵהּ נְהֵימִן לָא נְבְהַרְת׃ קְפַלְאוֹן׃ 1 אֲחַי צְבִינָא דְּלִבִּי וּבְעוּתִי דְּלוֹת אֱלָהָא חֲלָפַיהוֹן
דְּנִחוֹן׃ 2 מַסְהֵד אֲנָא גֵּיר עֲלֵיהוֹן דְּטַנְנָא דַּאלָהָא אִית בְּהוֹן אֱלָא לָא בִּידָעָתָא׃

3 * Iustitiam porrò Dei ignorarunt, sed studuerunt propriam iustitiam constituere: & propterea à iustitiæ Dei non fuerunt subiecti.

4 * Scopus enim Legis Meschicho est, ad iustitiam cuilibet in ipsum credenti.

Infra Pentecosten.

5 * Siquidem Mousche ita descripsit iustitiã quæ est ex Lege, dicens: Quòd qui ea pergegerit, per ipsa viuet. * Iustitia verò quæ est ex fide, ita dicit, Ne dixeris in corde tuo, Quis scandit cælos, & Meschicho deduxit?

7 * Et quis descendit in abyssum inferorũ, & eduxit Meschicho ex mortuis?

8 * Sed quid ait? Prope te est verbum in ore tuo & in corde tuo. Hic est sermo illefidei, quem prædicamus. * Quod si confitearis ore tuo Dominum nostrum Ieschua, & credideris corde tuo Deum excitasse eum à mortuis, seruaberis.

10 * Cor enim quod credit in eum, iustificatur, & os quod confitetur eum, seruatur.

11 * Dicit enim Scriptura: Quisquis credit in eum, pudore non suffunditur.

12 * Et in hoc quidem non distinguit neque Iihoudæos, neque Aramæos [Gentiles]: vnus est enim Dominus omnium, qui diues est in quemlibet à quo inuocatur.

13 * Quisquis enim inuocauerit nomen Do-
14 mini, seruabitur. * Quomodo igitur inuocabunt eum, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, de quo non audierunt? aut quomodo audient absque concionatore?

15 * Aut quomodo concionabuntur, nisi missi fuerint? Prout scriptum est: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, & euangeli-
16 zantium bona! * Sed non omnes auscultarunt nuntiationi Euangelij. Eschaio enim ait: Domine mi, Quis credidit filiæ vocis no-
17 stræ? * Ergo fides ex auditu auris est, & auditus auris ex verbo Dei.

18 * At inquam, annon audierunt? Et ecce, In omnem terram exiuit filia vocis eorum, et in fines orbis sermones eorum.

19 * Sed inquam, nunquid non cognouit Israel? Primus Mousche ita dixit: Ad æmulationem prouocabo vos per populum, qui non est populus, & per gentem immorigeram vos commouebo ad iram.

---

3 כְּאנוּהָה דֵין דַּאלָהָא לָא יַדעוּ אֶלָּא וּבְעוֹ דְּכְאנוּתָא דְנַפְשְׁהוֹן נְקִימוּן וּמְטַל הָנָא לְכְאנוּהָה דַּאלָהָא לָא אִשְׁתַּעְבַּדוּ׃
4 סָכֳּה גִּיר דְּנָמוֹסָא מְשִׁיחָא הוּ לְכְאנוּתָא לְכֹל דַּמְהַיְמִין בֵּהּ׃
5 מוֹשֶׁא גִּיר כָּתַב כְּאנוּתָא דַּבְּנָמוֹסָא דְּמַן דְּנָעֲבֵד הַלִּין נִחֵא בְּהֵין׃ 6 כְּאנוּתָא דֵין דְּבַהֵימָנוּתָא הָכַנָּא אָמְרָא
דְּלָא תְּאמַר בְּלֵבָךְ דְּמַנוּ סְלֵק לַשְׁמַיָּא וְאוֹתֵי לַמְשִׁיחָא מִן בֵּית מֵיתֵי׃ 7 וּמַנוּ נְחֵת לַתְּהוֹמָא וְאוֹתֵי לַמְשִׁיחָא מִן בֵּית מֵיתֵי׃
8 אֶלָּא מָנָא אֲמַר קָרִיב הוּ לָךְ פֻּמָּךְ וְלִלְבָּךְ הָנָא הִי מִלְּתָא דְּהַיְמָנוּתָא דְּמַכְרְזִינַן׃
9 וְאִן חַוֵּי בְּפוּמָךְ בְּמָרָן יְשׁוּעַ וְהַיְמִין בְּלִבָּךְ דַּאלָהָא דְּאֲקִימֵהּ מִן בֵּית מֵיתֵי תֵּאחֵא׃ 10 לֵבָא גִּיר דַּמְהַיְמִין
בֵּהּ מְזַדַּכְּא וּפוּמָא דְּמַוֵּי בֵּהּ חָיֵא׃ 11 אֲמַר גִּיר כְּתָבָא דְּכֹל דַּמְהַיְמִין בֵּהּ לָא נְבְהַת׃

---

3 [a] כון [b] בָּעָא [c] צדקה
4 [d] קום [e] שַׁעְבֵּר [f] סָכָא
5 צפה [g] לצדקה [h] חַיְמֵן
6 [i] חג השבועות מן לשון יון
7 [j] כון ישר [k] חַיָּא [l] חַיְמֵן
8 [m] אֲמַר [n] והורד מן נְחֵת
9 [o] תחומא תהום [p] שְׁיוֹל שאול
10 [q] נַסֵּק [r] מוֹת [s] מַלֵּל
11 [t] חַיְמֵן [u] כְּרוֹז [v] אֲרָא [w] קום

3 * Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti.

4 *Finis enim Legis, Christus †: ad iustitiam omni credenti.

est:

5 *Moyses enim scripsit: Quoniam iustitiam quæ ex Lege est qui fecerit homo, viuet in ea.

Leu. 18. a.5 Eze.20. b.11 Deut.30 c.12

6 * Quę autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere. B

7 *Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum à mortuis reuocare.

8 * Sed quid dicit Scriptura? Propè est verbum in ore tuo, & in corde tuo. hoc est verbum fidei quod prædicamus.

Deut. 30 c.14

9 * Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris.

10 * Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. C

11 * Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur.

Isai.28. d.16

12 * Non enim est distinctio Iudæi & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum.

13 * Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Ioel.2.g 22 Act.2. c.21

14 * Quomodo ergo inuocabunt in quẽ non crediderunt? Aut quomodo credẽt ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?

15 * Quomodo verò prædicabunt, nisi mittãtur? sicut scriptum est: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona!

Isai.52. b.7 Nah.1.d 15

16 *Sed non omnes †obediunt Euãgelio. Isaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui nostro?

obedierunt

Isai.53. a.1 Ioh.12. f.38

17 * Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi.

18 * Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Psal.18. a.5

19 * Sed dico, Nunquid Israel non cognouit? Primus Moyses dicit, Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam.

Deut.32 c.21

---

3 * ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

4 * τέλος γὰρ νόμου χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

5 * Μωυσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

6 * ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν.

7 * ἢ, τίς καταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

8 * ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

9 * ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

10 * καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

11 * λέγει γὰρ ἡ γραφή, πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

12 * οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

13 * πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

14 * πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

15 * πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά.

16 * ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἡσαΐας γὰρ λέγει, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;

17 * ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.

18 * ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

19 * ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος μωυσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει· ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.

---

12 וּבְהָדָא לָא פְרַשׁ לָא לִיהוּדָיָא וְלָא [y]לַארַמָיָא חַד הוּגֵיר מָרָיָא דְכֻלְהוֹן [z]דְעַתִיר בְּכֹל דְקָרָא לֵהּ׃ 13 כֹּל גֵּיר

[a]דְיִקְרָא שְׁמֵהּ דְמָרְיָא [b]נְחָא׃ 14 אֵיכַנָא הָכִיל נָקְרוּן לַאינָא דְלָא הַימְנוּבֵהּ אוֹ אֵיכַנָא [c]נְהֵימְנוּן לְהַוּדְלָא שְׁמָעוּהִי

אוֹ אֵיכַנָא נְשְׁמְעוּן דְלָא [d]מַכְרְזָנָא׃ 15 אוֹ אֵיכַנָא נְכְרְזוּן אִן לָא [e]נְשְׁתַלְחוּן

אַיִךְ דִכְתִיב דְמָא [f]יָאיִן רַגְלֵיהוֹן [g]דְמְבַשְׂרֵי שְׁלָמָא וְדִמְבַשְׂרֵי [h]טָבָתָא׃ 16 אֶלָּא לָא הֲווֹא כְּלְהוֹן [i]אִשְׁתְמְעוּ לְסַבְרְתָא

[k]דְאוּנְגְלְיוֹן אִשְׁתְמַע גֵּיר מָרִי מַנוּ הֵימִן [l]לְבְרְתְ קָלָן׃ 17 [m]מֵכְיל הֵימְנוּתָא מִן מַשְׁמַע [n]אֻרְנָא וּמַשְׁמַע אֻרְנָא מִן

[o]מַלְתָא דַאלָהָא׃ 18 אֶלָּא אָמַר אֲנָא דְלָמָא לָא שְׁמָעוּהָא בְּכֹלָּה אַרְעָא נְפְקַת [p]בְּרְתְ קָלְהוֹן [q]וּבְסוֹפֵי דְתֵבֵל [r]מַלְיְהוֹן

19 אֶלָּא אָמַר אֲנָא דְלָמָא לָא יְדַע יִסְרָיֵל קַדְמָיָא מוֹשֶׁא הָכְנָא אֵמַר [s]אַטֵנְכוֹן בְּעַם וְלָא עַם וּבְעַמָא דְלָא [t]סָתְחְפִים

[x]אַרְגָזְכוֹן׃

1 2

y גוים z שעשיר
a קרא b חיא c חימן
d כרז e שלח f יאח יפה
g סבר בשר h טוב i שמע
k מן לשון יון l לבת קילנו
m חימן n אזן o מלל
ק נת קולם
p סוף q מלל r טנן קנא
s פוס הקשיב t רגז

20 * Eschaio autem ausus est dicere : Visus sum ab iis qui non quærebant me, & inuentus sum ab iis qui de me non interrogabant.

21 * Jsroieli verò dicit : Expãdi manus meas tota die ad populum ira percitum, et non acquiescentem.

Lectio tertia Feriæ Passionis.

CAP. XI.

1 SEd inquam ego, nunquid depulit Deus populum suum ? Absit . Nam & ego sum ex Isroiel, ex semine Abrohom, ex prosapia
2 Beniomen . * Non depulit Deus populum suum, qui fuit ei præcognitus . An nescitis Scripturam de Jlio quid dicat : quomodo inuocet Deum aduersus Jsroiel ? & ait :
3 * Domine mi, Prophetas tuos trucidarũt, & altaria tua euerterunt, ac ego ipse tantũ relictus sum, quæruntque animam meam.
4 * At dictum est ei per reuelationem : Ecce reseruaui mihi ipsi septem millia virorum, qui non flexerunt genua sua, nec adorauerunt Baalo.
5 * Ita & hoc tempore reliquiæ remanserunt per electionem gratiæ.
6 * Sed si per gratiam, non iam ex operibus, alioquin gratia nõ est gratia. Sin ex operibus, non est ex gratia ; alioquin opus non est opus.
7 * Quid ergo ? Quod requirebat Isroiel non inuenit ; electio verò inuenit, cæteri autem corde suo obcæcati sunt ;
8 * (Sicut scriptum est : Dedit eis Deus Spiritum stupiditatis, vt oculis non videant, & auribus non audiant) vsque ad hodiernum diem.
9 * Et Dauid rursus ait : Fiat mensa eorum coram ipsis pro laqueo, & retributio eorum pro offendiculo.
10 * Caligine obducantur oculi eorum ne videant, & tergum eorum semper incuruetur.
11 * Ego verò dico, Nunquid impegerunt vt ruerent ? Absit. sed per eorũ lapsum vita [salus] obuenit Gentibus, vt eos ad æmulationem prouocaret.
12 * Quòd si lapsus eorũ fuit opulentia mundo, & eorum condemnatio diuitiæ Gentibus, quanto magis eorum plenitudo ?

---

20 אֲשַׁעְיָא דֵין אֲמַר וְאָמַר דְּאִתְחֲזִית לַאילֵין דְּלָא בְּעָאוּנִי וְאִשְׁתַּכְחֵת לַאילֵין דַּעֲלִי לָא שַׁאלוּ׃ 21 לְאִיסְרָיֵל
דֵּין אֲמַר דְּפָשְׁטֵת אִידֵי יוֹמָא כְּלֵהּ לְוָת עַמָּא דְּמֶחֱרָא וְלָא מְחַטְפִּים׃ 1 אֱמַרְנָא דְּתָלְתָּא דַחְשָׁא כ קפלאון יא
אֶלָּא אֲמַר אֲנָא דְּלָמָא דַּחֲקֵהּ אֱלָהָא לְעַמֵּהּ חָס אַף אֲנָא גֵּיר מִן זַרְעָה דְּאַבְרָהָם מִן שִׁרְבְּתָא
דְּבִנְיָמִן׃ 2 לָא דְחַק אֱלָהָא לְעַמֵּהּ אַיְנָא דְּמִן קַדְמֵיהּ יְדִיעַ הֲוָא אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן בְּכְתָבָא דְּאֵלִיָּא מָנָא אֲמַר
כַּד קְבֵל הֲוָא לַאלָהָא עַל יִסְרָיֵל וְאֲמַר׃ 3 מָרִי לְנְבִיכָךְ קַטְלוּ וְלְמַדְבְּחֵיכָךְ סַחֲפוּ וַאֲנָא הוּ בְּלְחוֹדִי אֶשְׁתַּחֲרֵת
וּבָעִין לְנַפְשִׁי׃ 4 וְאִתְאֲמַר לֵהּ בְּגְלִינָא דְּהָא שְׁבְקֵת לְנַפְשִׁי שַׁבְעָא אַלְפִין גַּבְרִין אִילֵין דְּעַל בּוּרְכֵיהוֹן לָא
בְּרְכוּ וְלָא סָגְדוּ לְבַעְלָא׃ 5 הָכְנָא אַף בְּזִבְנָא הָנָא שַׁרְכָנָא הוּ אֶשְׁתְּחַר בַּגְּבְרֵיהָא דְּטַיְבוּתָא׃

---

z חֲזָא y בְּעָא x ונמצאתי
w שְׁכַח v כְּשַׁט u יתי׳ חֲרָא
t טְפַס הקשיב s קְרָא
r חֲשַׁשׁ q דַּחַק דחה או
p גְּדַף o משפחה n קורא
m דְּבַח זבח l שְׁחַר שאר
k בְּעָא j אֲמַר i גְּלָא
h בְּרֵךְ כרע g שאר
f שְׁחַר e גְּבָא d טוב

* Isaias autem audet,& dicit, Inuen- 20
Isai.65. a.1 tus sum à non quærentibus me: palàm apparui iis, qui me non interrogabant.
Isai.65. a.2 * Ad Israel autem dicit: Tota die ex- 21
sed pandi manus meas ad populum non credentem,† & contradicentem.

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit po- 1
pulum suum? Absit. Nam & ego A Israelita sum, ex semine Abraham, de tribu Beniamin.

* Non repulit Deus plebem suam, 2
quam præsciuit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum aduersum Israel?

* Domine, Prophetas tuos occide- 3
3. Reg. 19.b.10. runt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam.

* Sed quid dicit illi diuinum respon- 4
3. Reg. 19.d.19. sum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua †Baal.

ante * Sic ergo & in hoc tempore, reliquię 5
Dei secundùm electionem gratiæ † saluæ factæ sunt.

* Si autem gratia, iam non ex operi- 6
bus. alioquin gratia iam non est gratia. B

* Quid ergo? quod quærebat Israel, 7
hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: cæteri verò excæcati sunt.

Isa.6.c.9 Mat.13. b.14 Ioh.12. f.40 Act.28. f.26 * Sicut scriptum est: Dedit illis Deus 8
spiritum compunctionis: oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem.

Psal.68. c.23 coram ipsis * Et Dauid dicit: Fiat mensa eorum 9
† in laqueũ & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis.

* Obscurentur oculi eorum, ne vi- 10
deant: & dorsum eorum semper incurua.

*Dico ergo: Nunquid sic offenderunt 11
vt caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus, vt illos æmulentur.

* Quòd si delictum illorum diuitiæ 12
sunt mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentium, quantò magis plenitudo eorum?

20 * ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.

21 * πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

ια.

1 * Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμὶ, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν·

2 * οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, λέγων,

3 * κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν· κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου.

4 * ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ.

5 * οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

6 * εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.

7 * τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν·

8 * καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

9 * καὶ Δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς·

10 * σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

11 * λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

12 * εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

---

6 אִם בְּחֶסֶד נִהְיָה לֹא עַל פִּי מַעֲשִׂים אִם כֵּן חֶסֶד לֹא יִהְיֶה חֶסֶד׃ 7 מָה אֵפוֹא אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יִשְׂרָאֵל לֹא הִשִּׂיג אֶת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ כִּי אִם הַבְּחִירִים הִשִּׂיגוּהוּ וְהַנִּשְׁאָרִים נִקְשׁוּ׃ 8 כַּכָּתוּב נָתַן לָהֶם אֱלֹהִים רוּחַ תַּרְדֵּמָה עֵינַיִם לְבִלְתִּי רְאוֹת וְאָזְנַיִם לְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ 9 וְדָוִד אָמַר יְהִי שֻׁלְחָנָם לְפָח וְלִמְצוּדָה לְמִכְשׁוֹל וְלִגְמוּל לָהֶם׃ 10 יֶחְשְׁכוּ עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת וְגַבָּם תָּמִיד הַכְפֵּף׃ 11 אֹמַר אֲנִי הֲכָשְׁלוּ אֵיפוֹא לְנָפְלָם אַל חָס אֲבָל בְּתוֹקַלְתָּם הִגִּיעַ הַיְשׁוּעָה לַגּוֹיִם לְהַקְנִיאָם׃ 12 וְאִם תּוֹקַלְתָּם הָיְתָה עוֹשֶׁר לָעוֹלָם וְחִסָּרוֹנָם עוֹשֶׁר לַגּוֹיִם כַּמָּה יוֹתֵר יִהְיֶה מִלּוּאָם׃

a בתן b איתי ישיחן c גבא d שכח משאשארם e עזר f שמעון g בחר חביש h ואחיהם i שחיתם j וגמולם k תקל l חשך m חזא n נפל o תקל כשל p לקבאתם q חוב r שמלא מלא

Dominica Ouſchano.

13 * Vos autem alloquor Gentes, ego qui ſum Apoſtolus Gentium, miniſterium meum
14 cohoneſto: * Si fortè ad æmulationem prouocem filios carnis meæ, [conſanguineos meos,] & ſeruem quoſdam ex ipſis.
15 * Si enim eorum reprobatio in reconciliationem mundo ceſſit, quidnam ergo erit eorum reſtitutio, niſi vita ex mortuis?
16 * Sed ſi primitiæ ſanctæ, & maſſa: &, ſi radix ſancta eſt, ſic etiam rami.
17 * Quod ſi ex ramis nonnulli amputati ſunt, tuque quum eſſes olea ſylueſtris, inſitus es in locum ipſorum, & factus es particeps radicis ac pinguedinis ipſius oleæ:
18 * Ne tete efferas aduerſus ramos: quod ſi teipſum extuleris, non tu ſuſtines radicem, ſed ipſa radix ſuſtinet te.
19 * Jam verò dices: Amputati ſunt rami, vt ego in locum ipſorum inſererer.
20 * Pulchrè. illi quidem, quia non crediderunt, amputati ſunt; tu verò per fidem ſtetiſti: ne effertor mente tua, ſed time.
21 * Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne tibi quidem fortè parcet.
22 * Vide igitur benignitatem & ſeueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt ſeueritatem; in te verò benignitatem, ſi permanſeris in ipſa benignitate, alioquin tu quoque amputaberis.
23 * Et illi niſi permanſerint in defectu fidei ſuæ, ipſi quoque inſerentur. ſiquidem poteſt Deus rurſum eos inſerere.
24 * Nam ſi tu ex tua olea ſylueſtri naturali amputatus es, & præter naturam tuam inſitus es in oleam optimam, quanto magis ergo ij ſi inſerantur in oleam ſuam naturalem!
25 * Velim autem vos ſcire, fratres mei, hoc arcanum, (vt ne ſitis ſapientes propria opinione) obcæcationem cordis ex modico loco [ex parte] accidiſſe Iſroieli, vſquedum introierit plenitudo Gentium.
26 * Et tunc omnis Iſroiel ſeruabitur: ſicut ſcriptum eſt: Veniet ex Tzehioun Redĕptor ille, & auertet iniquitatem à Iaakoub.
27 * Tuncque habebunt fœdus illud quod à me eſt, quum remiſerim ipſis peccata eorum.

13 * Vobis enim dico Gentibus, quamdiu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo,

14 * Si quo modo ad æmulandum prouocem carnem meam, & saluos faciam aliquos ex illis.

15 * Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quæ assumptio, nisi vita ex mortuis?

16 * Quòd si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami.

17 * Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cùm oleaster esses, insertus es C in illis, & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es.

18 * Noli gloriari aduersus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

19 * Dicis ergo: Fracti sunt rami, vt ego inserar.

20 * Bene: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

21 * Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat.

22 * Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excidêris.

23 * Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur. potens est enim Deus iterum inserere illos.

24 * Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam; quanto magis ij qui secundùm naturam, inserentur suæ oliuę?

25 * Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, (vt non sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret:

26 * Et sic omnis Israel saluus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, & auertat impietatem à Iacob. Isai. 59. d 20 D

27 * Et hoc illis à me testamentum: cùm abstulero peccata eorum.

13 * Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω,

14 * εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.

15 * εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν;

16 * εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

17 * εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου,

18 * μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.

19 * ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.

20 * καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ·

21 * εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται.

22 * ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δέ σε, χρηστότης, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.

23 * κἀκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

24 * εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

25 * οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ·

26 * καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ·

27 * καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

---

[c] חוס פלח [d] חֲזִי [a] קְשָׁא [b] קָנָא עמר [e] פְּשַׁח גזר [f] קְנָא [g] חֲסַר [h] חֵימִן [i] טְעֵם [m] שְׁכַח יכל [k] כּוֹן [l] פְּשַׁח [p] טְעֵט [q] טוב [r] יְרַע [s] סור הזה [t] רְעָא רצה [u] עֲזַר [x] עוֹל [y] מְלָא [z] חֲוָא [a] אֲתָא [b] פּוּרְה [c] כ"ת מן לשון יון

לָא חָסַ֫ת דִּלְמָא אַף לָא עֲלַיִךְ נְחוּס׃ 22 חֲזִי הָכִיל בַּסִּימוּתֵהּ [c] וְקַשְׁיוּתֵהּ דַּאלָהָא עַל אִילֵּין דִּנְפַלוּ קַשְׁיוּתָא עֲלַיִךְ
דִּין כַּסִּימוּתָא אִן [d] תְּקַוֵּא בָּהּ בְּבַסִּימוּתָא וְאִן לָא אַף אַנְתְּ [e] תְּחְפְּשַׁח׃ 23 וְהָנוֹן אִן לָא [h] נְקוּוֹן [i] בְּחַסִּירוּתְהוֹן [k] הַיְמָנוּתֵהּ
אַף הֵנוֹן [l] נֶטַעֲמוֹן [m] מְשְׁכַּח גִּיר אֱלָהָא דְּהוּבַנְטָעֵם אֲנוֹן׃ 24 אִן גִּיר אַנְתְּ דְּמִן זַיְתָא אַנְתְּ דְּבַרָא הוֹ [n] דַּבְּכְיָנָךְ [o] אֶתְפְּשַׁחְתְּ
וְדִלְלָא בַּכְיָנָךְ [p] אֶתְטְעֲמְתְּ בְּזַיְתָא [q] טָבָא כְּמָא הָכִיל הָנוֹן אִן נֶתְטַעֲמוֹן כְּזַיְתָא דַּכְיָנְהוֹן׃
25 צְבָא אֲנָא דִּין [f] דְּחִדְעוֹן אֲחַי [s] אַרְעָא הָנָא דִּלָּא תֶּהֱווֹן חַכִּימִין [t] בְּרַעְיָן נַפְשְׁכוֹן [u] דַּעֲוִירוּת לִבָּא מִן אַחַר קְלִיל הֲוָת
לְיִסְרָיֵל עַרְמָא [x] דְּנָעוֹל [y] מוֹלְיָא דְּעַמְמֵא׃ 26 וְהָיְדִין כְּדֵה יִסְרָיֵל [z] נְחֵא אַיכְנָא דַּכְתִיב [a] דְּנָאתֵא מִן צִהְיוֹן [b] פָּרוּקָא
וְנָהֵפֵךְ עַוְלָא מִן יַעֲקוֹב׃ 27 וְהָיְדִין הֶוֵא לָהוֹן [c] דְּיַתִּיקָא הֵי דְּמִן לָוָתִי מָא דְּשָׁבְקַת לָהוֹן חֲטָהֵיהוֹן׃

28 * Cæterùm in Euangelio hoſtes ſunt propter vos, in electione autem dilecti propter Patres.

29 * Non enim mutauit Deus donum ſuum, vocationemque ſuam.

30 * Quemadmodum enim vos etiam quondam non acquieuiſtis Deo, nunc autem miſericordiam adepti eſtis propter eorum inobedientiam: 31 * Sic & illi non acquieuerunt nunc miſerationibus quæ in vos extiterunt, vt ipſis quoque miſerationes fiant.

32 * Cõcluſit enim Deus omnes in inobedientia, vt omnium miſereatur.

33 * O altitudo diuitiarum & ſapientiæ, & ſcientiæ Dei! nemo ſcrutatus eſt iudicia eius, & viæ eius ſunt imperueſtigabiles.

34 * Quis enim nouit mentem Domini, aut 35 quis fuit ei conſiliarius? * Aut quis prior dedit ei, vt ita recipiat ab eo?

36 * Quandoquidem omnia ex eo, & omnia in eo, & omnia per eum. Cui ſint laudes & benedictiones in ſecula ſeculorum, Amin.

Feria ſecunda hebdomadis præcedentis Ieiunium.

CAP. XII.

1 Peto igitur à vobis fratres mei, per miſerationes Dei, vt ſiſtatis corpora veſtra hoſtiam viuam & ſanctam, & acceptam Deo per miniſterium verbale [rationale].

2 * Et ne aſſimilemini huic ſeculo, ſed trãſformemini per renouationem mentis veſtræ; & diſtinguite quæ ſit voluntas Dei bona & accepta, ac perfecta.

3 * Dico autem vobis omnibus per gratiam quæ data eſt mihi, ne ſentiatis extra quàm oporteat vos ſentire: ſed ſentiatis cum modeſtia omnes, prout partitus eſt Deus vnicuique fidem in menſura.

4 * Quemadmodum enim in vno corpore membra multa habemus, omnia autem membra vnam non habent actionem:

5 * Ita & nos qui multi ſumus, vnum ſumus corpus in Meſchicho: ſinguli autem ex nobis alij aliorum ſumus membra.

6 * Sed habemus dona varia pro gratia quæ data eſt nobis: alius quidem prophetiam pro menſura fidei ſuæ:

* Secundùm Euangelium quidem, inimici propter vos: secundùm electionem autem, chariſſimi propter patres.
* Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.
* Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum:
* Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, vt & ipſi miſericordiam conſequantur.
* Concluſit enim Deus omnia in incredulitatem, vt omnium miſereatur.
* O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!
Sap.9.c.13 Iſai.40 c.13 1.Cor.2.d.16
* Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?
* Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?
* Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi † gloria in ſecula†. Amen.
honor & ſeculorum.

CAP. XII.

Phil.4.d 18
OBſecro itaque vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.
Eph.5.d.17 1.The.4.a.3
* Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis quæ voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.
* Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non plus ſapere quàm oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem, † vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei.
& 1.Cor.12.b.11. Eph.4.b.7
* Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent;
* Ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra:
* Habentes autem donationes, ſecundùm gratiam quę data eſt nobis, differentes: ſiue prophetiam ſecundùm rationem fidei,

28 * κῆ μὲν τὸ ἀὰγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς· κῆ δὲ τὸ ἐκλογὴ, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας·
29 * ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.
30 * ὥσπερ γὰρ ποτὲ καὶ ὑμεῖς ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νυνὶ δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ·
31 * οὕτω καὶ οὗτοι νυνὶ ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι·
32 * συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.
33 * ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.
34 * τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;
35 * ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;
36 * ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ιϛ.

1 * Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν·
2 * καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.
3 * λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.
4 * καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν·
5 * οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ, ὁ δὲ καθεῖς ἀλλήλων μέλη,
6 * ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως·

---

28 בְּעֵא מִן קֳדָם רַחֲמַיָּא דְּשַׁבְתָּא קַדְמָיְתָא דְצוֹמָא כב קפלאון יב 29 בַּעֲנָא הָכִיל מָנְכוֹן אַחַי בְּרַחֲמוֹהִי דֵאלָהָא דְתְקִימוּן פַּגְרֵיכוֹן
1 חַיָּא קַבֵּל שְׁמֵשׁ 2 וְלָא תְּתְדַמְיוֹן לְעָלְמָא הָנָא אֶלָּא אֶשְׁתַּחְלָפוּ רְעָא חַדָּשׁ
בְּחוּדְתָא דְרַעְיָנֵיכוֹן וְחֵוִיתוּן פָּרְשִׁין אֵינָא הִיא צְבְיָנֵהּ דֵאלָהָא טָבָא וְמַקְבְּלָא וְגַמִירָא : 3 אֲמַר אֲנָא דֵין בְּטִיבוּתָא
דְאִתְיְהֵבַת לִי לְכָלְכוֹן וְלָא תְּהֵוְיוּן סְתַרְעִין לְבַר מִן מָא דְוִלָא וְתְתַרְעוּן אֶלָּא תְּהֵוְיוּן מְתַרְעִין לְבַר כְּנִכְפוּתָא כְּלְנָשׁ אֵיךְ דַּפְלַג
לֵהּ אֱלָהָא הַיְמָנוּתָא בְּמִשְׁוְחָתָא : 4 אֵיכְנָא גִיר דַּבְחַד פִּגְרָא הַדָּמָא סַגִיאָא אִית לַן וְכָלְהוֹן הַדָּמָא לָא הֲוָא חַד
סוּעֲרְנָא אִית לֵהּ הוֹן : 5 הָכְנָא אַף חֲנַן דְּסַגִיאָא חֲנַן חַד חֲנַן פְּגַר בַּמְשִׁיחָא חַד מָנַן דֵין הַדָּמָא חֲנַן דַּחֲדָרָא :
6 אֶלָּא אִית לַן טַוְהָבָתָא מְשַׁחְלָפָתָא אֵיךְ טִיבוּתָא דֵאתְיְהֵבַת לַן אִית דַּנְבִיוּתָא אֵיךְ מְשׁוּחָתָא דְהַיְמָנוּתָה :

---

a בְּעָא קוּם b רְבַח זבח c חֵיָא קַבֵּל d שֵׁמֶשׁ e רְמָא f שַׁחְלַף g חֲרַת חָדָשׁ h רְעָא i חֵוָא j עִבְדָא k טוּב l יַהֵב נתן m רְעָא חשב פשרו ובאבעיתא נכף n חֵימָן באדה o סְעַר עשה p יְהַב q שַׁחְלַף r חן

7 * Alius autem ministerium habet, in ministerio suo occupetur: et alius qui est doctor, in doctrina sua.

8 * Et alius qui consolator, in consolatione sua: & qui dat cum simplicitate, & qui stat in capite [præest] cum sedulitate: & qui miseretur cum hilaritate.

9 * Nec sit fraudulenta dilectio vestra: sed odio habete mala, & vos adiungite bono.

10 * Amate fratres vestros, & alij alios diligite, & honore præoccupate alij alios.

11 * Estote diligentes, & non pigri: estote feruentes spiritu: seruite Domino vestro.

12 * Gaudete spe vestra: sustinete oppressiones vestras, perseuerate in oratione.

13 * Participes estote indigentiæ Sanctorũ, diligite hospites.

14 * Beneprecamini persecutoribus vestris, beneprecamini, & ne imprecamini.

15 * Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus.

16 * Et quæ sentitis de vobisipsis, & de fratribus vestris sentite, nec sentiatis elata mẽte, sed adiungite vos iis qui submissi sunt. Nec estote sapientes propria opinione.

17 * Neminique rependatis malum pro malo, sed vobis curæ sit benefacere coram hominibus omnibus.

18 * Et, si fieri potest, quantum in vobis est, cum quolibet pacem componite.

19 * Nec vlciscamini vosmetipsos dilecti mei, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Quòd si iudicium non executus fueris tibiipsi, ego iudicium tuũ exequar, inquit Deus.

20 * Quòd si esurierit inimicus tuus, ciba eum; & si sitiuerit, præbe ei potum. Quòd si hæc feceris ei, prunas ignis coaceruabis in caput eius.

21 * Ne vincat vos malum, sed vincite malum bonitate.

Quo tempore deligitur Ecclesia.

CAP. XIII.

1 OMnis anima potestatibus dignitate præditis subijciatur. Non enim est potestas, quæ non sit à Deo: & quæ sunt potestates, à Deo sunt ordinatæ.

---

7 וְאִית דְּתִשְׁתַּמְּשָׁא אִית לַהּ בְּהֵשְׁתַּמְּשׁוּתַהּ וְאִית דְּמַלְּפָנָא הוּ בְּיוּלְפָנַהּ׃ 8 וְאִית דְּמַבְיָאנָא הוּ בְּבוּיְאֲהּ דְּיָהֵב
בְּפִשִׁיטוּתָא וְדַקָּאֵם בְּרִישָׁא בַּחֲפִיטוּתָא וְדִמְרַחֵם בְּפִצְיָחוּתָא׃ 9 וְלָא נְהֵוֵא נְכִיל חוּבְכוּן אֶלָּא חַוְיָהוּן סָנְיָן לְבִישָׁתָא
וְתֶתְנַקְפִּין לְטָבְתָא׃ 10 חַוְיָהוּן רַחֲמִין לַאֲחֵיכוּן וְסַחֲבִין חַד לְחַד חַוְיָהוּן מְקַדְּמִין מֵיקְרִין חַד לְחַד׃ 11 חַוְיָהוּן
חְפִיטִין וְלָא חַבַּנְנִין חַוְיָהוּן רָתְחִין בְּרוּחַ חַוְיָהוּן פְּלְחִין לְמָרְכוּן׃ 12 חַוְיָהוּן חֲדִין בְּסַבְרְכוּן חַוְיָהוּן מְסַיְּבִרִין
אוּלְצָנֵיכוּן חַוְיָהוּן אֲסִיכִין בְּצְלוּתָא׃ 13 חַוְיָהוּן מְשַׁחְפִין לְסַנְיָקוּתָא דְּקַדִּישֵׁא חַוְיָהוּן רַחֲמִין אַכְסַנְיָא׃ 14 בְּרְכוּ
לְרַדְפֵיכוּן בְּרְכוּ וְלָא חְלוּטוּן׃ 15 חֲדוּ עִם דְּחָדְרִין וּבְכוּ עִם דְּבְכִין׃ 16 וּמִדֶּם דְּמִתְרַעְיָן אַנְחוּן עַל נַפְשָׁכוּן אַף עַל
אֲחֵיכוּן וְלָא תְּתְרַעְיָן רַעְיָנָא רָמָא אֶלָּא קְפוּלַאיְלִין דְּמַכְּיכִין וְלָא חַוְיָהוּן חַכִּימִין בְּרַעְיָנֵיכוּן׃

a שְׁמֵשׁ b אַלַף c יְלַף
d בְּיָא e פְּשַׁט f קוּם
1 בהשתדלות ii כשמתה מן פצח n אהבתכם
o סְנָא אוב p בִּישׁ q נְכַף
דכך r משחדלים s עצלים
t רַתַּח u לאדונכם v חַדָּא
x בתקומכם
y סַיְבַר נשא z אֲרַע
a בתפוח b שְׁתַף c טָנַף d גרים

* Siue miniſterium in miniſtrando, 7
ſiue qui docet in doctrina:

* Qui exhortatur in exhortando, qui 8
tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſo- C
licitudine, qui miſeretur in hilaritate.

Amos 5. d.15 Eph.4. a.3 1.Pet.2. d.22. 2.c.17 Heb. 13. a.1 1.Pet.5. b.5 Heb. 13. a.2 1.Pet.4. b.9 Mat. 5. g.44 1.Cor.3. c.13 Prou. 3. g.7 Iſai. 5. c.21 Prou.20 d. 22 1.Pet.3. b.9 2.Cor.8. d.22 Heb. 12. d.14

* Dilectio ſine ſimulatione. Odientes 9
malum, adhærentes bono.

* Charitatem fraternitatis inuicem 10
diligentes : honore inuicem præue-
nientes:

* Solicitudine non pigri: Spiritu fer- 11
uentes: Domino ſeruientes:

* Spe gaudentes: in tribulatione pa- 12
tientes: orationi inſtantes.

* Neceſſitatibus ſanctorum commu- 13
nicantes: hoſpitalitatem ſectantes.

* Benedicite perſequentibus vos: be- 14
nedicite, & nolite maledicere.

* Gaudere cum gaudentibus, flere 15
cum flentibus.

* Idipſum inuicem ſentientes: non 16
alta ſapientes, ſed humilibus conſen-
tientes. Nolite eſſe prudentes apud voſ-
metipſos.

* Nulli malum pro malo reddentes: 17
prouidentes bona non tantùm coram D
Deo, ſed etiam coram omnibus homi-
nibus.

* Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, 18
cum omnibus hominibus pacem ha-
bentes.

Eccl.38. a.1 Mat.5. f.39 Deu.32. e.35 & Heb. 10. f.30

* Non voſmetipſos defendentes cha- 19
riſſimi, ſed date locum irę. Scriptum eſt
enim: Mihi vindicta: † ego retribuam,
dicit Dominus.

* Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba 20
illum: ſi ſitit, potum da illi. hoc enim fa-
ciens, carbones ignis congeres ſuper ca-
put eius.

Pro. 25. c.21

* Noli vinci à malo, ſed vince in bo- 21
no malum.

CAP. XIII.

Sap.6. a.4 Tit.3. a.1 1.Pet.2. c.13

OMnis anima poteſtatibus ſublimio- 1
ribus ſubdita ſit. Non eſt enim po- A
teſtas niſi à Deo. quæ autem ſunt, à Deo
†ordinata ſunt.

ordinatæ

7 * εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ·

8 * εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι·

9 * ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ·

10 * τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι· τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι·

11 * τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί· τῷ πνεύματι ζέοντες· τῷ κυρίῳ δουλεύοντες·

12 * τῇ ἐλπίδι χαίροντες· τῇ θλίψει ὑπομένοντες· τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες·

13 * ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες· τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

14 * εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε·

15 * χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων·

16 * τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς·

17 * μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων·

18 * εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες·

19 * μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.

20 * ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

21 * μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

ιγ'.

1 * Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

---

17 וְלָא תְּפָרְעוּן לַאֲנָשׁ בִּישְׁתָּא חֲלָף בִּישְׁתָּא אֶלָּא נָתְבְּטֶל לְכוֹן וְתֶעְבְּדוּן טָבָתָא קֳדָם כָּל בְּנֵי נָשָׁא כְּלְהוֹן׃
18 וְאִן מֶשְׁכְּחָא אִיךְ דְּמִן לְוָתְכוֹן עִם כָּל בַּר נָשׁ שְׁלָמָא עֲבֵדוּ׃ 19 וְלָא הַוְיִתוּן תָּבְעִין נַפְשְׁכוֹן חַבִיבִי אֶלָּא
הַבוּ אַתְרָא לְרוּגְזָא כְּתִיב הוּ גָּיר דִּאן לָא תֶּעְבֵּד דִּינָא לְנַפְשָׁךְ אֲנָא אֶעְבֵּד דִּינָךְ אֲמַר אֱלָהָא׃
20 וְאִן כְּפֵן בְּעֵלְבָבָךְ אוֹכְלֵיהִי וְאִן צָהֵא אַשְׁקִיהִי וְאִן הָלֵין תֶּעְבֵּד לֵהּ גּוּמְרָא דְנוּרָא תַּקַּבַּר עַל קַרְקַפְתֵּהּ׃
21 לָא חֲזֵיכוֹן בִּישְׁתָּא אֶלָּא וְכַאווּהָ לְבִישְׁתָּא בְּטָבְתָא׃ בְּזִבְנָא רְמֵתְנְבְיָא עִדְתָא כג קפלאון יג
1 כָּל נַפְשׁ לִשְׁוֹלְטָנֵא דְרַבְוָתָא תִּשְׁתַּעְבַּד לֵית גִּיר שׁוּלְטָנָא דְלָא הֲוָא מִן אֱלָהָא הוֹ וְאוֹלִין שׁוּלְטָנָא רְאִיתַיְהוֹן
מִן אֱלָהָא הוֹ פְּקִידִין׃

---

r פְּרַע גמל s טוב שְׁבַח t חֲבָל נקם u יְחֵב v רְגַז
w רוּן a אויבך b אַכַּל c צומא d שְׁקָא e גחלים f הכנם g גחלתו h זְכָא נצח i גְּבָא בחר j בית הקהל k שַׁעְבַּד l שְׁלַט m אות

2 * Qui igitur reſiſtit poteſtati, mandato Dei reſiſtit: ij autem qui ipſis reſiſtunt, condemnationem accipient.

3 * Judices enim non ſunt terrori bonis operibus, ſed malis. Vis igitur vt non reformides poteſtatem? quod bonum eſt age, & laus tibi futura eſt ab ea.

4 * Miniſter enim Dei eſt, ſed tibi ad bonum. Quòd ſi quod malum eſt egeris, reformida: non enim fruſtrà accinctus eſt gladio, ſi quidem miniſter Dei eſt, vltor iræ iis qui malè agunt.

5 * Quamobrem neceſſe eſt nobis vt ſubijciamur, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam noſtram.

6 * Propterea etiam pecuniam capitatim [tributum] datis: miniſtri enim Dei ſunt ſuper huiuſmodi rebus conſtituti.

7 * Rependite igitur vnicuique prout ei debetur: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui denique honorem, honorem.

8 * Et nemini rei vllius debitores ſitis, niſi vt alter alterum diligat. Nam qui diligit proximum ſuum, Legem adimpleuit.

9 * Etenim id quod dictum eſt, Non occides, neque mœchaberis, neque furaberis, neque concupiſces, & ſi quod eſt aliud præceptum, in hoc ſermone continetur, nempe, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

10 * Dilectio proximum ſuum malo non afficit: quandoquidem dilectio eſt adimpletio Legis.

Matutinis Dominicæ Introitus Ieiunij.

11 * Quinetiam hoc ſcitote, quòd tempus eſt, & iam hora expergiſcendi à ſomno noſtro. Nunc enim propius acceſſit vita [ſalus,] quàm quum credidimus.

12 * Iam nox præterijt, dies verò appropinquauit. Propellamus ergo à nobis opera tenebrarum, & induamur amictu lucis.

13 * Vt interdiu cum honeſtate ambulemus, non in cantu [comeſſatione], neque temulentia, neque in diſcubitu impuro, nec inuidia, & excandeſcentia.

2 * Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.

3 *Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa.

4 * Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autē malum feceris, time. non B enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei qui malum agit.

5 Ideo neceſſitati *†Ideoque neceſſitate ſubditi eſtote: non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

6 * Ideò enim & tributa præſtatis. miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes.

7 Mat. 22. c.21 * Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

8 * Nemini quicquam debeatis: niſi, vt inuicem diligatis. qui enim diligit C proximum, Legem impleuit.

9 Exod. 20 b.14 Deut. 5. b.18 Mat. 19. c.18 Leu. 19. d.18 Mat. 22. d.39 Mar. 12. c.31 Gal. 5. c.14 Iac. 2. b.8 * Nam, Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, non falſum teſtimonium dices, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

10 * Dilectio proximi, malum non operatur. Plenitudo ergo Legis eſt dilectio.

11 * Et hoc ſcientes tempus, quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm credidimus.

12 * Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

13 Luc. 21. f.34 Gala. 5. c.16 1.Pet. 2. c.11 * Sicut in die honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione:

2 * ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται.

3 * οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς·

4 * θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

5 * διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

6 * διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

7 * ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν.

8 * μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.

9 * τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν·

10 * ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

11 * Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.

12 * ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.

13 * ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ·

---

8 וְלֹא־נָשׁ מְדֻם לָא ᶻ תְּחוּבוּן אֶלָּא חַד לְחַד לְמַאחֲבוּ מִן ᵃ דְּמַחֵב גֵּיר לְחַבְרֵהּ נָמוֹסָא ᵇ מְלִי׃ 9 אֲף הֵי גֵּיר דְּאָמַר לָא תְּנָקְטוּל וְלָא ᶜ תְּגוּר וְלָא תְּגָנוּב וְלָא ᵈ תְּרֹג וְאָן אִית פּוּקְדָנָא אָחֳרָנָא בְּהָדָא ᵉ מְלְּתָא ᶠ מִשְׁתַּלְמָא דְּתְרַחֵם לְקָרִיבָךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ׃ 10 חוּבָא לְקָרִיבֵהּ ᵇ בִּישְׁתָּא לָא ⁱ סָעַר מְטֻל דְּחוּבָא ᵏ מוֹלֵיהּ הוּ דְנָמוֹסָא׃

דְּצַפְּרָא דְּחַר כְּשַׁפָּא ᵉ דְּמַעֲלִי ᵖ עַיְמָא כַּר 11 וְאַף חָנָא ᵍ רַעוּ דְּזַבְנָא הוּ וְשַׁעֲתָא הִי מְכֵיל ᵈ דְּנָחְתָּעִיר מִן ᶜ שְׁנָתָן הָשָׁא הוּ גֵּיר אֲחָקַרְבוּלָן ᶠ חַיִּין יַתִּיר מִן דְּכַד הַימְנַן׃ 12 לֵלְיָא מְכֵיל עְבַר ᵍ וְאִיסְמָא קְרֵב ʰ נְזִיחַ חְכֵיל מָנַן עֲבֵרָא דְּחֶשׁוֹכָא וְנִלְבַּשׁ זַיְנֵי ⁱ דְּנוּהָרָא׃ 13 וְאֵיךְ דְּבְאִימְסָא ʲ בְּאַסְכְּמָא נְהַלֵּךְ לָא בְּזַמְרָא וְלָא ᵏ בְּרַוְיוּתָא וְלָא ˡ בְּמַדְמָכָא ᵐ טַנְפָא וְלָא ⁿ בְּחֶסְמָא וּבְחָרְיָנָא׃

ᵃ חוב ᵇ אַחֵב ᶜ מְלָא ᵈ גזר ᵉ רגז שוק ᶠ מלל ᵍ שלם ʰ אוכה ארץ ⁱ עושה ʲ מָלָא ᵏ עול ˡ צום ᵐ יֵצֶר ⁿ עור ᵒ יְשֵׁן חַיָּא ᵖ זוּמם ᵍ זוּחַ רוח ʳ של אור ˢ כהוגן ᵗ רְנָא ᵘ רֶמֶךְ שכב ᵛ שכא ʷ בקנאה רעה

14 * Sed induite Dominum noſtrum Jeſchua Meſchicho, nec ſolliciti ſitis carnis veſtræ ad concupiſcentias.

CAP. XIIII.

1 EI verò qui eſt infirmus in fide, date manum; nec ſitis diſſidentes in cogitationi-
2 bus veſtris. * Eſt qui credit re omni veſcendum eſſe: qui verò infirmus eſt, olus comedit.
3 * Is autem qui comedit, non comedentem ne deſpiciat: & qui non comedit, comedentem ne condemnet. Deus enim eum aſſumpſit.
4 * Tu quis es, qui condemnas ſeruum non tuum? ſi ſtat, hero ſuo ſtat: &, ſi cadit, hero ſuo cadit. ſtando autem ipſe ſtat: fieri enim poteſt per manus heri ſui vt ſtabiliatur.
5 * Eſt qui æſtimet diem præ die, eſt & qui omnes dies iudicet. Cæterùm vnuſquiſque in ſcientia animæ ſuæ confirmetur.
6 * Qui deligit diem Domino ſuo, deligit: & quicunque non deligit diem, Domino ſuo non deligit. Et qui comedit, Domino ſuo comedit, Deoque gratias agit. & qui non comedit, Domino ſuo non comedit, & gratias
7 agit Deo. * Nullus eſt enim ex nobis qui ſibiipſi viuat, nulluſque qui ſibiipſi moriatur.
8 * Quoniam ſiue viuimus, Domino noſtro viuimus: ſiue morimur, Domino noſtro morimur. Siue igitur viuamus, ſiue moriamur, Domini noſtri ſumus.
9 * Propterea & Meſchicho mortuus eſt, & reuixit, ac reſurrexit, vt ſit Dominus tum mortuis, tum viuentibus.
10 * Tu verò cur condemnas fratrem tuum? aut etiam cur tu deſpicis fratrem tuum? futurum eſt enim vt nos omnes ſiſtamur ante tribunal ipſius Meſchicho.
11 * Sicut ſcriptum eſt: Viuo ego, inquit Dominus: mihi ſeſe incuruabit omne genu, mihique confitebitur omnis lingua.
12 * Nempe vnuſquiſque noſtrum rationem pro ſeipſo reddet Deo.
13 * Nequaquam igitur alius alium condemnet: ſed hoc iudicate potius, vt ne offendiculum fratri tuo ponas.
14 * Noui ſiquidem & perſuaſum habeo per Dominum Ieſchua, nihil eſſe prophanum ex ſeipſo: ſed ei qui meditatur aliquid impurum eſſe, id ei tantummodo eſſe impurum.

14 * Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

CAP. XIIII.

1 INfirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum.

2 * Alius enim credit se manducare ōnia: qui autem infirmus est, olus † mãducet.

mandu cat. 3 * Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit.

Iac. 4. c. 12 4 * Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit. stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.

5 * Nam alius iudicat diem inter diem, alius autem iudicat omnem diem. vnusquisque in suo sensu abundet.

6 * Qui sapit diem, Domino sapit. & qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

7 * Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur.

8 * Siue enim viuimus, Domino viuimus: siue morimur, Domino morimur. Siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus.

9 * In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, vt & mortuorum & viuorum dominetur.

10 * Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrẽ tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi.

1.Cor.5. b.10

Isai.45 d.23 Phil.2. b.10 11 * Scriptum est enim: Viuo ego, dicit Dominus, quoniã mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

12 * Itaque vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

13 * Non ergo amplius inuicem iudicemus. sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

14 * Scio & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.

14 * ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

ιδ'.

1 * Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.

2 * ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.

3 * ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.

4 * σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.

5 * ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορείσθω.

6 * ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. Καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

7 * οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει·

8 * ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν·

9 * εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

10 * σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ·

11 * γέγραπται γάρ, ζῶ ἐγὼ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.

12 * ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

13 * μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ, μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.

14 * οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν·

---

a חַיָּא b מוּת c חַיָּא d מוּת

e דין f שוט בוז g קום כסא

h בְּפַף i רָא j דין

k יִתַּר l תְּקַל בשל

m סום n פּוּם הקשׁב

o סַיּוּב טמא

p רָנָא הגה

7 לִית גֵּיר אֱנָשׁ מִנַּן דַּלְנַפְשֵׁהּ חֵי וְלִית אֱנָשׁ דַּלְנַפְשֵׁהּ מָאֵת׃ 8 מֶטֶל דֵּאן חָאֵינַן לְמָרַן הוּ חָאֵינַן וְאַן מֵיתִינַן לְמָרַן הוּ מָיְתִינַן וְאַן חַיֵּינַן הָכֵיל וְאַן מָיְתִינַן דְּמָרַן חֲנַן׃ 9 מֶטֶל הָנָא אַף מְשִׁיחָא מִית וְחַיָּא וְקָם דְּהוּ נֶהֱוָא מָרְיָא לְמֵיתָא וְלְחַיָּא׃ 10 אַנְתְּ דֵין מְנָא וְאַן אַנְתְּ לַאחוּךְ אוֹ אַף אַנְתְּ לַאחוּךְ מָנָא שָׁאט אַנְתְּ לַאחוּךְ כֻּלָּן גֵּיר עֲתִידִינַן לְמֶהֱוֵי קֳדָם כָּרְסְיֵהּ דְּמָרַן׃ 11 אֵיךְ דִּכְתִיב דְּחַי אֲנָא אֲמַר מָרְיָא דִּלִי תֵּכוֹף כָּל בִּרוּךְ וְלִי נוּרָא כָּל לְשָׁן׃ 12 מֶדֵּין כָּל אֱנָשׁ מִנַּן פִּתְגָמָא חֲלָף נַפְשֵׁהּ יָהֵב לַאלָהָא׃ 13 לָא מְכִיל נְדוֹן חַד לְחַד אֶלָּא הָדָא דוּנוּ יַתִּירָאִית דְּחוּקְלְתָא לַאחוּךְ לָא חְסִים׃ 14 יָדַע אֲנָא גֵּיר וְמָפָם אֲנָא בְּמָרְיָא יְשׁוּעַ דְּמִנֵּהּ דְּמִסְתַּיֵּב מִן לְוָתֵהּ לַית אֶלָּא לַאינָא דְּרָנֵא עַל מְדַם דְּטָמָא לֵהּ הוּ הַבְלְחוּד טָמָא׃

15 * Sed si propter cibum moleſtiam exhibes fratri tuo, non in dilectione ambulas. Ne perdas cibo tuo eum, propter quem mortuus eſt Meſchicho.

16 * Nec blaſphemetur bonum noſtrum.

17 * Namque regnum Dei non eſt cibus aut potus; ſed iuſtitia, & pax, & lætitia per Spiritum Sanctitatis.

18 * Qui enim per hæc miniſtrat Meſchicho, placet Deo, & coram hominibus probatur.

19 * Nunc poſt pacem curramus, & poſt ædificationem mutuam.

20 * Neque propter cibum deſtruamus opera Dei. Omnia ſiquidē munda ſunt: ſed mala ſunt homini, qui cum offendiculo comedit.

21 * Bonum eſt nos non edere carnem, nec bibere vinum, neque quicquam in quo offendatur frater noſter.

22 * Tu qui fidem habes, eam complectere coram Deo. Beatus eſt qui non iudicat ſeipſum, in eo quod diſcernit.

23 * Qui enim dubitat, & comedit, reus eſt ſibi, propterea quòd non in fide. Quicquid enim non eſt ex fide, peccatum eſt.

Feria tertia hebdomadis præcedentis Ieiunium. CAP. XV.

1 DEbemus ergo nos fortes infirmitates imbecillium ferre, neque nobiſmetipſis placere.

2 * Sed vnuſquiſque noſtrum proximo ſuo placeat in bonum, tanquam ad ædificationem.

3 * Quandoquidem ne Meſchicho quidem ſibiipſi placuit: ſed, ſicut ſcriptum eſt: Conuitium eorum qui conuitiantur tibi incidit in me.

4 * Quicquid enim quondam ſcriptum eſt, ad doctrinam noſtram ſcriptum eſt; vt per patientiam, & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.

5 * Deus autem patientiæ & conſolationis det vobis vt æqualitatem meditemini vnus erga alium in Ieſchua Meſchicho.

6 * Vt vna mente, vnoq; ore glorificetis Deū patrem Domini noſtri Ieſchua Meſchicho.

7 * Propterea aſſumite & portate alij alios, quemadmodum & Meſchicho aſſumpſit nos in gloriam Dei.

---

15 אִן דֵּין מֶטֶל [n] מֵאכוּלְתָּא [o] מְעֵיק אַנְתְּ לַאחוּךְ לָא הֲוָא [p] בְּחוּבָא מְהַלֵּךְ אַנְתְּ לָא [q] חַוִּבֵד בְּמֵאכוּלְתָךְ לְהַו דְּמָטְלְתֵּהּ
16 מִית מְשִׁיחָא ׃ 16 וְלָא חֶתְגַּדַּף [r] טָבְתַן ׃ 17 [s] מַלְכוּתֵהּ גֵּיר דֵּאלָהָא לָא הֲוַת [t] מֵאכְלָא [u] וּמַשְׁתְיָא אֶלָּא [v] כְּאנוּתָא וְשַׁלְמָא
[w] וְחֶדוּתָא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃ 18 מִן דַּבְּהָלֵין גֵּיר מְשַׁמֵּשׁ לְמְשִׁיחָא שָׁפַר לֵאלָהָא וְקֳדָם בְּנֵינָשָׁא [x] בְּקָא ׃ 19 הָשָׁא בָּתַר
שְׁלָמָא [y] נִרְהַט וּבָתַר [z] בְּנְיָנָא דְחַד דְחַד ׃ 20 וְלָא מָטֶל מֵאכוּלְתָּא [a] נְשַׁרֵא עֲבֵרָא דֵּאלָהָא כְּלְמֵרַם גֵּיר [b] דְּכֵא הוּ אֶלָּא בִּישׁ
הוּ לְבַרְנָשָׁא [c] דַּבְּתוּקְלְתָּא אָכֵל ׃ 21 שַׁפִּיר הוּ וְלָא נֵאכוֹל בְּסַרָא וְלָא [g] נְשַׁתֵּא [h] חַמְרָא וְלָא מִדַם [i] דְּמָתְתָּקַל בֵּהּ אֲחוֹן ׃
22 אַנְתְּ דְּאִית בָּךְ [k] הֵימָנוּתָא בְּנַפְשָׁךְ [l] אֲחַוֵּהִי לְמַן דְּלָא רַן נַפְשֵׁהּ בְּמֵרַם דַּפְרַשׁ ׃ 23 אֲנָא
גֵּיר דְּמָתְפַּלֵּג וְאִכֵל אִתְחַיַּב לֵהּ מֶטֶל וְלָא הֲוָא מִן הֵימָנוּתָא כְּל מֵרַם גֵּיר וְלָא הֲוָא מִן הֵימָנוּתָא חֲטִיתָא הוּ ׃

[n] אִכַל [o] עוּק [p] באהבה [q] אֲבַד [r] מות [s] טוב [t] מְלַךְ [u] אֵכֶל [v] ומשתה [w] וצדקה [x] ושמחה [y] בְּקָא בחן [z] רֵחֵט ריץ [a] בִּנְיָא שְׁרֵיָא חדש [b] וְכָא [c] דְּכָא שְׁתָא [d] ין [e] תְּקַל כשל [f] שְׁתָא [g] תְּקַל [h] חֵימֵן [i] אִתַּר אחז [k] אשרי

* Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur, iam non ſecundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illũ perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. 15 1.Cor.2. b.12

15 * εἰ γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε.

* Non ergo blaſphemetur bonum veſtrum. 16

16 * μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν·

* Non eſt enim regnum Dei eſca & potus: ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. 17

17 * οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ·

* Qui enim in hoc ſeruit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus. 18

18 * ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

* Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus: 19 D

19 * ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.

* Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat. 20 Tit.1. d.15

20 * μὴ κατάλυε τοῦ βρώματος τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι·

* Bonum eſt non manducare carnem & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur. 21 1.Cor.8. d.13

21 * καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ.

* Tu fidem †habes? penes temetipſum habe coram Deo: Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat. 22 quam habes penes temetipſum,

22 * σὺ πίστιν ἔχεις κατὰ σεαυτὸν, ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει·

* Qui autem diſcernit, ſi manducauerit, damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 23

23 * ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται· ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

CAP. XV.

ιέ.

DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & A non nobis placere. 1

1 * Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν·

* Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem. 2

2 * ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν·

* Etenim Chriſtus nõ ſibi placuit, ſed ſicut ſcriptum eſt, Improperia improperantium tibi, ceciderunt ſuper me. 3 Pſal.68. b.10

3 * καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλά, καθὼς γέγραπται, Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σὲ, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

* Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: vt per patientiam & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus. 4

4 * ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς & διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.

* Deus autem patientiæ & ſolatij det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Ieſum Chriſtum: 5 2.Cor.1. b.10

5 * ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν·

* Vt vnanimes, vno ore honorificetis Deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. 6

6 * ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

* Propter quod ſuſcipite inuicem, ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei. 7

7 * διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.

דיום תלתא ושבתא קדמיתא דצומא כח קפלאין יה

[a] חוב [b] חיל [c] כרה [d] חול [e] בנא [f] חרפת חורפיך [g] כתב [h] יגלף [i] סיבר סנכ [k] בויאא נחמתא וחקוה [l] נתל [m] שוא [n] חשב [o] רעא רצה [p] שבח [q] טען סנכ [r] שבח

2 חַיָּבִינַן הֲכִיל חֲנַן [b] חַיִלְתָּנֵה [c] דְכוֹרְהָנָא [d] דְמְחִילָא נְשְׁקוֹל וְלָא לְנַפְשָׁן נָשְׁפַר׃ 2 אֶלָּא אֱנָשׁ מָנַן לְקָרִיבֵה
נָשְׁפַר בְּטָבְתָא אַיךְ [e] דְלָבְנִינָא׃ 3 מְטַל דְּאַף מְשִׁיחָא לָא הֲוָא לְנַפְשֵׁה שְׁפַר אֶלָּא אַיךְ דַּכְתִיב [f] דְחֶסְרָא דְמְחַסְּדָנִיךְ
נְפַל עֲלַי׃ 4 כָּל מַרְעִים גִּיר דְּמִן קְדִים [g] אִתְכְּתֵב [h] לְיוֹלְפָנָא הוּ דִילַן אִתְכְּתֵב [i] דְבַמְסִיבְרָנוּתָא [k] וְבִבוּיָא דְכְתֵבָא
[l] סַבְרָא נָתֵיא לַן׃ 5 אֱלָהָא דִין דְּמְסַיְּבְרָנוּתָא וְדִבוּיָא [m] נָתֵל לְכוֹן [n] דְשַׁוְיוּתָא [o] חָתְחַשְּׁבוּן חַד עַל חַד בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
6 דְּבְחַד [p] רְעִין וְבְחַד פּוּם [q] תְּשַׁבְּחוּן לֵאלָהָא אֲבוּהִי דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
7 מְטַל הָדָא הֲוֵו מְקָרְבִין [r] וְטָעְנִין לַחֲדָדָא אַיכְנָא דְאַף מְשִׁיחָא קָרֵיבְכוֹן [s] לְתֻשְׁבוּחְתָּה דֵאלָהָא׃

8 * Dico autem Jeschua Meschicho ministrasse circunciſioni pro veritate Dei, vt veras redderet promiſſiones Patrum.

9 *Et vt Gentes laudibus celebrent Deum pro miſerationibus, quæ in ipſas extiterunt, ſicut ſcriptum eſt: Confitebor tibi inter Gentes, & nomini tuo pſallam.

10 * Et rurſum ait: Lætamini Gentes cum populo eius.

11 * Et rurſum ait: Laudate Dominum omnes Gentes, laudate eum omnes nationes.

12 * Et rurſum Eſchaio dicit: Erit radix ipſi Iſchai, & qui exurget, erit princeps Gentibus; & in eo ſperabunt Gentes.

13 * Cæterùm Deus ſpei impleat vos omni gaudio, & pace per fidem, vt abundetis ſpe ipſius in virtute Spiritus Sanctitatis.

Dominica ſecunda Ieiunij.

14 * Porrò ego quoque perſuaſum habeo de vobis, fratres mei, vos etiam plenos eſſe bonitate, & cumulatos omni ſcientia, voſque adeò poſſe & alios monere.

15 * Paululum verò audacius ſcripſi vobis, fratres mei, vt commonefacerem vos per gratiam quæ mihi data eſt à Deo.

16 * Vt ſim miniſter Jeſchua Meſchicho inter Gentes, & inſeruiam Euangelio Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata per Spiritum Sanctitatis.

17 * Eſt mihi igitur gloria in Jeſchua Meſchicho apud Deum.

18 * Non enim auſim quicquam dicere, quod non effecerit per me Meſchicho ad obedientiam Gentium ſermone & operibus,

19 * Virtute ſignorum ac miraculorum, & virtute Spiritus Dei: adeò vt ab Ouriſchlē peragrauerim aduſque Illyricum, & adimpleuerim Euangelium Meſchicho.

20 * Dum diligentem operam nauo euangelizandi non vbi inuocatum eſt nomen Meſchicho, vt ne ædificarem ſuper fundamentum extraneum:

21 *Sed ſicut ſcriptum eſt: Ij quibus non annuntiatum eſt de eo, ipſum videbunt: & ij qui non audierunt, acquieſcent.

22 * Propterea impeditus ſum pluries, ne venirem ad vos.

---

8 אָמַר אֲנָא דִּין דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שַׁמֵּשׁ [n] גְּזוּרְתָא חֲלַף [z] שְׁרָרֵה דַּאלָהָא אֵיכְנָא [x] דְּנַשַּׁר [y] מוּלְכָנָא [z] דַּאבָהָתָא ׃
9 וְעַמְמֵא נְשַׁבְּחוּן לַאלָהָא חֲלַף רַחֲמָא דַּהֲווּ עֲלֵיהוּן אֵיךְ דִּכְתִיב [a] דַּאוּרָא לָךְ בְּעַמְמֵא וְלַשְׁמָךְ אֵזַמַּר ׃ 10 וְתוּב
אֲמַר [b] אֶתְבַּסְּמוּ עַמְמֵא עִם עַמֵּה ׃ 11 וְתוּב אֲמַר [b] שַׁבְּחוּ לְמָרְיָא כָּל־כּוּן עַמְמֵא שַׁבְּחֵיהִי כָּל־הֵין [c] אֻמְוָתָא ׃
12 וְתוּב אֶשַׁעְיָא אֲמַר דְּנָהֲוָא [d] עֶקָּרָא לְאִישַׁי וּמֵן [e] דַּנְקוּם נָהֲוָא רִישָׁא לְעַמְמֵא וַעֲלוֹהִי [f] נְסַבְּרוּן עַמְמֵא ׃
13 אֱלָהָא דִּין [g] דְּסַבְּרָא [h] נְמַלְיכוּן כָּלָּה [i] חֲדוּתָא וְשַׁלְמָא [k] בְּהֵימָנוּתָא [l] דְּתֵיתְרוּן בְּסַבְּרָה בְּחַיְלָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃
דְּחַד בְּשַׁבָּא דַּחֲרִין [a] דְּצוֹמָא כו 14 [b] מְפָּם אֲנָא דִּין אַף אֲנָא עֲלֵיכוּן אֲחַי דְּאַף אַנְתּוּן [c] מְלֵין אַנְתּוּן
דַּוּ [d] טָבְתָא [e] וְמַשְׁלֵיהוּן בְּכָלָּה יְדִיעָתָא [f] וּמְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן אַף לְאַחֲרָנָא [g] לְמֵרְתָיו: 15 קָלִיל דִּין מַרְחָאִית כְּתִבֵת

[n] אמלה א אמת אל
[z] שרר העמיד
[y] מְלַךְ הבשיח [x] אֲבָא
[a] יְרֵא [b] בְּסֵם [c] לאמים גוים
[d] קום [e] חקוים חקות [f] מְלָא
[g] שמחה
[h] חַיִּין [i] יִתֵּר [k] צום
[l] בּוּס פחד [c] מְלָא [d] טוב
[e] שְׂמָלָא מלא
[f] שְׁכַח יכל [g] דְּתָא

8 Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum.

9 Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.

10 Et iterùm dicit: Lætamini Gentes cum plebe eius.

11 Et iterùm: Laudate omnes gentes Dominum, & magnificate eum omnes populi.

12 Et rursus Isaias ait: Erit radix Iesse: & qui exurget regere Gentes, in eũ Gentes sperabunt.

13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo: vt abundetis in spe, † & virtute Spiritus sancti.

14 Certus sum autem, fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt possitis alterutrum monere.

15 Audaciùs autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tanquam in memoriam vos reducens: propter gratiam quę data est mihi à Deo.

16 Vt sim minister Christi Iesu in Gentibus: sanctificans Euangelium Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.

17 Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum:

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non † efficit Christus in obedientiam Gentium, † verbo & factis;

19 In virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi.

20 Sic autem prædicaui Euangelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ędificarẽ:

21 Sed sicut scriptũ est, † Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt †, intelligent.

22 Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos.

8 λέγω γὰρ χριστὸν ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων·

9 τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται, διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.

10 καὶ πάλιν λέγει, εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

11 καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

12 καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

13 ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

14 Πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν·

15 τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ,

16 εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ· ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

17 ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν·

18 οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ,

19 ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ· ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

20 οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ·

21 ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.

22 διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς·

לכן אַף אֲנִי אֵיבָנָא דְּאַתְּהֵדכון בְּטִיבוּתָא דְּאִתְיְהֵבַת לִי מִן אֱלָהָא׃ 16 דְּאֶהְוֵא מְשַׁמְּשָׁנָא לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בֶּעַמְמֵא וּמְאַפְלְחָן לְאוֹנְגֶלְיוֹן דְּאֱלָהָא דְּנֶהֱוֵא קוּרְבָּנָא דְעַמְמֵא מְקַבָּל וּמְקַדַּשׁ בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃ 17 אִית לִי הָכֵיל שׁוּבְחָרָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְוָת אֱלָהָא׃ 18 לָא גִיר מְסָרַח אֲנָא דְאֶמַר מִדֵּם דְּלָא עְבִיד בְּאִידֵי מְשִׁיחָא לְמִשְׁמְעָא דְעַמְמֵא בְּמִלְּתָא וּבַעֲבָדָא׃ 19 בְּחַיָלָא דַאתְוָתָא וְדְתֶדְמָרְתָא וּבְחַיְלָא דְרוּחֵהּ דַאלָהָא אֵיכְנָא דְמִן אוּרְשְׁלֵם וּסְחֻכְּרֵן עַדְמָא לְאלוּרִיקוֹן וְאַסְלֵא סְבַרְהֵהּ דְמְשִׁיחָא׃ 20 כַּד מְתְחַפֵּט אֲנָא דְאֶסְבַּרְלָא כַּד דְאִתְקְרִי שְׁמֵהּ דְמְשִׁיחָא דְלָא אֶבְנֵה עַל שְׁתָא נוּכְרְיְתָא׃ 21 אֶלָּא אֵיכְנָא דְכְתִיב דַאיְלִין דְלָא אֶתְאֲמַר לְהוֹן עֲלוֹהִי גְחִזוּנֵהּ וְאִילֵין דְלָא שְׁמַעוּ נְתְפַּיְסוֹן׃ 22 מֶטֶל הָנָא אֶתְחַכְּסֵת זַבְנִין סַגִּיאָן דְאֶתָא לְוָתְכוֹן׃

---

f 4

[1] עֶחָד הזכיר [k] יְחֵב [l] חָנָא
[m] פְּלַח ל בשרות אל
[n] שַׁבָּחָר התחל [o] אֲמַרְתָּ
[p] סָעָר עשה [q] מְלַל
[r] אָתָא [s] ונפלאות
[t] כְּרָךְ תור א בשורת המשיח [u] משחרל
[v] קְרָא [w] ישוב מן שְׁתַּס
[x] נְכַר [y] אֲמַר [z] חֲזָא

23 * Nunc autem quia nullus mihi relictus est locus in his regionibus, desiderium verò habeam iam à multis annis veniendi ad vos:

24 * Quum proficiscar in Hispaniam, spero venire, vosque inuisere: & vos eritis mihi comites illuc, quum aliquantulum oblectatus fuero conspectu vestro.

25 * Nunc autem proficiscor ad Ourischlem Sanctis ministraturus.

26 * Voluerunt enim ij qui sunt in Macedonia, & in Acaia, communicationem habere cum pauperibus et sanctis qui sunt in Ou-
27 rischlem. * Voluerunt inquam vt qui sint eis debitores. Si enim Spiritu participes fuerunt cum eis Gentes, debent etiam ipsæ in iis quæ carnis sunt, illis ministrare.

28 * Hoc igitur vbi perfecero, & consignauero eis hunc fructum, transiturus sum per vos in Hispaniam.

29 * Scio enim quum veniã ad vos, me cum plenitudine benedictionis Euangelij Meschicho venturum.

30 * Peto autem à vobis, fratres mei, per Dominum nostrum Ieschua Meschicho, & per dilectionem Spiritus, vt mecum laboretis oratione, quæ pro me fiat ad Deum.

31 * Vt liberer ab iis qui sunt immorigeri in Iihoudæa: vtque ministerium quod perfero sanctis qui sunt in Ourischlē bene recipiatur.

32 * Vt veniam ad vos cum gaudio per voluntatem Dei, & vobiscum requiescam.

33 * Deus pacis sit cum vobis omnibus. Amin.

Mulierum sanctarum.

CAP. XVI.

1 COmmendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est ministra Ecclesiæ Cenchreensis:

2 * Vt eam excipiatis in Domino nostro, prout æquum est Sanctis: & in omni voluntate quam ipsa postulet à vobis, adstitis ei, quandoquidem & ipsa adstitit cùm multis, tum etiam mihi.

3 * Postulate pacem [salutate] Priskellæ & Akaulas, adiutorum meorum in Jeschua Me-
4 schicho. * Qui quidem pro anima mea ceruicem suã præbuerunt: quibus non ego tantùm gratias ago, sed etiã omnes Ecclesiæ Gentium.

---

23 חֶשְׁא דֵין מָטֵל דְּדוּכָא לַית לִי בְּהָלֵין [h] אַחֲרָוָתָא [i] וְסַגִּיא הֲוִית מִן קַדְמ [k] שְׁנַיָּא סַגִּיאָתָא דְּאִתָא לְוָתְכוֹן ׃

25 מָא דָּאזֵל אֲנָא [l] לְאִסְפַּנְיָא מְסַבַּר אֲנָא [m] דְּאִתָא [n] וְאֶחְזֵיכוֹן וַאנְחוֹן [o] תְּלַוְּנִי לְתַמָּן מָא דְּקַלִיל מִן סַגִּי [p] אֶתְבַּסְּמַת

[q] בַּחֶזְתָכוֹן ׃ 25 חֶשְׁא דֵין אָזֵל אֲנָא לְאוּרְשְׁלֵם [r] דְּאַשַּׁמֵּשׁ לְקַדִּישֵׁא ׃ 26 צְבִין גֵּיר וְלֵין דַּבְמַקְדוֹנְיָא וּבַאכַאיָא

[s] דְּשַׁוְּתִפוּתָא חֶחֵוָא לְהוֹן עַם [t] מִסְכְּנֵא וְקַדִּישֵׁא דְּאִית בְּאוּרְשְׁלֵם ׃ 27 צְבִין מָטֵל דָּאף [v] חַיְבִין לְהוֹן אִן גֵּיר בְּרוּחַ

[x] אֶשְׁתַּוְּתַפוּ עַמְּהוֹן עַמְּא חַיְבִין אֲנוֹן דָּאף בְּדַבְּסַר נְשַׁמְּשוּן אֲנוֹן ׃ 28 הָדָא הָכִיל מָא דְּגַמְּרָה וְחַתְּמַת לְהוֹן

[y] אַדְשָׁא הָנָא עָבַר אֲנָא עֲלֵיכוֹן [z] לַסְפַּנְיָא ׃ 29 יַדַּע אֲנָא גֵּיר דְּאִסְתֵּי דָּאתָא אֲנָא לְוָתְכוֹן [a] בְּמוּלְיָא הַוּ [b] דְּבוּרְכְתָא

[c] דְּאוֹנְגְּלִיוֹן דְּמְשִׁיחָא אִתָא אֲנָא ׃

h מקומות
i סַגָּא אותה k שנים רבים
l לספרד
m אֵתָא n חָזָא o לְוָא
p בְּסֶם q חָזָא r שְׁתַף
s אביונים
t חוב x התחברו עפירי
z לספרד
a מְלָא b בַּרַךְ
c של בשורת המשיח

* Nunc verò vlterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis:

* Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd prę teriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.

* Nunc igitur proficiſcar in Ieruſalem miniſtrare ſanctis.

* Probauerunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in F pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalem.

* Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum. Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles, debent & in carnalibus miniſtrare eis.

1.Cor.9. b.16

* Hoc igitur cùm conſummauero, & aſſignauero eis fructum hunc, per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

* Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Chriſti veniam.

* Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, & per charitatem ſancti Spiritus, vt adiuuetis me in orationibus †pro me ad Deum,

veſtris

* Vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Ieruſalem ſanctis.

* Vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiſcum.

* Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

COmmendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ quæ eſt in Cenchris:

A

* Vt eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocunque negotio veſtri indiguerit. etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

* Salutate Priſcam & Aquilam adiutores meos in Chriſto Ieſu:

Act.18.a 2.g.26.

* (Qui pro anima mea ſuas ceruices ſuppoſuerunt: quibus non †ſolus ego gratias ago, ſed & cunctæ Eccleſię Gentium.)

ſolùm

23 * νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθείαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν,

24 * ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἱσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ·

25 * νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, διακονῶν τοῖς ἁγίοις·

26 * εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ·

27 * εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.

28 * τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν ἱσπανίαν.

29 * οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι.

30 * παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν·

31 * ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις·

32 * ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.

33 * ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ιε'.

1 * Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς,

2 * ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ ἐμοῦ.

3 * ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

4 * οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν·

---

30 בָּעָא אֲנָא דֵּין מְנָכוּן אָחַי בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [d] וּבִרְחוּצָא דְרוּחָא [e] דְּתֶעְמְלוּן עִמִּי [f] בְּצְלוֹתָא דַּחֲלַפַּי לֶהּ אֱלָהָא ׃

31 [g] דֶּאֶתְפְּצֵא מִן אִילֵּין דְּלָא [h] מְהֵימְנִין דִּבְיהוּד [i] וְתֶשְׁתְּמַשְׁתָּא [k] דְּמַיבֵל אֲנָא לְקֻדְשָׁא דַּבִּאוּרְשְׁלֵם תֶּהֱוֵי מְקַבֶּל שַׁפִּיר ׃

32 [l] וְאֵתָא לְוָתְכוּן [m] בְּחֶדְוָתָא [n] בְּצִבְיָנֵהּ דֵּאלָהָא [o] וְאִתְנְיַח עִמְּכוּן ׃ 33 אֱלָהָא דַּשְׁלָמָא נֶהֱוֵא עִם כֻּלְּכוּן אֲמֵין ׃

רוֹמִיֵּא קַדִּישְׁתָּא כז קפלאון יו [a] מְגַיֶּעל אֲנָא לְכוּן דֵּין לְפוּבָא חָתָן דֵּאיתֵהּ [b] מְשַׁמְּשָׁנֵיתָא

[d] וְעִדְרְתָא דְקַנְכְּרֵאוֹם ׃ 2 [e] דְּתִקְבְּלוּנֵהּ בְּמָרַן אֵיךְ דְּזַרְק לְקֻדְשָׁא וְכֶל [f] צְבוּ [g] דְּבָעְיָא מָנְכוּן [h] תְּקוּמוּן לֶהּ מַטַּל

דְּאַף הִי [h] קְיוּמְתָא הֲוָת לְסַגְיָאִין אַף לִי ׃ 3 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּפְרִיסְקִלָּא וְדַאקְוִלָס פָּלְחָא דְּעִמִּי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

4 דְּהִנּוּן הַיֵּן חַיָּלְף נַפְשִׁי צַוָּרִיהוּן [i] יַהֲבוּ וְלָא הֲוָא אֲנָא בִּלְחוֹדַי [k] מַוֵדָא אֲנָא לְהוֹן אֶלָּא אַף כְּלֶהֵין [l] עִדְּתָא דְעַמְמֵא ׃

[d] ובאהבת רוח
[e] עֲמַל [f] בתפלה [g] פְּצָא
[h] טְפַס שלא מקשיבים
[i] שַׁמֵּשׁ [k] וּבֵל [l] אֶתְיָא
[m] בשמחה מן
[a] חֲדָא [b] עִבָּא [c] נוּחַ
[a] מפקיד
[b] אִית [c] שַׁמֵּשׁ [d] קהל
[e] קַבֵּל [f] צְבָא [g] בעא [h] קוּם
[i] יַהֵב נוֹף [k] יְדָא [l] עדה

5 * Et date pacẽ Ecclesiæ [Salutate quoque Ecclesiam], quæ est in domo ipsorum. Salutate Epænetum mihi charissimum, quæ sunt primitiæ Achaiæ in Meschicho.

6 * Salutate Mariam, quæ plurimùm laborauit in vobis.

7 * Salutate Andronicum & Iuniam cognatos meos, qui mecũ captiui fuerunt, sunt-que percelebres inter Apostolos, & in Meschicho me præcesserunt.

8 * Salutate Ampliam mihi charissimum in Domino nostro.

9 * Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Meschicho, & Stachyn mihi dilectum.

10 * Salutate Apellen electum in Domino nostro: salutate domesticos Aristobuli.

11 * Salutate Herodionem cognatum meum: salutate domesticos Narcissi, eos qui sunt in Domino nostro.

12 * Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ laborant in Domino nostro. Salutate Persidam mihi charissimam, quæ quidẽ plurimum laborauit in Domino nostro.

13 * Salutate Rufum electum in Domino nostro, & matrem eius ac meam.

14 * Salutate Asyncritum, & Phlegontem, & Hermam, & Patrobam, & Hermetem, & fratres qui cum eis sunt.

15 * Salutate Philologum, & Juliam, & Nereum ac sororem eius, & Olympam, omnes denique Sanctos qui cum eis sunt.

16 * Salutate alij alios osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Meschicho.

17 * Peto autem à vobis, fratres mei, vt caueatis ab iis, qui dissidiorum & offendiculorum autores sunt, præter disciplinam quam vos didicistis, vt procul recedatis ab eis.

18 * Ij enim qui eiusmodi sunt, non inseruiunt Domino nostro Ieschua Meschicho, sed ventri suo: ac sermonibus blandis, & benedictionibus seducunt corda simplicium.

19 * Obedientia autem vestra cuilibet homini est perquam notissima. Gaudeo igitur propter vos, voloque vt sitis sapientes in rebus bonis, innocentes verò in malis.

20 * Cæterùm Deus pacis citò conterat Satanam subter pedes vestros. Gratia Domini nostri Ieschua Meschicho sit vobiscum.

---

5 [m] וְהַבּוּ שְׁלָמָא לְעִדְתָא דַּבְּבֵיהָהוּן שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּאַפֶּנֶטוֹם חַבִּיבִי אִינָא [n] דְּאִיהוּהִי רֵישִׁיתָא דַּאכַּאיָא בַּמְשִׁיחָא ׃

6 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּמַרְיָא אַיְדָא דְּסַגִּי [o] לְאִית בְּכוּן ׃ 7 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאנְדְרוּנִיקוֹם וְדְיוּנִיָא [p] אַחָיָנַי דַּהֲווּ [q] שְׁבָיָא עִמִּי [r] וְיָדִיעִין אֱנוּן בַּשְׁלִיחָא וּבַמְשִׁיחָא קַדְמַי הֲווֹ ׃ 8 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאמְפְּלִיאתוֹס חַבִּיבִי בְּמָרָן ׃ 9 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּאוּרְבָּנוֹם פָּלְחָא דְּעַמָּן בַּמְשִׁיחָא וְדַאסְתָכִּום חַבִּיבִי ׃ 10 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאפֶּלֵא [s] גַּבְיָא בְּמָרָן שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאריסְטוֹבוּלוֹס ׃ 11 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּהֵרוֹדִיוֹן אַחָיָנִי שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דִּבְנֵי בַּיְתֵהּ דְּנַרְקִיסוֹס אִילֵּין דְּאִיתֵיהוֹן בְּמָרָן ׃ 12 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּטְרוּפֵנָא וְטַרְוֹפָסָא דַּלְאִיֵּין בְּמָרָן שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּפַרְסִס חַבִּיבְתִּי אַיְדָא דְּסַגִּי [t] לֵאִית בְּמָרָן ׃ 13 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּרוּפוֹס גַּבְיָא בְּמָרָן וְדֵאמֵּהּ דְּיֵלֵהּ וְדִילִי ׃

[m] וְהַב׳ אית ש׳
[n] לְאָה עמ׳ [p] אַתְ׳ שְׁבָא
[q] יבע׳
[r] כתור מן גְּבָא
[s] לְאָת

* Et domesticam ecclesiam eorum. 5
Salutate Epænetum dilectum mihi: qui
Ecclesię Asiæ est primitiuus † Asiæ in Christo.
* Salutate Mariam, quæ multum la- 6
borauit in nobis.
*Salutate Andronicum & Iuniam co- 7
gnatos & concaptiuos meos: qui sunt
nobiles in Apostolis, qui & ante me fue B
Iesu. runt in Christo†.
* Salutate Ampliatum dilectissimum 8
mihi in Domino.
* Salutate Vrbanum adiutorem no- 9
strum in Christo Iesu, & Stachyn dile-
ctum meum.
* Salutate Apellen probum in Chri- 10
domo. sto: salutate eos qui sunt ex Aristoboli†.
* Salutate Herodionem cognatum 11
meum. Salutate eos qui sunt ex Narcis-
si domo, qui sunt in Domino.
* Salutate Tryphænam & Trypho- 12
labora. sam, quæ †laborat in Domino: salutate
uit Persidem charissimam, quæ multùm la-
borauit in Domino.
* Salutate Rufum electum in Domi- 13
no, & matrem eius & meam.
* Salutate Asyncritum, Phlegontem, 14
Hermam, Patrobam, Hermen, & qui
cum eis sunt fratres.
*Salutate Philologum & Iuliam, Ne- 15
reum & sororem eius, & Olympiadem,
& omnes qui cum eis sunt, sanctos.
* Salutate inuicem in osculo sancto. 16
Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.
* Rogo autem vos, fratres, vt obser- 17
uetis eos qui dissensiones & offendicula
præter doctrinam, quam vos didicistis, C
faciunt; & declinate ab illis.
* Huiusce modi enim Christo Domi- 18
no nostro non seruiunt, sed suo ventri:
& per dulces sermones & benedictiones
seducunt corda innocentium.
* Vestra enim obediẽtia in† omnem 19
omni loco locum diuulgata est. Gaudeo igitur in
vobis. Sed volo vos sapientes esse in bo-
no, & simplices in malo.
* Deus autem pacis cõterat Satanam 20
sub pedibus vestris velociter. Gratia
Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

5 * καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαινετὸν τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας εἰς Χριστόν.

6 * ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.

7 * ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.

8 * ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.

9 * ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.

10 * ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου.

11 * ἀσπάσασθε Ἡρῳδίωνα τὸν συγγενῆ μου· ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.

12 * ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ· ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.

13 * ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.

14 * ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἑρμῆν, Πατρόβαν, Ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.

15 * ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπάδα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.

16 * ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ.

17 * Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν.

18 * Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.

19 * ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν.

20 * ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

---

14 שְׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאסוּנְקְרִטוֹם וְדִפְלִגוֹן וְהֶרְמָא וְדִפַּטְרָבָא וְדָהֶרְמָא וְדַאחָא דְּעִמְּהוֹן׃ 15 שְׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּפִילֳלָגוֹס
וְלִיוּלִיָא וְנֶרְאוֹם וְדָהָה וְדִלוּמְפָא וְכָל קַדִּישֵׁא דְּעִמְּהוֹן׃ 16 שְׁאלוּ בַּשְׁלָמָא חַד דְּחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא
שָׁאלַן בַּשְׁלָמָכוֹן כָּל כְּנִשְׁתָּא דְּמָשִׁיחָא׃ 17 בְּעָנָא דֵין מִנְּכוֹן אֲחַי דְּתִסְתְּרִין מִן אִילֵין דְּפַלְגוּתָא וּמַכְשׁוֹלָא
עֲבִדִין לְבַר מִן יוּלְפָנָא דְּאִנְתּוּן יְלִפְתּוּן דְּתֶהֱוֵן מִתְרַחֲקִין לְכוֹן מִנְּהוֹן׃ 18 אִילֵין גִּיר דְּהָכְנָא אִנּוּן לָא מְשַׁמְּשִׁין
לְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶלָּא לְכַרְסְהוֹן וּבְמֶלָּא בַּסִּימְתָא וּבְבוּרְכָתָא מַטְעֵין לֵבָוָתָא דְּפִשִׁיטֵא׃ 19 מֶשְׁתַּמְעָנוּתְכוֹן
דֵּין דְּיָלְכוֹן לְכָל בַּרְנָשׁ אִתְיְדַעַת חֲדָא אֲנָא הָכֵיל בְּכוֹן וְצַבָּא אֲנָא דְּתֶהֱוֵון חַכִּימִין לְטָבְתָא וְתַמִּימִין לְבִישְׁתָּא׃
20 וֵאלָהָא דֵּין דְּשַׁלְמָא נָשְׁחֵקְיוּתִי בַּעֲגַל לְסָטָנָא תְּחֵית רַגְלֵיכוֹן טַיבוּתֵהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּהֱוֵא עִמְּכוֹן׃

ᵛ נְשַׁק ˣ עזרה המשית
ʸ בְּעָא ᶻ זְחַר שמר ᵃ פְּלַג
ᵇ כְּשַׁל ᶜ וְלַף ᵈ רְחַק
ᵉ מַלַּל ᶠ בָּרַד ᵍ טְעָא
ʰ פתאים
ⁱ שְׁמַע ᵏ נְזַע
ˡ שומח אני
ᵐ טוב ⁿ בּוּשׁ רע
ᵒ שְׁחַק שבר ᵖ פתאם פתן

21 ✻ Salutant vos Timotheus coadiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

22 ✻ Saluto vos ego Tertius, qui descripsi epistolam in Domino nostro.

23 ✻ Salutat vos Gaius hospes meus, totiusque Ecclesiæ. Salutat vos Erastus œconomus vrbis, & Quartus frater.

Deest 24. versus hoc loco, sed in fine additur.

25 ✻ Deo autem qui potest vos confirmare in Euangelio meo, quod prædicatum est de Jeschua Meschicho, per reuelationem arcani quod à temporibus æternis absconditum fuit:

26 ✻ Reuelatum autem hoc tempore per Scripturas Prophetarum, & per mandatum Dei æterni patefactum omnibus Gentibus ad obedientiam fidei:

27 ✻ Qui solus sapiens est, gloria per Ieschua Meschicho in secula seculorum. Amin. Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis. Amin.

Epistolæ ad Romanos, quæ scripta est Corintho, missa verò per Phœben ministram fidelem, FINIS.

---

21 שְׁאֵלִין בַּשְׁלָמְכוֹן טִימָתְיָאוֹס פְּלְחָא דְעַמִי וְלוּקְיוֹס וְאִיסוֹן וְסוֹסִיפַּטְרוֹס אֲחָיָנִי׃ 22 שְׁאֵל אֲנָא בַּשְׁלָמְכוֹן
אֲנָא טַרְטְיוֹס דְּכָתֵבֵת אֶגַּרְתָּא בְּמָרָן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן גָּאיוֹס מְקַבְּלָנִי וְדִכְלָּה עִדְתָּא שָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן אֵרַסְטוֹס
גַּבַּיָּא דְמָדִינְתָּא וְקוּאַרְטוֹס אֲחָא׃ 25 לְאַלְהָא דִין הַוְ דְמִשְׁכַּח
דְנִשַׁרְרְכוֹן בְּאוּנְגְּלְיוֹן דִילִי הַוְ דְאִתְכְּרִז עַל יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּגְלְיָנָא דְאַרְזָא דְמִן זְבְנֵי עָלְמָא מְכַסֵּי הֲוָא׃

ב קהל א שליח צבור
ג בגשורתי
ד קרי
ה גלא כתיב

PROLOGVS IN PRIMAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

EPISTOLA prima ad Corinthios multas causas diuersasque complectitur: quarum partem relatione fratrum cognouit Apostolus, partim ipsorum Corinthiorum sunt litteris indicatæ. Nonnullas verò pro officij sui cura aut ordinat aut emendat; & variis curationibus medetur diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primùm curatur dissensionis vitium, quod multi pseudoapostolorum vnitatem intulerunt scindentes Ecclesiæ, vt proprij nominis facerent sectatores: quod his exprobrat verbis Apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominum mentionem, vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorum nominibus; quod etiam si sub Pauli & Petri fieret nomine, displiceret. Secunda causa eius inducitur, qui paternæ oblitus reuerentiæ, vxorem sibi non erubuit facere de nouerca. Quod

Act.16. a.1 Phil.2. c.19

21 * Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

22 * Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

vniuersæ Ecclesiæ

23 * Salutat vos Caius hospes meus, &† vniuersa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus frater.

24 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen.

Eph.3. d.20

25 * Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta Euangelium meum & prædicationem Iesu Christi, secundùm reuelationem mysterij temporibus æternis taciti,

26 * Quod nũc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti:

27 * Soli sapienti Deo per Iesum Christum, honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

FINIS

Epistolæ ad Romanos, quæ scripta fuit ex Corintho per Phœben ministram Ecclesiæ quæ erat in Cenchris.

21 * ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος ὁ συγγενεῖς μου.

22 * ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ.

23 * ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.

24 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

25 * τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου·

26 * φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος·

27 * μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ

Τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς, ἡ ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

---

26 אֶתְגְּלִי דֵין בְּזַבְנָא הָנָא בְּיַד כְּתָבָא דְנְבִיֵּא [c] וּבְפוּקְדָנֵהּ דְאֱלָהָא דְלְעָלַם [d] אֶתְיְדַע לְכָל הֵין עַמְמָא [e] לְמִשְׁמְעָא

27 דְהַיְמְנוּתָא׃ [f] לֵאלָהָא חַכִּימָא בְּחוֹדוֹהִי [g] שׁוּבְחָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין [h] טֵיבוּתֵהּ דְמָרָן

יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כָּל כֻּלְכוֹן אָמֵין׃

[c] פקד [zain] [d] ידע [e] שמע [f] חימן [g] כבוד מן שבח [h] חן מן טוב

שְׁלֵמַת [i] אֶגַּרְתָּא דִלְוָת רְחוּמָיָא [k] דְאִתְכְּתֵבַת מִן קוֹרִנְתּוֹס׃ וְאִתְדְּרַת

[m] בְּאִידֵי פּוֹבָא [n] מְשַׁמְּשָׁנִיתָא [o] מְהֵימְנְתָּא׃

[i] אגרת [k] כתב שדר שלח [m] בידי [n] שמש [o] חימן

---

facinus licet fornicationem appellauerit Apostolus, tamen ita condemnauit, vt in vltionem facti auctorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum; imposita iudiciorum & litium tertia quæstione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis consilium velut è vicino coniungitur. Sexto loco de escarum licentia disputatur. Septimo atque octauo loco de attondendo viris, & mulieribus velando capite, ac Sacramentorum communione præcipitur. Nono loco æmulatio, quæ diuersitate donorum spiritualium nascebatur, sub exemplo membrorum & corporis castigatur. Decimo, resurrectionis spes multis & argumentis & rationibus approbatur. Vltimo, de colligendis ad necessitatem Sanctorum nomine charitatis cura vel ædificatio cultui imponitur. Interseruntur his pauca, quæ aut, vt quibusdam videtur, pendent ex superioribus; aut habent licet proprias, tamen paruulas, actiones.

ARGVMENTVM.

CORinthij sunt Achaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt verbum veritatis: & subuersi sunt multifariè à falsis Apostolis. Quidam à Philosophiæ verbosa eloquentia, alij secta legis Iudaicæ inducti sunt. Hos reuocat Apostolus ad veram fidem & Euangelicam sapientiam; scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

RVRSVS DEI AVXILIO SCRIBIMVS EPISTOLAM AD Corinthios primam. GVIDONE FABRICIO Boderiano exſcriptore & interprete.

Feria ſexta Crucifixionis.

CAPVT I.

1 PAulus vocatus, & Apoſtolus Ieſchua Meſchicho, per
2 volũtatẽ Dei, et Soſthenes frater, * Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, vocatis et ſanctis qui per Ieſchua Meſchicho ſanctificati ſunt, ũſque omnibus qui inuocant nomen Domini noſtri Ieſchua Meſchicho
3 in omni loco ipſorũ & noſtro; * Gratia vobiſcum & pax à Deo patre noſtro, & à Domi-
4 no noſtro Ieſchua Meſchicho. * Gratias ago Deo meo in omni tempore pro vobis, ob gratiam Dei quæ data eſt vobis per Ieſchua Me-
5 ſchicho: * Quòd in omni re ditati eſtis per ipſum in omni ſermone, omniáque cognitione,
6 * (Prout teſtimonium Meſchicho confir-
7 matum eſt in vobis,) * Ita vt non deſtituamini vllo ex donis ipſius, ſed expectatis reuelationem Domini noſtri Ieſchua Meſchicho;
8 * Qui quidem confirmabit vos vſque ad finem, vt abſque crimine ſitis in die Domini
9 noſtri Ieſchua Meſchicho. * Fidelis eſt Deus, per quem vocati eſtis in conſortium filij ipſius Ieſchua Meſchicho Domini noſtri.
10 * Peto autem à vobis, fratres mei, per nomen Domini noſtri Ieſchua Meſchicho, vt ſit vnus ſermo vobis omnibus; nec ſint inter vos diſſidia, ſed vt ſitis perfecti vna mente vnáque voluntate.
11 * Miſerũt enim ad me de vobis nuntium, fratres mei, ex domeſticis Chloæ, quòd con-
12 tentiones ſint inter vos. * Hoc autem dico, quia eſt ex vobis qui dicit: Ego ſum Pauli: eſt & qui dicit, Ego ſum Apollou: eſt & qui dicit, Ego ſum Kipho: eſt denique qui di-
13 cit, Ego ſum ipſius Meſchicho. * Nunquid diuiſus eſt Meſchicho? aut nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli
14 baptizati fuiſtis? * Gratias ago Deo meo quòd neminem veſtrum baptizauerim, niſi Criſpum & Caium:

תוב בְּיַד אֱלָהָא ׀ כְּתָבִינַן אֶגַרְתָּא דְּלוֹת קוֹרִנְתָיֵא קַדְמִיתָא

[b] דְעָרוֹכְתָא [c] דְזַקִיפִיתָא א קפלאון א [1] פּוֹלוֹס [d] קַרְיָא וְשְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [e] בְּצֶבְיָנֵהּ
דַאלָהָא וְסוֹסתְנִים אֲחָא ׃ [2] [f] לְעִדְתָא דַאלָהָא דַּבְקוֹרִינְתוֹם קְרִיֵא וְקַדִישֵׁא דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְקַדְשִׁין וַלְכֻלְהוֹן אִילֵין
דְקָרִין שְׁמֵהּ דְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכָל אֲתַר דִילְהוֹן וְדִילַן ׃ [3] [g] טִיבוּתָא עִמְכוֹן וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא ׃ [4] [h] מוֹדֵא אֲנָא לַאלָהִי בְּכָל זְבַן חֲלָפֵיכוֹן עַל טִיבוּתָא דַאלָהָא [i] דְאִתְיְהֲבַת לְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
[5] דַּבְכָל מִדַם [k] עֲתַרְתוּן בֵּהּ בְּכָל מִלָא וַבְּכָל [l] יְדִעְתָא ׃ [6] [m] אֵיךְ סָהֲדוּתָהּ דַמְשִׁיחָא [n] דְאִשְׁתַרַרַת בְּכוֹן ׃
[7] דְלָא [o] אִתְבַצַרְתוּן בַּחֲדָא מִן [p] מַוהֲבָתֵהּ אֶלָא [q] מְסַפִּין אַנְתוּן [r] לְגַלְיָנֵהּ דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ [8] [s] דְהוּ נָשַׁרַרְכוֹן עַדְמָא

[a] כְּתַב [b] עֲרַב [c] זְקַף
[d] קְרָא [e] צְבָא [f] לקהל

[g] חן מן טוב [h] יְהֵב [i] עֲתַר [k] יַרַע
[l] סְהֵד [m] שַׁרַר [n] בְּצַר
[o] מחנהו מן יְהֵב
[p] סְכָא ומל [q] גְלָא

BEATI PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA EPISTOLA.

CAPVT I.

PAVLVS vocatus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater, ‡Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in omni loco ipsorum & nostro;

‡ Gratia vobis & pax à Deo patre nostro & Domino Iesu Christo.

‡ Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu, ‡ Quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia:

‡ (Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.)

‡ Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus reuelationẽ Domini nostri Iesu Christi, ‡ Qui & confirmabit vos vsque in finem sine crimine, in die B aduentus Domini nostri Iesu Christi.

1. Thes. 5 d. 24 ‡ Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi Domini nostri.

‡ Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autẽ perfecti in † eodem sensu, & in eadem †sententia.

eadem mente, scientia

‡ Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos.

‡ Hoc autem dico, quòd vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi.

Act. 18. f. 24

‡ Diuisus est Christus? Nũquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?

‡ Gratias ago Deo†, quòd neminem vestrum baptizaui, nisi Crispum & Gaium.

meo,

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ ϛωσθένης ὁ ἀδελφὸς,

2 ‡ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν·

3 ‡ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

4 ‡ Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

5 ‡ ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει,

6 ‡ καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν,

7 ‡ ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·

8 ‡ ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

9 ‡ πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

10 ‡ Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

11 ‡ ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι·

12 ‡ λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.

13 ‡ μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε;

14 ‡ Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον.

---

[a] אשם מן רָשָׁא [b] חיסן חִיסֵּן [c] יר קְרָא [d] שתף שִׁתַּף [e] מלה מן מִלָּל [f] חנא חָנָא [g] כְּלָג רְעָא רשת רשן [h] ריבות מן חֲרָא

[i] פְּלָג [j] זקף זְקַף [k] נשבוחן יְדָא יח

ל ב

15 * Ne quis dicat, quòd in nomine meo ba-
16 ptizauerim. * Baptizaui porrò domum
Stephanæ: amplius autẽ haud ſcio num quem
17 alium baptizauerim. * Non enim miſit me
Meſchicho vt baptizarem, ſed vt euangeli-
zarem, non ſapientia ſermonum, ne inanis
reddatur crux Meſchicho.

Matutinis Feriæ ſextæ Crucifixionis.

18 * Sermo enim crucis pereuntibus ſtultitia
eſt: nobis verò, qui quidem ſalutem conſe-
19 quimur, virtus Dei eſt. * Siquidem ſcriptum
eſt: Perdam ſapientiam ſapientum, et aſper-
nabor intelligentiam intelligentium.
20 * Vbi eſt ſapiens, aut vbi eſt ſcriba, aut
vbi eſt diſputator ſeculi huius? Nonne ſtul-
tam reddidit Deus ſapientiam mundi huius?
21 * Nam propterea quòd in ſapientia Dei
non cognouit mundus per ſapientiam Deum,
voluit Deus per ſtultitiam prædicationis ſer-
22 uare eos qui credunt. * Quandoquidem Ii-
houdæi ſigna petunt, & Gentiles ſapientiam
23 quærunt. * Nos autem prædicamus Meſchi-
cho crucifixum, offendiculum Iihoudæis, Gen
24 tilibus verò ſtultitiam: * Illis autem qui vo-
cati ſunt Iihoudæis & Gentilibus Meſchi-
25 cho eſt virtus Dei, & ſapientia Dei. * Quo-
niam ſtultitia Dei ſapientior eſt hominibus,
& imbecillitas Dei potentior eſt filiis homi-
26 num. * Etenim videte vocationem veſtrã,
fratres mei, quòd non multos inter vos, ſa-
pientes ſecundùm carnem, nec multos inter
vos potentes, nec multos inter vos magno
27 ſtemmate natos: * Sed elegit Deus ſtultos
mundi, vt pudore afficiat ſapientes: & im-
becilles mundi elegit, vt pudore afficiat po-
28 tentes: * Et elegit eos qui erant infimo ge-
nere orti in mundo, & abiectos, eoſque qui
non ſunt, vt obliteret eos qui ſunt.
29 * Vt ne glorietur omnis [vlla] caro co-
ram ipſo.
30 * Quinetiam vos ex eo eſtis in Feſchua
Meſchicho illo, qui factus eſt nobis ſapien-
tia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, &
redemptio:
31 * Vt, quemadmodum ſcriptum eſt: Quiſ-
quis gloriatur, in Domino glorietur.

---

15 וְלָא אֱנָשׁ[l]נֵאמַר דְּבִשְׁמִי[m]אַעְמֵדֵת׃ 16 אַעְמֶדֵת דֵּין לְבַיְתְהּ דְּאִסְטֵפַנָא[n]חוֹב דֵּין לָא יָדַע אֲנָא אִן לֶאנָשׁ אָחֳרִין
אַעְמֵדֵת׃ 17 לָא גֵיר שַׁדְּרַנִי מְשִׁיחָא לְמַעְמְדוּ אֶלָּא [o]לְמִסְבְּרוּ לָא בְחָכְמַת [p]מִלֵּא דְלָא [q]נְסְתְּרַךְ זְקִיפְהּ דְּמְשִׁיחָא׃
דְּצַפְּרָא דְעָרוּבְתָא דְזַקִיפָא ב 18 [a]מִלְּתָא גֵיר [b]דְזַקִיפָא [c]לַאבִידָא [d]שְׁטִיוּתָא הְוֵי לַן דֵּין
לַאילֵין [e]דְחַיִינַן חַיָלָא הְוֵי דַאלָהָא׃ 19 כְּתִיב גֵיר [f]דַאובֵד חָכְמְתָא דְחַכִּימֵא [g]וְאִגְלוּ [h]חֶרְעִיתָא [i]דְסַכוּלְתָנֵא׃
20 אַיכָא הוּ חַכִּימָא אוּ [k]אַיכָא הוּ סָפְרָא אוּ הוּ דָרוּשָׁא דְעָלְמָא הָנָא לָא הָא [l]אַשְׁטִיהּ אֱלָהָא חָכְמְתְהּ דְעָלְמָא
הָנָא׃ 21 מְטֵל גֵיר דַּבְחָכְמְתְהּ דַאלָהָא לָא יְדַע עָלְמָא בְּחָכְמְתָא לַאלָהָא צְבָא אֱלָהָא דַּבְשָׁטְיוּתָא [m]דְכַרְווּתָא [n]נְחָא
לַאילֵין [o]דַמְהֵימְנִין׃ 22 מְטֵל דִּיהוּדָיֵא [p]אָתְוָתָא שָׁאֲלִין [q]וַארְמָיֵא חָכְמְתָא בָּעִין׃ 23 חֶנַן דֵּין מַכְרְזִינַן מְשִׁיחָא

[l] אֱמַר [m] עֲמַר שכ׳ [n] עוּר [o] סַכַּר [p] מִלֵּל [q] סָרַךְ
[a] מִלֵּל [b] זְקַף [c] אֲבַד [d] שְׁטָא [e] חַיָא [f] אֲבַד [g] גְלֵי [h] רְעָא [i] סַכֵּל
[k] דֵּין איפה [l] שְׁטָא [m] כְּרֵז [n] חַיָא [o] מְהֵימַן אומנה ד׳ הגויים

Act. 18. c.11

15 *Ne quis dicat, quòd in nomine meo baptizati estis.

16 * Baptizaui autem & Stephanæ domum. Cæterùm nescio si quem alium C

vestrũ † baptizauerim.

17 *Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare: non in sapientia

2.Pet.1. c.16 verbi, vt non euacuetur crux Christi.

18 * Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: iis autem qui salui

Iudi. 2. a.1.3.4 Rom.1. b.16 Isai.2. c.14 fiunt, id est nobis, Dei virtus est.

19 * Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

Isai.33. c.18 20 * Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?

21 * Nam quia in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum: D placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.

22 * Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt:

23 * Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam;

24 * Ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam.

25 *Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

26 *. Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles:

27 * Sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: 28 * Et ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret:

29 *Vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. 30 * Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sa-

Iere. 23. a.5. a.6 pientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio:

Iere.9. f. 22.g.23. 2. Cor. 10.d.17. 31 * Vt quemadmodũ scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

15 * ἵνα μήτις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα·

16 * ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα·

17 * οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι· οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

18 * Λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις, ἡμῖν, δυνάμις θεοῦ ἐστι.

19 * γέγραπται γάρ, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

20 * ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

21 * ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεὸν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.

22 * ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν·

23 * ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν·

24 * αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.

25 * ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

26 * βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·

27 * ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.

28 * καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ·

29 * ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

30 * ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις·

31 * ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

כַּר זְקִיף [a] תּוּקְלְתָא לִיהוּדָיֵא וְלַאֲרָמָיֵא [y] שַׁטְיוּתָא הִי׃ 24 לְהֵנִין דִּין [z] דְּקָרִין יְהוּדָיֵא וַאֲרָמָיֵא מְשִׁיחָא חַיְלָא חִ

דְּאַלָּהָא וְחָכְמְתָא דְּאַלָּהָא ׃ 25 מְטֻל דְּשַׁטְיוּתָה דְּאַלָּהָא חַכִּימָא הִי מִן בְּנֵינָשָׁא [y] וְכִרְיוּתָה דְּאַלָּהָא [z] חַיְלְתָנָא הִי

מִן בְּנֵי אֲנָשָׁא ׃ 26 [a] חֲזוֹ גֵיר אָף [b] קְרִיתְכוֹן אֲחֵי דְּלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַכִּימֵא בְּבִסָר וְלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַיְלְתָנֵא וְלָא

סַגִּיאִין בְּכוֹן בְּנֵי [c] טוּהֲמָא רַבָּא ׃ 27 אֶלָּא [d] גְּבָא אֱלָהָא לְסַכְלוּתֵי דְּעָלְמָא [f] דְּנַבְהָה לְחַכִּימֵא וּגְבָא [f] כְּרִיהוּתֵי דְּעָלְמָא

דְּנַבְהָה לְחַיְלְתָנָא ׃ 28 וּגְבָא לַאיְלִין דְּבְצִיר [g] טוּהֲמְהוֹן בְּעָלְמָא [h] וּלְמִסְלָיָא וְלַאיְלִין דְּלֵית אֵנוֹן דְּנִבְטֵל לַאיְלִין

דְּאִיתַיְהִין ׃ 29 דְּלָא [k] נְשְׁתַּבְהַר כָּל בְּסַר קֳדָמוֹהִי ׃ 30 אַף אַנְתּוּן דִּין מִנֵּהּ אַנְתּוּן בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא הַוּ דַהֲוָא לַן

חָכְמְתָא מִן אֱלָהָא [l] וְזַדִּיקוּתָא וְקַדִּישׁוּתָא [m] וּפוּרְקָנָא ׃ 31 אַיךְ דְּכְתִיב דְּמָן [n] דְּמִשְׁתַּבְהַר בְּמָרְיָא נִשְׁתַּבְהַר ׃

[a] תֻּקַל כשל [b] נבו"ת [c] קְרָא [d] בְּחַת נוש [e] בְּרָה [f] משפחתם [g] סָלָא [h] אִית [i] שְׁבַחַר [k] התהלל [l] הצדקה [m] גְּרַק פרה [n] שמתהל

CAP. II.

1 ET ego, fratres mei, quum venirem ad vos, non sermone grandiloquo, neque sapientia annuntiabam vobis arcanum Dei.

2 *Neque iudicaui meipsum inter vos quasi qui scirem aliquid, nisi Ieschua Meschicho, 3 & ipsum crucifixum. *Et ego cum timore multo ac tremore egi apud vos.

4 *Et sermo meus, meaq; prædicatio non erat in persuasione verborum sapientiæ [eruditorũ] sed in demonstratione spiritus & virtutis.

5 *Vt ne sit fides vestra in sapientia humana, sed in virtute Dei. Sapientiam porrò loquimur inter perfectos.

6 *Sapientiam quidem non huius seculi, neque principum mundi huius qui desinent:

7 *Sed loquimur sapientiam Dei in arcano, quæ est abscondita, & quã præfinierat Deus ante secula ad gloriam nostram.

8 *Quam nullus ex principibus mundi huius cognouit. si enim cognouissent eam, nequaquam Dominum gloriæ crucifixissent.

9 *Sed, sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit, quod præparauit Deus iis qui diligunt ipsum.

Dominica prima post Pentecosten.

10 *Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia perueſtigat, etiam profunditates Dei.

11 *Quis est enim homo qui nouerit quæ sunt in homine, nisi Spiritus Filij hominis qui est in ipso? Sic etiam quæ in Deo sunt, nemo nouit, nisi Spiritus Dei.

12 *Nos autem non spiritum mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ dona à Deo donata sint nobis.

13 *Quæ & loquimur non doctrina sermonum sapientiæ humanæ, sed doctrina Spiritus; ac spiritualibus spiritualia comparamus.

14 *Siquidem homo animalis non recipit spiritualia: stultitia enim ei sunt; nec potest cognoscere quòd spiritu diiudicatur.

15 *Spiritualis verò omnia diiudicat, & ipse à nemine diiudicatur.

קפאלין ב 1 וְאֲנָא אֲחַי כַּד אֵיתִית לְוָתְכוֹן לָא בְּמִמְלָא [b] רוּרְבָא אַף לָא בְּחָכְמְתָא [c] סַבַּרְתְּכוֹן [d] אֲחֲוָה דַּאלָהָא׃
2 וְלָא [e] דַּנֵת נַפְשִׁי בֵּינָתְכוֹן אֵיךְ דְּמֵדֵם יַדַע אֱנָא אֶלָּא אִן לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף לֵהּ כַּד [f] זְקִיף׃ 3 וְאֱנָא [g] בְּרַחֲלְתָא
סַגִּיאָתָא [h] וּבִרְתִיתָא הֲוִית לְוָתְכוֹן׃ 4 [i] וּמִלָּתִי [k] וְכַרוֹזוּתִי לָא הֲוָת [l] בְּמִפְיָסְנוּתָא [m] דְּמִלָּא דְּחָכְמְתָא אֶלָּא [n] בְּתַחְוִיתָא
דְּרוּחָא וּדְחַיָּלָא׃ 5 דְּלָא תֶּהֱוֵא [o] הֵימָנוּתְכוֹן בְּחָכְמְתָא דַּבְנֵינָשָׁא אֶלָּא בְּחַיָּלָא דַּאלָהָא חָכְמְתָא דֵּין מְמַלְלִינַן
בַּגְמִירֵא׃ 6 [p] חָכְמְתָא לָא דְּהָנָא עָלְמָא אַף לָא [q] רַשַׁלִּיטַנְוהִי דְּעָלְמָא הָנָא [r] דְּמֶתְבַּטְלִין׃ 7 אֶלָּא מְמַלְלִינַן
חָכְמְתָה דַּאלָהָא [s] בְּארֵז הִי [t] דְּמִכַּסְיָא הָוַת וְקַדֵם הַוָא אֱלָהָא מִן קֻדְמֵ עָלְמֵא [u] לְשׁוּבְחָא דִּילַן׃
8 הִי דְּוַחַד מִן [x] שַׁלִּיטָנֵא דְּעָלְמָא הָנָא לָא יְדַעָה אֲלוּגִיר יַדְעוּהָ לַוּ לְמָרֵה [y] דְּתִשְׁבוּחְתָא זְקִפִין הֲווּ׃

[a] אֲתָא [b] רַבָּא
[c] בשרתי לכם d סדר אל
[c] רוּן [f] חלוי g ביראה רבה
[h] רְתַת [i] מַלֵל [k] כְּרֵז
[l] פּוּס [m] מַלֵל [n] חַוָּא
[o] חַיְמָן [p] חכמת [q] שְׁלַט
[r] בְּטַל [s] בסודהחוא [t] כְּמָא
[x] שַׁבַּח כבר א בגדים
[y] שַׁבַּח

CAP. II.

Sup. 1. c. 17

1 ET ego cùm venissem ad vos, fratres, veni nō in sublimitate sermonis aut A
sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi.

2 *Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.

Act. 17. 2. 1 Sup. 1. c. 17

3 * Et ego in infirmitate, & timore & tremore multo fui apud vos:

4 * Et sermo meus & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapiētię verbis, sed in ostensione spiritus & vir- B
tutis: 5 * Vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos.

6 * Sapientiam verò non huius seculi, neque principum huius seculi, qui destruuntur: 7 * Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram,

8 * Quam nemo principum huius seculi cognouit: si enim cognouissent, nūquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Isai. 64. a. 4

9 * Sed, sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in C
cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum.

10 * Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

11 * Quis enim hominum scit quę sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? ita & quę Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei. 12 * Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. 13 * Quę & loquimur non in doctis humanæ sapiētiæ verbis; sed in doctrina Spiritus, spi- D
ritualibus spiritualia comparantes.

2. Pet. 1. c. 16

14 * Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. stultitia enim est illi, & nō potest intelligere: quia spiritualiter examinantur.

15 * Spiritualis autem iudicat omnia: & ipsę à nemine iudicatur.

β'.

1 * Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ·

2 * οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

3 * καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς·

4 * καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας ἀνθρωπίνης λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως,

5 * ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

6 * σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων·

7 * ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν,

8 * ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

9 * ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

10 * Ἡμῖν γὰρ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ·

11 * τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ·

12 * ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν·

13 * ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.

14 * ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι· καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται·

15 * ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

---

9 אֶלָּא אַיִךְ דִּכְתִיב דְּעַיְנָא לָא חֲזָת וְאוּרְנָא לָא שְׁמִעַת וְעַל לֵבָא דְּבַרְנָשָׁא לָא סְלִק מַדֵּם דְּמָטַיִב אֱלָהָא לַאילִין דְּרָחֲמִין
לֵהּ׃ וְחַר בְּשַׁבָּא קַרְמָיָא דְּבָתַר פְּנְטִיקוֹסְטִי ג

10 לַן דֵּין גְּלָא אֱלָהָא בְּרוּחֵהּ רוּחָא גִּיר כֹּל מַדֵּם בַּצֵּיא אַף עוּמְקוֹהִי דַּאלָהָא׃ 11 אֵינָא הוּ גִּיר בַּרְנָשָׁא דְּיַדַּע
דְּבַבַרְנָשָׁא אֶלָּא אֵן רוּחָא דְּבַר אֱנָשָׁא דְּבֵהּ הָכְנָא אַף דְּבַאלָהָא אֱנָשׁ לָא יַדַּע אֶלָּא אֵן רוּחֵהּ דַּאלָהָא׃ 12 חֶנַן דֵּין לָא הֲוָא
רוּחָא דְּעָלְמָא נְסַבַן אֶלָּא רוּחָא דְּמִן אֱלָהָא דְּנִדַּע דְּמַוהַבָתָא מִן אֱלָהָא אֶתְיַהֲבִילַן׃ 13 אִילֵין דְּאַף מְמַלְלִינַן לָא הֲוָא
בְּיוּלְפָנָא דְּמָלֵא חָכְמְתָא דַּבְנֵינָשָׁא אֶלָּא בְּיוּלְפָנָא דְּרוּחָא וְלִרוּחָנֵא מְפַחְמִינַן׃ 14 בַּרְנָשָׁא גִּיר דְּבְנַפֶּשׁ הוּלָא
מְקַבֵּל רוּחָנְיָתָא שָׁטְיוּתָא אִנִּין גִּיר לֵהּ וְלָא מֶשְׁכַּח דְּנִדַּע דְּבְרוּחַ מְהָדְרִין׃ 15 רוּחָנָא דֵּין כָּל מַדֵּם דָּאֵן וְהוּ מִן אֱנָשׁ לָא
מְהָדְרִין׃

z חֶזְנָא a ואון b חג השבועות c בְּצֵיא חקר
d יְדַע e יָהֵב f מְלֵל g וְלֵף h מְלֵל i רוּחַ
k ממשלים אנחנו בבלות l מְמַלְלִים m וְנִדַּע n רוּחַ

16 * Quis enim cognouit mentem Domini, vt doceat eum? Nos autem mentem Meschicho habemus.

Dominica secunda post Pentecosten.

CAP. III.

1 ET ego, fratres mei, non potui loqui vobiscum vt cum spiritualibus, sed veluti cum corporeis, & quasi infantibus in Me-
2 schicho. * Lacte potaui vos, nec dedi vobis cibum: nondum enim poteratis, sed nec-
3 dum potestis nunc: adhuc siquidem in carne estis. * Quum enim sit inter vos æmulatio, & contentio, & dissidia, nonne corporei estis, & in carne ambulatis?
4 * Nam quum vnusquisque vestrum dicat, Ego sum Pauli: alius autem dicat, Ego sum Apollou, nonne corporei estis?
5 * Quis enim est Paulus, aut quis est Apollou, nisi ministri per quos credidistis? et prout vnicuique dedit Dominus?
6 * Ego plantaui, & Apollou rigauit; sed
7 Deus dedit incrementum. * Non igitur is qui plantat est aliquid, nec is qui rigat; sed Deus qui dat incrementum.
8 * Qui autem plantat & qui rigat, vnum sunt. vnusquisque iuxta laborem suum mercedem accepturus est.
9 * Cum Deo enim operamur, & agricolatio Dei, & ædificatio Dei estis.
10 * Et secundùm gratiam Dei quæ data est mihi, posui fundamentum vt architectus sapiens, alius autem super illud ædificat. Porrò quisque videat quomodo super illud ædificat.
11 * Fundamentum enim aliud, præter hoc quod positum est, nemo potest ponere, quod est Jeschua Meschicho.
12 * Quòd si quis ædificat super hoc fundamentum aurum, vel argentum, vel lapides pretiosos, vel lignum, vel fœnum, vel stipu-
13 lam; * Cuiusque opus reuelabitur. Dies enim ille patefaciet illud, quippe quod in igne reuelatur; & cuiusque opus quale sit, ignis discernet.
14 * Cæterùm, is cuius permanebit opus quod ædificauit, mercedem suam accipiet.
15 * Is verò cuius opus exuretur, deficiet: ipse autem saluus fiet, sed ita quasi per ignem.

Isai.40. c.13 Sap.9. c.13 Rom.11. d.34 aut quis instruxit

* Quis enim cognouit sensum Domini †qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus. 16

CAP. III.

ET ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. tanquam paruulis in Christo, 1 A

* Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. sed nec nunc quidem potestis: * Adhuc enim carnales estis. Cùm enim sit inter vos zelus & cõtentio, nonne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis? 2 3

sum carnales

* Cùm enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli: alius autẽ, Ego †Apollo: nõne †homines estis? * Quid igitur est Apollo? Quid verò Paulus? Ministri eius cui credidistis, & vnicuiq; sicut Dñs dedit. 4 5

* Ego plantaui, Apollo rigauit: sed Deus incrementum dedit. 6

* Itaque neque qui plãtat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat, Deus. 7 B

* Qui autem plantat & qui rigat, vnum sunt. Vnusquisque autẽ propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem. 8

Psal. 61. b.13 Gala.6. b.5

* Dei enim sumus adiutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis. 9

* Secundùm gratiam Dei quæ data est mihi, vt sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Vnusquisque autem videat quomodo superædificet. 10

* Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. 11

* Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurũ, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam; 12 C

* Vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. 13

* Si cuius opus manserit quod superædificauit, mercedem accipiet. 14

* Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. 15

16 * τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

γ'.

1 * Καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ·

2 * γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε·

3 * ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε· ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;

4 * ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου· ἕτερος δέ, ἐγὼ ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;

5 * τίς οὖν ἐστι παῦλος; τίς δὲ ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν.

6 * ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν.

7 * ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.

8 * ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἓν εἰσιν· ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

9 * θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

10 * κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.

11 * θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς χριστός.

12 * εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.

13 * ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει.

14 * εἴτινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται.

15 * εἴτινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.

---

* אית * שקא ז בלח
* בנא * מן * יתיב ׳ סום
ג יסוד ד ראש הבונים
ז חזא ז יסוד מן שתם
ח לגר מן הזה
ט סום י אית
ל יסוד m וזהב n בכף
o פנינים p עצים q עשב
r הסרון
s אית t שכרו u יקר

7 לָא הָכִיל הַו דְנָצֵב אֵיתַוהִי מְרֵם וְלָא הַו דְמַשְׁקֵא אֶלָּא אֱלָהָא דְמַרְבֵּא׃ 8 מַן דְנָצֵב דֵּין וּמַן דְמַשְׁקֵא חַד אִנּון אֲנָשׁ
אַיך עַמְלָה אַגְרָה מְקַבֵּל׃ 9 עַם אֱלָהָא גַּיר פָּלְחִינַן וּפוּלְחָנָא דַאלָהָא וּבְנְיָנָא דַאלָהָא אַנְתּון אִנּון׃ 10 וְאַיך טַיבוּתָא
דַאלָהָא דְאִתְיְהֲבַת לִי סָמֵת שַׁתָּאסְתָּא אַיך אַרְכִּיטֶקְטָא חַכִּימָא אַחֲרְנָא דֵּין עָתֵד בְּנֵא כְּלָנָשׁ דֵּין נָתֵז אַיכְנָא בְּנֵא עֲלֵיהּ׃
11 שַׁתָּאסְתָּא גַּיר אָחֳרִיתָא מְטַר מִן הָרְאדְסִימָא אֱנָשׁ לָא מָשְׁכַּח לְמָסַם דְּאִיתֵיהּ יְשׁוּעַ מְשִׁיחָאו׃ 12 וְאִן אֱנָשׁ דֵּין
בְּנֵא עַל הָדָא שַׁתָּאסְתָּא דַּהֲבָא אוֹ כַסְפָּא אוֹ אֶבֶן יְקִירְתָא אוֹ קַיְסָא אוֹ עֵמִירָא אוֹ חַבְחָא׃ 13 עֲבָדָא דְכָלְנָשׁ
מְחַגְלָא וּמָא גַּיר הַו גְּלָא לַהּ מָטַל דְּיוֹמָא אֵיכְנָא אִיתַוהִי נוּרָא וְעֲבָדָה דְכָלְנָשׁ אֵיכְנָא מְפָרְשִׁיוהִי׃ 14 וְאִינָא דְנָקְנָא
עֲבָדָה הַו דְבְנֵא אַגְרָה נְקַבֵּל׃ 15 וְאִינָא דַּעֲבָדָה נָאקַר נֶחְסַר הוּ דֵּין נְשַׁתְּוֵב הָכְנָא דֵּין אַיך דְּמֵן נוּרָא׃

Dominica tertia poſt Pentecoſten.

16 * *Neſcitis vos eſſe templum Dei, & Spiritum Dei habitare in vobis?*

17 * *Quiſquis corrumpit templum Dei, perditurus eſt eum Deus. ſiquidē templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.*

18 * *Nemo ſeducat ſeipſum: qui putat inter vos ſe ſapientem eſſe, in hoc ſeculo, ſtultus euadat, vt fiat ſapiens.*

19 * *Sapientia enim mundi huius, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim, Qui comprehendit ſapientes in calliditate ipſorum.*

20 * *Et rurſus: Dominus nouit cogitationes ſapientum, nempe eas eſſe vanas.*

21 * *Quapropter nemo glorietur in hominibus: omnia enim veſtra ſunt.*

22 * *Siue Paulus, ſiue Apollou, ſiue Kipho, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura, omnia ſunt veſtra:*

23 * *Vos autem Meſchicho, Meſchicho verò Dei.*

CAP. IIII.

1 SIc *exiſtimati ſimus à vobis vt miniſtri Meſchicho, & diſpenſatores arcanorum Dei.*

2 * *Hic iam requiritur in diſpenſatoribus, vt fidelis quiſpiam inueniatur.*

3 * *Mihi verò pro minimo eſt vt à vobis diiudicer, aut à quouis homine; ſed ne meipſum quidem iudico.*

4 * *Nullius enim rei mihi ipſi conſcius ſum, ſed non per hoc iuſtificatus ſum; ſiquidem iudex meus Dominus eſt.*

5 * *Quamobrem ne ante tempus iudicaueritis, vſque dum venerit Dominus ille, qui illuſtraturus eſt recondita tenebrarum, & reuelabit cogitationes cordium: tunc laus erit vnicuique à Deo.*

Dominica quarta poſt Pentecoſten.

6 * *Hæc autem, fratres mei, propter vos tranſtuli in faciem* [perſonam] *meam et Apollou, vt per nos diſcatis non amplius de vobis ſentire quàm ſcriptum eſt; vt ne quis ſupra proximum efferatur propter aliquem.*

* Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? 16

* Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. 17

Inf.6.d.19 2.Cor.6.d.16

* Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat vt sit sapiens. 18

* Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: 19

Iob.5.a.12 Comprehendam sapientes in astutia eorum. 20

Psal.93.b.11 * Et iterùm: Dominus nouit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.

* Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt: 21

* Siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia enim vestra sunt: 22

* Vos autem Christi: Christus autem Dei. 23

16 * Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;

17 * εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

18 * μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός·

19 * ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

20 * καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

21 * ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν,

22 * εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλώς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν·

23 * ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

CAP. IIII.

δ'.

SIc nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. 1

2.Cor.6.a.4

* Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. 2

* Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque meipsum iudico. 3

* Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. 4

* Itaque nolite ante tempus iudicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo. 5

1 * Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.

2 * ὧδε δὲ λοιπόν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.

3 * ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω·

4 * οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.

5 * ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

* Hęc autem, fratres, transfiguraui in me & Apollo, propter vos: vt in nobis discatis, ne suprà quàm scriptũ est, vnus aduersus alterum infletur pro alio. 6

6 * Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.

קפלאון ד 1 הָכֵנָא חַיָּין חְשִׁיבִין לְכוֹן אֵיךְ מְשַׁמְּשָׁנֵא דְּמְשִׁיחָא וְרַבֵּי בְּחֵא דַּאלָהָא׃
2 הֶרְכָא מְכֵיל מְהֵבְּעָא בְּרַבֵּי בַּחֵא דְּאנָשׁ כַּד מְהֵימֵן נְשְׁתְּכַח׃ 3 לִידִין הָדָא בְּצִירוּתָא הִי לִי דְּמֶנְכוֹן
4 אֶתְדִּין אוֹ מִן כָּל בַּר אֱנָשׁ אֶלָּא אַף לָא אֲנָא נַפְשִׁי רָאֵן אֲנָא׃ לָא גִיר מְדַם בְּנַפְשִׁי חָשִׁישׁ אֲנָא אֶלָּא לָו
בְּהָדָא אֶזְדִּקֵּת דַּיְנִי גִיר מָרְיָא הוּ׃ 5 מֶטֶל הָנָא לָא מִן קֳדָם זַבְנָא חֲווֹין דַּיְנִין עַדְמָא דְּנַאתֵא מָרְיָא הַו דְּמַנְהַר
כַּסְיָתֵהּ דְּחֶשׁוּכָא וְגָלֵא מַחֲבָתְהוֹן דְּלִבְוָתָא הֵי דֵּין נֶהֵוֵא שׁוּבְחָא לֵאנָשׁ מִן אֱלָהָא׃
דְּמַר בְּשַׁבָּא דר דְּבָתַר פְּנְטִקוֹסְטִי ו 6 הָלֵין דִּין אַחַי מְטַלְחִכוֹן הוּ סְמִתְעַל פַּרְצוּפָא דִּילִי וְדַאפֹּלוֹ
דְּבַן תְּאלְפוֹן דְּלָא תְּהַרְעוֹן יַתִּיר מִן מָא דַּכְתִּיב וְאֵנָשׁ עַל חַבְרֵהּ לָא נְתְּרִים מְטַל אֱנָשׁ׃

ᵃשַׁמֶּשׁ ᵇשל סורי׳ אלפ׳ בת ᶜבְּעָא ᵈחֵימֵן ᵉמאא מן שְׁכַח ᶠמצער ᵍרוּן כמו לא ʰזַרְק ⁱרוּן ʲאִתָּא ᵏנָהַר ˡכְּסָא ᵐחֲשַׁב ⁿלֵב ᵒמן לשון יין ᵖסום ᵠפני ʳלֵף או אלף ˢרְעָא ᵗרוּם

7 * Quis enim ſcrutatur te? aut quid habes quod non acceperis? Quòd ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?

8 * Iam verò ſaturati eſtis & ditati, & ſine nobis regnum adepti eſtis; vtinam autem regnum adepti ſitis, vt & nos regnemus vobiſcum.

9 * Exiſtimo autem quòd Apoſtolos poſtremos nos conſtituerit Deus tanquam ad mortem, vt ſimus ſpectaculum mundo, Angelis, & hominibus;

10 * Nos ſtultos propter Meſchicho, vos autem ſapientes in Meſchicho: nos imbecilles, vos autem potentes: vos percelebres, nos autem infames.

11 * Ad hanc vſque horam eſurimus & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, nec domum ſtabilem habemus:

12 * Et laboramus operãtes manibus noſtris: ignominia afficiunt nos, nos autem benepreca-mur: inſectantur nos, & ſuſtinemus.

13 * Conuitiis proſcindunt nos, & obſecramus eos: tanquam ſtercus mũdi facti ſumus, & piaculum omnium nunc vſque.

14 * Non vt pudore vos ſuffundam hæc ſcribo, ſed vt filios chariſſimos admoneo.

15 * Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Meſchicho, at non multos patres. ſiquidem in Jeſchua Meſchicho ego genui vos per Euangelium.

16 * Peto igitur à vobis, vt mei ſimiles ſitis.

Dominica quinta poſt Pentecoſten.

17 * Propterea miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus dilectus, & fidelis in Domino; qui quidem vobis in memoriam reducet vias meas quæ ſunt in Meſchicho, iuxta id quod doceo in omnibus Eccleſiis.

18 * Quaſi verò ipſe venturus non ſim ad vos, ſuperbierunt quidam ex vobis.

19 * Sed ſi Dominus voluerit, citò veniam ad vos: & cognoſcam non ſermonem eorum qui ſeſe efferunt, ſed virtutem ipſorum.

20 * Quandoquidem regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute.

21 * Quomodo vultis? cum virga veniam ad vos, an cum dilectione & ſpiritu manſueto?

---

7 מַנּוּגִיר בְּצָךְ אוּ מָנָא אִית לָךְ דְּלָא נְסַבְתְּ וְאִן נְסַבְתְּ לְמָנָא [h] מְשְׁתַּבְּהַר אַנְתְּ אֵיךְ הַוּ דְּלָא נְסַבְתְּ׃

8 מִן כַּדוּ סְבַעְתּוּן לְכוּן וַעֲתַרְתּוּן [i] וּבְלַעֲדַיִן [k] אַמְלַכְתּוּן [l] אֶשְׁתּוּף דִּין אַמְלַכְתּוּן דְּאַף חֲנַן נִמְלֹךְ עִמְּכוּן׃

9 [m] סָבַר אֲנָא דֵּין דְּלַן לְשׁלִיחֵא אַחֲרֵיָא הוּ [n] סָמַן אֱלָהָא אֵיךְ [o] דַּלְמוֹתָא [p] דַּהֲוִין [q] תְּאטְרוֹן לְעָלְמָא לְמַלְאכֵא וְלִבְנֵישָׁנָא׃

10 חֲנַן [r] שָׁטְיָא סָמֵל מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דֵּין חַכִּימֵא בְּמְשִׁיחָא חֲנַן [s] כְּרִיהֵא וְאַנְתּוּן [t] חֵילָהֲנֵא אַנְתּוּן [u] מְשְׁתַּבְּחִין וַחֲנַן

11 [x] מְצְטַעֲרִין׃ [11] עַדְמָא לְהָרָא שָׁעָתָא [y] כַּפְּנִינַן [z] וַצְהֵינַן [a] וְעָרְטָלַיְינַן [b] וּמְתְקַפְּחִינַן וּבֵית [c] קַיָמָא לַית לַן׃ [12] וְלָאֵינַן כַּד

[d] פָּלְחִינַן בְּאִידִין מְצַעֲרִין לַן [e] וּמְבָרְכִינַן רָדְפִין לַן [f] וּמְסַיְּבְרִינַן׃ [13] [g] מְצַחֵין לַן וּבַעֲיִנַן מְנְחוּן אֵיךְ נְפָתָא דְּעָלְמָא

הֲוִין וְכוּפְרָא דְּכֹלְנָשׁ עַדְמָא לְהָשָׁא׃ [14] לָא הָוָא אַיךְ דַּאבְחָכִנּוּן כְּחֵב אֲנָא הָלֵין אֶלָּא אֵיךְ וְלַבְנָיָא חַבִּיבָא

---

[h] מחתלי מן שבחר
[i] ומבלי עזרנו
[k] מלך [l] לוא [m] חושב
[n] סוס [o] מות [p] חוא
[q] מן לשון יק [r] אוילים
[s] כבדה [t] חיל [u] שבח
[x] צער [y] כפן [z] צחא
[a] ועירומים אנחנו
[b] קפח [c] קום [d] פלח
[e] ברך [f] סיבר [g] עתא

7 * Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem B accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

8 * Iam saturati estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnatis: & vtinã regnetis, vt & nos vobiscum regnemus.

9 * Puto enim quòd Deus nos apostolos nouissimos ostendit, tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis & hominibus.

10 * Nos stulti propter Christũ, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, C vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.

11 * Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus.

12 * Et laboramus operantes manibus nostris. maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus.

13 *Blasphemamur, & obsecramus. tanquam purgamẽta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc.

14 * Non vt confundam vos, hæc scribo: sed vt filios meos charissimos moneo.

15 *Nam si decem millia pędagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu, per Euangelium ego vos genui.

16 * Rogo ergo vos, imitatores mei estote†.

sicut & ego Christi

17 * Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in D Domino: qui vos commonefaciet vias meas quę sunt in Christo Iesu, sicut vbique in omni Ecclesia doceo.

18 * Tanquã non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam.

19 * Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem.

20 * Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute.

21 * Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

7 * τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;

8 * ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.

9 * δοκῶ γάρ, ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.

10 * ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

11 * ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν,

12 * καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα·

13 * βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

14 * οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

15 * ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

16 * παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

17 * Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.

18 * ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες·

19 * ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν·

20 * οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

21 * τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραΰτητος;

---

[a] רָתָא הנץ o ריבוא
[p] חוניחים
[q] וְלַד [r] בכשורה [s] דְּמָא
[a] אית [b] תַּיְמִן [c] עִתַּר
[d] אַלַף [e] קהלות [f] חַתַּר
גאה או גס g פחזים
[h] מַלַל [i] רום [k] עָבָא
s נשבש
[m] אִתָּא
[n] ובאהבה

15 אֵן גִּיר [o] רִבּוֹ [p] תְּרֵא נְהֵוון לְכוֹן בְּמְשִׁיחָא אֲלָא לָא סַגִּיאָא אֲבָהָא בְּיֵשׁוּעַ גִּיר מְשִׁיחָא אֲנָא הוֹ
[q] אַוֹלֶדְתְּכוֹן [r] בְּסַבְּרְתָא׃ 16 בָּעָא אֲנָא הָכִיל מָנְכוֹן דְּבִי [s] תֶּחְדְּמוּן׃
דְּחַר בְּשַׁבָּא דח דְּבָתַר פְּנְטִקוֹסְטִי ז

17 מֶטֶל הָנָא שַׁדְּרֵה לְוָתְכוֹן לְטִימָתְהָאוֹס [a] דְּאִיתוֹהִי בְּרִי חַבִּיבָא [b] וּמְהֵימְנָא בְּמָרְיָא דְּהוּ [c] יְעַדְּכוֹן אוֹרְחָתַי דְּבַמְשִׁיחָא
אֵיךְ מְדֵם [d] וְמַלֶּף אֲנָא בְּכֻלְּהֵין [e] עִדְּתָא׃ 18 אֵיךְ הוֹדֵין דְּלָא אָתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן [f] אִתְחַדְּרוּ אֲנָשָׁא מְנַכִּין׃ 19 אֶלָּא אִן
מָרְיָא צְבָא [g] בַּעֲגַל אֶתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן וְאִדַּע לָא [h] מֶלַּתְהוֹן דְּהָנוּן דְּמִרִּימִין נַפְשְׁהוֹן אֶלָּא חֵילְהוֹן׃ 20 מַלְכוּתְהּ גִּיר דַּאלָהָא
לָא הֲוָת בְּמִלְּתָא אֶלָּא בְּחֵילָא׃ 21 אֵיכְנָא [k] צְבֵין אַנְחְנָא [l] בְּחוּטְרָא [m] אִתֵא לְוָתְכוֹן אוֹ [n] בְּחוּבָא וַבְּרוּחָא מַכִּיכְתָא׃

CAP. V.

1 OMnino auditur inter vos scortatio, taliſque scortatio, qualis nec inter Ethnicos nominatur, ita vt accipiat filius vxorem
2 patris ſui. * Et vos ſuperbitis, ac non potius ſedetis in luctu, vt tollatur è medio veſtrum is qui hoc facinus admiſit.
3 * Ego quidem abſum à vobis corpore, vobis autē proximus ſum ſpiritu, iamque condemnaui vt proximus eum qui hoc perpetra-
4 uit: * Vt in nomine Domini noſtri Ieſchua Meſchicho vos omnes congregemini & ego vobiſcum ſpiritu, cum virtute Domini no-
5 ſtri Ieſchua Meſchicho, * Vt tradatis eũ Satanæ ad exitium corporis, vt ſpiritus ſeruetur in die Domini noſtri Ieſchua Meſchicho.

Dominica poſt reſurrectionem.

6 *Indecora eſt gloriatio veſtra, fratres mei. Neſcitis quòd paululum fermenti totam con
7 ſperſionem fermentat? * Expurgate à vobis fermentum vetus, vt ſitis conſperſio noua, ſicut eſtis azymi. Pezcho enim noſtrum Meſchicho eſt, qui ma-
8 ctatus eſt pro nobis. * Idcircò feſtum agamus, non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ, & mœroris, [abſinthij] ſed in azymo ſynceritatis & ſanctimoniæ.
9 * Scripſi vobis per epiſtolam, Ne commiſceamini cum ſcortatoribus.
10 * Non autem dico cum ſcortatoribus qui ſunt in hoc mundo, aut de auaris, aut raptoribus, aut cultoribus idolorum: alioquin debueratis etiam ex hoc mundo exiſſe.
11 * Hoc autem ſcripſi vobis ne commiſceamini: quod ſi ſit qui vocetur frater, ſitque ſcortator, aut auarus, aut cultor idolorum, aut conuitiator, aut temulentus, aut raptor, cum eiuſmodi ne panis quidem comedendus eſt.
12 * Quid enim ad me attinet iudicare de his qui foris ſunt? vos autem eos qui intus ſunt iudicate.
13 * Cæterùm eos qui foris ſunt, Deus iudicat. tollite autem ſceleratum è medio veſtri.

קפלאון ה 1 a סָגָא b מְשְׁתְּמָעָא בֵּינָתְכוֹן c וְנִיוּתָא וְרֵאוּךְ הָדָא זְנָיוּתָא אַיְרָא דְּאַף לָא בְּיִת חַנְפֵּא d מְשְׁתַּמְּהָא
עַדְמָא e דְּנָסַב בְּרָא אֲנָהָה אֲבוּהִי : 2 וְאַנְתּוּן חֲתִירִין אַנְחְנוּן וְלָא דַּיִן f יְתֵירָאִית g יְתֶחְבְּתוּן בְּאִבְלָא h דְּנֶשְׁתְּקַל מִן בֵּינָתְכוֹן הַו
מַן דְּהָנָא i סוּעַרְנָא סְעַר : 3 אֲנָא גֵּיר כַּד רַחִיק אֲנָא מְנִכוֹן בַּפְּגַר וְקָרִיב אֲנָא לְכוֹן בְּרוּחַ מִן כַּדוּ k דָּנֵת אַיִךְ קָרִיבָא
לְהוֹ מִן דְּהָנָא סָעַר : 4 דְּבְשְׁמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּהְכַּנְשׁוּן כְּלְכוֹן וְאַנָא עִמְּכוֹן בְּרוּחַ עִם חֵילֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא : 5 l וְהַשְׁלְמוּנֵיהִי לְהָנָא לְסָטָנָא m לַאבְדָנָא דְּפִגְרֵהּ דְּרוּחַ נִחֵא בְּיוֹמָא דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :
דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּבָתַר n מְקַתָּא ח
6 לָא שַׁפִּיר o שׁוּבְחַרְכוֹן אֲחַי לָא יָדְעִין אַנְחוּן q דְּחַמִּירָא קְלִיל כֻּלֵּהּ r גְּבִילְתָּא s מַחֲמֵע : 7 דַּכּוּ מְנִכוֹן חֲמִירָא עַתִּיקָא

a בלי b שְׁמַע c זְנָא d שַׁמִּי או שְׁמָא e נְסַב f יְתַר g יְתֵב h שְׁקַל i אשם k רוּן l עשה m שְׁלֵם n אֲבַר o קוֹם p שַׁבְחַר q חמיר r כולא s מחמץ

CAP. V.

ε.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter A Gẽtes, ita vt vxorem patris† aliquis habeat.

Leui.18. b.3.20. b.11 sui

1 * Ολως ακούεται εν υμῖν πορνεία, και τοιαύτη πορνεία, ήτις ουδ' εν τοῖς ἔθνεσιν ονομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.

2 * Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.

2 * και υμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, και οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου υμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

3 * Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præ- B sens, eum qui sic† operatus est,

Col.2. a.5 hoc

3 * ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα, ὡς παρὼν, τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον,

4 * In nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu †,

Christi

4 * ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ημῶν ιησοῦ χριστοῦ, συναχθέντων υμῶν και τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ημῶν ιησοῦ,

5 * Tradere huiusmodi† Satanę in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

homine

5 * παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ιησοῦ.

6 * Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam C massam corrumpit?

Gal.5. b.9

6 * Οὐ καλὸν τὸ καύχημα υμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;

igitur

7 * Expurgate† vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

7 * ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. και γὰρ τὸ πάσχα ημῶν ὑπὲρ ημῶν ἐτύθη, χριστός.

8 * Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azymis synceritatis & veritatis.

8 * ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας και πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας και ἀληθείας.

9 * Scripsi vobis in epistola, Ne commisceamini fornicariis.

9 * ἔγραψα υμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις·

10 * Non vtique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.

10 * και οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν·

11 * Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is qui frater nominatur† est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiẽs, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere.

inter

11 * νυνὶ δὲ ἔγραψα υμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ λοίδορος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

12 * Quid enim mihi de iis qui foris sunt iudicare? Nonne de iis qui intus sunt vos iudicatis?

12 * τί γάρ μοι και τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω υμεῖς κρίνετε;

13 * Nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis.

13 * τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. και ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ υμῶν αὐτῶν.

---

f חֲרַת ס אִית h מצ
i כמו פסח
k נְכָס זבח l חיום טוב
m בִּישׁ n דְּכָא o זְנָאָה
p בוצעים q עבדתה זרה
r חוב s חֲנָא t נְפַק
u קְרָא v זְנָאָה
y בוצע z מחרף
a רְוָיָא b גזל c אֲכַל d נִין

11 2

Dominica sexta post Pentecosten.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis vestrum habens litem cum fratre suo experiri iudicio coram iniquis, non autem coram sanctis?

2 * An nescitis quòd sancti mundum iudicabunt? quod si per vos mundus iudicandus est, indigni estis dirimere minuta iudicia?

3 * Nescitis quòd Angelos iudicaturi sumus? quanto magis ea quæ sunt seculi huius.

4 * Sed si vobis iudicium competit de his quæ sunt mundi, eos qui contempti sunt in Ecclesia constituite vobis in iudicio.

5 * Ad erubescentiam autem dico vobis. Adeò non est inter vos sapiens ne vnus quidem, qui possit æquum ferre iudicium inter fratrem & fratrem ipsius?

6 * Imò frater cum fratre suo litigat, atque adeò coram infidelibus.

7 * Iam itaque vosmetipsi culpæ obnoxij estis, quòd lites habetis inter vos inuicem. Cur enim iniuriam non patimini? & cur damnum non sustinetis?

8 * Sed infertis iniuriam, damnóque afficitis vel fratres vestros.

9 * An nescitis quòd iniqui regnum Dei hæreditate possessuri non sunt? Ne erraueritis: neque scortatores, neque cultores idolorum, neque adulteri, neque corruptores, neque qui concumbunt cum masculis,

10 * Neque auari, neque fures, neque temulenti, neque maledici, neque raptores, hi regnum Dei hæreditate non possidebunt.

11 * Et hæc quidem fuerunt in aliquibus vestrũ: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen Domini nostri Ieschua Meschicho, et per Spiritum Dei nostri.

Feria quinta præcedente Ieiunium.

12 * Omnia mihi licent, at non omnia conducunt mihi. Omnia mihi possibilia sunt, sed in me nemo potestatem exercebit.

13 * Cibus ventris, & venter cibi, Deus autem vtrumque abolebit. Porrò corpus non scortationi, sed Domino nostro, & Dominus noster corpori.

14 * Deus autem & Dominum nostrum suscitauit, & nos suscitabit per virtutem suam.

---

1 דַּחַר בְּשַׁבָּא דוּ דְבָתַר פְּנִטְקוֹסְטֵי ס קְפַאלוֹן ד
1 [a] מַטְרַח אֱנָשׁ מְנָכוּן כַּד אִית לֵהּ [b] דִּינָא עִם אָחוּהִי
[a] אַמְרַח [b] רוּן
2 דִּנְדִין קַדֵּם עַוְלָא וְלָא קַדֵּם קַדִּישֵׁא ׃ 2 אוּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּקַדִּישֵׁא לְעָלְמָא נְדוּנוּן וְאִן עָלְמָא
[c] לא ראוים אתם מן שנא מעשים
בְּכוּן מֶתְדִּין לָא [c] שָׁוְיִין אַנְתּוּן לְמִדְּן דִּינָא [d] דְּקִדְקָא ׃ 3 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּלְמַלְאכָא [e] דִּינִנָן חַד כְּמָא אִילֵין דְּעָלְמָא
[d] דוּן [e] בְּמָא כזה
אֲנִין הָנָא ׃ 4 אֶלָּא אִן אִית לְכוּן דִּינָא עַל דְּעָלְמָא לַאילֵין [f] דַּבְּסִין בְּעִדְּתָא [g] אוֹתְבוּ לְכוּן בְּדִינָא ׃
[f] אולי לכוּאנָא
5 [h] לְכוּוָארָא הוּדַיִן אֲמַר אֲנָא לְכוּן הָכַנָא לַית בְּכוּן אָף לָא חַד חַכִּימָא [i] דְּנָשְׁכַח [k] נְשִׁוא בֵּית אֲחָא לַאחוּהִי ׃ [g] רצ׳ לתוכחה
[h] שְׁכַח יכול [k] שָׁוְיָא
6 אֶלָּא אֲחָא עִם אֲחוּהִי [l] מְתְדְּרִין וְתוּב קֳדָם אִילֵין דְּלָא [m] מְהֵימְנִין ׃ 7 מֶן בַּדּוּ הָכִיל [n] קְנוּמְכוּן [o] חָבְתוּן לְכוּן
[l] דוּן [m] חַיְמֶן [n] עצמכם
דִּינָא חַד עִם חַד אִית לְכוּן מָטוּל מָנָא גֵּיר לָא [p] מְחַעַלְבִין אַנְתּוּן וּמָטוּל מָנָא לָא מְתְנַלְוִין אַנְתּוּן ׃
[o] חוב [p] עלב תמכ

CAP. VI.

ϛ'.

1 Audet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum, iudicari apud A iniquos, & non apud sanctos?

1 * Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;

hoc 2 An nescitis quoniã sancti de †mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis?

2 * Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;

3 Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quantò magis secularia?

3 * Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά;

4 *Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.

4 * Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.

5 † Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui B possit iudicare inter fratrem suum?

5 * πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

6 Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc apud infideles.

6 * ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων.

Matt. 5. §.39 Luc. 6. §.29 Rom. 12 §.19 1.Thes. 4 §.6

7 Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

7 * ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

8 Sed vos iniuriam facitis & fraudatis: & hoc fratribus.

8 * ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς.

9 *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores,

9 * ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι,

10 * Neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, C regnum Dei possidebunt.

10 * οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

aliquando 11 * Et hæc † quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.

11 * καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Eccl. 37. d. 31 Inf. 10. f. 21

12 * Omnia mihi licent; sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate.

12 * Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.

13 * Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & † has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori.

13 * τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

14 * Deus verò & Dominum suscitauit: & nos suscitabit per virtutem suam.

14 * ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

---

8 אֶלָּא אַנְתּוּן עָבְדִין אַנְתּוּן וְגָזְלִין אַנְתּוּן אַף לַאֲחֵיכוֹן׃ 9 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּעַוְלָא מַלְכוּתָה דַּאלָהָא לָא
יְרִתִין לָא חַטָּעִין לָא זַנָיָא וְלָא פָּלְחֵי פְּהַכְרָא וְלָא מְחַבְּלָא וְלָא שָׁכְבֵי עִם דְּכוּרָא׃ 10 וְלָא עָלוּבָא
וְלָא גַנָּבָא וְלָא רְוֵיָא וְלָא מְצַעֲרָנָא וְלָא חָטוּפָא חַלִּין מַלְכוּתָה דַּאלָהָא לָא יְרִתִין׃ 11 וְהַלֵּין אִית הֲוֵי בְּאֲנָשׁ
אֲנָשׁ מְנָכוֹן אֶלָּא סְחֵיתוּן וְאִתְקַדְּשְׁתוּן וְאִזְדַּקְּפְתוּן בְּשֻׁמָּה דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְרוּחָה דַּאלָהָן׃
12 כֹּל שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כֹּל פָּקַח לִי
כֹּל שַׁלִּיט לִי אֶלָּא עֲלַי אֲנָשׁ לָא נְשִׁתַּלַּט׃ 13 מֵאכוֹלְתָא דְּכַרְסָא וְכַרְסָא מֵאכוֹלְתָא אֱלָהָא דֵּין לְהַרְתֵּיהֵין
מְבַטֵּל פַּגְרָא דֵּין לָא לְזָנְיוּתָא אֶלָּא לְמָרָן וּמָרָן לְפַגְרָא׃ 14 אֱלָהָא דֵּין וְלָמָרָן אֲקִים וְלָן נְקִים בְּחֵילֵה׃

u 3

15 * Nescitis corpora vestra membra esse Meschicho? tollentes mẽbra Meschicho, faciemus membra scorti? Absit.

16 * An nescitis eum qui se adiungit scorto, vnum fieri corpus? Siquidem dictum est: Erunt duo vnum corpus.

17 * Qui autem sese adiungit Domino nostro, sit cum eo vnus Spiritus.

18 * Fugite scortationem. Nam omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus ipsius est: qui verò scortatur, in proprium corpus
19 peccat. * An nescitis corpus vestrum esse templum Spiritus Sanctitatis qui habitat in vobis, quem accepistis à Deo, & non estis vestri iuris?

20 * Empti enim estis pretio. Glorificate itaque Deum corpore vestro & Spiritu vestro, quæ quidem sunt Dei.

Feria quarta præcedente Ieiunium.

CAP. VII.

1 POrrò de quibus scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere.

2 * Veruntamen propter scortationem quisque vxori suæ adhæreat, & vnaquæque viro suo adhæreat.

3 * Et vir vxori suæ dilectionem debitam reddat: ita etiam ipsa vxor marito suo.

4 * Vxor ius non habet corporis sui, sed maritus eius: similiter et vir non habet ius proprij corporis, sed vxor ipsius.

5 * Ne itaque fraudetis vos inuicem, nisi quũ ambo consenseritis ad tẽpus, vt affligatis vos ad ieiunium & orationem: & rursum ad consensum reuertimini, ne tentet vos Satanas propter concupiscentiam corporis vestri.

6 * Hoc autem dico tanquam infirmis, non ex præcepto.

7 * Siquidem ego velim omnes homines esse sicuti sum puritate. Sed vnicuique donum datum est à Deo: est qui sic, & est qui sic.

8 * Dico autem iis qui non habent vxores, & viduis, satius esse vt permaneant sicuti sum.

9 * Quòd si se non continent, matrimonio iungantur. Longè enim satius est vxorem ducere, quàm vri cupiditate.

‡ Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo mẽbra Christi, faciam membra meretricis? Absit. 15 D

‡ An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne vna. 16
Gen. 2.d 24 Mat. 19. a.5 Mar. 10. a.8 Eph. 5.g. 31

‡ Qui autem adhæret Domino, vnus spiritus est. 17
Sup. 3. d 17

‡ Fugite fornicationem. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 18
1. Cor. 6. d. 17 Infr. 7. d. 23

‡ An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? 19

‡ Empti enim estis pretio magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro. 20
1. Pet. 1. c. 18

CAP. VII.

DE quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere. 1 A

‡ Propter fornicationẽ autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virum habeat. 2

‡ Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro. 3
1. Pet. 3. b. 7

‡ Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. 4

‡ Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. 5

‡ Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium. 6

‡ Volo enim omnes homines esse sicut meipsum: sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius verò sic. 7

‡ Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permanserint, sicut B & ego. 8

‡ Quòd si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quàm vri. 9

15 ‡ οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν, μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

16 ‡ ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

17 ‡ ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

18 ‡ φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

19 ‡ ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;

20 ‡ ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

ζ.

1 ‡ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι·

2 ‡ διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκας τῷ ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἀνδρα ἐχέτω.

3 τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.

4 ‡ ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή.

5 ‡ μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάσητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

6 ‡ τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν·

7 ‡ θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκας ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

8 ‡ λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ·

9 ‡ εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.

---

b אָחַד חנק c חֲבַב d חוב e פְּרַע גמל f נָזַל g שָׁוְא השכים h עָנָא i צום k לחפלה l עָבָא m פְּנָא n נְטָא o השוקה גופיכם p חול q כמו לא r כמוני s דְּבָאזכה t יַחַב u ולאלמנות

b נֶאחוד וַאנְתָא לְבַעְלָה תֵּאחוֹדִי ׃ c וְגַבְרָא לַאנְתְּתֵהּ d וּמֵהְחָחִיב e נֶפְרוֹעַ חֲכָנָא אָף חִי אַנְתְּתָא לְבַעְלָהּ׃
4 אַנְתְּתָא לָא שַׁלִּיטָא עַל פִּגְרָהּ אֶלָּא בַּעְלָהּ חֲכָנָא אַף גַּבְרָא לָא שַׁלִּיט עַל פִּגְרֵהּ אֶלָּא אַנְתְּתֵהּ ׃
5 לָא חֲכִיל f חֶגְלוּן חַד לְחַד אֶלָּא אִסְתַּי דְּחָרִיכוּן g חֶשְׁתְּוּן בִּזְבַן h וְהֶחְעָנוּן i לְצַוְמָא k וְלִצְלוֹתָא וְתוּב לְהּ l לְצִבְוּתָא
m חֶתְפְּנוּן דְּלָא m נְסַיְּכוּן סָטָנָא מָטֶל o רֻגְזָהּ דְּפִגְרְכוּן ׃ 6 הָדְאֵין אֲמַר אֲנָא אֵיךְ p וְרַלְמְחֵילָא q לוֹ מִן פּוּקְדָנָא ׃
7 אֲנָא גֵּיר צָבֵא אֲנָא דְּכֻלְּהוֹן בְּנֵינָשָׁא s אַכְוָתִי נְהוֹוּן t בְּרִכְיוּתָא אֶלָּא כְּלָנָשׁ u מְוַהְבְתָא יְהִיבָא לַהמֵן אֱלָהָא אִיתַ
דְּהָכְנָא וְאִית דְּהָכְנָא ׃ 8 אֲמַר אֲנָא דֵּין לְאִילֵּין דְּלַיְת לְהוֹן נְשָׁא v וְלְאַרְמַלְתָא דְּפָקַח לְהוֹן אִן נְקוֹן אַכְוָתִי ׃
9 אֵן לָא דֵּין מְסַיְּבְרִין נְזַדְּוְגוּן פָּקַח גֵּיר לְמִסַּב אִנְתְּתָא טַב מִן דְּלְמִאקַר בְּרַגְהָא ׃

10 * Iis autem qui habent vxores, præcipio non ego, sed Dominus meus, Vxor à marito suo non separetur.

11 * Quòd si separata fuerit, maneat sine viro, aut cum marito suo in gratiam redeat: & vir vxorem suam ne dimittat.

12 * Cæteris autem dico ego, non Dominus meus, Si est frater qui habeat vxorem infidelem, & ipsa voluerit habitare cum eo, ne
13 dimittat eam. * Mulier verò quæ habeat maritum infidelem, & ipse velit habitare cum ea, ne dimittat maritum suum.

14 * Sanctificatus est enim vir ille infidelis per vxorem fidelem: et sanctificata est vxor illa infidelis per virum fidelem. Alioquin liberi eorum impuri sunt, nunc autem mundi
15 sunt. * Quòd si incredulus discedit, discedat. Non est seruituti mancipatus frater aut soror in huiusmodi, ad pacem ipse vocauit nos Deus.

16 * Quî enim scis mulier si maritum tuum es seruatura? aut tu vir nosti num vxorem tuam seruabis?

17 * Sed vnusquisque vt ipsi partitus est Dominus, & vnusquisque vt eũ vocauit Deus, ita ambulet, atque adeò omnibus Ecclesiis sic præcipio.

18 * Sin quis circuncisus vocatus est, ne reuertatur ad præputium. Quòd si in præputio
19 vocatus est, ne circuncidatur. * Circuncisio enim nihil est, nec etiam præputium; sed obseruationes mandatorum Dei.

20 * Vnusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, permaneat.

21 * Si seruus vocatus fueris, non sit tibi curæ; quinetiam si potes in libertatem vindicari, elige tibi vt vtaris.

22 * Is etenim qui seruus vocatus est in Domino nostro, libertus est Dei: similiter qui ingenuus vocatus est, seruus est Meschicho.

23 * Pretio redempti estis, ne fueritis serui hominum.

24 * Vnusquisque in quo vocatus est, fratres mei, in hoc perduret apud Deum.

Martyrum Sanctarum.

25 * Porrò de virginitate præceptũ à Deo non accepi: ego verò consilium do, tanquam vir qui gratiam adeptus sum à Deo vt sim fidelis.

---

10 לַאילֵין דַּיִן דְּאִית לְהוֹן נְשֵׁא מְפַקֵּד אֲנָא לָא אֲנָא אֶלָּא מָרִי דְּאִנְתְּתָא מִן בַּעֲלָהּ לָא [f]תֶּפְרוּשִׁי ׃ 11 וְאִן תֶּפְרוּשִׁי
חֲקוּא דְּלָא גַּבְרָא אוֹ לְבַעֲלָהּ [g]תֶּחְרַעְא וְגַבְרָא לְאִנְתְּתֵהּ לָא נְשִׁבוּק ׃ 12 [h]לְשָׁרְנָא דַּיִן אֲמַר אֲנָא אֲנָא לָא מָרִי אִן
אִית אֲחָא דְּאִיתֵהּ אִנְתְּתָא דְּלָא [i]מְהַיְמְנָא וְהִי [k]צַבְיָא [l]דְּתֶעֲמַרִי עִמֵּהּ לָא [m]נְשִׁבְקִיהּ ׃ 13 וְאִנְתְּתָא אִיתָא דְּאִיתֵהּ
בַּעֲלָא דְּלָא מְהַיְמִן וְהוּ צָבֵא דְּנָעְמַר עִמֵּהּ לָא תְּשִׁבוּקִי בַּעֲלָהּ ׃ 14 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר גַּבְרָא אַיְנָא דְּלָא [n]מְהַיְמִן בַּאִנְתְּתָא
[m]וּמְהַיְמְנָא וּמְקַדְּשָׁא הִיא אִנְתְּתָא אִיתָא דְּלָא מְהַיְמְנָא בְּגַבְרָא וּמְהַיְמִן וְאִן לָא בְּנַיְהוֹן טַמָּאִין אִנּוּן הָשָׁא דֵּין [o]דְּכִין אִנּוּן ׃
15 אִן דֵּין הוּ דְּלָא מְהַיְמִן פְּרֵשׁ [p]מִשְׁעְבַּד אֲחָא אוֹ אֲחָתָא בְּהָלֵין לַשְׁלָמָא הוּ [q]קְרָן אֱלָהָא ׃
16 מָנָא גֵּיר יְדָעָא אַנְתְּי אַנְתְּתָא אִן לְבַעֲלָכִי [r]תַּאחֵינִי אוֹ אַנְתְּ גַּבְרָא יָדַע אַנְהּ אִן לְאִנְתְּתָךְ [r]תַּאחֵא ׃

[f] פְּרֵשׁ
[g] רֶעָא רצה לשארים
[h] חִימֵן [i] צְבָא [k] עֲמַר שכן
[m] שְׁבַק [n] חַיְמֵן
[o] דְּכָא זכה [p] שַׁעְבֵּד
[q] קָרָא [r] חַיֵּא

* Iis autem qui matrimonio iuncti 10
sunt, præcipio non ego, sed Dominus,
vxorem à viro non discedere:

Mat.5. c.32.19. b.9 Mar. 10. b.9.10. 11. Luc. 16. d.18

* Quòd si discesserit, manere innup- 11
tam, aut viro suo recõciliari. Et vir vxo-
rem non dimittat.

* Nam cæteris ego dico, non Domi- 12
nus: Si quis frater vxorem habet infide-
lem, & hæc consentit habitare cum il-
lo: non dimittat illam.

fidelis

* Et si qua mulier† habet virum infi- 13
delem, & hic consentit habitare cum il- C
la: non dimittat virum.

* Sanctificatus est enim vir infidelis 14
per mulierem fidelem: & sanctificata
est mulier infidelis per virum fidelem.
alioquin filij vestri immũdi essent: nunc
autem sancti sunt.

* Quòd si infidelis discedit, discedat. 15
non enim seruituti subiectus est frater
vel soror in huiusmodi. in pace autem
vocauit nos Deus.

* Vnde enim scis mulier, si virum sal- 16
uum facies? aut vnde scis vir, si mulie-
rem saluam facies?

* Nisi vnicuique sicut diuisit Domi- 17
nus, vnumquenque sicut vocauit Deus,
ita ambulet: & sic in omnibus eccle- D
siis doceo.

* Circũcisus aliquis vocatus est? non 18
adducat præputium. In pręputio aliquis
vocatus est? non circuncidatur.

* Circuncisio nihil est, & præputium 19
nihil est: sed obseruatio mandatorũ Dei.

Eph. 4. 2.3

* Vnusquisque in qua vocatione vo- 20
catus est, in ea permaneat.

* Seruus vocatus es? non sit tibi curę. 21
sed & si potes fieri liber, magis vtere.

* Qui enim in Domino vocatus est 22
seruus, libertus est Domini: similiter qui
liber vocatus est, seruus est Christi.

* Pretio empti estis, nolite fieri ser- 23
ui hominum. E

ergo Sup.6.d. 20 2.Pet. 1. c.18

* Vnusquisq; †in quo vocatus est, fra- 24
tres, in hoc permaneat apud Deum.

* De virginibus autem præceptum 25
Domini non habeo: consilium autem
do, tanquam misericordiam consecutus
Deo à† Domino, vt sim fidelis.

10 * Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι·

11 * ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

12 * Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἄπιστον ἔχει, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν·

13 * καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω ἄνδρα.

14 * ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι· νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.

15 * εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.

16 * τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;

17 * εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπατείτω· καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.

18 * περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.

19 * ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

20 * ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.

21 * δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.

22 * ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι Χριστοῦ.

23 * τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.

24 * ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

25 * Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.

---

17 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ דַּפְלַג לֵהּ מָרְיָא וְאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ דִּקְרִיהִי אֱלָהָא הָכְנָא נְהַךְ וְאַף לְכְלְהֵין עִדְתָא הָכְנָא
18 מְפַקֵּד אֲנָא׃ אִן כַּר גְּזִיר אֱנָשׁ אִתְקְרִי לָא נֶהְפּוֹךְ לֵהּ לְעוֹרְלוּתָא וְאִן בְּעוֹרְלוּתָא אִתְקְרִי לָא נֶגְזוֹר׃
19 גְּזִירָא לָא הֲוָה מֻדַּם אַף לָא עוֹרְלוּתָא אֶלָּא נְטוּרְוָתָא דְּפוּקְדָנְוהִי דֵּאלָהָא׃
20 כְּלְנָשׁ בְּקְרִינָא דְּאִתְקְרִי בֵּהּ נְקַוּא׃
21 אִן עַבְדָא אִתְקְרִיתְ לָא נֶתְבְּטֵל לָךְ אֶלָּא אַפִּן מְשִׁכְּחַ אַנְתְּ לְמֶהְוֵי חֵרָא׃
22 בְּמָרַן מְחֵרָא הוּ דֵּאלָהָא הָכְנָא אֵינָא וְכֵן חֵאבְרָא אִתְקְרִי עַבְדָא הוּ דְּמְשִׁיחָא׃
23 עַבְדָא דַּבְנִינָשָׁא׃ 24 כְּלְנָשׁ בְּמֶדַּם דְּאִתְקְרִי אֱחֵי בֵּהּ נְקַוּא לְוָת אֱלָהָא׃
25 דְּסַחֲרְתָא מְרִישְׁתָא יב עַל בְּתוּלוֹתָא דִּין פּוּקְדָנָא מִן אֱלָהָא לָא אִחִיר אֲנָא כְּמַלְכָא דִּין יְהֵב אֲנָא אֵיךְ גַּבְרָא דְּאִתְחַנַּנ מִן אֱלָהָא דְּאִתְחֲוֵא מְהֵימַן׃

---

a קְרָא b קְהָלִים c קְרָא d חֲפַד e לְעוֹרְלָה f מִילָה
g נְטַר h פְּקַד i קְרָא j קְרָא k גְּבָא l פְּלַח m שמש
n קְרָא o חֲרַד p בְּמַחַר q זַכַּן r חֲוָא s סְחַר
t מִצְוָה u חנן v חֲוָא w הֵימֵן

26 * Puto itaque bonum esse propter necessitatem temporis, vt satius sit homini sic esse.

27 * Vinctus es cũ vxore, ne quæras diuortium. solutus es ab vxore, ne quæras vxorẽ.

28 * Si autem ducas vxorem, non peccas. Et si virgo fuerit viri [nupserit], non peccat. Molestia enim illis est in corpore qui sunt huiusmodi. ego autem vobis parco.

29 * Cæterùm hoc dico, fratres mei, tempus omninò contractũ esse, vt ij qui habent vxores, sint tanquam non habentes.

30 * Et qui flent, tanquam non flentes: & qui lætantur, tanquam non lætantes: & qui emunt, tanquam non possidentes.

31 * Et qui vtuntur hoc mundo, præter æquum vsum non vtantur. Præterit enim species mundi huius.

32 * Propterea velim vos absque sollicitudine esse. Qui enim non habet vxorem, curat quæ sunt Domini sui, quomodo placeat Domino suo.

33 * Qui verò habet vxorem, sollicitus est de mundo, quomodo placeat vxori suæ.

34 * Porrò differentia est inter mulierem & virginem. Quæ non est viri [innupta] meditatur in Domino suo, vt sit sancta tum corpore, tum Spiritu suo. Quæ autem habet maritum, cogitat de mundo, quomodo placeat marito suo.

35 * Hoc autem ad vtilitatem vestram dico, non vt strangulationem [laqueum] iniiciam vobis, sed vt perseueretis apud Dominum vestrum in habitu decoro, non curantes de mundo.

36 * Si quis autem putat se despicatui haberi ob virginem suam, quòd prætereat tempus eius, nec dederit eam viro, congruum est vt det eam: prout voluerit, agat; non peccat, nubat.

37 * Cæterùm is qui certissimè constituit in mente sua, neque coactum habet arbitrium, sed potestatem habet in propriam voluntatem, & ita decreuit in corde suo, vt seruet virginem suam, bene facit.

38 * Itaque & is qui dat virginem suam [nuptum], benefacit. at is qui non dat virginem suam, longè melius facit.

---

26 וְסָבַר אֲנָא דְּהָדָא שַׁפִּירָא מִטֻּל אֲנַנְקָא דְּזִבְנָא דְּפָקַח לֵהּ לְבַרְנָשָׁא דְּהָכְנָא נֶהֱוֵא ׃ 27 אֶסִּיר אַנְתְּ בְּאִנְהָתָא לָא חֲבָעָא אַנְתְּ מִן אִנְהָתָא לָא חֲבָעָא אַנְתְּ וְאַן חֲסַב אַנְתְּ בְּאִנְהָתָא לָא חָטֵא אַנְתְּ וְאַן בְּתוּלְתָא חָהֲוָא לְגַבְרָא לָא חָטְיָא אוּלְצָנָא גֵּיר בְּבִפְגַר חָוֵא לַאילֵין דְּהָכְנָא אֲנָא דֵּין עֲלֵיכוֹן חָאֵם אֲנָא ׃ 29 וְהָדָא אֲמַר אֲנָא אַחַי דְּזִבְנָא מְכֵיל אֲזַדְלָהּ לֵהּ דַּאילֵין דְּאִית לְהוֹן נָשָׁא נֶהֱווֹן אַיִךְ דְּלֵית לְהוֹן ׃ 30 וְאילֵין דְּבְכִין אַיִךְ לָא בְּכִין וְאילֵין דְּחָרִין אַיִךְ לָא חָרִין וְיאלֵין דְּזִבְנִין אַיִךְ לָא מְקַדְּין ׃ 31 וְאילֵין דְּמִתְחַשְׁחִין בְּעָלְמָא הָנָא לָא לְבַר מִן זְדָקָא דְּחַשְׁחָא עָבַר לֵהּ גֵּיר אֶסְכִּימָה דְּעָלְמָא הָנָא ׃ 32 מְטֻל הָנָא צָבָא אֲנָא דְּדְלָא צְפָתָא חֲהֲוֹן אַינָא גֵּיר דְּלֵית לֵהּ אַנְתְּא רְנָא בְּדְמָרֵהּ דְּאִיכָנָא נָשְׁפַּר לְמָרֵהּ ׃

---

g וסבר אנא דהדא שפירא מטל h אנגקא דזבנא i דפקח לה לברנשא דהכנא נהוא ׃ 27 אסיר אנת באנהתא k לא חבעא l שרייא שרא אנת מן אנהתא לא חבעא אנת ׃ 28 m ואן חסב אנתא לא חטא אנת ואן n בתולתא חהוא לגברא לא חטיא p אולצנא גיר בפגר חוא לאילין דהכנא אנון אנא דין עליכון q חאם אנא ׃ 29 r והדא אמר אנא אחי דזבנא s מכיל אזדלהז לה דאילין דאית להון נשא נהוון איך דלית להון ׃ 30 t ואילין דבכין איך לא בכין ואילין u דחרין איך לא חרין ויאלין דזבנין איך לא x מקדין ׃ 31 y ואילין דמתחשחין בעלמא הנא לא לבר מן z זדקא דחשחא עבר לה גיר אסכימה דעלמא הנא ׃ 32 a מטל הנא צבא אנא דדלא צפתא חהוון אינא גיר דלית לה אנתא b רנא בדמרה דאיכנא נשפר למרה ׃

g וסבר אנא דהדא שפירא מטל h אנגקא דזבנא i דפקח לה לברנשא דהכנא נהוא ׃ 27 אסיר אנת באנהתא k לא חבעא l שרייא שרא אנת מן אנהתא לא חבעא אנת ׃ 28 m ואן חסב אנתא לא חטא אנת ואן n בתולתא חהוא לגברא לא חטיא p אולצנא גיר בפגר חוא לאילין דהכנא אנון אנא דין עליכון q חאם אנא ׃ 29 r והדא אמר אנא אחי דזבנא s מכיל אזדלהז לה דאילין דאית להון נשא נהוון איך דלית להון ׃ 30 t ואילין דבכין איך לא בכין ואילין u דחרין איך לא חרין ויאלין דזבנין איך לא x מקדין ׃ 31 y ואילין דמתחשחין בעלמא הנא לא לבר מן z זדקא דחשחא עבר לה גיר אסכימה דעלמא הנא ׃ 32 a מטל הנא צבא אנא דדלא צפתא חהוון אינא גיר דלית לה אנתא b רנא בדמרה דאיכנא נשפר למרה ׃

g סוהושבא מן לשון יון h צורבא מן לשון יון i פוב יותר k בעא שרא l נסב m בתולה n חטא o אלץ p בגוף q חוס r כלי s זלזהחקור t בכא u חרא x קדי y חשח z זדקה a מן לשון יון דמוח b נצף השחרל c רנא

26 ‡ Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

26 ‡ νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.

27 ‡ Alligatus es vxori? noli quærere solutionẽ. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem.

27 ‡ δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

28 ‡ Si autem acceperis vxorẽ, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccauit. tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.

28 ‡ ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.

29 ‡ Hoc itaque dico, fratres, tẽpus breue est, reliquum est, vt & qui habẽt vxores, tanquam non habentes sint:

29 ‡ τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.

30 ‡ Et qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes:

30 ‡ καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες· καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες·

31 ‡ Et qui vtuntur hoc mundo, tanquã non vtantur. præterit enim figura huius mundi.

31 ‡ καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον τοῦτον, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

32 ‡ Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

32 ‡ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ·

33 ‡ Qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori: & diuisus est.

33 ‡ ὁ δὲ γαμήσας, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικὶ μεμέρισται·

34 ‡ Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt: vt sit sancta & corpore & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.

34 ‡ καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος· ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί.

35 ‡ Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico: non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.

35 ‡ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπαρέδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

36 ‡ Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quòd sit superadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat, non peccat, si nubat.

36 ‡ εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει· γαμείτωσαν.

37 ‡ Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare virginem suam, bene facit.

37 ‡ ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ.

38 ‡ Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit.

38 ‡ ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ.

---

33 וְאִינָא דְאִית לַהּ אֲנָחְתָא יַצַּף דְּעָלְמָא דְּאֵיכַנָא נָשְׁפַּר לַאֲנָחָהּ׃ 34 פּוּרְשָׁנָא דֵּין אִית בַּיְנָתָא אֲנָחְתָא לְבָתוּלְתָּא
אַיְתָא דְּלָגְבָרָא לָא הֲוָת רְנָיָא בְּמַרָה וְחֶדְוָא קְדִישָׁא בְּפָגְרָהּ וַרְוִיחָהּ וְאִינְתָא דְּאִיתַ לַהּ בַּעְלָא רְנָיָא בְּעָלְמָא דְּאֵיכַנָא
חֶשְׁפַּרִי לְבַעְלָהּ׃ 35 הָדָא דֵּין לְעִידְרָנְכוֹן הוּ דִּילְכוֹן אֲמַר אֲנָא לָא הֲוָא מְחַנּוֹקִיתָא וְרָמָא אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא דְּהֶוֵין
אֶסְתִּינִן לְוָת סָרְכוֹן בְּאַסְכְּמָא שַׁפִּירָא כַּדְלָא רַנִּין אֲנָחוֹן בְּעָלְמָא׃ 36 אֵן אֱנָשׁ דֵּין סָנֵי דְּמִתְחֲזֵי בְּתוּלְתֵּהּ
דַּעֲבַר זַבְנָהּ וְלָא יָהֲבָהּ לְגַבְרָא וְלָא הִי דְּנָחְלִיהּ אֵין דְּצָבֵא נָעְבֵד לָא חֲטָא הֶזְדַּוַּג׃ 37 אֵינָא דֵּין דְּשַׁרְיָא אִית
פְּסַק בְּרַעְיָנֵהּ וְלָא אַלָּצָא לֵהּ צְבוּתָא וְשַׁלִּיט עַל צְבְיָנֵהּ וְהָכְנָא דֵּן בְּלִבֵּהּ דְּנָטַר בְּתוּלְתֵּהּ שַׁפִּיר עָבֵד׃
38 וְאֵינָא דְּכִיל דְּיָהֵב בְּתוּלְתֵּהּ שַׁפִּיר עָבֵד וְאֵינָא דְּלָא יָהֵב בְּתוּלְתֵּהּ יַתִּירָאִית שַׁפִּיר עָבֵד׃

c חפרש
r רָנָא חשחדל s עָדַר
t חֲנַק u רְמָא חשדך
k התמידים | ברמוז שובה
m משחדלים או הוגים
v בְּזַח w יָהַב x ראוי תו
y נָתַל z זְוָג a באמת
b חקץ c רָעָא d התעצ
e עָצָא f נָטַר

39 * Mulier quandiu viuit maritus eius, alligata est per legem: sin obdormierit maritus eius, libera est, vt sit cuius voluerit: tantum in Domino nostro.

40 * Beata autem erit si ita permăserit, mea quidem sententia. Arbitror autem me quoque Spiritum Dei habere.

Quotidie.

CAP. VIII.

1 DE sacrificiis porrò idolorum, scimus nos omnes habere scientiam. Scientia verò inflat, sed dilectio ædificat.

2 *Si quis autem putat se scire aliquid, nihil
3 adhuc nouit prout oportet eum nosse. *Si quis autem diligit Deũ, hic sibi cognitus est ab eo.

4 * De cibo igitur sacrificiorum idolorum, scimus nihil esse idolum in mundo, nec esse Deum alium, præter vnum.

5 * Nam etsi sint qui vocentur Dij, aut in cælo, aut in terra, quemadmodum sunt dij multi, & domini multi:

6 * Nobis tamen noster vnus est Deus, Pater: à quo omnia, & nos in ipso: & vnus Dominus Ieschua Meschicho, per quem omnia, & nos per eum.

7 * Sed non omnibus ineſt scientia. Sunt enim nonnulli qui in sua conscientia ad hocvsque tempus tanquam idolis immolatum edũt; quumque infirma sit eorum conscientia, con-
8 taminatur. * Cibus autem non dat nobis aditum ad Deum: nec enim si comederimus, abundabimus: nec si non comedamus, quicquam nobis defuturum est.

9 * Videte autem ne facultas illa vestra sit
10 offendiculo infirmis. *Nam si quispiam viderit te, te inquam qui scientia præditus es, accumbentem inter idola, nonne conscientia illius quum sit infirma, confirmabitur vt co-
11 medat ea quæ sunt immolata? * Et peribit per scientiam tuam is qui infirmus est, propter quem mortuus est Meschicho.

12 * Quòd si ita offenderitis in fratres vestros, & vulneraueritis conscientiam infirmorum, in Meschicho ipsum peccatis.

13 * Quamobrem si cibus offendat fratrem meum, in æternum carnem non comedam, ne offendam fratrem meum.

---

39 אַנְחְתָא כְּמָא דְחַי בַּעֲלָה אֶסִירָא הִי בְּנָמוּמָא אִן דֵּין נְדְמַךְ בַּעֲלָה מְחֵרְרָא הִי דְּתֶהֱוֵא לְמַן דְּצַבְיָא בַּלְחוֹד בְּמָרָן׃

40 טוּבִיהָ דֵּין אִן הָכַנָא תְּקַוֵּא אַיך רֶעְיָנִי דִּילִי סָבַר אֲנָא דֵּין אַף אֲנָא דְּרוּחָא דַאלָהָא אִית בִּי׃

דְּכְלְיוֹם יג קְפַלְאוֹן ח

1 עַל דְּבְחֵא דֵּין דַּפְתַכְּרָא יָדְעִינַן דְּכֻלָּן אִית יְדִיעְתָא וִידִיעְתָא מַחְרָא חוּבָא דֵּין בָּנֵא׃ 2 אִן אֱנָשׁ דֵּין סָבַר דְּיָדַע מִדֵם לָא עַדְכִיל מַדְכֵּי יַדַע אֵיךְ מָא דְוָלָא לֵה לְמֶדַע׃ 3 אִן אֱנָשׁ דֵּין מַחֵב לַאלָהָא הָנָא אִתְיְדַע לֵה מָנֵה׃

4 עַל מֵאכוּלְתָא הָכִיל דְּדַבְחֵא דַפְתַכְּרָא יָדְעִינַן דְּלָא הָוָא מִדֵם הוּ פְּתַכְּרָא בְּעָלְמָא וְדְלִית אֱלָהָא אָחֳרִין אֱלָא אִן חַד׃ 5 אֲפֵּן גֵּיר אִית דְּמִתְקְרִין אֱלָהָא או בְּשְׁמַיָא או בְּאַרְעָא אֵיכְנָא דְאִית אֱלָהָא סַגִיאָא וּמָרְוָתָא סַגִיאָא׃

a רְמַך ישן b מחבשלת c עְבָא d רְעָא e וחשב f רְבַח זכות ט אלהים g יְדַע h חַתַר החפית i זכות אלהי׳ k אֲכַל l אהבה m יְדַע n גילוי o אַף אִן p קְרָא q ואדונים

Rom. 7. a. 2 * Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit. quòd si dormierit vir eius, liberata est†: cui vult nubat, tãtùm in Domino.

à Lege: cui autem

* Beatior autem erit, si sic permanserit secundùm meũ consilium. puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

* De iis autem quę idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Sciẽtia inflat: charitas verò ędificat.

* Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognouit, quemadmodum oporteat eum scire.

* Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

* De escis autẽ quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolũ in mundo; & quòd nullus est Deus, nisi vnus.

* Nã etsi sunt qui dicantur dij, siue in cælo, siue in terra, (siquidẽ sunt dij multi, & domini multi) * Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in †illum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.

illo:

* Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem †cõscientia vsque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsorum cùm sit infirma, polluitur.

cum

* Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducauerimus, abundabimus: neque si non manducauerimus, deficiemus.

* Videte autem ne fortè hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.

* Si enim quis viderit eum qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia eius cùm sit infirma, ędificabitur ad manducandum idolothyta?

* Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quẽ Christus mortuus est?

Rom. 14 c. 15

* Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

* Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

Rom. 14. d. 21

39 * γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.

40 * μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

ή.

1 * Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν· ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

2 * εἴ δέ τις δοκεῖ ἐπίσταταί τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι.

3 * εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

4 * Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς.

5 * καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς, (ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ,)

6 * ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.

7 * ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.

8 * βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.

9 * βλέπετε δὲ μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη προσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.

10 * ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;

11 * καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐν τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν χριστὸς ἀπέθανεν;

12 * οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε.

13 * διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

---

6 אֶלָּא לָן דִּילָן חַד הוּ אֱלָהָא אֲבָא דְּכֹל מָנֵה וַחְנַן בֵּהּ וְחַד מָרְיָא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּכֹל בְּאִידֵהּ אַף חַנַן בְּאִידֵהּ׃ 7 אֶלָּא
לָא הֲוָא בְּכֹלָּנָשׁ אִית יְדָעְתָא אִית גַּיר אֲנָשָׁא דַּבְּתַארְתְּהוֹן עַדְמָא לְהָשָׁא דְּעַל פִּתְכָּרָא אֵיךְ דַּדְבִיחָא אָכְלִין וּמֶטַל דְּכִירְהָא
תְּאַרְתְּהוֹן מְתְטַוְשָׁא׃ 8 מֵאכוּלְתָא דִּין לָא מְקָרְבָא לַן לֵאלָהָא לָא גַּיר אֵן אָכְלִינַן מְתְיַתְּרִינַן וְלָא לָא נֵאכוֹל מְתְבַּצְרִינַן׃
9 חֲזוּ דִּין דַּלְמָא שׁוּלְטָנְכוֹן הָנָא נֶהֱוֵא תּוּקְלָתָא לַכְרֵיהָא׃ 10 אֵן אֱנָשׁ גִּיר נֶחְזֵיךְ לָךְ דְּאִית בָּךְ יְדָעְתָא דַּסְמִיךְ אַנְתְּ
בֵּית פִּתְכָּרָא לָא הָא תְּאַרְתָּה מָטֶל דַּכְרִיה הוּ מְשְׁתַּרְרָא לְמֵאכַל דַּדְבִיחָא׃ 11 וַאֲבֵד לֵה בִּידְעָתָא דִּילָךְ הוֹ אֵינָא דְּמַרַע
דְּמְטַלְתֵּה מִית מְשִׁיחָא׃ 12 וְאֵן הָכְנָא מַסְכְּלִין אַנְחוֹן בַּאֲחֵיכוֹן וּמַקַּפְחִין אַנְחוֹן תְּאַרְתְּהוֹן מַרְעָתָא בַּמְשִׁיחָא הוּ
מַסְכְּלִין אַנְחוֹן׃ 13 מָטֶל הָנָא אֵן מֵאכוֹלְתָא מַכְשְׁלָא לַאחִי לְעָלַם בָּסְרָא לָא אֵכוֹל דִּלָּא אַכְשֵׁל לַאחִי׃

x

CAP. IX.

1 AN non sum liber? an non sum Apostolus? annon Jeschua Meschicho Dominum nostrum vidi? annon estis opus meum in Do-
2 mino meo? * Etsi aliis non sim Apostolus, attamen vobis sum. Proinde sigillum Apo-
3 stolatus mei vos estis: * Et prolatio per spiritum [defensio] apud eos qui me cõdemnant,
4 hæc est. * Nunquid potestatem habemus
5 edendi & bibendi? * Vel nunquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi nobiscum, vt & cæteri Apostoli, & vt fratres Domini nostri, & vt Kipho?
6 * Aut ego solus & Barnabba non habemus potestatem vt non operemur?
7 * Quis est qui militet militiam propriis sumptibus? aut quis est qui plantet vineam, & de fructibus eius non edat? Aut quis est qui pascat oues, & de lacte gregis non edat?
8 * Num secundùm hominem hæc dico? An
9 non & Lex eadem dicit? * Scriptum est enim in Lege Mousche: Non obligabis os boui trituranti. Nunquid de boue cura est Deo?
10 * Imò notum est propter quem hoc dicit: Etenim propter nos scriptum est: quãdoquidem in spe oportet eum arare, qui arat; item qui triturat, sub spe prouentus triturare.
11 * Si nos quæ sunt spiritus, seuimus in vobis, magnum est si nos ex vobis quæ sunt corporis, metamus?
12 * Quòd si alij habent potestatem in vos, nonne nos oportet magis habere? Sed non vsi sumus hac potestate: imò omnia sustinemus, ne vlla re impediamus Euangelium Meschicho.

Commemoratione Antonij & sociorum eius.

13 * Nescitis quòd qui in æde sanctã cultũ exercent, ex æde sancta cibum capiunt: &, qui altari seruiunt, cum altari participant?
14 * Ita & Dominus noster præcepit, vt qui Euangelium suum prædicant, ex ipsius Euangelio viuant.
15 * Ego verò nullo horum vsus sum: nec ideò hæc scripsi, vt ita fiat in me. Satius enim mihi fuerit vt moriendo moriar, quàm vt quis gloriationem meam inanem reddat.

קפאלון ט

1 לְמָא לָא חֱוִית בַּר חֵאוָרָא אוּלָא חֱוִית שְׁלִיחָא אוּ לִישׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן לָא חֲזִית אוּ לָא
2 חֲוַיְתוּן עֲבָדִי בְּמָרִי : וְאַן לַאחֳרִנָא לָא חֱוִית שְׁלִיחָא אֶלָּא לְכוֹן אִיתַי וְחָתְמָא דַּשְׁלִיחוּתִי אַנְתוּן אֱנוּן :
3 וּסְפַק בְּרוּחַ לַאילֵּין דְּדַיְנִין לִי הָנוֹ : 4 לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן לְמֵאכַל וְלִמְשְׁתָא : 5 אוּ לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן
לְאַיְתָאָה אַנְתְּתָא לְמַכְרְכוּ עִמַּן אַיךְ שְׁרָכָא דִּשְׁלִיחָא וְאַיךְ אַחֲוָתְהִי דְּמָרַן וְאַיךְ כֵּאפָא : 6 אוּ אֶנָא בַּלְחוֹד וּבַרְנַבָּא לַיְת לַן
שׁוּלְטָנָא דְּלָא נֶפְלוּחַ : 7 מַנוּ דְּמַפְלַח פָּלְחוּתָא בְּנָפְקָתָא דְנַצֵּב כַּרְמָא וּמִן פֵּארוֹהִי לָא אָכֵל אוּ מַנוּ
דְּרָעָא עָנָא וּמִן חַלְבָא דְמַרְעֵיהּ לָא אָכֵל : 8 דְּלְמָא אַיךְ בַּרְנָשָׁא הָלֵין אֲמַר אֶנָא הָא נָמוּסָא הָלֵין אֲמַר :
9 כְּתִיב גֵּיר בְּה בְּנָמוּסָא דְמוּשֵׁא דְּלָא תְּכְלוּם תּוֹרָא דְּמַדֵּךְ לְמָא עַל תּוֹרָא בְּטִיל לֵיהּ אֱלָהָא :

קפאלון ט

a חֲבֵרַי b חֲנָא c חַזָּנָא
d אִיתַי ש e נְפַק f דּוּכְתָּא
g אֲכַל h שְׁתָא i אַחוֹת
j כֵּיפָא k תַּרְ c שׁאר l שְׁלַשׁ
m פְּלַח עשׂה כלחם מלחמה
n נְפַק o רְעָא פרנס.
p צאן
q רְעָא r בְּלַס
s שׁוֹר

CAP. IX.

1 NOn sum Apostolus? Non sum liber? Nonne Christum Iesum Dominum A nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?

2 *Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum. nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

3 * Mea defensio apud eos qui me interrogant, hæc est: 4 *Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi?

5 * Nũquid non habemus potestatem †sororẽ mulierculã circũducẽdi, sicut & cęteri Apostoli & fratres Dñi, & Cephas?

6 * Aut solus ego & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi?

7 * Quis militat suis stipendiis vnquã? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8 † Nunquid secundùm hominem hęc dico? An & Lex hæc non dicit?

9 * Scriptum est enim in Lege Moysi: Non alligabis os boui triturãti. Nun- B quid de bobus cura est Deo?

10 * An propter nos vtique † dicit? Nam propter nos †scripta sunt. quoniam debet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. 11 *Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?

12 * Si alij potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos? Sed non vsi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.

13 * Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participant? 14 * Ita & Dominus ordinauit iis qui Euangeliũ annuntiant, de Euangelio viuere.

15 * Ego autem nullo horum vsus sum. Non autem scripsi hæc, vt ita fiãt in me: C bonũ est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.

Deu. 25. a. 4. 1. Tim. 5. c. 18

Rom. 15 f. 27

Deut. 18 a. 1

hoc

vtique

mulierem sororem

θ'.

1 * Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;

2 * εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

3 * ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν, αὕτη ἐστί·

4 * μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πεῖν;

5 * μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς;

6 * ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;

7 * τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;

8 * μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέγω; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;

9 * ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωσέως γέγραπται, Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;

10 * ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ἀροτριῶν ἀροτριᾶν· καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.

11 * εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσωμεν;

12 * εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μή τινα ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

13 * Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;

14 * οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

15 * ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.

---

10 אִלָּא יְדִיעָא דְּמָטֵל הוּ אֲמַר וּמְטַלְתָּן גִּיר [o] אִתְכְּתִבַת מְטַל דְּעַל [p] סַבְּרָא [q] וְלָא לֵהּ לְכָרוֹבָא [r] דְּנָכְרוֹב וַאוֹנָא דְּמַדְּרֵךְ עַל סַבְּרָא [s] דַּעֲלַלְתָּא: 11 אִן חְנַן זְרִיחָא זְרַעַן בְּכוֹן רַבָּא הִי אִן חְנַן מְכוֹן דְּפַגְרָא [t] נְחָצוּד: 12 וְאִן לַאחֳרָנָא אִיהִ לֶהוֹן [u] שׁוּלְטָנָא עֲלֵיכוֹן לָא לַן [x] וְלָא [y] יַתִּירָאִית אֶלָּא לָא [z] אִתְחַשְׁחַן בְּשׁוּלְטָנָא הָנָא אֶלָּא כָּל מִדֵּם [a] מְסַיְּבְרִינַן דְּבְמֵדֵם לָא [b] נְתַכֵּם [c] סְבַרְחֵה וְדִמְשִׁיחָא: 13 לָא יְדָעִין אַנְתּוּן דְּאִילֵּין דְּבֵית קוּדְשָׁא פָּלְחִין מִן בֵּית קוּדְשָׁא [e] מְסַתַּיְּבְרִין וְאִילֵּין [f] דְּלְמַדְבְּחָא פָּלְחִין עִם מַדְבְּחָא פָּלְגִין: 14 הָכְנָא אַף מָרַן פְּקִד דְּאִילֵּין דְּסַבְּרְחֵה [g] מְכַרְזִין מִן סְבַרְחֵה [h] נְחוֹן: 15 אֶנָא דִין לָא [i] אִתְחַשְׁחַת בַּחֲדָא מִן הָלֵּין [k] וְלוֹמְטַל הָדָא כְּתִבֵת דְּהָכְנָא נֶהֱוֵא לִי [l] פַּקַח לִי גִיר דְּמָמֵת אֱמוּת וְלָא דְּאֵנָשׁ שׁוּבְחָרִי נְסַרֵק:

[o] כְּתַב [p] הקוף ראוי [q] כְּרֵב [r] חרש [s] הכואה [t] חֲצַד [u] שְׁלֵט [x] צריך [y] יְתֵר [z] חֲשַׁח [a] סַיְּבַר [b] הַבֵּם עכב [c] בשורתו [d] דְּכַר זכר [e] סַיְּבַר זן [f] דְּבַח [g] כְּרֵז [h] חַיָּא [i] חֲשַׁח בתו ולא ושוב יותר

16 ‡ Et si enim euangelizem, nulla est mihi gloriatio, siquidem necessitas mihi incumbit. Væ autem mihi nisi euangelizem.

17 ‡ Nam si voluntate mea hoc faciam, mercedem sum habiturus: sin autem non voluntate mea, præfectura domus [dispensatio] concredita est mihi.

18 ‡ Quænam est igitur merces mea? vt quum euangelizem, sine sumptibus efficiam Euangelium Meschicho, ne abutar ea potestate quę data est mihi in Euangelio.

19 ‡ Quum enim liber sim ab omnibus, omnium seruus effectus sum, vt multos lucri-
20 faciam. ‡ Et factus sum cum Iihoudæis quasi Iihoudæus, vt Iihoudæos lucrifaciam.

21 ‡ Et cum iis qui sunt sub Lege, factus sum quasi sim sub Lege, vt eos qui sunt sub Lege lucrifaciam: iis autem qui Legem non habĕt, factus sum quasi sine Lege (quamuis non sim Deo sine Lege, sed in Lege Meschicho) vt & eos qui sine Lege sunt, lucrifaciam.

22 ‡ Factus sum cum infirmis quasi infirmus, vt infirmos lucrifaciam. Omnibus omnia factus sum, vt omnes seruem.

23 ‡ Hoc autem ago, vt fiam particeps Euangelij.

24 ‡ Nescitis quòd qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, at vnus accipit sibi victoriam? Sic currite vt assequamini.

25 ‡ Quisquis enim certamen agit, ab omni re continet mentem suam: & illi quidem qui currunt vt accipiant coronam corruptibilem, nos autem incorruptibilem.

26 ‡ Itaque ego sic curro, non tanquam ad rem incognitam: et sic decerto, non tanquam aerem feriens:

27 ‡ Sed ipsum corpus meum subiicio, ac in seruitutem redigo, ne fortè quum aliis prædicauerim, ipse reprobus euadam.

Oblatio infra Epiphaniam.

CAP. X.

1 VElim autem vos scire, fratres mei, omnes Patres nostros sub nube fuisse, & omnes per mare transisse:

* Nam & si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vę enim mihi est, si non euangelizauero.

16 * ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

* Si enim volens hoc ago, mercedem habeo. si autẽ inuitus, dispensatio mihi credita est.

17 * εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.

*Quæ est ergo merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium; vt non abutar potestate mea in Euangelio.

18 * τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

* Nam cùm liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem.

19 * ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.

* Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer.

20 * καὶ ἐγενόμην τοῖς ἰουδαίοις ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω·

* Iis qui sub Lege sunt, quasi sub Lege essem (cùm ipse non essem sub Lege) vt eos qui sub Lege erant, lucrifacerem: iis qui sine Lege erant, tanquam sine Lege essem, (cùm sine Lege Dei non essem: D sed in lege essem Christi) vt lucrifacerem eos qui sine Lege erant.

21 * τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.

*Factus sum infirmis, infirmus; vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos.

22 * ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.

* Omnia autem facio propter Euangelium, vt particeps eius efficiar.

23 * τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

* Nescitis quòd ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt: sed vnus accipit brauium? Sic currite vt comprehendatis.

24 * οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα καταλάβητε.

*Omnis †autem qui in agone cõtendit, ab omnibus se abstinet; & illi quidem vt corruptibilẽ coronam accipiant: nos autem incorruptam.

† enim

25 * πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται· ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

*Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans:

26 * ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δαίρων·

*Sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

27 * ἀλλὰ ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

CAP. X.

ί.

NOlo enim vos ignorare, fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube A fuerunt, & omnes mare transierunt. Exod. 13 d. 21

1 * Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον·

---

23 הָדָא דֵין עֲבַד אֲנָא מִטַּל דְּאִתְחֲוִא שׁוּתָפָא לְסַבְרָתָא׃ 24 לָא יְדָעִין אֲנָחְנָא דְאִילֵין דְּבְאִסְטַדְיוֹן רָהֲטִין כֻּלְּהוֹן הוּ רָהֲטִין אֶלָּא חַד הוּא דְנָסֵב לֵהּ זָכוּתָא הָכְנָא רָהֲטוּ אַיְךְ דְּהָדְרְכוֹן׃ 25 כָּל אֱנָשׁ גִּיר דְּאָגוֹנָא עָבַר מִן כָּל מִדְּם אֲחֵד רְעִינֵהּ וְהַלִּין דְּרָהֲטִין כְּלִילָא דְמֶתְחַבַּל חָנַן דֵּין דְּלָא מֶתְחַבַּל׃ 26 אֲנָא הָכִיל הָכְנָא רָהֲטִ אֲנָא לָא הֲוָא אַיְךְ דְּעַל מִדְּם דְּלָא יְרִיעַ וְהָכְנָא מְחַבַּשׁ אֲנָא לָא הֲוָא אַיְךְ הוּ דְּלָא אֲרִ כָּתֵשׁ׃ 27 אֶלָּא פַּגְרִי הוּ כָּבֵשׁ אֲנָא וּמְשַׁעְבַּד אֲנָא דְּדִלְמָא אֲנָא לְאַחֲרָנָא אַכְרֵזׁ אֲנָא קְנוּמַי אֶסְתְּלָא לִי׃

דְּקוּרְבָּא דְּבֵית רַגְלָא קפלאון

1 עֲבָא אֲנָא דֵין דְּחֵדְעִין אֲחַי דְּאַבְהַתִין כֻּלְּהוֹן תְּחֵית עֲנָנָא הֲוֹו וְכֻלְּהוֹן בְּיַמָּא עֲבַרוּ׃

a הַוָּא b שְׁתַף חבר c לכשורה ד מן לשון יון e רָהֲטִ רוץ f זָכָא נצח g אַרְרָךְ חשב h אַגוֹנָא קרטה מן לשון יון i נָסַב רַעָא j רָהֲטִ k אַיְךְ כְּתֵשׁ נלחם l אֲאֵר דוח ו ומעביד m סְלָא כְּרַז עשמי

2 * Et omnes per Mouſche baptizatos eſſe in nube & in mari:

3 * Et omnes eundem cibum ſpiritualem

4 comediſſe: * Et omnes eundem potum ſpiritualem bibiſſe. (bibebant enim de petra ſpirituali, quæ cum ipſis veniebat; Petra autem illa, erat ipſe Meſchicho.)

5 * Sed non multitudinem eorum gratâ habuit Deus. corruerunt enim in deſerto.

6 * Hæc autem figura nobis fuerunt, ne ſimus cupidi malorum, quemadmodum illi cupidi fuerunt.

7 * Nec etiam idololatræ ſimus, ſicut ex iis nonnulli fuerunt, quemadmodum ſcriptum eſt: Sedit populus vt ederet ac biberet, & ſurrexerunt vt nugarentur.

8 * Neque ſcortemur, ſicut ex iis nonnulli ſcortati ſunt, & ceciderunt vno die viginti & tria millia.

9 * Neque tentemus Meſchicho, ſicut & ex ipſis [nonnulli] tentarunt, quos enecarunt

10 ſerpentes. * Neque obmurmuretis, ſicut ex iis [nonnulli] obmurmurarunt, & perierunt per corruptorem.

11 * Hæc omnia quæ contingebant illis, in figuram noſtri fiebant, & ſcripta ſunt propter eruditionem noſtram, ad quos finis ſeculorum peruenit.

12 * Proinde qui putat ſtare, caueat ne cadat.

13 * Tentatio vos non inuadit, niſi humana: fidelis eſt autem Deus, qui non laxabit vos, vt tentemini ſupra id quod poteſtis. imò faciet cum tentatione veſtra prouentum, quò poſſitis perferre.

Matutinis Feriæ v. Secretorum.

14 * Propterea dilectiſſimi mei, fugite à cultu idolorum.

15 * Vt ſapientibus dico, vos iudicate quod

16 dico. * Calix ille laudis cui benedicimus, nonne communicatio eſt ſanguinis Meſchicho? & panis ille quem frangimus, nonne eſt communicatio corporis Meſchicho?

17 * Quemadmodum igitur vnus eſt panis ille, ita & nos omnes vnum ſumus corpus: ſiquidē nos omnes ex vno illo pane accipimus.

18 * Videte Iſroiel qui eſt ſecundùm carnem, nonne illi qui edunt victimas, ſunt participes altaris?

---

2 וְכֻלְּהוֹן בְּיַד מוֹשֶׁא [d] עַמְּדוּ בַּעֲנָנָא וּבְיַמָּא ׃ 3 וְכֻלְּהוֹן חַד [e] מַאכוּלְתָּא דְּרוּחָא אֲכָלוּ ׃ 4 וְכֻלְּהוֹן חַד
דְּרוּחָא [f] אֶשְׁתִּיוּ שָׁתִין הֲווֹ גָיר מִן כְּאפָא דְּרוּחָא [g] דַּאתְיָא הֲוָת עִמְּהוֹן [h] כְּאפָא דֵין הֲי הוּ הֲוָא מְשִׁיחָא ׃ 5 אֶלָּא לָא הֲוָא
[i] בְּסוֹגָאהוֹן [k] אֶצְטְבִי אֱלָהָא נְפַלּוּ גִיר בְּמַדְבְּרָא ׃ 6 וְהֵלֵין דֵּין [l] טוּפְסָא לַן הוּ הֲווֹ דְּלָא [m] הֲווֹין [n] רָגְּין [o] בִּישָׁתָא אַיכָנָא דְּהִנּוּן
[p] בְּסוֹגָאהוֹן [q] אֶצְטַבִּי אֱלָהָא נְפַלּוּ לֵן הוּ הֲווֹ דְּלָא [m] הֲווֹין [n] רָגְּין [o] בִּישָׁתָא אַיכָנָא דְּהִנּוּן
רָגּוּ ׃ 7 וְאַף לָא נֶהֱוֵא [r] פָּלְחֵי פְּתַכְרָא אַיכָנָא דְּאַף מֶנְּהוֹן פְּלַחוּ אֵיךְ דִּכְתִיב [q] רְיתֵב עַמָּא [s] לְמֵאכַל [t] וְלִמְשְׁתֵא [u] וְקָמוּ [v] לְמְשְׁתָעְיוּ ׃
8 אַף לָא [x] נִזְנֵא אַיכָנָא דְּמֶנְּהוֹן [x] זָנְיוּ וְנָפְלוּ בְּחַד יוֹמָא עֶסְרִין וְתְלָתָא אַלְפִין ׃ 9 וְלָא [y] נְנַסֵּא לְמְשִׁיחָא אַיכָנָא
דְּאַף מֶנְּהוֹן [y] נַסִּיוּ [z] וְאִבַּדוּ אִנּוּן [a] חַיָּוָתָא ׃ 10 אַף לָא [b] תְּרְטְנוּן אַיכָנָא דְּמֶנְּהוֹן רְטְנוּ וְאִבַּדוּ בְּאִינֵי מְחַבְּלָנָא ׃
11 הֵלֵין כְּלְהֵין דַּגְּדְשִׁי לְהוֹן לְטוּפְסָן הֲווֹ וְאִתְכְּתֵב מֶטֶל מַרְוּתָא דִּילַן דְּחַרְתְּהוֹן דְּעָלְמָא עֲלַיִן מָטְיָת ׃

d נשבו׳ | e אֵכַל | f שְׁתָא | g אִתָּא | h אבן | i בחמו נם | k עִבָּא רצה | l דמח | m חֲוָא | n רַגַּג שוק | o רעים | p עבדי גלולים | q יתב | r אֵכַל | s שְׁתָא | t קום | u שְׁעָא שחק | x נְנָא זנה | y נְסָא | z אֲבַד | a נחשים

Num.9. c.18 Exo. 14. c.22 Exod.16 d.15. Exod.17 b.6 Num.20 b.10. b.11

* Et omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari:
* Et omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, * Et omnes eundem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequente eos petra: petra autem erat Christus.)

1 * καὶ πάντες εἰς τὸν μωυσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ·
2 * καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον·
3 * καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπον· ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

Num.26 g.65

* Sed non in pluribus eorũ beneplacitum est Deo: nã prostrati sunt in deserto.

5 * ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

* Hæc autem in figura facta sunt nostri, vt non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt.

6 * ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν.

Num.11 a.4. b.5 Psal.105 b.14 Exod.32 b.6 Num.25 a.2

* Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

7 * μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.

* Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt. & ceciderunt vna die viginti tria millia.

8 * μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες.

Num.21 b.5.b.6 Num.11 g.32.14. f.37

* Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpen C tibus perierunt.

9 * μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθώς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο·

* Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.

10 * μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

* Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autẽ ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt.

11 * ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν.

* Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. * Tentatio vos non †apprehendit, nisi humana. fidelis autẽ Deus est, qui non patietur vos tentari supra id D quod potestis: sed faciet etiã cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.

12 * ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.
13 * πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.

apprehendat,

* Propter quod, charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura.
* Vt prudentibus loquor: vos ipsi iudicate quod dico.

14 * Διό, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας·
15 * ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι.

* Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nõne participatio corporis Domini est?

16 * τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν;

& nam & de vno ca lice

* Quoniam vnus panis, †vnum corpus multi sumus: †omnes qui de vno pa E ne †participamus.

17 * ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.

* Videte Israel secundùm carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?

18 * βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί;

---

12 מֵכִיל מַן דְּסָבַר דְּקָם לְמִזְהַר דִּלְמָא נָפֵל׃ 13 נְסִיוֹנָא לָא מְטִיכוֹן אֶלָּא דְּבְנֵינָשָׁא מְהֵימַן הוּ דְּלָא יְהַב אֱלָהָא דִּלְמָא
14 מְטַל הָנָא חַבִּיבַי עֲרוֹקוּ מִן פּוּלְחָנָא דְּפָהֲרָא׃ 15 אֲנִיךְ דְּלַחֲכִימֵי אֲמַר אֲנָא דוּנוּ אַנְתּוּן מַה דַּאֲמַר אֲנָא׃
16 כָּסָא הַדְּ דְּתוֹדִיתָא דְּמְבָרְכִינַן לָא הֲוָא שׁוּתָפוּתָא דְּדִמְהּ דְּאִיתּוֹהִי דְּדְמֵי דְּמְשִׁיחָא וְלַחְמָא הוּ דְּקָצִינַן לָא הֲוָא שׁוּתָפוּתָא
17 אִיתּוֹהִי דְּפִגְרֵהּ דְּמְשִׁיחָא׃ אֲנַן סַגִּיאִין חַד גִּשְׁמָא הוּ חַד חֲנַן דְּכֻלָּנָא מִן חַד לַחְמָא וְכָסָא
18 נָסְבִינַן׃ חֲזוֹ לְיִסְרָאֵל דְּבַבְסַר לָא הֲוָא אִילֵּין דְּאָכְלִין דָּבְחָא הֲוִין שׁוּתָפֵא לְמַדְבְּחָא׃

19 * Quid ergo dico? idolum aliquid esse? aut immolatum idolo, esse aliquid? Minimé.

20 * Sed illud ipsum quod immolant prophani, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolim autem vos esse socios dæmoniorum.

21 * Non potestis bibere calicem Domini nostri, & calicem dæmoniorum: non potestis participes esse mensæ Domini nostri, et mensæ dæmoniorum.

22 * An prouocando prouocamus ad zelotypiam Dominum nostrum? num fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia conducunt.

23 * Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

24 * Nemo quod proprium est quærat, sed quisque etiam quod proximi sui est.

25 * Quicquid in macello venundatur, comedite absque disquisitione propter conscien
26 tiam. * Domini enim est terra cum plenitudine eius.

27 * Quòd si quispiam ex Ethnicis inuitauerit vos, & volueritis ire, quicquid apponetur vobis, edite, absque disquisitione propter conscientiam.

28 * Si aliquis dixerit vobis, Hoc immolatum est; ne comedatis, tum propter eum qui dixerit vobis, tum propter conscientiam.

29 * Conscientiam autem dico non tuam, sed illius qui dixerit. Cur enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia?

30 * Si ego per gratiam vtor, cur ego conuitiis proscindor, pro quo gratias ago?

31 * Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

32 * Sine offendiculo estote Iihoudæis, & Aramæis [Gentilibus], & Ecclesiæ Dei.

33 * Prout & ego per omnia omnibus placeo: & non quæro quod mihi conducit, sed quod conducit multis, vt seruentur.

CAP. XI.

1 ESTOTE mihi similes, sicut & ego ipsi Meschicho.

2 * Laudo autem vos, fratres mei, quòd per omnia memores mei sitis: & sicut tradidi vobis, præcepta tenetis.

---

19 מָנָא הָכִיל אָמַר אֲנָא דְּפַתְכָרָא מְדֻם אֵיהוֹהִי אוֹ דְּכָחָא דְּפַתְכָרָא מְדֻם הוּלָא ׃ 20 אֶלָּא הַו מְדֻם דְּדָבְחִין
חַנְפָא לְשֵׁאדָא הוּ דָּבְחִין וְלָא לַאלָהָא לָא דִּין צַבָא אֲנָא דְּהֲווֹן שׁוּתָפָא לְשֵׁאדָא ׃ 21 לָא מָשְׁכְחִין אַנְתוּן
כָּסָא דְּמָרָן וְכָסָא דְּשֵׁאדָא וְלָא מָשְׁכְחִין אַנְתוּן דְּהֲווֹתוּפִין בְּפָתוּרָא דְּמָרָן וּבְפָתוּרָא דְּשֵׁאדָא ׃ 22 אוֹ דַּלְמָא
מַטָּנִן קְנָא חַסִין אֲנַן מִנֵּה כָּל מְדֻם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כָּל מְדֻם פַּקָּח ׃ 23 כָּל מְדֻם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא
לָא כָּל מְדֻם מְבַנֵא ׃ 24 לָא אֲנָשׁ דְּנַפְשֵׁה נֶהֱוֵא בָּעֵא אֶלָּא כְּלְנָשׁ אַף דְּחַבְרֵה ׃ 25 כָּל מְדֻם דְּמְזַדְבַּן בְּמַקְלִין
הַוֵיתוּן אָכְלִין דְּלָא עוּקְבָא מְטָל תְּאַרְחָא ׃ 26 דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא וּמְלָאֵיהָ ׃ 27 אִן אֲנָשׁ דִּין מִן חַנְפָא
קָרֵא לְכוֹן וְצַבִּין אַנְתוּן לְמֵאזַל כָּל מְדֻם דְּמְתְחְסִים קָנַמַיכוּן אָכוּלוּ דְּלָא עוּקְבָא מְטָל תְּאַרְחָא ׃

---

19 * Quid ergo dico? idolum aliquid esse! aut immolatum idolo, esse aliquid? Minimé.
20 * Sed illud ipsum quod immolant prophani, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolim autem vos esse socios dæmoniorum.
21 * Non potestis bibere calicem Domini nostri, & calicem dæmoniorum: non potestis participes esse mensæ Domini nostri, et mensæ dæmoniorum.
22 * An prouocando prouocamus ad zelotypiam Dominum nostrum? num fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia conducunt.
23 * Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.
24 * Nemo quod proprium est quærat, sed quisque etiam quod proximi sui est.
25 * Quicquid in macello venundatur, comedite absque disquisitione propter conscien
26 tiam. * Domini enim est terra cum plenitudine eius.
27 * Quòd si quispiam ex Ethnicis inuitauerit vos, & volueritis ire, quicquid apponetur vobis, edite, absque disquisitione propter conscientiam.
28 * Si aliquis dixerit vobis, Hoc immolatum est; ne comedatis, tum propter eum qui dixerit vobis, tum propter conscientiam.
29 * Conscientiam autem dico non tuam, sed illius qui dixerit. Cur enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia?
30 * Si ego per gratiam vtor, cur ego conuitiis proscindor, pro quo gratias ago?
31 * Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.
32 * Sine offendiculo estote Iihoudæis, & Aramæis [Gentilibus], & Ecclesiæ Dei.
33 * Prout & ego per omnia omnibus placeo: & non quæro quod mihi conducit, sed quod conducit multis, vt seruentur.

CAP. XI.

1 ESTOTE mihi similes, sicut & ego ipsi Meschicho.
2 * Laudo autem vos, fratres mei, quòd per omnia memores mei sitis: & sicut tradidi vobis, præcepta tenetis.

---

19 a זבח ; חברים ; לשדים
b שְׁכַח יכל c שְׁתָא
d בשולחן e שְׁתֵף
f טְבַן קנא g חַסִין my
h בְּנָא i זַבַּן j מַקְלִין
ביה השבחה מן לשון רומי
k חקר l זנות הנשמה
m מְלָא n עְבָא o אַזַל
p טוּם q תְּאַר

* Quid ergo? dico quòd idolis immolatum, sit aliquid? aut quòd idolum sit aliquid? 19

* Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolãt, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. 20

* Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. 21

* An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 22

Eccl. 37. d. 38. Sup. 6. c. 12

* Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. 23

* Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. 24

* Omne quod in macello venit, manducate: nihil interrogãtes propter conscientiam. 25

* Domini †est terra, & plenitudo eius. 26

enim Psal. 23. a. 1 49. b. 12.

* Si quis vocat vos infideliũ†, & vultis ire: omne quod vobis apponitur mãducate, nihil interrogãtes propter conscientiam. 27

ad cœnam,

* Si quis autem dixerit, 28

immolatitiũ

Hoc†immolatum est idolis: nolite manducare propter illum qui indicauit, & propter conscientiam: * Conscientiam 29

alia

autem dico non tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab†aliena conscientia?

* Si ego cum gratia participo, quid 30
blasphemor pro eo quod gratias ago?

Col. 3. c. 17. vel

* Siue ergo manducatis, siue bibitis, 31
† siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

* Sine offensione estote Iudęis & Gẽtibus, & Ecclesiæ Dei. 32

* Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. 33

CAP. XI.

IMitatores mei estote, sicut & ego Christi. 1

A

* Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. 2

19 * τί οὖν φημι; ὅτι εἰδωλόθυτόν, τί ἐστιν, ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν, τί ἐστιν;

20 * ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

21 * οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

22 * ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;

23 * πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

24 * μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

25 * πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν·

26 * τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

27 * εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν·

28 * ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

29 * συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;

30 * εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

31 * εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.

32 * ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ·

33 * καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

ιά.

1 * Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.

2 * ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

---

25 אֵן אֱנָשׁ דִּין נֵאמַר לְכוֹן דְּהָנָא [m]דְּזַבִּיחָא הוּא לָא [n]תְּאכְלוּן מְטַל חַוְיָא וּמְטַל תְּאוֹתָא׃ 29 תְּאוֹתָא דִין
אֲמַר אֱנָא לָא הַוָא דִילְכוֹן אֶלָּא דְּהוּא דַאֲמַר לָטָנָא גִיר [o]תְּאוֹתִי [p]סְתַּכְּלִינָא מִן תְּאוֹתָא דַאֲחֳרָנָא׃ 30 אֵן אֱנָא [q]בְּטַיְבוּתָא
[r]מְתְחַשַּׁח אֱנָא מָנָא מֶתְגַּדַּף אֱנָא עַל מְרֵם דַּאֲנָא [s]מְוַדֵּא אֲנָא׃ 31 אֵן אָכְלִין אַנְתּוּן תָּכִיל וְאֵן [t]שְׁתִין אַנְתּוּן וְאֵן מְרֵם
עָבְדִין אַנְתּוּן כֹּל מְרֵם [u]לְשֻׁבוּחְתָא דַאלָהָא [x]חֲוַיהוּן עָבְדִין׃ 32 וְלָא [y]תּוּקְלָא חֲוֹו לִיהוּדָיֵא [z]וְלַארְמָיֵא [a]וְלַעֲדַתָה
דַּאלָהָא׃ 33 אַיךְ דַּאף אֱנָא בְּכֹל מְרֵם [b]לְכֹלָנָשׁ [c]שָׂפַר אֲנָא וְלָא בָּעֵא אֲנָא מְרֵם דִּילִי פַּקָח אֶלָּא מְרֵם דַּלְסַגִיאֵא פַּקָח
[d]וְנְחוֹן׃ קפלאון יא 1 [e]אִתְדַּמּוֹ בִּי אֲיכַנָא דַאף אֱנָא בַּמְשִׁיחָא׃ 2 מְשַׁבַּח אֲנָא לְכוֹן דִּין אֲחֵי
דְּבְכֹל מְרֵם [f]עַתִּירִין אַנְתּוּן לִי וְאֵיכַנָא [g]דְּאִשְׁלְמֵת לְכוֹן פּוּקְדָנָא אְחִידִין אַנְתּוּן׃

[m] דְּבַח זבח [n] אֱכַל
[o] חוּפשי
[p] רוּן [q] טוֹב [r] חֲשַׁח
[s] וְדָא [t] שְׁתָא [u] שַׁבַּח
[x] חֲוָא [y] מכשול [z] הוֹרִים
[a] ולקהלאל [b] מחרשה
[c] חַוָא [d] דְּמָא דמה
[e] עִתַּר חוֹבֵר [f] שְׁלַם
[g] פְּקַר צות

3 * Velim autem vos scire vniuscuiusque viri caput esse Meschicho: caput autem mulieris, virum: caput verò Meschicho, Deum.
4 * Omnis vir orans aut vaticinans operto capite, probro afficit caput suum.
5 * Omnis autem mulier quæ orat aut vaticinatur reuelato capite, probro afficit caput suum: similis est enim ei cuius rasum est caput.
6 * Nam si non velatur mulier, etiam tondeatur. Quod si fœdum est mulieri tonderi aut radi, veletur.
7 * Vir quidem non debet velare caput suũ, quippe qui sit imago & gloria Dei. Mulier verò est gloria viri.
8 * Si quidem vir ex muliere non est, sed mulier ex viro.
9 * Nec enim vir creatus est propter mulierem, sed mulier propter virum.
10 * Propter hoc tenetur mulier vt potestas sit super caput ipsius, propter Angelos.
11 * Veruntamen neque vir absque muliere, nec etiam mulier absque viro in Domino nostro.
12 * Nam quemadmodum mulier ex viro, ita & vir per mulierem, omnia autem ex Deo.
13 * Judicate inter vosipsos: Decorum est mulieri reuelato capite Deum orare?
14 * Nonne & ipsa natura docet vos, quòd viro quidem, si exurgat capillus eius, probro sit?
15 * At mulieri, si nutriat capillum suum, gloriæ est. quoniam coma pro velamine data est ei.
16 * Cæterùm, si quis contentiosus est aduersus hæc, nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.
17 * Hoc autem præcipio, non tanquam vos laudans, quia non progredimini, sed in decrementum descenditis.
18 * Primùm enim quum conuenitis in Ecclesia, audio dissidia esse inter vos, & aliqua ex parte credo.
19 * Futurum est etiam vt contentiones sint inter vos: quò qui probati sunt inter vos, innotescant.
20 * Quum igitur conuenitis, non fit sicut æquum est, vt in die Domini nostri edatis aut bibatis:

---

3 עֲבֵא אֲנָא דִּין [b] דְּתֵרְעִין דְּכָל גְּבַר רֵישֵׁה מְשִׁיחָא הוּ וְרֵישָׁה דְּאִנְתְּתָא גַּבְרָא הוּ וְרֵישֵׁה דְּמְשִׁיחָא אֱלָהָא הוּ ׃
4 כָּל גַּבְרָא [i] דְּמְצַלֵּא אוֹ [k] מִתְנַבֵּא כַּד [l] מְכַסֵּי רֵישֵׁה [m] מַכְהֵת רֵישֵׁה ׃ 5 וְכָל אִנְתְּתָא [n] דְּמְצַלְיָא אוֹ [o] מִתְנַבְּיָא כַּד גְּלֵא
רֵישָׁה [p] מַכְהֵתָא רֵישָׁה שַׁוְיָא הִי גֵּיר עִם הִי [q] דְּגְרִיעַ רֵישָׁה ׃ 6 אִן גֵּיר לָא [s] מֶהְכַּסְיָא אִנְתְּתָא אֶף [t] חֶסְחַפְרִי אִן דִּין
[u] מְשַׁכַּר הוּ לְאִנְתְּתָא [x] לְסָסְחַפְרוּ אוֹ [y] לְסֶגְרָע תֶּהְכַּסְיָא ׃ 7 גַּבְרָא גֵּיר לָא [z] חֵיב דְּנְכַסֵּי רֵישֵׁה סֶטֶל [a] דְּדְמוּתָא הוּ
[b] וְתִשְׁבוּחְתֵּה דְּאִנְתְּתָא דִּין [c] חֶשְׁבוּחְתָא הִי דְּגַבְרָא ׃ 8 לָא גֵּיר [d] אִיתַוְהִי גַּבְרָא מִן אִנְתְּתָא אֶלָּא אִנְתְּתָא מִן
גַּבְרָא ׃ 9 אֶף לָא גֵּיר גַּבְרָא [e] אֶחְבְּרִי סֶטֶל אִנְתְּתָא אֶלָּא אִנְתְּתָא סֶטֶל גַּבְרָא ׃ 10 סֶטֶל הָנָא חַיְבָא אִנְתְּתָא [f] דְּשׁוּלְטָנָא
נֶהֱוֵא עַל רֵישֵׁה סֶטֶל סַלְאכֵא ׃ 11 בְּרַם דִּין לָא גַּבְרָא לְבַר מִן אִנְתְּתָא אֶף לָא אִנְתְּתָא לְבַר מִן גַּבְרָא בְּמָרָן ׃

[h] וְרֵע [z] עָלָא פוּ
[k] נְבָא [l] כְּסָא סמן
[m] בְּחַת מבש [n] צְלָא
[o] נְבָא [p] מבשה [q] שָׁוָא
[s] גְּרַע גז [t] כְּסָא [u] סָפַר
[x] בשת [y] לְהַגְלֹח
[z] גְּרַע גז [a] חוּב [b] דְּמָא
[c] וכבודו
[d] שַׁבַּח שׁ [e] אִית שׁ [f] כְּרָא

* Volo autem vos scire, quòd omnis viri caput, Christus est: caput autem mulieris, vir: caput verò Christi, Deus.

Eph. 5. c. 23

* Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum.

* Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: vnum est enim ac si decaluetur.

B

* Nam si non velatur mulier, †tondeatur. Si verò turpe est mulieri tonderi aut decaluari, velet caput suum.

& †

* Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago & gloria Dei est, mulier autem gloria viri est.

* Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.

Gen. 2. d 21. d. 22.

* Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

* (Ideò debet mulier† potestatem habere supra caput †propter angelos.)

velamē suum &

* Veruntamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino.

C

* Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

* Vosipsi iudicate: Decet mulierem non velatam orare Deum?

* Nec ipsa natura docet vos, quòd vir quidem si comam nutriat, ignominia illi est:

* Mulier verò si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.

D

* Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque †Ecclesia Dei.

Ecclesiæ

* Hoc autem præcipio, non laudans quòd non in melius, sed in deterius conuenitis.

* Primum quidem conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo.

* Nam oportet & hæreses esse, vt & qui probati sunt, manifesti fiãt in vobis.

* Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare.

3 * θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.

4 * πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὸν ἑαυτοῦ κεφαλήν.

5 * πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὸν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ.

6 * εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.

7 * ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.

8 * οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός·

9 * καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.

10 * διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους.

11 * πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ·

12 * ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

13 * ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;

14 * ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι.

15 * γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

16 * εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

17 * τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.

18 * πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω·

19 * δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

20 * συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν·

---

12 אֵיכְנָא גֵּיר דְּאִנְתְּתָא מִן גַּבְרָא הֲכַנָּא גַּבְרָא בְּיַד אִנְתְּתָא כֹּל מִלֵּם דֵּין מִן אֱלָהָא הוּ׃ 13 [h]דוּנוּ בֵּינֵיכוֹן לְנַפְשְׁכוֹן
יָאֵא לְאִנְתְּתָא דְּכַד גְּלֵא רֵישַׁהּ [i]חְצַלָּא לַאלָהָא׃ 14 אַף לָא הוּ [k]כְּוֵנָא סַלֵּף לְכוֹן דְּגַבְרָא מָא [l]דְּקָאֵם סַעֲרֵה [m]צַעֲרָא הוּ לֵהּ׃
15 וְאִנְתְּתָא מָא [n]דְּמַרְבֵּי סַעֲרָה [o]חְשִׁבּוּחְתָּא הִי לֵהּ מְטַל דְּסַעֲרָה חֲלַף [p]תַּכְסִיתָא הוּ׃ 16 אִן אֱנָשׁ
דֵּין [r]מְחַחֲרָא עַל הָלֵין לַן לִית לַן [s]עֵידָא דְּאִיךְ הָנָא וְלָא [t]לְעִדְּתָהּ דַּאלָהָא׃ 17 הָדָא דֵּין דְּמַפְקֵד אֲנָא לָא אַיִךְ מְשַׁבַּח
אֲנָא לְכוֹן מְטַל דְּלָא הֲוָא לַקְדָמֵיכוֹן [u]אִתְיְהוֹן אֶלָּא [x]לְבִצִּירוּתָא הוּ [y]נַחְתְּהוֹן׃ 18 לוּקְדָם גֵּיר מָא דְּמִתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן
[z]בְּעִדְּתָא [a]פְּלָגְוָתָא שָׁמַע אֲנָא וְאִית בֵּינָתְכוֹן וּמִדֵּם מִדֵּם [b]מְהֵימֵן אֲנָא׃ 19 עֲהִידִין אִנּוּן אָף [c]חֲרֵינָא דְּנֶהֱווּן בֵּינָתְכוֹן
וַאילֵין [d]דִּבְקִין בְּכוֹן [e]נְתִיזְעוּן׃ 20 מָא הֲכִיל דְּמִתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן לַוּ אַיִךְ דְּזַדֵּק לְיוֹמֵהּ דְּמָרֵן אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתִין׃

---

[h] דון [i] חפלא [k] סבע מן
כון [l] קום [m] כלימה
[n] רבא גדל [o] חפארת
[p] כסא מסוה [q] יחב [r] חבא
חדיב [s] סבהג [t] לקחלו
[x] אתא [y] בצר [z] נחת
[a] בעדה
[b] פלג [c] חיכים מן [d] ריבים מן [e] חרא [f] בקא בתן [g] ירע

21 * Sed vnusquisque propriam cœnam ante comedit sibi. Et alius quidem esurit, alius
22 verò ebrius est. * Nunquid domos non habetis, vt edatis & bibatis? aut Ecclesiam Dei spernitis, & pudore suffunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudabo vos? in hoc non laudo.

Oblatio Feria quinta Mysteriorum.

23 * Ego enim accepi à Domino nostro illud ipsum quod tradidi vobis, quòd Dominus noster Jeschua in ea nocte qua prodendus e-
24 rat, acceperit panem, * Et benedixerit, fregeritque, ac dixerit: Accipite, comedite; Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur; sic facite in mei commemorationem.
25 * Similiter postquàm cœnauissent, & calicem dedit, dixitque: Hic est calix testamẽti noui in sanguine meo: sic facite quotiescunque biberitis in mei commemorationem.
26 * Nam quotiescunque comederitis panem hunc, & biberitis hunc calicem, mortem illam Domini nostri in memoriam reuocatis vsque ad aduentum ipsius.
27 * Quisquis igitur comederit ex pane Domini, & biberit ex calice ipsius, idque indignè, sibi reus est sanguinis Domini & corporis eius.
28 * Propterea quisque seipsum probet, et tũc edat ex hoc pane, & bibat ex hoc calice.
29 * Qui enim comedit & bibit ex eo indignus existens, condemnationem sibiipsi comedit & bibit, quum non discernat corpus Domini.
30 * Propter hoc multi sunt inter vos infirmi & imbecilles, multique qui dormiunt.
31 * Etenim si nosmetipsos diiudicassemus, nequaquam iudicaremur.
32 * At quum iudicamur, à Domino nostro corripiendo corripimur, ne cum mundo condemnemur.
33 * Idcircò, fratres mei, quum conuenitis ad comedendum, alius alium expectate.
34 * Cæterùm si quis esurit, domi suæ edat; ne ad condemnationem conueniatis. De cæteris autem, quum venero, præcipiam vobis.

---

21 אֲלָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ[g] חֲשַׁמֵּיהּ קָרֵם אֲכַל לַהּ וְהָוֵא חַד כְּפֵן וְחַד רְוֵא׃ 22 דְּלְמָא[i] בָּתֵּא לַיִת לְכוֹן דְּתֵאכְלוֹן וְתִשְׁתוֹן
אוֹ בְּעִדְּתֵהּ דַּאלָהָא[m] בָּסֵין אַנְחוֹן[n] וּמַכְהֵתִין לַאילֵין דְּלֵית לְהוֹן מָנָא[o] אֵמַר לְכוֹן[p] אֲשַׁבַּחְכוֹן בְּהָדָא לָא מְשַׁבַּח אֲנָא׃
קִירְבָא דְּחַמְשָׁא[s] דַּאתַרְוֵא יז

23 אֲנָא גֵּיר קַבֵּלֵת מַן מָרַן הַו מְרֵם[b] דַּאשְׁלְמֵת לְכוֹן דְּמָרַן יֵשׁוּעַ בְּהַו לֵלְיָא[b] דְּמִשְׁתְּלֵם הֲוָא נְסַב הֲוָא נֶסֶב הָוָא
לַחְמָא׃ 24 וּבָרֵךְ[c] וְקָצָא וַאמַר[d] סַבוּ[e] אֲכוּלוּ הָנוּ פִּגְרִי דְּעַל אַפֵּיכוֹן מָתְקַצָּא הָכְנָא הֲוֵיהוֹן עָבְדִין[f] לְדוּכְרָנִי׃
25 הָכְנָא מַן בָּתַר[g] דַּאחְשֵׁמוּ אַף כָּסָא יַהֵב וְאַמַר הָנָא כָּסָא[h] אִיתַיְהִי[i] דְּתִיקָא חֲדַתָּא בְּדְמִי הָכְנָא חֲנִיתוֹן עָבְדִין
כָּל אַמַתַי דְּשָׁתִין אַנְחוֹן לְדוּכְרָנִי׃

g חמשחה של ערב
h רְוָא שכר ובחים k אֲכַל
i שְׁתָא m כְּסָא בזה
n בְּתַר o אֲמַר p שבת
q רְוָא חסדות r שְׁלֵם
c קְצָא כמו קצץ d נְסַב
e אֲכַל f לזכרוני
g חֲשַׁם אכל לילה h אית
i ברית מן לשון יין

* Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est.

21 * ἕκας γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.

* Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habẽt? Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non laudo.

22 * μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ.

* Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem:

23 * Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον,

* Et gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

Mat. 26. c.26 Mar. 14. c.22 Luc. 22. b.19.

24 * καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

* Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens: Hic calix, nouum testamentum est in meo sanguine. hoc facite, quotiescunque †bibetis, in meã commemorationem.

biberitis,

25 * ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

* Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.

26 * ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Ioh. 6.f. 59 &

27 * ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου.

* Itaque quicunque manducauerit panem hunc, †vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.

* Probet autem †seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

semetipsum 2.Cor. 13.b.5

28 * δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

* Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, G non diiudicans corpus Domini.

29 * ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.

* Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

30 * διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

* Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.

31 * εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

* Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.

32 * κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

* Itaque, fratres mei, cùm conuenitis ad manducandum, inuicem expectate.

33 * ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλοις ἐκδέχεσθε.

* Si quis esurit, domi manducet; vt non in iudicium conueniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam.

34 * εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

---

26 כָּל אִמַּתַי גִּיר דַּאכְלִין אַנְחוּן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתַיִן אַנְחוּן כָּסָא הָנָא [n]מַוְתֵהּ הוּ דְמָרָן [o]מַעְהֲרִין אַנְחוּן עַרְמָא [p]לְמֵיתְיֵהּ׃

27 אֵינָא הָכֵיל דַּאכֵל מִן לַחְמֵהּ דְמָרְיָא וְשָׁתֵא מִן כָּסֵהּ וְלָא [q]שָׁוֵא לֵהּ [r]מְחַיֵב הוּא דְמָרְיָא וְלַפְגָרֵהּ׃

28 מֶטֵל הָנָא נָהֲוֵא אֱנָשׁ [s]בָּקָא נַפְשֵׁהּ וְהָכֵין אָכֵל מִן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתֵא מִן כָּסָא הָנָא׃ 29 מִן דַּאכֵל גִּיר וְשָׁתֵא

סָנֵהּ כַּד לָא שָׁוֵא [t]חַוְיָא הוּא לְנַפְשֵׁהּ אָכֵל וְשָׁתֵא דְּלָא פְּרַשׁ פִּגְרֵהּ דְמָרְיָא׃ 30 מֶטֵל הָנָא סַגִּיאִין [u]בְּכוֹן [v]מַרְעָא [w]וְכָרִיהֵא

[x]וְסַגִּיאֵא [y]דְּמָכִין׃ 31 אֶלּוּ גִּיר נַפְשָׁן [z]דַּיְנִין [a]הֲוֵינָן [b]מִתְדַּיְנִין חַוִין׃ 32 כַּד [b]מִתְדַּיְנִינַן דֵּין מִן קֳדָם [c]מָרְיָא

[c]מִתְרַדְּינַן וְלָא עִם [d]עָלְמָא [e]נֶהְחַיַב׃ [c] 33 מִכֵּיל אֲחֵי אִמַּתַי דְּמִתְכַּנְּשִׁין אַנְחוּן [f]לְמֵאכַל הֲוֵיתוּן [g]מְקַוִין חַד לְחַד׃

34 טַן דֵּין דְּכָפֵן בְּבַיְתֵהּ [h]נֶלְעַם דְּלָא [i]לְחַיְבוּתָא הֲוֵהוּן מִתְכַּנְּשִׁין עַל [k]שְׁרָכָא דֵּין מָא [l]דְּאִתֵית [m]אֲפַקְּדוּן׃

[n] מות [o] מזכירים [p] אתא [q] ראוי [r] חוב [s] נוחן [t] חוב [u] מרע חל [v] ברה [w] דמך [x] רין [y] תנא [z] רון [a] רדא [b] חוב [b] על-כן [c] אכל [d] קנא [e] לעס אכל [f] חוב [g] שאר [h] אתא [i] פקד צוה

CAP. XII.

1 DE Spiritualibus porrò fratres mei, velim
2 vos scire: * Quòd prophani fueritis, & ad simulacra, eaque adeò quæ voce carẽt, absque discrimine ducebamini.
3 * Quamobrem notum facio vobis, neminem per Spiritum Dei loqui, qui dicat anathema esse Jeschua: quinetiam nemo potest dicere Dominum esse Jeschua, nisi per Spiritum Sanctitatis.
4 * Diuisiones autem donorum sunt, sed vnus est Spiritus.
5 * Et diuisiones ministeriorum sunt, sed vnus est Dominus.
6 * Sunt & diuisiones virtutum, sed vnus est Deus, qui agit omnia in omnibus.
7 * Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus, sicut ei prodest.
8 * Alij quidem datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ per eundem Spiritum.
9 * Alij fides per eundem Spiritum, alij dona sanationis per eundem Spiritum.
10 * Alij verò virtutes, alij autem vaticinium, alij autem discretio Spirituum, alij verò genera linguarum, alij verò interpretatio linguarum.
11 * Hæc autem omnia vnus ille Spiritus efficit, & diuidit vnicuique prout ipse vult.
12 * Quemadmodum enim vnum est corpus, & in eo sunt multa membra, omnia verò membra corporis quum multa sint, vnũ sunt corpus, ita & Meschicho.
13 * Etenim nos omnes per vnum Spiritum in vnum corpus baptizati sumus, siue Fihoudæi, siue Gentiles, siue serui, siue ingenui, & nos omnes vnum spiritum hausimus.
14 * Siquidem & corpus non est vnum membrum, sed multa.
15 * Si enim dicat pes, Quia non sum manus, non sum ex ipso corpore: num ideò non est ex ipso corpore?
16 * Quòd si dicat auris, Quoniam non sum oculus, non sum ex ipso corpore: num propter ea non est ex ipso corpore?

---

1 דְּאַחַד בְּשַׁבָּא [a] דְּפַנְטִיקוֹסְטִי ית קפלאון יב 1 עַל [b] רוּחָנַיָּתָא דֵּין אַחַי צַבָּא אֲנָא [c] דְּהֲדָעִין׃
2 דְּחַנְפָּא הֲוַיְתוּן [d] וְלִפְהַכְרָא וְלַאוּלִין דְּלֵית לְהוֹן קָלָא דְּלָא [e] פּוּרְשָׁן [f] מִתְדַּבְּרִין הֲוַיְתוּן׃ 3 מְטוּל הָנָא [g] מְוַדַּע אֲנָא
לָכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דַּבְּרוּחָא דַאלָהָא מְסַלֵּל וְאָמַר דְּחֵרֵם הוּ יֵשׁוּעַ וְאַף לָא אֱנָשׁ מְשַׁבַּח [h] לְמֵאמַר דְּמָרְיָא הוּ יֵשׁוּעַ אֶלָּא אֵן
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃ 4 פּוּלְגָא דֵּין [i] דְּמוֹהֲבָתָא [k] אִיתַיְהוֹן אֶלָּא חֲדָא הִי רוּחָא׃ 5 וּפוּלְגָא [l] דְּתֶשְׁמֶשְׁתָא אִיתַיְהוֹן אֶלָּא
חַד הוּ מָרְיָא׃ 6 וּפוּלְגָא [m] דְּחַיְלוָתָא אִית אֶלָּא חַד הוּ אֱלָהָא [n] דְּמַעֲבֵד כֹּל בְּכֹלָּנָשׁ׃ 7 לֶאנָשׁ אֱנָשׁ דֵּין [o] מְתְיְהֵב
לֵהּ [p] גְּלַיְנָא דְּרוּחָא אֵיךְ [q] דְּעָרְדָא לֵהּ׃ 8 אִית [r] דְּיְהִיבָא לֵהּ בְּרוּחָא [s] מִלְּתָא דְּחָכְמְתָא לַאחָרָנָא דֵּין מִלְּתָא [t] דְּיַדְעָתָא
בָּהּ בְּרוּחָא׃ 9 לַאחָרָנָא [u] הֵימָנוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא לַאחָרָנָא [x] מַוְהֲבָתָא [y] דַּאסְיוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא׃

a חג השבועות
b רוּחַ
c יָדַע
d והגילוים
e הפרש
f דַּבֵּר
g יָדַע
h אָמַר
i יָהַב
k אוֹת ש
l שָׁמַשׁ
m חֵיל
n עָבַד
o יְהַב
p גְּלָא
q עָדַר
r יְהַב
s מַלַּל
t יָדַע
u חַיְמַן
x מחנות y של רפאות מן
אָסָא

CAP. XII.

ιβ΄.

1 DE ſpiritualibus autē nolo vos ignorare, fratres. A

1 * Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

autem 2 *Scitis †quoniam cùm gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout ducebamini euntes.

2 * οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.

Mar.9.f.36 3 * Ideò notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquēs, dicit anathema

Ieſum. †Ieſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto.

3 * διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦ· καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Rom.12.b.6 1.Pet.4.c.10 4 *Diuiſiones verò gratiarū ſunt, idem autem ſpiritus.

4 * διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα·

5 * Et diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus.

5 * καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος·

6 * Et diuiſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

6 * καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

7 * Vnicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem. B

7 * ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον·

8 *Alij quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritum:

8 * ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα·

9 * Alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia ſanitatum, in vno Spiritu:

9 * ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι·

10 *Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarū, alij interpretatio ſermonum.

10 * ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν· ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν·

Rom.12.a.3 Eph.4.b.7 11 * Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens ſingulis prout vult.

11 * πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται.

Rom.12.a.3 12 * Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem mēbra corporis cùm ſint multa, vnum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

12 * καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἓν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός·

13 * Etenim in vno Spiritu omnes nos in vnū corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes in vno Spiritu potati ſumus.

13 * καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.

14 *Nam & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa.

14 * καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.

15 * Si dixerit pes, Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

15 * ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

16 * Et ſi dixerit auris, Quoniā non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

16 * καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

---

10 לַאחֳרָנָא דַּיִן חַיִלָא לַאחֳרָנָא דִּין [z] נְבִיוּתָא לַאחֳרָנָא דִּין פְּרוּשִׁיתָא וְרוּחָא לַאחֳרָנָא דִּין [a] זְנָיָא וְדֶלְשָׁנָא לַאחֳרָנָא
דִּין [b] פּוּשָׁקָא וְדֶלְשָׁנָא׃ 11 כְּלְהֵין דִּין הַלֵּין חַדָא הִי רוּחָא [c] סָעֲרָא [d] וּמַפְרְגָא לְכָלְנָשׁ אַיִךְ דְּהִי [e] צָבְיָא׃
12 אֲכוֹזָנָא גִּיר דְּפַגְרָא חַד הוּ וְאִיתׁ בֵּהּ הַדָמָא סַגִיאָא כְּלְהוֹן דִּין הַדָמָא דְּפַגְרָא כַּד סַגִיאָא [f] אִיתַיהוֹן חַד אֻנוֹן [g] פַּגְר
הֲכָנָא אַף מְשִׁיחָא׃ 13 אַף חֲנַן גִּיר כְּלָן בַּחֲדָא רוּחָא [h] עֲמַדָן אִן יְהוּדָיֵא וְאִן [i] אַרַמָיֵא וְאִן עַבְדָא וְאִן [k] בְּנֵי
חֵרָא וְכְלָן חֲדָא רוּחָא [l] אֶשְׁתַיִן׃ 14 אַף פַּגְרָא גִּיר לָא חֲוָא חַד הַדָם אֶלָא סַגִיאָא׃ 15 אִן [m] תֵּאמַר גִּיר רַגְלָא
דְּמֶטֻל דְּלָא [n] הֲוִית אִידָא לָא הֲוִית מֶנֵה מִן פַּגְרָא [o] לוֹ מֶטֻל הָדָא [p] לֵיתֵיהּ מֶנֵה מִן פַּגְרָא׃ 16 וְאִן תֵּאמַר [q] אֻדְנָא עַל
דְּלָא הֲוִית עֵינָא לָא הֲוִית מֶנֵה מִן פַּגְרָא לוֹ מֶטֻל הָדָא לֵיתֵיהּ מֶנֵה מִן פַּגְרָא׃

[z] נְבָא [a] מִנִים [b] תרגום [c] עוּשָׁה [d] פְּלַג חלק [e] עֲבָא [f] הם [g] גופה [h] עֲמַד שכל [i] גוים [k] חפשים [l] שְׁתָא [m] אֲמַר [n] חֲוָא [o] לא [p] אין הוא [q] אזן

17 * Si enim totum corpus esset oculus, vbi esset auditus? & si totum auditus esset, quomodo olfaceret?

18 * Nunc autem Deus posuit vnumquodque mẽbrorum in corpore, prout ipse voluit.

19 * Quòd si omnia vnum essent membrum, vbi esset corpus?

20 * Nunc autem membra quidem multa sunt, at vnum corpus est.

21 * Non potest oculus dicere manui, Non requireris mihi: nec etiam caput potest dicere pedibus, Vobis non indigeo.

22 * Imò multò magis quæ videntur membra imbecilliora esse, necessaria sunt.

23 * Et quæ minus honesta arbitramur in corpore esse, is honorem vberiorem multiplicamus: & iis quæ indecora sunt, maiorem elegantiam exhibemus.

24 * Cæterùm ea membra quæ honesta habemus, non indigent honore: Deus enim temperauit corpus, & tribuit copiosiorem honorem membro illi quod est minimum.

25 * Ne sit dissidium in corpore, sed omnia membra æquè vnum pro alio sollicita sint.

26 * Quod si aliquando membrum vnum dolore afficiatur, omnia compatientur: siue exultet vnum membrum, omnia membra exultabunt.

27 * Vos autem corpus Meschicho estis, & membra, in loco vestro.

Apostolorum.

28 * Posuit enim Deus in Ecclesia sua primùm Apostolos, deinde Prophetas, deinde doctores, deinde operatores virtutum, deinde dona sanationis, & adiutores, & gubernatores, & genera linguarum.

29 * Num omnes Apostoli? num omnes Prophetæ? num omnes Doctores?

30 * Num omnes edunt virtutes? num omnes habent dona sanationis? num omnes linguis loquuntur? aut num omnes interpretantur?

31 * Quòd si studio teneamini donorum ampliorum; ego adhuc ostendam vobis viam præstantiorem.

---

17 אִלּוּ גֵיר כֻּלֵּה פַּגְרָא עֵינָא הֲוָא אֵיכָא הֲוָת [z] מַשְׁמַעְתָּא וְאִלּוּ כֻּלֵּה מַשְׁמַעְתָּא הֲוָא אֵיכָנָא [y] מְרִיחַ הֲוָא ׃

18 הָשָׁא דֵּין אֱלָהָא סָם כָּל חַד חַד מִן הַדְּמָא בְּפַגְרָא אֵיכָנָא דְּהוּ צְבָא ׃ 19 אֱלּוּ דֵּין כֻּלֵּהוּן חַד הֲווֹ הַדְּמָא אֵיכָא

הֲוָא פַּגְרָא ׃ 20 הָשָׁא דֵּין הַדְּמָא [y] אִיתֵיהוּן סַגִּיאֵא חַד הוּדֵין פַּגְרָא ׃ 21 לָא [v] מָשְׁכְּחָא עֵינָא דְּתֵאמַר לְאִידָא

דְּלָא [x] מֶתְבַּעְיָא אַנְתְּי לִי אַף לָא רֵישָׁא מָשְׁכַּח [z] לְרַגְלַא דְּלָא [a] סְהַבְּעֵין אַנְתֵּין לִי ׃ 22 אֶלָּא [b] יַתִּירָאִית אִילֵּין

הַדְּמָא [c] דְּמִסְתַּבְּרִין [d] דַּמְחִילִין עֲלֵיהוּן הוֹ [c] סוּנְקָנָא ׃ 23 וְאִילֵּין [f] דְּסִבְּרִינַן [g] דַּמְצַעֲרִין אֲנוּן בְּפַגְרָא לְהַלֵּין [h] אִיקָרָא

יַתִּירָא [i] מְסַגֵּינַן וְאִילֵּין [k] דְּדִנּוּכְפָא אֲנוּן [l] אֶסְכְּמָא יַתִּירָא עֲבִדִינַן לְהוּן ׃ 24 אִילֵּין דֵּין הַדְּמָא דְּאִית בֵּן דְּמִיקְרִין לָא

סְהַבְּעָא לְהוּן אִיקָרָא אֱלָהָא גֵיר סַזְּגֵה לְפַגְרָא וְיַהֵב אִיקָרָא יַתִּירָא לְהַדְּמָא אֵינָא דְּזְעוֹר ׃

[z] שְׁמַע [y] רֵיחַ [x] אִית [v] שְׁכַח יכל [x] בְּעָא [y] אֵמַר [z] לרגלים [a] בְּעָא [b] יְתַר [c] סַגֵּד [d] חוּל [e] צורך [f] חושבים אנחנו [g] עָצַר כלם [h] כבוד מן [i] יקר [k] סְגָא [l] אולי דְּדָלָא נוכְפָא ! יופי מן לשון יקר

17 * Si totum corpus oculus, vbi audi- 17
autem tus? si †totum auditus, vbi odoratus?

18 * Nunc autem posuit Deus mem- 18
bra, vnumquodque eorum in corpore sicut voluit.

19 * Quòd si essent omnia vnum mem- 19
brum, vbi corpus?

20 * Nunc autem multa quidem mem- 20
bra, vnum autem corpus.

21 * Non potest autem oculus dicere 21
manui: Opera tua non indigeo. aut iterum caput pedibus, Non estis mihi necessarij.

22 * Sed multò magis quæ videntur mẽ- 22
bra corporis infirmiora esse, necessariora sunt:

23 * Et quæ putamus ignobiliora mem- 23
bra esse corporis, his honorem abundantiorem circundamus: & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.

24 * Honesta autem nostra, nullius egẽt: 24
sed Deus temperauit corpus, ei cui deerat abundãtiorem tribuendo honorem,

25 * Vt non sit schisma in corpore: sed 25
in †idipsum pro inuicem solicita sint membra. 26 * Et si quid patitur vnum mem- 26
brum, compatiuntur omnia membra. D siue gloriatur vnum membrum, cõgaudent omnia membra.

Rom. 12. b. 1 Eph. 4. b 11. 27 * Vos autem estis corpus Christi, & 27
membra de membro.

28 * Et quosdam quidem posuit Deus in 28
Ecclesia primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum†.

interpretationes sermonum. 29 * Nunquid omnes Apostoli? nunquid 29
omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? 30 * Nunquid omnes virtutes? 30
nunquid omnes gratiam habent curationũ? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?

31 * Æmulamini autem charismata me- 31
liora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

17 * εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοὴ, ποῦ ἡ ὄσφρησις;

18 * νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.

19 * εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;

20 * νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.

21 * οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.

22 * ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι·

23 * καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμοτέρα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει·

24 * τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει· ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς τιμὴν,

25 * ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη·

26 * καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.

27 * ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

28 * Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν·

29 * μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις;

30 * μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;

31 * ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

---

25 וְלָא תֶהֱוֵא פַּלְגוּתָא בְּפַגְרָא אֶלָּא כְּהוֹן הַדְמָא ᵐ שַׁוְיָאִית חַד עַל חַד נֶהֱוֹון ᵒ יָצְפִין׃ 26 וְאִסְתַּיְיִדַח הַדָם
נֶהֱוֵא כְּאֵב כְּהוֹן נֶהֱוֹון ᵖ חָשִׁין וְאִן ᵍ מְשְׁתַּבַּח חַד הַדָם כְּהוֹן הַדְמָא נֶהֱוֹון מְשְׁתַּבְּחִין׃ 27 אַנְתּוּן דִּין פִּגְרֵה אַנְתּוּן
דְמְשִׁיחָא וְהַדְמָא ʳ בְּרוֹכְהוֹן׃ דְשְׁלִיחָא יט
28 וְשֵׂם גִּיר אֱלָהָא ᶻ בְּעִדְתֵּה לְזִקְדֵם שְׁלִיחֵא בְּתַרְהוֹן נְבִיֵא בְּתַרְהוֹן ᵇ כַּלְפָנֵא בְּתַרְהוֹן ᶜ מְוַהְבָּא
ᵈ נְאסִיוּתָא ᵉ וְמְעָרְנָא וַמְרַבְרְנָא וְזַנְיָא וְלִשָׁנָא׃ 29 הַלְמָא כְּלְהוֹן שְׁלִיחֵא הַלְמָא כְּלְהוֹן נְבִיֵא הַלְמָא כְּלְהוֹן כַּלְפָנֵא
30 הַלְמָא כְּלְהוֹן ᵍ סָעֲרֵי חַיְלָא הַלְמָא לְכְלְהוֹן אִית לְהוֹן ʰ מְוַהְבָּא ⁱ נְאסִיוּתָא הַלְמָא כְּלְהוֹן מְמַלְלִין אוֹ הַלְמָא
כְּלְהוֹן ᵏ מְפַשְׁקִין׃ 31 אֵן דִּין ˡ טָנִין אַנְתּוּן ᵐ בְּמַוְהְבָתָא רַוְרְבָתָא אֲנָא תּוֹב ⁿ אֲחַוֵכוֹן אוֹרְחָא ᵒ דְמִיתָרָא׃

ᵃ שְׁנָא ᵇ יְצַף ᶜ חֲשַׁשׁ
ᵈ שַׁבַח ᵉ בקוסבם
ᶠ בקהלי
ᵍ אַלַף ʰ יַהֵב ⁱ אִקְנָא
ʲ עֲרַר עור ᵏ דְבַר הנחש
ˡ עושי
ᵐ יַהֵב ⁿ רפאות ᵒ פְּשַׁק
תרגם l חוסרים m במחנות
גדלת
ⁿ חֲנָא הגיד ᵒ יְתַר

CAP. XIII.

1 SI qualibet hominum lingua loquar, & ea quæ est Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum vt æs resonans, aut cymbalum edens sonum.

2 * Quòd si in me fuerit prophetia, & nouerim arcana omnia, omnemque scientiam, & fuerit in me omnis fides, ita vt montes loco dimoueam, charitatem autem non habeam; nihil sum.

3 *Et, si quæcunque habeo, in sumã in alendos pauperes, & si tradam corpus meum vt comburatur, charitatem autem non habeam, nihil vtilitatis percipio.

Lotionis.

4 * Charitas longanimis est & benigna; charitas non inuidet; charitas non est tumultuosa, neque superbit;

5 * Nec patrat quod pudendũ est; nec quærit quæ sua sunt; non irritatur, neque cogi-
6 tat malum. * Non gaudet de iniquitate, sed gaudet de veritate.

7 * Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia denique sustinet.

8 * Charitas nunquam excidit. Prophetiæ enim cessabunt, & linguæ silebunt, et scientia obliterabitur.

9 * Modicum enim ex multo cognoscimus, & modicum ex multo prophetamus.

10 * Quum autem venerit perfectio, tunc abolebitur id quod modicum est.

11 * Quum essem puer; vt puer loquebar, & vt puer sentiebam, & vt puer cogitabã: quum autem factus sum vir, aboleui ea quæ pueritiæ erant.

12 * Cæterùm nunc quasi per speculum cernimus in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc de multo exiguum cognosco, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.

13 * Tria enim sunt quæ permanent, fides, & spes, & charitas: sed maxima harum est charitas.

CAP. XIIII.

1 CUrrite post charitatẽ, & æmulamini dona spiritus, magis autẽ vt vaticinemini.

2 * Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: siquidem nemo audit, quod loquit ur, sed Spiritu mysteria loquitur.

קפאלון יג 1 אִן בִּכְל לִשָׁן דְבְנִינָשָׁא אֶמַלֵל וּבְמַלְאכָא [a]וְחוּבָא לָא נֶהֱוֵא בִּי [b]הֲוִיתְלִי אַיְךְ נְחָשָׁא [c]דְזָאם
או [d]צְצַלָא דְיָהֵב קָלָא ׃ 2 וְאִן תֶהֱוֵא בִּי [e]נְבִיוּתָא [f]וְאִדַע [g]אֲרָזָא כְלְהוֹן וְכְלֶה יְדַעְתָא וְאִן תֶהֱוֵא בִּי כְלֶה [h]הֵימְנוּתָא
אֵיכַנָא [i]דְטוּרָא אֶשַנֵא [k]וְחוּבָא לַיִת בִּי לָא חֲוִיה מְדֵם ׃ 3 וְאִן [l]אוֹכֵל כְל דְאִית לִי [m]לְמַסְכְנָא וְאִן אַשְלֵם פַגְרִי [n]דְנֵאקַד
וְחוּבָא לָא נֶהֱוֵא בִּי מְדֵם לָא יָהַר אֲנָא ׃ [a]דְשִׁוּתָא כ 4 חוּבָא
[b]נַגִירָא הִי רִוחֵה וּבְסִים חוּבָא לָא [c]חֵסֵם חוּבָא לָא [d]מְשְׁחֵגֵשׁ וְלָא [e]מְחַחַר ׃ 5 וְלָא סָעַר [f]דְבְהִתָא וְלָא בָּעֵא דִילֵה לָא
מְתְחַפִיר וְלָא מְתְרַעֵא דְבִישׁ ׃ 6 לָא חָדֵא בְעַוְלָא אֶלָא חָדֵא [k]בְקוּשְׁטָא ׃ 7 כְל מְדֵם מְסַיבַר כְל מְדֵם מְהֵימֵן
כְל מְסַבַר וְכְל סָבֵל ׃ 8 חוּבָא מֵן מְהוּם לָא נָפֵל נְבִיוָתָא גִיר נֶתְבַטְלַן וְלִשָׁנֵא נֶשְׁהֵתְקוּן וִידַעְתָא מֶתְבַטְלִי ׃

a ואחבה
b חֵנֵא c זום קשקש
d שלש
e נְבָא f יְדַע g הסתרות
h הֵימֵן i הרים k ואחבה
l אֵכַל m לאביונים n קד שרף
a שַוְיָא b רחץ ארך אפים
c מקנאה ע
d שְנַש e חתר גזזת
f עושה שבושה מן קָהַת

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeã, A factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.

* Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.

* Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero B corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

αλλ. καυχήσωμαι, i. glorier. vt ait Hieron. super epistol. ad Galat. cap. 5.

* Charitas patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur;

* Non est ambitiosa, non quærit quę sua sunt, non irritatur, non cogitat malũ:

* Non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati:

* Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

* Charitas nunquam excidit: siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ C cessabunt, siue scientia destruetur.

* Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.

* Cùm autẽ venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.

* Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.

* Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. D Nunc cognosco ex parte, tunc autẽ cognoscam sicut & cognitus sum.

* Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc. maior autem horum est charitas.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, ęmulamini spiritalia: magis autem vt prophetetis. A

* Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit; spiritu autem loquitur mysteria.

ιγ'.

1 * Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

2 * καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι.

3 * καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα † καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

4 * ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται,

5 * οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν,

6 * οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ·

7 * πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

8 * ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται.

9 * ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν·

10 * ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

11 * ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

12 * βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.

13 * νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

ιδ'.

1 * Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

2 * ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια·

---

9 קְלִיל הוּ גִיר מִן סַגִּי וְיָדְעִינָן וְקָלִיל מִן סַגִּי מְתְנַבְּינָן ׃ 10 אֲמַתַי דִין דְּיֵתֵי גְּמִירוּתָא הֲיָדִין נֶהְבַּטַל הוּ מֵרֵם
דְּקָלִיל הֲוָא ׃ 11 כַּד יַלּוּדָא הֲוֵית אֵיךְ יַלּוּדָא מְסַכַּל הֲוֵית וַאֵיךְ יַלּוּדָא מְחַשַּׁב יַלּוּדָא הֲוֵית
כַּד הֲוֵית דִין גַּבְרָא בַּטֵּלֵת הַלִּין דְּטָלְיוּתָא ׃ 12 הָשָׁא דִין אַיְךְ דְּטָלְיוּתָא חָזֵינָן בְּפַלְאתָא הַיָדִין דִין אַפִּין
לוּקְבָל אַפִּין הָשָׁא יְדַע אֲנָא קָלִיל מִן סַגִּי הֵידִין דִין אֲדַע אַיְךְ מָא דְאִתְיְדַעָה ׃ 13 הַלִּין אֱנִין גִּיר תְּלָת דְּמְכַתְּרָן
הַיְמָנוּתָא וְסַבְרָא וְחוּבָא דְרַב דִין מְנַהֵין חוּבָא ׃ קפלאון יד

רַהֲטוּ בָּתַר חוּבָא וְטַנּוּ בְּמַוְהֲבָתָא דְרוּחָא יְתִירָאִית דִין דְּתִתְנַבְּין ׃ 2 מִן דַּמְמַלֵּל גַּיר בְּלִשָׁנָא לָא הֲוָא
לְבַנַּיָשָׁא מְמַלֵּל אֶלָּא לֵאלָהָא לָא גַּיר אֱנָשׁ שָׁמַע מִדְּמַמְלַל אֶלָּא בְּרוּחַ אֲרָזָא מְמַלֵּל ׃

a יְדַע b נְכָא c אִתְיָא
d גְּמַר חסם נעור e חֲוָא
f רְעָא g חַשַׁב h חֲוָא
שלנעורים שבאסף קלרא
i חֲזָא k פְּלָאתָא חידה
l לנגד
m יְדַע n כַּהֲר o חַיְמִין
p ותקוה ו ואהבה
q רוצו r וקנאו
s יְהַב t יְתַר u נְכָא

3 * Is autem qui ꝛaticinatur hominibus, loquitur ædificationem, & exhortationem,
4 & conſolationem. * Qui loquitur lingua, ſeipſum ædificat: at qui prophetat, Eccleſiam
5 ædificat. * Velim autem ꝛos omnes loqui linguis, magis autem prophetare. maior enim eſt qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, niſi interpretetur: quòd ſi interpretatur, Eccleſiam ædificat.
6 * Nunc autem, fratres mei, ſi ꝛeniam ad ꝛos, & ꝛobiſcum loquar linguis, quid vobis prodero? niſi loquar vobiſcum aut per reuelationem, aut per ſcientiam, aut per prophetiam, aut per doctrinam?
7 * Et enim inſtrumenta illa quæ ſunt inanima, quæque ſonum edunt, ſiue tibia, ſiue cithara, niſi diſtinctionem fecerint inter fiſtulam & ſociam eius, quomodo cognoſcetur quid pſallitur, aut quid fidibus canitur?
8 * Quòd ſi cornu emiſerit vocem indiſtinctam, quis apparabitur ad prælium?
9 * Ita & ꝛos ſi ſermonem lingua dixeritis, non ſit autem explicatus, quomodo cognoſcetur quod dicitis? eritis vobis quaſi cum
10 ipſo aere loquentes. * Ecce enim ſunt multa genera linguarum in mundo, & nullum eorum abſque ꝛoce.
11 * Quod ſi neſciero vim vocis, ego ero barbarus ei qui loquitur; ac etiam ille qui loquitur erit mihi barbarus.
12 * Sic & vos, quandoquidem zelatores eſtis donorum Spiritus, ad ædificationem Eccleſiæ ſtudete vt abundetis.
13 * Et qui loquitur lingua, oret ꝛt interpretetur.
14 * Nam ſi orem lingua, ipſe ſpiritus meus orat, at mens mea eſt abſque fructibus.
15 * Quid ergo faciam? Orabo ſpiritu meo, orabo & mente mea: & pſallã ſpiritu meo, pſallam & mente mea.
16 * Alioqui ſi benedixeris ſpiritu, is qui implet locum imperiti, quomodo dicet Amin ad tuam gratiarum actionem? quandoquidem quid dicas neſcit.
17 * Tu enim benè quidem precaris, ſed ſocius tuus non ædificatur.
18 * Gratias ago Deo, quòd magis quàm vos omnes linguis loquor.

---

3 אַיְנָא דִּין דְּמִתְנַבֵּא לִבְנֵינָשָׁא מְמַלֵּל בְּנְיָנָא וְלִוְבָנָא וּבוּיָאָא׃ 4 דְּמְמַלֵּל בְּלִשָׁנָא נַפְשֵׁה הוּ בָּנֵא וְדִמְתְנַבֵּא
עִדְתָא בָּנֵא׃ 5 צָבֵא אֲנָא דִּין דְּכוּלכון תְּמַלְּלִין בְּלִשָׁנָא וְיִתְרָאִית דִּין דְּתִתְנַבּוּן רַב הוּ גֵּיר אֵינָא דִּמְתְנַבֵּא מִן הוּ דִּמְמַלֵּל
בְּלִשָׁנֵא אֶלָּא מְפַשֵּׁק אֶלָּא דִּין דְּכִי עִדְתָא בָּנֵא׃ 6 וְהָשָׁא אֲחַי אֶן אֶתֵא לְוָתְכון וְאִמְלֵל עִמְכון בְּלִשָׁנָא מָנָא סַגֵּא
אֲנָא לְכון אֶלָּא אֶן אֶמְלֵל עִמְכון אוֹ בְּגַלְיָנָא אוֹ בִּידְעָתָא אוֹ בִּנְבִיוּתָא אוֹ בְּיוּלְפָנָא׃ 7 אַף עֲבוּתָא גֵּיר אִילֵין
דְּלַיִת בְּהֵין נַפְשָׁא וְיָהֲבָן קָלָא אֶן אֲבוּבָא וְאֶן קִיתָרָא וְאֶן פּוּרְשָׁנָא לָא עָרְבָן בֵּית קִינְתָא לַחֲבִרְתָה אֵיכְנָא מֶתְיְדַע
מַדֵּם דְּמְזַמַּר אוֹ מַדֵּם דְּמְתְנַקֵּשׁ׃ 8 וְאֶן קַרְנָא תֶּקְרֵא קָלָא דִּלָא פְּרִישׁ מַנוּ נְתַטַּיַב לְקְרָבָא׃ 9 הָכְנָא אַף
אַנְתון אֶן תֵּאמְרון מֶלְתָא בְּלִשָׁנָא וְלָא תֶּהֱוֵא מְפַשְׁקָא אֵיכְנָא מָתְיְדַע מַדֵּם דַּאְמְרִין אַנְתון הֲוִיתון לְכון אֵיךְ הַוּ דְּעַם

---

3 נִבְּוָא כְּנָא לַכֻּבֵּ כְּנָא
l קחל m מתרגם
n אֶתָא o יִתַּר p גְּלָא
q יְדַע r נַבְּוָא s יְלֵף
t כֹּלִּס u יַתֵּב x חלל
y כנגד מן לשון זין
z פְּרַשׁ a בין חלל b יְדַע
c זְמַר d טַיֵּב כן
e למלחמה f
g אֲמַר h מַלֵּל i מתורגם

3 * Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem.

4 * Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam † ædificat.

Dei

5 * Volo autē omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat, quàm qui loquitur B linguis; nisi fortè interpretetur, vt Ecclesia ædificationem accipiat.

6 * Nunc autē fratres, si venero ad vos linguis loquēs, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in sciētia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7 * Tamen quę sine anima sunt vocem dantia, siue tibia, siue cithara: nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

8 * Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?

9 * Ita & vos per linguam, nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.

10 * Tam multa, vtputa genera linguarum sunt in hoc mundo, & nihil sine C voce est. 11 * Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

12 * Sic & vos, quoniā æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite vt abundetis.

13 * Et ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur.

14 * Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

15 * Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallā & mēte.

quis

16 * Cęterùm si benedixeris spiritu, † qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionē? quo- D niam quid dicas, nescit.

17 * Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non ædificatur.

18 * Gratias ago Deo meo, quòd omnium vestrum lingua loquor.

3 * ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.

4 * ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.

5 * θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.

6 * νυνὶ δὲ, ἀδελφοὶ, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;

7 * ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον;

8 * καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσ(ε)ται εἰς πόλεμον;

9 * οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.

10 * τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.

11 * ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

12 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.

13 * διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω ἵνα, διερμηνεύῃ.

14 * ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.

15 * τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ·

16 * ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε.

17 * σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.

18 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν·

---

1 רוח מן לשון יון
חז מינים ח לועז

2 יַתֵּב בְּנָא בְּעָא יְתַר
ב מפעל

3 נשמתין מן יְדַע

4 מקומא של פתי
ע אֲמַר יְדָא יודה

1 אָאַר מְמַלְלִין אֲנָהִין׃ 20 הָא גִיר ᵐגֻנְמָא דְּלִשָׁנָא מַגְיָא אִית בְּעָלְמָא וְלֵית חַד מֶנְהוֹן דְּלָא קָלָא׃
21 וְאִן לָא יָדַע אֲנָא חַיְלֵהּ דְּקָלָא הֲוֵא אֲנָא לִי ⁿבַּרְבָּרָיָא לְהַוֵי דְּמְמַלֵּל וְאַף הוּ דְּמְמַלֵּל הֲוֵא לֵהּ לִי בַּרְבָּרָיָא׃
22 הָכְנָא אַף אַנְחְנָן מֶטֶל דְּטַעֲנָא אֲנָהִין ᵒדְּמְהַבְּתָאדְרוּחָא ᵖלְבֶנְיָנָא דְּעִדְתָּא ᵍבְּעוּ ʳדְּתֶתְיַהְרוּן׃
23 וְהוּ דְּמְמַלֵּל בְּלִשָׁנָא נְצַלֵּא דְּנִפְשֵׁהּ׃ 24 אִן הוּ גִיר דְּהֵוִירַ ˢמְצַלֵּא בְּלִשָׁנָא רוּחִי הוּ מְצַלְיָא ᵗסַרְעִי דִּין דְּלָא
פְּאִרִין הוּ׃ 25 מָנָא תְּכִיל אֶעְבֵּד אֶצַלֵּא בְּרוּחִי וְאֶצַלֵּא בְּסַרְעִי וֶאזַמַּר בְּרוּחִי וֶאזַמַּר אַף בְּסַרְעִי׃ 26 וְאִן לָא אִן
ᵘמְבָרֵךְ אַנְתְּ בְּרוּחַ הוּ דְּמְמַלֵּא ᵛדּוּכְתֵּהּ ˣדְּהֵוִיטָא אֵיכָנָא ʸנֵאמַר אָמִין עַל ᶻתּוֹדְיָתֵךְ דִּילֵךְ מֶטֶל מָנָא אִנַּח לָא יָדַע׃
27 אַנְתְּ גִיר שַׁפִּיר מְבָרֵךְ אַנְתְּ אֶלָּא חַכְרָךְ לָא מְהַבַּנְיָא׃ 28 מוֹדֵא אֲנָא לֵאלָהָא דְּיַהִיר מִן כֻּלְכוֹן מְמַלֵּל אֲנָא בְּלִשָׁנָא׃

19 * Sed in Ecclesia volo quinque verba mente mea loqui, vt & alios doceam, potius quàm decem millia verborum lingua.

Genuum positione.

20 * Fratres mei, ne sitis pueri mentibus vestris, sed malitia infantes sitis, mentibus autem vestris estote perfecti.

21 * In Lege scriptum est: Sermone extraneo, & linguis alienis alloquar hunc populum, & ne sic quidem audient me, inquit Dominus.

22 * Itaque linguæ pro signo positæ sunt non fidelibus, sed iis qui sunt increduli: prophetiæ autem non incredulis, sed fidelibus.

23 * Si ergo congregetur tota Ecclesia, & omnes linguis loquantur, ingrediantur autem imperiti, aut increduli, nonne dicent, Sanè isti insaniunt?

24 * Quòd si vos omnes prophetetis, & introeat ad vos imperitus aut incredulus, inuestigatur ab omnibus vobis, coarguitur à vobis omnibus.

25 * Proinde abscondita cordis eius manifesta fiunt, & tunc procidet in faciem suam, & adorabit Deum, dicetque, Verè Deum in vobis esse.

26 * Dico igitur, fratres mei, quoties conuenitis, quicunque ex vobis canticum habet, dicat: & qui habet doctrinam, & qui habet reuelationem, & qui habet linguam, & qui habet interpretationem: omnia ad ædificationem fiant.

27 * Siue lingua quis loquatur, duo loquantur, aut ad summũ tres, vicissimque loquantur, & vnus interpretetur.

28 * Quòd si non sit interpres, taceat in Ecclesia is qui loquitur lingua, sibique & Deo loquatur.

29 * Prophetæ autem duo aut tres loquantur, & cæteri diiudicent.

30 * Quòd si alij reuelatum fuerit assidenti, prior taceat.

31 * Siquidem vos omnes potestis singulatim prophetare, vt quisque discat, & quisque consolationem accipiat.

32 * Spiritus enim Prophetarum, Prophetis subiectus est.

---

19 אֶלָּא [b] בְּעִדְתָּא צְבָא אֲנָא דְּחַמֵּשׁ [c] מִלִּין [d] בְּמַדְעִי אֶמַלֵּל דַּאף לַאֲחָרָנָא אֲלַף יַתִּיר מִן [c] רִבּוֹ [f] מִלִּין בְּלִשָּׁנָא ׃
[a] דְּסִים בּוּרְכָא כא

20 אַחַיְלָא [b] הֲווֹיתוּן [c] טְלִין [d] בְּרַעְיָנֵיכוֹן אֶלָּא [e] לְבִישְׁתָּא הֲווֹ [f] יְלוּדָא וּבְרַעְיָנֵיכוֹן הֲווֹ גְּמִירִין ׃ 21 בְּנָמוּסָא כְּתִיב
דִּבְמַמְלָלָא [g] נוּכְרָיָא וּבְלִשָּׁנָא אַחֲרָנָא אֲמַלֵּל עִמֵּה עַם עַמָּא הָנָא אָף לָא [h] נְשַׁמְּעוּנֵנִי אֲמַר מָרְיָא ׃ 22 [i] מֶדִין
לִשָּׁנָא [k] לַאתָא הוּ [l] סִימִן לָא [m] לְמְהֵימְנֵא אֶלָּא לַאוֵלִין דְּלָא מְהֵימְנִין [n] נְבִיוּתָא דֵּין לָא הֲוָא לַאוֵלִין דְּלָא מְהֵימְנִין אֶלָּא
לַאוֵלִין דְּמְהֵימְנִין ׃ 23 אִנְהוּ הָכִיל חֵתְכַּנְּשׁוּ כְּלֵּה [o] עִדְתָּא וְכֻלְּהוֹן בְּלִשָּׁנָא נְמַלְּלוֹן [p] וְנֶעְלוֹן [q] הֶדְיוֹטָא אוּ אֵילֵין דְּלָא
מְהֵימְנִין דְּמְהֵימְנִין ׃ 24 וְאִן כְּלְכִין חֶחֱווֹן מְתְנַבִּין וְנֵעוֹל לְוָתְכוֹן הֶדְיוֹטָא אוּ סַן דְּלָא מְהֵימַן

b בקהל c רבים d בנשמתי e רבוא
a מלל b סום c חזא
e בערים
d רעא b כיש רע f לדים
g נכר h שמע
i על-כן k לאות
l סום m חימן n נבא
o העדה
p עלל q פחזים r שנא

19 * Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam, quàm decem millia verborũ in lingua.

19 * ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

20 * Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote: sensibus autem perfecti estote.

20 * Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Isa. 28 c. 11 enim

21 * In Lege †scriptum est: Quoniam in aliis linguis & in labiis aliis loquar populo huic: & nec sic exaudient me, dicit Dominus.

21 * ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος.

22 * Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. prophetia autem non infidelibus, sed fidelibus.

22 * ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

23 * Si ergo conueniat vniuersa Ecclesia in vnum, & omnes linguis loquantur, E intrent autem idiotæ aut infideles, nonne dicent quòd insanitis?

23 * ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε;

24 * Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus:

24 * ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων,

enim

25 * Occulta †cordis eius manifesta fiũt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis sit.

25 * καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι.

26 * Quid ergo est, fratres? Cùm conuenitis, vnusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant.

26 * τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γενέσθω.

27 * Siue lingua quis loquitur, secundũ duos, aut vt multum tres, & per partes, & vnus interpretetur.

27 * εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.

28 * Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur & Deo.

28 * ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

29 * Prophetæ autem duo aut tres dicãt, & cæteri diiudicent.

29 * προφῆται δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν·

30 * Quòd si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat.

30 * ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω·

31 * Potestis enim omnes per singulos prophetare: vt omnes discant, & omnes exhortentur.

31 * δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες ἕκαστοι προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται·

32 * Et spiritus Prophetarum, Prophetis †subiecti sunt.

subiectus est

32 * καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται.

---

x בְּעָא חפש y כֹּוֵן z סָתְבְּצָא מִן כְּלְכִין y וּמִתְכַּנִּין מִן כְּלְכִין ; 25 z וְכַסְיָתָא דְלִבֵּהּ a מִתְגַּלְיָן וְהָכֵדִין b נָפֵל עַל אַפּוֹהִי c וְנִסְגּוֹד לֵאלָהָא
a כְּסָא b גְּלָא c נְפַל d וְנָאמַר e שַׁרִירָאִית אֱלָהָא אִית בְּכוֹן ; 26 e אֲמַר אֲנָא הֲכִיל אֲחֵידְאמַתַי f דְּמִתְכַּנְּשִׁין אַנְתוּן לַאינָא מָנְכוֹן דְּאִית לֵהּ
f ושחחוה d אֱמַר e בצמת f כְּנַשׁ g מַזְמוֹרָא נְאמַר וְאינָא דְאִית לֵהּ h יוּלְפָנָא וְאינָא דְאִית לֵהּ i גְּלְיָנָא וְאינָא דְאִית לֵהּ לִשָׁנָא וְאינָא דְאִית לֵהּ k פּוּשָׁקָא
g מזמור h יֵלֵף i גְּלָא k תרגום בְּלְהֵין l לִבְנִינָא m נֶהֱוִין ; 27 l וְאִן בְּלִשָׁנָא אֱנַשׁ נְמַלֵּל תְּרֵין נְמַלְלוּן וְכַד סַגִּי חֲלָתָא וְחַד חַד נְמַלְלוּן וְחַד n נְפַשֵּׁק ;
l בְּנָא m חָוֵא 28 וְאִן לֵית דְּמְפַשֵּׁק o נְשְׁחוֹק לֵהּ p בְּעִדְתָא הוֹ דְּמִסְתַּל בְּלִשָׁנָא וּבִינוֹהִי לְנַפְשֵׁהּ וְלֵאלָהָא נְמַלֵּל ;
n יתרגם o שְׁתֵּק p נקהל q ושאר 29 נְבִיאֵא דֵין תְּרֵין אוֹ תְלָתָא נְמַלְלוּן q וְשָׁרְיָא נְפַרְשׁוּן ; 30 וְאִן לְאָחֳרָנָא r נְתְגְּלֵא כַּד יָתֵב קַדְמָיָא נְשְׁחוֹק לֵהּ ;
r גְּלָא s שְׁכַח t נְבִיא 31 s מְשְׁכְּחִין אֲנָתוּן גַּיר כְּלְכוֹן דְּחַד חַד t חֲנָכִין דְּכֻלָּנָשׁ נְאלַף וְכֻלָּנָשׁ נְהֲנָיָא, 32 רוּחָא גַּיר דַּנְבִיאֵא לְנְבִיאֵא מְשְׁתַּעְבְּדָא ;

33 ✱ *Quoniam non est Deus tumultus, sed pacis, vt in omnibus Ecclesiis Sanctorum.*

Dominica septima Pentecostes.

34 ✱ *Mulieres vestræ in Ecclesia taceant: non enim licet illis loqui, sed subiici, sicut & Lex dicit.*

35 ✱ *Quòd si quid velint discere, domi suæ interrogent maritos suos. Pudendum enim est vt mulieres in Ecclesia loquantur.*

36 ✱ *Num forsan à vobis prodiit sermo Dei? num ad vos tantùm peruenit?*

37 ✱ *Si quis autem ex vobis existimat se Prophetam esse aut Spiritualē, sciat hæc quæ scribo vobis, nempe præcepta esse Domini nostri.*

38 ✱ *Cæterùm si quis ignorat, ignorabitur.*

39 ✱ *Zelatores igitur estote prophetandi, fratres mei, & loqui linguis ne prohibeatis.*

40 ✱ *Omnia verò cum decore & per ordinem fiant.*

Matutinis Resurrectionis.

CAP. XV.

1 NOtum autem vobis facio, fratres mei, Euangelium quod annunciaui vobis, et quod accepistis, & in quo statis:

2 ✱ *Per quod & seruamini: qua ratione annunciauerim vobis tenetis, nisi in vanum credidistis.*

3 ✱ *Tradidi enim vobis inprimis prout & accepi, nempe Meschicho mortuum esse pro peccatis nostris, sicut scriptum est.*

4 ✱ *Et sepultum fuisse, & excitatum tertia die, sicut scriptum est.*

5 ✱ *Et visum esse Kipho, & post eum duodecim.*

6 ✱ *Ac posteà visum fuisse plusquam quingētis fratribus simul, quorum multi sunt adhuc superstites, & nonnulli obdormierunt.*

7 ✱ *Deinde visum esse & Iaakoub, et post eum Apostolis omnibus.*

8 ✱ *Ad extremum autem omnium tanquam abortiuo, mihi quoque apparuisse.*

9 ✱ *Ego sum minimus Apostolorum: nec sum dignus qui vocer Apostolus, quippe qui persecutus sim Ecclesiam Dei.*

10 ✱ *Sed gratia Dei sum id quod sum: & gratia eius in me non fuit inanis, sed plusquàm omnes laboraui; non ego, sed gratia illius qui mecum est.*

---

33 מְטֻל דַּאלָהָא לָא הַוָא דַּשְׁגוּשְׁיָא אֶלָּא דַּשְׁלָמָא אַיךְ דַּבְּכָל־הֵין עִדָּתָא דְקַדִּישֵׁא׃ דַּחַד בְּשַׁבָּא דז׳ דְּפַנְטִיקוֹסְטִי כב

34 נְשַׁיכוֹן[b] בְּעִדְּתָא[c] נֶהְוֶין שַׁתִּיקָן לָא גֵיר[d] מַפֶּס לְהֵין דְּנִמַּלָּלָן אֶלָּא[e] דְּנִשְׁתַּעְבְּדָן אַיכַּנָא דְּאַף נָמוֹסָא אָמַר׃

35 וְאִן מַדָּם[f] צָבְיָן[g] דְּנֵאלְפָן בְּבָתֵיהֵין[h] נְשָׁאלָן לְבַעֲלֵיהֵין[i] בְּהָחֵיא הִי גֵיר דְּנַשֵּׁא בְּעִדְּתָא נְמַלְּלָן׃ 36 אוֹ דִלְמָא

מִנְּכוֹן הוּ[k] נָפְקַת מַלְּתָה דַּאלָהָא אוֹ לְוָתְכוֹן הוּ בְּלִחוֹד מְטָה׃ 37 אִן אֱנָשׁ דִּין מִנְּכוֹן[m] סָבַר דְּנְבִיָא הוּ אוֹ דְרוּחָא הוּ

[n] גְּרַע הְלִין דְּכָתֵב אֲנָא לְכוֹן[o] דְּפוּקְדָנָא אֱנוּן דְּמָרַן׃ 38 אִן אֱנָשׁ דִּין לָא יָדַע לָא נָדַע׃ 39[p] טַנּוּ הֲכִיל אֲחַי[q] לְמִתְנַבְּיוּ

וְלַמְמַלְּלוּ בְּלִשָּׁנַאלָא[r] חָכְלוֹן׃ 40 כֹּל מִדָּם דִּין[s] בְּאִסְכֻּמָא[t] וּבְטֻכְסָא נֶהֱוָא׃ דְצַפְּרָא דַּקְנִמְתָא כג

קפלאון יה [z] מֵידַע אֲנָא לְכוֹן דִּין אֲחַי אוּנְגֶלְיוֹן דְּסַבַּרְתְּכוֹן וְקַבֶּלְתּוּנֵיהִי וְקָמְתוּן בֵּהּ׃

a חג השבועות b בקהל c הֲוָא d מוחר e שֶׁעֲבַר f צָבָא g אֶלֶף h שְׁאֵל i בושת מן בְּהַרְת k ישאה דבורת אל l מְטָא השיג m חתושב n יָדַע o מצוות p טָבָן q נָבָא r כְּלָא עשר s ביופי t ובסדר

33 Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus ecclesijs sanctorum doceo.

34 Mvlieres in ecclesijs taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & Lex dicit. 1.Tim.2. d.11. Gen.3. c.16.

35 Siquid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

36 An à vobis verbum Dei processit? aut in vos solos peruenit?

37 Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.

38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.

39 Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.

40 Omnia autem honestè & secundùm ordinem fiant in vobis.

33 ὁ γὰρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

34 αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.

35 εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναικὶ ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.

36 ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;

37 εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.

38 εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.

39 ὥστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.

40 πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

CAP. XV. ιε'.

1 Notum autem vobis facio, fratres, Euangelium quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis. Gal.1. b.11. 1.Pet.2. d.24. Isai.53.b 5.c.8.

2 Per quod & saluamini, qua ratione prædicauerim vobis si tenetis, nisi frustrà credidistis.

3 Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm scripturas: Ioan.1. a.2. Mat.12. c.40. Mat.28. a.6. Marc.16. a.6. Luc.24.a 6.c.34. Ioh.20. c.19.

4 Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, secundùm scripturas:

5 Et quia visus est Cephæ: & post hoc vndecim.

6 Deinde visus est plus quàm quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autè dormierunt.

7 Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus.

8 Nouissimè autem omnium tanquam abortiuo, visus est & mihi. Acto.9. a.3.

9 Ego enim sum minimus Apostolorum: qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Eph.3. b.8.

10 Gratia autem Dei sum id quod sum: & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum.

1 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε·

2 δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.

3 παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς.

4 καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

5 καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.

6 ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.

7 ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν·

8 ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί.

9 ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

10 χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.

חגא מלל מכרים
שוא היתן מות
חטא חבר חזא
יחד קום רמך ישן
חזא לאחריה לנפל
חזא ראוי קרא
קהל אל טיבותא חן
אית רק לאח עמל

2 ובה חיין אנתון באידא מלתא סברתכון עהדין אנתון אן לא הוא סריקאית היסנתון׃
3 אשלמה לכון גיר מן לוקדם אית על אפי חמית דקבלת דמשיחא מית עהדין אנתון אכנא דכתיב׃
4 ודאתקבר וקם לחלתא יומין איך דכתיב׃ ואתחזי לכאפא ובתרה להרעסר׃ 5 ובתרכן אתחזי ליחיר
מן חמשסאא אחין אכחנא דסגיאא מנהון קימין אנן עדסא להשא ומנהון דמכו׃ 7 ומן בתר הלין אתחזי
ליעקוב ובתרה לשליחא כולהון׃ 8 לחרהא דין דכלהון איך דלחטא אתחזי אף לי׃ 9 אנא אנא זעורהון
דשליחא ולא שוא אנא דאתקרא שליחא מטל דרדפת עדתה דאלהא׃ 10 בטיבותה דין דאלהא איתי מדם
דאיתי וטיבותה דבי לא הות סריקא אלא יתיר מן כלהון לאית לא אנא אלא טיבותה דעמי׃

11 * Itaque siue ego, siue illi, sic prædicamus, & sic credidistis.

12 * Quòd si Meschicho prædicatur à mortuis resurrexisse, quomodo sunt inter vos quidam qui dicant non esse viuificationem [resurrectionem] mortuorum?

13 * Et si resurrectio mortuorum non est, ne Meschicho quidem resurrexit.

14 * Quòd si Meschicho non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis & fides vestra.

15 * Ac proinde cõperimur falsi testes Dei, vt qui testificemur de Deo quòd excitauerit Meschicho, quum non suscitauerit.

16 * Nam si mortui non resurgunt, ne Meschicho quidem resurrexit.

17 * Quòd si Meschicho non resurrexit, ociosa est fides vestra, & adhuc estis in peccatis

18 vestris. * Iam verò & qui obdormierunt in Meschicho, perierunt sibi.

19 * Quòd si in hac vita tantùm speramus in Meschicho, miserrimi omnium hominum sumus.

Ad Oblationem Resurrectionis.

20 * Nunc autẽ Meschicho resurrexit à mortuis, & fuit primitiæ dormientium.

21 * Et quemadmodum per hominem fuit mors, ita & per hominem existit viuificatio [resurrectio] mortuorum.

22 * Nam quemadmodũ in Odom omnes homines mortui sunt, ita & in Meschicho omnes

23 viuificantur. * Vnusquisque autem in suo ordine: primitiæ fuit Meschicho, deinde ij qui sunt Meschicho in aduentu ipsius.

24 * Et tunc erit finis quum tradiderit regnum Deo patri, quum aboleuerit omnem principatum, & omnem dominationem, omnes denique potestates.

25 * Futurum est enim vt regnum obtineat vsquedum posuerit omnes inimicos suos sub pedibus suis.

26 * Nouissima autem inimica abolebitur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius.

27 * Quum autem dicat omnia illi esse subiecta, manifestum est, excipiendum eum qui subiecit illi omnia.

28 * Quum autem fuerint illi subiecta omnia, tũc ipsemet Filius subijcietur ei qui subiecit illi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.

---

11 אִן אֲנָא הָכִיל וְאִן הִנּוּן הָכַנָא [f] מַכְרְזִינַן וְהָכַנָא [g] הַימָנְחוּן ׃ 12 אִן זִין מְשִׁיחָא מְתְכְּרֵז דְקָם מִן בֵּית [h] מֵיתֵא
אֵיכַנָא אִית בְּכוּן אֲנָשָׁא דַאמְרִין דְלֵית [i] חַיַת מֵיתֵא ׃ 13 וְאִן חַיַת מֵיתֵא לַית אָף לָא מְשִׁיחָא קָם ׃
14 וְאִן מְשִׁיחָא לָא קָם סְרִיקָא הִי [k] כְּרוּזְתַן סְרִיקָא וְאַף [l] הַימָנְוּתְכוּן ׃ 15 [m] וּמְשְׁתַּכְחִין חֲנַן דֵּין אַף [n] סָהֲדָא דַּגְלָא
דְאֱלָהָא [o] דְאִסְתְּהַדְן עַל אֱלָהָא [p] דְאִקִים לִמְשִׁיחָא כַּד לָא אֲקִים ׃ 16 אִן [q] מִיתֵא גַּיר לָא קַיְמִין אַף לָא מְשִׁיחָא קָם ׃
17 וְאִן מְשִׁיחָא לָא קָם [r] בַּטְלָא הִי [s] הַימָנוּתְכוּן [t] וְעַדְכִיל [u] בְּחַטָהֵיכוּן [x] וַאַף אִילֵין [y] דְּדַמְכוּ בַּמְשִׁיחָא
אֲבַדוּ לְהוֹן ׃ 19 וְאִן בְּהַלִּין הוּ חַיֵּא בַּלְחוֹד [z] מְסַבְּרִינַן בַּמְשִׁיחָא [a] דְוַיְנַן הוּמִן כְּלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא ׃
דְקוּרְנָא [b] דַּקְנִמְתָא כר 20 הָשָׁא דֵּין מְשִׁיחָא [b] קָם מִן בֵּית מֵיתֵא וְהָוָא רֵישׁוֹתָא דְדַמְכֵא ׃

[f] כְּרוֹז [g] חַיְמָן [h] מוּת [i] תחיית מתים [k] כְּרֵה [l] חַיְמָן [m] שְׁכַח מצא [n] עדי שקד [o] סְהֵד [p] קוּם [q] מוּת [r] בְּטֵל [s] חַיְמָן [t] חַיְמָן [u] ועוד [x] חַטָא [y] עתה [z] רְמֵד ישן [a] מקוים אמתנו [b] קוּם

prædicamus

11 ‡ Siue enim ego, siue illi: sic †prædicamus, & sic credidistis.

12 ‡ Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?

13 ‡ Si autem resurrectio mortuorũ non est: neque Christus resurrexit.

14 ‡ Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.

15 ‡ Inuenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quòd suscitauerit Christum, C quem non suscitauit, si mortui non resurgunt.

16 ‡ Nam si mortui non resurgunt, neq; Christus resurrexit.

17 ‡ Quod si Christus nõ resurrexit: vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.

18 ‡ Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

19 ‡ Si in hac vita tantùm, in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus.

11 ‡ εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

12 ‡ εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;

13 ‡ εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

14 ‡ εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.

15 ‡ εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.

16 ‡ εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

17 ‡ εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

18 ‡ ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ ἀπώλοντο.

19 ‡ εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

20 ‡ Nvnc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium.

Apoc. 1. b. 5. Col. 1. c. 18. enim Gen. 3. a. 6.

21 ‡ Quoniam † quidem per hominem mors: & per hominem resurrectio mortuorum.

22 ‡ Et sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes viuificabuntur.

Rom. 5. a. 12. 6. d. 23. 1. Thess. 4. d. 15.

23 ‡ Vnusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ij qui sunt Christi, qui in aduentũ eius crediderunt.

24 ‡ Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm euacuauerit omnem principatum & potestatem & virtutem.

Psal. 109 a. 1. Hebr. 1. d. 13. 10. c. 13. Nouissimè Psal. 8. b. 8. Heb. 2. b. 8.

25 ‡ Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius.

26 ‡ †Nouissima autem inimica destruetur mors. ‡ Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cùm autem dicat, Omnia subiecta sunt ei: sine dubio, præter eum qui subiecit ei omnia.

27 ‡ Cùm autem subiecta fuerint illi omnia: tunc & ipse Filius subiectus erit illi qui subiecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.

20 ‡ νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

21 ‡ ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

22 ‡ ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.

23 ‡ ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

24 ‡ εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

25 ‡ δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

26 ‡ ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.

27 ‡ πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα.

28 ‡ ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.

---

21 וְאֵיכָנָא דְּבִיד בַּרְנָשָׁא הָוָא [d] סָיְתָא הָכַנָא אַף בִּיד בַּרְנָשָׁא [e] הָוְיָא [f] חַיְתָא מִיְתָא ׃
22 אֵיכָנָא גֵיר דְּבָאדָם כְּלְהוֹן בְּנַינָשָׁא [g] סָיְתִין הָכַנָא אַף בְּמְשִׁיחָא כְּלְהוֹן [h] חָאיִן ׃
23 אֱנָשׁ אֱנָשׁ [i] בְּטֶכְסֵהּ דִישִׁיתָא הָוָא מְשִׁיחָא בָּתָרְכִין דְּאִילֵין דְּמְשִׁיחָא אֵינוּן [k] בְּמֵיתְיֵהּ ׃
24 [l] וְהַיְדִין חָיֵהוָא [m] חַרְתָא מָא דְמַשְׁלֵם מַלְכוּתָא לַאלָהָא אֲבָא מָא דְבָטֵל כָּל רִישׁ וְכָל [n] שׁוּלְטָן וְכָל חַיְלִין ׃
25 עֲהִיד הוּ גֵיר [o] דְנַסְלֵךְ עַדְמָא [p] דְנָסִים [q] בְּעַלְדָבָבוֹהִי כְּלְהוֹן חֵיְת רַגְלוֹהִי ׃ 26 וַאֲחַרְיָא בְּעַלְדָבָא מְהַכְשֵׁל [r] מוֹתָא
27 כָּל גֵיר שַׁעֲבַד חֵיְת רַגְלוֹהִי מָא דְאַמַר דִין דְכְלְמֵרְם [s] מְשְׁתַעְבַד לֵהּ יְדִיעָא הִי דַסְטַר מִן הַו דְשַׁעְבַד לֵהּ כָּל ׃
28 וְמָא דְאִשְׁתַעְבַד לֵהּ כָּל הַיְדִין הוּ בְּרָא נָשְׁתַעְבַד לְהַו דְשַׁעְבַד לֵהּ כָּל דְנַהֲוָא אֱלָהָא כָּל בְּכָל ׃

[d] מות [e] חַיָא
[f] חיה מתים
[g] מות [h] חַיָא
[i] בטדרי [k] אִתָא [l] ואז
[m] אחרית [n] שְׁלַט
[o] מְלַךְ [p] קום [q] אויבו
[r] מות [s] שְׁעַבַּד

29 * Alioquin quid facient ij qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? cur baptizantur pro mortuis?

30 * Cur & nos in periculo omni hora consistimus?

31 * Juro per gloriam vestram, fratres mei, quam habeo in Domino nostro Jeschua Meschicho, me quotidie mori.

32 * Si tanquam inter homines, obiectus sum feris bestiis Epheſi, quid prodest mihi, si mortui non resurgunt? Edamus & bibamus,
33 cras enim morimur. * Ne erraueritis. Namque corrumpunt mores benignos colloquia praua.

Defunctorum.

34 * Excitate corda vestra iustè, & ne peccetis: sunt enim quidam qui scientiam Dei non habent, ad verecundiã vestram hoc dico.

35 * Dicet aliquis vestrum, Quomodo resurgunt mortui, & quonam corpore venturi sunt?

36 * Stulte, semen quod seminas, nisi moriatur non reuiuiscit.

37 * Et quod seminas, non quidem corpus quod futurum est seminas, sed granum nudum, vt tritici, aut hordei, aut cæterorum seminum.

38 * Deus autem dat ei corpus prout vult, & vnicuique seminum proprium corpus na-
39 turale. * Siquidem omne corpus æquale non est: aliud est enim corpus hominis, & aliud iumenti, & aliud volucris, & aliud piscium.

40 * Sunt & corpora cælestia, & sunt corpora terrestria: sed alia est gloria cælestium, & alia terrestrium.

41 * Item alia est gloria Solis, & alia est gloria Lunæ, & alia gloria Stellarum. Stella por-
42 rò stellam gloria antecedit. * Sic & Viuificatio [resurrectio] mortuorum. Seminantur in corruptione, resurgunt absque corruptione.

43 * Seminantur in ignominia, resurgunt in gloria. Seminantur in infirmitate, resurgunt
44 in virtute. * Seminatur corpus animale, resurgit corpus spirituale. Est enim corpus animæ, est & corpus spiritus.

45 * Sicut & scriptum est, Factus est Odom homo primus in animam viuentem, at postremus Odom in spiritum vitam largientem.

---

29 וְאִלּוּ מָנָא נֶעְבְּדִין הָנוֹן דְּעַמְּדִין חֵלָף מִיְּתָא לָא קָיְמִין מָנָא עַמְּדִין חֵלָף מִיְּתָא׃ 30 וְלָמָנָא אַף
חֲנַן בְּכָל שָׁעָא בְּקִינְדוּנוֹס קָיְמִינַן׃ 31 יָמֵא אֲנָא בְּשׁוּבְחָרְכוֹן אֲחַי דְּאִית לִי בְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּכָלְיוֹם מָאֵת אֲנָא׃
32 אֵן אֲיָךְ דְּבֵית בְּנֵינְשָׁא אֶשְׁתְּרִית לְחַיָּותָא בְּאֶפְסוֹם מָנָא אֶתְחֲנִית אֵן מִיְּתָא לָא קָיְמִין נֵאכוֹל וְנֶשְׁתֵּא מְחָר
גַּיר מָיְתִינַן׃ 33 לָא טָעוּן מְחַבְּלִן גִּיר רָעְיָנֵא בַּסִּימֵא שׁוּעַיְתָא בִּישָׁתָא׃ דַּעֲנִיָּא כת
34 אֲעִירוּ לֵבְכוֹן זְדִיקָאִית וְלָא חֶטָּטוּן אִית גֵּיר אֲנָשָׁא דְּיַדְעָתָא דַּאלָהָא לַית בְּהוֹן לְבֵּהַתְחָכוֹן הוּ אֲמַר אֲנָא׃
35 נֵאמַר אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן דַּאיכַנָא קָיְמִין מִיְּתָא וּבַאינָא פַּגְרָא אָתֵין׃ 36 סַכְלָא זַרְעָא דְּזָרַע אַנְתְּ אִן
לָא מָאת לָא חָיֵא׃ 37 וְהוּ מַרְכ דְּזָרַע אַנְתְּ לָא הַוָּא הוּ פַּגְרָא דַּעֲתִיד לְמֶהְוָא זָרַע אַנְתְּ אֶלָּא פְּרוֹדְתָא

׳ עֵמַר סבל ״ מות ״ קום
ע בסכנה מן לשון יק
ץ יְמָא נשבע ״ בכבודכם סנ
ב שְׁכַחַר ׳ מות ״ שְׁרָא
ד וחיות ״ חַנָּא הועיל ״ מות
ה קום ׳ אֲכַל ׳ שְׁתָא
ו טָעָא ׳ רָעָא רצה
ז שְׁעָא ״ סיפר ״ עור
ח זֶרֶק צדק ״ חֲטָא ״ יבש

29 * Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? vt quid & baptizantur pro illis?

29 * ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

30 * Vt quid & nos periclitamur omni hora?

30 * τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;

31 * Quotidie morior per vestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.

31 * καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

32 * Si secundùm hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

Isai. 22. d. 13. 56. d. 12. Sap. 2. b. 6.

32 * εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.

33 * Nolite seduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

33 * μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

34 * Evigilate †iusti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent. ad reuerentiam vobis loquor.

iustè

34 * Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.

35 * Sed †dicit aliquis, Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore † venient?

dicet

veniunt

35 * ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;

36 * Insipiens, tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur.

36 * ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

37 * Et quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum, vtputa tritici aut alicuius cæterorum.

37 * καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν.

38 * Deus autem dat illi corpus sicut †vult: & vnicuique seminum proprium corpus.

voluit

38 * ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

39 * Non omnis caro, eadem caro: sed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia autem piscium.

39 * οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν.

40 * Et corpora cælestia, & corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium.

40 * καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.

41 * Alia claritas Solis, alia claritas Lunę, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate:

41 * ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.

42 * Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione.

42 * οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.

43 * Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in virtute.

43 * σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει.

44 * Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale. Si est corpus animale, est & spirituale.

44 * σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν.

45 * Sicut scriptum est, Factus est primus homo Adam in animam viuentem: nouissimus Adam in spiritũ viuificantem.

Genes. 2. b. 7.

45 * οὕτω καὶ γέγραπται, ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος ἀδὰμ, εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.

עַרְטִלָיְתָא [p] דְּחִטְּתָא אוֹ דְסָעֲרָא או [q] שַׂרְכָא דִּרְעוֹנָא׃ 38 אֱלָהָא דֵּין יָהֵב לֵהּ פִּגְרָא אֲיכַנָּא דְצָבֵא וְלֶחָד חַד מִן זַרְעוֹנָא׃

[p] דגן פ סאר [q] כון [r] גוף

פַּגְרָא [r] דִּכְיָנֵהּ׃ 39 לָא הָוָא גֵּיר כָּל [s] פִּגְרָא דְּבַר אֱנָשָׁא וְאָחֳרִין הוּ גֵּיר פַּגְרָא דִּבְעִירָא וְאָחֳרִין [t] דְּפַרְחָתָא

[s] שר בהמה [t] פרח עוף

וְאָחֳרִין דְּנוּנָא [u] 40 וְאִית פַּגְרֵי שְׁמַיָּנֵי וְאִית פַּגְרֵי אַרְעָנֵי אֶלָּא אָחֳרִין הוּ שׁוּפְרָא [z] דְּשְׁמַיָּנֵי וְאָחֳרִין [y] דְּאַרְעָנֵי׃

[u] שמיא [y] ארעא [z] לבנה

41 וְאָחֳרִין הוּ שׁוּפְרָא דְּשִׁמְשָׁא וְאָחֳרִין הוּ שׁוּפְרָא [z] דְּסַהֲרָא וְאָחֳרִין הוּ שׁוּפְרָא דְּכַוכְבֵי וְכוֹכְבָא מְזַכּוֹכְבָא [a] מְיַחַר הוּ

[a] יתר [b] תוספת מהים

בְּשׁוּפְרָא׃ 42 הָכַנָּא אַף [b] חַיַּת מִיתָא [c] מְזַרְעִין בַּחֲבָלָא [d] קַיְמִין זַרְלָא חֲבָלָא׃ 43 מְזַרְעִין [c] בְּצַעֲרָא קַיְמִין בְּשׁוּפְרָא

[c] בזיון [d] כרה חור

מְזַרְעִין [f] בְּכַרִיהוּתָא קַיְמִין בְּחַיְלָא׃ 44 מְזַרְעִין פַּגְרָא [g] נַפְשָׁנָיָא [h] קָאֵם פַּגְרָא [i] רוּחָנָיָא אִית גֵּיר פַּגְרָא דְנַפְשׁ וְאִית

[f] כרי [g] נפש [h] קום

[i] רוח [k] חיא

פַּגְרָא דְרוּחָ׃ 45 הָכַנָּא אַף כְּתִיב הָוָא אָדָם בַּרְנָשָׁא קַדְמָיָא לְנַפְשׁ חַיָּא וְאָדָם אַהֳרָיָא לְרוּחָא [k] מַחְיְנִיתָא׃

46 * Sed non fuit primùm ſpirituale, ſed animale, tum demùm ſpirituale.

47 * Primus homo pulueruleutus ex terra: homo ſecundus Dominus è cælo.

48 * Quemadmodum eſt pulueroſus ille, ſic & pulueroſi: & quemadmodum eſt ille qui ex cælo eſt, ita & cæleſtes.

49 * Et ſicut induimus imaginem illius qui ex puluere eſt, ſic induemus imaginem illius qui è cælo eſt.

50 * Hoc autem dico fratres mei, quòd caro & ſanguis regnum cælorum hæreditate poſſidere non poſſunt: neque corruptio poſſidebit incorruptibilitatem.

51 * Ecce dico vobis arcanum, Non omnes obdormiemus, omnes autem immutabimur.

52 * Subitò quaſi ictu oculi per extremam tubam quum vocem emittet, & reſurgent mortui abſque corruptione, & nos immutabimur.

53 * Futurum eſt enim vt hoc corruptibile induat incorruptibilitatem, atque adeò quod mortale eſt induat immortalitatem.

54 * Quum autem hoc quod corruptibile eſt, induerit incorruptibilitatem, & hoc mortale, immortalitatem, tunc fiet ſermo ille qui ſcriptus eſt, Abſorpta eſt mors in victoria.

55 * Vbi eſt aculeus tuus ô mors? & vbi eſt victoria tua inferne?

56 * Aculeus autem mortis peccatum eſt, & vis peccati Lex eſt.

57 * Sed Deo gratia qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſchua Meſchicho.

58 * Itaque fratres mei & chariſſimi mei, eſtote ſtabiles, neque ſitis mobiles, ſed eſtote ſemper abundantes in opere Domini, quum ſciatis laborem veſtrum non eſſe inanem in Domino.

Dominica v. poſt Epiphaniam.

CAP. XVI.

1 CÆterùm de eo quòd colligitur in ſanctos, quemadmodum præcepi Eccleſiis Galatarum, ita & vos facite.

2 * Quolibet Sabbatho vnuſquiſque veſtrum domi ſuæ ſeponat, & conſeruet illud quod per manus ſuas obuenit, ne quum venero, tunc fiant collecta.

---

46 אֶלָּא לָא הַוָא לוקדם רוּחָנְיָא אֶלָּא נַפְשָׁנְיָא וְהַידֵין רוּחָנְיָא ׃
47 בַּרְנָשָׁא קַדְמָיָא [1]עַפְרָנָא וְמִן אַרְעָא בַּרְנָשָׁא
48 וְתְרִין מָרְיָא מִן שְׁמַיָא ׃ אֵיכְנָא [m]דְאִיתַוהִי הוּ עַפְרָנָא הָכְנָא אַף עַפְרָנֵא וְאֵיכְנָא דְאִיתַוהִי הוּ דְמִן שְׁמַיָא הָכְנָא
49 אַף שְׁמַיְנָא ׃ וְאֵיךְ דַלְבֵּשׁן [n]דְמוּתָא דְהַו דְמִן עַפְרָא הָכְנָא [o]נֶלְבֵּשׁ דְמוּתָא דְהַו דְמִן שְׁמַיָא ׃
50 הָדָא דֵין אֲמַר אֲנָא אֲחַי דְבְסָרָא וּדְמָא מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָא [p]לְמֵארַת לָא [q]מֶשְׁכְּחִין וְלָא חַבָלָא [r]יֵרֵת לָא [s]מֶתְחַבְלָנוּתָא ׃
51 הָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [t]אֲרָזָא [u]לַו כֻּלָן [x]נֶרְמַךְ כֻּלָן דֵין נֶתְחַלַף ׃ 52 [y]חַרִיפָאִית אַיִךְ [z]רְפַף עַיְנָא בְּקַרְנָא אַחֲרִיתָא
53 [a]וְתֵיד הוּ גֵיר הָנָא דְמֶתְחַבֵל דְנֶלְבֵּשׁ לָא [d]מֶתְחַבְלָנוּתָא
54 מָא דְלֶבֵּשׁ דֵין הָנָא דְמֶתְחַבֵל לָא מֶתְחַבְלָנוּתָא וְהָנָא דְמָאת לָא
וְהָכְנָא [o]דְמָאת דְנֶלְבֵּשׁ לָא [f]מָיוּתָא ׃

1 עָפָר [m] אות ש דְמָא
n לְבַשׁ [o] ורת ירש
p שְׁכַח יכוד [q] חֲבַל
r סוד u לא [x] דְמֵךְ שין

y פתאום z חריפא
a קרא נוקע [b] קום
c מות [d] חֲבַל [e] מות

46 * Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale.

46 * ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν· ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.

47 * Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.

47 * ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ.

48 * Qualis terrenus: tales & terreni. & qualis cæleſtis: tales & cæleſtes.

48 * οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι·

49 * Igitur ſicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem cæleſtis.

49 * καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

50 * Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: neque corruptio, incorruptelam poſſidebit.

50 * Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί; ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

Alli- quidem igitur dormiemus, ſed non omnes immutabimur.

51 * Ecce myſterium vobis dico. † Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur.

51 * ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· † πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα,

52 * In momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba, canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

52 * ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.

53 * Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem.

53 * δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.

corruptū hoc induerit incorruptionē & mor. & c.

54 * Cùm autem † mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.

54 * ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

Oſe. 13. d. 14. Hebr. 2. d. 14.

55 * Vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus?

55 * ποῦ σου θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη, τὸ νῖκος;

1. Ioh. 5. a. 5.

56 * Stimulus autem mortis, peccatum eſt: virtus verò peccati, Lex.

56 * τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.

57 * Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

57 * τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

58 * Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles: abūdātes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino.

58 * ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

CAP. XVI.

ιϛ'.

1 DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinaui eccleſijs Galatię, ita & vos facite.

1 * Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

2 * Per vnam ſabbathi vnuſquiſque veſtrum apud ſe reponat, recondens quod ei bene placuerit: vt non cùm venero, tunc collectæ fiant.

2 * κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων, ὅ, τι ἐὰν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται.

מְיוּחָדָא הֵידִין חֶזְוָא [f] מְלָּתָא הֵידַכְתִּיבָא [g] דְּאִתְבְּלַע [h] מוֹתָא [i] בְּזִכוּתָא׃ 55 [k] אֵיכָו [l] עוּקְסָךְ מוֹתָא וְאֵיכָא הִי [m] זְכוּתָכִי שְׁיוֹל׃ 56 עוּקְסָה דִּין דְּמוֹתָא [n] חֲטִיתָא הִי וְחֵילָא דַּחֲטִיתָא נָמוֹסָא הוּ׃ 57 [o] מַיבוּ דִּין לַאלָהָא דְּיָהֵב לַן [p] זְכוּתָא בְּיַד מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 58 [q] מֵכֵיל אַחֵי וְחַבִּיבֵי הֲווּ [r] מְשַׁרְרִין וְלָא תֶּהֱוֹון [s] מֶהֶחְזִיעִין אֶלָּא הֲווּ [t] מָתְיַתְּרִין [u] בְּכָלְוְכִן בַּעֲבֵדָה דְּמָרְיָא כַּד יְדָעִין אַנְתּוּן [x] דְּעַמְלְכוֹן לָא הֲוָא [y] סְרִיק בְּמָרְיָא׃

דְּתַר בְּשַׁבָּא דְּחַמְשָׁא דְּבָתַר [z] דַּנְחָאא כו קפלאון יז

1 עַל מָרֵם דִּין דְּמִתְבַּנַּשׁ לְקַדִּישֵׁא אֵיכְנָא דְּפַקֵּדְתָּ [b] לְעִדְּתָא דִּגְלַטְיָא הָכְנָא אַף אַנְתּוּן עֲבִדוּ׃

2 בְּכָל חַד [c] בְּשַׁבָּא אֱנָשׁ מְנַכֵּן בְּבַיְתֵהּ [d] מָאֵם וְנָטַר הוֹ מִדֵּם דְּמָטָא [f] בְּאִידּוֹהִי דְּלָא מָא [g] דְּאֵתִית הֵידִין נֶהֱוֵין נְבִיתָאו

[a] מְלַל [b] בְּלַע [c] מוּת
[d] בבצוּת מִן זְכָא [k] אֵיכוֹ
[l] עוּקְסָךְ [m] זְכָא נוּצָח [n] חֲטָא
[o] ן ק כוּתָ [p] עַל-כֵּן
[q] שָׁרַר עמד [r] זוּעַ [s] יִתַּר
[t] בבל עוּת [u] עָמַל
[v] ריק או שוא [z] דְּנַח זרח
[b] לְעִדּוּת [c] בשבת [d] סוּם
[f] מְשָׁא [g] יַד [x] אֵתָא

3 * Quum autem aduenero quos elegeritis, mittam cum epistola vt perferant gratiam vestram ad Ourischlem.

4 * Quod si fuerit dignum opus vt & ego proficiscar, mecum etiam proficiscentur.

5 * Veniam autem ad vos quum transiero per Macedoniam, siquidem in Macedoniam transiturus sum.

6 * Quinetiam fortasse apud vos permanebo, aut hybernabo apud vos, vt vos adhæreatis mihi quocunque proficiscar.

7 * Nolo nunc quasi viam transiturus vos inuisere; spero enim me aliquantum tempus commoraturum apud vos, si Dominus meus permiserit mihi.

8 * Namque permansurus sum Ephesi vsq; ad Pentecosten.

9 * Siquidem ostium magnum patet mihi plenum operosis factis, & aduersarij multi.

10 * Quòd si venerit ad vos Timotheus, videte vt absq; metu sit apud vos: opus enim Domini operatur, vt & ego.

11 * Ne quis igitur eum despiciat, sed adhæreatis ei cum pace, vt veniat ad me: præstolor enim eum cum fratribus.

12 * De Apollou autẽ fratre meo, multum efflagitaui ab eo, vt veniret ad vos cum fratribus, & nunc non fuit voluntas eundi ad vos, sed quum erit ei locus, veniet ad vos.

Feria III. hebdomadis IIII.
Ieiunij.

13 * Expergiscimini, & state in fide; præbete vos viros, & fortes estote.

14 * Omniáque placita vestra cum charitate fiant.

15 * Vos autem rogo fratres mei, pro domo Stephanæ: quippe quam nostis esse primitias Acaiæ, séque exposuisse in ministerium sanctorum.

16 * Vt & vos dicto audientes sitis huiusmodi, & vnicuique laboranti cum eis, & adiuuanti.

17 * Gaudeo verò de aduentu Stephanæ, & Fortunati & Achaici, quoniam quod vobis deerat apud me, ipsi suppleuerunt.

18 * Siquidem refocillauerunt Spiritũ meum ac vestrũ. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

---

5 וּמָא דֵאתֵית לַאוּלִין דְּגָבִין אַנְחוּן לְהוּן אֶשַׁדַּר [l] בְּאגַרְתָא [m] וְנַוכְלִין [n] טַיבוּתְכוּן לְאוּרִישְׁלֵם ׃
4 אִן דֵּין [o] שָׁוֵא הוּ [p] סוּעֲרָנָא דְאַף אֶנָא [q] אֵזַל אַף עִמִּי נֵאזְלוּן׃ 5 אֵתֵא אֲנָא דֵּין לְוָתְכוּן מָא [r] דְּעָבְרַת מִן מַקְדוּנְיָא
עָבַר אֲנָא לָה גֵּיר לְמַקְדוּנְיָא ׃ 6 [s] וְכְבַר אַף לְוָתְכוּן אֶקְוֵא אוּ [t] אֶסְתֵּא לְוָתְכוּן דְּאִנְתוּן [u] תְּלוּנַנִי לְאֵתַר דְּאֵזַל אֲנָא ׃
7 לָא צָבֵא אֲנָא דְּהָשָׁא אִיךְ עָבַר אוּרְחָא [x] אֶתְחַזֵּיכוּן מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר [y] דְּאוּחַר [z] זַבְנָא לְוָתְכוּן אִן מָרִי [a] מַפֵּם לִי׃
8 מְקַוֵּא אֲנָא גֵּיר בְּאפֵּסוּם עַדְמָא [b] לְפֶנְטִיקוֹסְטָא ׃ 9 [c] חַרְעָא גֵּיר רַבָּא [d] אֶתְפְּתַח לִי [e] דַּמְלָא [f] סוּעֲרָנָא [g] וְסַקוּבְלָא
סַגִּיאִין׃ 10 אִן דֵּין נְאתֵא צַאיְדִיכוּן טִימַתְאוֹס חֲזוּ דְּדְלָא נֶהֱוֵא לְוָתְכוּן עֲבָדָא גֵּיר דְּמָרַיָא פָּלַח אַכְוָתִי ׃
11 לְמָא הָכֵיל אֱנָשׁ נְשׁוּטְיוּתִי אֶלָּא לְוַאוּתִי בְּשְׁלָמָא דְּנֵאתֵא לְוָתִי מְקַוֵּא אֲנָא לֵהּ גֵּיר עִם אֲחֵא ׃

[l] באגרת [m] וכל [n] וסרכון
[o] ראוי [p] מעשה [q] אֵזַל
[r] עָבַר [s] ואולי [t] סְתָא
מן סתוא שהוא חורף
[u] לְוָתָא דנק [x] חֲזֵי
[y] אֶחַד [z] זמן [a] מוהיר
[b] חג השבועות מן לשון יין
[c] שער [d] פְּתַח [e] מְלָא
[f] מעשים קשים
[g] ואוביא רבים

3 * Cùm autem præsens fuero : quos probaueritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem.

4 * Quod si dignum fuerit vt & ego eam: mecum ibunt.

5 * Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertransiero : nam Macedoniam pertransibo.

6 * Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo: vt vos me deducatis quocunque iero. B

7 * Nolo enim vos modò in transitu videre. spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

8 * Permanebo autem Ephesi vsque ad Pentecosten.

9 * Ostium enim mihi apertum est magnum & euidens: & aduersarij multi.

10 * Si autem venerit Timotheus, videte vt sine timore sit apud vos. opus enim Domini operatur, sicut & ego.

11 * Nequis ergo illum spernat. deducite autem illum in pace : vt veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.

12 * De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogaui eũ, vt veniret ad vos cum fratribus : & vtique non fuit voluntas eius, vt nunc veniret. veniet autem cùm ei vacuum fuerit.

13 * VIGILATE, state in fide, viriliter agite, & confortamini.

14 * Omnia †vestra in charitate fiant.

15 * Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanæ & Fortunati, †quoniã sunt primitiæ Achaię, & in ministerium sanctorum ordinauerunt seipsos. & Achaici,

16 * Vt & vos subditi sitis eiusmodi, & omni cooperanti & laboranti.

17 * Gaudeo autem in præsentia Stephanæ & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipsi suppleuerunt. D

18 * Refecerunt enim & meum spiritum & vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

3 * ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε διὰ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἰερουσαλήμ.

4 * ἐὰν δὲ ἦ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται.

5 * ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι.

6 * πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.

7 * οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ.

8 * ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.

9 * θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

10 * ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ.

11 * μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

12 * περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

13 * Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

14 * πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

15 * παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς·

16 * ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

17 * χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φουρτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

18 * ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

---

12 מִן אַפֶּלוּ דֵּין אֲחֵי סַגִּי בְּעִית מָנֵהּ וְאִתָא לְוָתְכוֹן עִם אֲחֵא וְכַד לָא חָוֵא צָבְיָנָא דְּאִתָא לְוָתְכוֹן אֱמָתֵי דֵּין
דְּנָהֲוֵא לֵהּ אַתְרָא אָתָא לְוָתְכוֹן ׃ דְּיוֹם תְּלָתָא דְּשַׁבְּתָא דְּאַרְבְּעָא דְּצוֹמָא כז

13 אֶתְחַעִירוּ וְקוֹמוּ בְּהַיְמָנוּתָא אִתְגַּבְּרוּ וְאִתְחַמְּנוּ ׃ 14 וְכֻלְּהֵין צְבַוְתְּכוֹן בְּחוּבָא נֶהֱוֵין ׃

15 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מִנְּכוֹן אֲחֵי עַל בַּיְתָא דְּאִסְטֶפַנָא מְטַל דְּיָדְעִין אֲנַחְנוֹן דְּהִנּוֹן אִנּוּן רֵישֵׁיתָא דַּאכָאיָא וְמַסְרוּ נַפְשָׁתְהוֹן
לְחַשְׁמְשָׁתָא דְקַדִּישֵׁא ׃ 16 וְאַף אֲנַחְנוֹן חֲוֵינָן מְשַׁתַּמְּעִין לְאִילֵּין דְּהַכְנָא אִנּוּן וְלְכָלְנָשׁ דְּלָאֲ עָמֵּן וְמַעֲבַר ׃

17 חֲדֵא אֲנָא דֵּין בְּמֵאתְיְתֵהּ דְּאִסְטֶפַנָא וְדְפַרְטוּנָטוּם וְדַאכָאיקוּם דְּמַרְכוֹן סַלִּיו ׃
18 אֲנִיחוּ גֵּיר רוּחִי דִּילִי וְדִילְכוֹן הַוְיוּהִין הָכִיל מְשַׁתּוֹדְעִין לַאִילֵּין דְּהָכְנָא אִנּוּן ׃

בעא ארא אתא ועתה
עבא צום עור
קום חימן גבר
חסן עז או חזק עצא
באהבה חנא ראשית
סום שמש שמע
לאא כמו לאה ערר עזר
אתא בצר חסר מלא

19 * Postulant pacem vestram, [salutant vos] ecclesiæ omnes quæ sunt in Asia. Salutant vos plurimum in Domino nostro Akaulas & Priskella cum ecclesia quæ est in ædibus ipsorum.

20 * Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem osculo sancto.

21 * Salutatio per scripturam manus meæ Pauli.

22 * Quisquis non amat Dominũ nostrum Jeschua Meschicho, anathema sit. Moran-Etho [Dominus noster venit.]

23 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit vobiscum.

24 * Et charitas mea cum vobis omnibus in Meschicho Jeschua. Amin.

Epistolæ ad Corinthios primæ quæ scripta est Philippis Macedonię, & missa est per manus Timothei, FINIS.

---

19 שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכון * עַתָא כְּלְהֵין דְּבַאסְיָא שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכון סַגִי בְּמֵרַן אַקוּלַס וַפְּרִיסְקַלָּא עִם * עִדְתָא דְּבְבֵיתְהון׃

20 שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכון אָחֵין כְּלְהון שָׁאלו בַּשְׁלָמָא חַד דְּמֵחַד * בְּנוּשְׁקָתָא קַדִּישְׁתָא׃

21 שְׁלָמָא בְּכְתָבַת * אִידֵי דְּפוּלוס׃

* ואיתה = קאל
* עי׳ גרסתינו בזה

IN secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationũ suarum relationes reddit causas, quare ad eos secundò nõ ierit; quoniam nõ leui mutatione cõsilij feciſſe se asserit: sed ne aduentu suo tristitiam incurreret, cùm in peccato permanere discipulos reperisset. Deinde post agnitos fructus pœnitentiæ, reconciliat eum ecclesiæ, quem in prima propter fornicationem à consortio sanctorum iusserat amoueri. Tertiò contra pseudoapostolos officij sui dignitatem tuetur, & noui testamenti ministros tantò anteire gratia ostendit, quantò Euangelium est Lege præstantius. Immoratur etiam in causa illa plurimùm quam breuiter in prima contigerat, vt prompto ac libenti animo necessaria præsen-

omnes

apud quos & hospitor.

19 * Salutant vos †ecclesiæ Asiæ: Salutant vos in Domino multum, Aquila & Priscilla cum domestica sua ecclesia †.

20 * Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem in osculo sancto.

21 * Salutatio mea manu Pauli.

22 * Siquis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema: Maranatha.

23 * Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

24 * Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior, missa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum, & Achaicum, & Timotheum.

19 * ἀσπάζον) ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας· ἀσπάζον) ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας ⁊ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

20 * ἀσπάζονται ὑμᾶς ⊕ ἀδελφοὶ πάντες· ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

21 * ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

22 * εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα· μαραν ἀθά.

23 * ἡ χάρις ⊕ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

24 * ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

---

[a] אדונינו בוא [b] טוב [c] 23 טִיבוּתָה דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַמְּכוֹן ׃ [d] 22 מָרָן דְּלָא רָחֵם לְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא נֶהֱוֵא חָרֵם מָרָן אֲתָא ׃ [e] התגבה [f] 24 וְחוּבִי עִמְּכוֹן בְּמְשִׁיחָא יְשׁוּעַ אָמֵין ׃

[g] אגרת [h] כתב [i] שרר שוח [j] נמי

שְׁלָמַת אַגַּרְתָּא דְּלוֹת קוֹרִנְתִּיָא קַדְמֵיתָא דְּאִתְכְּתִבַת בְּפִילִיפּוֹס
דְּמַקְדוֹנְיָא וְאִשְׁתַּדַּרַת בְּאִידֵי טִימָתְּאוֹס [k]

---

præsentis vitæ non habentibus largiantur, & vtilitate spiritualis commercij commutent præsentia cum futuris, atque abundantia sua sanctorum inopiam suppleant; vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit quòd superius contra Pseudoapostolos egerat; & iactationem eorum prædicationésque de se glorioſas, vel collata antiquitate generis, vel catalogo iniuriarum ac periculorum suorum euacuat. Dicítque eos operarios subdolos qui ad imitationem sathanæ transfigurentur in Apostolos Christi, sub prædicationis spe, lucra pecuniaria quæque sectantes.

ARGVMENTVM.

POST *actam à Corinthijs pœnitentiam, consolatoriam scribit eis epistolam Apostolus à Troade per Titum: & collaudans eos hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.*

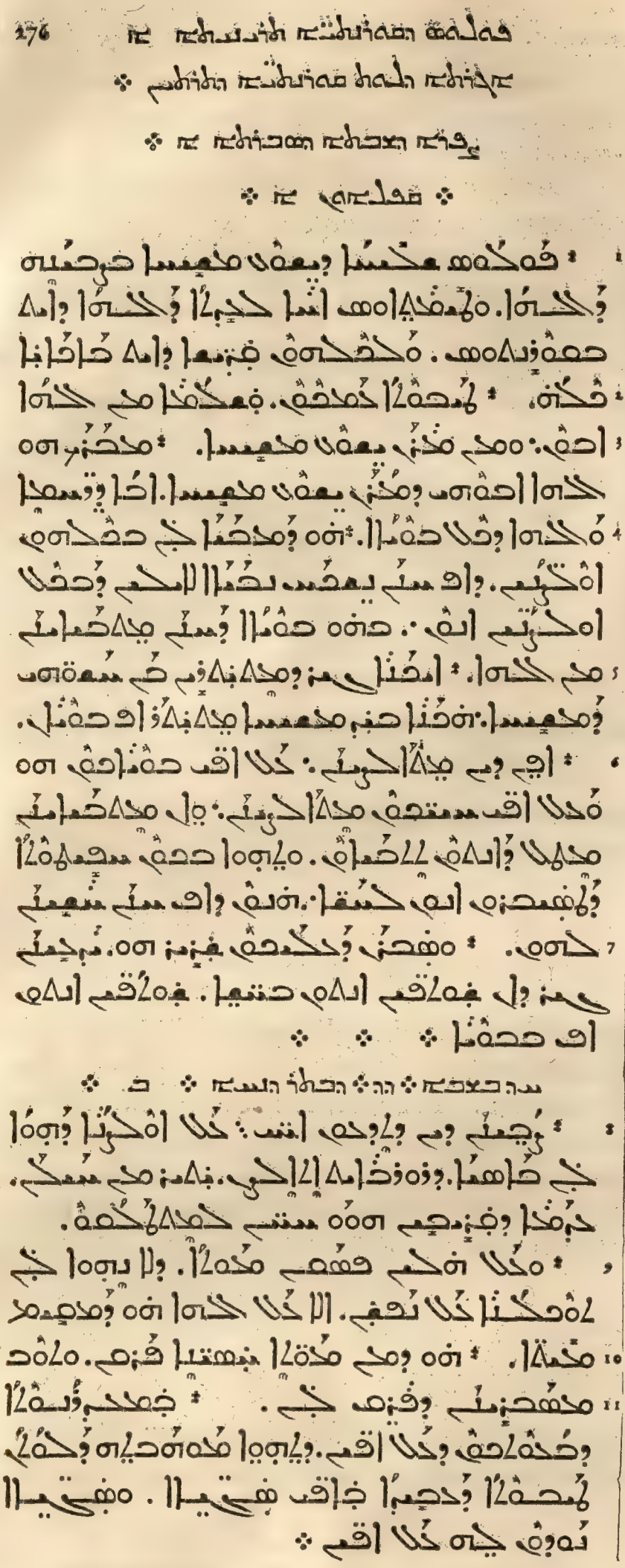

EPISTOLA AD CORINTHIOS SECVNDA:

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Matutinis Sabbathi Annuntiationis.

CAP. I.

1 PAVLVS *Apoſtolus Jeſchua Meſchicho per voluntatem Dei, & Timotheus frater, eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, & omnibus ſanctis qui ſunt in*
2 *vniuerſa Achaia;* * *Gratia vobiſcum & pax à Deo patre noſtro, & à Domino noſtro*
3 *Jeſchua Meſchicho.* * *Benedictus Deus ipſe Pater Domini noſtri Jeſchua Meſchicho pater miſerationũ, & Deus omnis conſolationis:*
4 * *Qui conſolatur nos in omnibus afflictionibus noſtris, vt & nos poſſimus conſolari eos qui ſunt in omnibus afflictionibus per illam conſolationem qua nos conſolatur Deus.*
5 * *Nam quemadmodum abundant in nobis perpeſſiones Meſchicho, ſic & per Meſchicho abundat conſolatio noſtra.*
6 * *Siue autem affligimur pro veſtri conſolatione, ac pro veſtra ſalute affligimur: ſiue conſolationem accipimus, id fit, vt conſolationem accipiatis, & ſit in vobis perſeuerantia qua ſuſtineatis perpeſſiones illas, quas &*
7 *nos patimur.* * *Ac ſpes noſtra pro vobis firma eſt: ſcimus enim quòd ſi participes eſtis paſſionũ, participes quoq; eritis conſolationis.*

Dominica 1111. poſt Epiphaniam.

8 * *Volumus enim vos ſcire fratres mei, de oppreſſione quæ nobis accidit in Aſia, quoniã maiorem in modum oppreſſi fuimus ſupra vires noſtras, adeò vt vita noſtra propè abijcienda fuerit.*
9 * *Et hac de cauſa ſententiam mortis ferebamus, ne eſſet nobis ſpes in nobiſmetipſis, ſed in Deo illo qui excitat mor-*
10 *tuos.* * *Qui à morte violenta nos liberauit, & adhuc ſperamus nos liberatum iri ab eo cum auxilio deprecationis veſtræ pro nobis.*
11 * *Vt ſit donum eius apud vos gratia quæ facta eſt pro multis, vt multi gratias ei agant pro nobis.*

אֲגַרְתָּא דְּלְוָת קוֹרִנְתָּיֵא דְּתַרְתֵּין

פּוֹלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [b] בִּצְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וּטִימָתֵיאוֹס אֲחָא [c] לְעִדְתָּא דַּאלָהָא דְּאִית בְּקוֹרִנְתוֹס וְלִכְלְהוֹן קַדִּישֵׁא דְּאִית בַּאכָאיָא כְּלָּהּ ׃ [2] טַיבוּתָא עִמְכוֹן וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא אָבוּן וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

[3] מְבָרַךְ הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲבָא דְּרַחֲמֵא וַאלָהָא דְּכָל בּוּיָאָא ׃

[4] חַוִי דַּסְבַיָא לַן בְּכָלְהוֹן [g] נֶשְׁכַח נְבַיָאָא לַאילֵין דַּבְכָל אוּלְצָנִין אֲנוּן בְּהוֹ בּוּיָאָא דַּחֶנַן [i] מֶתְחַבַּיאִינַן מִן אֱלָהָא ׃ [5] אֲיכָנָא גִיר [k] דְּמִתְיַחֲרִין בַּן [l] חַשׁוּהִי דַּמְשִׁיחָא הָכַנָא בְּיַר מְשִׁיחָא מִתְיַחַר אַף [m] בּוּיָאן ׃

a שלשתה

b צבאת c לקחל d וק

e בריך f בויא נחם

g אתין h שכח יכול i בויא

k יתר l חשש m נתחנו

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatē Dei, & Timotheus frater: ecclesiæ Dei quę est Corinthi, cum omnibus sanctis qui sunt in vniuersa Achaia:

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

Eph. 1. a. 3. 1. Pet. 1. a. 3.

3 Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis;

4 Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipsi à Deo.

5 Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra.

6 Siue autē tribulamur, pro vestra exhortatione & salute*: siue exhortamur pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur* tolerantiam earundem passionum quas & nos patimur:

siue cōsolamur pro vestra consolatione. in tol.

Vt sit quoniā

7 †Et spes nostra firma †est pro vobis: scientes † quôd sicut socij passionū estis, sic eritis & consolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere.

9 Sed ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitat mortuos.

10 Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet,

11 Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis: vt ex multarum personis facierum, eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β.

ΚΕΦ. Α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ·

2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

3 εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως·

4 ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

5 ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

6 εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν·

7 καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας. εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

8 Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

9 ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς·

10 ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται,

11 συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα, ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν.

---

a אֶלַץ b חֲוָא c בַּיָּא d נחם השחרלת תמידה e סְבַר סבל f חֲשָׁשׁ g יְרַע h חכרים מן שָׁתַף i בנחפה j רְנַח זרח k צְבָא l יְרַע m אֶלַץ n מאוד o אֶלַץ p חֲוָא q טְלַק שלך r פְּסַק חסך s מוּת t הקוה מן תְּכַל u יְרָא

אַפֵּן דִּין v מָתַאלְצִינַן עַל אַפֵּי בויאכין הוּעַל אַפֵּי w חֲוֵיכוּן מָתַאלְצִינַן וְאַן x מָחְבַּיאִינַן מִטֶּל דַּאנחוּן תָּחְבַּיאוּן וְתֶהֱוֵא
בְּכוּן y חֲפִיטוּתָא z דַּתְסַבְּרוּן אֲנוּן a לְחַשָּׁא הָנוּן דַּאף חֲנַן b חְשִׁינַן לְהוּן׃ 7 וְסַבְּרַן דַּעֲלַיכוּן שַׁרִירָהו c יְדָעִינַן גַּיר
דְּאַן d שׁוּתָפִין אַנחוּן בְּחַשָּׁא שׁוּתָפִין אַנחוּן אַף e בְּבויָאָא׃ חַד בְּשַׁבָּא דד דְּבָתַר f דַּנָחָא ב

g צְבִינַן דִּין h דְּתֶדְעוּן i אַחֵי עַל j אוּלְצָנָא דַּהֲוָא לַן בַּאסְיָא k וְרַוְרְבָאִית l אָתְאלַצַן יַתִיר מִן חַיְלַן עַרְמָא דְּקָרִיבִין הֲווֹ
m חַיִין n לְמָתְטַלְקוּ׃ o וְעַל חַיִּין p פְּסַקַן q מַוְתָא דְּלָא נָהֲוָא לַן r חוּכְלָנָא עַל נַפְשָׁן אֶלָּא עַל אֱלָהָא דְּמָקִין מִיתַאי׃
10 הַו דְּמִן מַוְתָא חַסִינָא פְּרַקַן וְחוּב מְסַבְּרִינַן דְּפָרֵק לַן בַּמַעֲרַנוּתָא דְּעַל אַפַּיִן׃
11 וְתֶהֱוֵא מְוַהֲבְתָה דִּלְוָתַן טָיבוּתָא דְּעָבִידָא בַּאפֵּי סַגִּיאֵא וְסַגִּיאֵא s נורון לֵה עַל אַפַּיִן׃

12 * Nam gloriatio noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd cum ſimplicitate, & ſynceritate, & gratia Dei verſati ſumus in mundo, non autem cum ſapientia corporis, atque vberius apud voſipſos.

13 * Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ ſcitis & agnoſcitis. Spero autem quòd ad finem vſque vos agnoſcetis.

14 * Sicut & agnouiſtis modicum ex multo [ex parte] nos eſſe gloriationem veſtram, vt & vos noſtram in die Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.

15 * Et hac fiducia volui prius venire ad vos, vt geminatè accipiatis gratiam:

16 * Et per vos tranſire in Macedoniam, & rurſus ex Macedonia ad vos venire, & à vobis deduci in Jhoudæam.

17 * Hoc igitur quum cogitaui, num tanquàm temerarius cogitaui? aut num carnis ſunt ea quæ cogito? ſiquidè oportet in his eſſe Etiam, Etiam, & Non Non.

18 * Fidelis eſt Deus quòd ſermo noſter erga vos non fuit Etiam, & Non.

19 * Nam Filius Dei Jeſchua Meſchicho, qui per nos vobis prædicatus eſt per me, & Syluanum, & Timotheum non fuit Etiam, & Non, ſed Etiam fuit in eo.

20 * Omnes enim promiſſiones Dei per Meſchicho ſunt Etiam: ideò per ipſum damus Amin ad gloriam Dei.

21 * Deus autem confirmat nos vobiſcum per Meſchichò illum qui & ipſe vnxit nos:

22 * Et obſignauit nos, dedítque arrabonem ſpiritus ſui in cordibus noſtris.

Feria v. hebdomadis 1111.
Ieiunij.

23 * Ego verò teſtor Deum per animã meam, quòd parcens vobis non venerim Corinthum.

24 * Non quòd ſimus domini fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. nam ipſa fide ſtatis.

CAP. II.

1 HOc autem decreui apud me non iterum cum mœſtitia venire ad vos.

12 * Nam gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate †& ſynceritate Dei, & nō in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei conuerſati ſumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

cordis

13 * Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis &†cognoſcitis. Spero autem quòd vſque in finem cognoſcetis.

cognouiſtis

14 * Sicut & cognouiſtis nos ex parte, quia gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

15 * Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, vt ſecundam gratiam haberetis:

16 * Et per vos †trāſire in Macedoniam, & iterum à Macedonia † venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

tranſire
venirem

17 * Cùm ergo hoc voluiſſem, nunquid leuitate vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem cogito, vt ſit apud me EST EST, & NON NON? D

18 * Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter qui fuit apud vos, nō eſt in illo EST, & NON†.

ſed eſt in illo EST.

19 * Dei enim filius Ieſus Chriſtus, qui in vobis, per nos prædicatus eſt; per me & Syluanum & Timotheum, non fuit †EST, & NON; ſed EST in illo fuit.

in illo EST.

20 * Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo EST: ideò & per ipſum, Amē Deo, ad gloriam †noſtram.

veſtram

21 * Qui autem cōfirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos, Deus:

22 *† Qui & ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

Et qui ſign.

23 * Ego autem teſtem Deum inuoco in animam meam, quòd parcens vobis non veni vltrà Corinthum.

24 * Non quia dominamur fidei veſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. nam fide ſtatis.

CAP. II.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos. A

12 * ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆ συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ· περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

13 * οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε·

14 * καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ.

15 * καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε,

16 * καὶ δι' ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν.

17 * τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι· ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ;

18 * πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.

19 * ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ· ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

20 * ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.

21 * ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός.

22 * ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

23 * Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον.

24 * οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

β'.

1 * Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.

---

18 מְהֵימַן הוּ אֱלָהָא דְּלָא חָנָת׳ מִלְּתַן דִּלְוָתְכוֹן אִין וְלָא ׃
19 לְבַר מִנִּי וְסִלְוָנוֹס וְטִימָתְאוֹס לָא הֲוָא אִין וְלָא אֶלָּא אִין הֲוָא בֵּהּ ׃
20 בְּמַשִׁיחָא אִין הֲוָו מָטַל הָנָא בְּאִידֵהּ יְהָבִינַן אָמִין לְתֻשְׁבּוּחְתֵהּ דַּאלָהָא׃
21 וְהוּ דְּהוּ מַשְׁחַן ׃ 22 וְחַתְמַן וְיָהַב רְהָבוּנָא דְּרוּחָה בְּלִבָּתַן ׃
23 אֲנָא דֵין לַאלָהָא מַסְהַר אֲנָא עַל נַפְשִׁי דְּמָטַל רְחָאֵם אֲנָא עֲלֵיכוֹן לָא אִתֵית לְקוֹרִינְתוֹם ׃
24 לָא הֲוָא מָטַל דְּמָרֵי הֵימָנוּתְכוֹן חָנַן אֶלָּא מְעַוְּרְנָא חָנַן דְּחַוְּרְתְכוֹן בְּהֵימָנוּתָא הוּ גֵּיר קָיְמִין אַנְתוּן ׃

קפלאון ב

19 בְּרֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא וְשׁוּעֲמְשִׁיחָא הוּ דְּבְאִידַן אִתְכְּרִז
20 כְּלְהוֹן גֵּיר מוּלְכָנוּהִי דַּאלָהָא בֵּהּ הוּ
21 אֱלָהָא הוּ דִּין מְשַׁרַר לַן עִמְכוֹן בַּמְשִׁיחָא
דְּיוֹם חַמְשָׁא רַשְׁבְּתָא דר רְצִיחָא ג

מַלְל בידעי כְּרֵז
מֶלֶךְ יְהֵב שָׁבַח
מבין מְשַׁח חֲתַם
ערבן בלבותיכו
צוּם העגיה מעידמן
סָהֵד חום אָתָא
חֵימֵן עֲרַר עִיר
שמחתכם מן חָרָא
חֵימֵן קוֹם

2 * Nam si ego mœrore vos afficiam, ecquis exhilarabit me, nisi is quem mœrore affecero?
3 * Et hoc scripsi vobis, ne quum venerim mœrore me afficiant ea, ex quibus oporteret me gaudio demulceri: confido autem de vobis quòd gaudium meum omnium vestrum sit.
4 * Et ex multa oppressione & anxietate cordis hæc scripsi vobis cum lachrymis multis, non vt mœrore afficeremini, sed vt cognoscere tis charitatẽ vehementem quam habeo erga vos.
5 * Quòd si quis tristitia affecit, non me tristitia affecit, sed propemodum vos omnes, ne grauiori sermone in vos vtar.
6 * Sufficit autem ei hæc obiurgatio, quæ facta est à pluribus.
7 * Proinde è diuerso oportet vt remittatis ei, eúmque consolemini, ne fortè vehementiori animi ægritudine absorbeatur qui est huiusmodi.
8 * Propterea rogo vos vt confirmetis in eum charitatem vestram.
9 * Idcò enim scripsi, vt & experimento cognoscam an in omnibus dicto audientes mihi sitis.
10 * Cui verò remittitis, & ego: Nam & ego quod remisi, propter vos remisi in persona
11 Meschicho. * Ne calumnia nos deferat Satanas. Nouimus enim cogitationes eius.

In consecratione Chrismatis.

12 * Porrò quũ venissem Troadem in Euangelium Meschicho, & apertũ esset mihi ostium per Dominum:
13 * Non habui requiem in spiritu meo, quòd non inuenerim Titum fratrem meum; sed dimisi eos, & abij in Macedoniam.
14 * Deo autem gratia qui semper specimen edit nobis per Meschicho, ac per nos patefacit odorem cognitionis suæ in omni loco.
15 * Suauis enim odor sumus Deo per Meschicho in his qui seruantur, & in his qui
16 pereunt. * His quidem odor mortis ad mortem, illis verò odor vitæ ad vitam. Et ad
17 hæc quis erit idoneus? * Non enim sumus vt cæteri, qui miscent, [cauponantur] sermonem Dei, sed velut ex synceritate, & tanquam ex Deo coram Deo per Meschicho loquimur.

---

[z] אִן אֲנָא גִּיר מַכְּרָא אֲנָא לְכוֹן מַנוּ [d] נְחַדֵּינִי אֶלָּא הוּ דְּאִנָא [c] אַכְּרִית לֵהּ׃ [3] [f] וְדִכְתֵּבֵת לְכוֹן הֵי הָדָא דְּלָא כַּד [g] אִתָּא
[d] חֲדָא שמח [c] כְּרָא הסר [g] כְּתֵב [g] אֶתָּא [h] ימירו [f] וְלָא דאוי [k] חֲדָא שמח
נְבְרִין לִי הָנוֹן אִילֵין [i] דְּוִלָּא הֲוָא לְהוֹן דְּהָנוֹן [k] נֶחְדוֹנְנִי [l] חְכִיל אֲנָא דִּין עֲלֵיכוֹן [m] דְּחַדְוָתִי דְּכֻלְכוֹן הֵי׃
[l] בופתו [m] שמחתי [n] עצבון
[4] וּמִן [n] אוּלְצָנָא רַבָּא וּמִן [n] אֲנוּסַיָא דְּלִבָּא כְּתֵבֵת לְכוֹן הָלֵין בְּדִמְעָא [o] סַגִּיאָתָא לָא מָטֵל [p] דְּתֶחְכְּרָא לְכוֹן אֶלָּא מֶטֵל
[o] סְגִי [p] כְּרָא הסר
[5] דְּתֶדְעוּן [q] חוּבָא יַתִּירָא דְּאִית לִי לְוָתְכוֹן׃ [5] אִן דִּין אֲנָשׁ [s] אַכְּרִי לָא הֲוָא לִי אֶלָּא [t] בְּצִיר קָלִיל לְכֻלְכוֹן דְּלָא
[q] יְדַע [r] אהבה [s] הסר
[6] תְּאקַר [x] מֶלְתָּא עֲלֵיכוֹן׃ [6] [y] כַּד הֵי דִּין לַהֲנָא [z] בָּאתָא דְּמִן סַגִּיאָא ׃ [7] [a] וּמֵכִיל [b] אַחֲרָנָיוּת [c] וְלֵא [d] דְּתֶשְׁבַּקוּן לֵהּ
[t] כמעט [u] וְקַר [x] מַלֵּל [y] וְהוּ [z] הוכחה מן כְּאָא [a] ועיכן
[b] לחפך [c] ראוי [d] שְׁבַק
וַחֲבִיאוֹנֵיהִי דַּלְמָא בַּכְּרִיתָא נֶחְבְּלַע לֵהּ הַו מִן דְּהַכְנָא הוּ׃ [8] מֶטֵל הָנָא בָּעֵא אֲנָא מְנָכוֹן דְּתֶשַׁרְרוּן בֵּהּ
חוּבְכוֹן ׃ [9] מֶטֵל הָנָא גִּיר כָּתֵבֵת אָף דְּאִדַּע בְּנָסְיָנָא אִן בְּכֻלְמֵּהּ מְשַׁתַּמְּעִין אֲנַחְנָא לִי ׃

2 Si enim ego contristo vos: & quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me?

3 Et hoc ipsum scripsi vobis: vt non cùm venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est.

4 Nam ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas; non vt contristemini: sed vt sciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

5 Si quis autem contristauit†, non me contristauit: sed ex parte, vt non onerem omnes vos. me

6 Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus.

7 Ita vt econtrariò magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est.

8 Propter quod obsecro vos vt confirmetis in illum charitatem.

9 Ideo enim & scripsi†, vt cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. vobis

10 Cui autem aliquid† donastis: & ego. Nam & ego quod donaui, siquid donaui, propter vos in persona Christi: donatis

11 Vt non circumueniamur à satana. non enim ignoramus cogitationes eius.

12 Cvm venissem autē Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino:

13 Non habui requiem spiritui meo, eò quòd non inuenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

14 Deo autē gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco.

15 Quia Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt.

16 Alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autem odor vitę in vitam. Et ad hęc quis tam idoneus?

17 Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbū Dei, sed ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

2 εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

3 καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν.

4 ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

5 εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

6 ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.

7 ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

8 διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

9 εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

10 ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴτι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ·

11 ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ·

13 οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.

14 τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ·

15 ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις·

16 οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;

17 οὐ γάρ ἐσμεν, ὡς οἱ λοιποί, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

---

15 לְמַן דְּאַנְתּוּן דֵּין שְׁבָקִין אַנְתּוּן אַף אֲנָא גַּיר מַדְכִּם דְּשָׁבְקֵת מָשִׁלְחָכוּן הוּ שָׁבְקֵת בְּפַרְצוּפָה דְּמָשִׁיחָא׃
16 דְּלָא נְעֲלְבַן מִנָּא יְדָעִינָן גַּיר מַחְשְׁבְתֵּהּ׃ וְדִקוּדְשׁ מִי דְּרְנִן׃
17 כַּד אֵתֵית דֵּין לְטַרְוָאס וְאוּס בְּסַבְרְתֵּהּ דְּמָשִׁיחָא וְאִתְפְּתַח לִי חַרְעָא בְּמֵרְיָא׃ לָא חֲוָא לִי נְיָחָא בְּרוּחִי דְּלָא
18 אֶשְׁתְּבַחַת לְטִטוּם אָחִי אֶלָּא שְׁרִית אֲנוּן וְנָפְקֵת לִי לְמַקְדוֹנְיָא׃ שִׁיבוּ דֵּין לַאלָהָא דְּבָכֹל זְבַן חֲזָאָא עָבֵד לַן
19 בְּמָשִׁיחָא וְגָלֵא בַן רֵיחָא דְּיַדְעָתֵּהּ בְּכֹל אֲתַר׃ רֵיחָא חָנַן גַּיר בַּסִּימָא בְּמָשִׁיחָא לַאלָהָא בַּאיליִן דְּחַיַּין וּבַאיליִן
20 דְּאָבְדִין׃ לַאיליִן דְּרֵיחָא דְּמָוְתָא לְמָוְתָא וְלַאיליִן דְּרֵיחָא דְּחַיֵּא לְחַיֵּא וְלָהֲלִין מַנוּ נְשַׁוָא׃
21 לָא חֲוִין גַּיר אֵיךְ שַׁרְכָא דְּמִסְגְּנִין מָלּוֹהִי דַּאלָהָא אֶלָּא אֵיךְ דְּבִשְׁרָא וְאֵיךְ דְּמִן אֱלָהָא קֳדָם אֱלָהָא בְּמָשִׁיחָא מְמַלְלִינַן׃

CAP. III.

1 INcipimus etiamnum rursus ostendere vobis quid simus? aut num fortasse nos egemus vt cæteri epistolis commendatitijs quæ de nobis ad vos scribãtur, aut quas commendatitias de nobis scribatis?

2 *Epistola autem nostra vos estis, quæ scripta est in corde nostro, & scitur ac legitur ab vnoquoque.

3 *Nostis enim vos esse epistolam Meschicho, quæ subministrata est à nobis, scripta nõ atramento, sed Spiritu Dei viuentis, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carneis.

Basillij & sociorum eius.

4 *Fiduciam autem huiusmodi habeo per Meschicho erga Deum.

5 *Non quòd sufficientes simus cogitare quicquam tanquam ex nobisipsis, sed virtus nostra ex Deo est.

6 *Qui nos dignos effecit, vt simus ministri testamenti noui, non scriptura, sed Spiritu. Scriptura enim occidit, Spiritus autem viui-
7 ficat. *Quòd si administratio mortis in scriptura exarata est in lapidibus, fuitque in gloria, adeò vt non possent filij Israel intueri faciem Mousche propter gloriam vultus eius quæ abolita est.

8 *Quomodo igitur administratio Spiritus non erit potius in gloria?

9 *Nam si administrationi condemnationis fuit gloria, quantò magis gloria antecellet administratio iustitiæ?

10 *Quandoquidem ne glorificatum quidem fuit quod glorificatum est, in comparatione huius excellentis gloriæ.

11 *Si enim quod abolitum est, in gloria fuit; multò magis quòd permanet, in gloria erit?

12 *Quum igitur talem habeamus spem, longè apertiùs loquimur.

13 *Et non sicut Mousche qui inijciebat velamen super faciem suam, ne inspicerent filij Israel in finem eius quod aboletur.

14 *Sed obcæcati sunt mente sua. siquidem vsque in hodiernum diem quum testamentum vetus legitur, illud velamen perstat super eos, nec reuelatur quod per Meschicho obliteratur.

קפלאון ג

1 [a]מְשַׁרְיִנַן לַן חוב מִן [b]דְּרִישׁ [c]דַּנְחַוְיכוּן מָנָא חֲנַן אוֹ דַלְמָא [d]סָנִיקִינַן אַיךְ אַחֲרָנֵא דְאִגַּרְתָּא דְפוּקָדָנֵא [e]נָהֲכַחְכָן
לְכוּן עֲלַיִן אוֹ דְאִנְתוּן חָכְחִבוּן חְפַקְּרִין עֲלַיִן ׃ 2 אֶגַּרְתָן דִּין דִּילַיִן אַנְתוּן אִנּוּן דִּכְתִיבָא בְלִבַּן [f]וְיִדִּיעָא [g]וּמִתְקְרְיָא מִן
כֻּלְנָשׁ ׃ 3 [h]וְדַעְיִתוּן גֵּיר דְּאִגַּרְתָּה אַנְתוּן דְּמְשִׁיתָא [h]דְּאִשְׁתַּמְּשַׁת מָנַן דִּכְתִיבָא לָא [i]בְּדִיוְתָא אֶלָּא בְּרוּחָא דַאלָהָא חַיָּא
לָא [k]בְּלוּחֵי דְּכָאפָא אֶלָּא בְּלוּחֵי דְּלִבָּא דְבָסְרָא ׃
דְּבַסִילְלְיוֹס [l]וְכַנְוָתָה ח

4 [b]תּוּכְלָנָא דִּין הַכְנָא אִית לַן בַּמְשִׁיחָא לְוָת אֱלָהָא׃ 5 [f]לַוּדְחָנַן [g]סָפְקִינַן [d]דְּנֶחְרַעָא מֵרֵם אֵיךְ דְּמִן נַפְשַׁן אֶלָּא חַיְלַן מִן
אֱלָהָא הוּ׃ 6 הַו [f]דְּאַשְׁוִינַן דְּנֶהֲוֵא [f]מְשַׁמְּשַׁנָא [g]דְּדִיתִיקָא חָדְתָא לָא בְּכְתָבָא אֶלָּא בְּרוּחָא כְּתָבָא גֵּיר קְטָל רוּחָא דִּין [i]מְיַחֲיָא׃

[a] שרי וחתיל [b] עור [c] חנא הגיד [d] סנק צדד [e] כתב [f] ידע [g] קרא [h] שמש [i] בדיו [k] בלוחי אבן [l] וחברין [b] בשחון [g] סמק [d] רעא וחשב [f] שמש עשה ראוים אנחנו [g] שמש [i] אל בריה ותושיה [l] חנא

CAP. III.

INcipimus iterum nosmetipsos commendare? aut nunquid egemus sicut quidam, commendatitijs epistolis ad vos, aut ex vobis?

*Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus:

*Manifestati quoniã epistola estis Christi, ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

*FIDVCIAM autem talem habemus per Christum ad Deum:

*Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.

*Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non †litera, sed Spiritu. Litera enim occîdit: Spiritus autem viuificat.

*Quòd si ministratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur:

*Quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?

*Nam si ministratio damnationis, in gloria est: multò magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.

*Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

*Si enim quod euacuatur, per gloriam est: multò magis quod manet, in gloria est. *Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur.

*Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius quod euacuatur.

*Sed obtusi sunt sensus eorum. Vsq; in hodiernũ -enim' diem, idipsum velamen in lectione veteris testimenti manet non reuelatũ (†quod in Christo euacuatur.)

γ'.

1 *Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρήζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;

2 *ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων·

3 *φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

4 *Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν·

5 *οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ·

6 *ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

7 *εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωυσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην.

8 *πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

9 *εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως, δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.

10 *καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

11 *εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ.

12 *ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα·

13 *καὶ οὐ καθάπερ μωυσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.

14 *ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν χριστῷ καταργεῖται.

---

7 אִן דִּין חֶשְׁמֶשְׁתָּא דְמוֹתָא בְּכִתְבָא אֶתְרְשִׁמַת בְּאַבְנָא וַהֲוָת בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא אִיכַנָא דְּלָא נֶשְׁכְּחוּן בְּנֵי יִסְרָיֵל לְמֶחֱזֵי בְּפַרְצוּפֵהּ דְמוּשֶׁא מֶטֶל שׁוּבְחָא דְּאִתְבַּטַל ׃ 8 אַיכַנָא הָכִיל חֶשְׁמֶשְׁתָּא דְרוּחָא לָא יְתִירָאִית הֶהֱוָא בְּשׁוּבְחָא ׃ 9 אִן גֵּיר לְחֶשְׁמֶשְׁתָּא דְחִוְיָא הֲוָא שׁוּבְחָא כְּמָא חֶתְיְתֵרִי חֶשְׁמֶשְׁתָּא דְזִוְיקוּתָא בְּשׁוּבְחָא ׃ 10 אַיךְ הַו גֵּיר דְּאַף לָא מְשַׁבְּחָא הֵי דְּאִשְׁתַּבַּח בְּפוּחְתָּא דְּהָנָא שׁוּבְחָא מִיתְרָא ׃ 11 אִן גֵּיר מְדֵם דְּאִתְבַּטַל בְּשׁוּבְחָא הֲוָא יַתִּירָאִית אִינָא דְּמִקְוֵא בְּשׁוּבְחָא נֶהֱוֵא ׃ 12 מֶטֶל דְּאִית לַן הָכִיל הָנָא סַבְרָא יַתִּירָאִית בְּגַוָּא עַיִן מֶחֱדַבְּרִינַן ׃ 13 וְלָא אַיךְ מוֹשֶׁא דָּרְמָא הֲוָא תַּחְפִּיתָא עַל אַפּוֹהִי דְּלָא נְחוּרוּן בְּנֵי יִסְרָיֵל בְּשׁוּלְמֵהּ דְּהַו דְּמִתְבַּטַל ׃ 14 אֶלָּא אִתְעַוַּרוּ בְּמַדְעֵיהוֹן עַדְמָא גֵּיר לְיוֹמָנָא אַסְתֵּי דְּרַיְתִקָא מִתְקְרֵא הֵי הַיְתַחְפִּיתָא קָיְמָא עֲלֵיהוֹן וְלָא מִתְגַּלְיָא דְּבְמְשִׁיחָא הוּ מִתְבַּטְלָא ׃

[i] שִׁמְשׁ [k] רְשֵׁם [l] שַׁבַּח [m] שְׁכַח יכול [n] חזר הבש מבפנים של משה [o] שִׁמּוּשׁ [p] וְיתֵר [q] חוּב [r] שִׁמּוּשׁ [s] יִתֵּר [t] שַׁבַּח [u] יתר [v] שדקה [w] בְּעֵרֶךְ [x] בַּטֵּל [y] לגשוח [z] רַבֵּר [a] רְמָא [b] מסוה [c] יבשו [d] שׁוּלְמָא קץ [e] עִוֵּר [f] בגשמיות מן יְדַע

15 * Et ad hunc vſque diem quum legitur Mouſche, velamen cordibus eorum iniectum
16 eſt. * At quum aliquis ex eis conuertetur ad Dominum, tolletur ab eo velamen.
17 * Dominus autem ſpiritus eſt. Et vbi ſpiritus Domini, ibi eſt libertas.
18 * Nos autem omnes reuelata facie gloriam Domini quaſi per ſpeculum contemplamur, & ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini ſpiritu.

Dominica III. poſt Epiphaniam.

CAP. IIII.

1 PRopterea tædium non eſt nobis in hoc miniſterio quod amplectimur iuxta miſerationes quæ fuerunt ſuper nos.
2 * Sed execrati ſumus occultaměta dedecoris, neque ambulamus cum aſtutia, neque doloſè tractamus ſermonem Dei, ſed reuelatione veritatis oſtendimus noſipſos omnibus conſcientiis hominum coram Deo.
3 * Quòd ſi velatum eſt Euangelium noſtrum, ijs qui pereunt velatum eſt.
4 * Iis quorum Deus huius mundi obcæcauit mentes, vt non credant, ne oriatur illis lux Euangelij gloriæ Meſchicho, qui eſt imago Dei.
5 * Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Meſchicho Jeſchua Dominũ noſtrum: nos autem ſeruos veſtros propter Jeſchua.
6 * Quoniam Deus eſt qui dixit è tenebris lucem orituram, qui quidem oritur in cordibus noſtris, vt illuſtremur per cognitionem gloriæ Dei in perſona Jeſchua Meſchicho.

Martyrum.

7 * Habemus autem hunc theſaurum in vaſe teſtaceo, vt magnitudo virtutis ex Deo ſit, non autem ex nobis.
8 * Cæterùm per omnia premimur, at non ſuffocamur: corripimur, at non condemnamur.
9 * Perſecutionem patimur, at non deſerimur: deijcimur, at non perimus.
10 * Semper enim mortificationem Jeſchua in corporibus noſtris baiulamus, vt & vita Jeſchua in corporibus noſtris reueletur.

---

15 וְעַדְמָא לְיוֹמָנָא אֲמַתַי דְּמִתְקְרָא מוּשֶׁא חַחְפִיתָא עַל לֵבְהוֹן רַמְיָא׃ 16 וַאמַתַי דְּאִנָשׁ מָנְהוֹן נֶהֱפֵנָא לְוָת מָרְיָא׃ רַמְיָא מ פְּנָא ל שְׁקַל
ק מהסו ר דרור ס וְגְלָא
ת שַׁבַּח ע באמפקלרא
פ חֲזָא ע דְּמָא צ שַׁחֲלַף
ב זרח ב מְאַן ג שְׁמֵשׁ
א אַחַד אחו ס סָלָא מאס
ד כְּסָא ג בושת מן בְּחֵת
ה הַלַּךְ ו בערמה ך נָכַל

17 מָרְיָא דֵּין הוּיו רוּחָא וַאתַר דְּרוּחָה דְּמָרְיָא חֵרוּתָא הֲוִי׃ 18 וְחַנַן דֵּין כְּלַן בַּאפָּא גַּלְיָתָא תְּשְׁבוּחְתֵּה דְּמָרְיָא אַיְךְ מַשְׁתַּחְלְפִינַן מִן שׁוּבְחָא
לְשׁוּבְחָא אַיְךְ דְּמִן מָרְיָא רוּחָא׃ חַד בְּשַׁבָּא וַחְלָתָא וְכַתַר נַנְחָא ו קפלאון ד

I 15 וְעַדְמָא לְיוֹמָנָא אֲמַתַי דְּמִתְקְרָא מוּשֶׁא חַחְפִיתָא עַל לֵבְהוֹן רַמְיָא׃ 16 וַאמַתַי דְּאִנָשׁ מָנְהוֹן נֶהֱפֵנָא לְוָת מָרְיָא׃ 17 מָרְיָא דֵּין הוּיו רוּחָא וַאתַר דְּרוּחָה דְּמָרְיָא חֵרוּתָא הֲוִי׃ 18 וְחַנַן דֵּין כְּלַן בַּאפָּא גַּלְיָתָא תְּשְׁבוּחְתֵּה דְּמָרְיָא אַיְךְ מַשְׁתַּחְלְפִינַן מִן שׁוּבְחָא
לְשׁוּבְחָא אַיְךְ דְּמִן מָרְיָא רוּחָא׃ חַד בְּשַׁבָּא וַחְלָתָא וְכַתַר נַנְחָא ו קפלאון ד

II 1 מְטוּל הָנָא לָא מָאנָא לַן בְּחֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא דַּאחִידִינַן אַיְךְ רַחֲמָא דַּהֲוָו עֲלִין׃ 2 אֶלָּא אַסְלִינַן כְּסִיחָה
דְּבָהְחָתָא וְלָא מְחַלְכִינַן בְּחַרְעוּתָא וְלָא נָכְלִינַן מֶלֵּהָה דַּאלָתָא אֶלָּא בְּגַלְיוּתָא דַּשְׁרָרָא מְחַוִינַן נַפְשַׁן לְכֻלְּהוֹן
דַּעְנֵא דַּבְנֵינָשָׁא קֻדָּם אֱלָהָא׃ 3 וְאן דֵּין מְכַסֵי הוּ אֶוַנְגַלְיוֹן דִּילַן לַאילֵין דַּאבְדִין הוּ מְכַסֵי׃

15 * Sed vsque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.

16 * Cùm autem conuersus fuerit ad Dominum: auferetur velamen.

17 * Dominus autem Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.

18 * Nos verò omnes, reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

15 * ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.

16 * ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

17 * ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.

18 * ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

CAP. IIII.

admini strationem

1 IDeò habentes hanc ad ministrationẽ: iuxta quod misericordiam consecuti A sumus, non deficimus.

2 * Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.

3 * Quòd si etiam opertum est Euangelium nostrum: in ijs qui pereunt est opertum.

4 * In quibus Deus huius sæculi excęcauit mentes infidelium, vt non fulgeat eis illuminatio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei.

5 * Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum D nostrum: nos autem seruos vestros per Iesum.

6 * Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationẽ scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

1 * Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν·

2 * ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

3 * εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν· ἐν
4 τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, * ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου.

5 * οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν.

6 * ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.

7 * HABEMVS autem thesaurũ istum in vasis fictilibus: vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.

8 * In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed nõ destituimur.

9 * Persecutionem patimur, sed non derelinquimur: * deijcimur, sed non peri- C mus:

humilia mur, sed non confundimur. Christi

10 * Semper mortificationẽ Iesu† in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.

7 * Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

8 * ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι.

9 * διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι·

10 * πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

---

4 אִילֵּין דַּאלָהֵהּ דְּעָלְמָא הַנָא עִוַר מַדְעֵיהוֹן עַל דְּלָא מְהֵימְנִין וְדְלָא נְהַר לְהוֹן נוּהֲרָה דְּאוֹנְגֶלְיוֹן דְּשׁוּבְחָה
5 דְּמְשִׁיחָא דְּהוּא צִיר צַפְּשָׁן מַכְרְזִינַן אֶלָּא לְמְשִׁיחָא יְשׁוּעַ מָרַן לְנַפְשָׁן
6 דִּין דְּעַבְדִּיכִין חַנַן מְטַל יְשׁוּעַ ׃ מְטַל דְּאלָהָא הוּ דְּאמַר דְּמִן חֲשׁוֹכָא נְהַרָא יְנְהַר הוּדְנַח בְּלִבָּתַן
7 בִּידְעָתָא דְּשׁוּבְחָה דְּאלָהָא בְּפַרְצוּפֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ וְשַׁהֲרָא ׃
7 אִית לַן דִּין סִימְתָא הָדָא בְּמָאנָא דַּחֲצָפָא דְּרַבוּתָא דְּחַיָלָא מִן אלָהָא הֲוֵא וְלָא מִנַן ׃
8 מְתַאלְצִינַן אֶלָא לָא מְתְחַנְקִינַן מְתְטַרְפִינַן אֶלָא לָא חַיְבִינַן ׃
9 מְתְרַדְפִינַן אֶלָא לָא מְשְׁתַבְקִינַן מְסְתַחְפִינַן
10 בְּכָל זְבַן גַיר מְיהוֹתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ בְּפַגְרִין שְׁקִילִינַן דְּאַף חַיוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ בְּפַגְרִין נְתְגַלִין ׃

ᵃ נשמחם ᵇ חֵימִן
ᵛ נְהַר אור של בשורת
ᵗ רְמָא ᶻ כְּרִז ᵘ נַהַר זוֹר
ᵏ יַדַע ᵍ שְׁבַח ᵈ סום אוצר
ᵉ בכול׳ פחר g נחל
ᵇ אֲלַץ ᵎ חֲנַח ᵃ טָרַף
ᵎ חוּב ᵐ רְדַף ᵒ שְׁבַק
ᵒ פָּחַף ᵖ אֲבַד ᵍ מות

11 * Nam si nos viuimus, ad mortem tradimur propter Jeschua, sic & vita Jeschua reuelabitur in hoc corpore nostro mortali.

12 * Nunc mors in nobis agit, vita verò in vobis.

13 * Proinde & nos eundem Spiritum fidei habemus prout scriptum est, Credidi, & propterea locutus sum: credimus, propterea & loquimur.

14 * Et scimus quòd qui excitauit Dominum nostrum Jeschua, nos quoque per Jeschua excitabit, & ad se nos sistet vobiscum.

15 * Omnia enim propter vos, vt quum abundet gratia per multos, multiplicetur gratiarum actio ad gloriam Dei.

16 * Propterea non est nobis tædium: quamuis enim externus homo noster corrumpatur, internus tamen renouatur in dies.

17 * Namque oppressio huius temporis quum admodum exigua, leuissimáque sit, gloriam infinitam in sæculum sæculorum parat nobis.

18 * Qui non spectamus ea quæ videntur, sed ea quæ non videntur. Quæ videntur autem temporaria sunt: at quæ non videntur, sunt æterna.

Defunctorum, siue Peregrinorum.

CAP. V.

1 SCimus enim quòd si domicilium nostrum terreni huius corporis dissolutum fuerit, tamen habemus ædificium ex Deo, domum non manufactam in cælis æternam.

2 * Etenim ad hoc gemimus & expetimus indui domo nostra quæ è cælis est.

3 * Nisi etiam postquam induti fuerimus, reperiamur nudi.

4 * Dum enim nunc sumus in hoc domicilio ingemimus ob eius onus, & nolumus illud exuere, sed superindui vt absorbeatur mortalitas per vitam. 5 * Porrò qui parauit nos ad hoc ipsum, Deus est, qui dedit nobis arrabonem sui spiritus.

6 * Quoniam igitur scimus & persuasum habemus, quòd quandiu in corpore habitamus, peregrinamur à Domino nostro.

7 * Per fidem enim ambulamus, & non per visum. 8 * Propterea confidimus, & peroptamus peregrinari à corpore, & esse apud Dominum nostrum.

---

11 אִן חְנַן גִּיר חַיֵא לְמַוְתָא [s] מְשְׁתְלְמִינַן מְטֻל יֵשׁוּעַ הַכְנָא אַף חַיְוהִי דְיֵשׁוּעַ נְתְגְלִין בְּפַגְרַן הְנָא [u] דְמָאת׃

12 הָשָׁא מַוְתָא בַּן [x] מְתְחַפֵּט וְחַיֵא בְּכוֹן׃ 13 אַף חְנַן הָכִיל דַּחְרָא הִי רוּחָא [y] דְהַימְנוּתָא אִית לַן אַיְךְ דִּכְתִיב [y] דְהַימְנֵת

מְטֻל הְנָא אַף מְלֵלֵה מְהַימְנִינַן מְטֻל הָנָא אַף מְמַלְלִינַן׃ 14 וְיָדְעִינַן דְהוּ מַן [a] דְאֲקִים לְמָרַן יֵשׁוּעַ אַף לַן בְּיַד יֵשׁוּעַ

נָקִים [b] וְנַקְרְבִן עַמְכוֹן לְוָתֵה׃ 15 כְּלְמֶדֵם גִּיר מְטֻלְהָכוֹן הוּ דְכֻלְּ [b] מְתְיְהְרָא טַיבוּתָא בְּיַד סַגְיָאֵא [c] תְסְגֵא [d] תַּוּדְיְתָא

לְשׁוּבְחָה דַּאלָהָא׃ 16 מְטֻל הָנָא [e] לָא מָאנָא לַן אַף אִן בַּרְנָשַׁן גִּיר [f] בַּרְיָא מְתְחַבַּל אֶלָּא דְמַן לְגַו [g] מְתְחַדַּת יוֹם מִן יוֹם׃

17 [h] אוּלְצָנָה גִּיר דְזַבְנָא הָנָא כַּד [i] טַב זְעוֹר וְקַלִיל שׁוּבְחָא וְלָא [k] סָכָא לְעָלַם עָלְמִין מְטַיֵב לַן׃

18 וְלָא [l] חָרִינַן בְּחֵלִין [m] דְמָתְחַזְיָן אֶלָּא בְּחֵלִין דְלָא מָתְחַזְיָן דִּין דְזַבְנָא אֵנִין דְלָא מָתְחַזְיָן דִּין דַּלְעָלַם אֲנִין׃

[s] שְׁלֵם [t] מוּת [u] חַפֵּט
[x] חַיְמֵן [y] יַרְע
[a] קוּם [b] יְתַר
[c] סָגֵא [d] יַרְא
[e] לָא קָצִים אנחנו f תחזון
[f] חֲדַת חדש
[g] אֶלָּץ [h] מאוד
[i] קַץ [k] חוֹר [l] חֲזָא

11 * Semper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter Iesum: vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.

12 * Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13 * Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, Propter quod locutus sum, & nos credimus propter quod & loquimur:

Psal.115. 2.10.

14 * Scientes quoniam qui suscitauit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit & constituet vobiscum.

15 * Omnia enim propter vos: vt gratia abundãs per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. D

16 * Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est noster homo, corrumpatur: tamen is qui intus est, renouatur de die in diem.

17 * Id enim quod in præsenti est momẽtaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis:

18 * Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

11 * ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

12 * ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

13 * ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.

14 * εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.

15 * τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

16 * διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν· ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα.

17 * τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν,

18 * μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

CAP. V.

1 SCimus enim quoniã si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum nõ manufactam †æternam in cælis: 2 * Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quæ de cælo est, superindui cupientes:

Apoc.16. 6.15.

3 * Si tamẽ vestiti, nõ nudi inueniamur. 4 * Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati: eò quòd nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod mortale est, à vita. 5 * Qui autẽ efficit nos in hoc ipsum, Deus: qui dedit nobis pignus spiritus. 6 * Audentes igitur semper, & scientes quoniam dum

hoc sumus in †corpore, peregrinamur à Domino. 7 * Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.

8 * Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.

ε.

1 * Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 * καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.

3 * εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.

4 * καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

5 * ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, Θεός· ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος.

6 * Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.

7 * διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

8 * Θαρροῦμεν δέ, καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.

רַעֲנִירָא ח קפלאון ה

1 וְיָדְעִינַן גֵּיר דְּאִן בַּיתַן דְּבֵארְעָא הָנָא דְּפַגְרָא [a]נֶשְׁחְרָא אֶלָּא אִית לַן [b]בֶּנְיָנָא דְּמִן אֱלָהָא בַּיתָא דְּלָא [c]בְּעֲבַד אִידֵיאָ
בִּשְׁמַיָּא לְעָלַם׃ 2 אַף עַל הָנָא גֵּיר [d]מְתַּנְחִינַן וְמִתְוַיִינַן דְּנִלְבֵּשׁ בַּיתַן דְּמִן שְׁמַיָּא׃ 3 אֶלָּא אַף טָא [f]וְלִבְשִׁין [g]נְשְׁתְּכַח
לַן עָרְטֵל׃ 4 כַּד [h]אִיתַין גֵּיר הְשָׁא בְּהָנָא בַּיתָא [i]מְתַּנְחִינַן מִן [k]יוּקְרָה וְלָא [l]צְבִינַן לְמִשְׁלְחָה אֶלָּא דְּנִלְבֵּשׁ לְעֵל מָנָּה
[m]דְּתִתְבְּלַע [n]מִיהוּהִי בְּחַיָּא׃ 5 וְדְמַעְחֵד לַן לָהּ לְהָרָא אֱלָהָא הוּ דְיַהֵב לַן [p]רַהֲבוּנָא דְּרוּחָה׃ 6 [q]מְטֵל [r]דְּיָדְעִינַן
הָכִיל [s]וְמִפְּסִינַן דַּכְמָא דְּבְפַגְרָא [t]שְׁרֵינַן [u]עַנִידִינַן מִן קָרֵן׃ 7 [v]בְּהַיְמָנוּתָא הוּגֵיר [x]מְהַלְּכִינַן וְלָא [y]בַּחֲזוּא׃
8 מְטֵל הָנָא חְכִילִינַן וְמִסְחְיִינַן דְּנָעְנַד מִן פַּגְרָא וְנֶהֱוֵא לְוָת קָרֵן׃

[a] שְׁרָא [b] בְּנָא [c] ידים
[d] אֲנַח [e] סְנָא אוה לְבֵשׁ
[f] עטא לנועדים [h] אִית
[i] אֲנַח [k] יְקַר כנר [l] צְבָא
[m] בְּלַע [n] מוּת [o] עֲתַד
[p] עֵרבון [q] יָדַע [r] פוס
[s] שְׁרָא שכן [t] עָנַר גור
[v] הֵימָן [x] הָלַך [y] חָזָא

9 * Satagimus autem siue peregrini simus, siue incolæ, vt illi placeamus.

10 * Futurum est enim vt nos omnes sistamur ante tribunal Meschicho, vt reportet vnusquisque in corpore suo id quod egit sibi, siue bonum, siue malum.

Dominica noua.

11 * Quum igitur sciamus terrorem illum Domini nostri, hominibus suademus, Deo verò manifesti sumus. Spero autem nos & conscientiis vestris manifestos esse.

12 * Non iterum nosipsos glorificamus vobis, sed occasionem damus vobis vt gloriemini de nobis apud illos, qui facie quidem gloriantur, non autem corde.

13 * Nam siue insanimus, Deo: siue recte agimus, vobis.

14 * Siquidem charitas Meschicho constringit nos qui hoc meditamur, vnum pro omnibus mortuum esse: itaq; omnes mortui sunt.

15 * Et pro omnibus mortuus est, vt ij qui viuunt, non sibiipsis viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.

16 * Proinde nos neminem nouimus secundùm corpus. Et si nouimus Meschicho secundùm corpus, attamen ex hoc tempore non noui-

17 mus. * Quisquis igitur in Meschicho est, factus est creatura noua. vetera præterierũt.

18 * Et facta sunt omnia noua à Deo ipso, qui reconciliauit nos sibi per Meschicho, & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 * Quandoquidem Deus ipse in Meschicho erat reconcilians mundum cum maiestate sua, nec imputauit eis ipsorum peccata, & posuit in nobis sermonem reconciliationis.

Dominica Introitus Ieiunij, & precationum.

20 * Nos igitur legati sumus pro Meschicho, perinde ac si Deus hortaretur vos per nos. Pro Meschicho ergo obsecramus reconciliamini Deo.

21 * Qui enim non nouerat peccatum, propter nos peccatum se fecit, vt nos efficeremur per eum iustitia Dei.

CAP. VI.

1 POrrò tanquam adiuuantes, obsecramus vos, ne inanis fiat in vobis gratia Dei, quam recepistis.

9 * Et ideò contendimus, siue absentes, siue præsentes placere illi.

10 * Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum.

Ro. 14. b. 10.

9 * διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.

10 * τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

11 * SCIENTES ergo timorem Domini, hominibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Spero autem & in conscientijs vestris manifestos nos esse.

12 * Non iterum cõmendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 * Siue enim mente †excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis.

14 * Charitas enim Christi vrget nos: æstimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.

15 * Et pro omnibus mortuus est Christus: vt & qui viuunt, iam nõ sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.

16 * Itaque nos, ex hoc neminem nouimus secundùm carnem. Et si cognouimus secundum carnem Christum: sed nunc iam non nouimus.

17 * Si qua ergo in Christo noua creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.

Isa. 43. c. 19. Apo. 21. b. 5.

18 * Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per Christum: & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 * Quoniam quidē Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

20 * PRO Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.

21 * Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

11 * Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώποις πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

12 * οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήσεως ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.

13 * εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

14 * ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.

15 * καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

16 * ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

17 * ὥστε εἴτις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.

18 * τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς.

19 * ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

20 * ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.

21 * τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

CAP. VI.

1 A Diuuantes autē †exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

ς'.

1 * Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.

excedimus

C

D

16 וּמֵכִיל חָנַן לְאָנָשׁ בַּפְּגַר לָא יְדָעִינַן וְאִן יְדָעֲנָן בַּפְּגַר לַמְשִׁיחָא אֲלָא מִן חָשָׁא לָא יְדָעִינַן׃ 17 כְּל מַן דְּבִמְשִׁיחָא
הוּ הֲכִיל בְּרִיְתָא הוּ חַדְתָא עֲתִיקָתָא עְבַרִי לְהֵין׃ 18 וְכְלְהֵם הָוָא חַדְתָא מִן אֱלָהָא הַו דְּרַעֲיִן לֵהּ בְּמְשִׁיחָא וְיַהֵב
לַן תְּשְׁמְשְׁתָא דְּהַרְעוּתָא׃ 19 אֱלָהָא הוּ גֵּיר בְּמְשִׁיחָא הַו דְּרַעִי לְעָלְמָא עִם רְבוּהִי וְלָא חָשַׁב לְהוֹן חֲשָׁהַיהוֹן
וְשָׂם בַּן דַּיְלַן מִלְּתָא דְּהַרְעוּתָא׃ 20 אִיזְגַּדָא חֲנַן הֲכִיל חֲלָף מְשִׁיחָא הַו וְאִיךְ דְּאֱלָהָא בָּעֵא מְנְכִין בְּאִידַן חֲלָף מְשִׁיחָא הֲכִיל בָּעֵינַן אֶתְרַעוּ לַאלָהָא׃
21 הַו גֵּיר דְּלָא יַדַע חֲנָא חֲטִיתָא עֲבַדֵה דְחַנַן נֶהֱוֵא בֵּה זְדִיקוּתָא דְּאֱלָהָא׃
קפלאון ו

16 ומכיל חנן לאנש בפגר לא ידעינן ואן ידענן בפגר למשיחא אלא מן חשא לא ידעינן׃ 17 כל מן דבמשיחא
הו הכיל בריתא הו חדתא עתיקתא עברי להין׃ 18 וכלהם הוא חדתא מן אלהא הו דרעין לה במשיחא ויהב
לן תשמשתא דהרעותא׃ 19 אלהא הו גיר במשיחא הו דרעי לעלמא עם רבוהי ולא חשב להון חשהיהון
וסם בן דיילן מלתא דהרעותא׃ 20 איזגדא חנן הכיל חלף משיחא הו ואיך דאלהא בעא מנכין באידן חלף משיחא הכיל בעינן אתרעו לאלהא׃
21 הו גיר דלא ידע חנא חטיתא עבדה דחנן נהוא בה זדיקותא דאלהא׃
קפלאון ו

a תשמשתא
b דהרעותא
c מלתא
d רבוהי
e חשהיהון
f בעא
g חטא
h זדיקותא
i ועל-כן
k ידע
l בגוף
m ידע
n ידע
o רעא
p אחרצו
q חטא
r בעא
s ידע עור
t סרק ריק
u תמד
v מלל
w אחרצו
x מלל
y חשמנים או
z בדיבו

2 * Ait enim, In tempore accepto exaudiui te, & in die salutis opem tibi tuli. Ecce nunc tempus acceptum, & ecce nunc dies salutis.

3 * Nemini dederitis occasionem offendiculi, ne sit nævus in ministerio nostro.

4 * Sed in omni negotio præstemus nosipsos ministros Dei, in tolerantia multa, in afflictionibus, in necessitate, in angustiis;

5 * In plagis, in vinculis, in seditionibus, in laborre, in vigilia, in ieiunio;

6 * In puritate, in scientia, in longanimitate, in lenitate, in Spiritu Sanctitatis, in charitate non dolosa;

7 * In sermone veritatis, in virtute Dei, per arma iustititiæ tam in dextera, quàm in sinistra.

8 * Per gloriam, & opprobrium, per laudem, & vituperium, tanquam impostores, tamen veraces; tanquam ignoti, tamen noti sumus.

9 * Quasi mortui sumus, & ecce viuimus: quasi correpti simus, & non mortui.

10 * Quasi mœrore affecti simus, tamen in omni tempore gaudemus, & tanquam egeni, multos tamen ditantes; tanquam nihil habentes, omnia tamen possidentes.

Feria VI. præcedente Ieiunium.

11 * Os nostrum apertum est ad vos, o Corinthij, & cor nostrum dilatatum est.

12 * Angustia non premimini de nobis, sed angustia premimini in visceribus vestris.

13 * Cæterùm tanquam filiis dico, compensate mihi vsuras meas, quæ sunt apud vos, & dilatate charitatem vestram erga me.

14 * Nec sitis filij iugi [societatem habeatis] cum ijs qui sunt increduli. Quod enim consortium est iustiæ cum iniquitate? aut quæ communio luci cum tenebris?

15 * Aut quæ concordia Meschicho cum Satana? aut quæ pars fideli cum incredulo?

16 * Aut quis consensus est templo Dei, cum dæmoniorum templo? Vos enim estis templum Dei viuentis, quemadmodum ait, Habitabo in eis, & ambulabo in eis, & ero illorum Deus, ipsíque erunt mihi populus.

17 * Propterea exite è medio illorum, & separemini ab illis, dicit Dominus; & impura ne tetigeritis, & ego excipiam vos.

---

2 אֲמַר גַּיר בְּזִבְנָא מְקַבְּלָא ᵃ עֲנִיתָךְ וּבְיוֹמָא דְּחַיֵּא עֶדְרָתָךְ הָא הֶשָּׁא זַבְנָא מְקַבְּלָא וְהָא הֶשָּׁא יוֹמָא דְּחַיֵּא ׃
3 לְמָא בְּמֵדֵם ᵒ חֶהלִין לָאנָשׁ ᵖ עֲלְתָא ᵍ דְּחוּקְלְתָא דְּלָא נֶהֵוֵא מוּמָא ʳ בְּחֶשְׁמֶשְׁתַּן ׃ 4 אֶלָּא בְּכֹל מֵדֵם נֶחֱוֵא נַפְשַׁן
ʳ דְּמֶשַׁמְשָׁנֵא חֶנַן דַּאלָהָא ˢ בַּסַּיבְרְנוּתָא סַגִּיאָתָא ᵗ בְּאוּלָצְנֵא ᵘ בַּאנַנְקָאוּס בַּחֲבוּשָׁיָא ׃ 5 בַּנְגָרָא בַּאסוּרָא בַּשְׁגוּשָׁיָא
ˣ בְּלָאוּתָא בְּשַׁחֲרָא ʸ בְּצוּמָא ׃ 6 ᶻ בְּרַכְיוּתָא בִּידְעָתָא ᵃ בְּנַגְרוּת רוּחָא בְּבַסֵּימוּתָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ᵇ בְּחוּבָא דְּלָא ᶜ נְכְלָא
ᵈ בְּמֵלְתָא דְּקוּשְׁטָא בְּחַיְלָא דַּאלָהָא ᵉ בְּזַיְנָא ᶠ דְּזַדִּיקוּתָא דַּבְיַמִינָא וּבְסַמָּלָא ׃ 7 בִּשׁוּבְחָא ᵍ וּבְצַעֲרָא ᵇ בְּקוּלְסָא וּבְגַנּוּתָא
אַיךְ ᵏ מַטְעֶנֵא וְשַׁרְיֵרָא אַיךְ לָא יְדִיעֵא ˡ וִידִיעִינַן ׃ 9 אַיךְ ᵐ מִיתִינַן וְהָא ⁿ חַאיִנַן אַיךְ ᵒ דְּמֶתְרְדִינַן וְלָא מָיתִינַן ׃
10 וְאַיךְ ᵖ דְּכַרְיָא לַן וּבְכֹלזְבַן חֲדִינַן וְאַיךְ מָסְכְּנָא וְלָסַגִּיאָא מַעְתְּרִינַן אַיךְ דְּמֶדֵם לַיִת לַן וְכֹל מֵדֵם אֲחִידִינַן ׃

ᵃ עֲנָא ᵇ נְתַל ᵖ עִלָּה
ᵍ בשלן ʳ שַׁמֵּשׁ ˢ סִיבַר
ᵗ אִלַּץ ᵘ בצורך ˣ לָצַת
ʸ בתענית ᶻ דְּכָא וְכֵה
ᵃ בארך אפים ᵇ באהבה ובכל
ᶜ מַלָּל ᵈ בזין ᵉ צוקה
ᶠ ובכלימה ᵍ בהתחלחול ובחרפה
ʰ טָעָא ⁱ עֲרַע ᵐ מוּת
ⁿ חַיָּא ᵒ רָעָא ᵖ כְּרִיה

Ifai.49. c.8.

2 *Ait enim, Tempore accepto exaudiui te: & in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nũc dies salutis.

2 *λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

3 *Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum.

1.Co. 10 b.32.

3 *μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία·

4 *Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis,

1.Cor.4. a.1.

4 *ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις·

5 *In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis,

5 *ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις,

6 *In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta;

6 *ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ.

7 *In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris:

7 *ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ· διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν·

8 *Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: vt seductores & veraces: sicut qui ignoti & cogniti.

8 *διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς·

9 *Quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati:

9 *ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι·

10 *Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

10 *ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

11 *Os nostrum patet ad vos ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est.

11 *Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι· ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται.

12 *Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris. C

12 *οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.

13 *Eandem autem habentes remunerationem (tanquam filiis dico) dilatamini & vos.

13 *τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω· πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

14 *Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quę enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras?

14 *μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

15 *Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

15 *τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μέρις πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

16 *Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei viui: sicut dicit Deus. Quoniam inhabitabo in illis: & inambulabo†, & ero illorum Deus: & ipsi erunt mihi populus.

1.Cor.3. d.17. 6. d.19. Leu.26. b.12. inter cos

16 *τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοί ἔσονταί μοι λαός.

17 *Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immũdum ne tetigeritis: & ego recipiam vos.

Ifai.52. c.11.

17 *διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος· καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς·

וְעַרוּכָתָא קֳדָמַיְתָא דְעַמָּא יא

יב לָא אֲלִיצִיתוּן בֵּן אֱלִיצִיתוּן בֵּין בְּרַחֲמֵיכוֹן׃ יג אֵיךְ דִּלְבַנְיָא דֵּין אֲמַר אֲנָא פּוּרְעָנִי חוּבְלִי דַלְוָהְכוֹן וְרַוַּחוּ
חוּבְכוֹן לְוָתִי׃ יד וְלָא חֲוֵוּן כְּנִי זוּגָא לַאוּלֵיִן דְּלָא מְהֵימְנִין אַיְדָא גַּיר שַׁוּתְפוּתָא אִית לְזַדִּיקוּתָא עִם עַוְלָא אוֹ
אֲנָא חוּלְטָנָא אִית לְנַהֲרָא עִם חֶשׁוֹכָא׃ טו אוֹ אַיְדָא שַׁלְמוּתָא אִית לְמַשִּׁיחָא עִם סָטָנָא אוֹ אִידָא מְנָתָא אִית
לְמַהֵימֵן עִם דְּלָא מְהֵימָן׃ טז אוֹ אִידָא אַוִּיוּתָא אִית לְהֵיכְלֵהּ דַּאלָהָא עִם פְּשִׁאדָא אֲנָתוּן גַּיר הֵיכְלֵהּ דַּאלָהָא
חַיָּא אֲיכְנָא דַּאמִיר פְּאֶעְמַר בְּהוּן וְאֶהֱוֵי אֱלָהֲהוֹן וְהִנּוּן נֶהֱווֹן לִי עַמָּא׃ יז בֵּיְנָתְהוֹן וְאֶתְפְּרְשׁוּ מֶנְהוּן אֲמַר מָרְיָא וְלִסְמָאָא לָא תֶּתְקָרְבוּן וַאנָא אֶקַבֶּלְכוֹן׃

---

a רֵוַח אַלַץ b כְּרַע נמל c חֲבַב זוּג d הרכיהו e הֵימֵן שְׁתַף f עירוב g לוחר שלום m חלק h רצון מָנָא o שידים p עֶמֶד בכן q נָפַק r סָמָא מֶרֵב

18 * Et ero vobis pro patre, & vos eritis mihi pro filiis, & filiabus, dicit Dominus, qui omnia complectitur [Omnipotens.]

CAP. VII.

1 QVum igitur habeamus has promissiones, dilectissimi, purgemus nosipsos ab omni immunditia carnis & spiritus, & operemur
2 sanctimoniã cum timore Dei. * Sustinete nos, fratres mei, in neminem iniquè egimus, neminem corrupimus, nemini iniuriam intulimus.
3 * Non ad vestri condemnationem dico, siquidem iam ante dixi. in corde nostro vos esse repositos ad moriendum simul & ad viuendum. Quotidie.
4 * Multa est mihi fiducia erga vos, multáque mihi est ex vobis gloriatio, & plenus sum consolatione, ac maiorem in modum abundat in me gaudiũ in omnibus afflictionibus meis.
5 * Etenim quum veniissemus in Macedoniam, nullam omnino requiem habuit corpus nostrum, sed in omnibus afflicti sumus: foris, pugnæ, intus autem terrores.
6 * Sed Deus ille qui consolatur humiles, nos consolatus est per aduentum Titi.
7 * Nec solùm per aduentum eius, sed etiam tranquillitate illa qua potitus est ex vobis: Siquidem renuntiauit nobis de charitate vestra erga nos, déque luctu vestro, & zelo vestro pro nobis, quæ quum audirem, gaudij plurimum habui. * Nam etiam si mœrore vos affecerim per epistolam, nõ me pœnitet, etiamsi pœnituisset. Videó enim quòd epistola illa quamuis ad horam mœrore vos affecerit,
9 * Me tamen gaudio affecit, non quòd contristauerim vos, sed quia tristitia vestra ad pœnitẽtiam ipsa vos adduxit. Hoc enim triste
10 vobis fuit secundùm Deum, sic vt nihil detrimenti acceperitis à nobis. * Namque tristitia propter Deum pœnitentem animam efficit non auersam, sed conuersam ad salutem: tristitia verò mundi mortem efficit. * Ecce enim
11 istud ipsum quòd cõtristati sitis propter Deum quantam peperit in vobis sedulitatem, & prolationẽ in spiritu [satisfactionem,] & indignationem, & timorem, & dilectionem, & zelum, & vindictam? Proinde omnibus in rebus spectandos vos exhibetis, quòd puri sitis in negotio illo.

קפלאון ז

8 וְאִהְוֵא לְכוֹן לַאבָא וְאנתְוּן תֶּהְוֵון לִי לַבְנַיָא וְלַבְנָתָא אֲמַר מָרְיָא דְכל אֱחִיד ׃
1 מְטֻל דְאִית לַן הָכֵיל הֵלֵין [a] מוֹלְכָנֵא חַבִיבֵי כַּד [b] נְדַכֵּא נַפְשָׁן מִן כֹּלָּה סְאוֹתָא דְבְסָרָא וְרוּחָא [c] וְנֶפְלוּחַ קֻדִישׁוּתָא
בְּרָחֲלְתָא דַאלָהָא: 2 סַיְבְרִין אֱחַי בְּאנָשׁ לָא [d] אַעֲוֹלִין לֵאנָשׁ לָא חַבֵּלִין לֵאנָשׁ לָא [e] עֲלַבְן: 3 לָא הָוָא [f] לְמֶחֱיבוּתְכוֹן אֲמַר
אֲנָא קַדֶּמֶת גַיר אֲמֶרֶת דַכְּלֶבֶן [g] סִימִין אַנחוֹן [h] לְמָסָה [i] אַכְחֶדָא [k] וְלִמְחָא ׃ דְכְלוּהוֹם יב
4 פְּרֵחְסְיָא סַגִיאָתָא אִית לִי לְוָתְכוֹן וְסַגִי אִית לִי בְּכוֹן [b] שׁוּבְחָדָא וַמְלֵא אֲנָא [c] בּוּיָאָא וְסַתָּאָא [d] מֶתְיַהֲדָא בִּי [e] חֲדוּתָא
בְּכֻלְּהוֹן [f] אוּלְצָנִי ׃ 5 אַף מִן [g] דְאַתַין גַיר לְמַקְדוֹנְיָא אַף לָא חַד [h] נְיָח הָוָא לְפַגְרָן אֶלָּא בְּכָל מֶדֶם [i] אֶתְאֲלַצָן מִן
לְבַר קְרָבָא וּמִן לְגוֹ דָחֲלְתָא ׃ 6 אֲלָא אֱלָהָא הַו [k] דְמַבְיָא לְמַכִּיכֵא [l] בְּיָאן [m] בְּמֵאתְיֵהּ דְטִטוּם ׃

[a] מְלַךְ הכשיחb נוכה [c] פְּלַח [d] עָוַל [e] עֲלַב עשק [f] חוּב [g] סוּם [h] מוּת [i] יחד [k] חֲמָא [l] מן לשון יין בישתון [m] הַוּתָה [b] בַּיָא נחם [c] יְתֵר [d] שׁשׁוּן [e] צְרוּחִי [f] אֶתְצַר [g] נוּחַ [h] אֶלֵץ [i] בְּוָא נחם [k] אֶתְצַר

Ier. 31.a 1.b.19.

18 * Et ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

18 * καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱὸς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

CAP. VII.

ζ.

1 HAs ergo habetes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni A inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

1 * Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

2 * Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumuenimus.

2 * χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.

3 * Non ad condemnationem † dico; vestram prædiximus †prædixi enim quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum & ad conuiuendum.

3 * οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

4 * MVLTA mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione: superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

4 * πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

5 * Nam & cùm venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris, pugnæ: intus, timores.

5 * καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

6 * Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus, in aduentu Titi.

6 * ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινούς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.

7 * Non solùm autem in aduentu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desyderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita magis vt gauderem.

7 * οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

8 * Quoniam & si contristaui vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœniteret, C videns quòd epistola illa (& si ad horam) vos contristauit. 9 * Nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundùm Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis. 10 * Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.

8 * ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

9 * νῦν χαίρω οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετανοίαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

10 * ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

11 * Ecce enim hoc ipsum, secundùm Deum contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinẽ: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desyderium, sed æmulationem, sed vindictam: in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio.

11 * ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι τῷ πράγματι.

---

7 וְלָא בַלְחוֹד בְּמֵאתְיְתֵהּ אֶלָּא אַף m בִּנְיָחֵהּ הוּ m דְּאִתְחְנִיחַ בְּכוֹן סַבְרַן גַּיר עַל חוּבְכוֹן דַּלְוַתְכוֹן וְעַל n אֲבֵלְכוֹן o וְטַנָּנְכוֹן
דְּעַל אַפַּיִן וְכַד שְׁמַעְתּ p חֲרוּתָא סַגִּיאָתָא חָוַת לִי ׃ 8 דְּאַפִּן q אַכְרִית לְכוֹן בְּאִגַּרְתָּא לָא r חָוֵיתָא לִי נַפְשִׁי אַפִּן חָוֵיתָא חָוַת
חֲזֵי אֲנָא גַּיר דְּהִי s אִגַּרְתָּא אַפִּן דְּשָׁעָתָא t אַכְרִית לְכוֹן ׃ 9 אֶלָּא חַדּוּתָא עָבְדַת לִי לָא עַל u דְּכְרִית לְכוֹן אֶלָּא מָטַל
v דְּכְרִיוּתְכוֹן w לְתִיּוּבוּתָא הוּ x אִיתְיַתִיכוֹן כְּרִיהּ לְכוֹן גַּיר בַּאלָהָא אִיכְנָא דְּבְמַדְם y לָא z תְּחֶסְרוּן מְנַן ׃
10 כְּרִיוּתָא גַּיר דְּמֶטַל אֱלָהָא a חָוַת נַפְשָׁא עָבְדָא דְּלָא חָפְכָא b וּמַפְנְיָא לְחַיֵּא c כְּרִיוּתָא דֵּין דְּעָלְמָא d מוֹתָא הוּ עָבְדָא ׃
11 הָא גַּיר הִי הָדָא e דְּאִתְחְעִיקְתּוּן מֶטַל אֱלָהָא כְּמָא אַעְבְּדַת בְּכוֹן f חֲפִיטוּתָא וּמַפַּק בְּרוּחָא g וְרוּגְזָא וְדָחְלָתָא
h וְחוּבָא i וְטַנְּנָא k וְתַבְעָתָא וְבְכֹל מִדְם l חֲוִיתוּן נַפְשְׁכוֹן דַּכְיִן אַנְתּוּן בָּהּ בְּצִבּוּתָא ׃

m נוח n אבל o קונאתכם
p שמחה q כרא r חוא
s אגרת t כרא u תשובה
v אתא w חסר x חוא
y פנא z חלה a מורת
b עוק c השת דלות d נפק
e תעם h ואהבה i וקנאה
k ונקמה l חגיד

12 * Erit autem hoc quod scripsi vobis, non eius causa qui offendit, nec etiam eius causa qui offensus est ab eo, sed vt innotescat coram Deo diligentia vestra propter nos.

13 * Idcirco consolationem accepimus. Et cum consolatione abundantiùs lætati sumus ob lætitiam Titi, quòd refocillatus sit Spiritus eius cum vobis omnibus.

14 * Quòd si quid gloriatus sum apud eum de vobis, non erubesco: sed in omnibus veritatem locuti sumus vobiscum; ita & gloriatio nostra apud Titum in veritate reperta est.

15 * Quinetiam amores viscerales eius magis ac magis multiplicati sunt erga vos, dum in memoriam reuocat omnium vestrum obedientiam, qui cum timore ac tremore excepistis eum.

16 * Gaudeo quòd in omnibus confidam de vobis.

Quotidie.

CAP. VIII.

1 NOtam porrò vobis facimus, fratres mei, gratiam Dei, quæ data est in ecclesijs Macedoniorum.

2 * Quoniam per probationem multam afflictionum illorum vberius fuit ipsorum gaudiũ: & profunditas egestatis eorum exundauit in diuitias simplicitatis ipsorum.

3 * Testor enim quòd secundum virtutem ipsorum, ac supra vires suas propria ipsorum voluntate

4 * Efflagitarunt à nobis multa cum obsecratione: vt participes essemus gratiæ ministerij Sanctorum.

5 * Et non prout sperabamus, quinimò seipsos dediderunt primùm Domino nostro, tum etiam nobis per voluntatem Dei.

6 * Vt rogaremus Titum, vt quemadmodum incœpit, ita & perficiat in vos quoque hanc beneficentiam.

7 * Sed quemadmodum omnibus in rebus abundatis fide, & sermone, & cognitione, & omni diligentia, & ea quæ ex vobis est erga nos charitate, sic etiam hac gratia abundetis.

8 * Non præcipiendo præcipio vobis, sed per sedulitatem sociorum vestrorum constantiam charitatis vestræ experior.

---

12 תֶּחֱוֵא דִּין חָדָא דִּכְתִבֵת לְכוֹן דְּלָא חֲוָא מָטֵל מַסְכְּלָנָא אַף לָא מָטֵל הוֹ מַן דְּמַסְכֵּל בֵּהּ אֶלָּא מָטֵל דְּתֶתְיְדַע קֻדָּם
אֱלָהָא חַפִּישׁוּתְכוֹן דְּמָטַלְתָּן׃ 13 מָטֵל הָנָא מְחֻבַּיַּאן וְעַם בּוּיָאן יַתִּירָאִית חֶדִין בְּחַדּוּתֵהּ דְּטִטוֹם דְּאִתְחַנְיַת
רוּחֵהּ עִם כֻּלְכוֹן׃ 14 וְכִמְרֵם דְּאִשְׁתְּבָהֲרֵת לֵהּ עַל אַפַּיכוֹן לָא בַּהֲתֵת אֶלָּא אַיךְ דְּבְכֻלְּמְרֵם קוּשְׁטָא מַלֶּלֶן עִמְכוֹן
הָכַנָא אַף שׁוּבְהָרַן דְּלוֹת טִטוֹם בְּקוּשְׁטָא אֶשְׁתְּכַח׃ 15 וְאַף רַחֲמוֹהִי סְגִיו עֲלֵיכוֹן כַּד מְהַדְּכַר
מְשְׁתַּמְּעְנוּתָא דְּכֻלְכוֹן דְּכְדָחֲלָתָא וּבְרְתִיתָא קַבְּלְתּוּנִיהִי׃ 16 חֶדָא אֲנָא דְּבְכֻלְּמְרֵם חְכִיל אֲנָא עֲלֵיכוֹן׃

דְּכְלִיוֹם יג קפלאון ח

1 מְוַדְּעִינַן לְכוֹן דִּין אֲחֵי טִיבוּתֵהּ דַּאלָהָא דְּאִתְיְהִבַת בְּעַדְתָא דְּמַקְדוֹנֵיָא׃ 2 דִּבְבוּקָא סַגִּיאָא דְּאוּלְצָנוּתָן

a מְוַדְּעִינַן b טִיבוּתֵהּ דַּאלָהָא c דְּאִתְיְהִבַת בְּעַדְתָא דְּמַקְדוֹנֵיָא׃ d דִּבְבוּקָא סַגִּיאָא דְּאוּלְצָנוּתָן

e סְכַל f וְרַע g השתדלותכם
z בשבילנו y בָּרָא x יוחר
w חָרָא v נוּחַ u שַׁבְהַר
t בְּהַת s בוש r אמת ונכאה
q יְתַר p סְנָא o דְּכַר זכר
n שְׁמַע m רְתַת l קַבֵּל
k שוטה j וְרַע i חסדו h וַהֵב g בעדות

12 * Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam so-
ad vos licitudinē nostram quam habemus †pro vobis coram Deo.

13 * Ideò consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantiùs magis gauisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. D

14 * Et siquid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est.

15 * Et viscera eius abundantiùs in vobis sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.

16 * Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

12 * ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

13 * διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν·

14 * ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη.

15 * καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

16 * χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

CAP. VIII. η'.

1 NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data est in ecclesijs A Macedoniæ.

2 Et quod * Quòd in multo experimēto tribulationis abundantia gaudij ipsorum fuit, & altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum.

3 * Quia secundùm virtutem testimonium illis reddo, & supra virtutem volūtarij fuerunt:

4 * Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam & communicationem ministerij quod fit in Sanctos.

5 * Et non sicut sperauimus, sed semetipsos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

6 * Ita vt rogaremus Titum, vt quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis B etiam gratiam istam.

7 * Sed sicut in omnibus abundatis fide & sermone, & scientia, & omni solicitudine, insuper & charitate vestra in nos, vt & in hac gratia abundetis.

8 * Non quasi imperans dico: sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans.

1 * Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας·

2 * ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

3 * ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι,

4 * μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

5 * καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ·

6 * εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

7 * ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

8 * οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

יַתִּירוּתָא דְּחוּת [c] לְחַדְוָתְהוֹן וְעוּמְקָא [f] דְּמַסְכְּנוּתְהוֹן [g] אֶתְיַתַּר [h] בְּעוּתְרָא [i] דַּפְשִׁיטוּתְהוֹן׃
3 סָהֲדָא אֲנָא גִיר דַּאיךְ חֵילְהוֹן וְיַתִּיר מִן חֵילְהוֹן [k] בְּצֶבְיָן נַפְשְׁהוֹן׃ 4 [l] בְּעָו מִנַּן בְּבָעוּתָא סַגִּיאָתָא [m] דְּנִשְׁתַּוּתְפוּן
[n] בְּטַיבוּתָא [o] דְּתֶשְׁמְשְׁתָא דְּקֻדִּישֵׁא׃ 5 וְלָא אַיךְ מָא דְּסָבְרִין הֲווֹן אֶלָּא נַפְשְׁהוֹן [p] אַשְׁלְמוּ לְוְקָדָם [q] לְמָרָן וְאַף לַן
[r] בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא׃ 6 דַּחֲנַן [s] נְבָעָא מִן טִטוּס דַּאיךְ [t] דְּשָׁרִי הָכְנָא נְשַׁלֵּם בְּכוֹן אַף טַיבוּתָא הָדָא׃
7 אֶלָּא אֵיבָּנָא דִּבְכֹלְּהֶם [u] מְתַיַּהֲרִין אַנְתּוּן [v] בְּהֵימָנוּתָא [w] וְמִלְּתָא [x] וּבִידְעָתָא וּבְכֹל [y] חֲפִישׁוּ [z] וּבְחוּבַן דִּלְוָתְכוֹן
הָכְנָא אַף בְּהָדָא טַיבוּתָא תְּתַיַּהֲרוּן׃ 8 לָא [a] הָוָא מֶפְקַד פָּקֵד אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא [b] בַּחֲפִישׁוּתָא דְּחַבְרַיכוֹן
[c] שְׁרָרָא דְּחוּבְכוֹן מְנַסֵּא אֲנָא׃

[i] שמחתכם [f] חסרונם [g] יתר [h] בעושר [i] תמימותם [k] צבא [l] בקש [m] שתף [n] בחסד [o] שמש [p] שלם [q] צבאו [r] שרו [s] נבא [t] שרי [u] יתר [v] חמין [w] מלל [x] ידע [y] השת דלות [z] ובאהבתנו [a] בחשד דלות [b] אמונה [c]

Dominica VI. post Epiphaniam.

9 * *Nostis enim gratiam Domini nostri Jeschua Meschicho, quippe qui propter vos pauper factus sit quum esset dives, vt vos eius egestate ditescatis.*

10 * *Consulĕdo autem hoc do vobis consilium, quod vobis profuturum est, vt qui ab anno superiore cœpistis non velle tantùm, sed etiam agere.*

11 * *Nunc autem facto perficite quod voluistis, vt quemadmodum incessit vobis cupido huius voluntatis, sic & facto exequamini ex eo quod habetis.*

12 * *Si enim adsit voluntas, iuxta id quod habet planè accepta est, non iuxta id quod non habet.*

13 * *Non enim vt alijs fiat respirandi potestas, vobis autem oppressio.*

14 * *Sed vt ex æquabilitate hoc tempore copia vestra adsit eorum inopiæ: vt & illorum abundantia vestræ adsit penuriæ, vt fiat æquabilitas.*

15 * *Sicut scriptum est, Qui multùm sustulit, nihil superfuit ei; & qui parum tulit, huic nihil defuit.*

16 * *Gratia autem Deo qui indidit hanc diligentiam in cor Titi pro vobis.*

17 * *Exhortationem enim nostram suscepit; et quia admodum illi curæ fuit, suapte sponte prodijt ad vos.*

18 * *Misimus autem vnà cum eo fratrem illum nostrum, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias.*

19 * *Vsque adeò vt deligendo delectus sit ab ecclesijs, vt prodiret nobiscum cum hac gratia, quæ administratur à nobis ad gloriam Dei ipsius, & ad nostram adhortationem.*

20 * *Cæterùm hoc deuitamus, ne quis nobis imponat næuum in hac dignitate quæ administratur à nobis.*

21 * *Namque curam gerimus rerum bonarum, non coram Deo tantùm, sed etiam coram hominibus.*

22 * *Misimus porrò vnà cum eis & fratrem illum nostrum, qui probatus est nobis in multis semper diligens, nunc verò longè diligentior ob multam fiduciam erga vos.*

---

9 כִּי יָדְעִין אַנְתּוּן גִּיר טֵיבוּתֵהּ דְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּמִטַּלְתְּכוּן אִתְמַסְכֵּן כַּד אִיתַּוְתִי עַתִּירָא וַאֲנַחְנוּן בְּמִסְכְּנוּתֵהּ
10 תְּעַתְּרוּן׃ וְטַב מֶלֶךְ דֵּין מַלֵּךְ אֲנָא לְכוּן חָדָא דְּמֵעַרְעָא לְכוּן מִטֶּל דְּמַן אֶשְׁתְּקַדִּי שַׁרְיוּתוּן לְמֶעְבְּדָא בְּלְחוֹד
11 אֶלָּא אַף לְמֶעְבַּד׃ הָשָׁא דֵּין שַׁלְּמוּ בַּעֲבָדָא הַוֹ מֵרֵם דְּצִבְיוּתוּן דְּאִיכְּנָא דַּהֲוָא לְכוּן סוּחָא לְמֶעְבְּדָא הָכְנָא
12 בְּעַבְרָא תְּשַׁלְּמוּן מִן מָא דְּאִית לְכוּן׃ אֵן גִּיר צְבְיָנָא אִיתַּוְהִי אַיךְ מָא דְּאִית לֵהּ הָכוּת מְתְקַבַּל לָא הַוָא אַיךְ מָא
13 דְּלֵית לֵהּ׃ לָא הַוָא גִּיר דְּלַאחֳרָנָא הֲוֵא רְוָחָא וְלָכוּן אוּלְצָנָא׃ אֶלָּא בְּשַׁוְיוּתָא הַוֵי בְּזַבְנָא הָנָא
14 דְּיִתְיְרוּתְכוּן דִּילְכוּן הֲוֵא לְחַסִּירוּתְהוּן דְּהָנוּן דְּאַף יִתְירוּתְהוּן דִּילְכוּן תֶּהֱוֵא לְחַסִּירוּתְכוּן דִּילְכוּן דְּתֶהֱוֵא שַׁוְיוּתָא׃

---

a דנה b חסדו c מַסְכֵּן d אִית יש c בחסרונו f עָתַר עשר g מְלַךְ יעץ h עֲדַר עזר i שנה שעברה k שרי התחיל l לא m צְבָא חפץ n סְרַח חסר o צְבָא רצה p כן או כלל q רְוַח r צרה s שָׁוְא t יִתַּר u חָסַר

9 ‡ SCITIS enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset dives: vt illius inopia vos diuites essetis.

10 ‡ Et consilium in hoc do: hoc enim vobis vtile est, qui non solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore:

11 ‡ Nunc verò & facto perficite: vt quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

12 ‡ Si enim voluntas prompta est: secundùm id quod habet, accepta est, non secundùm id quod non habet.

13 ‡ Non enim vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate C

14 ‡ In præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, vt fiat æqualitas;

Exod. 16 d. 18. 15 ‡ Sicut scriptum est: Qui multum, non abundauit: & qui modicum, non minorauit.

ago 16 ‡ Gratias autem †Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vobis in corde Titi.

17 ‡ Quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cùm solicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

nostrũ 18 ‡ Misimus etiam cum illo fratrem †, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias:

19 ‡ Non solùm autem, sed & ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur à D nobis ad Domini gloriam, & destinatam voluntatem nostram:

20 ‡ Deuitantes hoc, nequis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur à

In Domini gloriã. nobis†.

Rom. 12. d. 17. 21 ‡ Prouidemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

22 ‡ Misimus autem cum illis fratrem nostrum, quem probauimus in multis sæpe solicitum esse: nunc autem multo solicitiorem, confidentia multa in vos.

9 ‡ Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

10 ‡ καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

11 ‡ νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

12 ‡ εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπροσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

13 ‡ οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότητος

14 ‡ ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα· ὅπως γένηται ἰσότης·

15 ‡ καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολύ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

16 ‡ χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου·

17 ‡ ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο· σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

18 ‡ συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

19 ‡ οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν·

20 ‡ στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν·

21 ‡ προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

22 ‡ συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς·

---

15 אֵיךְ דִּכְתִיב דְּהַו דְּאַסְגִי שְׁקַל לָא אֶתְיְתַר לֵהּ וְהַו דְּקַלִיל שְׁקַל לָא אֶתְבַּצַּר לֵהּ ׃

16 טַיבוּ דִּין לֵאלָהָא דְּיַהֲבָה חֶפְיוּתָא הָדָא בְּלֵבֵהּ דְּטִטּוּס ׃ 17 בָּעוּתַן גִּיר קַבֵּל וּמֶטֶל דְּטָב בְּטִיל

לֵהּ מֵן צְבִינוּתֵהּ נָפַק צָאיְדִיכוֹן ׃ 18 שַׁדַּרְנָא דִּין עִמֵּהּ לַאחוֹן אַיְנָא דְּאוֹנְגְלְיוֹן בְּכֹלְהֵין עִדְּתָא ׃

19 הָכַנָא דְּאַף מְגַבָּא גְּבָא מַן עִדְּתָא דְּנָפוֹק עִמַּן בְּטַיבוּתָא הָדָא דְּמִשְׁתַּמְּשָׁא מַנָּן לְשׁוּבְחָא דְּיָלֵהּ דְּאֱלָהָא

וְלִלוּבַּן דִּילַן ׃ 20 קָנִיטִינַן דִּין בְּהָדָא וְלָא אֲנָשׁ נָסִיב בַּן מוּמָא בְּהָדָא רַבּוּתָא דְּמִשְׁתַּמְּשָׁא מַנָּן ׃

21 וְצַפְּינַן גִּיר דְּשַׁפִּירָתָא לָא קֻדָּם אֱלָהָא בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף קֻדָּם בְּנֵינָשָׁא ׃ 22 שַׁדַּרְנָא דִּין עִמְּהוֹן אַף לַאחוֹן אַיְנָא

וְלַן בְּקָא בְּכֹלְבַּן בְּסַגִּיאָתָא דְּחַפִּישָׁא הוּ חָשָׁא דִּין יָתִירָאִית חָפִישׁ בְּהוּכְלָנָא סַגִּיאָא דְּעָלֵיכוֹן ׃

סְגָא יִתֵר בְּצַר
חֵן יְהַב הַשְׁתַּדְּלוּת
כְּעָא צְבָא חִפּוּץ
אַשְׁלַם שַׁבַּח נִכְשַׁרוּת
עֲדוּת גְּבָא נָפַק
בְּחִסֹּד טַבְשׁ רַבָּב
קְנָם נְשָׂה סוּם רְכַב
שַׁמֵּשׁ יְצַף בְּקָא בְּחִן

23 * Siue igitur Titus meus est socius & adiutor inter vos; siue sint alij fratres nostri Apostoli ecclesiarum gloriæ Meschicho.

24 * Omnino specimen charitatis vestræ, & nostræ de vobis gloriationis ostendite in conspectu omnium ecclesiarum.

Medio Ieiunio.

CAP. IX.

1 PORrò de subministratione sanctorum, superfluum ago si scribo vobis.

2 * Siquidem noui promptitudinem voluntatis vestræ, & ideò glorior de vobis apud Macedones. Quoniam Achaia parata est ab anno superiore; & æmulatio vestri plurimos excitauit.

3 * Misi autem fratres ne inanis reddatur gloriatio qua gloriamur de vobis in hoc negotio, vt, quemadmodum dixi, sitis parati.

4 * Ne fortè veniant mecum Macedones, & inueniant vos imparatos, & nos pudore suffundamur, ne dicamus vos pudore suffusum iri gloriatione illa qua gloriati sumus.

5 * Quapropter mihi curæ fuit hæc rogare fratres meos, vt, priusquam ego, veniant ad vos, & præparent benedictionem illam quam à principio audistis, vt parata sic sit tanquam benedictio, non tanquam auaritia.

6 * Hoc est autem, qui seminat cum parsimonia, etiam cum parsimonia metet: at qui seminat cum benedictione, etiam cum benedictione metet.

7 * Vnusquisque pro ea qua præditus est voluntate, non tanquam ex tristitia, vel tanquam per vim, Hilarem enim datorem diligit Dominus.

8 * Fieri siquidem potest per Deum, vt omnis beneficentia exuberet in vos, vt in omnibus semper quod sufficit vobis habeatis, abundetisq; in omni opere bono.

9 * Sicut scriptum est, Dispersit dedítque pauperibus, & iustitia eius stat in sæculum.

10 * Cæterùm qui largitur semen seminanti, is & panem in cibum largietur, & multiplicabit sementem vestram, & augebit prouentus iustitiæ vestræ.

11 * Vt in omnibus ditemini in omnem simplicitatem, quæ per nos perficit gratiarum actionem Deo.

* Siue pro Tito qui est socius meus & 23
vobis in †vos adiutor, siue fratres nostri Apo-
gloria stoli ecclesiarum † gloriæ Christi.
* Ostensionem ergo quæ est charita- 24
tis vestræ & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

CAP. IX.

NAm de ministerio quod fit in san- 1
ctos, ex abundanti est mihi scribere A
vobis.
* Scio enim promptum animum ve- 2
strum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito; & vestra æmulatio prouocauit plurimos.
mis- * † Misi autem fratres, vt ne quod glo- 3
mus riamur de vobis, euacuetur in hac parte, vt quemadmodum dixi parati sitis:
* Ne cùm venerint Macedones me- 4
cum, & inuenerint vos imparatos, erubescamus nos, vt non dicamus vos in B
hac substantia.
* Necessarium ergo existimaui rogare 5
fratres vt perueniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi benedictionem, non quasi auaritiam.
* Hoc autē dico, Qui parcè seminat, 6
parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.
* Vnusquisq; prout destinauit in cor- 7
de suo: non ex tristitia aut ex necessita- C
Eccl. 35. b.11. te. hilarem enim datorem diligit Deus.
* Potens est autem Deus omnem gra- 8
tiam abundare facere in vobis: vt in omnibus semper omnem sufficientiam habētes, abundetis in omne opus bonum.
Psal. 111 b.9. sæculū sæculi * Sicut scriptum est: Dispersit, dedit 9
pauperibus: iustitia eius manet in † æternum.
* Qui autem administrat semen se- 10
minanti: & panem ad manducandum præstabit: & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ.
* Vt in omnibus locupletati abunde- 11
tis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

23 * εἴτε ὑπὲρ τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα χριστοῦ.
24 * τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Θ'.

1 * Περὶ μὲν γὰρ τὴν διακονίαν τὴν εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν.
2 * οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.
3 * ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε.
4 * μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.
5 * ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.
6 * τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.
7 * ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
8 * δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν·
9 * καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
10 * ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν.
11 * ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.

---

x בורכתא היא דמן קדיש y אשתמעתון דחיוא מטיבא הכנא איך ביורכתא לא חזא איך z יעניתא ׃
6 חדא דין מן זרע a בחוסנא אף בחוסנא חד ומן זרע בבורכתא אף בבורכתא נחצור ׃
7 כל אנש איך דאית β ברעיתה לא חזא איך דמן c כריתא או איך דמן d קטירא e ליהובא הו גיר חדניא רחם מריא ׃
8 f מטיא הי גיר באידי אלהא כל g טיבו ודנחד בכון בכלזבן בכלמדם הו מא דמסתק לכון נהוא לכון h ותתיחרון
9 בכל עבד טב ׃ איך דכתיב i ודבדר ויהב k למסכנא וזדיקותה l קאימא לעלם ׃
10 הו דין דיהב זרעא לזרעא ולחמא m למאכולתא הו n נתל o ונסגי זרעכון ונרבי פארי דזדיקותכון ׃
11 p בכלמדם p תעתרון בכלה q פשיטותא דהי נמרא r באידן s תודיתא לאלהא ׃

x נרכה y שמע z בעא
a בחסרון b רעא רצה
c חלא d עזה e יהובא נותן
f מטא בלשון יכל g חסר
h יתר i בורא לאבותים
k קום m אכל n נתל
o סגא p עתר עשר
q תמימות r בזרעו s יד

12 * Quoniam functio ministerij huius non solùm defectum sanctorum supplet, sed etiam exuberat in multas gratiarum actiones Deo.

13 * Nam propter probationem ministerij huius Deum glorificamus, quòd subiecti sitis confessioni Euangelij Meschicho, & communicetis in simplicitate vestra cum eis, & cum omnibus.

14 * Preces autem offerunt pro vobis cum multa charitate propter multitudinem beneficentiæ Dei in vos.

15 * Gratia autem Deo super dono ipsius inenarrabili.

Dominica VI. Ieiunij.

CAP. X.

1 EGo verò Paulus peto à vobis per lenitatem & mansuetudinem Meschicho, qui de facie quidem humilis sum apud vos, absens tamen confido de vobis.

2 * Obsecro autem vos, ne quum venerim, vrgear illa fiducia quam habeo vt audeam, sicut existimor; in illos homines, qui putant nos secundùm carnem incedere.

3 * Quamuis enim in carne ambulemus: nō tamen secundùm carnem militamus.

4 * Arma enim militiæ nostræ non sunt secundùm carnem, sed virtus Dei, ac per eam subiugamus munitiones rebelles, & demolimur cogitationes;

5 * Omnémque elationem quæ sese effert aduersus cognitionem Dei. & captiuum ducimus omnem intellectum ad obedientiam Meschicho.

6 * Ac parati sumus ad faciendam vindictam de iis qui non obediunt, quùm impleta fuerit obedientia vestra.

7 * Faciem intuemini? Si quis confidit de seipso quòd ipsius Meschicho sit, illud sciat ex seipso, quòd quemadmodum ipse Meschicho est, ita & nos.

8 * Nam etsi aliquid amplius gloriatus fuero de potestate quam dedit mihi Dominus noster, non erubesco: quippe quam in vestri ædificationem dedit nobis, non autem in vestri deiectionem.

9 * Cæterùm non curo existimari tanquam is qui perterrefaciendo perterrefaciam vos per epistolas meas.

---

12 מְטַל דְּפוּלְחָנָא דְּתֶשְׁתְּמְשְׁתָא וְדָא לָא חֲוָא בַּלְחוֹד חַסִירוּתָא דְקַדִּישֵׁא מְמַלֵּא אֶלָּא אַף מְיַתַּר בְּתַוּדְיָתָא סַגִּיאָתָא
לֵאלָהָא ׃ 13 מְטַל בּוּקְיָא גֵּיר דְּתֶשְׁמְשְׁתָא הָדָא לֵאלָהָא מְשַׁבְּחִינַן דְּאִשְׁתַּעֲבַדְתּוּן לְתַוּדְיָתָא דְּסַבְּרְתָה דְּמְשִׁיחָא
וְאִשְׁתַּוְתַפְתּוּן בְּפִשְׁיטוּתְכוֹן עִמְּהוֹן וְעִם כֻּלְּנָשׁ ׃ 14 וְצַלּוּתָא מְקָרְבִין חֲלָפֵיכוֹן בְּחוּבָא סַגִּיאָא מְטַל סוּגְיָא
דְּטִיבוּתָה דְּאֱלָהָא דַּעֲלֵיכוֹן ׃ 15 טַיּוּבוּ דִּין לֵאלָהָא עַל מַוְהֲבְתֵּהּ דְּלָא מְתְמַלְלָא ׃

חַד בְּשַׁבָּא רוּ דְצוֹמָא יוּ קְפַלָאוֹן ׃

1 אֲנָא דִּין פּוֹלוֹס בָּעָא אֲנָא מְנָכוֹן בְּנִיחוּתֵהּ וְבְמַכִּיכוּתֵהּ דְּמְשִׁיחָא דְּאַפִּין מַכִּיךְ אֲנָא לְוָתְכוֹן אֶלָּא כַּד רָחִיק
אֲנָא חְכִיל אֲנָא עֲלֵיכוֹן ׃ 2 בָּעָא אֲנָא דִּין מְנָכוֹן דְּלָא מָא רַאֲתִית אָתַאלֵץ בְּתוּכְלָנָא דְּאִיתּ לִי דְּאַשְׁיַח אַיךְ

---

a פְּלַח b שַׁמֵּשׁ c יְרָא d בְּקָא בוֹן e שַׁבַּח f שְׁעְבֵּד g לְתוּרָם בשורת h שְׁתַּף i בתמימותכם
a בוֹשׁ b אֲתָא c אצור d בבשחון e אַשְׁיַח f בעשת לבשת

* Quoniam miniſterium huius officij non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino:

12 ὅτι ἡ διακονία τ λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ·

* Per probationem miniſterij huius, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in † Euangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis † in illos, & in omnes,

13 διὰ τ δοκιμῆς τ διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τ ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τ κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,

Euangelio veſtræ

* Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſyderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

14 καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

* Gratias* Deo ſuper inenarrabili dono eius.

ago

15 χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

CAP. X.

ι.

IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

1 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τ πραότητος καὶ ἐπιεικείας τ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς·

vos * Rogo autē,* ne præſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdā: qui arbitrantur nos tanquam ſecundum carnem ambulemus.

2 δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

* In carne enim ambulantes, non ſecundum carnem militamus.

3 ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

* Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes:

4 τὰ γὰρ ὅπλα τ στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες

* Et omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti;

5 καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τ γνώσεως τ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ·

B

* Et in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia.

6 ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

* Quæ ſecundum faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi, Chriſti ſe eſſe: hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſicut * ipſe Chriſti eſt: ita & nos.

& 7 τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς χριστοῦ.

* Nam & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.

8 ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τ ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι·

* Vt autem non exiſtimer tanquam terrere vos per epiſtolas,

9 ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν·

---

h דְּמִתְרַעֲיָא אֲנָא עַל אֲנָשָׁא אִילֵין דְּחָשְׁבִין לַן דַּאיךְ וְכִבְסַר מְהַלְכִינַן ׃ 3 אֲפִלּן בִּבְסַר גַּיר מְהַלְכִינַן אֶלָּא לָא הָוִא
כִּבְסָרָא פָּלְחִינַן ׃ 4 זֵינָא גַּיר דְּפִלְחוּתַן לָא הָוִא כִּבְסָרָא אֶלָּא דְּחַיְלָא דֵאלָהָא וּבֵהּ חַבְשִׁינַן k חֶסְנָא מְרִירָא l וְסַתְרִינַן
m סַחְשָׁבָתָא ׃ 5 וְכָל רוֹמָא n דְּמִתְרָמֵי o לְוָקְבָל יְדָעְתֵהּ דַאלָהָא p וְשָׁבְיִינַן כָּל q תַּרְעִין r לְמַשְׁמָעְתֵהּ דְּמָשִׁיחָא ׃
6 s וְמִסְתַּיְבִינַן לְמֶעְבַד t חֲבָעָתָא מִן אִילֵין דְּלָא מְשְׁתַּמְעִין מָא u דְּאִתְמַלְיַת מְשְׁתַּמְעוּתְכוֹן ׃
7 בְּפַרְצוּפָא x חָיְרִין אַנְתוּן אִן אֱנָשׁ y חְכִיל עַל נַפְשֵׁהּ דְּדַמְשִׁיחָא הוּ הָנָא z נְדַע מִן נַפְשֵׁהּ דַּאיךְ דְּהוּ דַמְשִׁיחָא הוּהָכְנָא
אַף חָנַן ׃ 8 אִן גַּיר אַף מִדְּם a יַתִּיר b אֶשְׁתַּבְּחֵר עַל c שׁוּלְטָנָא d דְּיַהֲב e יְמָרָן לָא f בָּהַת אֲנָא סְטָל g דַּלְבָנְיָנְכוֹן הוּ דְּיִלְכוֹן
יַהֲב לַן וְלָא h לְסוּתְפְכוֹן ׃ 9 i מַהֲמָא אֲנָא דַּיִן דְּלָא k אֶסְתַּבַּר אַיךְ הַו l דְּמִדְּחַלוּ מְדַחֵל אֲנָא לְכוֹן בְּאַגַּרְתַּי ׃

a רָעָא חסב b חֲלַךְ c מִכְּאֵרִים d קְתַר הרס e חֲשֵׁב f רוּם g תגר
h שְׁבָא שכה i שכל מן k שַׁמַע l שׁוּב m נקמת n מְלָא o חוֹר
p כושׁ q יָרַע r שַׁבְיָא s נש t בְּנָא

10 * *Quia sunt quidam qui dicunt, Epistolæ quidem graues sunt & validæ, aduentus autem corporis infirmus, & sermo contemptus.*

11 * *Sed hoc cogitet qui sic dicit, quòd quales sumus in sermone epistolarũ nostrarum quum absumus, tales etiam sumus in opere præsentes.*

12 * *Non enim audemus æstimare aut conferre nosipsos cum iis qui seipsos gloria efferunt: sed quia isti semet sibi comparant non intelligunt.*

13 * *Nos non gloriamur supra modum, sed iuxta mensuram finium, quam distribuit nobis Deus, vt & pertingamus vsque ad vos.*

14 * *Non enim quasi non pertingamus ad vos, extendimus nosipsos. nam vsque ad vos peruenimus cum Euangelio Meschicho.*

15 * *Neque gloriamur præter mensuram nostram in labore alieno: sed est nobis spes crescente fide vestra nos in vobis magnificatum iri iuxta mensuram nostram.*

16 * *Quin & vltra vos exuberabimus euangelizando, non per mensuram alienam in his quæ parata sunt gloriemur.*

17 * *Qui autem gloriabitur, in Domino glorietur.*

18 * *Non enim qui seipsum laudibus effert, probatur, sed quem Dominus commẽdauerit.*

Feria 11. hebdomadis 1111.
Ieiunij.

CAP. XI.

1 *VTinam verò tolerassetis me paulisper vt loquerer insipienter: sed et suffertis me.*

2 * *Nam zelotypus sum erga vos zelo Dei. Despondi enim vos viro vnico virginem castam quam offeram Meschicho.*

3 * *Vereor autem ne prout seduxit serpens Chauo, fraude sua, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate quæ est erga Meschicho.*

4 * *Nam si is qui venit ad vos, alium Jeschua prædicat vobis quem nos non prædicauimus, aut spiritum alium accepistis quem non acceperatis, aut aliud Euangelium quod non recepistis; pulchrè assensum præbetis.*

---

10 כְּטַל דְּאִיתּ אֲנָשָׁא דְּאַסְרִין דַּאֲגָרְתָּא [f] יְקִירָן וְחַסְינָן [k] מֵאִתְיָה דִּין [l] דְּגוּשְׁמָא [m] כְּרִיהּ [n] וּמִלְּתֵהּ [o] שְׁטָא ׃

11 אֱלָא חָזָא [p] נֶתְרָעָא מִן דְּחָכְנָא אֲמַר דַּאֲיכְנָא [q] דְּאִיתַיִן [r] בְּמִלְּתָא דַּאֲגַרְתַּן כַּד [s] רַחִיקִינָן הָכְנָא אִיתַיִן אַף מָא דְּקָרִיבִינָן

בַּעֲבָרָא ׃ 12 לָא גַיר [t] מְרַחִינָן דְּנֶחְשׁוֹב אוֹ [u] דַּמְשַׁבְּחֲרִין נַפְשָׁהוֹן אֱלָא מֶטֶל דְּחָנוֹן בְּהוֹן

לְחוֹן מְפַחְמִין לָא [v] מְסְתַּבְּלִין ׃ 13 חָנַן לָא [z] מְשׁוּחֲתַן [a] מִן יְתִיר מִן [a] מְשׁוּחֲתַן אֱלָא [b] בַּמְשׁוּחֲתָא דַּתְחוּמָא דַּפְלַג לַן

אֱלָהָא [c] דְּנֶמְטָא אַף עַרְמָא לְוָתְכוֹן ׃ 14 לָא הֲוָא גֵיר אַיְךְ דְּלָא [c] מְתַמְטִינַן לְוָתְכוֹן [d] מְתְחִינַן נַשְׁפַּן

עַרְמָא גֵיר לְוָתְכוֹן מַטִין בַּמְבַרְתָּה דַּמְשִׁיחָא ׃ 15 וְלָא [e] מְשְׁתַּבְּחֲרִינַן לְבַר מִן מְשׁוּחֲתַן בְּעַמְלָא דַּאֲחָרְנָא אֱלָא

אִיתַלַן סַבְרָא דְּכַד רַבְיָא הַיְמָנוּתְכוֹן בְּכוֹן נֶתְרוֹרַב אַיְךְ מְשׁוּחֲתַן ׃ 16 וְנִתְיַחַר אַף לְהַל מָנְכוֹן לְמִסְבַּרוּ

[f] נבגדות [g] אַתָּא [h] גּוּשְׁמָא
[m] חוּל [n] מִלֵּל [o] שׁוּט בּוּז
[p] רְעָא חשב [q] אִית יש
[r] מִלֵּל [s] רְחַק [t] אֲמַרְתִּי
[v] פַּחַם [z] שַׁבְּחַר [y] סְכַל
[a] מתחזים אנחנו [b] מְשַׁח
[c] נמדוד [d] מַטָּא חשיג
[e] מְתַּח יִתְּדֵי [f] שְׁפַּחַר

10 *Quoniam quidem, inquiunt, epistolæ graues sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.

10 *ὅτι αἱ μὲν Ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

11 *Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes: tales & præsentes in facto.

11 *τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' Ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

12 *Non enim audemus inferere aut cõparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.

12 *οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσιν.

13 *Nos autem non in immensum gloriabimur: sed secundùm mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi vsque ad vos.

Ephe. 4. 7. 2. 8.

13 *ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

14 *Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Vsque ad vos enim peruenimus in Euangelio Christi:

14 *οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ,

15 *Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulã nostram in abundantiam,

15 *οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν·

16 *Etiã in illa quæ vltra vos sunt, euangelizare, non in aliena regula, in ijs quæ præparata sunt gloriari.

16 *εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

17 *Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

Ierc. 9. 2. 23. 1. Cor. 1. d. 31.

17 *ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

18 *Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

18 *οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

CAP. XI.

ια.

1 VTinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me.

1 *Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

2 *Æmulor enim vos Dei æmulatione: despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.

2 *ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ.

3 *Timeo autem ne sicut serpens Heuam seduxit astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo.

Gene. 3. 2. 4.

3 *φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.

4 *Nam si is qui venit, alium Christum prædicat quem non prædicauimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, aut aliud Euangelium quod non recepistis: rectè paterémini:

4 *εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.

---

1 תְּקַן " נחמל n בחן
2 שַׁבַּח a לוא b טַנַּן קַנָּא
3 בקנאה d מְקַרְאֵשׁ
4 בחולה f וְכָא זכה
5 טְעָא h הנחש i נְכַל
6 רְעָא רצה l חטיפות
7 אֶתָּא n כְּרֵז o בשורה
8 טָפֵס הקשיב q חֲוָא

17 הַו דִּין דְּנִשְׁתַּבַּחַר בְּמָרְיָא נִשְׁתַּבַּחַר ׃ 18 לָא חֲוָא גִּיר
מִן דְּנַפְשֵׁהּ מְשַׁבַּח הַו הוּ בְּקָא אֶלָּא מַן דְּמָרְיָא נְשַׁבְּחִיוְהִי ׃ דְיוֹם תְּרֵין דְּשַׁבְּתָא דר דְּצוֹמָא יז קפלאון יא
1 אֶשְׁתּוּף דִּין מְסַיְּבְרִין חֲוִיתוּן לִי קְלִיל דְּאִסְכַּל פַּכִּיהָאִית אֶלָּא אַף מְסַיְּבְרִין אַנְתּוּן הוּלִי ׃ 2 טָאֵן אֲנָא גִּיר בְּכוּן
3 בַּטְנָנָא דַּאלָהָא מְכַרְחָכוּן גִּיר לְגַבְרָא חַד בְּתוּלְתָא דַּכְיְתָא דְּאַקְרֵב לִמְשִׁיחָא ׃ 4 דְּחֵל אֲנָא דִּין דִּלְמָא אֵיךְ דַּאטְעֵי
חֲוְיָא לְחַנָּא בְּנִכְלוּתֵהּ הָכְנָא נֶחְחְבְלוּן רְעְיָנֵיכוּן מִן פְּשִׁיטוּתָא דִּלְוָת מְשִׁיחָא ׃
5 אִן גִּיר הַו דְּאתָא לְוָתְכוּן אַחֲרָנָא יְשׁוּעַ אַכְרֵז לְכוּן אֵינָא דַּחֲנַן לָא אַכְרֵזְן אוֹ רוּחָא אַחֲרָתָא נְסַבְתּוּן אִיתָא
דְּלָא נְסַבְתּוּן אוֹ סְבַרְתָּא אַחֲרָתָא אִיתָא דְּלָא קַבֶּלְתּוּן שַׁפִּיר מָחְטַפִּיסִין הֲוִיתוּן ׃

5 * Arbitror enim me nihilo inferiorem esse Apostolis illis admodum præstantibus.

6 * Quamuis enim imperitus sim sermone meo, non tamen scientia mea; verùm in omnibus manifesti fuimus apud vos.

7 * An fortè errando erraui quòd meipsum deiecerim vt vos exaltaremini? gratuitóque prædicarim vobis Euangelium Dei?

8 * Porrò ecclesias alias exui, vt acciperem sumptus in vestri ministerium.

9 * Et quum venissem ad vos, neminem vestrum oneraui. indigentiam enim meam suppleuerunt fratres qui venerant à Macedonia, & in omnibus meipsum seruaui ac seruaturus sum, vt non sim vobis oneri.

10 * Est in me veritas Meschicho; quòd hæc gloriatio non abolebitur in me in regionibus Achaiæ.

11 * Quare? quia non diligo vos? Deus nouit.

12 * Sed quod facio idem & faciam, vt præcidam occasionem ijs qui quærunt occasionem, vt in eo de quo gloriantur, reperiantur sicut & nos.

13 * Sunt enim isti pseudoapostoli, & operarij dolosi, & transformant seipsos in Apostolos Meschicho.

14 * Et in hoc nihil mirandum est. Si enim ipse Satanas transformatur in Angelu lucis:

15 * Non est magnum negotium si & ministri eius transformantur in ministros iustitiæ, quorum finis erit iuxta opera ipsorum.

In commemorationem Pauli.

16 * Iterum autem dico, ne quis putet de me quasi stultus sim, alioquin etiam vt stultum accipite me, vt & ego paulisper glorier.

17 * Quod loquor non secundum Dominum nostrum loquor, sed quasi per insipientiam in hoc loco gloriationis.

18 * Quandoquidem multi gloriantur secundum carnem, sed & ego gloriabor.

19 * Pacifici enim estis ad obtemperandum rationis expertibus quum vos sitis sapientes.

20 * Et solliciti estis de eo qui vos in seruitutem adigit, & qui vos exedit, & qui accipit à vobis, & qui effert sese supra vos, & qui cædit vos in faciem vestram.

---

5 רַנָּא אֲנָא גַיר דְּמֵדֵם לָא בַּצְרַת מִן שְׁלִיחֵא אִילֵין דְּסָב מִיתְרִין׃ 6 אַפִּן גַיר בּוּרָא אֲנָא בְּמִלַּתִי אֶלָּא לָא בִּידְעָתִי אֶלָּא בְּכֻלְּהוֹן אֶתְגַּלַּין לְוָתְכוֹן׃ 7 אוֹ דְלְמָא מַסְכָּלוּ אַסְכְּלֵת דְּמַכְּכֵת נַפְשִׁי דַּאנְתוּן תְּתְרִיסוּן וּמַנָּן אַכְרֵזֵת לְכוֹן סְבַרְתָּה דַּאלָהָא׃ 8 וְעַרָתָא אַחֲרְנָיָתָא חַלְצֵת וְנָסֵבֵת נַפְקָתָא לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דִילְכוֹן׃ 9 וְכַד אֵתִית צַאידִיכוֹן לָא יְקֵרַת עַל אֱנָשׁ מָנְכוֹן סְנִיקוּתִי גַיר מִן מַקְרוּבַיָא וְכֻלְּ מֵרְכ נָטֵרַת נַפְשִׁי וְנָטַר אֲנָא דְּלָא אֶקַר עֲלֵיכוֹן׃ 10 אִיתַוהִי בִּי שְׁרָרַת דַּמְשִׁיחָא דְּחָנָא שׁוּבְהָרָא לָא נֶתְבַּטַּל בִּי בַּאתְרָוָתָא דַּאכָאיָא׃ 11 לְמָנָא מָטַל דְּלָא מַחֵב אֲנָא לְכוֹן אֱלָהָא הוּ יַדַע׃ 12 אֶלָּא הָרָא דְּעָבַד אֲנָא אַף אֶעְבֵּד דְּאִפְסוּק הוּ עֲלְהוֹן דַּאילֵין דְּבָעַין עֶלְהָא דַּבְּהוּ מֵרֵם דְּמִשְׁתְּבְּחִין נֶשְׁתַּכְּחוּן אַכָּוָתָן׃ 13 אִיתַיהוֹן גַיר הֲלֵין שְׁלִיחֵא דַּגְלָא וּפְעָלָא נְכִילָא וּמְרַמֵּין נַפְשְׁהוֹן לְשְׁלִיחֵא דַּמְשִׁיחָא

5 רַנָּא חשב s פתי t מַלָּל
6 וַיְדַע x גְּלָא y סְכָל
7 מְכַךְ z רום a ותגם b
8 כְּרֵז c בשורתו d ומעורת e
9 נִכָּף f שָׁמֵשׁ g אַתָּא h
10 אשלכם i וְקַר k זורכי l
11 מָלָא m אַתָּא n יְקַר o
12 אית p ש q פאסחו r תחלא

5 ‡ Existimo enim nihil me minus fe- 5
ciſſe à magnis Apoſtolis.

6 ‡ Nam etſi imperitus ſermone, ſed non 6
manife- ſciẽtia. in omnibus autem †manifeſtati
ſtus ſum ſumus vobis. B

7 ‡ Aut nunquid peccatũ feci, meipſum 7
humilians, vt vos exaltemini? quoniam
gratis Euangelium Dei euangelizaui vo-
bis?

8 ‡ Alias eccleſias expoliaui, accipiens 8
ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

9 ‡ Et cùm eſſem apud vos, & egẽrem: 9
nulli oneroſus fui: nam quod mihi dee-
rat, ſuppleuerunt fratres qui venerunt à
Macedonia: & in omnibus ſine onere
me vobis ſeruaui, & ſeruabo.

10 ‡ Eſt veritas Chriſti in me, quoniam 10
hæc gloriatio non infringetur in me in C
regionibus Achaiæ.

11 ‡ Quare? quia non diligo vos? Deus 11
ſcit.

12 ‡ Quod autem facio: & faciam, vt am 12
putem occaſionem eorum qui volunt
occaſionem: vt in quo gloriantur, inue-
niantur ſicut & nos.

13 ‡ Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt 13
operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in
Apoſtolos Chriſti.

14 ‡ Et non mirum: ipſe enim Satanas 14
transfigurat ſe in Angelum lucis.

15 ‡ Non eſt ergo magnum ſi miniſtri 15
eius transfigurentur velut miniſtri iuſti-
tiæ: quorum finis erit ſecundùm opera
ipſorum.

5 ‡ λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀπο-
στόλων.

6 ‡ εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει· ἀλλ' ἐν
παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.

7 ‡ ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς
ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελι-
σάμην ὑμῖν;

8 ‡ ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς
τὴν ὑμῶν διακονίαν.

9 ‡ καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθείς, οὐ κατενάρκησα
οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελ-
φοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν
ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.

10 ‡ ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ
φραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.

11 ‡ διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.

12 ‡ ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν
θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς
καὶ ἡμεῖς.

13 ‡ οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετα-
σχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.

14 ‡ καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματί-
ζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

15 ‡ οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματί-
ζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῶν.

16 ‡ ITERVM dico, ne quis me putet 16
inſipientem eſſe, alioquin velut inſipien-
tem accipite me, vt & ego modicũ quid
glorier.

17 ‡ Quod loquor, non loquor ſecũdùm 17
Domi- †Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac
num ſubſtantia gloriæ.

18 ‡ Quoniam multi gloriantur ſecun- 18
dùm carnem: & ego gloriabor.

19 ‡ Libenter enim ſuffertis inſipientes: 19
cùm ſitis ipſi ſapientes. 20 ‡ Suſtinetis enim 20
ſi quis vos in ſeruitutem redigit, ſi quis
deuorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur,
ſi quis in faciem vos cædit.

16 ‡ Πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μή-
γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχή-
σωμαι.

17 ‡ ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ,
ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

18 ‡ ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ
καυχήσομαι.

19 ‡ ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες.

20 ‡ ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει,
εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσω-
πον δαίρει·

---

14 וְלֵית לְמִתְדַּמְרוּ בְּהָדָא אֵן הוּ גִיר סָטָנָא מִתְדַּמֵא בַּמַלְאכָא דְנוּהָרָא ׃
15 לָא הֲוָת רַבָּא אִן אַף מְשַׁמְשָׁנוֹהִי מִתְדַּמִין בַּמְשַׁמְשָׁנָא דְזַדִיקוּתָא הָנוּן דְחַרְחָהוּן תֶּהֱוֵא אַיִךְ עֲבַדֵיהוּן ׃
16 תּוּב דֵּין אֲמַר אֲנָא לְמָא אֱנָשׁ נַסְבַר עֲלַי אַיִךְ דְסַכְלָא אֲנָא
וְאַן לָא אַפֵּן אַיִךְ דַלְסַכְלָא קַבְלוּנִי דְאַף אֲנָא קַלִיל אֶשְׁתַּבָּחַר ׃
17 מֵרֵם דְמַמַלֵל אֲנָא לָא הֲוָא בְמָרָן מְמַלֵל אֲנָא
אֶלָּא אַיִךְ דַבְּסַכְיוּתָא בְּהָדָא דוּכְתָא דְשׁוּבְחָרָא ׃
18 מְסַל דְסַגִיאָא מִשְׁתַּבְּחָרִין בְּבִסְרָא וְאַף אֲנָא אֶשְׁתַּבָּחַר ׃
19 מְנָחִין אֲנָתוּן גִיר לְמִשְׁתַּמְעוּ לְחַסִירֵי רַעְיָנָא כַּד אֲנָתוּן חַכִּימֵא אֲנָתוּן ׃
20 וּמְתְרְנִין אֲנָחְנָן לְמַן דְמִשְׁעַבֵּד לְכוֹן וְלְמַן דְאָכֵל לְכוֹן וְלְמַן דְנָסֵב מָנְכוֹן וְלְמַן דְמִתְחַרִים עֲלֵיכוֹן וְלְמַן דְמַחֵא לְכוֹן עַל אַפֵּיכוֹן ׃

---

a דְמַר פּלא h עניין
i שַׁמֵּשׁ k רְמָא l אחריתם
a בזכרתו b עד c אול
d שַׁבְחַר e פַּכַּח f המקום
g שַׁבְחַר k נוח l שְׁמַע
k רַעֲיָא l רְנָא m שַׁעְבֵּד
n רום o מְחָא נכה

21 * Secundùm ignominiam dico, quasi nos infirmi simus. Hoc per amentiam dico, in quocunque audet aliquis, audeo & ego.

22 * Si Hebræi sunt, & ego quoque: siue sint Israelitæ, & ego: si sunt semen Abrohom, & ego.

23 * Si ministri sunt Meschicho (per amentiam dico) illis præstantior sum: in labore plusquam illi, in verberibus plusquam illi, in vinculis plusquam illi, in mortibus pluries.

24 * A Iudæis quinquies quadragenis plagis vapulaui vna minus.

25 * Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus, ter in naufragio die & nocte in mari sine nauigio fui.

26 * In itineribus plurimis, in periculo fluminum, in periculo sicariorum, in periculo ex cognatione mea, in periculo ex gentibus, in periculo fui in ciuitate, in periculo fui in solitudine, in periculo in mari, in periculo ex falsis fratribus:

27 * In labore & fatigatione, in vigilia multa, in fame & siti, in ieiunio multo, in frigore & nuditate.

28 * Præter cætera; & cætum qui est contra me quotidie, ac sollicitudinem meam pro omnibus ecclesijs.

29 * Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis offenditur, & ego non vror?

30 * Si gloriandum est, oportet in infirmitatibus meis me gloriari.

31 * Nouit Deus pater Domini nostri Ieschua Meschicho, benedictus in seculum seculorum quòd non mentiar.

32 * In Darmasouk præfectus militiæ Aretæ regis custodiebat ciuitatem Darmaskenorum, vt me comprehenderet.

33 * Et per fenestram in sporta demiserunt me per murum, & ereptus fui à manibus eius.

CAP. XII.

1 GLoriari oportet, sed non expedit: venio enim ad visiones & reuelationes Domini nostri.

---

21 אַיִךְ [f] דִּבְצַעֲרָא אָמַר אֲנָא אַיִךְ הַו דַּחֲנַן [q] מְחִילִינַן הוּ בְּחַסִירוּת [r] רְעִינָא אָמַר אֲנָא דִּבְכָלְמֵדֵם [s] דְּמַמְרַח אֱנָשׁ אָף
אֲנָא מָמְרַח אֲנָא ׃ 22 אִן עִבְרָיֵא אֱנוּן וְאַף אֲנָא וַאן אִיסְרַלָּיֵא אֱנוּן אַף אֲנָא אִן זַרְעָה אֱנוּן דַּאבְרָהָם אַף אֲנָא ׃
23 אִן [t] מְשַׁמְּשָׁנֵא אֱנוּן דְּמִשִׁיחָא בְּחַסִירוּת [u] רְעִינָא אָמַר אֲנָא דְּיַתִּיר מָנְהוֹן [x] בְּלֵאוֹתָא יַתִּיר מָנְהוֹן [y] בְּמַחְוָתָא
יַתִּיר מָנְהוֹן בַּאסוּרָא יַתִּיר מָנְהוֹן [z] בְּמוֹתָא זַבְנִין סַגִּיאִין ׃ 24 מִן יְהוּדָיֵא חֲמֵשׁ זַבְנִין אַרְבְּעִין חַסִיר חַדָּא [a] בְּלֵעְתִּי ׃
25 תְּלָת זַבְנִין בְּשִׁבְטָא [b] אֶתְנַגַּדְתִּ חַדָּא זַבְן [c] אֶתְרַגְּמַת תְּלָת זַבְנִין הֲוִית [d] בְּנוּגָא [c] אִיסָמָא וְלֵילְיָא דְּלָא [f] סְפִינְתָא בְּיַמָּא
הֲוִית ׃ 26 בְּאוֹרְחָתָא סַגִּיאָתָא [g] בְּקִינְדּוּנוֹם דְּנַהֲרָוָתָא בְּקִינְדּוּנוֹם דְּגַיָּסֵא בְּקִינְדּוּנוֹם דְּמִן [h] טוּהֲמִי בְּקִינְדּוּנוֹם דְּמִן
עַמְמֵא בְּקִינְדּוּנוֹם הֲוִית בַּמְדִינְתָא בְּקִינְדּוּנוֹם הֲוִית בְּחוּרְבָא בְּקִינְדּוּנוֹם בְּיַמָּא בְּקִינְדּוּנוֹם דְּמִן אֲחָא [k] דַּגְלָא ׃

[q] שבבלימה [r] חול [s] הנשמה [t] אַמְרַח [u] שַׁמָּש [x] רַעָא [y] לָאח [z] מְחָא נכה [a] מות [b] נכתי [c] נגד פצע [d] רגם [e] נוּגָא סכנת חיים מן לשון יגן [f] יום [g] סְפִינָה צבסכנה מן לשון יגן [h] משפחתי

* Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo & ego.

* Hebræi sunt: & ego. Israëlitæ sunt: & ego. Semen Abrahæ sunt: & ego.

* Ministri Christi sunt: & ego, (vt minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.

Deut. 25 v. 3. Act. 16. c. 22. Act. 14. c. 18. Act. 26. v. 2, 3. 41

* A Iudæis quinquies quadragenas, vna minus, accepi.

* Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui.

* In itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus.

* In labore, & ærumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate,

* Præter illa quæ extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.

* Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non G vror?

* Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor.

* Deus & pater Domini nostri Iesu Christi scit, qui est benedictus in secula, quòd non mentior.

Act. 9. v. 24. * Damasci præpositus Gentis Aretæ regis, custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt me comprehenderet.

* Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.

CAP. XII.

SI gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad visiones & A uelationes Domini.

21 * κατ' ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

22 * ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ· ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ·

23 * διάκονοι Χριστοῦ εἰσι, (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.

24 * ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαρακόντα παρὰ μίαν ἔλαβον.

25 * τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·

26 * ὁδοιπορίαις πολλάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.

27 * ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

28 * χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

29 * τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

30 * εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

31 * ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

32 * ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων·

33 * καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

ιβ.

1 * Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

---

27 בְּעָמָל וּבְלֵאוּתָא בְּשַׁהֲרָא סַגִּיאָא בְּכַפְנָא וּבְצַוְתָא סַגִּיאָא בְּעָרְיָא וּבְעַרְטָלְיוּתָא ׃
28 סְטַר מִן יְתִירָתָא וְכְנוּשְׁיָא דְעַל אַפַּי כָּלְהֵין עִדָּנָא ׃ 29 מַנוּ חַלָּשׁ וְלָא אֲנָא מְתְכְּרָה
אֲנָא מַנוּ מְתְכַּשֵּׁל וְלָא אֲנָא יָקֵד אֲנָא ׃ 30 אִן לְמִשְׁתַּבְּחָנִי אֶשְׁתַּבְּחַר ׃ 31 יָדַע הוּא אֱלָהָא אֲבוּהִי
דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְבָרְכָא דְלְעָלַם עָלְמִין דְלָא מְכַדֵּב אֲנָא ׃ 32 בְּדַרְמַסוּק רַב חַיְלָא דְאַרְטָוס מַלְכָא נָטַר הֲוָא
מְדִינְתָא דְדַרְמַסוּקָיֵא לְמֵאחֲדַנִי ׃ 33 וּמִן כַּוְתָא בְּסְרִיגְתָא שַׁבּוּנִי מִן שׁוּרָא וְאִתְפַּלְטֵת מִז אִידָוהִי ׃

קפלאון יב

1 לְמִשְׁתַּבְּחָרִי וְלָא אִלָּא לָא פַּקַח אֲתָא אֲנָא לִי גִּיר לְחָזוֹנָא וְלִגְלִינָוהִי דְמָרַן ׃

2 * ܢܕܥ ܐܢܫܐ ܒܡܫܝܚܐ ܩܕܡ ܬܪܥܣܪ ܫܢܝܢ ܐܢ ܒܦܓܪ ܐܘ ܠܐ ܒܦܓܪ ܐܝܕܥ ܐܠܗܐ ܗܘ ܐܬܚܛܦ ܥܕ ܠܬܪܝܢ ܫܡܝܐ.

2 * Noui hominem in Meſchicho ante annos quatuordecim, (an verò in corpore, vel extra corpus neſcio, Deus nouit.) qui quidem raptus eſt vſque ad tertium cælorum.

3 * ܘܝܕܥ ܐܢܐ ܠܗ ܠܗܢܐ ܒܪܢܫܐ ܐܢ ܒܦܓܪ ܐܘ ܐܢ ܠܐ ܒܦܓܪ ܐܝܕܥ ܐܢܐ ܐܠܗܐ ܗܘ ܝܕܥ.

3 * Et noui hunc hominem, verùm an in corpore, an extra corpus, neſcio: Deus nouit.

4 * ܘܐܬܚܛܦ ܠܦܪܕܝܣܐ ܘܫܡܥ ܡܠܐ ܕܠܐ ܡܬܡܠܠ ܐܝܠܝܢ ܕܠܐ ܫܠܝܛ ܠܒܪܢܫܐ ܠܡܡܠܠ ܐܢܝܢ.

4 * Et raptus eſt in Paradiſum, & audiuit verba non dicenda, quæ non licet homini eloqui.

5 * ܥܠ ܗܢܐ ܐܬܝܩܪ ܒܗ ܐܢܐ ܠܢܦܫܝ ܐܠܐ ܒܬܚܠܝܬܝ.

5 * Super huiuſmodi gloriabor, de meipſo verò non gloriabor, niſi in infirmitatibus.

6 * ܐܢ ܓܒ ܐܬܝܩܪ ܐܢܐ ܠܐ ܐܗܘܐ ܣܟܠ ܐܡܬ ܐܡܪ ܫܪܪܐ ܐܢܐ ܐܠܐ ܕܠܐ ܐܬܝܩܪ ܕܠܡܐ ܢܚܫܒ ܒܝ ܠܐ ܕܝܢ ܕܚܙܐ ܐܢ ܡܫܡܥ ܡܢܝ.

6 * Si enim voluero gloriari, non ero inſipiens, ſiquidem veritatem dico: ſed parco, ne quis cogitet de me, ſupra id quod videt me eſſe, aut quod audit ex me.

7 * ܘܕܠܡܐ ܐܬܪܡܡ ܒܪܘܒ ܓܠܝܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܫܠܝܚ ܒܦܓܪܝ ܕܡܠܐܟ ܣܛܢܐ ܕܢܣܛܝܢܝ ܕܠܡܐ ܐܬܪܡܡ.

7 * Et ne efferrer excellentia reuelationum, datus eſt mihi ſtimulus in carne mea nuncius Satanæ, vt colaphis cæderet me, ne efferrer.

8 * ܥܠ ܗܢܐ ܬܠܬ ܒܥܝܬ ܠܡܪܝ ܕܢܣܬܠܩ ܡܢܝ.

8 * Super hoc ter obſecraui Dominum meum, vt diſcederet à me.

9 * ܘܐܡܪ ܠܝ ܟܦܢܟ ܠܟ ܡܢ ܛܒܬܝ ܕܚܝܠܬܝ ܒܬܚܠܝܬܐ ܡܬܫܠܡ ܗܝ ܠܗܝܢ ܒܓܝܠ ܐܬܝܩܪ ܒܬܚܠܝܬܝ ܕܬܫܪܐ ܥܠܝ ܚܝܠܬܐ ܕܡܫܝܚܐ.

9 * Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, ſiquidem virtus mea in infirmitate perficitur. Lubenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt obtegat me virtus Meſchicho.

10 * ܥܠ ܗܢܐ ܣܒܪ ܐܢܐ ܒܬܚܠܝܬܐ ܒܫܘܬܝ ܒܫܘܬܐ ܒܥܝܩܬܐ ܒܪܕܦܬܐ ܒܥܝܩܬܐ ܕܥܒܕ ܠܡܫܝܚܐ ܡܛܠ ܕܟܕ ܐܬܚܠܝ ܗܝ ܐܢܐ ܓܒܪ.

10 * Propterea complaceo mihi in infirmitatibus, in ignominia, in oppreſſione, in perſecutionibus, in anxietatibus quæ fiunt pro Meſchicho. Quum enim infirmor, tunc potens ſum.

11 * ܗܐ ܗܘܝܬ ܣܟܠ ܐܡܬ ܐܡܪ ܫܪܪܐ ܐܢܐ ܐܠܐ ܐܢܬܘܢ ܐܢܫܬܘܢ ܠܝ ܕܐܢܐ ܡܫܬܟܚ ܠܝ ܕܐܬܬܘ ܐܢܬܘܢ ܣܗܕܘܬܐ ܕܐܢܐ ܠܐ ܡܕܡ ܐܢܐ ܠܫܠܝܚܐ ܪܒܪܒܐ ܗܠܝܢ ܕܐܦ ܐܢ ܠܐ ܐܝܬ ܠܝ ܡܕܡ.

11 * Ecce factus ſum rationis expers [demens] in gloriatione mea, quia vos me coëgiſtis. Debueratis enim teſtimonium ferre de me. quoniam nihilo ſum inferior Apoſtolis illis, qui ſunt admodum præſtantes, etiamſi nihil ſim.

12 * ܐܬܬ ܐܬܬ ܐܬ ܒܟܠ ܣܒܪ ܐܦ ܐܬ ܒܬܡܗܐ ܘܒܬܫܒܘܚܬܐ ܘܒܓܒܘܪܬܐ ܕܥܒܕ ܠܟܘܢ ܒܟܠ ܣܒܪ ܐܦ ܐܬ ܒܬܡܗܐ ܘܒܬܫܒܘܚܬܐ ܘܒܓܒܘܪܬܐ ܕܥܒܕ ܠܟܘܢ.

12 * Signa Apoſtolorum edidi inter vos cum omni patientia, & teſtatibus, & miraculis, & virtutibus.

13 * ܡܢܐ ܗܘ ܕܐܬܬ ܐܬ ܒܗ ܡܢ ܫܪ ܠܫܪ ܠܫܪ ܠ

Act. 9. 2. 3. 22. d. 17.

2 * Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (siue in corpore, nescio: siue extra corpus, nescio: Deus scit,) raptum huiusmodi vsq; ad tertium cælum.

2 * οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα: εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν· ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.

3 * Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit.

3 * καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν.

4 * Quoniam raptus est in Paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

4 * ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.

5 * Pro huiusmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. B

5 * ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.

6 * Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam. parco autem; ne quis † me existimet supra id quod videt in me; aut audit aliquid ex me. in

6 * ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.

7 * Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanę, † vt me colaphizet. qui

7 * καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.

8 * Propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me.

8 * ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ.

9 * Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. C

9 * καὶ εἴρηκέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ.

10 * Propter quod placeo mihi in infirmitatibus † in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cùm enim infirmor: tunc potens sum. meis

10 * διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

11 * Factus sum insipiens: vos me coëgistis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus † feci ab ijs qui sunt supra modũ Apostoli: tametsi nihil sum. fui

11 * γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.

12 * Signa tamen † Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigijs & virtutibus. Apostoli

12 * τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι.

13 * Quid est enim quod minus habuistis præ cæteris ecclesijs: nisi quòd ego ipse non grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam.

13 * τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

14 * Ecce, tertiò hoc paratus sum venire ad vos: & non ero grauis vobis. Non enim quęro quæ vestra sunt: sed vos. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs.

14 * ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ κατεναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

---

[10] מָשָׁל הָנָא עָבֵא אֲנָא [i] בְּכוּרְחָנָא הוּ [c] מְתְגְּמַר [f] חֲדָיְאִית חָכִיל [g] אֶשְׁתַּבַּחַר בְּכוּרְהָנִי [h] דְּנָאגֵן עֲלֵי חֵילֵהּ דְּמְשִׁיחָא ׃ [11] הָא הֲוִית [l] חֵילְתָן אֲנָאו [m] בַּחֲבוּשֵׁיאדְעַל אַפֵּי מְשִׁיחָא אִמַּתַי דַּכְרִיה אֲנָא גֵּיר חָיְדִין הוּ [k] בְּצַעֲרָא בְּאוּלְצָנָא [j] בְּרִדוּפֵיא [12] חַסִיר [o] רָעֵינָא בְּשׁוּבְחָרֵי דַּאנְתּוּן [p] אֶלָצְתּוּנָנִי [q] חַיְבִין הֲוִיתוּן גֵּיר דַּאנְתּוּן [r] תַּסְהִרוּן עֲלַי מָטַל דְּלָא בְּצַרְת מֵרֵם מִן שְׁלִיחָא אִילֵין [s] דְּטַב [t] מְיַחְרִים אֲפֵּן לָא [u] הֲוִית מֵרֵם ׃ [13] וְבַחֲדְרָתָא וּבְחִילָא ׃ [v] אִתְבַּצְרְתּוּן מִן [w] עַלְתָא אַחֲרָנְיָתָא אֶלָּא אֵן בְּחָדָא דַּאנָא לָא [x] אִתְוָתָא דְּשָׁלִיחָא עָבְרַת בֵּינָתְכוֹן בְּכָל [y] מַסְיְבָרָנוּ וּבְגְבוּרָתָא [14] הָא הָדָא זַבְנִין דְּמִטַיִב אֲנָא דְּאִתָא לְוָתְכוֹן וְלָא אִקַר עֲלֵיכוֹן מָטַל דְּלָא שְׁבוּקוֹ לִי הָדָא סָכְלוּתָא ׃ [15] בָּעֵא אֲנָא דִּילְכוֹן אֶלָּא לְכוֹן לָא גֵּיר חַיְבִין בְּנַיָּא לְמִשָּׁם סִימָתָא לְאַבָּהָא אֶלָּא אַבָּהָא לְבְנַיהוֹן ׃

[a] גְּמַר [b] בשמחה מִן חָדָא [c] אוֹתוֹתֵי [d] גְּנַן [e] בחילות [f] בגבורה [g] רְדַף [h] חֲבַשׁ [i] חֵיל [j] רָעָא רצה [k] אֵלֵץ [l] חוֹב [m] סָהַר עד [n] מאוד [o] יִתַּר [p] הֵנָא [q] אוֹתוֹת [r] סִיבֵּר סבל [s] ובמעשים [t] בְּצַר עשר [u] העדות

15 * Ego verò perlubenter & ſumptus impendam, atque adeò meipſum dabo pro animabus veſtris, licet ꝟberiùs vos diligens minus me diligatis.

16 * Et fortaſſe non fui ꝟobis oneri, ſed tanquam ꝟir aſtutus dolo vos ſuffuratus ſum.

17 * Num per aliquem alium quem miſerim ad ꝟos, extorſi à ꝟobis?

18 * Titum rogaui, & miſi cum eo fratrem. Num quid à ꝟobis extorſit Titus? nonne eodem ſpiritu ambulauimus, ijſdemq; veſtigiis?

Feria v. I. medij Ieiunij.

19 * Num adhuc putatis quòd depromamus vobis ſpiritum? [nos vobis excuſemus?] coram Deo in Meſchicho loquimur: omnia verò dilectiſſimi mei, propter ædificationem veſtram.

20 * Vereor enim ne quum ꝟenero ad ꝟos, non inueniam vos, ſicuti vellem, & etiam inueniar à vobis, non qualem ꝟelletis. ne fortè ſit contentio, & liuor, & ira, & concertatio, & obtrectatio, & ſuſurri, & tumor, ac ſeditio.

21 * Ne forſan quum ꝟenero ad ꝟos, deprimat me Deus meus, & lugeam multos illos qui peccauerunt, & non reſipuerunt ab immunditia, & à ſcortatione, & ab impudicitia quam patrarunt.

CAP. XIII.

1 HÆc erit pro tertia vice [iam nunc tertiò] qua paratus ſum ꝟt ꝟeniam ad ꝟos, ꝟt in ore duorum triúmue teſtium ſtet omne ꝟerbum.

2 * Prædixi ꝟobis, & iterum ꝟobis prædico, ſicut & bis quum eſſem apud vos dixi ꝟobis, ita & nunc abſens ſcribo ijs qui peccauerunt, & cæteris aliis, ſi ꝟenero iterum me non parciturum.

3 * Quandoquidem experimentum quæritis Meſchicho loquentis in me, qui quidem non eſt infirmus in vobis, ſed potens eſt in ꝟobis.

4 * Et ſi enim crucifixus ſit in infirmitate, tamè viuit in ꝟirtute Dei. Quin & nos infirmi ſumus cum eo, ſed viuimus cum eo per ꝟirtutem Dei quæ eſt in ꝟobis.

---

15 אֲנָא רַיִן חָדֵיאִית וְנִפְקָתָא מ אַפֵּיק וְאַף נ קְנוּמוֹ ס אֶתֵּיל עַל אַפַּי נַפְשָׁתְכוֹן אַפֵּין כַּד פ יַתִּירָאִית צ מַחֵב אֲנָא לְכוֹן אַנְתּוּן
ק בְּצִירָאִית מַחֲבִין אַנְתּוּן לִי ׃ 16 ש וְכַבַּר אֲנָא לָא ת יְקִרֵת עֲלֵיכוֹן אֶלָּא אֵיךְ גַּבְרָא חֲרָעָא בְּנֶכְלָא גְּנַבְתְּכוֹן ׃
17 לְמָא בְּיַד אֱנָשׁ אֲחֳרִין דְּשַׁדֵּרֵת לְוָתְכוֹן ת אֶתְיְעֵנַת עֲלֵיכוֹן ׃ 18 מִן טִטוֹס א בְּעֵית וְשַׁדֵּרֵת עִמֵּהּ לַאחָא לְמָא
בְּמֵדֶם ב אֶתְיַעַן עֲלֵיכוֹן טִטוֹס ז לַו בַּחֲדָא רוּחָא הַלֵּכֵן וּבְחֵיזִן ד בְּעֻקְבָתָא ׃
דְּעַרוּבְתָא ה מַעֲיִתָא דְּעַוְלָמָא יט
19 לְמָא חוּב ט סָבְרִין אַנְתּוּן דַּלְכוֹן נָפְקִינַן רוּחָא קֳדָם אֱלָהָא בְּמַשְׁיחָא מְסַלְּלִינַן וְכֻלְּהֵין חַבִיבֵי מֶטֶל י בְּנְיָנָא חַוִּדִילְכוֹן׃
20 דָּחֵל אֲנָא גֵּיר דִּלְמָא ד אִתֵּא לְוָתְכוֹן וְלָא ס אֶשְׁבַּחֲכוֹן אַיִךְ דְּצַבֵּא אֲנָא וְאִשְׁתְּכַח לְכוֹן אַף אֲנָא ו אַכְמָא וְלָא ע צְבַיְתוּן

ל חֲדָא נשמחה מ נְפֵק
נ עצמי ס נְתַל פ יְתֵר
צ אַחֵב אוהב ומצער ואוהל
ק יְקַר כבד ת יַעַן בצע
ש בְּעָא ת הושבים ב בְּנָא
ד אַתָּא ה שְׁכַח ו כמו
ז אָבָא חפץ

15 *Ego autem libentissimè impendam & superimpendar ego ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minùs diligar.

15 *ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι.

16 *Sed esto: ego vos non grauaui: sed cùm essem astutus, dolo vos cepi.

16 *ἔστω δὲ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.

17 *Nunquid per aliquem eorum quos misi ad vos, circumueni vos?

17 *μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;

18 *Rogaui Titum, & misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumuenit? nónne eodē spiritu ambulauimus? nónne ijsdem vestigijs?

18 *παρεκάλεσα τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

19 *OLIM putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo, in Christo loquimur: omnia †autem charissimi propter ædificationem vestram.

19 *Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατέναντι τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

† enim

20 *Timeo enim ne fortè cùm venero, non quales volo, inueniam vos: & ego inueniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contētiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos.

20 *φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι·

21 *Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex ijs qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia quam gesserūt.

21 *μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

CAP. XIII.

ιγ.

Deut. 19. b. 15. Mat. 18. b. 16. Ioha. 8. c. 17. Hebr. 10. c. 28.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.

1 *Ἰδὼ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

2 *Prædixi †& prædico vt præsens*, & nunc absens ijs qui antè peccauerunt, & cæteris omnibus; quoniam si venero iterum, non parcam.

2 *προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι & τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι·

† enim * vobis

3 *An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus? qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

3 *ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν.

4 *Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed viuemus †cum eo ex virtute Dei in vobis.

in

4 *καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.

---

1 דַּלְמָא חֲרִינָא וְחַמְתָא וְעָצִינָא וּמֵאכַלְקְרָצָא וְרִטְנָא וְחַתִּירוּתָא וְשַׁנּוּשְׁיָא 2 דִּלְמָא כַּד אֵתֵא לְוָתְכוֹן נְמַכְּכִנִי אֱלָהִי וְאֵתְאֵבֵל עַל סַגִיאֵא אִילֵין דְּחַטוֹ וְלָא תָבוּ מִן טֻנְפוּתָא וּמִן זְנִיוּתָא וּמִן פַּחֲזוּתָא דַּעֲבַדוּ׃

קפלאון יג

1 הָא דְּתָלַת הִי זַבְנִין דְּמִטַיַּב אֲנָא דְּאֵתָא לְוָתְכוֹן דְּעַל פּוּם תְּרִין וְתַלָתָא סָהֲדִין תְּקוּמִי כָּל מִלָּא׃ 2 מִן קְדִים אֲמַרֵת חֲוִית לְכוֹן וְהוּב מְקָרֵב אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן אַיךְ דַּאף תְּרֵין זַבְנִין דַּהֲוִית לְוָתְכוֹן אֲמַרֵת לְכוֹן אַף הָשָׁא כַּד רַחִיק אֲנָא כְּתֵבְנָא לְהֶלֵין דְּחַטוֹ וְלִשְׁרָכָא דְּאַחֲרֵנָא דְּאַן אֵתָא תּוּב לָא אֶחוּם׃ 3 מְטַל דְּבוּקָיָא בָּעֵיתוּן דְּמַשְׁיחָא דְּמְמַלֵל בִּי הוּ דְּלָא הֲוָא מְחִיל בְּכוֹן אֶלָא חַיְלַתָן הוּ בְּכוֹן׃ 4 אֲפִין אֶזְדַּקַף גִּיר בְּמְחִילוּתָא אֶלָא חֵי הוּ בְּחַיְלָא דַּאלָהָא אַף חֲנַן מְחִילִינַן עִמֵּה אֶלָא חַאִינַן עִמֵּה בְּחַיְלָא דַּאלָהָא דְּבְכוֹן׃

---

[a] מחלוקה וקנאה [b] חֲמָא [c] עִצָּא חריב ומלשיכותא [d] וגאון סואב חדור [e] אֲתָא [f] מְכָּךְ [g] אֲכַל [h] חֲמָא [i] תָּב שוב [j] זְנָא משגלת [k] טַיֵּב [l] אֲתָא [m] עדים [n] קוֹם [o] דבר [p] ועוד [q] חֲוָא [r] כתב אני [s] חֲמָא [t] חוס

5 * Vos ipsos probate, num in fide stetis, vos-
ipsos curate. An non agnoscitis Jeschua Me-
schicho in vobis esse? alioquin reprobi estis.
6 * Spero autem quòd cognoscetis nos non
7 esse reprobos. * Deum verò imploro ne quid
insit vobis mali, vt probatio nostri appareat?
imò vt vos bona faciatis, nos autem simus
tanquam reprobi.
8 * Non enim possumus quicquam agere
aduersus veritatẽ, sed pro veritate.
9 * Cæterùm gaudemus quum nos infirmi si-
mus, vos autem fortes: Quin & hoc preca-
mur vt vos perficiamini.
10 * Propterea absens hæc scribo, ne quum ve-
nerim grauiùs animaduertam iuxta potesta-
tem quam dedit mihi Dominus meus in vestrã
ædificationem, non autẽ in vestri destructionẽ.
11 * Proinde fratres mei, gaudete & perfe-
cti estote, & consolationem habete; concor-
diáque, & pax sit inter vos; & Deus cha-
ritatis & pacis erit vobiscum.
12 * Salutate vos mutuò osculo sancto. Salu-
tant vos omnes sancti.
13 * Pax Domini nostri Jeschua Meschicho,
& charitas Dei, & communicatio Spiritus
Sanctitatis sit cum vobis omnibus. Amin.

Epistolæ ad Corinthios secundæ quæ
scripta est è Philippis Macedonio-
rum, & missa fuit per Titum,
FINIS.

---

5 נַפְשְׁכוֹן בְּקוֹ אִן כָּה בְּהֵימָנוּתָא קַיְמִין אַנְתּוּן נַפְשְׁכוֹן אֲסוֹ אוֹ לָא מְשַׁתְּוְדְעִיתוּן דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכוֹן הוּ וַאן
לָא מַסְלְיָא אַנְתּוּן ׃ 6 מְסַבַּר אֲנָא דֵּין דְּחַדְעוּן דַּחֲנַן לָא חָוִין מַסְלִין ׃ 7 בָּעָא אֲנָא דֵּין מִן אֱלָהָא דְּלָא נֶהֱוֵא
בְּכוֹן מְרֵם דְּבִישׁ אַיִךְ דְּכוּקִין דִּילַן נְתְחֲזֵא אֶלָּא דְּאַנְתּוּן תְּהֲווּן טָעֲרִין טָבָתָא וַחֲנַן נֶהֱוֵא אַיִךְ מַסְלְיָא ׃
8 לָא גִיר מָשְׁכְּחִינַן דְּנֶעְבֵּד מְרֵם לוּקְבָל קוּשְׁטָא אֶלָּא חֶלָף קוּשְׁטָא ׃ 9 חֲדִינַן דִּין מָא דַּחֲנַן בְּרִיהִין וְאַנְתּוּן
חַיְלְתָנִין הְרֵא דִּין וְאַף מְצַלִּינַן דְּאַנְתּוּן תְּתְגַּמְרוּן ׃ 10 מָטֶל הָנָא כַּד רַחִיק אֲנָא הֵלֵין כָּתֵב אֲנָא דְּלָא מָא דְּאִתִית
קְשְׁיָאִית אֶסְעוֹר אַיִךְ שׁוּלְטָנָא דְּיַהֲב לִי מָרִי לְבְנְיָנְכוֹן וְלָא לְסוּחְפְכוֹן ׃ 11 מַכִּיל אָחֵי חֲדוּ וְאִתְגַּמְרוּ
וְאִתְבַּיְאוּ וְאִוְיוּתָא וְשֵׁינָא נֶהֱוֵא בְּכוֹן וֵאלָהָא דְּחוּבָא וְדְשַׁלְמוּתָא נֶהֱוֵא עִמְכוֹן ׃

5 נפשכון בקו אן כה בהימנותא קימין אנתון נפשכון אסו או לא משתודעיתון דישוע משיחא בכון הו ואן
לא מסליא אנתון ׃ 6 מסבר אנא דין דחדעון דחנן לא חוין מסלין ׃ 7 בעא אנא דין מן אלהא דלא נהוא
בכון מרם דביש איך דכוקין דילן נתחזא אלא דאנתון תהוון טערין טבתא וחנן נהוא איך מסליא ׃
8 לא גיר משכחינן דנעבד מרם לוקבל קושטא אלא חלף קושטא ׃ 9 חדינן דין מא דחנן בריהין ואנתון
חילתנין הרא דין ואף מצלינן דאנתון תתגמרון ׃ 10 מטל הנא כד רחיק אנא הלין כתב אנא דלא מא דאתית
קשיאית אסעור איך שולטנא דיהב לי מרי לבנינכון ולא לסוחפכון ׃ 11 מכיל אחי חדו ואתגמרו
ואתבַּיאוּ ואויותא ושינא נהוא בכון ואלהא דחובא ודשלמותא נהוא עמכון ׃

[c] בקא בתן [d] חיימן קום [e] אסא רפא [f] אשתודע [g] סלא מאס ל בושת [h] ידע [i] חזא [k] שבוחנגנו [l] חזא [m] עושים [n] טוב [o] סלא שכח יכול ואמת משומתים אנחנו [p] כרה [q] חיל [r] צלא פלל [s] אתא קשא

1.Co. 11 f. 28. * Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est? nisi fortè reprobi estis.

cognoscetis * Spero autem quòd †cognoscitis quia nos non sumus reprobi.

C * Oramus autem Deum vt nihil mali faciatis, non vt nos probati appareamus, sed vt vos quod bonum est, faciatis, nos autem vt reprobi simus.

* Non enim possumus aliquid aduersus veritatem: sed pro veritate.

* Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc & oramus, vestram consummationem.

claim * Ideo †hæc absens scribo: vt nõ præsens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem.

* De cætero fratres, gaudete, perfecti

dipsum estote: exhortamini. †idem sapite: pacem habete; & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.

* Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

* Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

Ad Corinthios secunda missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

5 * ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι ἄρα ἀδόκιμοί ἐστε.

6 * ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.

7 * εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.

8 * οὐ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

9 * χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.

10 * διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὁ κύριος ἔδωκέ μοι εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

11 * λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

12 * ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

13 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆς μακεδονίας, διὰ τίτου καὶ λουκᾶ.

נקש 12 שַׁאלוּ בְשַׁלְמָא חַד דְּחַר בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שָׁאֲלִין בַּשְׁלְמְכוֹן כְּלְהוֹן קַדִּישֵׁא׃

שתף 13 שְׁלָמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבֵּהּ דַּאלָהָא וְשׁוּתָפוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא עִם כְּלְכוֹן אֲמִין׃

כתב שְׁלַמַת אֶגַּרְתָּא דְּלָוַת קוֹרִנְתָיָא דְּתַרְתֵּין דְּאִתְכְּתְבַת מִן בְּפִילִיפּוֹס
שדר שלח ואבד דְּמַקְדוֹנְיָא וְאִשְׁתַּדַּרַת בְּאִידֵי טִטוֹס

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD GALATAS.

GALATÆ sunt Graci. Hi verbum veritatis primùm ab Apostolo acceperunt: sed post discessum eius tentati sunt à falsis Apostolis, vt in Legem & circuncisionem verterentur. Hos Apostolus reuocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.

RVRSVS EPISTOLA AD GALATAS.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quotidie. CAP. I.

1 PAVLVS *Apoſtolus non ab hominibus neq; per hominẽ, ſed per Jeſchua Meſchicho, & Deum ipſum qui ſuſcitauit eum à mortuis:*

2 * *Omneſque fratres qui mecum ſunt, eccleſiis quæ ſunt Galatiæ.*

3 * *Gratia vobiſcum, & pax à Deo patre, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.*

4 * *Qui dedit ſeipſum pro peccatis noſtris, vt eriperet nos ex hoc ſeculo malo iuxta voluntatem Dei patris noſtri.*

5 * *Cui gloria in ſeculum ſeculorum, Amin.*

6 * *Miror quomodo tam cito conuerſi fueritis à Meſchicho illo, qui vocauit vos per gratiam ſuam, ad euangelium aliud.*

7 * *Quod quidem non eſt, ſed prout ſunt aliqui, illud eſt, qui terrorem vobis incutiunt, & volunt inuertere Euangelium Meſchicho.*

8 * *Enimuero ſiue nos, ſiue Angelus è cælo annuntiauerit vobis, præter id quod vobis annuntiauimus, anathema ſit.*

9 * *Quemadmodum prædixi, & nunc iterum dico: Si quis annuntiauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.*

10 * *Nunc enim vtrum hominibus ſuadeo, an Deo? aut hominibus ſtudeo placere? Si enim hactenus hominibus placuiſſem, ſeruus Meſchicho non fuiſſem.*

De Stephano.

11 * *Notum autem vobis facio fratres mei, Euangelium quod annuntiatum eſt à me, non*

12 *eſſe ab homine.* * *Nec enim ego ab homine accepi illud, illudue didici, ſed per reuelationem Jeſchua Meſchicho.*

13 * *Audiſtis enim conuerſationem meam quondam in Jihoudaiſmo, quòd vehementer perſecutus ſim Eccleſiam Dei, eamque vaſtauerim.*

14 * *Ac progreſſus fecerim in Jihoudaiſmo ſupra multos coætaneos meos qui erant in cognatione mea, & maiorem in modum zelauerim doctrinam patrum meorum.*

פּוֹלוֹס

תוב אֶגֶרְתָא דִלְוָת גַלָטָיָא — דְכְלַיוּם א קפלאון א

1 שְׁלִיחָא לָא מִן בְּנֵינָשָׁא וְלָא בְיַד בַּרְנָשָׁא אֶלָּא בְיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְאֱלָהָא אֲבוּהִי דְוֹ [z] דַאקִימֵה מִן בֵּית
2 מֵיתֵא׃ [b] וְכָל אֲחֵי דְעִמִי [c] לְעַדְתָא דְאִית בְּגַלָטְיָא ׃ 3 [d] טִיבוּתָא עִמְכוֹן וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא
אֲבָא וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 4 הַוּ דְיָהֵב נַפְשֵׁה חֻלָף [e] חֲטָהַיִן [f] דְנַפְצִין מִן עָלְמָא הָנָא בִישָׁא אַיךְ [g] צְבְיָנֵה דַאלָהָא
אֲבוּן ׃ 5 דִלֵה [h] שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין ׃ 6 [i] מְתְדַמַר אֲנָא אֲיכְנָא [k] בַּעֲגַל [l] מֶהַהְפִכִין אַנְחוּן מִן מְשִׁיחָא הַוּ
[m] דְקָרְכִין בְּטִיבוּתֵה [n] לְסַבְרְתָא אַחֲרְתָא ׃ 7 אַיְדָא דְלָא [o] אִיתֵיהּ אֶלָּא אֲיךְ אֲנָשָׁא הוּא אִית [p] דְדַלְחִין לְכוֹן [q] וְצָבְיִן
[r] דְנֶשַׁחְלְפִין סְבַרְתֵה דְמְשִׁיחָא ׃ 8 אָף אִן חֲנַנְדִין אוֹ מַלְאָכָא מִן שְׁמַיָא [s] נסַבְּרְכוֹן לְבַר מִן

[z] קוֹם [a] מוּת [b] לעזוֹת
[c] חֵן [d] חֲטָא [e] פָּצָא פרס
[f] צְבָא חפץ [g] ככוד
[h] רַמַר תמה [i] פתאם
[k] חֲפַך [l] מֶרָא לבשורה
[m] אִית יש [n] רַלַח הפחיד
[o] עְבָא [p] שַׁחֲלֵף
[q] עכשר לכם

EPISTOLA B. PAVLI AD GALATAS.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus nō ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christū, & Deū Patrem qui suscitauit eum à mortuis; *Et qui mecum sunt omnes fratres: ecclesijs Galatiæ: *Gratia vobis & pax à Deo patre & Domino nostro Iesu Christo.

*Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsenti seculo nequam, secundum voluntatem Dei & Patris nostri.

*Cui est gloria in secula seculorum. Amen. *Miror, quòd sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium.

*Quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi.

*Sed licet nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.

*Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.

*Modò enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

1.Cor. 15.a.1. *NOTVM enim vobis facio fratres Euangelium quod euangelizatum est à me, quia non est secundum hominem.

Eph. 3. b. 3. *Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: sed per reuelationem Iesu Christi.

*Audistis enim conuersationem meā aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, & expugnabam illam.

*Et proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundātiùs æmulator existens paternarum mearum traditionum.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦ. Α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν·

2 * καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας.

3 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

4 * τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν·

5 * ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

6 * θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον·

7 * ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

8 * ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

9 * ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

10 * ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

11 * Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.

12 * οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

13 * ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν·

14 * καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

מָא דְסַבְּרְנְכוּן נֶהֱוֵא חֵרֶם ׀ ׀ אֵיכַנָא דְמָן לוּקְדָם אֶמְרֵת וְהָשָׁא תּוּב אֲמַר אֲנָא דְאִן אֱנָשׁ מְסַבַּר לְכוּן לְבַר מִן מָא דְקַבֶּלְתּוּן נֶהֱוֵא חֵרֶם ׀ ׀ ׀

15 * Quum autem voluit ille, qui segregauit me ab utero matris meæ, & vocauit me per gratiam suam:

16 * Vt reuelaretur Filius eius in me, vt annuntiarem eum inter Gentes. Statim non patefeci carni & sanguini.

17 * Neque profectus sum in Ouriſchlem ad Apoſtolos qui me præceſſerunt: ſed profectus ſum in Arabiam, & iterum reuerſus ſum ad Darmaſouk.

18 * Deinde poſt tres annos profectus ſum ad Ouriſchlem vt inuiſerem Kipho; & manſi apud illum dies quindecim.

19 * Alium autem ex Apoſtolis non vidi, niſi Iaakoub fratrem Domini noſtri.

20 * Hæc autem quæ ſcribo vobis, ecce coram Deo ſunt, quia non mentior.

21 * Poſteà verò veni in regiones Syriæ &
22 Ciliciæ. * Nec de facie quidē cognoſcebant me eccleſiæ illæ, quæ in Iſhoudæa ſunt in Meſchi-
23 cho. * Sed hoc tantùm auditione acceperant, Qui quondam perſequebatur nos, ecce nunc euangelizat fidem illam, quam ante aliquod tempus expugnabat.

24 * Et glorificabant in me Deum.

De Patribus.

CAP. II.

1 ITerum autem à quatuordecim annis aſcendi ad Ouriſchlem cum Barnabba, & duxi mecum Titum.

2 * Aſcendi autem per reuelationem, & patefeci eis euangelium quod prædico inter Gentes, ac priuatim illis oſtendi qui exiſtimantur aliquid eſſe, ne in vanum cucurriſſem, aut
3 currerem. * Nec etiam Titus qui mecum erat, quū eſſet Aramæus [Gentilis,] vi adactus eſt vt circumcideretur.

4 * Sed propter falſos fratres qui ingreſſi ſunt ad nos, vt explorarent libertatem quam habemus in Ieſchua Meſchicho, vt in ſeruitutem me redigerent. * Sed ne ad horæ quidem
5 plenitudinem abiecimus nos ad ſubiectionem eorum, vt veritas euangelij permaneret apud
6 vos. * Illi autem qui videbantur eſſe aliquid, quales verò fuerint, non eſt mihi curæ: Deus enim facies hominū nō accipit, [delectum perſonarum non habet,] illi, inquam, ipſi nihil contulerunt in me.

---

15 כַּד צְבָא דֵּין הַו מַן דִּפְרְשַׁנִי מִן [a] כְּרְסֵי אִמִּי [b] וְקָרְנִי בְּטַיבוּתֵהּ ׃ 16 דְּנָגְלֵא בְּרֵהּ בִּי [c] דְּאֶסְבְּרִיוְהִי בְּעַמְמֵא
כַּר שָׁעָתָה לָא [d] גְּלִית לְבְסְרָא וְלִדְמָא ׃ 17 וְלָא [e] אֶזְלִת לְאוּרְשְׁלֵם לְוָת שְׁלִיחֵא דְּמִן קַדְמַי אֶלָּא אֶזְלִת לַאַרַבְיֵא
וְהוּב [f] הָפְכֵת [g] לְדַרְמַסּוּק ׃ 18 וּמִן בָּתַר תְּלַת שְׁנִין אֶזְלִת לְאוּרְשְׁלֵם [x] דַּאחֲזֵא לְכֵאפָא [y] וְקָוִית לְוָתֵהּ [z] וּמְתָא
חַמְשְׁתַּעְסַר ׃ 19 לְאָחֳרִין דֵּין מִן שְׁלִיחֵא [a] לָא חֲזִית אֶלָּא אִן לְיַעֲקוֹב אָחוּהִי דְּמָרַן ׃ 20 הָלֵין דֵּין דְּכָתֵב אֲנָא לְכוֹן
הָא קֳדָם אֱלָהָא [b] דְּלָא כְּדִבְּ אֲנָא ׃ 21 וּמִן כָּתַר הָלֵין [c] אֲתֵית [d] לַאחֳרָנָא וְסוּרְיָא וְדִקִילִיקְיָא ׃ 22 וְלָא יְדָעָן חַיֵּי
לִי בַּאפַּיִן עִדְּתָא דְּבִיהוּד הָלֵין דְּבִמְשִׁיחָא ׃ 23 אֶלָּא הָוָא בִּלְחוֹד שְׁמְעִין הָוו דְּהוּ דְּמִן קֳדָם רָדֵף הָוָא לַן הָשָׁא הָא
מְסַבַּר [c] הֵימְנוּתָא הִי דְּמִן קֳדָם זַבְנָא [f] מְסַחֵף הֲוָא ׃ 24 וְמְשַׁבְּחִין הָוו בִּי לַאלָהָא ׃

[a] נשן [b] קרא [c] גלא
[d] סַבַּר נשר [e] גְּלָא [f] אזל
[x] חֲפַךְ [y] לרמשק
[z] חֲזָא [a] מַוָא
[b] יום [c] חֲזָא
[d] כְּרֵב מכוב [e] אֲתָא
[f] למקומות [g] חֵימֵן
[x] סַחֵף חדית

15 * Cùm autem placuit ei qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam:

16 * Vt reuelaret filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquieui carni & sanguini.

17 * Neque veni Ierosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum.

18 * Deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum: & mansi apud D eum diebus quindecim.

19 * Alium autem Apostolorum vidi neminem: nisi Iacobum fratrem Domini.

20 * Quæ autem scribo vobis: ecce coram Deo, quia non mentior.

21 * Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ.

22 * Eram autem ignotus facie ecclesijs Iudææ, quæ erant in Christo:

23 * Tantùm autem auditum habebant: quoniã qui persequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.

24 * Et in me clarificabant Deum.

15 * ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ,

16 * ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι·

17 * οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν.

18 * ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Κηφᾶν, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

19 * ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

20 * ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

21 * ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας, καὶ τῆς κιλικίας.

22 * ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας ταῖς ἐν χριστῷ·

23 * μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει.

24 * καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

CAP. II.

1 DEinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito. A

2 * Ascendi autem secundùm reuelationem: & contuli cùm illis Euangelium quod prædico in Gentibus, seorsum autem ijs qui videbantur †aliquid esse: ne fortè in vacuum currerem aut cucurrissem.

3 * Sed neque Titus qui mecũ erat, cùm esset Gentilis, compulsus est circuncidi.

4 * Sed propter subintroductos falsos fratres qui subintroierũt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, vt nos in seruitutem redigerent.

5 * Quibus neque ad horam cessimus †subiectioni: vt veritas Euãgelij permaneat apud vos.

6 * Ab ijs autem qui videbantur esse aliquid, quales aliquãdo fuerint, nihil mea interest. Deus personam hominis non accipit; mihi enim qui videbantur esse B aliquid, nihil contulerunt.

1 ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τίτον.

2 * ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μήπως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον.

3 * ἀλλ' οὐδὲ τίτος ὁ σὺν ἐμοί, ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι·

4 * διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται·

5 * οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς.

6 * ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει· ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.

maiores

subiectione

Deut. 10. d. 17. 2. Par. 9. c. 19. Iob. 34. b. 15. Supr. 6. b. 2.

7 * Imò contrà: viderunt enim mihi concreditum esse Euangelium præputij, sicut concreditum est Kipho circunciſionis.

8 * Is enim qui efficax fuit in Kipho ad Apoſtolatum circunciſionis, efficax in me quoque fuit in Apoſtulatu gentium.

9 * Quúmq; cognouiſſent gratiam quæ mihi data eſt, Iaakoub, & Kipho, & Iouchanon, qui quidem habebantur vt qui eſſent columnæ, dextram ſocietatis dederunt mihi & Barnabbæ, vt nos inter Gentes, ipſi verò in circunciſionem:

10 * Tantùm vt pauperum memores eſſemus. proinde mihi curæ fuit hoc ipſum agere.

Quotidie.

11 * Quum autem veniſſet Kipho Antiochiam, in faciem ipſius illum coargui, quoniam offendebantur in eo.

12 * Vt qui antequam veniſſent quidam à Iaakoub, cum Gentibus comederet: quum autem veniſſent, ſubduceret ſeſe ac ſepararet, quippe qui timeret ab eis, qui ex circunciſione erant.

13 * Et ſimulabant vnà cum eo ad hoc cæteri quoque Iihoudæi, ita vt & Barnabba abduceretur in acceptionem vultus eorum [illorum ſimulationem.]

14 * Quum viderem eos non rectè incedere in veritate Euangelij, dixi Kipho coram omnibus, Si tu Iihoudæus quum ſis, Aramicè [Gentilitio more] viuis, & non Iihoudaicè, quomodò cogis Gentes Iihoudaico more viuere?

15 * Si enim nos qui propria natura Iihoudæi ſumus, nec fuimus ex Gentibus peccatores.

16 * Quandoquidem ſcimus non iuſtificari hominem ex operibus Legis, ſed per fidem Jeſchua Meſchicho, & nos in Jeſchua Meſchicho credimus, vt ex fide in Meſchicho iuſtificemur, non autem ex operibus Legis, quòniam ex operibus Legis non iuſtificatur omnis [vlla] caro.

---

7 אֶלָּא [d] אַחֲרָנְיָאִית [e] חֲזוֹ גֵיר [f] דְּאִתְחַיְמְנַת [g] סְבַרְתָּא דְּעוֹרְלוּתָא אֵיךְ דְּאִתְהַיְמַן כֵּאפָא [h] בְּגִוּרְתָא ׃

8 חַו גֵיר [i] דְּחַפֵּט לְכֵאפָא [k] בַּשְׁלִיחוּתָא דִּגְזוּרְתָא חַפֵּט אַף לִי בַּשְׁלִיחוּתָא דְעַמְמֵא ׃ [l] וְכַד יַדְעוּ

9 דְּאִתְיְהֲבַת לִי יַעֲקוֹב וְכֵאפָא וְיוֹחָנָן הֲנוֹן [m] דְּמִסְתַּבְּרִין חֲוֵו [n] דְּאִיתַיהוֹן [o] עַמּוּדָא יַמִּינָא [p] דְּשׁוּתָפוּתָא [q] יְהַבוּ לִי וְלַבַּרְנַבָּא

דְּחֵנָן בְּעַמְמֵא וְהֵנוֹן [s] בְּגִוּרְתָא ׃ 10 בְּלְחוֹד דְּלָמַסְכְּנֵא [t] הֲוֵין [u] עֲהֵדִין [v] וְאִתְכְּטֵל לִי דְּהִי הָדָא [x] אֲעֲבְדֵיהּ ׃

דְּכָלְהוֹן ר

11 בַּד אֵתָא דֵין כֵּאפָא לַאנְטִיוֹכִי בַּאפּוֹהִי [a] אַכְסַהַה מָטַל [b] דְּמִתְקַלִּין הֲוֵו בֵּהּ ׃

12 דְּעַדְלָא [c] נְאתוּן אֱנָשָׁא מֶן לְוָת יַעֲקוֹב עִם עַמְמֵא אָכַל הֲוָא כַּר [c] אֲתוֹ דֵין [d] נְגַד הֲוָא נַפְשֵׁהּ וְפָרֵשׁ מָטַל דְּדָחֵל הֲוָא

[a] לְוַאתְּ [b] חֲזָא [c] חַיְמֵן [d] בְּשׁוּרַת עֶרְלָה [e] אֲשֶׁר הִתְאַלְּחוּ [f] שְׁלַח [g] חסר [h] וַיֹּאמֶב [i] סַבַּר חשב [k] אוֹת שׁוּם עַמּוּדִים [l] שְׁתֵּי [m] כתבו: בְּמִלָּה [n] חֲזָא [o] עֲחַר וְהֵכִיר [p] בְּטַל [q] עֲבַר [r] כְּסֵס וְהוֹכִיחַ [s] תְּקַל כשל [t] אֲתָא [u] מסיר

Eccl. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Ephe. 6. b. 9. &

7 *Sed econtra, cùm vidissem quòd creditum est mihi Euangelium præputij, sicut †Petro circuncisionis.

7 * ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τῆς περιτομῆς.

8 *Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis: operatus est & mihi inter Gentes.

8 * ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.

Coloss. 3. d. 25. Acto. 10. c. 34. 1. Pet. 1. c. 17.

9 *Et cùm cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Iohannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabę societatis: vt nos in Gentes, ipsi autem in circuncisionem:

9 * καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος καὶ κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν.

10 *Tantùm vt pauperũ memores essemus, quod etiam solicitus fui hoc ipsum facere.

10 * μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

Cephas

11 * CVM autem venisset †Petrus Antiochiam: in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. C

11 * Ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην· ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

12 *Prius enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circuncisione erant:

12 * πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς·

13 *Et simulationi eius consenserunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.

13 * καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι. ὥστε βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.

14 *Sed cùm vidissem quòd nõ rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus sis, gentiliter viuis, & non Iudaicè: quomodo Gentes cogis iudaizare?

14 * ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν;

15 *Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.

15 * ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί·

Rom. 3. c. 19. 20.

credidimus

Rom. 3. c. 20.

16 *Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus Legis, nisi per fidẽ Iesu Christi: & nos in Christo Iesu †credidimus, vt iustificemur ex fide Christi: & non ex operibus Legis: propter quod ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro.

16 * εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σαρξ.

---

c מילה f רְמָא g שאר h והחלקח i נְסַב k חֲנָא
l תְּרֵין ישר m באמת הכשורה n בסנהד חגורס o בסנהד היהודים p חַיָּא q כְּיָנָא השבע r חֲנָא s חֲטָיָא t ירע u חֲנַן אזדק x מִיתִין

13 וְאִתְרַמְיוּ הָווּ עַמֵּהּ לְהָדָא אַף f שַׁרְיָא דִיהוּדָיֵא הָכְנָא דְאַף בַּרְנַבָּא h אִתְדַּבַּר הָנָא
14 לְמִסַּב בַּאֲפֵיהוֹן ׃ כַּד k חֲזִית דְּלָא אָזְלִין l הֲרִיצָאִית m בַּשְׁרָרָה דְאוּנְגֶּלְיוֹן אֲמַרִת לְכֹאפָא לְעֵין כְּרֵהוֹן אִן אַנְתְּ הוּ
יְהוּדָיָא אַנְתְּ n אַרְמָאִית חָיֵא אַנְתְּ וְלָא o יְהוּדָאִית אֵיכַנָא אֱלֵץ אַנְתְּ לַעַמְמָא דִיהוּדָאִית p נְחוֹן ׃
15 אֵן חֲנַן גֵּיר דְּמִן q כְּיָנַן יְהוּדָיֵא חֲנַן וְלָא r חַיִּין מִן עַמְמָא s חֲטָיֵא ׃
16 מִטֶּל דְּיִדְּעִינַן דְּלָא t מְזַדְּקִין בַּרְנָשָׁא מִן עֲבַד דְּנָמוֹסָא אֶלָּא u בְּהֵימָנוּתָא דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף חֲנַן בֵּה בִּישׁוּעַ
מְשִׁיחָא הֵימִנַּן דְּמִן הֵימָנוּתָה דְמְשִׁיחָא נְזַדְּקִין וְלָא מִן עֲבַד דְּנָמוֹסָא מִטֶּל דְּמִן עֲבַד דְּנָמוֹסָא לָא מְזַדְּקִין כָּל בְּסַר ׃

Ad adorationem Crucis.

17 ‡ *Quòd si dum ſtudemus iuſtificari per Meſchicho, reperimur & ipſi peccatores, ergo Jeſchua Meſchicho miniſter eſt peccati? Abſit.*

18 ‡ *Si enim quæ demolitus ſum, ea rurſum ædifico, meipſum tranſgreſſorem mandati exhibeo.*

19 ‡ *Siquidem ego per Legem Legi mortuus ſum, vt Deo viuam, & vnà cum Meſchicho crucifixus ſum.*

20 ‡ *Proinde iam non ego viuo, ſed viuit in me Meſchicho; & hanc vitam quam nunc viuo in carne, per fidem filij Dei viuo, qui dilexit me, ac dedit ſemetipſum pro me.*

21 ‡ *Non aſpernor gratiam Dei. Si enim per Legem eſt iuſtitia, Meſchicho fruſtrà mortuus eſt.*

CAP. III.

1 O *dementes Galatæ, quis vos faſcinat? nam ecce quaſi pingendo depictus fuerat coram oculis veſtris Jeſchua Meſchicho crucifixus.*

2 ‡ *Hoc tantùm velim à vobis ſcire, Ex operibus Legis accepiſtis Spiritum, an ex auditu fidei?*

3 ‡ *Itane ſtulti eſtis, vt quum Spiritu inceperitis, nunc carne abſoluatis?*

4 ‡ *Et hæc omnia fruſtrà ſuſtinuiſtis? at vtinam & fruſtrà.*

5 ‡ *Qui ergo indidit vobis ſpiritum, & edidit virtutes in vobis, ex operibus Legis, an ex auditu fidei id egit?*

6 ‡ *Quemadmodum credidit Abrohom Deo, & imputatum eſt ei ad iuſtitiam.*

7 ‡ *Scitote igitur eos qui ſunt ex fide, filios eſſe Abrohom.*

8 ‡ *Quum enim præſciret Deus per fidem iuſtificatum iri Gentes, prænuntiauit Abrohom, prout ait ſcriptura ſancta, In te benedicentur omnes Gentes.*

9 ‡ *Itaq; fideles benedicentur in Abrohom fideli.*

10 ‡ *Quotquot enim ſunt ex operibus Legis, execrationi ſubijciuntur. Scriptum eſt enim, Execrabilis omnis qui non præſtiterit, quæcunque ſcripta ſunt in Lege.*

---

17 וְאִן דִּין כַּד בָּעֵינַן דְּנִזְדַּרַק בַּמְשִׁיחָא אֶשְׁתַּכַּחְנַן אַף חֶנֶן חַטָּיָא מְרִין יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דַּחֲטִיתָא חֵם ו 18 אִן גֵּיר לְאִילֵּין דְּסָתַרְת תּוּב לְהֵין בָּנֵא אֲנָא חַוִּית עַל נַפְשִׁי דְּעָבַר עַל פּוּקְדָנָא אֲנָא ו 19 אֲנָא גֵּיר בְּנָמוֹסָא לְנָמוֹסָא מִיתֵת דְּלָאלָהָא אִחֵא וְעִם מְשִׁיחָא זְקִיף אֲנָא ו 20 וּמְכֵיל לָא הָוֵא אֲנָא חַי אֲנָא אֶלָּא חַי בִּי מְשִׁיחָא וְהָנָא דְּחָשָׁא חַי אֲנָא בַּבְּסַר בְּהֵימָנוּתָא הוּ דַּבְּרֵה דַּאלָהָא חַי אֲנָא חַוֹ דַּאחֲבַנִי וְיָהֵב נַפְשֵׁה חֲלָפַי ו 21 לָא טָלֵם אֲנָא טִיבוּתֵה דַּאלָהָא אִן גֵּיר בְּזַד נָמוֹסָא הֵי זַדִּיקוּתָא מְשִׁיחָא מַגַּן מִיתו

קפלאון ג

1 אָו חֵסִירֵי רָעְיָנָא גַּלְטָיֵא מַנּוֹ חֶסֵם בְּכוֹן דְּהָא אַיִךְ הַו דַּמְצָר צִיר הָוָא קֳדָם עֵינֵיכוֹן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּד צְלִיב ו

---

a דְּסַגְּרֵתָה דַּצְלִיבָא ח
b בָּעֵא השתחוה
c סְגֵד
d אֶשְׁתַּכַּחְנַן
e חַטָּיָא
f מְרִין
g מְשִׁמְשָׁנָא הוּ
h חֵם
i חַוִּית
k תּוּב לְהֵין בָּנֵא אֲנָא
l חַי
m פּוּקְדָנָא
n אִחֵא
o אִתֵּא
p וּמְכֵיל
q בְּהֵימָנוּתָא
r חַי
s חֲבַנִי
t טָלֵם
u טִיבוּתֵה
v זַדִּיקוּתָא
x זְדִיקוּתָא
y מַגַּן חנם
z מִיתו מות
a סְגֵד השתחוה
b בָּעֵא
c זְדַק שְׁכַח מצא
d חַטָּא
e עַל כֵּן
f שַׁמֵּשׁ
g חוּס
h סְתַר תרב
i עוד
k חַוָּא
l בְּקַר
m מות
n חַוָּא
o עַל כֵּן
p חַיֵּן
q חַוָּא
r אַחֵב אהב
s אזקה
t חנם
u מות

17 *Quod si quærentes iustificari in Christo inuenti sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit.

18 *Si enim quæ destruxi, iterum hæc reædifico: prævaricatorē me constituo.

19 *Ego enim per Legem, Legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo confixus sum cruci.

20 *Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

21 *Non abijcio gratiam Dei. Si enim per Legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

17 *Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο.

18 *εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.

19 *ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, χριστῷ συνεσταύρωμαι.

20 *ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.

21 *οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

CAP. III.

γ'.

1 O Insensati Galatæ, quis vos fascinauit, non †obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, †in vobis crucifixus?

2 *Hoc solùm à vobis volo discere: Ex operibus Legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

3 *Sic stulti estis vt cum Spiritu cœperitis, nunc carne †consummemini?

4 *Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

5 *Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus Legis, an ex auditu fidei?

6 *Sicut *, Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7 *†Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahæ.

8 *Prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat Gentes Deus: prænuntiauit Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes Gentes.

9 *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.

10 *Quicunque enim ex operibus Legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro Legis, vt faciat ea.

1 *Ὦ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος;

2 *τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

3 *οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε;

4 *τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴγε καὶ εἰκῇ.

5 *ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

6 *καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

7 *γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ.

8 *προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγελίσατο τῷ ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.

9 *ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.

10 *ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί· γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

---

[a] יַדָּע [b] חֵימָן [c] כְּסִילִים
[d] שָׂרִיר הַתְּחִיל לִשְׁוֹא אוֹ רֵיק מִן לְשׁוֹן־יִן
[e] סִבְלְחָם וְלוּא־ מֵעֲשֶׂה
[f] חֵימֵן [g] חָשַׁב [h] לִצְדָקָה
[i] יַדָּע [j] חֵימֵן
[k] זֶרַע [l] בְּשַׂר
[m] כֵּרֵךְ [n] עַל־פִּי
[o] לוּט

2 חָדָא בַּלְחוֹד צְבֵא אֲנָא [c] וְאַרַע מָנָכוּן מִן עוֹבָדָא דְנָמוֹסָא נְסַבְתּוּן רוּחָא אוֹ מִן שְׁמָעָא [f] דְהַימָנוּתָא׃
3 הָכַנָא [g] סַכְלִין אַנְתּוּן [h] דְשָׁרִיתוּן כְּרוּחָא וְהָשָׁא בַּבְסַר מְשַׁלְמִין אַנְתּוּן׃ 4 וְהַלִּין כְּלְהֵין [i] אִיקָא הוּ [k] סַיְבְרְהוּן [l] וְאִשְׁתּוּף דֵּין אִיקָא׃
5 הַו הָכֵיל דְיַהֵב כְּכוּן רוּחָא [m] וְעָבַד כְּכוּן חַיְלָא מִן עוֹבָדָא דְנָמוֹסָא אוֹ מִן שְׁמָעָא [n] דְהַימָנוּתָא׃
6 אַיכַנָא דְהַימֵן [o] לְאַלָהָא [p] וְאִתְחֲשַׁבַת לֵהּ לְזַדִּיקוּ׃ 7 [q] דַעוּ הָכֵיל דְאִילֵּין דִמְן [r] הַימָנוּתָא אִנּוּן הֵנּוּן אִנּוּן בְּנַיָא דַאַבְרָהָם׃
8 מְטַל גֵּיר דְקַדִּים יְדַע [s] אַלָהָא דַּהֲימָנוּתָא הוּ מְזַדְּקִין עַמְמָא קֳדָם [t] סַבַּר לְאַבְרָהָם אֵיךְ דַּאֲמַר
בָּתָכָא קַדִּישָׁא דְכָךְ [u] נְתַבְּרְכוּן כָּל־הוֹן עַמְמָא׃ 9 [x] מָרֵין מְהֵימְנָא הוּ מִתְבָּרְכִין בַּאַבְרָהָם מְהֵימְנָא׃
10 אִילֵּין גֵּיר דְּמִן עוֹבָדָא דְנָמוֹסָא חֵיתִין [y] לְוָטָתָא אֲנוּן כְּתִיב גֵּיר [y] דְלִיט הוּ כָּלְמַן דְּלָא נָעֵבַד כֹּל דִּכְתִיב בְּנָמוֹסָא׃

11 * ܐܦ ܠܐ ܒܢܡܘܣܐ ܕܐܢ ܙܟܝܐ ܒܪ ܐܢܫ ܒܕܝܢܐ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܓܠܝ ܗܘ ܠܟܠ ܕܟܬܝܒ ܗܘ ܕܙܕܝܩܐ ܒܗܝܡܢܘܬܐ ܢܚܐ ܢܗܘܐ ܀

12 * ܘܠܐ ܗܝ ܢܡܘܣܐ ܒܗܝܡܢܘܬܐ ܐܠܐ ܕܡܢ ܕܥܒܕ ܐܝܠܝܢ ܒܗܘܢ ܢܚܐ ܢܗܘܐ ܀

13 * ܡܫܝܚܐ ܦܕܐ ܠܢ ܡܢ ܠܥܢܬܐ ܕܢܡܘܣܐ ܕܗܐ ܐܬܥܒܕ ܠܢ ܠܥܢܬܐ ܕܟܬܝܒ ܐܪܝ ܟܠ ܕܬܠܝܐ ܥܠ ܥܘܤ ܀

14 * ܕܒܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܢܗܘܐ ܒܪܟܬܐ ܕܐܒܪܗܡ ܠܥܡܡܐ ܕܢܩܒܠ ܐܢܚܢܢ ܒܗܝܡܢܘܬܐ ܐܬ ܕܘܥܕܐ ܕܪܘܚܐ ܀

15 * ܐܚܝ ܐܡܪ ܒܐܢܫ ܕܠܐ ܡܫܬܢܐ ܗܝ ܕܡܬܩܝܡ ܘܠܐ ܡܫܬܢܐ ܡܢܗ ܕܠܐ ܡܘܣܦ ܥܠ ܗܝ ܀

16 * ܠܐܒܪܗܡ ܐܡܪ ܐܬܐ ܘܠܙܪܥܗ ܠܐ ܐܡܪ ܠܗ ܠܙܪܥܝܟ ܐܝ ܠܙܪܥ ܐܠܐ ܠܙܪܥܟ ܕܗܘ ܡܫܝܚܐ ܀

17 * ܗܐ ܕܐܡܪ ܐܢܐ ܕܩܝܡܐ ܐܬ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܒܡܫܝܚܐ ܗܘ ܕܢܡܘܣܐ ܕܗܐ ܐܬܬܝܗܒ ܐܚܪ ܐܪܒܥ ܡܐܐ ܘܬܠܬܝܢ ܫܢܝܢ ܠܐ ܡܒܛܠ ܠܗ ܠܩܝܡܐ ܕܐܬܩܝܡ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܠܡܒܛܠ ܠܘܥܕܐ ܀

18 * ܐܢ ܡܢ ܢܡܘܣܐ ܗܝ ܢܚܠܬܐ ܠܐ ܗܝ ܥܘܕ ܡܢ ܕܘܥܕܐ ܐܠܐ ܠܐܒܪܗܡ ܒܕܝܢ ܐܬܝܗܒ ܐܠܗܐ ܒܘܥܕܐ ܀

19 * ܡܢܐ ܗܝ ܢܡܘܣܐ ܡܢ ܒܬܪ ܥܒܪܝܢ ܐܬܬܝܗܒ ܥܕ ܕܐܬܐ ܙܪܥܐ ܕܐܬܬܝܗܒ ܠܗ ܕܘܥܕܐ ܘܐܬܬܩܢ ܒܐܝܕ ܡܠܐܟܐ ܒܐܝܕ ܡܨܝܥܐ ܀

20 * ܡܨܝܥܐ ܕܒܪ ܠܐ ܗܘ ܠܚܕ ܐܠܐ ܐܠܗܐ ܗܘ ܠܚܕ ܀

21 * ܗܐ ܢܡܘܣܐ ܡܢ ܒܬܪ ܗܠܝܢ ܠܐ ܗܘ ܠܡܐ ܕܢܗܘ ܕܐܬܬܝܗܒ ܢܡܘܣܐ ܕܝܟܠ ܗܘܬ ܠܡܚܝܘܬ ܒܪܘܚܐ ܕܐܠܗܐ ܕܒܪ ܡܢ ܢܡܘܣܐ ܗܘ ܙܕܝܩܐ ܀

22 * ܐܠܐ ܟܠ ܡܐ ܕܐܬܟܠܝ ܟܬܒܐ ܗܘ ܠܟܠ ܕܟܬܝܒ ܗܘ ܕܙܕܝܩܐ ܒܗܝܡܢܘܬܐ ܕܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܢܬܝܗܒ ܠܗܝܢ ܕܡܗܝܡܢܝܢ ܀

CAP. III. Interpr. Syriaca.

11 * *Quòd autem nemo iuſtificetur in Lege apud Deum, illud eſt manifeſtum, quandoquidem ſcriptum eſt, Juſtus in fide viuet.*

12 * *Lex autem ex fide non eſt, ſed quiſquis præſtiterit ea quæ in illa ſcripta ſunt, viuet in eis.*

13 * *Porrò Meſchicho nos exemit ab execratione Legis, ipſéque factus eſt pro nobis execratio. Scriptum eſt enim, Execrabilis omnis qui ſuſpenditur in ligno.*

14 * *Vt inter gentes eſſet benedictio Abrohom per Jeſchua Meſchicho, vt nos accipiamus promiſſionem ſpiritus per fidem.*

Annunciatio genetricis Dei.

15 * *Fratres, tanquam inter homines loquor, teſtamentum hominis quod confirmatum eſt, nemo reprobat, aut inuertit in eo quicquam.*

16 * *Abrohom autem promiſſa eſt promiſſio, & ſemini eius. Nec dixit ei, ſeminibus tuis, quaſi plurimis, ſed ſemini tuo, tanquam vnico qui eſt Meſchicho.*

17 * *Hoc autem dico nempe teſtamẽtum quod antè confirmatum eſt à Deo in Meſchicho, Lex ipſa quæ facta eſt poſt quadringentos & triginta annos non poteſt improbare & oblitterare illud promiſſum.*

18 * *Quod ſi ex Lege eſt hæreditas, iam non eſt ex promiſſione. Abrohom autem per promiſſionem dedit eam Deus.*

19 * *Quid ergo Lex? propter tranſgreſſionem addita eſt, vſque dum veniret ſemen illud cui facta fuerat promiſſio: & data eſt Lex per Angelos in manu Mediatoris.*

20 * *Mediator autem vnius non eſt, Deus verò vnus eſt.*

21 * *Lex ergo aduerſatur promiſſioni Dei? abſit. Si enim data eſſet Lex quæ poſſet viuificare, verè ex Lege eſſet iuſtitia.*

22 * *Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, vt promiſſio per fidem Jeſchua Meſchicho daretur ijs qui credunt.*

---

11 אֲנָא דְלָא דִּין מְזַדְּדִין אֱנָשׁ בְּנָמוֹסָא לְוָת אֱלָהָא הָדָא [z] גְּלֵיהִי מֶטֶל דִּכְתִיב דְּזַדִּיקָא [a] בְּהֵימְנוּתָא [b] נְחֵא ׃

12 נָמוֹסָא דִּין לָא הֲוָא מִן הֵימְנוּתָא אֶלָּא מַן דְּנָעְבֵד אִילֵין [c] דִּכְתִיבִן בֵּהּ נְחֵא בְּהוֹן ׃

13 לַזְדִין מְשִׁיחָא זַבְנַן מִן [d] לוּטָתָא דְנָמוֹסָא וְהוּ הֲוָא חֲלָפִין לוּטָתָא כְּתִיב גִּיר דְּלִיט הוּ כָּל מַן [e] דְּמָתְחֲלָא [f] בְּקַיְסָא ׃

14 דְּבְעַמְמָא תֶּהֱוֵא [g] בּוּרְכְתֵּהּ דַּאבְרָהָם בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּנֵחֲנַן [h] נְסַב [i] שׁוּבְרָנָא דְּרוּחָא בְּהֵימְנוּתָא ׃

[o] סוּכְּרָהּ [b] דְּיַלְדַת אֱלָהָא ה

15 אֲחַי אַיךְ דְּבִיתְ בְּנֵינָשָׁא אֲמַר אֲנָא [c] דְּדַיְתִיקָא דְּבַרְנָשָׁא [c] דְּאִשְׁתַּדְּרַת אֱנָשׁ לָא [e] מַסְלֵא אוֹ [f] מְשַׁחֲלֵף בָּהּ מִדֵּם ׃

16 לְאַבְרָהָם דִּין אִתְמְלֶךְ [g] סוּלְכָנָא וְלִזְרְעֵהּ וְלָא אֲמַר לַהּ דְּלִזְרָעַיִךְ אַיךְ דְּלַסַגִּיאֵי אֶלָּא לְזַרְעָךְ אַיךְ דְּלַחַד הַוּ

[z] גְּלֵא [a] חֵימֵן [b] חַיָּא [c] כְּתַב [d] לוט [e] תְּלֵא [f] בעץ [g] כְּרִיךְ [h] נְסַב [i] שׁוּבְרָנָא תבשורתה כשורתה [o] יְלֵד ברית מן לשון יין [e] שְׁרִיר [f] סְלֵא מאס [f] שַׁחֲלֵף חלף [g] מְלַךְ הבטיח

Deut. 27 d. 25. Abac. 2. a. 4. Rom. 1. b. 17. viuit

11 * Quoniam autem in Lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: quia iustus ex fide † viuet.

Leu. 18. a. 5.

12 * Lex autem non est ex fide: sed qui fecerit ea, viuet in illis.

Deu. 21. d. 23.

13 * Christus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno.

14 * Vt in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

Heb. 9. c. 17.

15 * FRATRES, secundùm hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. C

16 * Abrahæ dictæ sunt promissiones: & semini eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in vno. Et semini tuo qui est Christus.

17 * Hoc autem dico, testamentum confirmatum † à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est Lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem. est

18 * Nam si ex Lege hæreditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissionem donauit Deus.

transgressionem

19 * Quid igitur Lex? Propter † transgressiones posita est, donec veniret semen cui promiserat: ordinata per angelos in manu Mediatoris.

20 * Mediator autem, vnius nō est. Deus autem vnus est.

21 * Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data esset Lex quæ posset viuificare: verè ex Lege esset iustitia. D

Rom. 3. b. 9.

22 * Sed concluſit scriptura omnia sub peccato: vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

11 * ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

12 * ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

13 * χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

14 * ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

15 * Κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται.

16 * τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει, τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι χριστός.

17 * τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.

18 * εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.

19 * τί οὖν; ὁ νόμος τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου.

20 * ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν.

21 * ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη.

22 * ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι.

---

17 הָרָא דֵּין אֲמַר אֲנָא דִּדְיַתְקָא דְּמִן קֳדָם אֱלָהָא בְּמְשִׁיחָא נְסוֹסָא הוּ דַּהֲוָא מִן בָּתַר אַרְבַּע מְאָא וְתְלָתִין שְׁנִין לָא מָשְׁכַח דְּנַסֵּלִיהּ וְנִבְטֵל מוּלְכָנָא׃ 18 אֵן דֵּין מִן נְסוֹסָא הִי יֵרְתוּתָא מִכְיל לָאֵ
19 הַוָה מִן מוּלְכָנָא לַאבְרָהָם דֵּין בְּטוּלְכָנָא הוּ יְהֵב לֵהּ אֱלָהָא׃ מָנָא הֲכִיל נְסוֹסָא מְטַל מְסְטִינוּתָא אֶתְחְסַף
עַדְמָא דְּנִאתָא זַרְעָא דָּוּ דְּלֵהּ הֲוָא שׁוּיְנָא וְאִתְיְהֵב הוּ נְסוֹסָא בְּיַד מַלְאכָא בְּאִידָא דְּמֶצְעָיָא׃ 20 מֶצְעָיָא דֵּין לָאֵ
הֲוָא דְּחַד אֱלָהָא דֵּין חַד הוּ׃ 21 נְסוֹסָא הֲכִיל סָקוּבְלָא הוּ דְּמוּלְכָנָא דַּאלָהָא חָס אֱלוּ גֵּיר אִתְיְהֵב הֲוָא נְסוֹסָא אֵינָא
דְּמְשַׁכַּח הֲוָא לְמַחֵי שְׁרִירָאִית מִן נְסוֹסָא הֲוָא הֲוָת זְדִיקוּתָא׃ 22 אֶלָּא חֲבַשׁ כְּתָבָא כְּלַמְרֵם חְחִית חֲטִיתָא
דְּמוּלְכָנָא בְּחַיָּתָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נְתִיהֵב לַאיְלִין דְּמְהַיְמְנִין׃

א אית ב בריח שרר נכון ג לָא מאס יִרֵת ירש ה על כן ו נתן ק פשע מן
ז סְטָא ח יִסַּף ט אֵתָא י וְהֵב כיר אסצעי ו כנגד
ז הכפוח ז יַהֵב ח חֵיתָא
ט באמת ב הדקה ג עצר
ד חָטָא ל חַיִּים ז יְהֵב

23 * Cæterùm antequam veniret fides, Lex custodiebat nos conclusos in eam fidem, quæ erat reuelanda.

24 * Lex igitur pædagogus fuit nobis ad Meschicho, vt ex fide iustificemur.

25 * At postquam venit fides, non sumus sub pædagogo.

26 * Etenim vos omnes estis filij Dei per fidem in Jeschua Meschicho.

27 * Quotquot enim in Meschicho baptizati estis, Meschicho induistis.

28 * Non est Jihoudæus, neque Aramæus [Gentilis] non est seruus, neq; ingenuus, non est masculus neque fœmina. siquidem vos omnes vnum estis in Jeschua Meschicho.

29 * Quòd si ipsius Meschicho estis, iam estis semen Abrohom: & hæredes per promissionem.

Ad oblationem Natiuitatis.

CAP. IIII.

1 DIco autem quamdiu hæres puer est, non differt à seruo, quum sit Dominus omnium.

2 * Sed sub tutoribus est & procuratoribus, vsque ad tempus quod præstituerit pater ipsius.

3 * Ita & nos quum essemus pueruli sub elementis mundi, eramus in seruitutẽ redacti.

4 * At postquam venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, & factus est ex muliere, & factus est sub Lege.

5 * Vt eos qui sub Lege erant redimeret, vt reciperemus positionem filiorum, [adoptionem]

6 * Quoniam autem estis filij, misit Deus Spiritum illum Filij sui in corda vestra clamantem Abba, Patrem nostrum.

7 * Itaque serui non estis, sed filij: quòd si filij, etiam hæredes Dei per Jeschua Meschicho.

8 * Tunc enim quum ignorabatis Deum, colebatis eos qui natura sua non sunt Dij.

9 * Nunc autem quum cognoueritis Deum, vel potius cogniti sitis à Deo, iterum conuertimini ad ea elementa infirma & egena, ac denuò vultis illis seruire.

10 * Dies & menses, & tempora, & annos obseruatis.

---

23 עַדְלָא דֵין [s] תְּאַתָא הַימָנוּתָא נְטִיר הֲוֵא לַן כַּד [h] חֲבִישִׁינַן לְהַימָנוּתָא דְּעָתִידָא הֲוָת [i] לְמִתְגְּלָיָה׃

24 נְמוּסָא הָכֵיל [k] תָּרָא הֲוָא לַן לְוָת מְשִׁיחָא דְּכֵן הַימָנוּתָא [l] נְזַדַּקְ׃ 25 כַּד [m] אֲתַת דֵין הַימָנוּתָא לָא [o] הֲוִין תְּחֵית תָּרָא׃

26 כְּלְכוֹן גֵיר בְּנֵיָא אַנְתוּן דְּאַלָהָא בְּהַימָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 27 אִילֵין גֵיר דְּבַמְשִׁיחָא [p] עַמַרְתּוּן לַמְשִׁיחָא [q] לְבֻשְׁתּוּן׃

28 לַית יְהוּדָיָא וְלָא [r] אַרְמָיָא לַית עַבְדָא וְלָא [s] בַּר חוֹרָא לַית [t] דְּכְרָא וְלָא [u] נֻקְבְתָא כְּלְכוֹן גֵיר חַד אַנְתוּן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

29 וְאִן דְּדַמְשִׁיחָא אַנְתוּן [x] סֵכִיל זַרְעֵה אַנְתוּן דְּאַבְרָהָם [y] וְיָרְתֵא [z] בְּמוּלְכָנָא׃

קוּרְבָא דְּגַלָתָא ו קפלאון ד

1 אֲמַר אֲנָא דֵין דְּכָמָא [a] זַבְנָא [b] דְּיוֹרְתָא [c] טָלֵא לָא פְּרֵשׁ מִן עַבְדָא כַּד [d] מָרֵא הוּדְכְּלְהוֹן׃ 2 אֶלָּא תְּחֵית [e] אֶפִיטְרָפָא

s עדלא אתא h עצורים אנחנו
i גלא k חוזך l זרק
m אתא n חיכן o הוא
p עמד שכל q לבש גוי׳
r חופשי s זכר t הנקבה
x על-כן y יורשים z בבשתה

a זמן b ירת ירש c בער
d אדון e מן לשון יון הנוצרים

23 * Prius autem quàm veniret fides, sub Lege custodiebamur conclusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.

24 * Itaque Lex pædagogus noster fuit in Christo: vt ex fide iustificemur.

25 * At vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo.

26 * Omnes enim filij Dei estis per fidem † in Christo Iesu.

quæ est Rom. 6. a. j.

27 * Quicunque enim in Christo baptizati estis: Christum induistis.

28 * Non est Iudæus, neque Græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœmina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.

29 * Si autem vos Christi; ergo semen Abrahæ estis, secundùm promissionem hæredes.

23 * πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.

24 * ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν·

25 * ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.

26 * πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

27 * ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.

28 * οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

29 * εἰ δὲ Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

CAP. IIII.

1 DIco autem, quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cùm A sit dominus omnium,

2 * Sed sub tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitum tempus à patre:

3 * Ita & nos, cùm essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes.

4 * At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub Lege:

5 * Vt eos qui sub Lege erat, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus.

Dei 6 * Quoniam autẽ estis filij †: misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater.

7 * Itaque iam non est seruus, sed filius. Quod si filius: & hæres per Deum.

8 * Sed tunc quidem ignorantes Deum, ijs qui natura non sunt dij, seruiebatis.

9 * Nunc aũt cùm cognoueritis Deum, imò cogniti sitis à Deo: quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis?

10 * Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos.

δ'.

1 * Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν,

2 * ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.

3 * οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι.

4 * ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμου·

5 * ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.

6 * ὅτε δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

7 * ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ.

8 * ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς.

9 * νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;

10 * ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς.

---

f אית ש ג ולעה h סום
i בערים k חֲזָא l מן לשון יון יסודותיו של עולם
m שַׁעְבַּד "חקק o של זמן
n שלח s זְכַן פרה t סום
u אית ש שלח v לַב
z מְרָא y על כן z חֲזֵא
a ורשים b כְּיָנָא ומכנע
c עֵרע d יִתַּר e יֵרַע

1 אֵיהוֹהִי וְרַבִּי בָּתֶא עַדְמָא לְזַבְנָא דְּסֵם אֲבוּהִי ׃ 2 הַכְנָא אַף חָנַן כַּר יַלּוּדָא הֲוִין תְּחִית אָסְטוּכְסוּהִי וְעַלְמָא 3 מְשַׁעְבְּדִין הֲוִין ׃ 4 כַּר מְטָא דֵּין שׁוּלְמֵהּ רְזַבְנָא שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְּרֵהּ וְהָוָא מִן אִנְחָתָא וַהֲוָא תְּחִית נְמוֹסָא ׃ 5 דְּלֵאילִין דְּתְחִית נְמוֹסָא אֵנוּן נְזֵבֵן וְנִקַּבֵּל סִימַת בְּנָיָא ׃ 6 וְרֵאיהֵיכוֹן דֵּין בְּנָיָא שַׁדַּר אֱלָהָא רוּחָא דְּבַרְהּ לְלִבְוָתְכוֹן הֵי דְּקָרְיָא אַבָּא אַבּוּן ׃ 7 מֵכֵיל לָא הֲוִיתוּן עַבְדָא אֱלָּא בְּנָיָא וְאִן בְּנָיָא אַף יָרְתָא אֱלָהָא בִּיד יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 8 הֵידֵין גֵּיר כַּר לָא יְדַעִין הֲוִיתוּן לֵאלָהָא פְּלַחְתוּן דְּמִן כְּיָנֵיהוֹן לָא הָווּ אֱלָהִין ׃ 9 הָשָׁא דֵּין דְּיַדְּעִתוּן לֵאלָהָא וַיְתִיְרָאִית דְּאִתְיַדְּעִתוּן מִן אֱלָהָא הוּב הֲפַכְתוּן לְכוֹן עַל הָנוֹן אָסְטוּכְסָא מַרְעָא וּמְסַכְּנָא וּמִן דְּרִישׁ צְבַיהוֹן לְמִשְׁעְבְּרוּ לְהוֹן ׃ 10 יוֹמָא וְיַרְחָא וְזִבְנֵא וְשַׁנְיָא נָטְרִיתוּן ׃

11 * Timeo ne fortè in vanum laborauerim erga vos.

12 * Estote vt ego sum, quandoquidem & ego vt vos factus sum: Fratres mei, obsecro vos; nihil me offendistis.

13 * Nostis enim quòd per infirmitatem carnis meæ euangelizauerim vobis iampridem.

14 * Et tentationem quæ erat in carne mea, non spreuistis nec execrati estis, sed tanquam Angelum Dei excepistis me, & tanquam Ieschua Meschicho.

15 * Vbi est ergo beatitas vestra? testimonium enim fero de vobis, quòd si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, ac dedissetis mihi.

16 * Num inimicus factus sum vobis, quòd prædicauerim vobis veritatem?

17 * Æmulantur vos non benè; sed excludere vos volunt, vt ipsos æmulemini.

18 * Bonum est autem vt æmulemini in re bona semper, nec tantum quum vobis adsum.

Natiuitas Iouchanon.

19 * Filioli mei quos denuò parturio, donec formetur in vobis Meschicho.

20 * Vellem siquidem adesse apud vos nunc, vt mutarem filiam vocis meæ [locutionem meam], quoniam stupefactus sum in vobis.

21 * Dicite mihi vos qui vultis esse sub Lege, Legem ipsam non auditis?

22 * Scriptum est enim, Abrohom duos exstitisse filios, vnum ex ancilla, & alterum ex libera.

23 * Sed qui ex ancilla, secundum carnem natus est; qui verò ex libera, per repromissionem extitit.

24 * Hæc autem sunt allegoriæ duorum testamentorum, vnum quidem à monte Sinai generans in seruitutem, quæ est Hogor.

25 * Nã Hogor mons est Sinai qui est in Arabia; confinis est autem ipsi Ourischlem, & seruit seruitutem ipsa & filij eius.

26 * Illa verò Ourischlem excelsa, libera est, quæ est mater nostra.

27 * Scriptum est enim, Lætare sterilis quæ non paris, & erumpe clamáque quæ non parturis, quoniam plures sunt filij desertæ; quàm eius quæ habet virum.

---

11 וְאֲנָא דַלְמָא [p] סְרִיקָאִית [q] לְאִית בְּכוֹן ׃ 12 הֲווֹ [r] אַכְוָתִי מָטַל דַּאף אֲנָא [s] אַכְוָתָכוֹן [t] הֲוִית אַחַי בָּעֵא אֲנָא מַנְכוֹן
לָא מִדֵּם [u] אַסְכָּלְתוֹן בִּי׃ 13 יְדָעִין אַנְתוֹן גֵּיר [x] דִּבְכִּרְיוּתוּת בְּסָרִי [y] סַבַּרְתְּכוֹן [z] הֲוִית מִן קֳדָם׃ 14 וְנִסְיוֹנָא דְּבָסְרִי לָא
שָׁטְתוֹן וְלָא [a] נַרְתוֹן אֶלָּא אַיְךְ דַּלְסַלְאכָא דַּאלָהָא [b] קַבֶּלְתוּנִי וְאִיךְ דַּלְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 15 [c] אַיכּוֹ הָכִיל טוּבְכוֹן [d] סָהֵד אֲנָא
גֵּיר עֲלֵיכוֹן דְּאִלּוּ [e] מָשְׁכָּחָא [f] הָוֹת עֵינֵיכוֹן [g] הָצֵין [k] הֲוִיתוּן [i] וְיָהֲבִין לִי׃ 16 [l] דַּלְמָא [m] בְּעֵל דְּבָבָא הֲוִית לְכוֹן [n] דַּאכְרֵחֵת
לְכוֹן [o] שְׁרָרָא ׃ 17 חָסְמִין בְּכוֹן לָא הַוָּא לְשַׁפִּירָתָא אֶלָּא לְמֶחְבַּשְׁכוֹן הוּ עֲבִין דַּאנְתוּן חֶסְמִין בְּהוֹן ׃
18 שַׁפִּיר הוּ זִין דְּחֶסְמִין בְּשַׁפִּירָתָא בְּכָל זְבַן וְלָא אֶסְתַּי דַּלְוָתְכוֹן אֲנָא בַּלְחוֹד ׃
מוֹדֶה דְיוֹחָנָן ׃ 19 בְּנַי אִילִין דְּמִן דְּרִישׁ מְחַבֵּל אֲנָא עַדְמָא דְּנֶתְחַצִּיר בְּכוֹן מְשִׁיחָא׃

[p] וריק [q] לְאָה [r] כמוני [s] כמוכם [t] חֲנָא [u] ורעתם [x] כְּרֵה [y] סַכַּר נשר [z] חֲוָא [a] נְסָא [b] שוט כוה [c] נְרַךְ העב [d] סַכֵּל [e] אישות [f] מעיר [g] שְׁכַח [k] הֲוָא [i] חֲצָא נקר [l] חֲנָא [m] יְהֵב [n] אוב [o] כֶּרֵז [אמת]

11 * Timeo vos, ne fortè ſine cauſa labo rauerim in vobis.

12 * Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos: nihil me læſiſtis.

13 * Scitis autem quia per infirmitatem carnis euangelizaui vobis iampridem:

14 * Et tẽtationem † meam in carne mea, non ſpreuiſtis neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.

15 * Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

16 * Ergo inimicus vobis factus ſum verum dicens vobis?

17 * Æmulantur vos non bene: ſed exclu dere vos volunt, vt illos æmulemini. C

18 * Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tãtùm cùm præſens ſum apud vos.

19 * Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

20 * Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

21 * Dicite mihi qui ſub Lege vultis eſſe, Legem non legiſtis?

Gen. 16. d. 15. 22 * Scriptum eſt enim, quoniam Abraham duos filios habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera.

Gen. 21. a. 1. 23 * Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem.

24 * Quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem † à monte Sina, in ſeruitutem generans: quæ eſt Agar.

25 * Sina enim mons eſt in Arabia: qui cõiunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem, & ſeruit cum filijs ſuis.

26 * Illa autem quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quæ eſt mater noſtra.

Iſai. 54. a. 1. 27 * Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ nõ parturis: quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.

11 * φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

12 * γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν· οὐδέν με ἠδικήσατε·

13 * οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τ σαρκὸς εὐηγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον·

14 * καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε· ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν ἰησοῦν.

15 * τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.

16 * ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;

17 * ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.

18 * καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ παντότε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

19 * τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν·

20 * ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

21 * λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;

22 * γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τ ἐλευθέρας.

23 * ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τ παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ τ ἐλευθέρας, διὰ τ ἐπαγγελίας.

24 * ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ·

25 * τὸ γὰρ ἄγαρ σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνοικεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλὴμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς·

26 * ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν·

27 * γέγραπται γὰρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τ ἐρήμου μᾶλλον ἢ τ ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

---

[a] חָנָא [b] שַׁחֲלַף [c] תְּמַהּ
[d] צְבָא חסר ה שפחה
[e] חַרַר [f] וְלַד בנשתח
[g] אית שׁ [h] פְּלָא
[i] מן לשון יין ק חר
[k] עָלָא [l] חפשית [m] אירת
[n] בְּסֵם [o] עקרה [p] פְּצַח
[q] גְּעָא חריע [r] סְנָא
[s] בְּעָל

Circuncisione Domini noſtri.

28 * *Nos autem fratres mei, ſecundũ Iſchok filij ſumus promiſſionis.*

29 * *At quemadmodum tunc is qui natus erat ſecundum carnem perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum; ita & nunc.*

30 * *Sed quid ait Scriptura? Eijce ancillam & filium eius, quia hæreditatem non obtinebit filius ancillæ cum filio liberæ.*

31 * *Nos itaque fratres mei, non ſumus filij ancillæ, verùm filij liberæ.*

CAP. V.

1 *STate igitur in libertate illa qua Meſchicho nos donauit, & ne mancipemini iugo ſeruitutis.*

2 * *Ecce ego Paulus dico vobis, quòd ſi circuncidamini, Meſchicho nihil vobis prodeſt.*

3 * *Conteſtor autem iterum, omnem hominem qui circunciditur, debitorem eſſe totius Legis adimplendæ.*

4 * *Deſciuiſtis à Meſchicho quicunque per Legem iuſtificamini, & à gratia excidiſtis.*

5 * *Nos enim ſpiritu qui eſt ex fide, ſpem iuſtitiæ opperimur.*

6 * *Nam in Meſchicho Jeſchua nihil eſt circunciſio, neque præputium, ſed fides quæ perficitur charitate.*

7 * *Pulchrè currebatis, quis vos remoratus eſt ne veritati aſſenſum præberetis?*

8 * *Perſuaſio veſtra non profecta eſt ab eo qui vocauit vos.*

9 * *Paululum fermenti totam conſperſionem fermentat.*

10 * *Ego confido de vobis in Domino noſtro, vos nihil aliud ſentire. Cæterùm qui conturbat vos, iudicium ſuſtinebit, quiſquis ille ſit.*

11 * *Ego autem fratres mei ſi adhuc circunciſionem prædico, cur perſecutionem patior? num abolitum eſt offendiculum crucis?*

12 * *Utinam autem præſcindẽdo præſcindantur illi qui vos labefactant.*

Dominica III. Ieiunij.

13 * *Porrò vos in libertatem vocati fuiſtis fratres mei, tantùm ne ſit libertas veſtra in occaſionem carnis, ſed per charitatem ſubiecti eſtote alter alteri.*

---

28 חַנַן דִּין אַחַי אַיך אִיסְחָק בְּנֵי c מוּלְכָנָא חֲנַן : 29 וְאֵיךְ דְּהֵידִין הַו
d דִּילִיד הַוָא בְּבָסְרָא רָדַף הַוָא לְהַו דִּבְרוּחָא הָכַנָא אַף הָשָׁא : 30 אֶלָּא מָנָא אֵמַר כְּתָבָא e אַפְקִיהָ לַאמְתָא וְלַבְרָה מָטָל
וְלָא g נֵאחַת בְּרָה דַּאמְתָא עִם בְּרָה h דְּחֵארְתָא : 31 חֲנַן הָכִיל אֲחַיְלָא הַוִין בְּנֵי אַמְתָא אֶלָּא בְּנֵי חֵארְתָא :

קפלאון ה

1 קוּמוּ הָכִיל a בְּחֵארוּתָא הֵי דְּמְשִׁיחָא חַרְרַן וְלָא b תֶּתְכְּדְנוּן c בְּנִירָא דְּעַבְּרוּתָא :
2 הָא אֶנָא פּוֹלוֹס אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן d תֶּתְגַּזְרוּן מְשִׁיחָא מִדַם לָא e מַהֲנָא לְכוֹן : 3 f מְסַהֲד אֲנָא דֵין הוּב לְכָל
בַּרְנָשׁ וְמָתְגַּזַר g דְּחַיָבוּ דְּכֻלֵּה נָמוֹסָא נְמַלָא : 4 h אֶתְבַּטַלְתוּן לְכוֹן מִן מְשִׁיחָא אִילֵין דְּבְנָמוֹסָא i מְזַדַּקְיתוּן וּמִן
k טַיבוּתָא נְפַלְתוּן : 5 חֲנַן גֵּיר בְּרוּחָא דְּמִן l הֵימָנוּתָא לְסַבְרָא דְּזַדִּיקוּתָא m מְקַוֵינַן :

c הבשחה d וְלֵד e נָפַק f והשפחה g יֵרֵת יש׳
h חפשית a בּוֹרוֹר b כַּדֵּן c בעול d גֵּזֵר מול e מועיל
f מעיד g חוּב h בַּטֵל i זָרַק אֵדֶק k חסר l חַיִּמִן m מְקַוֵּא

Rom. 9. b. 8.
28 * Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filij sumus.

28 * ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, κ͞τ̄ ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.

29 * Sed quomodo tunc is qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum qui secundùm spiritum: ita & nunc.

29 * ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κ͞τ̄ σαρκα γϛννηθεὶς, ἐδίωκε τὸν κ͞τ̄ πνεῦμα, ὕτω καὶ νυῦ.

Gen. 21. a. 10.
30 * Sed quid dicit Scriptura? Eijce ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

30 * ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μ͞τ̄ ὁ υἱὸς τ͞ ἐλευθέρας.

31 * Itaque fratres, non sumus ancillæ filij, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberauit.

31 * ὅθεν, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ἧ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε·

CAP. V.

ε'.

1 STate: & nolite iterum iugo seruitutis contineri.

1 * Στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.

Act. 15. a. 1. a. 2.
2 * Ecce ego Paulus dico vobis, Quoniam si circuncidamini, Christus vobis nihil proderit.

2 * ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.

3 * Testificor autem rursus omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ Legis faciendæ.

3 * μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.

4 * Euacuati estis à Christo, qui in Lege iustificamini: à gratia excidistis.

4 * κατηργήθητε ἀπὸ τ͞ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τ͞ χάριτος ἐξεπέσατε.

5 * Nos enim spiritu, ex fide, spem iustitiæ expectamus.

5 * ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.

6 * Nam in Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium: sed fides quæ per charitatem operatur.

6 * ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

7 * Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non obedire* ?

7 * ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι;

hemini contentis hæc

8 * Persuasio †, non est ex eo qui vocat vos.

8 * ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τ͞ καλοῦντος ὑμᾶς.

1. Cor. 5. b. 6.
9 * Modicum fermentum totam massam corrumpit.

9 * μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.

10 * Ego confido in vobis in Domino: quòd nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille.

10 * ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ᾖ.

11 * Ego autem fratres, si circuncisionem adhuc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo euacuatum est scandalum crucis.

11 * ἐγὼ δὲ, ἀδελφοὶ, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τ͞ σταυροῦ.

12 * Vtinam & abscindantur qui vos conturbant.

12 * ὄφελον καὶ ἀποκόπτονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

13 * Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantùm ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem †seruite inuicem.

13 * Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τ͞ ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

Spiritus

---

* אות שקערה גמר
* באהבה רחט רוץ
* דיוד הזהר פוס קשיב
* קרא חסן בחסין
* בופח רעא שפחד
* סיבר רוץ צית
* עדכאן כרז רדף
* לוא פסק שפחדים

5 בַּמַּשְׁיחָא גְּיר יְשׁוּעַ לָא גְזוּרְתָא מְדֵם אִיתֵיהּ וְלָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא הַיְמָנוּתָא דְּמִתְגַּמְרָא בְּחוּבָּא׃ 7 שַׁפִּיר רָהֲטִין
דָּיְתוּן מַנּוּ דְּדִכְיִן דְּלָשְׁרָא לָא חָתְפִיסוּן׃ 8 פְּיָסְכוּן לָא הָוָא מִן הַוּ דְּקָרְכוּן׃ 9 חֲמִירָא קְלִיל כְּלֵהּ גְּבִילְתָא
מַחֲמַע׃ 10 אֲנָא תְּכִיל אֲנָא עֲלֵיכוּן בְּמָרָן דְּמֵדֵם אַחֲרִינָא לָא מְתַרְעֵיתוּן וְאִינָא דְּלָח לְכוּן הוּ נְסַיְבְרִיוּהִי לְדִינָא
מַן דְּאִיתַּוְהִי׃ 11 אֲנָא דֵין אַחֵי אִלּוּ עָרְכִיל בַּגְזוּרְתָא מַכְרִז הָוִית לְמָנָא מְתְרְדָף הָוִית דְּלְמָא אִתְבַּטַל לֵהּ כֶּשְׁלַת
דְּזְקִיפָא׃ 12 אֶשְׁתּוֹף דֵּין אַף מְפַסַּק נְפַסְקִין הָנוּן דְּלַחִין לְכוּן׃
רְמַד בְּשַׁבָּא דְּתַלְתָּא דְּרַוּמָא ט
13 אַנְתּוּן דֵּין לְחֵרוּתָא חוּ אָתְקְרִיתוּן אֲחַי בַּלְחוֹד לָא הָוֵא
תְּאַרוּתְכוּן לְעַלַּת בְּסָרָא אֶלָּא בְּחוּבָּא הַוְיתוּן מְשַׁתַּעְבְּדִין חַד לְחַר׃

14 * *Tota ſiquidem Lex hoc vno verbo impletur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.*

15 * *Quòd ſi alius alium mordetis, & deuoratis, videte ne alius ab alio conſumamini.*

16 * *Dico autem Spiritu ambulate, & concupiſcentiam carnis nunquam exequimini.*

17 * *Caro ſiquidem concupiſcit id quod lædit Spiritum, & ſpiritus id quod lædit carnem,* [aduerſatur carni.] *proinde hæc duo ſunt ſibi inuicem contraria, vt non, quod vultis, faciatis.*

18 * *Quod ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub Lege.*

19 * *Nota ſunt enim opera carnis, quæ ſunt ſcortatio, immundities, proteruia;*

20 * *Cultus idolorum, veneficium, inimicitia, iurgium, æmulatio, ira, concertatio, diſſidia, ſectæ,*

21 * *Inuidia, homicidium, temulentia, laſciua cantio,* [comeſſatio,] *omniáque his ſimilia: quæ qui faciunt, vt iam prædixi vobis, & nunc dico, regni Dei hæreditatem non ſunt adepturi.*

22 * *Fructus autem ſpiritus ſunt charitas, gaudium, pax, longanimitas,*

23 * *Benignitas, gratia, fides, manſuetudo, patientia. Aduerſus huiuſmodi Lex poſita non eſt.*

24 * *Qui verò ſunt Meſchicho, carnem ſuam crucifixerunt cum omnibus perpeſſionibus eius, eiúſque deſiderijs.*

25 * *Viuamus ergo ſpiritu, & ſpiritum perficiamus.*

26 * *Nec efficiamur inanes gloria, alter alterum paruipendentes, & alter alteri inuidentes.*

CAP. VI.

1 *FRatres mei, ſi quis veſtrum præoccupatus fuerit in delicto, vos qui ſpirituales eſtis, erigite eum ſpiritu manſueto, & cauete ne & vos tentemini.*

2 * *Et portate onus alter alterius, vt ſic adimpleatis Legem Meſchicho.*

3 * *Nam ſi quis arbitratur ſe aliquid eſſe, quum nihil ſit, ſeipſum decipit.*

---

14 כְּלַהּ גֵּיר נָמוֹסָא בַּחֲדָא [f] מֶלְּתָא [g] מְתְמַלָּא בְּהֵי [h] דְּתֵחֵב לְקָרִיכָךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ׃ 15 אֶן דֵּין חַד לְחַד [i] מְנַבְּחִיתוּן

[k] וְאָכְלִיתוּן [l] חֲזוֹ דְּלְמָא חַד מֶן חַד [m] תְּסוּפוּן׃ 16 אֲמַר אֲנָא דֵּין דַּבְרוּחָא [n] הֲוֵיתוּן מְהַלְכִין [o] וְרִגְתָּא דְבִסְרָא לָא [p] מֶן מְתוּם

[q] טוֹף [r] חֲזָא [s] רַגֵּג [t] רַגֵּג [u] כנגד [v] עִבְנָא [w] דִּבַר נחוּ [x] אִית ש [y] זְנָא [z] מסאה [a] משגלת.

[b] עבודה זרה [c] כשף [d] איבה [e] מחלוקת [f] קנאה [g] ריב [h] מַלֵּל [i] מְלָא [k] אַחֵב [l] נְכַת [m] אֲכַל [n] חֲזָא [o] רַגֵּג [p] מן עולם [q] חומר

14 * Omnis enim Lex in vno sermone impletur: Diligis proximum tuum sicut teipsum.
Leu. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Mar. 12. d. 31. Rom. 13. c. 8.

14 * ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

15 * Quòd si inuicem mordetis & comeditis: videte ne ab inuicem consumamini.
Iacob. 2. b. 8. Rom. 13 d. 14. 1. Pet. 2. c. 11.

15 * εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

16 * Dico autem†: Spiritu ambulate, & desyderia carnis non perficietis.
in Christo

16 * λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.

17 * Caro enim concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem. hæc enim sibi inuicem aduersantur: vt non quæcunque vultis, illa faciatis.

17 * ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.

18 * Quòd si spiritu ducimini: non estis sub Lege.

18 * εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον.

19 * Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

19 * φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια·

20 * Idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ,

20 * εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις·

21 * Inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico D vobis, sicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

21 * φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἅ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.

22 * Fructus autem Spiritus est: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,

22 * ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις,

23 * Mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Aduersus huiusmodi nō est Lex.

23 * πραότης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος.

24 * Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.

24 * οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

25 * Si viuimus spiritu: spiritu & ambulemus.

25 * εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.

26 * Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

26 * μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προσκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

CAP. VI.

ς'.

1 FRatres & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, consyderans teipsum, ne & tu tenteris.

1 * Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

2 * Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis Legem Christi.

2 * ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ.

3 * Nam si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit: ipse se seducit.

3 * εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ.

---

22 פְּאֵרָא דֵּין דְּרוּחָא אִיתַיהִין חוּבָא חֲרוּתָא שְׁלָמָא מַגְּרַת רוּחָא׃ 23 בַּסִּימוּתָא טַיבוּתָא הֵימָנוּתָא מַכִּיכוּתָא

24 מְסַיְּבְרָנוּתָא עַל הָלֵין נְמוּסָא לָא אִילִין דְּרַמְשִׁיחָא אֱנוּן בְּסַרְהוֹן זְקַפוּ עִם כֵּילֵהוֹן כְּאַבוֹהִי׃

25 נְחָא הָכִיל בְּרוּחָא וְלִרוּחָא נְשַׁלַּם׃ 26 וְלָא נֶהֱוֵא סְרִיקִי שׁוּבְחָא דְּמַקְלִין חַד עַל חַד וְחָסְמִין חַד בְּחַד׃

קפלאון ו

1 אָחַי אִן אֱנָשׁ מָנְכוֹן נְתְקַדֵּם בְּמַכְלוּתָא אַנְתוּן אִילִין דְּבְרוּחַ אַנְתוּן אַתְקְנוּהִי בְּרוּחָא מַכִּיכְתָא וַהֲוֵיהוֹן זְהוֹרִין

2 דְּדִלְמָא אַף אַנְתוּן תְּתַנְסוֹן׃ 3 וְטַעֲנוּ יוּקְרָא דְּחֵרֵא דְּהָכְנָא מְסַלְּיתוּן נְמוּסֵהּ דְּמְשִׁיחָא׃

3 אִן אֱנָשׁ גִּיר סָבַר דְּאִיתַוהִי מֵדֵם כַּד לָא אִיתַוהִי נַפְשֵׁהּ מַטְעָא׃

4 * Sed quisque opus suum probet, & tunc intra seipsum erit gloriatio eius, & non in alio.

5 * Vnusquisque enim suam ipsius sarcinam baiulabit.

6 * Communicet autem is qui audit sermonem [initiatur sermone] ei qui voce ipsum instruit in omnibus bonis.

Matutinis feriæ IIII. Passionis.

7 * Ne erretis, Deus non deluditur.

8 * Quicquid enim seminat homo, idipsum demetit. Qui seminat per carnem, de carne metit corruptionem: qui per spiritum seminat, de spiritu vitam perennem metet.

9 * Quúmque benefacimus, ne sit nobis tædio: erit enim tempus quo metemus, neq; nobis erit tædio.

10 * Nunc itaq; dum tempus habemus, operemur bona erga vnumquemque, sed maximè erga domesticos fidei.

11 * Videte quas scripturas scripsi vobis propriis manibus.

12 * Quotquot volunt gloriari in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantum ne per crucem Meschicho persecutionem patiantur.

13 * Nam qui circunciduntur, ne ipsi quidem seruant Legem, sed volunt vos circuncidi, vt in vestra carne glorientur.

14 * Mihi verò absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jeschua Meschicho, per quem mundus crucifixus est mihi, & ego crucifixus

15 sum mundo. * Nihil enim est circunciſio, neque præputium, sed creatura noua.

16 * Et ij qui hanc semitam perficiunt, pax sit super eos et misericordiæ, ac super Jsroiel Dei.

17 * Proinde nemo mihi laborem inijciat. ego enim stigmata Domini nostri in corpore meo

18 porto. * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho cum spiritu vestro fratres mei. Amin.

Epistolæ ad Galatas quæ scripta est ab vrbe Roma, FINIS.

4 *Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantùm gloriam habebit, & non in altero.

5 *Vnusquisq; enim onus suum portabit. 6 *Communicet autẽ is qui catechizatur †verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.

verbum

7 *Nolite errare: Deus non irridetur. 8 *Quæ enim seminauerit homo: hęc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. qui autem seminat in spiritu: de spiritu metet vitam æternam.

9 *Bonum autem facientes, nõ deficiamus. tempore enim suo metemus non deficientes.

10 *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. 11 *Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu.

12 *Quicunq; † volunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Christi persecutionem nõ patiantur.

enim

13 *Neque enim qui circunciduntur, Legem custodiunt. sed volunt vos circuncidi: vt in carne vestra glorientur.

14 *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mũdus crucifixus est, & ego mũdo. 15 *In Christo enim Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium: sed noua creatura.

16 *Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos, & misericordia, & super Israel Dei.

17 *De cætero nemo mihi molestus sit.

nostri

ego enim stigmata Domini †Iesu in corpore meo porto.

18 *Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro fratres. Amen.

Ad Galatas missa est è Roma.

4 *τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκας & · καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

5 *ἕκας & γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βασάσει.

6 *κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.

7 *Μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

8 *ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.

9 *τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι.

10 *ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς οὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

11 *ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

12 *ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται.

13 *οὐδὲ γὰρ ὁ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται.

14 *ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.

15 *ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.

16 *καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.

17 *τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βασάζω.

18 *ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί. ἀμήν.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

---

13 אַף לָא גַיר הִנּוּן הַלֵּין דִּמְגַזְּרִין נָטְרִין נָמוֹסָא אֶלָּא [c] צָבְיִן "וְחֶחְגְּזוּרוּן דִּבְבָסְרְכוֹן דִּילְכוֹן [z] נֶשְׁתַּבְּחוּן ׃ 14 לִי וְיִן לָא נֶהֱוֵא לִי [y] דֶּאשְׁתַּבְּחַר אֶלָּא אִן בְּזְקִיפָּה דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּבֵהּ עָלְמָא זְקִיף לִי וַאנָא זְקִיף אֲנָא לְעָלְמָא ׃
15 לָא גַיר [z] גְּזוּרְתָא [a] אִיתֵיהּ מִדֵּם וְלָא [b] עוּרְלוּתָא אֶלָּא [c] בְּרִיְתָא [d] חֲדַתָא ׃ 16 וַאילֵין דַּלְהֲנָא שְׁבִילָא שְׁלֵמִין שְׁלָמָא
נֶהֱוֵא עֲלֵיהוֹן וְרַחֲמָא וְעַל יִסְרַיֵל דַּאלָהָא ׃ [c] 17 מִכְיל לִי אֱנָשׁ עַמְלָא לָא [f] נַרְמָא אֲנָא גַיר [g] כַּוְתָמָתָה דְּמָרָן יְשׁוּעַ
מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי שְׁקִיל אֲנָא ׃ 18 טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם רוּחֲכוֹן אֲחֵי אָמִין ׃

שְׁלָמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת גָּלָטָיֵא [h] דְּאִתְכַּתְבַת מִן רְהוּמָא

[a] צְבָא חפץ [b] עָרֵל מל [c] יהוֹחָנוֹ [d] שְׁבָהַר [e] מִלָּה [f] אָוֵת [g] עֵרֶל [h] חֲדַת חדש [i] בְּרָא [j] עַל כֵּן [k] רוֹמָא השלך [l] כְּתַב

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD EPHESIOS.

EPHESII *sunt Asiani. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. Hos collaudat Apostolus, scribens eis à Roma de carcere per Tychicum Diaconem.*

EPISTOLA AD EPHESIOS.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Baptiſmi. CAP. I.

1 AVLVS *Apoſtolus Jeſchua Meſchicho per voluntatẽ Dei ijs qui agunt Epheſi ſanctis & fidelibus in Jeſchua Meſchicho;*

2 * *Pax vobiſcum & gratia à Deo patre noſtro, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.*

3 * *Benedictus ille Deus pater Domini noſtri Jeſchua Meſchicho, qui benedixit nos omnibus benedictionibus ſpiritualibus in cælo per Meſchicho.*

4 * *Quemadmodum præelegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & abſque nævo in conſpectu ipſius, & per charitatem præſignauit nos ſibi.*

5 1 * *Et adoptauit nos in filios per Jeſchua*

6 *Meſchicho, vti placuit voluntati ipſius.* * *Vt celebretur laus gratiæ eius, quã effudit ſuper*

7 *nos per dilectũ ſuum.* * *Per quem habemus redemptionem, & per ſanguinem ipſius remiſſionem peccatorum, ſecundùm diuitias gra-*

8 *tiæ ſuæ.* * *Quæ abundauit in nobis in omni ſapientia, omníque intellectu ſpirituali.*

9 * *Vt patefaceret nobis arcanum voluntatis ſuæ quod propoſuerat exequi in ſeipſo,*

10 * *In diſpenſationẽ plenitudinis temporum, vt omnia denuò renouarentur in Meſchicho,*

11 *tum in cælo, tum in terra.* * *Et per eum electi ſumus, ſicut præſignauit nos & voluit ille qui omnia facit iuxta decretum voluntatis*

12 *ſuæ:* * *Vt ſimus nos, qui prius ſperauimus in Meſchicho, in decus gloriæ ipſius.*

13 * *In quo & vos audiſtis ſermonem veritatis, quod eſt Euangelium veſtræ ſalutis, & in quo credidiſtis. & obſignati eſtis Spiritu*

14 *Sãctitatis, qui promiſſus fuerat.* * *Qui quidẽ eſt arrabo hæreditatis noſtræ in redẽptionem eorũ qui ſeruantur, & in laudẽ gloriæ illius.*

Poſt Reſurrectionem.

15 * *Propterea & ego ecce poſtquam audiſſem fidem veſtram quæ eſt in Domino noſtro Jeſchua Meſchicho, & charitatem veſtram erga omnes ſanctos:*

פּוֹלוֹס

שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא לַאילֵין[b] דְּאִיתֵיהוֹן בְּאֶפְסוֹס קַדִּישֵׁא[c] וּמְהֵימְנֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

[2] שְׁלָמָא עִמְכוֹן[d] וְשִׁיבוּתָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

[3] מְבָרַךְ הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דִּי בָרְכָנָא בְּכָל בּוּרְכָן דְּרוּחַ בַּשְׁמַיָּא בְּמְשִׁיחָא׃

[4] אַיכְנָא דְּקַדָּם[f] גְּבַן בֵּהּ מִן קֻדָּם[g] תַּרְמִיהָה דְּנֶהֱוֵא קַדִּישָׁא וְנָלָא מוּם קֳדָמוֹהִי[k] וּבְחוּבָא קֳדָם רַשְׁמַן לֵהּ׃

[5] וְסַמַּן לַבְּנָיָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַיךְ[l] דַּשְׁפַּר לֵהּ לְצֶבְיָנֵהּ׃

[6] דְּנֶשְׁתַּבַּח שׁוּבְחָא וְטֵיבוּתָהּ דִּי[m] דַּאשְׁפַּע עָלַיִן בְּיַד חַבִּיבֵהּ׃

[7] דְּבֵהּ אִית לַן[n] פּוּרְקָנָא וּבְדְמֵהּ שׁוּבְקָנָא[o] דַּחֲטָהֵא אַיךְ[p] עוּתְרָא דְּטֵיבוּתֵהּ׃

[8] דִּי אַתְיְתַרַת בַּן בְּכָל חָכְמָא וּבְכָל[r] סוּכְלְ דְּרוּחַ׃

[a] עֲבָא [b] אית ש [c] מֵימַן
[d] וחסד [e] בְּרִךְ [f] גְּבָא
[g] רְמָא [h] ובאהבה [i] שְׁפַר
[k] לחפצו [l] שַׁבַח [m] שְׁפַע
[n] פרין [o] חֲטָא [p] עשר
[q] יתר [r] שכל

EPISTOLA B. PAVLI AD EPHESIOS.

CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei omnibus sanctis qui sunt Ephesi: & fidelibus in Christo Iesu; 2 * Gratia vobis & paxà Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo.

3 * Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus, in Christo:

4 * Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

5 * Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum, in ipsum: secundùm propositum voluntatis suæ, 6 * In laudẽ gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo:

7 * In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius,

8 * Quæ superabundauit in nobis in omni sapientia & prudentia,

9 * Vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundũ beneplacitum eius, quod proposuit in eo,

10 * †In dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quę in cælis & quæ in terra sunt, in ipso.

11 * In quo etiam nos sorte vocati sumus: prædestinati secundum propositum eius qui operatur omnia, secundum consilium voluntatis suæ:

12 * Vt simus in laudem gloriæ eius nos, qui antè sperauimus in Christo.

13 * In quo & vos, cùm audissetis verbũ veritatis, Euangelium salutis vestræ: in quo & credẽtes signati estis Spiritu promissionis sancto, 14 * Qui est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

15 * Propterea & ego audiens fidem vestram quæ est in Domino Iesu, & dilectionem in omnes sanctos.

A

B

2.Cor.1. n.5. 1.Pet.1. d.3.

dispensationem

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦ. Α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ΙῩῩ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ΙῩῩ·

2 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙῩῩ χριστοῦ.

3 * εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙῩῩ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ·

4 * καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ·

5 * προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ΙῩῩ χριστοῦ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ,

6 * εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἣν ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ·

7 * ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ.

8 * ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει·

9 * γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ

10 * εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ· τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ.

11 * ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ·

12 * εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ·

13 * ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ·

14 * ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

15 * Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ΙῩῩ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους·

---

9 וַאוֹדַעְן אַרְזָא דְּצְבְיְנָה הוֹ דְּקַדְרְ חֲוָא סָם דְּנָסְעוּר בֵּהּ ׃ 10 לְמַרְבְּרָנוּתָא וְמוֹלִיהוּן דְּזַבְנָא דְּכָלְמֵרֵם

11 מֶן־דְּרִישׁ נְחַחֲרַת בַּמְשִׁיחָא דְּבִשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא ׃ וּבֵהּ חֲנַן אֶתְגְּבִין אַיְךְ דְּקַדְמֵן רַשְׁמַן וְצָבָא הוֹ דְּכָל סָעַר

12 אַיְךְ תַּרְעִיתָא דְּצְבְיְנָה ׃ דְּנַחֲוָא חֲנַן אִילִין דְּקַדְמַן סַבְּרִן בַּמְשִׁיחָא לְהַוְרָא דְּחֶשְׁבּוּחֲהּ ׃

13 דְּאַף אַנְחְנוּן בֵּהּ שְׁמַעְנָן מִלְּתָא דְּקוּשְׁטָא דְּאִיתֵיהּ סְבַרְתָּא דְּחַיֵּיכוּן וּבֵהּ הֵימְנְתּוּן וְאִתְחַתַּמְתּוּן בְּרוּחָא

14 דְּקוּדְשָׁא דְּמַלִּיכָא הָוֵת ׃ הֵי דְּאִיתֵיהּ רַהֲבוּנָא דְּיֵרְתוּתַן לְפוּרְקָנָא דַּאֲלִין דְּחַאֵין וְלִשׁוּבְחָא דְּאִיקָרֵהּ ׃

דְּבָתַר קְוֻמְתָא ב

15 מְטוּל הָנָא אַף אֲנָא הָא מִן דְּשָׁמְעֵת הֵימָנוּתְכוֹן דְּבְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבְכוֹן דְּלְהוֹן קַדִּישֵׁא ׃

---

a יְרַע b סוד c צְבָא חסץ
d סָעַר e דְּבַר f מְלָא
g בשניות h חֲרַת חדש
i גְּבָא j רְעָא k צְבָא
l שַׁבַּח m מַלַּל n אִית
o בשורה p חַיֵּא q חַיִּין
r חֲתַם s מִלַּת הכשיר
t אִית u עִרְבִין v יְרַת ירש

16 * Non desino gratias agere pro vobis, & mentionẽ vestri facere in precationibus meis:
17 * Vt Deus Domini nostri Ieschua Meschicho Pater gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ & reuelationis per agnitionem sui:
18 * Vt illuminentur oculi cordium vestrorum, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ opulentia gloriæ hæreditatis illius in Sanctis;
19 * Et quæ sit hæreditas virtutis illius in nos, qui credimus secundùm efficaciam roboris virtutis ipsius,
20 * Quam edidit in Meschicho, quum excitauit eum à mortuis, & sedere fecit à dextera sua in cælis
21 * Supra omnes Principatus, & Potestates, & Virtutes, & Dominationes, & supra omne nomen quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro.
22 * Ac subiecit omnia sub pedes eius, eúmq; qui est supra omnia, dedit caput Ecclesiæ;
23 * Quæ est corpus illius, & complementum eius qui omnia in omnibus adimplet.

CAP. II.

1 ET vos quum essetis mortui flagitijs ac delictis illis vestris,
2 * In quibus quondam ambulabatis, secundùm mundanam vanitatem mundi huius, & iuxta voluntatem principis potestatis aëris, qui est spiritus ille qui efficaciter agit in filios immorigeros.
3 * In quibus operibus nos quoque versati sumus antea per concupiscentias carnis nostræ, & exequebamur voluntatem carnis nostræ, nostríque sensus, & eramus planè filij iræ, vt cæteri.

Feria v. Incensi, vel quietis.

4 * Deus autem qui diues est in miserationibus suis propter multam charitatem suam qua dilexit nos;
5 * Quum essemus mortui per peccata viuificauit nos cum Meschicho, & gratia sua redemit nos: & excitauit nos vnà cum eo.
6 * Nosque sedere fecit cum eo in cælis in Jeschua Meschicho:
7 * Vt ostenderet in seculis venturis magnificentiã diuitiarum gratiæ suæ, & benignitatẽ quæ fuit super nos in Jeschua Meschicho.

---

16 לָא ᵈ מְשַׁהֲלָא אֲנָא ᶜ לְמַודֵי עַל אַפֵּיכִין ᶠ וְלְמַעְהַדְכִין ᵍ בְּצְלוֹתַי ׃
17 דֵאלָהֵה דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲבָא ׃ דְיְהַב לְכוֹן רוּחָא ᵏ דְחָכְמְתָא ˡ וְדְגְלִינָא ᵐ בִּידַעְתֵּה ׃
18 וְנְנְהַרָן עֵינָא ᵒ דְלִבָּוְתְכוֹן ᵖ דְתֵדְעִין מָנוּ ᵠ סַבְרָא דְקְרִינֵה וּמָנוּ ˢ עוּתְרָא דְשׁוּבְחָא ᵗ דְיַרְתוּתֵה בְּקַדִישֵׁא ׃
19 וּמָנָא הִי יַרְתוּתָא דְחַיְלֵה בֵּן בַּאילִין ᵘ דַמְהֵימְנִינַן אֵיךְ
20 סַעְדָנוּתָא דְתוּקְפָא דְחַיְלֵה ׃ דַעֲבַד בַּמְשִׁיחָא ᵛ וַאקִימֵה מִן בֵּית ᶻ מֵיתֵא ᵃ וַאוֹתְבֵה מִן יַמִינֵה בַּשְׁמַיָא ׃
21 לְעֵל מִן כָּל רִישָׁנֵי ᵇ אַרְכוֹם ᶜ וְשׁוּלְטָנֵא וְחַיְלֵא ᵈ וּמָרְוָתָא וְלְעֵל מִן כָּל שֵׁם ᵉ דְמָשְׁהַמַה לָא בַּלְחוֹד בְּעָלְמָא הָנָא אֶלָּא אַף
בְּדַעֲתִיד ׃ 22 וְשַׁעְבֵּד כָּלְהֵם תְּחֵיה רַגְלוֹהִי וְלֵה דְאִיתְהִי לְעֵל מַן כָּל יַהֲבֵה רִישָׁא לְעִדְתָא ׃
23 דְאִיתֵיהּ גוּשְׁמֵה וְשׁוּמְלָיָא דְהוּ דְכָל בְּכָל מְשַׁמְלֵא ׃

ᵈ שְׁלָא חדל ᶜ יְרַת עֲהֵר ᵍ בתפלותי ʰ שְׁבַח נְתַל ᵏ של חכמה ˡ גְלָא ᵐ יְדַע ⁿ בַּהַר זהר ᵒ לֵב ᵖ יְדַע ᵠ הקוה ˢ קְרָא ᵗ עשר ᵘ יְרַת ירש ᵛ הֵימֵן עֲבַר ᶻ קוֹם ᵃ מוּת ᵇ יְתֵב ᶜ שְׁלַט ᵈ מְרָא ᵉ שְׁמַה

16 * Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.

17 Vt Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti pater, gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & reuelationis, in agnitione eius,

18 * Illuminatos oculos cordis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quę diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis,

19 * Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus, ſecundùm operationem potẽtiæ virtutis eius,

infr. 3. b. 7.

20 * Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus,

21 * Supra omnem principatum & poteſtatẽ & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro.

22 * Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput †ſupra omnem eccleſiam:

Pſal. 8. b. 8. ſuper omnia ipſi eccleſiæ.

23 * Quæ eſt corpus ipſius, † plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

&

Cap. II.

Col. 2. c. 13. 3. 2. 3 conuiuificauit

1 ET vos † cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris:

2 * In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſeculum mundi huius, ſecũdùm principem poteſtatis aëris huius, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ;

3 * In quibus & nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſyderiis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ ſicut & cęteri:

4 * Deus autem (qui diues eſt in miſericordia) propter nimiam charitatẽ ſuam qua dilexit nos:

5 * Et cùm eſſemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos † Chriſto, (cuius gratia eſtis ſaluati.)

6 * Et conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cęleſtibus in Chriſto Ieſu,

7 * Vt oſtenderet in ſeculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ, in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu:

16 * οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου·

17 * ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ·

18 * πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις

19 * καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ·

20 * ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,

21 * ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

22 * καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ·

23 * ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

β'.

1 * Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις,

2 * ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας,

3 * ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί·

4 * ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς,

5 * καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.

6 * καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,

7 * ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ·

---

1 אַף לְכוֹן דְּמֵיתִין הַוְיתוּן בְּחַטָּהַיכוֹן וּבְסַכְלָוָתְכוֹן׃
2 הַלֵּין דְּמִן קְדָם הַלָּכְתוּן הַוְיתוּן בְּהֵין אֵיךְ עָלְמָא הָנָא וְאֵיךְ רַעֲוָא דְּרוּחָא דְּחָיָא דְּטָעֵן בִּבְנֵי דְּלָא׃ מִתְפַּקְּסִין אִנּוּן׃
3 בְּהֵנּוּן עַבְרִנָא אַף חְנָן כֻּלְּנָא זִמְנִין סַגִּיאִין אֶתְהַפַּכְנָא בְּהוֹן מִן קְדָם בִּרְגִיגָתָא דְּבִסְרָן וְעָבְדִין חֵוִין עֲבִינָא דְּבִסְרָן וְרַחֲמִין זַבְנִינָא חֵוִין דְּרוּגְזָא מַלְיָאִית אַיְךְ שַׁרְכָא׃

יום חֲמִשָׁא דַּנְיֵחְתָא

4 אֱלָהָא דִּין דְּעָתִיר בְּרַחֲמוֹהִי מֶטֶל חוּבָה סַגִּיאָא דְּאַחְבַּן׃ 5 כַּד מִיתִין הַוִין בַּחֲטָהַיִן אַחַיִן עִם מְשִׁיחָא וּבְטִיבוּתֵהּ פְּרִקָן וְאַקִימָן עִמֵּהּ׃ 6 וְאוֹתְבָן עִמֵּהּ בִּשְׁמַיָּא בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 7 דְּנַחֲוֵא לְעָלְמָא דְּאָתֵי רַבּוּתָא דְּעוֹתְרָא דְּטִיבוּתֵהּ וּבְסִימוּתֵהּ דַּהֲוָת עֲלַיִן בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

קפלאין ב

ff

מות חַטָּא חַיָּא
חבל של עולם ראובן
אַאר מן לשון יין
חַפַּט השתחל טִפֵּס
חַבַּךְ בחשוקות חַיָּא
חפצו הַרְעִיתָא חוס
רגז קצף מְלָא שאר
נוח או ריוחות חַבַּב
מות חַטָּא חַיָּא

8 * Siquidem gratia illius redempti ſumus per fidem, idque non extitit ex vobis, ſed donum Dei eſt;

9 * Non ex operibus, ne quis glorietur.

10 * Nam ſumus creatura illius, qui creati ſumus in Jeſchua Meſchicho ad opera illa bona, quæ præparauit Deus, vt in eis ambulemus.

11 * Quamobrem eſtote memores vos gentes quondam in carne fuiſſe, vocatosque fuiſſe præputium ab ea quæ vocatur circunciſio, eſtq; manufacta in carne.

12 * Et eratis in illo tempore abſque Meſchicho, & extranei eratis à gubernationibus Iſroiel, & hoſpites eratis teſtamentis promiſſionis, ac ſine ſpe eratis, et ſine Deo in mundo.

13 * Nunc autem per Jeſchua Meſchicho vos qui quondam longinqui eratis, facti eſtis propinqui in ſanguine Meſchicho.

14 * Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, ac diruit maceriam quæ ſtabat in medio, & odium in carne ſua.

15 * Legemque præceptorum, præceptis ſuis abrogauit, vt duos conderet in ſemetipſo in vnum hominem nouum, & fecit pacem.

16 * Et conciliauit ambos in vno corpore cum Deo, crucéque ſua enecauit odium.

17 * Et veniens euangelizauit vobis pacem tam longinquis quàm propinquis.

18 * Quandoquidem per eum habemus aditum, vtrique in vno ſpiritu ad Patrem.

Eeria v. poſt Reſurrectionem

19 * Proinde non eſtis hoſpites nec incolæ, ſed filij ciuitatis [conciues] Sanctorum, & filij domus [domeſtici] Dei.

20 * Et ædificati eſtis ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, & ipſe fuit caput anguli ædificij Jeſchua Meſchicho.

21 * In eóque coagmentatur totum ædificium, & excreſcit in templum ſanctum in Domino.

22 * Quin & vos in eo ædificamini in habitaculum Dei Spiritu.

---

* בְּטִיבוּתֵהּ חוּ גִיר [1] אִתְפְּרְקְתּוּן [m] בְּהַיְמָנוּתָא וְהָדָא לָא מִנְכוֹן אֶלָּא [n] מַוהַבְתָּא הִי דַאלָהָא ׃

9 לָא מִן עֲבֵרָא דְלָא אֵנָשׁ [o] נְשְׁתַּבַּח ׃

10 [p] בְּרְיָתָא חֲנַן גִיר דִילֵהּ [p] דְאִתְבְּרִין בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא לַעֲבָדָא [q] טָבָא הָנוּן דְמִן קֳדָם [r] מְטַל הָדָא [s] הַיְתוּן דְאִנְתּוּן עִמְמָא מַן קָדִים דַּבְּסַר הַיְתוּן [t] וּמְתַקְרִין [u] קָרָא [v] עוּרְלוּתָא מַן הָי [w] דְמְתְקְרְיָא [x] גְזוּרְתָא [y] וְאִיתַיהּ [z] עֲבַד אִידָיָא בְּבִסְרָא ׃

11 דַהֲיְתוּן [a] עוּרְלוּתָא מַן הָי [b] דְמְתְקְרְיָא [c] גְזוּרְתָא [d] וְאִנְכְסְנְיָא הֲיְתוּן [e] דְבָרָא דְיִסְרָיֵל [f] וַאכְסְנְיָא הֲיְתוּן [g] לְדִיתְקָא [h] דְמוּלְכָנָא וְדִלָּא [i] סְבַר הֲיְתוּן וְדִלָּא אֱלָהָא בְּעָלְמָא ׃

12 [13] הַשָּׁא דִין בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דְמִן קֳדָם רַחִיקִין הֲיְתוּן קְרִיבֵא הֲיְתוּן בְּדְמֵהּ דְמְשִׁיחָא ׃

13 [14] הוּא גִיר [k] שַׁיְנָן הוּ דַעֲבַד תַּרְתֵּיהֵין חֲדָא וְשָׁרָא סְיָגָא דְקָאֵם הֲוָא בְּמֶצְעָתָא

[1] פְּרַק [m] חַיְמָן [n] יַהֲב [o] שַׁבְחַר התהלל [p] בְּרָא [q] טוּב [r] מַנָּא [s] מזכירים [t] קְרָא [u] עֵרְלָה [v] קְרָא [w] מִילָה [x] אִית [y] מעשה ידים [z] אִית יש [a] זמן [b] נִבַּר [c] נחגות [d] גרים [e] דִיתַקָּא [f] ברית מן לשון יז [g] בשתין [h] חקות [i] שִׁיבָא שלום [k] שַׁיְנָן

8 * Gratia enim estis saluati per fidem (& hoc non ex vobis, Dei enim donum est.)

9 * Non ex operibus, vt ne quis glorietur.

10 * Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus.

11 * Propter quod memores estote quòd aliquādo vos * eratis Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circuncisio in carne, manufacta.

qui

12 *†Qui eratis illo in tempore sine Christo, alienati à conuersatione Israel, & hospites testamētorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.

13 * Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi.

14 * Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ soluens, †inimicitias in carne sua;

Quod

C

inimicitiam

15 * Legem mandatorum decretis euacuans: vt duos condat in semetipso in †vnum nouum hominem, faciens pacem.

in vno hoūo homine

16 * Et reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem, interficiens †inimicitias in semetipso.

inimicitiam

17 * Et veniens euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis, & pacem iis qui propè.

18 * Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno Spiritu ad Patrem.

Rom. 5. a. 2.

D

19 * Ergo iam non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici Dei,

20 * Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Iesu Christo.

21 * In quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino.

22 * In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

8 * τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον·

9 * οὐκ ἐξ ἔργων· ἵνα μή τις καυχήσηται.

10 * αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

11 * διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτε τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, ⓐ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου.

12 * ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.

13 * νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς ⓐ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.

14 * αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ,

15 * τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην·

16 * καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ·

17 * καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς·

18 * ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν ⓐ οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.

19 * Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ·

20 * ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ·

21 * ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ·

22 * ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

---

15 וְבַעַל דְּבוּתָא בְּסַרָה ׃ וְנָמוּסָא דְּפוּקָדָנוּהִי בְּטֵל וְלַחֲרִיהוֹן נְבַרָא בַּקְנוּמֵהּ לְחַד בַּרְנָשָׁא חַרְתָא וַעֲבַד
16 שַׁיְנָא ׃ וְרָעֵי לַחֲרִיהוֹן בְּחַד פְּגַר עַם אֱלָהָא וּבְזַקִיפֵהּ קְטַל בְּעַל דְּבוּתָא ׃ 17 וְאָתָא סַבַּר שְׁלָמָא לְכוֹן לְרָחִיקָא
וְלִקְרִיבָא ׃ 18 מְטוֹל דְּבֵהּ הוּ הָנָא לַן קוּרְבָא לַחֲרָן בַּחֲדָא רוּחַ לְוָת אֲבָא ׃
יום חַמְשָׁא בְּתַר קְיָמְתָא ד
19 מְכֵיל לָא חַוְיתוֹן אַכְסָנְיֵא וְלָא תּוֹתְבֵא אֶלָּא בְּנֵי מְרִינְתָא דְּקַדִּישֵׁא וּבְנֵי בַיְתֵהּ דַּאלָהָא ׃ 20 וְאִתְבְּנִיתוֹן עַל
שְׁתַאסְתָא דְּשְׁלִיחֵא וְדַנְבִיֵא וְהוּ הָנָא רֵישׁ קַרְנָא דְּבִנְיָנָא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 21 וּבֵהּ מְתְרַכֵּב כְּלֵהּ בִּנְיָנָא וְרָבֵא
לְהֵיכְלָא קַדִּישָׁא בְּמָרְיָא ׃ 22 בַּר אַף אַנְתוּן בֵּהּ מְתְבְּנִין אַנְתוּן לְמַעְמְרָא דַּאלָהָא בְּרוּחַ ׃

• ואיבה P ברא q בעצמו r חרת חרש s והתרצת t בשר u קום v על כן w גרים x יתב y בנא z יסד a ראש פנה b בנא c רכב d בנין e עמר שב

CAP. III.

1 PRopterea ego Paulus vinctus sum Ieschua Meschicho pro vobis gentibus.

2 * Si audistis dispẽsationem gratiæ Dei quæ data est mihi in vos:

3 * Quòd per reuelationem innotuit mihi arcanum, quemadmodum paucis scripsi vobis.

4 * Prout potestis legentes intelligere cognitionem meam in arcano Meschicho.

5 * Quod quidem in alijs ætatibus non innotuit filijs hominum, sicut nunc reuelatum est Apostolis eius Sanctis, & Prophetis eius per Spiritum.

6 * Vt sint Gẽtes filij hæreditatis [cohæredes] eius, & participes corporis ipsius, & promissionis, quæ data est in eo per Euangelium.

7 * Cuius factus sum minister iuxta donum gratiæ Dei quod datum est mihi, ab efficacia virtutis eius:

8 * Mihi, qui minimus sum omnium Sanctorum data est gratia hæc, vt euangelizem inter Gentes diuitias illas Meschicho, quæ sunt inperuestigabiles:

9 * Et in lucem proferam omnibus quæ sit dispensatio arcani illius quod abditum fuit à seculis in Deo, qui omnia condidit:

10 * Vt per ecclesiam innotescat sapientia Dei differentijs plena, Principatibus, ac Potestatibus, qui sunt in cælis.

11 * Quæ quidem futura erat à seculo, facta verò in Jeschua Domino nostro.

12 * Per quem habemus audaciam, & aditum per fiduciam fidei illius.

Applausus Crucis (Festo.)

13 * Quapropter peto ne molestia exhibeatur mihi in oppressionibus meis, quæ sunt pro vobis, quæ quidem est gloria vestra.

14 * Et flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jeschua Meschicho;

15 * Ex quo nominatur omnis paternitas quæ est in cælo & in terra:

16 * Vt det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ, vt virtute confirmemini per Spiritum suum, vt in homine vestro interno,

17 * Habitet Meschicho per fidem, & in cordibus vestris per charitatem. Quum fuerit confirmata radix vestra, & fundamentum vestrum.

קפלאון ג

1 מֶטֶל הָנָא אֲנָא פּוֹלוֹס אֲסִירָא אֲנָא דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל אַפֵּיכוֹן עַמְמֵא ׃
2 אִן שְׁמַעְתּוֹן מְדַבְּרָנוּתָא דְטִיבוּתֵהּ דַאלָהָא דְאִתְיַהֲבַת לִי בְּכוֹן ׃
3 דְכְתִּיבַת לְכוֹן בְּזְעוּרְיָתָא ׃ 4 אַיךְ מָא דְמָשְׁכְּחִיתוּן כַּד קָרִין אִנְתוּן לְמֶסְתַּכָּלוּ יַדְעְתִּי דְבְאַרָזֵהּ דַמְשִׁיחָא ׃
5 הַו דַּבְדָרָא אַחֳרָנָא לָא אִתְיְדַע לִבְנֵינָשָׁא אַיךְ דְהָשָׁא אִתְגְלִי לְשְׁלִיחָותִי קַדִּישֵׁא וְלִנְבִיוּתִי בְּרוּחַ ׃
6 דְנֶהֱווֹן עַמְמֵא בְּנֵי יָרְתוּתֵהּ וְשׁוּתָפֵא דְפַגְרֵהּ וַבְּמוּלְכָנָא דְאִתְיְהֵב בֵּהּ בְּיֵד אֶוַנְגֶלְיוֹן ׃
7 הַו דַאנָא הֲוִית מְשַׁמְּשָׁנֵהּ אַיךְ סַוּהֲבְתָא דְטִיבוּתֵהּ דַאלָהָא דְאִתְיַהֲבַת לִי מַן מַעְבְּדָנוּתָא דְחַיְלֵהּ ׃
8 לִי דַזְעוֹרָא אֲנָא דְכֹלְהוֹן קַדִּישֵׁא אִתְיַהֲבַת טִיבוּתָא הָדָא דְאַסַבַּר בְּעַמְמֵא עוּתְרֵהּ דַמְשִׁיחָא הַו דְלָא מְתַעֲקַב ׃

מ נוהגה נ יַהֲב ס גְּלָא
פ יְדַע ק סוד ר כְּתַב
ש בצעירות ת שְׁכַח מצא
א קְרָא ב סְכַל ג יְדַע
ד גְּלָא ה עֲרַת וש שְׁתַף
ו מְלַךְ הנשיה ז יְהַב
ח שַׁמַּש ט יְהַב
י עֲבַר יא חסר יב סַבַּר בשר

CAP. III.

HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Iesu, pro vobis Gentibus: A

* Si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei quæ data est mihi in vobis;

* Quoniam secundùm reuelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui:

* Prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi,

* Quod alijs generationibus non est agnitum filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius & Prophetis in Spiritu;

* Gentes esse cohæredes & concorporales, & comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Euangelium: B

* Cuius factus sum ego minister secũdùm donũ gratiæ Dei, quæ data est mihi secundùm operationem virtutis eius.

Sup. 1. d. 19. 1. Cor. 15. b. 9. enim

* Mihi † omnium sanctorũ minimo, data est gratia hæc, in Gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi;

* Et illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti abscónditi à seculis in Deo, qui omnia creauit;

* Vt innotescat nunc principatibus & potestatibus, in cælestibus, per ecclesiam, multiformis sapientia Dei,

* Secundùm præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro:

* In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia, per fidem eius: C

* PROPTER quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.

* Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi;

* Ex quo omnis paternitas in cęlis & in terra nominatur.

* Vt det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiori homine,

* Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati:

γ'.

1 * Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν·

2 * εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς·

3 * ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ.

4 * πρὸς ὃ δύασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ·

5 * ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ·

6 * εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου·

7 * οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

8 * ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ,

9 * καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ,

10 * ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ,

11 * κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,

12 * ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.

13 * Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν.

14 * τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,

15 * ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται·

16 * ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον,

17 * κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι.

---

m וְאִנַּהַר לְכֻלְּנָשׁ אֲיִדָא הֲוִי מְדַבַּרְנוּתָא דְּאַרְזָא הָדֵין o דְּכְסָא הֲוָא מִן עָלְמָא בַּאלָהָא דְּכָל בְּרָא ׃
o יב דְּבִיד p עָרְתָא q חֲתִידָע חָכְמְתֵהּ דַּאלָהָא r סַלְיַת פּוּרְשַׁנָּא s לְאַרְכוֹם t וְלִשׁוּלְטָנָא דְּבִשְׁמַיָּא ׃
יג הַיְ דְּעַתַּר הֲוָא מִן עָלְמָא וְעַבְדָה בִּישׁוּעַ מְרָן ׃ יד הָדֵין דְּכֵה אִיתְ לַן u פְּרֵהְסְיָא וְקָרִיבוּתָא x בְּתוּכְלָנָא y וְהֵימָנוּתֵהּ ׃
טו מִטֶּל הָנָא שָׁאֵל אֲנָא דְּלָא b תְּסָאן לִי c בְּאוּלְצָנַי דְּעַל
ז וְאִנַּהַר לְכֻלְּנָשׁ אֲיִדָא הֲוִי מְדַבַּרְנוּתָא דְּאַרְזָא הָדֵין ׃ ח זְעֵיהָה דְּצְלִיבָא
אַפֵּיכוֹן דְּהָדָא הֲוִי d תְּשִׁכּוּחְתְּכוֹן ׃ יד c וְכַאף אֲנָא בּוּרְכֵי לְוָת אֲבוּהִי דְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ טו הָדֵין דְּמֶנֵּהּ f מִשְׁתַּמְּהָא
כָּל g אֲבָהוּתָא דִּבְשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא ׃ טז d דְּנֶתֵּל לְכוֹן אֵיךְ i עוּתְרָא דְּתִשְׁכּוּחְתֵּהּ דַּכְחַיָּלָא k תֶּשְׁתַּרְרוּן בְּרוּחֵהּ דַּבְּרַנָּשְׁכוֹן
דַּלְגָּו ׃ יז נְעֵמַר מְשִׁיחָא בְּהֵימָנוּתָא וַבְּלֵבְוָתְכוֹן בְּחוּבָא כַּד נָהֲוֵא שְׁרִיר עֲקִרְכוֹן וְשֵׁתְאַסְּתְכוֹן ׃

m נתר חזיר ח נהגה סור
n כסא r קחל q ירע
p מלא t לשרים מן לשון יון
s שלט v מן לשון יון
z בנשתון y חכמין x וזרח
b מאן c בצרי d שבח
g כפף f שמה g אב
k גתל נהג עשר k שרר

18 * Vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis quæ sit altitudo & profunditas, & longitudo ac latitudo.

19 * Et agnoscatis excellentiam charitatis Meschicho vt impleamini omni plenitudine Dei.

20 * Ei autem qui potens est virtute supra omnia facere nobis, & supra ea quæ postulamus aut meditamur secundùm virtutem quæ agit in nobis.

21 * Ipsi inquam gloria in Ecclesia sua per Jeschua Meschicho in omnes ætates seculi seculorum. Amin.

Ascensione Domini nostri.

CAP. IIII.

1 ITaque rogo vos ego vinctus in Domino nostro, vt ambuletis prout decorum est vocationi qua vocati estis,

2 * Cum omni humilitate mentis, & placabilitate, & longanimitate; & tolerate alius alium per charitatem.

3 * Et satagite seruare concordiam Spiritus cum vinculo pacis.

4 * Vt sitis in vno corpore, & vno spiritu, quemadmodum vocati estis in vna spe vocationis vestræ.

5 * Vnus enim est Dominus; & vna fides, & vnum baptisma.

6 * Vnúsque Deus Pater omnium, & super omnia, & per omnia, & in nobis omnibus. 7 * Verùm vnicuique nostrum data est gratia iuxta mẽsuram donationis Meschicho.

8 * Quapropter dictum est, Quum ascendisset in altum, & captiuam abduxit captiuitatem, & dedit dona hominibus.

9 * Quod autem ascenderit quidnam est, nisi quod etiam descenderat prius in inferiores partes terræ? 10 * Qui descendit ipse est qui etiã ascendit supra omnes cælos, vt perficeret omnia. 11 * Et ipse dedit alios quidem Apostolos, & alios Prophetas, alios autem Euangelistas, alios autem pastores, & alios doctores,

12 * Ad complementum Sanctorum in opus administrationis, in ædificium Meschicho:

13 * Donec simus omnes vnum quidpiam in fide, & in cognitione Filij Dei, & vnus vir perfectus in mensuram staturæ plenitudinis eius.

---

13 דְּתֶשְׁכְּחוּן לְמַרְכּוּ עִם כָּלְהוֹן קַדִּישֵׁא מָנוּ רוּמָא וְעוּמְקָא [z] וַאוֹרְכָא [a] וּפְתָיָא ׃ 19 [c] וְהַדְעוּן [d] רַחוּמָא דְּחוּבֵה
דְמָשִׁיחָא [e] וְתֶחְסַלּוּן בְּכָלֵה [f] סוּלְיָא דְאֱלָהָא ׃ 20 לְהַוֵי זִין [g] דְּמָצֵא בְּחַיָלָא יַתִּיר מִן כָּל לְמֶעְבַּד לַן וְיַתִּיר מִן מָא [h] דְּשָׁאֲלִינַן
[i] וְרַעְיָנַן אַיךְ חַיְלֵה [k] דְּמִסְחַעַר בַּן ׃ 21 לֵה [l] תֶּשְׁבּוּחְתָא [m] בְּעִדְתֵה בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכָלְהוֹן [n] דָּרָא דְעָלְמֵי עָלְמִין אָמִין ׃
[o] סוּלְקֵה דְמָרַן ו קפלאון ד

1 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מֶנְכוּן אֲנָא אֲסִירָא בְּמָרַן [b] דַּתְהַלְכוּן אַיכְנָא [c] דְיָאֵא לְקָרֵינָא [d] דְאִתְקְרֵיתוּן ׃ 2 [e] בְּכָלֵה מַכֵּיכוּת
[f] וְעָנְיָנָא [g] וְנִיחוּתָא [h] וְנִגְרוֹת רוּחָא וַהֲוֵיתוּן מְסַיְּבְרִין חַד לְחַד [i] בְּחוּבָא ׃ 3 וַהֲוֵיתוּן [k] חֲפִיטִין [l] לְמֶטַר אַיוּתָא
דְרוּחָא בַּחֲזָקָא דְשְׁלָמָא ׃ 4 [m] וְחָדָא הוּא גֶּשְׁמָא וְרוּחָא דוּחָא אַבְתָא דְאִתְקְרֵיתוּן בְּחַד סַבְרָא דְקָרֵינָכוּן ׃

[z] אֲרַךְ [a] רוחב מן פְּתָא
[b] יַדַע [c] רְכַב [d] מְלָא
[e] מְצָא [f] שְׁאַל [g] רְנָא חנה
[h] סְעַר [i] שַׁפַּח [k] נקחלי
[l] דור [m] טְלַק [n] חֲלַךְ
[o] יְאָא [a] קְרָא [b] מְכַךְ
[c] רְעָא [d] נוּחַ [e] ארך אפים
[f] נאהבה [g] משחרוש [h] נְטַר

18 * Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum,

19 * Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 * Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quàm petimus aut intelligimus, secundùm virtutem quæ operatur in nobis;

21 * Ipsi gloria in ecclesia, & in Christo Iesu in omnes generationes seculi seculorum. Amen.

Rom. 16 d.25.

Rom. 16 d.27.

CAP. IIII.

1 OBsecro itaq; vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis,

2 * Cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate:

3 * Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

4 * Vnum corpus, & vnus spiritus: sicut †vocati estis in vna spe vocationis †nostrę. * Vnus Dominus, vna fides, vnum

5 baptisma.

6 * Vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. * Vnicuique autem nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi.

7 * Propter quod dicit, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.

8 * Quod autem ascendit, quid est, nisi

9 quia & descendit primùm in inferiores partes terræ?

10 * Qui descēdit, ipse est & qui ascendit supra omnes cælos, vt adimpleret omnia. * Et ipse dedit quosdam quidem

11 Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores

12 * Ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi:

13 * Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi:

Phil. 1. d.27. Coloss. 1. b. 10. 1.The.2. c.12. 4. a.1.

Rom. 12 c. 10. 1. Cor. 7. b.10.

& vestræ

Mal.2. b.10. Deu.4. f.35. Rom.12. a. 3. 1.Co. 12 b.11. 2.Co. 10 d.13.

Psal. 67. d.19.

1.Co. 12 d.28.

18 * ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος,

19 * γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ· ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.

20 * τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν,

21 * αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

δ΄.

1 * Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε,

2 * μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ·

3 * σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

4 * ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν.

5 * εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα,

6 * εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν.

7 * ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ.

8 * διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

9 * τὸ δέ, ἀνέβη, τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς;

10 * ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

11 * καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους,

12 * πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ·

13 * μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ·

---

5 חַד הוּ גֵּיר מָרְיָא וְחָדָא הֵימָנוּתָא וְחָדָא מַעֲמוֹדִיתָא ׃ 6 וְחַד אֱלָהָא אֲבָא דְּכֹל וְעַל כֹּל וּבְיַד כֹּל וּבְכֻלָּן ׃

7 לְחַד חַד מָנָן דֵּין אִתְיְהֲבַת טַיבוּתָא אֵיךְ מְשׁוּחֲתָא דְּמְהַבְּתֵהּ דְּמְשִׁיחָא ׃

8 מֶטֹל הָנָא אָמִיר רְסָלֵק לְמְרוֹמָא וְשַׁבְיָא וְיָהֵב מְוָהֲבָתָא לִבְנֵינָשָׁא ׃ 9 רְסָלֵק דֵּין מָנָא הִי אֶלָּא אֵן

דְּאַף נְחֵת לְוִקְדָם לְתַחְתָּיְתָה דְּאַרְעָא ׃ 10 הוּ נְחֵת הוּיו הוּ דְּאַף סָלֵק לְעֵל מִן כָּל הֵין שְׁמַיָּא דְּנְשַׁלֵּם כֹּל ׃

11 וְהוּ יָהֵב אִית דְּשְׁלִיחָא וְאִית דְּנְבִיָּא וְאִית דְּמְסַבְּרְנָא וְאִית דְּרַעֲוָתָא וְאִית דְּמַלְפָּנָא ׃

12 לְגַמָּרָא דְּקַדִּישָׁא לַעֲבָדָא דְּחֶשְׁמְשְׁתָּא לִבְנְיָנָא דְּמְשִׁיחָא ׃ 13 עַדְמָא דְּנֶהֱוֵה כֻּלָּן חַד מְדֻם בְּהֵימָנוּתָא

וּבִידַעְתָּא דְּבְרֵה דַּאלָהָא וְחַד גַּבְרָא גְּמִירָא בְּמְשׁוּחָתָא דְּקוֹמְתָא דְּשׁוּפְלֵיהּ ׃

ᵉ חֵימָן ᶠ עֵמָר ᵍ יְהַב
ᵛ טוֹב ˣ מִדַּת מַתְנְתוֹ
ʸ רוּם ᶻ שְׁנִי ᵃ יְחֵב ᵇ תַּחַת
ᶜ נְחַת יָרַד ᵈ עִלָּה ᵉ סַבַּר
ᵗ רוֹעִים ᵍ אַלְף ʰ שַׁמָּשׁ
ᶦ בְּנָא ᵏ חֵימָן יַרְעָ
ˡ מְשַׁח מָרַח ᵐ קוּם
ᵒ שְׁמָלָא מִלְּא

14 * Vt non simus pueruli, qui agitemur, & mutemur quouis vento doctrinarum fraudulentarum hominum illorum qui calliditate sua imponunt vt inducant in errorem.

15 * Sed simus veraces in charitate nostra, vt per omnia nos adolescamus in Meschicho, qui est caput.

16 * Et ex quo totum corpus coagmentatur, & compingitur per omnes commissuras, iuxta donũ quod datum est in mensura cuiusli-bet membri ad incrementum ipsius corporis, cuius ædificium charitate perficitur.

Dominica noua.

17 * Hoc autem dico, & testor in Domino, vt posthac non ambuletis sicut cæteræ gentes, quæ ambulant in vanitate mentis suæ.

18 * Quarúmque intellectus tenebris obducti sunt, & extranei sunt à vita Dei, tum quia nulla illis inest scientia, tum propter obcæcationem cordis ipsorum.

19 * Qui exciderunt sua spe, seipsosque tradiderunt impudicitiæ, & in operationem omnis spurcitiæ cupiditate sua.

20 * Vos autem non sic didicistis Meschicho.

21 * Si verè illum audistis, & didicistis quanta sit veritas in Jeschua.

22 * Sed vt deponatis à vobis conuersationes vestras priores hominem illum veterem qui corrumpitur concupiscentiis erroris.

23 * Ac renouemini spiritu mentium vestrarum.

24 * Et induatis hominem illum nouum, qui in Deo creatus est in iustitia & pietate veritatis.

Feria v i. Incensi pacifici, vel depositionis.

25 * Quamobrem deponite à vobis mendacium, & loquimini veritatẽ quisq; cum proximo suo: sumus enim membra alter alterius.

26 * Irascimini & non peccetis. & Sol super iracundiam vestram non occidat.

27 * Nec dederitis locum criminatori.

28 * Porrò qui furatus est, amplius non furetur, sed laboret manibus suis, & operetur bonum vt habeat vnde largiatur ei qui indiget.

---

14 וְלָא נֶהֱוֵא יַלוּדָא דְמִזְדַּעְזְעִין וּמְשְׁתַּנְיִן לְכָל רוּחַ דְיוּלְפָנָא נְכִילָא דַבְּנֵינָשָׁא הָנוּן דַבְּחָרְעוּתְהוֹן מָצְטַנְעִין דְנַטְעוֹן׃
15 אֶלָּא הֲוֵין שְׁרִירִין בְּחוּבֵן דְכָל מֵרֵם דִילַן נֶרְבֵּא בְּמַשׁוּחָא דְהוּא רֵישָׁא׃ 16 וּמִנֵּהּ כְּלֵהּ פִּגְרָא מֶתְרַכַּב וּמִתְקַטַּר
כְּכָל שָׁרְיָן אַיְךְ סַוּחֲבָתָא דְמָתְיַהֲבָא לְהַרְבְּיָתָא דִילֵהּ דְפִגְרָא דַבְּחוּבָא נְשְׁתַּלַּם כֶּנְוָנֵהּ ׃
חַד בְּשְׁבָא חַרְתָא ׃
17 הָדָא דֵין אֲמַר אֲנָא וּמַסַּהֲד אֲנָא בְּמָרְיָא דְמֵן הָשָׁא לָא תֶּהֲוֹון מְהַלְכִין אַיְךְ שַׁרְכָא דְעַמְמֵא דְמְהַלְכִין בַּסְרִיקוּת
רַעְיָנְהוֹן ׃ 18 וְחָשׁוּכִין בְּמַרְעֵיהוֹן וְנוּכְרִיין אֱנוּן מֵן חַיָּוהִי דֵאלָהָא וּמֶטֶל דְלֵית בְּהוֹן יְדָעְתָא וּמֶטֶל עִוֵּרוּת
לִבְהוֹן ׃ 19 הָנוּן דְּפַסְקוּ סַבְּרֵהוֹן וַאשְׁלְמוּ נַפְשְׁהוֹן לְפַחֲזוּתָא וְלִפּוּלְחָנָא דְכָלָּה טַנְפוּתָא בְּיַעֲנוּתְהוֹן׃

---

14 a זלר b זעזע c שנע
15 d ולף אלף e נכל f חרע
g צנע h טעא i רבא
16 k רכב l קטר m שרא
n נחב במדה׳ אבר
17 o רכא p שבאהבה q שלם
18 r בנא s חדת חדש
19 t ומעיד׳ מ סחר u שאר

14 ‡ Vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris:

Zach.8. c.16. 15 ‡ Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus:

16 ‡ Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundùm operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate.

Rom.1. 1.9. 1.Pet.4. 1.3. Rom.1. c.21. 17 ‡ Hoc igitur dico & testificor in Domino: vt iam non ambuletis sicut & D Gentes ambulant in vanitate sensus sui;

18 ‡ Tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à †vita Dei per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum.

via

19 ‡ Qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis in auaritiam.

20 ‡ Vos autem non ita didicistis Christum.

21 ‡ Si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est veritas in Iesu.)

Depo. nite Colos.3. b.8. Hebr.12. a.1. 22 ‡ † Deponere vos, secũdùm pristinam conuersationem veterem hominem, qui E corrumpitur secundùm desyderia erroris.

23 ‡ Renouamini autem Spiritu mentis vestræ:

1.Pet.4. a.2. 24 ‡ Et induite nouum hominem qui secundùm Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.

Rom.6.a 4.12.a.2 Col.3. b.12.

1.Pet.2. a.1. Zach.8. c.16. 25 ‡ Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque F cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra.

Psal.4. a.5. Iaco.4. b.7. 26 ‡ Irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram.

27 ‡ Nolite locum dare diabolo.

28 ‡ Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti.

14 ‡ ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τ̃ διδασκαλίας, ἐν τ̃ κυβείᾳ τ̃ν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρ̃ὸς τὴν μεθοδείαν τ̃ πλάνης.

15 ‡ ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός·

16 ‡ ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφ̃ης τ̃ης ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τ̃ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

17 ‡ τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τ̃ νοὸς αὐτῶν·

18 ‡ ἐσκοτισμένοι τ̃ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τ̃ ζωῆς τ̃ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τ̃ς καρδίας αὐτῶν·

19 ‡ οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τ̃ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.

20 ‡ ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν·

21 ‡ εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τ̃ ἰησοῦ·

22 ‡ ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατ̃ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατ̃ τὰς ἐπιθυμίας τ̃ς ἀπάτης·

23 ‡ ἀνανεοῦσθαι δὲ τ̃ πνεύματι τ̃ νοὸς ὑμῶν·

24 ‡ καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τ̃ς ἀληθείας.

25 ‡ Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετ̃ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

26 ‡ ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τ̃ παροργισμῷ ὑμῶν·

27 ‡ μήτε δίδοτε τόπον τ̃ διαβόλῳ.

28 ‡ ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τ̃ χρείαν ἔχοντι.

---

20 אַנְתּוּן דִּין לָא הֲכַנָּא יְלַפְתּוּנְיְתִי לְמְשִׁיחָא ׃ 21 אִן שְׁרִירָאִית שְׁמַעְתּוּנְיְתִי וִילַפְתּוּן אַכְמָא דְאִיתַהּוֹתִי
קוּשְׁטָא בִּישׁוּעַ אֱלָא ׃ 22 דַּחְנְחִין סָנְכִין הוּפַכִיכוּן קַדְמָיָא לְבַרְנָשָׁא הַו עַתִּיקָא דְּמִתְחַבַּל בְּרִגְיָנָתָא דְּטוּעָח׃
23 וְתִתְחַדְּתוּן בְּרוּחָא דְמַרְעֵיכוּן׃ 24 וְתִלְבְּשׁוּן לְבַרְנָשָׁא חַדְתָּא הַו דְּבָאלָהָא אֶתְבְּרִי בִּזְדִיקוּתָא וְכַחֲסִיוּתָא דְקוּשְׁטָא׃
עִדּוּבְתָא דְנִיחְתָּא ח
25 מֶטֶל הָנָא אֲנִיחוּ סָנְכוּן כְּדַבּוּתָא וּמַלּוּ קוּשְׁטָא אֱנָשׁ עִם קְרִיבֵהּ דַּמָּא חֲנָן גֻּיר חַד דְּחַד ׃
26 רְגָזוּ וְלָא תֶּחֱטוּן וְשָׁמְשָׁא עַל רוּגְזוּכוּן לָא נֵעֲרַב ׃ 27 וְלָא תְּהָלוּן אַתְרָא לְאֵכֶל קְרָצָא ׃
28 וְאִינָא דְּגָנַב הַוָא מִכְיל לָא נְגְנוֹב אֱלָא בְּאִידוֹהִי וְנִפְלוּחַ טָבְתָא דְּנֶהֱוֵא לֵהּ לְמָתַל לְמָן דְּסְנִיק ׃

ב וְלָף ג באסת ד שְׁמַע
ה אסת ו נוּחַ ז תֶּפֶד
ח בהשוקוה ט טָעָה כמו שעָה
י חַסְיוּתָא יא של ריח ניחוח
יב נוּחַ יג כְּרֵב כוב יד אסת
טו רְגַז טז חַטָּא יז העמכם
יח עֲרַב יט גְּתַל נתן
כ לְמִשלשין או לשד ! עוד
כא לָאָא לאה הבידו טוב

29 * Omnis ſermo execrandus ex ore veſtro ne procedat, ſed qui decorus & accommodatus fuerit ædificationi, vt det gratiam illis qui audiunt.

30 * Et ne contriſtetis Spiritum ſanctum Dei per quem obſignati eſtis in diem liberationis.

31 * Omnis amaritudo, & excandeſcentia, & ira, & vociferatio, & blaſphemia tollantur à vobis cum omni malitia.

32 * Sitis autem alius in alium comes, & miſericordes; & remittite alter alteri quemadmodum Deus per Meſchicho remiſit vobis.

CAP. V.

1 ESTote igitur conformes Deo, tanquam filij dilecti.

2 * Et ambulate in charitate prout & Meſchicho charitate nos complexus eſt, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem ac victimam Deo in odorem ſuauem.

Dominica VII. poſt Epiphaniam.

3 * Scortatio autem & omnis ſpurcitia, & auaritia, ne nominando quidem nominetur inter vos, ſicut decet Sanctos.

4 * Nec obſcœnitates, nec ſermones ſtultitiæ, aut irriſionis, aut ſcurrilitatis, quibus non opus eſt, ſed pro iſtis gratiarum actio.

5 * Hoc autem ſcitis neminem, qui ſit ſcortator aut ſpurcus, aut auarus, aut cultor idolorum, habere hæreditatem in regno Meſchicho & Dei.

6 * Ne quis vos ſeducat ſermonibus vanis: propter hæc enim venit ira Dei ſuper filios immorigeros.

7 * Ne ſitis igitur conſortes eorum.

8 * Eratis enim quondam tenebræ, nunc autem lux eſtis in Domino noſtro. Vt filij lucis igitur, ita ambulate.

9 * Fructus enim lucis ſunt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.

10 * Et diiudicate quid placeat coram Domino noſtro.

11 * Et ne commercium habueritis cum operibus tenebrarum infrugiferis, ſed ea redarguite.

29 * Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed siquis bonus ad ædificationem † fidei, vt det gratiam audientibus.

opportunitatis

30 * Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in † die redemptionis.

G

diem

31 * Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

32 * Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & Deus in Christo donauit † nobis.

Col. 3. b. 12.

vobis

29 * πᾶς λόγ⊙ σαπρὸς ἐκ τ⊙ στόματ⊙ ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τ⊙ χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι.

30 * Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τ⊙ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

31 * πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ.

32 * γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν.

CAP. V.

ε'.

1 ESTOTE ergo imitatores Dei, sicut filij chariſſimi: A

1 * Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τ⊙ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά·

Ioh. 13. d. 34. & 15. b. 12. 1. Ioh. 4. c. 13.

2 * Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

2 * καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.

Col. 3. a. 5.

3 * Fornicatio autem & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos:

3 * Πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις·

4 * Aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio.

4 * καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

5 * Hoc enim scitote, intelligētes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus († qui est idolorum † seruus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei: B

quod

seruitus

5 * Τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρν⊙, ἢ ἀκάθαρτ⊙, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τ⊙ χριστοῦ καὶ θεοῦ.

Mat. 24. a. 4. Mar. 13. a. 5. Luc. 21. b. 8. Col. 2. d. 18. 2. Thes. 2 a. 3.

6 * Nemo vos seducat inanibus verbis. propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.

6 * μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχετ⊙ ἡ ὀργὴ τ⊙ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

7 * Nolite ergo effici participes eorum.

7 * μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν.

8 * Eratis enim aliquando tenebræ: nūc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate:

8 * ἦτε γάρ ποτε σκότ⊙, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

9 * (Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate)

9 * ὁ γὰρ καρπὸς τ⊙ πνεύματ⊙ ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ·

10 * Probantes quid sit beneplacitum Deo.

10 * δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ·

11 * Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem & † redarguite.

11 * καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τ⊙ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.

---

4 וְלָא צוּחֲנָתָא וְלָא מְלָא דְשָׁטְיוּתָא אוֹ דְבָזְחָא אוֹ דְשָׁעְיָא הָלִין דְּלָא מְחַבְּעַיִן אֶלָּא חֶלַף חֵלִין תּוֹדְיָתָא׃

5 דְּדָא דִין הֱווֹן יָדְעִין דְּכָלְנָשׁ דְּאִיתוֹהִי זַנְיָא אוֹ טַנְפָּא אוֹ עָלוּבָא אוֹ פָּלַח פִּתְכָרָא לֵית לֵהּ יְרָתוּתָא בְּמַלְכוּתָא

6 דְּמְשִׁיחָא וְרַאלָהָא׃ דְּלָמָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוֹן בְּמִלָּא סְרִיקְתָא סָטֵל הָלִין הוּ גֵּיר אִתָּא רוּגְזֵהּ דְּרַאלָהָא עַל בְּנַיָּא

7 דְּלָא מְתְחַפִּיסָנוּתָא׃ לָא הָכִיל חֱווֹן לְהוֹן שׁוּתָפָא׃

8 אִיתֵיכוֹן הֱווֹן גֵּיר מִן לִיקְדָם חְשׁוֹכָא הְשָׁא דֵין נוּהֲרָא דְּבְנֵי נוּהֲרָא הָכִיל הֲלִכוּ׃

9 פְּאַרוֹהִי גֵּיר דְּנוּהֲרָא בְּכָלְּהוֹן אֱנוּן טָבוּתָא וְזְדִיקוּתָא וְקוּשְׁטָא׃ 10 וְהֱווֹן מְפָרְשִׁין מָנָא שַׁפִּיר קֳדָם מָרָן׃

11 וְלָא הֱווֹן מְשְׁתַּוְתְּפִין לֵוֹת עֲבִידָא דְחְשׁוֹכָא דְּפָאדָא לַית בְּהוֹן אֶלָּא הֱווֹן מְכַוְנִין לְהוֹן׃

---

a צחא b דברים c מרדות d אידת e אור f טוב g הדקה h נאמת i שתף k כנף הזכות

12 * Quod enim in occulto perpetrant, vel execrandum est dictu.

13 * Omnia enim arguuntur à luce, & reuelantur, & quicquid reuelat, lumen est.

14 * Propterea dictum est, Expergiscere qui dormis, & surge à mortuis, & illucescet tibi Meschicho.

15 * Videte igitur quomodo ambuletis circunspectè, non vt stulti.

16 * Sed vt sapientes, qui redimunt occasionem suam; quoniam dies mali sunt.

17 * Propterea ne fueritis rationis expertes, sed intelligite quæ sit voluntas Dei.

18 * Et ne inebriamini vino, in quo est luxuria, sed impleamini spiritu.

19 * Et loquimini cum vobismetipsis per psalmos, & hymnos, & cantica spiritualia, canite in cordibus vestris Domino.

20 * Et gratias agite in omni tempore pro omnibus in nomine Domini nostri Jeschua Meschicho Deo Patri.

21 * Et subditi estote alius alij cum charitate Meschicho.

Quotidie.

22 * Mulieres estote subditæ maritis vestris, tanquam Domino nostro.

23 * Quoniam vir caput est vxoris, quemadmodum & Meschicho caput est Ecclesiæ, & ipse est Seruator corporis.

24 * Sed quemadmodum Ecclesia subdita est Meschicho; sic etiam vxores maritis suis in omnibus.

25 * Viri diligite vxores vestras sicut & Meschicho dilexit Ecclesiam suam; & seipsum tradidit pro ea.

26 * Vt illam sanctificaret ac mundaret lauacro aquæ & verbo.

27 * Et statueret [excitaret] sibiipsi Ecclesiam gloriosam, & in qua non sit macula, neque ruga, neque aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta absque næuo.

28 * Sic oportet viros diligere vxores suas veluti propria corpora. Qui enim vxorem suam diligit, seipsum diligit.

29 * Nemo enim vnquam odio habuit corpus suum, sed nutrit illud, & sollicitudinem illius gerit, sicut & Meschicho Ecclesiæ.

---

12 מֵרֵם גֵּיר [l] דַּבְטוּשְׁיי עֲבְרִין [m] נְדִיד הוּ אָף [n] לַמְמַלְלוּתֵהּ׃ 13 כֹּל מִדֵּם גֵּיר [o] מְתְכַּוִּין מִן נוּהֲרָא [p] וּמִתְגַּלְיָא וְכֹל מִדֵּם
דְּגַלְיָא נוּהֲרָא הוּ׃ 14 מֶטֶל הָנָא אֲמִיר [q] דְּאִתְעַיר [r] דַּמְכָא וְקוּם מִן בֵּית [s] סְיוֹתָא [t] וְנִנְהַר לָךְ מְשִׁיחָא׃ 15 [n] חֲזוֹ הֵכִיל
אֵיכְנָא תְּהַלְכוּן [z] זַהֲיָאִית לָא אַיךְ [y] סַכְלָא׃ 16 אֶלָּא אַיךְ חַכִּימֵא דְּזַבְנִין [z] קָאִרְסְהוּן מֶטֶל דְּיוֹמָתָא [z] בִּישָׁא אִנּוּן׃
17 מֶטֶל הָנָא לָא תֶּהֱווּן חַסִירֵי [b] רְעָיָנָא אֶלָּא [c] אֶסְתַּכְּלוּ מָנוּ [d] צְבְיָנֵהּ דְּאַלָּהָא׃ 18 וְלָא הֲוַיהוּן [e] רָוִין בְּחַמְרָא דְּבֵהּ
אִית [f] אַסּוּטוּתָא אֶלָּא [g] אִתְמַלַּו בְּרוּחָא׃ 19 וּמְמַלְלוּ עַם נַפְשְׁכוּן בְּמַזְמוּרֵא [h] וּבְתֻשְׁבְּחָתָא וּבְזִמְרָתָא דְּרוּחָא הֲוַיהוּן
זָמְרִין בְּלִבָּוְתְכוּן לְמָרְיָא׃ 20 וַהֲוַיהוּן מוֹדִין בְּכֹל זְבַן עַל אַפֵּי כֹּלָּנָשׁ בַּשְׁמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לַאלָהָא אֲבָא׃
21 וַהֲוַיהוּן מְשְׁתַּעְבְּדִין חַד לַחַד בְּחוּבְּתָא דְּמְשִׁיחָא׃

[l] טְשָׁא סתר [m] נְדִד העב [n] מְלֵל [o] כִּוּן [p] גְּלָא [q] עִיר [r] דְּמַךְ [s] מורת [t] נַהַר [u] חֲזָא [x] זְהָא [y] כסילים [z] קְאִרְסָא עלילת [a] רעים [b] רְעָא רצה [c] כְּכָל [d] צְבָא [e] רְוָא מלשון יין [f] מְלָא שִׂבַּח מדה מגונה

12 * Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere.

12 * τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.

13 * Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur, lumen est.

13 * τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι.

14 * Propter quod dicit: Surge qui dormis & exurge à mortuis: & illuminabit te Christus.

14 * διὸ λέγει, Ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.

15 * Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis: non quasi insipientes, sed D
Colos. 4. a. 5. vt sapientes:

15 * Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄφρονες, ἀλλ' ὡς σοφοί,

16 * Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

16 * ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι.

17 * Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quæ sit voluntas Dei.
Rom. 12. a. 2. 1. Thes. 4. d. 3.

17 * διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου.

18 * Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini Spiritu†;
sancto

18 * καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι,

19 * Loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis, & canticis spiritalibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino:

19 * λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ·

20 * Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri:

20 * εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρὶ,

21 * Subiecti inuicem, in timore Christi.

21 * ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ χριστοῦ.

22 * MVLIERES viris suis subditę sint, sicut Domino.
Gen. 3. c. 16. Colos. 3. d. 18. 1. Pet. 3. a. 1. 1. Cor. 11 a. 3.

22 * Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ·

23 * Quoniã vir, caput est mulieris sicut Christus caput est Ecclesiæ: ipse, saluator corporis eius.

23 * ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.

24 * Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus. F

24 * ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.

25 * Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea;
Colos. 3. d. 19.

25 * Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς·

26 * Vt illam sanctificaret, mundãs eam lauacro aquæ in verbo†.
vitæ

26 * ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι·

27 * Vt exhiberet ipsam sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata.

27 * ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος.

28 * Ita & viri debent diligere vxores suas vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit.

28 * οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ·

29 * Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam.

29 * οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν·

וְכַלְיוֹתֵם ו

22 נֶשֶׁא הֲוִיתוּן * מְשַׁתַּעְבְּרָן לְבַעֲלֵיכֶן אַיְךְ דְּלָמָרָן׃
23 מֶטֶל דְּגַבְרָא רֵישָׁה הוּא דְּאִנְתְּתָא אֲיכְנָא דְּאַף מְשִׁיחָא רֵישָׁא הוּ * דְּעִדְתָּא וְהוּא * סַחֲיָנָא דְּפַגְרָא׃
24 אֶלָּא אֲיכַנָּא דְּעִדְתָּא מְשַׁתַּעְבְּרָא לְמְשִׁיחָא הָכְנָא אַף נָשֶׁא לְבַעֲלֵיהֵין בְּכֹלְמֵדֵם׃ 25 גַּבְרָא * אַחֵבוּ נְשֵׁיכוֹן אַיְךְ
דְּאַף מְשִׁיחָא אַחֵב לְעִדְתֵּהּ וְנַפְשֵׁהּ * אַשְׁלֵם עַל אַפֵּיהָ׃ 26 דְּנַקְדְּשֵׁהּ * וְנַדְכֵּיהּ * בַּסְחָיָא דְּמַיָּא * וּבְמֵלְתָא׃
27 וְנַקִּימֵהּ * עִדְתָּא לְנַפְשֵׁהּ כַּד מְשַׁבְּחָא וְלֵית בַּהּ * טוֹלְשָׁא וְלָא קְמָטָא וְלָא מִדֵּם דְּלֵהֵין דְּמָא אֶלָּא תֶּהֱוֵא קַדִּישָׁא
וְלָא מוּם׃ 28 הָכְנָא * וְלָא לְגַבְרָא * דְּנַחֲבוּן נְשֵׁיהוֹן אַיְךְ דְּלַפַּגְרֵיהוֹן מִן דַּאִנְתְּתֵהּ גַּיר מַחֵב נַפְשֵׁהּ הוּ מַחֵב׃
29 לָא גֵיר אֱנָשׁ * מְמֵהוּם * סָנֵא פַּגְרֵהּ אֶלָּא * מְהַרְסָא לַהּ * וְיָצֵף * דַּיֵּלֵהּ אַיְכְנָא דְּאַף מְשִׁיחָא דְּעִדְתָּא׃

* שֶׁעֲבֵד ב שֶׁל הָעֵדָה
ג חֵיָא ד חֲבֵב ה שְׁלֵם
ו דְּכָא ז בְּרִיחַ מִן סָחֲמָא
ח מַלַּל ט קוּם י קְהַל
ל מוּם אוֹ חַבְּרוּרָה מ רָאוּי
נ אַחֵב ס מִן עוֹלָם קָאוֹב
ע חַרְסָא הָאַכִּיל אוֹ פּוֹרֵס
פ יְצַף הִשְׁחִית

30 * Quandoquidem membra ſumus corporis illius, & ex carne eius, & ex oſſibus eius.
31 * Quamobrem derelinquet vir patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ; & erunt ambo vna caro.
32 * Hoc arcanum magnum eſt, ego autem loquor de Meſchicho & de Eccleſia ipſius.
33 * Enimuerò vnuſquiſque veſtrum ita diligat vxorem ſuam ſicut ſeipſum: vxor autem reuereatur maritum ſuum.

CAP. VI.

1 LIberi, obedite parentibus veſtris in Domino noſtro, hoc enim iuſtum eſt. Et hoc eſt mandatum primum quo promittitur.
2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam.
3 * Vt bene ſit tibi, & prorogetur vita tua ſuper terram.
4 * Parètes, ne prouocetis ad iracundiam liberos veſtros; ſed educate eos in correptione & diſciplina Domini noſtri.
5 * Serui, obedite heris veſtris qui ſunt ſecundùm carnem, cum timore, & tremore, & cum ſimplicitate cordis, tanquam Meſchicho.
6 * Non ad aſpectum oculi tanquam hominibus placentes, ſed vt ſerui Meſchicho, facientes voluntatem Dei.
7 * Et miniſtrate eis ex totâ anima veſtra cum charitate tanquam Domino noſtro, non tanquam hominibus.
8 * Quum ſciatis vnumquemque quod fecerit boni reportaturum à Domino noſtro, ſiue ſit ſeruus, ſiue ingenuus.
9 * Vos quoque domini ſimiliter agite cum ſeruis veſtris; remittite eis offenſas, vt qui cognoſcatis veſtrum quoque Dominum eſſe in cælis, & acceptionem facierum [delectum perſonarum] non eſſe apud eum.

Tonſione Monachorum.

10 * Itaque fratres mei eſtote fortes per Dominũ noſtrum, & per potentiã virtutis eius.
11 * Et induite totam armaturam Dei, vt poſſitis obſiſtere inſidijs diaboli.
12 * Quandoquidem non eſt vobis colluctatio cum carne & ſanguine, ſed cum principatibus, & cum poteſtatibus, & cum poſſeſſoribus mundi huius tenebroſi, & cum ſpiritibus malis qui ſub cælo ſunt.

---

[a] מָטוּל דִּיהַדְּמָא חָנַן דְּפַגְּרָה וּמִן בֶּסְרָה חָנַן וּמִן [b] גַּרְמוֹהִי ; [z] מֶטֶל הָנָא נֶשְׁבוּק גַּבְרָא לַאבוּהִי וְלְאִמֵּהּ [c] וְנֶקֶף
לַאִנְתֵּהּ וְנֶהֱווֹן תְּרֵיהוֹן חַד [d] בְּסַר ; [y] הָנָא [x] אֲרָזָא רַב הוּ אֶנָא דֵּין אָמַר אֲנָא עַל מְשִׁיחָא וְעַל עִדְּתָה ;
[w] בְּרַם אָף אַנְתּוּן כָּל חַד חַד סְנִיכוּן הֲכֵנָא [v] נֶרְחַם אַנְתְּהֵה אַיךְ דִּלְנַפְשֵׁה אַנְתְּהָא דֵּין תֶּהֱוֵא [u] דְּחָלָא מִן בַּעֲלָה ;
קפלאון [t] בְּנָיָא [s] אֶשְׁתַּמְּעוּ לַאֲבָהֵיכוּן בְּמָרָן הֲדָא גִּיר [r] כְּאנָא ;
[q] וְהָנוּ [p] פּוּקְדָנָא קֳדָמָיָא [o] דְּסִלִּיךְ [n] יַקַּר לַאבוּךְ וְלְאִמָּךְ ; [m] וְנָהֲוָא לָךְ דְּשַׁפִּיר [l] וְנֶאֱרְכוּן חַיַּיךְ עַל אַרְעָא ;
[k] אֲבָהָא לָא [j] תַּרְגּוּן בְּנֵיכוּן אֶלָּא רַבּוּ אֱנוּן [i] בְּמַרְדוּתָא [h] וַכְיוֹלְפָנָא דְּמָרָן ; [g] עַבְדָא [f] אֶשְׁתַּמְּעוּ לְמָרֵיכוּן דְּבְבַסַר
בְּרַחֲלָתָא [e] וּבִרְחִיתָא [d] וּבִפְשִׁיטוּתֵלֶבָא אַיךְ דִּלְמְשִׁיחָא ; [c] לָא [b] בְּמַחֲזָא עַיְנָא אַיךְ הַוּ דִּלְבְנֵינָשָׁא [a] שָׁפְרִין אַנְתּוּן

[z] עשמו [y] נפק דנקשאר [x] סוד [w] רחם [v] דחל [u] שמע [t] ישר מן כון [s] מצוה [r] מלך הכטיה [q] כבד [p] ארך [o] רגז קצף [n] רבא [m] ולף [l] שמע [k] רתת [j] ובהמיות [i] חזא [h] מתרצים

30 * Quia membra sumus corporis eius, & †de carne eius & de ossibus eius.

31 * Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suę: & erunt duo in carne vna.

32 * Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

33 * Veruntamen & vos singuli, vnusquisque vxorem suam sicut seipsum diligat: vxor autem † timeat virum suum.

Gen. 2. d. 24. Mat. 19. a. 5. Mar. 10. a. 7. 1. Cor. 6. d. 16.

CAP. VI.

1 FIlij, obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est.

2 * Honora patrem tuum & matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione;

3 * Vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram.

4 * Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educate illos in disciplina & correptione Domini.

5 * Serui, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo:

6 * Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo:

7 * Cum bona voluntate seruientes, sicut Domino & non hominibus.

8 * Scientes quoniã vnusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber.

9 * Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorũ & vester Dominus, est in cælis: & personarum acceptio non est apud † eum.

10 * De cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.

11 * Induite vos armaturam Dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

12 * Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ, in cælestibus.

Col. 3. d. 20. Exo. 20. c. 12. Deu. 5. a. 16. Eccl. 3. b 9. 7. c. 29 Mat. 15. a. 4. Mar. 7. b. 16. Col. 3. d. 22. Tit. 2. b. 9.

1. Pet. 2. d. 18.

Deum Deu. 10. d. 17. 2. Par. 19 c. 7. Iob. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. 16. Rom. 12. b. 11. Gala. 2. b. 5. Col. 3. d. 25. Acto. 10. c. 34. 1. Pet. 1. d. 17.

30 * ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

31 * ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

32 * τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

33 * πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

ε'.

1 * Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον.

2 * τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· ἥτις ἐστὶν πρώτη ἐντολὴ ἐν ἐπαγγελίᾳ·

3 * ἵνα σοὶ γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

4 * καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν· ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου.

5 * οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ,

6 * μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι· ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς·

7 * μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις·

8 * εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομίσεται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος.

9 * καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν· εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

10 * Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τοῦ ἰσχύος αὐτοῦ.

11 * ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου.

12 * ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

אֶלָּא אַיִךְ עַבְרָא דַמְשִׁיחָא דְעָבְדִין צְבְיָנָא דְאֱלָהָא ׃ 7 וְשַׁמְשׁוּ אֱנוּן מִן כְּלָּה נַפְשְׁכוֹן כְּחוּבָא אַיִךְ דְּלָמָרָן וְלָא

כְּרַע גמל ׃ חפשים אִית ׃ נָסַב ׃ סְפַר גזז ׃ דִירַיָא הכופרים ׃ על כן ׃ חֵיוִל ׃ חֲקַף ׃ שְׁבַח ׃ מאורבו של מלשון שד ׃ כְּתַשׁ נלחם ׃ שרות ׃ אֶחֱר אות ׃ בִּישׁ רע

13 * Idcircò induite totam armaturam Dei, vt possitis occurrere malo; quumque instructi fueritis in omnibus, stetis.

14 * State igitur, & accingite lumbos vestros veritate, ac induite loricam iustitiæ:

15 * Et calciate pedes vestros in apparatum Euangelij pacis.

16 * Et cum his assumite vobis spem [scutum] fidei, vt viribus valeatis extinguere omnia iacula accensa mali illius.

17 * Et imponite capiti galeam salutis, ac prehendite gladium spiritus, qui est verbũ Dei.

18 * Ac in omnibus precibus, omnibúsque deprecationibus orate semper in spiritu, & in ipso cum oratione vigilate in omni tempore orantes perseueranter: & auspicantes preces cùm pro omnibus Sanctis,

19 * Tum etiam pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei, vt palam & publicè prædicem arcanum Euangelij.

20 * Cuius legatione fungor in catenis, vt cùm fiducia eloquar illud, prout oportet me, eloqui.

21 * Vt autem sciatis & vos quæ penes me sunt, & quid ago, ecce certiores vos redditurus est Tychicus frater charissimus, & minister fidelis in Domino nostro.

22 * Quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscatis quid apud me fiat, vtque consoletur corda vestra.

23 * Pax cum fratribus, & charitas cum fide à Deo Patre, & à Domino nostro Ieschua Meschicho.

24 * Gratia cum illis omnibus qui amant Dominum nostrum Ieschua Meschicho absq; corruptione. eAmin.

Epistolæ ad Ephesios scriptæ è Rhoma, & missæ per Tychicum,
FINIS.

---

13 מָטֻל הָנָא לְבַשׁוּ כְּלֵה [m] זַיְנָא דְאֱלָהָא [n] דְתֶשְׁכְּחוּן [o] תַּארְעוּן בִּישָׁא וְכַד [p] מְעַהְדִין אַנְתּוּן בְּכֹל מְדֹם [q] תְּקוֹמוּן׃
14 קוֹמוּ [r] וְחָזוֹקוּ חַצֵיכוֹן [s] בְּקוּשְׁטָא וְלַבְּשׁוּ [t] שְׁרְיָנָא דְזַדִּיקוּתָא׃ 15 [u] וְסַאנוּ בְּרַגְלַיכוֹן [x] טַוְיֵבֵה [y] דְאוֹנְגֶּלְיוֹן
וַשְׁלָמָא׃ 16 [z] וְעִם כֹּלִין [a] סַבּוּ לְכוֹן [b] סָבְרָא [c] דְהֵימָנוּתָא דְּבָהּ [d] תֶּחְמְצוּן חֵילָא [e] לְמַרְעֵי כְּלְהוֹן [f] גֵּארוּהִי [g] יְקָרָא
דְבִישָׁא׃ 17 [h] וְסִיסוּ [i] סַנְוֹרְתָא דְפוּרְקָנָא וְאוּחוּדוּ [k] סַיְפָא דְרוּחָא [l] דְאִיתוֹהִי [m] מִלְּתָא דְאֱלָהָא׃ 18 [n] וַבְּכֹל [o] צְלוֹ וְבָכְל
בַּעֲוָ צַלּוּ בְּכֻלְּזְבַן בְּרוּחַ וּבָהּ בַּצְלוּתָא הֲוֵיתוּן שָׁהֲרִין בְּכֹל עִדָּן כַּד מְצַלְּיתוּן אַמִּינָאִית וּמְתַכַּשְׁפִין עַל אַפֵּי כְּלְהוֹן
קַדִּישֵׁא׃ 19 [p] אַף עֲלַי דְּתֶתְיְהֵב לִי מִלְּתָא בְּמַפְתַּח פּוּמִי דְּעִין בְּגְלָא אַכְרַז אֲרָזָא דְסַכְּרְתָא׃ 20 [q] הַוֹּאנָא אִיזְגַּדָּה
בְּשְׁשְׁלְתָא דְּבְפֵרְהֵסְיָא אֲמַלֵּילוּהִי אֵיךְ דְּוָלָא לִי לְמְמַלְּלוּתֵהּ׃ 21 דְּתֶהֱדְעוּן דֵּין אַף אַנְתּוּן מְדֹם

[m] זין ח שכח יכל [n] אֲרַע
[o] עַהֵד [p] קום [q] על מן
[r] באסה יחשרין [s] סָאַן
[t] טַוִּיב [u] של בשורה [v] נָסַב
[w] צבה או תקוה [x] חַיְמָן
[y] מְצָא [z] וְעָד [a] חציו
[b] יְקַר [c] סום [d] כובע וחרב
[e] אית [f] מַלֵּל [g] אֲלָא

13 Propterea accipite armaturam Dei: vt possitis resistere in die malo, & † in omnibus perfecti stare.

omnibus perfectis

14 State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ;

15 Et calceati pedes in † præparatione Euangelij pacis:

præparationem

16 In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere:

17 Et galeam salutis assumite: & gladium spiritus, (quod est verbum Dei.)

Isa. 50. d. 17. 1. Thes. 5 b. 8. Luc. 18. a. 1.

18 Per omnem orationem & obsecrationem orãtes omni tempore in spiritu; & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis:

Coloss. 4. a. 2.

19 Et pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Euangelij.

2. The. 3. a. 1.

20 Pro quo legatione fungor in catena †, ita vt in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

Ita

21 Vt autem & vos sciatis quæ circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus, charissimus frater & fidelis minister in Domino:

22 Quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscatis quæ circa nos sunt, & consoletur corda vestra.

23 Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patre †, & Domino Iesu Christo.

nostro

24 Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

Missa fuit è Roma ad Ephesios per Tychicum.

13 διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

14 στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης·

15 καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· 16 ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι·

17 καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ·

18 διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων·

19 καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου·

20 ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

21 ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ·

22 ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

23 εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

24 ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Πρὸς Ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ.

---

[a] סְעַר עשה [b] יכע [c] שִׁפּ [d] חֵימִן [e] שׁוּרַר שלח [f] נרע [m] בְּנָא נחס [n] לֵב [o] ואוהבה [p] חֵימֵן [q] חסר [r] אֲחֵב

[s] כְּתַב [t] שרר שלח

שְׁלֻמַת אֲנַרְתָּא דִלְוָת אֶפְסְיָא [h] דְאִתְכַּתְבַת מִן רְהוֹמָא
[i] וְאִשְׁתַּדְרַת בְּיַד טוּבִיקוּס

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

PHILIPPENSES *sunt Macedones. Hi accepto Verbo Veritatis perstiterunt in fide, nec receperunt falsos Apostolos. Hos collaudat Apostolus scribens eis à Roma de carcere per Epaphroditum.*

RVRSVS EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quotidie.

CAP. I.

1 PAulus & Timotheus ſerui Jeſchua Meſchicho omnibus Sanctis in Jeſchua Meſchicho, qui ſunt Philippis cũ Presbyteris & miniſtris;

2 * Gratia vobiſcũ, & pax à Deo patre noſtro, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.

3 * Gratias ago Deo meo ob recordationem

4 veſtri aſſiduam; * Quæ fit in omnibus deprecationibus meis pro vobis, & ego lætus

5 auſpicor preces, * Ob communionem veſtram quæ eſt in Euangelio à primo die & etiãnum:

6 * Quippe qui confidam de hoc ipſo, quòd qui inchoauit in vobis opus bonum, ipſe perficiet vſque ad diem Domini noſtri Jeſchua

7 Meſchicho. * Sic enim æquum eſt me ſentire de vobis omnibus, quoniam in corde meo poſiti eſtis, & in vinculis meis, & in productione ſpiritus [defenſione] quæ fit pro confirmatione Euangelij, vt ſitis mecum parti-

8 cipes gratiæ. * Teſtis eſt enim mihi Deus quomodo amore vos complectar in viſceribus

9 Jeſchua Meſchicho. * Et hoc oro, vt adhuc multiplicetur & abundet charitas veſtra in cognitione, omníque intellectu ſpirituali.

10 * Vt diiudicetis ea quæ ſunt commodiora, ſitíſque puri abſque offendiculo in diem Me-

11 ſchicho. * Ac repleti fructibus iuſtitiæ illius quæ fit per Jeſchua Meſchicho ad laudem & honorem Dei.

Petri & Pauli commemoratione.

12 * Velim autem vos ſcire, fratres mei, opus meum maiores progreſſus feciſſe in Euangelio:

13 * Adeò vt & vincula mea reuelata ſint in Meſchicho in toto prætorio, cæteríſq; omnibus.

14 * Et multitudo fratrũ qui ſunt in Dño noſtro, confidentiores facti ſunt ob vincula mea, & procluiores fuerũt abſque timore ad proloquendũ ſermonẽ Dei. * Nonnulli quidem ex

15 inuidia & contentione; nõnulli verò bona voluntate & charitate Meſchicho prædicant.

פולוס וטימתאום עבדא דישוע משיחא לכרהין קדישא דבישוע משיחא דאית בפיליפום עם קשישא

1 ומשמשנא׃ 2 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא׃ 3 מודא אנא

2 לאלהי על עוהרנכון אמטינא׃ 4 דבכל בעותי דעל אפיכון וכד חדא אנא מתכשף אנא׃ 5 על שותפותכון

3 דבאונגליון מן יומא קדמיא ועדמאלהשא׃ 6 מטל דתכיל אנא על הדא דהוו מן דשרי בכון עבדא טבא הו

4 נשלם עדמא ליומה דמרן ישוע משיחא׃ 7 הכנא גיר זדק לי למתרעיו על כלכון מטל דבלבי סימין אנחון ובאסורי

5 ובמפק ברוח רעל שררה דאונגליון דשותפי אנחון בטיבותא׃

א וקנים ב שמש ג חסר
ד ירא ה עחר ו הסיד
ז בעא ח שומח ט כשף
י שתף יא שבשורה יב משבושת
יג שרי התחל יד שוב טו רעא
טז סום יז אסר יח נפק
יט שררא אמת של בשורה

EPISTOLA B. PAVLI AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAVLVS & Timotheus 1
serui Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & diaconibus;

* Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro,& Domino Ieſu Chriſto. * Gratias 2 3
ago Deo meo in omni memoria veſtri

*(Semper in cunctis orationibus meis 4
pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,)

* Super communicatione veſtra in 5
Euangelio Chriſti à prima die vſq; nunc:

* Confidens hoc ipſum,quia qui cœ- 6
pit in vobis opus bonum, perficiet vſq; in diem Chriſti Ieſu.

* Sicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire pro 7
omnibus vobis, eò quòd habeam vos in corde,& in vinculis meis, & in defenſione & confirmatione Euangelij, ſocios gaudij mei omnes vos eſſe.

quoniã esse * Teſtis enim mihi eſt Deus, †quomodo cupiam omnes vos †in viſceribus Ieſu Chriſti. 8 B

* Et hoc oro, vt charitas veſtra magis 9
omni ac magis abundet in †ſciẽtia & in omni ſenſu: * Vt probetis potiora, vt ſitis ſinceri & ſine offenſa in diem Chriſti; 10

* Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum 11
Chriſtum,in gloriam & laudem Dei.

* SCIRE autẽ vos volo fratres, quia 12
quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Euangelij:

* Ita vt vincula mea manifeſta fierent 13
in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus: * Vt plures è fratribus 14
in Domino,confidẽtes in vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.

* Quidam quidẽ & propter inuidiam 15
& cõtentionem: quidam autẽ & propter bonam volũtatem Chriſtum prædicant.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολή.

κεφ. α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ καὶ τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις,

2 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

3 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν,

4 * πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος,

5 * ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν·

6 * πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας χριστοῦ ἰησοῦ·

7 * καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.

8 * μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ.

9 * καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει,

10 * εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ,

11 * πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

12 * Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν·

13 * ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανερούς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι·

14 * καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν.

15 * τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν·

---

[u] 8 סָהֲד חוּלִי גֵיר אֱלָהָא דַאוּכְּנָא [x] מַחֵב אֲנָא לְכוֹן בְּרַחֲמוֹהִי דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ [y] 9 וְהָדָא [z] מְצַלֵּא אֲנָא דְהוּב [a] נָסְגָא
[a] זְנָתְיַהַר [b] חוּבְכוֹן בִּירַעֲוָא וּבְכֻל [b] סוּכְלָ דְרוּחַ ׃ [c] 10 דְתְּהֲווֹן פָּרְשִׁין אִילֵין [c] דְעַהֲנַן וְתְהֲווֹן [d] דְכִין דְלָא [e] חוּקְלָא בְיוֹמָה
דְמְשִׁיחָא ׃ [f] 11 וְמָלִין פְּאֵרָא דְזַדִיקוּתָא דְכְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [g] לְשׁוּבְחָא [h] וְלְאִיקָרָא דַאלָהָא ׃
דְפְּטְרוֹס וּפוֹלוֹס ב
[i] 12 צַבְיָא אֲנָא דֵין [j] דְתֶדְעוּן אֲחֵי [b] דְסוּעָרָנֵי דִילִי [c] יְתִירָאִית
אֵתָא לַקְדָמוֹהִי [d] בְּאוּנְגְלְיוֹן ׃ [i] 13 הֲכְנָא דְאַף אַסוּרֵי [e] אִתְגְלִיו בְמְשִׁיחָא [f] בְפְרְטָורִין כֻּלְּה [g] וְלִשְׁרְנָא דְכֻלְנָשׁ ׃
[h] 14 וְסוּגְיָא דַאחָא דְבְמָרָן [i] אִתְחְבְלוּ עַל אַסוּרֵי [k] וְאִשְׁיחוּ יַתִירָאִית דְלָא [l] דְחָלָא לְמְמַלְלוּ [m] מִלְּתָא דַאלָהָא ׃
[i] 15 וַאנָשׁ אֱנָשׁ מִן חַסְמָא וְחִרְיָנָא אֱנָשׁ דִין בְּעֲבִינָא טָבָא וְבְחוּבָא לְמְשִׁיחָא מַכְרְזִין ׃

[x] מעד [y] חֲבַב [z] צְלָא
[a] סְגָא [b] אהבתכם שכל
[c] עְתַנָן מועילים [d] דְכָא
[e] מכשול [f] מְלָא [g] שַׁבַּח
[h] יקר [i] וְרֵע [j] סְעָר מעשי
[b] וְהַר [c] בכשורה [d] גְלָא
[e] בכיה הדק בן לשון יון
[f] הלשאר [g] והחסון תְּכַל
[h] אֲשִׁיחַ [i] יראה [j] מְלָל

16 * Quippe qui sciant in defensionem Euangelij me constitutum esse.

17 * Illi autem qui per contentionem Meschicho prædicant, non syncerè agunt, sed arbitrantur se addere oppressionem vinculis meis.

18 * Quin hac in re gauisus sum, & gaudeo, vt quouis modo siue per occasionem, siue per veritatem Meschicho prædicetur.

19 * Scio enim hæc mihi ad salutem cessura per deprecationem vestram, & per donationem spiritus Jeschua Meschicho.

20 * Quemadmodum spero & expecto nulla in re me pudefactum iri. Sed aperto vultu sicut & semper, ita & nunc magnificabitur Meschicho in corpore meo, siue per vitam siue per mortem.

21 * Siquidem vita mea; mea inquam, Meschicho est: quòd si moriar, lucro mihi cedit.

22 * Sin autem, & in hac vita quæ est in carne, fructus mihi est in operibus meis: nescio quid eligam mihi.

23 * Nam me premunt hæc duo, vt liberari cupiam vt sim cum Meschicho, & hoc longè satius mihi fuerit.

24 * Sed & manere in corpore cogit me voluntas propter vos.

25 * Quin hoc certò scio me mansurum & permansurum ad gaudium vestrum, & ad incrementum fidei vestræ.

26 * Vt quum iterum venerim ad vos, exuberet in me gloriatio vestra, quæ est in Jeschua Meschicho.

27 * Tantùm sicut decet Euangelium Meschicho conuersemini, vt siue venerim vos inuisam, siue absens audiam de vobis, quòd stetis in vno spiritu vnaque anima, & superiores simul euadatis in fide Euangelij.

28 * Nec vlla in re commoueamini ab his qui vobis obsistunt ad ostẽsionem perditionis ipsorum, & ad salutem vestram.

29 * Et hoc à Deo ipso datum est vobis, vt nõ solùm credendo credatis in Meschicho, sed etiam vt pro illo patiamini,

30 * Et sustineatis certamen quale vidistis in me, & nunc auditis de me.

---

16 מְטַל דְּיִדְעִין לְמִפַּק בְּרוּחָא דְּאוֹנְגֶלְיוֹן סִים אֲנָא ׃
17 וְרַכְיָאִית אֶלָּא דְּסָבְרִין דְּמוֹסְפִין אוּלָצָנָא לְאַסוּרַי ׃
18 בְּקוּשְׁטָא מְשִׁיחָא נְתִכְרַז ׃ וְיָדַע אֲנָא גֵּיר דְּהָלֵין לְחַיָּא הוּ מֶשְׁתַּכְחָן לִי בְּצַעוּתְכוֹן וּבְמַוהַבְתָא דְּרוּחָא וְיִשׁוּעַ
מְשִׁיחָא ׃ 20 אַיכַּנָא דְּמִסַּבַּר אֲנָא וּמִסַּכֵּא אֲנָא דְּבְמֵדַם לָא אֶבְהַת אֶלָּא בְּגַלְיוּת אַפֵּא אַיךְ דַּבְכָל זְבַן אַף הָשָׁא
נְתְרוֹרַב מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי אֵן בְּחַיָּא וְאֵן בְּמוֹתָא ׃ 21 חַיַּי גֵּיר דִּילִי מְשִׁיחָא הוּ וְאֵן אֲמוּת יוּתְרָנָא הָוֵא לִי ׃
22 אֵן דֵּין אַף בְּהָלֵין חַיָּא דְּבְסָרָא פְּאֵרָא אִית לִי בַּעֲבָדַי לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אֶגְבֵּא לִי ׃
23 אַלְצָן לִי גֵּיר תַּרְתֵּיהֵין לְמִפְטַר רְגִיג אֲנָא דְּעַם מְשִׁיחָא אֲהֵוֵא וְהָדֵא טַב פַּקְחָא הָוֵת לִי ׃

16 נִפַּק של בשורה סוּם
17 שכמתלוקת כְּרֵז דָּנָא
18 וְסַף חֲדָא שמח ורוך
19 בעלילה באמת בְּרִז
20 שְׁכַח מצא בְּצָעָא יַחֵב
21 בְּחַת נתש גְּלָא זמן
22 רְוַרַב מות חַיָּא
23 יְתַר נבעשי גְּבָא

16 * Quidam ex charitate: scientes quoniam in defensionem Euangelij positus sum.

17 * Quidam autē ex contentione Christum annuntiant, nō syncerè existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. C

18 * Quid enim? Dum omni modo, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuntietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.

19 * Scio enim quia hoc mihi proueniet ad salutem, per vestram orationem & subministrationem Spiritus Iesu Christi,

20 * Secundùm expectationem & spem meam; quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitam, siue per mortem.

21 * Mihi enim viuere, Christus est: & mori, lucrum.

22 * Quòd si viuere in carne, hoc mihi fructus operis est, & quid eligam, ignoro.

23 * Coarctor autem è duobus: desiderium habens dissolui & esse cum Christo, multò magis melius.

24 * Permanere autem in carne, †necessarium propter vos. magis

25 * Et hoc confidens, scio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum vestrum & gaudium fidei:

26 * Vt gratulatio vestra abūdet in Christo Iesu in me, per meum aduentum iterum ad vos.

Eph. 4. a. 1. Col. 1. b. 10. 1. The. 2. c. 12.

27 * Tantùm dignè Euangelio Christi conuersamini: vt siue cùm venero, & videro vos, siue absens, audiam de vobis quia statis in vno spiritu, vnanimes, collaborantes fidei Euangelij.

28 * Et in nullo terreamini ab aduersarijs, quæ† illis est causa perditionis: vobis autem salutis, & hoc à Deo:

alt. in illis

29 * Quia vobis donatum est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini:

30 * Idem certamen habentes quale & vidistis in me, & nunc †audistis de me. audistis

16 * οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου·

17 * οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.

18 * τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι·

19 * οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ,

20 * κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου.

21 * ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, χριστὸς· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.

22 * εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνωρίζω.

23 * συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.

24 * τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκί, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς.

25 * καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως·

26 * ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

27 * μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου·

28 * καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ·

29 * ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν,

30 * τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

---

24 אֲבָל אַף דְּאַקְוִא בְּפִגְרִי אֲלָצָא לִי צְבוּתָא מֶטַלְתְּכוֹן׃ 25 וְהָדָא תְּכִילָאִית יָדַע אֲנָא דְּפָאֵשׁ אֲנָא וְמִקְוָא אֲנָא

26 לְחַדוּתָא דִילְכוֹן וְלַחַרְבִיתָא דְהֵימְנוּתְכוֹן׃ 26 דְּכַד אִתֵא תּוּב לְוָתְכוֹן נָתִיהַר בִּי שׁוּבְהָרְכוֹן דַּבְּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

27 בַּלְחוֹד אֵיכַנָא דְיָאֵא לְסַבְּרְתָה דְמְשִׁיחָא חַוְיוּתוֹן סְתַדְּבְּרִין דְאַן אִתֵא אֶחֱזִיכוֹן וְאַן פְּרִיק אֲנָא אֶשְׁמַע עֲלֵיכוֹן

דְקָיְמִין אַנְחוֹן בַּחֲדָא רוּחַ וּבַחֲדָא נַפְשׁ וּמְתְנַצְחִיוּתוֹן אַכְחָדָא בְּהֵימָנוּתָא דְאוֹנְגֶלְיוֹן׃

28 וּבְכֹלָּם לָא מְתְחַזְיִין אַנְחוֹן מִן הָנוֹן דְקָיְמִין לְקוּבְלָן לְהַחְוִיתָא דַאבְרָנְהוֹן וַלְחַיֵּא דִילְכוֹן׃

29 וְהָדָא מִן אֱלָהָא הִוא אִתְיַהֲבַת לְכוֹן דְלָא בְלְחוֹד מְהֵימְנִין בֵּהּ בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא אַף דְעַל אַפּוֹהִי תְּחַשְׁוִין׃

30 וַתְּסַיְבְּרוֹן אֲגוֹנָא אַיךְ הַוֹ דַחֲזַיתוּן בִּי וְהָשָׁא שְׁמְעִיתוּן עֲלַי׃

---

x צבא חפץ y לבשת
z פוש עמר a לשמחה
b רבא c חימן d אתיא
e עד f שבחר g יאא
h לכש ורמו i דבר הנהיג
k אתא l חזא m פרס
n קום o בצח p יחד
q באמונת נשורה r זוע

Crepuſculo feriæ IIII. Paſſionis.

CAP. II.

1 ITaque ſi habetis conſolationem in Meſchicho, ſiue lenimen cordis [ſolatium] cum charitate, ſiue communionem ſpiritus, ſiue affectus viſcerales, ſiue miſerationes:

2 *Impletè gaudium meum vt ſit vobis vna voluntas, & vna charitas, & vna anima, vnáque ſententia.

3 *Et nihil per contentionem, aut per inanem gloriam faciatis, ſed cũ humilitate mentis quiſque proximum ſuum tanquam ſeipſo præſtantiorem exiſtimet.

4 *Nec de ſe quiſque ſit ſollicitus, ſed quiſque etiam de proximo ſuo.

5 *Illúdque ſentite in vobis ipſis quod & Jeſchua Meſchicho.

6 *Js qui cùm in imagine [forma] Dei eſſet, nõ hoc rapinam eſſe exiſtimauit, vt eſſet æqualis
7 Deo. *Sed ſeipſum exinaniuit, & ſimilitudinem ſerui accepit, & factus eſt in ſimilitudinem hominũ, & habitu repertus eſt vt homo.

8 *Et humiliauit ſeipſum, & factus eſt obediens vſque ad mortem, mortẽ autem crucis.

9 *Propterea etiam Deus multiplicauit ſublimitatẽ eius, & dedit illi nomen præſtantiùs omnibus nominibus.

10 *Vt in nomine IESCHVA flectat ſe omne genu, quod in cælo, & in terra, & ſubter terram eſt:

11 *Omniſq; lingua confiteatur Dominũ Jeſchua Meſchicho ad gloriam Dei patris ſui.

Quotidie.

12 *Proinde dilecti mei, quemadmodum ſemper dicto audientes fuiſtis non tantùm quum præſens adfui vobis, ſed & nunc quum abſens ſim à vobis, multò magis, cum timore, & tremore operemini opus ſalutis veſtræ.

13 *Deus enim ipſe agit in vobis, vt & ve-
14 litis & perficiatis id quod vultis. *Omnia autem facite ſine murmuratione ac diſſidio;

15 *Vt ſitis perfecti & abſque næuo, tanquam puri filij Dei, qui habitant in generatione praua & tortuoſa, vt ſpectemini inter
16 eos tanquam luminaria in mundo. *Vt ſitis eis loco ſalutis ad gloriationem meam, meam inquam, in diem Meſchicho quòd nõ inaniter cucurrerim, nec in vanum laborauerim.

CAP. II.

SIqua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, siqua societas spiritus, siqua viscera † miserationis: A

ac miserationes

*Implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatem habetes, vnanimes idipsum sentientes:

*Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes;

1.Co. 10 f. 24. 3. b. 5.

*Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.

*Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu.

*Qui cùm in forma Dei esset, non rapinã arbitratus est esse se æqualem Deo.

*Sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.

Hebr. 2. b. 9.

*Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem: mortem autem crucis.

*Propter quod & Deus exaltauit illum; & donauit illi nomen quod est super omne nomen: B

Psal. 45. d. 23. Rom. 14. b. 11.

*Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum.

*Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.

*ITAQVE charissimi mei (sicut semper obedistis:) nõ † in præsentia mei tantùm, sed multò magis, nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem operamini.

*Deus est enim qui operatur in vobis & velle & † perficere, pro bona volũtate.

proficere

*Omnia autem facite sine murmurationibus & hæsitationibus:

1.Pet. 4. c. 9.

*Vt sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ & peruersæ. inter quos lucetis sicut luminaria in mundo:

*Verbum vitæ cõtinentes ad gloriam meam in die Christi, quia nõ in vacuum C cucurri, neque in vacuum laboraui.

β'.

1 *Εἴ πς οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,

2 *πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες·

3 *μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν·

4 *μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος.

5 *Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

6 *ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ·

7 *ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος.

8 *ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.

9 *διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα·

10 *ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων,

11 *καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

12 *Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.

13 *ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

14 *πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν·

15 *ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,

16 *λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα·

---

[a] שמחו [b] כפף [c] ידא יהה [d] על כן [e] זמן [f] שמע
[g] יתר [h] רחת [i] חוא [k] עבא [l] סער [m] חלוצה
[n] דכא הוח [o] גרוד [p] חזוז [q] מוחיים [r] אות
[s] במקום זולתך מן למען יען [t] רשתי [x] סרק

יוֹ וְדִבְשְׁמֵהּ דֵּישׁוּעַ כָּל בִּרְכָךְ [b] תְּכוּף וְדִבְשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וְדִלְתַּחַת מִן אַרְעָא׃ יא וְכָל לְשָׁן
וְכָלְיוֹם ד
[c] נְוֵרָא דְּמָרְיָא הוּ יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא דֵאלָהָא אֲבוּהִי׃
יב [d] מַכְּיל חַבִּיבִי אֵיכָנָא דַּבְּכָל [e] זְבַן [f] אִשְׁתַּמַּעְתִּון לָא כַּד קָרִיב אֲנָא לְכוֹן בְּלְחוֹד אֶלָּא הָשָׁא וְדַרְחִיק אֲנָא מְנָכוֹן [g] יְתֵירָאִית
בְּדְחִלְתָּא [h] וּבְרְתִיתָא פְּלוּחוּ פוּלְחָנָא [i] דְּחַיֵּיכוֹן׃ יג [k] אֱלָהָא הוּ מְחַפֵּט בְּכוֹן אַף [l] לְמֶעְבָּא אַף לְמֶסְעַר חַו מְרֵם דְּצַבִּין
אַנְתּוּן׃ יד כְּלְמְרֵם הַוְיתוּן עָבְדִין דְּלָא [m] רְטָנָא וְדְלָא פוּלְגָ׃ טו וְתֶהֱווֹן חַמִּימָאוְדְלָא סוּם אַיִךְ בְּנָיָא [n] דַּכְיָא דַאלָהָא
דְּעָמְרִין [o] בְּרָא עַסְקָא וְמַעֲקָמָא [p] וְאִתְחֲזוּ בֵּינַהְהוֹן אַיִךְ [q] נַהִירָא בְּעָלְמָא׃ טז [r] דְּאִיתַיכוֹן לְהוֹן [s] בְּרוּכַת חַיָּא לְשׁוּבְחָרִי
דִּילִי בְּיוֹמָהּ דְּמְשִׁיחָא דְּלָא חָנָא [t] אִיקִי [v] רְהָטֵת וְלָא [x] סְרִיקָאִית עָמְלַת׃

17 * Quinetiam si immolor super hostia & ministerio fidei vestræ, gaudeo & exulto cum omnibus vobis.

18 * Sic & vos quoque gaudete & exultate mecum.

19 * Cæterùm spero in Domino nostro Jeschua, me missurum ad vos Timotheum citò, vt & ego habeam requiem, quum didicero quod ad vos attinet.

20 * Neminem enim alium hîc habeo, qui pari mecum animo præditus, diligentiorem vestri curam gerat.

21 * Siquidem omnes quæ sua sunt quærunt, non autem quæ Jeschua Meschicho.

22 * Porrò experimentum huius nostis, qui tanquam filius cum patre suo, sic operatur mecum in Euangelio.

23 * Hunc spero me missurum ad vos citò postquam videro quæ ad me pertinent.

24 * Et confido in Domino meo, me quoque breui venturum ad vos.

25 * Nunc autem coëgit me negotium aliquod mittere ad vos Epaphroditum fratrem, qui est adiutor & cooperator meus, vester autem Apostolus, & minister necessitatis meæ.

26 * Quandoquidem peroptabat vos omnes inuisere, & anxius erat quòd resciuisset vos auditione accepisse ipsum aduersa valetudine

27 detineri. * Equidē infirmus fuit vsq; ad mortem, sed Deus misertus est illius: non autem illius tantùm, sed & mei, ne haberem angustiam super angustiam.

28 * Studiosius itaque misi eum ad vos; vt quum videritis eum, gaudeatis iterum, mihiq; leuior sit animi ægritudo.

29 * Excipite igitur eum in Domino cum omni gaudio, & qui sunt huiusmodi eos cum honore complectimini.

30 * Nam propter opus Meschicho vsque ad mortem peruenit, & nihili fecit seipsum vt suppleret id quod defuerat vobis in vestro erga me ministerio.

Quotidie. CAP. III.

1 PRoinde fratres mei, gaudete in Domino nostro: quin eadem vobis scribam non est mihi tædio, eò quòd vos cautiores efficiunt.

2 * Cauete à canibus, cauete à malis operariis, cauete à concisione carnis.

---

17 אֶלָּא אַף ׳ מֶהֲנֵנָא אֲנָא עַל ׳ דְּבִחְתָּא ׳ וְתֶשְׁמֶשְׁתָא ׳ דְּהֵימָנוּתְכוֹן חֲדָא אֲנָא ׳ וְרָוֵז אֲנָא עִם כֻּלְכוֹן 18 הָכְנָא וְאַף

אַנְתוּן ׳ חֲדוּ וְרַוְזוּ עִמִּי ׃ 19 מְסַבַּר אֲנָא דֵּין בְּמַרָן יֵשׁוּעַ ׳ דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לְטִימָתְאוֹס ׳ בָּעֲגַל דַּאף לִי נֶהֱוֵא לִי ׳ נְיָחָא

בַּד אֲלַף מֶטַלַּתְכוֹן ׃ 20 לֵית לִי גֵּיר אַחֲרִין ׳ הָרְכָא דְּאִיךְ נַפְשִׁי הוּ ׳ דַּאכְיָפָאִית יַצַּף דִּילְכוֹן ׃

21 כֻּלְּהוֹן גֵּיר דְּנַפְשְׁהוֹן הוּ ׳ בָּעִין וְלָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 22 בּוּקְיֵהּ דִּין דְּהַנָא יָדְעִיתוּן דַּאיךְ כְּרָא עַם אֲבוּהִי הָכְנָא

פָּלַח עַמִּי ׳ בַּסְּבַרְתָּא ׃ 23 לְהַנָא מְסַבַּר אֲנָא דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן ׳ בָּעֲגַל מָא ׳ דַּחֲזִית מָא דַּלְוָתִי ׃ 24 ׳ וְתָכִיל אֲנָא עַל מָרִי דַּאף אֲנָא

בָּעֲגַל אֲתָא אֲנָא לְוָתְכוֹן ׃ 25 הַשָּׁא דִּין ׳ אֲלַצְתַנִי ׳ צְבוּתָא דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לַאפַּפְרָדִיטוֹס אֲחָא דְּאִיתָהִי ׳ מְעַדְרָנָא וּפָלְחָא

דְּעַמִּי דִּילְכוֹן דִּין שְׁלִיחָא ׳ וּמְשַׁמְשָׁנָא ׳ דַּחֲשַׁחְתִּי ׃ 26 מֶטֶל ׳ דַּסְּוֵא ׳ הֲנָא לְטָחְזָא לְכֻלְּכוֹן וַמְעָק הֲוָא דִּידַע דְּשַׁמַּעְתּוּן דְּאִתְכְּרַהּ ׃

---

17 * Quinetiam si immolor super hostia & ministerio fidei vestræ, gaudeo & exulto cum omnibus vobis.

18 * Sic & vos quoque gaudete & exultate mecum.

19 * Cæterùm spero in Domino nostro Jeschua, me missurum ad vos Timotheum citò, vt & ego habeam requiem, quum didicero quod ad vos attinet.

20 * Neminem enim alium hîc habeo, qui pari mecum animo præditus, diligentiorem vestri curam gerat.

21 * Siquidem omnes quæ sua sunt quærunt, non autem quæ Jeschua Meschicho.

22 * Porrò experimentum huius nostis, qui tanquam filius cum patre suo, sic operatur mecum in Euangelio.

23 * Hunc spero me missurum ad vos citò postquam videro quæ ad me pertinent.

24 * Et confido in Domino meo, me quoque breui venturum ad vos.

25 * Nunc autem coëgit me negotium aliquod mittere ad vos Epaphroditum fratrem, qui est adiutor & cooperator meus, vester autem Apostolus, & minister necessitatis meæ.

26 * Quandoquidem peroptabat vos omnes inuisere, & anxius erat quòd resciuisset vos auditione accepisse ipsum aduersa valetudine

27 detineri. * Equidē infirmus fuit vsq; ad mortem, sed Deus misertus est illius: non autem illius tantùm, sed & mei, ne haberem angustiam super angustiam.

28 * Studiosius itaque misi eum ad vos; vt quum videritis eum, gaudeatis iterum, mihiq; leuior sit animi ægritudo.

29 * Excipite igitur eum in Domino cum omni gaudio, & qui sunt huiusmodi eos cum honore complectimini.

30 * Nam propter opus Meschicho vsque ad mortem peruenit, & nihili fecit seipsum vt suppleret id quod defuerat vobis in vestro erga me ministerio.

Quotidie. CAP. III.

1 PRoinde fratres mei, gaudete in Domino nostro: quin eadem vobis scribam non est mihi tædio, eò quòd vos cautiores efficiunt.

2 * Cauete à canibus, cauete à malis operariis, cauete à concisione carnis.

---

17 אֶלָּא אַף ׳ מֶהֲנֵנָא אֲנָא עַל ׳ דְּבִחְתָּא ׳ וְתֶשְׁמֶשְׁתָא ׳ דְּהֵימָנוּתְכוֹן חֲדָא אֲנָא ׳ וְרָוֵז אֲנָא עִם כֻּלְכוֹן 18 הָכְנָא וְאַף

אַנְתוּן ׳ חֲדוּ וְרַוְזוּ עִמִּי ׃ 19 מְסַבַּר אֲנָא דֵּין בְּמַרָן יֵשׁוּעַ ׳ דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לְטִימָתְאוֹס ׳ בָּעֲגַל דַּאף לִי נֶהֱוֵא לִי ׳ נְיָחָא

בַּד אֲלַף מֶטַלַּתְכוֹן ׃ 20 לֵית לִי גֵּיר אַחֲרִין ׳ הָרְכָא דְּאִיךְ נַפְשִׁי הוּ ׳ דַּאכְיָפָאִית יַצַּף דִּילְכוֹן ׃

21 כֻּלְּהוֹן גֵּיר דְּנַפְשְׁהוֹן הוּ ׳ בָּעִין וְלָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 22 בּוּקְיֵהּ דִּין דְּהַנָא יָדְעִיתוּן דַּאיךְ כְּרָא עַם אֲבוּהִי הָכְנָא

פָּלַח עַמִּי ׳ בַּסְּבַרְתָּא ׃ 23 לְהַנָא מְסַבַּר אֲנָא דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן ׳ בָּעֲגַל מָא ׳ דַּחֲזִית מָא דַּלְוָתִי ׃ 24 ׳ וְתָכִיל אֲנָא עַל מָרִי דַּאף אֲנָא

בָּעֲגַל אֲתָא אֲנָא לְוָתְכוֹן ׃ 25 הַשָּׁא דִּין ׳ אֲלַצְתַנִי ׳ צְבוּתָא דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לַאפַּפְרָדִיטוֹס אֲחָא דְּאִיתָהִי ׳ מְעַדְרָנָא וּפָלְחָא

דְּעַמִּי דִּילְכוֹן דִּין שְׁלִיחָא ׳ וּמְשַׁמְשָׁנָא ׳ דַּחֲשַׁחְתִּי ׃ 26 מֶטֶל ׳ דַּסְּוֵא ׳ הֲנָא לְטָחְזָא לְכֻלְּכוֹן וַמְעָק הֲוָא דִּידַע דְּשַׁמַּעְתּוּן דְּאִתְכְּרַהּ ׃

׳ מובחר ׳ רָבַח ׳ שַׁמֵּשׁ

׳ חַיִּמִין ׳ רַחֵז הנ״ל ׳ חֲדָא

׳ שַׁדַּר ׳ פתאם ׳ נוּחַ

׳ פא ו בהשתתפות ׳ בְּעָא

׳ בְּקָא ׳׳ בבי ורוחבמהדרה

׳ חַזָּא ׳ ובושח ׳ אֲלַץ

׳ עניין ׳ עַדַּר ׳ שַׁמֵּשׁ

׳ חֲשַׁח ׳׳ מָא אוה

æmulor, *Sed & si †immolor supra sacrificium & obsequiũ fidei vestræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.

*Idipsum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

Act. 16. a. 1 *Spero autem in Domino Iesu, Timotheum me citò mittere ad vos: vt & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt.

*Neminem enim habeo tam vnanimem, qui sincera affectione pro vobis solicitus sit.

2. Cor. 10. f. 24. 13. b. 5. *Omnes enim quę sua sunt quęrunt, non quæ Iesu Christi.

*Experimentum autem eius cognoscite, quoniam sicut patri filius, mecum seruiuit in Euangelio.

*Hũc igitur spero me mittere ad vos, mox vt videro quæ circa me sunt.

*Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò.

*Necessarium autem existimaui, Epaphroditum fratrem & cooperatorem D & commilitonem meum, vestrum autem Apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos.

*Quoniam quidem omnes vos desiderabat: & mœstus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

*Nã & infirmatus est vsque ad mortem: sed Deus misertus est eius; non solùm autem eius, verumetiam & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem.

*Festinantiùs ergo misi illum, vt viso illo, iterùm gaudeatis, & ego sine tristitia sim.

*Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino: & eiusmodi cum honore habetote.

*Quoniam propter opus Christi, vsque ad mortem accessit: tradẽs animam suam, vt impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

CAP. III.

DEcętero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi A quidem non pigrum, vobis autem necessarium.

*Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.

17 *ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν·

18 *τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

19 *ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν·

20 *οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει·

21 *οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ.

22 *τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

23 *Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἐξαυτῆς·

24 *πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι·

25 *ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς·

26 *ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε·

27 *καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ.

28 *σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ·

29 *προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς· καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε·

30 *ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

γ'.

1 *Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

2 *Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν·

---

[a] מורת [b] עוֹן [c] בתשחורלות [d] חָזָא [e] עוֹר [f] חַרָא [g] מכאוב של נפש וע"כ [h] חָרָא [i] יְקַר [j] אֶחָד [k] מוּת [l] שָׁמֵשׁ [m]

27 אַף אִתְכְּרַהּ עַדְמָא [a] לְמוֹתָא אֶלָּא אֱלָהָא רַחֵם עֲלוֹהִי לָא הֲוָא דֵּין עֲלוֹהִי בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף עֲלַי דְּלָא חֶוְיָא לִי
28 [b] עַקָא עַל עַקָא ׃ [c] חֲפִיטָאִית חָכִיל שַׁדְרֵיהּ לְוָתְכוֹן וְדִכְד [d] חֶוְזוֹנֵיהּ [e] תּוּב [f] חֶדְרוֹן וְלִי קַלִיל נֶהֱוֵא [g] נַפְשָׁא ׃
29 קַבְּלוּהִי [h] חָכִיל בְּמָרְיָא בְּכָל [i] חַדְוָא וְלֵיאֵלִין דְּהָכְנָא אִנּוּן [k] בְּאִיקָרָא [l] אֲחוּדוּ אִנּוּן ׃
30 דְּמָשִׁיחָא עַדְמָא [m] לְמוֹתָא מַטִי וּבְסַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּנַסֵּיב מֵרַחֵם [n] בְּחֶשְׁמְשְׁתָא דִּלְוָתֵי ׃

רְכַלְיוּם ה קפלאון ג

1 [a] מְכִיל אֲחַי [b] חֲדוּ בְּמָרָן חֶנֵּין כַּד חֲנֵין [c] וְאַכְתּוּב לְכוֹן לָא [d] מָאנָא לִי מֶטֶל דִּלְכוֹן מְזַהֲרָן ׃
2 [e] אֶזְדַּהַרוּ מִן כַּלְבָא אֶזְדַּהַרוּ מִן פָּעֲלָא בִּישָׁא אֶזְדַּהַרוּ מִן פְּסָק בְּסָרָא ׃

[a] על-כן [b] כְּתַב [c] מָאַן [d] זַהַר שמר [e]

3 * Nos enim sumus circunciſio qui colimus Deum ſpiritu, & gloriamur in Ieſchua Meſchicho, & non collocamus fiduciam noſtram in carne.

4 * Quanquam ſit mihi fiducia etiam in carne. Si quis enim arbitratur fiduciam ſuam habere in carne, ego magis habeo:

5 * Circunciſus natus octo dies, ex cognatione Iſroiel, ex tribu Beniomen, Hebræus Hebræorum filius: ſecundùm Legem Periſcheus;

6 * Zelo perſecutor Eccleſiæ, & ſecundùm iuſtitiam Legis ſine crimine fui.

7 * Sed hæc, quæ fuerunt mihi copia, inopiam exiſtimaui propter Meſchicho.

8 * Enimuerò exiſtimo hæc omnia inopiam eſſe præ dignitate ſcientiæ Ieſchua Meſchicho Domini mei, propter quem omnia pro damno duxi, & pro ſtercore habui, vt Meſchicho, lucrifaciam, * Vtque reperiar in eo, quum non ſit mihi propria iuſtitia illa quę eſt ex Lege, ſed ea quæ ex fide Meſchicho, quæ eſt iuſtitia quæ ex Deo eſt.

10 * Vt per eam cognoſcam Ieſchua, et virtutem reſurrectionis, ac particeps fiam paſſionum eius, & conformis fiam morti ipſius.

11 * Si fortè poſſim peruenire ad reſurrectionem illam, quæ eſt ex mortuis.

12 * Non quòd iam comprehenderim, aut iam perfectus ſim, ſed curro, vt fortaſſis aſſequar id propter quod me eſt aſſecutus Ieſchua Meſchicho.

Quotidie.

13 * Fratres mei, ego de meipſo non cogito me aſſecutum fuiſſe. Vnum autem ſcio, quòd quæ à tergo ſunt, dem obliuioni; ad ea verò quæ à fronte ſunt, enitar.

14 * Itaque decurro ad metam, vt accipiam victorioſum præmium ſupernæ vocationis Dei per Ieſchua Meſchicho.

15 * Quotquot igitur perfecti ſunt, hæc ſentiant; & ſi quid aliter ſentitis, & hoc Deus reuelabit vobis.

16 * Veruntamen ad id vt pertingamus, eandem perficiamus ſemitã, eademque concordia.

17 * Eſtote mihi conformes, fratres mei; & exquirite eos qui ſic incedunt iuxta ſimilitudinem quam in nobis videtis.

---

3 f גְּזוּרָא גִיר חֲנַן z אִיתַיִן אִילִין h דְּפָלְחִינַן לַאלָהָא בִּרוּחָא i וּמְשַׁתְּבְּחִרִינַן בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלָא k תְּכִילִינַן עַל בְּסָרָא׃

4 כַּד לִי אִית הָוָא לִי l חוּכְלָנָא אַף עַל בְּסָרָא אִן גִיר אֱנָשׁ m סָבַר דְּחוּכְלָנֵה בְּבְסָרָא הוּ יַתִּיר מֶנֵּה אֱנָא׃

5 n גְּזִירָא בַּר תְּמָנְיָא יוֹמִין מִן o טוּהֲמָא דְּיִסְרָיֵל מִן שִׁבְטָא דְּבִנְיָמִן עִבְרָיָא בַּר עִבְרָיֵא בְּנָמוֹסָא פְּרִישָׁיָא׃

6 p בְּטָנָא רָדוּפָא דְּעֵדְתָא וְבְזַדִּיקוּתָא דְּנָמוֹסָא דְּלָא q רֵשִׁין הֲוִית׃ 7 אֶלָּא הָלֵין r דְּיוֹתַרְנָא s הֲוַי לִי t חוּסְרָנָא

8 חֲשִׁבָה אֲנִין מְטַל מְשִׁיחָא׃ וְאַף חֲשֵׁב אֱנָא לְהֵין כְּלְהֵין חוּסְרָנָא מְטַל u רַכוּתָא דְּיַדְעֵתֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרִי

הַוּדְמְטַלְתֵּה כְּל מְדֵם חֲסַרְתְּוָאיךְ x וְבְלָא חֲשֵׁבֵת דְּלִמְשִׁיחָא y אִתַר׃ 9 z וְאִשְׁתְּכַח בֵּהּ כַּד לַית זַדִּיקוּתָא דְּנַפְשִׁי

הַיְדֵמִן נָמוֹסָא אֶלָּא הַי דְּמִן b הֵימָנוּתָא דְּמְשִׁיחָא c דְּאִיתֵיהּ זַדִּיקוּתָא דְּמִן אֱלָהָא׃

מילה
e אִית d פְּלַח f שְׁבָטַי
החהל k בוטחים אבחנו
l ביטחון m חושב n מהל
o משפחה p בקנאה
q רָשָׁא אשם r יתרון
s חֲוָא t חַסַר
u גדל x זבל
v יַתַּר w שְׂכַת
y צדקת
z חֵימַן a אית b

3 * Nos enim ſumus circunciſio, qui ſpiritu ſeruimus Deo: & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes,

3 * ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες·

4 * Quanquam & ego habeam confidentiam in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,

4 * καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί· εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον,

5 * Circunciſus octaua die, ex genere Iſrael, de tribu Ben-iamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundùm Legem Phariſæus,

5 * περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος,

6 * Secundùm æmulationē perſequens eccleſiam Dei, ſecundùm iuſtitiam quæ in Lege eſt, conuerſatus ſine querela.

6 * κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γινόμενος ἄμεμπτος·

7 * Sed quæ mihi fuerunt lucra, hęc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.

7 * ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν·

8 * Veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentē ſcientiā Ieſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam:

8 * ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω·

9 * †Et inueniar in illo non habens meā iuſtitiam quæ ex Lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti†, quæ ex Deo eſt iuſtitia in fide:

9 * καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει·

10 * Ad cognoſcendū illum, & virtutem reſurrectionis eius, & ſocietatem paſſionum illius; configuratus morti eius,

10 * τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ,

11 * Si quo modo occurram ad reſurrectionem quæ eſt ex mortuis.

11 * εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν νεκρῶν·

12 * Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim: ſequor autem, ſi † cōprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Ieſu.

12 * οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

13 * Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem, quæ quidem retrò ſunt obliuiſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum,

13 * Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος,

14 * Ad deſtinatū perſequor, ad brauium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

14 * κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

15 * Quicunq; ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus reuelabit.

15 * ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.

16 * Veruntamen ad quod peruenimus, & vt idē ſapiamus, † in eadem permaneamus regula.

16 * πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν.

17 * Imitatores mei eſtote, fratres: & obſeruate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam † noſtram.

17 * συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς·

---

10 וְדִבְּהּ אֶשְׁתַּדּוֹעַ לִישׁוּעַ וְלַחֲיָלֵהּ דְּקִיְמְתֵהּ וְאִשְׁתַּוּתָף בְּחַשּׁוֹהִי וְאִתְדַּמְיָא בְּמוֹתֵהּ׃ 11 דִּלְמָא אֶשְׁכַּח אַסְוָא
לַקְיְמְתָא דְּמִן בֵּית מְיְתָא׃ 12 לָא דֵּנָא מִן כְּדוּ נְסֵבְתָּ אוֹ מִן כְּדוּ אִתְנַמְּרֵת אֶלָּא רָהֵט אֲנָא דִּלְמָא אַדְרֵךְ לְמֵדֵם
דְּכְלִיהוֹן ו
דְּמְטָלְתֵהּ אַדְרְכַנִי יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
13 אַחַי אֲנָא עַל נַפְשִׁי לָא רָגֵא אֲנָא וְאוֹרְכַת חָדָא דִּין יַרְע אֲנָא דְּדַבְסָתַרִי טָעֵא אֲנָא וְלָקְדְמֵי מְשְׁתַּוֵשְׁט אֲנָא׃
14 וְרָהֵט אֲנָא לוֹקְבָל נִישָׁא דְּאַסַּב זָכוּתָא דְּקָרְיָנָא דִּלְעֵל דְּאַלָּהָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 15 אִילֵין דַּגְמִירִין הָכִיל
הַלִּין נִתְרַעוּן וְאִן מִדֵּם אַחֳרָנְאִית מְחַרְעִין אַף הָדָא אֱלָהָא נְגַלֵּא לְכוֹן׃ 16 בְּרַם לְהָדָא דְּמַטִּין בְּחַד שְׁבִילָא
נְשַׁלֵּם וּבְחָדָא אַוִּיתָא׃ 17 אִתְדַּמּוֹ בִּי אָחַי וְהַיְתוּן מְחַפְּקִין בְּאִילֵין דְּהָכְנָא מְהַלְכִין אַיְךְ דְּמוּתָא דִּבְנָן חֲזִיתוּן׃

d אֶשְׁתַּדּוֹעַ מִן יְדַע
e קוּם f שְׁתַּף g מוּת
h אגיש i להקומת
k מוּת l גְּמַר m אשיג
a הוגה
b דֶּרֶךְ c בְּסָתַרְיָ אחורי
d טָעָא e אֶשְׁתַּוֵשְׁט מִן
יְשַׁט f נכ g זָכָא נצח
h קְרָא רָעָא חשב

18 * *Sunt enim multi qui aliter incedunt, de quibus pluries locutus sum vobis, nunc autẽ flens dico, illi infensi sunt cruci Meschicho.*

19 * *Quorum finis perditio est, quorum deus venter eorum est: & gloria eorum dedecus ipsorum, quorum cogitatio in terra versatur.*

20 * *Noster autẽ cultus* [nostra verò conuersatio] *in cælis est, et indè expectamus nostrũ Seruatorẽ, Dominum nostrum Ieschua Meschicho:*

21 * *Qui quidem transfigurabit corpus humilitatis nostræ, vt fiat in similitudinem corporis gloriæ suæ pro maxima virtute sua, qua omnia subiecit sibi.*

CAP. IIII.

1 PRoinde *fratres mei dilecti & charissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino nostro dilecti mei.*

2 * *Euodiam rogo, & Syntichen, vt vna sit eis voluntas in Domino nostro.*

3 * *Quinetiam te rogo mi compar vere, vt adiuues eas quæ laborauerunt mecum in Euangelio vnà cum Clemente, cæterisque adiutoribus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ.*

4 * *Gaudete in Domino nostro semper, & iterum dico, gaudete.*

5 * *Et mansuetudo vestra innotescat omnibus. Dominus noster propè est.*

6 * *De nulla re solliciti sitis, sed semper cum oratione & obsecratione petitiones vestræ innotescant coram Deo.*

7 * *Et pax Dei quæ maior est omni mente, custodiet corda vestra, & mentes vestras in Jeschua Meschicho.*

Quotidie.

8 * *Itaque fratres mei, quæcunque vera sunt, & quæcunque honesta, & quæcunque iusta, & quęcunque syncera, & quęcunque amabilia, & quęcunque laudabilia, denique quæcunque opera glorioſa & celebranda, hæc animo voluite.*

9 * *Quæ didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, et Deus pacis erit vobiscum.*

---

[1] אִיתּ גֵּיר סַגִּיאֵא [a] דְאַזְלִין מְהַלְכִין הָנוּן דְּזַבְנִין סַגִּיאָן אֲמָרֵת לְכוֹן עֲלֵיהוֹן הָשָׁא דֵין כַּד בָּכֵא אֲנָא אֲמַר אֲנָא
[2] הָנוּן [z] רִבְעַלְרְבָּבָא אֱנוּן דְּזַקִיפֵי דְּמְשִׁיחָא ׃ [19] הָנוּן [v] דְּחַרְתְּהוֹן [x] אָבְדָנָא הִי הָנוּן דְּאֱלָהְהוֹן [y] כְּרְסְהוֹן [z] וְחֶשְׁבּוּחְהוֹן
[3] בְּחֶתְהוֹן הָנוּן [b] דְּחַרְעִיתְהוֹן בַּאַרְעָא הִי ׃ [20] דִּילַן דֵּין פּוּלְחָנָן בִּשְׁמַיָּא הוּ וּמִן תַּמָּן [c] מְסַבְּינִן [d] לְמַחֲיָנָן לְמָרָן
[4] יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ [21] דְּהוּ נְחַלֵּף פַּגְרָא [e] דְּמוּכָּנָן דְּנֶהֱוֵא [f] בְּרְמוּתָא דְּפַגְרָא דִּשׁוּבְחֵהּ אֵיךְ חֵילֵהּ רַבָּא הַו דְּבֵהּ כָּל
[5] אֶשְׁתַּעְבַּד לֵהּ ׃ קפלאון ד [1] [a] מֵכִיל אֲחֵי חֲבִיבָא וְרְחִימֵא [b] חַדְוָתִי [c] וְכְלִילִי הָכַנָּא קוּמוּ בְּמָרָן חֲבִיבִי׃
[2] מִן אֶוַדְיָא בָּעָא אֲנָא וּמִן סוּנְטִיכָא דְּחַד [d] רְעֵינָא נֶהֱוֵא לְהֵין בְּמָרָן ׃
[3] אַף מָנָךְ בָּעָא אֲנָא בַּר [c] זוּגִי שַׁרִירָא דְּחֶהֱוֵא [f] מְעַדַּר לְהֵין דְּהַנֵּין לְאֵי עַמִי [g] בְּאוּנְגֶּלְיוֹן עִם קְלִימִים וְעִם

[a] כנגד ז אויבים ושאחריהם = אבדן עבמנם
[b] מחשבתם מן רָעָא
[c] סַגָּא [d] חֵיָא [e] מְכַּךְ
[f] דְּמָא [g] שַׁעְבַּד
[h] על־כן
[i] חֲבָא שמח ועשרתי
[j] רָעָא רצה [k] זְנוּ
[l] מעור ג בנשורה

18 * Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi:

Rom. 16. 17

19 * Quorum finis, interitus: quorum deus, venter est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

20 * Nostra autem conuersatio in cælis est: vnde etiam Saluatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum;

21 * Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secũdùm operationem† qua etiam possit subiicere sibi omnia.

virtutis suæ

CAP. IIII.

1 ITaque fratres mei charissimi & desideratissimi, gaudium meum & corona mea: sic state in Domino, charissimi.

A

2 * Euodiam rogo & Synthycen deprecor idipsum sapere in Domino.

3 * Etiam rogo & te germane compar, adiuua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

4 * Gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete.

5 * Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus† propè est.

enim

6 * Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum a-

B

ctione petitiones vestræ innotescant apud Deum.

7 * Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu.

8 * De cætero, fratres, quæcunque sunt vera, quęcunque pudica, quęcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunq; amabilia, quęcunque bonæ famæ, siqua virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate.

9 * Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.

18 * πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νυνὶ δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ·

19 * ὧν τὸ τέλος, ἀπώλεια, ὧν θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες·

20 * ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν·

21 * ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

δ'.

1 * Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

2 * Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ.

3 * καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

4 * χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.

5 * τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς.

6 * μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ' εὐχαριστίας, τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν·

7 * καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

8 * Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε·

9 * ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

---

h שאר
i עֵרֶר k ששמיהם חַיָּא
m זמן n מכך o יְרֵע
z יְצַף a בהפלה b בְּעָא
c יֵרַע d חנשמהשלבוהכם
x ונשמתכם מן יֵרַע

h שְׁאָרָא i וּמִעְדְּרָנִי הָנוּן k דִּשְׁמָהֵיהוֹן כְּתִיבִין בִּכְתָבָא דְחַיָּא׃ 4 l חֲדוּ בְּמָרָן בְּכֹל m זְבֶן וְחוּב אֲמַר אֲנָא חֲדוּ׃
5 n וּמַכִּיכוּתְכוֹן o תְּתִידַע לְוָת כָּלְנָשׁ מָרָן קָרִיב הוּ׃ 6 וְדֶמְדֶם לָא p תְּאַצְפוּן אֶלָּא בְּכֹל זְבֶן q בְּצְלוֹתָא r וּבְבָעוּתָא
שְׁאֵלְתְכוֹן s נְתִידְעָן קֳדָם אֱלָהָא׃ 7 וְשְׁלָמָה דַאלָהָא הוּ דְרַב מִן כָּל t מַדַּע נְנַטַּר u לְלֵבְוָתְכוֹן x וּמַדְּעֵיכוֹן בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
דְּכָלְיוֹם ז
8 a מְכֵיל אֲחֵי אִילִין דְּשָׁרִירִן וְאִילִין b דְּנַכְפָּן וְאִילִין c דְּכֵאנָן וְאִילִין d דְּדַכְיִן וְאִילִין דְּרָחִימָן וְאִילִין דְּשִׁבְיְחָן וְאִילִין
עֲבָרָא דְשׁוּבְחָא e וְדִקוֹלְסָא הָלִין אִתְרְעוֹ׃
9 הָלִין דְּילְפְתוּן וְקַבֶּלְתוּן וְשְׁמַעְתוּן וַחֲזֵיתוּן בִּי הָלִין סְעוּרוּ וַאלָהָא דְשָׁלָמָא נֶהֱוֵא עִמְכוֹן׃

e של תפארת

10 * Vehementer autem gauisus sum in Domino nostro, quòd vos denuo subierit sollicitudo de me, quemadmodum & solliciti fuistis, sed non fuistis compotes.

11 * Non quòd penuriam passus sim id dico, didici enim vt sufficiat mihi id quod habeo.

12 * Noui & humiliari, noui & abundare in omnibus, & per omnia institutus sum: & in satietate & inedia, in copia & inopia:

13 * Vt omnia viribus possim per Meschicho qui me corroborat.

14 * Veruntamen benè fecistis qui communicastis oppressionibus meis.

15 * Scitis autem & vos Philippenses, quòd in principio Euangelij quum exiui à Macedonia, ne vna quidem ex Ecclesiis communicauit mihi in ratione accipiendi et dandi, nisi vos tantùm.

16 * Qui & Thessalonicam semel & iterum necessitatẽ meam [id quo indigebam] misistis.

17 * Non quòd munus requiram, sed requiro vt fructus multiplicentur vobis.

18 * Omnia recepi, & abundo ac expletus sum, & accepi quæcunque ad me misistis per Epaphroditum, odorem suauem, & hostiam acceptam gratamque Deo.

19 * Deus autem meus suppleat omnem indigentiam vestram secundùm opulentiam suam in gloria Jeschua Meschicho.

20 * Deo autem Patri nostro laus & honor in seculum seculorum Amin.

21 * Postulate pacem omnium Sanctorum in Jeschua Meschicho.

22 * Postulant pacẽ vestram fratres qui mecum sunt. Salutant vos omnes Sancti, potissimùm ij qui sunt è domo Cæsaris.

23 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis, Amin.

Epistolæ ad Philippenses è Roma
scriptę, missæ verò per
Epaphroditum,
FINIS.

---

10 רוּרְבָּאִית דֵּין חֲדִית בְּמָרָן דְּאַקְפְּתוּן לְמֵאצַף דְּיָלִי אֵיכַנָא דְאַף יְצַפִּין הֲוֵיתוּן אֶלָּא לָא סְפִקִין הֲוֵיתוּן ׃
11 לָא הָוָא דֵּין מֶטֶל דַּחֲסַר לִי אֲמַר אֲנָא אֲנָא גִיר יְלַפְּת דְּנָהֲוָא סְפֵק לִי הַו מִדֶם דְּאִית לִי ׃ 12 יָדַע אֲנָא
דְּאִתְסְכַּךְ יָדַע אֲנָא וְאַף דְּאִתְיַהַר בְּכֹל וּבְכֹל מִדֶם מְדַרַשׁ אֲנָא אַף בְּסַבְעָא אַף בְּכַפְנָא בְּמִשְׁרַהְחוּתָא וּבְחַסִירוּתָא ׃
13 דְּכֹל מִדֶם מָצָא אֲנָא חַיְלָא בְּמִשְׁיחָא דְּמְחַיֵל לִי ׃ 14 בְּרֶם שַׁפִּיר עֲבַדְתוּן דְּאִשְׁהוּתַפְתוּן לְאוּלְצָנִי ׃
15 יָדְעִין אַנְתוּן דֵּין אַף אַנְתוּן פִּילִיפְּסָיֵא דְּבִשׁוּרְיָא דְּסַבְרְתָא כַּד נְפַקֵת מִן מַקְדוֹנְיָא אַף לָא חֲדָא מִן עִדְתָא
16 אֶשְׁתּוּתְפַּי לִי בְּחוּשְׁבַּן מַסְבָא וּמְתְלָא אֶלָּא אַנְתוּן כִּלְחוֹד ׃ דְּאַף לְתֶסַלוֹנִיקִי חֲדָא זְבַן וְהַרְתֵּין חֲשַׁחְתִּי
17 שַׁדְרְתוּן ׃ לָו דְּמְבַעְנָא בָּעָא אֲנָא אֶלָּא בָּעָא אֲנָא דְּפָאֵרָא נָסְגוּן לְכוּן ׃ 18 כֹּל מִדֶם קַבֶּלֶת וְיַתִּיר לִי

10 k רורבאית
11 l חדרית
12 m ואף
13 n יכול
14 o שותף
15 p יתר
16 q בעודף
17 r ובחסרון
18 s שבתחלת בשורה בקמלת
a שתוף
b חשב
c נסב
d נתל
e זמן
f צורכי
g צורכי
h אלא
i יהב
k סגיא

---

10 ‡Gauisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut & sentiebatis: occupati autem eratis.

11 ‡ Non quasi propter penuriam dico. ego enim didici, in quibus sum, sufficiés esse.

12 ‡ Scio & humiliari, scio & abundare: (vbique, & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati.

13 ‡ Omnia possũ in eo qui me cõfortat.

14 ‡ Veruntamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

15 ‡Scitis autẽ & vos Philippenses, quòd in principio Euangelij, quãdo profectus sum à Macedonia, nulla mihi Ecclesia cõmunicauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli:

16 ‡Quia & Thessalonicam, semel & bis in vsum mihi misistis. D

17 ‡Non quia quęro datum, sed requiro fructum abũdantem in †ratione vestra.

rationẽ vestram

18 ‡ Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quę misistis, †odoré suauitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.

in

19 ‡ Deus autẽ meus impleat omne desiderium vestrum secundùm diuitias suas in gloria, in Christo Iesu.

20 ‡ Deo autem & Patri nostro gloria in secula seculorum. Amen.

21 ‡ Salutate omnem sanctum in Christo Iesu.

22 ‡ Salutant vos qui mecũ sunt fratres. Salutant vos omnes sancti: maximè autem qui de Cæsaris domo sunt.

23 ‡ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

Ad Philippenses scripta fuit è Roma per Epaphroditum.

10 ‡ ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.

11 ‡ οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι·

12 ‡ οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι·

13 ‡ πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ.

14 ‡ πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.

15 ‡ οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι·

16 ‡ ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε.

17 ‡ οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.

18 ‡ ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ.

19 ‡ ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ, ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

20 ‡ τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

21 ‡ ἀπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

22 ‡ ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας.

23 ‡ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι' ἐπαφροδίτου.

---

m וַתְּמַלֵּא אֲנָא וְנִסְבַּת כָּל דְּשַׁדַּרְתּוּן לִי בִּיד אֶפַּפְרוֹדִיטוֹס רֵיחָא בְּסִימָא m וְדִבְחָא מְקַבְּלָא דְּשַׁפַּר לַאלָהָא׃
19 וַאלָהִי נְמַלֵּא כָּלַּהּ o סְנִיקוּתְכוֹן אֵיךְ p עוּתְרֵהּ בְּשׁוּבְחָא דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 20 לַאלָהָא דֵּין אֲבוּן שׁוּבְחָא q וְאִיקָרָא
לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃ 21 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְכָלְהוֹן קַדִּישֵׁא דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 22 שָׁאלִין בַּשְׁלָמְכוֹן אֲחֵא דְעַמִי
שָׁאלִין בַּשְׁלָמְכוֹן כָּלְהוֹן קַדִּישֵׁא r יְתִירָאִית הָלֵין דְּמִן בַּיְתֵהּ דְּקֵסָר׃ 23 s טַיבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כָּלְכוֹן אֲמִין׃

t כְּתִיב u שַׁדַּר v נוּדִי

w שְׁלָמַת אֲנַרְתָּא דַּלְוָת פִּילִיפְּסָיֵא x דְּאִתְכְּתִבַת מִן רוּמִי y וְאִשְׁתַּדַּרַת z בְּאִידֵי אֲפַאפְּרוֹדִיטוֹס׃

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

COLOSSENSES & hi, sicut Laodicenses, sunt Asiani: & ipsi præuenti erant à pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse Apostolus, sed & hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab Archippo qui ministerium in eos accepit. Ergo Apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso per Tychicum diaconem & Onesimum acolythum.

RVRSVM EPISTOLA AD COLOSSENSES: GVIDONE FABRICIO BODERIANO exſcriptore & interprete.

Quotidie. CAPVT I.

1 PAulus Apoſtolus Ieſchuà
Meſchicho per voluntatẽ
Dei, & Timotheus frater:
2 * Iis qui ſunt Coloſſis fra-
tribus ſanctis & fidelibus
in Ieſchua Meſchicho;
3 * Pax vobiſcum & gratia à Deo Patre
noſtro. Gratias agimus Deo patri Dei noſtri
Ieſchua Meſchicho ſemper, & oramus pro
4 vobis. * Ecce poſtquàm audiuimus fidem
veſtram quæ eſt in Ieſchua Meſchicho, et cha-
ritatem veſtram erga omnes Sanctos:
5 * Propter ſpem illam quæ aſſeruatur vo-
bis in cælis, quam quondam audiſtis per ſer-
6 monem veritatis Euangelij, * Quod prædi-
catum eſt vobis, ſicut & vniuerſo mundo;
creſcitque & edit fructus quemadmodum
& in vobis, ex eo die quo audiſtis & cog-
nouiſtis gratiam Dei in veritate;
7 * Prout didiciſtis ex Epaphra conſeruo no-
ſtro chariſſimo, qui quidem pro vobis eſt mi-
8 niſter fidelis Meſchicho: * Iſque notam
fecit nobis charitatem veſtram in Spiritu.

Dominica quarta poſt Reſurrectionem.

9 * Propterea inquam & nos ex quo die
audiuimus, non deſiuimus orare pro vobis,
& poſcere vt impleamini cognitione volun-
tatis Dei in omni ſapientia, omnique intelle-
ctu ſpirituali.
10 * Vt incedatis prout æquum eſt, & pla-
ceatis Deo per omnia opera bona, & edatis
fructus, & accreſcatis in cognitione Dei.
11 * Omnique virtute corroboremini, iuxta
dignitatem gloriæ illius in omni tolerantia et
12 longanimitate: * Atque cum gaudio gratias
agatis Deo Patri, qui dignos nos fecit ad par-
ticipationem hæreditatis Sanctorum in lu-
13 mine. * Et exemit nos à poteſtate tene-
brarum, & traduxit nos in regnum Filij ſui
14 dilecti; * Per quem habemus redemptio-
nem & remiſſionem peccatorum.
15 * Qui quidem eſt imago Dei inuiſibilis, et
primigenius omnium creaturarum.

פּוֹלוֹס תּוּב אֶגֶרְתָּא דִלְוָת קוֹלַסָיֵא דְגְלְיוֹן א קפלאון א

1 שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a]בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא וְטִימָתֵאוֹס אֲחָא׃
2 לַאילִין דְאִית בְּקוֹלַסוֹס אֲחָא קַדִישֵׁא
[b]וּמְהֵימְנָא בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 3 שְׁלָמָא עִמְכוֹן [c]וְטִיבוּתָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן [d]מְודִינִן לַאלָהָא אֲבוּהִי דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
בְּכֹל [e]זְבַן [f]מְצַלֵינִן עֲלֵיכוֹן׃ 4 הָא מִן דִשְׁמַעְנָן [g]הֵימָנוּתְכוֹן דְבִישׁוּעַ מְשִׁיחָא [h]וְחוּבְכוֹן דְלְוַת כְּלְהוֹן קַדִישֵׁא׃
5 טָטֶל [i]סַבְרָא הוּ דְנְטִיר לְכוֹן בַּשְׁמַיָא הַו דְמִן קֶדֶם שְׁמַעְתוּן [k]בְּמֶלְתָא דְקוּשְׁטָא [m]דְסַבְרְתָא׃ 6 הֵי [n]דְאִתְכְּרִיז
לְכוֹן אַיִךְ דְאַף לְכֹלֶה עָלְמָא [o]וְרָבְיָא [p]וְיַהֲבָא פְּאֵרָא אֵיכְנָא דְאַף בְּכוֹן מִן יוֹמָא דְשְׁמַעְתוּן [q]וְאִשְׁתְּוַדַעְתוּן [r]טִיבוּתֵהּ
דְאלָהָא [s]בְּקוּשְׁטָא׃ 7 אַיִךְ מָא דִילְפְתוּן מִן אֶפַפְּרָא כְּנָתָן חַבִיבָא דְהוּ אִימְהוֹהִי חֶלָפֵיכוֹן מְשַׁמְשָׁנָא מְהֵימְנָא

[a] עִבָּא [b] חֵימָן
[c] וחסד
[d] וְדָא יתה [e] זמן [f] עָלָא
[g] חֵימֵן [h] ואהכתכם וחקוה
[i] מְלַל [k] של אמת
[m] סְבִרְתָא בשורה [n] כְּרֵז
[o] רְבָא [p] ונותן [q] אֶשְׁתוֹדַע
מן יְדַע [r] חסדו [s] באמת

EPISTOLA B. PAVLI AD COLOSSENSES.

CAPVT I.

PAvlvs Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater; * Iis qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratribus in Christo Iesu; * Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias agimus Deo & Patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes:

* Audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes, * Propter spem quæ reposita est vobis in cęlis, quam audistis in verbo veritatis Euangelij,

*Quod peruenit ad vos, sicut & in vniuerso mundo est, & fructificat, & crescit sicut in vobis, ex ea die qua audistis, & cognouistis gratiam Dei in veritate,

* Sicut didicistis ab Epaphra charissimo conseruo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Iesu:

* Qui etiam manifestauit nobis dilectionem vestram in spiritu.

* Ideo & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, vt impleamini †agnitionē voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spiritali:

*Vt ambuletis dignè Deo, per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei:

*In omni virtute confortati secūdùm potentiā claritatis eius in omni patientia & longanimitate cum gaudio,

*Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine:

* Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filij dilectionis suæ,

* In quo habemus redemptionem, & †remissionem peccatorum,

* Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ:

agnitione

&

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΛΛΑΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός,

2 * τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀ-

3 δελφοῖς ἐν χριστῷ· * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι,

4 * ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,

5 * διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγ-

6 γελίου * τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ,

7 * καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χρι-

8 στοῦ, * ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

9 * Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ·

10 * περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφορούντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ,

11 * ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς·

12 * εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί·

13 * ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ,

14 * ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν,

15 * ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως·

דְּמַשְׁיְחָא׃ [8] וְהוּ אוֹרַעַן חוּבְכוֹן דַּבְּרוּחָא׃

דְּמָר בְּשַׁבָּא דד בְּתַר קְיָמְתָא ב

[9] סָטַל הָנָא אַף חֲנַן מִן יוֹמָא דִּשְׁמַעְנָא שְׁלַיְנָן לְמִצְלֵי עֲלֵיכוֹן וְלְמִשְׁאַל דִּתְתְמְלוֹן יְדָעְתָא דִּרְעוּתֵהּ דַּאלָהָא בְּכָל חָכְמָא וּבְכָל סוּכְלְ דְּרוּחַ׃ [10] דַּתְהַלְכוֹן אַיְךְ דְּזַדֵּק לַאלָהָא בְּכָל הוֹן עֲבָדִין טָבִין וְתָחְלִין פְּאַרָא וְתַרְבוֹן בִּידַעְתָא דַּאלָהָא׃ [11] וּבְכָל חַיִל תְּתְחַיְלוֹן אַיְךְ רַבּוּתָא דְשׁוּבְחֵהּ בְּכָל מְסַיְבְּרְנוּ וּבְמַגְרַת רוּחַ׃ [12] וּבְחַרוּתָא

[13] דַּהִצִּיל לָנָא מִן שׁוּלְטָנֵהּ דְּחֶשׁוֹכָא וְאַיְתִין לְמַלְכוּתָא דַּרְחִים חַבִּיבָא׃ [14] הַוּ דְבֵהּ אִית לַן פוּרְקָנָא וְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהֵא׃ [15] הַוּדְהַוִּי דְמוּתָא דַאלָהָא דְּלָא מֶתְחֲזֵא וּבוּכְרָא דְּכָל בְּרְיָתָא׃

---

z אחבתכם
a קום b שְׁלָא חת
c עֲלָא d מָלָא e עְבָא
f שבל
g שַׁפַּר החרצה h טוב
i נְתַל k רָבָא l חול
m סַיְבַר סגל n ובארך
אפים מן נגד
o חדא p יְדָא q שְׁוָא
r להלך

16 * Et per quem creata ſunt omnia quæ in cælo & in terra, omnia viſibilia, omniáque inuiſibilia, ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates. Omnia per
17 ipſum & in ipſo condita ſunt: * Et ipſe eſt ante omnia, & per eum omnia conſiſtunt.
18 * Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium & primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primas tenens.
19 * Quia in ipſo voluit ille [Pater] omnem
20 plenitudinem inhabitare: * Et per eum reconciliare ſibi omnia: & pacem compoſuit in ſanguine crucis illius per ipſum ſiue eorum quæ ſunt in terra, ſiue quæ in cælo.

Feria quinta poſt Reſurrectionem.

21 * Et vos qui quondam extranei eratis & inimici mentibus veſtris propter mala opera
22 veſtra. * Reduxit nunc in gratiam per corpus carnis ſuæ, & per mortem ſuam: vt ſiſtat vos coram ſe ſanctos abſque næuo, &
23 culpæ non obnoxios; * Si permanſeritis in fide veſtra confirmato fundamento veſtro, nec dimoueamini à ſpe Euangelij illius quod audiſtis, quod prædicatum eſt in vniuerſa creatura quæ ſub cælo eſt, cuius ego Paulus factus ſum miniſter.
24 * Et gaudeo in paſſionibus quæ fiunt pro vobis, & ſuppleo quod deerat afflictionibus Meſchicho in carne mea pro corpore ipſius, quod eſt Eccleſia:
25 * Cuius ego factus ſum miniſter, iuxta diſpenſationem Dei quæ data eſt mihi inter vos, vt adimpleam ſermonem Dei,
26 * Arcanum illud quod abditum fuerat à ſæculis, & à generationibus, nunc autem patefactum eſt Sanctis illius;
27 * Quibus voluit Deus notum facere quæ ſit opulentia gloriæ arcani huius inter Gentes, quod eſt ipſe Meſchicho, qui in vobis ſpes eſt gloriæ noſtræ.
28 * Quem nos prædicamus & docemus, et intelligendum præbemus cuilibet homini in omni ſapientia, vt ſiſtamus [exhibeamus] omnem hominẽ perfectum in Ieſchua Meſchicho.
29 * In hoc etenim laboro, & preces auſpicor cum auxilio virtutis quæ mihi data eſt.

---

16 וּבֵהּ אֶתְבְּרִי כֹּל מְדֵם דְּבִשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא כְּל דְּמֶתְחֲזֵא וְכְל דְּלָא מֶתְחֲזֵא אִן c מַוְהֲבָא וְאִן d מָרְוָהָא וְאִן e אַרְכֹום
17 וְאִן שׁוּלְטָנָא כֹּל מְדֵם בְּאִידֵהּ וּבֵהּ f אֶתְבְּרִיו : וְהוּוִי דְּמֵן קְדֵם כֹּל וְכֹל מְדֵם בֵּהּ g קָאֵם : 18 וְהוּוִי רִישָׁא
19 דְּפִגְרָא דְעִדְתָא h דְּאִיתַוהִי רִישָׁא וּבוּכְרָא דְּמֵן בֵּית i מִיהֵא דְּנָהֲוָא קְדָמַי בְּכֹל : 19 דְּבֵהּ הוּ צְבָא כְּלַהּ k מוֹלַיָּא לְמֶעְמַר
20 וּבְאִידֵהּ m לְמַרְעִוּ לֵהּ כֹּל מְדֵם n וְשַׁיֵּן בְּדַמָּא דְּזִקִיפֵהּ o בְּאִידְוהִי אִן דְּבְאַרְעָא וְאִן דְּבִשְׁמַיָּא :

יוֹם חַמְשָׁא דְּכַתַר z קְנִמְתָא ג

21 אַף לְכוֹן דְּמֵן קְדִים b נוּכְרָיֵא הֲוַיתוּן c וּבְעַלְדְּבָבָא d בְּרַעְיַנֵיכוֹן מֶטֶל עֲבָדֵיכוֹן בִּישָׁא : 22 e שַׁיְּנְכוֹן הַשָּׁא בְּפִגְרָא
דְּבִסְרֵהּ f וּבְמַוְתֵהּ g דַּנְקִימְכוֹן קְדָמְוהִי קְדִישִׁין דְּלָא מוֹם וְדְלָא h רֶשְׁיָן : 23 אִן תְּקוּוֹן בְּהֵימְנוּתְכוֹן כַּד שְׁרִירָא

---

a יתב b מרא c שרים מן לשון יין
d בָּרָא e קום f אית
g מות h מלא i עמר
k שכן l להחרצה m והשלים
n כידין o החקומה מן
p קום q נכר r ואוכים
s רעא t השלים את כתב
u מות v קום w רשיא

Iohan. 1. a. 4

* Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cælis,& in terra,visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt:

16 * ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται,

* Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.

17 * καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε·

1. Cor. 15. c. 23 Apoc. 1. b. 5. * Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens:

18 * καὶ αὐτός ἐστι κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων·

* Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare:

19 * ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι,

* Et per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.

20 * καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

* Et vos cùm essetis aliquando alienati & inimici sensu, in operibus malis:

21 * Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς·

* Nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso:

22 * νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ·

* Si tamen permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles à spe Euangelij quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura quę sub cælo est, cuius factus sum ego Paulus minister.

23 * εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος.

* Qui nũc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia:

24 * νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀντιαναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία·

* Cuius factus sum ego minister secundùm dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, vt impleam verbum Dei,

25 * ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,

* Mysterium quod absconditum fuit à seculis & generationibus, nunc autem manifestatum est Sanctis eius,

26 * τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,

* Quibus voluit Deus notas facere diuitias glorię Sacramẽti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ;

27 * οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης·

annuntiamus

* Quem nos † annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docẽtes † in omni sapientia vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.

omnẽ homi-nem

28 * ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

* In quo & laboro, certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

29 * εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

---

m שֶׁתֵּאסְתְּכוּן וְלָא n מִתְחַזְיְעִיתוּן מִן o סַבְרָא דְּאוֹנְגֶּלְיוֹן הַו דַּשְׁמַעְתּוּן p דְּאִתְכְּרִז בְּכָלָּה q בְּרִיְתָא דְּתְחוֹת שְׁמַיָּא הַוֵּי דְּאֲנָא

פּוֹלוֹס הַוִּית s מְשַׁשְׁמְנָה׃ 24 וְחֶדָא אֲנָא t בְּחַשָּׁא דְּעַל אַפַּיכוֹן u וּמְמַלֵּא אֲנָא חַסִּירוּתָא v דְּאוּלָצָנוּתִי דְּמְשִׁיחָא בְּבִסְרִי

חֶלָּף פַּגְרֵה w דְּאִיתָהוּתִי עִדְתָא׃ 25 הַיְדְּאֲנָא הַוִּית מְשַׁמְּשָׁנֵה אַיִךְ x מְדַבְּרָנוּתָא דַּאלָהָא y דְּאִתְיְהֲבַת לִי בְּכוֹן

דְּאַשְׁמְלָא z אֶמֶת a מִלְּתֵה דַּאלָהָא׃ 26 אֲרָזָא הַו b דְּמִכַּסֵי הֲוָא מִן עָלְמָא וּמִן c דָּרָא הָשָׁא וְיָן d אִתְגְּלִי לְקַדִּישָׁוֹהִי׃

27 לַאיִלִין דַּצְבָא אֱלָהָא e דְּנוֹדַע מָנוֹ f עוּתְרָא דְּשׁוּבְחֵה דַּארָזָא הָנָא בְּעַמְמֵא דְּהוּוִי מְשִׁיחָא דַּבְכוֹן סַבְרָא דְּשׁוּבְחָן׃

28 הַו דַּחֲנַן g מַכְרְזִינַן וּמַלְפִינַן וּמְסַכְּלִינַן לְכָל בַּרְנָשׁ בְּכָל חָכְמָא דַּנְקִים לְכָל בַּרְנָשׁ כַּד גְּמִיר בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

29 בְּהָדָא הוּ גִּיר אַף עָמֵל אֲנָא וּמִתְכַּשַּׁף אֲנָא בַּמַעֲדָרְנוּתָא דְּחַיְלָא דְּמִתְיְהֵב לִי׃

m יסתכם
n זרע
o הקוה בשורה
p כרז
q בראי
r שמש
s חשש
t מלא
u אלץ
v אית
w נחגה
x יחב
y שלמא מוא
z מלל
a סוד
b כסא
c דורים
d גלא
e ורע
f העשר
g כרז

CAP. II.

1 VElim autem vos scire quanta sit mihi solicitudo pro vobis, & pro his qui sunt Laodiceæ, & pro cæteris illis qui faciē meam non viderunt in carne.

2 * Vt consolationem accipiant corda eorū, vt cum charitate accedāt ad omnem opulentiam persuasionis, & ad intelligentiam cognitionis arcani Dei Patris, & Meschicho.

3 * In quo abditi sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ.

4 * Hoc autem dico, vt nemo vos seducat persuasione sermonis.

5 * Et si enim carne absim à vobis, tamen spiritu vobiscum sum, & gaudeo quòd videam ordinem vestrum, & confirmationem fidei vestræ, quæ est in Meschicho.

Media die parasceues crucifixionis.

6 * Quemadmodum igitur accepistis Jeschua Meschicho Dominum nostrum, ita in eo ambu-
7 late. * Radicibus vestris stabiliti, & ædificati in eo, & constantes in fide illa quam didicistis, vt in ea abundetis cum gratiarum
8 actione. * Cauete ne quis vos spoliet per philosophiam & deceptionem inanem iuxta doctrinam hominum, & iuxta rudimenta mundi, & non iuxta Meschicho.

9 * Quoniam in eo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter:

10 * Et in eo vos quoque completi estis, qui est caput omniū principatuum, et potestatum.

11 * Et in quo circūcisi estis circuncisione quę fit sine manibus, quum exuistis carnem peccatorum per circuncisionem Meschicho;

12 * Et sepulti estis cum eo per baptismum, in quo & vnà cum eo resurrexistis, qui credidistis in virtute Dei, qui excitauit eum à
13 mortuis. * Et vos, quum essetis mortui in peccatis vestris, & per præputium carnis vestræ vnà cum eo viuificauit, & remisit nobis omnia peccata nostra.

14 * Et deleuit in mandatis sibi chirographū obligationum nostrarum quod erat nobis contrarium, illudque sustulit è medio, ac ipsum affixit crucisuæ.

15 * Et dum exuit corpus suum, diffamauit principatus & potestates, & confudit eos palàm per seipsum.

קפלאון ב

1 צְבֵא אֲנָא דֵין דְּהִדְעוּן אֵינָא אִגּוּנָא אִית לִי חֲלָפֵיכוּן וְחֲלָף הָנוּן דִּבְלָאוֹדִיקְיָא
וְחָלָף שַׂרְכָא אִילֵין דְּפַרְצוּפִי לָא חֲזוֹ בְּבִסַר׃
2 דְּנֶתְבַּיְאוּן לֶבְוָתְהוֹן וְנֶתְקַרְבוּן בְּחוּבָא לְכָרֵה עוּתְרָא דְּפִסָּא
וְלִסוּכְלָא דְּיִדְעָתֵה דַּאֲרָזָא דַאלָהָא אֲבָא וְדַמְשִׁיחָא׃
3 הַוּ דְּבֵה סִיסָתָא דְּחָכְמְתָא וְדִידְעָתָא׃
4 הָדָא דֵין אֲמַר אֲנָא דְּלָא אֱנָשׁ נֶהֵוֵא מַטְעֵא לְכוּן בְּפִסָּא דְּמִלָּא׃
5 אַפֵּן גֵּיר בְּבְסַר פְּרִיק אֲנָא מָנְכוּן
אֶלָּא בְּרוּחַ עַמְכוּן אֲנָא וְחָדֵא אֲנָא דְּחָזֵא אֲנָא סְטֵכְסוּתְכוּן וְשַׁרִירוּתָא דְּהֵימָנוּתְכוּן דְּבַמְשִׁיחָא׃
בְּלֵגָה דַיּוֹמָא ד
6 אֵיכְנָא הָכֵיל דְּקַבֶּלְתּוּן לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן בֵּה הַלְכוּ׃
7 כַּד מְשַׁרְרִין עֲקָרֵיכוּן וּמִתְבְּנֵין אַנְחוֹן בֵּה וּמִתְקַיְמִין

---

a יַדַע
b קְרֵב מִן לְשׁוֹן יִן
c חֲזֵא בְּנָא גִּחִם
d קְרֵב f פּוּס g כְּסָא
h אַחֲרִים i יַדַע k טְעֵא l פּוּס
m מַלָּל n פָּרַק סוּר
o סִדְרֵכֶם
p הֵימִין q עֲרַב r זְקַף
s שָׁרַר t בְּנָא u קוּם

CAP. II.

VOlo enim vos scire qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro iis A qui sunt Laodiceę, & quicunque non viderunt faciem meam in carne:

* Vt consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei & Patris & Christi Iesu,

* In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi.

* Hoc autem dico, vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.

1.Cor.5. 2.5 * Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens & videns ordinem vestrum, & firmamentum eius B quæ in Christo est, fidei vestræ.

* Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum†, in ipso ambulate; noſtrũ

* Radicati & superædificati in ipso, & cõfirmati in fide sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione.

* Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam: secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum.

* Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter:

* Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis:

* In quo & circuncisi estis circuncisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, † in circũcisione Christi, sed

* Consepulti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit illum à mortuis.

Ephe. 2. a. 1 * Et vos cùm mortui essetis in delictis & præputio carnis vestræ, conuiui- C ficauit cum illo: donans vobis omnia delicta;

* Delens quod aduersus nos erat, chirographum† decreti, quod erat contrarium nobis. & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: decre- tis

*Et expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in seipso.

β'.

1 * Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί,

2 * ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πᾶν πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ·

3 * ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.

4 * Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μήτις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ·

5 * εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.

6 * Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε,

7 * ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

8 * Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ χριστόν.

9 * ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς,

10 * καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι· ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας·

11 * ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ χριστοῦ·

12 * συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

13 * καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα,

14 * ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ,

15 * ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

---

[a] חִיבִּין [b] וְלֹף [c] יתר
[d] יְרֵא [e] זָחַר השמר
[f] מן לשון יין יין
[g] טָעָא [h] נְלַף
[i] ק׳ יסודותיו ף׳ שוכן
[j] מְלָא [k] נְשַׁם שְׁמָלָא
[l] מן לשון יין
[m] גְּזַר [n] קְבַר [o] עָמַר
[p] קוֹם [q] מוּת [r] חֲטָא חַיָּא
[s] בשורות

אֲנָחְנָן בְּהַיְמָנוּתָא הַיְדִילְפְּתִין דְּבָה תְּתְיַהֲרִין בְּתַוּדְיָתָא׃ [8] אֶזְדַּהֲרוּ דְּלָמָא אֱנָשׁ נְחַלְצֶכְין בְּפִילוֹסוֹפוּתָא וּבְטָעְיוּתָא סְרִיקְתָא אַיךְ יוּלְפָנָא דַּבְנַיָּשָׁא וְאַיךְ אִסְטוֹכְסוֹהִי דְּעָלְמָא וְלָא אַיךְ מְשִׁיחָא׃ [9] דְּבֵהּ עָמַר כְּלֵהּ מוֹלְיָא דַּאֲלָהוּתָא גּוּשְׁמָנָאִית׃ [10] וּבֵהּ אַף אֲנָחְנָן מְשְׁתַּמְלִיתִין דְּהוּ אִיתַּוֹהִי רִישָׁא דְּכָלְהֵין אַרְכוֹם וְשׁוּלְטָנָא׃ [11] וּבֵהּ אִתְגְּזַרְתּוּן גְּזוּרְתָא דְּלָא בְּאִידִין בְּשְׁלַח בְּסַרְאדְּחֲטָהָא בַּגְּזוּרְתָּהּ דַּמְשִׁיחָא׃ [12] וְאִתְקַבְּרְתּוּן עִמֵּהּ בְּמַעֲמוֹדִיתָא וּבֵהּ קְמִתּוּן עִמֵּהּ דְּהַיְמָנְתָּא דְּאִתְעֲבַד בְּחִילָא דַּאֲלָהָא דְּאַקִימֵהּ מִן בֵּית מִיתָא׃ [13] וְלְכוּן דְּמִיתִין דַּחֲיָיתוּן בְּחַטָהַיכוּן וּבְעוּרְלוּת בְּסַרְכוּן אַחִיכוּן עִמֵּהּ וְשַׁבַק לַן כְּלְהוּן חֲטָהִין׃ [14] וַעֲשָׁא בְּפוּקְדָנוּהִי שְׁטָר חוֹבִין הוּ דְּאִיתַּוֹהִי הָוָא סַקִיבְלַן וְשַׁקְלֵהּ מִן מְצַעְתָא וְקַבְּעֵהּ בְּזִקִיפֵהּ׃ [15] וּבְשְׁלַח פַּגְּרֵהּ פַּרְסִי לְאַרְכוֹם וְלְשַׁלִיטָנֵא וְאַבְהֵהּ אֲנוּן גַּלְיָאִית בְּקָנוֹמֵהּ׃

Quotidie.

16 * *Nemo igitur vobis moleſtiam exhibeat in cibo & potu, aut in partitionibus dierum feſtorum, aut nouiluniorum, & Sabbathorũ:*
17 * *Quæ ſunt vmbræ futurorum, corpus autem Meſchicho eſt.*
18 * *Ne quis porrò velit cũ humilitate mentis vos reos efficere, vt fiatis ſerui cultus Angelorum, dum innititur iis quæ non vidit, & fruſtrà turgeſcit mente carnis ſuæ.*
19 * *Nec amplectitur caput ex quo totum corpus coagmentatur & ſtabilitur per commiſſuras & mẽbra, & excreſcit incremento*
20 *Dei.* * *Si enim mortui eſtis cum Meſchicho, ab elementis mundi, quid quaſi viuatis in*
21 *mundo iudicamini?* * *Ne quid tetigeris, neque guſtaueris, neque adhæſeris cuiquam*
22 *eorum* * *quæ vſu corrumpuntur, ſuntque præcepta & doctrinæ hominum.*
23 * *Et videntur habere rationem ſapientiæ in ſpecie humilitatis & timoris Dei; neque parcunt corpori non in eo quod honeſtum eſt, ſed in iis quæ vſui ſunt carni.*

Feria quarta Requiei.

CAP III.

1 *SI ergo reſurrexiſtis vnà cum Meſchicho, quæ ſunt ſupernè quærite, vbi Meſchicho ſedet ad dexteram Dei.*
2 * *Quæ ſuperna ſunt ſapite, & non quæ in terra.*
3 * *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Meſchicho in Deo.*
4 * *Quum autem Meſchicho manifeſtatus fuerit, qui quidem eſt vita noſtra, tunc & vos manifeſtabimini cum eo in gloria.*
5 * *Mortificate igitur membra veſtra terreſtria, ſcortationem, immunditiam, & perturbationes, & concupiſcentiam malam, & auaritiam, quæ eſt reuerentia* [cultus] *idolorum.*
6 * *Propterea enim venit ira Dei in filios inobedientiæ.*
7 * *Inter quos & vos quondam ambulabatis, quum verſabamini cum eis.*
8 * *Nunc autem deponite à vobis hæc omnia, iram, excandeſcentiam, malitiam, blaſphemiam, ſermonem impurum.*

16 * Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut Sabbathorum:

16 * Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆ ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων·

17 * Quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi.

17 * ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα χριστοῦ.

Mat. 24. a.4

18 * Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione angelorũ, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ,

18 * μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ & θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,

19 * Et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei.

19 * καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

20 * Si ergo mortui estis cum Christo, ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viuentes in mundo decernitis?

20 * εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε;

21 * Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis:

21 * μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ, μὴ θίγῃς.

22 * Quæ sunt omnia in interitum ipso vsu, secundum præcepta & doctrinas hominum.

22 * ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων·

23 * Quę sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

23 * ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ & ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

CAP. III.

γ'.

1 IGitur si consurrexistis cum Christo, quę sursum sunt, quęrite: vbi Christus est in dextera Dei sedens.

1 * Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος·

2 * Quæ sursum sunt, sapite: non quæ super terram.

2 * τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

3 * Mortui enim estis: & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.

3 * ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ·

4 * Cũ Christus apparuerit, vita vestra: tunc & vos apparebitis cũ ipso in gloria.

4 * ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Eph. 5. a.3

5 * Mortificate ergo mẽbra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est simulachrorum seruitus.

5 * νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία,

6 * Propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis.

6 * δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας·

7 * In quibus & vos ambulastis aliquãdo, cùm viueretis in illis.

7 * ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς.

8 * Nunc autẽ deponite & vos omnia: iram, indignationẽ, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro.

Rom. 6. a.4. b.12 Eph. 4. f. 23

8 * νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε & ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν·

---

f 13 וּמִתְחַזְיָן דְּאִית בְּהֵין מִלְּתָא דְּחָכְמְתָא בְּפָרְצוּף מַכִּיכוּתָא וְדַהֲלַת אֱלָהָא וְדִלָּא חָסִין עַל פַּגְרָא לַו בְּמֶדֶם לְמַיְקַר אֶלָּא בַּאוּלֵין דְּחָשְׁחָתָא אֵנִין דְּבְסָרָא׃ דְּאַרְבְּעָא דְשַׁבְּתָא דְנִיחָתָא ו קפלאון ג

1 אִן הָכִיל קָמְחוֹן עִם מְשִׁיחָא וְלֵעֵל בְּעוֹ אַתַּר דְּמְשִׁיחָא יְהֵב עַל יְמִינָא דַאלָהָא׃ 2 וְלֵעֵל אִתַּרְעוֹ וְלָא דְבַארְעָא׃

3 מִיתִתּוֹן לְכוֹן גֵּיר וְחַיֵּיכוֹן כְּסִין עִם מְשִׁיחָא בַּאלָהָא׃ 4 וְאִמַּתַּי דְּמְשִׁיחָא מָתְגְּלָא דְהוּוֹ חַיִּין הֵידֵין אַף אַנְהוֹן

5 אֲמִיתוּ הָכִיל חַדַּמֵּיכוֹן דְּבַארְעָא זְנִיוּתָא טַנְפוּתָא וְכַאבָא וְרִגְזָא בִּישְׁתָּא וְעַלוּבוּתָא דְהִי

6 מְטֻל הָלֵין גֵּיר אִתָּא רוּגְזֵהּ דַאלָהָא עַל בְּנַיָּא דְלָא מְהֵימְנוּתָא׃ 7 בְּהֵלֵין אַף אַנְהוֹן הַלֵּכְתּוֹן

8 סַן קְרִים כַּדְמְהַפְּכִין הַוַיתוֹן בְּהֵין׃ הָשָׁא דֵין אֲנִיתוּ מְנַכוֹן כְּלְהֵין הֵלִיקְרוּגְזָא חֵמְתָא בִּישׁוּתָא גוּדְפָא מַמְלָלָא טַנְפָא׃

f חַוָּא g מַלָּל h חוס
i לָא j יְקַר k נוּחַ l קוּם
m בָּעָא n רְעָא רצה
o מות p חַיָּא q כְּסָא
r גְּלָא s חַוָּא t גְּלָא u מות
אבריכם
w זְנָא x טַנָּף
y ועכירותה
z רְגַז a ומע׳ אלים

9 * Ne mentiamini alius in alium, sed exuite hominem veterem cum omnibus moribus eius:

10 * Et induite nouum qui renouatur per cognitionem & similitudinem conditoris sui.

11 * Vbi non est Iihoudæus & Gentilis, neque circuncisio & præputium, neque Græcus & Barbarus, neque seruus & ingenuus, sed omnia & in omnibus est Meschicho.

12 * Induite igitur tanquam electi Dei, sancti & dilecti miserationes, & affectum interiorem, & lenitatem, & mansuetudinem animi, & modestiam, ac longanimitatem.

13 * Et sufferte alius alium, & condonate vobis mutuò. quòd si quis habeat querelam aduersus proximum suum, quemadmodum Meschicho condonauit vobis, sic & vos condonate.

14 * Et cum his omnibus charitas,

15 quæ est vinculum perfectionis, * Et pax Meschicho gubernet corda vestra, ad quam vocati estis in vno corpore, & gratias agite

16 Meschicho. * Cuius sermo inhabitet in vobis opulenter cum omni sapientia; & docete ac erudite vosmetipsos psalmis, et hymnis, & canticis spiritualibus; & cum gratia psallite in cordibus vestris Deo.

17 * Et quicquid agatis sermone & opere, in nomine Domini nostri Ieschua Meschicho agite, & gratiam habete per eum Deo Patri.

Quotidie.

18 * Vxores subditæ estote maritis vestris, vt æquum est in Meschicho.

19 * Viri diligite vxores vestras, & ne sitis amarulenti aduersus illas.

20 * Filij, obedite parentibus vestris per omnia. sic enim placet coram Domino nostro.

21 * Parentes, ne ad iracundiam prouocaueritis liberos vestros, ne angoribus conficiantur.

22 * Serui obedite per omnia heris vestris corporeis, non in aspectu oculi, tanquam illi qui placent hominibus, sed in corde simplici, & in timore Domini.

23 * Porrò quicquid faciatis, ex tota anima vestra facite tanquam Domino nostro, et non tanquam hominibus.

---

9 וְלָא חֱיֵוון [a] מְרַגְלין חַד בְּחַד אֶלָּא [b] שׁוּלְהוּהִי לְבַרְנָשָׁא עַתִּיקָא עִם כְּלֹהוֹן [c] הוּפָכוּהִי ׃ 10 וְלַבְּשׁוּ חַדַתָּא

11 [d] וְמִתְחַדַת בִּידַעְתָּא [e] בַּרְטוּתָא [f] דְּבָרְיֵהּ ׃ כַּר דְּלֵית יְהוּדָיָא [g] וְאַרְמָיָא וְלָא [h] גְּזוּרְתָּא [i] וְעוּרְלוּתָא וְלָא יוֹנָיָא

12 [k] וּבַרְבָּרְיָא וְלָא עַבְדָא [l] וּבַר־חוֹרָא אֶלָּא כֹּל וַכֹּלָנָשׁ מְשִׁיחָא הוּ ׃ 12 לַבְּשׁוּ הֲכִיל אִיךְ [m] גְּבְיָא דַּאלַהָא קַדִּישֵׁא

וְחַבִּיבָא רַחֲמֵא [n] וְרוּחָפָא וּבַסִּימוּתָא וּמַכִּיכוּת [o] רָעְיָנָא [p] וְנִיחוּתָא [q] וְנָגִירוּת רוּחָא ׃ 13 וַהֲוַיתוּן מְסַיְּבִרִין חַד לְחַד

וְשָׁבְקִין חַד לְחַד וְאִן אִית לֵאנָשׁ עַל חַבְרֵהּ [r] רִיעָמָא אֵיכַנָא דַּמְשִׁיחָא שָׁבַק לְכוֹן הָכַנָא אַף אַנְחוּן שְׁבוּקוּ ׃

14 וְעִם [s] הָלֵין כֻּלְּהֵין [t] חוּבָא דְּהַוִּיוּ [u] חָזְקָא דַּגְמִירוּתָא ׃ 15 וְשַׁלְמָא דְּמְשִׁיחָא [v] נְרַבַּר לֵבָוָתְכוֹן דְּלֵהּ [x] אֶתְקְרִיתוּן

בְּחַד פְּגַר וַהֲוַיתוּן [y] מְוַדִּין לְמְשִׁיחָא ׃ 16 [z] דְּמִלְּתָא חֱעָמְרִי בְּכוֹן עָתִירָאִית בְּכָל חָכְמָא וַהֲוַיהוּן מַלְפִין וַרְדִין

a כתובים
b שלח פשט c בתגותיו
d חדת e דמא f ברא
g וגויי h מילה i וערלה
k ולועז l חפשי
m גבא n וקרבים o רעא
p נוח q וארך אפים r ריב
s אוהבה, האסור
t ינהג לבותכם
x קרא y ירא z מלל

Heb. 12. a.2 1.Pet. 2. a.1. 4. a.2.

*Nolite mentiri inuicem:expoliantes vos veterem hominẽ cum actibus ſuis,

9 * μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ,

*Et induẽtes nouum eum qui renouatur in agnitionem†, ſecundùm imaginem eius qui creauit eum.

10 * καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν·

Dei

*Vbi non eſt Gentilis & Iudæus, circunciſio & prępu tium, Barbarus & Scytha, ſeruus & liber:ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

11 * ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυσία· βάρβαρος, Σκύθης· δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

Eph. 6. b.11

*Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiã, patientiam;

12 * Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν,

*Supportantes inuicem; & donantes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus aliquem habet querelam. ſicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.

13 * ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς·

*Super omnia autem hęc,charitatem habete,quod eſt vinculum perfectionis:

14 * ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος·

*Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris,in qua & vocati eſtis in vno corpore: & grati eſtote.

15 * καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

*Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia: docentes & commonentes voſmetipſos,†pſalmis,&hymnis,&cãticis ſpiritualibus,in gratia cantãtes in cordibus veſtris Deo.

in

16 * ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ,

1.Cor. 10.g.33.

*Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere,omnia in nomine Domini †Ieſu Chriſti,†gratias agẽtes Deo,&Patri per ipſum.

nostri facite

17 * καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

Eph.5.c. 22 1.Pet.3. a.1 Eph.5.f. 25

*Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.

18 * Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ.

D

*Viri,diligite vxores†,& nolite amari eſſe ad illas.

vestras,

19 * Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

*Filij,obedite parentibus per omnia. hoc enim placitum eſt in Domino.

20 τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα. τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ.

Eph. 6. a.5 Tit. a. c.9 1.Pet.2. c.18

*Patres, nolite ad indignationem prouocare filios veſtros, vt non puſillo animo fiant.

21 * Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

*Serui, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

22 * Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν·

*Quodcunque facitis,ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus:

23 * καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις·

נַפְשְׁכוֹן c בְּמַזְמוֹרָא f וְתֻשְׁבְּחָתָא וּבְזְמִירָתָא דְרוּחָא 16 וְבִטְּיבוּתָא הֲווֹיתוּן זְמִירִין בְּלִבְוָתְכוֹן לַאלָהָא׃
17 וְכֹל מַה h דְתַעְבְּדִין אֲנָחְנוּן i בְּמִלְּתָא וּבַעֲבָדָא בְּשׁוּמָה דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲווֹיתוּן עָבְדִין וַהֲווֹיתוּן k מְוַדִּין l בְּאִידֵהּ
דְּכוֹלְיוֹם ז לַאלָהָא אֲבָא׃
18 גְּשָׁא a אֶשְׁתַּעְבְּדִין לְבַעֲלֵיכִין אַיִךְ דְּזַדָּק בְּמַשְׁיחָא׃ 19 גַּבְרָא b אַחֲבוּ נְשֵׁיכוֹן וְלָא תֶּהֱווֹן מְרִירִין עֲלֵיהֶין׃
20 בְּנָיָא c אֶשְׁתַּמְּעוּ לְאַבָּהַיכוֹן בְּכֹל מַה הָכְנָא גְּיוֹר שַׁפִּיר קֳדָם מָרָן׃ 21 אֲבָהָא לָא d תַּרְגְּזוּן בְּנֵיכוֹן דִּלָא e נֶחְתְּעִיקוּן׃
22 עַבְדָא אֶשְׁתַּמְּעוּ בְּכֹל מַה לְמָרֵיכוֹן דְּפַגְרָא לָא f בְּמֶחֱזָא עֵינָא אַיִךְ הָנוּן g דְּשָׁפְרִין לַבְּנֵינָשָׁא אֶלָּא בְּלֵבָּא פְּשִׁיטָא
וְדָחֲלְתָה דְמָרְיָא׃ 23 וְכֹל דְּעָבְדִין אֲנָחְנוּן מִן כָּלָּה נַפְשְׁכוֹן עֲבִדוּ אַיִךְ דְּלְמָרָן וְלָא אֲנַי דְּלִבְנֵינָשָׁא׃

במזמורים
a שִׁבַּח b ובחסד h שָׁעָר
c מַלֵּל k וְדָא l בידו
d שַׁעְבֵּר b חֲבַב c שְׁמַע
d רְגַז e עוק או עֵיק
f חֶזְוָא
g שמתרצים

24 * Et scitote vos à Domino nostro accepturos retributionem in hæreditate. Domino enim Meschicho seruitis.

25 * Cæterùm qui peccauerit, luet pœnas prout peccauerit, nec est acceptio facierum. [delectus personarum.]

CAP. IIII.

1 OHeri, exhibete æquabilitatem & iustitiam seruis vestris, & scitote vos quoque habere Dominum in cælis.

2 * In oratione perseuerate, & vigilate in
3 ea: & gratias agentes, * Et orantes etiam pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis, ad eloquendum arcanum Meschicho, propter quod vinctus sum.

4 * Vt reuelem illud & eloquar, quemadmodum necesse habeo.

5 * In sapientia ambulate erga extraneos, & redimite oportunitatem vestram.

6 * Et sermo vester semper cum gratia tanquam sale sit conditus, vt sciatis vnusquisque quomodo vos oporteat responsum dare, [rationem reddere.]

7 * Cæterùm eorum quæ apud me sunt, certiores vos reddet Tychicus frater dilectus, & minister fidelis, & conseruus noster in Domino:

8 * Quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscat quid apud vos fiat; & consoletur corda vestra;

9 * Cum Onesimo fratre fideli & dilecto, qui ex vobis est. Hi certiores vos reddent eorum quæ apud nos sunt.

10 * Porrò postulat pacem vestram [salutat vos] Aristarcus captiuus mecum, & Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata. Quòd si venerit ad vos, excipite eum;

11 * Et Jeschua qui vocatur Justus, qui quidem sunt ex circuncisione. Et hi soli opitulati sunt mihi in regno Dei, hique fuerunt mihi solatio.

12 * Postulat pacem vestram Epaphras, qui ex vobis est seruus Meschicho, semper laborans pro vobis in oratione, vt stetis perfecti & completi in omni voluntate Dei.

---

24 [h] וְיַדְעוּן דְּכֻלְּכוֹן [i] פּוּרְעָנָא [k] בְּיוֹרְהוֹתָא לְמָרְיָא גַּיר מְשִׁיחָא [l] פָּלְחִיתוּן׃

25 [m] מַסְכְּלְנָא דֵּין [n] מֶחְפַּרְע אַיךְ מְדֻם דַּאסְכֵּל וְלֵית [o] מַסַּב בַּאפָּא׃

קפלאון ד

1 [a] מָרְיָא עֲבְדוּ [a] שַׁוְיוּתָא [b] וְכֵאנוּתָא לְוָת עַבְדֵיכוֹן וְהַוְיוּתוּן וְדָעִין דַּאף לְכוֹן אִית הוּ מָרָא בַּשְׁמַיָּא׃

2 [c] בְּצָלוּתָא [d] אֶהַאמְנוּ וְהַוְיוּתוּן [e] עִירִין אַנְהוֹן בָּהּ [f] וּמוֹדִין׃ 3 וּמְצַלִּין אַף עֲלַין דַּאלָהָא נֶפְתַּח לַן תַּרְעָא דְּמִלְּתָא

לְמְמַלְלוּ רָאזָא דְּמְשִׁיחָא דְּמֶטֶלָּתָהּ אֶסִיר אֲנָא׃ 4 [g] וְאֵגְלְיוּהִי וְאִמַּלְלְיוּהִי אֵיכְנָא [h] דְּוַלָּא לִי׃ 5 בְּחָכְמְתָא הַלְּכוּ

לְוָת בַּרָּיָא וְזַבְּנוּ [i] קֵארְסְכוֹן׃ 6 [k] וּמֶלַּחְכוֹן בְּכָל זְבַן בְּטִיבוּתָא אַיךְ דִּבְמֶלְחָא תְּהֵוֵאת [l] מְמַדְּכָא וְהַוְיוּתוּן יְדָעִין לְאָנָשׁ

[h] יְדַע [i] פְּרַע גמל [k] יַרֵת ירש [l] פָּלַח [m] תוּשְׁבָּא [n] פֶּרַע גמל [o] נְסַב [a] שָׁוָא [b] הִצְדִּיק בהפלה [c] אֶמֶץ החמיר [d] עוּר [e] יְקַץ [f] שראוי עלילהכם [g] מַלַל [h] דָּכָא זכה

24 * Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo seruite.

25 * Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit: & non est personarum acceptio apud Deum.

Rom.2. b.6 Act.10. f.34

CAP. IIII.

1 DOmini, quod iustum est & æquum, seruis præstate: scientes quoniam & A vos Dominum habetis in cælo.

2 * Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione:

Luc. 18. a.1 1.Thes.5 c.17

3 * Orãtes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis, ad loquendum mysterium Christi, (propter quod etiam vinctus sum.)

Eph. 6. c.18 2.Thes.3 a.1

4 * Vt manifestem illud, ita vt oportet me loqui.

5 * In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redimentes.

Eph.5.d. 15

6 * Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oporB teat vos vnicuique respondere.

7 * Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister, & conseruus in Domino:

8 * Quem misi ad vos ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra,

9 * Cum Onesimo charissimo & fideli fratre, qui ex vobis est. †Omnia quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

qui omnia

10 * Salutat vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, (de quo accepistis mandata: Si venerit ad vos, † excipite illum,)

fuscipite

11 * Et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circuncisione: hi soli sunt adiutoC res mei in regno Dei; qui mihi fuerunt solatio.

12 * Salutat vos Epaphras qui ex vobis est, seruus Christi Iesu, semper solicitus pro vobis in orationibus, vt stetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei.

24 * εἰδότες ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε.

25 * ὁ δὲ ἀδικῶν, κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προσωπολημψία.

δ'.

1 * Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

2 * τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ,

3 * προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι,

4 * ἵνα φανερώσω αὐτό, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

5 * ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.

6 * ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 * τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ·

8 * ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν,

9 * σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε.

10 * ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν·

11 * καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.

12 * ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ.

אֱנָשׁ אֵיכָנָא [m] וְלָא לְכוֹן [n] לְמֶחֱבוּפְתָּנָא ׃ 7 מֶדֵּם דְּלְוָתִי דִּין [o] נְוַדְּעִכוֹן טוּכִיקוֹס אֲחָא חַבִּיבָא וְמְשַׁמְּשָׁנָא מְהֵימְנָא
[p] וְכַנְתָּן בְּמָרְיָא ׃ 8 דְּשַׁדַּרִת לְוָתְכוֹן עֲלֵיהּ עַל הָדָא [q] דְּנַדַּע מָא דְּלְוָתְכוֹן [r] וְנְבַיֵּא לִבְוָתְכוֹן ׃
9 עִם אָנִיסִימוֹס אֲחָא [s] מְהֵימְנָא וְחַבִּיבָא הוּ [t] דְּאִיתְוֹהִי מִנְּכוֹן הֵנוּן נְוַדְּעוּנָכוֹן מֶדֵּם דְּלְוָתַן ׃
10 וְשָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן אַרִסְטַרְכוֹס [v] שַׁבְיָא דְעִמִי וּמַרְקוֹס בַּר דֹּדָה דְּבַרְנַבָּא הוּ [x] דְּאִתְפַּקַּדְתּוֹן עֲלֵיהוּ דְּאִן אֲתָא לְוָתְכוֹן
[z] תְּקַבְּלוּנֵיהִי ׃ 11 וְיֵשׁוּעַ הוּ [a] דְּמִתְקְרָא יוּסְטוֹס הָלֵין דְּאִיתֵיהוֹן מִן [b] גְּזוּרְתָּא וְהִנּוּן בִּלְחוֹד [c] עַוְּרוּנִי בְּמַלְכוּתָה
דְּאֱלָהָא וְהִנּוּן הֲווֹ לִי [d] בּוּיָא ׃ 12 שָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן אֶפַּפְרָא הוּ דְּמִנְּכוֹן עַבְדָּא דְּמְשִׁיחָא כַּד בְּכֹל זְבַן עָמֵל חֲלָפַיכוֹן
[e] בְּצְלוֹתָא [f] דְּתְקוּמוּן גְּמִירָא [g] וְמְשַׁמְּלָיָא בְּכֻלֵּה צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא ׃

[m] אוי [n] תָּב שוב [o] יְדַע [p] ועבד עמנו [q] וַדַּע [r] בַּיָּא נחם [s] הַיְמָן [t] אית [v] שְׁבָא [x] בִּקֵּר [z] קַבֵּל [a] קְרָא [b] מִלֵּה [c] עֲרַר [d] בַּיָּא נחם [e] צְלָא [f] קום [g] שְׁמָלָא

13 * Testor enim de eo quòd zelum plurimum habeat pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceæ, & Hierapoli.

14 * Postulat pacem vestram Lucas medicus dilectus noster, & Demas.

15 * Salutate fratres qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & ecclesiam quæ est in ædibus eius.

16 * Et quum lecta fuerit apud vos hæc epistola, efficite vt in ecclesia Laodicensium legatur, & eam quæ scripta est ex Laodicea vos legite.

17 * Et dicite Archippo: Attende ministerio illi quod accepisti in Domino nostro, vt illud adimpleas.

18 * Salutatio hæc mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amin.

Epistolæ ad Colossenses è Roma scriptę, & missæ per manus Tycici,
FINIS.

---

13 סָהֲדָ֣ה אֲנָ֔א גֵּ֖יר עֲלוֹהִ֑י דְּטָנְנָ֣א סַגִּיאָ֔א אִ֥ית לַהּ֙ חֲלַפֵּיכוֹן֙ וְחֲלַ֣ף הָנוּן֔ דִּבְלָוֹדִיקְיָ֖א וְדִבְאִירַפּוֹלִֽים׃

14 שָׁאֵ֣ל בַּשְׁלָמְכוֹן֙ לוּקָ֔א [k] אָסְיָ֖א חֲבִיבָ֑ן וְדֵאמָֽא׃ 15 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָ֣א דְּאֲחָ֔א דִּבְלָוֹדִיקְיָ֖א וְדִנוּמְפָ֣א וְדָעֲוָתָ֔א

דְּבְבֵיתֵֽהּ׃ 16 וּמָ֣א [l] דְּאִתְקְרִ֔ית אֶגַּרְתָּ֖א הָדָ֣א לְוָתְכוֹן֙ עֲבֵ֣דוּ דְּאַ֔ף בְּעִדְּתָ֖א דְּלָוֹדִיקְיָ֑א תֶּתְקְרֵ֣א [m] וְהִ֔י וְדְּאִתְכַּתְּבַ֥ת

מִן־לָוֹדִיקְיָ֖א [n] קְרֵ֥אוּהָ אַנְתּוּן׃

i שקנאה
k רופא מן אסיא
l קרא m כתב
n קרא

13 *Testimoniũ enim illi perhibeo quòd habet multum laborẽ pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceę, & qui Hierapoli.

13 * μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει.

14 *Salutat vos Lucas medicus charissimus, & Demas.

1.Tim.4 b,11

14 * ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ δημᾶς.

15 *Salutate fratres qui sunt Laodiceę, & Nympham, & quæ in domo eius est Ecclesiam.

15 * ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.

16 *Et cùm lecta fuerit apud vos epistola †, facite vt & in Laodicẽsium ecclesia legatur: & †eam quæ Laodicensium est, †vos legatis.

16 * καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

hæc, ea vobis legatur.

17 *Et dicite Archippo, Vide ministerium quod accepisti in Domino, vt illud impleas.

17 * καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

18 *Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia† vobiscum. Amen.

18 * ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Domini nostri Iesu Christi.

Ad Colossenses scripta fuit è Roma per Tychicum & Onesimum.

Πρὸς κολασσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

---

17 וְאִמְרוּ לְאַרְכִּיפּוֹס רְאוּבֵהַר בְּחֶשְׁמֶשְׁתָּא הִי וְקַבְּלְתָּ בְּמָרָן וְתֶחֱוֵא מְשַׁמְלֵאלָה׃

18 שְׁלָמָא חָנָא בְּאִידָא דִילִי דְּפוֹלוֹס חַוְיחוֹן עֲהֵדִין לְאסוּרַי טִיבוּתָא עִמְּכוֹן אֲמִין׃

שְׁלָמַת אֲנַרְתָּא דְלָוַת קוֹלַסָיֵא דְאִתְכְּתִבַת מִן דְהוּמָא וְאִשְׁתַּדְרַת בְּאִידֵי טוּבִיקוֹס׃

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIMAM.

THESSALONICENSES *sunt Macedones, qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, etiam in persecutione ciuium suorum. Præterea nec receperunt falsos apostolos, nec ea quæ à falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat Apostolus scribens eis ab Athenis per Tychicum diaconem & Onesimum acolythum.*

RVRSVM EPISTOLA AD THESSALONICENSES PRIMA: GVIDONE FABRICIO BODERIANO exſcriptore & interprete.

Quotidie. CAPVT I.

1 PAulus, & Siluanus, & Timotheus Eccleſiæ Theſſalonicenſium, quæ eſt in Deo Patre, & in Domino noſtro Jeſchua Meſchicho; Gratia vobiſcum &
2 pax. * Gratias agimus Deo ſemper pro vobis omnibus, & mentionem veſtri facimus in
3 precibus noſtris iugiter; * Ac memores ſumus coram Deo Patre operum fidei veſtræ, & laboris charitatis veſtræ, & tolerantiæ ſpei veſtræ, quæ eſt in Domino noſtro Jeſchua
4 Meſchicho. * Siquidem nouimus electionem veſtram, fratres mei, dilecti Dei.
5 * Quoniam Euangelium noſtrum non fuit in ſermonibus tantùm erga vos, ſed etiam in virtute & Spiritu Sanctitatis, & in perſuaſione vera, vt & vos ſcitis quales extiterimus inter vos veſtri cauſa.
6 * Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini noſtri quum recepiſtis ſermonẽ cum afflictione multa, & cum gaudio Spiritus
7 Sanctitatis. * Et fuiſtis exemplo omnibus credentibus qui ſunt in Macedonia, & in A-
8 chaia. * A vobis enim manauit fama ſermonis Domini noſtri non ſolùm in Macedoniam & Achaiam, ſed & in omni loco fides veſtra quæ eſt in Deum, audita eſt, adeò vt non ſit nobis neceſſe de vobis quicquã dicere.
9 * Quandoquidem ipſi referunt qualẽ introitum habuerimus apud vos, & quomodo conuerſi eſtis ad Deum à ſuperſtitione ſimulachrorum, vt coleretis Deum viuentẽ et ve-
10 racem. * Dum expectatis Filiũ eius è cælis Ieſchua illũ quem excitauit à mortuis, qui quidem liberat nos ab ira ventura. CAP. II.

1 ET vos noſtis, fratres mei, introitum noſtrũ
2 ad vos in vanum non fuiſſe: * Sed nos antè perpeſſos & contumeliis affectos fuiſſe, vt ſcitis, Philippis: & tunc in multo certamine nos locutos fuiſſe vobiſcum per fiduciam Dei
3 noſtri Euangelium Meſchicho. * Nam exhortatio noſtra non fuit ex impoſtura, neque ex immunditia, neque cum fraude.

תּוּב אֲגַרְתָּא דְּלָוֹת תְּסַלוֹנִיקְיָא קַדְמִיתָא ׃ דְּכָלְיוֹם א קפלאון א

פּוֹלוֹס וְסִילְוַאנוֹס וְטִימָתְאוֹס [a] לְעִדְתָּא דְּתֶסַלוֹנִיקְיָא דְּבֶאלָהָא אֲבָא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [b] טַיבוּתָא עִמָּכוֹן
וְשָׁלָמָא ׃ [c 2] מוֹדִינַן לֶאלָהָא בְּכֻל [d] זְבַן עַל כְּלְכוֹן ׃ [e 3] וּמְתַדְּכְרִינַן לָכוֹן [f] בְּצְלוֹתַן [g] אֱמִינָאוּת
[h] וְעָהֲדִינַן קֳדָם אֱלָהָא אֲבָא עֲבַד [i] דְּהַימָנוּתְכוֹן וְעַמְלָא [k] דְּחוּבְכוֹן [l] וְסַיְּבְרָנוּתָא [m] דְּסַבְּרְכוֹן דַּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
[n 4] יְדִעִינַן גֵּיר [o] גַּבְיוּתְכוֹן אַחַי חַבִיבַוהִי דַאלָהָא ׃ [p 5] מֶטֶל [q] דַּמְסַבְּרָנוּתַן לָא הֲוָא [r] בְּמֶלָּא בַּלְחוֹד הֲוָת לְוָתְכוֹן אֶלָּא
אַף בְּחַיָּלָא וַבְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [s] וּבְפִיסָא שַׁרִירָא אַף אַנְחוֹן יַדְעִין אַנְחוֹן אַיכַנָא [t] הֲוִין בֵּינָתְכוֹן מֶטֶלְתְּכוֹן ׃
[u 6] וְאַנְתוּן בַּן אִתְרַמִיתוּן וְבָמָרַן דְּקַבֶּלְתּוּן מִלְּתָא בְּאוּלָצָנָא רַבָּא וַבְחַדְוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

a לקהל b חסר c יד"א d זמן e דכר f צלא g פל"א המיד h עתר i חיבין k חבב אהב l סיבר שכל משתקוחנם m ידע n גבא o סיבר p מלל q פוס r הוא

EPISTOLA B. PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT I.

PAvlvs, & Siluanus, & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo patre†, & Domino Ieſu Chriſto; Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

noſtro

*Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione;

* Memores operis fidei veſtræ & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Ieſu Chriſti, ante Deum & Patrem noſtrum: * Scientes fratres dilecti à Deo, electionem veſtram:

* Quia Euãgelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantũ, ſed & in virtute & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.

*Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipientes verbũ in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti:

* Ita vt facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia.

* A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini, non ſolùm in Macedonia & in Achaia, ſed† in omni loco, fides veſtra quę eſt ad Deum, profecta eſt, ita vt non ſit nobis neceſſe quicquam loqui.

& in omni loco

* Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conuerſi eſtis ad Deum à ſimulachris, ſeruire Deo viuo & vero:

* Et expectare Filium eius de cælis, (quem ſuſcitauit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAP. II.

NAm† ipſi ſcitis fratres introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit:

& multa Act. 16. d. 17. c. 22

*Sed antè paſſi† & contumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciã habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa ſolicitudine.

* Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neq; in dolo:

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

προς θεσσαλονικεις πρωτη επιστολη.

κεφαλ. α.

1 Παυλος και σιλουανος και τιμοθεος τη εκκλησια θεσσαλονικεων, εν θεω πατρι, και κυριω ιησου χριστω· χαρις υμιν και ειρηνη απο θεου πατρος ημων, και κυριου ιησου χριστου.

2 * ευχαριστουμεν τω θεω παντοτε περι παντων υμων, μνειαν υμων ποιουμενοι επι των προσευχων ημων, αδια-
3 λειπτως * μνημονευοντες υμων του εργου της πιστεως, και της κοπου της αγαπης, και της υπομονης της ελπιδος του κυριου ημων ιησου χριστου, εμπροσθεν του θεου και πατρος ημων·
4 * ειδοτες, αδελφοι ηγαπημενοι, υπο θεου την εκλογην υμων·
5 * οτι το ευαγγελιον ημων ουκ εγενηθη εις υμας εν λογω μονον, αλλα και εν δυναμει, και πνευματι αγιω, και εν πληροφορια πολλη· καθως οιδατε οιοι εγενηθημεν εν υμιν δι υμας·
6 * και υμεις μιμηται ημων εγενηθητε και του κυριου, δεξαμενοι τον λογον εν θλιψει πολλη, μετα χαρας πνευματος αγιου·
7 * ωστε γενεσθαι υμας τυπους πασι τοις πιστευουσιν εν τη μακεδονια και τη αχαια.
8 * απ υμων γαρ εξηχηται ο λογος του κυριου, ου μονον εν τη μακεδονια και εν τη αχαια, αλλα και εν παντι τοπω η πιστις υμων η προς τον θεον εξεληλυθεν· ωστε μη χρειαν εχειν ημας λαλειν τι.
9 * αυτοι γαρ περι ημων απαγγελλουσιν οποιαν εισοδον εσχομεν προς υμας, και πως επεστρεψατε προς τον θεον απο των ειδωλων, δουλευειν θεω ζωντι και αληθινω,
10 * και αναμενειν τον υιον αυτου εκ των ουρανων, ον ηγειρεν εκ νεκρων, ιησουν τον ρυομενον ημας απο της οργης της ερχομενης.

β'.

1 * Αυτοι γαρ οιδατε, αδελφοι, την εισοδον ημων την προς υμας, οτι ου κενη γεγονεν·
2 * αλλα προπαθοντες και υβρισθεντες, καθως οιδατε, εν φιλιπποις, επαρρησιασαμεθα εν τω θεω ημων, λαλησαι προς υμας το ευαγγελιον του θεου εν πολλω αγωνι.
3 * η γαρ παρακλησις ημων ουκ εκ πλανης, ουδε εξ ακαθαρσιας, ουτε εν δολω·

---

7 וַהֲוֵיתוּן דְמוּתָא לְכָלְהוֹן מְהֵימְנֵא דְאִית בְּמַקְדוֹנְיָא וּבַאכָאיָא ׃ 8 מִנְכוֹן גְיר אִשְׁתְמַעַת מֶלְתְהּ דְמָרָן לָא בִלְחוֹד בְּמַקְדוֹנְיָא וּבַאכָאיָא אֶלָּא בְּכָל אֲתַר הֵימָנוּתְכוֹן דְבָאלָהָא אִשְׁתְמַעַת אַיכַּנָא דְלָא נֶסְחֵנָק דְנֵאמַר עֲלֵיכוֹן מִדֶם ׃ 9 הֵנוּן גְיר מְשַׁתְעִין אֵינָא מַעֲלָנָא הֲוָא לַן לְוָתְכוֹן וְאֵיכַּנָא אְתְפְנִיתוּן לְוַת אֱלָהָא מִן דְחַלָה פְּתַכְרָא וּלְמִפְלַח לַאלָהָא חַיָא וְשַׁרְיָא ׃ 10 כַּד מְסַכְיוּתוּן לְבְרֵה מִן שְׁמַיָא לְיֵשׁוּעַ הוּ דַאקִים מִן בֵית סִיהָא דְהוּ מְפַצֵא לַן מִן רְתָגָא דַאתֵא ׃ קפלאון ב ׃ 1 וְאַנְתוּן יָדְעִין אַנְתוּן אֲחַי דְמַעֲלָנָן דְלְוָתְכוֹן לָא הֲוָא סְרִיקָאִית הֲוָא ׃ 2 אֶלָּא לוקדם חַשְׁנָן וְאִצְטַעַרְנָן אַיךְ דְיָדְעִיתוּן בְּפִילִיפּוס וְהֵידֵין בַאגוּנָא רַבָא מַלַלְן עִמְכוֹן בְּפַרְהֶסְיָא דַאלָהַן סְבַרְתָה דְמְשִׁיחָא ׃ 3 בוּעָאן גְיר לָא הֲוָא מִן טָעְיוּתָא אֶף לָא מִן טַנְפוּתָא אֶף לָא בְּנָכְלָא ׃

א דְמָא ב חֵימֵן ב שְׁמַע ג כַּלֵל ד חֵימֵן ה סְנַק ו אֲמַר ז שַׁעָא סיפר ח עֲלַל ט פְּנָא י אלהים ל פְּלַח מ סְכָא צפה נ קום ס מות ע פְּעָא פ דה צ זעם ק עֲלַל ר ריק ש חֲשַׁשׁ ת צְעַר סנקרב מן לשון ין

4 * Sed quẽadmodum probati fuimus Deo, vt concrederetur nobis Euangelium eius: ita loquimur, non vt hominibus placeamus, ſed Deo ipſi qui probat corda noſtra.

5 * Nec enim vnquam vſi ſumus ſermone adulationis, vt ſcitis, neque per occaſionem auaritiæ, Deus teſtis eſt.

6 * Neque quærẽtes gloriam ex hominibus, nec à vobis, nec ab aliis.

7 * Quamuis potuerimus oneri [honorati] eſſe tanquam Apoſtoli Meſchicho, ſed fuimus manſueti inter vos, & inſtar nutricis
8 amore complectentis filios ſuos: * Sic & vos amore complectimur, deſiderioque tenemur impartiendi vobis non tantùm Euangelium Dei, ſed & animas noſtras, quippe qui dile-
9 cti noſtri ſitis. * Etenim memores eſtis, fratres noſtri, nos labores ſuſcepiſſe & exantlaſſe opere manuum noſtrarum noctu & interdiu, ne cui veſtrum eſſemus oneri.

10 * Vos teſtes eſtis Deuſque, quomodo prædicauimus vobis Euangelium Dei ſyncerè et iuſtè, & quòd inculpabiles fuerimus apud
11 omnes fideles * Quemadmodum ſcitis: vt ab vnoquoque veſtrum tanquam pater à liberis ſuis efflagitauerimus, & conſolati ſimus corda veſtra:

12 * Voſque obteſtati ſimus vt ambularetis, ſicuti decet, erga Deum illum, qui vocauit vos ad regnum ſuum ſuamque gloriam.

Crepuſculo Sabbathi Annuntiationis.

13 * Quapropter & nos perſeueranter gratias agimus Deo, quòd quum ſermonem Dei acceperitis à nobis, non tanquam ſermonem hominum accepiſtis eum; ſed, ſicut verè eſt, ſermonem Dei, ipſeque opere perficitur in vobis, & in iis qui credunt.

14 * Vos autem, fratres mei, imitatores facti eſtis Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Iihoudæa in Ieſchua Meſchicho: quòd eadem perpeſſi fueritis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & illi ab ipſis Iihoudæis,

15 * Qui Dominum noſtrum Ieſchua Meſchicho trucidarunt, & Prophetas qui ex ipſis erant, noſque inſectati ſunt, & Deo non placent, & fiunt aduerſarij omnibus hominibus.

---

4 אֶלָּא אַיִךְ °דְּבְקִינִן לֵאלָהָא ° דְּהֶהֵימַן סְבַרְהָה הָכַנָא מְמַלְלִינַן לָא אַיִךְ דְּלִבְנֵי אֱנָשָׁא ᵖנְשַׁפַּר אֶלָּא לֵאלָהָא הוּ
דְּבָקָא לְבַוָתָן ׃ 5 אַף לָא גֵּיר ᵍמָמְתוּם ʳאִתְחַשְׁחַן בְּמַמְלָלָא ˢשַׁדְלָא אַיִךְ דְּיָדְעִין אֲנָחְנָא וְלָא ᵗבְּעֶלְתָא ᵘדְּיַעֲנוּתָא אֱלָהָא
סָהֲד ׃ 6 וְלָא ˣבְּעֵין שׁוּבְחָא מִן בְּנֵינַשָׁא לָא מִנְּכוֹן וְלָא מִן אָחֳרְנָא ׃ 7 כַּד ʸמְשַׁכְּחִין הָוִין ᶻיַקִּירָא לְמֶהֱוָא אַיִךְ
שְׁלִיחֵא דְּמְשִׁיחָא אֶלָּא ᵃהָוִין בֵּינָתֵכוֹן מַכִּיכָא וַאַיִךְ ᵇמָרַבְּיָנִיתָא דְּמְחַבְּבָא בְּנֵיהָ ׃ 8
ᶜלְמֶהֱוֵי לְכוֹן לָא בִּלְחוֹד ᶠסְבַרְהָה דַּאלָהָא אֶלָּא אַף נַפְשָׁן מְטוֹל דְּחַבִּיבִין אַנְחְנָא ׃
הָוִין וְעַמְלִין בַּעֲבָד אִידִין כְּלֵילְיָא וּבְאִימְמָא דְּעַל חַד מִנְּכוֹן לָא נְאַקַר ׃ 10
לְכוֹן סְבַרְהָה דַּאלָהָא דַּכְיָאִית וְכַאנָאִית וְדָלָא רָשְׁעִין הָוִין לְוַת כָּלְהוֹן מְהֵימְנֵא ׃

9 עָהֲדִין הוּכִּיר ʰלְאָא ⁱבְּעֵלִילְתָּא ᵘבְּאוּצָּא ᵛשְׁכַח מְצָא ʷיְקַר כְּבַד ˣבְּאָא ʸשְׁכַח מְצָא ᶻיַקִּירָא ᵃהָוִין בֵּינָתֵכוֹן מַכִּיכָא ᵇמָרַבְּיָנִיתָא ᶜלְמֶהֱוֵי לְכוֹן לָא בִּלְחוֹד ᵈסְבַרְהָה דַּאלָהָא ᵉנְתַל ᶠבְּשׁוּרְתָּא ᵍמָמְתוּם

* Sed ſicut probati ſumus à Deo, vt crederetur nobis Euangelium, ita loquimur: non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.

4 * ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.

* Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione auaritiæ, Deus teſtis eſt:

5 * οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς·

* Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis;

6 * οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων,

* Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, vt Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus †paruuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos:

lenes

7 * δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα·

* Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Euangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

8 * οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε.

* Memores enim †teſtis fratres laboris noſtri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euangelium Dei.

facti
Act. 20. g 34. 1. Cor. 4. c. 12. 2. Theſſ. 3 b. 9

9 * μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

* Vos teſtes eſtis & Deus, quàm ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, adfuimus:

10 * ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν·

* Sicut ſcitis qualiter vnumquemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos)

11 * καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ,

* Deprecantes vos & conſolantes, teſtificati ſumus vt ambularetis dignè Deo, qui vocauit vos in ſuum regnum & gloriam.

12 * παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

* Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non vt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidiſtis.

13 * Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν, τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ, καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ· ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν·

* Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudea, in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis,

14 * ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ· ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων,

* Qui & Dominum occiderunt Ieſum & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduerſantur;

15 * τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,

---

11 אֵיכְנָא דְיָדְעִין אֲנַחְנָה דְּמִן חַד חַד סָנְכוֹן אֵיךְ אֲבָא מִן בְּנוֹהִי בְּעִין חַיִן [x] וּמְלִין חַיִן בְּלִבְכוֹן׃ 12 וְמִסַּהֲדִינַן
לְכוֹן דְּתְהַלְכוֹן אַיךְ [y] דְיָאֵי לַאלָהָא הַו דְּקָרְכוֹן לְמַלְכוּתֵהּ וְלִשׁוּבְחֵהּ׃

13 מְטוֹל הָנָא אַף חֲנַן [a] מְוַדְּינַן [b] אֲמִינָאיה לַאלָהָא
דְּנָנָה דְשַׁבְתְּא דְסַבְרְתָּא כ
[c] וְדְמְלְתָא דַאלָהָא דְקַבֶּלְתּוּן מִנָּן לָא הָוָא אֵיךְ מִלְּתָא דַבְּנֵינָשָׁא קַבֶּלְתּוּנָהּ אֶלָּא אֵיכַנָא [d] דְּאִיתַיהּ [e] שַׁרִירָאִית [f] מְלְתָא דַאלָהָא
וְהִי בַּעֲבָדָא [g] מְסְתַּעֲרָא בְּכוֹן וּבְאִילֵין [h] דְּמְהַיְמְנִין׃ 14 אַנְתּוּן דִּין אֲחֵי [i] אִתְדַּמְיתוּן לֶעְדָתָא דַאלָהָא דִּבְיהוּד הַלֵּין
דְּבִישׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּהַכֵּן סַבְרַתְכוֹן אַף אַנְחוֹן מִן בְּנֵי [k] שַׁרְבַתְכוֹן אֵיכַנָא דְּאַף הָנוֹן מִן יְהוּדָיֵא׃ 15 הָנוֹן דְּלְמָרָן יְשׁוּעַ
מְשִׁיחָא קְטָלוּ וְלִנְבִיֵא דְּמָנְהוֹן וְלָן רְדָפוּ וְלַאלָהָא לָא שָׁפְרִין וְעָבְדִין [l] סַקוּבְלָא לְכָל הוֹן בְּנֵי אֲנָשָׁא׃

[x] בְּעָא [y] מְלָא נחם
[z] סְהֵד העד [a] יְאָא נאת
[b] יְדָא יהד [c] מְלֵל
[d] אִית [e] באמת [f] מַלֵּל
[g] סָעַר [h] חֵימֵן דְּמָא דמה
[k] שְׁכִיכֵם
[l] אוכים

16 * Qui prohibent nos alloqui Gentes, vt ſeruentur, vt ſcelera ſua ſemper peragant. Peruenit autem in eos ira ad finem vſque.

Quotidie.

17 * Nos porrò, fratres mei, vobis orbati fuimus ad tempus horæ, facie quidem noſtra, & non noſtro corde: quin potius ſedulam na uauimus operam, vt faciem veſtram conſpiceremus cum charitate multa.

18 *Et voluimus venire ad vos ego Paulus ſemel & iterum; ſed obſtitit mihi Satanas.

19 * Quæ eſt enim ſpes noſtra, & gaudium noſtrum, & corona gloriationis noſtræ, niſi vos coram Domino noſtro Ieſchua in aduen-
20 tu ipſius? * Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium noſtrum.

CAP. III.

1 ET quoniam non ferebamus, voluimus re-manere Athenis ſoli.

2 * Cæterùm mittemus ad vos Timotheum fratrem noſtrum miniſtrum Dei, & adiuto-rem noſtrum in Euangelio Meſchicho: vt con firmet vos, & petat à vobis ſuper fide ve-
3 ſtra. * Ne quis veſtrum ſuccidatur in affli-ctionibus iſtis. Vos enim ſcitis ad hoc nos po-
4 ſitos eſſe. *Et enim quum apud vos eſſemus, prædicebamus vobis nos afflictum iri, quem-
5 admodum noſtis factum fuiſſe. * Quamobrem & ego non amplius ſuſtinui, quin mitterem ſciſcitatum de fide veſtra, ne fortè tentaret vos tẽtator ille, fieretque labor noſter irritus.

6 * Nuper autem quum veniſſet ad nos Timotheus à vobis, & renuntiaſſet nobis de fide veſtra, & de charitate veſtra, & quòd habeatis memoriam noſtri in omni tem pore, ac deſiderio teneamini videndi nos, quemadmodum nos quoque vos:

7 * Idcircò conſolationem accepimus per vos fratres noſtri, ſuper omnibus anguſtiis & af-flictionibus noſtris ob fidem veſtram.

8 * Nunc enim viuimus, ſi vos ſtatis in Domino noſtro.

9 * Quam enim gratiarum actionem poſſu-mus rependere pro vobis Deo ſuper omni gau
10 dio quo gaudemus veſtri cauſa? * Sed co-ram Deo magis preces fundimus noctu & interdiu, vt conſpiciamus faciem veſtram, & perficiamus quod deeſt fidei veſtræ.

---

16 דְּכֻלִּין לַן דְּנִמְלֵל עִם עַמְמָא [n] וְנֵאחוֹן לְמִשְׁלְמוּ [o] חֶטְהֵיהוֹן בְּכָל זְבַן [p] מַטִּי דֵּין עֲלֵיהוֹן [q] רוּגְזָא עַדְמָא [r] לְחַרְתָּא׃

17 דְּכֻלְיוֹם ג חֲנַן דֵּין אֲחַי

[a] הֲוִין יַתְמֵא מָנְכִין זַבְנָא דְשַׁעֲתָא בַּאפִּין וְלָא בְּלִבָּן [b] וְיַתִּירָאִית [c] אֶתְחַפְּשָׁן לְמֶחְזָא אַפַּיכוֹן [d] בְּחוּבָּא סַגִּיאָא׃ 18 [f] וְצַבִּינָן

[g] וְנֵאתֵא לְוָתְכוֹן אֲנָא פַּוְלוֹס חֲדָא זְבַן וְתַרְתֵּין [h] וְעַכְבִי יְסָטָנָא ׃ 19 אֵינוּ גֵּיר סַבְרָן וְחַדוּתַן זְוַכְלִילָא דְשׁוּבְחָרָן אֶלָּא

אַן אַנְהוֹן קֳדָם מָרָן יֵשׁוּעַ [l] בְּמֵאתֵיתֵה׃ 20 [m] אֲנְתוּן אִנּוּן גֵּיר [k] חֶשְׁבּוּחָתַן וְחַדוּתַן ׃ קפלאון ג וּמֶטֶל דְּלָא [m] חַמְסַנָן

[n] צְבִין [o] לְמִפַּשׁ בַּאתֵינָאוֹם בַּלְחוּדִין ׃ 2 וְנִשַׁדַּר לְוָתְכוֹן לְטִימָחֵאוֹס אֲחוּן [p] מְשַׁמְשָׁנָא דְאֱלָהָא [q] וַמְעַדְרָנָן בַּסְבָרְחָה

וְמְשִׁיחָא דְנְשַׁרְרְכוֹן וְנֶבְעֵא מָנְכִין עַל חַיְמָנוּתְכוֹן ׃ 3 דְּלָא אֱנָשׁ מָנְכִין תֶּתְקַטַּע לֵהּ בְּאוּלָצָנָא הָלֵין אַנְחוֹן גֵּיר יָדְעִין

[m] כְּלָא עִדָּר [n] חַיָּא [o] חַטָּאָה [p] הִשִּׂיג [q] זַעַם [r] לְאַחֲרִית [a] חַיָּא [b] יִתֵּר [c] חֻפַּט [d] הִשְׁתַּדֵּל [e] בְּאַהֲבָה [f] עֲבָא [g] אֶתָּא [h] עַוֵּד קוֹם לִנְגֹּד [i] אִתָּא [k] שִׂבַּח [l] חֲרָא [m] חַמְסָן [n] צְבָא [o] פּוּשׁ עָמֹד [p] שְׁמֶשׁ [q] עִדָּר עִוֵּר

16 ✱ Prohibentes nos Gentibus loqui, vt saluę fiant: vt impleant peccata sua semper. †prævenit†enim ira Dei super illos
peruenit autem vsque in finem.

17 ✱ Nos autem fratres desolati à vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantiùs festinauimus faciem vestram videre cum multo desiderio:

18 ✱ Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus & semel & iterum; sed impediuit nos Satanas.

19 ✱ Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nõne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum
estis † in aduentu eius? 20 ✱ Vos enim estis gloria nostra & gaudium.

CAP. III.

1 PRopter quod non sustinẽtes amplius placuit nobis remanere Athenis solis. A

2 ✱ Et misimus Timotheum fratrem
Act.16. a.1 nostrum, & ministrum Dei in Euangelio Christi, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide vestra: 3 ✱ Vt nemo moueatur in tribulationibus istis. ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus.

4 ✱ Nam & cùm apud vos essemus, †prędicebamus vobis passuros nos tribula-
prędicabamus tiones, sicut & factum est, & scitis.

5 ✱ Propterea & ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem ve- B
stram; ne fortè tentauerit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster.

6 ✱ Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem vestram, & quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderãtes nos videre, sicut & nos quoque vos: 7 ✱ Ideò consolati sumus fratres, in vobis, in omni necessitate & tribula- C
tione nostra per fidem vestram:

8 ✱ Quoniam nunc viuimus, si vos statis in Domino.

9 ✱ Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum;

10 ✱ Nocte ac die abundantiùs orantes vt videamus facie vestram, & compleamus ea quæ desunt fidei vestræ?

16 ✱ κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

17 ✱ Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

18 ✱ διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.

19 ✱ τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ;

20 ✱ ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρά.

Γ'.

1 ✱ Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι,

2 ✱ καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν,

3 ✱ τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις, αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.

4 ✱ καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε.

5 ✱ διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

6 ✱ ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς,

7 ✱ διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοὶ, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως.

8 ✱ ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

9 ✱ τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν,

10 ✱ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν;

אַנְחוּן דַּלְהָדָא הוּ סִימַנִין׃ 4 אַף כַּד לְוָתְכוּן הֲוִין גַּיר קָדְמִין אֲמַרִן לְכוּן דַּעֲתִידִינַן לְמִתְאַלָצוּ אֵיכַנָא דְיָדְעִין אַנְחוּן דַּהֲוָא׃ 5 מִטַל הָנָא אַף אֲנָא לָא חַמְסַנֵת עַרְמָא דְשַׁדְרֵת וְדַאגַת הֵימָנוּתְכוּן דִּדַלְמָא נְנַסֵיכוּן מָנַסְיָנָא וְנֶהֱוֵא עַמְלַן סְרִיקָא׃ 6 הָשָׁא דֵין מִן דַּאתָא לְוָתַן טִימוֹתֵאוֹס מִן צְאִידְיכוּן וְסַבְּרַן עַל הֵימָנוּתְכוּן וְעַל חוּבְכוּן דַּאִית לְוָתְכוּן עוּהֲדָנַן טָבָא בְּכָל עֶדָן וְסָוִין אַנְחוּן לְמֶחְזֵין אֵיכַנָא דַאף חֲנַן לְכוּן׃ 7 מִטַל הָנָא אֶתְבַּיַאן בְּכוּן אֲחֵין עַל כָּל הֵילְהֵין עָקְתָן וְאוּלְצָנַין מִטַל הֵימָנוּתְכוּן׃ 8 וְהָשָׁא הוּ חַיֵינַן אִן אַנְחוּן חֲתַקְיְמוּן בְּמָרַן׃

9 אֵיזָא גַיר תּוֹדִיתָא מְשַׁכְחִינַן לְמִפְרַע חֲלָפֵיכוּן לַאלָהָא עַל כָּל חַדוּתָא דְחָרִינַן מָטַלָתְכוּן׃

10 אֶלָא מַנְקַדֵם אֱלָהָא יַתִירָאִית נָחְשַׁף בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא וְנֶגְמוֹר מָא דְחַסִירָא הֵימָנוּתְכוּן׃

ס סוּם ת תָּוָא ר עַמַד
א אֶלֵץ צור ח חֲמֵסֵן נשא
י יֵדַע נ נְסָא
ע מכלי פרי צ אצלכם
ס סַבַּר בשר ז זכרונכו זמן
ק קְנָא אוֹת ח חֲזָא בוא
ע עוֹק ו וצרינו ת חַיִמֵן
ח חָיָא ק קוּם יד יְדָא יום

11 * Ipſe autem Deus Pater noſter, & Dominus noſter Ieſchua Meſchicho dirigat viã
12 noſtram ad vos. * Et multiplicet & abundare faciat charitatem veſtram vnius erga alterum, & erga vnumquemque, ſicut &
13 nos amore vos complectimur. * Et confirmet corda veſtra inculpabilia in ſanctimonia coram Deo Patre noſtro in aduentu Domini noſtri Ieſchua Meſchicho cum omnibus Sanctis eius.

Baptiſmi.

CAP. IIII.

1 PRoinde fratres mei, petimus à vobis, & obſecramus vos per Dominum noſtrum Ieſchua, vt quemadmodum accepiſtis à nobis quomodo oporteat vos ambulare & placere Deo, vt magis abundetis.

1 * Noſtis enim quæ præcepta dederimus vo
bis per Dominũ noſtrum Ieſchua Meſchicho.

3 * Hæc enim eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra, et vt abſtineatis ab omni ſcortatione:

4 * Et ſciat vnuſquiſque veſtrum poſſidere
5 vas ſuum in ſanctificatione & honore, * Non autem in paſſionibus concupiſcentiæ, ſicut cæteræ Gentes illæ, quæ non norunt Deum.

6 * Neque ſitis audaces ad tranſgrediendũ, et ad circumueniendum quiſque fratrẽ ſuum in aliquo negotio: quandoquidem Dominus noſter vltor eſt de his omnibus, ſicut et ante hoc tempus diximus vobis, ac teſtati ſumus.

7 * Non enim vocauit nos Deus ad ſpurcitiam, ſed ad ſanctificationem.

8 * Itaque qui hæc aſpernatur, non hominem aſpernatur, ſed Deum ipſum qui dedit in vos Spiritum ſuum ſanctum.

9 * Porrò de charitate fraterna non neceſſe habetis vt ſcribam vobis. vos enim ipſi edocti eſtis à Deo, vt mutuo amore vos complectamini.

10 * Et ſic facitis erga omnes fratres qui ſunt in tota Macedonia. Cæterùm vos rogo, fratres mei, vt abundetis;

11 * Vtque ſedulam nauetis operam, vt ſitis quieti, & occupati in operibus veſtris; & operemini propriis manibus, quemadmodum præcepimus vobis.

12 * Vt conuerſemini comiter cum extraneis, nulliuſque opera egeatis.

---

11 וְהוּא דֵין אֱלָהָא אֲבוּן וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a] נֶהְרוּץ אוֹרְחַן לְוָתְכוֹן׃ 12 וְנַסְגֵּא [b] וְנַיְהַר [c] חוּבְכוֹן דְּחַד לְחַד וְלוֹת כֻּלָּנָשׁ אֲיכַנָּא דַחֲנַן [x] סַחֲבִינַן לְכוֹן׃ 13 [y] וְנַקִּים לַבָּוְתְכוֹן דְּלָא [z] רָשְׁיִן בְּקֻדְּישׁוּתָא קֻדָּם אֱלָהָא אֲבוּן בְּמֵאתְיֵתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּעִם כָּל [a] קַדִּישׁוֹהִי׃

1 [b] מֵכֵיל אֲחֵי [c] בְּעֵינַן מִנְּכוֹן [d] וּמְתְבַּשְׁפִינַן לְכוֹן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ דַּאֵיךְ דְּקַבֶּלְתּוּן מִנַּן אֲיכַנָּא [c] וְלָא לְכוֹן דַּתְהַלְּכוֹן

[a] תֹּקֶף הקו [b] יִתֵּר
[c] אהבתכם
[x] חֲבֵב אוהב [y] קוּם קָשָׁא
[z] אשם
[a] עֲמַר מכל [b] על כן
[c] בְּעָא [d] כַּשֵּׁף פלחאוני
[e] שְׁפַר התרצה [f] יְסַף
[g] רצונו מן עֲבָא
[h] פְּרַק סור [i] וְנָא קְנָא

11 * Ipse autem Deus & Pater noster,& Dominus noster Iesus Christus, dirigat D viam nostram ad vos.

12 * Vos autem Dominus multiplicet, vestram † & abundare faciat charitatem in inuicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis, 13 * Ad confirmanda corda vestra sine querela, in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in aduentu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

11 * αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.

12 * ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς·

13 * εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

CAP. IIII. δ΄.

1 DE cætero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, vt A quemadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, vt abundetis magis.

2 * Scitis enim quæ præcepta † dederimus vobis per Dominum Iesum.

3 * Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione; 4 * Vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore:

5 * Non in passione desiderij, sicut & Gentes quæ ignorant Deum:

6 * Et nequis supergrediatur, neque circumueniat in negotio fratrem suum: B quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prędiximus vobis, & testificati sumus.

7 * Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.

8 * Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

9 * De charitate autē fraternitatis, non necesse † habemus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem.

10 * Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, vt abundetis magis: C

11 * Et operam detis vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepim vobis:

12 * Et vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis.

1 * Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον·

2 * οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

3 * τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας,

4 * εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ,

5 * μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν·

6 * τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα.

7 * οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.

8 * τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ· ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ἡμᾶς.

9 * περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν. αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·

10 * καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον,

11 * καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν·

12 * ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

---

6 וְלָא תֶהֱוֹון מְשַׁיְחִין לְמֶעְבַּר וְלְמֶעְלַב אֱנָשׁ לַאחוֹהִי בְּהָדָא צְבוּתָא מֶטֶל דְּמָרָן הוּ תְּבוּעָא עַל כֻּלְּהֵין אֵיכְנָא 7 נְאַף מַן קֻדָם זַבְנָא אֲמַרַן לְכוֹן וְסַהֲדִין לָא גִיר קְרָכוֹן אֱלָהָא לְטַנָּפוּתָא אֶלָּא לְקַדִּישׁוּתָא 8 מְכֵיל מַן דְּטָלֵם לָא חָוָא לְבַרְנָשָׁא טָלֵם אֶלָּא לַאלָהָא הַו דְיָהֵב בְּכוֹן רוּחֵה קַדִּישְׁתָא 9 עַל חוּבָא דֵין דַאחָא לָא סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַב לְכוֹן אֲנַחְנָן גִיר קְנוֹמְכוֹן פַּלְּפָא אַנְתּוּן דַאלָהָא דְתַחֲבוּן חַד לְחַר 10 אַף עָבְדִין אַנְתּוּן חָכְנָא לְכֻלְּהוֹן אֲחֵא דַבְּכֻלְּהָ מַקְדוּנְיָא בָּעֵא אֲנָא דִין מֶנְכוֹן אֲחֵי דְתִתְיַהֲרוּן 11 וְתִתְחַפְּטוּן דְתֶהֱוֹון שְׁלִין וַעֲנִין בְּסוּעֲרַנֵיכוֹן וַהֲוִיתוּן פְּלְחִין בְּאִידֵיכוֹן אַיכְנָא דַפְקֵרְנָכוֹן 12 דְתֶהֱוֹון מְהַלְכִין בַּאסְכָמָא לְוָת בָּרַיָא וְעַל אֱנָשׁ לָא תְסַהְנְקוּן

a עָלַב עשק e ענין
b נוקם u זמן
c סָחַר העיד f קְרָא
d טַנָּף מטא g על־כן
h שמואל c אהבה
d סָנַק גדך e עצמכם
f אַלַף g חֲבַב אהב h יְתַר
g חַפַּט השתדל k שְׁלָא
l עָנָא השתדל m טָעַר

Defunctorum.

13 ‡ *Velim autem vos scire, fratres mei, vt de iis qui obdormiunt non contristemini, sicut & cæteri homines, qui spem non habẽt.*

14 ‡ *Si enim credimus Jeschua mortuum esse, & resurrexisse; ita & Deus eos qui obdormierunt per Jeschua, adducturus est cum illo.*

15 ‡ *Hoc autem dicimus vobis in verbo Domini nostri, quòd nos qui reliqui erimus in aduentu Domini nostri, qui viuemus; nequaquam præueniemus eos qui obdormierunt.*

16 ‡ *Quandoquidem ipse Dominus noster iussu & voce principis Angelorum, & tuba Dei descendet de cælo: & mortui qui sunt in Meschicho resurgent primùm.*

17 ‡ *Et tunc nos qui reliqui erimus, qui viuemus, rapiemur vnà cum eis in nubibus in occursum Domini nostri in aera, & sic semper cum Domino nostro erimus.*

18 ‡ *Itaque consolamini vos mutuò his sermonibus.*

CAP. V.

1 *CÆterùm de tẽporibus & momentis, fratres mei, non necesse habetis vt scribam vobis.*

2 ‡ *Vos enim verè scitis diem Domini nostri vt fur in nocte, ita venturum.*

3 ‡ *Quum dixerint, Pax & tranquillitas, tunc repentina insurget in eos perditio, sicuti dolor partus vterum gestanti, nec effugient.*

4 ‡ *Vos autem fratres mei, non estis in tenebris, vt dies ille tanquam fur vos deprehendat.*

5 ‡ *Vos enim omnes estis filij lucis, & filij diei: nec estis filij noctis, neque filij tenebrarum.*

6 ‡ *Ne dormiamus ergo sicut cæteri, sed vigilemus & sobrij simus.*

7 ‡ *Illi enim qui dormiunt, noctu dormiunt; & qui sunt ebrij, noctu sunt ebrij.*

8 ‡ *Nos autem qui filij diei sumus, vigilemus mente nostra, & induamus loricam fidei & charitatis, & imponamus capiti galeam spei salutis.*

9 ‡ *Quoniam non posuit nos Deus ad iram, sed ad possessionem salutis per Dominum nostrum Jeschua Meschicho.*

10 ‡ *Qui quidem mortuus est pro nobis; vt siue vigilemus siue dormiamus, simul cum eo viuamus.*

---

13 צַבֵּא אֲנָא דִּין [a]דְּחַדְעִין אֲחַי דְּעַל אִילֵין [b]דְּרָמְכִין לָא חֶוְוָא [c]כְּרֵיָא לְכוֹן אֵיךְ [d]שַׁרְכָא דַּאנָשָׁא דְּסַבְּרָא לַית לְהוֹן׃

14 אֵן גִּיר [e]מְהֵימְנִינַן דְּיֵשׁוּעַ [g]מִית וְקָם הָכֵנָא אַף אֱלָהָא לַאילֵין דְּרָמְכוּ בְּיֵשׁוּעַ [h]מֵיתָא עִמֵּהּ׃ 15 הָדָא דִּין אֲמְרִינַן

לְכוֹן [i]בְּמֵלְתָּא דְּמָרָן דַּחְנַן אִילֵין [k]דְּמָשְׁתַּחֲרִינַן [l]בְּמֵאתְיֵהּ דְּמָרָן [m]דְּחַיְינַן לָא [n]נְדְרֵךְ לַאילֵין דְּרָמְכוּ׃ 16 מֶטֶל דְּהוּ מָרָן

[o]בְּפוּקְדָנָא זַבְקָלָא דְּרֵישׁ מַלְאכֵא וּבְקַרְנָא דַּאלָהָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא [p]וּמֵיתֵא דְּבְמְשִׁיחָא [q]נְקוּמוּן לוּקְדֵם׃

17 [r]וְהֵידֵין חֲנַן אִילֵין [s]דְּמְשְׁתַּחֲרִינַן דְּחַיְינַן נֶחְטַף עִמְהוֹן אַכְדָּא בַּעֲנָנָא לְאוּרְעֵהּ דְּמָרָן בַּאוִר וְהָכֵנָא בְּכָל

זַבָּן עִם מָרָן נֶהֱוֵא׃ 18 הֲווֹ הָכֵיל מְבַיְאִין חַד לְחַד בְּמִלָּא הָלֵין׃ קפלאון ה [t]עַל זַבְנָא דִּין וְעָדְנָא

[a] יְדַע [b] דְּמַךְ שן [c] כְּרֵא [d] שאר משתקיה [e] חַיְמֵן [g] מות [h] אֶתָּא [i] מַלֵּל [k] אֶשְׁתַּחַר מואַדַּר [l] אֶתָּא [m] חַיָּא [n] נשוב [o] בְּקַר [p] מות [q] קום [r] וְאִי [s] אֶשְׁתַּחַר אֲחַר [t] זאו

13 *Nolumus autē vos ignorare, fratres, de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent.

14 *Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo.

15 *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui viuimus, qui reſidui ſumus in †aduētu Domini, non prę-
1. Cor. 14. c. 23. g. 51 aduentum
ueniemus eos qui dormierunt.

16 *Quoniam ipſe Dominus in iuſſu & in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.

17 *Deinde nos qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiā † Chriſto in aëra, & ſic ſem
Domino per cum Domino erimus.

18 *Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis.

13 * Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

14 * εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.

15 * Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας·

16 * ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ, ἀναστήσονται πρῶτον·

17 * ἔπειτα ἡμεῖς, οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

18 * ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

CAP. V.

1 DE temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis vt ſcribamus A vobis.

2 *Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies
2. Pet. 3. c. 10. Apo. 13. a. 3. 16. c. 15 Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.

3 *Cùm enim dixerint, Pax & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperueniet in-
habentis, teritus, ſicut dolor in vtero †habenti; & non effugient.

4 *Vos autem, fratres, non eſtis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. 5 *Omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis neque tenebrarum.

6 *Igitur non dormiamus ſicut & cæteri: ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.

7 *Qui enim dormiūt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. B

8 *Nos autem qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti loricam fidei & charitatis,
Iſa. 59. c. 17 Eph. 6. c. 17 & galeam ſpem ſalutis.

9 *Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionē ſalutis per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum;

10 *Qui mortuus eſt pro nobis; vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cum illo viuamus.

1 * Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι.

2 * αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

3 * ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.

4 * ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ.

5 * πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους.

6 * ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

7 * οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν·

8 * ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας·

9 * ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

10 * τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.

אַחַי לָא[d] סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַּב לְכוֹן׃ 2 אַנְתּוּן גַּיר[e] שַׂרִירָאִיתּ יַדְעִין אַנְתּוּן דְּיוֹמָא דְּמָרָן אֵיךְ גַּנָּבָא בְּלֵלְיָא הָכְנָא אָתֵא׃
3 כַּד[f] נאמְרִין דַּשְׁלָמָא[g] וְשֵׁינָא וְהָוִידִין[h] מָנְשָׁלְיָא נְקוּם עֲלֵיהוֹן[i] אֲבְרָנָא אֵיךְ חֶבְלָא עַל[k] בַּטְנְתָא וְלָא[l] נַמְרוּן׃
4 אַנְתּוּן דֵּין אַחַי לָא הֲוֵיתוּן בְּחֶשׁוּכָא דְּהוֹ יוֹמָא אֵיךְ גַּנָּבָא[m] נַדְרַכְכוּן׃ 5 כְּלְכוֹן גַּיר[o] בְּנֵי נוּהֲרָא אַנְתּוּן וּבְנֵי[p] אִימְמָא וְלָא הֲוֵיתוּן בְּנֵי לֵלְיָא וְלָא בְּנֵי חֶשׁוּכָא׃ 6 לָא[q] נֶדְמַךְ הָכֵיל אֵיךְ[r] שְׁרָכָא אֶלָּא הֲוֵין[s] עֵירִין[t] וְמַהֲוִנִין׃
7 אִילֵּין גַּיר דְּדָמְכִין בְּלֵלְיָא הוֹ דָּמְכִין וַאילֵּין[u] דְּרָוִין בְּלֵלְיָא הוֹ רָוִין׃ 8 חָנַן דֵּין דִּבְנֵי[x] אִימְמָא חָנַן[y] הֲוֵין[z] עֵירִין
בְּרְעֵינַן וְלִבְישִׁין שְׁרְיָנָא דְּהַיְמָנוּתָא וְדְחוּבָא וְנִסִּים סַנְוָרְתָא דְּסַבְּרָא דְּחַיֵּא׃ 9 מֶטֵל דְּלָא סְמַן אֱלָהָא לְרוֹגְזָא
אֶלָּא לְקָנְיָנָא דְּחַיֵּא בְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 10 הַו דְּמִית עַל אַפֵּיהֵן עֵירִינַן וְאַן דַּמְכִינַן אַכְחֲרָא עִמֵּה נְחֵא׃

[d] סָנַק צרך [e] באמת [f] אֱמַר [g] ושלם h רגע [i] אֱכַר [k] בְּטֶן הורה [l] מוד או מָרָא פלש [m] אַרְדֵּךְ השג o אור [p] יום [q] דָּמַךְ ישן r שאר [s] עוּר [t] חַיִן הגיח הנשמה [u] רָתָא [x] יום [y] חַיָּא [z] עור

11 * Quamobrem vos mutuo consolamini & alter alterum ædificate, sicut & facitis.

Dominica quarta Ieiunij.

12 * Obsecramus autem vos, fratres mei, vt agnoscatis eos qui laborant inter vos, & qui constituti sunt pro vobis, quique vos docent:

13 * Vt habeantur vobis in charitate abundantiori, & propter eorum opera pacem habete cum eis.

14 * Obsecramus autem vos, fratres mei, erudite errantes, & consolamini pusillanimes, & excipite onus eorũ qui infirmi sunt, & longanimes estote erga vnumquemque.

15 * Et cauete ne quis vestrum malum pro malo rependat, sed semper sectamini bonum cum erga vos inuicem, tum erga vnumquemque.

16 * Et gaudete semper;

17 * Et orate sine intermissione;

18 * Et in omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei per Ieschua Meschicho in vobis.

19 * Spiritum ne extinguatis;

20 * Prophetiam ne aspernamini.

21 * Omnia probate, & quod bonum est tenete.

22 * Et ab omni voluntate mala fugite.

23 * Ipse autem Deus pacis vos omnes perfectè sanctificet, & totum spiritum vestrũ, & animam vestram, & corpus vestrum custodiat: vt culpa careatis in aduentu Domini nostri Ieschua Meschicho.

24 * Fidelis est ille qui vocauit vos, vt hoc faciat.

25 * Fratres mei, orate pro nobis.

26 * Salutate fratres omnes cũ osculo sancto.

27 * Adiuro vos per Dominum nostrum, vt legatur hæc Epistola omnibus fratribus sanctis.

28 * Gratia Domini nostri Ieschua Meschicho sit vobiscum. Amin.

Epistolæ ad Thessalonicenses primæ, quæ scripta fuit Athenis, missa autem per manus Timothei,
FINIS.

---

11 מְטַל הָנָא בַּיְאוּ חַד לְחַד וּבְנוּ חַד לְחַד אַיכְנָא דְאַף עֲבַדְיתוּן׃

12 בְּעֵינַן דִּין מָנְכוּן אָחַי דַּהֲוַיְתוּן יָדְעִין לְאִילֵּין דְּלְאֵין בְּכוּן וְקָיְמִין בַּאפַּיכוּן וּמַלְפִין לְכוּן׃

13 דַּהֲווּ חָשְׁיבִין לְכוּן בְּחוּבָא יְתֵירָא וּמִטַּל עֲבַדְהוֹן אֶשְׁתַּיְינוּ עִמְּהוֹן׃ 14 בְּעֵינַן דִּין מָנְכוּן אָחַי רְדוּ לְמַסְכְּלָנֵא

וְלַכְּבוּ לַזְעִירֵי נַפְשָׁא וְסַבּוּ טַעֲנָא דַּמְחֵילָא וְאוּגַר רוּחֲכוּן לְוָת כְּלָנָשׁ׃

15 וְאִזְדַּהֲרוּ דְּלְמָא אֱנָשׁ מָנְכוּן בִּישְׁתָּא חֲלָף בִּישְׁתָּא נָפְרוּעַ אֶלָּא בְּכֹל זְבַן הַרְטוּ בְּתַר טָבְתָא לְוָת חֲדָדָא וְלְוָת

כְּלָנָשׁ׃ 16 וְהָווּ חָדִין בְּכָלְזְבַן׃ 17 וְמַצְלִין דְּלָא־שַׁלְוָא׃

---

a בְּעָא b חַוָּא c לְאָה
d קוּם e אֲלַף f שַׁוְנָא
g בְּעָא h רְדָא למר
i נְסַב k משא l חוּל
m נְגַר ארך n זְחַר סמר
o בִּישׁ p פְּרַע
q כמו רחמנ

11 * Propter quod cõsolamini inuicem, & ædificate alterutrum, sicut & facitis.

11 * διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

12 * Rogamus autem vos, fratres, vt noueritis eos qui laborãt inter vos, & præ- C sunt vobis in Domino, & monent vos:

12 * Ερωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς·

13 * Vt habeatis illos abundantiùs in & charitate propter opus illorum. † pacem habete cum eis.

13 * καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

14 * Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, susci pite infirmos, patientes estote ad omnes.

14 * παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.

15 * Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini inuicem, & in omnes. D

Pro. 17. b.13 20.d.22. Rom.12. d.17 1.Pet.3. b.9 Eccl. 18. c.22 Luc.18. a.1 Colos.4. a.2

15 * ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας.

16 * Semper gaudete.

16 * πάντοτε χαίρετε·

17 * Sine intermissione orate.

17 * ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε·

18 * In omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.

18 * ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

19 * Spiritum nolite extinguere.

19 * τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

20 * Prophetias nolite spernere.

20 * προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε.

21 * Omnia autẽ probate, quod bonum est tenete.

21 * πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε·

22 * Ab omni specie mala abstinete vos.

22 * ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

23 * Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: vt integer spiritus vester & ànima, & corpus sine querela, in aduentu Dñi nostri Iesu Christi seruetur.

23 * αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη.

1.Cor.1. b.9 24 * Fidelis est qui vocauit vos, qui etiam faciet.

24 * πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τλὼ ἐλπίδα ὑμῶν βεβαίαν.

25 * Fratres, orate pro nobis.

25 * ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

26 * Salutate fratres omnes in osculo sancto.

26 * ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

27 * Adiuro vos per Dominũ, vt legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.

27 * ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τλὼ ἐπιστολὴ πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.

28 * Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

28 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Thessalonicenses prima scripta fuit Athenis.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

---

18 וְבְכָל מְדֵם הֲוֵו מְוַדְּין הַנְוּגֵיר עֲבְיְנֵהּ דַּאלָהָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכוֹן׃ 19 רוּחָא לָא תְּרַעֲכוֹן׃ 20 נְבִיוָתָא
21 לָא תַּסְלוֹן׃ כֹּל מְדֵם בְּקוֹ וְדַשְׁפִּיר אֲחוֹדוּ׃ 22 וּמִן כֹּל צְבוּ בִישָׁא עָרוּקוּ׃ 23 הוּ דִּין אֱלָהָא דַּשְׁלָמָא נְקַדֵּשְׁכוֹן
גְּמִירָאִית לְכֻלְּכוֹן וְכֻלָּהּ רוּחֲכוֹן וְנַפְשְׁכוֹן וּפִגְרְכוֹן נִנְטַר דְּלָא רֵשְׁיָן לְמֵאתְיְהֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
24 מְהֵימַן הוּ מַן דְּקָרְכוֹן דְּהוּ נָעֵבַד׃ 25 אֲחֵי צַלוּ עֲלַין׃ 26 שַׁאלוּ בְּשָׁלָמָא דַּאחַיִן כֻּלְּהוֹן בְּנוּשְׁקָתָא קַדִּישְׁתָּא׃
27 מוּמֵא אֲנָא לְכוֹן בְּמָרַן דְּתֶתְקְרֵא אֶגְרְתָּא הָדָא לְכֻלְּהוֹן אֲחֵא קַדִּישֵׁא׃ 28 טִיבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִמְּכוֹן אֲמִין׃

שְׁלֵמַת אֶגְרְתָּא דַּלְוָת תֶּסַלוֹנִיקֵיָא קַדְמַיְתָא דְּאִתְכְּתִבַת מִן אַתִינַס וְאִשְׁתַּדְרַת בְּאִידֵי טִימְתָאוֹס׃

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM.

AD *Thessalonicenses secundam scribit epistolam Apostolus, & notum facit eis de temporibus nouissimis, & de aduersarij deiectione. Scribit hanc epistolam ab Athenis per Titum diaconem & Onesimum acolythum.*

RVRSVM EPISTOLA AD THESSALONICENSES II.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Crepuſculo infra Epiphaniam.

CAPVT I.

1 PAulus & Siluanus, et Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium, quæ eſt in Deo
2 Patre noſtro, & Domino noſtro Ieſchua Meſchicho: *Gratia vobiſcum & pax
3 à Deo Patre noſtro, & à Domino noſtro Ieſchua Meſchicho. *Gratias agere debemus
Deo ſemper de vobis, fratres mei, vt par eſt,
quòd magis augeſcat fides veſtra, ac multi-
4 plicetur charitas veſtrûm omnium vniuſcu-
iuſque erga proximum ſuum. *Vt &
nos in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei ob fidē
veſtram, & tolerantiam veſtram in omni
perſecutione veſtra, & oppreſſionibus veſtris
5 quas ſuſtinetis, *Ad demonſtrationē iuſti iu-
dicij Dei, vt digni habeamini illo regno Dei
6 pro quo patimini. *Siquidem iuſtum eſt coram
Deo repēdere oppreſſionem oppreſſoribus ve-
7 ſtris: *Vobis autem qui opprimimini requiem
nobiſcū in reuelatione Domini noſtri Ieſchua
Meſchicho de cælo cū virtute [exercitu] Ange-
8 lorum ſuorum. *Quum facturus eſt vltionem
igne depaſcente, de iis qui non nouerūt Deū,
& de iis qui non agnouerunt Euangelium
9 Domini noſtri Ieſchua Meſchicho. *Qui quidem pœnas luent perditionis æternæ à facie
Domini noſtri, & à gloria virtutis eius.
10 *Quum venerit vt glorificetur in Sanctis
ſuis, & oſtendat miracula ſua in fidelibus
ſuis, vt credatur teſtimoniū noſtrum erga vos
11 in die illo. *Propterea ſemper oramus pro vobis, vt dignos vos efficiat Deus vocatione
veſtra, & adimpleat vobis omnem volun-
12 tatem bonam & opus fidei in virtute: *Vt
laudibus exornetur in vobis nomen Domini noſtri Ieſchua Meſchicho, & vos in illo
ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini
noſtri Ieſchua Meſchicho.

CAP. II.

1 OBſecramus autē vos, fratres mei, ob aduentum Domini noſtri Ieſchua Meſchicho, & noſtri aggregationem ad eum,

---

תוב אֲגַרְתָא דַלְוָת תֶסַלוֹנִיקָיֵא דְתַרְתֵין׃

נְגָה דְבֵית ר נַהֲרָא א קפלאון א

1 פּוֹלוֹס וְסִלְוָנוֹס וְטִימָתֵאוֹס [b]לְעִדְתָא דְתֶסַלוֹנִיקָיֵא דְבַאלָהָא אֲבוּן וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 2 [c]טַיבוּתָא עִמְכוֹן
וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 3 [d]לְמוֹדֵיו [e]חַיָבִינַן לַאלָהָא בְּכֹל [f]זְבַן עֲלֵיכוֹן אֲחַיַי אֱיךְ מָא
[g]וְיָלֵא [h]דְיִתְיְרָאִית [k]רַבְיָא [k]חַיְמָנוּתְכוֹן וְסַגִּא [i]חוּבָא דְכֻלְכוֹן דְכֻלְנָשׁ לְוָת חַבְרֵה׃ 4 אַיךְ דַאף חֲנַן בְּכוֹן נֶהֱוֵא [m]מְשְׁתַבְּחִין
[n]בְּעִדָתָא דַאלָהָא עַל [o]חַיְמָנוּתְכוֹן וְעַל [p]מְסַיְבְרָנוּתְכוֹן דַבְּכֻלְהּ [q]רְדִיפוּתְכוֹן [r]וְאוּלְצָנֵיכוֹן דְמְסַיְבְרִין אַנְחוֹן׃ 5 [s]לְתַחְוִיתָא
[t]דְדִינָא כַּאנָא דַאלָהָא [u]דְתֶשְׁוִין לְמַלְכוּתֵהּ חָי דְעַל אַפֵּיהּ חָשִׁיחוֹן׃ 6 [v]וְאַן כַּאנָא קְרָם אֱלָהָא דְנֶפְרוֹעַ אוּלְצָנָא לַאלְצַיכוֹן׃

[a] דְנַח זרח טוקח הל [c] חסר
[d] וְדָא יהו [e] חוב [f] זמן
[g] וְלָא ראוי [h] יְתַר רַבָּא
[k] אמומחכם [i] אהבה
[m] שַׁבְחַר [n] בעדות [o] חַיְמִין
[p] סַיְבַר [q] רְדַף [r] אֲלַץ צרר
[s] חַוָא חוד [t] דון [u] שָׁוְיָא
[v]

EPISTOLA B. PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT I.

PAvlvs, & Siluanus, & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo patre noſtro, & Dño Ieſu Chriſto; Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita vt dignũ eſt, quoniã ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſq; omnium veſtrum in inuicẽ: Ita vt & noſipſi in vobis gloriemur in eccleſiis Dei, pro patiẽtia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationib⁹ quas ſuſtinetis,

In exemplum iuſti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei pro quo & patimini. Si tamen iuſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem, iis qui vos tribulant: Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum, in reuelatione Domini Ieſu de cælo cum angelis virtutis eius, In flamma ignis dantis vindictam iis qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti:

retribu tionem

Qui pœnas dabunt in interitu ętернas à facie Domini, & à gloria virtutis eius: Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

In quo etiam oramus ſemper pro vobis, vt dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatẽ bonitatis † & opus fidei in virtute,

ſuæ

Vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

CAP. II.

ROgamus autem vos, fratres, per aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ προς θεσσαλονικεις δευτερα επιστολη.

κεφαλ. α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ·

2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, & κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

3 εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους,

4 ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε,

5 ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε·

6 εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν,

7 καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ,

8 ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·

9 οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ·

10 ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ·

11 εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, & ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει·

12 ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, & κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

β'.

1 ΕΡΩΤΩΜΕΝ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν,

---

a אַלְעָ֫ץ צור b חַיָּא c וְלָא d נקמה e יְרַע מוה אֶשְׁתְּרַע f לְבשורתו g דוּן h פְּרָע גמל i אַבַּד k שַׁבַּח נפלאותיו l חַיְמָן m זמן n צָלָא o שְׁנָא p קָרָא q מָלָא r אֲבָא s שוב t שַׁבַּח u בְּעָא

7 וְלִכּוֹן דְּמִתְאַלְצִיתוּן נַחָא עִמָּן בְּגְלֵיָנֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּמִן שְׁמַיָּא עִם חַיָּלָא דְּמַלְאֲכוֹהִי׃ 8 מָא דְעָבֵד
תְּבַעְתָּא בְּגוּלָא דְּנוּרָא מִן הָנוּן דְּלָא יַדְעִין לַאלָהָא וּמִן הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּמּוֹדְעוּ לְסַבְּרְתֵּהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
9 דְּהִנּוּן בְּדִינָא נְתָפְרָעִין אַבְּדָנָא דְּלָעְלַם מִן פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרָן וּמִן שׁוּבְחָא דְּחַי לֵהּ׃ 10 מָא דְאָתֵא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּקַדִּישׁוֹתֵי
וְנִתְחַוֵּא לְתֵרְעָתֵהּ בְּמֵהֵימְנוֹתֵי דְּתֶתְהֵימֵן סָהֲדוּתַן דְּעֲלֵיכוֹן בְּהָוֹ יוֹמָא׃ 11 מֶטֶל הָנָא בְּכָל זְבַן מְצַלֵּינַן עֲלֵיכוֹן דְּנַשְׁוֵיכוֹן
אֱלָהָא לְקָרֵינְכוֹן וְנַמְלֵיכוֹן כְּרֵהּ עֲבִינָא וְדִטָּבָתָא וַעֲבַדָא דְּהֵימְנוּתָא בְּחַיָּלָא׃
12 דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּכוֹן שְׁמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף אַנְתּוּן בֵּהּ אֵיךְ טִיבוּתֵהּ דֵּאלָהָן וּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

קפלאון ב

1 בְּעַיְנַן דִּין מִנְכוֹן אַחַי עַל מֵאֲתְיֵתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְעַל כְּנוּשְׁיָא דִּילַן דְּלְוָתֵהּ׃

2 * Ne citò dimoueamini à mentibus ve-
stris, neque obstupescatis neque à sermone,
neque à spiritu, neque ab epistola, acsi à no-
bis esset, quòd ecce forsitan instet dies Do-
mini nostri.

3 * Ne quis imponat vobis vllo modo: quo-
niam nisi venerit prius rebellio, & reuelatus
fuerit homo ille peccati, filius perditionis,

4 * Qui aduersarius est, & effertur supra
omnem qui vocatur Deus & religio, adeò
vt & in templo Dei tanquam Deus sedeat,
& ostentet seipsum quasi Deus sit.

5 * Nonne in memoriam reuocatis, quòd
quum apud vos essem, hæc dixerim vobis?

6 * Et nunc scitis quid detineat, vt reue-
letur suo tempore.

7 * Mysterium enim iniqui illius iam in-
cœpit sedulò agere, solùm vt qui nunc deti-
net, tollatur è medio.

8 * Et tunc reuelabitur iniquus ille, quem
Dominus noster Jeschua conficiet spiritu oris
sui, & abolebit eum reuelatione aduētus sui.

9 * Aduentus enim illius est operatio Sata-
næ cum omni potentia & signis, falsisque
10 miraculis: * Et cum omni seductione
iniquitatis quæ fit in perditos, eò quòd non
receperunt charitatem veritatis vt per eam
seruarentur.

11 * Idcircò immittet illis Deus efficaciam
seductionis, vt credant mendacio:

12 * Et condemnentur illi omnes qui non
crediderunt veritati, sed acquieuerunt ini-
quitati.

13 * Nos autem debemus gratias agere Deo
semper pro vobis fratres, dilecti Domini no-
stri, quòd elegerit vos Deus à principio in vi-
tam [salutem] per sanctificationem Spiritus,
& fidem veritatis.

14 * Ad hæc enim vocauit vos Deus Euan-
gelio nostro, vt decori sitis Domino nostro Je-
schua Meschicho.

15 * Proinde fratres mei, state, & constan-
ter tenete præcepta quę didicistis siue per ser-
monem, siue per epistolam nostram.

16 * Ipse autem Dominus noster Ieschua Me-
schicho & Deus Pater noster, qui dilexit
vos, & dedit vobis consolationem æternam,
& spem bonam in gratia sua,

---

2 וְלָא [d] עַגַל [c] תֶּתְזִיעוּן [f] בְּרֵעֲנַיכוּן וְלָא [g] תֶּתַהוּן לָא מִן [h] מַלְתָא וְלָא מִן רוּחָא וְלָא מִן אֶגַרְתָא דַּאיךְ דְּמִן לְוָתַן הֵי
דְּהָא לַם מַטִי לֵהּ יוֹמֵהּ דְּמָרַן ׃ 3 לְמָא אֱנָשׁ [i] נְטַעֲיכוּן בְּחַד מִן [k] אֶסְכִּימִין מֶטֶל דַּאן לָא [l] תֵּאתֵא לוּקְדַם [m] מְרוּדְתָא וְנֶתְגְּלֵא
בַּרְנָשָׁא דַּחֲטִיתָא בְּרֵהּ [n] דַּאבְדָנָא ׃ 4 הַוּ דַּלְקוּבְלָא הוּ [p] וּמְשְׁתַּעֲלָא עַל כֹּל מַן [q] דְּמִתְקְרֵא אֱלָהָא וְדָחֲלָא אַיכְנָא דַּאף בְּהַיְכְלָא
דַּאלָהָא אַיךְ אֱלָהָא [r] נֵחֵב וְנֵחְוֵא עַל נַפְשֵׁהּ אַיךְ דַּאלָהָא הוּ ׃ 5 לָא [s] עֲהֲדִיתוּן דְּכַר לְוָתְכוּן הֲוִית הָלֵין אֲמְרֵת [t] הֲוִית לְכוּן ׃
6 וְהָשָׁא יְדָעִין אַנְתוּן מָא דַּאחִיד [u] דְּנֶתְגְּלֵא הוּ [x] בְּזַכְנֵהּ ׃ 7 [y] אֲרֵזָא גֵיר דְּעָוְלָא מִן כַּדוּ שָׁרִי [z] לְמֶהֱפַטוּ בַּלְחוּד אֵן
הַוּ מָאדְהָשָׁא אֶחִיד [a] נֶשְׁתְּקֵל עָוְלָא הַוּ דְּמָרַן יְשׁוּעַ [o] נְסִיפִיוּהִי בְּרוּחַ פּוּמֵהּ וְנַבְטְלִיוּהִי
בְּגֶלְיָנָא דְּמֵאתְיֵהּ ׃ 9 מֵאתְיֵהּ גֵיר דְּהוּ מַעֲכְדָנוּתָא הִי דְּסָטָנָא בְּכֹל חַיל וַאתְוָתָא וְהַדְמָרָתָא דַּגְלָתָא ׃

[d] פתאם
[e] זוע [f] רָעָא [g] תַּוָא תטוו
[h] מַלַל [i] טְעָא תעה
[k] אֶסְכִּימָא דיך [l] אֲתָא
[m] מְרַד [n] אֲבַד [p] עֲלָא ומזה
שַׁעֲלָא [q] קְרָא [r] יְתֵב
[s] עֲהַד הזכיר [t] חֲוָא [x] גְלָא
[x] בעתו ץ הסדר
[z] חֲפַט השתדל [a] שְׁקַל

2 * Vt non citò moueamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tãquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

Eph. 5. b. 6 diſſenſio 3 *Ne quis vos ſeducat vllo modo, quoniam niſi venerit †diſceſſio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, 4 * Qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; ita vt in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus.

5 * Num retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis? B

6 * Et nunc quid detineat ſcitis, vt reueletur in ſuo tempore:

7 *(Nam myſterium iam operatur iniquitatis: tantùm vt qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.)

Iſa. 11. a. 4 8 *Et tunc reuelabitur ille iniquus: quẽ Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet illuſtratione aduentus ſui eum,

9 * Cuius eſt aduentus ſecundùm operationem Satanæ, in omni virtute, & ſignis & prodigiis mendacibus:

10 *Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent.

11 * Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio: C

12 * Vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

13 * Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & †fide veritatis,

in Ad quod qua 14 *†In†quam & vocauit vos per Euangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti. D

15 * Itaque fratres, ſtate: & tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonẽ, ſiue per epiſtolam noſtram.

16 * Ipſe autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & Pater noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia;

2 * εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου.

3 * μήτις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,

4 * ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.

5 * οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;

6 * Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ.

7 * τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται.

8 * καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ·

9 * οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους·

10 * καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς.

11 * καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει·

12 * ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

13 * ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας·

14 * εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

15 * ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.

16 * αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ὑμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι,

---

10 וְכָל־הָ[k] טוּעַ וְעָוְלָא דְּהַוְיָא בַּאֲבִידָא עַל דְּלָא קַבְּלוּ חוּבָא דְקוּשְׁטָא דְּהֵוֵה [l]נְחוּן׃
11 מְטָל הָנָא נְשַׁדַּר לְהוֹן אֱלָהָא סַעֲרָנוּתָא דְּטוּעַ דַּנְהֵימְנוּן [m]לְשׁוּקְרָא׃
12 [n]וְנֶהְתְּדִינוּן כֻּלְּהוֹן אִילֵּין דְּלָא הֵימְנוּ [o]בְּקוּשְׁטָא אֶלָּא [p]אֶצְטְבִיוּ בְעַוְלָא׃ 13 חֲנַן דִּין [q]חַיָּבִינַן [r]לְמֹודֵיוּ לַאלָהָא בְּכָל
זְבַן עַל אַפֵּיכוֹן אֲחֵין חַבִּיבֵוהִי דְמָרַן [s]דַּגְבָכוּן אֱלָהָא מִן רֵישִׁית לְחַיֵּא בְקַדִּישׁוּתָא דְּרוּחָא [t]וַהֵימָנוּתָא [u]דַּשְׁרָרָא׃
14 לְהַלֵּין הוּגֵיר [x]קְרָכוֹן אֱלָהָא [y]בְּמַסְבְּרָנוּתָא דִּילַן דְּחֶוְיוֹן [z]חֶשְׁבוּחָא לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
15 [a]מִכֵּיל אֲחֵי [b]אִתְקַיְמוּ [c]וְחַסְּנוּ בְּפוּקְדָנָא [d]דְּיִלְפְּתוּן אַן [e]בְּמֵלְתָא וְאַן בְּאַגַּרְתָּא דִּילַן׃
16 הוּדֵין מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאלָהָא אֲבוּן הָוֹ [f]דְּאַחֲבַן וְיַהֵב לַן בּוּיָאָא דְּלָעָלַם וְסַבְּרָא טָבָא בִּטַיבוּתָה׃

k תועה l חַיָּא m שְׁקַר n דין o באמת p צְבָא q חוב r יְדָא s גְּבָא בור t חֵימָן u שֶׁל אמת x קְרָא y סַיְבַר z שַׂבַּח a עַל־כֵּן b קוּם c חֲמֶסֶן שמר חמד d יְלַף e מַלָּל f אַחֵב

17 * Consoletur corda vestra, et stabiliat vos in omni sermone, & in omni opere bono.

CAP. III.

1 DEinceps, fratres, orate pro nobis, vt sermo Domini nostri currat & glorificetur vbique, sicut & apud vos.

2 * Vt liberemur ab hominibus malis & insolentibus. non enim omnium est fides.

3 * Fidelis autem est Dominus, qui custodiet vos & liberabit à malo.

4 * Porrò confidimus de vobis in Domino nostro, quòd quæ præcepimus vobis feceritis, atque facturi estis.

5 * Dominus autem noster dirigat corda vestra in dilectionem Dei, & in expectationem Meschicho.

6 * Cæterùm præcepimus vobis, fratres mei, in nomine Domini nostri Ieschua Meschicho, vt recedatis ab omni fratre qui in deterius ambulat, & non iuxta præcepta quæ accepit à nobis.

7 * Vos enim scitis quomodo oporteat imitari nos; quoniam non in deterius ambulauimus inter vos.

8 * Neque panem gratis comedimus à quoquam vestrùm; sed cum labore & fatigatione noctu & interdiu operabamur, ne cui vestrum essemus oneri.

9 * Non quod non potuerimus, sed vt per nosipsos exhiberemus vobis exemplum, vt nos imitaremini.

10 * Etenim quum apud vos essemus, hoc præceperamus vobis, vt quisquis noluerit operari, is nec manducet.

11 * Siquidem audiuimus quosdam esse inter vos qui in deterius ambulãt; & nihil agunt,
12 nisi res vanas. * Iis autem qui sunt istiusmodi, præcipimus, & rogamus eos per Dominum nostrum Ieschua Meschicho, vt cum quiete operentur, & comedant panem suum.

13 * Vos autem, fratres mei, non sit graue vobis agere quod bonum est.

14 * Quod si quis non obedit istis sermonibus qui epistola continentur, iste separetur à vobis, neque conuersamini cum eo, vt pudore suffundatur.

15 * Neque tanquã inimicum habeatis eum, sed admonete eum vti fratrem.

---

17 g נְבַיָּא לְבַוְהְכוֹן h וְנְקִים בְּכָל i מֶלָּא וַבְכָל עֲבָד טָב ׃ קפלאון ג x מִן הַשָּׁא אֲחִין y צְלוֹ
עֲלַיִן דְּמָרָן חֶחֱוֵא b רַהֲטָא c וּמְשְׁתַּבְּחָא בְּכָל d דּוּכָא אַיךְ דַּלְוָתְכוֹן ׃ 2 e וְדֶנָחְפַּצָא מֵן בְּנַיְנָשָׁא בִּישֵׁא f וְעַנְתָּא g לָו
גִּיר דְּכָלְנָשׁ הְי הַיְמָנוּתָא ׃ 3 מְהֵימַן הוּא דִּין מָרְיָא דְהוּ נְנַשַּׁרְכוֹן h וְנְשַׁוְזְבְכוֹן מֵן בִּישָׁא ׃ 4 i תְּכִילִנַן דִּין עֲלֵיכוֹן בְּמָרָן דְּמֵדֵם
דְּמְפַקְדִינַן לְכוֹן עֲבַדְתוּן אַף עֲבָדִיתוּן ׃ 5 וּמָרַן j הַרוּץ לְבַוְהְכוֹן לְחוּבְּהָ דַאלָהָא l וְלִמְסַבְּרְנוּתְהּ דְּמְשִׁיחָא ׃ 6 m מְפַקְדִינַן
לְכוֹן דִּין אֲחַי בְּשְׁמֵהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דַהֲוִיתוּן n פְּרִיקִין מֵן כָּל אָחָא אֵינָא דְבֵישׁ בִּישׁ מְהַלֵּךְ וְלָא אַיךְ o פּוּקְדָנָא דְקַבֵּל
מָנָּן ׃ 7 אַנְתוּן גִּיר יְדָעִין אַנָּתוּן אֵיכְנָא וְלָא לְמֶתְדַמָּיוּ בָּן דְּלָא הַלֵּכָן בִּישׁ בִּישׁ בֵּינְתְכוֹן ׃ 8 אַף לָא לַחְמָא דְמַגָּן
אֶכַלָן מֵן אֱנָשׁ מָנְכוֹן אֶלָּא בְּעִמְלָא וּבְלַאוּתָא בְּלֵילְיָא וּבִימָמָא פְּלְחִין הֲוִין דְּעַל אֱנָשׁ מָנְכוֹן לָא נְאקַר ׃

f בְּנָא נחם h קוּם
i מַלֵּל a צְלָא פלא
b רְחֵט רחץ c שַׁבַּח
d מְקוּם
e פְּצָא f ועוקשים צלא
h שְׁוֵב g תְּכַל בשח
k
l פְּקַד תְּרַע הקו
m סַכַּר קוה n פְּרַק סור
o מצוה

17 * Exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere & sermone bono.

CAP. III.

1 DE cætero, fratres, orate pro nobis, vt sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos:
2 * Et vt liberemur ab importunis & malis hominibus. nō enim omnium est fides.
3 * Fidelis autem †Dominus est, qui cōfirmabit vos & custodiet à malo.
4 * Cōfidimus autem de vobis † in Domino, quoniam †quæ præcipimus, & facitis, & facietis.
5 * Dominus autē dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi.
6 * Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem quam acceperunt à nobis.
7 * Ipsi enim scitis quemadmodū oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos;
8 * Neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus.
9 * Non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.
10 * Nam & cùm essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet.
11 * †Audiuimus enim inter vos quosdā ambulātes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes.
12 * Iis autem qui eiusmodi sunt, denūtiamus, & obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operātes, suum panem manducent.
13 * Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes.
14 * Quòd si quis non †obedit verbo nostro, per epistolā hunc notate: & ne com misceamini cum illo, vt confundatur:
15 * Et nolite quasi inimicum existimare; sed corripite vt fratrem.

17 * ὁ δὲ καλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

γ΄.

1 * Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ, καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς,
2 * καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.
3 * πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
4 * πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.
5 * ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ.
6 * Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν.
7 * αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν,
8 * οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν·
9 * οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλὰ ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς·
10 * καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.
11 * ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.
12 * τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετ' ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.
13 * ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες.
14 * εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ,
15 * καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.

---

9 לֹא הֲוָא מְטֻל דְּלָא שַׁלִּיט לַן אֶלָּא דַּבְנַפְשַׁן [u] נֶתֶל לְכוֹן [z] טוּפְסָא דְּבֵן [y] תִּתְדַּמוּן ׃
10 אַף כַּד לְוָתְכוֹן [z] הֲוֵין גְּיר הָרָא מְפַקְּדִין הֲוֵין לְכוֹן דְּכֹל דְּלָא צָבָא [a] דְּנָפְלוּחַ אָף לָא [b] נְלַעֵם ׃
11 [c] שְׁמָעִינַן גְּיר דְּאִית בְּכוֹן אֲנָשָׁא דְּבִישׁ בִּישׁ מְהַלְכִין וּמְדֻם לָא פַּלְחִין אֶלָּא אַן [d] סְרִיקָתָא ׃
12 לְהוֹן דֵּין לְהָלֵין [e] מְפַקְּדִינַן וּבָעֵינַן מָנְהוֹן בְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא [g] דַּבְשָׁלְיָא נֶהֱווֹן פַּלְחִין וְאָכְלִין לַחְמְהוֹן ׃
13 אַנְחוֹן דֵּין אֲחֵי לָא [h] תְּאמָאן לְכוֹן לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר ׃
14 וְאַן אֱנָשׁ לָא [i] מְשְׁתְּמַע [k] לְמִלִּין הָלֵין דְּבְאִגַּרְתָּא נְתְפְּרֵשׁ לְכוֹן הַנָּא וְלָא הֲוֵיתוּן [l] מְתְחַלְטִין עִמֵּה [m] דְּנֶבְהַרְתּ ׃
15 וְלָא אַיךְ [n] כְּעֵל דְּבָבָא תְּאחְדוּנֵהּ אֶלָּא הֲוֵיתוּן מַרְתִּין לֵהּ אַיךְ דְּלַאחָא ׃

[y] נְתַל בתן × דמין
[z] דְּמָא דמה [z] הֲוָא
[a] פְּלַח עשה [b] לְעֵם אבל
[c] שְׁמַע [d] דברים רקים
[e] פקד צוה [f] בְּעָא
[g] שְׁלָא נוח [h] מְאַן
[i] שְׁמַע [k] מְלַל [l] חֲלַשׁ
[m] בְּהַת בוש [n] אויב

16 16 * *Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem semper in omnibus. Dominus noster sit cum omnibus vobis.*

17 17 * *Pax* [salutatio] *per scripturam propriæ manus, Ego Paulus scripsi. quod est signum in omnibus epistolis meis. Sic scribo.*

18 18 * *Gratia Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis, fratres mei. Amin.*

Epistolæ ad Thessalonicenses secundæ, quæ scripta est ex Laodicea Pisidiæ, missa verò per manus Tychici,
FINIS.

---

16 חו דִּין מָרֵהּ דְּשַׁלְמָא ᵖ נֵהֲל לְכוֹן שְׁלָמָא בְּכֹל זִבְנָא בְּכֹל מֵדֵם מָרָן עִם כְּלְכוֹן ׃

17 שְׁלָמָא בִּכְתָבַת ᵍ אִידַי אֲנָא פּוֹלוֹס כְּתִבֵת ʳ דְאִיתַוהִי ˢ אָתָא דִּבְכָלֵהֵין אִגַּרָתַי הָכַנָא כָּתֵב אֲנָא ׃

ᵖ נְתַל בתך ז זמנ׳ ידי
ᵍ אִית יש ו אות

RVRSVM EPISTOLA AD TIMOTHEVM I.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Parasceue Sabbathi v. Ieiunij.

CAPVT I.

1 PAulus Apostolus Jeschua Meschicho mandato Dei Seruatoris nostri, et Meschicho Jeschua spei nostræ;

2 * *Timotheo filio vero in fide, Gratia, & miserationes, & pax à Deo patre nostro, & Meschicho Jeschua Domino nostro.*

3 * *Efflagitaui à te quum proficiscerer in Macedoniam, vt remaneres Ephesi, & præciperes vnicuique ne docerent doctrinas diuersas;*

4 * *Nec attenderent fabulis & narrationibus generationum quibus non est finis, quæ contentiones efficiunt potius quàm ædificationem in fide Dei.*

5 * *Finis autem præcepti est charitas ex corde syncero, et conscientia bona, fideq; veraci.*

6 * *A quibus quòd aberrarint quidam, declinarunt ad sermones vanos,*

---

1 פּוֹלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ᵃ בְּפוּקְדָנָא דַּאלָהָא ᵇ מַחֲיָנָן וְדִמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ ᶜ סַבְרָן ׃

2 לְטִימֹתְהָאוֹס בְּרָא ᵈ שַׁרִירָא ᶜ בְּחֵימְנוּתָא ᶠ טַיבוּתָא וְרַחֲמֵא וְשַׁלְמָא מֵן אֱלָהָא אֲבוּן וְמָשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרָן ׃ ᵍ בְּעִית

ᵃ קפלאון א ᵇ במצוה ᵇ חַיָּא
ᶜ חקוחבן ᵈ בנאמן
ᵉ חַיִּמָן ᶠ חסר ᵍ בְּעָא
ʰ חַיָּא ⁱ אֱלָף ᵏ וֵלף
ˡ שְׁתֵלף חלף

ʰ הֲוִית סָנֵךְ כַּד אֵזַל אֲנָא לְמַקְרוּנִיָא דַּתְקַוֵא בְּאפֶסוֹס וַחֲפַקֵד לַאנָשׁ אֱנָשׁ דְּלָא נַלפוּן ⁱ וּלְפָנֵא ᵏ מְשַׁחְלְפָא ׃

Deus

16 *Ipse autem †Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

17 *Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. ita scribo.

18 *Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Ad Thessalonicenses secunda scripta fuit Athenis.

16 * αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

17 * ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου· ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω.

18 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

חסרו א 18 * טִיבוּתָהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כֻּלְכוֹן אֲחֵי אָמִין׃

כתב ב שדר שלח ג שלמת אגרתא דלות תסלוניקיא דתרתין דאתכתבת מן לודיקיא דפיסידיא ואשתדרת באידי טוכיקוס׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TIMOTHEVM I.

TIMOTHEVM *instruit & docet de ordinatione Episcopatus & Diaconij, & omnis Ecclesiasticæ disciplinæ: scribens ei à Laodicia per Tychicum diaconem.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT I.

Act. 16. 3

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi secundũ imperium Dei salvatoris nostri, & Christi Iesu spei nostræ:

2 *Timotheo dilecto filio in fide, Gratia, †misericordia, & pax à Deo patre, & Christo Iesu Dño nostro.

& 3 *Sicut rogaui te vt remaneres Ephesi cùm irem in Macedoniam, vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent;

4 *Neque intenderẽt fabulis & genealogiis interminatis, quę quęstiones prę-stant magis quàm ædificationem Dei, quæ est in fide.

5 *Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & B fide non ficta.

6 *A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium;

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐπιστολή.

κεφαλ. α΄.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ ἰησοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν,

2 *τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

3 *καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν,

4 *μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

5 *τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου·

6 *ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν·

מ רמא נ שעא ספר ס שיחולוה ע סכא קן חרא ריבות צ בנא ק קנו ר אירת

4 וְלָא מ נְתַרְמוּן נ לְשׁוּעַיָתָא ס וְלִתְשֻׁעְיָתָא ע דְשַׁרְבְּתָא ד דְסָכָא לַיִת לְהֵין לְהֵלִין דְחָרִינָא הוּ עֲבִדִין יַהִירָאִית וְלָא בְּנְיָנָא
בְּהֵימְנוּתָא דַאלָהָא ׃ 5 * סָכֵה דִין דִפוּקְדָנָא ר אִיהוֹהִי חוּבָא דְמִן לִבָּא דַכְיָא וּמִן תְּאֵרְהָא טָבְתָא וּמִן הֵימָנוּתָא
שְׁרִירְתָא ׃ 6 וּמְנְהֵין מִן הֲלֵין טְעוֹ אֲנָשָׁא וְסָטוֹ לְמֶלָּא חֲרִיקְתָא ׃

7 * Dum volunt esse doctores Legis, quum non intelligant quod loquuntur, neque de quo dissertant.

8 * Scimus autem Legem esse bonam, si quis iuxta Legem conuersetur in ea:

9 * Sciens iusto Legem non esse positam, sed iniustis, & rebellibus, & impiis, & sceleratis, & insolentibus, & iis qui puri non sunt: & iis qui percutiunt patres suos, & iis qui percutiunt matres suas, et homicidis:

10 * Et scortatoribus, et cõcubitoribus masculorum, et furibus ingenuorũ [plagiariis], & mendacibus, & transgressoribus iurisiurandi, & cuilibet rei quæ aduersatur sanæ doctrinæ

11 * Euangelij gloriæ Dei benedicti quod mihi concreditum est.

12 * Et gratias ago ei qui me corroborat Domino nostro Jeschua Meschicho, qui me existimauit fidelem, méque constituit ad ministerium suum.

13 * Me inquam qui prius blasphemus fueram, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feceram absque fide.

14 * At multiplicata est in me gratia Domini nostri, & fides & dilectio quæ est per Jeschua Meschicho.

15 * Fidelis ille sermo, & dignus quem recipiamus, nempe Jeschua Meschicho venisse in mundum, vt seruaret peccatores, quorum primus ego sum.

16 * Sed ideò mei misertus est, vt in me primò ostenderet Ieschua Meschicho longanimitatem suam, vt exemplo iis essem qui crediturí sunt in vitam æternam.

17 * Regi autem seculorum incorruptibili, & inuisibili, qui quidem est vnus Deus, honor & gloria in seculum seculorum, Amin.

18 * Hoc præceptum commendo tibi, fili mi Timothee, iuxta primas prophetias quæ extiterunt de te, vt milites in eis bonam istam militiam,

19 * Cum fide & conscientia bona. Illi enim qui hanc à se repulerunt, à fide euanuerunt:

20 * Sicut Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ, ne sint maledici.

---

7 [d] בְּרַבְעַו לְמֶהֱוֵא [c] מַלְפָנָא דְנָמוֹסָא כַּד לָא [f] מְסְתַּכְלִין מַדֵם דְמִמַלְלִין וְלָא [g] מַדֵם דַעֲלוֹהִי [h] מְתְחָרִין ׃

8 [i] וְיָדְעִינַן דֵין דְנָמוֹסָא שַׁפִּיר הוּ אִן אֱנָשׁ [k] אֲכְוָהִי דְנָמוֹסָא [l] נְתְדַבַּר בֵּהּ ׃ 9 כַּד יָדֵע [m] וְלִכְאנָא נָמוֹסָא לָא [n] סִים
אֶלָּא לְעַוְלָא [o] וְלִמְרוּדָא וְלִרְשִׁיעָא [p] וְלַחֲטָיֵא [q] וְלַעֲנָתָא וְלַאיליֵן [r] דְכִין וְלַאיליֵן [s] דְמָחִין לַאבָהַיהוֹן וְלַאיליֵן דְמָחִין
לְאִמַהָתְהוֹן וְלִקְטוֹלָא ׃ 10 [t] וְלִזְנָיָא וְלִשָׁכְבֵי עִם דְכְרָא וְלִגַנָבֵי בְנֵי [v] חְארָא [x] וְלִדַגְלָא וְלִעָבְרֵי עַל [y] מוֹמָתָא וְלִכְלְמֵד
דְאִיתְהוֹי סַקוּבְלָא [z] דְיוּלְפָנָא חֵלִימָא ׃ 11 דְאוֹנְגֶּלְיוֹן דְחֶשְׁבִיחְתֵהּ דַאלָהָא מְבַרְכָא הוּ דְאָנָא אֶתְהֵימְנֵת ׃

12 [a] וּמוֹדָא אֲנָא לֵהּ דְחַיְלַנִי לְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְחַשְׁבַנִי מְהֵימְנָא וְסַמַנִי לְחֶשְׁמֶשְׁחָה ׃
מְגַדְפָן הֲוִית וְרָדוֹף וּמְצַעֲרָן אֶלָּא אִתְחַנֵנֵת טָעֵל דְכַד לָא וַדָע הֲוִית עֲבֵדֵת דְלָא הֵימָנוּתָא ׃

[d] בְּעָא [e] אֶלֶף [f] סְכַל
[g] דבר שכל
[h] חֲרָא הריב [i] יְרַע
[k] כמותו
[l] דְבֵר חבוש [m] שלישים
[n] כון [o] סוּם [p] מְרַד
[q] חַטָא [r] העוקשים [s] רְכָא
זכה [t] מָחָא נכה [v] זְנָא
[u] דרור [x] הלכתבים
[y] וְמָא השבע [z] יְלַף

7 Volentes esse Legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

8 Scimus autem quia bona est Lex, si quis ea legitimè vtatur:

Rom.7.b.12 Scientes 9 † Sciens hoc, quia Lex iusto non est posita, sed iniustis, & non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis,

10 Fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur,

11 Quę est secundùm Euangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.

12 Gratias ago ei qui me confortauit, in †Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem me existimauit, ponens in ministerio:

13 Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus. sed misericordiam Dei † consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

14 Superabundauit autem gratia Domini nostri cum fide & dilectione, quæ est in Christo Iesu.

15 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: Mat.9.b 13 Mar.2.c.17 quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.

16 Sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.

17 Regi autem seculorum immortali, inuisibili, soli Deo honor & gloria in secula seculorum, Amen.

18 Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee: secundùm præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam;

19 Habens fidem & bonam conscientiam; quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt:

20 Ex quibus est Hymenęus & Alexander: quos tradidi Satanę, vt discant non blasphemare.

7 θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

8 οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται·

9 εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις,

10 πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται,

11 κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

12 καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν,

13 τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ·

14 ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

15 πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ·

16 ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

17 τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

18 Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν,

19 ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν·

20 ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

---

14 סַגִּיאַת בִּי דֵין טִיבוּתֵהּ וְרָמָן וְהֵימָנוּתָא וְחוּבָא דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 15 מְהֵימְנָא הִי מִלְּתָא וְשָׁוְיָא הִי לְמִקְבְּלוּתֵהּ
דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲתָא לְעָלְמָא לְמַחְיֵי לְחַטָּיֵא וְקַדְמָיהוֹן אֲנָא אֲנָא ׃ 16 אֶלָּא מִטֶּל הָנָא רַחֵם עֲלַי דְּבִי קַדְמָא נְחַוֵּא
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כְּלָה סַגְּרַת רוּחֵהּ לְתַחְוִיתָא דַּאיִלֵּין דַּעֲתִידִין דְּנֵהֵימְנוּן בֵּהּ לְחַיֵּא דַּלְעָלַם ׃ 17 לְמַלְכָּא דִּין דְּעָלְמָא
הַו דְּלָא מֵתְחַבַּל וְלָא מִתְחֲזֵא וְחַד אֱלָהָא אֵיקָרָא וְתֻשְׁבּוּחְתָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין ׃ 18 הָנָא פּוּקְדָנָא
סַגְּעָל אֲנָא לָךְ בְּרִי טִימָתְאוֹס אֵיךְ נְבִיוָתָא דַּהֲוַי עֲלַיִךְ דְּתֶהְפּוֹחַ בְּהֵין פָּלְחוּתָא הָדָא שַׁפִּירְתָּא ׃
19 בְּהֵימְנוּתָא וּבְתִאַרְתָא דְּשַׁבְתָּא אִילֵּין גֵּיר דַּלְהָדָא דְּחַקּוּ מְנָהוֹן מִן הֵימָנוּתָא אֶסְתַּרְקוּ ׃
20 אֵיךְ הוּמֶנָאוֹס וַאלֶכְסַנְדְּרוֹס הִלֵּין דַּאשְׁלֶמֵת לְסָטָנָא דְּלָא נֶהֱווֹן מְגַדְּפִין ׃

[1] סְגִיא [2] חֵימֵן [3] ואהבה [4] כְּלַל [5] שְׁנָא [6] חַנָּא [7] ארך אפים מן נְגַד [8] חַוָּא הגיד [9] חַנָּא [10] יְקַר [11] שַׁבַּח [12] מצוה במפקיד [13] נְבָא [14] קרב [15] תַּאַר [16] טוב [17] פְּרַק ריק

Deprecationum.

CAP. II.

1 OBsecro te igitur, vt ante omnia deprecationem offeras Deo, & orationem, & interpellationem, & gratiarum actionem pro omnibus hominibus:

2 * Pro regibus, & magnatibus, vt habitationem pacatam & quietam habitemus cum omni reuerentia Dei, & puritate.

3 * Hoc enim bonum est, & acceptum coram Deo Seruatore nostro.

4 * Qui quidem vult omnes homines seruari, & conuerti ad agnitionem veritatis.

5 * Vnus enim est Deus, et vnus est mediator Dei et hominũ, homo Ieschua Meschicho.

6 * Qui quidem dedit seipsum redemptionem pro omnibus, testimonium quod euenit tempore suo;

7 * Cuius positus sum præco & Apostolus. Veritatem dico, & non mentior; quia fui doctor Gentium in fide veritatis.

8 * Volo igitur vt orent viri in omni loco, purè sustollentes manus suas, sine ira, & sine disceptationibus.

9 * Similiter & mulieres in habitu casto vestimenti cum verecundia & pudicitia exornent seipsas, non in tortis crinibus & auro, aut margaritis, aut vestibus elegantibus.

10 * Sed in operibus bonis, sicuti decet mulieres, quæ profitentur timorem Dei.

11 * Mulier in silentio discat cum omni subiectione.

12 * Mulieri enim docere non permitto, neque authoritatem vsurpare in viros, sed esse in silentio.

13 * Odom enim primùm effictus fuit, & deinde Chauo.

14 * Et Odom non fuit deceptus, mulier autem fuit seducta, & transgressa est præceptũ.

15 * Seruabitur autem per natos suos si permanserint in fide, & charitate, & sanctificatione, & castitate.

Dominica secunda post Epiphaniam.

1 FIdelis ille sermo. Si quis desiderat Episcopatum, opus bonum desiderat.

CAP. II.

OBsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: 1 A

*Pro regibus & omnibus qui in sublimitate †sunt: vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. 2 constituti

* Hoc enim bonum est & acceptum coram Saluatore nostro Deo, 3

*Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 4 B

* Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus: 5

* Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, cuius testimonium temporibus suis confirmatum est. 6

* In quo positus sum ego prædicator & Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate. 7 2.Tim. 1 c.11

*Volo ergo viros orare in omni loco, leuantes puras manus, sine ira & discep- 8 C tatione.

* Similiter & mulieres in habitu ornato: cum verecundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: 9 2.Pet.3. a.3

* Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. 10

* Mulier in silentio discat, cum omni subiectione. 11

*Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: sed esse in 12 D silentio. 1.Cor. 14.f.34.

* Adam enim primus formatus est: deinde Heua. 13 Gen. 2.d 27.

* Et Adam non est seductus: mulier autem seducta, in præuaricatione fuit. 14 Gen.3. b.6

* Saluabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide & dilectione, & sanctificatione, cum sobrietate. 15

CAP. III.

FIdelis sermo. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1 A

Β΄.

1 * Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων,

2 * ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι·

3 * τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ·

4 * ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

5 * εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς·

6 * ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις·

7 * εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος· ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι· διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

8 * βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

9 * ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ·

10 * ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν.

11 * γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.

12 * γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.

13 * Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὕα·

14 * καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν παραβάσει γέγονε·

15 * σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

γ΄.

1 * Πιστὸς ὁ λόγος, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ·

דָּלָא [g] רוּגְזָא וְדָלָא [h] מַחְשְׁבָתָא ׃ [7] וְהָכָנָא אַף גַּשָּׁא [i] בְּאִסְכְּמָא [k] נַכְפָּא דְּלִבּוּשָׁא [l] בְּהַחְמָתָא [m] וְבְנַכְפּוּתָא נָהֲוָא
[n] חֲצִבְיְתְהֵין לָא [o] בְּגַדּוּלָא [p] וְבְרַהֲבָא אוֹ [q] בְּמַרְגְּנִיתָא אוֹ [r] בְּנַחְתָא שַׁפִּירָא ׃ [10] אֶלָּא בְּעַבְדָא [s] טָבָא אֵיכָנָא דְּיָאֵא
לְנָשֵׁא [t] דְּמְשַׁתְּדְרִין דְּחֵלָה אֱלָהָא ׃ [11] אִנְתְּתָא [u] בְּשֶׁלְיָא הֲוָת [v] יְלָפָא בְּכָל [w] שׁוּעְבָּד ׃ [12] לַאִנְתְּתָא גִּיר [z] לְמַלָּפוּ
לָא [a] מַפֵּס אֲנָא וְלָא לְמִטְרַחוּ עַל גַּבְרָא אֶלָּא חֶחֱוֵא בְּשֶׁלְיָא ׃ [13] אָדָם גִּיר אִתְגְּבֶל לוּקְדָם וְהֵידִין חַוָּא ׃
[14] וְאָדָם לָא טְעָא אֲנָתְתָא דֵּין טְעָת וְעָבְרַת עַל פּוּקְדָנָא ׃ [15] חַיָּא דֵּין בְּיַד יַלְדֵיהָ אִן נְקוּין בְּהֵימָנוּתָא
וְבְחוּבָא וְקִדּוּשׁוּתָא וְכִנְכְּפוּתָא ׃ חַד בְּשַׁבָּא דב בְּתַר נַחְתָא ג קפלאון ג
[1] מְהֵימְנָא הֵי מִלְּתָא דְּאִן אֱנָשׁ רָאֵג קְשִׁישׁוּתָא עָבְדָא שַׁפִּירָא רָאֵג ׃

---

[g] זעם [h] חשב כרסת [i] בבשת שוכת [k] וכצניעות [l] עבת תקן [m] גדל שור [n] וכזהב ף ובפנינים [z] בלבושים יפים [s] טוב [t] יודא מוה [u] אשתדרא [v] בשלים [w] ילף לפר [z] שעבד [a] צלף [e] בוחן רשות

2 * ܘܠܐ ܒܥܐ ܕܢܗܘܐ ܚܕ ܒܥܠ ܐܢܬܬܐ ܚܕܐ ܕܠܐ ܢܫܟܚ ܒܗ ܡܘܡܐ ܘܢܗܘܐ ܒܥܠܐ ܕܬܪܝܢ ܢܫܐ ܩܕܝܫܬܐ ܘܡܬܢܛܪ ܠܒܥܠܗ ܘܫܦܝܪ ܒܥܝܢܘܗܝ ܘܡܬܢܛܪ ܠܒܝܬܗ ܘܡܬܢܛܪ ܠܢܦܫܗ ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܒܗ ܡܕܡ ܕܡܬܚܫܕ ܒܗ ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܒܗ ܡܕܡ ܕܡܬܚܫܕ ܒܗ ܘܠܐ ܢܗܘܐ ܒܗ ܡܕܡ ܕܡܬܚܫܕ ܒܗ

2 * Oportet autem presbyterum talem esse, vt næuus in eo non reperiatur: & fuisse maritum vnius vxoris, qui mente sua vigilet, & castum, & moderatum, & diligentem aduenas, & doctorem:

3 * ܠܐ ܒܚܡܪܐ ܕܡܬܚܙܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܚܙܐ ܠܗ ܠܐ ܡܬܚܙܐ ܠܗ ܠܐ

enim Tit. 1. b.7 * Oportet †ergo episcopũ irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobriũ, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem,

Tit. 1. b.6 * Non vinolentum, non percussorem: sed modestum, non litigiosum, B non cupidum;

Sed *†Suæ domui bene prępositum, filios habẽtem subditos cum omni castitate.

* Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit?

* Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.

* Oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt; vt non in opprobrium incidat & in †laqueum diaboli.

* Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non C turpe lucrum sectantes:

* Habentes mysterium fidei in conscientia pura.

* Et hi autem probentur primùm: & sic ministrent, nullum crimen habentes.

* Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

* Diaconi sint vnius vxoris viri: qui filiis suis bene præsint, & suis domibus.

* Qui enim bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent, & mul- D tam fiduciam in fide quæ est in Christo Iesu.

filii Timothee * Hæc tibi scribo†, sperans me venire ad te citò.

* Si autem tardauero, vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.

manifestum * Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod †manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

2 * δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἀνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικὸν,

3 * μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον,

4 * τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

5 * εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

6 * μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου·

7 * δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

8 * διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς,

9 * ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει·

10 * καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

11 * γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι.

12 * διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων·

13 * οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

14 * Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον·

15 * ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

16 * καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

---

9 אֶלָּא[m] נֶאֱחָדִין[n] אֲרָזָא דְהַיְמָנוּתָא[o] בְּתִאְרְתָא[p] דְכִיתָא׃ 10 וְהִנּוּן הֲלִין[q] נֶתְבְּקוּן לוּקְדָם וְהֵידִין נְשַׁמְּשׁוּן כַּד[r] אִיתַיְהוֹן
דְלָא[s] רְשִׁין׃ 11 הָכַנָּא אַף נַשְׁא[t] נֶהֱווֹן[u] נְכָפָּן וְנֶהֱווֹן[v] מְהַיְמָנָן בְּכֹל מְהֵם וְלָא נֶהֱווֹן[w] אֲכָלָן קַרְצָא׃
12 מְשַׁמְּשָׁנָא נֶהֱווֹן אֵינָשׁ דַחֲדָא אִנְתְּתָא הָוַת[x] לֵהּ וְדַבַּר בְּנוֹהִי וּבֵיתֵהּ שַׁפִּיר׃ 13 אִילֵּין גֵּיר דְשַׁמְּשׁוּ שַׁפִּיר[y] דַּרְגָּא
טָבָא[z] קְנִין לְנַפְשְׁהוֹן[a] וּמַגָּלָא אַפָּא[b] סַגִּיאָא[c] בְּהַיְמָנוּתָא דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 14 הָלֵין כְּתֵב אֲנָא לָךְ כַּד מְסַבַּר אֲנָא
דְאֵתָא חַיָּא[d] עַמּוּדָא וְשֵׁתְאסְתָא דַשְׁרָרָא׃ 15 וְאִן הוּ[e] גְּיִן דְמִוחַר אֲנָא דְתֵדַע אֵיכָנָא וְלָא לְמֶתְהַפְכוּ בְּבֵיתָהּ דַאלָהָא דְאִיתֵיהּ עִדְתָא
בְּרוּחַ וְאִתְחֲזִי לְמַלְאכֵא וְאִתְכְּרִז בֵּית עַמְמֵא וְאִתְהֵימַן בְּעָלְמָא וְאִסְתַּלַק בְּשׁוּבְחָא׃

---

[m] אֲחַד אוֹת ה הסוד
[n] בנוּת הנשמה
[o] דְכָא זכה [p] בְּקָא בוֹן
[q] אֵית יש [r] רְשָׁא אשם
[s] חָוָא [t] צבועות [u] עִוֵּר
[v] בשמן [w] חֵימֵן מלשין
[x] טוב [y] קְנָא גִּלְאָ
[z] חֵימֵן [a] פחאם [b] אֲחַר
[c] ובנוהי הסעלת

CAP. IIII.

1 SPiritus autem perſpicuè dicit, in nouiſſimis temporibus diſceſſuros quoſdam à fide, & ſecuturos ſpiritus impoſtores, & doctrinam dæmoniorum.

2 * Qui habitu mentito imponent, & loquentur mendacium; & erunt cauterio notati in ſua conſcientia: 3 * Ac prohibentes nubere: & abſtinentes à cibis, quos Deus creauit vt iis vtantur, & gratias agant qui ſunt fideles, & cognoſcunt veritatem.

4 * Quoniam quicquid creatum eſt à Deo, bonum eſt; & nihil reijciendum, ſi cum gratiarum actione ſumatur.

5 * Sanctificatur enim per ſermonem Dei, & orationem.

6 * Hæc ſi doceas fratres tuos, bonus eris miniſter Jeſchua Meſchicho, quum enutritus ſis in ſermonibus fidei, & in doctrina bona quam didiciſti.

7 *Cæterùm à fatuis anicularum fabulis aſſenſum cohibeto, & exerce teipſum in rectitudine.

8 * Nam exercitatio corporis ad exiguum tempus prodeſt; rectitudo verò in omnibus vtilis eſt, & habet promiſſionem vitæ tum huius temporis, tum futuri.

Feria quinta poſt Reſurrectionem.

9 * Fidelis ille ſermo, dignuſque qui recipiatur.

10 * Propter hoc enim laboramus, & probris afficimur, quòd ſperemus in Deo viuente, qui eſt Seruator omnium hominum, maximè fidelium.

11 * Hæc doce & præcipe.

12 * Et nemo ſpernat adoleſcentiam tuam: ſed forma eſto fidelibus in ſermone, & conuerſatione, & charitate, & fide, et puritate.

13 * Vſquedum venero, ſedulam naua operam in lectione, & precatione, & doctrina.

14 * Neque ſpreueris donum quod in te eſt, quod datum eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manus dignitatis presbyterij.

15 * Hæc meditare, & in his eſto, vt innoteſcat omnibus te progreſſus feciſſe.

16 * Et attende tibiipſi & doctrinæ tuæ, & perdura in his. Nam quum hæc feceris, teipſum ſeruabis, & eos qui te audiunt.

קפלאון ד

1 רוּחָא דֵין פְּשִׁיקָאירַ אָמְרָא דַּבַּזְבַּנָא אַחֲרָיָא נְפָרְקוּן אֱנָשׁ אֱנָשׁ מִן הֵימָנוּתָא וְנֶאזְלוּן בָּתַר רוּחָא טָעֲיָתָא
2 וּבָתַר יוּלְפָנָא דְשֵׁאדָא׃ הָלֵין דְּבֵאסְכְמָא דַּגְלָא מַטְעִין וַמְמַלְלִין כַּדְבוּתָא וְכְוִין בְּתֵארְהוּן׃ 3 וְכָלִין לְמִזְדַּוְגוּ
4 וּמִפָּרְקִין מִן מֵאכְלָתָא אִילֵין דַּאלָהָא בְּרָא אֱנִין לְחוּשְׁתָא וְלַהוּרְיָתָא לַאילֵין דְּמְהֵימְנִין וְיַדְעִין שְׁרָרָא׃
5 מֶטֶל דְּכֹל דַּבְּרָא לַאלָהָא שַׁפִּיר הוּ וְלַית מְרַכְּ דְּמַסְתֵּי אִן בְּתַוּדְיָתָא נֶתְנַסַּב׃ 6 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר בְּמֶלְתָא דַּאלָהָא
וּבְצָלוּתָא׃ 7 הָלֵין אִן תֶּחֱוֵא מַלֵּף לַאחָיךְ מְשַׁמְּשָׁנָא טָבָא תֶּהֱוֵא דְּיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּדְמִתְרַבֵּא אַנְתְּ בְּמֶלֵּא דְּהֵימָנוּתָא
וְבְיוּלְפָנָא טָבָא דִּילִיף אַנְתְּ׃ 8 מִן שׁוּעַיָתָא דֵין פַּכִּיחָתָא דְּמָבָתָא אֶשְׁתַּאל וְדַרֵשׁ נַפְשָׁךְ בְּכָאנוּתָא׃ דוּרָשָׁא גֵּיר

[c] בהגהה [d] פְּרָק סור [e] אֲזַל טָעָא [f] וְלֵף [g] שכרמות [h] דְּגַל [i] טָעָא [k] כוב [l] כְּוָא [m] בנשמתם [n] כְּלָא [o] זֵיג [p] פְּרַק סור [q] אֵכֶל [r] חֲשַׁח [s] וְרָא [t] אמת [u] סְלָא [v] בהודה [x] ובתפלה

CAP. IIII.

2.Tim. 3.a.1 2.Pet.3. a.1 Iud.1.d. 18. SPiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidamà fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum,

* In hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam,

* Prohibentium nubere, abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendũ cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognouerunt veritatem.

* Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.

* Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

* Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam assecutus es.

2.Ti.2. d.23 Tit.3. e.9 * Ineptas autem & aniles fabulas deuita: exerce autem teipsum ad pietatem.

* Nam corporalis exercitatio, ad modicum vtilis est: pietas autem ad omnia vtilis est: promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ.

* Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.

* In hoc enim laboramus & maledicimur, †quia speramus in Deum viuum, qui est saluator omniũ hominum, maximè fidelium.

quod speramus

* Præcipe hæc & doce.

* Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate.

* Dum venio, attende lectioni, exhortationi, † doctrinæ.

& * Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cũ impositione manuum presbyterij.

* Hæc meditare, in his esto: vt profectus tuus manifestus sit omnibus.

enim * Attende †tibi & doctrinæ, insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.

δ'.

1 * Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων,

2 * ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν,

3 * κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.

4 * ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

5 * ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

6 * Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας.

7 * τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς ε�σέβειαν.

8 * ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τοῦ νῦν καὶ τοῦ μέλλοντος.

9 * πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

10 * εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

11 * Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.

12 * μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

13 * ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

14 * μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

15 * Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

16 * ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

דְּפַגְרָא[n] זַבְנָא זְעִירָא [o]מוֹתַר [p]כְּאנוּתָא דֵּין בְּכֹל מַדְמֵי מוֹתָרָא וְאִית לָהּ [q]שִׁוְוָיָא דְחַיֵּא דְזַבְנָא הָנָא וְדַעֲתִיד׃

יום חַמְשָׁא בְּתַר [r]קַוְמְתָא ד [s]מְהֵימְנָא הִי [t]מֶלְתָא [u]וְשָׁוְיָא הִי לְמִקְבְּלוּתֵהּ׃ 10 מְשַׁל

הָדָא הוּ גִּיר [e]לַאֵינִין [f]וּמְחַחְסָרִינַן דְּמִסְבְּרִינַן בַּאלָהָא חַיָּא [g]דְּאִיתָוהִי [h]סַחֲיָנָא דְּבְנֵינָשָׁא כְּלְהוֹן [i]יַתִּירָאִית דְּמְהֵימְנֵא׃

11 הָלֵין אַלֵּף וּפַקֵּד׃ 12 וְלָא אֱנָשׁ [k]נִבְסָא עַל טְלִיוּתָךְ אֶלָּא הֱוִי דְמוּתָא לְמְהֵימְנֵא [l]בְּמִלְּתָא [m]וּבְהוֹפָכָא [n]וּבְחוּבָא

וּבְהֵימָנוּתָא [o]וּבְדַכְיוּתָא׃ 13 עַד אָתֵא אֲנָא [p]אֶתְחַפֵּט [q]בְּקָרְיָנָא [r]וּבְבָעוּתָא [s]וּבְיוּלְפָנָא׃ 14 וְלָא חַבְסָא בְּמַוְהֲבְתָא

דְּאִית בָּךְ דְּאִתְיְהֵבַת לָךְ בִּנְבִיוּתָא וּבְסִימְדָא דְּקַשִּׁישׁוּתָא׃ 15 בְּהָלֵין אִתְהֲנָא וּבְהֵין הֱוִי דְּחֶזְיָדַע לְכֹלְנָשׁ דִּלְקֻדְמָיִךְ

אָתֵא אֲנָתְּ׃ 16 וְאִזְדַּהַר בְּנַפְשָׁךְ וּבְיוּלְפָנָךְ וְחַמְסֵן בְּהוֹן כַּד הָלֵין גִּיר תַּעְבֵּד נַפְשָׁךְ תְּחֵא וְלַאילֵין דְּשָׁמְעִין לָךְ׃

---

[n] זמן [o] יתר [p] כון [q] הבשתון [r] קום [s] הימן [t] מלל [u] שוא [e] לא [f] חסר [g] אית [h] חיא [i] יתר [k] בסא בוה [l] מלל [m] חפך [n] ובאחבה [o] דכא זכה [p] אשתדל [q] קרא [r] בעא [s] ולף

CAP. V.

1 Seniorem ne obiurgaueris, sed adhortare eum vt patrem; & eos qui sunt adolescentes, vt fratres.

2 * Et maiores natu mulieres, vt matres, et adolescentulas, vt sorores tuas, cum omni puritate.

3 * Viduas honora, eas quæ viduæ sunt in veritate.

4 * Quòd si qua vidua habet filios aut nepotes, discant primùm filios suæ familiæ piè tractare, & vsuras rependere parentibus suis. Hoc enim acceptum est coram Deo.

5 * Ea porrò quæ verè est vidua, & desolata, hoc sperat de Deo ipso, & perseuerat in orationibus, & deprecationibus noctu & interdiu.

6 * Illa verò quæ versatur in deliciis, mortua est viuens.

7 * Hęc præcipe illis, vt irreprehẽsibiles sint.

8 * Si quis enim eorum qui sui sunt, & maximè eorum qui filij sunt domus [domestici], fidei curam non habet, iste abnegauit fidem, & deterior est illis qui non crediderunt.

9 * Elige igitur viduam illam quæ non sit minor annis sexaginta, quę fuerit vnius viri,

10 * Et quæ habeat testimonium bonorum operum: Si educauit filios, si excepit aduenas, si lauit pedes Sanctorum si refocillauit oppressos, si conuersata est in omni opere bono.

11 * Cæterùm à viduis illis, quæ sunt adolescentulæ, recede; lasciuiunt enim sibi aduersus Meschicho, & studeut esse virorum, [nubere viris.]

12 * Condemnatio autem earum statuta est, quippe quæ reiecerint suam primam fidem.

13 * Quinetiam discunt pigritiam, quum circumeant domos; nec solùm pigritiam, sed & multiplicare sermones, & agitare res vanas, & loqui quæ non oportet.

14 * Volo igitur eas quæ adolescentulæ sunt, nubere, & gignere liberos, & gubernare ædes suas; nec aduersario dare ne vnam quidem occasionem maledicentiæ.

15 * Iam enim cœperunt nonnullæ deflectere post Satanam.

קפלאון ה

1 בְּקַשִּׁישָׁא לָא תֶּגְעוֹר אֶלָּא אַפְּיְסֵיתֵי אַיִךְ דְּלַאבָּא וְלַאיְלִין דְּטַלְיִן אַיִךְ דְּלַאחָיִךְ׃

2 וְלַקַשִּׁישָׁתָא אַיִךְ אֻמָּהָתָא וְלַאיְלִין דְּטַלְיִן אַיִךְ דְּלַאחָוָתִךְ בְּכָלָּה דְּכִיוּתָא׃

3 לַארְמַלְתָא יַקָּר לַאיְלִין דַּארְמַלְתָא אִנּוּן בַּשְׁרָא׃

4 וְאִן אַרְמַלְתָא דְּאִיתָלַהּ בְּנָיָא אוֹ בְּנֵי בְּנָיָא כְּאַלְפוּן לְקֻדָּם דְּבַבְנֵי בֵּיתְהוֹן נְהַדְּקוּן וְנָפְרְעוּן חוּבָלָא לַאבָּהַיְהוֹן הָדָא גִּיר מְקַבְּלָא קֻדָּם אֱלָהָא׃

5 אַיְתָא דֵּין דְּשַׁרְיָא אַרְמַלְתָא הִי וְמִשְׁתָּחְרָא הָדָא סַבְרָה עַל אֱלָהָא הוּ וְאִמְיָנָא בְּצְלוֹתָא וּבְבָעוּתָא בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא׃

6 אַיְתָא דֵּין דְּפָלְחָא אֶסְטַרְנָיָא מִיתָּא הִי כַּד חַיָּא׃

7 הָלֵין חֲוִית מְפַקֵּד לְהֵין דְּלָא רְשִׁין נֶהֱוִין׃

8 אִן אֱנָשׁ גִּיר לַאיְלִין דְּדִילֵהּ אִנּוּן וְיַתִּירָאִית דַּאיְלִין דְּאִיתַיְהוֹן בְּנֵי בֵּיתָא דְּהַיְמָנוּתָא לָא יָצֵף הָנָא כְּפַר לֵהּ בְּהַיְמָנוּתָא וּבִישׁ הוּ מִן אִילֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין׃

---

* פוס b שנערים i וחזקנות
k אֻמָּא l שנערות m דְּכָא n זכה o לאלמנות p וְלֵף q וְרַק r פְּרַע s גמל t הרבית u אַבָּא v באמת w וחדבה x ותמידה y בתפלות z בעָא a יוס b פיבוקא c מות d חָנָא e רָשָׁא f אמם

CAP. V.

ε΄.

1 SEniorem ne increpaueris: sed obsecra vt patrem: iuuenes, vt fratres: A

1 * Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς·

2 * Anus, vt matres: iuuenculas, vt sorores in omni castitate.

2 * πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

3 * Viduas honora; quæ verè viduæ sunt.

3 * χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας.

4 * Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, †discat primùm domũ suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo.

discant

4 * εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

5 * Quæ autem verè vidua est & desolata, †sperauit in Deum, & †instat obsecrationibus & orationibus nocte & die.

sperat
instet

5 * ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας·

6 * Nam quæ in delitiis est, viuês mortua est.

6 * ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

7 * Et hoc præcipe vt irreprehensibiles sint.

7 * καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

8 * Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.

8 * εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

9 * Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, B

9 * χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ,

10 * In operibus bonis testimonium habens, si filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est.

10 * ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε·

11 * Adolescentiores autem viduas deuita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt:

11 * νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν,

12 * Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

12 * ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν·

13 * Simul autem & otiosæ discunt circuire domos: non solùm otiosæ, sed & verbosæ & curiosæ, loquentes quę non oportet.

13 * ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

autem

14 * Volo †ergo iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse: nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia.

14 * Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

15 * Iam enim quædam conuersæ sunt retro† Satanam.

post

15 * ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ Σατανᾶ.

---

9 הַוְיָת הָכִיל גְּבָא אַרְמַלְתָּא אִיתָא דְּלָא בְּעִירָא מִן שְׁהִין שְׁנִין אִיתָא דַּלְחַד הוּ גַּבְרָא הָוָה׃ 10 וְאִית לָהּ סָהֲדוּתָא
דַּעֲבָדָא שַׁפִּירָא אִן רַבִּיַת בְּנָיָא אִן קַבְּלַת אַכְסָנָיָא אִן אֲשִׁיגַת רַגְלֵיהוֹן דְּקַדִּישֵׁא אִן אַרְוַחַת לַאלִיצָא אִן הַלֶּכֶת בְּכָל
עֲבַד טָב׃ 11 מִן אַרְמַלְתָּא דִּין אִילִין דְּטַלְיָן אֶשְׁתַּאל מְצַטַּרְיָן לְהֵין גִּיר עַל מְשִׁיחָא וּבְעָיָן לְמֶהֱוֵא לְגַבְרָא׃
12 וְדִינְהֵין קַיָם הוּ דְּטַלְמִי הֵימָנוּתְהֵין קַדְמָיְתָא׃ 13 וְלָפָּן דִּין אַף חֲבַנְנוּתָא כַּד מְהַכְּרְכָן בֵּית
בָּתָא וְלָא בַּלְחוֹד חֲבַנְנוּתָא אֶלָּא אַף דְּנַסְגִּין מַמְלָלָא וְנַפְרְקָן סְרִיקָתָא וְנָמַלָן מֵרוּם דְּלָא וְלֵא׃
14 צַבָּא אֲנָא הָכִיל דַּאילִין דְּטַלְיָן נְזוּרְגָן וְנַלְדָן בְּנָיָא וְנַרְבְּרָן בַּתַּיהִין וְלָא נֶתְלָן לַבְּעֵלְדְּבָבָא אַף לָא חָדָא עִלְּתָא
דְּצוּחֵיתָא׃ 15 עַל דְּהָשָׁא גִּיר שַׁרְיוּ אֲנָשׁ לְמִסְתָּא בָּתַר סָטָנָא׃

k אלמנה ! קטנה m עדות
a רבא o גרים p שיוג
q רננת r אלמנות s שנערות
c שאל v צוהלות x בעא
y רוץ z קום a טלם מאס
h אמונתן c הראשונה
d ולף למד e עצלות
e כרך חור g בתים h סנא
i הגון k על-כן l שנערות

16 * Si quis fidelis, aut si qua fidelis habet viduas, alant eas, ne sint oneri Ecclesiæ, vt iis quæ veræ viduæ sunt, necessaria submini-
17 stret. * Qui bene præsunt presbyteri, honore duplici digni habeantur, illi potissimum qui laborant in sermone & doctrina.
18 * Dicit enim Scriptura: Non obligabis os boui dum triturat. &, Dignus est operarius mercede sua.
19 * Aduersus presbyterum accusationem ne recipias, nisi per os duorum aut triũ testium.
20 * Eos qui peccant coram omnibus argue, vt & cæteri homines timeant.
21 * Obtestor te coram Deo & Domino nostro Ieschua Meschicho, & Angelis eius electis, vt hæc serues, nullaque anticipatione præoccupetur mens tua, & nihil agas per acceptionem personarum.
22 * Manus citò nemini imponas, neque communices peccatis alienis. Temetipsum serua in puritate.
23 * Neque posthac aquam bibas, sed paululum vini bibito propter stomachum tuum, & crebras infirmitates tuas.

Dominica quinta Ieiunij.

24 * Sunt homines quidam quorum scelera nota sunt, & præcedunt ad domum iudicij, & sunt quorum subsequuntur.
25 * Ita quoque viri boni manifesti sunt; illi verò qui secus sunt, occultari non possunt.

CAP. VI.

1 QVicunque sunt sub iugo seruitutis, heros suos in omni honore habeant, ne nomen Dei & doctrina eius blasphemetur.
2 * Qui verò habent heros fideles, ne despiciant quòd fratres sint; sed magis inseruiant eis, quia fideles sunt et dilecti illi, quorum in ministerio fruuntur requie. Hæc doce & exhortare eos.
3 * Si quis autem aliam doctrinam docet, & non accedit sermonibus sanis Domini nostri Ieschua Meschicho, & doctrinæ reuerentiæ Dei,

---

16 אִן אֱנָשׁ [x] מְהֵימְנָא אוֹ מְהֵימְנְתָא אִית לְהוֹן [y] אַרְמַלָתָא [z] נְהַרְסוּן אֱנִין וְלָא [a] נְאִקְרֶן עַל [b] עִדְתָא דְלָאיְלִין דַאַרְמַלָתָא
אֱנִין דְשַׁרְרָא חָסְפַּקִי׃ 17 קַשִׁישָׁא אִילֵין דְשַׁפִּיר [c] מְתְדַּבְּרִין [d] לְאִיקָרָא [e] עַפִּיפָא [f] נָשְׁוון יְתִירָאִית לַאִילֵין [g] דְלָאֱין [h] בְּמִלָתָא
וְבִילְפָנָא׃ 18 אֲמַר גִּיר כְּתָבָא דְלָא תָּחֳבִלוּם [i] תּוֹרָא [j] בְּדָרְכְתָא [m] וְשָׁוֵא הוּ פְּעָלָא [n] אָגְרֵהּ׃ 19 עַל קַשִׁישָׁא [o] קַטִּיגַרְנוּתָא
לָא תְּקַבֵּל אֶלָא עַל פּוּם תְּרִין וְתָלָתָא [p] סָהֲדִין׃ 20 לַאילֵין [q] דְחַטִּין קֳדָם כֻּלָּנָשׁ [s] כַּיִן דַאף [r] שַׁרְכָא דַאנָשָׁא נָדְחָלִין׃
21 מְסַהֵד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא וּכְרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּמַלְאַכוֹהִי [t] גְּבִיאֵי דְהַלֵּין [u] חָפַר וְלָא נְתַקְדֵּם רָעְיָנָךְ לְמֶדֵם וְלָא
תֶּסְעוֹר מֶדֵם בְּמַסַּב בַּאפָּא׃ 22 אִידָא בַּעֲגַל עַל אֱנָשׁ לָא תְּסִים וְלָא תְּשְׁתַּתַּף בַּחֲטָהֵא נוּכְרֵיָא נַפְשָׁךְ טַר
בְּדַכְיוּתָא׃ 23 וּמֵכִיל מַיָא לָא תְּשְׁתֵּא אֶלָא חַמְרָא קַלִיל הֲוֵית שְׁתֵּא מֶטֶל אֶסְטוּמַכָךְ וּמֶטֶל כּוּרְהָנָיךְ אֲמִינָא׃

[x] תַּיְמִן [y] אוֹלְפוּנָה [z] תַּרְמָא הָאכִיל
[a] יְקַר [b] קְהַל [c] מִנְהָגִים
[d] יְקַר כְּבוֹד [e] נִכְפַּל
[f] שְׁוָא [g] לְאָא [h] מִלָּל
[i] וְלֹף [k] שׁוֹר [l] דָּרַךְ
[m] וּרְאוּיִין שְׁכַרוֹ [n] מִלְשִׁינוּת
[p] עֵדִים [q] חֲטָא [r] תּוֹכַח
[s] שֹׁאר [t] גְּבָא כְּתַר [v] נָטַר

16 * Si quis fidelis habet viduas, ſubmi-
vt niſtret illis,† & non grauetur Eccleſia: vt
iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat. C

17 * Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina.

18 * Dicit enim Scriptura: Nō† infrenabis os boui trituranti. &, Dignus eſt operarius mercede ſua.

19 * Aduerſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

20 * Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.

21 * Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu,
eius & electis angelis†, vt hæc cuſtodias ſine
alterā præiudicio, nihil faciens in †aliam partem declinando.

22 * Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

23 * Noli adhuc aquam bibere: ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 * Quorūdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium:
quorun †quoſdam autem & ſubſequuntur.
dam

25 * Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAP. VI.

1 QVicūque ſunt ſub iugo ſerui, dominos ſuos omni honore dignos, arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur. A

2 * Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt; ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3 * Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecūdùm pietatem eſt, doctrinę:

16 * εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς· καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

17 * Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

18 * λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. καὶ, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

19 * Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

20 * Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

21 * διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

22 * χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

23 * μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

24 * Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι προδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

25 * ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα προδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

ε'.

1 * Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.

2 * οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

3 * εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,

---

24 אִית בְּנֵי נָשָׁא דְּחָטָיְהוֹן יְדִיעִין אֱנוּן וְמַקְדְּמִין לְהוֹן לְבֵית דִּינָא וְאִית דְּבָתַר הָרְהוֹן אָזְלִין׃ 25 הָכַנָּא אַף גְּבָרָא
דְּשַׁבְּא רח וְצַוְמָא ה
כְּפַלְאוֹן ו
דְּטָבָא יְדִיעִין אֱנוּן וְאִילֵּין דְּאַחֲרָנָיְאִית אֱנוּן לְמָטָשָׁא לָא מִשְׁכְּחִין׃
אִילֵּין דְּאִיתַיְהוֹן חְחִירָן נִירָא דְּעַבְדוּתָא לְמַרְיְהוֹן כְּכָל אִיקָר נֶאֱחַדוּן דְּלָא נֶהֱוֵא שְׁמֵהּ דַּאלָהָא וְיוּלְפָנֵהּ
מָתְגַדַּף׃ 2 אִילֵּין דַּיִן דְּאִית לְהוֹן מָרֵיָא מְהֵימְנָא לָא נָבְסִין בְּהוֹן עַל דַּאחַיְהוֹן אֱנוּן אֶלָּא יַתִּירָאִית נְשַׁמְּשׁוּן אֱנוּן
עַל דְּמַהֵימְנָא אֱנוּן וְחַבִּיבָא הַלֵּין דְּמָתְחַנְיְהוֹן בְּהֶשְׁמֶשְׁהוֹן הָלֵין אַלֵּף וְעַבְעִי מֵנְהוֹן׃ 3 אִזְדִּין אִית אֱנָשׁ דְּמַלֵּף
וּיוּלְפָנָא אַחֲרָנָא וְלָא מִתְקָרֵב לְמִלֵּא חֲלִימָתָא דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלִיוּלְפָנָא דְּחַלְדֵּא אֱלָהָא׃

א חַטָּא ב רון ג טוב
ד כנגד
ה טְשָׁא ו אִית ש ע על
ז יְקַר כבוד ח אַחַד את
ט וְלַף י בְּטָא בוז
כ יִתֵּר
ל נוּחַ מ שֵׁמֶשׁ נ בְּעָא
ס וְלַף ע מְלֵל

4 * Is effert ſeſe quum nihil ſciat, ſed languet in indagine & quæſtione verborum, ex quibus exiſtit inuidia, & contentio, & maledicentia, & mala ſuppoſitio in mente [ſuſpicio:]

5 * Et conflictatio hominum mente corruptorum, & à veritate reprobatorum, ac exiſtimantium quæſtum eſſe reuerentiam Dei.

6 * Tu verò procul diſcede ab iis. quæſtus enim noſter magnus eſt, qui eſt cultus Dei cum vſu ſufficientiæ noſtræ.

7 * Nihil enim intulimus in mundum, & notum eſt nec nos poſſe quicquam ab eo educere.

8 * Quapropter ſufficit nobis cibus & tegumentum.

9 * Illi autem qui volunt diteſcere, incidunt in tentationem & in laqueum, & in concupiſcentias multas, quæ ſtultæ ſunt & noxiæ, & quæ mergunt homines in exitium & perditionem.

10 * Radix enim omnium malorum eſt amor pecuniæ; quam quidam dum concupiuerunt, tunc à fide aberrarunt, & ſeipſos intulerũt in dolores quamplurimos.

11 * Tu autem, ô homo Dei, ab his fuge; & conſectare iuſtitiam, & æquitatem, et fidem, & charitatem, & patientiam, & humilitatem.

12 * Et certa bono certamine fidei, & aſſequere vitam æternam, ad quam vocatus es, & profeſſus profeſſionem bonam coram teſtibus plurimis.

Dominica quinta poſt reſurrectionem.

13 * Obteſtor te coram Deo ipſo qui viuificat omnia, & Feſchua Meſchicho, qui coram PontioPilato perhibuit bonum teſtimonium;

14 * Vt ſerues præceptum abſq; macula & næuo, vſque ad manifeſtationem Domini noſtri Feſchua Meſchicho:

15 * Quem ſuo tempore oſtenſurus eſt Deus ille benedictus, & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium.

16 * Qui quidẽ ſolus eſt corruptionis expers, et habitat in luce ad quã nemo poteſt accedere; & nemo ex hominibus vidit eum, nec videre valet: cui honor & imperium in ſeculum ſeculorum. Amin.

---

4 הָנָא דְּמִתְתָּרִים כַּר מְדֵם לָא יָדַע אֶלָּא כְּרִיהּ בְּדִרְשָׁא דְּמִלָּא דְּמִנְהוֹן הָוֵא חֶסְמָא וְחֶרְיָנָא וּגְדָפָא וּמְסָם
5 בְּרֵעְיָנָא בִישָׁא׃ וְשַׁחֲקָא דַּבְנֵינָשָׁא אִילֵין דְּמִחַפַּל רֵעְיָנְהוֹן וְגָלְיוִין מִן קוּשְׁטָא וְסָבְרִין דְּחִאנוּרָא הִי דֶּחֱלַת אֱלָהָא׃
6 אֲנְתְּ דֵּין אֶהְרַחֵק מִן הָלֵין תֵּאגוּרַתִּין גֵּיר דִּילִן רַבָּא הִי דֶּחֱלַת אֱלָהָא בַּחֲשַׁחְתָּא וְמִסְתַּן׃
7 מְדֵם גֵּיר לָא אֶעֱלַן לְעָלְמָא וִידִיעָא דָּאף לָא דְּנֶפֵּק מִנֵּהּ לְמֵאכוּלָא וְתִכְסִיתָא׃
8 אִילֵין דֵּין דְּצָבִין לְמֶעֱתַר נָפְלִין בְּנֶסְיוֹנָא וּבְפַחָא וּבְרֻגּוּתָא סַגִּיאָתָא דְּסַכְלָן וּמְסַגְּפָן וּמְטַבְּעָן לַבְּנֵינָשָׁא
9 בַּחֲבָלָא וּבַאבְדָנָא׃ עֶקָּרָא גֵּיר דְּכָל־הֵין בִּישָׁתָא אִיהִי רַחֲמָה כַּסְפָּא וְאִית אֱנָשׁ דְּאִתְרַגְרַג לֵהּ וּמִן הֵימָנוּתָא
10 טְעָו וְנַפְשְׁהוֹן אֶעְלוּ לִרְוֹנָא סַגִּיאָא׃ 11 אַנְתְּ דֵּין אוֹ בַּרְנָשָׁא וַאלָהָא מִן הָלֵין עֲרוֹק וְהַרֵשׁ בָּתַר זְדִיקוּתָא וּבָתַר

---

4 רוס חלו ב בְּעָא
5 מלל ג קנאה רעת
6 ורוכ מן ד סום
ה רָעָא רצה ו ומאכים מן
ז גְּלַל ח תְּגַר או אֲגַר
ט אית י חֲשַׁח
יא שדילנו
יב עול יג נְפַק יד שְׁבַח
טו אבל טז כְּסָא יז אֲבָא

* Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ;

* Conflictationes hominum mente corruptorũ, & qui veritate priuati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.

* Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia.

Iob. 1. d. 21. Eccl. 5. c. 14 * Nihil enim intulimus in hunc mũdum: haud dubium, quia nec auferre quid possumus.

Pro. 27. d. 26 Matt. 6. d. 25. * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.

* Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

* Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.

* Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

* Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & cõfessus bonam confessionem coram multis testibus.

Mat. 27 b. 11 Ioh. 18. g. 37 * Præcipio tibi coram Deo qui viuificat omnia, & Christo Iesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem:

* Vt serues mandatum sine macula, irreprehẽsibile vsque in aduentum Domini nostri Iesu Christi.

Apoc. 17 d. 14. & 19. c. 16 * Quem suis temporibus ostendet beatus & solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium:

Ioh. 1. c. 18. 1. Ioh. 4. c. 12 * Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilẽ; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor & imperium sempiternum. Amen.

4 * τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραὶ,

5 * διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

6 * ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας·

7 * οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

8 * ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

9 * οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς· αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

10 * ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

11 * σὺ δὲ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα.

12 * ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

13 * παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν,

14 * τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ·

15 * ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων·

16 * ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ, κράτος αἰώνιον. ἀμήν.

---

d יושר e אהבה
f זקוק כמן לשון יון
g טוב h ושוא i קְרָא
k וְרָא ידה l עדים רבים
a קוּם b חַיָּא
c שהעיד d עדות טובה
e נְטַר f גְּלָא g חַנָּא h חַיִל
i ושוכן k באור
l שְׁכַח יכל m חֲזָא n יכל
o חֲזָא p כנגד מן יְקַר

d כְּאנוּתָא וּבַתַּר הֵימָנוּתָא וּבַתַּר חוּבָא וּבַתַּר מְסַיְּבְרָנוּתָא וּבַתַּר מַכִּיכוּתָא : 12 וְאִתְכַּתַּשׁ f בַּאגוֹנָא g טָבָא דְּהֵימָנוּתָא
h וְאוֹרַךְ חַיֵּא דְּלְעָלַם דַּלְהוֹן i אִתְקְרִית k וְאוּדִיתָ k תּוּדְיְתָא טָבְתָא קֳדָם l מָרֵא סַגִּיאָא :
חַד בְּשַׁבָּא דְּחַמְשָׁא בְּתַר m קְיְמְתָא ו 13 מְסַהֲדָ אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא הַו b דְּמַחֵא כָּל וְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
c דַּאסְהֲדָ קֳדָם פָּנְטְיוֹס פִּילַטּוֹס d סָהֲדוּתָא שַׁפִּירְתָא : 24 c וְתִטְרְיוּתִי פּוּקְדָנָא דְּלָא טוּלְשָׁא וְדָלָא מוּם עַדְמָא
f לְגַלְיְנֵהּ וְדָמַרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 15 הַו דַּעֲתִיד בְּזִבְנֵהּ g נְחַוִּיהִי אֱלָהָא מְבָרְכָא h וְחֵילְתָנָא בַּלְחוֹדֵיהִי מַלְכָא דְּמַלְכֵא
וּמָרָא דְּמָרְוָתָא : 16 הַו דְּחוֹ בַּלְחוֹדֵיהִי לָא מֶתְחַבֵּל i וְעָמַר k בְּנוּהְרָא דְּאנָשׁ לָא מְשַׁכַּח דְּנָתְקָרֵב לֵהּ וְאנָשׁ מִן
בְּנֵינָשָׁא לָא m חֲזַיְהִי אָף לָא n מָצֵא o לְמֶחֱזֵיהּ הַו דִּלֵהּ p אִיקָרָא וְשׁוּלְטָנָא לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין :

17 * *Diuitibus huius ſeculi præcipe ne elato ſint animo, neque confidant diuitiis in quibus nulla eſt fiducia; ſed in Deo viuente, qui omnia nobis affatim ſuppeditat ad requiem noſtram:*

18 * *Vt faciant bona opera, & diteſcant præclaris facinoribus, & ſint faciles ad largiendum & ad communicandum.*

19 * *Vtque reponant ſibiipſis fundamentum bonum in poſterum, vt aſſequantur vitam veram.*

20 * *O Timothee, attende huicrei quæ apud te depoſita eſt, & fuge à filiabus vocum inanium* [à propoſitionibus vanis] *& ab oppoſitionibus falſæ ſcientiæ:*

21 * *Illi enim qui profitentur eam, aberrarunt à fide. Gratia ſit tecum. Amin.*

Epiſtolæ ad Timotheum primæ,
quæ ſcripta eſt ex Laodicea,
FINIS.

17 לְעַתִּירֵא דְעָלְמָא הַנָא פַּקֵד דְלָא נִתְתְּרִיסוּן בְּרֵעְיָנֵיהוֹן וְלָא נִתְכְּלוּן עַל עוּתְרָא דְלֵית עֲלוֹהִי תוּכְלָנָא אֶלָּא עַל אֱלָהָא חַיָּא הַנְדַיְהֵב לַן כָּל עִתִּירָאִית לַנְיָחַן ׃ 18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבֵדָא טָבָא וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעֲרָנָא שַׁפִּירָא וְנֶהֲווֹן 19 דְלִילִין לְמֶהַל וְלֶמְשְׁתַּוְפוּ ׃ וְנַסִּימוּן לְנַפְשְׁהוֹן שֵׁאסְתָא טָבְתָא לְמֶדֵם דְעָתִיד דְנֶדְרְכוּן חַיָּא שַׁרִירָא ׃

r רוס s רעא רצה t כל u בשח עשר x בשחון y כוח z עתר עשר a טעור b קלילין

EPISTOLA AD TIMOTHEVM II.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Commemoratione Ignatij, & ſociorum eius.

CAPVT I.

1 *Aulus Apoſtolus Jeſchua Meſchicho per voluntatem Dei, & per promiſſionem vitæ, quæ eſt in Jeſchua Meſchicho;*

2 * *Timotheo filio dilecto, Gratia, & miſerationes, & pax à Deo patre, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.*

3 * *Gratias ago Deo ipſi cui ſeruio à parentibus meis cum pura conſcientia, quòd aſſiduè memor ſim tui in precationibus meis tum noctu, tum interdiu.*

4 * *Et exopto videre te, ac memor ſum lachrymarum tuarum, vt implear gaudio,*

5 * *Quum in memoriam reuocauero eam quam habes fidem certiſſimam, quæ habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunica, perſuaſus ſum autem quòd & in te.*

אֶגַרְתָּא דְלוֹת טִימַתְּאוֹס דְתַרְתֵּין ׃

a דוכרנא ראיגנאטיוס וחברוהי א קפלאון א b זכרן

פּוֹלוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא b בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא c וְכְמוֹלְכָנָא דְחַיֵּיא דַבְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ d עבדא
2 לְטִימַתְּאוֹס בְּרָא חַבִּיבָא d טַיבוּתָא וְרַחֲמֵא וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבָא וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ e ובשחה d חסר

17 * Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto D
Luc. 12. b. 15. diuitiarum, sed in Deo viuo (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum).
18 * Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,
19 * Thesaurizare sibi fundamentũ bonum in futurum, vt apprehendant †bonam vitam.
20 * O Timothee, depositũ custodi: deuitans prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ,
21 * Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

17 * Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπό-
18 λαυσιν, * ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
19 * ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.
20 * Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως·
21 * ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετά σου. ἀμήν.

Ad Timotheum prima scripta fuit ex Laodicea, quæ est metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

---

20 אוֹ טִימֹתֵא [i] אֱזְדַהַר בְּמֵרֵם [k] דְאִתְגְּעַל לָךְ וַעֲרוֹק מִן בְּנָת קָלָא סְרִיקָתָאוּמִן תֻּפָּכְתָא דִּידַעְתָּא [l] דַּגְלָתָא ׃
21 אִילִין גַּיר [m] דְּמִשְׁתַּוּרִין לֵהּ [n] טְעוֹ לְהוֹן מִן הֵימָנוּתָא טַיבוּתָא עִמָּךְ אֲמִין ׃

[i] זְהַר שמר [k] שהפקד
[l] דְּגַל כוב [m] וְדָא מוה
[n] אֶשְׁתַּוּרָא [o] טְעָא

שְׁלֵמַת אֲגַרְתָּא דְּלְוָת טִימֹתְאוֹס קַדְמָיְתָא דְּאִתְכְּתִבַת מִן לְוְדִיקְיָא ׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TIMOTHEVM II.

ITEM *Timotheo scribit de exhortatione martyrij, & omni regula veritatis: & quid futurum sit temporibus nouissimis: & de sua passione, scribens ei ab vrbe Roma.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei secũdùm promissionem vitę quę est in Christo Iesu, *Timotheo chariſſimo filio, A
& Gratia, †misericordia, † pax à Deo patre†, & Christo Iesu Domino nostro.
& nostro
2 *Gratias ago Deo†, cui seruio à progenitoribus †in conscięntia pura, quòd sine meo, meis
intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die;
4 * Desiderãs te videre, memor lachrymarum tuarum, vt gaudio implear:
5 * Recordationem accipiens eius fidei quæ est in te non ficta; quæ & habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
2 * τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
3 * χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περί σου μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας,
4 * ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ,
5 * ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως· ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνείκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

---

[a] וְדָא ידה [f] אֲבָא
[b] כבוד הנשמה
[c] דְּכִיתָא זכה [d] בתפלותי
[e] יוֹם [g] סְיָא אוה [h] חֲזָא

6 * Quapropter commonefacio te, vt excites donum illud Dei, quod in te est per impositionem manuum mearum.

7 *Non enim dedit nobis Deus spiritum timiditatis, sed potentiæ & dilectionis, et admonitionis. 8 * Ne igitur te pudeat testimonij Domini nostri, nec etiã mei, qui sum vinctus illius, sed perfer mala cum Euangelio per 9 virtutem Dei: * Qui seruauit & vocauit nos vocatione sancta, non secũdum opera nostra, sed iuxta voluntatem suam, illamque gratiam suam, quæ data est nobis in Jeschua Meschicho ante tempus seculorum. 10 * Nunc autem reuelata est per manifestationem Seruatoris nostri Jeschua Meschicho, qui aboleuit mortem, & vitam patefecit ac 11 incorruptionem per Euangelium: * In quo positus sum ego præco, & Apostolus, & 12 doctor Gentium. * Propterea hæc ego patior, nec me pudet. Scio cui crediderim, & persuasum habeo fore, vt per manus eius depositum meum custodiatur mihi in diẽ illum.

13 * Forma tibi sint sani sermones quos audisti à me cum fide & dilectione erga Jeschua Meschicho.

14 *Depositum bonum conserua per Spiritum illum Sanctitatis qui habitat in nobis.

15 * Nosti hoc, auersos fuisse à me hos omnes qui sunt in Asia, ex quibus est Phygelus, & 16 Hermogenes. * Det Dominus noster misericordiam familiæ Onesiphori, quia pluries me refocillauit: nec erubuit de catenis quibus vinctus sum.

17 * Sed quum venisset Romam, cum diligentia quæsiuit me, & inuenit me.

18 * Det ei Dominus noster vt inueniat miserationes apud Dominum nostrum in illo die. Cæterum quanta mihi ministrauerit Epheſi, tu maximè nosti.

CAP. II.

1 TU igitur, fili mi, fortis esto in gratia, quæ est per Jeschua Meschicho.

2 * Et ea quæ audisti à me per multos testes commenda hominibus fidelibus idoneis per se alios quoque docere.

3 * Et sustine mala tanquam bonus miles Jeschua Meschicho.

---

6 מֶטֻל הָנָא [u]מַעֲהֶד אֲנָא לָךְ [x]דְּתַעְיר [y]מַוהַבְתָּא דַאלָהָא הֲי דְאִית בָּךְ [z]בְּסֻמָּם אִידַי׃ 7 לָא גִּיר יַהֵב לַן אֱלָהָא רוּחָא
דְּדַחְלְתָּא אֶלָּא דְחַיְלָא [a]וְדְחוּבָא [b]וְדְמַרְחֲינוּתָא׃ 8 לָא הָכִיל [c]תֶּהֱמַהּ [d]בְּסָהֲדוּתָה דְמָרָן אַף לָא בִּי בַּאסִירֵהּ אֶלָּא שְׁקוֹל
[e]בְּחֶת כּוּשׁ [f]סָחֵר בְּישָׁתָא עִם [g]אֶוַנְגֶּלְיוֹן בְּחַיְלָא דַאלָהָא׃ 9 הַו [g]דְּאַחְיַן [h]וְקָרַן בְּקָרְיָנָא קַדִּישָׁא [i]לַו אֲזִיךְ עֲבַדִין אֶלָּא אַיְךְ [k]צְבְיָנֵהּ
[l]וְטִיבוּתֵהּ הֲי דְאִתְיְהֲבַת לַן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [m]מִן קֻדְמ זְבְנָא דְעָלְמָא׃ 10 [n]וְאִתְגַּלְיַת הָשָׁא [n]בְּגֶלְיָנֵהּ [o]דְמַחְיָנָן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְבַטֵּל [p]לְמַוְתָא [q]וְחַיֵּי חַיֵּא וְלָא [r]מֵתְחַבְּלִנְיָתָא בְּאַוַנְגֶּלְיוֹן׃ 11 הַו דְּאִתְחַסִּימֵת בַּהּ אֲנָא כָּרוֹזָא
וְשַׁלִּיחָא וּמַלְפָנָא דְעַמְמֵא׃ 12 מֶטֻל הָנָא מְסַיְבַר אֲנָא הֲלֵין וְלָא בָּהֵת אֲנָא יָדַע אֲנָא בְּמַן הֵימֵנֵת וַמְפָם אֲנָא
דְּמַטְיָא בְּאִידוֹהִי גּוֹעֲלַנִי לְמֶטַר לִי לְיוֹמָא הַו׃

---

[u] מזבין [x] עוּר [y] יַהֵב [z] טוּם
[a] חַבַּב אהב [b] רַחֲמָא חורת
[c] בְּחֶת כוש [d] סָחֵר
בעדותו
[e] בְּיש [f] צשורה [g] חַוָּא
[h] קָרָא [i] לא [k] אָבָא [l] יַהֵב
[m] זמן [n] גְּלָא [o] חַיָּא
[p] מות [q] וחגיד [r] חֲבַל

* Propter quam causam admoneo te, 6
vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, B
per impositionem manuum mearum.

Rom.8. c.15 * Non enim dedit nobis Deus spiri- 7
tum timoris, sed virtutis, & dilectionis,
& sobrietatis.

* Noli itaq; erubescere testimonium 8
Domini nostri, neque me vinctum eius:
sed collabora Euangelio secundùm vir-
tutem Dei, * Qui nos liberauit, & vo- 9
Tit.3. b.5 cauit vocatione sua sancta, non secun-
dùm opera nostra, sed secũdùm propo-
situm suum & gratiam, quę data est no- C
Tit.1. 2.3 bis in Christo Iesu ante tẽpora secularia.

* Manifestata est autem nunc per il- 10
Dñi luminationẽ saluatoris † nostri Iesu Chri
sti, qui destruxit quidem mortem, illu-
minauit autẽ vitam & incorruptionem
per Euangelium:

* In quo positus sum ego prædicator, 11
1.Tim.2 b.7 & Apostolus, & magister Gentium.

* Ob quam causam etiam hęc patior: 12
sed non confundor. Scio enim cui credi-
di, & certus sum quia potens est depositum
meum seruare in illum diem.

* Formam habe sanorum verborum, 13
quæ à me audisti in fide & dilectione in D
Christo Iesu.

* Bonum depositum custodi per Spi- 14
ritum sanctum, qui habitat in nobis.

enim * Scis † hoc, quòd auersi sunt à me om- 15
nes qui in Asia sunt: ex quibus est Phi-
gellus & Hermogenes.

Inf.4. d. 19. * Det misericordiam Dominus One- 16
siphori domui: quia sæpè me refrigera-
uit, & catenam meam non erubuit.

* Sed cùm Romam venisset, solicitè 17
me quæsiuit, & inuenit.

* Det illi Dominus inuenire misері- 18
cordiam à Domino in illa die. Et quanta
mihi, Ephesi ministrauit †, tu melius nosti.

CAP. II.

TV ergo, fili mi, confortare in gratia 1
quæ est in Christo Iesu: A

* Et quæ audisti à me per multos te- 2
stes, hæc commenda fidelibus hominibus,
qui idonei erunt & alios docere.

* Labora sicut bonus miles Christi 3
Iesu.

6 * δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

7 * οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

8 * μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ

9 * τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων,

10 * φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου·

11 * εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν·

12 * δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

13 * ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

14 * τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

15 * οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης.

16 * δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη·

17 * ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε·

18 * δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

β΄.

1 * Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ,

2 * καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

3 * σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ.

---

13 [d] חֲזָא [c] דמות [f] דברים
14 [h] גּוֹעֲלָנָא טָבָא [g] וְבִחוּבָא דַּבְיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ [f] מָלֵא חֲלִיסָתָא דְּשִׁמַּעְתָּ מִנִּי בְּהֵימָנוּתָא [g] וּבְחוּבָא דַּבְיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
15 [i] טַר בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא הִי [k] דְּעָמְרַת בַּן ׃ [i] יָדַע אַנְתְּ הָרָא דַּהֲפַכוּ מִנִּי כָּל־הוֹן הָלִין וְדַבְאסַיָא [l] דְּאִיתַיְהוֹן מִנְּהוֹן פּוּגְלוֹם
16 [m] נְתֵל מָרָן רַחֲמָא לְבֵיתֵהּ דְּאנֵסִיפְרוֹס וְזַכְנִין סַגִּיאָן [n] אֲנִיחָנִי [o] וּבְשִׁשְׁלָתָא דַּאסוּרַי לָא [p] בְּהֲרַת ׃ וְהַרְמַגְנִים ׃
17 אֶלָּא אַף כַּד אֲתָא לְרוֹמִי [q] בְּחָפְיוּתָא [r] בְּעָנִי [s] וְאַשְׁכְּחָנִי ׃
18 [t] נְתֵל לֵהּ מָרָן דְּנַשְׁכַּח רַחֲמָא לְוָת מָרָן בְּיוֹמָא הַהוּ וְכַמָּא דְּשַׁמְּשַׁנִי בְּאֶפְסוֹס יַתִּירְאִית יְדַע אַנְתְּ ׃

קפלאון ב

1 אַנְתְּ הֲכִיל בְּרִי [a] אֶתְחַיֵּל [b] בְּטִיבוּתָא דַּבְיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
2 וְאִילֵּין דִּשְׁמַעְתָּ מִנִּי בְּיַד [c] סַהֲדָא סַגִּיאָא הָנֵין [d] אַגְעַל לְאָנָשָׁא מְהֵימְנָא אִילֵּין דְּמִסְתַּיָא [e] בְּאִידֵיהוֹן אַף לְאָחֳרָנָא לְמַלָּפוּ ׃
3 וְסַיְבַר בִּישְׁתָּא אַיְכְּפָלְתָּא טָבָא דְּיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

[a] חַיָּא [c] דמות [f] דברים
[b] בְּאַהֲבָה [h] פקדון
[i] נְטַר [k] עָמַר שכן
[l] אִית יש [m] נְתַל נתן
[n] נוּחַ [o] ובשלשלות
[p] בוש [q] בהשחדלות
[r] בְּעָא [s] שְׁכַח מצא
[t] נְתַל נתן [a] חַיִל
[b] נחמד [c] עדים [d] הפקיד
[e] בידיהם

De Petro Alexandrino.

4 * Nemo militat, & implicat se negotiis seculi, vt placeat ei qui ipsum elegit.

5 * Quòd si quis certet, non coronatur nisi iuxta legem suam certauerit.

6 * Agricolam laborantem oportet prius de fructibus suis cibari.

7 * Intellige quæ dico. Dabit tibi Dominus noster sapientiam in omnibus.

8 * Memento Jeschua Meschicho resurrexisse à mortuis, qui quidem est ex semine Dauid secundùm Euangelium meum,

9 * In quo mala perfero vsque ad vincula tanquam facinorosus. Sed sermo Dei vinctus non est.

10 * Propterea omnia sustineo propter electos, vt & ipsi inueniant vitam [salutem] in Jeschua Meschicho cum gloria æterna.

11 * Fidelis ille sermo. Nam si mortui sumus cum eo, cum eo & viuemus.

12 * Et, si pertulerimus, cum eo quoque regnabimus. Sin abnegauerimus eum, & ipse abnegabit nos.

13 * Quòd si non credamus ei, ille in fide permanet. Seipsum enim negare non potest.

14 * De his eos admone, & contestare coram Domino nostro, ne contendant verbis, quæ nihil prosunt, ad subuersionem eorum qui illa audiunt.

15 * Tibique curæ sit sistere teipsum integerrimè coram Deo operarium absque confusione, rectè prædicantem sermonem veritatis.

16 * A sermonibus vanis, qui nulli sunt vsui, recede: potius enim addent ad impietatem eorum qui talia respondent:

17 * Et sermo eorum instar cancri morbi depascentis apprehendet multos; vnus autem ex eis est Hymenæus, & alter Philetus.

18 * Qui quidem aberrarunt à veritate, dicentes resurrectionem mortuorũ factam fuisse, & fidem vniuscuiusque subuertentes.

19 * Firmum autem fundamentum Dei stat, & habet hoc signaculum: Nouit Dominus qui sui sint, &, Discedat ab iniquitate quisquis inuocat nomen Domini.

ב דְּפָטָרוֹס רַאלְכַסַנְדְרִיָא

4 לָא אֱנָשׁ פָּלַח [a] וּמִתְפַּכַּר [b] בְּצִבְוָתָא דְעָלְמָא דְנֶשְׁפַּר לְהוֹ מִן [c] דְּגְבִיהִי ׃ 5 וְאִן מִתְכַּתַּשׁ אֱנָשׁ לָא מִתְכְּלַל אִן
בְּנָמוּסֵה לָא מִתְכַּתַּשׁ ׃ 6 [d] לְאִכָּרָא דְלָאֵא [e] וַלֵּא לֵהּ דְקַדְמָא מִן פֵּארוֹהִי [f] נֶסְתַּיְבַּר ׃ 7 8 אֶסְתַּכַּל מַדֵּם דְאָמַר אֲנָא
[h] נָהֵל לָךְ מָרָן חָכְמְתָא בְּכֹל מִדֵּם ׃ [i] 8 אֶתְדַּכַּר לְיַשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְקָם מִן בֵּית [k] מֵיתֵא הַוֹ דְאִיתַוהִי מִן זַרְעָא דְדָוִיד אַיְךְ
[l] אֲוַנְגֶּלְיוֹן דִּילִי ׃ 9 דְּבֵהּ סָבֵל אֲנָא [m] בִּישָׁתָא עַדְמָא לַאסוּרָא אַיְךְ עָבֵד בִּישָׁתָא אֶלָּא [n] מֶלְּחֵהּ דַּאלָהָא לָא אֱסִיר ׃
10 מֶטֶל הָנָא כֹּל מִדֵּם מְסַיְבַּר אֲנָא מֶטֶל [o] גְּבִיא דְאִף חֵנוּן נֶשְׁכְּחוּן חַיֵּא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם שׁוּבְחָא דְלָעָלַם ׃
11 מְהֵימְנָא הֵי [p] מֶלְּתָא אִן גִּיר [q] סְיִחַן עַמֵּהּ אֶף עַמֵּהּ נְחֵאו [r] 12 וְאִן נְסַיְבַּר אֶף נַמְלֵךְ עַמֵּהּ אִן דֵּין נְכַפּוּר בֵּהּ אֶף הוּא נְכַפּוּר בַּן ׃

[a] פְּכַר עסק [b] ברעיונים
[c] גְּבָא לעובד אדמה וראוי
[d] סַיְבַר האכיל [e] סְכַל
[f] נְתַל נתן [g] דְּכַר זכר
[h] מוּת [i] בשורתי [k] בִּישׁ
[l] מַלַּל [m] גְּבָא בחר
[n] חדר [o] מוּת [p] חַיָּא

*Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat cui se probauit.

coronabitur, *Nã & qui certat in agone, non †coronatur, nisi legitimè certauerit.

*Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

* Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

* Memor esto, Dominũ Iesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine B Dauid, secundùm Euangelium meum,

* In quo laboro vsq; ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum.

*Ideo omnia sustineo propter electos, vt & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu cum gloria cælesti.

* Fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus.

* Si sustinebimus, & conregnabimus.

Matt. 10 d. 33 Mar. 8. d 38. Rom. 3. a. 3 si negauerimus, & ille negabit nos.

* Si non credimus, ille fidelis permanet; negare seipsum non potest.

* Hæc commone, testificans coram Deo †Domino. Noli cõtendere verbis (ad nihil enim vtile est) nisi ad subuersionem audientium.

autem * Solicitè † cura teipsum probabilem exhibere Deo, operariũ inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

vaniloquia proficiunt * Prophana autẽ & †inaniloquia deuita. multum enim † proficient ad impietatem:

serpit: *Et sermo eorum vt cancer †serpet: ex quibus est Hymenęus & Philetus:

* Qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subuerterunt quorundam fidem.

* Sed firmum fundamẽtum Dei stat, habens signaculum hoc. Cognouit Dominus qui sunt eius: &, Discedat ab iniquitate omnis qui † nominat nomen Domini.

4 * Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

5 * ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

6 * τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.

7 * νόει ἃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.

8 * μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου,

9 * ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.

10 * διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

11 * πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν·

12 * εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·

13 * εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

14 * ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.

15 * σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

16 * τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας·

17 * καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει· ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ Φιλητός·

18 * οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τινῶν πίστιν·

19 * ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καί, ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου.

---

13 וְאִם לָא נְהֵימִן בֵּהּ הוּא בְּהֵימְנוּתֵהּ מְקַוֵּם דְּנָכְפּוּר גֵּיר בְּנַפְשֵׁהּ לָא מְשַׁבַּח׃ 14 הָלֵין הַוִּית מַעֲהַד לְהוֹן וְמַסַּהֲד קֳדָם מָרַן דְּלָא נֶהֱווֹן מְהַחֲרִין בְּמִלָּא דְּלָא יוּתְרָן לְסוּחָפָא דְּאִילֵּין דְּשָׁמְעִין לְהֵין׃ 15 וְנֶהְבְּטֵל לָךְ דְּהַקִּים נַפְשָׁךְ גְּמִירָאִית קֳדָם אֱלָהָא פֻּלְחָא דְּלָא בְּהָתְתָא דְּמַכְרִז חְרִיצָאִית מִלְּתָא דַּשְׁרָרָא׃ 16 מִן מִלָּא סְרִיקְתָא דְּלַית בְּהֵין חַשְׁחוּ אֲשְׁתַּאל יַתִּירָאִית גֵּיר נוֹסְפִין עַל רוּשַׁעֲהוֹן הָלֵין דְּעָנִין בְּהֵין׃ 17 וּמִלָּתְהוֹן אֵיךְ חַלְדִּיתָא נָוְמָא תֵּאחוּדִי בְּסַגִּיאֵא אִיתוֹהִי דֵּין חַד מִנְּהוֹן הוּמְנָאוֹם וַאֲחַרְנָא פִּילִיטוֹס׃ 18 הָלֵין דַּטְעוּ מִן שְׁרָרָא כַּד אָמְרִין דְּקִיְמָא דְּמִיתָא הֲוָת לֵהּ וְהַיְמְנוּתָא דְּאִנָשׁ אֱנָשׁ מַהְפְּכִין׃ 19 שְׁאֵאסְתָא דֵּין שַׁרִירָא דְּאֱלָהָא קַיְמָא הִי וְאִית לַהּ חָתְמָא הָנָא וְיָדַע מָרְיָא לְאִילֵּין דְּדִילֵהּ אֲנוֹן וְנָפְרוֹק מִן עַוְלָא כָּל דְּקָרֵא לַשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

20 * Cæterùm in magna domo non tantùm sunt vasa aurea aut argẽtea, sed etiam lignea, atque testacea, quædam in honorem, & quæ-
21 dam in dedecus. * Si quis igitur expurgauerit seipsum ab his, erit vas purum in honorem accommodatum ad vsum domini sui, & paratum ad omne opus bonum.
22 * Ab omnibus concupiscentiis adolescentiæ fuge, & curre post iustitiam, & fidem, & charitatem, & pacem cum iis qui inuocant Dominum nostrum ex puro corde.
23 * Stultas illas contentiones, quæ sunt absque eruditione, respue: scis enim eas parere digladiationes.
24 * Seruus autem Domini nostri non debet digladiari, sed mansuetus esse erga vnumquemque, & doctor, & longanimis;
25 * Vt erudiat eos qui contendunt aduersus ipsum, cum comitate: siquando det illis Deus resipiscentiam, vt cognoscant veritа-
26 tem: * Et suam ipsorum conditionem in memoriam reuocent, ac discedant à laqueo Satanæ, quo irretiti fuerunt ad voluntatem ipsius.

CAP. III.

1 HOc autem scito, nempe in vltimis diebus ventura tempora durissima:
2 * Homines qúe futuros sui amantes, & amantes pecuniæ, fastuosos, elatos, blasphemos, hominibus [parentibus] suis immorigeros, negantes gratiam, impios,
3 * Calumniatores, concupiscentiæ subditos, bestiarum more efferatos, osores bonorũ,
4 * Proditores, precipites, inflatos, concupiscentiarum longè amantiores, quàm dilectionis Dei:
5 * Habentes formam reuerentiæ Dei: sed à virtute Dei procul distantes: qui sunt eiusmodi, eos repelle à te.
6 * Ex his enim sunt qui irrepũt in domos, & captiuas abducunt mulieres oneratas peccatis, quæ ducuntur variis concupiscentiis.
7 * Quæ semper discentes, nunquam ad cognitionem veritatis peruenire possunt.
8 * Quemadmodum autem Jonis & Jambaris insurrexerunt aduersus Mousche; ita & isti insurgunt in veritatem, homines corruptæ mentis, & reprobi à fide.

---

20 בְּבֵיתָה דֵּין רַבָּא לָא הֲוָא מָאנֵא [d] וְדַהֲבָא בִלְחוֹד אוּ [e] וְסְאסָא אִית בֵּהּ אֶלָּא אַף [f] וְקִיסָא אַף וְדַפַּחֲרָא מְנָהוֹן
5 לְאִיקָרָא וּמְנָהוֹן [h] לְצַעֲרָא ׃ 21 אִן אֱנָשׁ [i] הָכִיל נְדַכֵּא נַפְשֵׁהּ מִן הָלֵין הֲוֵא [k] מָאנָא דַּכְיָא לְאִיקָרָא [m] וְעַהִין לְחוּשְׁחָא
דְּמָרֵהּ וְמַטַיִב לְכָל עֲבַד טָב ׃ 22 מִן כְּהֵין רְגִיגָתָא דְּטַלְיוּתָא עָרוֹק [n] וְהַרֵט בָּתַר [o] כְּאנוּתָא [p] וְחִימָנוּתָא [q] וְחוּבָא וְשַׁלְמָא
עִם אִילֵין [r] דְּקָרִין לְמָרָן בְּלֵבָא דַכְיָא ׃ 23 [s] חֲרֵינָא סַכְלָא אִילֵין דְּדַלָא [t] מַרְדוּ אֲנוּן [v] אֶשְׁתַּאל מָנְהוֹן יַדָע אַנְתְּ גֵיר
[z] דְּתַכְהוּשָׁא [y] מְוֹלְדִין ׃ 24 עַבְרֵהּ דִּין דְּמָרָן לָא [z] חַיָב לְמֶהֱוֵי מַכִיךְ לְוָת כְּלְנָשׁ [a] וּמַלְפָן [b] וְנַגִירָא רוּחֵהּ
25 דְּנֶהֱוֵא [c] רָוֵא לַאִילֵין [d] דְּמֶתְחָרִין לְקוּבְלֵהּ בְּמַכִיכוּתָא דִלְמָא נֶתֵל לְהוֹן אֱלָהָא [f] תְּיוּבוּתָא וְנֶדְעוּן שְׁרָרָא ׃
26 [g] וְנֶעְהָדוּן נַפְשֵׁהוֹן וְנֶפְרְקוּן מִן פַּחֵהּ דְּסָטָנָא דְּבֵהּ אֶתְחֲצִידוּ לְצֵבְיָנֵהּ ׃

a שהל זהב b שהל כסף f שהל עץ
g יקר h לבושה i על-כן
k כלי רכא l זכוכ m שהגון
n חרט רוץ o צדקה
p ואמונה q ואהבה
r קרא s ריבות t רדא
u סור x מחלקת
y ולד z חוב a אלף
b וארך אפים c סלמר
d שטרכים e חשוכת

20 * In magna autem domo, non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

21 * Siquis ergo emundauerit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum & vtile Domino, ad omne opus bonum paratum.

22 * Iuuenilia autem desideria fuge: sectare verò iustitiam, fidem, †charitatem, & pacem cum iis qui inuocant Dominum de corde puro.

23 * Stultas autem & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites.

24 * Seruum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem,

25 * Cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem;

26 * Et resipiscãt à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

spem 1.Tim. 1 b.7. Tit. 3. c.9

CAP. III.

1 HOc autem scito, quòd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa:

2 * Et erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti;

3 * Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate;

4 * Proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei;

5 * Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. & hos deuita.

6 * Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis:

7 * Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.

8 * Quemadmodum autem Iannes & Iambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.

1.Tim. 4 a.1

2.Reg.3. a.5 Iud.d. 18

Exo.7.b. 11.c.22.

20 * ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.

21 * ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

22 * τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.

23 * τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας·

24 * δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον,

25 * ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῴη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας,

26 * καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

γ΄.

1 * Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί·

2 * ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι,

3 * ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι,

4 * προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι,

5 * ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου.

6 * ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις,

7 * πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

8 * ὃν τρόπον δὲ Ἰάννης καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν·

קפלאון ג

1 הָדָא דֵין חַוִית יְדַע 2 דְּבִיסָתָא אַחֲרֵיתָא
b נאחוז זְבִנָא קַשְׁיָא ׃ 2 וְנֶהֱווֹן בְּנֵינָשָׁא רָחֲמֵי נַפְשְׁהוֹן וְרָחֲמֵי כֶּסְפָּא שְׁבָהֲרָנָא רָמָא מְגַרְפְּנָא דְּלָאנַשַׁיהוֹן לָא
g מָחְחָפִיסִין כַּפְּרֵי בְּטִיבוּתָא רַשִׁיעָא ׃ 3 אָכְלִיקְרָצָא מָשַׁעְבְּרִי לְרֻגְתָא בַּעֲרִירָיֵא סָנְיֵי טָבָתָא ׃ 4 מַשְׁלְמָנָא
n מְסַרְהֲבָא חָתִירָא רָחֲמֵי רְגִינָתָא טָב מִן חוּבֵּהַדָּאלָהָא ׃ 5 דְּאִית לְהוֹן אֶסְכְּמָא דְּדֶחֱלַת אֱלָהָא וּמִן חַיְלֵהּ דָּאלָהָא
רַחִיקִין דְּהָכְנָא אֱנוּן דְּחוֹק אֱנוּן מֶנָּךְ ׃ 6 מֶנְהוֹן אֱנוּן גִּיר הָנוּן דְּמַחֲדִין בֵּית בָּתֵּא וְשָׁבְיִן נְשֵׁיא דְּמַטְמִירִין בְּחֶטָהָא
וּמִתְרַבְרַן לַרְגִינָתָא מְשַׁחְלְפָתָא ׃ 7 דַּבְכֹל זְבַן לֶלֶפָּן מָמְתוּם לִידְעָתָא דְּשָׁרְרָא לְמֵאתָא לָא מָשְׁכְּחִין ׃ 8 אֵיכְנָא דֵּין דְּיַנִּים
וְיַנְבְּרִם קָמוּ לְוַקְבַל מוּשָׁא הָכְנָא אַף הָנוּן קָיְמִין לְוַקְבַל שְׁרָרָא אֱנָשָׁא דְּמְחַבַּל רַעְיָנְחוֹן וְסָלִין מִן הֵימָנוּתָא ׃

a יוֹם b אִתָּא c קָשָׁא d גאים e רוֹם f גַּרְף g פּוֹס h מלשינים i רַנָּג k דומים לבהמות l סָנָא m טוֹב n מהירים o גסים p יוחר q דמות r שְׁבָא s שמסובלות t ומתלקחות u וְלֶף v מן עולם w אִתָּא

9 * Sed non progredientur. Eorum enim ſtultitia innoteſcit omnibus, ſicut & illorum innotuit.

D. Seueri [feſto.]

10 *Tu autem veniſti poſt doctrinam meam; & poſt inſtituta mea, & poſt placitum meũ, & poſt fidem meam, & poſt longanimitatem meam, & poſt charitatem meam, et poſt
11 patientiam meam; * Et poſt perſecutiones meas, meas denique paſſiones. Cæterùm noſti quæ pertulerim Antiochiæ, & Iconij, & Lyſtris; qualem perſecutionẽ ſuſtinuerim. Et ex his omnibus eripuit me Dominus meus.

12 * Enimuerò quicunque volunt cum timore Dei viuere in Jeſchua Meſchicho, perſecutionem paſſuri ſunt.

13 * Homines autem flagitioſi & impoſtores addent ad malitiam ſuam errantes, inducenteſque in errorem.

14 * Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & in quibus confirmatus es. Scis enim à quo di-
15 diceris: * Et quòd à pueritia tua literas ſanctas edoctus es, quæ te poſſunt ſapientem efficere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in Jeſchua Meſchicho.

In obitu Epiſcoporum.

16 * Siquidem omnis Scriptura quæ per Spiritum ſcripta [inſpirata] eſt, utilis eſt ad doctrinam, & ad correctionem, et ad directionem, & eruditionem quæ eſt in iuſtitia;
17 *Ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum, atque conſummatus.

CAP. IIII.

1 OBteſtor te coram Deo & Domino noſtro Jeſchua Meſchicho, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos in reuelatione regni ſui.

2 * Prædica ſermonem, & inſta cum ſedulitate oportunè & inoportunè, argue, & increpa cum omni longanimitate et doctrina.

3 * Erit enim tempus quum doctrinæ ſanæ non obedient, ſed iuxta deſideria ſua multiplicabũt ſibi doctores in pruritu ſui auditus.

4 * Et à veritate auertent aures ſuas, ad fabulas autem declinabunt.

5 * Tu verò vigila in omnibus, & ſuſtine mala, & exequere opus Euangeliſtæ: tuũque miniſterium perfice.

---

9 אֶלָּא לָא f נאהון לָקְדָמַיהוֹן g שְׁטִיוּתְהוֹן גְּיר h מְתְיַדְּעָא הִילְכְלָנֵּשׁ אַיכַּנָא דְאַף דְּהָנוֹן h אֶתְיְדַּעַת׃

דְּמָרִי סְאוֵירָא ג

10 אַנְתְּ דֵּין z אֶתַּיְתְּ בָּתַר b יוּלְפָנִי וּבָתַר c דּוּכְרָנִי וּבָתַר d עֲבִינִי וּבָתַר הֵימָנוּתִי וּבָתַר נַגִּירוּת רוּחִי וּבָתַר חוּבִי וּבָתַר
11 סְבִּיבְרָנוּתִי׃ וּבָתַר רְדִיפוּתִי וּבָתַר חֵשִׁין וְיָדַע אַנְתְּ אִילֵין סַיבְּרֵת בַּאנְטָכְיָא וּבְאִיקַנוֹן וַבְלוּסְטְרָא אֵידָא רְדִיפוּתָא
סַיבְּרֵת וּמִן כְּלְהֵין f פְּצָנִי מָרִי׃ 12 וְכָל הוֹן דֵּין אִילֵין g דְּצַבִּין בְּדֶחֱלַת אֱלָהָא h דְּנחוֹן בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא מֶהֲרְפִין׃ 13 בְּנֵישָׁא
דֵּין בִּישָׁא k וּמְטַעֲיְנָא נָוסְפוּן עַל בִּישׁוּהְהוֹן כַּד m טָעֲיִן וּמַטְעִין׃ 14 אַנְתְּ דֵּין קָנָא בַּאילֵין o דִּילְפְתְּ וְאִשְׁתַּרַרְתְּ יָדַע אַנְתְּ גִּיר
מֵן מַנִי יוּלְפְתָּ׃ 15 וְדִמֵּן טָלְיוּתָךְ סִפְרָא קַדִּישָׁא יַלִּיף אַנְתְּ q מְשָׁכְּחִין r לְחַיָּא בְּהֵימְנוּתָא דַּבִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

---

a אַתָּא שְׁשׁוּתָא אולת
b יְדַע a אַתָּא b יַלִּיף
c בהגותי d חפצי
e סִיבַּר סגל f פְּצָא פלש
g עֲבָא h חַיָּא i רְדַף
k טָעָא l יִסַּף m טָעָא
n יַלֵּף o שַׁרַר p שְׁבַת
q כל r חֵכֶם s חַיִּמָן

* Sed vltrà non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit. 9

* Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, 10

* Persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris: quales persecutiones sustinui. & ex omnibus me eripuit Dominus. 11

* Et omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. 12

* Mali autem homines & seductores proficient in peius; errantes, & in errorem mittentes. 13

* Tu verò permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo didiceris. 14

* Et quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu. 15

2.Pet.1.d.20 enim

* Omnis †scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendū, ad †corrigendum, ad erudiendum in iustitia: 16

corrigendum,

* Vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. 17

CAP. IIII.

TEstificor coram Deo & Iesu Christo, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentum ipsius, & regnum eius: 1

* Prædica verbum: insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. 2

* Erit enim tempus cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros, prurientes auribus, 3

* Et à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem cōuertentur. 4

* Tu verò vigila, in omnibus labora, opus facEuangelistę, ministerium tuum imple. Sobrius esto. 5

9 * ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

10 * Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ,

11 * τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν· οἷά μοι ἐγένοντο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

12 * καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες ε�σεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται·

13 * πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

14 * σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες,

15 * καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

16 * Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ·

17 * ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος.

δ.

1 * Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

2 * κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.

3 * ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν·

4 * καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

5 * σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

ᵃ בְּעוֹנְדָנָא דְאַפֵּיסְקוּפָא ד

16 כָּל כְּתָב גְּיר דַּבְּרוּתָא אֶתְכְּתֵב ᵇמִוְּתָרָנָא הוּ לְיוּלְפָנָא ᵈוְלִכְוָנָא וְלִתוּרָצָא ᶜוְלִמַרְדוּתָא ᶠדִּבְכָאנוּתָא׃ 17 וְדֶנְהֲוָא
גְּמִיר בַּרְנָשָׁא דֵּאלָהָא לְכָל עֲבַד טָב וּמְשַׁלְמָן׃ קפלאון ד

1 ᵃמְסַהֲד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא וּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דַּעֲתִיד לְמִדָּן חַיֵּא ᵇוּמֵיתֵא ᶜבְּגֶלְוָנָא דְּמַלְכוּתֵה׃ 2 ᵈאַכְרֵז מִלְּתָא
וְקוֹם ᶜבַּחֲפִיטוּתָא בְּזִבְנָא וְדַלָּא זַבְנָא ᶠאֶכֵּס וְכַיֵּן בְּכֻלֵּה ᵍמַגַּרְת רוּחָא וְיוּלְפָנָא׃ 3 ᵇנֶהֱוֵא גֵּיר זִבְנָא דְּלִיוּלְפָנָא חֲלִימָא
לָא ᵏנְשַׁתְּמְעוּן אֶלָּא אֵיךְ רְגִיגָתְהוֹן ˡנַסְגוּן לְנַפְשְׁהוֹן ᵐמַלְפָנֵא ᵐבְּחוּתְחָתָא דְּמַשְׁמַעְתְּהוֹן׃ 4 וּמִן ⁿשְׁרָרָא נַהְפְּכִין ᵖאֻרְנְהוֹן
לְשׁוּעָיָתָא דֵּין הֲוִית עִיר בְּכָל מֶרֶם וְסַיֵּיר בִּישָׁתָא וַעֲבָד דְּמַסַּכְּרָנָא וְתִשְׁתַּמְשַׁתָּךְ שַׁלֵּם׃

ᵃ צמוד של צופים
ᵇ יתר ᶜ וְלֵף
d ולתוכחה
ᶠ רְדָא שבאדק ᵉ מעיד
ᵇ מות ᶜ גְּלָא ᵈ מַלֵּל
ᵉ בתשחרורות
ᶠ כֶּסֶס ᵍ ארך אפים מן נְגַר
ᵏ זמן ⁱ שְׁמַע ᵏ סְנָא
ˡ אלף ᵐᵐ בחלקלקהמאמת
ᵒ אונס

6 * Ego verò immolor, & tempus quo dis-
7 soluar instat. * Bonum certamen certaui,
& cursum meum expleui, fidemque meam
8 seruaui. * In posterum autem asseruatur mihi
corona iustitiæ, quam rependet mihi Domi-
nus meus in die illo, qui quidem est iustus iu-
dex: non solùm autem mihi, sed etiam iis qui
dilexerint manifestationem eius.

De Gregorio.

9 * Sit tibi curæ vt venias ad me citò.
10 * Nam Demas me reliquit, & amore
complexus est hoc seculum, ac profectus est
Thessalonicam, Crispus in Galatiam, Titus
11 in Dalmatiam. * Lucas solus est mecum.
Marcum assume & adducito tecum: aptus
enim mihi est ad ministerium.
12 * Tychicum autem misi Ephesum.
13 * Thecam verò librorum quam reliqui
Troade apud Carpum, quum venies afferto
& libros, maximè autem inuolucrum volu-
14 minum. * Alexander faber ærarius
multa mala mihi exhibuit: repensurus est ei
Dominus noster secundùm opera ipsius.
15 * Sed & tu caue ab eo. vehementer enim
insurrexit contra sermones nostros.
16 * In prima prolatione spiritus [defensione]
nemo mihi adfuit, sed omnes deseruerunt. Ne
17 imputetur illis hoc. * Dominus autem meus
adstitit mihi, & roborauit me, vt per me
prædicatio expleretur, & audirent omnes
Gentes: & ereptus fui ex ore leonis.
18 * Et eripiet me Dominus meus ab omni
opere malo: & seruabit me in regnum suum
quod est in cælis. Cui sit gloria in seculũ secu-
lorum. Amin.
19 * Da pacem [saluta] Priskillæ & Akau-
las, & familiæ Onesiphori.
20 * Erastus mansit Corinthi. Trophimum au
tem reliqui infirmum in Mileto vrbe.
21 * Sit tibi curæ vt ante hiemẽ venias. Po-
stulat pacem tuam Eubulus, & Poudis, &
Linus, & Claudia, fratres denique omnes.
22 * Dominus noster Jeschua Meschicho sit
cum spiritu tuo. Gratia tecum. Amin.

Epistolæ ad Timotheum secundæ,
è Roma scriptæ,
FINIS.

---

6 אֲנָא דִין ᵘ מְתְנַקָּא אֲנָא ˣ וְזִבְנָא ʸ דַאשְׁתְּרָא מְטָא ׃ 7 ᶻ אֲגוֹנָא שַׁפִּירָא אֶהְכַּחְשֵׁת וְרָהֲטִי שַׁמְלֵת וְחַיְמָנוּתִי נְטַרֵת ׃
8 וּמִן הָשָׁא נְטִיר לִי ᵃ כְּלִילָא דְכַאנוֹתָא ᵇ דְיָהֲבָא לִי מָרִי בְיוֹמָא הַוּדְהוּוִי ᶜ דַיְנָא ᵈ כְּאנָא לָא דִין בַּלְחוֹד לִי אֶלָּא אַף
דְּרִיחָנוֹרֵיס ח לַאוֹלִין ᵉ דַאחֲבוּ ᶠ לְגְלוּיָה ׃
9 ᵃ נְתְבְּטֵל לָךְ ᵇ דְתֵאתָא לְוָתִי בַּעֲגַל ׃ 10 דְאמַא גִיר שַׁבְקַנִי וַאחֵב עָלְמָא הָנָא וְאזַל לֵה לְתֶסַלוֹנִיקָא קְרִיסְפּוֹס
לְגַלַטְיָא טִטוֹס לְדַלְמַטְיָא ׃ 11 לוּקָא הוּ בַּלְחוֹד עִמּוּי לְמַרְקוֹס ᶜ דְבַר ᵈ וַאיְתֵיהִי עַמָּךְ ᵉ עָהֵן לִי גִיר ᶠ לְחֶשְׁמְשְׁתָּאו ׃ 12 לְטוּכִיקוֹס
דִין שַׁוְּרֵת לְאֶפְסוֹס ׃ 13 בִּית כְּתְבֵא דִין דְשַׁבְקֵת בְּטַרְוָאס לְוָת קַרְפּוֹס מָא דְאתָא אַנְתְּ ᵍ אֵיתֵיהִי וְסַפְּרֵא וְוַחֲיַרְאִית
כְּרְכָּא ᵏ דְמִגְלָא ׃ 14 אֲלֶכְסַנְדְרוֹס קַיְנָא בִישְׁתָּא סַגִּיאָתָא ʲ חַוְיַנִי ᵏ פְּרַע לֵה מָרַן אֵיךְ עֲבָדוּתִי ׃ 15 אַף אַנְתְּ דִין אֶזְדַהַר

ᵘ נזכח אני ˣ חמן
ʸ שרא ᶻ מלחמה
ᵃ עפרת אדקה
ᵇ פרע גמל ᶜ רוץ ᵈ אדיק
ᵉ חבב ᶠ גלא
ᵃ בטל ᵇ אתא ᶜ קח
ᵈ אתא ᵉ הגון ᶠ שמש
ᵍ אתא ʰ שלמגולה ⁱ חנא
ʲ חוה ᵏ גומל

6 * Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat.

7 * Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. B

8 * In reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.

9 * Festina ad me venire citò.

10 * Demas enim me reliquit, diligẽs hoc seculũ, & abiit Thessalonicam: Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

Colo.4. d.14 11 *Lucas est mecum solus. Marcum assume, & adduc tecum: est enim mihi vtilis in ministerium.

12 * Tychicum autem misi Ephesum.

13 * Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem †membranas.

& 14 * Alexander ærarius multa mala mihi ostẽdit. †reddat illi Dominus secundùm opera eius: C

reddet 15 * Quem & tu deuita: valdè enim restitit verbis nostris.

16 *In prima mea defẽsione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

17 * Dominus autem mihi astitit, & cõfortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis.

18 * Liberauit me Dominus ab omni opere malo: & saluum faciet in regnum suum cæleste. cui gloria in secula seculorum. Amen. D

Priscam Sup.1. d.16 19 *Saluta †Priscillã & Aquilam, & Onesiphori domum.

20 * Erastus remansit Corinthi, Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

21 * Festina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

22 * Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Secunda ad Timotheum, Ephesiorum Ecclesiæ primum Episcopum ordinatũ, scripta est è Roma, cùm iterum Paulus sisteretur Cæsari Neroni.

6 * ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.

7 * τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα·

8 * λοιπὸν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

9 * Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.

10 * Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην· Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν·

11 * Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγαγε μεθ' ἑαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.

12 * Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.

13 * Τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

14 * Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ,

15 * ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀντέστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις·

16 * ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη.

17 * ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος,

18 * καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

19 * Ἄσπασαι Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον.

20 * Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ· Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.

21 * σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν· ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.

22 * ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, τῆς ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθεῖσα, ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη παῦλος τῷ καίσαρι νέρωνι.

מָנֶה ג טָב גִּיר ד זְקִיף לוּקְבַל ה מַלִּין ׃ 16 ו בְּמַפָּק בְּרוּחַ קֻדְמָיָא לָא אֶתָּשׁ הֲוָא עִמִּי אֶלָּא כְּלָהוֹן שַׁבְקוּן לָא תֶּהֱחֶשֵׁב לְהוֹן הָדָא ׃ 17 ז מְרִי דֵּין קָם לִי וְחַיְּלַנִי דְּבִי ח כְּרוֹזוּתָא ט תֶּשְׁתְּלַם וְנִשְׁמְעוּן עַמְמַיָּא כְּלְהוֹן י וְאִתְפְּצִית מִן פּוּמָא דַּאֲרְיָוָא ׃ 18 וְנַפְצַינִי מָרִי מִן כָּל עֲבַד בִּישׁ יא וְנַחֵינִי בְּמַלְכוּתֵהּ דְּשְׁמַיָּא דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין ׃ 19 יב חֵב שְׁלָמָא לְפְרִיסְקָלָא וְלַאקַוְלָאס וְלְבֵיתָא דַּאנְסִיפָרוֹס ׃ 20 אַרַסְטוֹס פָּשׁ לַהּ בְּקוֹרִנְתוֹס טְרוֹפִימוֹס דִּין שְׁבַקְתֵּהּ כַּר יג כְּרִיהּ בְּמִילִיטוֹס מְרִינְתָא ׃ 21 יד נְתְבְּטֵל לָךְ דְּקֹדֶם טו תֵּיתְיָא טז תְּאתֵּא שָׁאֵל בַּשְׁלָמָךְ אַבָּוּלוֹס וּפוּדֶס וְלִינוֹס וְקַלּוּדְיָא וְאַחָא כְּלְהוֹן ׃ 22 מָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם יז רוּחָךְ טִיבוּתָא עִמָּךְ אָמֵין ׃

שְׁלַמַת אֲנַרְתָּא דְּלָוַת טִימֳתָאוֹס דְּתַרְתֵּין דְּאִתְכְּתֶבֶת מִן רוּמִא ׃

ג מאד ד זָקוּף רום ה מַלֵּל פ נְפַק פ פְּרִי ו שָׁלֵם פ פַּעֲא פל ז חַיָּא ט יְתֵב נתן י תֵּיבָא יא כְּרֵהּ חלה y והשרף יב אִתָּא

EPISTOLA AD TITVM.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quum quis sit Presbyter.

CAPVT I.

1 PAVLVS *seruus Dei, & Apostolus Jeschua Meschicho per fidem electorũ Dei, quæ est cognitio veritatis, quæ sit per timorem Dei,*
2 *In spem vitæ æternæ, quam pollicitus est Deus verax ante tempora*
3 *seculi: Patefecit autem sermonem suum tempore suo per nostram illam prædicationẽ, quæ concredita est mihi mandato Dei Seruatoris nostri:*
4 *Tito vero filio iuxta communem fidem, Gratia, & pax à Deo patre, & à Domino nostro Jeschua Meschicho Seruatore nostro.*
5 *Ob id reliqui te in Creta, vt ea quæ desunt dirigas, & constituas Presbyteros per singulas vrbes, sicut præcepi tibi.*
6 *Eum qui inculpatus est, & maritus vnius vxoris, & habens liberos fideles non lasciuiẽtes, quíque non sint intractabiles per*
7 *ingluuiem. Debet enim Presbyter inculpatus esse tãquam administrator domus Dei, nec duci propria voluntate, nec iracundus esse, nec modum præterire in vino, neque manu promptus ad percutiendum, nec diligere lucra sordida.*
8 *Sed amare hospites, & amare bonas res, ac esse castus, & iustus, & pius, & qui contineat se à concupiscentiis:*
9 *Et qui curam habeat de doctrina sermonis fidei, vt possit etiam exhortari per suam doctrinam sanam, eosque redarguere qui contendunt.*
10 *Sunt enim quamplurimi intractabiles, & vaniloqui, & seducentes hominum mentes, maximè ij qui sunt ex circuncisione:*
11 *Quibus oportet obturare os. Domos multas corrũpunt, & docent quæ non oportet propter lucra sordida.*

פּוֹלוֹס עַבְדֵהּ דַאלָהָא וּשְׁלִיחֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a] בְּהֵימָנוּתָא [b] דְּגְבִיֵא דַאלָהָא וְיָדְעָתָא דִּשְׁרָרָא דִּדְחָלַת אֱלָהָא׃
2 עַל [c] סַבְרָא דְּחַיֵא דְלְעָלַם [d] דְּמַלֶּךְ אֱלָהָא [e] שְׁרִירָא קְדָם זַבְנָנוּהִי דְעָלְמָא׃ 3 וְגַלָא [f] מִלְּתֵהּ
בְּזַבְנָנָה בְּיַד פְּרוּזוּתָן הֵי [g] דְאִתְהֵימְנֵת אֲנָא בְּפוּקְדָנָא דְאַלָהָא [h] מַחְיָנָן׃ 4 לְטִטוֹס בְּרָא [i] שְׁרִירָא בְּהֵימָנוּתָא [k] דְּגַנָּא
[l] טִיבוּתָא וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבָא וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [m] מַחְיָנָן׃ 5 מָטֶל הֲנָא הוּ שְׁבַקְתָּךְ [n] בְּהִית בְּקְרֵטָא דְאוֹלִין
וְתַסְדִּרִין [o] תְּתֻקַּן [p] וְתָקִים קַשִּׁישָׁא בְּמָדִינָא מְדִינָא אַיְכָנָא דְפַקְדְתָּךְ׃

אֲגַרְתָּא דְלוֹת טִטוֹס׃

מָאר דְּחָוָא קַשִּׁישָׁא א קפלאון א

[a] חיימן [b] גְּבָא [c] חקות [d] שהבטיח e באמן [f] מַלֵל [g] חֵימִן [h] חַיָּא i באמן k של צבור l חסד [m] חֵיָא [n] חֲוָא [o] חַמֵּק [p] סדום

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TITVM.

TITVM commonefacit & instruit de constitutione presbyterij, & de spirituali conuersatione, & hæreticis vitandis, qui traditionibus Judaicis credunt: scribens ei à Nicopoli.

EPISTOLA B. PAVLI AD TITVM.

CAPVT I.

PAVLVS seruus Dei, Apostolus autem Iesu Christi secundùm fidē electorum Dei & agnitionem veritatis, quæ secūdum pietatem est

*In spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus, ante tempora secularia:

* Manifestauit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quę credita est mihi secundùm præceptum saluatoris nostri Dei:

* Tito dilecto filio secundùm communem fidem, gratia & pax à Deo patre, & Christo Iesu saluatore nostro.

* Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas: & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi;

* Si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos.

* Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum:

* Sed hospitalem, benignum, † sobrium, iustum, sanctum, continentem:

* Amplectentem eum qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, vt potēs sit † exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere.

* Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui & seductores, maximè qui de circuncisione sunt:

* Quos oportet redargui. qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν

2 * ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων,

3 * ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ·

4 * Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5 * Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

6 * εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7 * δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ·

8 * ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ,

9 * ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

10 * εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς,

11 * οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

---

6 אִינָשׁ דִּלָא רְשִׁין הוּ וְהָוְיָא בַּעֲלָא דַּחֲדָא אִנְתְּתָא וְאִית לֵהּ בְּנִין מְהֵימְנָא דְּלָא אִיתֵיהוֹן דְּלָא שׁוֹעֲבָד בְּאַסוּטוּתָא׃ 7 חַיָּב הוּא גְּבַר קַשִּׁישָׁא דְּנֶהֱוֵא דְּלָא רְשִׁין אַיְךְ רַבְּיָתָא דַּאלָהָא וְלָא נֶהֱוֵא מְתְּדַבַּר בְּרֵעִין נַפְשֵׁה וְלָא נֶהֱוֵא חֵמְתָן וְלָא נֶהֱוֵא עָבַר עַל חַמְרָא וְלָא תֶּהֱוֵא רָהֲטָא אִידֵהּ לְמִסְחָא וְלָא נֶהֱוֵא רָחֵם יוּתְרָנָא טַנְפָּא׃ 8 אֶלָּא נֶהֱוֵא רָחֵם אַכְסְנָיֵא וְנֶהֱוֵא רָחֵם טָבְתָא וְנֶהֱוֵא נְכֵף וְנֶהֱוֵא חַסְיָא וְלִבֵּיךְ נַפְשֵׁה מִן רְגִינָתָא׃ 9 וְבָטִיל לֵהּ עַל יוּלְפָנָא דְּמֵהְתָא וְדַהֲיָטָנוּתָא דְּנֶשְׁפַּח אַף לְמַבָּאוּ בְּיוּלְפָנֵה חֲלִימָא וְלַמְכָסוּ לַאילִין דְּמֶחֱרִין׃ 10 אִית גַּיר סַגִּיאִין וְלָא מְשַׁתְּעְבְּדִין וְסָרִיקִין מֶלַּיהוֹן וּמְטַעְיִן רָעְיָנָא דַּכְנִינָשָׁא יַתִּירָאִית אִילֵּין דְּמִן גְּוִרְתָא אִנּוּן׃ 11 הָנוֹן דְּוָלָא הָוָא לְמְסַכְּרוּפוּהוֹן בָּתָּא סַגִּיאָא מְחַבְּלִין וּמַלְפִּין מַדָּם דְּלָא וְלָא מְטָל יוּתְרָנָא טַנְפָּא׃

---

a אֵינָשׁ
b רְשָׁא אשם
c אִית
d אֶסוּטוּתָא זית מכוהגת הזולל והשכור
e חוּב אשם
f רַבָּר
g רְעָא רצה
h חֲמָא
i מְחָא נגה
j יְתַר
k טָנַף טמא
l גרים טוב
m צנוע
n ישר
o חסיד
p יָלַף
q כְּלָל
r שָׂכַח

12 * Dixit quidam ex illis vates ipsorum, Filij Cretæ [Cretenses] semper sunt mendaces, malæ bestiæ, & ventres ociosi.

13 * Et verum est hoc testimonium. Quamobrem seuerè argue illos, vt sani sint in fide:

14 * Nec sese adijciant fabulis Jhoudaicis, & præceptis hominum qui oderunt veritatem.

15 * Omnia enim munda mundis: Jis autem qui polluti sunt & infideles, nihil est mundum, sed polluta est eorum mens & conscientia.

16 * Et profitentur se cognoscere Deum, suis verò operibus eum negant, quum sint execrandi, & dicto non audientes, sed reprobi ad omne opus bonum.

CAP. II.

1 TV verò loquere quæ decent sanam doctrinam:

2 * Et doce vt senes sint vigilanti mente præditi, sintque casti, & puri, & sani in fide, & in charitate, & patientia.

3 * Ac etiam anus similiter, vt sint in habitu qui deceat reuerentiam Dei, nec sint calumniatrices, nec inseruientes multo vino, vt doceant bona;

4 * Et pudicas eas faciant quæ sunt adolescentulæ: vt diligant maritos suos, & liberos suos;

5 * Vt castæ sint & sanctæ, vt bene curēt domos suas, & subditæ sint maritis suis, ne quis blasphemet sermonem Dei.

6 * Adolescentes consimiliter adhortare, vt casti sint.

7 * In omnibus autem temetipsum præbeto exemplum in omni opere bono, & in doctrina tua habeas sermonem sanum, castum, & incorruptibilem, quem nemo contemnat.

8 * Vt qui insurrexerit in nos, pudefiat, quum non poterit dicere contra nos quicquam mali.

9 * Serui heris suis subditi sint in omnibus, & placeant eis, nec sint responsatores, neque fures:

---

12 אֲמַר אֱנָשׁ מָנְהוֹן נְבִיא דִילְהוֹן דַּבְּנֵי קְרֵטָא כְּכֹל זְבַן [a] דַּגְלִין אֲנוּן [b] חַיְוָתָא בִּישָׁתָא [c] וְכַרְסָתָא כְּטוֹלָתָא ׃

13 [d] וְשַׁרְיָראִית [e] אִיתֵיהּ [f] סָהֲדוּתָא הָדָא [g] קַשְׁיָאִית חֲוַיְתְּ [h] מִכֵּם לְהוֹן דְּנֶהֱווֹן חֲלִימִין בְּהֵימָנוּתָא ׃

14 וְלָא נֶחֱרְמוּן [i] לְשׁוּעֲיָתָא דִיהוּדָיֵא וְלִפּוּקְדָא [k] דְּגֻבְרִין [l] שְׁרָרָא ׃ 15 כֹּל מִדֵּם גַּיר דְּכֵא הוּא לְדַכְיָא לַאוּלִין

דִּין [m] דְּמִסְתַּיְבִין וְלָא מְהֵימְנִין מִדֵּם דְּדֵכָא לַיִת לְהוֹן אֶלָּא מְסַיֵּב הוּ [n] רְעָיְנְהוֹן [o] וְתַאֲרְחְהוֹן ׃ 16 [p] וּמְוַדִּין דְּיָדְעִין לַאלָהָא

בַּעֲבַדְיְהוֹן דַּיִן כְּפִרִין בֵּהּ [q] וְאִיתַיְהוֹן [r] סְנִיאֵא וְדָלָא [s] פְּיִם וּמְסָלָיָא לְכֹל עֲבַד טָב ׃

קפלאון ב [t] אַנְתְּ דִין מַלֵּל מֵדֵם דְּיָאֵא לְיוּלְפָנָא חֲלִימָא ׃ [z] וַאלַף דְּנֶהֱווֹן

קַשִּׁישָׁא עִירִין בְּרֵעְיָנְיהוֹן וְנָהֲווֹן נַכְפִּין וְנֶהֲווֹן דְּיִין וְנֶהֱווֹן חֲלִימִין בְּהֵימָנוּתָא וַבְּחוּבָא וּבְמַסְיְבְרָנוּתָא ׃

a כתבים b חזרה רעות c כְּרֵס בשן d ותאמת e אית f עדות g קְשָׁיָא h כְּסָם i שָׁעָא סיפר k קָנָא l אסח m סַיֵּב משא n בשמחם o תַּאַרְתָּא נוח הנפש p ירא ירה q אית יש r שנוים s פום הקשיב

12 *Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.

13 *Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos durè, vt sani sint in fide:

14 *Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum auersantium se à veritate.

15 Rom.14. d.20 *Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mũdum, sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia.

16 *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cùm sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

12 * εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης, κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

13 * ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει

14 * μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

15 * πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις, καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

16 * θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

CAP. II.

β'.

1 TV autem loquere quæ decent sanam doctrinam. A

2 *Senes, vt sobrij sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia.

3 *Anus similiter, in habitu sancto non criminatrices, non multo vino seruientes, bene docentes:

4 *Vt prudentiam doceant adolescentulas, vt viros suos ament, filios suos diligant;

5 *Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas B viris suis, vt non blasphemetur verbum Dei.

6 *Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint.

7 integritatem, grauitatem, *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operũ, in doctrina, †in integritate, in grauitate,

8 *Verbum sanum, itreprehensibile: vt is qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. C

9 Eph. 6. a.5 Colo.3. d.22 1.Pet.2. c.18 *Seruos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicẽtes, non fraudantes:

1 * Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ·

2 * πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

3 * πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,

4 * ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,

5 * σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουργούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.

6 * τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν,

7 * περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν,

8 * λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον.

9 * δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας. μὴ νοσφιζομένους·

---

3 וְאַף קַשִּׁישָׁתָא הֲכַנָּא דִּנְהֲווֹן בְּאִסְכִּמָא דְּיָאֲאָ לְדַחֲלָה אֱלָהָא וְלָא נְהֲווֹן מְשַׁעְבְּדָן לְחַמְרָא סַגִּיאָא וְנְהֲווֹן מְלַפְּנִין טָבְוָן 4 וְמַנְכְּפָן לְאִילֵּין דְּטַלְיָנְדְּרַחֲמָן כַּעֲלַיְהֵין וּבְנַיְהֵין׃
5 וְנְהֲווֹן נַכְפָן וְקַדִּישָׁן וְנְהֲווֹן עָבְדָן שַׁפִּיר וְדָבְתַיְהֵין וְיַצְפָן שַׁפִּיר וְדַבְתַיְהֵין וּמְשַׁתַּעְבְּדָן לְבַעֲלַיְהֵין וְלָא אֱנָשׁ מְגַדַּף עַל מֵלֶּהֵה דַאלָהָא׃
6 וּכֵן אִילֵּין דַּטְלַיְן הֲכַנָּא בְּעִי דְנְהֲווֹן נַכְפִין׃ 7 בְּכָל מַדְם דֵּין וּמוֹתָא בְּנַפְשָׁךְ חַוֵּא בְּכָל עֲבַדָא טָבָא
וּבְמַלְפָנוּתָךְ חֲהֲוֵא לָךְ מֵלְתָא חֲלִימְתָא דְנַכְפָא וְלָא מְחַבְּלָא וְלָא אֱנָשׁ בְּסַר לָהּ׃
8 דַּאיְנָא דְקָאֵם לְקוּבְלָן נְבְהֵה כַּד לָא נְשַׁבַּח דְּנֵאמַר עֲלַיְן מַדְם דַסְנֵא׃
9 עַבְדָא לְמָרַיְהוֹן נְשַׁתַּעְבְּדִין בְּכָל מַדְם וְנְשַׁתַּפְרִין וְלָא חֲוַו מְעַצְיִן וְלָא חֲווּגְנְבִין׃

h זקנות i הֵיוָא j ברמות l שנאת m מלשינות k נְכַף n אַלַף o מַלַל p בחת q אַלַף r מַלַל s בחת t קום u בְּחֵת בוש

10 * Sed ostendant constantiam suam bonam in omnibus, vt exornent in omnibus doctrinam Dei Seruatoris nostri.

De Baptismo, & Dominica post Epiphaniam.

11 * Patefacta est enim gratia Dei tota salutifera omnibus hominibus:

12 * Et erudit nos vt abnegemus impietatem & concupiscentias mundi, & viuamus in hoc seculo cum castitate, & iustitia, & reuerentia Dei;

13 * Expectantes spem benedictam & manifestationem gloriæ Dei magni, & Seruatoris nostri Ieschua Meschicho.

14 * Qui seipsum dedit pro nobis, vt redimeret nos ab omni iniquitate, & repurgaret sibiipsi populum nouum, qui studiosus esset bonorum operum.

15 * Hæc loquere & adhortare, & argue cum omni mandato: & nemo te despiciat.

CAP. III.

1 PORRÒ admone eos, vt principibus ac potestatibus dicto audientes sint, subditique; ac parati sint adomne opus bonum.

2 * Et neminem maledictis insectentur, nec sint pugnaces, sed sint mansueti: & in omnibus ostendant comitatem suam erga omnes homines.

3 * Nos etenim quondam eramus rationis expertes, refractarij, & errantes, obnoxiique variis desideriis, & in malitia & inuidia versabamur, & exosi eramus, atque alius alium odio prosequebamur.

4 * Quum autem patefacta est benignitas & misericordia Dei Seruatoris nostri:

5 * Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus, sed commiseratione sua seruauit nos per lauacrum generationis quę facta est denuo cum renouatione Spiritus Sanctitatis;

6 * Quem effudit in nos abundè per Jeschua Meschicho Seruatorem nostrum:

7 * Vt per gratiam eius iustificemur, & simus hæredes iuxta spem vitæ æternæ.

---

10 אֶלָּא [k] נְחַוּן [l] שְׁרָרְהוֹן [m] טָבָא בְּכָל מְדֵם [n] דְּנִצְטְחוּן בְּכָל מְדֵם [o] יוּלְפָנֵהּ דַּאלָהָא [p] מַחֲיָנִן :
[q] דְּמַעְמוּדֵיתָא וְחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [b] דַּנְחָא כ

11 [c] אֶתְגַּלְיַת גִּיר טִיבוּתֵהּ דַּאלָהָא [d] מַחַיֵּת כָּל לַבְּנֵישָׁא כְּלְהוֹן : 12 [c] וְרָדְיָא לַן דְּנָכְפּוּר בְּרוּשְׁעָא וּבְרִגְיָנָתָא דְּעָלְמָא
[f] וְנִחֵא בְּעָלְמָא הָנָא [g] בְּנָכְפּוּתָא [h] וּבְכָאנוּתָא וּבִדְחָלַת אֱלָהָא : 13 כַּד [i] מְסַבְּיִנַן [k] לְסַבְרָא בְּרִיכָא [l] וְלִגְלְיָנָא [m] דְּתֻשְׁבּוּחְתֵהּ דַּאלָהָא
רַבָּא [n] וּמַחֲיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 14 דְּהוּ יַהֵב נַפְשֵׁהּ חֲלַפַּיִן דְּנִפְרְקַן מִן כָּל עַוְלָא [o] וְנַדְכִּין לְנַפְשֵׁהּ עַמָּא חַדְתָא דְּחָמֵם
בַּעֲבָדָא טָבָא : 15 הֲלֵין מַלֵּל וּבְעִי וְכוֹן בְּכָל פּוּקְדָן וְלָא אֱנָשׁ נִבְסֵא בָךְ : קפלאון ג
[x] וְהֲוֵית מַעְהֵד לְהוֹן דְּלְרִישָׁא וְלַשְׁלִיטָנָא נָשְׁתַּמְעוּן וְנִשְׁתַּעְבְּרוּן וְנִנָּהֲוֹן עַתִּידִין לְכָל עֲבַד טָב :

[k] חַנָּא הגיד 1 אמונתם
[l] טוב [m] צְבַת תקן
[n] וּלְף [o] חַיָּא [p] עַמַּר שבל
[q] וְנַח זרח [b] גְּלָא [c] חַיָּא
[x] דְּלָא למד [y] חַיָּא
[z] בצניעות [a] ובצדקה
[b] סְכָא [c] התקוה [d] גְּלָא
[e] שַׁבַּח [f] חַיָּא [g] דְּלָא

* Sed in omnibus fidem bonã oſtendentes: vt doctrinam Saluatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

10 * ἀλλὰ πίσιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

* Apparuit enim gratia Dei † ſaluatoris noſtri omnibus hominibus:

11 * Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις,

* Erudiens nos, vt abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo,

12 * παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,

* Expectãtes beatam ſpem & aduentum glorię magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti;

13 * προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·

* Qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate; & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

14 * ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

* Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

15 * Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.

CAP. III.

γ'

* ADmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe;

1 * Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι,

* Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

2 * μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

* Eramus enim aliquando & nos inſipiẽtes, † increduli, errantes, ſeruientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem.

3 * ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.

* Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris noſtri Dei:

4 * ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,

2. Tim. 1. b. 9

* Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti,

5 * οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,

* Quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſaluatorem noſtrum:

6 * οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν·

* Vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

7 * ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

---

2 וְעַל אֱנָשׁ לָא נְגַדְּפִין וְלָא נְהֵווֹן מְתַכְּשִׁין אֶלָּא נָחֵווֹן מַכִּיכִין וּבְכֹלְמֵהּ נְחֵווֹן בַּסִּימוּתְהוֹן לְוָת כָּל־הֵין בְּנֵינָשָׁא׃

3 אַף חֲנַן גִּיר מִן קַדִּים הֲוֵינָא רְעִינָא וְטָעַיִן חַיִּין וְלָא פְּסָקָא וְטָעַיִן חַיִּין וּמְשַׁעְבְּדִין חַיִּין לַרְגִיגָתָא מְשַׁחְלָפָתָא וּבְבִישׁוּתָא וּבְחַסָּמָא מְתְחַפְּכִין חַיִּין וְסַנִיאִין חַיִּין אַף חַד לְחַד סָנְיִן חַיִּין׃

4 כַּד דִּין אִתְגְּלִיַת בַּסִּימוּתֵהּ וְמָרְחֲמָנוּתֵהּ דַּאלָהָא מַחְיָנָן׃

5 לָא בַּעֲבָרָא דְּזַכְוָתָא דַּעֲבַדְנָן אֲנָא בְּרַחֲמוֹהִי יְהִילֵהּ אַתְיָן בַּסְחָתָא וּמַוְלָדָא וְמִן־דְּרִישׁ בְּחוּדְתָא דְּרוּחָא וְקוּדְשָׁא׃

6 הַי דַּאשַׁד עֲלָן עַתִּירָאִית בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מַחְיָנָן׃

7 דְּכִטְיבוּתֵהּ גְּוַדַּק וְנֶהֱוֵא יָרְתָא כְּסַבְרָא דְּחַיֵּא דְּלְעָלַם׃

ד נלחמים ה עניים
ו חַוָּא הגיד ז רְעָא רצה
ח חַוָּא ט פּוּס הקשיב
י טָעָא יא שַׁעְבֵּר יב להשוקות
יג בִּישׁ יד ובקנאה רעה
טו חַפַּךְ טז סְנָא שנא
יז גְּלָא יח רַחֵם יט חַיָּא
כ של ארקה
כא חַיָּא כב קַסְטָא רחץ

8 * Fidelis ille sermo. De his itaque velim vt confirmes eos, vt illis curæ sit bona opera exequi qui crediderunt in Deum. Hæc sunt bona & vtilia hominibus.

9 * Cæterùm à stultis quæstionibus, & fabulis genealogiarum, & à contentionibus et digladiationibus Scribarum recede: nulla siquidem inest in eis vtilitas, sed vanæ sunt.

10 * Ab homine hæretico postquàm semel & iterum eum admonueris, recede:

11 * Sciasque eiusmodi hominem peruersum esse, & sceleratum, quique reum peragit seipsum.

12 * Quum misero ad te Arteman aut Tychicum, sit tibi curæ ad me venire Nicopolim. statui enim in mente mea illic hybernare.

13 * De Zina autem legisperito & Apollonda operam eos probè deducere, ne quid illis desit.

14 * Discantque & illi qui nostri sunt, operari bona opera in negotiis necessariis, vt non sint infrugiferi:

15 * Postulant pacem tuam illi omnes qui mecum sunt.

16 * Postula pacem eorum omnium qui nos diligunt in fide. Gratia cum omnibus vobis. Amin.

Epistolæ ad Titum ex Nicopoli scriptæ,
missæ verò per manus Zinæ
& Apollou,
FINIS.

---

8 מְהֵימְנָא הִי[k] מִלְּתָא וּבְהַלִּין צְבָא אֲנָא דְּאַף אַנְתְּ[l] לְהֵוֵית[m] מְשַׁדַּר לְחוּן[n] דְּנֶהְבְּטֵל לְהוּן לְמִפְלַח עֲבָדַיָּא טָבָא אִילֵּין
וְהַמֵּימְנוּ בַּאלָהָא הַלֵּין אִנִּין[o] דְּטָבָן[p] וּמְוַתְּרָן לַבְּנֵינָשָׁא׃ 9 מִן[q] בְּעָתָא דִּין סַכְלָתָא וּמִן[r] תַּשְׁעָיְתָא דְּשַׁרְבָתָא וּמִן[s] חֲרִינָא
וּמִן[t] מַכְתּוּשֵׁא דְּסָפְרֵא[u] אֶשְׁתַּאל[v] וּיְתָרָן גֵּיר לֵירַ בְּהֵין וְסָרִיקָן אֲנִין׃ 10 מִן גַּבְרָא[w] הֲרְסְיוֹטָא מִן קָדָם חַדָא זְבַן
וְתַרְתֵּין[x] דְּמַרְחֵא אַנְתְּ לַהּ אָשְׁתַּאל׃ 11 וַהֲוֵית יָדַע דְּמַן דְּהָכְנָא הוּ וְחָטֵא וְהוּחַיֵב נַפְשֵׁה׃ 12 מָא[y] דְּשַׁדְּרַת
לְוָתָךְ לַארְטְמָא אוֹ לְטוּבִיקוֹס[z] נֶהְבְּטֵל לָךְ דְּדַתְאַתָא לְוָתִי לְנִיקוֹפּוֹלִים תַּמָּן גֵּיר סְמֵרַת בְּרֵעְיָנִי דַּאסְתָא׃

[k] מהימנא הוא [l] אתה [m] דנתבטל [n] משדר לחון [o] בנין [p] כמל עסק [q] שוב [r] יתר [s] בעא [t] שעא סיפר [u] זריכות [v] מתלוקה [w] סור מן [x] שאל יתר [y] מן ב שמרת [z] שדר שלח [a] בטל

8 * Fidelis sermo est; & de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona & vtilia hominibus.

9 * Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas Legis deuita. sunt enim inutiles & vanæ.

10 * Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita:

11 * Sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit, cùm sit proprio iudicio condemnatus.

12 * Cùm misero ad te Arteman aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim. ibi enim statui hyemare.

13 * Zenam legisperitum & Apollo solicitè præmitte, vt nihil illis desit.

14 * Discant autem & nostri bonis operibus præesse ad vsus necessarios, vt non sint infructuosi.

15 * Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

Ad Titum, Cretensium Ecclesiæ primum Episcopum ordinatum, scripta est ex Nicopoli Macedoniæ.

8 * πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

9 * μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔριδας καὶ μάχας νομικὰς παραιτοῦ· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

10 * αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ,

11 * εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

12 * ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σὲ ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

13 * Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.

14 * μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

15 * ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Τίτον τῶν Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

---

h לְוָא דכ׳ ׀ וְלָף k טוב

13 עַל זֵינָא דִּין סָפְרָא וְעַל אַפְלוּ נְהַכְשֵׁל לָךְ h דַּתְלַוֵּא אֵנוּן שַׁפִּיר דְּמֵרֵם לָא נֶחְסַר לְהוֹן׃

i עְבָא חפ׳ m אֲלִיץ צרד

14 וְנֵאלְפוּן אָף אִילֵין דִּדִילַן אֵנוּן דְּנֶהֱווֹן פַּלְחִין עֲבִידָא k טַבְא ׀ בַּצְבָיָתָא m דְּאִלְצָן דְּלָא נֶהֱווֹן דְּלָא פְּאִרְיָן׃ 15 שַׁאֲלִין

n חַיְמִן n חסר

בַּשְׁלָמָךְ כָּלְהוֹן אִילֵין דְּעִמִּי אֵנוּן שְׁאֵל בַּשְׁלָמָא דְּכָלְהוֹן אִילֵין דְּרַחֲמִין לַן n בְּחַיְמָנוּתָא o טַיבוּתָא עִם כָּלְכוֹן אֲמִין׃

p כְּתַב׳ שדר שלח ׀ בידי

שְׁלַמַת אֲנַרְתָּא דִלְנָת טִטָּוס p דְּאִתְכְּתֵבַת מִן נִיקוֹפּוֹלִיס q וְאִשְׁתַּדְּרַת r בְּאִידֵי זֵינָא וַאֲפְלוּ׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD PHILEMONEM.

PHILEMONI *familiares literas facit pro Onesimo seruo eius: scribens ei ab vrbe Roma de carcere per suprascriptum Onesimum.*

EPISTOLA AD PHILEMONEM.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quotidie.

CAPVT I.

1 PAVLVS vinctus Ieschua Meschicho, & Timotheus frater, Philemoni dilecto cooperatori nostro:

2 *Et Appiæ dilectæ nostræ, & Archippo commilitoni nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est;

3 *Gratia vobiscum, & pax à Deo patre nostro, et à Domino nostro Jeschua Meschicho.

4 *Gratias ago Deo meo semper, & memor sum tui in precationibus meis:

5 *Jam ex quo audiui fidem tuam, & dilectionem quam habes erga Dominum nostrum Jeschua, omnesque Sanctos:

6 *Vt fiat communicatio fidei tuæ frugifera operibus & agnitione omnium bonorum quæ habetis in Jeschua Meschicho.

7 *Gaudium sanè magnum habuimus & consolationem, quòd per charitatem tuam refocillata sint viscera Sanctorum.

8 *Quapropter fiduciam multam habeo in Meschicho, iniungendi tibi ea quæ iusta

9 sunt. *Sed propter charitatem efflagitando efflagito à te ego Paulus qui sum senex, vt scis; nunc autem & vinctus Jeschua Me-

10 schicho: *Rogo te inquam pro illo filio meo, quem genui in vinculis meis, Onesimo;

11 *Qui aliquando nulli tibi fuit vsui, nunc autem & tibi & mihi valde vtilis;

12 *Et quem remisi ad te. Tu autem sicut natum meum, ita eum excipe.

13 *Volebam enim eum apud me retinere, vt ministraret mihi pro te in meis Euangelij vinculis.

14 *Sed præter consilium tuum nihil volui facere, ne velut ex necessitate beneficium tuum esset, sed ex voluntate tua.

15 *Jam verò propterea etiam secessit ad horam, vt perpetuò eum retineas.

16 *Non amplius vt seruum, sed potius ex seruo fratrem dilectum meum vnicum, quanto magis & tuum quum in carne, tum in Domino nostro?

אֶגַּרְתָּא דְּלְוָת פִּילִימוֹן׃

דְּכְלִיוֹם א קְפְלָאוֹן א

1 פּוֹלוֹס אֲסִירָה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּטִימָתֵּאוֹס אֲחָא לְפִילִימוֹן חַבִּיבָא פָּלְחָא דְּעַמַּן׃ 2 וְלַאפְיָא חַבִּיבַתָּן וְלַארְכִּיפּוֹס
פָּלְחָא דְּעַמַּן 2 וְלָעִדְתָּא דְּבֵיתָךְ׃ 3 b טִיבוּתָא עִמְּכוֹן וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃ 4 c מְוֹדֵא אֲנָא לַאלָהִי כְּכֹל d זְבַן e וּמֶחְדַּכַּר אֲנָא לָךְ f בְּצְלָוָתַי׃ 5 הָא מִן דִּשְׁמֵעַת g הֵימָנוּתָךְ h וְחוּבָא דְּאִית
לָךְ לְוָת מָרָן יֵשׁוּעַ וְלְוָת כְּלְהוֹן קַדִּישֵׁא׃ 6 i דְּתֶהֱוֵא שַׁוּתָפוּתָא דְּהֵימָנוּתָךְ יְהַבָּא בְּאֵרַא בְּעֲבֵדָא וּבִידְעָתָא דְּכָל k טָבָן
דְּאִית לְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 7 l חֲדוּתָא גִּיר סַגִּיאָתָא אִית לַן m וּבוּיָא דַּבְיָד חוּבָךְ n אֶתְחַנִּיחוּ רַחֲמֵא דְּקַדִּישֵׁא׃

a הֲעִדָּה b חסר
c יְדָא ידה d זמן e רְחַר זכר f בהפלחתי מן צלא g הֵימָן h ואהבה i שְׁתַף k טוב l שמחה מן חֲרָא m בְּנָא נתם n נוחַ

EPISTOLA B. PAVLI AD PHILEMONEM.

CAPVT I.

PAvlvs vinctus Christi Iesu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto & adiutori nostro, 1 A

*Et Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est; 2

*Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo. 3

*Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciés in orationibus meis, 4

*Audiens charitatem tuam & fidem quam habes in Domino Iesu, & in omnes sanctos: 5

*Vt communicatio fidei tuę euidens fiat in agnitione omnis operis boni † B 6
quod est in vobis
in Christo Iesu.

*Gaudium enim magnum habui & consolationem in charitate tua, quia viscera sanctorum requieuerunt per te, frater. 7

*Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperãdi tibi quod ad rem pertinet: 8

*Propter charitatem magis obsecro, 9
cùm sis talis vt Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi:

*Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Onesimo; 10

*Qui tibi aliquãdo inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi vtilis: 11

*Quem remisi tibi. Tu autem illum, 12
† vt mea viscera, suscipe. C id est,

*Quem ego volueram mecum detinere, vt pro te mihi ministraret in vinculis Euangelij: 13

*Sine consilio autem tuo nihil volui facere, vti ne velut ex necessitate bonũ tuum esset, sed voluntarium. 14

*Forsitan enim ideo discessit ad horam à te, vt † æternum illum reciperes, 15
in

*Iam non vt seruum, sed pro seruo, charissimum fratrem, maximè mihi; quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino? 16

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν,

2 * καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, & ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ·

3 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, & κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

4 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου,

5 * ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους·

6 * ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν.

7 * χάραν γὰρ ἔσχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διά σου, ἀδελφέ.

8 * διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον,

9 * διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ.

10 * παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον·

11 * τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δέ σοι καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον,

12 * ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτέστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ·

13 * ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπέρ σου διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου·

14 * χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι· ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον.

15 * τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς,

16 * οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλόν σοι, καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ;

מהכשחה מן לשח יקקאהבה

8 מְטֻל הָדָא ° פַּרְהְסִיָא סַגִיאָתָא אִית לִי בְּמְשִׁיחָא דְאֶפְקוֹד לָךְ אִילֵין דְּזָדְקָן ׃ 9 מְטֻל [p]חוּבָא דֵּין [q]מֶבְעָא הוּ בָּעֵא
[p] בְּעָא [q] אִית ש׳ זקן
אֲנָא מָנָךְ אֲנָא פּוֹלוֹס [r] רְאִיתִי [s] סָבָא אַיְךְ דְּיֵרֵע אַנְתְּ הָשָׁא דֵּין אָף אֲסִירָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 10 וּבָעֵא אֲנָא מָנָךְ עַל
[r] יְלֵד
בְּרִי אֲנָא [t] דְּיֵלֵדְתְּ בַּאסוּרַי אֲנִיסִימוֹס ׃ 11 הַוּדְבְּזִבְּזַן לַיִת הֲוָא לָךְ בְּהּ [u] חַשְׁחוּ הָשָׁא דֵּין אָף לָךְ אָף לִי [x] טָב [y] חַשַׁח ׃
[t] הוּעלַת x מאד y מועיל
[u] אֶחָד אחז a של בשורה
12 וְשַׁדַּרְתֵּהּ לָךְ אַנְתְּ דֵּין אַיְךְ דְּלִילָא דִּילִי הָכְנָא קְבֵלְהִי ׃ 13 צְבֵא הֲוִית גֵּיר דַּלְוָתִי [z] אֶחֳדוּהִי דְּנֶהֱוֵא מְשַׁמֵּשׁ
b מבלי c עצוך
לִי חֲלָפַיִךְ בַּאסוּרֵי [a] דַּאוֹנְגֶּלְיוֹן ׃ 14 [b] בְּלָעֲד [c] מָלְכָךְ דֵּין לָא [d] צְבִית מֵרֵם לְמֶעְבַּד דְּלָא אַיְךְ [e] דְּבַקְטִירָא הֲוֵא
[a] עבד [d] טוב e ברצונך
[f] טָבְתָךְ אֶלָּא [g] בְּצִבְיָנָךְ ׃ 15 [h] כְּבַר דֵּין אָף מְטֻל הָדָא [i] שַׁנִּירְשָׁעָתָא דַּלְעָלַם [k] חֵאחְרִיוּהִי ׃
g עתה h סור
16 לָא [l] מֵכִיל אַיְךְ עַבְדָא אֶלָּא יַתִּיר מִן עַבְדָא אָחָא חֲבִיבָא דִּילִי חַד כְּמָא דִילָךְ וּבְכַסַר וַבְּמָרָן ׃
[k] אַחַר [l] עוד

17 * Si ergo habes me consortem, eum suscipe
18 perinde ac me. * Quòd si aliquo damno te
affecit, aut quid debet, hoc mihi imputa.
19 * Ego Paulus scripsi mea manu, ego re-
pensurus sum, vt ne dicam tibi, quòd etiam
20 teipsum mihi debeas. * Etiam frater mi.
ego refocillabor per te in Domino nostro: re-
focilla viscera mea in Meschicho.
21 * Quoniam confido te mihi dicto audien-
tem fore, scripsi tibi, & scio vltra quàm di-
22 co, te facturum. * Simul autem & præ-
para mihi hospitium. Spero enim precationi-
bus vestris me donatum iri vobis.
23 * Postulat pacem tuam Epaphras, qui me-
cum captiuus est in Jeschua Meschicho:
24 * Et Marcus, & Aristarchus, & De-
mas, & Lucas adiutores mei.
25 * Gratia Domini nostri Jeschua Mes-
chicho sit cum spiritu vestro, fratres mei. Amin.

Epistolæ ad Philemonẽ è Roma scriptę,
missę autem permanus Onesimi,

FINIS.

17 אִן הָכֵיל אִיתַיִךְ לִי שַׁוְתָּפָא קַבֶּלֵיתִי אַיִךְ דִּלִי׃ 18 וְאִן מְדֵם חַסְרָךְ אוֹ חַיָּב הָדָא עֲלַי חֲשׁוֹב׃ 19 אֲנָא פּוֹלוֹס
כְּתָבֵת בְּאִידַי אֲנָא פָּרַע אֲנָא דְּלָא אֵמַר לָךְ דְּאַף נַפְשָׁךְ חַיָּב אַנְתְּ לִי׃ 20 אִין אָחִי אֲנָא אֶתְהָנֵיחַ בָּךְ בְּמָרָן אֲנִיחַ רֻחֲמַי
בַּמְשִׁיחָא׃ 21 מֶטֶל דַּהֲכִיל אֲנָא דְּשָׁמַע אַנְתְּ לִי כְּתֵבֵת לָךְ וְיָדַע אֲנָא דְּיַתִּיר מִן מָא דַּאֲמַר אֲנָא עָבֵד אַנְתְּ׃

ו אית יש ס שתף חבר
ס חוב ב בידי ף גומל
ע עמר ר חוב ז נוח
u אוהבי

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum, vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hac causa est, quòd ad eos scribens, qui ex circunciſione crediderant, quasi Gentium apostolus & non Hebræorum: sciens

EPISTOLA AD HEBRÆOS,
GVIDONE FABRICIO INTERPRETE.

Vespere & matutinis Natalis Dñi nostri.

CAPVT I.

1 *Multifariam, omnibusque modis locutus est Deus cũ Patribus nostris per Pro-*
2 *phetas quondam: * His autem vltimis diebus locutus est nobiscum per Filium suum, quem constituit hæredem omniũ, et per*
3 *quem condidit secula. * Qui quum sit germen [splendor] gloriæ, & imago substantię eius, cõplectaturq; omnia virtute Verbi sui: ille tamen per semetipsum fecit purgationẽ peccatorũ, sedetque in dextera maiestatis in excelsis.*
4 *Et ipse tãto prestãtior fuit Angelis, quãto excellẽtius nomẽ prę illis hereditate sortitus est.*

אֲגַרְתָּא דְּלוֹת עִבְרָיֵא׃

דְּרַשָּׁא וְצַפְרָא דְּיַלְדַּת רַחֲמָן׃ א קפלאון א

1 סְנִין וְכֻלְּ דַּמְנִן מַלֵּל אֱלָהָא עִם אֲבָהִין בְּנְבִיֵּא מִן קַדְמִין׃ 2 וּבְהַלֵּין יוֹמָתָא אַחֲרֵיָא מַלֵּל עִמַּן בִּבְרֵה

אפנים מן מְנָא דְּמָא

17 * Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me.
18 * Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa.
19 * Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam vt non dicam tibi, quòd & teipsum mihi debes.
20 * Ita frater. Ego te fruar in Domino. refice viscera mea in† Domino. Christo
21 * Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciēs quoniam & super id quod dico, facies.
22 * Simul autem & para mihi hospitium. nam spero per orationes vestras donari me vobis.
23 * Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu:
24 * Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei.
25 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum Spiritu vestro. Amen.

Ad Philemonem scripta est è Roma per Onesimum seruum.

17 * εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.
18 * εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.
19 * ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.
20 * ναί, ἀδελφέ· ἐγώ σου ὀναίμιλιν ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.
21 * πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.
22 * ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.
23 * ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν
24 Χριστῷ, * Μᾶρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.
25 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὀνησίμου οἰκέτου.

---

22 בְּחַדָא דִּין אַף טַיֵּב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גִיר דְּבְצְלוֹתְכוֹן מְתִיהֵב אֲנָא לְכוֹן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמָךְ אֶפַּפְרָא
24 שְׁבְיָא דְעִמִי בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ וּמַרְקוֹס וַאַרִסְטַרְכוֹס וְדֵאמָא וְלוּקָא סָעֲדָנַי׃ 25 טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
עִם רוּחֲכוֹן אֲחֵי אָמִין׃

שְׁלַמַת אֶנְרָתָא דִּלְוָת פִּילִימוֹן דְּאִתְכְּתִבַת מִן רוּמָא וְאִשְׁתַּדַּרַת בְּאִידֵי אָנִיסִימוֹס׃

---

quoque eorum superbiam suamq; humilitatem ipse demonstrans, meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes Apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non prætulit. Hanc ergo epistolam fertur Apostolus ad Hebræos conscriptam Hebraica lingua misisse; cuius sensum & ordinem retinens Lucas Euangelista post excessum apostoli Pauli Græco sermone composuit.

EPISTOLA B. PAVLI AD HEBRAEOS.

CAPVT I.

1 MVLTIFARIAM multisq; modis olim Deus loquēs Patribus in Prophetis:
2 *Nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula.
3 * Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansq́ue omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis:
4 * Tantò melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.

Sap.7.d. 26

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή.

κεφαλ. α.

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις,
2 * ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν·
3 * ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς·
4 * τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

---

1 יְרֵת ירש c מנא
2 אִית ישוּ מַלֵּל
h בעצמו
3 דַּכָּא וכה חַטָּאָה

דְּלֵהּ סָם יְרֵתָא דְּכָל מְדֵם וּבֵהּ עֲבַד לְעָלְמָא׃ 3 דְּהוּוֵי צְמָחָא דְּשׁוּבְחֵהּ וְצַלְמָא דְּאִיתוֹהִי וַאֲחִיד כָּל בְּהַיְלָא
דְּמָלְתֵהּ וְהוּ בְּקְנוֹמֵהּ עֲבַד רוּכָּיָא רַחֲטָהָא וְיָתֵב עַל יַמִּינָא דְּרַבּוּתָא בְּמָרוֹמָא׃
4 וְהָנָא כְּלֵהּ יְרֵב מִן מַלְאֲכָא אֵיךְ מָא דְּמִיַּחַר שְׁמָא דְּיָרֵת סָנְדִילְהוֹן׃

5 * Cui enim ex Angelis dixit vnquã Deus, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum; Ego ero ei pro patre, & ille erit mihi pro filio.

6 * Rursum autem quum inducit primogenitum in mundum, ait; Eum adorent omnes Angeli Dei.

7 * Porrò de Angelis sic dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem.

8 * De Filio autem ait: Thronus tuus, ô Deus, in seculum seculorum: sceptrum erectum, sceptrum regni tui.

9 * Dilexisti iustitiam, & odio habuisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.

10 * Et iterum: Tu à principio posuisti fundamenta terræ, & cæli sunt opus manuum tuarum.

11 * Ipsi præteribunt, tu autem stas, & omnes tanquam vestimenta veterascent;

12 * Et tanquam amictum inuolues eos; ipsi mutabuntur, tu autem idem es, & anni tui non deficient.

13 * Cuinam autem ex Angelis dixit vnquã; Sede à dextera mea, vsquedum posuero inimicos tuos scabellum sub pedibus tuis?

14 * Nonne omnes sunt spiritus administratorij, qui mittuntur in ministerium propter eos qui futuri sunt hæredes salutis?

CAP. II.

1 QVamobrem debemus magis attendere iis quæ audiuimus, ne cadamus.

2 * Si enim sermo qui pronuntiatus est per angelos fuit firmus, & quisquis audiit & transgressus est eum, accepit compensationem

3 4 in iustitia; * Quomodo nos effugiemus, si contemnamus quæ tales sunt vitas [tantam salutem], quæ quum cœpisset enarrari à Domino nostro, & ab iis qui ex eo audierant, in nos confirmata fuit?

4 * Quum de iis attestetur Deus signis, & miraculis, & variis virtutibus, ac distributionibus Spiritus Sanctitatis, quæ datæ sunt iuxta ipsius voluntatem.

Statio prima parasceues Crucifixionis.

5 * Non enim Angelis subiecit mundum futurum de quo loquimur.

*Cui enim dixit aliquando angelorũ; Pſal. 2. b.7 Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in patrem, & ipſe 2.Reg.7. b.14 erit mihi in filium?

*Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit; Et adorent Pſal. 96. b.8 eum omnes angeli Dei.

Pſal.103 a.4 *Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos ſuos, ſpiritus; & miniſtros ſuos, flammam ignis.

Pſal.44 b.7 *Ad filium autem: Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi: virga æquitatis, virga regni tui. C

*Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis.

Pſal.101 d.26 *Et, Tu in principio, Domine, terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli. *Ipſi peribunt, tu autem permanebis; & omnes vt veſtimentum veteraſcent. *Et velut amictum †mutabis eos, & mutabuntur: tu autẽ idem ipſe es, & anni tui non deficient.

inuoluues

*Ad quem autem angelorum dixit aliquando; Pſal.109 a.1 Sede à dextris meis, quoad- 1.Cor. 15.d.25 uſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

*Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriũ miſſi propter eos qui hæreditatem †capiunt ſalutis?

capient

CAP. II.

PRopterea abundantiùs oportet obſer uare nos ea quæ audiuimus, ne fortè A pereffluamus.

*Si enim qui per angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & †omnis prę uaricatio & inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem:

fi

*Quomodo nos effugiemus ſi tantã neglexerimus ſalutem? quę cùm initium accepiſſet †enarrari per Dominũ, ab eis qui audierunt, in nos confirmata eſt,

enarrandi

*Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus, ſecundùm ſuam voluntatem.

*Non enim angelis ſubiecit Deus orbem terrę futurum, de quo loquimur.

5 * τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;

6 * ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

7 * καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα·

8 * πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

9 * ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου·

10 * καί, σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί.

11 * αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται·

12 * καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

13 * πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

14 * οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

β'.

1 * Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν.

2 * εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν,

3 * πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη,

4 * συνεπιμαρτυρούντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα·

5 * Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν.

---

13 לְמַן דִּיזְמַן מַלַאכָא ʸ מְמִתּוּם אֲמַר ᶻ וְחֵב מִן יַמִּינִי עַדְמָא ᵃ דְאסִים ᵇ בְּעֵל דְּבָבַיִךְ ᶜ כּוּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלַיִךְ׃ 14 לָא הָא כֻלְּהוֹן ᵈ אִיתַיהוֹן רוּחָא ᵉ דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא ᶠ דְּמְשַׁחֲדִרִין בְּחֶשְׁמֶשְׁתָּא מָטַל אִילֵין דַּעֲתִידִין ᵍ לְמֵארַת חַיָּא׃ קפלאון ב

1 מָטַל הָנָא ᵃ חַיְבִינַן ᵇ דְיַתִּירְאִית נָהֲוָא ᶜ וְהִירִין בְּמֵדַם דַּשְׁמַעְנָן דְּלָא ᵈ נָפַל׃ 2 אֵן גֵּיר ᶜ מִלְּתָא דְאִתְהַלַּח בִּידְ מַלַאכָא

ᶠ אֶשְׁתַּדַּרַת וְכָל דְּשַׁמְעָה וַעֲבַר עֲלֵיהּ קַבֵּל ᵍ פּוּרְעָנָא ʰ בְּכָאנוֹתָא׃ 3 אֵיכָנָא חֲנַן נְעֵרוּק אֵן נַבְּמָא עַל אִילֵין דְּהֵנוֹן אֱנוֹן

ᵏ חַיִּין הָנוֹן דְּשַׁרְיוּ ᵗ מִן מָרָן לְמֶחְמַלְלוּ וּמִן אִילֵין דְּמֶנָּה שְׁמַעוּ בֵּן ᵐ אֶשְׁתַּדַּרוּ ᵗ כַּד סָהֵד עֲלֵיהוֹן אֱלָהָא בַּאֲתָוָתָא וְתַדְמָרָתָא

וְבַחִילָא מְשַׁחְלְפָא וּבְפוּלְגָא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא דְאִתְיְהִבוּ אִיכְדְצְבִינֵהּ׃ ᵗ קַוְמָא קַדְמָאָה דְצַרוּבְתָא דְקִפּוֹתָא ב

5 לָא הֲוָא גֵּיר לְמַלַאכָא שַׁעְבַּד עָלְמָא דַּעֲתִיד דַּעֲלוֹהִי מְמַלִּינַן׃

ʸ מן עולם
ᶻ יתב ᵃ כום ᵇ אויבך
ᶜ הדום ᵈ איתי ᵉ שמש
ᶠ שדר שלח ᵍ ורית ירש
ʰ חוב ⁱ יותר ᶜ שומרים
ᵈ נפל ᵉ מלל ᶠ שדר
ᵍ נכוחה נגחל ʰ בצדקה
ⁱ כסא בזה ᵏ חיא
ˡ שרו התחיל ᵐ נבונו

6 * Sed ſicut teſtatur ſcriptura, et ait: Quid eſt homo quòd memor es eius, & filius hominis quòd inuiſeris eum?

7 * Summiſiſti eum pauliſper præ Angelis: gloriam & honorem impoſuiſti cápiti ipſius, & authoritatem ei dediſti in opera manuum tuarum.

8 * Omniáque ſubieciſti ſub pedibus eius. In hoc autem quod omnia ei ſubiecit, nihil obmiſit quod ſubiectum non ſit. Nunc autem necdum ꝟidemus omnia ei ſubiecta.

9 * Eum autem qui pauliſper ſummiſſus fuit præ Angelis, ꝟidemus, nempe ipſum Feſchua propter paſſionẽ mortis ſuæ, gloriamque & honorem ipſius capiti impoſitũ: nam Deus ipſe per gratiam ſuam pro omnibus guſtauit mortem.

10 * Decebat enim eum per quem omnia, & propter quem omnia, qui filios multos introduxerat in gloriam ſuam, ipſum principem ſalutis eorũ per paſſiones perfectum reddere.

11 * Qui enim ſanctificat & qui ſanctificantur, ab ꝟno ſunt omnes. Propterea non erubeſcit eos ꝟocare fratres ſuos;

12 * Dum ait: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis, & in medio eccleſiæ laudabo te.

13 * Et rurſum, Ego ero fidens in eo. Et iterum; Ecce ego & filij quos dediſti mihi Deus.

De genetrice Dei.

14 * Quoniam enim filij participes fuerunt carnis & ſanguinis, ipſe quoque in ſimilitudine particeps factus eſt eorundem, ꝟt per mortem ſuam aboleret eum qui habebat mortis imperium, hoc eſt Satanam:

15 * Et ſolueret eos qui timore mortis in tota ꝟita ſua mancipabantur ſeruituti.

16 * Non enim ex Angelis aſſumpſit, ſed aſſumpſit ex ſemine Abrohom.

17 * Propterea iuſtum erat ꝟt per omnia ſimilis fieret fratribus ſuis, ꝟt miſericors fieret, & ſummus Sacerdos fidelis in Deo, ꝟt expiaret peccata populi.

18 * Ex hoc enim quòd ipſe perpeſſus eſt, & tentatus, poteſt & iis opem ferre qui tentantur.

---

6 אֶלָּא אַיִךְ דְּמַסְהֵד כְּתָבָא וְאָמַר מָנוֹ גַבְרָא דְּעַהְדְתֵיהִי וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא [c] דְּסַעַרְתֵיהִי ׃ 7 [t] אֲמֵכְתֵיהִי קְלִיל
מִן מַלְאֲכֵא [g] תְּשַׁבּוּחְתָא [h] וְאִיקָרָא [i] סְמִתְּ בְּרִישֵׁהּ [k] וְאַשְׁלְטָתֵיהִי בַּעֲבָדָא [l] דְּאִידָיךְ ׃ 8 וְכֹל מִדֶּם שַׁעֲבַדְתְּ תְּחֵית רַגְלוֹהִי
בְּהֵי דֵּין דְּכֹל מִדֶּם שַׁעֲבַד לֵהּ לָא שְׁבַק מִדֶּם דְּלָא מְשַׁעְבַּד הָשָׁא דֵּין לָא [m] עַרְכִיל [n] חָזֵינַן דְּכֹל מִדֶּם מְשַׁעְבַּד לֵהּ ׃
9 הַוֵ דֵּין דְּמָךְ קְלִיל מִן מַלְאֲכֵא [n] חָזֵינַן דְּהוּוִי יְשׁוּעַ מְטַל [o] חַשָּׁא [p] וְמוֹתֵהּ [q] וְתֶשְׁבּוּחְתָא [r] וְאִיקָרָא [s] סִים בְּרִישֵׁהּ הוּ
גֵּיר אֱלָהָא [t] בְּטִיבוּתֵהּ חָלַף כֹּלְנָשׁ טְעֵם [u] מַוְתָא ׃ 10 [x] וְאֵא הָוָא גֵּיר לְהוֹ דְּכֹל [y] בְּאִידֵהּ וְכֹל מָטְלְתֵהּ וַבְנָיָא סַגִּיאֵא
[z] אֶעֵל לְתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דַּלְרִישָׁא [a] דְּחַיֵּיהוֹן [b] בְּחַשָּׁא [c] נְגַמְרִיוּהִי ׃
11 הוּ גֵּיר דְּקַדֵּשׁ וְהָנוּן [d] דְּאִתְקַדְּשׁוּ מִן חַד אֱנוּן כֻּלְּהוֹן מְטַל הָנָא לָא בְּהֵית דְּנָקְרֵא אֲנוּן אֲחָתוֹהִי ׃

[c] סְעַר פקד [d] מַכַּךְ [e] שְׁבַח [f] יַקַר [g] סוּם [h] שְׁלַטְ'יַר [i] עִדָּן [k] חֲזָא [l] חַשַׁשׁ [m] מוּת [n] שַׁבַּח [o] וכבוד [p] סוּם [q] בחסדו [r] מוֹת [s] בהונן [t] בידו [u] עֲלַל הבא [x] תַּיָּא [y] חַשַׁשׁ [z] גְּמַר [a] קַדֵּשׁ

* Testatus est autem in quodam loco quis, dicés: Quid est homo quòd memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? * Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.

Psal. 8 a. 5

B 7

* Omnia subiecisti sub pedibus eius: In eo enim quòd omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei.

Mat. 28. d. 18 1. Cor. 15. d. 26 Eph. 2. d. 22

8

* Eum autem qui modico quàm angeli, minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum: vt gratia Dei, pro omnibus C gustaret mortem.

Phil. 2. b. 8

9

* Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum, per † passionem consummare.

passione

10

* Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quã causam non cõfunditur fratres eos vocare:

11

* Dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te.

Psal. 21. c. 23

12

* Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

Psal. 17. a. 3 Isai. 8. d. 18

13

* Quia ergo pueri communicauerũt carni & sanguini: & ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum;

Osee. 13. d. 14 1. Cor. 15. g. 54

14

D

* Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.

15

* Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit;

16

* Vnde debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi.

17

* In eo enim in quo passus est ipse & tentatus, potens est & eis qui tentantur auxiliari.

18

ε * διεμαρτύρατό δέ που τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

ζ * ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου·

η * πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα·

θ * τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.

ι * ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι.

ια * ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν,

ιβ * λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

ιγ * καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.

ιδ * Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς ὡσαύτως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτέστι τὸν διάβολον·

ιε * καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.

ιϛ * οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται,

ιζ * ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ·

ιη * ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

יב כִּי אָמַר אֶסַּפְּרָה שִׁמְךָ לְאַחָי [h] בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלֶּלְךָּ׃

יג וְשׁוּב וְאָנֹכִי אֶבְטַח בּוֹ [i] וְשׁוּב הִנֵּה אָנֹכִי [k] וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי יְהוָה׃

יד לָכֵן אֲשֶׁר הַיְלָדִים [l] נִתְכַּסְּמוּ בְּבָשָׂר וָדָם גַּם הוּא [c] בְּאוֹתָם [m] נִתְכַּסְּמוּ בְּתוֹךְ [d] לְמַעַן יְבַטֵּל בְּמוֹתוֹ [n] אֶת בַּעַל [o] הַמָּוֶת [p] הוּא הַשָּׂטָן׃

טו וְיַפְלֵט [q] כָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר [r] מִיִּרְאַת [s] הַמָּוֶת כָּל הַיָּמִים הָיוּ [t] לַעֲבָדִים׃

טז כִּי לֹא [u] בְּמַלְאָכִים יִתְפֹּשׂ כִּי אִם בְּזֶרַע אַבְרָהָם יִתְפֹּשׂ׃

יז עַל כֵּן הָיָה [v] לוֹ לְהִדָּמוֹת לְאֶחָיו [w] בְּכָל דְּבָרִים לִהְיוֹת רַחֲמָן [x] וְכֹהֵן גָּדוֹל [y] נֶאֱמָן [z] בְּדִבְרֵי אֱלֹהִים לְכַפֵּר [aa] עַל חַטֹּאת [ab] הָעָם׃

יח כִּי בַּאֲשֶׁר [ac] הוּא נִסָּה בְּתוֹךְ [ad] הַיִּסּוּרִים יָכוֹל הוּא לַעְזֹר לְנִסְיוֹנִים׃

---

k ובהיך העדה | עיין בעופות
l יהב נתן | m ולד שרתף
n רמא דמה | o מות
p אית | q שרא | r מות
s חנא שעבר
t רחם | u וכותן גדול
m סוף ח
v חטא | w חשש | x נסא
y כי | z ערר עיר | aa נסא

CAP. III.

1 PRoinde, fratres mei ſancti, qui vocati eſtis vocatione cæleſti, contemplamini hunc Apoſtolum & ſummum Sacerdotem confeſſionis noſtræ Ieſchua Meſchicho: 2 * Quòd fidelis ſit ei qui fecit ipſum, ſicut Mouſche in tota 3 domo illius. * Longè enim amplior eſt huius gloria quàm Mouſche, vt & longè amplior eſt honos eius qui ædificauit domũ, quàm 4 ipſius ædificij. * Omnis enim domus ab aliquo ædificatur; qui verò omnia ædificat, 5 Deus eſt. * Et Mouſche quidem tanquam ſeruus fidelis fuit in tota domo eius in teſtimonium eorum quæ dicenda erant per illum.
6 * Meſchicho verò tanquam filius eſt ſuper domum ſuam, nos autem ſumus eius domus, ſi vſque ad finem habuerimus apertam faciem [fiduciam], & gloriationem ſpei illius.
7 * Quamobrem ait Spiritus ſanctus: Hodie 8 ſi vocem eius audieritis, * Ne obduretis corda veſtra, vt ad iram eum prouocetis tanquam exacerbatores, aut ſicut in die tenta- 9 tionis quæ extitit in deſerto, * Quum tentauerunt me patres veſtri, & probauerunt videruntque opera mea per quadraginta annos.
10 * Quapropter tædium mihi fuit in generatione illa, dixique; Populus iſte errat corde ſuo, & ipſi non cognouerunt vias meas.
11 * Ita vt iurauerim in ira mea illos non ingreſſuros in requiem meam.
12 * Cauete igitur, fratres mei, ne ſit in aliquo veſtrum cor malum quod incredulum ſit, néue diſcedatis à Deo viuente.
13 * Sed adhortamini vos ipſos omnibus diebus, vſque ad diem illum qui vocatur Hodie: & ne quis veſtrum obduretur ſeductione peccati.

Sabbatho Candidatorum.

14 * Nam commixti ſumus cum Meſchicho, ſi à principio & vſque ad finem in hac ipſa vera ſubſtantia perſeuerauerimus.
15 * Sicut dictum eſt: Hodie ſi filiam vocis eius audieritis, ne obduretis corda veſtra vt ad iram prouocetis eum.
16 * Qui ſunt enim illi qui audierunt & exacerbauerunt eum? non illi omnes qui exierant ex Ægypto per manum Mouſche.

קפלאון ג

1 מֵכִיל אֲחֵי קַדִּישֵׁא [a] דְּאִתְקְרִיהוּן בָּקָרְנָא דְּמִן שְׁמַיָּא [b] חֲזָאוּהִי לְהָנָא שְׁלִיחָא [c] וְרַב־כּוּמָרָא [d] דְּחוּדְיְתַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
2 סַגִּיאָא הִי גֵּירָ [e] תְּשְׁבוּחְתֵּה דְּהָנָא [f] טָב מִן דְּמוּשֵׁא אֵיכְנָא דְּסַגִּי [g] אִיקָרָא דְּבַנְיָה דְּבַיְתָא טָב מִן [h] בְּנְיָנֵה ׃ 4 כָּל
בַּיְתָא גֵּיר מִן אֱנָשָׁא הוּ [i] מְתְבְּנֵא הָוֵן דֵּין דְּבָנָא כָּל אֱלָהָא הוּ ׃ 5 ומוּשֵׁא אֵיךְ עַבְרָא [l] אֶתְחַיֵּמִן בְּכָל בַּיְתֵהּ [m] לְסָהֲדוּתָא
דְּאִילֵּין דַּעֲתִידִין [n] הֲווֹן לְמִתְמַלְלוּ [o] בְּאִידֵהּ ׃ 6 מְשִׁיחָא דֵּין אֵיךְ בְּרָא עַל בַּיְתֵהּ וְאִיתּוֹהִי בַּיְתֵהּ חֶנָן אִן עַרְמָא [p] לְחַרְתָּא [q] נְאחוּד
[r] גְּלָיוּת אַפָּא [s] וְשׁוּבְחָרָא דְּסַבְרֵה ׃ 7 מָטֶל דַּאמְרַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּיוֹמָנָא אִן בְּקָלֵהּ תֶּשְׁמְעוּן ׃ 8 לָא תְּקַשְׁוּן לִבְוָתְכוֹן
לְמַרְגְּזוּתֵהּ אֵיךְ מְמַרְמְרָנָא וְאֵיךְ יוֹמָא [y] דְּנַסְיוּנָא דַּבְמַדְבְּרָא ׃ 9 דְּנַסְיוּנִי אֲבָהַיכוֹן וּבְקוּ חֲזוֹ עֲבָדַי אַרְבְּעִין שְׁנִין ׃

a עִלַּיכֵן
b קָרָא c חֲזָא
d וכהן הגדול
e וְרָא יְדָה f חַיְמִן שַׁבַּת
h יותר וכבוד מן
i יַקַר k בְּנָא l חַיְמִן
m לעדות
n חֲוָא o בידו
p לאחריתי q אֲחַר אחז
r גְּלָא s ותחלת הקומה

CAP. III.

VNde, fratres ſancti, vocationis cęleſtis participes, conſiderate Apoſtolum & Chriſtū pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum†:

Num. 12 b.7. * Qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius.

* Amplioris enim glorię iſte prę Moyſe dignus eſt habitus, quātò ampliorem honorem habet domus, qui fabricauit illam.

* Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. qui autem omnia creauit, Deus eſt.

* Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tāquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant:

* Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei vſq; ad finem, firmam retineamus.

Pſal. 94. b.8 * Quapropter, ſicut dicit Spiritus ſanctus; Hodie ſi vocem eius audieritis,

* Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto;

* Vbi tentauerunt me patres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea

* Quadraginta annis. Propter quod infenſus fui generationi huic: & dixi, Semper errant corde. Ipſi autem non cognouerunt vias meas.

* Quibus iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

* Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis, diſcedendi à Deo viuo:

* Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

* Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmum retineamus.

* Dum dicitur; Hodie ſi vocē eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra quemadmodum in illa exacerbatione.

* Quidam enim audientes exacerbauerunt: ſed non vniuerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.

γ'.

1 * Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, καταν οήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν,

2 * πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ μωυσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ·

3 * πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωυσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν·

4 * πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός.

5 * καὶ μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων·

6 * χριστὸς δὲ, ὡς υἱὸς, ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

7 * διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε·

8 * μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,

9 * οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου

10 * τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου·

11 * ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

12 * βλέπετε, ἀδελφοὶ, μήποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος,

13 * ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας.

14 * μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐὰν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν,

15 * ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.

16 * τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωυσέως.

---

10 מָטֶל הָנָא מֵאנַת לִי בְּדָרָא הַו וַאֲמַרֵת דְּעַמָא הוּדְטָעָא לֵבְהוּן וְהִנּוּן לָא יְדָעוּ אוֹרְחָתַי׃ 11 אַיִךְ דְּימִית בְּרוּגְזִי
דְּלָא נֶיעֲלוּן לַנְיָחְתִי׃ 12 אָזְדַהֲרוּ הָכִיל אֲחֵי דִלְמָא נֶהֱוֵא בְּאנָשׁ סְנִכִין לֵבָא בִישָׁא דְלָא מְהֵימִן וְהִפְּרִקוּן מִן אֱלָהָא
חַיָא׃ 13 אֶלָּא בְּעוּ מִן נַפְשְׁכִין כָּל־הוּן יוֹמָא יוֹמָא דְמִתְקְרָא יוֹמָנָא וְלָא נֶתְקַשֵׁא אֱנָשׁ מִנְכוֹן בְּטָעְיוּתָא
דַחֲטִיתָא׃ דַשְׁבְּתָא דְחֵירָא ד
14 אִתְחַלַטַן גֵיר עִם מְשִׁיחָא אִן רֵישׁיתָא וְעַדְמָא לַאחֳרִיתָא בַּה בַקְיְמָא הָנָא שְׁרִירָא נְחַמְטָן׃
15 אַיכְנָא דַאמִיר דְיוֹמָנָא אִן בַּרְחָ קָלֵה חֶשְׁמָעוּן לָא תְקַשׁוּן לְבוּחְכוֹן לְמַרְגּוּזוּתָה׃
16 מַן אַנּוּן גֵיר הַנּוּן דְשַׁמְעוּ וַארְגִּזוּתִי לָא כָּל־הוּן הַנּוּן דְנַפְקוּ מִן מָצְרִין בְּיַד מוֹשֶׁא׃

a שלבנים b חלט ערב c קום d נהסן e חמטן עמר f בוצעמי g עלל h נוח i זחר k וסורו l בעא m יום n קרא o טעא p חטא

17 * Quos autem pertæsus est quadraginta annis, nisi eos qui peccauerant, quorum ossa conciderunt in deserto?

18 * Quibus autem iurauit eos non ingressuros in requiem suam, nisi iis qui assensum non præbuerunt?

19 * Proinde videmus eos non potuisse introire, eò quòd increduli fuerint.

CAP. IIII.

1 TImeamus igitur, ne fortè stante promissione ingrediendi in requiem eius, inueniatur aliquis inter vos qui ingressu frustratus
2 remaneat. * Etenim nobis quoque nuntiatum est, prout & illis. sed non profuit illis sermo quem audierunt, propterea quòd non fuit cum fide temperatus [coniunctus] iis qui ipsum audierant.

3 * At introimus in requiem nos qui credidimus. quemadmodum dixit, Ita vt iurauerim in ira mea illos non ingressuros in requiē meam, licet opera Dei à principio mundi facta sint.

4 * Prout dixit de Sabbatho, requieuisse Deū in die septimo ab omnibus operibus suis.

5 * Et illic rursum ait, Non introibunt in requiem meam.

6 * Quoniam igitur erat locus in quem vnusquisque introiret, & ij quibus primùm annuntiatum fuerat, non introierūt, eò quòd
7 assensum non præbuerunt. * Rursum diem alium præfinit post multum temporis, sicut suprà scriptum est dixisse Dauid, Hodie si vocem eius audieritis, ne obduretis corda ve-
8 stra. * Si enim Jeschua filius Noun requiem eis præstitisset, haud locutus fuisset postea de alio die.

9 * Itaque restat sabbathizare populo Dei.

10 * Qui enim ingressus est in requiem eius, & ipse requieuit ab operibus suis, sicut à
11 suis Deus. * Demus igitur operam introeundi in requiem illam, ne quis eodem concidat exemplo quo ij qui non crediderunt.

12 * Viuus est enim sermo Dei, & omnino efficax, longeque penetrantior gladio ancipiti: & ingreditur vsque ad diuisionem animæ & spiritus, necnon compagum & medullæ ossiumque, ac diiudicat cogitationes & voluntatem cordis.

*Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccauerũt, quorum cadauera prostrata sunt in deserto? *Quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt?

Num. 14 f. 57 Num. 14 d. 21. d. 24

*Et videmus quia non potuerũt introire† propter incredulitatem.

in requiem ipsius

CAP. IIII.

TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeũdi in requiem eius, existimetur aliquis ex †vobis deesse.

nobis

*Etenim & nobis nuntiatũ est, quemadmodum & illis. sed non profuit illis sermo auditus, non†admistis fidei ex iis quæ audierunt.

admistus

*Ingrediemur enim in requiem qui †credidimus: quẽadmodum dixit; Sicut iuraui in ira mea, si introibunt in requiẽ meam: & quidem operibus ab institutione mundi perfectis.

Psal. 94. b. 11 credimus

*Dixit enim in quodã loco de die septima sic: Et requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis. *Et in isto rursum, Si introibũt in requiem meam.

Gen. 2. a. 2

*Quoniã ergo superest introire quosdam in illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem:

*Iterum terminat diem quendam, Hodie, in Dauid dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

Sup. 3. b. 7

*Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur post hac die. *Itaque relinquitur sabbathismus populo Dei.

*Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut †à suis Deus.

& suis

*Festinemus ergo ingredi in illam requiem: vt ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.

*Viuus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.

17 * τίσι δὲ ᾠργίσθη τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ;

18 * τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι;

19 * καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

δ'.

1 * Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι.

2 * καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκερασμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν.

3 * εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων·

4 * εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ·

5 * καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

6 * ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν,

7 * πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον· καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.

8 * εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

9 * ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ.

10 * ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

11 * σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας.

12 * ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας·

---

5 סַבַּר בשר ׳ טְפַס
הקשיב ע עור
7 סוּם ׳ זמן ׳ יוֹם
8 קְשֵׁבְנָא ׳ לֵב ׳ נוּחַ
d עַל כֵּן
e קוּם שְׁבַת ׳ עֲלַל ׳ נוּחַ
i נשחרל
k נָפַל ׳ דָּמָא דמה
m טְפַס הקשיב ° מַלַּל

6 מְטֶל הָכִיל דְּאִית הֲוָא אַחֲרָא דַּאֲנָשׁ אֲנָשׁ נְעוּל לֵהּ וְהָנוּן ׳ דְּאִסְתַּבְּרוּ קֳדָמַיְיאלָּא עַלּוּ בְּדִלָּא ׳ אֶתְטְפִיסוּ ׃
7 ׳ חוּב יוֹמָא אָחֳרָנָא ׳ סָאֵם מִן בָּתַר ׳ זְבַנָא סַגִּיאָא אַיכְנָא דְּמִן לְעֵל כְּתִיב דְּאָמַר דָּוִיד ׳ דְּיוֹמָנָא אִן בְּקָלֵהּ תְּשְׁמְעוּן
לָא ׳ תְּקַשְּׁוּן ׳ לְבַוָּחֲכוֹן ׃ 8 אִלּוּ גֵיר יְשׁוּעַ בַּר נוּן ׳ אֲנִיחַ הֲוָא אֱמַר הֲוָא מִן בָּתְרֵכִין עַל יוֹמָא אָחֳרִינָא ׃ 9 ׳ מְרִין ׳ קַיָּם
הוּ ׳ לְמִשְׁבַּתְהוּ לְעַמָּה דַּאלָהָא ׃ 10 אֲנָא גֵיר ׳ דְּעַל ׳ לַנְיָחֲתֵהּ ׳ אֶתְחֲנִיחַ אַף הוּ מִן עֲבַדּוֹהִי אֵיךְ דַּאלָהָא מִן דִּילֵהּ ׃ 11 ׳ נֶחְחַפֵּט
הָכִיל דְּנֵעוּל לְהֵי נְיָחָא דְּלָא ׳ נֶפֶל ׳ בִּדְמוּתָא דְּהָנוּן דְּלָא ׳ אֶתְטְפִיסוּ ׃ 12 חַיָּא הִי גֵיר ׳ מֶלַּתֵהּ דַּאלָהָא וְכָל סָעָרָא
וְחַרִיפָא טָב מִן סַפְסָרָא דַּחֲרִין פּוּמֵיהּ וְעָאלָא עַרְמָא לְפוּרְשָׁנָא וְדַנְפָּשָׁא וְדִרוּחָא וְרָשְׁרֵיהָא וְדִמּוּתָא וְגַרְמֵא
וְדַיָּנָא מַחְשָׁבָתָא וְתַרְעִיתָא דְּלִבָּא ׃

13 * Neceſt vlla creatura abſcondita à conſpectu illius. Sed omnia nuda & manifeſta ſunt coram oculis eius cuireddunt rationem.

Secunda ſtatione noctis Paraſceues Crucifixionis.

14 * Quum habeamus igitur ſummum pontificem Jeſchua Meſchicho filium Dei, qui aſcendit in cælos, perſiſtamus in profeſſione
15 eius. * Non enim habemus pontificem qui non poſſit compati infirmitati noſtræ, ſed qui tentatus eſt per omnia ſicut & nos, excepto
16 peccato. * Accedamus igitur reuelato oculo [confidenter] ad thronum gratiæ ipſius, vt obtineamus miſericordiam, et inueniamus gratiam ad auxilium in tempore afflictionis.

CAP. V.

1 OMnis enim pontifex qui eſt ex hominibus, pro hominibus ſtat ſuper iis quę Dei ſunt, vt offerat oblationem & ſacrificia pro peccatis.

2 * Jſque poteſt ſeipſum demittere, & compati ignorantibus, errantibuſque, quandoquidem & ipſe infirmitate indutus eſt.

3 * Et propterea debet qui eſt eiuſmodi cùm pro populo, tum pro ſeipſo offerre pro peccatis ſuis.

4 * Porrò nemo ſibiipſi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo quëadmodum Aharoun.

5 * Sic & Meſchicho non ſeipſum glorificauit, vt pontifex fieret, ſed is qui dixerat illi; Filius meus tu es, ego hodie genui te.

6 * Sicut & alio loco dicit; Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ſimilitudinë Malkizedek.

7 * Qui etiam quum carne indutus eſſet, orationem & preces cum vociferatione vehementi, & cum lachrymis offerebat ei, qui ipſum poterat à morte viuificare; & exauditus eſt.

8 * Et quamuis eſſet Filius, ex timore & paſſionibus quas ſuſtinuit, didicit obedientiam.

9 * Et ſic perfectus redditus eſt, illiſque omnibus qui ipſi obediuerunt, fuit cauſa ſalutis æternæ.

10 * Ac nominatus eſt à Deo, Summus Sacerdos ſecundùm ſimilitudinem Malkizedek.

---

13 וְלֵית [b] בְּרִיָתָא [c] דְטַשְׁיָא מִן קֳדָמֵיהּ אֶלָּא כֹּל מְדֻם [d] עֲרֵטֵל וְגָלֵא קֳדָם עֵינוֹהִי דְלֵהּ יְהַבִין פְּתְגָמָא׃
[a] קוּמָא דַּיְתֵרִין דְּלָלֵיָא דְעָרִיבְתָא דַּזְקוּפִיתָא ה

14 מָטֵל דַּאִית לַן רַב כּוּמָרָא רַבָּא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּסָלֵק לִשְׁמַיָא [c] נְחַסְּנָן [d] בְּתוּדְיְתֵהּ׃ 15 לָא גְיר
אִית לַן רַב כּוּמָרָא דְּלָא [c] מְצֵא [f] דְּנֵחַשׁ עִם [g] כְּרִיהוּתַן אֶלָּא [b] דְּמִתְנַסֵּי בְּכֹל מִדְּם אַכְוָתַן [k] סְטַר מִן חֲטִיתָא׃ 16 נֶתְקָרַב [l] הָכֵיל
בְּגֹלָא עִין [m] לְכוּרְסְיָא דְטִיבוּתֵהּ [n] דְּנֶסַּב רַחֲמָא וְנִשְׁכַּח [o] טִיבוּתָא [p] לְעוּדְרָנָא [q] בְּזַבְנָא דְאוּלְצָנָא׃ קפלאון ה

1 כָּל רַב כּוּמָרָא גְיר דְּמִן בְּנֵינָשָׁא הֲוֵא חֲלָף בְּנֵינָשָׁא קָאֵם עַל אִילֵין דְּאלָהָא אֲגִין דַּנְקְרֵב קוּרְבָּנָא וְדִבְחָא חֲלָף
חֲטָהָא׃ 2 וַאינָא מְשִׁכַּח דְּנִמְּךְ נַפְשֵׁהּ וְנֵחַשׁ עִם אִילֵין דְּלָא יָדְעִין וְטָעֵין מָטֵל דְּאַף הוּ כְּרִיהוּתָא לְבֵישׁ׃

[b] בְּרָא [c] טְשָׁא [d] ערום [a] קום [b] כהן הגדול [c] חַמְסֵן עמר [d] יְרָא ידוע [f] יכל [g] חַשַׁשׁ [k] כְּרָה [h] נְסָא [i] במוכו [k] לדבר מן חטאה! על כן שלבסא חסרו [l] נְסַב [m] חן [p] עֲרַר ערר [o] בבעת צרה

Pſal.32.c.16 Eccl.13.d.20

* Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius: omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis ſermo.

13 * καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

* Habẽtes ergo pontificem magnum qui penetrauit cælos Ieſum filium Dei, teneamus † confeſſionem.

14 * Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας.

ſpei no ſtræ

* Non enim habemus põtificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

15 * οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.

* Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ †: vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno.

eius:

16 * προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

CAP. V.

ε.

OMnis nanq; pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus cõſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum; vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis;

1 * Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν,

* Qui condolere poſſit iis qui ignorãt & errant: quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate.

2 * μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν.

* Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiã † pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

& 3 * καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

* Nec quiſquam ſumit ſibi honorem; ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.

2.Par. 26.c.18 B

4 * καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ἀαρών.

* Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificauit vt pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Pſal. 2. b.7

5 * οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε·

* Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es Sacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedec.

Pſal.109 a.4

6 * καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

* Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, † exauditus eſt pro ſua reuerentia.

& 7 * ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας,

* Et quidem cùm eſſet filius †, didicit ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam:

Dei 8 * καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν·

* Et cõſummatus, factus eſt omnibus obtemperãtibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ, * Appellatus à Deo, Pontifex iuxta ordinem Melchiſedec.

9 * καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου,

10 * προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

---

1 חַטָּא כנר מן יְקַר 2 וְלָא הֲוָא לְנַפְשֵׁהּ אֱנָשׁ נָסֵב 3 וּמִטְּלָתָהּ חַיָּב הוּ דַּאיכְנָא דַּחֲלָף עַמָּא הָכְנָא חֲלָף נַפְשֵׁהּ נְקָרֵב עַל חֲטָוהִי : 4 וְלָא הֲוָא לְנַפְשֵׁהּ אֱנָשׁ נָסֵב
א קְרָא מ כהן הגדול ב אֶיקְרָא אֶלָּא אַיְנָא דְּמִתְקְרָא מִן אֱלָהָא אַיכְנָא דַּאהֲרוֹן : 5 הָכְנָא אַף מְשִׁיחָא לָא הֲוָא נַפְשֵׁהּ שַׁבַּח דְּנֶהֱוֵא
ג ולד ס בשקום ק כהן ד רַב־כּוּמָרָא אֶלָּא הוּ דַּאמַר לֵהּ בְּרִי אַנְתְּ אֲנָא יוֹמָנָא יְלִדְתָּךְ : 6 אַיךְ דַּאף בְּדוּכְתָּא אָחֳרִתָּא אָמַר אַנְתְּ הוּ
ה וְמָא ורשה ו בְּעָא כּוּמָרָא לְעָלַם בַּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק : 7 אַף כַּד בְּסָרָא לְבִישׁ הֲוָא בָּעוּתָא וְתַבְשִׁפְתָּא בְּגִנְעָתָא חֵילְתָנִיתָא וּבְדִמְעָא
ז וחפה מן כְּשַׁף קָרֵב הֲוָא לְמִן דְּמָשְׁבַח הֲוָא מִן מָוְתָא וְרַחֲוִיהִי וְאִשְׁתְּמַע : 8 וְכַד טָב בְּרָא אִיתַּהִי מִן דְּחִילְתָא וְחִשָּׁא דְּסַבַּל
ח כוענה מן גְּעָא ט חיל י מוּת יא חֲוָא יב שְׁמַע יַלְפָּה לְמֶשְׁתַּמְעִנוּתָא : 9 וְהָכְנָא אִתְגְּמַר וַהֲוָא לְכָלְהוֹן אִילִין דְּמִשְׁתַּמְּעִין לֵהּ עִלְּתָא דְּחַיֵּא וְלָעְלַם :
יג אית יש יד חָשַׁשׁ 10 וְאִשְׁתַּמַּהּ מִן אֱלָהָא רַב־כּוּמָרָא בַּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק :

11 *De eo autem ipso Malkizedek multa sunt nobis verba facienda, quæque difficiles explicatu habeant, quoniam infirmi estis auditu vestro.*

Nocte secunda Passionis.

12 *Deberetis enim doctores esse propter tempus* quod impendistis *doctrinæ: nunc autem rursum opus habetis vt discatis quæ sint Scripturæ primæ exordij sermonum Dei, & facti estis indigentes lacte, & non cibo solido.*

13 *Quisquis autem est, cuius cibus sit lac, non persuadetur sermone iustitiæ, quoniam rudis est.*

14 *Perfectorum autem cibus est solidus, qui quòd indagine vtantur, depromuntur sensus eorum ad discretionem boni & mali.*

CAP. VI.

1 *QVapropter omittamus initium sermonis Meschicho, & veniamus ad perfectionem. sed cur iterum fundamentum aliud iacitis ad pœnitentiam ex operibus mortuis, et ad fidem quæ in Deum est;*

2 *Et ad doctrinam Baptismi, & impositionis manus, & ad resurrectionem quæ fit ex domo mortuorum, & ad iudicium æternum?*

3 *Si Dominus permiserit, faciemus hoc.*

4 *Sed non possunt ij qui semel ad baptismum descenderunt, & gustarunt donum illud quod è cælis est, & acceperunt Spiritum Sanctitatis:*

5 *Gustaruntque verbum bonum Dei, & virtutem seculi futuri, quum iterum peccauerint,*

6 *Denuo renouari ad pœnitentiam: aut denuo crucifigent Filium Dei, & ignominia afficient.*

7 *Terra enim quæ imbiberit imbrem venientem in se multis vicibus, & produxerit herbam quæ sit vsui iis propter quos colitur, accipit benedictionem à Deo.*

8 *Sin producat carduos, & spinas, ipsa reprobatur, nec procul est ab execratione, sed finis eius est combustio.*

9 *Cæterùm persuasa habemus de vobis, fratres mei, quæ bona sunt, & saluti propinqua, quamuis ita loquamur.*

---

11 עֲלוֹהִי דֵּין עַל הָנָא מַלְכִּיזֶדֶק [k] סַגִּיאָא הִי לַן [l] מֶלְתָא [m] לְמֵאמְרָה וְעַסְקָא [n] לַמְפַשְׁקוּתָהּ מָטַל דַּהֲוֵיתוּן לְכוֹן כְּרִיהָא
בְּמַשְׁמַעְתְּכוֹן׃ לְלָיָא דַּתְרִין [o] דְּחַשָּׁא [p]

12 חַיָּבִין הֲוֵיתוּן גַּיר [c] מַלָּפָנָא לְמֶהֱוֵא מָטַל דַּזְבַנָא לְכוֹן [d] בְּיוּלְפָנָא הָשָׁא דֵּין חוּב [e] סָנִיקִין אַנְתּוּן דְּתֵאלְפוּן אִילֵּין
אֱנִין כְּתִיבָתָא [f] קַדְמָיְתָא דְּרִישׁ [g] מֶלַּוהִי דַּאלָהָא [h] וַהֲוֵיתוּן לְכוֹן סָנִיקָא עַל חַלְבָא וְלָא עַל [i] מֵאכוּלְתָא שַׁרִירְתָא׃

13 כָּלְנָשׁ דֵּין דְּמֵאכוּלְהֵה חַלְבָא הוּ לָא [k] מַפֵּס [l] בְּמֶלְתָא [m] דְּכַאנוּתָא מָטַל [n] דְּשַׁבְרָא הוּ׃ 14 וְדַגְמִירָא הִי דֵּין [o] מֵאכוּלְתָא
שַׁרִירְתָא אִילֵּין דְּמָטַל דְּמַרְשִׁין [p] רַגְשֵׁיהוּן לְמָפְרַשׁ [q] טָבְתָא וּבִישְׁתָא׃ קְפַלְאוּן ג

1 מָטַל הָנָא נְשִׁבוּק שׁוּרְיָא דְּמֶלְתָה דַּמְשִׁיחָא וְנֵאתֵא לַגְמִירוּתָא אוֹ לְמָא תּוּב שַׁתַּאסְתָּא אַחֲרִיתָא מַרְמֵיהוּן

[k] סְגָא [l] מַלֵּל [m] אֲמַר [n] פְּשַׁק דרש [o] חֲשַׁשׁ [p] חוּב [c] אֲלַף [d] יְלַף [e] סְנַק צרף הראשונות [f] דברי אל [g] חַוָּא [i] אֲכַל [k] מקשיב [l] מַלֵּל [m] של צדקה [n] פתי [o] אֲכַל [p] חושיהם [q] טוב

* De quo nobis grãdis sermo & ininterpretabilis ad dicẽdum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. 11 D

* Etenim cùm deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini, quæ sint elementa exordij sermonum Dei: & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. 12

* Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ, paruulus enim est. 13

* Perfectorum autem est solidus cibus; eorum qui pro†consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. 14 ipsa

11 * περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.

12 * Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι, διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τινα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς.

13 * πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι·

14 * τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

CAP. VI.

ϛ'.

QVapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, 1 A

* Baptismatũ doctrinæ, impositionis quoq; manuum, ac resurrectionis mortuorum, & iudicij æterni. 2

* Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus. 3

* Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, 4 Mat. 22. d. 45. Inf. 10. c. 26 2. Pet. 2. d. 20

* Gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, 5

* Et prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habẽtes. B 6

* Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & †generans herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo. 7 germinans

* Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima; cuius consummatio in combustionem. 8

* Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora & viciniora saluti: tametsi ita loquimur. 9

1 * Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν,

2 * βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου.

3 * καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

4 * ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου,

5 * καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος,

6 * καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας.

7 * γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ·

8 * ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

9 * πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.

---

g לַחֲיָבוּתָא מִן עֲבָרָא h מִיתָא i וְלֶהֱימָנוּתָא וְבַאלָהָא ; 2 k וְלִיולָפָנָא l וְמַעֲמוּדִיתָא m וְדָסָיִם אִידָא n וְלָקְיָמְתָא דְמִן בִּירַת

o מִיתָא p וְלִדִינָא דְלָעְלַם ; 3 אִן מָרְיָא q מַפֵּם נֶעְבֵּד הָדָא ; 4 אֶלָּא לָא מִשְׁכְּחִין הָנוּן דְחָדָא זְבַן לְמַעְמוּדִיתָא נְחֵתוּ

r וְטָעֲמוּ s מָוֹהַבְתָא דְמִן שְׁמַיָא וְנָסַבוּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא ; 5 וְטָעֲמוּ t מִלְּתָא טָבְתָא דַאלָהָא וְחַיְלָא דְעָלְמָא דַעֲתִידְ דְהוּב

u נֶחְשׁוּן ; 6 דְמִן דְרִישׁ x נֶחְחְרְחוּן y לַתְיָבוּתָא z וּמִן דְרִישׁ נָזְקִפוּן לַבְּרֵה דַאלָהָא וְנַצְעָרִין ; 7 אַרְעָא גִיר a דְאִשְׁתִית

מָטְרָא דְאָתָא לָהּ זַבְנִין סַגִיאִין b וְאִיעֲיַת עִסְבָא דְחָשַׁח לְהָנוּן דְמִשְׁתַלְחָן מִתְפַּלְחָא מְקַבְּלָא בּוּרְכְתָא מִן אֱלָהָא ;

8 אִנְהוּ דִין דְחַפְקֵי קוּרְטָבָא וְרַרְדְרָא חַוְיָא לָהּ סַסְלִיתָא וְלָא רַחִיקָא מִן לַוּטָתָא אֶלָּא חַרְתָה יְקָרְנָא הִי ;

9 מְפִיסִינַן דִין עֲלֵיכוֹן אֲחַי אִילִין דְשַׁפִּירָן וְקָרִיבָן לְחַיֵּי אֲפִּין הָכַנָא מְמַלְלִינַן ;

10 * Non enim iniquus est Deus, vt obliuioni det opera vestra, & vestram illam charitatem quam exhibuistis eius nomine, quippe qui ministraueritis sanctis, ministretisque.

11 * Cupimus autem vt vnusquisque vestrum hanc ipsam sedulitatem ostendat ad complementum spei vestræ vsque in finem:

12 * Neque præcidatur vobis, sed sitis imitatores eorum, qui fide & longanimitate fuerunt hæredes promissionis.

13 * Abrohom nanque quum polliceretur Deus, quoniam nihil erat seipso maius vt per illud iuraret, iurauit per semetipsum:

14 * Et ait; Benedicendo benedicam tibi, & multiplicando multiplicabo te.

15 * Et sic longanimis fuit, accepitque pro-
16 missum. * Siquidem homines per maiorem seipsis iurant: ac de omni contentione quę accidit inter eos, vera solutio fit per iusiurandũ.

17 * Quapropter maximè voluit Deus ostendere hæredibus promissionis pollicitationem suam immutabilem, eamque obstrinxit iure-
18 iurando. * Vt per duas res mutationis expertes, in quibus non potuit Deus mentiri, consolationem magnã haberemus, qui confugimus ad eum, vt prehendamus spem illam
19 quæ promissa est nobis: * Quæ quidem est nobis velut ancora, quæ retinet animam nostram ne commoueatur, & ingreditur intra superficies portæ [velum].

20 * Vbi præcedens ingressus est pro nobis Jeschua, & factus est pontifex in æternum in similitudinem Malkizedek.

De Genitrice Dei.

CAP. VII.

1 PORrò hic Malkizedek fuit rex Scholim, pontifex Dei excelsi, & ipse factus est obuiam Abrohom, dum rediret à cæde regum: & benedixit ei:

2 * Et ei impartitus est Abrohom decimas ex omnibus quæ erant secum. Exponitur autem nomen illius, Rex iustitiæ: & rursum, Rex Scholim, quod est, Rex pacis.

3 * Cuius neque pater neque mater scribuntur in generationibus, nec initium dierum eius, neque finis vitæ ipsius; sed in similitudinem Filij Dei permanet pontificatus eius in æternum.

---

10 לָא הֲוָא גֵיר עַוָל אֱלָהָא דְּנָטְעָא ˡעֲבָרֵיכוֹן וְחִיבְכוֹן הַוֹ ᵐדְּחַוְיתוֹן בְּשְׁמֵהּ דְּשַׁמְּשְׁתוֹן לְקַדִּישֵׁא וְמְשַׁמְּשִׁיתוֹן׃
11 ⁿ צַבִּינָן דֵּין דְּאִנָּשׁ מָנְכוֹן הִי הָדָא °חֲפִיטוּתָא נְחַוֵּא ᵖלשׁוּמְלָיָא דְּסַבְּרְכוֹן עַדְמָא ᵠ לְחַרְתָּא׃
12 וְדְלָא תֶּחְקַטַע לְכוֹן אֱלָא דְּתֶהֱווֹן ʳ מְסַרְנָא לְהָנוֹן ˢ דְּבְהֵימְנוּתָא ᵗ וְבְנַגִּירוּת רוּחָא הֲווֹ ᵘ יָרְתָא ˣ דְּמוּלְכָנָא׃
13 לְאַבְרָהָם גֵּיר כַּד מְלַךְ לֵהּ אֱלָהָא מֶטֶל דְּלֵית הֲוָא לֵהּ דְּרַב מָנֵהּ ʸ וְנֵאמָא בֵּהּ וְמָא בְּנַפְשֵׁהּ׃ 14 וְאָמַר דְּמְבָרְכוֹ
אֲבָרְכָךְ ᶻ וּמַסְגָּיוּ אַסְגִּיךְ׃ 15 וְהָכְנָא ᵃ אַגַּר רוּחֵהּ וְקַבֵּל ᵇ מוּלְכָנָא׃ 16 בְּנֵינָשָׁא גֵּיר בְּדְרַב מָנְהוֹן ᶜ יְמִין וְעַל כֹּל חֶרְיָנָא דְּהָוֵא
בֵּינָתְהוֹן שׁוּלְמָא שַׁרְיָא בְּמַוְמָתָא הָנָא לֵהּ׃ 17 מֶטֶל הָנָא יְהִירְאִית צְבָא אֱלָהָא דַּנְחַוֵּא לְיֶרְתָא דְּמוּלְכָנָא דְּשׁוּוְיָה
לָא מְשְׁתַּחֲלַף וְחַבְשֵׁהּ בְּמַוְמָתָא׃ 18 דְּבְתַרְתֵּין צְבָנִן דְּלָא מְשְׁתַּחְלְפָן דְּלָא מָשְׁכַּח אֱלָהָא דְּנִרְגֵּל בְּהֵין בּוּיָאָא רַבָּא

l מעשיכם
m חַוָּא הגיד n צְבָא
o תשתדלות
p שִׁמְלָא מלא פלאחרית
q מדמים
r הֵימִן s נְגַר t יושרים
u מְלַךְ הנשיח v יְמָא נשבע
x סְנָא w נְגַר ארך
a הנטחה b בשבעים c

10 * Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis quā ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis.

10 * οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες.

11 *Cupimus autem vnumquemque vestrum eandem ostentare solicitudinem C ad expletionem spei vsque in finem:

11 * ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους·

12 * Vt non segnes efficiamini, verùm imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promissiones.

12 * ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας.

13 * Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iurauit per semetipsum,

13 * τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ,

Gen. 22. c.16 Gen. 12. a.3.18. c.18.22. d.17.

14 * Dicens, Nisi benedicēs benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

14 * λέγων, Εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.

15 * Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.

15 * καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας.

16 *Homines enim per maiorem sui iurant: & omnis cōtrouersiæ eorum finis, ad confirmationem, est iuramentum.

16 * ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι· καὶ πάσης αὐτῶν ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος.

17 * In quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem cōsilij sui, interposuit iusD iurandum:

17 * ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ·

18 * Vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. qui confugimus ad tenendam propositam spem,

18 * ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος·

19 *Quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, ac incedētem vsque ad interiora velaminis,

19 * ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος,

20 *Vbi præcursor pro nobis introiuit Iesus, secundùm ordinem Melchi-sedec pontifex factus in æternum.

20 * ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

CAP. VII.

ζ.

Gen. 14. d.18

1 HIc enim Melchisedec, rex Salem, Sacerdos Dei summi, qui obuiauit AA brahæ regresso à cæde regum, & benedixit ei:

1 * Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν,

2 * Cui & decimas omnium diuisit Abraham. primùm quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est, rex pacis:

2 * ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης·

3 * Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitę habens; assimilatus autem filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

3 * ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος· μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.

---

k גַּם שגב ! הוּא כלימלחים שמשליכים להבין הספינה
l לְבַדְּךָ תמך m זוּעַ
n עול o במקום שבו פכחן
p עזר q רום r מעשר
s כהן t מתרגם u של צדקה מן כוין v אֵיוֹת w כְּתֵב
x בתולדות i קץ
y חָיָא z רְמָא רמה

k גַּם שגב ! הוּא כלימלחים שמשליכים להבין הספינה
l לְבַדְּךָ תמך m זוּעַ
n עול o במקום שבו פכחן
p עזר q רום r מעשר
s כהן t מתרגם u של צדקה מן כוין v אֵיוֹת w כְּתֵב
x בתולדות i קץ
y חָיָא z רְמָא רמה

נָהֲוָא לָךְ k דְּאִתְגְּזַם בֵּהּ וְנֵאחוד סַכְרָא דְּמֵלִיךְ לָךְ ; 19 תַּו דְּאִיתַּוהִי לָךְ אַיךְ l אוּקִינָא m דְּלִבִּיךְ כְּנַפְשָׁנְזְדְּלָא n תְּהֵזִיעִי
o וְעָאל לְגוֹ מִן אַפֵּי תַּרְעָא ; 20 p כַּר דְּקוּדְם עַל חֲלָפַיִן יְשׁוּעַ וְהָוָא q כּוּמְרָא לְעָלַם בְּרוּמוּהִי דְּמַלְכִּיזֶדֶק ;
דְּוִלְדַת אֱלָהָא ז קפלאון ז

1 תָּנָא דֵּין מַלְכִּיזֶדֶק אִיתַּוהִי מְלֶךְ שָׁלִים z כּוּמְרָא דְּאֱלָהָא b מְרִימָא וְהוּ אַרְעֵהּ לְאַבְרָהָם כַּד הָפַךְ מִן חַרְבָא דְּמַלְכֵּא
וּבָרְכֵהּ ; 2 וְלֵהּ פְּרַשׁ אַבְרָהָם c מַעֲשְׂרָא מִן כָּל מִדֵּם דְּאִית הָוָא עַמֵּהּ d מְתְפַּשַׁק דֵּין שְׁמֵהּ מַלְכָּא דְּכְאנוּתָא וְתוּב
מֶלֶךְ שָׁלִים f דְּאִיתַּוהִי מַלְכָּא דִּשְׁלָמָא ; 3 דְּלָא אֲבוּהִי וְלָא אִמֵּהּ g אִתְכְּתֵבוּ h בְּשִׁרְבָתָא וְלָא רֵישׁוּתָא דְּיוֹמוֹהִי וְלָא
i שׁוּלְמָא k דְּחַיָּוהִי אֶלָּא בַּרְמוּתָא דְּבְרֵהּ דַּאלָהָא מְקַוְּיָא כּוּמְרוּתֵהּ לְעָלַם ;

4 * Considerate verò quàm magnus hic fuerit, cui Abrohom patriarcha dedit decimas, & primitias.

5 * Illi enim qui ex filiis Leui suscipiunt pontificatum, præceptum habent Legis, vt accipiant decimas à populo; hoc est, à fratribus suis, quamuis & ipsi ex lumbis Abrohom prodierint.

6 * Is autem qui scriptus non est in genealogiis eorum, decimas tulit ab Abrohom, et benedixit ei qui acceperat promissionem.

7 * Porrò absque controuersia, qui minor est benedicitur ab eo qui præstantior est ipso.

8 * Atque hîc quidem homines qui moriuntur accipiunt decimas, illic autem is de quo testata est Scriptura ipsum viuere:

9 * Ac (vt quispiam dixerit) per Abrohom & Leui ipse qui decimas acceperat, ipse quoque decimatus est.

10 * Adhuc enim erat in lumbis patris sui quum occurreret ipsi Malkizedek.

11 * Si ergo consummatio per pontificatum ipsius Leui erat, vti per quẽ imposita est Lex populo; quid opus erat pontificem alium surgere in similitudinẽ Malkizedek? Sed dixit, In similitudinem Aharoun erit:

12 * Imò quemadmodum facta est mutatio in pontificatu, sic fuit mutatio & in Lege:

13 * Is enim de quo hæc dicuntur, de alia tribu natus est, de qua nemo vnquam ministrauit altari.

14 * Palam enim est à Jihoudo ortum esse Dominum nostrum, ex tribu de qua nihil loquutus est Mousche de pontificatu.

15 * Eoque magis adhuc notum est quòd dicat, In similitudinem Malkizedek surgit pon
16 tifex alius, * Qui non factus sit iuxta Legem mandatorum corporeorum, sed iuxta potentiam vitæ indissolubilis.

17 * Attestatur enim de eo; Tu es Sacerdos in æternum in similitudinem ipsius Malkizedek.

Feria tertia Candidatorum.

18 * Mutatio autem quæ facta est prioriman dato propter imbecillitatem, & quòd nullam in se vtilitatem haberet, extitit.

---

4 °חֲזוֹ דֵּין כְּמָא רַב הָנָא דַּאבְרָהָם רֵישׁ [p]אֲבָהָתָא לֵהּ יְהַב מַעֲשְׂרָא וְרֵישָׁיתָא ׃ 5 אִילֵּין גֵּיר מִן בְּנֵי לֵוִי דְּמַקַּבְלִין
חֲוָא [p]אַב
[q] מצות [r] נָסַב
כְּהוּנְתָּא [q] פּוּקְדָנָא אִית הֲוָא לְהוֹן דְּנָסְבוּן מַעֲשְׂרָא מִן עַמָּא הֲנוֹן מִן אֲחֵיהוֹן כַּד אָף הֲנוֹן מִן חַצַּה
דְּאַבְרָהָם נְפָקוּ ׃ 6 הָנָא דֵּין דְּלָא כְּתִיב בְּשַׁרְבָּתְהוֹן מַעֲשְׂרָא שְׁקַל מִן אַבְרָהָם וּבָרְכֵהּ לְהוֹ דְּקַבֵּל [s] מוֹלְכָנָא ׃
7 וְלָא [t] חֲרִינָא דֵּין הַו [u] דַּבְצִיר [x] מְתְבָּרַךְ מִן הַו [y] דַּמְיַתִּין נָסְבִין מַעֲשְׂרָא 8 וְהָכָא בְּנֵינָשָׁא [z] דְּמִיתִין נָסְבִין מַעֲשְׂרָא
[u] שהעיד [x] יתר [z] מות
[a] שמה [b] שהעיד [c] חַיָּא [d] אָמַר [e] עָשַׂר [f] עוד [g] אֶרֶץ פנים [h] כהונה [i] אית
[a] לְהַל דֵּין הַו [b] דְּאִסְתְּהַד עֲלוֹהִי כְּתָבָא [c] דְּחַי הוּ ׃ 9 וְאֵיךְ אֱמַר [d] נְאֹמַר בְּיַד אַבְרָהָם אָף לֵוִי הַו [e] דְּמַעֲשְׂרָא נָסֵב הֲוָא אָף
הוּ [c] אִתְעַשַּׂר ׃ 10 [f] עַרְכִיל גֵּיר בְּחַצַּה הֲוָא דַּאבוּהִי כַּד [g] אַרְעָה לְמַלְכִּיזֶדֶק ׃ 11 אֱלוּ הָכִיל גְּמִירוּתָא בְּיַד
[h] כּוֹמְרוּתָא דְּלֵוִי [i] אִיתֵיהּ הֲוַת דְּבָה סִים נָמוּסָא לְעַמָּא לְמָנָא מָתְבְּעָא הֲוָא כּוֹמְרָא אָחֳרָנָא דְּנָקוּם בְּדַמּוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק

* Intuemini autem quantus sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

Num.18 c.21 Deu.18. a.1.a.3 Ios.14. a.4 *Et quidem de filiis Leui sacerdotium accipientes, mãdatum habent decimas sumere à populo secundùm Legem, id est, à fratribus suis: quanquam & ipsi exierint de lumbis Abrahæ.

* Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab A- B braham, & hunc qui habebat repromissiones, benedixit.

* Sine vlla autẽ contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.

* Et hîc quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia viuit.

* Et (vt ita dictum sit) per Abraham accipit & Leui, qui decimas †accepit, decimatus est.

* Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obuiauit ei Melchisedec.

* Si ergo consummatio per sacerdotium Leuiticum erat (populus enim sub ipso Legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundùm ordinem Melchisedec, alium surgere sacerdotem, & non C secundùm ordinem Aaron dici?

* Translato enim sacerdotio, necesse est vt & Legis translatio fiat.

* In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altario præsto fuit.

* Manifestum est enim quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de †sacerdotio Moyses locutus est.

Sacerdotibus

* Et amplius adhuc manifestum est, si secũdùm similitudinem Melchisedec exurgat alius sacerdos,

* Qui non secundùm Legem mandati carnalis factus est, sed secundùm virtutem vitæ insolubilis.

* Contestatur enim; Quoniam tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedec.

Psal.109 n.4

* Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem.

4 * θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.

5 * καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ·

6 * ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε.

7 * χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

8 * καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ, μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ.

9 * καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται.

10 * ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ.

11 * εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν· ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο· τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι;

12 * μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.

13 * ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.

14 * πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης Μωυσῆς ἐλάλησε.

15 * καὶ περισσότερόν ἐστι κατάδηλον, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος,

16 * ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου.

17 * μαρτυρεῖ γάρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

18 * ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές.

אֲמַר דֵּין בְּדַמּוּתֵהּ דַּאֲהַרוֹן נֶהֱוֵא ׀ 12 אֶלָּא אֵיכְנָא דַּהֲוָא ° שׁוּחְלָפָא °בְּכוּמְרוּתָא הָכְנָא הֲוָא ° שׁוּחְלָפָא אַף
בְּנָמוֹסָא ׀ 13 הַוּ גִיר דְּאִתְאֲמַר עֲלוֹהִי הָלֵין מִן שַׁרְבְּתָא הוּ אַחֲרָנָא ° אֶתְיְלַד דְּאִנְשׁ ° מִמִּתּוּם מָנָה לָא שַׁמֵּשׁ בְּמַדְבְּחָא
גְּלֵיָא הִי גִיר דְּמִן יְהוּדָא ° דְּנַח מִדְּרַן מִן שַׁרְבְּתָא דְּלָא אֲמַר עֲלֵיהּ מוֹשֶׁא מִדַּם עַל ° כּוּמְרוּתָא ׀ 14
וַיְהִירָאִית חוּב יְדִיעָא בְּהָי דַּאֲמַר דְּבִדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק ° קָאֵם כּוּמְרָא אַחֲרָנָא ׀ 15 16 הַוּ דְּלָא הֲוָא בְּנָמוֹסָא
דְּפוּקְדָנָא ° פִּגְרָנֵיָא הֲוָא אֶלָּא בְּחַיֵּלָא דְּחַיֵּא דְּלָא ° מְשְׁחֲרִין ׀ 17 ° מַסְהֲדִּ גִיר עֲלוֹהִי דַּאנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בְּדַמּוּתֵהּ
דְּמַלְכִּיזֶדֶק ׀ דְּיוֹם תְּלָתָא דְּחוֹרְיָא ח
° שׁוּחְלָפָא דֵּין דַּהֲוָא לְפוּקְדָנָא קַדְמָיָא ° מְטָל ° מְחֵילוּתֵהּ וְדִיוּתְרָן לֵית הֲוָא בֵּהּ ׀ 18

° תמורה ק בכהונה
ד שַׁחְלָף חלף ° אֲמַר
ס יֶלֶד ° מִן עולם
ע זרת
א כהונה
ץ קוּם ° פִּגֻּר
ת שְׁרָא ° מעיד
פ שַׁחְלָף חלף ° חוּל

19 * Nihil enim perfecit Lex, introiit autem loco ipsius spes præstantior ipsa, per quam accedimus ad Deum, & eam confirmauit nobis iureiurando.

20 * Illi enim absque iureiurando facti sunt pontifices, hic verò cum iureiurando.

21 * Quemadmodum dixit ei per Dauid: Furauit Dominus, neque mentietur, Tu es Sacerdos in æternum in similitudinem Malki-
22 zedek. * Hic totius excellentioris istius testamenti factus est sponsor Ieschua.

23 * At illi quidem multi fuerunt pontifices, propterea quòd mortui sunt, nec relicti fuerunt vt permanerent.

24 * Hic verò propterea quòd in æternum stat, non præterit pontificatus eius:

25 * Et potest in æternum seruare eos quibus per eum patet aditus ad Deum: viuit enim ipse semper, & facit ascendere [offert] oratio-
26 nes pro illis. * Talis enim etiam æquum erat vt nobis pontifex esset purus, & absque malitia, & macula, segregatus à peccatoribus, & sublimior cælis.

27 * Nec ei est necesse quotidie vti summo Sacerdoti, vt prius pro peccatis suis offerat victimas, tum demum pro populo. hoc enim fecit semel per semetipsum quem obtulit.

28 * Siquidem Lex homines infirmos constituit pontifices: sermo autem iurisiurandi, qui factus est post Legem, Filium perfectum in æternum [constituit.]

Natali *Christi*, & dedicatione Ecclesiæ & Altaris. CAP. VIII.

1 CAput autem omnium. Habemus summum illum Pontificem qui sedet à dextera throni maiestatis in cælis.

2 * Estque minister domus Sanctitatis, & Tabernaculi illius veri, quod fixit Deus, & non homo.

3 * Omnis enim summus Pontifex constituitur, vt offerat oblationes & sacrificia: quapropter æquum est vt hic quoque habeat aliquid quod offerat.

4 * Quòd si esset in terra, ne sacerdos quidem esset, quoniam essent sacerdotes qui offerrent oblationes prout est in Lege.

---

19 מְדֵם גֵּיר לָא גְּמַר נָמוּסָא עַל דֵּין חֲלָפוּהִי [f] סַבְרָא דְּמִיתַר מָנֵהּ דְּבֵהּ מְקָרְבִינַן לַאלָהָא וְשַׁרְרֵהּ לַן [g] בְּמַוְמָתָא ׃

20 הָנוּן גֵּיר דְּלָא [g] מַוְמָתָא הֲווֹ כּוּמְרָא הָנָא דֵּין [g] בְּמַוְמָתָא ׃ 21 אֵיךְ דְּאֲמַר לֵהּ בְּיַד דָּוִיד [h] דִּימָא מָרְיָא וְלָא

[i] נְרַגֵּל דַּאנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם [k] בְּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק ׃ 22 הָנָא כְּלֵהּ [l] מְיַתְּרָא [m] דְּיֵתִיקָא הָדָא דַּהֲוָא בָּהּ עַרְבָא

יֵשׁוּעַ ׃ 23 וְהָנוּן הֲווֹ כּוּמְרָא סַגִּיאֵא מֶטֻל [n] דְּמָיְתִין הֲווֹ וְלָא [o] מֶשְׁתַּבְקִין הֲווֹ דַּנְקָווּן ׃

24 הָנָא דֵּין מֶטֻל דְּלְעָלַם [p] קָיֵם לָא עָבְרָא [q] כּוּמְרוּתֵהּ ׃ 25 וּמֶשְׁכַּח [r] לְמַאחֵי לְעָלַם לַאילֵּין דְּמִתְקָרְבִין בְּאִידֵהּ

לַאלָהָא חַי הוּ גֵּיר בְּכֹל [s] זְבַן [t] וּמַסֵּק [u] עֲלוֹתָא חֲלָפֵיהוֹן ׃ 26 וַאיךְ הָנָא גֵּיר כּוּמְרָא אַף זַרְק הֲוָא לַן [x] דַּיְכְיָא וּדְלָא בִּישׁוּ וְדְלָא

[y] טוּלְשָׁא [z] דְּפָרִיק מִן חֲטָהֵא [a] וּמְרִים לְעֵל מִן שְׁמַיָּא ׃ 27 וְלֵית לֵהּ [b] אוּלְצָנָא כְּלִיוֹם אַיךְ רַב כּוּמְרֵא דְּלוּקְדֵם חֲלָף

[f] תקון [g] בשבועה מן [h] ומא [i] ומא נשבע [k] יכזבאעל דברתי [l] יתר [m] כריה [n] מות [o] שבק [p] קום [q] כהנות [r] חיא [s] זמן [t] נסק [u] תפלוחו [x] דבא זכה [y] טום [z] פרק [a] רום [b] צרת

* Nihil enim ad perfectum adduxit Lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.

* Et quantum eſt non ſine iure iurando (alij quidem, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt.

* Hic autem cum iureiurãdo per eum qui dixit ad illum: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum.) D

Pſal. 109 a. 4.

* In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus.

* Et alij quidem plures facti ſunt Sacerdotes, idcircò quòd morte prohiberentur permanere:

* Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium.

* Vnde & ſaluare in perpetuum poteſt accedẽtes per ſemetipſum ad Deum: ſemper viuens ad interpellandum pro †nobis.

* Talis enim decebat vt nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus.

* Qui non habet neceſſitatem quotidie (quemadmodum Sacerdotes) prius

Leu. 9. b. 7. 16. b. 6

pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi. hoc enim fecit ſemel, ſe offerendo.

* Lex enim homines conſtituit Sacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem iuriſiurandi qui poſt Legem eſt, Filium in æternum perfectum.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea quę dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis A in cælis,

* Sanctorum miniſter, & tabernaculi

Deus

veri, quod fixit † Dominus & non homo.

* Omnis enim Pontifex, ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur. vnde neceſſe eſt & hũc habere aliquid quod offerat.

* Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet Sacerdos, cùm eſſent qui offerrent ſecundùm Legem munera:

19 * οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.

20 * καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες·

21 * ὁ δὲ μετ' ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ·

22 * κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς.

23 * καὶ οἱ μέν, πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν·

24 * ὁ δέ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην·

25 * ὅθεν καὶ σῴζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ὑπερεντυγχάνειν αὐτούς.

26 * τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος·

27 * ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας.

28 * ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

η'.

1 * Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

2 * τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

3 * πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ.

4 * εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα·

---

a זמן b בְּרֵה תלה f קום
c יְתֵב d שׁל כסא תפארת
e שֵׁמֶשׁ
g שׁל אמת h אית יש

חֲטָהוֹהִי נְקָרֵב דְּבְחָא וְהֵידִין חֲלַף עַמָּא הָדָא גִּיר עֲבְדָה חָדָא d וְבֵן בְּנַפְשֵׁהּ דְקָרֵב ׃ 28 נָמוֹסָא גִּיר בְּנֵינָשָׁא חוּ
e כְּרִיהָא f סְקִים כּוֹמָרָא g מָלְיָא דֵּין h דְּמוֹמָתָא דַּהֲוָת בָּתַר נָמוֹסָא בְּרָא גְּמִירָא לְעָלַם ׃
דְּיַלְדָא וְקוּרְשׁ i עִדְתָא וּמַרְבְּחָא ס קְפְלָאוֹן ח
1 רֵישָׁא דֵּין דְּכָלְהֵין אִית לַן רַב כּוֹמָרָא אֲיָנָא j דְּיִתֵב מִן יַמִּינָא k וְכוּרְסְיָא דְּרַבּוּתָא בַּשְׁמַיָּא ׃ 2 וְהָוָא l מְשַׁמְשָׁנָא
דְּבֵית קוּדְשָׁא m וְדְמַשְׁכְּנָא n דְּשָׁרָרָא הוֹ דְּקָבַע אֱלָהָא וְלָא בְּרָנָשָׁא ׃ 3 כָּל רַב כּוֹמָרָא גִּיר o דְּקָאֵם דְּנָקְרֵב קוּרְבָּנָא
וְדִבְחָא מָטַל הָנָא זָדָקָא הָוֹת אָף לְהָנָא דְּנֶהֱוֵא לֵהּ מִדֵּם דְּנָקְרֵב ׃ 4 וְאִלּוּ בַּאֲרָעָא הָוָא אָפְלָא כּוֹמָרָא
הָוֵא הָוָא p מָטַל q דְּאִיתַיְהוֹן הָווֹ כּוֹמָרִין דְּסָקְרִין הָווֹ קוּרְבָּנָא אֵיךְ דְּבָנָמוֹסָא ׃

5 * Qui quidem deseruiunt exemplari & vmbræ eorum quæ sunt in cælis: sicuti dictum est Mouscheˌdum cõderet tabernaculum, Videˌinquit, & fac omnia secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte.

6 * Nunc verò tantò præstantius eo accepit ministerium Jeschua Meschicho, quantò præstantior est, ac præstantius est etiam testamentum illud cuius factus est Mediator, & cum promissionibus excellentioribus datum est.

7 * Nam si illud prius culpæ non fuisset obnoxium, nullus relictus fuisset huic secundo
8 locus. * Culpat enim eos, & ait, Ecce dies veniunt, inquit Dominus, & consummabo super familiam domus Jsroiel, & super familiam domus Jehoudo testamentum nouum;

9 * Non secundùm testamentum illud quod dedi patribus eorum, quo die apprehendi manum eorum, & eduxi eos de terra Ægypti: quoniam illi non permanserunt in testamento meo, & ego despectui eos habui, dicit Dominus.

10 * Hoc autem est testamentum quod dabo familiæ domus Jsroiel post dies illos, dicit Dominus: Jndam Legem meam mentibus illorum, & in cordibus illorum inscribam eam: & ero illis ego Deus, ipsique erunt mihi populus.

11 * Nec docebit homo conciuem suum, neq; fratrem suum, dicétue, Cognosce Dominum, quandoquidem omnes cognoscẽt me ab eorum minimo vsque ad maximum natu ipsorum.

12 * Et veniam eis tribuam iniquitatum illorum, ac peccatorum ipsorum amplius non recordabor.

13 * Jn hoc autem quod dicit nouum, prius antiquauit. Quod autem antiquatur ac senescit, prope est vt corrumpatur.

CAP. IX.

1 IN primo autem erant præcepta ministerij, & ædes sancta mundana.

2 * Jn tabernaculo enim primo quod factum fuerat, erat candelabrum, & mensa, & panis facierum, & vocabatur ædes sancta.

3 * Tabernaculum verò interius quod erat intra superficiem portæ secundæ [velum secundum], vocabatur Sanctum Sanctorum.

---

5 הָנוּן דְּמְשַׁמְּשִׁין לְרִמּוּתָא וְלְטַלְנִיתָא דְּהָלִין דְּבִשְׁמַיָּא אֵיךְ דְּאִתְאֲמַרַת לְמוּשֶׁא כַּד עָבֵד הֲנָא מַשְׁכְּנָא חֲזִי וַעֲבֵד כְּלְמֶדֶם בְּרִמּוּתָא הָי דְּאִתְחֲזִית לָךְ בְּטוּרָא׃ 6 הָשָׁא דֵין הָשְׁמְשְׁתָא דְּמִיהֲרָא מִן הָי קַבֵּל יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַכְמָא דְּמִיהֲרָא וְאַף דְּיָתְקָא הָי דַּעֲבִיד בָּה סְעָעָא וּבְשׁוּוְדֵיא דְּמִיתְרִין מִן דְּהָי אֶתְיְהִבַת׃ 7 אֶלוּגֵיר אִיתְיְהָה הָנַת קַרְמָיתָא דְּלָא רֶשְׁיָן לַיִת הֲנָא אַתְרָא לְהָנָא וְהָרְחֵין׃ 8 רָשָׁא לְהוּן גֵּיר וְאָמַר דְּהָא יוֹמָתָא אָתֵין אֲמַר מָרְיָא וְאֶגְמוֹר עַל בֵּיתָא דְּבֵית יִסְרָיל וְעַל בַּיְתָא דְּבֵית יְהוּדָא׃ 9 לָא אַיךְ הָי דְיָקִיתָא דְּיָתְבַת לַאֲבָהַיהוּן בְּיוֹמָא דְּאַחֲדֵת בְּאִידְהוּן וְאַפְּקַת אֲנוּן מִן אַרְעָא דְּמָצְרִין מְטַל דְּהָנוּן לָא קַוְיוּ בְּדְיָתִיקָא דִּילִי אַף אֲנָא בְּסִית בְּהוּן אֲמַר מָרְיָא׃ 10 הָדָא דֵין דְּיָתִיקָא דְּאֶתֵּל לְבַיְתָא דְּבֵית יִסְרָיל בָּתַר יוֹמָתָא

5 [1]דְּמָא [k]וּצְוֵי [l]אֲמַר [m]חֲזֵי [n]בְּחֹר [o]שַׁמַּשׁ [p]יְתַר [q]כְּמוֹ ז בְּרִית מִן לְשׁוֹנִיקִים: אַסְצְעוּ׃ [r]וְרָא [s]נַהֵב [t]אִית יֹשׁ [u]רְשָׁאָא [v]יוֹם [w]אִתָּא [x]בְּרִית [y]חֲדַת [z]נַחֵב [a]נְפַק [b]קָנָא ג בְּבְרִית מִן לְשׁוֹן עֵן

* Qui exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium: sicut responsum est Moysi, cùm consummaret tabernaculum, Vide (inquit) omnia facito secundùm exemplar quod tibi ostensum est in monte.

Exo. 25. a 9. d. 40. Actо. 7. f. 44.

* Nunc autem melius sortitus est ministerium quantò & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.

* Nam si illud prius culpa vacasset: nõ vtique secundi locus inquireretur.

* Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Iuda testamentum nouum:

Iere. 31. f. 32.

* Non secundùm testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum vt educerem illos de terra Ægypti; quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dominus.

* Quia hoc est testamẽtum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando Leges meas in mentem eorum, & in corda eorum superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

* Et non docebit vnusquisque proximũ suum, & vnusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore vsque ad maiorem eorum.

* Quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam nõ memorabor.

- Dicendo autem nouum: veterauit prius. Quod autẽ † antiquatum & senescit: prope interitum est.

antiquatur

CAP. IX.

Habuit quidem & prius, iustificationes culturæ, & sanctum seculare.

Exo. 25. & 8. 26. a. 1 & 6. a. 8.

* Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant, candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta.

* Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum:

5 * οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται μωυσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν· ὅρα γάρ, φησι, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.

6 * νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τετύχηκε λειτουργίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

7 * εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.

8 * μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν,

9 * οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος.

10 * ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.

11 * καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν·

12 * ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

13 * ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

θ'.

1 * Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν.

2 * σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια.

3 * μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων·

הֲנִין אֲמַר מָרְיָא [1] אֶחְלִיפֹהִי לְנָסוֹסִי [m] בְּמַדְעֵיהוֹן וְעַל לֵבוֹהִהוֹן [n] אֶכְתֵּבִיהוֹהִי וְאֶהְוֶא לְהוֹן אֱנָא אֱלָהָא וְהִנוּן נֶהֱוֹון לִי עַמָּא ׃
וְלָא [o] נַאלֵף אֱנָשׁ לְבַר [p] מְרִינְתֵּהּ אָף לָא לַאחוּהִי [q] וְנֵאמַר [r] דְּעַ לְמָרְיָא מְטֻל דְּכֻלְּהוֹן [s] נְדָעוּנַנִי מִן זְעִירְהוֹן וְעַדְמָא ׃
לְקַשִׁישְׁהוֹן ׃ [12] וְאֶסְחֵי אֱנוּן מִן עַוְלְהוֹן [t] וְחֵטָהַיהוֹן חוּב לָא [u] אֶהְדְּכַר לְהוֹן ׃
[13] בְּהִי דְּאֲמַר [x] חַדַתָא לְקַדְמָיְתָא [y] אַעְתִּקַהּ [z] וַאינָא דְּאַעְתִּק וַאסֵאב קְרִיב הוּ לַחֲבָלָא ׃

קפלאון ט

[1] בְּקַדְמָיְתָא דֵּין אִית הֲוָא בַּהּ פּוּקְדָא [a] דְּתֶשְׁמְשְׁתָא וּבֵית קוּדְשָׁא עָלְמָיְנָא ׃
[2] בְּמַשְׁכְּנָא גֵּיר קַדְמָיָא [b] דְּאִתְעֲבֵד אִית הֲוָא בֵּהּ [c] מְנָרְתָא [d] וּפָתוּרָא [e] וַלְחֶם אַפָּא [f] וּמְתְקְרָא הֲוָא בֵּית קוּדְשָׁא ׃
[3] מַשְׁכְּנָא דֵּין [g] גַּוַּיָא דַּלְגוֹ מִן אַפֵּי תַּרְעָא דַּתְרִין מְתְקְרָא הֲוָא [h] קַדוֹשׁ קוּדְשִׁא ׃

[l] נְתַל [m] וְרַע [n] כְּתַב
[o] אֱלַף [p] רוּן [q] אֲמַר
[r] יְדַע [s] חֲסָא כְּמוֹ חוֹס
[t] חֲטָא [u] דְּכַר [x] חֲדַת
[y] עַתַק [z] ב זקו שָׁמַשׁ
[a] עָבַד [b] הַמְּגוֹרָה [c] ושלחן
[d] לחם הפנים [e] קְרֵאת
[f] בפנ׳ h קדש הקדשים

4 * Et erat in eo domus aromatum aurea [thuribulum aureum], & arca teſtamenti tota circumtecta auro, erátque in ea urna aurea in qua erat Maneno, & virga illa Aharoun quæ germinauerat, & tabulæ teſtamenti.

5 * Supra hanc autem erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium. Non eſt autem tempus de his dicendi ſigillatim.

6 * Quæ quidem ita ordinata erant, vt in tabernaculum exterius ſemper introirent Sacerdotes, ac peragerent miniſterium ſuum.

7 * In tabernaculum verò interius ſemel in anno tantùm introibat ſummus Pontifex, cum ſanguine illo quem offerebat pro ſeipſo, & pro erratis populi.

8 * Per hoc autem patefaciebat Spiritus Sanctitatis nondum reuelatam eſſe viam Sanctorum; quamdiu ſtabat prius tabernaculum.

9 * Erat autem hoc exemplar pro tempore illo, in quo oblationes & victimæ offerebantur, quæ non poterant perficere conſcientiam illius qui offerebat eas.

10 * Sed in cibo & potu tantùm, & variis lotionibus quæ erant præcepta carnis impoſita vſque ad tempus correctionis.

Statione tertia noctis Paraſceues Crucifixionis.

11 * Meſchicho autem qui venerat, extitit ſummus Pontifex bonorum quæ fecit, & ingreſſus eſt in magnum illud & perfectum tabernaculum quod non fuit manufactum nec ex hiſce creaturis.

12 * Neque ingreſſus eſt per ſanguinem hircorum & vitulorum, ſed per ſanguinem ſui ipſius introiuit ſemel in domum Sanctuarij, & inuenit redemptionem æternam.

13 * Si enim ſanguis hircorum & vitulorum, & cinis iuuencæ ſparſus fuit ſuper eos qui impuri erant, & ſanctificauit eos ad purificationem carnis ipſorum:

---

4 וְאִית הַוָא בֵּהּ בֵּית בַּסְמָא דַּהֲבָא וְקִבוּתָא דִּדַהֲבָא וְאִית חַוָא בָּהּ מָנָא דְּקִסְטָא דַּהֲבָא הֲי דְאִית הַוָא בָּהּ סַנְגָא וְשִׁבְטָא דַּאֲהָרוֹן הַוֹ דְּאַפְרַע וְלוּחָא דִּדַיְתִקָא ׃

5 וְלָעֵל מָנָהּ כְּרוּבָא דִּשׁוּבְחָא דְּמַסְתְּלִין עַל חוּסָיָא לָא הַוָא דֵּין זַבְנָא הוּ דְּנֵאמַר עַל חָדָא חָדָא מִן הָלֵין ׃

6 וְהָכַנָא מְתַקְּנִן הֲוֵי וְלַמַשְׁכְּנָא בְּרִיָא בְּכָל זִבְן עָאלִין הַוֵו כּוּמָרֵא וּמַשְׁלְמִין הַוֵו תְּשַׁמְּשׁוּתְהוֹן ׃

7 לְמַשְׁכְּנָא דֵּין דִּלְגוֹ מְנַהּ חָדָא הוּ בְּשַׁנְהָא בַּלְחוֹדוֹהִי עָאל הַוָא רַב כּוּמָרֵא בַּדְמָא הוּ דְמַקְרֵב הַוָא חָלַף נַפְשֵׁהּ וְחָלַף סַכְלוּתְהוֹן דְּעַמָא ׃ 8 בְּהָדָא דֵּין מַוְדָעָא הַוֵת רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּלָא אֶתְגַּלְיַת עַרְכִיל אוֹרְחָא דְקַדִּישֵׁא בְּמָא זַבְנָא דְּאִית הַוָא קָיְמָא לְמַשְׁכְּנָא קַדְמָיָא ׃

---

4 ואית הוא בה בית בסמא דהבא וקבותא דדהבא ואית חוא בה מנא דקסטא דהבא הי דאית הוא בה סנגא ושבטא דאהרון הו דאפרע ולוחא דדיתקא ׃

5 ולעל מנה כרובא דשובחא דמסתלין על חוסיא לא הוא דין זבנא הו דנאמר על חדא חדא מן הלין ׃

6 והכנא מתקנן הוי ולמשכנא בריא בכל זבן עאלין הוו כומרא ומשלמין הוו תשמשותהון ׃

7 למשכנא דין דלגו מנה חדא הו בשנהא בלחודוהי עאל הוא רב כומרא בדמא הו דמקרב הוא חלף נפשה וחלף סכלותה דעמא ׃ 8 בהדא דין מודעא הות רוחא דקודשא דלא אתגלית ערכיל אורחא דקדישא במא זבנא דאית הוא קימא למשכנא קדמיא ׃

---

k ואית ! של בריח m מרם n צבצבת o והמן p שצמח ולוחות הברית שבפורת מן q וחטה r חמא s זמן t תקון u החשון v עול w כהנים x שמש y בשנה z עול a כהן גדול b ירע c גלאי d עוד e אית ש f קום

4 Aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua vrna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti,

4 χρυσῶν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τ διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τ διαθήκης·

5 Supérque eam erant Cherubim gloriæ obumbrãtia propitiatorium. de quibus non eſt modò dicendum per ſingula.

5 ὑπερανω δ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος.

6 His verò ita compoſitis, in priori quidem tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes.

6 τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες·

7 In ſecundo autem, ſemel in anno ſolus Pontifex, non ſine ſanguine quem offert pro ſua & populi ignorantia:

7 εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τ λαοῦ ἀγνοημάτων·

8 Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nõdum propalatam eſſe ſanctorũ viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

8 τοῦτο δηλοῦντος τ πνεύματος τ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τ πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν·

9 Quæ parabola eſt temporis inſtantis: iuxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientem,

9 ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,

10 Solummodo in cibis & in potibus, & variis baptiſmatibus, & iuſtitiis carnis vſque ad tempus correctionis impoſitis.

10 μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

11 CHRISTVS autem aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, non huius creationis:

11 Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τ κτίσεως·

12 Neq; per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in Sancta, æterna redemptione inuenta.

12 οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.

13 Si enim ſanguis hircorum & taurorum & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis:

13 εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τ σαρκὸς καθαρότητα·

ᵍ וְאִיתַהּ הָוָא סַהֲלָא חַנָא לְזַבְנָא וְרִבְחָא מְתְקָרְבִין הֲווֹ אִילִין וְלָא ᵐ מָשְׁכְּחִין הֲווֹ לְמֶגְמַל
ⁿ תְּאַרְתָּהּ וְמַן דְּמִקְרַב לְהוֹן׃ ¹⁰ אֶלָּא ᵒ בְּמַאכְלָא ᵖ וַבְמַשְׁתְיָא בְּלְחוֹד ᵍ וְבְמַטְעֲמוּתָא ʳ דְּנִין זְנִין ˢ דְּאִיתֵיהוֹן פּוּקָדָא
דְּבָסְרָא ᵗ דְּסִימִין עַדְמָא ᵘ לְזַבְנָא ˣ דְּהוֹרְצָא׃ ᵛ קוּמָא דְּחַלְתָּא וְלָלְיָא ᵇ דְּעִירוּבְתָא ᶜ דְּזִקּוּפוֹתָא ʸ
ᵍ מְשִׁיחָא זִין דְּאִתָּא הָוָא רַב כּוּסְרָא ᵈ וְשַׁבְתָּא ᵉ וְמַטָּר וְעַל לְמִשְׁכְּנָא רַבָּא ᶠ וְמִשְׁלְמָנָא וְלָא עָבִיד ᵍ בְּאִינָיָא וְלָא הָוָא
מִן חַלִּין ʰ בְּרִיתָא׃ ¹² וְלָא עַל בַּדְמָא דְצְפָרֵיָא וְדְעָגְלָא אֶלָּא בְּדְמָא דְנַפְשֵׁהּ עַל חַדָא זְבַן לְבֵית מַקְדְשָׁא וְאִשְׁכַּח
פּוּרְקָנָא דְלָעְלַם׃ ¹³ אֵן גַיר דְמָא דְצְפָרֵיָא וְדְעָגְלָא וְקִטְמָא דְעָגְלְתָא מְחַרְסֵם הָוָא עַל אִילִין דְמִתְטַמְאִין

ᵃ אִית יש ᵇ מִטל ᵏ קָרֵב
ᶦ חכמים ᵒ שְׁכַח יכול
ᵐ בוות חנשמה ᵒ יְכַל
ᵖ שְׁתָא ᵖ ובמרזן ᵍ של רבים מינים
ᵠ אִית יש ᵗ טוּם ᵛ וחמן
ˣ תֵּרֵץ חקן ᵘ קוּם ᵇ עֲרֵב
ʸ זִקּוּף ᵈ טוב ᶜ שעשה
ᶻ שְׁלֵם ᵉ בורים ʰ בְּרֵא

14 * Quantò magis igitur sanguis ipsius Meschicho, qui per Spiritum æternũ semetipsum obtulit immaculatum Deo, purgabit conscientiam nostram ab operibus mortuis vt seruiamus Deo viuenti?

15 * Propterea ipse fuit Mediator testamenti noui, vt per mortem suam fieret redemptio, ijs qui transgressi fuerant testamentum primum, vt illi promissionem consequantur, qui vocati sunt ad hæreditatem æternam.

Crepusculo feriæ v. Secretorum.

16 * Vbi enim est testamentum, mors ostenditur eius qui condidit illud.

17 * In mortuo enim tantùm confirmatur, quia quamdiu viuit is qui condidit illud, nullius est vsus.

18 * Quapropter nec primum quidem absq; sanguine confirmatum fuit.

19 * Quum enim iniunctum fuisset quodlibet mandatum à Mouschè vniuerso populo, iuxta Legem accipiebat sanguinem iuuencæ, & aquam cum lana coccinea, & hyssopo, & aspergebat librum, & populum vniuersum.

20 * Ac dicebat illis, Hic est sanguis testamenti illius quod iniunctum est à Deo.

21 * Quinetiam tabernaculum & omnia vasa ministerij ex eo sanguine aspergebat.

22 * Quandoquidem omnia per sanguinem purgantur in Lege, & sine effusione sanguinis non fit remissio.

23 * Necesse est enim vt exemplaria illa quæ sunt cælestium hisce rebus purificentur: ipsa verò cælestia sacrificiis quæ istis sint præstantiora.

24 * Non enim in ædem Sanctuarij manufactam ingressus est Meschicho; quæ fuit similitudo veræ illius, sed in ipsum cælum introiuit vt appareat ante faciem Dei pro nobis.

25 * Non quidem vt offerat semetipsum pluries, vt faciebat summus Sacerdos qui introibat quolibet anno in ædem Sanctuarij non per sanguinem suum.

26 * Alioquin debebat sæpius pati ab initio mundi: nunc autem in fine mundi semel obtulit seipsum per immolationem suiipsius vt aboleret peccatum.

---

14 בְּמָא הֲכֵיל יַתִּירָאִית דְּמֵהּ דִּמְשִׁיחָא דַּבְרוּחָא דְּלָעְלַם נַפְשֵׁהּ קָרֵב דְּלָא מוּמָא לֵאלָהָא נְדַכֵּא תְּאַרְתַּן מִן עֲבָדֵא מִיתֵא
דְּנְשַׁמֵּשׁ לֵאלָהָא חַיָּא: 15 מֶטֶל הָנָא חוּ חָנָא מְצַעְיָא דְּדַיְתְקָא חַדְתָא וְדַמְתוֹהִי הוּ הֲוָא פּוּרְקָנָא לַאיְלִין דַּעֲבָרוּ
עַל דְּיַתְקָא קַדְמָיְתָא דְּנָסְבוּן טוּלְכָנָא אַיְלִין דְּאִתְקְרִיו לְיָרְתוּתָא דַלְעָלַם: דְּנָנָה חַמְשָׁא דְּאַרְזָא יא
16 אֲיכָא גֵּיר דְּאִית דַּיְתְקָא מַוְתָא חוּ מְחַוְיָא דְּהוּ דַעֲבָדָה: 17 עַל מִיתָא הוּדֵין בַּלְחוּד מֶשְׁתְּרָא מֶטֶל דַּכְמָא
חַי הָוֹ דַעֲבָדָה לַיִת בָּהּ חַשְׁחוּ: 18 מֶטֶל הָנָא אַף לָא קַדְמָיְתָא דְּלָא דְּמָא אֶשְׁתַּרַת: 19 כַּד אִתְפְּקַד גֵּיר כָּלָּה
פּוּקָדָנָא מִן מוֹשֶׁא לְעַמָּא כְּלָּה בְּנָמוֹסָא נְסַב הֲוָא מוֹשֶׁא דְּמָא דַעֲגְלֵהָא וּמַיָּא כְּעַמְרָא דַזְחוּרִיתָא וְזוּפָא וְרַס עַל סֵפְרָא
וְעַל עַמָּא כְּלָּה: 20 וְאָמַר לְהוֹן דְּהָנָא הוּ דְּמָא דְּדַיְתְקָא הֲי דְּאִתְפְּקַדַת מִן אֱלָהָא:

P יִתֵר 9 תָּאַר r מוֹת
s אמצעי של בריח t מוֹת
x מן לשון יקָסֵב הכשחה
a קְרָא b וְרַת c סוּדִים
d בריח e מוֹת f חַנָּא
g מוֹת h שָׁרַר i פְּקַד
k בצמר השני והחוט
m רְסַם n מגילה

Luc.1. g.77. Rom.5. a.5.a.6. emundauit vestram

14 * Quantò magis sanguis Christi qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, † emundabit cõscientiam †nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?

14 * πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

15 * Et ideo noui testamenti Mediator est: vt morte intercedẽte, in redemptionem earum præuaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt, æternæ hæreditatis.

15 * καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας.

Gal.3. b.15.

16 * Vbi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. D

16 * Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διατιθεμένου.

17 * Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum viuit qui testatus est.

17 * διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία· ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

18 * Vnde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.

18 * ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται.

19 * Lecto enim omni mandato Legis à Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cũ aqua E & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum & omnẽ populum aspersit,

19 * λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως παντὶ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε,

Exod.24 b.8. Mat.26. c.28.

20 * Dicens, Hic sanguis testamẽti, quod mandauit ad vos Deus.

20 * λέγων, τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.

21 * Etiam tabernaculum & omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit.

21 * καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισε.

22 * Et omnia penè in sanguine secundùm Legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio.

22 * καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.

23 * Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium, his mundari: ipsa autem cælestia, melioribus hostijs quàm istis.

23 * ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.

24 * Non enim in manufacta sancta Iesus introijt exemplaria verorum: sed in ipsum cælum, vt appareat nunc vultui F Dei pro nobis.

24 * οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν·

25 * Neque vt sæpè offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta, per singulos annos in sanguine alieno.

25 * οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ.

26 * Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione seculorum, ad destitutionẽ peccati, per hostiam suam apparuit.

26 * ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.

---

[a] פֶּקֶר [b] כְּלִים [c] שַׁמָּשׁ
[d] שִׁפְרָה [e] צוּרַת פֶּן לְשׁוֹן יָן
[f] דְּמָא דְּמָה [g] שְׁמָעָא
[x] דְּכָא זְכוּת בִּידִים
[a] אִית [b] חַוָּא [b] עוֹל
[c] חוּב [d] חֲשַׁשׁ
[e] רֵאשִׁית עֹתָם
[f] בְּאַחֲרִית [g] רְבָח זְבוּת
[h] דְּחָטָא

21 אַף עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כְּלֵהוֹן [q] מָאנֵי [p] דְּשַׁמְּשָׁתָא מְנַהּ מִן דְּמָא רַם ׃
22 בְּגַמְהָא וַדְּלָא [r] שׁוּפַע דְּמָא לֵית שׁוּבְקָנָא ׃
23 [s] אֲנַנְקָא הֵיגֵיר דְּהָלֵין [t] דַּרְמוּתָא אֵנִין [u] דְּשַׁמַּיָּנֵיתָא בְּהָלֵין [x] מְהַדְּכִין
דְּהָלֵין דֵּין שַׁמַּיָּנֵיתָא בְּרַבְחָא דְּמִתְרִין מִן הָלֵין ׃
24 לָא הֲוָא גֵיר לְבֵית מְקָרְשָׁא דַּעֲבִיד [y] בְּאִידָיָא עַל מְשִׁיחָא [z] וְאִיתַּוְהִי
דְּמוּתָא דְּהוּ שְׁרִירָא אֶלָּא לַהּ לַשְׁמַיָּא עַל [a] דְּנִתְחֲזֵא קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ דְּאֱלָהָא חַלָּפִין ׃
25 אַף לָא דְּנִקְרַב נַפְשֵׁהּ זַבְנָתָא סַגִּיאָתָא אֵיךְ דַּעֲבַד כּוֹמְרָא [b] וְעָאַל בְּכָל שְׁנָא לְבֵית מַקְרְשָׁא בְּדָמָא דְּלָא דִּילֵהּ ׃
26 וְאִין לָא [c] חַיָּב הֲוָא דְּזַבְנָתָא סַגִּיאָתָא [d] נַחַשׁ מִן [e] שׁוּרְיֵהּ דְּעָלְמָא הָשָׁא דֵּין [f] כְּחַרְתֵּהּ דְּעָלְמָא חָדָא הוּ זְבַן קֳרֵב
נַפְשֵׁהּ [g] בְּרַבְחֵיהּ וְכַבֵּשְׁלֵיהּ [h] לַחֲטָיְתָא ׃

27 * Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus vt ſemel moriantur, pôſt verò mortem ipſorum, iudicium.

28 * Sic & Meſchicho ſemel oblatus eſt, & in ſeipſo immolauit peccata multorum: ſecundò autem ſine peccatis apparebit ad ſalutem eorum qui ipſum præſtolantur.

Dominica 111. poſt Reſurrectionem.

CAP. X.

1 SIquidem in Lege erat vmbra bonorum futurorum, non ipſamet ſubſtantia earum rerum: idcircò etſi quolibet anno illa ipſa ſacrificia offerrentur, nunquam potuerunt perficere eos qui ipſa offerunt.

2 * Si enim perfecti eſſent, iam diu requieuiſſent ab oblationibus ſuis, quoniam non amplius agitaſſet eos conſcientia ipſorum propter peccata, illorum, inquam, qui ſemel ſibi purificati eſſent.

3 * Sed in ipſis ſacrificiis commemorantur peccata illorum quolibet anno.

4 * Nam impoſſibile eſt ſanguinem taurorum & hircorum purgare peccata.

5 * Quapropter quum introiit in mundum, dixit; Victimas & oblationes noluiſti, corpore autem induiſti me.

6 * Et holocautomata quæ fiunt pro peccatis, non poſtulaſti.

7 * Tunc dixi, Ecce ego venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, Vt faciam voluntatem tuam ô Deus.

8 * Superius, dicens, Sacrificia & oblationes; & combuſta integra [holocautomata] quæ fiunt pro peccatis, noluiſti, illa nempe quæ offerebantur in Lege.

9 * Et poſtea dixit, Ecce venio, vt faciam voluntatem tuam Deus. In hoc obliterat primum, vt ſtatuat ſecundum.

10 * Siquidem in hac voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſchua Meſchicho ſemel.

11 * Omnis enim ſummus Sacerdos quum aſſiſteret & miniſtraret quotidie, eadem ſacrificia offerebat quæ nunquam poterant purgare peccata.

12 * Hic verò vnam victimam obtulit pro peccatis, conſeditque ad dexteram Dei in æternum.

---

27 וְאֵיכָנָא [i] דְּסִים לַבְּנֵינָשָׁא דַּחֲדָא זִבְנָן [k] נְמוּתוּן וּמִן כָּתַר [k] סוֹתְהוּן [l] דִּינָא׃ 28 הָכַנָא אַף מְשִׁיחָא חֲדָא זִבְנָן

אָתְקְרַב [m] וּבְקִנּוּסֵהּ [n] דִּבְח חֲטָהָא דְּסַגִּיאָא דְּתַרְתֵּין דִּין זִבְנִין דְּלָא [o] חֲטָהִין מְתְחֲזָא [p] לְחַיֵּיהוּן דְּאִילֵּין [q] דְּמְסַפְּיִן לֵהּ׃

חַד בְּשֵׁנָא דְּתִנְיָנוּתָא [r] קוּמְתָא [s] יב קפלאון [t]

1 נָמוּסָא גֵּיר [b] טֵלְנִיתָא אִית הָוָא בֵּהּ [c] דְּטָבְתָא דַּעֲתִידִין לָא הֲוָא [d] קְנוּמָא דִּילְהֵין [e] דְּצִבְוָתָא מְטַל הָנָא כַּד בְּכָל שְׁנָא

זֶנּוּן כַּד הֵנּוּן דְּבְחָא מְתְקָרְבִין הָוֵו לָא [f] מְמַהּוּם אֶשְׁכַּחוּ דְּנָגְמְרוּן לְאִילֵּין דְּמְקָרְבִין לְהוּן׃

2 אֱלוּ גֵּיר נָמְרִין הֲוֵו כְּבַר דִּין [g] אֶתְנִיחוּ מִן קוּרְבָנַיהוּן מְטַל דְּלָא [h] מֵכִיל [i] טְרַיָא חֲנָת לְהוּן [k] תְּאַרְהוּן בַּחֲטָהָא לְאִילֵּין

דְּחֲדָא זִבְנָן [l] אָתְדַּכִּיו לְהוּן׃ 3 אֶלָּא בְּהוּן בְּדְבְחָא [m] מְדַכְּרִין חֲטָהֵיהוּן כְּכָל שְׁנָא׃

[i] סוּם [k] מוּת [l] דִּין

[m] ובעצמו [n] זבח [o] חַטָּא

[p] חֲזִיא [q] סְכָא [r] קוּם

[s] צל [t] טוֹב [u] עצם [v] צְבָיָא

[f] מן עולם [g] נוּחַ

[h] עוד [i] טְרָא נכה

[k] נשמה [l] דְּכָּה זכה

[m] דַּכֵּר זכר

27 * Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium:

28 * Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. secundo sine peccato apparebit † expectantibus se, in salutem.

Rom. 5. a 6. b. 8. 1. Pet. 3. c. 18.

† omnibus

27 * καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις·

28 * οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

CAP. X.

ι'.

1 VMbram enim habens Lex futurorum bonorum, nõ ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostijs quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedẽtes perfectos facere:

Gen. 16. c. 14.

1 * Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς αὐτοῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δυνάται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι.

2 * Alioquin cessassent offerri, ideò quòd nullam haberent vltrà conscientiam peccati, cultores semel mundati.

2 * ἐπεὶ οὐ ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους·

3 * Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.

3 * ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν.

4 * Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

4 * ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

5 * Ideò ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi.

Psal. 39. b. 7.

5 * διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

6 * Holocautomata, & pro peccato, nõ tibi placuerunt.

6 * ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.

7 * Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Vt faciam Deus voluntatem tuam.

7 * τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου.

8 * Superius dicens, Quia hostias & oblationes, & holocautomata, & pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundùm Legem offeruntur.

8 * ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας· αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται·

9 * Tunc dixi, Ecce venio vt faciã Deus voluntatem tuam: aufert primùm, vt sequens statuat.

9 * τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, τὸ θέλημά σου, ὁ θεός μου· ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ·

10 * In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

10 * ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

11 * Et omnis quidem Sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata.

11 * καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας.

12 * Hic autem vnam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei;

12 * αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ·

---

* עַל שׁוֹרִים ᵛ עוֹל ᵘ עָבָא
ᵗ לְבֵשׁ ˢ וּכְלִילִים ʳ שְׁאוֹל
ˢ עָבָא ᵛ עָבָא ᵘ קָרֵב
ᵗ רָצוֹנְךָ ˢ קוּם
ʳ קוּם ᵖ מִן עוֹלָם
ᵒ שְׁכַח יכל
ⁿ דָּבָא זכה ᵐ יְתֵב

4 לָא גַיר מְשַׁכַּח דְּמָא ᵐ דְּתוֹרָא וְדִצְפַּרְיָא לְמִרְכֵי חֲטָהָא׃ 5 מְטָל הָנָא כֵּן ᵒ עָאֵל לְעָלְמָא אֲמַר בַּדָּבְחָא וּבְקוּרְבָּנָא
6 לָא ᵖ צְבִיתְ פִּגְרָא דֵּין ᵍ אֶלְבִשְׁתָּנִי׃ 7 ʳ וַיקְרָא שַׁלְמָא דַּחֲלַף חֲטָהָא לָא ˢ שְׁאֵלְתְּ׃
8 מִן לְעֵל אֲמַר דְּדֵבְחָא וּקְרְבָּנָא וְיַקְרָא שַׁלְמָא דַּחֲלַף חֲטָהָא
אֱנָא דַּבְּרִישׁ כְּחֵבָא כְּהִיב עֲלַי ᵗ דְּאֶעְבֵּד ᵗ צְבְיָנָךְ אֱלָהָא׃
9 לָא ᵘ צְבִיתְ הָנוֹן ˣ דְּמִתְקָרְבִין הָווֹ בְּנָסוֹסָא׃ ᵛ וּבְתֵרָה אֲמַר דְּהָא אָתֵא אֱנָא דְּאֶעְבֵּד ᵛ צְבְיָנָךְ אֱלָהָא בְּהָדָא כַּטֵּל
ˣ רצונך ʸ קום
לְקַדְמֵיתָא ᶻ דְּנָקִים לְדַהֲרְחִין׃ 10 בְּהָנָא גַיר ᵘ צְבְיָנֵה אִתְקַדְּשָׁן בְּקוּרְבָּנָא דְּפִגְרֵה דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא דַּחֲדָא זְבַן׃
ᶻ קום ᵃ מִן עוֹלָם
11 כָּל רַב כּוּמְרָא גַיר ᵃ וְקָאֵם הָוָא וּמְשַׁמֵּשׁ כָּלְיוֹם הָנוֹן דְּבְחָא מְקָרֵב הָוָא אִילֵין ᵇ דְּמֵן מְהוֹם לָא ᶜ מְשְׁכְּחִין
ᵇ שְׁכַח יכל
הָווֹ ᵈ דְּנָדְכִין חֲטָהָא׃ 12 הָנָא דֵּין חַד דְּבְחָא קָרֵב חֲלַף חֲטָהָא ᶜ וְיָתֵב עַל יַמִּינָא דַּאלָהָא לְעָלַם׃
ᵈ דָּכָא זכה ᶜ יְתֵב

13 * Et expectat adhuc vsquedum positi fuerint inimici eius scabellum sub pedibus suis.
14 * Vna enim oblatione perfecit eos qui sanctificantur in ipso in æternum.

Nocte benedictionis Aquarum.

15 * Cæterùm testis est nobis Spiritus Sanctitatis quum dicit,
16 * Hoc est testamentum quod illis daturus sum post dies illos, ait Dominus: Dabo Legem meam in mentibus eorum, & in cordibus ipsorum inscribam eam.
17 * Et iniquitatum ac peccatorum eorum
18 non recordabor in ipsos. * Vbi autem est remissio peccatorum, non opus est oblatione quæ
19 fiat pro peccatis. * Habemus igitur fratres mei, fiduciam in introitu ædis sanctæ per sanguinem Jeschua, & viam vitæ.
20 * Quam dedicauit nobis nunc per velamen, id est, per carnem ipsius. * Et habemus
21 summum Pontificem super domum Dei.
22 * Accedamus ergo cum vero corde, & cum fiducia fidei, aspersi cordibus nostris, & repurgati à conscientia mala, & abluto cor-
23 pore nostro aquis mundis. * Et perseueremus in confessione spei nostræ, neque vacillemus (fidelis enim est qui promisit nobis.)
24 * Et prospiciamus inuicem in prouocatio-
25 nem charitatis, & operum bonorum. * Nec deseramus congregationem nostram, sicuti mos est nonnullis; sed adhortamini alter alterum tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem illum.

De Baptismo.

26 * Si enim propria voluntate quis peccauerit, postquam acceperit notitiam veritatis, non est amplius hostia quæ offeratur pro peccatis.
27 * Sed futurum est iudicium formidabile, & æmulatio ignis, qui deuoraturus est inimi-
28 cos. * Si enim qui transgressus est Legem Mousche, iuxta os [testimonium] duorũ triumue testium absq; commiseratione moritur.
29 * Quanto magis putatis supplicium capitalius recipiet qui conculcauerit Filium Dei, & reputauerit sanguinem testamenti ipsius tanquam cuiuslibet hominis, perquem sanctificatus est, & contumelia affecerit Spiritum gratiæ.

---

13 וּמַקַּוָּא [f] מִכֵּיל עַדְמָא [g] דְּנֶחְתְּסִימוּן [h] בְּעֵל רְבָבוּתִי [i] כּוּבְשָׁא חְחֵית רַגְלוֹתִי ׃ 14 בְּחַד גֵּיר קוּרְבָּנָא גְּמַר לַאילֵין
דְּמִתְקַדְּשִׁין בֵּהּ לְעָלַם ׃ רְלֵלָיָא [k] דְּבוּרְךְ מַיָּא יג 15 סַהֲדָא לַן דֵּין רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאָמְרַת ׃
16 הָדָא הִי [b] דְּיַתְקָא [c] דְּאֶתֵּל לְהוֹן מִן בָּתַר [d] יוֹמָתָא הָנוּן אֲמַר מָרָיָא [e] אֶתֵּלִיוּתִי לְגַמּוּסֵי [g] בְּמַדְעֵיהוֹן וְעַל לֵבָוָתְהוֹן אֶכְתְּבִיוּתְהִי ׃
17 וְעַוְלָתְהוֹן [h] וַחֲטָהֵיהוֹן לָא [i] אֶתְדְּכַר לְהוֹן ׃ 18 אֵיכָא דֵּין דְּאִית שׁוּבְקָנָא דַּחֲטָהֵא לָא [k] מֶתְכְּעָא קוּרְבָּנָא דַּחֲלַף חֲטָהֵא
19 אִית לַן [l] חֲכִיל אֲחֵי [m] גְּלִיוּת אַפָּא [n] בְּמַעֲלָנָא דְּבֵית קוּדְשָׁא בַּדְּמָהּ דְּיֵשׁוּעַ וְאוֹרְחָא דְּחַיָּא ׃ 20 [o] דְּחַדַּת לַן חֲשָׁא בַּאפֵי
פַּרְעָא [p] דְּאִיתָוְהִי בְּסָרֵהּ ׃ 21 וְאִית לַן [q] כּוּמְרָא רַבָּא עַל בַּיְתָהּ דַּאלָהָא ׃ 22 נְקָרוֹב הָכִיל בְּלִבָּא שַׁרִירָא [r] וּבְתוּכְלָנָא
[s] דְּתִסְנוּתָא כַּד רְסִיסִין [t] לְבוּתַן וְדְכִין מִן תְּאַרְתָּא בִּישְׁתָּא [u] וְמַסְחֵי פַּגְרָן בְּמַיָּא דְּכָיָא ׃

[a] שֶׁל בְּרָכָה [b] בְּרִית [c] בֵּן לְשׁוֹן יוֹן [d] נְתַל [e] יוֹם [f] נְתַל [g] תּוֹרוֹתָיו [h] בְּבִנְשְׁמוֹתָם [i] חֲטָאָ [k] דִּכַּר [l] בְּעָא [m] עַל כֵּן [n] גְּלָא [o] עֲלָל [p] שִׁחוּד [q] אֵית [r] כֹּהֵן הַגָּדוֹל וּבְנִשְׁתִּין [s] חֵימָן [t] וּבוּתָא [u] סְחָא [v] סוּם [w] אוֹבְיוֹתֵיהֶם

Psal. 109 d. 1. 1.Cor.15 d.25.
* De cætero expectans, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius.

13 * τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ·

* Vna enim oblatione, consummauit in sempiternum sanctificatos.

14 * μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους.

* Contestatur autem nos & Spiritus sanctus. Postquam enim dixit:

15 * μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι,

Iere. 31. f. 33. Sup. 8. b. 8. Dabo
* Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, †Dando Leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas.

16 * αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς,

* Et peccatorum & iniquitatum eorum iam non recordabor amplius.

17 * καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

* Vbi autem horum remissio: iam nō est oblatio pro peccato. D

18 * ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

* Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi:

19 * ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ·

* Quam initiauit nobis viam nouam & viuentem per velamen, id est, carnem suam:

20 * ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,

* Et Sacerdotem magnum super domum Dei,

21 * καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,

* Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda,

22 * προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ

* Teneamus spei nostræ cōfessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui repromisit:)

23 * κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος·

* Et consideremus inuicem in prouocationem charitatis & bonorum operum:

24 * καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων·

* Non deserentes collectionē nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tantò magis quantò videritis appropinquantem diem. E

25 * μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.

Sup. 6. 2. 4.
* Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.

26 * Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία·

* Terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.

27 * φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.

Deu. 17. b. 6. 19. d. 15. Matt. 18. b. 16. Ioh. 8. c. 17. 2.Co. 13 a. 1.
* Irritam quis faciens Legem Moysi, sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur:

28 * ἀθετήσας τις νόμον μωυσέως, χωρὶς οἰκτιρμοῦ ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει·

* Quantò magis putatis, deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamēti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

29 * πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;

---

23 וְנִחְמְסֵן בְּתוֹרְיָתָא דְּסִנַּרְן וְלָא נְצִטְלָא מִהֵימִין הוּ גִּיר מִן דְּמַלֵּךְ לַן׃ 24 וְנִחוּר חַד בְּחַד בְּגוּרְנָא דְּחוּבָא וְדַעֲבֵד טָבָא
25 וְלָא נֶהֱוֵא שָׁבְקִין כְּנוּשְׁיָן אַיְךְ דְּאִית עֲיָדָא לַאנָשׁ אֶלָּא בְּעוֹ חַד מִן חַד יְתִיר אִית בְּמָא וְחָזֵיתוּן דְּקָרֵב יוֹמָא הָו׃
26 אִן גִּיר בְּעֲבֵינַה נֶחְטָא אֱנָשׁ מִן בָּתַר דְּקַבֶּל יְדָעְתָא דַּשְׁרָרָא לַית מְכֵיל דְּבָחָתָא דְּתִתְקָרֵב חָלָף חַשָּׁתָא׃
27 אֶלָּא עֲתִיר הוּ דִּינָא דְּחִילָא וְטַנָּנָא דְּנוּרָא דְּאֵכֵל לַבָּעֵל דְּבָבָא׃ 28 אִן גִּיר אַיְנָא דַּעֲבַר עַל נָמוֹסָא דְּמוֹשֶׁא
עַל פּוּם תְּרִין וְתְלָתָא סָהֲדִין דְּלָא רַחֲמִין מָאת׃ 29 כְּמָא סַגְּדִין אַנְחוּן יְתִירָאִית מְסָם בְּרִישָׁא נְקַבֵּל אַיְנָא
דְּנָשֵׁה לַבְּרֵה דְּאַלְהָא וְחָשַׁב דְּמָא דְּדִיתְקָא דִּילֵה אַיְךְ דְּכְלָנָשׁ דְּנָה אֶתְקַדַּשׁ וְצָעַר לְרוּחָא דְּשִׁבּוּתָא׃

a יְדָא יהּ b צְלָא נפשׁ c שחכטיה d חור הנים e גְּרַג f טוֹב g נחגה h כְּעָא i חָזָא k עֲמַד מבל l אֲבָא רצה m יִדְעָה אמה n עוד o דין p וקנאה q עדים r מות s חושנים t שׂוֹם u רוש v דם בריתו

30 * Nouimus eum qui dixit, Mea est vltio, & ego rependam. Et iterum, Judicabit Dominus populum suum.

31 * Magna est formido incidere in manus Dei viuentis.

32 * In memoriam itaque reuocate primos illos dies, in quibus recepistis baptismum, & magnum certamen sustinuistis passionum cum opprobrio & oppressione.

33 * Et quum facti estis spectacula, & consortes fuistis hominum qui talia pertulerunt.

34 * Et dolorem passi estis propter eos qui erant vincti: & direptionem facultatum vestrarum cum gaudio sustinuistis, quippe qui cognoscatis vos habere substantiam in cælis præstantiorem, ac non prætereuntem.

35 * Ne perdideritis igitur fiduciam quam habetis, cui futura est multa merces.

36 * Nam patientia requiritur vobis vt exequamini voluntatem Dei, & accipiatis promissum.

37 * Quoniam perpusillum est temporis, & modicum valdè quo veniet ille qui venturus est, neque tardabit.

38 * Cæterùm iustus ex fide meiipsius viuet: quòd si præcidatur ei, non sibi complacebit in eo anima mea.

Matutinis feriæ 11. Passionis, & de Patribus.

39 * Nos autem non sumus excisionis quæ ducit ad perditionem, sed fidei quæ nos inducit in possessionem animarum nostrarum.

CAP. XI.

1 EST autem fides certitudo de ijs rebus quæ sunt in spe acsi iam existerent actu, & reuelatio earum quæ non videntur.

2 * Et in hac extat testimonium de senioribus.

3 * Per fidem enim intelligimus ordinata fuisse secula verbo Dei, & quæ videntur extitisse ex ijs quæ non videntur.

4 * Per fidem obtulit Hobel hostiam longe præstantiorem quàm Koin, Deo: & propterea extat de illo testimonium quòd iustus fuerit, atque testimonium perhibuit de eius oblatione Deus, & ideò etiam mortuus loquitur.

vindicta Deu. 32. d. 35. & Rom. 12. d. 18.

30 * Scimus enim qui dixit, Mihi vindictam, †ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum ſuum.

30 * οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος· καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

31 * Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. F

31 * φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

32 * Rememoramini autem priſtinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

32 * ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων·

33 * Et in altero quidem opprobrijs & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem ſocij taliter conuerſantium effecti.

33 * τοῦτο μέν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δέ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

34 * Nam & vinctis compaſſi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere G meliorem & manentem ſubſtantiam.

34 * καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν.

35 * Nolite itaque amittere confidentiam veſtrã, quæ magnam habet remunerationem.

35 * μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην.

36 * Patientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

36 * ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

Abac. 2. a. 3. 1. Pet. 1. a. 6. Rom. 1. c. 17. viuit Gal. 3. b. 12.

37 * Adhuc enim modicum aliquantulúmque, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.

37 * ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.

38 * Iuſtus autem meus ex fide †viuet. quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ.

38 * ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

39 * Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.

39 * ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν.

CAP. XI.

ια.

1 * Est autem fides, ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. A

1 * Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑποστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

2 * In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

2 * ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

Gen. 1. a. 1. a. 3. 3 * Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent.

3 * πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι.

Gen. 4. a. 4. Mat. 14. b. 34. 4 * Fide, plurimam hoſtiam Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

4 * πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται.

---

[a] חֲשֵׁשׁ [b] אֲבָא [c] קשב
[d] יְבֵל [e] אֲבַד [f] קְנָא
[g] אָוִת [h] חֵימָן [i] פּוּס
[k] בחקוה [l] חֲוָא [m] נמעשה
[n] גְּלָא [o] חֲזָא [p] עדות
[q] סְכַל [r] תַּקֵּן [s] מַלָּל
[t] חֲוָא [u] זבח [x] יִתַּר
[y] מאד [z] שגיא

38 בְּאַנָא דֵּין מִן הֵימָנוּתָא דִּילִי נְחָא וְאִן מְתְקַטָּעָא לֵהּ לָא צְבְיָא בֵּהּ נַפְשִׁי׃
39 צַפְרָא רב דְּחַשָּׁא וְדַאבָתָא יח
וְחַנַן דֵּין לָא הַוִין דְּקוּטָעָא וְדַמּוּבְלָא קפלאון יא

5 * Per fidē translatus est Chanouck & mortem non gustauit, neque inuentus est, quoniam transtulit eum Deus etenim antequā translatus fuisset, extitit de ipso testimonium quòd placuerit Deo.

6 * Atqui sine fide nemo potest placere Deo. Debet enim is qui accedit ad Deum, credere illū esse, & quærentibus se esse remuneratorē.

7 * Per fidem Nouach quum sermo habitus esset cum ipso de ijs quæ non videbantur, timuit, & condidit sibi arcā ad salutē filiorum suæ familiæ per quam reum peregit mundum, & factus est hæres iustitiæ quæ est per fidem.

Crepusculo Feriæ III. Passionis, ac de Patribus.

8 * Per fidem Abrohom quum vocatus est, dicto audiens fuit, vt exiret in locum illum quem accepturus erat in hæreditatem: & exijt nesciens quò esset profecturus.

9 * Per fidem fuit inquilinus in terra illa, quæ fuerat ei promissa, tanquam in extranea, & in tentorijs habitauit cum Ischok & Jacoub cohæredibus eiusdem promissionis.

10 * Expectabat enim ciuitatem fundamenta habentē cuius est opifex & conditor Deus.

11 * Per fidem Saro, quæsterilis erat, accepit virtutem suscipiendi seminis: quumque non esset in tempore annorum suorum [& prætet ætatis rationem] peperit, quòd constanter sibi persuaderet fidelem eum esse qui sibi promiserat.

12 * Quapropter ab vno qui per senectutem defecerat, geniti sunt permulti instar stellarū quæ sunt in cælo, & instar arenæ quæ est in litore maris, cuius non est numerus.

13 * In fide mortui sunt hi omnes, nec acceperunt sibi promissum, sed procul viderunt illud; eoque gauisi sunt, & confessi sunt se esse peregrinos & aduenas in terra.

14 * Qui autem hæc dicunt, ostendunt se propriam ciuitatem inquirere.

15 * Quòd si ciuitatem illam ex qua prodierunt quæsiuissent, habebāt tempus vt iterum reuertentes eam adirent.

16 * Nunc autem certum est eos ista meliorē desiderasse, eā scilicet quæ est in cælis: propterea non erubescit Deus vocari Deus illorum: parauit enim illis ciuitatem.

---

[a] בְּחַיָּמְנוּתָא [b] אֶשְׁתַּבַּח [c] וְשַׁנְיֵהּ אֱלָהָא וּמִן קֳדָם [d] דַּשְׁנִיוּתֵהּ גִּיר הֲוָת עַלּוֹהִי [e] שְׁבָא עתק [f] מות
סָהֲדוּתָא [g] דְּשַׁפַּר לַאלָהָא : [h] וְלָא הֵימָנוּתָא דֵּין לָא מֶשְׁכַּח אֱנָשׁ וְנָשְׁפַּר לַאלָהָא [i] חַיָּב הוּ גֵּיר מַן דְּמֶתְקָרֵב לְוָת [d] נמצא [e] בו תעתיק אהו
אֱלָהָא דַּמְהֵימֵן [k] דְּאִיתַוהִי וְלָאיְלִין [l] דְּבָעֵין לֵהּ נֶהֱוֵא [m] פְּרוּעָא : [g] שְׁבָא [h] שהתרצה [i] חַיְמָן
[j] חוב [k] אות יש [l] בְּעָא [m] גומל [n] חֲנָא [o] חיבת [p] חוב [q] יְרֵת [r] של צדקת [s] חַיְמָן [t] קְרָא [u] שְׁמַע
[v] נְפַק [w] נְסַב [x] יְרֵת [y] יִתַּב [z] מָלַךְ והנשיח

[a] בְּחַיָּמְנוּתָא אַבְרָהָם כַּד [b] אֶתְקְרִי [c] אֶשְׁתְּמַע [d] דְּנָפוּק לַאתְרָא הַו דַּעֲתִיד הֲוָא [e] וְנָסַב [f] לְיֵרְתוּתָא וְנָפַק כַּד לָא יָדַע הֲוָא
לְאֵיכָא אָזֵל : [g] בְּחַיָּמְנוּתָא הֲוָא [g] תַּוהְבָא בַּאַרְעָא הֵי [h] דְּאִתְמַלְכַת לֵהּ אֵיךְ דַּבְּנוּכְרְיָתָא וּבְמַשְׁכְּנָא :

Gen. 5. c. 24. Eccl. 44. c. 16. 49. a. 16.

5 * Fide, Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inueniebatur: quia translulit illum Deus. ante translationem enim, testimonium habuit placuisse Deo.

6 * Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus B se remunerator sit.

Gen. 6. c. 33. c. 18. Eccl. 44. c. 17.

7 * Fide, Noë responso accepto de ijs quæ adhuc non videbantur, metuens, aptauit arcam in salutem domus suę, per quam damnauit mundum: & iustitiæ quæ per fidem est, hæres est institutus.

Gen. 12. a. 13. a. 1

8 * FIDE, qui vocatur Abraham obediuit in locum exire quem acceptur erat in hæreditatem: & exijt, nescies quò iret.

9 * Fide demoratus est in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eiusdem.

10 * Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem: cuius artifex & conditor Deus. C

Gen. 17. c. 19. 18. b. 10. a. 11. a. 2.

11 * Fide, & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelé credidit esse eum qui repromiserat.

Eccle. 44. d. 22. d. 23.

12 * Propter quod & ab vno orti sunt (& hoc emortuo) tanquam sydera cæli in multitudine, & sicut arena quæ est ad oram maris, innumerabilis.

13 * Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes quia peregrini & hospites sunt super terram.

hoc

14 * Qui enim Thæc dicunt; significant se patriam inquirere.

15 * Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt: habebant vtique tempus reuertendi.

16 * Nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideò nō confunditur Deus D vocari Deus eorum, parauit enim illis ciuitatem.

5 * πίστει ἐνὼχ μετετέθη τ μὴ ἰδεῖν θάνατον· καὶ οὐκ ηὑρίσκετο, διότι μετατέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τ μεταθέσεως αὐτῷ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ.

6 * χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.

7 * πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τ κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

8 * Πίστει, καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.

9 * πίστει, παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τ ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετ' Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τ ἐπαγγελίας τ αὐτῆς.

10 * ἐξεδέχετο γὰρ τὸν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

11 * πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα στεῖρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.

12 * διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τ θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

13 * κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες, καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τ γῆς.

14 * οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι.

15 * καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι·

16 * νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.

---

k עֲמַר עִם אִיסְחָק וְיַעֲקוֹב בְּנֵי יְרוּתָא דִילֵהּ דְּמוֹלְכָנָא ׃ m[or] מְסַכֵּא הֲוָא גֵּיר לְמַדִינְחָא n דְּשַׁחְאסְתָּא אִיתָלֵהּ o דְּאוֹמָנָה
וְעָבוֹדָה אֱלָהָא הוּא ׃ 11 בְּהֵימָנוּתָא סָרָא p דְּעָקְרְחָא חֲוָת נָסְבַת חַיְלָא דְּתְקַבְּלִי זַרְעָא וְדַלָּא q כְּזִבְנָא דְּשַׁנְיָה r יְלֵדַת עַל דְּאִשְׁרַת
דְּמְהֵימַן הוּא דְּהוֹ s דְּמַלֵּךְ הֲוָה ׃ 12 מִטָּל הָנָא מִן חַד דְּכְסֵל t בְּסֵיבוּתָא u אִתְיְלִדוּ סַגִּיאֵי אַיְךְ כּוֹכְבֵי דְּשְׁמַיָּא וְאַיְךְ v חֲלָא
דְּעַל w סְפְּתֵהּ דְּיַמָּא x דְּמָנִין לֵית לָהּ ׃ 13 בְּהֵימָנוּתָא y מִיתוּ הָלֵין כֻּלְּהוֹן וְלָא נְסִבוּ z מוֹלְכָנְהוֹן אֶלָּא מִן רוּחָקָא a חֲזָאוּתְי
b וְחָדְיוּ בֵּהּ c וְאוֹדְיוּ d דְּאַכְסָנֵיֵא אֲנוּן e וְתוֹתְבֵי בַּאַרְעָא ׃ 14 אִילֵּין דֵּין דְּהָלֵין אֲמְרִין f מְחַיְּין דְּלְמַדִינְתְּהוֹן g בְּעַיִן ׃
15 וְאִלּוּ לְמַדִינְתָּא הֲי דְּנַפְּקוּ מָנָהּ בְּעַיִן הֲוָא אִיתָ לְהוֹן h זַבְנָא דְּתוּב נֶהֱפְכוּן נְאוֹלִין לָהּ ׃ 16 הָשָׁא דֵּין יְדִיעָא
דְּלְדַטְבָא מָנָהּ דְּאִנּוּן הֲוֵי לְהֲי דְּאִיתֵיהּ בִּשְׁמַיָּא מְטַל הָנָא לָא נְכֵף i אֱלָהָא דְּאִלְּהוֹן נָתְקְרָא טַיִּב לְהוֹן גֵּיר מְדִינְתָּא ׃

a שכן b חבשיתה מן c מלך d מכא צפה יסוד e תרש f שעקרת g בעת h ילד i שרר j שהבשית k ילד l בוקנה m ילד n חול o שפתו p מנא q מות r הכשתם s חזא t חרא u ילד v גרים w יתב x בעא y זמן

17 * Per fidem obtulit Abrohom Ifchok dum tentaretur, & fuum illum vnigenitum ad altare eleuauit, quem fuſceperat ex promiſſio-
18 ne. * Siquidem dictũ illi fuerat: In Ifchok vocabitur tibi ſemen.
19 * Et cogitabat apud ſe, illum poſſe per manus Dei vel à mortuis excitari: & ideò in ſimilitudine datus eſt ei.
20 * Per fidem de ijs quæ erant futura benedixit Ifchock ipſi Iaacoub & Iſſou.
21 * Per fidem quum moreretur Iaakoub, beneprecatus eſt cuilibet ex filijs Iauſeph, & adorauit ſuper faſtigium virgæ ſuæ.
22 * Per fidem Iauſeph moriens meminit exitus filiorum Iſroiel, & mandauit de oſſibus ſuis.

Occiſionis puerulorum.

23 * Per fidem parentes Mouſche, poſtquam natus eſt, eum occultarunt menſes tres, quòd viderent pulchrum eſſe puerulum, neque timuerunt ob edictum regis.
24 * Per fidem Mouſche quum in virum euaſiſſet, negauit ſe vocari filium filiæ Perhoun.
25 * Et elegit ſibi in afflictione cum populo Dei eſſe, non autem ad modicum tempus iucunditate frui in peccato.
26 * Et exiſtimauit longè potiores diuitias opprobrij Meſchicho, quàm theſaurum Ægyptiorũ: intuebatur enim retributionem mercedis.
27 * Per fidem reliquit Ægyptum neque reformidauit regis furorem, ſed ſpem habuit perinde ac ſi vidiſſet Deum inuiſibilem.
28 * Per fidem fecerunt Pezcho & aſperſionem ſanguinis, ne tangeret eos ille qui deſtruebat primogenita.
29 * Per fidem tranſierunt mare Souph, [carectoſum] tanquam per aridam terram, & in eo abſorpti ſunt Aegyptij quum auſi eſſent illud ingredi.
30 * Per fidem mœnia Hiricou corruerunt, vbi perluſtrata [obſeſſa] fuiſſent ſeptem diebus.
31 * Per fidem Rochob meretrix [caupona] non perijt cum ijs qui non obediuerunt, quòd excepiſſet exploratores in pace.

---

17 בְּהֵימָנוּתָא קְרֵב אַבְרָהָם לְאִיסְחָק בְּנָסְיוּנֵהּ וְלִיחִידֵהּ x אַסֵּק y לְמַדְבְּחָא הַו דְקַבֵּל הָוָא z בְּמוּלְכָנָא ׃

18 אָתְאֲמַר הָוָא לֵהּ גֵּיר דְבְאִיסְחָק נָתְקְרָא לָךְ זַרְעָא ׃ 19 b וְאִתְרַעִי הָוָא בְנַפְשֵׁהּ c דְמָטֵי d בְאִידָוהִי דַאלָהָא

20 i בְּהֵימָנוּתָא דְמֵדֵם דַעֲתִיד הָוָא בִּרְכָן אִיסְחָק לְיַעֲקוֹב g בְּמַתְלָא h אִתְיְהֵב לֵהּ ׃ אַף מִן e מִיתֵא f לְמָקְמוּ וּמָטֵל הָנָא

וְלָעֵסוּ ׃ 21 בְּהֵימָנוּתָא כַּד k מָאֵת יַעֲקוֹב בַּרְכָן לְכָל חַד מִן בְּנָוהִי דְיוֹסֵף l וְסָגֵד עַל רֵישׁ m חוּטְרֵהּ ׃

22 בְּהֵימָנוּתָא יוֹסֵף כַּד n מָאֵת o עֵדָד p לְמַפְקְתָא דְבְנֵי יִסְרָיֵל וּפָקֵד עַל q גַּרְמָוהִי ׃

קְטָלָא r דִּילוּדֵא s

23 בְּהֵימָנוּתָא אֲבָהָוהִי דְמוּשֵׁא t טַשְׁיוּהִי כַּד u אֶתְיְלֵד יַרְחָא v תְּלָתָא w דַחֲזוּ דְשַׁפִּיר הָוָא x טַלְיָא וְלָא דְחֵלוּ מִן פּוּקְדָנָא דְמַלְכָא ׃

x נִסָּק y למזבח z בבשחה
a אַמַר b חשב c מָטָא יכול
d בידיו e מות f קום
g במשל h יְתֵב i חַיְמָן
k מות l ושהחזיקו שבטו
m מות n חזיר o נָפַק
p עצמיו q וְלֵד r טָשָׁא סתר
s וְלֵד t חָזָא u נער

17 *Fide obtulit Abraham Isaac, cùm tentaretur: & vnigenitum offerebat †qui susceperat repromissiones.

17 *πίσει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος·

Gen. 22. a.b. 9. Eccl. 44. d.[21. in quo

18 *Ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen;

18 *πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα·

Gen. 21. b. 12. Rom. 9. b. 7.

19 *Arbitrans quia & à mortuis suscitare potens est Deus: vnde eum & in parabolam accepit.

19 *λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγεῖραι δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.

20 *Fide, & de futuris, benedixit Isaac, Iacob & Esau. E

20 *πίσει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ.

Gen. 27. d.27. f. 36.

21 *Fide, Iacob moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit: & adorauit fastigium virgæ eius.

21 *πίσει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

Gen. 48. c. 15. Gen. 47. f. 31.

22 *Fide, Ioseph moriens, de profectione filiorum Israel memoratus est: & de ossibus suis mandauit.

22 *πίσει Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

Gen. 50. d.23. 25.

23 *FIDE, Moyses natus, occultatus est mensibus tribus à parentibus suis: eò quòd vidissent elegantem infantem, & non timuerunt regis edictum.

23 *Πίστει μωυσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

Exod. 2. a. 2. Actor. 7 c.20. Exod. 1. c. 16.

24 *Fide, Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis:

24 *πίστει μωϋσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ,

Exod. 2. b. 11.

25 *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem;

25 *μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν;

26 *Maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.

26 *μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.

27 *Fide, reliquit Ægyptum: non veritus animositatẽ regis. inuisibilem enim F tanquam videns sustinuit.

27 *πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν, ἐκαρτέρησε.

28 *Fide, celebrauit Pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiua, tangeret eos.

28 *πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν προσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν.

Exod. 12 b. 11. d. 21.

29 *Fide, transierunt mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Ægyptij, deuorati sunt.

29 *πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν.

Exod. 14. c. 22.

30 *Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.

30 *πίστει τὰ τείχη ἰεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.

Iosue. 6. c. 20. Iosu. 6. d. 23. d. 25.

31 *Fide, Rahab meretrix non perijt cũ incredulis: excipiens exploratores cum pace.

31 *πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

Ioſ. 2. a. 1

---

24 בְּהֵימָנוּתָא מוּשֶׁא כַּד הֲוָא גַבְרָא כְּפַר וְלָא נְתְקְרֵא בְּרָה דְּפַרְעֹנָן ׃ 25 וְגָבָא לֵהּ בְּאוּלְצָנָא עִם
עַמֵּהּ דֶאלָהָא נְחֵוָא וְלָא רְזוּבָן זְעִיר נְתַבְּסָם בְּחֵטִיתָא ׃ 26 וְאִתְרָעִי דְמֵיחַר חוּ עוּתְרָא מִן סְיטָתָה דְּמָצְרִין חָאֵר הֲוָא גֵיר בְּפוּרְעָן אִגְרָא ׃ 27 בְּהֵימָנוּתָא שְׁבַקָה לְמָצְרִין וְלָא דְחֵל מֵן חֵמְתֵהּ דְמַלְכָּא
וְסַבַר אֵיךְ הוּ דְחָזֵא הֲוָא לַאלָהָא וְלָא מְחָחֵזָא ׃ 28 בְּהֵימָנוּתָא עֲבַדוּ פְּצָחָא וְרָסָס דְּמָא דְלָא נְתְקְרֵב לְהוּן הוּ דְמְחַבֵּל
הֲוָא בּוּכְרָא ׃ 29 בְּהֵימָנוּתָא עֲבַרוּ יַמָּא דְסוּף אֵיךְ דַעַל אַרְעָא יַבִּישְׁתָא וּבְהּ אֶתְבְּלַעוּ מָצְרָיֵא כַּד אַסְרְחוּ עֲלוֹהִי ׃
30 בְּהֵימָנוּתָא שׁוּרַיָה דְאִירִיחוּ נְפַלוּ מֵן דְאִתְכְּרִכוּ שַׁבְעָא יוֹמִין ׃
31 בְּהֵימָנוּתָא רָחַב זָנִיתָא לָא אֲבְדַת עִם הָנוּן דְלָא אִשְׁתַּמְעוּ דְקַבְּלַת לְגַשׁוּשָׁא בְּשְׁלָמָא ׃

[24] בהימנותא משא כד הוא גברא כפר ולא נתקרא ברה דפרעון ׃ [25] וגבא לה באולצנא עם
עמה דאלהא נחוא ולא רזובן זעור נתבסם בחטיתא ׃ [26] ואתרעי דמיחר חו עותרא מן סיטתה דמצרין חאר הוא גיר בפורעָן אגרא ׃ [27] בהימנותא שבקה למצרין ולא דחל מן חמתה דמלכא
וסבר איך הו דחזא הוא לאלהא ולא מחחזא ׃ [28] בהימנותא עבדו פצחא ורסס דמא דלא נתקרב להון הו דמחבל
הוא בוכרא ׃ [29] בהימנותא עברו ימא דסוף איך דעל ארעא יבישתא ובה אתבלעו מצריא כד אסרחו עלוהי ׃
[30] בהימנותא שורַיה דאירחו נפלו מן דאתכרכו שבעא יומין ׃
[31] בהימנותא רחב זניתא לא אבדת עם הנון דלא אשתמעו דקבלת לגשושא בשלמא ׃

[a] ובון g בצרה [b] בסם חתען [c] חטא [k] וחשב [l] עשר [m] על תרפת המשית ח יתר [n] אוצרו [p] חרר [q] בתגמול [r] שכר [s] קצפו [t] ובשת [u] כסו פסח [x] בכורים [y] יבש [z] בלע [a] כאזהו [b] חומות [c] ברך [d] זנתא [e] אבר [f] שמע [g] את מרגלים

Prophetarum, & Apoſtolorum & Patrum.

32 * *Quid amplius dicam? modicum enim tempus habeo vt recitem de Gedeoun, & de Borok, deque Schemchoun, & de Jeptach, nec non Dauid, & Schemouel, de cæteris denique Prophetis.*

33 * *Qui quidem per fidem deuicerunt regna, & operati ſunt iuſtitiam, & receperunt promiſſiones, & obturauerunt os leonum:*

34 * *Et extinxerunt vim ignis, & ereptiſunt ab acie gladij, & validi facti ſunt ex infirmitatibus, & fuerunt ſtrenui in bello, & euerterunt caſtra hoſtium.*

35 * *Et reddiderunt mulieribus filios ipſarum ex reſurrectione mortuorum. Alij autem in cruciatibus mortui ſunt, neque ſperauerunt ſe liberatum iri, vt reſurrectionem præſtantiorem haberent.*

36 * *Alij verò ludibriis & verberibus ſe expoſuerunt: alij in vincula & carceres traditi ſunt.*

37 * *Alij lapidibus obruti, alij diſſecti, alij acie gladij mortui ſunt, alij oberrarunt induti pellibus ouilis & caprinis, cùm egeni, tum oppreſſi & conquaſſati.*

38 * *Viri quibus indignus erat mundus: & fuerunt veluti errantes in deſerto & montibus, & in ſpeluncis, & cauernis terræ.*

39 * *Atque hi omnes, quum de ipſis extaret teſtimonium in fide eorum, non ſunt adepti promiſſionem.*

40 * *Quoniã Deus proſpexit in auxilium noſtrum, ne ſine nobis conſummarentur.*

CAP. XII.

1 *QVamobrem quum & nobis illi omnes ſint teſtes, qui nubium in morem vndique ſepiunt nos, abijciamus à nobis onera, & peccatum quod ſemper nobis impendet, et per patientiam curramus ad certamen illud quod propoſitum eſt nobis.*

2 * *Et reſpiciamus in Jeſchua qui fuit principium & perfector fidei noſtræ, qui pro gaudio quod habebat, ſuſtinuit crucem, & ignominiam contempſit, ad dexteram autem throni Dei conſedit.*

וְנְבִיָּא וּשְׁלִיחָא וַאֲבָהָתָא יח

32 מָנָא [b] חוּב [c] אֵמַר וְעוֹד הוּ לִי גִּיר זַבְנָא [d] דְּאֶשְׁתְּעֵא עַל גֶּדְעוֹן וְעַל בָּרָק וְעַל שָׁמְשׁוֹן וְעַל יִפְתָּח וְעַל דָּוִיד וְעַל שְׁמוּאֵיל
וְעַל [e] שַׁרְבָּא דְנְבִיָּא ׃ 33 אִילֵּין דִּבְהֵימָנוּתָא [f] זְכוֹ [g] לְמַלְכוּתָא וַפְלַחוּ [h] כְּאנוּתָא וְקַבְּלוּ [i] מוּלְכָנָא וְסַכְּרוּ פּוּמָא דְאַרְיָוָתָא ׃
34 וְעֲכוּ חֵילָא דְנוּרָא [k] וְאִתְפְּצִיוּ מִן פּוּמָא דְסַיְפָא [l] וְאִתְחַיִּלוּ מִן [m] כּוּרְהָנָא וַהֲווּ [n] חֵילְתָנֵא בְּקְרָבָא וְסַחְפוּ [o] מַשְׁרְיָתָא
דְּבְעַל דְּבָבָא ׃ 35 וְיַחֲבוּ לְנָשֵׁא בְּנַיהֵין מִן [p] קְיָמְתָא [q] דְּמִיתָא וְאִחֲרְנָא [r] בְּשֶׁנְדָא מִיתוּ וְלָא [s] סַכְיוּ [t] לְמִתְפְּצִיוּ [u] דַּקְיָמְתָא
[x] מְיַחֲרְתָא חֲוֵוא לְהוֹן ׃ 36 אַחֲרְנָא דִין לְבָזוּחָא וְלִנְגָרָא [y] עַל אַחֲרְנָא לַאסוּרָא וְלַחֲבוּשָׁיָא אֶשְׁתְּלַמוּ ׃
37 אַחֲרְנָא אָתְרְגְמוּ אַחֲרְנָא אֶתְנַסַּרוּ אַחֲרְנָא בְּפוּמָא דְסַיְפָא מִיתוּ אַחֲרְנָא אֶתְכַּרְכוּ כַּד לְבִישִׁין מָשְׁכָא דְאִמְרָא

[a] אֲנָא [b] עוד [c] אֵמַר
[d] שַׁעֲא סיפר שאר
[e] זְכָא נצח [f] ממלכות
[g] צדקה והבטחות [h] חַיִל [i] כְּרֵהּ [k] חַיִל
[l] מחניהם [m] שְׁרָא [n] קום
[o] מות [p] במאבקים קשים
[q] סְכָא [r] פְּצָא פלש
[s] קום [t] יתר [u] נאץ

32 * Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampſon, Iephte, Dauid, Samuel, & Prophetis:

33 * Qui per fidem deuicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturauerunt ora leonum:

34 * Extinxerũt impetum ignis, †effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:

35 * Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. alij autem diſtẽti ſunt, non ſuſcipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent reſurrectionem.

36 * Alij verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres:

37 * Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:

38 * Quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis, & in cauernis terræ.

39 * Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem;

40 * Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur.

† effugauerunt

32 * Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γὰρ με διηγούμενον ὁ χρόνος, περὶ γεδεών, βαραὰκ τε καὶ σαμψών, καὶ ἰεφθάε, δαβίδ τε καὶ σαμουὴλ, ⸀ τῶν προφητῶν·

33 * οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων,

34 * ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.

35 * ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν.

36 * ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

37 * ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι,

38 * ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

39 * καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν,

40 * τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

CAP. XII.

1 IDeoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium: deponentes omne pondus & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen,

Rom. 6. a. 4. Coloſ. 3. b. 8. Eph. 4. c. 23. 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 1

2 * Aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Ieſum, qui pro poſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet:

ιβ'.

1 * Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα,

2 * ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.

---

h אֶלְעָזָר אוֹר וראו k טָעָא
l ובמערות m ובמעונותיה
n עדות o חֵימָן p הבטחות
q בעזרנו r מבלי אנחנו
s עדים b חֲרַר חור
c שְׂרָא d יִקַּר e חֲטָא
f טֵיב g סַיְבַר סבל
h רַחֲטַ רוץ i מן לשון יין

h וְרְעֻזָא וְסַנִיקִין וְאַלִיצִין וְמַטַרְפִין ׃ 37 אֲנַשָׁא דְלָא שְׁוִא הֲוָא לְהוֹן עָלְמָא וַהֲווֹ אָזִיק k טַעָיָא בְּחוּרְבָא וּבְטוּרָא
l וּבְמַעֲרָא m וּבְפֶעֲרֵיָה דְאַרְעָא ׃ 38 וְהֵלֵין כֻּלְהוֹן דַהֲוֹת עֲלֵיהוֹן n סָהֲדוּתָא o בְּהֵימָנוּתְהוֹן לָא קַבִּלוּ p מוּלְכָנָא ׃
40 מָטֵל דַאלָהָא קֳדָם חַר q בְּעוּדְרָנָן דִילַן דְלָא r בְּלָעְדִין נֶתְגְמְרִין ׃

קפלאון יב

1 מָטֵל הָנָא אַף חַנָן אִית לַן הֵלֵין כֻּלְהוֹן s סָהֲדָא דַאיךְ עַנְנָא b חֲדִירִין לַן c נְשָׁרָא מָנַן כָּל d וּקְרִין אַף c חַטְיָתָא
f דַבְכְלוּבָן f מְטַיְבָא הֵי לַן g וּבְמַסְיְבְרָנוּתָא h נִרְהֲטִיהִי i לְאגוּנָא הָנָא דְסִים לַן ׃ 2 וְנִחוֹר בְּיֵשׁוּעַ דְהוּ הֲוָא רִישָׁא
וְגְמוּרָא לְהֵימָנוּתָן דַחֲלַף חֲדוּתָא דְאִית הֲוָא לֵהּ סַיְבַר צְלִיבָא וְעַל בָּהְתָא אֲמַסַר וְעַל יְמִינָא דְכוּרְסְיֵהּ דַאלָהָא יְתֵב ׃

Quum fit indignatio, ac de Iioub iusto.

3 * *Videte ergo quanta sustinuerit à sceleratis illis qui animæ suæ* [sibiipsis] *cõtradicebant, ne tædeat vos néue remittatur vester animus.*

4 * *Nondum peruenistis vsque ad sanguinem in certamine quod fit aduersus peccatum.*

5 * *Et obliti estis doctrinæ illius, quam veluti filijs diximus vobis, Fili mi ne negligas correptionem Domini, neue consterneris animo, quum ab eo argueris.*

6 * *Quem enim diligit Dominus, castigat, & flagellat filios illos quibus bene vult.*

7 * *Sustinete igitur correptionem, quandoquidem tanquam apud filios agit apud vos Deus. Quis enim est filius quem non castigat pater ipsius?*

8 * *Quòd si absque illa castigatione estis qua quilibet castigatur, estis extranei, non autem filij.*

9 * *Quòd si patres nostri qui erant secundùm carnem, castigauerunt nos, eosque sumus reueriti; quanto magis ergo debemus subijci patri ipsorum Spirituum vt viuamus?*

10 * *Illi enim ad modicum tempus prout volebant, erudiebant nos; Deus autem est nobis auxilio vt participes efficiamur Sanctitatis ipsius.*

11 * *Omnis porrò castigatio ad quoddam tempus non existimatur esse gaudij, sed ægritudinis: ad extremum verò fructus pacis & iustitiæ datura est illis qui per ipsam exercitati fuerint.*

Oblatio Quadragesimalis.

12 * *Quapropter manus vestras remissas & genua vestra nutantia confirmate.*

13 * *Et semitas rectas facite pedibus vestris, ne membrum claudum aberret, sed sanitati*

14 *restituatur.* * *Cursu ad pacem properate cum omnibus, & ad sanctimoniam sine qua nemo videt Dominum nostrum.*

15 * *Et cauete ne quis reperiatur inter vos expers gratiæ Dei: vel ne qua radix amaritudinum producat folium & perturbet vos, eoque multi contaminentur.*

16 * *Aut ne quis inueniatur inter vos scortator & remissus sicut Iesou qui vnico edulio vendidit suum ius primogeniti.*

מָא דַחֲנָא ᵃ רוּגְזָא וְדַאיּוֹב זַדִּיקָא יש

3 ᵇ חֲזוֹ הָכִיל כְּמָא סַיְבַר מִן חַטָּיֵא הָנוּן דְּהִנּוּן הַוּוֹ סַקּוּבְלֵא לְנַפְשְׁהוֹן דְּלָא ᶜ תְּאמַן לְכוֹן וְלָא ᵈ תְּתְרְפֵּא נַפְשְׁכוֹן׃

4 לָא ᵉ עַרְכִיל ᶠ מְטִיחוֹן עַדְמָא לַדְמָא ᵍ בַּאגוּנָא דְּלוּקְבַל חֲטִיתָא׃ 5 ʰ וְטַעְיִיתוּנְיָתִי ⁱ לְיוּלְפָנָא אֵינָא דַּאיךְ דְּלַבְּנֵיָא

אַסַרְן לְכוֹן בְּרִילָא ᵏ תַּחֲמָא מִן ˡ מַרְדוּתֵה דְּמָרְיָא וְלָא תְּתְרְפֵּא נַפְשָׁךְ אֵמַתַי דְּמָנֵה ᵐ מְתְכַּוֹן אַנְתְּ׃ 6 לְמַן דְּרָחֵם לֵה גַּיר

מָרְיָא רָדֵא לֵה וּמְנַגֵּד לַבְּנֵיָא אִילֵין דְּהוּ צָבֵא בְּהוֹן׃ 7 סַיְבְּרוּ הָכִיל מַרְדוּתָא מָטֵל דַּאיךְ דְּלוּחַ בְּנֵיָא ⁿ סָעַר ᵒ צַאידְיכוֹן

אֱלָהָא אֵינוּן גַּיר כְּרָא וְלָא רָדֵא לֵה אֲבוּהִי׃ 8 וְאִן וְלָא ᵖ מַרְדוּתָא אַנְחוּן חַי דְּבָה ᵠ מְתְרְדָא כְּלָנָשׁ ʳ חֲוִיחוּן לְכוֹן

ˢ נוּכְרָיֵא וְלָא בְּנָיֵא׃ 9 וְאִן אֲבָהַיִן דְּבִסְרָא ᵗ וְדִין חַוִּין לַן ᵛ וּבָהֵתִין חַוִּין מָנְחוּן כְּמָא הָכִיל ˣ חַיְבִינִין ʸ דְּנֶשְׁתַּעְבַּד

ᵃ זעם ᵇ חֲזָא ᶜ הקשב
ᵈ רְפָא ᵉ עוֹר ᶠ מְטָא השיב
ᵍ נקרבה ʰ טָעָא שכח ⁱ לְלֵךְ
ʲ תבזה ᵏ הוכחתו מן רָדָא
ˡ כַּוָּן יכוּן ᵐ עושה ⁿ אצולכם
ᵒ חוכחת ᵖ רָדָא ᵠ חַיָּא
ʳ נכר ˢ רָדָא ᵗ בְּחִית בוש
ᵘ חוב ᵛ שַׁעְבֵּר העביד

3 * Recogitate enim eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradictionem: vt ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

4 * Nondum enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnantes. B

5 * Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis, tanquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigêris dum ab eo argueris.

Pro. 3. b. 11. Iob. 5. c. 17. Apoc. 3. c. 19.

6 * Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autẽ omnem filium quem recipit.

7 * In diſciplina perſeuerate. Tanquam filiis vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8 * Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filij eſtis.

9 * Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reuerebamur eos: num multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & viuemus? C

10 * Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundùm voluntatem ſuã erudiebant nos: hic autem ad id quod vtile eſt, in recipiendo ſanctificationem eius.

11 * Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimũ exercitatis per eam, †reddet iuſtitiæ. D

reddit

12 * Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite:

13 * Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: vt non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

14 * Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit Deum:

Rom. 12. d. 17.

15 * Contemplantes nequis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

16 * Nequis fornicator aut profanus vt Eſau: qui propter vnam eſcam vendidit E primitiua ſua.

Gen. 25. d. 38.

3 * ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

4 * οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι,

5 * καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται, υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου, ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.

6 * ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

7 * εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;

8 * εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.

9 * εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτάς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν;

10 * ὁ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.

11 * Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

12 * διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε,

13 * καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

14 * εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον,

15 * ἐπισκοποῦντες μήπως ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μήτις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί.

16 * μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.

---

a חַטָּאת b עֲנָא c רְדָא d לְעוּרְנָן e שְׁתָף f רְדָא g סַבַּר חשב h חֲדָא שמח i כְּרָא k ואחרית l זְרַק m נוחנה n דַּרַשׁ o ידיכם p שְׁרָא q רְעָל כשל r טְעָשׁ כמו שעא s שאבר t אֲסָא ושא u הַרְטַ רוץ

לַאבָהַיִן דְּרוּחָא ² וְחַיָּא ; ¹⁰ הִנּוּן גִּיר לַזְבַן הוֹ זְעִיר אַיְךְ ᵇ רְצֵיהִין הֲוִי לַן ᶜ רְדִין הֲוֵי לַן אֱלָהָא דִּין ᵈ לְעוּרְנָן ᵉ דְּנְשְׁתּוּתַף לְקַדִּישׁוּתֵהּ ; ¹¹ כָּל ᶠ מַרְדּוּתָא דִּין בְּזִבְנָא לָא ᵍ מְסְתַּכְּרָא ʰ דַּרְחִדּוּתָא הִי אֶלָּא ⁱ דְּכַרְיוּתָא ᵏ לְחַרְתָּא דִּין פְּאֵרָא דְּשַׁלְמָא ˡ וְזַדִּיקוּתָא ᵐ וְהָבָא לְאִילֵּין דִּבָּה ⁿ אִתְדְּרַשׁוּ ; דְּקוּרְבָא דְּאַרְבְּעִין כ

¹² מְטַל הָנָא ᵃ אִידֵיכוֹן ᵇ מְשָׁרְיָתָא וְכוּרְכֵיכוֹן ᶜ רְעָלָתָא שַׁרְרוּ ; ¹³ וְשַׁבִּילָא חְרִיצָא עֲבִדוּ לְרַגְלֵיכוֹן ᵈ וְהַדָּא דְּחָגִיר לָא ᵉ נְטַעֵשׁ אֶלָּא ᶠ נְתַאסָא ; ¹⁴ ᵍ הַרְטוּ בְּהַר שְׁלָמָא עִם כָּל אֱנָשׁ וּבָהַר קְדִישׁוּתָא דְּבֶלְעֲדֵיהּ אֱנָשׁ לְמָרְן לָא חָזֵא ; ¹⁵ וְהַוְיתוּן זְהִירִין דִּלְמָא אֱנָשׁ ᵍ מְשְׁחְכַח בְּכוֹן דְּחַסִּיר מִן טִיבוּתָא וְאִלָּהָא אוּ דִּלְמָא עֲקָרָא דְּמָרָרָא נַפֵּק עוּפָיָא ; וְנַהֲרְכוֹן וּבֵהּ סַגִּיאָא נְסְתַּיבוּן ; ¹⁶ אוּ דִּלְמָא אֱנָשׁ מְשְׁחְכַח בְּכוֹן דְּזָנֵי וְרָפָא אַיְךְ עֵסוּ דְּבַחְדָא מֵאכוּלְתָא זַבֵּן בּוּכְרוּתֵהּ ;

17 * ܕܚܙܘ ܠܐ ܡܢ ܕܡܬܠ ܕܥܬܝܕ ܠܡܐܡܪ ܐܦ ܗܘ ܕܒܬܪ ܗܢܐ ܒܥܐ ܘܠܐ ܐܫܟܚ ܐܬܪ ܠܬܒܘܬܐ ܐܦ ܟܕ ܒܕܡܥܐ ܒܥܐ ܗܘܐ ܠܗ ܠܐ ܐܫܟܚ ܐܬܪ ܠܬܒܘܬܐ ܐܦ ܟܕ ܒܕܡܥܐ ܒܥܐ ܗܘܐ ܠܗ

17 * Scitis enim eum quoque postea voluisse hæreditate benedictionem adipisci, & rereprobatum fuisse: locum enim pœnitentiæ non inuenit, quamuis cum lachrymis eam quæsiuisset.

18 * ܠܐ ܐܬܝܬܘܢ ܠܘܬ ܛܘܪܐ ܕܡܬܠܗܛ ܘܠܘܬ ܐܫܬܐ ܘܠܘܬ ܥܪܦܠܐ ܘܠܘܬ ܙܘܥܬܐ

18 * Non enim accessistis ad ignem ardentem, & commotum, neque ad tenebras, & caliginem, & procellam.

19 * ܘܠܘܬ ܩܠ ܫܦܪ ܘܩܠ ܡܠܬܐ ܕܐܢܘܢ ܕܫܡܥܘ ܒܥܘ ܕܠܐ ܢܘܣܦ ܠܗܘܢ ܡܠܬܐ ܕܠܐ ܢܬܝܠܘܢ ܠܗ ܠܐ ܐܦ ܒܗܝܡܬܐ ܕܬܬܪܓܡ ܠܬܘܪܐ ܢܬܪܓܡ ܐܘ ܢܬܪܓܡ ܐܘ ܢܬܪܓܡ

19 * Neque ad sonum cornu & vocem verborum; quam qui audierunt, obsecrarunt ne adderet ipsos alloqui.

20 * ܠܐ ܡܫܟܚܘ ܠܡܐܡܪ ܕܠܐ ܢܬܪܓܡ ܐܘ ܢܬܪܓܡ ܐܘ ܢܬܪܓܡ ܐܘ

Gen. 27. f. 38.

17 * Scitote enim quoniam & postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est: non enim inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eam.

17 * ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

Exod. 19. c. 12. 20. d. 21. accessibilem

18 * Non enim accessistis ad tractabilem mõtem, & †accensibilem ignem, & turbinem & caliginem, & procellam,

18 * οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ, καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ,

19 * Et tubæ sonum, & vocem verborum: quam qui audierunt, excusauerunt se, ne eis fieret verbum.

19 * καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον.

Exod. 19 c. 13.

20 * (Non enim portabant quod dicebatur, Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur.

20 * οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, καὶ θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται,

21 * Et ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Exterritus sum & tremebundus.)

21 * καὶ, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωυσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος.

22 * Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cælestem, & multorum millium angelorum frequentiam.

22 * ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει,

23 * Et ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum; & † Spiritus iustorum perfectorum:

Spiritum

23 * καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων,

24 * Et testamenti noui Mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem melius loquentem quàm Abel.

24 * καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ.

25 * Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur: multò magis nos, qui de cælis loquentem nobis, auertimus.

25 * βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανοῦ ἀποστρεφόμενοι·

Aggæ. 2. b. 7.

26 * Cuius vox mouit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens, Adhuc semel; & ego mouebo non solùm terram, sed & cælum.

26 * οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

27 * Quod autem Adhuc semel dicit: declarat mobilium trãslationem tanquam factorum, vt maneant ea quæ sunt immobilia.

27 * τὸ δέ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.

28 * Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam seruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia:

28 * Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Deut. 4. d. 24

29 * Etenim Deus noster ignis consumens est.

29 * καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

---

24 וְלִישׁוּעַ ᵍ מְצִעְיָא ᶻ וְדִיתְקָא חַדְתָא וּלְרָסַם דְּמָה דַּמְמַלֵּל ᵗ טָב מִן הַוֹ דְהָבִיל׃ 25 ᶜ אֱזְדַהֲרוּ הָכִיל דְּלָמָא ᵘ תְּשְׁתְּאֲלוּן

מִן מַן דְּמַמֵּל עַמְּכוֹן אֵן גַּיר הָנוּן לָה אִתְפְּצִיוּ דְּאִשְׁתְּאֲלוּ מִן מַן דְּמַמֵּל עַמְּהוֹן בַּארְעָא חַר בְּמָא חֲנַן אֵן נְשְׁתְּאֵל מִן מַן דְּמַמֵּל

עַמָּן מִן שְׁמַיָּא׃ 26 אַיְנָא דְקָלֵהּ אַרְעָא ˣ אֲזִיעַ הֲשָׁא דֵּין ʸ מִלַּךְ וְאָמַר דְּתוּב חַדָא זְבַן אֲנָא אַזִיעַ לָא בַּלְחוֹד אַרְעָא

אֶלָּא אַף שְׁמַיָּא ו׃ 27 הָדָא דֵּין דְּאָמַר חַדָא זְבַן ᶻ מְחַוְיָא ᵃ שׁוּחְלָפָא דְהָנוּן ᵇ דְּמִתְחַזְיעִין מָטֵל דַּעֲבִידָא אֱנוּן ᶜ דְּנָקוּוּן

דְּלָא מָתְחַזְיעִין ז׃ רשׁ"ח ᵈ אֲבָהָתָא וּמַלְכָּא מְחַיְמְנָא כא

28 וּמָטֵל הָכִיל דְּלָא דְּקַבֵּלִין מַלְכוּתָא לָא ᵉ מִתְחַזְיָא ᶠ גְּאחוֹד ᵍ טַיבוּתָא דְּבָהּ נְשַׁמֵּשׁ וְנֶשְׁפַּר לַאלָהָא ᵇ בְּתַחְמָתָא וּבְדָחְלָתָא ז

29 אֲלָהָן גַּיר ʲ נוּרָא הוּ ᵏ אָכְלָתָא׃

ᵖ אמצעי זברית מן לשקין
ᵍ יחד ᵗ זָהַר שמר
ʳ תמאסו ˣ זוּעַ ʸ הנשיח
ᶻ חָיָא הגיד ᵃ שַׁחֲלַף חלף
ᵇ זוּעַ ᶜ קָיָא עמד
ᵈ אֲבָא ᵉ זוּעַ
ᶠ אֲחַד אוח g יחן
ז בנושת טובה וא ש
ᵏ אוכלה

CAP. XIII.

1 CHaritas fraterna permaneat in vobis.
2 *Et dilectionis peregrinoru[hospitalitatis] ne sitis immemores. Per hanc enim digni fuerunt quidam, quamuis non sentientes, qui exciperent Angelos.
3 *Memores estote eorum qui vincti sunt perinde ac si cum eis vincti essetis: mementote eorum qui afflicti sunt, tanquam homines qui carne induti estis.
4 *Honorabile est coniugium in omnibus, & thorus eorum purus est. Scortatores autem & mœchos iudicaturus est Deus.
5 *Ne diligat pecuniam mens vestra, sed sufficiat vobis id quod habetis. Siquidem ipse Dominus dixit, Non te deseram neque remittam erga te manus.
6 *Proinde dicendum est nobis confidenter, Dominus meus adiutor meus est, non timebo quid faciat mihi homo.
7 *Estote memores ductorum vestrorum, qui locuti sunt vobiscum sermonem Dei: exquirite exitum conuersationum ipsorum, & imitemimi fidem illorum.
8 *Jeschua Meschicho heri, & hodie, etiam idem est & in æternum.

Hora nona Paraſceues Crucifixionis, & de Sacerdotibus.

9 *Doctrinis peregrinis & variis ne circunferamini. Bonum est per gratiam confirmari corda nostra, & non per cibos, quoniam non sunt adiuti ij qui versati sunt in illis.
10 *Habemus autem altare ex quo non licet edere ijs qui in tabernaculo ministrant.
11 *Siquidem animalium illorum, quorum inferebat sanguinem summus Pontifex in ædem Sanctuarij pro peccatis, caro concremabatur extra castra. 12 *Propter hoc Jeschua vt sanctificaret populum suum sanguine proprio extra ciuitatem passus est.
13 *Enimuerò nos quoque exeamus ad eum extra castra induti opprobrio ipsius.
14 *Non enim habemus ciuitatem hic permanentem, sed in futuram illam prospicimus.
15 *Per ipsum itaque faciamus ascendere [offeramus] hostias laudis semper Deo, hoc est fructus labiorum confitentium nomini eius.

קפלאון יג

1 חוּבָא דַּאחָא [b] נְכַתַּר בְּכוֹן׃ 2 וְרִחְמְתָא [c] דַּאכְסַנְיָא
לָא [d] תֶּטְעוֹן בְּהַדָא גֵּיר [e] שְׁוִו אֲנָשָׁא דְּכַד לָא רְגִישִׁין נְקַבְּלִין מַלְאכָא׃ 3 [f] עַהֲדוּ לַאוֹלִין דַּאסִירִין אַיךְ הַוּ דְּעַמְּהוֹן
אַסִירִין אַנְתוּן [g] אֶתְדַּכְּרוּ לַאוֹלִין [h] דַּאלִיצִין אַיךְ אֲנָשָׁא וְבֶסְרָא לְבִישִׁין אַנְתוּן׃ 4 [i] מְיַקְּרוּ [k] זוּוָגָא בְּכֹל וְעַרְסְהוֹן
[l] דַּכְיָא הִי [m] לְזַנְיֵא דִּין [n] וְלַגַּוְרָא דָּאן אֱלָהָא׃ 5 לָא הֲוָא רַחֵם כֶּסְפָא [o] רַעְיְנְכוֹן אֶלָּא נְסַפֵּק לְכוֹן מֵדֵם דְּאִית לְכוֹן
הוּ גֵּיר מָרְיָא אֲמַר דְּלָא אֶשְׁבְּקָךְ וְלָא [p] אֶרְפֵּא בָּךְ [q] אִידָיָא׃ 6 וְאִית לַן [r] דְּנֵאמַר [s] תְּכִילָאִית מָרִי [t] מְעַדְּרָנִי לָא אֶדְחַל
מָנָא עֲבֵד לִי בַּרְנָשָׁא׃ 7 [u] הֲוֵיתוּן [v] עַהֲדִין [x] לַמְּדַבְּרָנֵיכוֹן אִילֵּין דְּמַלֵּלוּ עַמְּכוֹן [y] מֶלְּתָא דַּאלָהָא אֶתְבַּקְּפוּ בְּשׁוּלְמָא
דְּדוּבְרֵיהוֹן וְסַרוּ בְּהַיְמָנוּתְהוֹן׃ 8 יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתְמָל וְיוֹמָנָא וְהַוִּי לְעָלַם׃

[a] אהבה [b] כַּהֲר [c] שלגרים [d] טָעָא [e] ראוים הוו מן שָׁוָא [f] הזכירו [g] דְּכַר [h] שמועקים [i] וְקַר כבד [k] זֶוֶג [l] דְּכָא [m] זָנָא [n] גור נאף [o] רְעָא [p] רְפָא רפה ף ידים [q] אֲמַר [r] לבשת מן תְּכַל [s] עֵזֶר [t] אלמנהיכם [u] מַלַּל

CAP. XIII.

ιγ'.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis.

1 * Η φιλαδελφία μενέτω.

2 * Et hospitalitatem nolite obliuiſci, per hanc enim †placuerunt quidam angelis hoſpitio receptis.

2 * τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

3 * Mementote vinctorum, tanquam ſimul vincti: & laborantium, tanquam & ipſi in corpore morantes.

3 * μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

4 * Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.

4 * τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.

5 * Sint mores ſine auaritia; contenti præſentibus. ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam.

5 * ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.

6 * Ita vt confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: & nō timebo quid faciat mihi homo.

6 * ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαί τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

7 * Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem.

7 * μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

8 * Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula.

8 * Ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

9 * DOCTRINIS variis & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabiliri cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

9 * Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες.

10 * Habemus altare: de quo edere non habent poteſtatem qui tabernaculo deſeruiunt.

10 * ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.

11 * Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra.

11 * ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

12 * Propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.

12 * διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.

13 * Exeamus igitur ad eum extra caſtra: improperium eius portantes.

13 * τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

14 * Non enim habemus hîc manentem ciuitatem: ſed futuram inquirimus.

14 * οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

15 * Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini eius.

15 * δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Rom. 12. c. 16. c. 13 latuerunt 1. Pet. 4. c. 9. Gen. 18. a. 3. 19. a. 2.

Deut. 31 b. 8. Ioſue. 1. a. 5.

Pſal. 55. ℣. 12. 117 a. 6.

Leu. 4. c. 12. 6. d. 30. 16. f. 27.

Mich. 2. c. 60.

---

* לְיוּלָפָנָא נוּכְרָיָא וְסַסְחָלְפָא לָא תִּתְדַּבְּרוּן שַׁפִּיר חוּגֵּיר דַּבְּטִיבוּתָא נְשַׁרַּר לַבְּוָתָן וְלָא בְּמֵאכְלָתָא מֶטֶל דְּלָא אִתְעַדַּרוּ אִילֵּין דְּהַלְּכוּ בְּהֵין׃ אִית לַן דְּזִין מַרְבְּחָא דְּלָא שַׁלִּיט לְמֵאכַל מִנֵּהּ לְהָנוּן דְּבְמַשְׁכְּנָא מְשַׁמְּשִׁין׃ חַיּוֹתָא גֵּיר הֲלֵין דְּמַעַל הַוָּא דְּמָהֵין רַב כּוֹסְרָא לְבֵית מַקְדְּשָׁא חָלַף חֲטָהָא בְּסַרְהֵין יַקֵּד הַוָּא לְבַר מִן מַשְׁרְיָתָא׃ מֶטֶל הָנָא יְשׁוּעַ דְּנַקְדֵּשׁ לְעַמָּה בְּדַמֵּהּ לְבַר מִן מְדִינְתָא חֵשׁ׃ וְאַף חָנַן הָכֵיל נְפוּק לְוָתֵהּ לְבַר מִן מַשְׁרְיָתָא בַּד לְבִישִׁינַן חֶסְרָה׃ לַית לַן גֵּיר מְדִינְתָא דְּקַקְנָיָא הָרָכָא אֶלָּא לַאדֵּיָא דַּעֲתִידָא מְסַכֵּינִן׃ וּבְאִידָהּ נַסֵּק דְּבְחָא דְּהָשְׁבוּחְתָא בְּכֻלְּבַן לַאלָהָא דְּאִיתֵיהּ פְּאַרָא דְּסַפְוָתָא דְּמַוְדִּין לַשְׁמֵהּ׃

a יֵלֵף אלף b נָכְר c אָכַל d לבותנו e מחנהנו f עֵדֶר עזר g מזבח h חיות i שמביא מן עָלַל k כהן גדול l מחטה מן שְׂרָא m חָשַׁשׁ n עלכן o נְפַק p לְבַשׁ q מרפחו r קָנָא s פּאּ t סָכָא צפה u נְסַק

16 * Nec obliuiſcamini commiſerationis & communicationis in pauperes : per has hoſtias homo gratus eſt Deo.

17 * Parete gubernatoribus veſtris, & eſtote dicto illis audientes. ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, quippe qui veſtri rationem reddituri ſint, vt cum gaudio hoc faciant, & non cum gemitibus, quoniam non expedit vobis.

18 * Orate pro nobis. Confidimus enim nos habere bonam conſcientiam quia in omnibus volumus bene conuerſari.

19 * Vehementer efflagito à vobis vt hoc faciatis, quò citiùs reſtituar vobis.

20 * Ille autẽ Deus pacis qui eduxit ex mortuis magnum illum paſtorem gregis per ſanguinem teſtamenti æterni, hoc eſt Jeſchua Meſchicho, ipſe perfectos vos reddat in omni opere bono, vt exequamini voluntatem ipſius.

21 * Et ipſe agat in vobis quod bonum eſt coram ipſo per Jeſchua Meſchicho, cui ſit laus in ſeculum ſeculorum. Amin.

22 * Peto autem à vobis fratres mei vt longanimes ſitis in ſermone conſolationis, quoniam paucis ſcripſi vobis.

23 * Cæterùm cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum qui ſolutus eſt; &, ſi citò venerit, cum eo vos inuiſam.

24 * Poſtulate pacem eorũ omnium qui præſunt vobis, omniúmque Sanctorum. Poſtulant pacem veſtram quotquot ſunt ex Italia.

25 * Gratia cum omnibus vobis. Amin.

16 וְלָא חֶטעוּן מְרַחֲמָנוּתָא וְשׁוּתָפוּתָא דְּמָסְכְּנָא בְּהָלִין דְּבִחָא שָׁפַר אֱנָשׁ לַאלָהָא׃

17 * וְאִשְׁתַּמְעוּ לְהוֹן הַנִּין גִּיר שָׁהֲרִין חֲלָף נַפְשָׁתְכוֹן אַיךְ אֱנָשֵׁא דְיָהֲבִין חוּשְׁבָּנְכוֹן דַּבְּחַדוּתָא נֶהֱווֹן עָבְדִין הָדָא וְלָא

בְּאֶנְחָתָא מָטַל דְּלָא פָּקְחָא לְכוֹן׃

18 * צַלוֹ עֲלַין תְּפִילִינָן גִּיר דְּתִאַרְתָּא טָבְתָא אִית לַן דְּבְכֹלְּהֵם צָבִינַן דְּשַׁפִּיר

נְתַדַּבַּר׃

19 יַתִּירָאִית בָּעֵא אֲנָא מְנָכוֹן דְּתָעְבְּדוּן הָדָא דְּבַעֲגַל אֶתְפַּנֵּא לְכוֹן׃

20 * אֱלָהָא דֵּין דְּשַׁלְמָא הוּ דְאַסֵּק מִן בֵּית מֵיתָא לְרַעְיָא רַבָּא דְּסַרְעִיתָא בְּדָמָא דְּרִיתָקָא דַּלְעָלַם דְּאִיתָוְהִי יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא

מָרָן הוּ נָגְמוֹרְכוֹן בְּכֹל עֲבַד טַב דְּתָעְבְּדוּן צְבְיָנֵהּ׃

21 וְהוּ נָסְעוֹד בַּן מֵדֶם דְּשַׁפִּיר קֳדָמוֹהִי בְּיַד יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא

דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃

22 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מָנְכוֹן אָחַי דְּתַגְרוּן רוּחָכוֹן בְּמִלְּתָא דְּבוּעָא מָטַל דְּבִזְעוֹרְיָתָא׃

23 * וְכַה דְּיָדַע לְשׁוּמְכוֹן אֲחוּכוֹן דְּאַפִּיק מִן בֵּית מֵיתָא דְּאִם אֲתָא בְּרִישׁ אֲנָא אֵיזֵל עִמֵּהּ׃

24 * אֲמַר לְכוֹן לְכָל רַבָּנֵיכוֹן וְלְכָל קַדִּישֵׁיכוֹן דְּאִינוּן מִן אִיטַלְיָא׃

25 * חֶנְנָא עִם כֻּלְּכוֹן אֲמִין׃

16 * אֶתְטַפִּיסוּ לְמִדְבְּרַנֵיכוֹן

d 17 וְאִשְׁתַּמְּעוּ לְהוֹן הַנִּין גִּיר שָׁהֲרִין חֲלָף נַפְשָׁתְכוֹן אַיךְ אֱנָשֵׁא דְיָהֲבִין חוּשְׁבָּנְכוֹן דַּבְּחַדוּתָא נֶהֱווֹן עָבְדִין הָדָא וְלָא

בְּאֶנְחָתָא מָטַל דְּלָא פָּקְחָא לְכוֹן׃

18 * צַלוֹ עֲלַין תְּפִילִינָן גִּיר דְּתִאַרְתָּא טָבְתָא אִית לַן דְּבְכֹלְּהֵם צָבִינַן דְּשַׁפִּיר

נְתַדַּבַּר׃

19 יַתִּירָאִית בָּעֵא אֲנָא מְנָכוֹן דְּתָעְבְּדוּן הָדָא דְּבַעֲגַל אֶתְפַּנֵּא לְכוֹן׃

20 * אֱלָהָא דֵּין דְּשַׁלְמָא הוּ דְאַסֵּק מִן בֵּית מֵיתָא לְרַעְיָא רַבָּא דְּסַרְעִיתָא בְּדָמָא דְּרִיתָקָא דַּלְעָלַם דְּאִיתָוְהִי יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא

מָרָן הוּ נָגְמוֹרְכוֹן בְּכֹל עֲבַד טַב דְּתָעְבְּדוּן צְבְיָנֵהּ׃

21 וְהוּ נָסְעוֹד בַּן מֵדֶם דְּשַׁפִּיר קֳדָמוֹהִי בְּיַד יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא

דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃

22 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מָנְכוֹן אָחַי דְּתַגְרוּן רוּחָכוֹן בְּמִלְּתָא דְּבוּעָא מָטַל דְּבִזְעוֹרְיָתָא׃

23 * וְכַה דְּיָדַע לְשׁוּמְכוֹן אֲחוּכוֹן דְּאַפִּיק מִן בֵּית מֵיתָא דְּאִם אֲתָא בְּרִישׁ אֲנָא אֵיזֵל עִמֵּהּ׃

24 * אֲמַר לְכוֹן לְכָל רַבָּנֵיכוֹן וְלְכָל קַדִּישֵׁיכוֹן דְּאִינוּן מִן אִיטַלְיָא׃

25 * חֶנְנָא עִם כֻּלְּכוֹן אֲמִין׃

* טְעָא ᵇ רְחֵם ᶜ שֻׁתָּף ᵈ הַרְשִׁיכוֹן טָפֵס ᵉ לְמַבְהִיגֵיכֶם ᶠ שְׁמַע ᵍ שׁוּקְדִים ʰ חַשַׁב ⁱ בְּשִׂמְחָה ᵏ אֲנַח ˡ טוֹב יוֹתֵר ᵐ צְלָא פְּלַל ⁿ בּוּשָׁחִים אִנְתְּנוּ ᵒ תְּאַר ᵖ טוֹב ᵠ צְבָא ʳ רַבַּר נוֹשֵׂא ˢ פְּתָאם ᵗ פְּנָא

PROLOGVS IN SEPTEM EPISTOLAS CANONICAS.

NON ita eſt ordo apud Græcos qui integrè ſapiunt, fidemque rectam ſectantur, Epiſtolarum ſeptem, quæ Canonicæ nuncupantur, ſicut in Latinis codicibus inuenitur: vt quia Petrus eſt primus in ordine Apoſtolorũ, primæ ſint etiam eius epiſtolæ in ordine cæterarum. Sed ſicut Euangeliſtas dudum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini Deo iuuante reddidimus. Eſt enim prima earum vna Iacobi, duæ Petri, tres Iohannis, & Iudæ vna. Quæ ſi ſicut ab eis digeſtæ ſunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec ſermonum ſeſe varietas impugnaret, illo præcipuè loco vbi de vnitate Trinitatis in prima Iohannis epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſlatoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula, hoc eſt aquæ, ſanguinis, & ſpiritus in ipſa ſua editione ponentibus, & Patris, Verbíque ac Spiritus teſtimonium omittentibus; in quo maximè & fides Catholica roboratur; & Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vna diuinitatis ſubſtantia comprobatur. In cæteris verò Epiſtolis quantum à noſtra aliorum diſtet editio, Lectoris prudentiæ derelinquo.

16 * Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus.

17 * Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant & nõ gementes, hoc enim non expedit vobis.

18 * Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus, in omnibus bene volentes conuerſari. D

19 * Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celerius reſtituar vobis.

20 * Deus autẽ pacis qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ouium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,

21 * Aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorũ. Amen.

22 * Rogo autem vos fratres, vt ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

23 * Cognoſcite fratrẽ † veſtrum Timotheum dimiſſum, cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

24 * Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 * Gratia cum omnibus vobis. Amen.

† noſtrũ

16 * τ δὲ εὐποιΐας & κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

17 * πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

18 * προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.

19 * περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

20 * ὁ δὲ θεὸς τ εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν,

21 * καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

22 * παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.

23 * γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμόθεον ἀπολελυμένον· μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.

24 * ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τ ἰταλίας.

25 * ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τ Ῥωμαίων διὰ τιμοθέου.

---

* יְרַע ו שְׂרָא ז מחאם
ח אִתָּא ט חֲזָא p צוֹמִיכוֹם
q חסר

23 וְהוּ כְתִיבַת לְכוֹן ׃ 23 k וְעוֹד דִּין לַאחוֹן טִימָתְאוֹס l דְּאִשְׁתְּרִי וְאִן m בַּעֲגַל n נֵאתָא עִמֵּה o אֶחֱזֵיכוֹן ׃ 24 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא
דְּכָלְהוֹן p מְבָרְנִיכוֹן וְדְכָלְהוֹן קַדִּישֵׁא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן כְּרִחוֹן וְמִן אִיטַלְיָא ׃ 25 q מַיבוּתָא עִם כְּלְכוֹן אָמִין ׃

שְׁלָמָא אֶגְרְתָא דְּלָוָה עִבְרָיָא דְּאִתְכְּתִבַת מִן אִטַלְיָא דְּרְחוּמִי וְאִשְׁתַּדְּרַת בְּאִידֵי טִימָתְאוֹס ׃

שְׁלַם לְמָכְתַּב בְּעִדְּנָן טָרָן כְּתָבָא דְּפוֹלוֹס אַרְבַּת עֲסַר אֶגְּרָן דִּילֵהּ ׃

Sed tu virgo Chriſti Euſtochium, dum à me impenſiùs Scripturæ veritatem inquiris, meam quodammodo ſenectutem inuidorum dentibus corrodendam exponis, qui me falſarium corruptoremque ſanctarum pronunciant Scripturarum. Sed ego in tali opere nec æmulorum meorum inuidentiam pertimeſco, nec ſanctæ Scripturæ veritatem poſcentibus denegabo.

ARGVMENTVM IN EASDEM.

IACOBVS, Petrus, Iohannes & Iudas ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas & breues pariter ac longas; breues in verbis, longas in ſententiis, vt rarus ſit qui non in earum cæcutiat lectione.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CANONICAM BEATI IACOBI APOSTOLI.

IACOBVS *Apoſtolus ſanctum inſtruit clerum de cultura cæleſtium præceptorum, & regula catholicæ obſeruantiæ, & de inuictæ patientiæ maieſtate, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magiſtrorum.*

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESCHVA MESCHICHO figillamus tres Epiſtolas Iaakoub, & Petri, & Iouchanon.

EPISTOLA IACOBI APOSTOLI.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Commemoratione Martyrum.

CAP. I.

1 IAAKOVB *ſeruus Dei & Domini noſtri Jeſchua Meſchicho, duodecim tribubus quæ diſperſæ ſunt inter gẽtes; Pacẽ* [Salutem.]

2 * *Omne gaudium habeatis, fratres mei, quum ingrediemini in tentationes multas & varias:*

3 * *Scientes probationem illam fidei comparare vobis patientiam.*

4 * *Patientia autem habebit opus conſummatum, vt ſitis perfecti & conſummati, & ne quid deſit vobis.*

5 * *Si quis autem ex vobis indiget ſapientia, poſtulet à Deo ipſo qui dat omibus ſimpliciter, nec exprobrat; & dabitur ei.*

6 * *Poſtulet autẽ cum fide non hæſitans: qui hæſitat, ſimilis eſt fluctibus maris quos commouet ventus.*

7 * *Neque exiſtimet homo ille ſe aliquid ac-*

8 *cepturum à Domino:* * *Quum ſit dubius mente ſua, & cõmotus in omnibus vijs ſuis.*

9 * *Glorietur autem frater humilis in ſub-*

10 *limitate ſua.* * *Dies autem in humiliatione ſui, quia ſicut flos herbæ, ita præteribit.*

11 * *Exoritur enim Sol cum calore ſuo, & arefacit herbam & flos cadit, & decor aſpectus illius perit: ſic & dies arefit in conuerſationibus ſuis.*

12 * *Beatus vir ille qui ſuſtinet tentationes, quoniam quum probatus fuerit, accipiet coronã vitæ quam promiſit Deus*

13 *ijs qui ipſum diligunt.* * *Ne quis dicat quum tentatur, A Deo tentor. Deus enim non tentatur malis, & ipſe neminem tentat.*

14 * *Sed vnuſquiſque à concupiſcentia ſua tentatur, & allicitur, abſtrahiturque.*

15 * *Porrò hæc concupiſcentia concipit & parit peccatum: peccatum autem quum conſummatum eſt, generat mortem.*

16 * *Ne erraueritis fratres mei dilecti.*

בְּשֻׁם מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חָתְמִינַן תְּלַת אָגַרָן דְיַעֲקוּב וּפְטְרוֹס וְיוֹחָנָן׃
אָגַרְתָּא דְיַעֲקוּב שְׁלִיחָא [a] דוּכְרָנָא דְסַהֲדָא א קפלאון א

יעקוב

עַבְדֵהּ דַאלָהָא וּדְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְהַרְתָּעְסְרָא שַׁרְבַן דְּוֹדְיָן בְּעַמְמֵא שְׁלָם׃ [2] כֻּל [b] חַדְוָא חֲשִׁבוּ [c] זכרון תעדים [b] חֶדְוָא
לְכוֹן אֲחַי כַּד [c] תֶּעֱלוֹן [d] לְנִסְיוֹנֵא סַגִּיאֵא וַמְשַׁחְלְפָאִ׃ [3] וְיָדְעִין אַנְתוּן גֵּיר [e] דְּבוּקְיָא דְהַימָנוּתָא מַקְנֵא [c] עָלַל [d] נסא
לְכוֹן [f] מְסַיְבְּרָנוּתָא׃ [4] לָהּ דֵּין לְמִסַּיְבְּרָנוּתָא נֶהֱוֵא לָהּ עֲבָדָא [g] מְשַׁמְלְיָא דְתֶהֱווֹן גְּמִירִין [h] וּמְשַׁלְמָנִין וַבְּמֻדָּם לָא הֲוַיְתוּן [e] בְּקָא בתו [f] סַיְבַר סבל
חַסִּירִין׃ [5] אִן אֱנָשׁ דֵּין מְנָכוֹן חַסִּיר מִן חָכְמְתָא נְשָׁאַל מִן אֱלָהָא הַו דְיָהֵב לְכֻל [i] פְּשִׁישָׁאִית וְלָא [k] מְחַסֵּר [g] וּמְתִיתָּבָא לַהּ׃ [g] שַׁמְלָא מלא [h] שְׁלַם
[6] נְשָׁאַל דֵּין בְּהַימָנוּתָא כַּד לָא מְהַפַּרְגַ חַו דְמָתְפַלַּג דַּמָּא לְגַלְלֵא דְיַמָּא דְשָׁגְשָׁא לְהוֹן רוּחָא׃ [i] בהנה [k] מחלף [i] יְהֵב

Canonica

EPISTOLA CATHOLICA B. IACOBI APOSTOLI.

CAP. I.

1 IACOBVS Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti A ſeruus, duodecim tribubus quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.

2 *Omne gaudiũ exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis:

3 *Scientes quòd probatio fidei veſtræ 4 patientiam operatur. *Patientia autem opus perfectum habeat: vt ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

5 *Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabi- 6 tur ei. *Poſtulet autẽ in fide nihil hæſitans. qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur & B circunfertur.

7 *Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

8 *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis.

9 *Glorietur autem frater humilis, in exaltatione ſua.

10 *Diues autem, in humilitate ſua; quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

11 *Exortus eſt enim Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt: ita & diues in itineribus ſuis marceſcet.

12 *Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ: quam repromiſit †Dominus diligentibus ſe.

13 *Nemo cùm tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminẽ tentat.

14 *Vnuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.

15 *Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatũ. peccatum verò cùm C conſummatum fuerit, generat mortem.

16 *Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

Pſal. 102 c. 15. Eccl. 14. c. 18. Iſai. 40. b. 6. 1. Pet. 1. d. 24. Iob. 5. c. 37.

Deus

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

κεφ. α.

1 ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ & κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.

2 *πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις·

3 *γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν.

4 *ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

5 *εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ.

6 *αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ.

7 *μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου.

8 *ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

9 *καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ.

10 *ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται.

11 *ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

12 *μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

13 *μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

14 *ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος·

15 *εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.

16 *μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.

---

7 וְלָא נַסָּבַר הַו בַּרְנָשָׁא דְּנַסֵּב מִדֵּם מִן מָרְיָא ׃ 8 אֵינָא דַּפְלִיג ᵐ בְּרַעְיָנֵה וְשָׁתֵישׁ בְּכָלְהֵין אוֹרְחָתֵה ׃

9 ᵑ נֶשְׁתַּבְּחַר דֵּין אֲחָא מַכֵּיכָא ᵒ בְּרוּמָרָמֵה ׃ 10 וְעַחִירָא בְּמוּכְכֵה מְטַל דְּאִיךְ ᵖ הַכְנָא דְּעָסְבָא חֲכַנָא עָבַר ׃

11 ᵠ דְּנַח גֵּיר שִׁמְשָׁא ᶠ בְּחוּמֵה וּמַוֵּבֶשׁ לֵהּ לְעִסְבָא וְהַבְּבֵהּ נָפַל ᵗ וְשׁוּפְרָא ᵘ דְּחָזְוָא אֲבַד הָכְנָא אַף עַחִירָא חָמֵא ᵛ בְּהוֹפָכוּתֵה ׃

12 ʸ טוּבוֹהִי לְגַבְרָא דְּמַסְתַּבַּר ᶻ גְּסִיוּנָא דְּמָא ᵃ דְּאִתְבְּחַר נָסֵב ᵇ כְּלִילָא דְּחַיֵּא הוּ ᶜ דְּמָלֵךְ אֱלָהָא לַאוֹהֲבוֹהִי דְּרַחֲמִין לֵהּ ׃

13 לָא ᵈ נֵאמַר אֱנָשׁ כַּד מְתַנַּסָּא דְּמִן אֱלָהָא מְתַנַּסָּא אֲנָא אֱלָהָא גֵּיר לָא ᶜ מְנַסֵּי בְּבִישָׁתָא וְהוּ לֵאנָשׁ לָא מְנַסֵּא ׃

14 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מִן ᶠ רַגְשֵׁהּ הוּ מְתַנַּסָּא ᶠ וּמִתְרַגֵּג ᵍ וּמִתְנַגֵּר ׃

15 וְהָדָא רַגְשָׁא ʰ בְּטָנָא וְיָלְדָא ᶦ חֲטִיתָא חֲטִיתָא דֵּין מָא ᵏ דְּאִתְגַּמַּרַת יָלְדָא ˡ מַוְתָא ׃ 16 לָא ᵐ תְּטָעוּן אֲחַי חֲבִיבָא ׃

ff 3

ᵐ רָעָא ʰ שַׁבַּח ᵗ תחתה
ᵒ רוּם ᵖ ציקורח ᵍ חֲמָא
ᵠ יְבֵשׁ ᵉ ויפי ᵛ חֲזָא
א כגהגותיו ע אשרי האיש
ᶠ נָסָא ᵘ בְּחַר ᵇ עשרה
ᶜ שהנשיא ᵈ אֲמַר ᵉ נְסָא
ᶠ רְגַז ᵍ נְגַר משך ʰ תורה
ᶦ חֲשָׁא ᵏ גְּמַר ˡ מות
ᵐ טְעָא

17 *Omne donum bonum & perfectum è ſupernis eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem nulla eſt tranſmutatio, ne obumbratio quidem viciſſitudinis.*

18 *Is voluit, & genuit nos ſermone veritatis, vt ſimus primitiæ rerum ab eo conditarum.*

19 *Itaque ô vos fratres mei dilecti, vnuſquiſque veſtrum ſit velox ad audiendum, & tardus ad loquendum, tardúſque ad iraſcendum.*

20 *Ira enim viri iuſtitiam Dei non præſtat.*

21 *Quapropter procul expellatis à vobis omnem immunditiem, & multitudinem malitiæ, & cum manſuetudine excipite Verbum illud naturæ noſtræ inſitum, quod quidem poteſt ſeruare ipſas animas veſtras.*

Dominica 11. poſt Epiphaniam.

22 *Cæterùm eſtote effectores ſermonis, & non auditores tantùm, neque decipiatis vos-metipſos.*

23 *Si quis enim fuerit auditor ſermonis & non effector, hic ſimilis eſt illi qui aſpicit vultum ſuum in ſpeculo.*

24 *Aſpexit enim ſeipſum & præterijt, ac*
25 *oblitus eſt qualis eſſet.* *Quiſquis autem reſpicit in Legem perfectam, quæ eſt libertatis, & permanet in ea, nec eſt auditor qui audiat vt obliuiſcatur, ſed effector operis, hic ſanè beatus erit in opere ſuo.*

26 *Quòd ſi quis exiſtimet ſe ſeruire Deo, & non contineat linguam ſuam, ſed inducat in errorem cor ſuum, iſtius vanum eſt obſequium.*

27 *Miniſterium enim purum & ſanctum coram Deo patre illud eſt, Inuiſere orphanos & viduas in afflictionibus ipſorum, & ſeruare ſeipſum à mundo immaculatum.*

CAP. II.

1 FRatres mei ne cum acceptione [delectu] perſonarum teneatis fidem gloriæ Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.

2 *Nam ſi quis introierit in congregationem veſtram qui annulos aureos habeat, aut perpulchra veſtimenta, introierit verò pauper cum veſtimentis ſordidis:*

---

17 כָּל מַוהַבְתָּא ᵒטָבְתָּא ᵖוְמַשְׁלִיתָא מִן לְעֵל ᵍנָחְתָּא מִן אֲבָא ʳדְנַהִירָא חַוְדַלִיה לְוַהֲה שׁוּחְלָפָא מֵדֵם אָף לָא ˢשַׁלְנִיתָא
18 דְשׁוּבְנָיָא׃ ᵗהוּא צְבָא וְיַלְדַן ᵘבְּמִלְתָּא ᵛדְקוּשְׁתָא דְנֶהֱוֵא רֵישִׁיתָא ʸדְבְרַיָתֵהּ׃ 19 וַאֲנָהוּן אֲחֵי חֲבִיבֵא כְּלָנָשׁ מְנָכוּן
נֶהֱוֵא ᶻמַסְרַהֲב לְמֶשְׁמַע ᵃוּמְוַחַר לְמְמַלְלוּ וּמְוַחַר לְמָרְגָז׃ 20 רוּגְזֵהּ גֵּיר דְנַבְרָא ᶜזַרִיקוּתָא דַאלָהָא לָא עָבַד׃
21 מְטֶל הָנָא אַרְחֵקוּ מָנְכוּן כְּלָה טָנְפוּתָא ᵈוְסוּגָאָא ᶜדְבִישׁוּתָא וּבְמַכִּיכוּתָא קַבְּלוּ ᶠמִלְתָּא דְנְצִיבָא ᵍבַּכְיָנָן דְהִי
מָשְׁכְּחָא ʰדְתֵחֵא אֲנִין לְנַפְשָׁתְכוּן׃ חַד בְּשַׁבָּא דַתֵּרִין דְכַתַּר דַנָּחָא ב
22 וַהֲווּ דִין עָבְוְדָא ᵇדְמִלְתָּא וְלָא שָׁמוּעָא בַּלְחוֹד וְלָא ᵉתַשְׁעִין נַפְשָׁתְכוּן׃ 23 אֵן אֱנָשׁ גֵּיר נֶהֱוֵא שָׁמוּעָא דְמִלְתָּא
וְלָא עָבְוְדָה הָנָא דָמֵא לְהוּ דַחֲזָא אַפּוֹהִי ᵈבְּמַחְזִיתָא׃ 24 חֲזָא גֵּיר נַפְשֵׁהּ וַעֲבַר ᶜוְטָעָא דַאיכְנָא הֲוָא׃

ᵒ טוֹב ᵖ שֶׁמַּלְיָא טוֹא
ᵍ יוֹרֵדֶת ʳ שֶׁל אוֹרִים ˢ שֶׁל שׁוּנְנִיָא חלוף מֵלֵל
ᵗ שֶׁל אִמָּה ᵘ בְּרָא ᵛ מהיר
ʷ אֶחָד ˣ רְגַז ʸ אוֹקְמָה
ᶻ סְנָא ᵃ בִּישׁ ᵇ מֵלֵל
ᶜ כֵּן ᵈ חֲנָא ᵉ מֵלֵל
ᶠ טָעָא ᵍ בְּסַפְקוּרָא כֵּן
חֲזָא ʰ ושכח

17 * Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

18 enim * Volũtariè† genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius.

19 Pro.17. d.27. * Scitis fratres mei dilectissimi, Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

20 * Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur.

21 * Propter quod abijcientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

22 Mat.7.b. 12.c.21. Rom.2. b.13. * ESTOTE autem factores verbi, & non auditores tantùm: fallentes vosmetipsos.

23 * Quia si quis auditor est verbi, & nõ factor: hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo.

24 * Consideraui enim se, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit.

25 * Qui autem perspexerit in Legẽ perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

26 * Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum: huius vana est religio.

27 * Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum se custodire ab hoc seculo.

CAP. II.

Leu.19. c.15. Deut.1. 16.c.17. 16.d.19. Prou.24. c.23. Eccle.42. a.1. 1 FRatres mei, nolite in personarũ acceptione habere fidem Domini nostri A Iesu Christi gloriæ.

2 * Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu:

17 * πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

18 * βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

19 * ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.

20 * ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς, δικαιοσύνην θεοῦ οὐκ ἐργάζεται.

21 * διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

22 Mat.7.b. 12.c.21. Rom.2. b.13. * Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς.

23 * ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ.

24 * κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν.

25 * ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.

26 * εἴ τις δοκεῖ θρησκὸς ἐν ὑμῖν εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.

27 * θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

β.

1 * Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης.

2 * ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι,

---

25 כִּי רִין דְּחַר בְּנָמוֹסָא מְשַׁלְמָנָא וְדִאְרוֹתָא וְקָוֵי בֵּהּ לָא חַוָא שְׁמוּעָא דְּמִתְטַעֵא אֶלָּא עָבוּדָא דְּעָבְדָא וְהָנָא טוּבָנָא נָהֲוָא בַּעֲבִדָה׃ 26 וְאִן אֱנָשׁ סָבַר דְּמִשְׁמֵשׁ לֵאלָהָא וְלָא אָחֵר לְשָׁנֵהּ אֶלָּא מַטְעֵא לֵהּ לִבֵּהּ דְּהָנָא פְּרִיקָא הִי תְּשְׁמִשְׁתֵּהּ׃ 27 חֶשְׁמְחְתָא גִּיר דְּכְיָתָא וְקְדִישְׁתָא קֳדָם אֱלָהָא אֲבָא הָדָא הִי לְמִסְעַר יַתָמָא וְאַרְמַלְתָא בְּאוּלְצָנֵיהוֹן וְלְמִטַר אֱנָשׁ נַפְשֵׁהּ מִן עָלְמָא דְּלָא טוּלְשָׁא׃

קפלאון ב

1 אֲחַי לָא בְּמַסַב בַּאפָא חֱוֵוון אֲחִידִין לְהַימָנוּתָא דְּתִשְׁבּוּחְתֵּהּ דְּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
2 אֶן גֵּיר נְעוּל לַכְנוּשְׁתְּכוֹן אֱנָשׁ דְּעִזְקָתֵהּ דַּהֲבָא אוֹ דְּמָאנוֹהִי שַׁפִּירָא וְנֵעוּל מִסְכֵּנָא בְּמָאנָא צָאבָא׃

ff 4

3 * Et respexeritis in illum qui indutus est perpulchris vestimentis, ac dixeritis ei, Tu sede hîc bene: pauperi verò dicatis, Tu sta illic, aut sede hîc ante scabellum pedum nostrorum.

4 * Nónne diuisi estis vobis in animabus vestris, & facti estis interpretes malarum cogitationum?

5 * Audite fratres mei dilecti, nónne pauperes mundi huius, diuites autem in fide elegit Deus, vt sint hæredes in regno illo quod promisit Deus ijs qui ipsum diligunt?

6 * Vos autem contemptui habuistis pauperem. Nónne diuites efferunt sese super vos, ipsíque trahunt vos ad domum iudicij[forum]

7 * Nónne ipsi obloquuntur de bono nomine quod inuocatum est super vos?

8 * Sed si Legem Dei in hoc adimpletis quod scriptum est, Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis.

9 * At si facies assumitis[delectum personarum habetis] peccatum committitis, & redarguimini à Lege tanquam transgressores Legis.

10 * Is enim qui totam Legem seruat, & in vno offendit, totius Legis factus est reus.

11 * Qui enim dixit, Non mœchaberis, ipse dixit, Non occides. Quòd si non mœchus es, sed homicida, factus es transgressor Legis.

12 * Sic loquamini, & sic faciatis, vt qui per Legem libertatis iudicandi estis.

13 * Iudicium enim absque misericordia fiet in eum, qui non præstiterit misericordiam. Exaltati estis per misericordias super iudiciũ.

Dominica x 1. post Pentecosten.

14 * Quæ vtilitas fratres mei, si quis dixerit, Habeo fidem, opera verò non habeat? Nunquid poterit eius fides ipsum seruare?

15 * Quòd si frater aut soror nudi fuerint, & indigeant victu quotidiano:

16 * Et dicat illis aliquis ex vobis, Abite cum pace, calescite, & saturamini: nec dederitis illis quæ sunt necessaria corpori, quæ erit vtilitas?

---

[i] 3 וְתֶחְזוֹרוּן בְּהוּ דִּלְבִישׁ מָאנֵא שַׁפִּירָא [k] וְתֵאמְרוּן לֵהּ אַנְתְּ [l] הָרְכָא [m] תֵּב שַׁפִּיר [n] וְלַמְסַכְּנָא תֵּאמְרוּן לֵהּ אַנְתְּ קוּם [o] לְהַל
או [p] תֵּב לָךְ הָרְכָא קֳרֵם [q] כּוּרְשָׁא דְרַגְלַיִן׃ 4 לָא הָא [r] אֶתְפַּלַּגְתּוּן לְכוֹן בְּנַפְשְׁכוֹן [s] וַהֲוֵיתוּן [t] מְפָרְשָׁנֵא [u] דְּמַחְשָׁבָתָא
[x] בִּישָׁתָא׃ 5 שְׁמַעוּ אֲחַי חֲבִיבֵא לָא הָוָא לְמַסְכְּנָא דְעָלְמָא [y] עַתִּירֵא דִין בְּהֵימָנוּתָא [z] גְּבָא אֱלָהָא דְנָחֲווֹן [a] יְרִתָא
בְּמַלְכוּתָא הֲוֵי [b] דְּמַלֵּךְ אֱלָהָא לַאילֵין דְּרָחֲמִין לֵהּ׃ 6 אֲנָחְנִין דִּין [c] שְׁטָהוֹנֵיתִי לְמַסְכְּנָא לָא הָא עַתִּירֵא [d] מְשָׁחֲעָלִין
עֲלֵיכוֹן וְהֵנִין [e] נָגְרִין לְכוֹן לְבֵית [f] דִּינָא׃ 7 לָא הָא הֵנִין מְגַדְּפִין עַל שְׁמָא [g] טָבָא [h] דְּאִתְקְרִי עֲלֵיכוֹן׃
8 וְאִן נָמוֹסָא דַּאלָהָא בְּהָדָא [i] מְשַׁלְּמִין אֲנָחְנִין אֵיךְ דִּכְתִיב דְּתֶרְחֵם לַקְרִיבָךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ שַׁפִּיר עָבְדִין אֲנָחְנִין׃
9 אִן דִּין בַּאפָּא נָסְבִין אֲנָחְנִין חֲטִיתָא עָבְדִין אֲנָחְנִין וּמָחְכַּיְנִין אֲנָחְנִין מִן נָמוֹסָא אֵיךְ עָבְרֵי עַל נָמוֹסָא׃

[i] חדר הביש [k] אֲמַר [l] פּא [m] וְתֵב והולאכין סתבה׃ [n] וְתֵב ישב פחדום [o] פְּלַג
[p] חֲוָא מתורגמין [q] חֲשָׁב [r] בִּישׁ [s] עשרים [t] בחר [u] ירשים שתבשית
[x] שוט בזה [y] אֶשְׁתַּעְלָא מן עֲלָא [z] מושכים [a] דין [b] טוב [c] קְרָא [d] שַׁמְלָא

3 *Et intendatis in eum qui indutus est veste præclara,& dixeritis ei, Tu sede hîc bene: pauperi autem dicatis, Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum.

4 *Nónne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum?

5 *Audite fratres mei dilectissimi: nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide,& hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se?

6 *Vos autem exhonorastis pauperem. Nónne diuites per potentiam opprimunt vos: & ipsi trahunt vos ad iudicia?

7 *Nónne ipsi blasphemãt bonum nomen quod inuocatum est super vos?

8 *Si tamen Legem perficitis regalem secúdùm † Scripturam, Diliges proximũ tuum sicut teipsum: bene facitis.

9 *Si autem personam accipitis, peccatum operamini, redarguti à Lege quasi transgressores.

10 *Quicunque autem totam Legem seruauerit, offendat autem in vno: factus est omnium reus.

11 *Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem: factus es transgressor Legis.

12 *Sic loquimini, & sic facite sicut per Legem libertatis incipientes iudicari.

13 *Iudicium enim sine misericordia illi qui nõ† fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium.

14 *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere: opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum?

15 *Si autem frater aut soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano:

16 *Dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini: non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit?

3 * καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου.

4 * καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;

5 * ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;

6 * ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια;

7 * οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;

8 * εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε.

9 * εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται.

10 * ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος.

11 * ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς· εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.

12 * οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι.

13 * ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

14 * Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;

15 * ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς,

16 * εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε· μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;

---

10 אֵינָא גַּיר דִּכְלָה נָמוֹסָא נָטַר וּבְחַדָא [m] שָׁרַע לְכֻלֵּהּ נָמוֹסָא [n] אִתְחַיַּב׃

11 דְּלָא תֶּקְטוֹל אִן דַּיִן לָא [o] גָּאַר אַנְתְּ אֶלָּא קָטַל אַנְתְּ הֲוַיְתְּ לָךְ עֲבַר עַל נָמוֹסָא׃

12 הֲכַנָּא הֲוַיְתוּן סְמַלִּלִין וְהָכַנָּא [p] סָעֲרִין אַיְךְ אֲנָשָׁא דְּבְנָמוֹסָא [q] דְּאִתְרוּתָא עֲתִידִין אַנְתוּן [r] לְמֶהְתְּדָנוּ׃

13 דִּינָא גַּיר הָוֵא דְּלָא רַחֲמָא עַל מָאן דְּלָא עָבֵד רַחֲמָא [s] מְשַׁתַּעְלִין אַנְתוּן בְּרַחֲמָא עַל דִּינָא׃

דְּחַד בְּשַׁבָּא דִּיוֹ בַּתַּר בְּנִטְקוֹסְטִי ג

14 מָנָא [t] הָנְיָנָא אַחַי אִן אֲנָשׁ אֱמַר דְּאִית לֵי [u] דֵּיוָנָא וְעוֹבָדָא לַיְת לֵהּ הַלְמָא [v] מְשְׁכְּחָא הֵימָנוּתֵהּ [w] דְּתַחְיוּתֵי׃

15 וְאִן אֲחָא אוֹ [d] אֲחָתָא נֶהֱווֹן [x] עַרְטִלַּיִן וְחַסִּירִין [y] סַיְבְרְתָא

16 [g] וְנֵאמַר לְהוֹן אֲנָשׁ מְנָכוֹן [h] זִלּוּ בְּשְׁלָמָא [i] שְׁחַנוּ וְסַבְּעוּ וְלָא [k] תְּחֵלוּן לְהוֹן סְנִיקוּתְהוֹן דְּפַגְרָא מָנָא [m] הָנְיָנָא׃

[m] אושם [n] חוב [o] גור נאף
[p] עושים פשל דרור [r] דין
[s] שְׁעָלָא [t] הועלתמן חנא
[u] שכח כל
[c] חַיָּא [d] אחות [e] עירומים
[x] מאכל [y] אֲמַר [k] אזל
חסו [k] נְתַל
[g] ברכו [m] הועלת

17 ✱ ܗܳܟܰܢܳܐ ܐܳܦ ܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܐ ܕܠܳܝܬ ܠܳܗ ܥܒܺܝܕܳܐ ܕܝܠܳܗ ܡܶܬ ܗܳܝ ܒܰܪܡܰܢ ܗܽܘ ܕܠܳܐ ܥܒܰܕ ܠܶܗ ܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܐ ܕܝܠܳܗ ܡܶܬ ܗܳܝ ܒܰܪܡܰܢ ܗܽܘ ܕܠܳܐ ܥܒܰܕ ܠܶܗ

17 * *Ita & fides absque operibus mortua est, sola.*

18 ✱ ܐܶܠܳܐ ܐܺܝܬ ܐܺܡܪ ܠܳܟ ܐܰܢܬ ܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܐ ܘܐܳܢܳܐ ܥܒܺܝܕܳܐ ܐܺܝܬ ܠܺܝ ܚܰܘܰܝ ܠܺܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܟ ܒܰܪ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܶܟ ܘܐܳܢܳܐ ܐܰܚܰܘܶܐ ܠܳܟ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܺܝ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܺܝ

18 * *Sed dicet aliquis, Tu fidem habes, & ego habeo opera: ostende mihi fidem tuam absque operibus, & ego ostendam tibi fidem meam ex operibus meis.*

19 ✱ ܐܰܢܬ ܡܗܰܝܡܶܢ ܐܰܢܬ ܕܚܰܕ ܐܰܠܳܗܳܐ ܫܳܦܺܝܪ ܥܒܰܕ ܐܰܦ ܫܺܝܕܶܐ ܡܳܢ ܕܡܳܐ ܕܡܰܗܝܡܢܺܝܢ ܘܪܰܕܥܺܝܢ

19 * *Credis unum esse Deum, bene facis. & dæmonia credunt & contremiscunt.*

20 ✱ ܗܰܒ ܕܨܰܒܺܝܬ ܐܰܢܬ ܕܬܶܕܥ ܐܰܢܫܳܐ ܣܟܽܠܳܢܳܐ ܕܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܐ ܕܠܳܝܬ ܠܳܗ ܥܒܺܝܕܳܐ ܡܶܬ ܗܳܝ

20 * *Vis autem scire o homo debilis, quòd fides absque operibus mortua est.*

21 ✱ ܐܰܒܳܐ ܕܰܢ ܕܰܝܰܢ ܐܰܒܪܳܗܰܡ ܠܳܐ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܶܗ ܙܰܟܺܝ ܐܶܬܬܰܚܙܺܝ ܒܰܪ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܳܐ ܕܰܢ ܕܩܪܶܒ ܐܺܝܣܚܰܩ ܒܪܶܗ ܥܰܠ ܡܰܕܒܰܚܳܐ

21 * *Pater noster Abrohom nónne ex operibus iustificatus est, quum obtulit Ischok filium suum super altare?*

22 ✱ ܚܙܰܝ ܐܰܢܬ ܕܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܶܗ ܥܰܡ ܥܒܺܝܕܳܬܶܗ ܫܰܪܝܳܐ ܘܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܳܐ ܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܐ ܐܶܬܓܰܡܪܰܬ

22 * *Vides fidem illius adiumento fuisse ipsius operibus, atque ex operibus fidem eius perfectam fuisse.*

23 ✱ ܘܰܐܫܬܰܠܡܰܬ ܟܬܳܒܳܐ ܕܐܰܡܪ ܗܰܝܟ ܗܰܝ ܗܰܝܡܢ ܐܰܒܪܳܗܰܡ ܒܰܐܠܳܗܳܐ ܘܚܶܫܒ ܠܶܗ ܠܙܰܕܺܝܩܽܘܬܳܐ ܘܰܚܒܺܝܒ ܐܰܠܳܗܳܐ ܐܶܬܩܪܺܝ

23 * *Et impleta est scriptura quæ dicit, Credidit Abrohom Deo, & imputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei vocatus est.*

24 ✱ ܚܙܰܝ ܐܰܢܬ ܕܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܳܐ ܙܰܟܺܝ ܒܰܪܢܳܫܳܐ ܘܠܳܐ ܡܶܢ ܗܰܝܡܢܽܘܬܳܐ ܒܰܠܚܽܘܕ

24 * *Vides quòd ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm.*

25 ✱ ܗܳܟܰܢܳܐ ܐܳܦ ܪܰܚܰܒ ܙܰܢܺܝܬܳܐ ܠܳܐ ܗܳܘܬ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܳܐ ܐܰܓܪܰܕܩܰܬ ܪܰܕܘܳܝܶܗ ܘܦܰܓܪܳܐ ܐܰܚܪܳܢܳܐ ܫܰܕܪܰܬ

25 * *Sic etiam Rochob meretrix* [caupona] *nónne ex operibus iustificata est, quum excepit exploratores, & per viam aliam emisit eos?*

26 ✱ ܐܶܠܳܐ ܐܺܝܬ ܐܺܡܪ ܠܳܟ ܐܰܢܬ ܗܰܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܐ ܘܐܳܢܳܐ ܥܒܺܝܕܳܐ ܐܺܝܬ ܠܺܝ ܚܰܘܰܝ ܠܺܝ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܳܟ ܒܰܪ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܶܟ ܘܐܳܢܳܐ ܐܰܚܰܘܶܐ ܠܳܟ ܡܶܗܝܡܢܽܘܬܺܝ ܡܶܢ ܥܒܺܝܕܳܬܺܝ

26 * *Quemadmodum corpus absque spiritu mortuum est, ita & fides absque operibus est mortua.*

✱ ✱ ✱

Dominica III. post Epiphaniam.

CAP. III.

1 ✱ ܠܳܐ ܣܰܓܺܝܐܺܝܢ ܠܶܡܗܘܳܐ ܡܰܠܦܳܢܶܐ ܐܚܰܝ ܕܝܠܺܝ ܕܝܕܥܺܝܢ ܕܝܬܪ ܡܰܣܟܺܝܢ ܐܰܢܚܢܰܢ ܕܢܶܬܕܰܝܢ ܒܶܗ

1 * *Ne multi doctores sint inter vos, fratres mei, sed scitote nos maiori iudicio esse obnoxios.*

2 ✱ ܒܟܽܠܗܽܘ ܣܓܺܝܐ ܡܬܟܰܫܠܺܝܢ ܐܺܝܬ ܠܰܢ ܐܺܝܢܳܐ ܕܡܰܢ ܕܠܳܐ ܡܬܟܰܫܶܠ ܒܡܶܠܬܳܐ ܗܳܕܶܐ ܓܰܒܪܳܐ ܫܠܺܡܳܐ ܗܽܘ ܕܡܶܫܬܰܠܶܛ ܐܰܦ ܥܰܠ ܟܽܠ ܓܽܘܫܡܶܗ

2 * *In multis enim labimur omnes. Quisquis in sermone non labitur, hic est vir perfectus, qui potest subijcere & totum corpus suum.*

3 ✱ ܗܰܐ ܐܰܦ ܠܦܽܘܡܳܐ ܕܣܽܘܣܘܳܐ ܓܰܪܝܢ ܕܡܶܬܪܰܕܝܢ ܒܶܗ ܠܰܢ ܐܰܦ ܟܽܠ ܓܽܘܫܡܳܢܶܗ ܡܰܣܒܺܝܢ ܐܰܢܚܢܰܢ

3 * *Ecce enim frœna in os equorum velocium injicimus, ut subijciantur nobis, & totum corpus eorum circumagimus.*

4 ✱ ܐܳܦ ܐܶܠܝܢ ܐܺܝܟ ܕܰܢ ܣܺܝܦܶܐ ܣܓܺܝܐܶܐ ܡܬܰܒܪܺܝܢ ܡܶܢ ܪܽܘܚܶܐ ܩܰܫܺܝܫܶܐ ܘܡܬܰܓܠܺܝܢ ܒܗܽܘܢ ܡܶܢ ܙܰܥܽܘܪ ܫܰܠܺܝܛ ܐܰܝܟ ܕܰܢ ܒܰܥܶܐ ܗܽܘ ܕܡܶܬܓܰܠ

4 * *Quin & naues validæ quum aguntur ventis vehementioribus, à minimo ligno circumaguntur, quocunque tendat voluntas gubernatoris.*

5 ✱ ܗܳܟܰܢܳܐ ܐܳܦ ܠܫܳܢܳܐ ܐܺܝܪ ܡܶܢ ܐܶܒܪܳܐ ܙܥܽܘܪ ܗܽܘ ܘܡܬܰܪܰܡ ܡܶܠܶܐ ܪܰܒܺܝܐ ܐܰܝܟ ܕܰܢ ܢܽܘܪܳܐ ܙܥܽܘܪ ܗܽܘ ܕܡܰܫܠܶܗ ܐܰܣܬܺܝ ܠܰܟ ܐܰܝܟ ܕܰܢ ܢܽܘܪܳܐ ܙܥܽܘܪ ܗܽܘ ܕܡܰܫܠܶܗ ܐܰܣܬܺܝ ܠܰܟ

5 * *Ita & lingua membrum est pusillum, sed extollit se. Ignis quoque minimus ramos multos incendit.*

---

17 הָכֵנָא אַף מְהֵימְנוּתָא דְּלָא עֲבֵדָא פֵּירִין בְּלַחוֹדֵיהּ׃ 18 אֲמַר גְּבַר אֱנָשׁ לָךְ אִית לָךְ הֵימְנוּתָא וְלִי אִית לִי עֲבַדָא
חַוֵּנִי הֵימְנוּתָךְ דְּלָא עֲבַדָא וְאֶנָא מְחַוֵּא אֲנָא לָךְ הֵימְנוּתִי מִן עֲבַדַי׃ 19 מְהֵימֵן אַנְתְּ דְּחַד הוּ אֱלָהָא שַׁפִּיר עָבֵד
אַנְתְּ אַף שְׁאֵדָא מְהֵימְנִין וְרָעֲלִין׃ 20 צְבֵא אַנְתְּ דְּתִדַּע אוֹ בַּרְנָשָׁא דְּהֵימְנוּתָא דְּלָא עֲבַדָא פֵּירִין הִי׃
21 אֲבוּן אַבְרָהָם לָא הֲוָא מִן עֲבַדָא אֲזַדַּק לְאִסְחָק בְּרֵהּ עַל מַדְבְּחָא׃
22 חֲזֵא אַנְתְּ דְּהֵימְנוּתֵהּ סַיְּעָה לַעֲבַדּוֹהִי וּמִן עֲבַדָא הֵימְנוּתָה אִתְגַּמְּרַת׃ 23 וְשַׁלֵּם כְּתָבָא דְּאָמַר דְּהֵימֵן אַבְרָהָם
בֵּאלָהָא וְאִתְחֲשְׁבַת לֵהּ לְזַדִּיקוּ וְרַחְמָא אִתְקְרִי׃ 24 חֲזֵא אַנְתְּ דְּמִן עֲבַדָא מְזַדַּק בַּרְנָשָׁא וְלָא הֲוָא
מִן הֵימְנוּתָא בַּלְחוֹד׃ 25 הָכֵנָא אַף רָחָב זָנְיְתָא לָא הֲוָא מִן עֲבַדָא אֲזַדְּקַת דְּקַבִּלַת לְגַשׁוֹשֵׁא וַאֲוֹרַחָא

17 חַיְּמָן מוּת 18 חַוָּא וגו׳ 19 מַעֲשֵׂי שֵׁדִים 20 וסוֹמְרִים יָדַע 21 חֹלֵא מוּת 22 זַרַק אֶזֶק 23 נָסַק 24 מַזְבֵּחַ 25 סַיַּע עֵזֶר 26 גָּמַר 27 חָשַׁב 28 לְצַדְּקָה 29 קָרָא 30 זָרַק אֶזֶק 31 הוֹכִיחַ 32 זָנָה

17 * Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

17 * οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν.

18 * Sed †dicet quis, Tu fidem habes, & ego opera habeo: oſtende mihi fidem tuam ſine operibus; & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

18 * ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγώ σοι δείξω ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου.

19 * Tu credis quoniam vnus eſt Deus. bene facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

19 * σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι.

20 * Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus †mortua eſt?

20 * θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν;

21 * Abraham pater noſter nónne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?

21 * Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;

22 * Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?

22 * βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;

23 * Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

23 * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.

24 * Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo: & non ex fide tantùm?

24 * ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;

25 * Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via eijciens?

25 * ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;

26 * Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

26 * ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

CAP. III.

γ'.

1 NOlite plures magiſtri fieri, fratres mei; ſcientes quoniam maius iudicium ſumitis.

1 * Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρῖμα λημψόμεθα.

2 * In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir: †poteſt etiam fræno circunducere totum corpus.

2 * πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

3 * Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, etiam omne corpus illorum circunferimus.

3 * ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.

4 * Et ecce, naues, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur: circumferuntur †autē à modico gubernaculo vbi impetus dirigentis voluerit.

4 * ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.

5 * Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſyluam incendit!

5 * οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει.

אַחֲרִיתָא [k] אַפְקַת אֲנוּן ׃ 16 אֲיכְנָא דְּפַגְרָא דְּלָא רוּחָא מִית הוּ הָכְנָא אַף הֵימָנוּתָא דְּלָא עֲבְדָא [l] מֵיתָא הִי ׃

חַד בְּשִׁבְעָא דְּתֵלַת דְּבָתַר דְּנָחֵא ד קפלאון נ

1 לָא סַגִּיאָא [a] מַלְפָנָא נָהֲווּן בְּכוֹן אֲחַי אֶלָּא הַוְיָהוּן יְדָעִין [b] דִּדְרִינָא יְהִירָא [c] חַיְבִינָן ׃ 2 סַגִּיאָתָא [d] מִשְׁתַּרְעִינָן
כֻּלָּן כְּל [e] דַּמְלְחָא לָא שָׁרַע הָנָא אִיהוֹהִי גַּבְרָא גְּמִירָא דְּמִשְׁכַּח מְשַׁעֲבֵד אַף לְכֻלְּהוֹ פַּגְרָתֵהּ ׃ 3 הָא גִּיר [f] פָּגוּרָא בְּפוּמָא
4 [g] דְּרַכְשָׁא [h] דְּמַיִּין אַיִךְ [i] דְּנָשְׁתַּעְבְּדוּן לַיְן וְכֻלְּהוּ גוּשְׁמְהוֹן [k] מַהְפְּכִינִן ׃ אַף [l] אִלֵּפָא [m] עַשְׁיְנָתָא בַּד [n] וְכִירִין לְהֵין
רוּחָא [o] קַשְׁיְתָא מִן [p] קַיְסָא זְעִירָא [p] מְתַנְחֲפָן לַאתַר [q] דְּחָאֵר [r] עָבְיְנֵהּ דְּהוּ דַּמְרַבֵּר ׃ 5 הָכְנָא אַף לְשָׁנָא הַדָּמָא הִי
זְעִירָא [s] וּמְשְׁתַּעֲלָא אַף גּוּרָא זְעִירְתָא [t] עָבָא סַגִּיאָא פַּוְקְרָא ׃

[k] נְפַקְתְּצִיאת [l] מוֹת
[a] אֶלֶף [b] רִין [c] חוֹבֵ
[d] שְׁרַע [e] מֶלֶל [f] רִסֵן
[g] בְּנֵי הָרְכָשִׁים [h] רְמָא
[i] שֶׁעֶבֶד תַּעֲבִיד [k] חֲפַךְ
[l] הַסַּפִּינוֹת [m] עֲשָׁתָה [n] הַמּוֹנְהֵגוֹת
[o] קְשָׁא [p] עֵץ [q] מִנּוּדְחוֹת מִן
[r] נַתְף [s] חוֹר [t] עָבָא

6 * Et lingua ignis eſt, & mundus peccati eſt inſtar rami. Et hæc quidem lingua quum ſit inter membra noſtra; commaculat totum corpus noſtrum, & incendit ſeries geneologiarum noſtrarum quæ currunt in modum rotarum, & ipſa quoq; accenditur igne.

7 * Omnes enim naturæ ferarum, & volucrum, & ſerpentium tum maris, tum aridæ, ſubijciuntur naturæ humanæ.

8 * Linguam autem nemo poteſt ſubiugare, malum hoc incoercibile eſt, plenum veneno lethifero.

9 * Per ipſam benedicimus Deo & Patri, ac per eam maledicimus hominibus qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.

10 * Atque ex ipſo ore exeunt maledictiones & benedictiones. Non oportet fratres mei hæc ita fieri.

11 * Nunquid poſſibile eſt vt ex eadem ſcaturigine exeant aquæ dulces & amaræ?

12 * Aut nunquid poteſt ficus, fratres mei, oliuas edere, aut vitis ficus? Sic nec aquæ ſalſæ poſſunt effici dulces.

13 * Quis eſt ex vobis qui ſapiens & eruditus ſit? oſtendat opera ſua ex bonis conuerſationibus per ſapientiam manſuetam.

14 * Quòd ſi liuor amarulentus ſit inter vos, aut contentio in cordibus veſtris, ne intumeſcatis aduerſus veritatem, nec mentiamini.

15 * Quandoquidem hæc ſapientia è ſupernis non deſcendit, ſed eſt terrena, à cogitationibus animæ, & à dæmoniis.

16 * Vbi enim eſt inuidia & contentio, ibi etiam inconſtantia [pauor] & omne malum.

17 * Sapientia verò quæ è ſupernis eſt, pura eſt, & plena pace, & manſueta, & obediens, plenáque miſerationibus & fructibus bonis, & abſque diiudicatione ac facies [perſonas] non accipit.

18 * Fructus autem iuſtitiæ in tranquillitate, ſeminantur ijs qui ſunt pacifici.

CAP IIII.

1 VNde exiſtunt inter vos bella & lites? nónne ex concupiſcentiis quæ militant in membris veſtris?

---

6 וְלָשׁוֹן נוּרָא הִיא וְעָלְמָא דַּחֲטִיטָא אַיךְ עֵבָא הִיא וְהִיא לֶשָׁנָא בַּד אִיתַוהִי בְּהַדַמַיִן מְכַתֵּם לֵהּ לְכוּלֵּהּ פַּגְרָן וּמַוקֵד יוּבְלָא
דְשַׁרְבַּתַן דְרַהֲטִין אַיךְ גִּיגְלָא וְיִקֵּד אַף הִיא בְּנוּרָא׃ 7 כְּלְהוֹן גֵּיר כֵּינֵא דְחַיַוָתָא וְהִפְרָחָתָא וְרַחֲשָׁא דַמָּא
וְדִיבְשָׁא מִשְׁתַּעְבְּדִין לַכֵּינֵא דַאֲנָשׁוּתָא׃ 8 לֶשָׁנָא דֵין אֱנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְּנֶכְבְּשִׁיוּהִי בִּישְׁתָא הִי הָדָא דְלָא
מְתְהַכְּסָא מְלֵא הִיא סַמָּא דְמוֹתָא׃ 9 בֵּהּ גֵּיר מְבָרְכִינַן לְמָרְיָא וַאֲבָא וּבֵהּ לָיטִינַן לַבְּנֵינָשָׁא דְבַדְמוּתָא דַאֱלָהָא
עֲבִידִין׃ 10 וּמֵנֵּהּ מִן פּוּמָא נָפְקִין לוּטָתָא וּבוּרְכָתָא לָא וְלָא אֲחֵי דְהָלֵין הָכֵנָא נְסְתַּעֲרָן׃
11 הֲלָנָא מְשְׁכְּחָא מִן חַד מַבּוּעָא נָפְקִין מַיָא חֲלָיָא וּמְרִירָא׃
12 אוֹ הֵיךְ מָא מְשְׁכְּחָא תְּאֵנָא אֲחֵי דְזֵיתָא עֲבֵדִי אוֹ גֻּפְּנָא תְּאֵנָא הָכֵנָא אַף לָא מַיָא מְלִיחָא מְשְׁכְּחִין דְנֶתְעַבְּדוּן חֲלָיָא׃

a משמא b יקד c וכל
a גלגלים b כון c חיות
d ועופים e שעבד העביר
f לשבע g כבש h ביש
i תכס יכה j חוך k מות
l בדך m לוט n רמא
o לוט p וברכות q ראו
r סער עשה s נבע t נפק

6 *Et lingua, ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ B inflammata à gehenna.

6 * καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας· οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.

7 *Omnis enim natura bestiarum & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana.

7 * πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

8 *Linguam autem nullus hominum domare potest, inquietũ malum; †plena veneno mortifero.

plenum

8 * τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι; ἀκατάσχετον κακόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.

9 *In ipsa benedicimus Deum & Patrem, & in ipsa maledicimus homines qui †ad similitudinem Dei facti sunt.

ad imaginem & similitudinem Dei

9 * ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας.

10 *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei C hæc ita fieri.

10 * ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.

11 *Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

11 * μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν;

12 *Nunquid potest fratres mei, ficus vuas facere; aut vitis ficus? Sic neque †falsa, dulcem potest facere aquam.

falsam

12 * μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

13 *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ.

13 * εἴτις σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας.

14 *Quòd si zelum amarum habetis, & cõtentiones sunt in cordibus vestris: nolite gloriari & mendaces esse aduersus ve D ritatem.

14 * εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας.

15 *Non est enim ista sapientia desursum descendens†: sed terrena, animalis; diabolica.

à patre luminũ

15 * οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν καταρχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης·

16 *Vbi enim zelus & contentio: ibi inconstantia, & omne opus prauum.

16 * ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

17 *Quæ autem desursum est sapientia, primùm quidem pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.

17 * ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.

18 *Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur facientibus pacem.

18 * καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

CAP. IIII.

δ'.

1 VNde bella & lites in vobis? Nónne hinc, ex concupiscentijs vestris quæ A militant in membris vestris?

1 * Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;

---

13 הֲכָנָא אַף לָא מַיָּא מָלִיחָא מְשַׁכְּחִין דְּנַתְעַבְּרִין חֲלָיָא ׃ 13 מַנוּ מֶנְכוֹן דְּחַכִּים וְיָדַע נְחַוֵּא עֲבָדוֹהִי בְּהוּפָכָא
14 שַׁפִּירָא בְּחָכְמְתָא מְכַיְּכָא ׃ 14 אִן דִּין חֶסְמָא מָרִירָא אִית בְּכוֹן אוֹ חֲרִינָא בְּלֵבֵיכוֹן לָא תְּחַחֲרוֹן עַל קוּשְׁטָא
וְתִדְגְּלוֹן ׃ 15 מָסֵל דְּהָדָא חָכְמְתָא מִן לְעֵל לָא נְחָתַת אֶלָּא אִיתֵיהָ אַרְעָנְיְתָא מִן חוּשְׁבָא רְנַפְשָׁא וּמִן שֵׁאדָא ׃
16 אֵיכָא גֵיר דְּאִית חֶמְסָא וְחֲרִינָא חַמָּן אַף דְּלוּחֲנָא וְכָלְמְדָם דְּבִישׁ ׃ 17 חָכְמְתָא דִין דְּמִן לְעֵל דַּכְיָא הִי וּמַלְיָא
שְׁלָמָא וּמַכִּיכָא וּמְשְׁתַּמְעָנְיָא וּמַלְיָא רַחֲמָא וּפְאֵרָא שָׁבָא וְדַלָּא פְּלָגוּתָא הִיוּבָאפָּא לָא נָסְבָא ׃
18 פְּאֵרָא דִין דְּזַדִּיקוּתָא בְּשַׁיְנָא מְזַדְרְעִין לַאילֵין דְּעָבְדִין שְׁלָמָא ׃ קפלאון ד
מִן אַיכָא דְּאִית בְּכוֹן קְרָבָא וּמַצְיָתָא לָא הָוָא מִן דְּגִיגָתָא דְּמִקְרְבָן בְּהַדְמַיכוֹן ׃

[a] בבהגות שובות [b] קנאהורעה [c] מחלוקת מן חֲרָא חֲתַר [d] אמת h ותכובו [e] נְחַת [f] אֵוית [g] אַרְעָא [h] שדים [i] ורב [j] רְחַל [k] רְכָא זכה [l] מְלָא [m] שְׁמַע [n] טוב [o] פְּלַג [p] בשלום [q] זְרַע [r] מרכש מן נָקָא

2 * ܐܬܩܢܝܬܘܢ ܘܠܐ ܐܝܬ ܠܟܘܢ ܩܛܠܬܘܢ ܘܬܩܢܐܬܘܢ ܘܠܐ ܡܫܟܚ ܠܟܘܢ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܐܠܬܘܢ ܐܦ ܠܐ ܡܩܒܠ ܐܢܬ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܫܐܠ ܒܫ ܠܡܬܐ ܕܐܝܟ ܕܐܢ ܫܐܠ ܐܢܫ ܡܢ ܐܠܗܐ ܡܫܟܚ ܠܗ

2 * Concupiscitis: & non habetis. occiditis & zelatis: & non potestis adipisci. litigatis & belligeratis: & nō habetis, propter quod non postulatis.

2 * Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε, καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε & πολεμεῖτε· & οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς.

3 * Petitis, & nō accipitis; eo quòd malè petatis: vt in concupiscentiis vestris insumatis.

3 * αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

4 * Adulteri & adulteræ, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Dei? Quicunque ergo voluerit amicus esse B seculi huius: inimicus Dei constituitur.

Gen. 6. a. 5. 8. d. 21. 1. Ioh. 2. c. 15.

4 * μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.

5 * An putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in † vobis?

nobis

5 * ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;

6 * Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Ioh. 15. c. 19.

6 * μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

7 * Subditi ergo estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet à vobis.

1. Pet. 5. b. 5. Pro. 3. d. 34. Eph. 4. f. 27.

7 * Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.

8 * † Appropiate Deo: & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

1. Pet. 5. c. 9. Appropinquate C

8 * ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι.

9 * Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.

9 * ταλαιπωρήσατε & πενθήσατε & κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μετασταφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν.

10 * Humiliamini in conspectu Domini: & exaltabit vos.

1. Pet. 5. b. 6.

10 * ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

11 * Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suū: detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex.

11 * μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής.

12 * Vnus est enim legislator, & iudex qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum †?

Rom. 14. a. 9. tuum

12 * εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

13 * Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabi- D mur, & lucrum faciemus;

13 * ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν·

14 * Qui ignoratis quid erit in crastino. Quæ est enim vita vestra? Vapor † enim erit ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.

est enim

14 * οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστε ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

15 * Pro eo vt dicatis, Si Dominus voluerit; &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud.

15 * ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.

---

[5] אִיבִיכוֹן חָשְׁיָא קַדָּשׁוּ [h] לֵבָוְהִכוֹן פְּלִיגֵי נַפְשָׁא ׃ [6] אֶתְמַכְּכוּ [k] וַאתַאבְלוּ [l] וְגוּחֵכְכוּן לֵאבְלָא [m] נֶהֵהַפֵּךְ [n] וְחַדְוַתְכוּן
[7] לְעַקְתָא ׃ [8] אֶתְמַכְּכוּ קֻדָּם מָרְיָא [p] וַנֶרְמַרְמְכוּן ׃ [9] לָא חֶהֵוון מְסַהְלִין עַל [q] חֲרָדָא אֲחֵי הַוּגִיר דַּמְסַהֵל עַל
אֲחוֹהִי אוֹ [r] דַּאֵין לַאחוֹהִי מְסַהֵל עַל נְמוּסָא וְדַאֵין לְנָמוּסָא וְאֵין לְנָמוּסָא דַּאֵין אַנְתְּ לָא [s] חַוִּית [t] עֲבוּדָא דְנָמוּסָא אֶלָּא [u] דַּיָּנֵהּ ׃
[12] חַד הוּא גִיר [x] סָאֵם נָמוּסָא [y] וְדַיָּנָא דְהוּא מְשֵׁכַח [z] דְנַחֵא [a] וְנוֹבֵד אַנְתְּ דֵּין מַן אַנְתְּ דַּאֵין אַנְתְּ לֵהּ לְקָרֵיבָךְ ׃ [13] מָנָא
דֵּין [b] נֵאמַר עַל אִילֵין דַּאמְרִין [c] דְיוֹמָנָא אוֹ מְחָר [d] אָזְלִינַן לְמֵדִינְתָא אִידָא וְעַבְדִינַן תַּמָּן שַׁנְתָא חֲדָא וְנִסְחַגְּרִינַן
וְנִתְרְוִינַן ׃ [14] וְלָא יַדְעִין מָנָא הֲוֵא מְחָר מָנָא אִנּון גִּיר חַיֵּין אֵן לַהֲגָא דְקַלִיל מְתְחֲזֵא וְשַׁלֵק [e] וּמָטְפָא ׃
[15] חֲלָף דְּנֵאמְרוּן דַּאֵן מָרְיָא נֵצְבָא וְנֶחֵא עָבְדִינַן הָדָא אוֹ תַּמִּי ׃

[a] וידיכם [h] לֵב [b] מִכַּךְ
[k] אֵבֶל [l] ושחוקכם [m] תֶּהֶפֶךְ
[n] ושמחתכם סלצרת מן עוק
[p] רום [q] איש על רעהו
[r] דין [s] חֲזֵא [t] עושה תורה
[u] דין [x] טוּם [y] דין
[z] חזיא [a] אבר [b] אֲמַר
[c] יום [d] אזל [e] יִפָּא

16 * Sese efferunt in superbia sua. Omnis gloriatio talis à malo est.

17 * Et quisquis nouit bonum, & non exequitur illud, peccatum habet.

CAP. V.

1 O Diuites vlulate, & plorate ob dolores qui obuenturi sunt vobis.

2 * Opulentia enim vestra corrupta est, & fœtet: & vestimenta vestra consumpta sunt
3 à tinea. * Item aurũ & argentũ vestrũ corruptũ est, & corruptio eorum erit testimonio contra vos; & ipsa erodet carnem vestram. Ignem coaceruauistis vobis in dies extremos.

4 * Ecce merces operariorum qui messuerunt terras vestras quam peruersè denegauistis, clamat: & clamor messorum in aures Domini Tzeuaouth exercituum introiuit.

5 * In delicijs enim vixistis super terram, & sannas egistis, ac enutriuistis corpora vestra tanquam ad diem mactationis.

6 * Condemnastis & interemistis iustum, neque restitit vobis.

Dominica IIII. post Epiphaniam, & de Patribus.

7 * Vos autem, fratres mei, longanimes estote vsque ad aduentum Domini, sicut agricola, qui expectat fructus pretiosos fundi sui, & longanimis est super eis donec accipiat pluuiam tempestiuam & serotinam.

8 * Ita & vos longanimes estote, & corda vestra confirmate; appropinquat enim aduentus Domini nostri.

9 * Ne ingemiscatis vnus aduersus alium, fratres mei, vt non iudicemini: ecce iudex pro foribus stat.

10 * Exemplum accipite vobis prophetas, fratres mei, ad longanimitatem in afflictionibus vestris, qui quidem locuti sunt in nomine Do-
11 mini. * Ecce enim beatitatem tribuimus ijs qui sustinuerunt. Audistis tolerantiam Ioub, & finem, quẽ præstitit ei Dominus, vidistis, quoniam misericors est Dominus & commi-
12 serans. * Cæterùm ante omnia fratres mei, ne iuraueritis per cælum neque per terram, neq; per aliud iusiurandum. Sed sermo vester sit Est, Est, & Non, Non: ne sitis obnoxij iu-
13 dicio. * Quòd si quis ex vobis fuerit in oppressione, oret. quòd si lætetur, psallat.

---

16 מְשֻׁבָּחִין בַּחֲטִירוּתְהוֹן כָּל שׁוּבְחָנָא דְאִיךְ הָנָא מִן בִּישָׁא הוּ׃ 17 וְאִינָא דְיָדַע טָבְתָא וְלָא עָבֵד לָהּ חֲטָהָא הֲוָא לֵהּ׃

קפלאון ח

1 אָו עַתִּירָא אֱיִללוּ וְבְכוּ עַל דּוּחָנָא דְאִתֵּין עֲלֵיכוֹן׃ 2 עוּתְרְכוֹן גִּיר אֲתְחַבַּל וּמְרִי וּמָאנֵיכוֹן אֲתָאכְלוּמִן סָמָא׃ 3 וְדַהֲבְכוֹן וְסִאמְכוֹן אֲשְׁחֵת לֵהּ וְשׁוּחֲתְהוֹן הָוְיָא לְסַהֲדוּתָא עֲלֵיכוֹן וְהִי עֲתִידָא דְתֵּאכוֹל בְּסַרְכוֹן נוּרָא כַּנְשְׁתוּן לְכוֹן לְיוֹמָתָא אַחֲרָיָא׃ 4 הָא אַגְרָא דְפָעֲלָא דְחַצְדוּ אַרְעָתְכוֹן הַו דְשְׁטַלְמְתוּן קָעָא וְגַעֲתָא דְחַצּוּדָא לֵאדֳנוֹהִי דְמָרְיָא צְבָאוֹת עֲלַת׃ 5 בְּסֵמְתוּן גִּיר עַל אַרְעָא וְאִתְלַעֲבְתוּן וְתַרְסִיתוּן פַּגְרֵיכוֹן אֵיךְ דְיַלְיוֹמָא דְנָכְסָתָא׃ 6 חַיְבְתוּן וְקַשְׁלְתוּן לְזַדִּיקָא וְלָא קָם לוֹקְבַלְכוֹן׃

7 אֲנַחְנוּן דֵּין אַחֵי אַגְרוּ רוּחֲכוֹן עַדְמָא לְמֵאתְיֵהּ

---

16 * Se efferunt in superbia sua. Omnis gloriatio talis à malo est.

17 * Et quisquis nouit bonum, & non exequitur illud, peccatum habet.

CAP. V.

1 O Diuites vlulate, & plorate ob dolores qui obuenturi sunt vobis.

2 * Opulentia enim vestra corrupta est, & fœtet: & vestimenta vestra consumpta sunt
3 à tinea. * Item aurũ & argentũ vestrũ corruptũ est, & corruptio eorum erit testimonio contra vos; & ipsa erodet carnem vestram. Ignem coaceruauistis vobis in dies extremos.

4 * Ecce merces operariorum qui messuerunt terras vestras quam peruersè denegauistis, clamat: & clamor messorum in aures Domini Tzeuaouth exercituum introiuit.

5 * In delicijs enim vixistis super terram, & sannas egistis, ac enutriuistis corpora vestra tanquam ad diem mactationis.

6 * Condemnastis & interemistis iustum, neque restitit vobis.

Dominica IIII. post Epiphaniam, & de Patribus.

7 * Vos autem, fratres mei, longanimes estote vsque ad aduentum Domini, sicut agricola, qui expectat fructus pretiosos fundi sui, & longanimis est super eis donec accipiat pluuiam tempestiuam & serotinam.

8 * Ita & vos longanimes estote, & corda vestra confirmate; appropinquat enim aduentus Domini nostri.

9 * Ne ingemiscatis vnus aduersus alium, fratres mei, vt non iudicemini: ecce iudex pro foribus stat.

10 * Exemplum accipite vobis prophetas, fratres mei, ad longanimitatem in afflictionibus vestris, qui quidem locuti sunt in nomine Do-
11 mini. * Ecce enim beatitatem tribuimus ijs qui sustinuerunt. Audistis tolerantiam Ioub, & finem, quẽ præstitit ei Dominus, vidistis, quoniam misericors est Dominus & commi-
12 serans. * Cæterùm ante omnia fratres mei, ne iuraueritis per cælum neque per terram, neq; per aliud iusiurandum. Sed sermo vester sit Est, Est, & Non, Non: ne sitis obnoxij iu-
13 dicio. * Quòd si quis ex vobis fuerit in oppressione, oret. quòd si lætetur, psallat.

* Nunc autem exultatis in superbijs vestris. Omnis exultatio talis, maligna est. * Scienti igitur bonũ facere, & non facienti: peccatum est illi.

CAP. V.

AGite nunc diuites, plorate, vlulantes in miserijs vestris quæ aduenient vobis.

* Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt.

* Aurum & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.

* Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini sabbaoth introiuit.

* Epulati estis super terram: & in luxurijs enutristis corda vestra in die occisionis.

addixistis resistit * †Adduxistis & occidistis iustum: & non † restitit vobis.

* PATIENTES igitur estote fratres, vsque ad aduentum Domini. Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terræ; patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum.

igitur * Patientes† estote & vos, & cõfirmate corda vestra: quoniam aduentus Domini † appropinquauit.

appropinquabit * Nolite ingemiscere fratres in alterutrum: vt non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuam assistit.

exitus mali & longanimitatis, & * Exemplum accipite fratres †laboris & patientiæ, Prophetas; qui locuti sunt in nomine Domini.

* Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors est Dominus & miserator.

Mat. 5. f. 34 * Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neq; per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Sit autem sermo vester, est, est, non, non: vt non sub iudicio decidatis:

autem animo & * Tristatur† aliquis vestrũ? oret. Æquo animo † est? psallat.

16 * νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν.

17 * εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

ε.

1 * Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.

2 * ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν.

3 * ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις·

4 * ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ὑφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.

5 * ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς·

6 * κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

7 * Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.

8 * μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε.

9 * μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.

10 * ὑπόδειγμα λάβετε ἀδελφοί μου, τῆς κακοπαθείας, καὶ τῆς μακροθυμίας, τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου.

11 * ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστι καὶ οἰκτίρμων.

12 * πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὒ, οὔ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε.

13 * κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.

דְּמָרְיָא אַיךְ אַכָּרָא דְּמִסְכֵּנָא לְפִארָא וְקִירֵיא דַּארְעָה וּמַגַּר רוּחָה עֲלֵיהוֹן עַדְמָא דְּנָסַב מָטָרָא בְּכִירְיָא וְלַקִישָׁיָא ׃
8 הָכֵנָא אַף אַנְתוּן אֲגַרוּ רוּתָכוֹן וְלִבַּוֹתְכוֹן שַׁרְרוּ קָרְבַת לָהּ גֵּיר מֵאִתֵּיהָה דְּמָרָן ׃ 9 לָא תְּתַנָּחוּ חַד עַל חַד אֲחַי דִּלָּא תֶּתְדִּינוּן הָא גֵּיר דַּיְנָא קְדָם תַּרְעָא קָאֵם ׃ 10 דְּמוּתָא לַנְבִיָא סַבוּ לְכוֹן אֲחַי לְמַגְרַת רוּחָא וּלְאוֹרֶךְ אַפַּיִם אֶלֵּץ אוּר
11 הָא גֵּיר יַהֲבִינַן טוּבָא לַאִילֵּין דְּסַיְבְרוּ שְׁטַעְתּוּן מְסַיְבְרַנוּתָהּ דְּאִיוֹב וְחַרְתָּא דַּעֲבַד לָהּ מָרְיָא וַמַרְחָמָן הוּ מָרְיָא ׃ 12 וּמִכָּל מַדֵּם דִּין אֲחַי לָא תְּחַוְיוּן לָא בִשְׁמַיָּא וְלָא בְּאַרְעָא אַף לָא בְּמוֹמָתָא אַחֲרִיתָא אֶלָּא תְּהֵוֵא מַלְּתְכוֹן אִין אִין וְלָא לָא דִּלָּא תֶּתְחַיְבוּן תְּחִית דִּינָא ׃
13 וְאִין אֱנָשׁ מִנְּכוֹן נְהֵוֵא בְּאוּלְצָנָא נְהֵוֵא מְצַלֵּא וְאִן חַדָּא נְהֵוֵא מְזַמַּר ׃

e עובד האדמה f ומאריך אפיים g בכר h נגר i אתא k נח l דין m קום n רחם o נסב p לארך אפים q אלץ אור r נוחכום אנחנו s סיבר t ואחריתו u חוזא x רחם y ומא נשבע

14 * Quòd si ægrotet, vocet Presbyteros ecclesiæ vt orent pro ipso, & vngant eum oleo in nomine Domini nostri.

15 * Et oratio fidei sanitati restituet ipsum ægrotum, & eriget eum Dominus noster. quòd si peccata sint ab eo commissa, remittentur ei. 16 * Porrò cõfitemini alius alij delicta vestra, & orate alius pro alio vt sani efficiamini. Magna siquidem est virtus orationis illius quam iustus orat.

17 * Et Elijo homo fuit passionibus obnoxius sicut & nos, & orauit ne descenderet pluuia super terram, neque descendit per tres annos & sex menses.

18 * Et rursum preces fudit, & cæli dederunt pluuiam, terraque edidit fructus suos.

19 * Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à via veritatis, & conuerterit eum aliquis ab errore ipsius:

20 * Sciat quòd qui reduxit peccatorem ab errore viæ suæ, seruaturus sit animam eius à morte, operiétque multitudinem peccatorum suorum.

Epistolæ Iaakoub Apostoli
FINIS.

14 וְאִן [g] כְּרִיהּ [h] נֶקְרֵא [i] לְקַשִּׁישֵׁא [k] דְּעִדְּתָא וְנֶצְלִין עֲלוֹהִי [l] וְנֶמְשְׁחִנֵּהּ [m] מְשִׁחָא בַּשְׁמָהּ דְּמָרָן׃
15 וְצַלוֹתָא [n] דְּהֵימָנוּתָא מַחְלָא לָהּ לְהַוו דַּכְרִיהּ [p] וְמֵקִים לֵהּ מָרָן וְאִן חֲטָהֵא עֲבִידִין לֵהּ [q] מְשֻׁחְבָּקִין לֵהּ׃
16 הֲוִיחוּן דֵּין [r] טוּרִין [s] סַכְלוָתְכוּן חַד לְחַד וַהֲוִיחוּן מְצַלִּין חַד עַל חַד [t] דְּתֶתְאַסוּן רַב הוּגֵּיר חֵילֵהּ דַּצְלוֹתָא אִידָא דְּזָרִיקָא מְצַלֵּא לָהּ׃
17 אֶלִיָּא בַּרְנָשָׁא הֲוָא חֲשׁוּשָׁא אַכְוָתַן וְצַלִּי דְּלָא נֶחוּת מְטָרָא עַל אַרְעָא וְלָא נְחַת תְּלַת שְׁנִין וְשִׁתָּא יַרְחִין׃

[g] חל [h] קָרָא [i] הכוהנים [k] של עדה [l] מְשַׁח [m] שמן [n] ותפלה [p] מרפאה [q] קום [r] שְׁבַק [s] יְרָאידה [t] מְכַל אשם [u] אֶסָּא רפא

14 * Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini.

Mat. 6. b. 11

15 * Et oratio fidei saluabit infirmum, & †alleuabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.

alleuiabit

16 * Confitemini ergo alterutrum peccata vestra: & orate pro inuicem vt saluemini. multum enim valet deprecatio iusti assidua.

D

17 * Elias, homo erat similis nobis passibilis, & oratione orauit vt non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex.

3. Reg. 17 a. 1. Luc. 4. d. 25.

18 * Et rursum orauit: & cælum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum.

19 * Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum:

3. Reg. 18 g. 41. g. 45

20 * Scire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animã eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Epistolæ B. Jacobi FINIS.

14 * ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τ ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τ κυρίου.

15 * καὶ ἡ εὐχὴ τ πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

16 * Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.

17 * Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τ γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.

18 * καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

19 * ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τ ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν,

20 * γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Τέλος τ ἁγίου Ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

---

19 אַחַי אִן אֱנָשׁ מִנְכוֹן [c] נְטָעָא מִן אוֹרְחָא [d] וְקוּשְׁטָא

[c] טָעָא [d] וְרַע

20 נֶרַע דְּהוּ [h] דְּמַהְפֵּךְ לַחֲטָיָא מִן טָעְיוּתָא דְאוֹרְחֵהּ מָחֵא נַפְשֵׁהּ מִן מוֹתָא

[g] בָּנָא חשיב [h] בַּפֵּךְ

וְנַפְנְיוּהִי אֱנָשׁ מִן [f] טָעְיוּתְהוֹן:

[e] ועוד בנחנו [f] טָעְיוּתְהוֹן

וְעָטֵא סוּגָּאָא דַחֲטָהוֹתִי׃

[a] 21 [b] וְחוּב צַלִּי וְשָׁמַיָא יַהֲבוּ מָטְרָא וְאַרְעָא יְהַבַת פֵּאֲרֵיהּ׃

שְׁלֵמַת אֲגַרְתָּא דְיַעֲקוֹב שְׁלִיחָא׃

[a] ואחרנין [b] יַהֲבוּ מָטְרָא

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI PETRI PRIMAM.

DISCIPVLOS *Saluatoris inuicti toto orbe diffusos & peregrinos in hoc seculo monstrat, & præteritæ vitæ pœnitere suadet, & in nouam vitam proficere tota cum sollicitudine exhortatur Simon Petrus filius Iohannis, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaidæ, frater Andreæ Apostoli.*

RVRSVM EPISTOLA PETRI SCHEMEOVN KIPHO APOSTOLI:

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Dominica noua.

CAP. I.

1 PETRVS *Apoſtolus Jeſchua Meſchicho electis & aduenis qui ſparſi ſunt in Ponto, & in Galatia, & Cappadocia, & Aſia, & Bithynia;*

2 *Jis qui electi ſunt per præſcientiam Dei patris, per ſanctificationem Spiritus, vt ſint in obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Jeſchua Meſchicho, Gratia & pax multiplicetur apud vos.*

3 *Benedictus Deus pater Domini noſtri Jeſchua Meſchicho qui multa miſericordia ſua genuit nos denuò per reſurrectionem Domini noſtri Jeſchua Meſchicho in ſpem vitæ.*

4 *Et in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, ac immarceſſibilem, quæ parata eſt vobis in cælis.*

5 *Qui cuſtodimini virtute Dei & fide in ſalutem quæ parata eſt vt reueletur in temporibus nouiſſimis.*

6 *In quibus lætabimini in æternum, etſi hoc tempore paululum in anguſtiam redacti ſitis per varias tentationes quæ tranſeunt ſu per vos.*

7 *Vt probatio fidei veſtræ appareat excellētior auro purgato, quod probatū eſt per ignē in laudem & honorem, & gloriam; in reuelatione Jeſchua Meſchicho.*

8 *Quem quum non videritis, diligitis, ac per fidem in eum exultatis cum gaudio glorificato ineffabili:*

9 *Vt recipiatis retributionem fidei veſtræ*

10 *ſalutem animarum veſtrarum.* *De qua ſalute exquiſierant prophetæ quum vaticinati ſunt de gratia quæ futura eſt vt detur vobis.*

11 *Et ſcrutati ſunt quo tempore demonſtraturus eſſet ac teſtimoniū redditurus Spiritus ille Meſchicho, qui habitabat in ipſis, de futuris paſſionibus Meſchicho, & gloria eius poſtea.*

תוב אָנַרְתָא דְפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא שְׁמְעוֹן בִּיפָא
חַר בְּשַׁבָּא חֲרַתָא א קפלאון א

פֶּטְרוֹס שְׁלִיחָא דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא לְגִבְיָא וְתוּתָבֵי דְזָרִיעִין בְּפַנְטוֹס וַבְגַלַטְיָא וַבְקַפַּדוּקְיָא וּבְאסְיָא וּבְבִיתוּנְיָא׃
אִילֵין דְאִתְגְּבִיו בְּמִקְדְּמוּת יְדִיעְתָּה דַאלָהָא אֲבָא בְּקִדּוּשׁוּתָא דְרוּחָא דְנָהֲווּן לְמִשְׁמַעְתָּא וְלִרְסָס
דְּמֵהּ דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא סַיבוּתָא וְשַׁלְמָא נְסָגֵא לְוָתְכוֹן׃ מְבָרְכִ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הַו רְבַחֲנָנֵהּ
סַגִּיאָא אוּלְדַן מַן דְרִישׁ בְּקִיְמְתֵהּ דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְסַבְרָא דְחַיֵּיא׃ וְלִירְתוּתָא דְלָא מֶתְחַבְּלָא וְלָא
מִתְסַנְּפָא וְלָא חָמְיָא הִי דְמְטַיְבָא לְכוֹן בַּשְׁמַיָא׃ כַּד נְטִירִין אַנְתוּן בְּחַיְלָא דַאלָהָא וַבְהַימָנוּתָא

---

1 ✣ ✣ ✣
2 ✣
3 ✣
4 ✣
5 ✣
6 ✣
7 ✣
8 ✣
9 ✣
10 ✣
11 ✣

---

a בשבת b חֲרַת חדש
c גְּבָא לבחורים d יְתֵב
e זְרַע f גְּבָא g קֳדֵם
h שְׁמַע i חסד k סְגֵא
l בְּרַךְ m שבחסדו n רבה
o יְלַד p קוס q להקוה
r יְרַת s חֲבֵל t טְנַף
u חֲמָא x מַוֵּב y חַיְמֵן

EPISTOLA CATHOLICA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

1 PEtrus Apostolus Iesu Christi, electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ,

2 * Secũdum præscientiam Dei patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia vobis & pax multiplicetur.

3 * Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnã regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis;

4 * In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis in vobis;

5 * Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam reuelari in tempore nouissimo:

6 * In quo †exultabitis modicum nunc si oportet contristari in varijs tentationibus:

7 * Vt probatio vestræ fidei multo pretiosior† auro (quod per ignem probatur) inueniatur in laudem & gloriam & honorem in †reuelatione Iesu Christi:

8 * Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem † exultatis lætitia inenarrabili & glorificata;

9 * Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum†.

10 * De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt:

11 * Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones & posteriores glorias.

exultatis — reuelationem — exultabitis — vestrarum — sit — 1.Cor. 1. a. 5. — Eph. 1. a. 3.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ καθολικὴ πρώτη Ἐπιστολή.

κεφ. α.

1 Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας,

2 * κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

3 * εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν διὰ ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν,

4 * εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς,

5 * τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ;

6 * ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς·

7 * ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ·

8 * ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ,

9 * κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.

10 * περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τοῦ εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες·

11 * ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας·

לעתות חרא שמח · לְחַיֵּא דַמְסַיְּבִין דְּנָהְגְלוּן אַזְבְּנָא אַחֲרָיָא ׃ דַּבְּהוּן מְחַדְּרִין לְעָלַם אֶפֵּן בְּהָנָא זַבְּנָא קַלִּיל מִתְחַעִיקִין אַנְחוּן
עוק צור עדא · בְּנֶסְיוּנָא מְשַׁחְלְפָא דְעָרִין עֲלֵיכוּן ׃ אֵיכְנָא דְּבוּחְרָנָא דְּהַיסָנוּתְכוּן נָתְחֲזָא דְּמִיתַּר מִן דַּהֲבָא סְנִינָא
בחר חמן יתר · דְּאִתְבְּקִי בְּנוּרָא לְתֵשְׁבּוּחְתָא וְלֵאיקָרָא וְלִקוּלְסָא בְּגַלְיָנֵהּ דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
זהב ארוך בקא בתן · הַו דְּלָא חֲזִיתוּנֵיהִי וּמַחְבִּין אַנְתוּן לֵהּ וְכַהֲיסָנוּתֵהּ רָוְזִין אַנְתוּן בְּחֶדוּתָא מְשַׁבַּחְתָא דְּלָא מְתַמְלְלָא ׃
שבח יקר כבד · דְּתְקַבְּלוּן פּוּרְעָנָא דְּהַיסָנוּתְכוּן חַיָּא דְּנַפְשָׁתְכוּן ׃ הְנוּן חַיָּא דְּעַקְבוּ הַוּוּ עֲלֵיהוּן נְבִיָּא כַּד אִתְנַבְּיוּ עַל
אחב אהב רחז הגיל · טִיבוּתָא דַעֲתִידָא הַוָּת דְּתֵיתֵבִי לְכוּן ׃ וְבְצוּ דְּבָאינָא זַבְּנָא מְחַוְיָא וּמַסְהֲדָא רוּחֵהּ דְּמְשִׁיחָא דְּעָמְרָא בְּהוּן
נשפון נתגבול · עֲקַב

12 * Et reuelata fuerunt illis quæcunque ſcrutabantur, quia non ſibimetipſis perquirebant, ſed noſtra nobis ꝛaticinabantur, ea nempe, quæ nunc reuelata ſunt ꝛobis per eos qui euangelizauerunt ꝛobis Spiritu Sanctitatis, qui miſſus eſt è cælis, in quæ deſiderant etiam Angeli proſpicere.

13 * Quapropter accingite lumbos mentium ꝛeſtrarum, & excitamini perfectè, & ſperate in gaudium illud, quod obuenturum eſt ꝛobis in reuelatione Domini noſtri Jeſchua Meſchicho;

14 * Tanquam filij obedientes. Neque communicaueritis amplius primis illis concupiſcentijs quibus concupiſcebatis abſque ſcientia.

15 * Sed eſtote ſancti in omnibus conuerſationibus veſtris, quemadmodum Sanctus eſt ille qui ꝛocauit vos.

16 * Quandoquidem ſcriptum eſt, Eſtote ſancti, ſicut & ego ſanctus ſum.

17 * Quòd ſi patrem vocatis eum in cuius conſpectu non eſt acceptio facierum [perſonarum] & qui iudicat ꝛunumquemque ſecundùm opera eius: timore ducimini hoc tempore incolatus ꝛeſtri.

18 * Quum ſciatis nec argento quod corrumpitur, nec auro vos redemptos fuiſſe ab illis ꝛanis operibus ꝛeſtris quæ accepiſtis à patribus ꝛeſtris.

19 * Sed pretioſo ſanguine agni illius, qui nec næuum nec maculam habet, hoc eſt Meſchicho.

20 * Qui præordinatus fuerat ad hoc ante iacta mundi fundamenta, reuelatus eſt autem in fine temporum propter vos.

21 * Qui quidem per ipſum credidiſtis in Deum qui excitauit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ꝛt fides ſpesque ꝛeſtra ſit in Deo:

22 * Quum ſanctificaueritis animas ꝛeſtras per obedientiã ꝛeritatis, & fueritis pleni charitate abſque acceptione facierum [ſimulatione] ꝛt ex puro & integro corde ꝛos inuicem diligatis.

23 * Ut qui denuò geniti eſtis non ex ſemine corruptibili, ſed ex illo incorruptibili, per ꝛiuum ſermonem Dei, qui ſtat in æternum.

---

22 h וְאִתְגְּלִי לְחִין כָּל׳ דְּכָצִין הֲווֹ מָטַל וְלָו לְנַפְשָׁהוֹן k בַּעְיִן הֲווֹ אֶלָּא לַן דִּילַן l מְתְנַבְּיִן הֲווֹ אִילֵּין דְּחָשָׁא אִתְגְּלִי לְכוֹן
23 בָּוָּד אִילֵּין m דְּסַבַּרְנָכוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא n דְּאִשְׁתַּדַּר מִן שְׁמַיָּא דַּבְהֵין בְּחָלֵין o מְתְרַגְּרְגִין אָף מַלְאֲכָא p דְּנָרִיקוֹן ׃
1 13 מָטַל הָנָא q חֲזוּקוּ חֵזֵא r דְּתַרְעֵיתְכוֹן s וְאִתְּחַעִירוּ t גְּמִירָאִית u וְסַבְּרוּ עַל x חַדּוּתָא y דְּאִתְיָא לְכוֹן z בְּגַלְוָנַהּ דְּמָרַן
יְשׁוּעַמְשִׁיחָא ׃ 14 אַיִךְ בְּנָיָא a מֶשְׁתַּמְעָנָא וְלָא b תֶּשְׁתַּוְּתְפוּן c חוּב לַרְגִינָתָא קַדְמָיָתָא אִילֵּין d דְּרַגְּזִין הֲוֵיתוּן דְּלָא e בִּידַעְתָּא ׃
15 אֶלָּא הֲוֵו קַדִּישִׁין בְּכָלְהוֹן f הוּפָכֵיכוֹן אַיִךְ דְּקַדִּישׁ הוּ הַו מִן דְּקָרְכוֹן ׃
16 מָטַל דִּכְתִיב רַהֲוֵיתוּן קַדִּישִׁין אֲיכַנָא דְּאַף אֲנָא קַדִּישׁ אֲנָא ׃ 17 וְאִנְהוּ דַּאֲבָא קָרִין אַנְתוּן הַו דְּלַית קְרַמְּוהִי
מַשְׁבַּאפָּא וְדָאֵן לְכָלְנָשׁ אַיִךְ עֲבַדְוּהִי בְּדֶחְלְתָּא אֲהַדְּרוּ בְּזִבְנָא הָנָא דְּתַוּתְבוּתְכוֹן ׃

h נְלָא i בְּצָא חסר k בָּעָא l נַכְּא m סַכַּר כשר n שַׁדַּר o רְנַג p דַּק חנ׳ש q אזרו r רְעָא דצח s עוּרשקדיבחמיסטובפחו t שמח u אַתָּא v גְּלָא w שְׁמַע x שְׁתַף y עד z רְנַג a יְרַע b נחגוחבם

12 *Quibus reuelatum est quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos qui euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo in † quem desiderát angeli prospicere.

quæ

13 * Propter quod succincti lumbos mẽtis vestræ, sobrij, perfectè sperate in eam quæ offertur vobis gratiã, in † reuelatione Iesu Christi.

reuelationem

14 *Quasi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desiderijs:

15 * Sed secundùm eum qui vocauit vos, Sanctum, & ipsi in omni conuersatione sancti sitis.

Leu.11. g.24.19. 2.2.20. b.7.

16 * Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.

Deut.10 d.17. Rom.2. b.11. Gal.2. b.6.

17 * Et si Patrem inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum vniuscuiusque opus: in timore, incolatus vestri tempore conuersamini:

1.Co.6.d 20.7.d. 23. Actо.20. f.28.

18 * Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis,

19 * Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati;

Heb.9.c. 12.d.14.

20 * Præcogniti quidem ante mundi constitutionẽ, manifestati autem nouissimis temporibus propter vos;

1.Ioh.1. c.7.

21 * Qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitauit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, vt fides vestra & spes esset in Deo.

Apoc.1. b.5.

22 * Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici ex corde inuicem diligite attentiùs:

23 * Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei viui & permanentis in æternum.

12 * οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

13 * διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ,

14 * ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις·

15 * ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γένησθε·

16 * διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.

17 * καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε·

18 * εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου,

19 * ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, χριστοῦ,

20 * προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς

21 * τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.

22 * τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς,

23 * ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα.

---

18 כַּד יְדָעִין אֲנָחְנִין דְּלָא בְּכַסְפָּא וְדַהֲבָא [p]אִתְפְּרַקְתּוּן מִן עֲבָרֵיכוֹן סְרִיקָא הֲנִין דְּקַבֶּלְתּוּן מִן אֲבָהַיכוֹן ׃
19 אֶלָּא בִּדְמָא [q]יַקִּירָא [r]דְּאִמְּרָא דְּמוּמָא וּטוּלְשָׁא [s]לִית בֵּהּ [t]דְּאִיתְהוֹדִי מְשִׁיחָא ׃ 20 הַוּ דְּמַקְדָּם הֲוָא פְּרִישׁ לָהּ
לְהָנָא מִן קֳדָם [u]תַּרְמִיתְהּ דְּעָלְמָא [v]וְאִתְגְּלִי [x]בְּחַרְתְּחוֹן דְּזַבְנָא מָטַלְתְּכוֹן ׃ 21 אִילֵּין [y]דְּבְאִידָה הֵימָנְתּוּן בַּאלָהָא הַוּ
[z]דְּאַקִּימֵהּ מִן בֵּית [a]מִיתָא וְיָהַב לֵהּ שׁוּבְחָא דְּהֵימָנוּתְכוֹן [b] וְסַבְּרְכוֹן נָהֲוָא עַל אֱלָהָא ׃
22 כַּד [c]נְהֲוֵין קַדִּישִׁין נַפְשָׁתְכוֹן [d]בְּמֶשְׁתַּמָּעוּתְהּ [e]דְּשָׁרָא וְנָהֲוֵין [f]מְלַיִן [g]חוּבָא דְּלָא מַסַּב בְּאַפָּא דְּמִן לְבָא [h]דְּכְיָא
וְגְמִירָא הֲוָהוּן [i]מְחַבְּין חַד לְחַד ׃ 23 אֵיךְ אֲנָשָׁא דְּמִן זַרְעָא דְּבָלֵא אֶלָּא מִן זַרְעָא דְּבָלֵא [j]אִתְיַלְּדְתּוּן לָא מִן [k]זְרָעָא דְּבָלֵא אֶלָּא מִן אַיְנָא דְּלָא בָּלֵא
[l]בְּמִלְּתָא [m]חַיְתָא וְקַאלָהָא [n]דְּקַיְמָא לְעָלַם׃

---

p פְּרַק q נבבד r כבש
s אית t רְמָא u גְּלָא
x באחריתם y יד z קום
a מות b וחקותכם c חוא
d שמע e של אמת f מְלָא
g חטאת h דְּכָא i חַבַּב
j יְלַד k מְלֵל l חַיָּא
m קוס n

24 * Quoniam omnis caro herba, & omnis decor eius tanquam folium agri: exaruit herba & marcescit folium.

25 * At verbum Dei nostri stat in secula, & hoc est verbum quod euãgelizatum est vobis.

Dominica v. post Epiphaniam.

CAP. II.

1 DEponite ergo à vobis omnem malitiam, omnemque fraudem, & simulationem, & inuidiam, & obtrectationem:

2 * Et estote sicut infantes simplices, & appetite verbum illud tanquam lac purum & spiritale, vt per illud adolescatis ad salutem:

3 * Si gustaueritis & videritis quàm bonus sit Dominus.

4 * Ad quem acceditis. qui est lapis ille viuus quem reprobauerunt filij hominum, sed electus & precios̃us est apud Deum.

5 * Quin & vos tanquam lapides viui ædificemini, ac estote templa spiritalia, & Sacerdotes sancti ad offerendas hostias quæ acceptabiles sint coram Deo per Jeschua Meschicho:

6 * Dictum est enim in Scriptura, Ecce pono in Tzehioun lapidem electum & precios̃um in caput anguli; in quem qui crediderit, non pudefiet.

7 * Vobis igitur datus est hic honor, ijs nimirum qui credunt: illis verò qui sunt increduli,

8 * Lapis est offendiculi, aut petra in quam impingitur, & offendunt ad eam quòd nõ acquiescant sermoni in quem positi sunt.

9 * Vos autem genus electum estis quod fungatur Sacerdotio ad regnum, gens sancta, cœtus redemptus, vt euangelizetis laudes eius qui vocauit vos à tenebris in præstantissimam lucem suam.

10 * Qui quondam non habiti estis populus, nunc autem populus Dei: nec super vos erant misericordiæ, nunc autem effusæ sunt super vos miserationes.

De Iouchanon baptista.

11 * Dilecti mei, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, seiungite vos ab omnibus illis concupiscentiis corporis quæ bellum gerunt aduersus animam.

---

24 מֶטֶל דְּכָל בִּסְרָ֫ [n] עֲמִירָא וְכָלָּה [o] זְאִיוֹתֵה אַיךְ [p] עוּפְיָא דְחַקְלָא יַבֵּשׁ עֲמִירָא וְחָמֵא עוּפְיָא ׃

25 וּמִלְּתֵה דַּאלָהָן [q] קַיְמָא לְעָלְמִין וְהָדָא הִי [r] מִלְּתָא דְּאִסְתַּבַּרְתּוּן ׃

ח֫ר בְּשַׁבָּא דְחַמְשָׁא דִּכְתַר רַנְחָא ב קפלאון ב [x] אֲנִיחוּ הָכִיל מָנְכוּן כֻּלָּה [b] בִּישׁוּתָא וְכֻלָּא [c] נְכְלָא [d] וּמַסַּב בַּאפֵּא [e] וְחַסָּמָא [f] וּמֵאבַלְקְרָצָא ׃ 2 וַהֲווּ אַיךְ [g] יַלּוּדָא [h] שַׁבְּרָא [i] וְאִתְרַגְּרוּ לָהּ [k] לְמִלְּתָא אַיךְ דַּלְחָלְבָא [l] נַקְדָא וְרוּחָנָא

דְּהָ [m] חֶתְרַבּוּן לְחַיֵּא ׃ 3 אִן [n] טְעַמְתּוּן [o] וְחַזַיְתּוּן דְּטָב הוּ מָרְיָא הַו דְּלֵהּ [p] מְתְקָרְבִין אַנְתּוּן ׃ 4 דְּאִיתֵהוֹהִי כְּאפָּא חַיָּא

[q] דְּאִסְתְּלִיהוֹהִי בְּנֵי אֱנָשָׁא וְגִבְא [r] וְמִיקַר לְוָת אֱלָהָא ׃ 5 וְאַף אַנְתּוּן אַיךְ כְּאפֵּא [s] חַיָּתָא אִתְבַּנוּ וַהֲווּ הַיְכְלָא רוּחָנָא וְכָהֲנָא

קַדִּישָׁא לְמַסְקוּ דְּבְחָא דְּמְקַבְּלִין קֳדָם אֱלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

---

[n] עשב [o] יופי קעלה [p] קום [q] חדבר [r] סַבַּר בשר [x] נוּחַ [b] בִּישׁ [c] נְכַל [d] נָסַב [e] וקנאה [f] ומלשינות [g] בעריס [h] פחאים [i] רְנַג [k] מַלַל [l] נבר [m] רְבָא [n] חֲזָא [o] קְרַב [p] טְרָא מאס [q] יְקַר [r] חַיָּא [s] בְּנָא

Esa.40. b.6 Eccl.14. c.18 Iaco.1.b 10 *Quia omnis caro vt fœnum,& omnis gloria eius tanquam flos fœni. exaruit fœnum,& flos eius decidit.

25 * Verbum autem Domini manet in æternum. hoc est autem verbum quod vobis. euangelizatum est in†vos.

CAP. II.

Rom.6. a.4 Eph.4. c.22 Col.3. b.8. Heb.12 a.3 1 DEponentes igitur omnem malitiam & omnem dolum, & simulationes, A & inuidias, & omnes detractiones,

rationabiles, & 2 * Sicut modò geniti infantes,†rationabile,†sine dolo lac concupiscite; vt in eo crescatis in salutem.

3 * Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.

Isa.28 d.16 Rom.9.f 33. 4 * Ad quẽ accedentes,lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum:

in offerentes 5 * Et ipsi tanquam lapides viui superędificamini,domus spiritualis,†sacerdotium sanctũ, †offerre spiritales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.

Psal.117 c.22 6 * Propter quod continet Scriptura; Ecce pono in Sion lapidem summũ angularem†electum,pretiosum:& qui crediderit in eum, non confundetur.

probatũ

Mat.21. d.42 7 * Vobis igitur honor, credẽtibus.non credẽtibus autem, lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: B

8 * Et lapis offensionis, & petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in †quo & positi sunt.

quod

Act.4. b.11 Isa.8. c.14 Exo.19. a.6. 9 * Vos autem genus electum,regale sacerdotium,gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.

Dei Osee.2.d 23 Rom.9. f.25 10 *Qui aliquando non populus†, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

Rom.13. d.14 Gal.5.c. 16.d.19. Inf.3. c.16 11 * Charissimi, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à C carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam:

24 * διόπ πᾶσα ϛαρξ ὡς χόρτ☉, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθ☉ χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθ☉ αὐτοῦ ἐξέπεσε·

25 * τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

β'.

1 * Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς,

2 * ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε·

3 * εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύρι☉·

4 * πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον,

5 * καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκ☉ πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

6 * διόπ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

7 * ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτ☉ ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας,

8 * καὶ λίθ☉ προσκόμματ☉, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν·

9 * ὑμεῖς δὲ γέν☉ ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθν☉ ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντ☉ εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς·

10 * οἱ ποτὲ οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

11 * Ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς·

---

x בְּחִר y ובבדה z פנה
a בְּחִיר b יַתֵּב c כבוד
d חַיְמִן e טַפַּס הקשיב
f תַּקַּל בשל g אבן
h מקשיבים i מַלַּל k סוֹם
l גְּבָא m כַּתֵּן n פרוּ
o סַבַּר בשר p קְרָא
q יִתַּר r שָׁפַע שפך

x בְּחִירְתָּא y וְיַקִּירְתָּא בְּרִישׁ z וְזִיתָא מִן דַּמְהַיְמִין בֵּהּ לָא a בְּהָתָה׃ 7 לְכוֹן הַכִּיל b אִתְיְהֵב הָנָא c אִיקָרָא לַאילִין d דַּמְהַיְמְנִין
לְהָנוּן דֵּין דְּלָא e מְהֵיטְפִּיסִין ׃ 8 בְּאַפָּא הוּ f דְּתוּקְלְתָא אוֹ g אַבְנָא דִּכְשְׁלָא וּמְהֵיתַקְלִין בֵּהּ בַּדְּלָא h מְהֵיטְפִּיסִין לְמִלְּתָא
דַּלְהָנָא k סִימִין׃ 9 אַנְתּוּן דֵּין שַׁרְבְּתָא אַנְחוֹן l גְּבִיתָא m דְּמַכְהֲנָא לְמַלְכוּתָא עַמָּא קַדִּישָׁא כְּנִשָׁא o פְּרִיקָא דְּחַסְבְּרוּן
חֲשְׁבְּחֲתֵהּ דְּהוּ p דְּקָרְכוּן מִן חֲשׁוֹכָא לְנְהוֹרֵהּ q מְיְהָרָא ׃ 10 אִילֵּין דְּמִן קֳדָם ☐ לָא חֲשִׁיבִין הַוִיתוּן עַמָּא הָשָׁא דֵּין
עַמָּא דַאלָהָא אַף לָא רַחֲמָא הֲווֹ עֲלֵיכוּן הָשָׁא דֵּין r אִשְׁתַּפַּעוּ עֲלֵיכוּן רַחֲמָא ׃
דְיוֹחָנָן מַעְמְרָנָא ג 11 חֲבִיבֵי בָּעָא אֲנָא מָנְכוּן אַיְךְ עָרְעָא וְאַיְךְ תּוֹתְבָא
אֲתְפְּרְקוּ מִן כְּלֵהֵין רְגִיגָתָא דְּבַגְרָא הַלֵּין דְּעָבְדָן קְרָבָא לְוִקְבָל נַפְשָׁא ׃

12 * Sintque bonæ conuersationes vestræ cõram omnibus filiis hominum: vt ij qui obloquuntur de vobis malos sermones, conspiciãt bona opera vestra, & glorificent Deum in die examinis.

13 * Proinde estote subditi omnibus filiis hominum propter Deum: regibus propter imperium ipsorum:

14 *Iudicibus autem, vt qui ab eo missi sunt ad vindictam nocentium, laudem verò bene agentium.

15 * Quia sic est voluntas Dei vt per bona opera vestra obturetis os stultorum illorum qui non norunt Deum:

16 * Tanquam filij liberi, & non tanquam homines quibus facta sit sua libertas velamẽ malitiæ ipsorum, sed tanquam serui Dei.

17 * Omnes honorate: fratres vestros diligite: ac Deum reueremini: & regibus honorem exhibete.

18 * Illis autem seruis qui sunt inter vos, [dico] subditi estote heris vestris cum timore, non tantùm bonis & mansuetis, sed etiam duris & asperis.

19 * Illi enim gratiam habent coram Deo, qui propter bonam conscientiam sufferunt molestias quæ sibi obueniunt ab iniquis.

20 * Qui verò propter delicta sua sustinent afflictiones, quamnam habent gloriam? Sed quum bene feceritis, oppressíque fueritis, ac sustinueritis, tunc crescet gloria vestra apud Deum.

21 * Ad hoc enim vocati estis, quoniam & Meschicho mortuus est pro nobis, & reliquit nobis hoc exemplum, vt & vos per vestigia eius incedatis.

22 * Qui quidem non fecit peccatum, neque dolus inuentus est in ore ipsius.

23 * Qui maledicentiam pertulit, neque maledixit: & passus est, neque comminatus est; sed tradebat iudicium suum iudici iustitiæ.

24 * Et baiulauit omnia peccata nostra, eáque sustulit in corpore suo ad crucem; vt quum mortui fuerimus peccato, per iustitiam illius viuamus. nam eius liuore sanati estis:

25 * Qui errabatis tanquam oues, nunc autem conuersi estis ad pastorem & curatorem animarum vestrarum.

---

12 וְנֶהֱווּן שַׁפִּירִין [s] הוּפָכֵיכוּן קֳדָם כָּל־הוֹן בְּנֵי אֲנָשָׁא וַאֲילֵין דְּמִתְלַלִּין עֲלֵיכוּן [h] מֶלֵּא בִּישָׁתָא [i] נֶחְזוּן עֲבָדֵיכוּן שַׁפִּירָא
13 וְנִשְׁבְּחוּן לֵאלָהָא בְּיוֹמָא [k] דְּבוּחְרָנָא׃ [l] 13 וְהֱווֹ [m] מְשַׁתַּעְבְּדִין לְכָל־הוֹן בְּנֵי אֲנָשָׁא מְטֻל אֱלָהָא לְמַלְכָּא מְטֻל
שׁוּלְטָנֵהוֹן׃ 14 וְלַוַיְנָא מְטֻל דְּמֶנֵּה [o] מְשַׁחְרְרִין [p] לַחְבֵעָתָא [q] דְּמִסְכְּלָנָא [r] וְלַחֲשִׁבוּחָא דְּעָבְדֵי [s] טָבָתָא׃ 15 דְּהָכַנָא הִוֹ
[t] עֲבְיֵנָא דֵאלָהָא דְּבַעֲבָדֵיכוּן שַׁפִּירָא [u] תָּסְכְּרִין פּוּמָא דְּסַכְלָא הָנוּן דְּלָא יְדָעִין לֵאלָהָא׃ 16 אַיִךְ בְּנֵי [x] חוֹרָא וְלָא
אַיִךְ אֱנָשָׁא דַּעֲבִידָא לְהוֹן [y] חֵארוּתְהוֹן [z] מַחְפִּיתָא [a] לְבִישׁוּתְהוֹן אֶלָּא אַיִךְ עַבְדָהֵי דֵאלָהָא׃ 17 לְכָלְנָשׁ יַקְרוּ
לַאחָיכוּן אַחֲבוּ וּמִן אֱלָהָא דְּחֲלוּ וְלַמַלְכָּא יַקְרוּ׃ 18 וְאֵילֵין עַבְרָא דְּאִית בְּכוֹן אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְמָרֵיכוּן בְּדָחֲלְתָא לָא
בְּלְחוֹד לְטָבָא וְלַמְכִיכָא אֶלָּא אַף לְקַשְׁיָא וְלַעֲסַקָא׃

[s] נהגותכם מן חַפַּך
[h] דברים רעים
[i] חָזָא [k] בְּחַר [l] חֵיוָא
[m] שְׁעִבֵּד [o] דון שַׁרַר
[p] לנקמה ש למרעים
[t] שַׁבַח [u] טוב [x] צְבָא
[y] סָכַר אשם [z] חֲרַר
ע דרורם יא מסוה מן חֲפָא [a] בִּישׁ רע

12 * Conuersationem vestrã inter Gentes habentes bonam: vt in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.

12 * τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

Rom.13. a.1 13 * Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: siue regi, quasi præcellenti:

13 * ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι.

14 * Siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum:

14 * εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν.

15 * Quia sic est voluntas Dei, vt bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:

15 * ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν.

16 * Quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei.

16 * ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ θεοῦ.

Rom. 12 c.10 Eph. 6. a.5 Col.3.d. 22 Tit.2. c.9 2.Cor.7. c.15 17 * Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorificate.

17 * πάντας τιμήσατε. τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε. τὸν θεὸν φοβεῖσθε· τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

18 * Serui, subditi estote in omni timore dominis; non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.

18 * Οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς.

19 * Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè.

19 * Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.

gratia, 20 * Quæ enim est †gloria, si peccantes & colaphizati suffertis? Sed si benefacientes †patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum.

patienter 20 * ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομένετε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπομένετε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ.

21 * In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius.

21 * εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ·

Isai.53. c.9 1.Ioh.3. a.5 22 * Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.

22 * ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ·

23 * Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autẽ iudicanti se iniustè.

23 * ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.

Isa.53.a. 4.b.5 24 * Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum; vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. cuius liuore sanati estis.

24 * ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι ἰάθητε.

25 * Eratis enim sicut oues errantes: sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum †nostrarum.

vestrarũ 25 * ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

---

19 לְהֲלִין גֵּיר אִית לְהוֹן [g] טַיבוּתָא קֳדָם [h] אֱלָהָא לַאילֵין דְּמֶטֶל [h] תְּאַרְתָּא שַׁפִּירְתָּא [i] מְסַיְּבְרִין [k] עֲקָתָא [l] דַּאתְיַן עֲלֵיהוֹן
20 [m] בָּעוּלָא ׃ אֵילֵין דַּיִן דְּמֶטֶל [n] סַכְלוּתְהוֹן מְסַיְּבְרִין [o] אוּלְצָנָא אִינָא חֶשְׁבּוּחְתָּא [p] הָווֹא לְהוֹן אֶלָּא מָא דְעָבְדִין אַנְתּוּן
דְּשַׁפִּיר וְאִלְצִין לְכוֹן וַמְסַיְּבְרִין אַנְתּוּן הֵידֵין [q] יַרְבָּא [r] חֶשְׁבּוּחְתְּכוֹן לְוָת אֱלָהָא ׃ 21 לְהָדָא גֵּיר [s] אִתְקְרִיתוּן דַּאף
מְשִׁיחָא [t] מִית חַלָּפֵין וְשַׁבַק לַן הָנָא [u] טוּפְסָא דְאַנְתּוּן בְּעָקְבָתֵהּ תְּהַלְּכוֹן ׃ 22 הוּ דְּלָא עֲבַד [x] חַטְיָתָא אַף לָא [y] נְכָלָא
[z] אֶשְׁתְּכַח בְּפוּמֵהּ ׃ 23 הוּ [a] דְּמִצְטַחֲא הָווֹא וְלָא מְצַחֵא [b] וְחָאשׁ הָווֹא וְלָא מְתַלְחַם אֶלָּא מַשְׁלֵם הָווֹא [c] דִּינֵהּ לְדַיָּנָא
[d] דְּכָאנוֹתָא ׃ 24 וְשַׁקַל חֲטָהִין כֻּלְּהוֹן וְאַסֵּק אִנּוּן בְּפַגְרֵהּ לְצְלִיבָא דְכַד מִיתִינָן לַחֲטִיתָא בְּזַדִּיקוּתָא דִּילֵהּ נְחָא
בְּשׁוּמָתֵהּ גֵּיר אִתַּאסְיִתוּן ׃ 25 דְּסַעְיָא הֲוַיתוּן אֵיךְ עָרְבָא וְאִתְפְּנִיתוּן הָשָׁא לְוָת רָעְיָא וְסָעוֹרָא דְנַפְשָׁתְכוֹן ׃

g חסר h נוסח הנשמה i מסבלים k צרות l אתא m עול n פשעם o אלץ אור p חוא q ורב גדל r שפח קרא s מות t דמת x חטא y נכל z נמצא a צחא b נכל c רינה d דכאנותא

CAP. III.

1 SImiliter et vos, mulieres, ſubditæ eſtote maritis veſtris, vt eos qui non acquieſcunt ſermoni, bonis moribus veſtris acquiratis abſque labore:

2 * Quum viderint in timore & caſtitate vos conuerſari.

3 * Neque ornemini ornatu externo, vt cincinnis capillorum veſtrorum, aut additamentis auri, aut excellentibus veſtimentis:

4 * Sed ornemini in homine abſcondito cordis, in ſpiritu manſueto incorruptibili ornatu excellentiori coram Deo.

5 * Sic enim & quondam mulieres illæ ſanctæ, quæ ſperabant in Deo, exornabant ſeſe; & erant ſubditæ maritis ſuis.

6 * Quemadmodum Saro ſubdita erat ipſi Abrohom; & vocabat eum, Domine mi: cuius vos eſtis filiæ in bonis operibus, non conturbatæ vllo timore.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

7 * Vos autem, viri, habitate cum mulieribus veſtris ſecundùm ſcientiam, & tanquam vaſa infirmiora in honore eas habetote, quoniam & ipſæ ſunt vobiſcum hæredes doni vitæ in æternum: neque ſuſpenſi ſitis in orationibus veſtris.

8 * Finis porrò hic eſt; vt ſitis omnes vnanimes. eſtote itaque compatientes iis qui patiuntur, & vos inuicem diligite, & eſtote miſericordes & manſueti.

9 * Et nemini malum pro malo rependatis, nec etiam maledicentiam pro maledicentia: ſed econuerſo illis beneprecemini. Ad hoc enim vocati eſtis, vt benedictionem hæreditate poſſideatis.

10 * Qui ergo deſiderat vitam, & amat videre dies bonos, cuſtodiat linguam ſuam à malo, & labia ſua ne loquantur fraudem.

11 * Tranſeat [recedat] à malo, & faciat bonum; & quærat pacem, curſuque ad eam contendat.

12 * Quoniam oculi Domini ſunt ſuper iuſtos, & aures eius ad audiendum eos; vultus [ira] autem Domini eſt ſuper improbos.

CAP. III.

γ΄.

Eph.5.c.25 Col.3.d.18

SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis : vt & ſiqui non credunt verbo, A per mulierum conuerſationem ſine verbo lucrifiant;

1 * Ομοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται,

sanctã

2 * Conſiderantes in timore † caſtam conuerſationem veſtram:

2 * ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν.

1.Tim.2.c.19

3 * Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus:

3 * ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος·

4 * Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, † qui eſt in conſpectu Dei locuples.

quod

4 * ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές.

5 * Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperãtes in Deo, ornabant ſe, ſubiectæ propriis viris:

5 * οὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμων ἑαυτὰς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν·

Gen.18.b.12.

6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, Dominum eum vocans: cuius eſtis filię, benefacientes, & non pertimentes vllam B perturbationem.

6 * ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

1.Cor.7.a.3

7 * Viri ſimiliter, cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tanquam & coheredibus gratię vitæ; vt non impediantur orationes veſtræ.

7 * Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

fine

8 * In † fide autem, omnes vnanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles;

8 * τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες,

Pro.17.c.13.20.d.22. Mat.5.f.39 Rom.12.d.17. 1.Theſ.5 c.15

9 * Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto : ſed econtrario benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, vt benedictionem hæreditate poſſideatis.

9 * μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.

Pſal.33.b.13

10 * Qui enim vult vitã diligere, & dies videre bonos, Coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.

10 * ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

autem Pſal.33.c.15.16.a.8 Iſa.1.d.16.

11 * Declinet † à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam.

11 * ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.

12 * Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes mala.

12 * ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

חַר בְּשַׁבָּא דו דְּבַתַר דַּנָחָא ד 7 וְאַנְתּוּן גַּבְרָא הָכַנָא ᵃ עֲמַרוּ עִם נְשַׁיכוּן ᵇ בִּידְעָתָא וְאִיךְ ᶜ דְּלְמָאנָא מְחַיְּלָא
ᵈ בְּאִיקָרָא ᵉ אֲחוּדוּ אֲנִין מָטֵל דְּאַף הֵנִין עַמְכוּן ᶠ יְרְתַן ᵍ מַוְהֲבְתָא דְחַיָּא דְלָעֲלַם וְלָא תֶּהֱוֹוּן ʰ מֶהְתַּקְלִין ⁱ בְּצְלָוָתְכוּן׃
8 שׁוּלְמָא דֵין דְּתֶהֱוֹוּן כֻּלְכוּן ᵏ בַּאוּיוּתָא וְהַוְיוּתוּן ˡ חָשִׁין רְחִשִׁין עִם אִילֵּין דְּחָשִׁין וְרַחֲמִין חַד לְחַד וַהֲוְיוּתוּן ᵐ רְחִמְתָנִין וּמַכְיִכִין׃
9 וְלָאנָשׁ ⁿ בִּישְׁתָא חֲלַף בִּישְׁתָא לָא ᵒ תְּפָרְעוּן וְאַף לָא ᵖ צוּחְיְתָא חֲלַף צוּחְיְתָא אֶלָּא דַּלְקוּבְלָא דְהַלֵּין הֲוְיוּתוּן מְבָרְכִין
לְהַדָא גֵּיר ᵠ אִתְקְרִיתוּן ʳ דִּבוּרְכְתָא ˢ תֵּארְחוּן׃ 10 מִן דְּצָבָא הָכִיל חַיֵּא וְרַחֵם יוֹמָתָא טָבָא לְמֶחְזָא נְצַר לְשָׁנֵהּ מִן
בִּישְׁתָא וְסִפְוָתֵהּ דְּלָא נְמַלְלָן נְכָלָא׃ 11 נֶעְבַר מִן בִּישְׁתָא וְנֶעְבֵּד טָבְתָא וְנְבְעֵא שְׁלָמָא וְנִרְהַט בָּתְרֵהּ׃
12 מְטֻל דְּעֵינְוֹהִי דְּמָרְיָא עַל זַדִּיקַא וְאוּדְנוֹהִי לְמִשְׁמַע אֲנוּן וַאפּוֹהִי דְּמָרְיָא עַל בִּישָׁא׃

ᵃ שכנו
ᵇ ידע ᶜ מאנא כלים
ᵈ יקר ᵉ אחד אחז
ᶠ ירת ירש ᵍ יהב ʰ תקל
ⁱ בתפלתכם אשלום מן
ᵏ אנא ˡ חשש ᵐ רחם
ⁿ בישׁ רע ᵒ פרע גמל
ᵖ קרא ᵠ ברכה ʳ ירת ירש
ˢ קנא

13 * Ecquis vobis malefaciet, si fueritis zelatores bonitatis?

14 * Quòd si patiamini propter iustitiã, beati estis: neque reformidabitis eos qui terrorẽ vobis incutiunt, neque conturbabimini:

15 * Sed sanctificate in cordibus vestris Dominum Meschicho.

Dominica tertia post Pentecosten.

Et estote parati ad depromendum spiritum [ad satisfaciendum] omni poscenti vos ra-
16 tionem de spe fidei, * cum humilitate & timore, habentes bonam conscientiam: adeò vt ij qui obloquuntur de vobis tanquam de hominibus sceleratis, confundantur, vt qui calumnientur bonos in Meschicho mores ve-
17 stros. * Præstat enim vobis quum feceritis bona opera, vt mala reportetis (siquidem talis fuerit voluntas Dei) quàm quum malefeceritis.

18 * Quoniam & Meschicho semel mortuus est pro peccatis nostris, iustus pro sceleratis, vt nos offerret Deo, & mortuus est corpore, & vixit spiritu.

19 * Et prædicauit animabus illis quæ detinebantur in sepulchro:

20 * Quæ quondam inobedientes fuerant in diebus Nouach, quũ longanimitas Dei præcepit vt fieret arca, ob spem pœnitentiæ eorum: & octo tantùm animæ introierunt in eam, & seruatæ sunt per aquas.

21 * Quo quidem exemplo & vos seruamini per baptismum, non abluentes corpus à sordibus, sed gratias agentes Deo cum pura conscientia, & per resurrectionem Jeschua Meschicho.

22 * Qui euectus est in cælum, & est ad dexteram Dei, eique subiecti sunt Angeli, & potestates, ac virtutes.

CAP. IIII.

1 SI ergo Meschicho passus est pro nobis in carne, vos quoque eadem mente armemini. quisquis enim mortuus est in corpore suo, destitit ab omnibus peccatis.

---

13 וּמַנוּ דְנֶעְבֵּד לְכוֹן בִּישְׁתָּא אִן תֶּהֱווֹן [d]טַנָּנֵא [c]דְטָבְתָא׃ 14 וְאִן הוּ דְתֶחְשׁוֹן עַל אַפֵּי [f]כְּאנוּתָא [g]טוּבֵיכוֹן וְלָא
תֶּדְחֲלוּן מֶן אִילֵין [b]דְמַדְחֲלִין לְכוֹן וְלָא [i]תֶּשְׁתַּגְּשׁוּן׃ 15 אֶלָּא קַדְּשׁוּ [k]בְּלֵבְוָתְכוֹן לְמָרְיָא מְשִׁיחָא
חַר [a]בְּשִׁבְּא רג דְכַתַּר [b]פְּנְטִיקוֹסְטִי ה
וַהֲוֵיתוּן [c]מְטַיְּבִין [d]לְמַפַּק בְּרוּחָא לְכָל [e]דְתַכַּעְלְכוֹן [f]סָלְתָא עַל [g]סַבְרָא דְהֵימָנוּתָא׃ 16 בְּמַכֵּיכוּתָא וַבִּדְחָלְתָא כַּד
אִיתְ לְכוֹן [h]תְּאַרְתָא טָבְתָא אֵיכַּנָא דְתֶהֱוֹן דְמְמַלְּלִין עֲלֵיכוֹן אֵיךְ דְעַל אֱנָשָׁא בִּישָׁא [i]נְבְחוֹן אֵיךְ [k]דְטָלְמִין לְדוּבְרֵיכוֹן
שַׁפִּירָא דְבְמְשִׁיחָא׃ 17 [m]עְדְרָא הִי לְכוֹן גֵּיר כַּד עָבְדִין אַנְחוֹן עֲבָדָא טָבָא תֶּסְבְּלוֹן בִּישְׁתָּא אִן הָכִיל הֶכְנָא הִוֵ
צְבִינָא דְאֱלָהָא וְלָא כַּד עָבְדִין אַנְחוֹן בִּישְׁתָּא׃ 18 מְטַל דְאַף מְשִׁיחָא חֲדָא זְבַן מִית הֲלַף חֲטָהַיִן זַדִּיקָא חֲלַף

d מקנאים
c טוב צדקה
g אשרי אתם h שמפחדים
k שנש לב
a בשבת b חג חשבועות
c טוב d נפק e חבע
f דבר g חקוה
h נוח הנשמה
i בחת בוש k טלם
l הנהגותכם m שוב חזק
יותר

Mat.5.a.10 * Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis?

13 * καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε;

* Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, neque conturbemini.

14 * ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε·

*Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris,

15 * κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe:

Ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος,

Sup.2.c.12 * Sed cum modestia & timore, conscientiam habentes bonã: vt in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur vestram bonam in Christo conuersationem.

16 * μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλεῖσθε ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφήν.

* Melius est enim vt benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quàm male- D facientes.

17 * κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας·

Rom.5.a.6 Heb.9.d.14.g.28 * Quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis: vt nos offerret Deo, †mortificatos quidẽ carne, †viuificatos autem spiritu.

18 * ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι·

mortificatus viuificatus

In quo & his qui in carcere erant spiritu veniens prædicauit:

19 * ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν,

spiritibus

Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca: in qua paucę, id est octo animæ saluæ factę sunt per aquam.

Gen.6.c.14 Matt.24.d.37 Luc.17.f.26 20 * ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος·

Quod & †nos nũc similis formæ saluos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi†,

vos

21 * ὃ καὶ ὑμᾶς ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ,

à mortuis

* Qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cælum, subiectis sibi angelis & potestatibus & virtutibus.

22 * ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

CAP. IIII.

δ΄.

Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini. quia A qui passus est in carne, desiit à peccatis:

1 * Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ, πέπαυται ἁμαρτίας·

חַטָּיָא דַּנְקָרְבִין לַאלָהָא וּמִית בְּפִגַר וְחַיָא בְּרוּחַ׃ 19 וַאכְרֵז לְנַפְשָׁתָא אִילֵין דַּאחִידָן הֲווֹ בְּשִׁיוֹל׃ 20 הַלֵּין
דְּסֵן קְדֵים לָא אִתְטַפִּיסִי הֲווֹ בְּיוֹמָתְהָה דְנוּחַ כַּד מַגְּרַת רוּחַה דַאלָהָא פְּקֵדַת דְּתֵחֵוָא קִיבוּתָא עַל סַבְרָא דְּתֵיבוּתְחוֹן
וַחְמָנָא נַפְשָׁן בְּלִחוֹד עַלַיִן לַה וְחַיֵי בְּמַיָא׃ 21 דַאף אַנְתוּן הֵה בְּהוּ טוּפְסָא חַיֵין אַנְתוּן בְּמַעְמִידוּתָא לוֹ כַּד פַּגְרָא
מְשֵׁיגִין אֱנְתוּן מִן צָאתָא אֶלָא כַּד סַוְדִין אַנְתוּן בַּאלָהָא בְּתִאְרָתָא וּבְקַיְמָתָה דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
22 הַו דְּאִתְעֲלִי לִשְׁמַיָא וְאִיתַוהִי עַל יְמִינָא דַאלָהָא וְאִשְׁתַּעְבַּדוּ לַה מַלְכֵא וְשַׁלִיטָנֵא וְחֵילָתָא׃

קפלאון ד

1 אֵן מְשִׁיחָא הָכֵיל חַשׁ חֲלַפֵיכוֹן
בַּבְסַר וְאַף אַנְתוּן בֵּה בְּהָנָא רָעְיָנָא אֶזְדִינוּ כְּלְמַן דְּמָאֵת גֵּיר בְּפַגְרַה שְׁלִי לַה מֵן כְּלְחוֹן חֲטָהָא׃

---

x בגוף
y פרז z אֲחַר אחה
a בשאול
b טְפַס הקשיב c יום
d נְגַר ארך e היטה
f חקוה g חָב שוב
h עָלַל בוא i חַיֵא
k רמוה l חַיָא m עָמַר
n וא o שָׁוֵג רחץ

ܐ ‡ ܘܠܐ ܐܝܟ ܕܒܣܝܡ ܠܗ ܒܣܝܡ ܒܒܫܪ ܕܠܐ ܢܬܪ ܒܗ ܠܥܠ ܡܢ ܒܫܪ ܐܢܫ ܐܠܐ ܠܡܨܒ ܪܥܝܢ ܕܐܠܗܐ ܗܘ ܕܥܒܕ ܠܗ ܒܗ ܐܢܫ ܠܥܠ ܡܢ ܒܫܪ ܐܢܫ ܐܠܐ ܠܡܨܒ ܪܥܝܢ ܕܐܠܗܐ ܗܘ ܕܥܒܕ ܠܗ ܒܗ

2 ‡ Ut non amplius desideriis hominum viuat quanto tempore erit in corpore, sed voluntati Dei.

ܒ ‡ ܣܓܝ ܐܝܟ ܕܥܒܪ ܠܢ ܙܒܢܐ ܕܚܝܐ ܒܥܒܕܐ ܕܥܡܡܐ ܗܘ ܕܗܘܝܢ ܒܙܢܝܢ ܒܫܬܝܢ ܘܒܣܟܪܐ ܘܒܫܟܪܘܬܐ ܘܒܫܬܝܢ ܘܒܪܘܚ ܓܕܝܐ ܘܒܦܓܪܢ ܕܐܝܠܝܢ ܣܓܝ ܐܝܟ ܕܥܒܪ ܠܢ ܙܒܢܐ ܕܚܝܐ ܒܥܒܕܐ ܕܥܡܡܐ ܗܘ ܕܗܘܝܢ ܒܙܢܝܢ ܒܫܬܝܢ ܘܒܣܟܪܐ ܘܒܫܟܪܘܬܐ ܘܒܫܬܝܢ ܘܒܪܘܚ ܓܕܝܐ ܘܒܦܓܪܢ ܕܐܝܠܝܢ

3 ‡ Sufficit enim quòd transacto tempore operati simus voluntatem Ethnicorũ in crapula, & ebrietate, & proteruia, & cantu, [comessatione] cultu denique dæmoniorum.

ܓ ‡ ܗܫܐ ܡܬܬܪܥܝܢ ܐܢܘܢ ܕܠܐ ܐܢܬܘܢ ܪܗܛܝܢ ܥܡܗܘܢ ܠܬܘܒ ܠܬܗܘܡܐ ܕܙܢܝܘܬܐ ܗܢܐ ‡ ܗܫܐ ܡܬܬܪܥܝܢ ܐܢܘܢ ܕܠܐ ܐܢܬܘܢ ܪܗܛܝܢ ܥܡܗܘܢ ܠܬܘܒ ܠܬܗܘܡܐ ܕܙܢܝܘܬܐ ܗܢܐ

4 ‡ Et ecce nunc admirantur, vosque maledictis proscindũt, eo quòd libidine non prurituis cum eis in illa priore ingluuie.

ܕ ‡ ܗܘ ܕܡܙܕܡܢ ܠܗ ‡ ܗܘ ܕܡܙܕܡܢ ܠܗ

5 ‡ Qui quidem reddituri sunt rationem Deo ipsi, qui paratus est ad iudicandum viuos & mortuos.

ܗ ‡ ܥܠ ܗܕܐ ܓܒܪ ܐܬܒܫܪ ܠܡܝܬܝܢ ‡ ܥܠ ܗܕܐ ܓܒܪ ܐܬܒܫܪ ܠܡܝܬܝܢ

6 ‡ Nam propterea euangelizatum est & mortuis, vt iudicentur secundùm homines carne, viuãt autem secundùm Deum spiritu.

Dominica septima post Epiphaniam.

ܘ ‡ ܗܫܐ ܣܘܦ ܟܠ ܡܕܡ ܩܪܝܒ ‡ ܗܫܐ ܣܘܦ ܟܠ ܡܕܡ ܩܪܝܒ

7 ‡ Instat autem finis omnium. Quamobrem estote casti, & inuigilate orationi.

ܙ ‡ ‡ ‡ ‡ ‡

8 ‡ Et ante omnia charitas vehemens mutua sit inter vos. Charitas enim operit multitudinem peccatorum.

ܚ ‡ ‡

9 ‡ Et estote amatores peregrinorum absque murmuratione.

ܛ ‡ ‡

10 ‡ Porrò vnusquisque vestrum quod accepit donum à Deo, ministret sociis suis tanquam boni dispẽsatores distinctæ gratiæ Dei.

ܝ ‡ ‡

11 ‡ Quisquis loquitur, vt eloquium Dei loquatur: & quisquis ministrat, vt ex virtute quam dat ei Deus: vt in omnibus quæ agitis, glorificetur Deus per Ieschua Meschicho: cui est gloria & honor in seculum seculorum: Amin.

ܝܐ ‡ ‡

12 ‡ Dilecti mei, ne miremini in tentationibus quas habetis, quasi quid alienum vobis acciderit; quandoquidem ad vestri probationem fiunt.

ܝܒ ‡ ‡

13 ‡ Sed gaudete vos participes esse passionum Meschicho, vt sic et in reuelatione gloriæ eius gaudeatis & exultetis.

ܝܓ ‡ ‡

14 ‡ Quod si probrum patimini pro nomine Meschicho, beati estis; quoniam Spiritus Dei glorioſus requiescit super vos.

ܝܕ ‡ ‡

15 ‡ Tantum ne quis vestrum tanquam homicida, aut fur, aut facinorosus patiatur.

ܝܗ ‡ ‡

---

2 וְלָא מֵכֵיל לַרְגִיגָתָא דִבְנֵי נָשָׁא נְחֵא כְמָא זַבְנָא רְאִיתְהוֹהִי בְּפִגְרָא אֱלָא לְצֶבְיָנָא דֵאלָהָא ׃ 3 סַפֵּקְגִיר זַבְנָא הַו דַעֲבַר דְפַלְחוּתָן בַּה עֲבִינָא דְחַנְפָּא בָּאסוּטוּתָא וּבְרַוְיוּתָא וּבְצַחֲנוּתָא וּבְזְמָרָא וּבְפוּלְחָנָא דְשֵׁאדֵא ׃

4 וְהָא הָשָׁא מְתְדַמְרִין וְמְגַדְפִין עֲלֵיכוֹן בְּדְלָא מְשְׁתַרְחִיתוּן עִמְהוֹן בְּהֵי אָסוּטוּתָא קְדָמְיָתָא ׃ 5 הָנוּן דְיַהֲבִין פֻּרְגָמָא לַאלָהָא הַו דַעֲתִיד לְמְדָן מִיתֵא וְחַיֵא ׃ 6 מְטַל הָנָא גֵיר אֶסְתַבַר אַף לְמִיתֵא דְנֶתְחְדִינוּן אַיךְ בְּנַיְנָשָׁא בַּבְסַר וְנִחוּן בְּאלָהָא בְּרוּחָ ׃

7 מְטַיַרְתָלָה דֵין חַרְתָא דְכָל מְטַל הָנָא אֶתְנַכְפוּ וְאִתְחְעִירוּ לַצְלוֹתָא ׃ 8 וְקֶדֶם כָּל מֵדֶם חוּבָא חֲרִיפָא לְוָת חֲדָדָא נָהֵוא לְכוּן חוּבָא גֵיר מְחַפֵּא סוּגָאָא דַחֲטָהֵא ׃ 9 וַהֲוִיתוּן רַחְמִין אַכְסְנֵיָא דְלָא רָטְנָא ׃ 10 וְכָלְנָשׁ

ב ‡ ‡ ‡ ‡

2 * Vt iam non desideriis hominum, sed †volũtate Dei quod reliquum est in carne viuat temporis.

3 * Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam, his qui ambulauerunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus†, & illicitis idolorum cultibus.

4 *†In quo†admirantur, non cõcurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem, blasphemantes.

5 * Qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare viuos & mortuos.

6 * Propter hoc enim & mortuis euangelizatum est: vt iudicentur quidem secundùm homines in carne, viuant autem secundùm Deum in spiritu.

7 * Omnium autem finis †appropinquabit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

8 * Ante omnia autem, mutuam in †vobismetipsis charitatem continuã habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum:

9 * Hospitales inuicem sine murmuratione:

10 * Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes: sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

11 * Si quis loquitur, quasi sermones Dei. si quis ministrat, tanquam ex virtute, quam administrat Deus. vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum: cui est gloria & imperium in C secula seculorum. Amen.

12 * Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui ad tentationẽ vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat:

13 *Sed communicantes Christi passionibus, gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.

14 *Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam†quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spiritus, super vos requiescet.

15 * Nemo autemvestrũ patiatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor.

2 * εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.

3 * ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις·

4 * ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες.

5 * οἱ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

6 * εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

7 * Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς·

8 * πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν·

9 * φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ.

10 * ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.

11 * εἴτις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴτις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

12 * ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος·

13 * ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε· ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.

14 * εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα, ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται.

15 * μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος.

---

11 מְנָבוּן מְוַהְבְתָא דְקַבֵּל מִן אֱלָהָא נְשַׁמֵּשׁ בַּהּ לְחַבְרוּתִי אִינִךְ רְבִיבְתָא טָבָא דְטַיְבוּתָא מְפַרַשְׁתָא דַאלָהָא׃
12 כָּל מַן דְּנִמַלֵּל אֵינִךְ מִלְתָא דַאלָהָא נִסַּל וְכִלְמַן דְּמִשַּׁמֵּשׁ אֵינִךְ דְּמִן חֵילָא הוּ דַאלָהָא יָהֵב לֵהּ דְּבִכְל דְּעָבְדִין אֲנָחְנָן מְשַׁבְּחִין אֱלָהָא בְּיֵד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דִּידִילֵהּ הִי תֻּשְׁבוּחְתָא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃
13 חַבִּיבַיָּא תְּחַדְּמִרוּן בְּנְסְיוּנָא דְהָוִין לְכוֹן אֵינִךְ דְּמֵרֵם נוּכְרִי גְּרֵשׁ לְכוֹן מֶטֶל דַּלְבוּחְרָנְכוֹן הוּ הָוִין׃
14 אֶלָּא חֲדוּ דְּמִשְׁתַּוְחְפִין אֲנָחְנָן לְחַשְׁוּתִי דְמְשִׁיחָא דְהָכָנָא אַף בְּגַלְוָנָא דְתֻשְׁבוּחְתֵהּ הֱוֵדוּן וְתֶחְדְוּן׃
15 וְאִן מְתְחַסְדִין אֲנָחְנָן עַל אַפֵּי שְׁמֵהּ דְמְשִׁיחָא טוּבֵיכוֹן דְּרוּחָא מְשַׁבַּחְתָא דַאלָהָא מְתְחְנִיחָא עֲלֵיכוֹן׃
16 בַּלְחוֹד לָא אֱנָשׁ מְנָבוּן אֵינִךְ קְטוֹלָא אוֹ אֵינִךְ גַּנָּבָא אוֹ אֵינִךְ עָבֵד בִּישְׁתָא נָהֵוָא חָאֵשׁ׃

---

a מַלֵּל b נוּחַן c שַׁבַּח d וּכְבוֹד מִן e יַקַּר f דַּמַּר g נְסָא h נְכַר i קוּרְיָה
j בְּחַד k הֲוָא l חַדָּא m חֲשַׁשׁ n גְּלָא o חֲשַׁשׁ p גְּלָא
q רָנַז גּוֹל r חֲסַד חַרְף s נוּחַ t רוּצָה u בִּישׁ רַע v חֲשַׁשׁ

16 * Sin patitur vt Christianus, non erubescat; sed glorificet Deum hoc nomine.

17 * Quoniam tempus est vt incipiat iudiciũ à domo Dei. Quòd si à nobis incipit, qui erit finis eorũ qui non acquiescunt euangelio Dei?

18 * Et, si iustus vix seruatur, impius et peccator vbi inueniendus est?

19 * Quapropter ij qui patiuntur iuxta voluntatem Dei, commendant ei animas suas bonis operibus tanquam conditori fideli.

Dominica decimaquarta post Pentecosten, & in electione aut ordinatione Episcoporum.

CAP. V.

1 OBsecro autem presbyteros qui sunt inter vos, ego presbyter socius vester ac testis passionum Meschicho, & particeps gloriæ ipsius quæ reuelanda est:

2 * Pascite gregem Dei, qui traditus est vobis, & curam eius agite Spiritualiter, non vi, sed sponte; non in sordido lucro, sed ex toto corde vestro:

3 * Non tanquam domini gregis, sed vt sitis illis bonum exemplar.

4 * Vt quum reuelatus fuerit ille pastorum magister, recipiatis ab eo coronam gloriæ immarcescibilis.

5 * Vos autem adolescentes, subditi estote senioribus vestris: & circum amicti estote mansuetudine animi vnus erga alium, quia Deus illis aduersatur qui efferunt sese, humilibus autem dat gratiam.

6 * Humiliemini igitur sub potenti illa Dei manu, vt ipsa vos euehat tempore congruo.

7 * Et omnem sollicitudinem vestram conjicite in Deum, quippe cui curæ estis.

8 * Vigilate & memores estote, quoniam aduersarius vester Satanas tanquam leo rugit & obambulat, quæritque quem absorbeat.

9 * Insurgite ergo in eum obfirmati in fide, & scitote quòd & fratribus vestris, qui in mundo sunt, hæ passiones obueniunt.

---

16 אן דין חאש איך ̈כריסטינא לא ̈נבהח אלא נשבח לאלהא בה בהנא שמא ׃ 17 מטל דזבנא הו ̈דנשרא
̈דינא מן בית דאלהא אן דין מנן משרא איתא הי ̈חרתא דאילין דלא ̈מתחפיסין ̈לסברהה דאלהא ׃
18 ואן זדיקא ̈למחסן חיא רשיעא ̈וחטיא איכא ̈משתכח ׃ 19 מטל הנא אילין דחשין איך ̈צבינה
ואלהא ̈בנעלון לה נפשתהון בעברא שפירא איך ̈דלברויא ̈מהימנא ׃
חר בשבא ריד בתר ̈פנטיקוסטי ̈וכירושנייא ̈דאפיסקופא ז קפלאון ה

ו משיחי מן לשון יון
ב בחת נוש ̈ שרא
ג רון ̈אחריה ̈ פוס
כמו טפס ̈ לבשורתו
ה כמעט שלא
ז חטא ̈ שכח ̈ צבא
ביפקידו
ט ברא ̈ חיבין
א חג חשבועות ב ומבחר מן לשון יון ג שול צופום מן לשון יון

‡ Si autem vt Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. 16

‡ Quoniam tempus est vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis, quis finis eorũ qui non credunt Dei Euangelio? 17

quidem Pro. 11. d. 31. saluatur ‡ Et si iustus †vix †saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? 18

‡ Itaque & hi qui patiũtur secundùm voluntatem Dei: fideli creatori cõmendent animas suas in benefactis. 19

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis sunt obsecro, consenior & testis Christi passionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda est, gloriæ communicator: 1 A

‡ Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundùm Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: 2

forma gregi ‡ Neque vt dominantes in cleris, sed †formę facti † gregis ex animo. 3

‡ Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorię B coronam. 4

‡ Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes † autem inuicem humilitatem insinuate. quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 5

enim Rom. 12. c. 10 Iac. 4. b. 6

Iac. 4. c. 10 Psal. 54. d. 23 ‡ Humiliamini igitur sub potẽti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis: 6 C

Mat. 6. c. 25. d. 28. Luc. 12. c. 22 ‡ Omnem solicitudinem vestrã proiicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 7

‡ Sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. 8

‡ Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei quę in mundo est, vestræ fraternitati fieri. 9

16 ‡ εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω· δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ·

17 ‡ ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ;

18 ‡ καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σῴζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται;

19 ‡ ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

ε'.

1 ‡ Πρεσβυτέρους οὖν ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὡς συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός,

2 ‡ ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς· ἀλλ' ἑκουσίως· μηδ' αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως·

3 ‡ μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων· ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου·

4 ‡ καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

5 ‡ ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

6 ‡ ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ,

7 ‡ πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν· ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.

8 ‡ νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τινα καταπίῃ.

9 ‡ ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

טַנְפָּא אֶלָּא מִן כְּלֵה לְבָכוּן ׃ 3 לָא אַיְךְ מָרְיָא דְּמַרְעִיתָא אֶלָּא אַיְךְ דְּתֶהֲווּן לְהוֹן דְּמוּתָא שַׁפִּירְתָא ׃
4 וְכַד נְהָגְלֶא רַב רְעָוָתָא תְּקַבְּלוּן מָנֵה כְּלִילָא דְּשׁוּבְחָא דְּלָא חָמֵא ׃
5 וְאַנְתּוּן עֻלֵּימָא אִשְׁתַּעְבְּדוּ לְקַשִּׁישִׁיכוּן וְאִתְעַטְּפוּ חִיצָאִית מַכִּיכוּת רְעָוָנָא לְוָת חַדְדָא מֶטֶל דְּאַלָּהָא סַקְתְּלָא חוּדָאיִלִין דְּמָחְחְרִימִין וְלַמַּכִּיכָא יַהֲב טַיבוּתָא ׃ 6 אִתְמַכְּכוּ הָכִיל תְּחִית אִידֵה תַּקִּיפְתָּא דְּאַלָּהָא דְּהִי תְּרִימְכוּן
בְּזִבְנָא דְּזַרְק ׃ 7 וְצַפְּתְכוּן כֻּלָּה שְׁדוּ עַל אֱלָהָא דְּלֵה בְּטִיל לֵה עֲלֵיכוּן ׃ 8 אִתְחַעִירוּ וְעַהֲדוּ מֶטֶל דַּבָּעֵל
דְּכָבְכוּן סָטָנָא אַיְךְ אַרְיָא נָהֵם וּמְהַלֵּךְ וּבָעֵא דְּלָמַנּוּ נְבָלַע ׃
קוּמוּ הָכִיל לְקוּבְלֵה כַּד מְשַׁרְיִן אַנְחוּן כְּהַיְמָנוּתָא וְתַעוּ דְּאַף עַל אֲחֵיכוּן דְּבְעָלְמָא הֵנּוּן הָלִין חֵשָׁא עָרְצִין ׃

ס רְעָא רעה ד דְּמָא
ק רועם ר עשרת
ש בחורים
ב שַׁעְבֵּר ע עִטֵּף ס סבֵּיכ
ר רְעָא רצה ד רוּם
א חסר ב יְדוּ
כ רוּם ו יְצַף ש שְׁרָא
ה שליך ע עור ה והכירו
ג נגדו י יְרַע

10 * Deus autem gratiæ eſt, qui vocauit nos ad gloriam ſuam in æternum per Feſchua Meſchicho quem dedit nobis, vt quum ſuſtinuerimus has oppreßiones exiguas, roboremur, & confirmemur, atque perſtemus in eo in
11 æternum. * Cui ſit gloria, & potentia, & honor in ſeculum ſeculorum, Amin.

12 * Pauca hæc, vt arbitror, ſcripſi vobis per Syluanum fratrem fidelem: & perſuaſum habeo ac teſtificor hanc eſſe veram gratiam Dei in qua ſtatis.

13 * Poſtulat pacem veſtram Eccleſia illa electa, quæ eſt in Bobil, & Marcus filius meus.

14 * Poſtulate pacem mutuam cum oſculo ſancto. Pax cum omnibus vobis qui in Meſchicho eſtis, Amin.

Epiſtolæ Petri Apoſtoli,
FINIS.

---

10 אֱלָהָא דִין דְּטִיבוּתָא הוּ [l] דְקָרָן לְשׁוּבְחֵהּ דְלָעְלַם בִּידְ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הַו דְיֵהֵב לַן כַּד [m] נְסַיְבַר הָלֵין [n] אוּלְצָנָא זְעוּרָא [o] דְנֶתְחַיַּל [p] וְנֶשְׁתַּרַר [q] וְנֶתְקַיְּם בֵּהּ לְעָלַם ׃ 11 דִּלֵהּ שׁוּבְחָא [r] וְאוּחְדָנָא [s] וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין ׃
12 הָלֵין [t] זְעוּרְיָתָא אַיִךְ [u] דְסָבַר אֲנָא כְּתֵבֵת לְכוֹן בִּידְ סִילְוָנוֹס אָחָא [x] מְהֵימְנָא וְמִפְּיִם אֲנָא וְסָהֵד אֲנָא דְהָדָא

[l] קְרָא [m] נסכל [n] אֵלֵץ
[o] חַיָּל [p] שַׂרַר [q] קוּם
[r] ויכולה [s] וכבוד
[t] זָעַר [u] שחושב [x] חַיְמָן

ARGVMENTVM IN EPIST. II.

SIMON *Petrus per fidem huic mundo ſapientes, mortuos eſſe declarat: eiſdemq; pietatis quanta ſit magnitudo, luce ipſa clarius manifeſtat.*

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ καθολικὴ δευτέρα ἐπιστολή.

κεφαλ. α.

1 Σίμων Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ·

2 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,

3 * ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς·

4 * δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς.

5 * καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν,

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI II.

CAPVT I.

1 †SIMON Petrus, ſeruus & Apoſtolus Ieſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri & Saluatoris Ieſu
2 Chriſti; *Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei & Chriſti Ieſu Do-
3 mini noſtri: *Quomodo omnia nobis diuinę virtutis ſuę quæ ad vitam & pietatem, donata †ſunt per cognitionē eius qui vocauit nos propria gloria & virtu-
4 te, *Per † quē maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit: vt per hæc efficiam ini diuinæ conſortes naturæ, fugientes eius quę in mundo eſt, concupiſcentiæ cor-
5 ruptionem. *Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

Symeō

eſt

quæ quam

10 *Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriã in Christo Iesu, modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitq;. 11 *Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

12 *Per Syluanum fidelem fratrem vobis, vt arbitror, breuiter scripsi: obsecrãs & contestans hanc esse veram gratiam 13 Dei, in qua statis. *Salutat vos ecclesia, collecta quę est in Babylone, †coëlecta: & Marcus filius meus. 14 *Salutate inuicem in osculo sancto: Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu. Amen.

Epistola B. Petri I. FINIS.

10 *ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὸν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς
11 καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. *αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
12 *διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἕστητε.
13 *ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. 14 *ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης· εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς ἁγίας πέτρου πρώτης ἐπιστολῆς.

ב נאמנת ד קום ד קמץ
ג נְבָא בחר ו נְקֹשׁ

13 שַׁרִירְתָא דְאַלָהָא הָדָא ג דְקִימִין אַנְחוּן בָּהּ : 13 שְׁאֶלָא שְׁלֵמְכוּן ד עִדְתָא ה גְּבִיתָא דְבָבְבִיל וּמַרְקוֹס בְּרִי :
14 שָׁאלוּ שְׁלָמָא חַד דְחַד ו בְּנוּשְׁקְתָא קַדִישְׁתָא שְׁלָמָא עַם כְּלְכוּן אִילֵּין דִמְשִׁיחָא אֲנוּן אָמִין :
שְׁלֵמוּת אֲנַרְתָא דְפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא :

---

6 *In scientia autem abstinentiam, in abstinẽtia autem patientiam, in patientia autem pietatem, 7 *In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autẽ fraternitatis charitatem. 8 *Hæc enim si †vobiscum assint, & superent: non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione. vobis eum adsint

9 *Cui enim non præsto sunt hæc: cæcus est, & manu tentans, obliuionẽ accipiens purgationis veterum suorum delictorum. 10 *Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestrã vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquãdo.

11 *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in ęternũ regnum Domini & saluatoris nostri Iesu Christi. 12 *Propter quod incipiam vos semper cõmonere de his: & quidem scientes & confirmatos vos in præsenti veritate. 13 *Iustum aũt arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione:

14 *Certus quòd velox est depositio tabernaculi mei secundũ quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Ioh.21.d.19. 15 *Dabo aũt operam & frequẽter habere vos post obitũ meũ, vt horũ † memoriam faciatis. omniũ doctas 1.Co.1.c.17.2.a.2.2.4.c.23.4.d.5.40. præsciẽtiam 16 *Nõ enim † indoctas fabulas secuti, notã fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutẽ & † prę-sentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. 17 *Accipiens enim à Deo patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eũ huiusce modi à magnifica gloria, Hic Mat.17.a.5. est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, ipsum audite. 18 *Et hanc vocẽ nos audiuimus de cęlo allatam, cùm essemus cum ipso in mõte sancto. 19 *Et habemus firmiorem propheticum sermonem. cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucẽti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris.

6 *ἐν ᾧ τῇ γνώσει τοῦ ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τοῦ ὑπομονήν, ἐν ᾧ τῇ ὑπομονῇ τοῦ εὐσέβειαν·
7 *ἐν ᾧ τῇ εὐσεβείᾳ τοῦ φιλαδελφίαν, ἐν ᾧ τῇ φιλα-
8 δελφίᾳ τοῦ ἀγάπην· *ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπαρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν.
9 *ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λή-
10 θην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. *διὸ μᾶλλον, ἀδελφοὶ, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε·
11 *οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
12 *διὸ οὐκ ἀμελήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.
13 *δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώ-
μασι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει,
14 *εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς ἐδήλωσέ μοι.
15 *σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον, τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι·
16 *οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.
17 *λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, ὅτος ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.
18 *καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ
19 ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. *καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν·

* Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γρα- 20
φῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνε). * οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώ- 21
που ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου
φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι. Β'.

* Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν 1
ὑμῖν ἔσον) ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις
ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι,
ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν· * καὶ πολλοὶ ἐξα- 2
κολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀλη-
θείας βλασφημηθήσε), * καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λό- 3
γοις ὑμᾶς ἐμπορεύσον)· οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ,
καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. * εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρ- 4
τησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας
παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους. * καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ 5
ἐφείσατο, ἀλλ' ὄγδοον νῶε, δικαιοσύνης κήρυκα, ἐφύλαξε,
κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας· * καὶ πόλεις Σοδό- 6
μων καὶ γομόρρας τεφρώσας κατέστρεψε, ὑπόδειγμα μελλόντων
ἀσεβεῖν τεθεικώς. * καὶ δίκαιον λὼτ κατα- 7
πονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστρο-
φῆς, ἐρρύσατο. * βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοι- 8
κῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις
ἔργοις ἐβασάνιζεν. * οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμῶν 9
ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν·
* μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ 10
πορευομένους, καὶ κυριότητας καταφρονοῦντας· τολμηταὶ,
αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι, βλασφημοῦντες. * ὅπου 11
ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐ-
τῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. * ἔτοι ὗ, ὡς ἄλογα 12
ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς
ἀγνοοῦσι, βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καὶ καταφθα-
ρήσον), * κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι 13
τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν
ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν· * ὀφθαλμοὺς 14
ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας,
δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην
πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα· * καταλιπόντες 15
εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ
Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν· * ἔλεγξιν 16
δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώ-
που φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου πα-
ραφρονίαν. * οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαί- 17
λαπος ἐλαυνόμεναι· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τε-
τήρη). * ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, 18
δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγον
ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους· * ἐλευθε- 19
ρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς
φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

20 * Hoc primùm intelligentes, quòd om- 1.Tim.3 d.16.
nis prophetia scripturæ propria interpre-
21 tatione non fit. *Non enim voluntate hu-
mana allata est aliquando prophetia: sed
Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti
Dei homines. CAP. II.

1 FVerunt verò & pseudoprophetæ in po-
pulo, sicut & in vobis erunt magistri
mendaces qui introducét sectas perditio-
nis, & eum qui emit eos, Dominũ negant:
superducentes sibi celerem perditionem.

2 * Et multi sequentur eorũ luxurias, per
3 quos via veritatis blasphemabitur. * Et in
auaritia fictis verbis de vobis negotiabun-
tur, quibus iudicium iam olim non cessat;
4 & perditio eorum nõ dormitat. * Si enim Ioh. 4. d. 18. Iudæ. a. 6
Deus angelis peccãtibus non pepercit: sed
rudentibus inferni detractos in tartarum
tradidit cruciandos, in iudicium reseruari:
5 * Et originali mundo non pepercit, sed Gen. 7. a. 1.
octauum Noë iustitiæ præconem custodi-
uit, diluuium mundo impiorum inducẽs.
6 * Et ciuitates Sodomorum & Gomor- Gen. 19. c. 24.
rhæorum in cinerem redigens, euersione
damnauit, exemplum eorum qui impiè
7 acturi sunt ponens: * Et iustum Lot op-
B pressum à nefandorum †luxuriosa conuer- iniuria
8 satione eripuit. * Aspectu enim & auditu ac
iustus erat: habitans apud eos qui de die
in diem animam iustam iniquis operibus
9 cruciabant. * Nouit †Dominus pios de Deus
tentatione eripere, iniquos verò in diem
10 iudicij reseruare cruciãdos. * Magis autem
eos qui post carnem in concupiscentia im
munditiæ ambulant, †dominationeſque domi-
contemnunt; audaces, sibi placẽtes: sectas natio-
nemq;
nõ metuunt introducere, blasphemantes.
11 * Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm
sint maiores, non portant aduersum se à
12 Dño execrabile iudicium. * Hi verò velut
irrationabilia pecora, naturaliter in capti-
onẽ & in pernicie, in his quæ ignorant
blasphemãtes, in corruptione sua peribũt:
13 * Percipientes mercedẽ iniustitiæ, volu- coinqui
ptatem existimantes diei delicias coinqui- nationes
nationis & maculæ: delicijs affluentes in
14 conuiuijs suis luxuriantes vobiscũ; *Ocu-
los habentes plenos adulterij & incessabi-
lis delicti; Pellicientes animas instabi-
les, cor exercitatum in auaritia habentes,
15 maledictionis filij: *Derelinquentes rectã
viam errauerunt, secuti viam Balaã ex Bo- Num. 22 d. 23. Iud. b. 11
16 sor, qui mercedẽ iniquitatis amauit. *Cor-
reptionem verò habuit suæ vesaniæ. sub-
iugale mutũ animal, in hominis voce lo-
quens, prohibuit Prophetæ insipientiam.
17 *Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatę, quibus caligo tenebrarũ reseruatur. 18 *Su- Iud. c. 12
perba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui conuer-
in errore conuersati, 19 * Libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis. à quo enim santur Ioh. 8. d. 24.
quis superatus est: huius & seruus est.

Rom. 6. d. 20. Heb. 6. 2. 4. 10. 7. 26. Mat. 12. d. 45.

20 *Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. 21 *Melius enim erat illis nō cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem, retrorsum cōuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. 22 *Contigit enim eis illud veri prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

Pro. 26. b. 11.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis chariſſimi ſecundam ſcribo epiſtolam, in quibus veſtrā excito in commonitione, ſynceram mētem: A

2 *Vt memores ſitis eorum quæ prædixi verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorū Domini & Saluatoris: 3 *Hoc primùm ſcientes, quòd venient in nouiſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias cōcupiſcentias ambulantes; 4 *Dicētes, Vbi eſt promiſſio aut aduētus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeuerant ab initio creaturæ. 5 *Latet enim eos hoc, volētes ꝙ cæli erant prius, & terra de aqua, & per B aquam cōſiſtens Dei verbo: 6 *Per quæ, ille tunc mūdus aqua inundatus perijt. 7 *Cęli autem qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſeruati in diem iudicij & perditionis impiorum hominum.

1. Tim. 4. a. 1. 2. Tim. 3. a. 1. Iudæ d. 18. Ezec. 12. g. 27.

8 *Vnum verò hoc non lateat vos chariſſimi, quia vnus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies vnus.

9 *Non tardat Dominus †promiſſionem ſuam, ſicut quidā exiſtimant: ſed patien- C ter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti. 10 *Adueniet autem dies Domini vt fur: in quo cæli magno impetu tranſient, elemēta verò calore ſoluētur, terra aūt & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur. 11 *Cùm igitur hæc omnia diſſoluenda ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis conuerſationibus & pietatibus, 12 *Expectantes & properantes in aduētum diei †Domini, per quem cæli ardētes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent? 13 *Nouos verò cælos & nouam terram ſecūdum promiſſa ipſius expectamus, in quibus iuſtitia habitat. 14 *Propter quod chariſſimi hæc expectantes, ſatagite immaculati & inuiolati ei inueniri in pace: 15 *Et Domini noſtri† longanimitatem, ſalutem arbitremini, ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundū datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis. 16 *Sicut & in omnibus epiſtolis, loquēs in eis de his, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ

†promiſſi † promiſſis

1. Theſ. 5 a. 2. Apoc. 3. a. 3. 16. c. 15.

Dei

Apoc. 21 a. 1. Iſai. 63. c 17. 66. g. 22. Rom. 2. a. 4.

Iesu Chriſti

20 *Ⓓ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τ κόσμε ἐν ἐπιγνώσει τ κυρίε Ⓒ ϛωτῆρος ἰησ τ χριστ, τούτοις δ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τ πρώτων. 21 *κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τ δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ὑποστρέψαι ἐκ τ παραδοθέντος αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. 22 *συμβέβηκε δ αὐτοῖς τὸ τ ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἔξέραμα· Ⓒ, ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

γ

1 *Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ 2 διάνοιαν, *μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, Ⓒ τ τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς, τοῦ 3 κυρίου Ⓒ ϛωτῆρος· *τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται δ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κ τὰς ἰδίας ἐπιθυ- 4 μίας αὐτῶν πορευόμενοι· *καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τ παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ Ⓓ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. 5 *λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο, θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, Ⓒ γῆ, ἐξ ὕδατος Ⓒ δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τ θεοῦ λόγῳ· 6 δι' 7 ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. *Ⓓ δὲ νῦν οὐρανοὶ Ⓒ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως Ⓒ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀν- 8 θρώπων. *ἓν δ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη, ὡς 9 μία ἡμέρα. *οὐ βραδύνει ὁ κύριος τ ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χω- 10 ρῆσαι. *ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ Ⓓ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθή- 11 σονται, Ⓒ γῆ Ⓒ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. *τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταπὰς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις 12 ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, *προσδοκῶντας Ⓒ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, Ⓒ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται; *καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κτ τὸ αὐτοῦ ἐπάγγελμα προσδο- 14 κῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. *διὸ, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι Ⓒ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, *καὶ τὴν τ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, ϛωτηρίαν ἡγεῖσθε· καθὼς Ⓒ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦ- 16 λος Ⓒ κ τὴν αὐτοῦ δοθεῖσαν ϛοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, *ὡς Ⓒ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ Ⓓ ἀμαθεῖς Ⓒ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώ- 17 λειαν. *ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκ- 18 πέσητε τ ἰδίου στηριγμοῦ· *αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τ κυρίου ἡμῶν Ⓒ ϛωτῆρος ἰησ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα Ⓒ νῦν εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν. Τέλος.

& in cognitione Domini noſtri & ſaluatoris Iesu Chriſti. Ipſi gloria & nunc †in diem æternitatis. Amen.

FINIS.

RVRSVM EPISTOLA IOVCHANON APOSTOLI,

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Dominica poſt Natiuitatem.

CAP. I.

1 EVangelizamus vobis illud quod erat à principio, quod audiuimus & vidimus oculis noſtris, vidimus, & cõtrectauimus manibus noſtris, hoc eſt, Verbum vitæ.

2 * Et vita reuelata eſt, & vidimus: & teſtamur ac prædicamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & manifeſtata eſt nobis.

3 * Et quod vidimus & audiuimus, vobis quoque patefacimus, vt habeatis ſocietatem nobiſcum: eſt autem ſocietas noſtra cum Patre & Filio eius Ieſchua Meſchicho.

4 * Et hæc ſcribimus vobis, vt gaudium noſtrum, quod eſt in vobis, ſit plenum.

5 * Et hoc eſt euangelium quod audiuimus ab eo, & annunciamus vobis, nempe Deum lucẽ eſſe, & nullas omnino tenebras eſſe in eo.

6 * Quòd ſi dixerimus nos ſocietatem habere cũ eo, & ambulauerimus in tenebris, mendaces ſumus, & nõ in veritate progredimur.

7 * Sin autem in luce ambulauerimus, prout & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus inter nos mutuam, & ſanguis Ieſchua Filij eius repurgat nos ab omnibus peccatis noſtris.

8 * Quòd ſi dixerimus nos peccatum nõ habere, nos ipſos ſeducimus, & veritas non eſt
9 in nobis. * Sin confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, & repurget nos ab omni noſtra iniquitate.
10 * Quòd ſi dixerimus nos non peccare, mendacem eum efficimus, & Verbum ipſius penes nos non eſt.

CAP. II.

1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis ne peccetis. quòd ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Ieſchua Meſchicho iuſtum.

2 * Ipſe enim eſt propitiatio pro peccatis noſtris, nec pro noſtris tantùm, ſed etiam pro totius mundi.

תוב אֶגַרְתָא דְיוֹחָנָן שְׁלִיחָא ׃

חַד בְּשַׁבָּא דְכַתַּר יַלְדָא א קְפַלְאוֹן א

מְסַבְּרִינַן לְכוֹן לְהוֹ [b]דְאִיתַוהִי הֲוָא מִן [c]בְּרִישִׁית הַו דְשָׁמַעְנָן [d]וַחֲזֵנְיהִי בְּעֵינִין חֲזִין [e]וְנַשָּׁן [f]בְּאִידַיִן הַו דְאִיתַוהִי
[g]מְלְתָא דְחַיֵּא ׃ 2 וְחַיֵּא [h]אֶתְגְּלִיו וַחֲזִין [i]וְסָהֲדִינַן [k]וּמַכְרְזִינַן לְכוֹן חַיֵּא דַלְעָלַם הָנוֹן דְאִיתַיהִין
חֲוָו לְוָת אֲבָא [m]וְאִתְגְּלִיו לַן ׃ 3 וּמְדֵם [n]דַחֲזִין וְשָׁמַעְנָן [o]מַודְעִינַן אָף לְכוֹן דְתֶהֱוֹא לְכוֹן [p]שׁוּתָפוּתָא עִמַּן וְשׁוּתָפוּתַן
דִּיל דִילַן [q]אִיתַיהּ עִם אֲבָא וְעִם בְּרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 4 וְהָלֵין [r]כְּתִבִינַן לְכוֹן [s]דְחַדְוֵתַן דְּכוֹן תֶהֱוֹא [t]מְשַׁמְלְיָא ׃
5 וְהָדָא הִי [v]סְבַרְתָא דְשָׁמַעְנָן מִנֵּהּ וּמְסַבְּרִינַן לְכוֹן דַאלָהָא נוּהֲרָא הוּ וְחֶשׁוּכָא כָּל כְּלֵהּ לַית בֵּהּ ׃

[a] מבשרים אנחנו [b] אות [c] בראשית [d] חזא [e] נגשש [f] בידינו [g] מלל [h] גלא [i] סחד העיד [k] כרז [l] אית [m] גלא [n] חזא [o] ידע [p] שתף [q] אידת [r] בתב [s] חדא שמח [t] שמלא מלא [u] בשורה [v] אית

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI IOHANNIS APOSTOLI PRIMAM.

RATIONEM *verbi, & quòd Deus ipse sit charitas, manifestat; & susurrones fratrum nec Deum scire, nec pios fieri posse, eousque differtat, vt esse comprobet homicidas, eo quòd odium sit interfectionis occasio.*

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerũt de verbo vitæ; 1 A

(Et vita manifestata est: & vidimus, & testamur, & annũtiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis:) Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas B nostra sit cũ Patre & cum Filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus vobis, vt gaudeatis, & gaudium vestrũ sit plenum. 2 3 4

Et hæc est annuntiatio quam audiuimus ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux est: & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce: societatem habemus adinuicem, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. D 5 6 7 8

Si confiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis. 9 10

Ioh. 1. b. 12. Heb. 9. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. Apoc. 1. a. 5. 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. g. 36. Pro. 20. b. 9. Ecc. 7. c. 21.

CAP. II.

FIlioli mei, hęc scribo vobis, vt nõ peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrẽ, Iesum Christum iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi. 1 A 2

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ πρώτη ἐπιστολή.

κεφ. α.

Η Ν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν· ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ. 1 2 3 4

καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. 5

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. 6

ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. 7

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν· 8

ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. 9

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. 10

β'.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν χριστὸν δίκαιον. 1

καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. 2

---

6 וְאִן אָמְרִינַן רְשׁוּתָפוּתָא אִיתְלַן עִמֵּהּ וּמְהַלְכִינַן בְּחֶשׁוּכָא דַּגְלָא חָנַן וְלָו בְּשָׁרָא רְדִינַן׃ 7 אִן דִּין בְּנוּהָרָא מְהַלְכִינַן אֵיךְ דְּהוּ אִיהוֹהִי בְּנוּהָרָא אִיתְלַן שׁוּתָפוּתָא עִם חֲרָרָא וְדָמָא דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ מְרַכָּא לַן מִן כָּל חוֹבִין חָטָהִין׃ 8 וְאִן נֵאמַר דְּלֵית לַן חָטְיָא נַפְשָׁן מְטַעְיִנַן וְשָׁרָא לֵית בַּן׃ 9 אִן דִּין מְוַדְּינַן חָטָהִין מְהֵימַן הוּ וְזַדִּיק דְּנָשְׁבוֹק לַן חָטָהִין וְנַדְכִּין מִן כָּל עַוְלָן׃ 10 וְאִן אָמְרִינַן דְּלָא חָטִין עָבְדִינַן לֵהּ דַּגְלָא וּמִלְּתֵהּ לֵית לְוָתַן׃

קפלאון ב

1 בְּנַי זַלֵּין כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן דְּלָא חָטְיוֹן וְאִן אֱנָשׁ נֶחֱטֵא אִיתְלַן פַּרְקְלִיטָא לְוָת אֲבָא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא זַדִּיקָא׃ 2 הוּא גִּיר חוּסְיָא דְּעַל אַפֵּי חָטָהִין וְלָו חֲלָפִין דִּילַן בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף חֲלַף כָּל עָלְמָא׃

שְׁתַף חֲלַך כתבים באסתיזה אל זה דְּכָא חֶטָא חֶטְיָא ואסת יְדָא ידה והדיק וְרָכָא זכה עָיַל חֶטָא כתב מַלַל חֶטָא מיחם מן לשון יין והדיק כפרת מן חֶטָא

3 * *Et in hoc ſentimus quòd cognouerimus eum, ſi ſeruamus mandata eius.*

4 * *Qui enim dixerit ſe noſſe eum, & mandata eius non ſeruauerit, mendax eſt, & veritas non eſt in eo.*

5 * *Qui autem cuſtodit ſermonem eius, verè in hoc perfecta eſt charitas Dei: per hoc enim ſcimus nos in eo eſſe.*

6 * *Qui dicit, In ipſo ſum, oportet vt ille iuxta itinera ipſius ambulet.*

Oblatione Dominicæ Palmarum.

7 * *Dilecti mei, præceptum nouum non ſcribo vobis, ſed præceptum vetus, quod habuiſtis ab initio. Præceptum autem vetus eſt ſermo ille quem audiſtis.*

8 * *Rurſus præceptum nouum ſcribo vobis, quod verum eſt in ipſo, & in vobis. quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen incipit apparêre.*

9 * *Quiſquis igitur dicit ſe in luce eſſe, & odio habet fratrẽ ſuum, in tenebris eſt etiamnum.*

10 * *Qui diligit fratrem ſuum, in lumine permanet, & offendiculum in eo non eſt.*

11 * *Qui verò odio habet fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius.*

12 * *Scribo vobis filioli, quoniam remiſſa ſunt vobis peccata veſtra propter nomen eius.*

13 * *Scribo vobis patres, quoniam nouiſtis eum qui erat ab initio. Scribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malum illum.*

14 * *Scripſi vobis pueri, quoniam cognouiſtis Patrem. Scripſi vobis patres, quoniam cognouiſtis eum qui eſt à principio. Scripſi vobis adoleſcẽtes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei habitat in vobis, & viciſtis malum illum.*

15 * *Ne diligatis mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Qui enim diligit mundum, charitas Patris in eo non eſt.*

16 * *Quicquid enim in ipſo mundo eſt, concupiſcentia eſt corporis, & concupiſcentia oculorum, & faſtus mundi, quæ quidem non ſunt ex Patre, ſed ex ipſo ſunt mundo.*

---

3 וּבְהָדָא ᶜ מַרְגְּשִׁינַן ᶠ דִּידַעְנָוהִי אֵן נְטָרִינַן ᵍ פּוּקְדָנָוהִי ׃ 4 הַוּ גַיר דַּאמַר דִּידַעְתֵּהּ וּפּוּקְדָנָוהִי לָא נָטַר ʰ דַּגְלָא הוּ
1 וְשָׁרָרָא לַית בֵּהּ ׃ 5 הַוּ דֵּין דְּנָטַר ᵏ מִלֵּהּ בְּהָדָא מְשַׁלַּם ˡ שַׁרִירַאִית חוּבֵּהּ דַּאלָהָא בְּהָדָא גֵּיר ᵐ יְדָעִינַן דְּבֵהּ חָנִין ׃
6 הַוּ דַּאמַר דְּבֵהּ ᵃ אִיתֵי ᵒ וְלֵאלֵהּ דַּאיִךְ הַלָּכְתֵּהּ דִּילֵהּ נְהַלֵּךְ ׃

קוּרְבָּא דְּיַחַד כְּשַׁבָּא דְּאוּשַׁעְנָא ב

7 חַבִּיבַי ᵃ לָו ᵇ פּוּקְדָנָא ᶜ חַדְתָּא כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא פּוּקְדָנָא עַתִּיקָא הַוּ דְּאִית הֲוָא לְכוֹן מֵן ᵈ בְּרִישִׁית פּוּקְדָנָא דֵּין עַתִּיקָא
ᵉ אִיתַוהִי ᶠ מִלְּתָא הֵי דְּשְׁמַעְתּוּן ׃ 8 חוּב פּוּקְדָנָא חַדְתָּא כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן הַוּ דְּאִיתַוהִי ᵍ שַׁרִירָא בֵּהּ וַבְּכוֹן דְּחֶשׁוֹכָא עָבַר
לֵהּ ʰ וְנוּהֲרָא שַׁרִירָא ⁱ מָתְחָזֵא ׃ 9 מַן דַּאמַר ˡ הָכֵיל דְּאִיתַוהִי בְּנוּהֲרָא ᵐ וְסָנֵא לַאחוּהִי בְּחֶשׁוֹכָא אִיתַוהִי עַדְמָא לְהַשָּׁא ׃

ᵃ רַגַּש ᶠ יְדַע ᵍ מצותיו
ʰ כתב ⁱ ואמת ᵏ מִלָּל
ˡ באמת ᵐ יְדַע ⁿ אֵית יש
ᵒ צריך ᵃ לא ᵇ במצוה ᶜ חֲדַת
ᵈ בראשית ᵉ אֵית ᶠ מִלָּל
ᵍ באמן ʰ ואור
ⁱ התחיל ᵏ חָנֵא
ˡ על כן ᵐ ושונא

3 * Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruemus.

4 * Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est.

5 * Qui autem seruat verbum eius; verè in hoc charitas Dei perfecta est: in hoc scimus quoniam in ipso sumus.

6 * Qui dicit se in ipso manere: debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

7 * Charissimi, non mandatum nouum scribo vobis, sed mandatum vetus quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. Ioh. 13. d 34. 15. b 12.

8 * Iterum mandatum nouum scribo vobis, quod verum est, in ipso, & in vobis: quia tenebræ transierunt, & verum lumen iam lucet. B

9 * Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit: in tenebris est vsque adhuc.

10 * Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. Infr. 3. 0. 14.

11 * Qui autem odit fratrem suum: in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius.

12 * Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius.

13 * Scribo vobis patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum.

14 * †Scribo vobis infantes, quoniam cognouistis Patrem. †Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis & vicistis malignum. Scripsi Scripsi vobis adolescentes

15 * Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. C

16 * Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.

3 * καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

4 * ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν.

5 * ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν.

6 * ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

7 * Ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς.

8 * πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν· ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει.

9 * ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι.

10 * ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

11 * ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει· ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.

12 * γράφω ὑμῖν, τεκνία· ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

13 * γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν.

14 * γράφω ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.

15 * μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ·

16 * ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί.

---

10 הַ֣ ה"אוהב לְאָחִ֣יו בְּנוֹרָ֣א ° מִכְשׁ֣וֹל ᵖ וְכֹשְׁלָ֣א לֵ֣יהּ בֵּהּ׃

11 וְהַ֣ ה"שׂונֵ֣א לְאָחִ֣יו בְּחֶשׁוְכָ֣א אִיתַ֣והִי וּבְחֶשׁוְכָ֣א מְהַלֶּ֣ךְ וְלָ֣א יָדַ֣ע לְאָיְכָ֣א אֲזֹ֣ל ᵍ מֶטֶל דְּחֶשׁוְכָ֣א ᵍ סַמְּי֣ אֱנִ֣ין ᶜ עֵינְוָתֵ֣הִי ׃

12 כָּתֵ֣ב אֲנָ֣א לְכ֣וֹן בְּנָיָ֣א ˢ דְּאִשְׁתְּבְקוּ לְכ֣וֹן ᵗ חֲטָהֵיכ֣וֹן מֶטֶל שְׁמַהּ׃

13 כָּתֵ֣ב אֲנָ֣א לְכ֣וֹן אֲבָהָ֣א ᵛ דְּיַדְּעְתּ֣וּנְיָתֵ֣הִי לְהַ֣וּ דְּאִיתַ֣והִי הֲוָ֣א מִן־בְּרִישִׁ֣ית כָּתֵ֣ב אֲנָ֣א לְכ֣וֹן ˣ עֻלַּימָ֣א ʸ דְּזָכִיתּ֣וּנְיָתֵ֣הִי לְבִישָׁ֣א ׃

14 כָּתְבֵ֣ת לְכ֣וֹן ᶻ טְלָיָ֣א דְּיַדְּעְתּ֣וּן לַאֲבָ֣א כָּתְבֵ֣ת לְכ֣וֹן אֲבָהָ֣א דְּיַדְּעְתּ֣וּן לְהַ֣וּ דְּמִן בְּרִישִׁ֣ית כָּתְבֵ֣ת לְכ֣וֹן עֻלַּימָ֣א ᵃ דְּתַקִּילְתָּ֣נִין אַנְתּ֣וּן ᵇ וּמִלְּתָ֣הּ דַּאלָהָ֣א ᶜ שַׁרְיָ֣א בְּכ֣וֹן ᵈ וְזָכִיתּ֣וּנְיָתֵ֣הִי לְבִישָׁ֣א ׃

15 לָ֣א תְּרַחֲמ֣וּן עָלְמָ֣א וְלָ֣א מִדֵּ֣ם דְּאִית בֵּ֣הּ מִן גֵּ֣יר דְּרָחֵ֣ם לְעָלְמָ֣א ᵉ חוֹבָ֣ה דַּאבָ֣א לֵית לֵ֣הּ ׃

16 בְּלְמִדַּם גֵּ֣יר דְּאִית בֵּ֣הּ בְּעָלְמָ֣א ᶠ רְגָ֣תָא הִ֣וא דְּפַגְרָ֣א וְרְגָ֣תָא הִ֣וא דְּעֵינָ֣א ᵍ וְשׁוּבְחָרָ֣א דְּעָלְמָ֣א הָלִ֣ין וְלָ֣א ʰ הֲוֵ֣י מִן־אֲבָ֣א אֶלָּ֣א מִנַּ֣ה אִנִּ֣ין מִן־עָלְמָ֣א ׃

ᵃ חֲבִיב ° עוֹמֵד p ומכשל
ᵇ עור ᵍ עִוֵּר ᵗ שִׁבֵּק
ᶜ חֲטָא ʰ יָדַע ˣ בחורים
ᵈ זְכָא נצח ᶻ נְעָרִים
ᵉ חַיִל ᵇ מָלַל
ᶠ שוכנת ᵈ זְכָא נצח
ᵍ אוהבת אב ᶠ רָגַג
ʰ ואתן ʰ חֲוָא

17 * Et mundus præterit, & concupiſcentia eius. Qui autem exequitur voluntatem Dei, manet in æternum.

18 * Filioli, vltimum eſt tempus, & ſicut audiſtis venturũ Pſeudochriſtum, etiam nunc multi ſunt Pſeudochriſti, & ex hoc nouimus, quòd vltimum tempus eſt.

19 * E nobis egreſſi ſunt, ſed ex nobis nõ erãt: ſi enim ex nobis fuiſſent, apud nos permanſiſſent: at egreſſi ſunt è nobis, vt innoteſcat eos ex nobis non fuiſſe.

20 * Vos autem vnctionem habetis à Sancto illo, & diſcernitis vnumquemque hominem.

21 * Non ſcripſi vobis vt ignorantibus veritatem, ſed vt ſcientibus eam: quodque omne mendacium non eſt ab ipſa veritate.

22 * Quis eſt mendax, niſi ille qui negat Jeſchua fuiſſe Meſchicho? Et hic eſt Pſeudochriſtus: Qui negat Patrem, negat & Filium;

23 * Et qui negat Filium, is ne Patrem quidem credit. Qui confitetur Filium, et Patrem quoque confitetur.

24 * Vos itaque quod audiſtis ab initio, permaneat apud vos. Si enim permanſerit apud vos quod audiſtis ab initio, & vos in Patre & Filio manebitis.

25 * Et hoc eſt promiſſum quod pollicitus eſt vobis, vitam æternam.

26 * Hæc autem ſcripſi vobis propter eos qui ſeducunt vos.

27 * Sed & vos, ſi permanſerit vobiſcum vnctio illa, quam accepiſtis ab eo, neceſſe non habebitis vt quis doceat vos, ſed ſicut illa vnctio à Deo eſt, ipſa docebit vos de omnibus, & verax eſt, nec eſt in ea mendaciũ. Et ſicut docuit vos, manete in eo.

28 * Et nunc filioli manete in eo, vt quum reuelatus fuerit, non erubeſcamus ab eo, ſed habeamus fiduciam in aduentu ipſius.

29 * Si ſcitis quòd iuſtus eſt, ſcitote quòd omnis qui facit iuſtitiam, ex eo eſt.

CAP. III.

1 POrro videte quanta ſit charitas Patris erga nos, qui filios vocauit nos, effecitque. Propterea mundus non nouit nos, quoniam nec illum nouit.

---

17 וְעָבַר עָלְמָא הוּ וְרִגְּתֵהּ הַו דֵּין דְּעָבֵד צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא מְקַוֵּם לְעָלַם: 18 בְּנֵי זַבְנָא הוּ אַחֲרָיָא וְאִיךְ מֵדֵם דַּשְׁמַעְתּוּן דְּאִתָּא מְשִׁיחָא דַּגָּלָא וְהָשָׁא הַוּו סַגִּיאֵי מְשִׁיחֵי דַּגָּלָא וּמִן הָדָא יָדְעִינַן דְּזַבְנָא הוּ אַחֲרָיָא: 19 מִנַּן נְפַקוּ אֶלָּא לָו מִנַּן הַוּו אִלוּ גַּיר מִנַּן הַוּו לְוָתַן כְּתִירִין הַוּו אֶלָּא נְפַקוּ מִנַּן דְּתֵיתִידַע וְלָו מִנַּן הַוּו: 20 וְאַנְתּוּן מְשִׁיחוּתָא אִיתַ לְכוֹן מִן קַדִּישָׁא וּפַרְשִׁין אַנְתּוּן הוּ לְכֹל אֱנָשׁ: 21 לָא כְּתֵבֵת לְכוֹן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן לַהּ לְשַׁרָּרָא אֶלָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן לַהּ וְדִכְלָהּ דַּגָּלוּתָא לָא הַוָת מִנַּהּ מִן שְׁרָרָא: 22 מַנוּ דַּגָּלָא אֶלָּא אֵן אַיְנָא דְּכָפַר דְּיֵשׁוּעַ לָא הַוּא מְשִׁיחָא זֵהּ וְדִכְלָהּ דְּכָפַר בַּאבָא כָּפַר אַף בַּבְרָא: 23 וְהַו דְּכָפַר בַּבְרָא אַף לָא בַּאבָא 24 וְאַנְתּוּן מֵדֵם דַּשְׁמַעְתּוּן מִן קְדִים

---

17 השוקתו k צבא חצץ
18 זמן m כתב
ח ידרעים אנחנו
19 כתר עמד p ירע
9 שלא r משרת שמן
ס האמת t דגל כוב
ע אמת x כתב
ץ חיים z ידא ידה

17 * Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

18 * Filioli, nouissima hora est: & sicut audistis, quia Antichristus venit: nunc Antichristi multi facti sunt. vnde scimus, quia nouissima hora est.

19 * Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum: sed vt manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. D

20 * Sed vos vnctionem habetis à Sancto, & nostis omnia.

21 * Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, & quoniam omne mendacium ex veritate non est.

22 * Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem & Filiũ.

23 * Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. qui confitetur Filium, & Patrem habet.

24 * Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: † Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. quia si

25 * Et hæc est repromissio quã ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.

26 * Hæc scripsi vobis de his qui seducũt vos.

27 * Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo.

28 * Et nunc filioli manete in eo: vt cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius.

29 * Si scitis quoniam iustus est: scitote quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

1 VIdete qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & A simus. Propter hoc mundus non nouit nos: quia non nouit eum.

17 * καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

18 * παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν.

19 * ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν.

20 * καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα.

21 * οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι.

22 * τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

23 * πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει.

24 * ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε.

25 * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

26 * Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.

27 * καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ.

28 * καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

29 * ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

γ'.

1 * Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν· διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

---

[a] נָקוּא [b] הבטחה מן וְרָא [c] טָעָא תעה [d] מְשַׁח שמן [e] סָנַק צרך [f] אֲלַף ובאמן [g] כּוּב אֲלַף [h] קָנָא עמר [i] גָּלָא [k] בְּחַת בוש [l] גָּלָא [m] אֲתָא [n] יְדַע [o] שעושה הצדקה [p] אִית [q] אהבתו [r] חָנָא [s] חוּבָה [t] מָרָא [u] עָלְמָא [v] קְרָן [w] עַבְרָן [x] וַחֲזוֹ [y] מְקַוֵּא [z] אַנְחוּן [a] מְקַוְּא [b] שׁוּרָיָא [c] דְּאִשְׁתַּדִּי [d] מְשִׁיחוּתָא [e] סְנִיקִין [f] מַלְפָא [g] שְׁרִירָא [h] רַגְלוּתָא [i] דְּאַלְפְכוֹן [k] קַנּוּבָה [l] דְּמִתְגְּלֵא [m] נְכָהַת [n] גַּלְיוּת [o] בְּמֵאתֵיהּ [p] דַּעוּ [q] דְּעָבֵד [r] זַדִּיקוּתָא [s] אִיתַּהּ

קפלאון ג

[1] [a] וַחֲזוֹ [b] חוּבָה [c] קְרָן

De Genitrice Dei.

2 * *Dilecti mei, nunc filij Dei ſumus, nec vſque adhuc reuelatum eſt quid futuri ſimus. Scimus autem quum ipſe reuelatus fuerit, nos in ſimilitudinem ipſius fore, eumque viſuros prout ipſe eſt.*

3 * *Et quiſquis habet in eo hanc ſpem, purificat ſeipſum ſicut & ille purus eſt.*

4 * *Qui autem peccatum committit, iniquitatem facit: peccatũ enim omne iniquitas eſt.*

5 * *Et ſcitis illum manifeſtatum eſſe vt tolleret peccata noſtra, et peccatum in eo non eſt.*

6 * *Porrò quiſquis in eo manet, non peccat: & quicunque peccat, non vidit eum, nec eum nouit.*

7 * *Filioli mei, nemo ſeducat vos. Qui facit iuſtitiam iuſtus eſt, ſicut & ipſe Meſchicho iuſtus eſt.*

8 * *Qui verò cõmittit peccatum, ex Satana eſt, quoniam à principio ipſe Satanas peccator eſt. Et propter hoc apparuit filius Dei, vt diſſolueret opera Satanæ.*

9 * *Quiſquis natus eſt ex Deo, peccatum non cõmittit, quoniam ſemen ipſius in illo eſt, & non poteſt peccare quia ex Deo natus eſt.*

10 * *In hoc diſtinguuntur filij Dei à filiis Satanæ. Quiſquis non facit iuſtitiam, neque diligit fratrem ſuum, non eſt ex Deo.*

11 * *Quoniam hoc eſt præceptum quod audiſtis ab initio, vt diligatis vos inuicem.*

12 * *Non ſicut Koin ille qui erat ex malo, & trucidauit fratrem ſuum. Et quare trucidauit eum, niſi quia mala erant opera ſua, fratris verò ſui iuſta?*

13 * *Nec miremini fratres mei, ſi odit vos mundus.*

14 * *Nos ſcimus quòd tranſlati ſumus à morte ad vitam, eò quòd diligimus fratres noſtros. Qui non amat fratrem ſuum, in morte manet.*

15 * *Quiſquis enim odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quòd omnis homicida non poteſt habere permanentem in ſe vitam æternam.*

16 * *In hoc cognoſcimus charitatem eius erga nos, quòd is dederit animam ſuam pronobis: & æquum eſt nos quoque pro fratribus noſtris dare animas noſtras.*

---

[a] יְלַד [b] גְּלָא [c] עָתַר
[d] יְרַע [e] דְּמָא דמה
[f] חֲזָא [g] אִית יש
[h] תקוה [i] דְּכָא [j] חַטָּאָה
[k] עשה [l] עָוֵל [m] גְּלָא
[n] נְסַב [o] חֲטָאָה [p] חֲזָא
[q] טְעָא [r] הצדקה [s] שעושה
[t] הששה [u] חֲטָאָה [v] חֲזָא

[1] רְוִילַת אֱלָתָא ג [2] חֲבִיבֵי הָשָׁא בְּנוֹהִי חֲנַן דְּאַלָהָא וְלָא [3] אֶתְגְּלִי עִדְמָא לְהָשָׁא
[4] מָנָא [5] עֲתִידִינַן דְּנֶהֱוֵא [6] יְדָעִינַן דֵּין דְּמָא דְּאִתְגְּלִי [7] בְּרְמוֹתֵהּ [8] חֲוִינַן [9] וְחָזִינַן לֵהּ אֵיךְ מַדֵּם [10] דְּאִיתַוֹהִי ׃ [11] וְכָל אֵינָא דְּאִית
לֵהּ עֲלַוֹהִי הָנָא [12] סַבְרָא [13] מָרֵכֵּא נַפְשֵׁהּ אַיךְ דְּהוּ דְּכֵא הוּ ׃ [14] מַן דֵּין דְּעָבֵד [15] חֲטִיתָא עָוְלָא [16] סָעַר חֲטִיתָא גֵּיר כְּלָהּ
[17] עָוְלָא הִי ׃ [18] וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּהוּ [19] דְּאִתְגְּלִי [20] דְּנֶסַב [21] חֲטָתַיִן [22] וַחֲטִיתָא בֵּהּ לַיִת ׃ [23] וְכָל דְּבֵהּ מְקַוֵּא לָא חָטֵא וְכָל
דְּחָטֵא לָא [24] חֲזָיהִי וְלָא יְדָעֵהּ ׃ [25] בְּנַי לָא אֱנָשׁ [26] נַטְעֵיכִין הַו דְּעָבֵד [27] זַדִּיקוּתָא זַדִּיקָא הוּ אַיךְ דְּאַף הוּ מְשִׁיחָא
אִיתַוֹהִי זַדִּיקָא ׃ [28] וְהוּ [29] דְּסָעַר חֲטִיתָא מִן סָטָנָא הוּ סָטָנָא [30] רֵישִׁיתָא הוּ סָטָנָא [31] חֲטָיָא הוּ וּמָטַל הָנָא
[32] אָתְחֲוִי בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּנָשְׁרָא עֲבָדוֹהִי דְּסָטָנָא ׃ [33] כָּל דְּאִתְיְלַד מִן אֱלָהָא חֲטִיתָא

* Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eũ ſicuti eſt.

*Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

*Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas.

Eſa. 33. a.4. 1. Pet.2. d.22. Iſa. 53. c.9.

* Et ſcitis quia ille apparuit vt peccata noſtra tolleret: & peccatum in eo non eſt.

* Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognouit eum.

* Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & ille iuſtus eſt.

Iob. 8. f.44.

* Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli.

* Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

* In hoc manifeſti ſunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui nõ† facit iuſtitiam, non eſt ex Deo: & qui non diligit fratrem ſuum.

eſt iuſtus

* Quoniam hæc eſt annuntiatio, quã audiſtis ab initio: Vt †diligamus alterutrum.

diligatis

Ioh.13.d 34.15.b. 12. Gen.4. b.8.

* Non ſicut Cain qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius, iuſta.

* Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus. *Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte.

Ioh. 5. d.24. Sup.2. b.10. Leu.19. d.17. Mat.5. d.22.

* Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.

Ioh.15. b.13.

*In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

2 * Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὅπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.

3 * καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι.

4 * πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ. καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.

5 * καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

6 * πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.

7 * τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν.

8 * ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

9 * πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.

10 * ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

11 * ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους·

12 * οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

13 * μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

14 * ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ.

15 * πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

16 * ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι.

לָא עָבֵד מָטֶל דְּזַרְעֵהּ בֵּהּ [g] אִיתוֹהִי וְלָא [h] מָשְׁכַח לְמֶחְטָא דְּמִן אֱלָהָא [i] אִתְיְלֵד ׃ 10 בְּהָדָא [k] מְתְפַּרְשִׁין בְּנְוהִי דַּאלָהָא
מִן בְּנְוהִי דְּסָטָנָא כָּל דְּלָא עָבֵד [k] זַדִּיקוּתָא וְלָא [l] מַחֵב לַאחוהִי לֵיתוֹהִי מִן אֱלָהָא ׃ 11 דְּהָנוֹ [m] פּוּקְדָנָא דִּשְׁמַעְתּוּן
מִן קֳדָם דְּתַחֲבוּן חַד לְחַד ׃ 12 לוֹ אַיִךְ קָאִין הוֹ [n] דְּאִיתוֹהִי הָוָא מִן בִּישָׁא וְקָטַל לַאחוהִי וּמָטֶל מָנָא קְטָלֵהּ אֶלָּא
מָטֶל דְּבִישִׁין הָווּ [o] עֲבָרוֹהִי וְדַאחוהִי זַדִּיקִין ׃ 13 וְלָא [p] תְּתַרְמְרוּן אֲחַי אַן [q] סָנָא לְכוֹן עָלְמָא ׃
14 חֲנַן [r] יְדָעִינַן [s] דְּשַׁנִּינַן מִן [s] סוֹתָא לְחַיֵּא בְּהָדָא [v] דְּמַחֲבִינַן לַאחַיִן הוֹ דְּלָא מַחֵב לַאחוהִי בְּמוֹתָא מְקַוְּא ׃
15 כָּל גֵּיר דְּסָנֵא לַאחוהִי [x] קָטֵל אֲנָשָׁא הוּ וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּכָל דְּקָטֵל אֲנָשָׁא לָא [y] מְשַׁכְּחִין [z] מְקַיְּין בֵּהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם ׃
16 בְּהָדָא יְדָעִינַן [a] חוּבֵהּ דַּלְוָתַן דְּהוּ יַהֲב נַפְשֵׁהּ חֲלָפַיִן וְאַף חֲנַן זְדַק לָן וְיָעֵל אֲפֵי אֲחַיִן [b] נֶהֵל נַפְשָׁתַן ׃

[g] אִית יש [h] שְׁכַח יכל [i] יֶלֶד [k] פְּרַשׁ [k] אדקה [l] אַחֵב אהב משמש [m] פִּיקָדָנָא [n] דְּמָר חמה [o] אִית [p] מעשיו [q] שׁוּנָא [r] יָדַע [s] שָׁנָא עתק [s] מוּת [v] חֲבַב [x] רוצח [y] שְׁכַח יכל [z] קָנָא [a] אַחֲבוּ [b] נָתַל נתן

17 * Porrò qui habuerit possessionem mundi, & viderit fratrem suum egentem, & clauserit viscera sua ab eo, quî potest esse charitas Dei in illo?

18 * Filioli mei ne diligamus nos inuicem verbis & lingua, sed operibus & veritate.

19 * Et in hoc cognoscimus quòd ex veritate sumus, & antequàm veniat ipse persuasum reddituri sumus cor nostrum.

20 * Quod si cor nostrum reprehendat nos, quãto maior est Deus corde nostro? nouit enim omnia.

21 * Dilecti mei, si cor nostrum non arguit nos, fidũciam habemus coram Deo.

22 * Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam seruamus mandata eius, & quæ grata sunt coram ipso peragimus.

23 * Et hoc est præceptum eius, Vt credamus in nomine filij ipsius Jeschua Meschicho, & diligamus nos inuicem sicut præcepit nobis.

24 * Cæterùm qui seruat præcepta eius, per ipsum seruatur, & ille habitat in ipso: ac per hoc intelligimus quòd habitet in nobis, è Spiritu suo quem dedit nobis.

Natiuitate Domini nostri.

CAP. IIII.

1 Dilecti mei, non omnibus spiritibus credatis, sed dijudicate spiritus num ex Deo sint, quia multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.

2 * Per hoc cognoscitur spiritus Dei. omnis spiritus qui confitetur Jeschua Meschicho venisse in carne, ex Deo est.

3 * Omnis autem spiritus qui non confitetur Jeschua venisse in carne, non est ex Deo: sed hic est ab ipso pseudochristo, quem audistis venturum, & nunc iam in mundo est.

4 * Vos autem ex Deo estis filij, & vicistis eos, quoniam maior est ille qui in vobis est, quàm qui in mundo.

5 * Et illi ex mundo sunt propterea de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6 * Nos autem ex Deo sumus, & qui nouit Deum audit nos, & qui non est ex Deo non audit nos: per hoc ipsum intelligimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.

---

17 וְאֵינָא דְּאִית לֵהּ [c] קְנְיָנָא דְעָלְמָא [d] וְנָחֵזֵא לַאֲחוּהִי [c] דְּמִסְכִּיק [f] וְנָאחוּד רַחֲמָוהִי מִנֵּהּ אֵיכְנָא אִית בֵּהּ חוּבְהּ דְּאֱלָהָא ׃

18 בְּנַי לָא [g] נַחֵב חַד לְחַד [h] בְּמֵלָּא וּבִלְשָׁנָא אֶלָּא בַּעֲבָדָא וּבִשְׁרָרָא ׃ 19 וּבְהָדָא [k] מְשַׁהוֹדְעִינַן דְּמִן שְׁרָרָא אִיתַיִן וְקָדָם [l] דְּנֵאתֵא הוּ [m] מְפִיסִינַן לִבָּן ׃ 20 וְאִנְהוּ דְּלִבָּן בָּסַר לַן בְּמָא אֱלָהָא דְּרַב מִן לִבָּן וְיָדַע כֹּלְמֵם ׃

21 חַבִּיבַי אִן לִבָּן לָא בָּסַר לַן [n] גַּלַּיִן אֵנִין אַפַּיִן קֳדָם אֱלָהָא ׃ 22 וְכֹלְמֵם [o] דְּשָׁאלִינַן [p] נָסְבִינַן מִנֵּהּ מֶטֶל דְּנָטְרִינַן [q] פּוּקְדָנְוהִי וְשַׁפִּירָאָה [r] קָעֲרִינַן קֳדָמְוהִי ׃

23 וְהָנָא הוּ פּוּקְדָנֵהּ דְּנְהַיְמִן בְּשְׁמָא דְּבְרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְנַחֵב חַד לְחַד אַיְךְ דְּפַקְדָן ׃

24 וְאֵינָא דְּנָטַר פּוּקְדָנְוהִי בֵּהּ [s] מָתְנָטַר וְהוּ שָׁרֵא בֵּהּ וַבְּהָדָא [t] מְסַתְכְּלִינַן [u] דְּשָׁרֵא בַּן מִן רוּחֵהּ הוּ דְיַהֲבְ לַן ׃

[c] קָנְיָא [d] חֵזָא [e] שׁוּרְיְךְ [f] אֲחַד אוּחְז [g] חַבַּב אוֹהֵב [h] מַלָּל וּבְאֹמֶה [k] יְדַע מִזֶּה אֲשֶׁהוֹדַע [l] פּוֹם [m] גְּלָא [n] שְׁאַל [o] בּוּשְׁאִים אִנְחְנוּ [p] מְצַוּוֹתָיו [q] עוֹשִׂים אֲנַחְנוּ [r] סְכַל שֶׁכֵּל [s] מִשְׁמֹרֶת

huius Iac. 2.c. 15.c.16.

17 *Qui habuerit substãtiam †mundi,& viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?

18 *Filioli mei, nõ diligamus verbo,neque lingua,sed opere & veritate.

19 *In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: & in conspectu eius suadebimus corda nostra. D

20 *Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.

21 *Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum.

Mat.7.a. 7.21.b. 22. Ioh.14. b.13.23. 8.7.16.c 24. Infr.5. c.14. Ioh.6. d.29.17. a.3. Ioh.13.a 34.15.b. 12. Ioh.14.c 23.15. b.10.

22 *Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus,& ea quæ sunt placita coram eo, facimus.

23 *Et hoc est mandatum eius, Vt credamus in nomine Filij eius Iesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

24 *Et qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo, & in hoc scimus quoniã manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis.

CAP. IIII.

1 CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo A sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.

2 *In hoc cognoscitur spiritus Dei. omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est:

3 *Et omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est,& hic est Antichristus,de quo audistis quoniã venit, & nunc iam in mundo est.

4 *Vos ex Deo estis filioli,& vicistis †eũ; quoniam maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo.

5 *Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

Ioh. 8.f. 47. 10.c. 27.

6 *Nos ex Deo sumus.Qui nouit Deũ, audit nos. qui non est ex Deo, non audit nos; in hoc cognoscimus spiritum veritatis,& spiritum erroris.

17 *ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, & κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

18 *τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ· ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

19 *καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τ ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.

20 *ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τ καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα.

21 *ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν.

22 *καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παῤ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

23 *καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν.

24 *καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. & ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

δ'.

1 *Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τ θεοῦ ἐστιν· ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.

2 *ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τ θεοῦ ἐστι.

3 *καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τ θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτό ἐστι τ ἀντιχρίστου· ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

4 *ὑμεῖς ἐκ τ θεοῦ ἐστε, τεκνία, & νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ.

5 *αὐτοὶ ἐκ τ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.

6 *ἡμεῖς ἐκ τ θεοῦ ἐσμέν· ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

וְיִלְדֵהּ רְמָרָן ר קפלאין ד

[a] חַיְמָן [b] חָוָא [c] כחכים
[d] יְדַע [e] יְרָא יְדֵה
[f] אין חס [g] כחב
[h] שבא [i] אִית יש
[k] זְכָא נצח [l] מַלָּל
[m] אִית [n] סְכַל שכל
[o] שו אמת
[p] טָעָא חעה

חַבִיבַיָּא לְכָל רוּחִין [z] תְּהֵימְנוּן אֶלָּא [b] הַוְיהוּן פָּרְשִׁין רוּחָא
אִן מִן אֱלָהָא אִיתֵיהוּן מֶטֶל דְּסַגִּיאָא [c] נְבִיָא [2] בְּהָדָא [d] מְתְיְדְעָא רוּחֵהּ דֵּאלָהָא כָּל רוּחָא
[e] דְּמוֹדֵא דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲתָא בְּבְסַר מִן אֱלָהָא הִי ׃ [3] וְכָל רוּחָא דְּלָא מוֹדֵא דִּישׁוּעַ אֲתָא בְּבְסַר [f] לֵיתֵיהּ מִן אֱלָהָא
אֶלָּא הָדָא מִן מְשִׁיחָא הִי [g] דַּגְלָא הַוּ דִּשְׁמַעְתּוּן [h] דְּאֲתָא וְהָשָׁא בְּעָלְמָא [i] אִיתַוהִי מִן כַּדוּ׃ [4] אַנְתּוּן דִּין מִן אֱלָהָא [l] אִיתֵיכוּן
בְּנַיָא [k] וְזַכֵיתוּן אִנּוּן מֶטֶל דְּרַב הוּ מִן הַדֵּכוֹן מִן הַו דְּבְעָלְמָא ׃ [5] וְהִלֵּין מִן עָלְמָא אִנּוּן מֶטֶל הָנָא מִן עָלְמָא [m] מְמַלְלִין
וְעָלְמָא לְהוֹן שָׁמַע ׃ [6] חְנַן דִּין מִן אֱלָהָא חָנַן וְהַו דְּיָדֵע לֵאלָהָא שָׁמַע לַן וְהַו דְּלָא [m] אִיתַוהִי מִן אֱלָהָא לָא שָׁמַע לַן
בָּה בְּהָדָא [n] מָסְתַּכְלִינַן לְרוּחָא [o] דְּשָׁרָרָא וְלְרוּחָא [p] דְּמַטְעֲיָנוּתָא ׃

7 * Dilecti mei, diligamus nos inuicem, quoniam charitas ex Deo est. Et quisquis diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

8 * Quoniam Deus charitas est, & quisquis non diligit, non cognoscit Deum.

9 * Per hoc innotuit charitas Dei erga nos, quòd filium suum vnicum miserit Deus in mundum, vt viuamus per eum.

10 * In hoc est charitas, non quòd nos dilexerimus Deum, sed quòd ipse Deus dilexit nos, & miserit filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Lotione secreta, & Dominica post Epiphaniam.

11 * Charissimi mei, si sic dilexit nos Deus, & nos quoque debemus nos mutuò diligere.

12 * Deum nemo vidit vnquam. Sed si dilexerimus nos mutuò, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est.

13 * Et per hoc scimus nos in eo manere, & ipsum manere in nobis, quia de spiritu suo largitus est nobis.

14 * Et nos vidimus ac testificamur quòd Pater miserit filium suum Redemptorem in mundum.

15 * Quisquis confitetur Jeschua quòd ipse sit filius Dei, Deus in eo manet, & ipse manet in Deo.

16 * Et nos credidimus & scimus quam charitatem habeat Deus erga nos. Deus enim charitas est, & quisquis manet in charitate,

17 in Deo manet. * Et in hoc completa est charitas eius nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ipse fuit, ita & nos sumus in hoc mundo.

18 * Timor in charitate non est, sed charitas perfecta foras eijcit ipsum timorem, quoniam timor in perturbatione est. Qui autẽ timet, non est perfectus in charitate.

19 * Nos igitur diligamus Deum, quoniam ipse primùm dilexit nos.

20 * Sed si quis dicat, Diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est. Qui enim fratrem suum qui videtur, non diligit, Deum ipsum qui non videtur, quomodo potest diligere?

21 * Et hoc præceptum accepimus ab eo, vt omnis qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

---

7 חֲבִיבַי [q] נֵחֲב חַד לְחַד מֵטֻל דְּחוּבָא מִן אֱלָהָא הוּ וְכֹל מַן דְּמַחֲב מִן אֱלָהָא [r] יְלִיד וְיָדַע לַאלָהָא ׃ 8 מֵטֻל דְּאֱלָהָא
8 חוּבָא הוּ וְכֹל דְּלָא מַחֲב לָא יָדַע לַאלָהָא׃ 9 בְּהָדָא [s] אִתְיְדַע חוּבְהּ דַּאלָהָא דְּלַוְתַן דְּלַבְּרֵהּ [t] יְחִידָיָא שַׁדַּר אֱלָהָא לְעָלְמָא
7 דְּנִחֵא [u] בְּאִידֵהּ׃ 10 בְּהָנָא אִיתַּוהִי חוּבָא לָא דַּוְיָא דַּחֲנַן [a] אֲחֵבְנָן לַאלָהָא אֶלָּא דְּהוּ אֱלָהָא [b] אַחֲבָן [c] וְשַׁדַּר לַבְּרֵהּ
4 חוּסָיָא עַל אַפֵּי [e] חֲטָהַיִן ׃ [d] דְּשִׁיגְיָתָא [b] אֲרַזְנְיָתָא וְחַר [c] בְּשַׁבָּא דְּכָתַר [d] דְּנַחֲא ח 11 חֲבִיבַי אִן הָכַן אַחֲבָן אֱלָהָא
וְאַף חֲנַן [c] חַיָּבִינַן חַד לְחַר [f] לְמַחֲבוּ ׃ 12 לַאלָהָא [g] מֶחְזִם אֱנָשׁ לָא [h] חֲזָיְתִי אִזְדִין [i] נַחֲב חַד לְחַד אֱלָהָא בַּן מְקַוְיָא
וְחוּבְהּ [k] מְשְׁתַּמְּלָא בַּן ׃ 13 וּבְהָדָא יְדָעִינַן דְּבֵהּ מְקַוְיִנַן וְהוּ מְקַוְיָא בַּן דְּמִן רוּחֵהּ יַהֲב לַן ׃
14 וַחֲנַן חָזִין וּמְסַהֲדִינַן דַּאבָא שַׁדַּר לַבְּרֵהּ פָּרוּקָא לְעָלְמָא ׃ 15 כָּל דְּמְוַדֵּא בְּיֵשׁוּעַ דְּהוּיוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא

[q] חֲבִיבִי אוכב [r] וְלִיד אוכב
[s] יְדַע יְחַר [t] חַיָּא בידו
a אחבנן אוחבנו
b ושלח כפר מן חָסָּא
c חַטָּא של רחשה מן שֵׁוּג
d רַזָּא סור בשנה
e דַּנַח זרח חוב
f חֲבַב אוהב g מן עולם
h חֲזָא חֲבַב k שְׁמַלָּא

7 * Chariſſimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deũ.

8 * Qui non diligit, non nouit Deum: qnoniam Deus charitas eſt.

Ioh. 3. b. 16. 9 * In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium ſuum vnigenitum miſit Deus in mundum, vt viuamus per eum.

10 * In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deũ, ſed quoniã ipſe † dilexit prior nos, & miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

11 * Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere. C

12 * Deum nemo vidit vnquam. Si diligamus inuicem: Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt. Ioh. 1. c. 18. 1. Tim. 6. c. 16.

13 * In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

14 * Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum ſaluatorem mundi.

15 * Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

16 * Et nos cognouimus & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Dei 17 * In hoc perfecta eſt charitas † nobiſcum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.

18 * Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorẽ, quoniam timor pœnam habet. qui autem ti- D met: non eſt perfectus in charitate.

19 * Nos ergo diligamus Deum, quoniã Deus prior dilexit nos.

20 * Si quis dixerit, quoniam diligo Deũ: & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui videt enim nõ diligit fratrem ſuum quem † vidit videt dit: Deum quem non † vidit, quomodo poteſt diligere?

21 * Et hoc mandatum habemus à Deo: vt qui diligit Deum, diligat & fratrem Ioh. 13. d 34. 15. b. 12. Ephe. 5. a. 2. ſuum.

7 * ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.

8 * ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν· ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

9 * ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ.

10 * ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήκαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

11 * Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

12 * θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.

13 * ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

14 * καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.

15 * ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.

16 * καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.

17 * ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

18 * φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.

19 * ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.

20 * ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;

21 * καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

---

16 אֱלָהָא בֵּהּ מְקַוָּא וְהוּ מְקַוָּא בַּאלָהָא ׃ 16 וַחְנַן ᶜ חַיְמִנַן וְיַדְעַן ᵘ חוּבָא דְאִית לֵהּ לַאלָהָא ᵛ צַאיְדִין אֱלָהָא גַּיר חוּבָא

17 הוּ וְכֹל דַּמְקַוָּא בְּחוּבָא בַּאלָהָא מְקַוָּא ׃ 17 וּבְהָדָא ʸ מְשְׁתַּלֵם חוּבָה עִמַּן ᶻ דְּגַלְיוּת אַפָּא חֶדְוָא לַן בְּיוֹמָא ᵃ דְּדִינָא מֶטֶל

דְּאֵיךְ דַּהֲוָא הוּ הָכְנָא אַף חְנַן ᵇ אִיתַיִן בְּהָנָא עָלְמָא ׃ 18 ᶜ דְּחִלְתָּא ᵈ בְּחוּבָא לַית אֱלָּא חוּבָא ᵉ מְשַׁמְלְיָא לְבַר ᶠ שְׁוָא

לָהּ לְדְחִלְתָּא מֶטֶל דְּדְחִלְתָּא ᵍ בְּקִנְטָא אִיתֵיהּ תַּוְדִין דְּדָחֵל לָא ʰ מְשַׁמְלֵי בְּחוּבָא ׃

19 חְנַן ⁱ הָכִיל נַחֵב לַאלָהָא מֶטֶל דְּהוּ ᵏ קַדְמָאִית אַחֲבַן ׃ 20 אִן דֵּין אֱנָשׁ ˡ נְאמַר ᵐ דְּמַחֵב אֲנָא לַאלָהָא וְלַאחוֹהִי

ⁿ סָנֵא ᵒ דַּגְלָא הוּ הַו גַּיר דְּלַאחוֹהִי ᵖ דְּמִתְחֲזֵא לָא מַחֵב לַאלָהָא הַו דְּלָא מִתְחֲזֵא אֵיכְנָא מְשַׁכַּח דְּנַחֵב ׃

21 וְהָנָא ᵠ פּוּקְדָנָא קַבֵּלְנָא מִנֵּהּ דְּכָל דְּמַחֵב לַאלָהָא נַחֵב אַף לַאחוֹהִי ׃

ᵗ חַיְמִן ᵘ אהבה ˣ אצלנו ᵛ שְׁלֵם ʸ גְּלָא ᶻ דין ᵃ אֵית ᵇ יראה ᶜ באהבה ᵈ שַׁמְלָא מלא ᵉ משלך ᶠ בעכירות ᵍ גמור מן מְלָא ʰ עַל כן ⁱ מקדם ˡ אֲמַר ᵐ חַבַּב אהב ⁿ שונא ᵒ בֹּחַן ᵖ חֲזָא ᵠ מצוה

Festo Luminum, hoc est, Epiphaniæ.

CAP. V.

1 QVisquis credit Jeschua esse Meschicho, ex Deo natus est. Et quisquis diligit genitorem, diligit & eum qui natus est ex eo.

2 * Et in hoc cognoscimus quòd diligimus filios Dei, quum Deum diligimus, & exequimur præcepta eius.

3 * Hæc est enim charitas Dei, vt seruemus præcepta eius; & præcepta eius grauia non sunt.

4 * Quoniam quicquid natum est ex Deo, vincit ipsum mundum, & hæc est victoria quæ vicit mundum ipsum, fides nostra.

5 * Quis est enim qui vincit ipsum mundum, nisi is qui credit Jeschua esse filiũ Dei?

6 * Hic est qui venit per aquam & sanguinem Jeschua Meschicho, non per aquam solùm sed per aquam & sanguinem. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam ipse spiritus est veritas.

Deest 7. versus.

8 * Et tres sunt testes, Spiritus, & aqua, & sanguis, & hi tres in vno sunt.

9 * Si testimonium hominũ accipimus, quantò maius est testimonium Dei? & hoc est testimonium Dei, quo testificatus est de Filio suo.

10 * Quisquis credit in filium Dei, habet hoc testimonium in seipso. Omnis qui non credit Deo, mendacem efficit eum: eò quòd non credat in testimonium quo testificatus est Deus de Filio suo.

11 * Et hoc est testimonium, quòd vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in filio eius est.

12 * Quisquis habet filium, habet & vitam: & quisquis non habet filium Dei, non est ei vita.

13 * Hæc scripsi vobis, vt sciatis vos habere vitam æternam, qui credidistis nomini filij

14 Dei. * Et hæc est fiducia quam habemus apud eum, quòd quicquid petierimus secundùm voluntatem eius, audit nos.

15 * Quod si persuasum habemus quòd audit nos, quicquid petierimus ab eo: confidimus nos iam recepisse petitiones nostras quas postulauimus ab eo.

---

a עִאתָא חג b של אור
c הַיְמִן d יְלַד e יְדַע
f אוהבים אנחנו g חֲבַב
h מצוותיו i נְטַר נאר
k נָקַר כנר l מבטח m בטחון
n זְכָא o הַיְמִן
p מעיד מן סָהַד
q אית יש r אמת s עדים

a רְעִאתָא b רְכוּתָרָא c קפלאון ח

1 כְּלְמַן c דַּמְהַיְמַן דְּיֵשׁוּעַ אִיהַוהִי מְשִׁיחָא מִן אֱלָהָא d יְלִיד וְכָל דְּמַחֵב לְיַלוּדָא מַחֵב אָף לְהַו e דְּאִתְיְלַד מִנֵּה ׃

2 וּבְהָדָא f יְדָעִינַן דְּמַחֲבִינַן לִבְנֵוהִי דֵאלָהָא מָא דַאלָהָא g מַחֲבִינַן וְעָבְדִינַן h פּוּקְדָנַוהִי ׃ 3 הָנָא הוּ גֵּיר חוּבְהָ

דֵאלָהָא i דְּנַטַר פּוּקְדָנַוהִי וּפּוּקְדָנַוהִי לָא k יַקִירִין ׃ 4 מָטַל דְּכָל דְּיִלִיד מִן אֱלָהָא l זָכֵא לֵהּ לְעָלְמָא וְהָדָא הִיְ m זָכוּתָא

n דְּזָכְחֵה לְעָלְמָא o הַיְמָנוּתַן ׃ 5 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ לְעָלְמָא אֱלָּא הַו דְּמַהֵימִן דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ הוּ דַאלָהָא ׃

6 הָנוּ דֵאתָא בְּיַד מַיָּא וְדָמָא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לָא הָנָא בְּמַיָּא בַּלְחוֹד אֱלָּא בְּמַיָּא וְדָמָא וְרוּחָא p סַסְהֲדָא דְּהִי רוּחָא q אִיתֵיהּ

r שְׁרָרָא ׃ 7 וְאִיתַיהוּן חְלָתָא s סָהֲדִין רוּחָא וּמַיָּא וְדָמָא וְחָלַתַיהוּן בְּחַד אֲנוּן ׃

CAP. V.

1 OMnis qui credit quoniam Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum A qui natus eſt ex eo.

2 * In hoc cognoſcimus quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata eius faciamus.

3 * Hæc eſt enim charitas Dei, vt mandata eius cuſtodiamus: & mandata eius grauia non ſunt.

Mat. 11. d. 30.

4 * Quoniam omne quod natum eſt ex Deo: vincit mundum. & hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.

5 * Quis eſt †qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt filius Dei?

autem 1. Co. 15 g. 57.

6 * Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm: ſed in aqua & ſanguine. Et ſpiritus B eſt qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas.

7 * Quoniam tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus. & hi tres vnum ſunt.

8 * Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis.†

& hi tres vnum ſunt

9 * Si teſtimonium hominum accipimus: teſtimonium Dei maius eſt. quoniã hoc eſt teſtimoniũ Dei quod maius eſt, quoniam teſtificatus eſt de filio ſuo.

10 * Qui credit in filium Dei: habet teſti monium Dei in ſe. Qui non credit filio, mendacem facit eum: quia non credit in C teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de filio ſuo.

Ioh. 3. d. 36.

11 * Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in filio eius eſt.

12 Qui habet filium†: habet vitam. qui non habet filium Dei, vitam non habet.

Dei

13 * Hæc †ſcribo vobis: vt ſciatis quoniã vitam habetis æternam qui creditis in nomine filij Dei.

ſcripſi

14 * Et hæc eſt fiducia quam habemus ad eum: Quia quodcunque petierimus ſecundum voluntatem eius, audit nos.

15 * Et ſcimus quia audit nos quicquid petierimus: ſcimus quoniam habemus D petitiones quas †poſtulamus ab eo.

Sup. 3. d. 22.

poſtulauimus

ε.

1 * Πᾶς ὁ πιςεύων ὅτι ἰησοῦς ἐςιν ὁ χριςὸς, ἐκ τ̃ θεοῦ γεγέννη̃ται· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.

2 * ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τ̃ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

3 * αὕτη γάρ ἐςιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν·

4 * ὅτι παν τὸ γεγεννημένον ἐκ τ̃ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. Καὶ αὕτη ἐςὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίςις ἡμῶν.

5 * τίς ἐςιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιςεύων ὅτι ἰησοῦς ἐςιν ὁ υἱὸς τ̃ θεοῦ;

6 * οὗτός ἐςιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, ἰησοῦς ὁ χριςός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐςι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐςιν ἡ ἀλήθεια.

7 * ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι.

8 * καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐπὶ τ̃ γ̃ης, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα·

9 * εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τ̃ θεοῦ μείζων ἐςίν· ὅτι αὕτη ἐςὶν ἡ μαρτυρία τ̃ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τ̃ υἱοῦ αὐτοῦ.

10 * ὁ πιςεύων εἰς τὸν υἱὸν τ̃ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν αὐτῷ· ὁ μὴ πιςεύων τῷ θεῷ, ψεύςην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι οὐ πεπίςευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τ̃ υἱοῦ αὐτοῦ.

11 * καὶ αὕτη ἐςὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐςιν.

12 * ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τ̃ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

13 * Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιςεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τ̃ υἱοῦ τ̃ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιςεύητε εἰς τὸ ὄνομα τ̃ υἱοῦ τ̃ θεοῦ.

14 * καὶ αὕτη ἐςὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν.

15 * καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν παρ' αὐτοῦ.

---

9 אִן סְהֲדוּתָא דַּבְנֵינָשָׁא מְקַבְּלִין חַד כְּמָא סָהֲדוּתָה דַּאלָהָא דְּרַבָּא הִי וְהָדָא הִי סָהֲדוּתָה דַּאלָהָא דְּאסְהֵד עַל בְּרֵה׃
10 כְּלְמַן דְּמְהֵימִן בַּבְּרֵה דַּאלָהָא אִית לֵה הָדָא סָהֲדוּתָא בְּנַפְשֵׁה כָּל דְּלָא מְהֵימִן לַאלָהָא רַגְלָא עֲבַדָה בְּרֵלָא הֵימִן לְסָהֲדוּתָא דְּאסְהֵד אֱלָהָא עַל בְּרֵה׃ 11 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתָא דְּחַיֵּא דְּלְעָלַם יְהֵב לַן אֱלָהָא וְהָנוּן חַיֵּא בְּבְרֵה אִיתֵיהוֹן׃
12 כָּל דְּאחִיד לְבְרָא אַחִיד אָף לְחַיֵּא וְכָל דְּלָא אַחִיד לְבְרֵה דַּאלָהָא לֵית לֵה חַיֵּא׃
13 הָלֵין כְּתִבֵת לְכוֹן דְּהַדְעוֹן דְּחַיֵּא דְּלְעָלַם אִית לְכוֹן לַאילֵין דְּהֵימְנְתוּן בְּשְׁמֵה דְּבְרֵה דַּאלָהָא׃
14 וְהָדָא דָּא פְּרֵהְסַיָא אִית לַן לְוָתֵה דְּכָל דְּשָׁאלִינַן לֵה אֵיךְ צְבִינֵה שָׁמַע לַן׃
15 וְאִן מְפַסְנִין דְּשָׁמַע לַן עַל מֵה דְּשָׁאלִינַן מָנֵה תְּכִילִינַן דְּקַבֵּל לַן מִן בְּרוּ שְׁאלַתַן דְּשָׁאלַן מָנֵה׃

ᵛ העדות ᵘ סָהֲדוּתָה העיר ˣ כתב y בתן ᶻ אֵית יש ᵃ אֶחָד אחו ᵇ יַרְעִ ᶜ יַמִּין הבטחון מן לשון ימין ᵈ שְׁאל ᵉ צְבָא ᶠ פּוּם באמת מלמרים אנחנו h כל דבר ו שאל א נושאים אנחנו מן תְּבַל קְאן

16 ✻ ܐ ܐܢ ܕܝܢ ܐܚܐ ܠܐܚܘܗܝ ܚܛܝܬ ܚܛܝܬܐ ܕܠܐ ܡܝܬܐ
ܟܬܒ ܀ ܠܐ ܗܘ ܐܝ ܕܟܬܒ ܡܝܬ . ܐܠܐ ܐܢ ܡܝܬ ܡܝܬܐ
ܕܠܐ ܡܘ ܐܝ ܕܟܬܒ ܡܝܬ . ܐܠܐ ܐܢ ܡܝܬ ܡܝܬܐ
17 ܒܟܠܗܘ ܟܬܒ ܀ ܘܐܝ ܕܠܐ ܐܬ ܠܗ ܚܛܝܬܐ ܕܠܘܬ ܡܘܬܐ
ܗܘ ܐܠܐ ܕܚܛܐ ܡܝܬܐ ܗܘ . ܘܐܠܐ ܡܝܬܐ ܕܠܐ ܗܘ ܒܟܠܗ
ܟܬܒ ܀ ܘܐܝ ܕܠܐ ܐܬ ܠܗ ܚܛܝܬܐ ܕܠܘܬ ܡܘܬܐ
18 ܗܘ . ܀ ܘܐܝ ܕܐܬ ܒܗ ܚܛܝܬܐ ܠܐ ܡܝܬ
ܐܠܐ ܕܡܬܚܙܐ ܠܗ ܕܚܛܐ ܗܘ ܒܟܠ ܡܕܡ . ܘܟܠ
19 ܡܕܡ ܕܐܢ ܐܝܬ ܒܟ ܒܟܬܒ ܐܢ ܕܚܛܐ ܡܝܬܐ
ܠܐ ܡܫܐܠ ܠܡܐ ܗܘ . ܀ ܘܐܝ ܕܐܬ ܒܗ ܚܛܝܬܐ
20 ܘܐܝ ܕܠܐ ܚܛܐ ܗܘ ܒܟ ܒܟܬܒ ܐܢ ܀
ܘܐܝ ܕܐܬ ܒܗ ܚܛܝܬܐ ܠܐ . ܘܐܝ ܕܐ ܒܟ ܚܛܐ ܐܝ
ܕܒ ܗܘ ܘܐܝ ܕܠܐ ܐܬ ܒܗ ܚܛܝܬܐ ܠܐ . ܘܐܝ ܕܐ
ܒܟ ܚܛܐ ܐܝ ܕܒ ܗܘ ܘܐܝ ܕܠܐ ܐܬ ܒܗ ܚܛܝܬܐ
ܠܐ . ܘܐܝ ܕܐ ܒܟ ܚܛܐ ܐܝ ܕܒ ܗܘ ܘܐܝ ܕܠܐ
ܐܬ ܒܗ ܚܛܝܬܐ ܠܐ . ܘܐܝ ܕܐ ܒܟ ܚܛܐ ܐܝ ܕܒ

16 * Qui scit fratrem suum peccare: peccatum nō ad mortem, † petat & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem: Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis. 17 * Omnis iniquitas, peccatum est: & est peccatum ad mortem.

18 * Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conseruat eum, & malignus nō † tangit eum.

19 * Scimus quoniam ex Deo sumus: & mundus totus in maligno positus est.

20 * Et scimus quoniam filius Dei venit: & dedit nobis sensum vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna.

21 * Filioli, custodite vos à simulachris. Amen.

petet & dabit ei vitam peccantibus,

tanget

Lucæ 4. g. 45.

FINIS.

16 * ἐὰν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ.

17 * πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

18 * οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.

19 * οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.

20 * οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεόν. καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος.

21 * τεκνία, φυλάξατε ἑαυτὰ ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

Τέλος.

ܡܬܩܪܒ ܠܗ׃ 19 ܝܕܥܝܢܢ ܕܡܢ ܐܠܗܐ ܚܢܢ ܘܥܠܡܐ ܟܠܗ ܒܒܝܫܐ ܗܘ ܣܝܡ׃ 20 ܘܝܕܥܝܢܢ ܕܒܪܗ ܕܐܠܗܐ ܐܬܐ
ܘܝܗܒ ܠܢ ܡܕܥܐ ܕܢܗܘܐ ܒܗ ܒܫܪܪܐ ܒܒܪܗ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܗܢܐ ܗܘ ܐܠܗܐ ܫܪܪܐ ܘܚܝܐ ܕܠܥܠܡ׃
21 ܒܢܝ ܛܪܘ ܢܦܫܟܝܢ ܡܢ ܕܚܠܬ ܦܛܒܪܐ׃
ܫܠܡܬ ܐܓܪܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܫܠܝܚܐ׃

Hunc noui testamenti textum Syriacum, ac eiusdem characteribus Hebraïs descripti Latinam ab eruditissimo viro Guidone Fabricio Boderiano *factam versionem, nos infrà scripti Theologi (quibus* PHILIPPI *Catholici Regis mandato à Louaniensi Academia & facultate Theologica id munus commissum fuerat) accurata disquisitione examinauimus, examinatúmque comprobauimus, & tam ad ipsum textum Latinum vulgatæ versionis, quàm ad exemplar Græcum plurimis locis illustrandum, vtilem iudicauimus. Calend. Junijs, Anno Christi* cIↃ. IↃ. LXX. Augustinus Hunnæus *sacræ Theologiæ Ordinarius & Regius Professor*, Cornelius Reineri Goudanus *sacræ Theologiæ Professor ordinarius.*

Subscriptum
Johannes Harlemensis censuræ Secretarius & testis.

Ego BENEDICTVS ARIAS MONTANVS Hispalensis, Doctor Theologus, & PHILIPPI Catholici Regis Legatus, hunc noui Testamenti librum lingua & characteribus Syris excusum, eiusdémque literis Hebraicis exscriptionem per *Guidonem Fabricium Boderianum* natione Gallum Latinam factam diligenter recensui & approbaui. Anno Christi cIↃ. IↃ. LXX.

Cæteræ Canonicæ & Apocalypsis, etsi extent apud Syros, tamen & in exemplaribus, quæ secutus est VVidmanstadius, & in antiquissimo codice manuscripto, quo vsi sumus, defuerunt.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM EIVSDEM SECVNDAM.

VSQVE adeò ad ſanctam fœminam ſcribit, vt eandem dominam non dubitet literis appellare, eiuſdémque filiis teſtimonium, quòd ambulent in veritate, perhibet.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ δευτέρα ἐπιστολή.

κεφ. α'.

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ Ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν,

διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ὑμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.

ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός.

καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε.

ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.

βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα καλὰ, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.

πᾶς ὁ προάγων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει.

εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε.

ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι· ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς Ἐκλεκτῆς. ἀμήν.

Τέλος.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI SECVNDA.

CAP. I.

1 A SENIOR, Electæ dominæ & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognouerũt veritatem,

2 *Propter veritatem quæ permanet in nobis, & †nobiſcum erit in æternum.

3 *Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Ieſu filio Patris in veritate, & charitate. †vobiſcum

4 *Gauiſus ſum valde, quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in veritaB te, ſicut mandatum accepimus à Pa-
5 tre. *Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum nouum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, vt di-
6 ligamus alterutrum. *Et hæc eſt charitas, vt ambulemus ſecundùm mandata eius. Hoc eſt enim mãdatum, vt quem-admodum audiſtis ab initio, in eo am-
7 buletis: *Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitenC tur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor & Antichriſtus.

8 *Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed vt mercedem plenam accipiatis.

9 *Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti: Deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic & Patrem, & Filium habet.

10 *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis.

11 *Qui enim dicit illi AVE: communicat operibus eius malignis.

D * Ecce prædixi vobis, vt in die Domini non confundamini.

12 **Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum: ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: vt gaudium veſtrum plenum ſit.

13 *Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

FINIS.

Ioh. 10. d. 34. 15. b. 12. 1. Ioh. 3. b. 11.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM EIVSDEM TERTIAM.

CAIVM pietatis causa extollit, atque, vt in ipsa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen impietatis & superbiæ causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus vniuersis.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

CAP. I.

1 SENIOR Gaio charissimo, quem ego diligo in A veritate.
2 ‡Charissime de omnibus orationem facio prosperè te ingredi & valere, sicut prosperè agit anima tua.
3 ‡Gauisus sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas.
4 maiorē gratiam ‡†Maius horum nō habeo †gaudium quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare.
5 ‡Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.
6 ‡Qui testimoniū reddiderūt charitati tuæ in conspectu ecclesiæ: quos, benè B facies, deducens dignè Deo.
7 ‡Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à Gentilibus.
8 ‡Nos ergo debemus suscipere huiusmodi: vt cooperatores simus veritatis.
9 ‡Scripsissem forsitan ecclesiæ: sed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrepes, non recipit nos.
10 ‡Propter hoc si venero, commoneam eius opera quæ facit: verbis malignis garriens in nos, & quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de ecclesia eijcit. C
11 ‡Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui bene facit, ex Deo
videt est: qui malè facit, non †vidit Deum.
12 ‡Demetrio testimonium redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimoniū perhibemus: & nostis quo- D niam testimonium nostrum verum est.
13 ‡Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum & calamum scribere tibi.
14 ‡Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.
15 ‡Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

FINIS.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ τρίτη ἐπιστολή.

κεφ. α'.

1 ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.
2 ‡ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.
3 ‡ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς.
4 ‡μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.
5 ‡ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους,
6 ‡οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ.
7 ‡ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.
8 ‡ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.
9 ‡ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.
10 ‡διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.
11 ‡ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν.
12 ‡Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι.
13 ‡πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι.
14 ‡ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.
15 ‡εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

Τέλος.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI IVDAE APOSTOLI.

IVDAS Apostolas fratres de corruptoribus via veritatis ita informat, vt illicitum esse dissertet, de sub iugo semel erutos seruitutis, denuo operam suam officiis nouare seruilibus.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΔΑ καθολικὴ ἐπιστολή.

κεφ. α.

1 Ουδας χριστου Ιησου δουλος, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, & ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς·

2 ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

3 ἀγαπητοὶ, πᾶσαν ασουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τ κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.

4 παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον θεὸν & δεσπότην τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.

5 ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν.

6 ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν.

7 ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, & ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.

8 ὁμοίως μὴν οὗτοι καὶ ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.

9 ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τ μωυσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.

10 οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται.

11 οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τ κορὲ ἀπώλοντο.

EPISTOLA B. IVDAE APOSTOLI CATHOLICA.

CAP. I.

1 A IVDAS Iesu Christi seruus, frater autẽ Iacobi: his qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo Iesu conseruatis, & vocatis;

2 Misericordia vobis & pax & charitas adimpleatur.

3 Charissimi, omnem solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecãs †supercertari semel traditæ sanctis fidei. †supercertare

4 Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudiciũ) impij, †Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem & Dominum nostrũ Iesum Christum negantes. Domini.

5 Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Iesus, populum de terra Aegypti saluans, secundò eos qui non crediderunt perdidit: Num.14. f.37.

6 Angelos verò qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suũ domicilium, in iudiciũ magni diei, vinculis æternis sub caligine reseruauit.

7 Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. Gen.19. c.24.

8 Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernũt, maiestatẽ autem blasphemant.

9 Cùm Michael archangelus, cum diabolo disputãs, altercaretur de Moysi corpore: non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi †Dñs. Zach.3. 2.2. Deus

10 Hi autem quæcunque quidem ignorant, blasphemant: quæcunque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

11 Væ illis †quia in via Cain abierũt: & errore Balaam, mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt. qui Gen.4. b.8. Nu.22. 23.24. Nu.16.g 1.c.32. 27.a.3.

2.Pet.2. d.17.

circũfe-runtur

Apoc.1. b.7.

Deum

Psal.16. c.10.

super-biam,

in no-uissimis tempo-ribus 1.Tim.4. a.1. 2.Tim.3. a.1. 2.Pet.3. a.3. impie-tatum

vestræ

omne seculum

* Hi sunt in epulis suis,maculæ, conuiuantes sine timore,semetipsos pascentes, nubes sine aqua quæ à ventis †conferuntur, arbores autumnales, infructuosæ,bis mortuæ,eradicatæ: 12

* Fluctus feri maris,despumantes suas confusiones,syderà errantia: quibus procella tenebrarum seruata est in æternum. 13

* Prophetauit autẽ & de his septimus ab Adam,Enoch,dicens,Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, 14

* Facere iudicium cõtra omnes, & arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt contra †eum peccatores impij. 15

* Hi sunt murmuratores querulosi, secundùm desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur † superba, mirantes personas quæstus causa. 16

* Vos autẽ charissimi,memores estote verborum quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi, 17

* Qui dicebãt vobis, quoniam †in nouissimo tempore venient illusores, secundùm desideria sua ambulãtes † in impietatibus. 18

* Hi sunt qui segregant semetipsos, animales,Spiritum non habentes. 19

* Vos autem charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ †nostræ fidei, in Spiritu sancto orantes; 20

* Vosmetipsos in dilectione Dei seruate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam. 21

* Et hos quidem arguite iudicatos. 22

* Illos verò saluate, de igne rapientes. Alijs autem miseremini in timore: odiẽtes & eam quæ carnalis est, maculatam tunicam. 23

* Ei autem qui potens est vos conseruare sine peccato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione, in aduentu Domini nostri Iesu Christi; 24

* Soli Deo saluatori nostro per Iesum Christum Dominum nostrum gloria & magnificentia,imperium & potestas ante † omnia secula, & nunc & in omnia secula seculorum. Amen. 25

FINIS.

12 * ἑτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄυδροι, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα·

13 * κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.

14 * προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ,

15 * ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ, ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.

16 * οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

17 * ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

18 * ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

19 * οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.

20 * ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτούς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι,

21 * ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

22 * καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι·

23 * οὓς δὲ ἐν φόβῳ σῴζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

24 * τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει,

25 * μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

PROLOGVS IN APOCALYPSIN BEATI IOHANNIS APOSTOLI.

MNES qui piè volunt viuere in Chriſto, ſicut ait Apoſtolus, perſecutionem patientur, iuxta illud: Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. tentatio namque eſt vita hominis ſuper terram. Ne autem fideles deficiant in his, conſolatur eos Dominus atque confirmat, dicens: Vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi, & nolite timere puſillus grex. Propterea videns Deus Pater tribulationes quas paſſura erat eccleſia ab Apoſtolis fundata ſupra petram Chriſtum, vt minus timeatur, diſpoſuit vnà cum Filio & Spiritu ſancto eas reuelare. Reuelauit autem tota Trinitas Chriſto ſecundum humanitatem: Chriſtus verò Ioanni per angelum: Ioannes eccleſiæ; de qua reuelatione hunc librum compoſuit. Vnde & liber iſte Apocalypſis dicitur, id eſt, reuelatio, quia hîc cõtinẽtur quæ Deus reuelauit Iohanni; & Iohannes eccleſiæ, quãta ſcilicet eccleſia paſſa ſit in tempore primitiuo, & nũc patiatur, & nouiſſimè temporibus Antichriſti paſſura ſit, quando tanta erit tribulatio, vt ſi fieri poſſet, etiam moueantur electi. et quæ pro his & nũc & in futuro præmia ſit ſuſceptura, vt quos denunciata ſupplicia terrent, promiſſa præmia lętificent. Ideo iſte liber inter reliquas ſcripturas Noui Teſtamenti prophetiæ nomine cenſetur, quæ aliis eſt excellentior prophetiis. Sicut enim nouum Teſtamentum præſtat veteri, Euangelium Legi; ita hæc prophetia prophetiis veteris Teſtamenti, quia de Chriſto & Eccleſia, magna ex parte iam adimpleta ſacramenta denunciat. Vel etiam ideo, quia cùm aliis vnifaria, iſti trifaria data eſt prophetia ſimul, ſcilicet prætĕrito, et præſenti & futuro. Ad cuius confirmandã auctoritatem, occurrit iam auctoritas mittentis, deferentis & accipientis. mittentis, ſcilicet Trinitatis; & deferentis, ſcilicet Angeli; & accipientis, ſcilicet Iohãnis. Cùm autem Iohanni hæc in viſione fuerint reuelata, & ſint tria genera viſionum, ſub quo genere contineantur, videndum eſt. Viſio enim alia corporalis, quando videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia ſpiritualis ſeu imaginaria, cùm videlicet dormientes vel vigilantes imagines rerũ cernimus, quibus aliquid ſignificatur; ſicut vidit Pharao ſpicas, & Moyſes rubum ardere; ille dormiens, iſte vigilans. Alia intellectualis, quando videlicet Spiritu ſancto reuelante intellectui mentis veritatem myſteriorũ, ſicut eſt, capimus; quomodo vidit Iohannes quæ in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantùm Spiritu vidit, ſed & earum ſignificata mente intellexit. Vidit autem Iohannes & ſcripſit in Pathmos inſula, relegatus à Domitiano in exilio, principe impiiſſimo, hac eum ad ſcribendum compellente cauſa, quia dum exul teneretur à Domitiano in Pathmos inſula, in eccleſiis, quibus præerat, multa pullularunt atque inoleuerunt vitia atque diuerſæ hæreſes. Erant enim quidam hæretici ibi dicentes, Chriſtum non fuiſſe ante Mariam, quia temporaliter de ea natus erat; quos Iohannes in principio Euangelij ſui redarguit, dicens: In principio erat verbum. Et in hoc libro cùm dicit, Alpha & Ω, id eſt, principium & finis. Dicebãt etiam quidam, Eccleſiam pondere tribulationum ante finem ſeculi deſituram, & pro labore non præmium æternum ſuſcepturam. Horum ergo errores volens deſtruere Iohannes, oſtendit Chriſtum principium eſſe & finem. Vnde Eſaias: Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit, & Eccleſiam per exercitium tribulationum non deſinere, ſed proficere, & pro his brauium æternum recipere. Scribit autem Iohannes ſeptem eccleſiis Aſiæ, & earum ſeptem Epiſcopis, de prædictis inſtruens, & in eis per eam totam generalem eccleſiam docens. Eſt itaque materia Iohannis in hoc opere, ſtatus ſpiritualiter Aſianæ eccleſiæ, necnon & totius videlicet, quæ in præſenti patiatur, & in futuro receptura ſit. Intentio verò eius eſt, monere ad patientiam, quæ ſeruanda eſt. tum, quia breuis labor; tum, quia præmium magnum. Modus tractandi talis: Primò præmittit prologum & ſalutationem; vbi reddit audito-

auditores benignos & attentos; quo præmisso, accedit ad narrationem. Ante narrationem verò ostendit Christum esse ab æterno sine principio & fine: inducens ipsum loquentem, Ego sum Alpha & Ω; id est, principium & finis. Postea accedens ad narrationem distinguit septem visiones, quibus terminatis iste liber consummatur. Præmittit autem prologum dicens: APOCALYPSIS Iesu Christi, subaudis hic est, sicut in aliis: Visio Esaiæ, hæc est. & Parabolæ Salomonis, sunt hæ.

ALIVS PROLOGVS IN APOCALYPSIM.

IOHANNES Apostolus & Euangelista, à Christo electus atque dilectus, in tãto amore dilectionis vberior habitus est, vt in cœna supra pectus eius recumberet; & ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset: vt quem nubere volentem ad amplexum virginitatis asciuerat, ipsi etiam custodiendam virginem tradidisset. Hic itaque cùm propter verbum Dei & testimonium Iesu Christi in Pathmos insulam sortiretur exilium, illic ab eodem Apocalypsis præostensa describitur. Vt sicut in principio canonis, id est, libri Geneseos incorruptibile principium prænotatur; ita etiam incorruptibilis finis per virginem in Apocalypsi redderetur, dicentis, Ego sum Alpha & Ω, initium & finis. Hic est Iohannes, qui sciens superuenisse sibi diem egressionis de corpore, conuocatis in Epheso discipulis, descendit in defossum sepulturæ suæ locum; orationéq; completa, reddidit spiritum, tam à dolore mortis factus extraneus, quàm à corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripturæ dispositio vel libri ordinatio ideò à nobis per singula non exponitur, vt nescientibus inquirendi desiderium collocetur; & quærentibus laboris fructus & Deo magisterij doctrina seruetur.

ARGVMENTVM.

APOCALYPSIS *Iohannis tot habet Sacramenta quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.*

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελίστου ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

κεφ. α.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ·

ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα εἶδε, καὶ ἀπινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς·

ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ,

καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ, ἀμήν.

ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει ὁ κύριος ὁ θεὸς, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ. ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ κοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον, καὶ εἰς Σμύρναν, καὶ εἰς Πέργαμον, καὶ εἰς Θυάτειρα, καὶ εἰς Σάρδεις, καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαοδίκειαν.

καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς,

καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱὸν ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν· ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός. καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά· καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.

APOCALYPSIS BEATI IOHANNIS APOSTOLI.

CAP. I.

APOCALYPSIS Ieſu Chriſti quã dedit illi Deus, palàm facere ſeruis ſuis quæ oportet fieri citò: & ſignificauit, mittens per angelũ ſuũ ſeruo ſuo Iohanni. Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti, quæcunque vidit. Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius: & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt. tempus enim propè eſt. Iohannes ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia· Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt, Exo. 3. d. 14.

Et à Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: 1. Co. 15. c. 20. Coloſ. 1. c. 18. Heb. 9. c. 12. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. 1. Ioh. 1. c. 17.

Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & patri ſuo, ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum. Amen. Ecce venit cum nubibus & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ. etiam, Amen. Iſai. 3. c. 13. Matt. 24. c. 30. Iudę c. 14 Iſai. 44. a. 6. Inf. 21. b 6. 22. c. 13.

Ego ſum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt omnipotens.

Ego Iohannes frater veſter & particeps in tribulatione, & regno, & patiẽtia in Chriſto Ieſu, fui in inſula, quę appellatur Patmos, propter verbum Dei & teſtimonium Ieſu Chriſti.

Fui in ſpiritu in dominica die, & audiui poſt me vocem magnam tanquam tubæ,

Dicentis, Quod vides, ſcribe in libro, & mitte ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatirę, & Sardis, & Philadelphię, & Laodiciç.

Et conuerſus ſum, vt viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea; Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podere, & præcinctũ ad mamillas zona aurea. Caput autẽ eius & capilli erant candidi, tanquam lana alba, & tanquam nix, & oculi eius velut flamma ignis: Et pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti: & vox illius tanquam vox aquarum multarum. Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem. & de ore eius gladius vtraque parte acutus exibat: & facies eius, ſicut Sol lucet in virtute ſua.

17 * Et cùm vidissem eum, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens, Noli timere:
Isai. 41.b 4. & 44. a. 6. 18 ego sum primus & nouissimus: * Et viuus, & fui mortuus, & ecce sum viuens in secula seculorum, & habeo claues mortis & inferni. 19 * Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc.
20 * Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea. septem stellæ: angeli sunt septem ecclesiarum. & candelabra septem: septem ecclesiæ sunt.

CAP. II.

1 ET angelo Ephesi ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera A sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum:
2 * Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam: & quia non potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt Apostolos esse, & nō sunt, & inuenisti eos mendaces: 3 * Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti.
4 * Sed habeo aduersum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquisti.
5 * Memor esto itaque vnde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. sin B autem: venio tibi, & mouebo candelabrū tuum de loco suo, nisi pœnitētiam egeris.
6 * Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.
7 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.
8 * Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe, Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus, & vixit. 9 * Scio tribulationē tuam vixit & paupertatem tuam, sed diues es: & C blasphemaris ab his qui se dicunt Iudæos esse & non sunt, sed sunt synagoga satanæ.
10 * Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt tētemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsque ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ. 11 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs: Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. 12 * Et angelo Pergami ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet romphæam ex vtraq; parte acutam: 13 * Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meā. Et D in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat. 14 * Sed habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israel, edere & fornicari:
Num. 24 c. 14. 25. 8. 2, 32. a. 16. 15 * Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

17 * καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων, μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος,
18 * καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θα-
19 νάτου καὶ τοῦ ἅδου. * γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσι, καὶ ἃ μέλ-
10 λει γενέσθαι μετὰ ταῦτα. * τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

β'.

1 * Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐφέσῳ γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.
2 * οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς,
3 * καὶ ὑπομονὴν ἔχεις καὶ ἐβάστασας, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου,
4 καὶ οὐ κεκοπίακας. * ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου
5 τὴν πρώτην ἀφῆκας. * μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς.
6 * ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊ-
7 τῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ
8 θεοῦ μου. * καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο
9 νεκρὸς, καὶ ἔζησεν. * οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ
10 συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. * μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ μέλλει βάλλειν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε. καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα· γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς
11 ζωῆς. * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευ-
12 τέρου. * καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον
13 τὴν ὀξεῖαν. * οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου
14 ὁ σατανᾶς κατοικεῖ· * ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκε τὸν Βαλὰκ βάλλειν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ,
15 φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. * οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν.

16 * ὁμοίως μετανόησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

17 * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

18 * καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός· καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.

19 * οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.

20 * ἀλλ' ἔχω κατά σου, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν Ἰεζάβελ ἡ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα.

21 * καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς.

22 * ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς.

23 * καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

24 * ὑμῖν δὲ λέγω, τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ Σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος·

25 * πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω.

26 * καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν,

27 * καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται· 28 * ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου· καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν.

29 * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

γ'.

1 * Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

2 * γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου.

3 * μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον· ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε.

4 * ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.

5 * ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

16 * Similiter pœnitentiam age. ſi quo minus: veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo, nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

18 * Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit filius Dei, qui habet oculos tanquam flammã ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco.

19 * Noui opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua nouiſſima plura prioribus.

20 * Sed habeo aduerſus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit pro- 1.Re.16. b.7.
pheten, docere, & ſeducere ſeruos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.

21 * Et dedi illi tempus vt pœnitentiã ageret: & non vult pœnitere à fornicatione Iob. 24. d. 25.
ſua.

22 * Ecce ego †mitto eam in lectũ: & qui mittam
mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.

23 * Et filios eius interficiam in †mortẽ, & ſcient omnes eccleſiæ morte
quia ego ſum ſcrutans renes & corda: & dabo vnicuique veſtrum ſecundùm opera Pſal. 7. b. 10. Iere. 11. d. 20. 17. b. 10. 20. c. 12. &
ſua.

24 * Vobis autem dico †cæteris qui Thyatiræ eſtis, Quicunque non habent altitudines
doctrinã hanc, & qui non cognouerũt †altitudinem ſatanæ, quemadmodum dicũt: non mittam ſuper vos aliud pondus.

25 * Tamen id quod habetis, tenete donec veniam.

26 * Et qui vicerit & cuſtodierit vſque in finem opera mea: dabo illi poteſtatem ſuper Gentes.

27 * Et reget eas in virga ferrea, & tanquam Pſal. 2. c. 8.
vas figuli confringentur.

28 * Sicut & ego accepi à patre meo: & dabo illi ſtellam matutinam.

29 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

CAP. III.

1 ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe, Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen habes quòd viuas, & mortuus es.

2 * Eſto vigilans & confirma cætera quæ moritura erant. Non enim †inuenio inueni
opera tua plena coram Deo meo.

3 * In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & ſerua, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam Infr. 16. c. 15. 1. The. 5. a. 2. 2. Pet. 3. c. 10.
fur, & neſcies qua hora veniam ad te.

4 * Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt veſtimenta ſua: & ambulabũt mecũ in albis, quia digni ſunt.

5 * Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ. & confitebor nomen eius coram Patre meo, & coram angelis eius.

* Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs. 6

* Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit; 7

Isai. 22. f. 22. Iob. 12. b. 14.

* Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & seruasti verbum meum, & non negasti nomen meum. 8

* Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te. 9

* Quoniam seruasti verbum patientiæ meæ, & ego seruabo te ab hora tentationis quæ ventura est in orbem vniuersum tentare habitantes in terra. C 10

* Ecce venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. 11

* Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum. 12

* Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. 13

* Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit, Amen, testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei. 14

Ecclesi. 24 a. 9. b. 14 Col. 1. 6. 15.

* Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. vtinam frigidus esses, aut D calidus. 15

* Sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. 16

* Quia dicis, Quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. 17

* Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias: & vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos vt videas. 18

* Ego quos amo, arguo & castigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age. 19

Pro. 3. b. 11. Heb. 12. b. 6.

* Ecce sto ad ostium & pulso. siquis audierit vocem meã, & aperuerit † ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. 20

mihi

* Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. 21

* Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis. 22

6 * ὁ ἔχων ὦς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

7 * καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ δαβίδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει αὐτὴν ὁ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει·

8 * οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

9 * ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς, ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἠγάπησά σε.

10 * ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς.

11 * ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

12 * ὁ νικῶν ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλήμ, ἡ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

13 * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

14 * καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.

15 * οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς εἴης ἢ ζεστός.

16 * οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὐ ζεστὸς, οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου·

17 * ὅτι λέγεις, πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω. καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς, καὶ γυμνός.

18 * συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκὰ, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλύριον ἔγχρισον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου,

19 ἵνα βλέπῃς. * ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

20 * ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

21 * ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου

22 ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

δ'.

1 * Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

2 * καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος,

3 * ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.

4 * καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.

5 * καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αἵτινές εἰσιν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.

6 * καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη, ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμοῦ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

7 * καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ.

8 * καὶ τέσσαρα ζῶα, καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμοῦ· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.

9 * καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,

10 * πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες,

11 * ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἅγιος λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

ε'.

1 * Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά.

2 * καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ, τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ;

3 * καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.

4 * καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.

CAP. IIII.

1 POst hæc vidi: & ecce ostium apertum
A in cælo, & vox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis mecum, dicens, Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri † post hæc. † ἀνὰ

2 * Et statim fui in spiritu: & ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens.

3 * Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis iaspidis, & sardii: & iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.

4 * Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor: & super thronos, vigintiquatuor se-
B niores sedentes, circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 * Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronum, quæ sunt septem Spiritus Dei.

6 * Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis antè & retrò.

7 * Et animal primum, simile leoni; & secundum animal, simile vitulo: & tertium
C animal, habens faciem quasi hominis: & quartum animal, simile aquilæ volanti.

8 * Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas † in circuitu: & intus plena sunt oculis. & requiem non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotēs, qui erat, & qui est, & qui venturus est. † ἀνὰ Isa. 6. a

9 * Et cùm darent illa animalia gloriam & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viuenti in secula seculorum:

10 * Procidebant vigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant
D viuentem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicētes,

11 * Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorē & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata sunt.

CAP. V.

1 ET vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus & foris,
A signatum sigillis septem.

2 * Et vidi angelum fortem, prędicantem voce magna, Quis est dignus aperire librum, & soluere signacula eius?

3 * Et nemo poterat neque in cælo neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum.

4 * Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum.

5 * Et vnus de senioribus dixit mihi, Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. 6 * Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquã B occisum, habentem cornua septem & oculos septem: qui sunt septem Spiritus Dei, missi in omnem terram.

7 * Et venit, & accepit de dextera sedẽtis in throno librum.

8 * Et cùm aperuisset librũ, quatuor animalia & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.

9 * Et cantabant canticum nouum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo, & natione: C

10 * Et fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & † regnabimus super terram. regnabunt

11 * Et vidi, & audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & seniorum: & erat numerus eorũ millia millium. 12 * Dicentium voce magna: Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Dan. 7. c. 10. D

13 * Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quę in eo: omnes audiui dicentes, Sedenti in throno, & Agno, benedictio & honor, & gloria, & potestas in secula seculorum. 14 * Et quatuor animalia dicebãt, Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt viuentem in secula seculorum.

CAP. VI.

1 ET vidi quòd aperuisset Agnus vnum de septem sigillis, & audiui vnum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui; Veni, & vide. A 2 * Et vidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super illum habebat arcum; & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret.

3 * Et cùm aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal, dicens, Veni & vide.

4 * Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.

5 * Et cùm aperuisset sigillum tertiũ, audiui tertium animal, dicens, Veni & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.

5 * καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυίδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.

6 * καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγιασμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, ἀποστελλόμενα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

7 * καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον.

8 * καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

9 * καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους.

10 * καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

11 * καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων,

12 * λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγισμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν.

13 * καὶ πᾶν κτίσμα, ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐστὶ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

14 * καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα λέγοντα τὸ ἀμήν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον, καὶ προσεκύνησαν.

ε'.

1 * Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνὴ βροντῆς, ἔρχου.

2 * καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

3 * καὶ ὅτι ἤνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου.

4 * καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

5 * καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

* καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέ- 6
γουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κρι-
θῆς δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

* καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τετάρτην σφραγῖδα, ἤκου- 7
σα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος, ἔρχου.

* καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμε- 8
νος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ, θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἀ-
κολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ τὸ
τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ
καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

* καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον 9
ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων
τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν
μαρτυρίαν ἣν εἶχον.

* καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ 10
δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς
τὸ αἷμα ἡμῶν, ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;

* καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον, ἕως 11
οὗ πληρωθῶσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

* καὶ εἶδον καὶ ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, 12
καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος μέλας ἐγένετο
ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα·

* καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς 13
συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου
σειομένη.

* καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενον, 14
καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν.

* καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ χι- 15
λίαρχοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ, καὶ πᾶς δοῦλος
καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια
καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων·

* καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' 16
ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημέ-
νου ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου·

* ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· καὶ τίς 17
δυνήσεται σταθῆναι;

ζ.

* Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας 1
ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσ-
σαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς,
μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.

* καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατο- 2
λῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξε
φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς
ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,

* λέγων, μὴ ἀδικήσατε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασ- 3
σαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους
τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

6 * Et audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium †dicentem: Bilibris tritici †denario, & tres bilibres hordei denario †, & vinum & oleum ne læseris. †dicentium / vno / vno

7 * Et cùm aperuisset sigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentis, Veni, & vide.

8 * Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi Mors: & infernus sequebatur eum. & data est illi potestas super quatuor partes terræ, †interficere gladio, fame, & morte, & bestiis terræ. †& / Ezech. 14. a. 21. b. 33. b.

9 * Et cùm aperuisset sigillum quintum: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant.

10 * Et clamabant voce magna, dicentes, Vsquequo Domine, (sanctus & verus,) non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra?

11 * Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictum est illis vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, & fratres eorum qui interficiendi sunt sicut & illi.

12 * Et vidi cùm aperuisset sigillum sextũ: & ecce terræmotus magnus factus est, & D Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus: & Luna tota facta est sicut sanguis.

13 * Et stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cùm à vento magno mouetur.

14 * Et cælum recessit sicut liber inuolutus: & omnis mons, & †insula de locis suis motæ sunt. †insulæ / Esa. 34. d. 4. Apoc. 16. b. 20.

15 * Et reges terræ, & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in speluncis & in petris montium.

16 * Et dicunt montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni. Esa. 2. d. 19. Osee. 10. b. 8. Luc. 23. d. 30.

17 * Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum. & quis poterit stare? Infr. 9. b. 6.

CAP. VII.

1 POst hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes A quatuor vẽtos terræ, ne †flarent super terram, neque super mare, neque in vllam arborem. †flaret / ventus

2 * Et vidi alterum angelum ascendẽtem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis quibus datum est nocere terræ & mari:

3 * Dicens, Nolite nocere terræ †& mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. neque

4 * Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel.

5 * Ex tribu Iuda duodecim millia signati. Ex tribu Rubē, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati.

6 * Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati.

7 * Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Issachar, duodecim millia signati.

8 * Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Ben-iamin, duodecim millia signati.

9 * Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum.

10 * Et clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo nostro qui sedet super thronū & Agno.

11 * Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum & quatuor animaliū: & ceciderunt in cōspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum;

12 * Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorū. Amen.

13 * Et respondit vnus de senioribus, & dixit mihi, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & vnde venerunt?

14 * Et dixi illi, Domine mi, tu scis. Et dixit mihi, Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni.

15 * Ideo sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos.

16 * Nō esurient neq; sitient amplius, neque cadet super illos Sol, neq; vllus æstus.

17 * Quoniam Agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

Isai. 49. c. 10.

Isai. 25. c. 8. Inf. 21. b. 4.

CAP. VIII.

1 ET cùm aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cęlo, quasi media hora.

2 * Et vidi septem angelos stantes in conspectu Dei: & datæ sunt illis septem tubę.

4 * Ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν καὶ τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ.

5 * ἐκ φυλῆς Ἰούδα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες·

6 * ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες·

7 * ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰσαχὰρ δώδεκα χιλιάδες·

8 * ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

9 * Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν,

10 * καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ.

11 * καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ,

12 * λέγοντες, ἀμήν. Ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

13 * καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον;

14 * καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριε μου, σὺ οἶδας· καὶ εἶπέ μοι, Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου.

15 * διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.

16 * οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα·

17 * ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

η'.

1 * Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον.

2 * καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

3 * καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.

3 *Et alius angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum: quod eſt ante thronum Dei.

4 * καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

4 *Et aſcẽdit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu angeli coram Deo.

5 * καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμός.

5 *Et accepit angelus thuribulum†, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta ſunt tonitrua & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.

† aureum

6 * καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

6 *Et ſeptem angeli qui habebãt ſeptem B tubas, præparauerunt ſe vt tuba canerent.

7 * καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

7 *Et primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grando & ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

8 * καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα·

8 *Et ſecundus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus C igne ardens, miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris, ſanguis.

9 * καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχὰς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν.

9 *Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars nauium interijt.

10 * καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.

10 *Et tertius angelus tuba cecinit, & cécidit de cælo ſtella magna, ardens tanquã facula, & cécidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.

11 * καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

11 *Et nomen ſtellæ, dicitur Abſinthium. & facta eſt tertia pars aquarum in Abſin- D thium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

12 * καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.

12 *Et quartus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars Solis, & tertia pars Lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

13 * καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ τρίς, οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

13 *Et vidi, & audiui vocem vnius aquilæ volantis per mediũ cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra: de cęteris vocibus† tubæ trium angelorum qui erant tuba canituri.

θ'.

CAP. IX.

1 * Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.

1 ET quintus angelus tuba cecinit: & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clauis putei abyſſi.

2 * καὶ ἠνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου καιομένης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.

2 *Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnę: & obſcuratus eſt Sol & aër de fumo putei,

3 * καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.

3 *Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram. & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ:

4 * καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

4 *Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ neq; omne viride, neque omnẽ arborem: niſi tantùm homines qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis.

5 * καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν πλήξῃ ἄνθρωπον.

5 *Et †datum eſt illis ne occiderẽt eos: ſed vt †cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum, vt cruciatus ſcorpij cùm percutit hominem.

† dictum cruciarentur

Isai. 2. d.19. Oseæ 10. b. 8. Luc. 23. d.30. Sup. 6. d. 16. Sap. 16. b.9.

6 * Et in diebus illis quærent homines mortem,& non inuenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

7 * Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium: & super capita earum tanquam coronæ, similes auro: & facies earum velut facies hominum.

8 * Et habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes earum,sicut †leonum erant.

dentes

9 * Et habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earũ sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.

10 * Et habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum: & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.

11 * Et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon:* & Latinè habés nomen Exterminans.

12 * Væ vnum abijt,& ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

13 * Et sextus angelus tuba cecinit: & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14 * Dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solue quatuor angelos,qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 * Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, & diem & mensem & annum: vt occiderent tertiam partem hominum.

16 * Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audiui numerum eorum.

17 * Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos,habebant loricas igneas, & hyacinthinas & sulphureas; & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis,& fumus, & sulphur.

18 * Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & de fumo & sulphure, quæ procedebant ex ore ipsorum.

19 * Potestas enim equorum in ore eorum est,& in caudis eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus,habentes capita: & in his nocent.

20 * Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuũ suarum, vt non adorent dæmonia & simulachra aurea & argẽtea,& ærea,& lapidea & lignea,quę neque videre possunt,neque audire,neque ambulare.

21 * Et non egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à veneficijs suis, neque à fornicatione sua,neque à furtis suis.

6 * καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος.

7 * καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων·

8 * καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν,

9 * καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον·

10 * καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα. καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχουσι τοῦ ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε·

11 * ἔχουσιν ἐφ' αὐτῶν τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ, Ἀβαδδών, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, Ἀπολλύων.

12 * ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

13 * καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,

14 * λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ.

15 * καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.

16 * καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππου, μυριάδες μυριάδων. ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

17 * καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. 18 * ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ, καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. 19 * ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλάς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι. 20 * καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν·

21 * καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

ι'.

* Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός· 1

* καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἀνεῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς· * καὶ ἔκραξε 2 3 φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται· καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

* καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, ἔμελλον 4 γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, καὶ μὴ ταῦτα γράψῃς.

* καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ 5 ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανὸν, * καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, 6 ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται·

* ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, 7 ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγελίσατο τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφήτας.

* καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα 8 μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσα, Ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

* καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ, δός 9 μοι τὸ βιβλιδάριον. καὶ λέγει μοι, λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

* καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, 10 καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.

* καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς 11 καὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

ια'.

* Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἰστήκει 1 ὁ ἄγγελος, λέγων, Ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.

* καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ 2 μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

* καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσου- 3 σιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. * οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ 4 ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι. * καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ 5 ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.

CAP. X.

1 ET vidi alium angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanquam columnę ignis.

2 * Et habebat in manu sua libellū apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.

3 * Et clamauit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

4 * Et cùm locuta fuissent septem tonitrua voces suas, † ego scripturus eram: & audiui vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: & noli ea scribere.

5 * Et angelus quem vidi stantem super mare & super terram, leuauit manū suam ad cælum. Dan. 12. c. 7.

6 * Et iurauit per viuentem in secula seculorum, qui creauit cælum & ea quæ in eo sunt: & terram, & ea quæ in ea sunt: & mare, & ea quæ in eo sunt: Quia tempus non erit amplius.

7 * Sed in diebus vocis septimi angeli, cùm cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut euangelizauit per seruos suos Prophetas.

8 * Et audiui vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare & super terram.

9 * Et abij ad angelum, dicens ei vt daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librū, & deuora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Ezech. 3. a. 1.

10 * Et accepi librum de manu angeli, & deuoraui illū: & erat in ore meo tanquam mel, dulce. & cùm deuorassem eum, amaricatus est venter meus.

11 * Et dixit mihi, Oportet te iterum prophetizare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

CAP. XI.

1 ET datus est mihi calamus similis virgæ: & dictum est mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in

2 eo. * Atrium autem quod est foris templum, eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.

3 * Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducētis sexaginta, amicti saccis.

4 * Hi sunt duę oliuæ & duo candelabra in cōspectu Domini terræ stantes.

5 * Et siquis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum: & siquis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi.

6 * Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ illorum: B & potestatem habent super aquas cõuertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga quotiescũque voluerint.

7 * Et cùm finierint testimonium suum: bestia quę ascendit de abysso, faciet aduersus eos bellum, & vincet illos, & occidet 8 eos. * Et corpora eorũ iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Ægyptus, vbi & Dominus eorũ crucifixus est. 9 * Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorũ, per tres dies & dimidium: & corpora eorum non sinent poni 10 in monumentis. * Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & iocundabuntur: & munera mittent inuicem, quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos 11 qui habitabant super terram. * Et post dies tres & dimidium, spiritus vitæ à Deo intrauit in eos. Et steterunt super pedes C suos, & timor magnus cecidit super eos 12 qui viderunt eos. * Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum in nube: & 13 viderunt illos inimici eorum. * Et in illa hora factus est terræmotus magnus: & decima pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, 14 & dederunt gloriã Deo cæli. * Væ secundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

15 * Et septimus angelus tuba cecinit: & factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes, Factum est regnum huius mundi Domini D nostri & Christi eius, & †regnabit in secu- regnabunt la seculorum. Amen. 16 * Et viginti quatuor seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum,

17 * Dicentes: Gratias agimus tibi Domine Deus† omnipotes, qui es, & qui eras, & noster qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnã, & regnasti.

18 * Et iratæ sunt Gentes, & aduénit ira tua, & tempus mortuorum, iudicari & reddere mercedem seruis tuis Prophetis & sanctis, & timentibus nomen tuum, pusillis & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

19 * Et apertum est templum Dei in cælo, & visa est arca testamẽti * in templo eius eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

CAP. XII.

1 ET signum magnum apparuit in cælo: * Mulier amicta Sole, & Luna sub pedi- A bus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim:

6 * ἵτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τ῀ προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις 7 ἐὰν θελήσωσι. * καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τ῀ ἀβύσσου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτοὺς, 8 * καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τ῀ πόλεως τ῀ μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη.

9 * καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆ- 10 μα. * καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τ῀ γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς 11 κατοικοῦντας ἐπὶ τ῀ γῆς. * καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τ῀ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπε- 12 σεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. * καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τ῀ οὐρανοῦ, λεγούσης αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν 13 αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. * Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν 14 δόξαν τῷ θεῷ τ῀ οὐρανοῦ. * ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται οὐαὶ ἡ τρίτη τάχυ.

15 * καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι, ἐγένετο ἡ βασιλεία τ῀ κόσμου τ῀ κυρίου ἡμῶν, καὶ τ῀ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

16 * καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τ῀ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ·

17 * λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.

18 * καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ 19 διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. * καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τ῀ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τ῀ διαθήκης τ῀ κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

ιβ.

1 * Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτ῀, καὶ ἐπὶ τ῀ κεφαλῆς αὐτ῀ στέφανος ἀστέρων δώδεκα·

* καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βασα- 2
νιζομένη τεκεῖν. * καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐ- 3
ρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κεφαλὰς
ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· & ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ
διαδήματα. * καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέ- 4
ρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ ὁ δρά-
κων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τίκτειν, ἵνα
ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. * καὶ ἔτεκεν 5
υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβ-
δῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν &
πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. * καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρη- 6
μον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα
ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξή-
κοντα. * καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ 7
καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος,
καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ. * καὶ 8
οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτοῖς ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.
* καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, 9
ὁ καλούμενος διάβολος & Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκου-
μένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, & οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ'
αὐτοῦ ἐβλήθησαν. * & ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐ- 10
ρανῷ λέγουσαν, ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις
καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ
αὐτοῦ· ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν,
ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας & νυκτός.
* καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ 11
διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν
τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. * διὰ τοῦτο εὐφραί- 12
νεσθε οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τῇ γῇ
καὶ τῇ θαλάσσῃ· ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς,
ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.
* καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε 13
τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα· * καὶ ἐδόθησαν τῇ 14
γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτη-
ται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφη-
ται ἐκεῖ καιρὸν & καιροὺς & ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως.
* καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς 15
γυναικὸς, ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον
ποιήσῃ. * καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν 16
ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν
ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. * καὶ ὠργίσθη ὁ 17
δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον
μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς
ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ.
* καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. 18

ιγ'.

* Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον 1
κέρατα δέκα, καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων
αὐτοῦ δέκα διαδήματα, & ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόμα-
τα βλασφημίας·

2 * Et in vtero habens †clamabat partu- clamat
3 riens, & cruciatur vt pariat. * Et visum est aliud signum in cælo, & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decē: & in capitibus †suis diademata eius
4 septem. * Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierē quæ erat paritura: vt cùm peperisset, filium eius de-
5 uoraret. * Et peperit filium masculum,
B qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus est filius eius ad Deum &
6 ad thronum eius. * Et mulier fugit in solitudinem vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi †pascant eam diebus mille pascat
7 ducentis sexaginta. * Et factum est prœlium magnum in cælo: Michael & angeli eius prœliabantur cum dracone, & draco
8 pugnabat & angeli eius. * Et non valuerunt, neque locus inuentus est eorum
9 amplius in cælo. * Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus qui vocatur diabolus & satanas, qui seducit vni-
C uersum orbem: †proiectus est in terram, &
& angeli eius cum illo missi sunt.
10 * Et audiui vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta est salus & virtus, & regnū Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspe-
11 ctum Dei nostri die ac nocte. * Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonij sui, & non dilexerunt animas suas vsque ad mortem.
12 * Propterea lætamini cæli, & qui habitatis in eis. Væ terræ & mari: quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet.
13 * Et postquam vidit draco quòd proie-
D ctus esset in terram, persecutus est mulie-
14 rem quæ peperit masculum: * Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum in locum suum, vbi alitur per tempus & tempora, & dimidiū
15 temporis à facie serpentis. * Et misit serpēs ex ore suo post mulierem, aquam tanquam flumen: vt eam faceret trahi à flu-
16 mine. * Et adiuuit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen
17 quod misit draco de ore suo. * Et iratus est draco in mulierē: & abijt facere prœlium cum reliquis de semine eius, qui custodiūt mandata Dei, & habent testimonium Ie-
18 su Christi. * Et stetit supra arenam maris.

CAP. XIII.

1 ET vidi de mari bestiam ascendentem,
A habentem capita septem, & cornua decem; & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomina blasphemiæ.

pedes

2 Et bestia quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut †vrsi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam & potestatem magnam. 3 Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem: & plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam.

4 Et adorauerunt draconem qui dedit potestatem bestiæ: & adorauerunt bestiã, dicentes, Quis similis bestię? & quis poterit pugnare cum ea? 5 Et datũ est ei os loquẽs magna & blasphemias: & data est ei potestas facere bellum mẽses quadraginta duos. 6 Et aperuit os suũ in blasphemias ad Deum, blasphemare nomẽ eius, & tabernaculũ eius, & eos qui in cælo habitant.

7 Et datum est illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum & populum, & linguam, & gentem. 8 Et adorauerunt eam omnes qui inhabitabant terrã, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.

Gen. 9. 2. 6. Mat. 26. c. 52.

9 Si quis habet aurem, audiat. 10 Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadit: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc est patientia & fides sanctorum. 11 Et vidi aliã bestiam ascendentem de terra: & habebat cornua duo, similia Agni, & loquebatur sicut draco.

12 Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu eius: & fecit terram & habitantes in ea, adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. 13 Et fecit signa magna, vt etiam ignem faceret de cęlo descendere in terram in conspectu hominum. 14 Et †seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra vt faciant imaginem bestiæ quæ habet plagam gladij, & vixit. 15 Et datum est illi vt daret spiritũ imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ: & †faciat vt quicũque non †adorauerint imaginem bestiæ, †occidantur. 16 Et faciet omnes pusillos, & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos, & seruos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.

seduxit

faciet adorauerit occidatur

17 Et nequis possit emere aut vẽdere, nisi qui habeat characterem, aut nomẽ bestiæ, aut numerũ nominis eius. 18 Hic sapientia est. Qui habet intellectum, cõputet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est: & numerus eius sexcenti sexaginta sex.

CAP. XIIII.

1 ET vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo cẽtum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis.

2 * καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. 3 * καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμένην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη, καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ 4 ὁτι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ. * καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς δυνατὸς πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; 5 καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν. * καὶ ἐδόθη αὐτῷ 6 ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. * καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ 7 τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. * καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.

8 * καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὗ οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 9 * εἴ τις 10 ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. * εἴ τις ἔχει αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

11 * καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε 12 κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. * καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ 13 θανάτου αὐτοῦ. * καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, καὶ πῦρ, ἵνα καὶ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ- 14 πων· * καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θη- 15 ρίῳ, ὃ εἶχε τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε. * καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιεῖ ὅσοι μὴ προσκυνήσουσι τῇ εἰκόνι 16 τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. * καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων 17 αὐτῶν· * καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν 18 τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. * ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

ιδ'.

1 * Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιὼν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

2 * καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴν ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν· 3 * καὶ ᾄδουσιν ὡδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ὠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαρακοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. 4 * οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ. ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ.

5 * καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοί εἰσι.

6 * καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσασθαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν, καὶ λαόν, 7 * λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων. 8 * καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη· ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη. 9 * καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. 10 * καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. 11 * καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

12 * ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν· ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ. 13 * καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι λέγει ναὶ τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. 14 * καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱὸν ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ.

15 * καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα σου θερίσαι. ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς.

16 * καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

2 * Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quã audiui, ſicut citharœdorum citharizantium 3 in citharis ſuis. * Et cantabant quaſi canticum nouum ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores; & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt 4 de terra. * Hi ſunt qui cum mulieribus nõ ſunt coinquinati. virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocunque ierit. Hi empti ſunt ex † hominibus primitiæ omnibus 5 Deo & Agno. * Et in ore eorum non eſt inuentum mendacium. ſine macula enim 6 ſunt ante thronum Dei. * Et vidi alterum angelum volãtem per medium † cęlũ cæli B habentem Euangelium ęternum, vt euangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguã, 7 & populum: * Dicens magna voce, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius: & adorate eũ qui fecit cęlum & terram, & mare, † & fontes aquarum.

4. Eſd. 16 d. 68. Eccl. 12. d. 13. Pſal. 145 a. 6. Act. 14. c. 15. Iſai. 21. c. 9. Ierc. 51. a. 8. Infr. 18. a. 1. & omnia quæ in eis ſunt

8 * Et alius angelus ſecutus eſt dicens, Cécidit cécidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potauit omnes 9 gentes. * Et tertius angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna, Siquis adorauerit beſtiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu 10 ſua: * Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni.

11 * Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſecula ſeculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt beC ſtiam & imaginem eius, & ſiquis acceperit characterem nominis eius.

12 * Hic patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Ieſu.

13 * Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodò iam dicit Spiritus, vt requieſcãt à laboribus ſuis; opera enim illorum ſequuntur illos.

14 * Et vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam.

15 * Et alius angelus exiuit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nubem: Mitte falcem tuam & mete, quia Ioel. 3. c. 23. Mat. 13. c. 39. venit hora vt metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

16 * Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falmeſſuit eam cem ſuã in terram: & † demeſſa eſt terra.

17 ¶ Et alius angelus exiuit de templo quod
est in cælo, habens & ipse falcem acutam.
18 ¶ Et alius angelus exiuit de altari qui ha-
bebat potestatem supra ignem: & clama-
uit voce magna ad eum qui habebat fal-
cem acutam, dicens, Mitte falcem tuam
acutam, & vindemia botros vineæ terræ:
19 quoniam maturæ sunt vuæ eius. ¶ Et mi-
sit angelus falcem suam acutã in terram,
& vindemiauit vineam terræ, & misit in
20 lacum iræ Dei magnum: ¶ Et calcatus
est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis
de lacu vsque ad frænos equorum per sta-
dia mille sexcenta.

CAP. XV.

1 ET vidi aliud signum in cælo magnum
A & mirabile: angelos septem, habentes
plagas septem nouissimas. Quoniam in il-
2 lis consummata est ira Dei. ¶ Et vidi tan-
quam mare vitreum mistum igne, & eos
qui vicerunt bestiam & imaginem eius, &
numerum nominis eius stantes super ma-
3 re vitreum, habentes citharas Dei: ¶ Et
cantantes canticum Moysi serui Dei, &
canticum Agni, dicentes, Magna & mira-
bilia sunt opera tua Domine Deus omni-
potens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ †rex se-
Domine Ier. 10. a. 7. 4 culorum. ¶ Quis non timebit te Domine,
& magnificabit nomen tuum? quia solus
pius es, quoniam omnes gentes venient,
& adorabunt in conspectu tuo, quoniam
5 iudicia tua manifesta sunt. ¶ Et post hæc
vidi, & ecce apertum est templum taber-
C 6 naculi testimonij in cælo. ¶ Et exierunt
septem angeli, habentes septem plagas de
lapide templo: vestiti †lino mundo & candido,
& præcincti circa pectora zonis aureis.
7 ¶ Et vnum de quatuor animalibus, de-
dit septem angelis septem phialas aureas,
plenas iracundiæ Dei viuẽtis in secula se-
Dei culorum. ¶ Et impletum est templum† 8
fumo à maiestate Dei, & de virtute eius: D
& nemo poterat introire in templum, do-
nec consummarentur septem plagæ septẽ
angelorum.

CAP. XVI.

1 ET audiui vocem magnam de templo,
dicentem septem angelis: Ite, & effun-
A dite septem phialas iræ Dei in terram. ¶ Et 2
angelus abijt primus†, & effudit phialam suam in
terram, & factũ est vulnus sæuum & pes-
simum in homines qui habebãt characte-
rem bestię: & in eos qui adorauerũt †ima-
bestiam & ginem eius. ¶ Et secundus angelus effudit 3
phialam suã in mare, & factus est sanguis
tanquam mortui: & omnis anima viuens,
mortua est in mari.
¶ Et tertius effudit phialam suam super 4
flumina & super fontes aquarum: & fa-
ctus est sanguis.

17 ¶ καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ
18 οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. ¶ καὶ ἄλλος
ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξουσίαν
ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι
τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ
ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς·
ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς.
19 ¶ καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν
γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς
20 τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μέγαν. ¶ καὶ ἐπα-
τήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα
ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων
χιλίων ἑξακοσίων.

ιέ.

1 ¶ Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ
θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς
2 ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. ¶ καὶ
εἶδον ὡς θάλασσαν ὑελίνην πυρὶ μεμιγμένην, καὶ τοὺς
νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ
ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασ-
σαν τὴν ὑελίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ· ¶ καὶ ᾄδουσι
τὴν ᾠδὴν μωυσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ
ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου,
κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί
4 σου, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν. ¶ τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύ-
ριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ἅγιος εἶ· ὅτι
πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου,
5 ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. ¶ καὶ μετὰ ταῦτα
εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ
6 οὐρανῷ· ¶ καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς
ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καθα-
ρὸν καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη
7 ζώνας χρυσᾶς· ¶ καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ
θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
8 ¶ καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ
ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν
ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

ις.

1 ¶ Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ
2 θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. ¶ καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος,
καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγέ-
νετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχον-
τας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ
3 εἰκόνι αὐτοῦ. ¶ καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιά-
λην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ,
4 καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. ¶ καὶ ὁ
τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς πο-
ταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα.

5 * καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δί- 5
καιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας.
6 * ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα 6
αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοί εἰσί. 7 * καὶ ἤκουσα ἐκ 7
τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. 8 * καὶ ὁ τέταρ- 8
τος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί.
9 * καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, 9
καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. 10 * καὶ ὁ πέμπτος 10
ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου· 11 * καὶ ἐβλα- 11
σφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.
12 * καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ 12
ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. 13 * καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δρά- 13
κοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι. 14 * εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ 14
ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. 15 * ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς 15
κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. 16 * καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον 16
τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἁρμαγεδών. 17 * καὶ ὁ ἕβδομος 17
ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε. 18 * καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ 18
βρονταὶ καὶ φωναὶ, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. 19 * καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη 19
εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.
20 * καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. 20
21 * καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ 21
τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

ιζ.

1 * Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων 1
τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν·

5 * Et audiui angelum † aquarũ dicẽtem: quartũ
Iustus es Domine, qui es, & qui eras, sanctus, † quia hæc iudicasti. * Quia sanguinem sanctorum & Prophetarum effuderũt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni
7 enim sunt. * Et audiui de altari dicentẽ: Etiam Domine Deus omnipotens, vera &
8 iusta iudicia tua. * Et quartus angelus effudit phialam suam in Solem, & datum
B est illi æstu affligere homines & igni.
9 * Et æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam vt darent illi gloriam.
10 * Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: & factum est regnum eius tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore. * Et blas-
11 phemauerunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœni-
12 tentiam ex operibus suis. * Et sextus an-
C gelus effudit phialam suam in flumẽ illud magnum Euphraten: & siccauit aquã eius, vt præpararetur via regibus ab ortu Solis.
13 * Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetę † spiritus exire
14 tres immũdos in modũ ranarum. * Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedũt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum
15 omnipotentis Dei. * Ecce venio sicut Sup. 3. a. 3. Matt. 24. d. 42. d. 44. Luc. 12. c. 39. 40. 2. Cor. 5. a. 3.
fur: Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant
16 turpitudinem eius. * Et congregauit illos in locum qui vocatur Hebraicè Arma-
17 gedon. * Et septimus angelus effudit phialam suam in aërem: & exiuit vox magna de templo à throno, dicens, Factum
18 est. * Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræ motus factus est ma-
D gnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terrã, talis terræmotus,
19 sic magnus. * Et facta est ciuitas magna, in tres partes: & ciuitates Gentiũ ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ eius.
20 * Et omnis insula fugit, & montes non sunt inuenti.
21 * Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines: & blasphemauerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

CAP. XVII.

1 A ET venit vnus de septem angelis qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens, Veni, † ostẽdam tibi dam- &
nationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas.

*Cum qua fornicati sunt reges terræ,& inebriati sunt qui inhabitãt terram de vino prostitutionis eis. *Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedẽtem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ; habẽtem capita septem,& cornua decem. *Et mulier erat circundata purpura & coccino,& inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureũ in manu sua, plenum †abominatione & immũditia fornicationis eis. *Et in fronte eius nomen scriptũ,Mysterium: Babylon magna, mater fornicationũ & abominationũ terræ.

abominationũ

*Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum,& de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cùm viderem illam admiratione magna. *Et dixit mihi angelus. Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem & cornua decẽ.

*Bestia quam vidisti fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitũ ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi) videntes bestiã quæ erat,& non est. *Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem capita: septẽ montes sunt,super quos mulier sedet, & reges septem sunt. *Quinque ceciderunt, vnus est, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breue tempus manere. *Et bestia quæ erat & non est: & ipsa octaua est,& de septem est,& in interitum vadit. *Et decem cornua quæ vidisti: decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt,sed potestatem tanquam reges vna hora †accipient post bestiam.

accipiũt

*Hi vnum cõsilium habent & virtutem: & potestatem suã bestiæ tradent. *Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorũ est, & rex regum,& qui cum illo sunt, vocati,& electi,& fideles. *Et dixit mihi: Aquæ quas vidisti vbi meretrix sedet: populi sunt, & Gentes,& linguæ. *Et decẽ cornua quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt,& ipsam igni concremabunt.

1.Tim.6. c.15. Inf.19. c.16.

*Deus enim dedit in corda eorum, vt faciant quod placitum est illi: vt dent regnum suum bestiæ, donec cõsummentur verba Dei.

*Et mulier quam vidisti: est ciuitas magna,quæ habet regnum super reges terræ.

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium angelum descendentem de cælo,habentem potestatem magnã: & terra illuminata est à gloria eius.

2 * μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τ γ, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γ ἐκ τ οἴνου τ πορνείας
3 αὐτῆς. * καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα
4 δέκα. * καὶ ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ, κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τ πορνείας αὐτῆς·
5 * καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πόρνων καὶ τῶν βδελυγμάτων τ γ.
6 * καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τ αἵματος τῶν μαρτύρων ἰησ· καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. * καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, διατί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τ γυναικὸς, καὶ τ θηρίου τ βαστάζοντος αὐτὴν, τ ἔχοντος τὰς
8 ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. * τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τ ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τ γ, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τ ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.
9 * ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν· αἱ ἑπτὰ κεφαλαί, ἑπτὰ ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς
10 ἑπτά εἰσιν. * οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἐστιν, ὁ ἄλλος οὔπω
11 ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. * καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν
12 ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. * καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβά-
13 νουσι μετὰ τ θηρίου. * ἵνα μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν
14 δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. * οὗτοι μετὰ τ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι κύριος τ κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ'
15 αὐτοῦ, κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. * καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ
16 ἔθνη καὶ γλῶσσαι. * καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ τὰς σάρκας
17 αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. * ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι τ
18 θεοῦ. * καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τ γ.

ιη'.

1 * Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τ δόξης αὐτοῦ·

καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε 2
Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου· ὅτι ἐκ 3
τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 4
λέγουσαν, Ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε. ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁ- 5
μαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέ- 6
δωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλᾶ. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε 7
αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐ- 8
τῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. καὶ 9
κλαύσουσι, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν 10
ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς 11
κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι· γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ 12
λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου καὶ πορφύρου καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου· καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ παν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου, καὶ κινάμωμον καὶ θυμιά- 13
ματα καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα· καὶ ἵππων, καὶ ῥαιδῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς 14
ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σου, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπὸ σου, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτή- 15
σαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες·

καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβε- 16
βλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις·

ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος· καὶ πᾶς 17
κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν,

καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐ- 18
τῆς, λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;

2 Et exclamauit in †fortitudine, dicens, forti
Cécidit cécidit Babylon magna: & facta voce
est habitatio dæmoniorum, & custodia o- Is. 21. c. 9
mnis spiritus immundi, & custodia omnis Ier. 51.
3 volucris immundæ & odibilis. Quia de a. 8.
vino iræ fornicationis eius biberunt om- Sup. 14.
nes gētes: & reges terræ cum illa fornicati b. 8.
sunt: & mercatores terræ de virtute deli-
4 ciarum eius diuites facti sunt. Et audiui
aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de
B illa populus meus: † vt ne participes sitis &
delictorum eius, & de plagis eius nō acci-
5 piatis. Quoniam peruenerunt peccata
eius vsq; ad cælū, & recordatus est †Deus Domi-
6 iniquitatum eius. Reddite illi sicut & nus
ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia
secundum opera eius: in poculo quo mi-
7 scuit†: miscete illi duplum. Quantum vobis
glorificauit se, & in delicijs fuit: tantum
date illi tormentū & luctum: quia in cor-
de suo dicit, Sedeo regina, & vidua non Isai. 47.
8 sum, & luctum non videbo. Ideo in vna b. 8.
die venient plagæ eius; mors, & luctus, &
C fames, & igne comburetur: quia fortis est
9 Dñs Deus qui †iudicauit illā. Et flebūt, iudica-
& plāgent se super illam reges terrę, qui cū bit
illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt,
10 cùm viderint fumum incendij eius; Lon-
gè stantes propter timorem tormentorum
D eius, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna
Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna
11 hora venit iudicium tuum. Et negotia-
tores terræ flebunt, & lugebunt super illā:
quoniam merces eorum nemo emet am-
12 plius. Merces auri & argenti, & lapidis
pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpurę,
& serici, & †coccini, & omne lignū thyinū, cocci
& omnia vasa eboris, & omnia vasa de la-
pide pretioso, & æramento, & ferro, &
13 marmore. Et cynamômū, & † odora- amomū
E mentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, &
& olei, & similæ, & tritici, & iumētorum,
& ouium, & equorum, & rhedarum, &
14 mancipiorum, & animarū hominum. Et
poma desiderij animæ tuæ discesserunt à
te, & omnia pinguia & præclara perierunt
à te, & amplius illa iam non inuenient.
15 Mercatores †horū qui diuites facti sunt, hominū
ab ea longè stabunt propter timorem tor-
16 mentorū eius, flentes ac lugētes; Et dicē-
tes: Væ, væ, ciuitas illa magna, quæ amicta
erat byssо, & purpura, & cocco, & deau-
rata †erat auro, & lapide pretioso, & mar- est
17 garitis. Quoniā vna hora destitutæ sunt
tantę diuitiæ: & omnis gubernator, & †o- omnes
mnis qui in lacum †nauigat, & nautę, & nauigāt
qui in mari operantur, longè steterunt.
18 Et clamauerunt videntes locum in-
F cendij eius, dicentes, Quæ similis ciuitati
huic magnæ?

19 * Et miserunt puluerem super capita sua: & clamauerunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes qui habebant naues in mari de pretiis eius: quoniam vna hora desolata est. 20 * Exulta super eam cælum, & sancti Apostoli & Prophetæ: quoniam iudicauit Deus iudicium vestrū de illa. 21 * Et sustulit vnus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur G Babylon ciuitas illa magna: & vltrà iam non inuenietur. 22 * Et vox citharœdorum, & musicorum & tibia canentium & tuba, non audietur in te amplius: & omnis artifex omnis artis non inuenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te amplius. 23 * Et lux lucernæ non lucebit in te amplius, & vox sponsi & sponsæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erāt principes terræ, quia in veneficijs tuis errauerunt omnes gentes. 24 * Et in ea sanguis prophetarū & sanctorū inuentus est, & omniū qui interfecti sunt in terra.

sunt

CAP. XIX.

magnā turbarū

POst hęc audiui quasi vocem † turbarū 1 multarum in cælo, dicētium: Allelu-Ia. A Salus, & virtus & gloria Dei nostri:

Laus, & gloria, & virtus Deo nro sit

* Quia vera, & iusta iudicia sunt eius, 2 qui iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terrā in prostitutione sua, & vindicauit sanguinem seruorū suorū de manibus eius. * Et iterum † dixit: Allelu-Ia. 3 Et fumus eius ascēdit in secula seculorum.

dixerūt

* Et ceciderūt seniores viginti quatuor, 4 & quatuor animalia, & adorauerunt Deū sedentem super thronum, dicētes: Amen, Allelu-Ia. * Et vox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes 5 † serui eius: & qui timetis eum pusilli & magni. * Et audiui quasi vocem † turbæ 6 magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Allelu-Ia: quoniam regnauit Dominus Deus noster omnipotēs.

sancti

turbæ

* Gaudeamus & exultemus, & demus 7 gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit se. * Et datum est illi 8 vt cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim: iustificationes sunt sanctorum.

Matt. 22. a. 2. Luc. 14. d. Inf. 22. b. 9.

* Et dixit mihi: Scribe, Beati qui ad cænam nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit 9 mihi: Hæc verba Dei, vera sunt.

ad dixit

* Et cecidi † ante pedes eius, vt adorarē 10 eum. Et † dicit mihi, Vide ne feceris, conseruus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu, est spiritus prophetiæ.

19 * καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· 20 ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. * εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

21 * καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ 22 εὑρεθῇ ἔτι. * καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι.

23 * καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη·

24 * καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

ιθ.

1 * Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων, ἀλληλουϊα. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν. 2 * ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς.

3 * καὶ δεύτερον εἰρηκαν, ἀλληλουϊα. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς 4 ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. * καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, λέ- 5 γοντες, ἀμήν· ἀλληλουϊα. * καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.

6 * καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλουϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντο- 7 κράτωρ. * χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ 8 ἡτοίμασεν ἑαυτήν. * καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον, τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί.

9 * καὶ λέγει μοι, γράψον, μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ.

10 * καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.

11 * καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός,
καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ
ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. 12 * ⓐ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ-
τοῦ φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα
πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, καὶ ὄνομα γεγραμ-
μένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. 13 * καὶ περιβεβλημένος
ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 14 * καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι
βύσσινον λευκὸν καθαρόν. 15 * καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκ-
πορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ
τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ
αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ
τοῦ παντοκράτορος. 16 * καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν
μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, Βασιλεὺς βασιλέων
καὶ κύριος κυρίων. 17 * καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ,
καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πε-
τωμένοις ἐν μεσουρανήματι, δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπ-
νον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ· 18 * ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων,
καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας
ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων,
ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων. 19 * καὶ
εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύμα-
τα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου
ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. 20 * καὶ ἐπιά-
σθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας
τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας
τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν ⓐ οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς
τὴν καιομένην ἐν θείῳ. 21 * καὶ ⓐ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθη-
σαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐξ-
ελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορ-
τάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

κα'.

1 * Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ
τὴν χεῖρα αὐτοῦ. 2 * καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν
ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς ὁ πλανῶν
τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη· 3 * καὶ
ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν
ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ
τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν
χρόνον. 4 * καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς,
καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελε-
κισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐ-
τῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασί-
λευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη.

11 * Et vidi cælum apertum, & ecce equus
albus: & qui sedebat super eum, vocaba-
tur Fidelis & Verax, & cum iustitia iudicat
12 & pugnat. * Oculi autem eius sicut flam-
ma ignis, & in capite eius diademata mul-
ta; habens nomen scriptum, quod nemo
13 nouit nisi ipse. * Et vestitus erat veste Isai. 63. a. 1.
aspersa sanguine: & † vocatur nomẽ eius, vocabatur
Verbum Dei.
14 * Et exercitus qui sunt in cælo, seque-
C bantur eum in equis albis, vestiti byssino
albo & mundo. * Et de ore eius
15 procedit gladius ex vtraque parte acutus:
vt in ipso percutiat Gentes. Et ipse reget Psal. 2. c. 9.
eas in virga ferrea: & ipse calcat torcular
vini furoris iræ Dei omnipotentis.
16 * Et habet in vestimento & in femore Ps. 2. c. 9. Sup. 17. d. 14. 2. Tim. 6. c. 15.
suo scriptũ: Rex regum, & Dominus do-
17 minantium. * Et vidi vnum angelum
stantem in Sole, & clamauit voce magna
dicens omnibus auibus quæ volabant per
medium cæli: Venite & congregamini ad
cœnam magnam Dei:
18 * Vt manducetis carnes regum, & car-
nes tribunorum, & carnes fortium, & car-
nes equorum & sedentium in ipsis, & car-
D nes omnium liberorum & seruorum, &
pusillorum & magnorum.
19 * Et vidi bestiam & reges terræ, & exer-
citus eorum congregatos ad faciendum
prœlium cum illo qui sedebat in equo &
20 cum exercitu eius. * Et apprehensa est
bestia & cum ea Pseudopropheta: qui fe-
cit signa coram ipso, quibus seduxit eos
qui acceperunt characterem bestiæ, & qui
adorauerunt imaginem eius. Viui missi
sunt hi duo in stagnum ignis ardentis &
21 sulphuris. * Et cæteri occisi sunt in gla-
dio sedentis super equum, qui procedit de
ore ipsius: & omnes aues saturatæ sunt
carnibus eorum.

CAP. XX.

1 ET vidi angelum descendentem de cæ-
A lo, habentem clauem abyssi, & catenã
magnam in manu sua.
2 * Et apprehendit draconem serpentem
antiquum qui est diabolus & satanas, &
3 ligauit eum per annos mille. * Et misit
eum in abyssum, & clausit, & signauit su-
per illum, vt non seducat amplius gentes
donec consũmmentur mille anni: & post
† hæc oportet illũ solui modico tempore. hoc
4 * Et vidi sedes: & sederunt super eas, &
iudicium datum est illis, & animas decol-
B latorum propter testimoniũ Iesu, & pro-
pter verbum Dei. & qui non adorauerũt
bestiam, neque imaginem eius, nec acce-
perunt characterem eius in frontibus, aut
in manibus suis, & vixerunt, & regnaue-
runt cum Christo mille annis.

5 *Cæteri mortuorum non vixerunt, donec cõsummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. 6 *Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. in his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei & Christi: & regnabunt cum illo mille annis.

Exc. 39. a. 2. 7 *Et cùm consummati fuerint mille anni, soluetur Satanas de carcere suo, & exibit, & seducet Gẽtes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prœlium, quorum numerus est sicut arena maris. 8 *Et ascenderũt super latitudinem terræ, & circuierunt castra Sanctorum, & ciuitatem dilectam.

9 *Et descendit ignis à Deo de cælo, & deuorauit eos. 10 *Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, vbi & bestia & pseudoprophetæ cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. 11 *Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & cælum, & locus non est inuentus eis.

12 *Et vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vitę: & iudicati sunt mortui ex his quę scripta erant in libris secundùm opera ipsorũ.

13 *Et dedit mare mortuos qui in eo erãt; & mors, & infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant, & iudicatum est de singulis secundùm opera ipsorum.

14 *Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.

15 *Et qui non inuentus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

Isa. 65. c. 17. & 66. g. 22. 2. Pet. 3. c. 13. 1 ET vidi cælum nouum, & terram nouam. Primum enim cælum, & prima terra abijt, & mare iam non est.

2 *Et ego Iohannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.

3 *Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus; & habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt: & ipse Deus cum eis erit eorum Deus.

Isai. 25. c. 8. Sup. 7. d. 17. 4 *Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors vltrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltrà, quia prima abierunt.

Isa. 43. c. 19. 2. Cor. 5. d. 17. Sup. 1. b. 8. Inf. 22. c. 13. 5 *Et dixit qui sedebat in throno, Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt & vera.

6 *Et dixit mihi: Factum est, ego †α & ω, initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis.

5 * καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη.

6 * μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

7 * καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ
8 ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. * καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην· * καὶ
9 κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέφαγεν
10 αὐτούς. * καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς
11 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. * καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτόν, ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς.

12 * καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ
νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔρ-
13 γα αὐτῶν. * καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἅδης ἔδωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

14 * καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην
15 τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος ἡ λίμνη τοῦ
15 πυρός. * καὶ εἴτις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

κα'.

1 * Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ
2 ἔστιν ἔτι. * καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

3 * καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν.

4 * καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.

5 * καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι.

6 * καὶ εἶπέ μοι, γέγονα τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος· ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.

* ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. 7

* τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις, καὶ ἀμαρτωλοῖς καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακοῖς, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι ὁ θάνατος ὁ δεύτερος. 8

* καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα, τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου. 9

* καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ· 10

* ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι· ἔχουσαν τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν· * ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. 11 12

* ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. 13

* καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. 14

* καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς. 15

* καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ πλάτος· καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί. 16

* καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. 17

* καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὅμοιον ὑέλῳ καθαρῷ. 18

* καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρτος, σμάραγδος. 19

* ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑακίνθινος· ὁ δωδέκατος, ἀμέθυστος. 20

* καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαυγής. 21

* καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. 22

* καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. 23

7 * Qui vicerit, possidebit hæc, & ero illi
8 Deus: & ille erit mihi filius. * Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, &
C idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

9 * Et venit vnus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est mecum, dicēs: Veni & ostendam tibi sponsam, vxorē Agni.
10 * Et sustulit me in spiritu in montem magnum & altum: & ostendit mihi ciui-
D tatem sanctam Ierusalem descendentem
11 de cælo à Deo; * Habentem claritatem Dei: & lumen eius simile lapidi pretioso tanquam lapidi iaspidis, sicut crystallum.
12 * Et habebat murum magnū & altum, habentem portas duodecim: & in portis angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel.
13 * Ab Oriente, portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab Austro, portæ tres: & ab Occasu, portæ tres.
14 * Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim: & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.
15 * Et qui loquebatur mecum, habebat mēsuram † arundineam auream, vt metiretur ciuitatem & portas eius, & murum. arundineru
16 * Et ciuitas in quadro posita est, & lon-
E gitudo eius tanta est, quanta & latitudo: & mensus est ciuitatem de arundine † per aurea stadia duodecim millia: & lōgitudo & altitudo & latitudo eius æqualia sunt.
17 * Et mensus est † murum eius centum murus quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis quæ est angeli.
18 * Et erat structura muri eius ex lapide Iaspide: ipsa verò ciuitas aurum mūdum, simile vitro mundo.
19 * Et fundamēta muri ciuitatis, omni la-
F pide pretioso ornata. † Fundamētum pri- Et
mum, iaspis: secundum, sapphirus: tertiū,
20 chalcedonius: quartū, smaragdus. * Quintum, sardonyx: sextū, sardius: septimum, chrysolithus: octauū, beryllus: nonum, topazius: decimū, chrysoprasus: vndecimū, hyacinthus: duodecimum amethystus.
21 * Et duodecim portæ: duodecim margaritæ sunt, per singulas: & singulæ portę, erant ex singulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum
21 perlucidum. * Et templum non vidi in
G ea. Dominus enim Deus omnipotēs templum illius est & Agnus. * Et ciuitas non Isai. 60. d. 19.
23 eget Sole neque Luna, vt luceant in ea. nam claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius est Agnus.

* Et ambulabunt Gētes in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam. * Et portæ eius nō claudentur per diem. nox enim non erit illic.

Isai. 60. c. 12.

* Et afferent gloriam & honorem gentium in illam. * Non intrabit in eam aliquid coinquinatū, aut abominationem faciens & mēdacium: nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

* ET ostendit mihi fluuium aquæ † vitæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni.

viuæ

* In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum. & folia ligni ad sanitatem Gentium.

* Et omne maledictum non erit amplius: † & sedes Dei & Agni in illa erūt, & serui eius seruient illi. * Et videbunt faciem eius: & nomē eius in frontibus eorū.

sed

* Et nox vltra non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine Solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in secula seculorum.

Isai. 60. d. 20.

* Et dixit mihi, Hæc verba fidelissima sunt & vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri citò.

* Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba prophetiæ libri huius.

* Et ego Iohannes qui audiui, & vidi hæc. Et postquam audissem & vidissem, cecidi vt adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat:

Sup. 19. b. 10.

* Et dixit mihi, Vide ne feceris: conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui seruant verba prophetiæ libri huius. Deum adora.

* Et dicit mihi, Ne signaueris verba prophetiæ libri huius. tempus enim prope est. * Qui nocet, nocet adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus †, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc.

est, iustitiam faciat

* Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere vnicuique secūdum opera sua.

Isai. 41. b. 4. 44. a. 6. Sup. 1. b. 8. 21. b. 6

* Ego sum α & ω, primus & nouissimus, principium & finis.

* Beati qui lauant stolas suas †: vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem. * Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idólis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. * Ego Iesus misi angelū meum,

in sanguine agni

testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix & genus Dauid, stella splendida & matutina.

24 * καὶ περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν.

25 * καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. 26 νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. * καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν.

27 * καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

κβ΄.

1 * Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου.

2 * ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.

3 * καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λα-
4 τρεύσουσιν αὐτῷ. * καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

5 * καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ αὐτούς· καὶ
6 βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. * καὶ λέγει μοι, Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν
7 τάχει. * ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.

8 * κἀγὼ ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα, καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνυόντός μοι ταῦτα.

9 * καὶ λέγει μοι, Ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.

10 * καὶ λέγει μοι, Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν.

11 * ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ
12 ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. * ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔσται
13 αὐτοῦ. * ἐγὼ τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ
14 πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. * μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς
15 ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. * ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

16 * ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαβίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνός.

17 * καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

17 * Et Spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni. Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Isai. 55. a. 1.

18 * μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσαι ἐπ' αὐτὸν ὁ θεὸς τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

18 * Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius, Siquis apposuerit ad hæc: apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.

19 * καὶ ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφέλοι ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

19 * Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius: auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto.

20 * λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ· ἀμήν. ναὶ, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ.

20 * Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio citò: Amen. Veni Domine Iesu.

21 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

21 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. AMEN.

Τέλος τῆς Ἀποκαλύψεως.

FINIS LIBRI APOCALYPSIS.

Nouum testamentum Græcè, Syriacè, & Latinè summa diligentia à Plantino excusum, Benedictus Arias Montanus, ex Philippi Catholici regis mandato Legatus, à se cum Complutensi & correctissimis alijs exemplaribus collatum, recensuit & probauit. Antuerpiæ Calend. Februariis, CIↃ. IↃ. LXXI.

B. Arias Montanus

Biblioteka Śląska